

109

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

1. sz. július 2.

PEST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

301843

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

EREDETI KIADÁS!

Megjelentek az 1847⁷/₈-ik évi

ORSZÁGGYÜLÉSI TÖRVÉNYCZIKKEK,

mellyek minister-

fogva, a' k. királyi

eredeti kézirat

elnöki rendeletnél

megerősítést nyert

után nyomattak.

Ára folio-alakban 48 kr. p. p.

„ nagy 8-adrétben 24 „ „

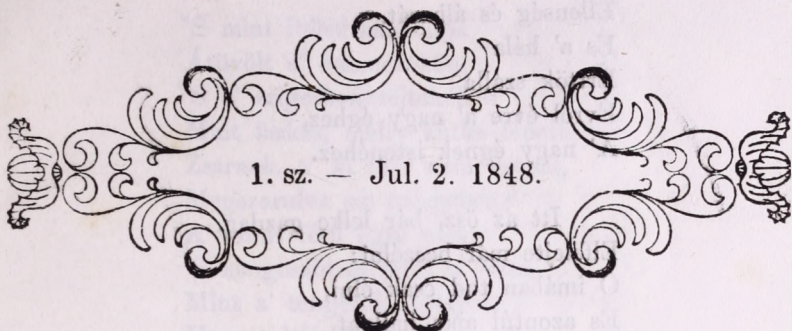
 Szükségesnek tartjuk kinyilatkoztatni, hogy nekünk minister-elnöki rendeletnél fogva az ez országgyűlésen hozott törvényczikkeknek **eredeti kézirat** utáni kinyomatása megengedtetvén, **minden általunk kiadott 's hitelesített példányok a' czimlapon a' fennebbi czimerrel 's alulírt firmánkkal vannak ellátva.**

Az országgyűlési iratok kiadóhivatala Pozsonban.

Pesten kapható ezen törvényczikkek eredeti kiadása szabadsajtó-utczában szabadsajtó-udvar

Landerer és Heckenastnál.

1. sz. — Jul. 2. 1848.

A' SZENT EMBER.

I.

Vészek ellen
Szirtbe öltözött
Kis szigetben
Tengerzaj között
Egy virító völgykebel nyílik meg
A' tavasznak és a' szerelemnek.
De tavasznak, szerelemnek
Nem jut ember, mert csak egy van;
És neki már nem teremnek
A' virágok e' kis honban:
Ősz szakálla, mint a' tél
Zöld tavaszba szöve,
Átvilágol merre kél
A' kies mezőbe.
A' mit vár, nem földi jó;
Lelke túl jár a' világon,
Ajkiról szent imaszó
Száll az égbe hálaszárnyon.
Élte hányszor volt veszélyben,
És családá,
És hazája!
Védelmezte a' nagy isten.
'S ő megérte, hogy körülé
Vére' ifju koszorúja
Felzendüle;
'S a' szabaddá lett hazát
Már nem dúlja

Ellenség és álbarát.
 És a' hála
 Érttök szálla
 Évről évre a' nagy éghez,
 A' nagy égnek istenéhez.

Itt az ősz, bár lelke gazdag,
 Elfelejte már beszélni:
 Ő imában tud csak élni,
 És azontúl ajka hallgat.
 És imája vad, kegyetlen;
 Gondolatban tiszta, szent bár,
 De szavakban isten ellen
 Lázadást és pártütést zár:
 Mintha benső érzemény,
 'S a' hazudni termett szó,
 Váltig meg nem egyezvén,
 'S mindenik bizván ügyébe',
 Mint makacs két osztozó,
 Felvinnék a' pert az égbe.
 'S szent imája'
 Vad danája
 Hangzott messze, hangzott ígyen:
 Légyen átkozott az isten!

Csengve hull az ér a' tóba, 's lenn
 Partvirány közt függ a' menny,
 Változékony lenge kép,
 Lomb közé zárt végtelenség,
 'S így is melly dicső, mi szép!
 Fenn, a' lombok' sudarán,
 Ringadozva játszik a' szél;
 Könnyű, lengeteg nyomán
 Halk, varázsos suttogás kél;
 'S a' madárszó' esti fuvolája
 A' vidéket álommal kínálja.
 Ennyi báj közt, ennyi kéjben
 Zeng a' szent ember danája,
 Fáradatlan mondja szája:
 Légyen átkozott az isten!

És ha vész jön,
 'S a' föld vérét, a' nagy tengert,
 Mellyen szárnya tajtékot vert,
 Az egekre feldobálja,

'S mint ítélet harsonája
 Átüvölt a' habmezőkön,
 'S a' szigethon rejtekében
 Mint farkas, melly kútba lépett.
 Zsarnok, a' ki már nem véthet,
 Megszorulva sír mérgében:
 A' szent férfi égre néz,
 'S hangosabban mint a' vész,
 Mint a' tengerek nyögése,
 Harsog hálakitörése;
 Zengi folyton, csüggedetlen:
 Légyen átkozott az isten!

II.

Vész elől a' szirtöbölbe
 Útazók jövének.
 És előttök megnyílt enyhe
 A' völgy rejtekének.

Ott az ősz szent, térdénállva
 Kis kereszte mellett,
 Súlyos átkot isten ellen
 Hőn imádva zengett.

Bámulattal körbe fogják,
 'S hallva, melly imát szól:
 Jobban mint a' fergetegtől
 Félnek az imától.

Csak Gerő, a' jámbor püspök
 Nem csalódik benne,
 Mert nem függ a' szóbeszédén
 Egyedül figyelme.

Ő ez eltévedt szavakban
 Legbuzgóbb imát ért,
 'S oktatólag közbeszólal
 Isten szent nevéért.

És az ősz, hogy embert szemlél,
 Emberszózatot hall:
 Szemre főre nézve hallgat
 Boldog ámulattal.

'S mintha lelkét föltalálná,
Szíve újra élne:
A' megjobbított imára
Ébred szenvedélye.

'S a' mint zengi, szóról szóra
Magasabb lesz kedve :
Légyen áldott a' nagy isten !
Mondja lelkesedve.

'S száraz arczán, napvilága
Mellett az örömnök,
Tiszta fényes gyöngy szemekben
Szent könyük ömölnek.

III.

Lassan, mint a' bőszült ember
Indulatja,
Szűnik a' vad tenger'
Magas áradatja.
'S olly sok élet, 's kincsszerek
Temetői :
Nyájasodni kezdenek
Arcza mély redői.
'S a' hajós nép
Vigan fellép
Lenge hajlakára ;
Eljutandók nemsokára,
A' hol a' hon
Vár fiára,
'S túl a' csalfa tengeráron
Leng elébe
Szép határa,
Tünde képe.
Még is a' szigettanyára
Vissza-visszanéznek.
'S míg regélnek
Egyre másra,
Bámulattal a' szent férfit,
Kit, mint vélték, őriz a' hit,
Épen a' hajóval szemben,
Futva látják 's rémületben.
A' hol a' part víz felé lejt,

'S a' tengerbe
 Hosszu keskeny nyelvet ölt be,
 Mintha versenyt futna széllel habbal:
 Ott szalad nagy sebbel lobbál.

Most iszonynyal felsikolt a' nép:
 A' remete a' tengerre lép.
 Örületnek látszik vak merénye,
 'S hogy halált kér olly szilárd erénye.
 'S ím csodák csodája!
 Elsimúl a' hab dagálya;
 'S mint egy óriási szem,
 Bámulattól megmeredve,
 Mintha jéggé fagyna nedve,
 Áll a' roppant vízelem.
 'S már a' sík mélynek felette
 Jár a' pusztá honnak szente,
 'S egy rövidke pillanatban
 A' földelen, a' hajón van.
 Ott rebegve
 Hőn esengve
 Mit kereshet, mit akarhat?
 Mért tev é' vészes útat?
 Visszakéri szívnyugalmát:
 Elfelejté jobb imáját.
 Bölcs Gerő e' nagy csodára,
 Igy szól a' nép hallatára:
 Embereknek hangzik a' szó,
 Isten szív után ítél:
 A' ki hisz, szeret, remél,
 Az jobbához feljutandó.
 Csalfa szívre, czifra szóra,
 A' szerencsés hazudóra
 A' világ hallgat bolondúl:
 A' magas menny meg nem indul.
 Téged isten
 Jól megértett,
 Életedben
 Angyallá tett:
 Mondd tovább is bátran szent imádat,
 És ne rettegj semmi földi vádat.

VÖRÖSMARTY.

NÉPNEVELÉSI INTÉZKEDÉSEK. *)

I.

Szándékom figyelemmel kíséni minden nevezetesb intézkedéseket, melyek a' népnevelés ügye körül történnek, 's azokra nézve egyéni bár, de elfogulatlan nézetimet kimondani. —

Csak sajnálni tudnám azt, ki el nem akarná ösmerni: hogy hazánk fenmaradásának és lehető dicsőülésének tekintetéből legfontosabb ügy a' köznevelés, 's ezzel a' népnevelés is.

Tettek, nem szavak idejét éljük — : azért röviden akarok szólni, 's indokaimat minden cifraság nélkül sorolandom elő.

Olvastuk a' közoktatási és cultus-minister úrnak felszólítását az iránt: hogy jelentkezzenek alkalmas egyének, kik közül tizenkettőt külföldre, nevezet szerint Poroszországba szándékozik küldeni a' végből: hogy megismerkedvén a' népnevelés, különösen népnevelő-képzés tudománya- és gyakorlatával, a' hazánkban majdan ujon rendezendő képezdékben tanárokul alkalmaztathassanak.

E' felszólításnak sokan, számosan örültek, miután ez bizonyosságul szolgálhata annak, hogy végre már hathatós lépést szándékolnak tenni a' néptanítók czélszerűbb képeztetésére.

Első pillanatban magam is az örvendezők sorában állottam. De csak hamar oszladozott örömrözetem, miután kissé mélyebben tekinték e' kérdés lényegébe.

Koránsem szándékom e' dolgot úgy és azon oknál fogva ostromolni, mint a' 'Religio és Nevelés' tevé. Erre majd különösen teszem észrevételeimet.

Engem tehát ez intézkedés ki nem elégít, meg nem nyugtat.

Először az czéloztatik: hogy a' kimenendők két évi folyamot végezzenek. Ezt, egyéni véleményem szerint, nem helyeselhetem.

Tizenkét egyének két éven át leendő és kellő becsületes el látása sok pénz emésztend föl, 's pedig szükség nélkül.

Mert azon egyének vagy olyanok, kik épen nem vagy csak kevéssé vannak beavatva a' népnevelés szellemébe 's módszerei gyakorlatába, 's ez esetben a' két évi tanulás igen kevés, miután illy egyén két évi tanulmány után talán lehetend igen jó és ügyes népnevelő, de leendő tanítók tanára alig. Vagy olyanok azon egyének, kik már mélyen avatvák a' népnevelés kellő szellemébe és gyakorlati ügyességébe, 's ez esetben a' két év nagyon sok, miután a' már alapos képzettségű férfiúnak legfőlebb kissé körültekinteni szükséges, hogy a' külföldön népnevelés újabb és legujabb fejleményeit felfogván, 's önállólag feldolgozván, hazánk 's népeink viszonyaira elvszerűleg alkalmaztassa.

E' helyett tehát inkább az volna teendőnk, hogy képzett egyének,

*) E' felszólalást, úgy hiszem, senki sem nézendi megtámadásnak, vagy sérteni akarásnak. Hiába, én úgy szoktam beszélni, a' mint érzek. N.

valódi paedagógok utaztassanak a' kellő tapasztalások megszerzése végett. 'S ez rövidebb idő alatt is vezetne célra. Mert

M á s o d s z o r nem kell feledni: hogy népnevelésünk rendezése egyike a' legsürgetőbb szükségeknek. Mikép fogunk e' sürgetőségnek ezen uton megfelelni? Véleményem szerint igen lassan.

A' két évig külföldön tanulandó egyének mint leendő tanárok kerülendvén vissza, itt természetesen csak akkor kezdendhetik meg tanári pályájokat. Az ő tanítványaiknak ismét legalább két évig kellend magokat képezniök, 's így csak n é g y é v mulva remélhetjük az új rendszerű első népnevelőket kilépni a' hazai működés terére. Négy év! Jelen körülményeink közt ez véghetetlen sok.

Tehát négy évig semmi se történjék-e népnevelésünk rendezésére, javítására? holott minden veszendő évvel egy nemzedéket veszítünk hazánk 's a' közneveltség érdekeinek. Én legalább ebben sehogy sem tudok megnyugodni. Már két év is sok volna, de ez majdnem elkerülhetlen. Ámde négy év, hazai népeink fejletlenségét tekintve, majdnem négy évtized! — Nem okultunk-e még eléggé azon sajnós és gyászos felreértéseken 's összeütközéseken, mik szeretett hazánk különféle vidékein előtörttek? Megtörténtek volna-e ezek, ha népeink jobban, világosodottabban 's honszeretőbben nevelve lettek volna? —

Az istenért, siessünk a' nép nevelésével, nehogy négy év mulva azt kongja fülünkbe a' végzet rémes harangja: „Már késő!”

H a r m a d s z o r: Poroszországba fognának menni az illetők. 'S miért épen Poroszországba? Ne higye senki, mintha én fázna Poroszország nevétől, úgy mint a' R. és N. fázik tőle. Koránsem. Szívesen elismerem, hogy Poroszhon néptanítói rendszere igen jeles és szép, de legkivált t a n í t á s ügyét illetőleg. — A' n e v e l é s s e l — in praxi — nem vagyok annyira megelégedve, hogy lelkesülésre buzdulni tudnék. Szívesen vallom: hogy, noha nem kizárólag (mert akkor mások irányában volnék háladatlan), de nagy részben porosz nevelőíróknak köszönöm azt, a' mit a' nevelés körében tudok és érzek. De mind ez el nem vakít engem annyira: hogy hódoló bálványozója legyek a' porosz rendszernek, és porosz — s z e l l e m n e k. Itt a' fő bibe.

'S e' porosz szellem nem azért nem tetszik nekem, mert Poroszhon protestáns ország, — épen nem. Isten világ tudja: mennyire küzdöttem 's küzdök mindig a' nevelésbeni felekezetiesség ellen. Én a' nevelés dolgában felekezetiességet nem ismerek, ismerni nem akarok. 'S isten legyen irgalmas azon h o n j ö v ő j é n e k, hol a' felekezeti vakság még ezen-tul is diadalt birtorland.

De nem szeretem a' népnevelési legujabb porosz szellemet azért, mert épen legujabb időkben kezdi ott briaraeus karjait terjesztgetni a' — pietismus. 'S a' pietismust én absolut rosznak tartom, legyen az akár lutheranus, akár jezsuita pietismus; lengjen szelleje akár Berlinből, akár Rómából, — én egyiránt a' népboldogulás marczangoló férgének tartom azt.

Továbbá még azért sem tudnék, nem csak a' porosz, de bármiféle más külföldi húzamosb képeztetésre sem szavazni, mert az ekkép képezettek rendszerint annyit vesztenek hon-erkölcsi (jól értsük: hon-erkölcsi) tekintetben, mennyit általános tudományi tekintetben nyernek. Nem egyet ismertem meg külföldön képzett nevelőink közül, ki azonkívül, hogy a' magyar szót csak amúgy fuldokolva erőtetí ki ajkain (míg aztán lassacskán belejő), — főkép — 's ez legsajnosabb — annyira eltelik az idegen szellem- és idegen erkölestől, hogy sehogy sem tudja magát belegondolni hazai viszonyainkba, népeink erkölseibe, az ezekhez alkalmazandó nevelési eljárásba. Véleményem szerint pedig nem lehetne egy hamar nagyobb átka ujdón rendezendő népnevelésünknek, mint az, ha — mellőzve a' lenni kellő sajátos typust — nevelésünket különben bármi dicső és jeles, de hazánkra alkalmazva mégis egyoldalú és üdvtelen, valamely kizárólagos külföldi — akár porosz, vagy bajor, akár olasz vagy francia, akár schweizeri vagy belga stb. kaptára húznók. Legbensőbb meggyőződésém szerint nevelésünk csak úgy hozhat üdvet a' hazára: ha az a' legszigorúbb értelemben nemzeti és nemzeti es leendő. Igenis, nemzeti nevelésre van nekünk szükségünk, melly se porosz, se bajor, se római ne legyen, hanem épen csak magyar. És pedig olyképen magyar, hogy Magyarhonnak semmi lakosát, se a' németet, se a' szlávot, se az oláhot vissza ne taszítsa, el ne idegenítse, hanem édesgetve, olvasztva magyarrá tegye. Ez egy kissé nehéz munka, az kétségtelen; több is kívántatik hozzá, mint a' mennyit némely jámborok gondolnak: elővenni egy kis porosz vagy bajor mintát, azt jól megtanulni, 's egyszerűen utánozni. Így nekünk a' világ végeig sem lesz valódi nemzeti nevelésünk. A' mi nevelésünknek a' nép — 's a' mi főbb: népeink geniuszából kell kiindulnia; mikép kelljen ezt véghezvinni, azt meg nem tanulhatjuk sem Berlinben, sem Rómában. Nevelési, tanítási elveket könyvből is tanulhatunk, — módszer, ügyesség-elsajátításra — nyilteszü embernek — elég pár hónap, arra nem kellenek évek, — de a' sajátképeni nemzeti nevelés szellemének saját keblünkben, saját énünk istenétől kell teremtetnie! Így vagyok én meggyőződve, 's ám czáfoljon meg a' jövő! Magunkon is eléggé tapasztaltuk: mié lett a' magyar ember a' német, az ausztriai nevelés szelleme alatt; keservesen tapasztaltuk, hogy abban semmi összeforrasztó kapocs nem volt, melly e' hon népeit egymáshoz simitotta, olvasztotta volna; 's ime most már ismét csak külföldhöz — bár felvilágosodott, de mégis csak idegen elemű külföldhöz kelle folyamodnunk? Valóban olly nyomorúltak volnánk-e, hogy sajátos, önálló nemzeti nevelés-rendszer sehogys tudnánk kisütni? Ha a' magyar minister egész Magyarhonnban nem talál magyar embert vagy embereket, kik magyar — de minden oldalulag magyar — neveléstervet tudjanak készíteni: úgy vége nemzeti önállóságunknak; sem tengerpart, sem vasut, sem bányá, sem nemzetőrség nem fogja azt megtartani, annál kevésbbé előteremteni.

'S pedig úgy látszik, hogy a' magyar nevelési minister nem bízik

honfűrsaiban, nem tesz fel róluk, 's köztök egyről is annyi ihletiséget 's egyszersmind szellemerőt, hogy a' főnebb említett — 's pedig mulhatlanul szükségelt — nemzeti alapon megindíthassa a' nevelési gépezet kerekeit, miután

N e g y e d s z e r ama rendeletben eltakarva az is mondatik: hogy széles e' hazában nem találkozik tizenkét ember, ki ismervén a' külföldi nevelés rendszereit, azokat hazai czélokra ügyesen felhasználni tudja. 'S így igen természetes következtetés: hogy, ha illy képzettségű sincs, mikép lenne olyan, ki talán még teremthet is fellépni bírjon?

Szoritkozom most csupán a' kérdéses 12 egyénre. Részemről el nem tudom hinni: hogy egész hazánkban ne találkozzék 12 ember, ki — ismervén a' külföldön divatozó népnevelő- 's képezdei elveket 's gyakorlatot, 's a' mai szabadabb szellemtől levén lelkesülve — a' leendő népnevelők tanárául föllépni képes legyen. Nem, illy szegények nem lehetünk!

Kétségkívül van számos olyan — 's pedig minden vallásu — ki a' művelt külföldet paedagogiai studium szempontjából járta be; van olyan is számos, ki, ha nem járt is külföldön, a' szellemvilág kapcsolatainál fogva bele okult 's bele mélyedett a' hasznavehető legjobb nevelési rendszerek szellemi kivonatába; 's így a' 12 ember fölött — netán egy kis körutaztatás mellett, mint már érintém — épen nem eshetünk kétségbe.

De tegyük fel bár a' legroszabb esetet, 's mondjuk: hogy hát nincs 12 illy ember a' hazában; de azt már csak senki sem fogja tagadni: hogy legalább h a t mindenestre találkozik. Tehát e' hattal kell megkezdeni, de tüstént, a' népnevelés új korszakát; mert jobb ha eleinte mindjárt most csak egy vagy két jó képezdével birunk, mint ha csak két három év múlva birunk hattal vagy nyolczzal egyszerre.

'S ezek ime igénytelen észrevételeim az említett rendeletre. Ha már egyáltalán nem lehet rajta változtatni, (azonban miért volna lehetetlen?) legalább egy évre szeretném szorítva látni a' külföldön töltendő tanfolyamot, melly aztán ne is annyira iskolázás, mint szabad 's önálló lelkű bírlgatva-tapasztalás színét öltse magára. —

Meg nem válhatok a' tárgytól a' nélkül, hogy még egyszer vissza ne pillantsak a' R. és N. érintett czikkére, mellyben e' 12 ifjúnak kiküldését főleg a' p r o t e s t a n s Poroszország szempontjából ostromolja. Mondám már, hogy én nem a' protestantismustól, hanem a' pietismustól tartok, jelenjen az meg bármi köntösben, akár prot. szenteskedés, akár jezsuita képmutatás alakjában. Minden nevelésnek v a l l á s o s - e r k ö l c s i n e k kell lenni, — de a' h i t vallás saját tantárgyat képez. Nem lehet és nem illik az egész nevelésre, az egész tanításra hitvallásos, azaz f e l e k e z e t i szint ömlesztzeni, ha csak a' vallásháborukat ujon felébresztetni nem akarjuk, mellyek bizony sem egyik sem másik részen nem nagy dicsőséget véstek a' történet — az e m b e r i s é g - történet — lapjaira. Ki kell valahára bontakoznunk ama középkori sötétségből, melly a' serdülő nemzedéket a' tanoda zárt falai közt hitvallási gyűlölködésre

usztija, egymást itt eretneknek, amott fanatikusnak gunyolván. Kinek mi a' hite, azt tartsa szíve szentélyében, 's ha kell, vallja nyilván is, de ne fitogtassa ok nélkül úton útfélen egymást boszantva, ingerelve, izgatva, gúnyolva. Ez nem foly a' s z e r e t e t elvéből és tanából, ama szent szeretetből, melyet Krisztus urunk tanított, 's mely szerint m i n d e n e m b e r t egyképen kell szeretnünk. Milly vakság az, mely e' s z e r e t e t e t hozza olly éles ellentétbe a' h i t t e l, hogy egymástól a' szebb jövő r e m é n y é t is eltagadjuk, holott csak úgy teremhet üdv és béke a' vallástan nyomán, ha ama három fő erény tökéletes öszhangra olvad, épen úgy, a' mint tökéletes egésznek képeznek üdvözítőnk isteni tanszerkezetében. Egyik a' másik nélkül szintelen 's hatálytalan leend. Tehát hit, remény és s z e r e t e t legyen alapja népünk nevelési érnységének. 'S azért félre minden felekezeti gyűlölködéssel.

Epen ez okból nem volna tanácsos a' R. és N. követelésére hallgatni, melly álladalmi köztanodák mellett még vallásf e l e k e z e t i tanodákat is igényel. Mi volna ez egyéb, mint ujjabb gyújtó szövétnek a' felekezeti gyűlölség tüzvészének élesztésére? 'S így véve, a' felekezeti tanoda az álladalomban csak zúgintézetté aljasulna. Azért ne hallgasson az álladalom illy szűkkeblű igényekre.

Álladalmi nevelést nekünk! de jót, minden oldalut, kimerítőt, nemzetit!

Tudom én, mivel tartozom hitvallásomnak, 's megmutattam elégszer, hogy catholikus lenni tudok és akarok, hol catholikusul kell fellépnem, — 's pedig lelkem benső ihlettségéből, szívem lángjával tudok az lenni, noha némellyek azt is csinált hévnek gunyolták. De más részről soha sem tudnék abba megegyezni, hogy ott, hol a' nemzet k ö z n e v e l é s e forog kérdésben, felekezeti harcok csóváit szórjuk a' könnyen gyulékony anyag közé.

'S azért ne hallgasson az álladalom egy oldalu tanácsra; — catholikusok részéről ne csupán a' papságot kérdezze meg a' nevelés teendőire nézve, hanem kérdezzen meg elfogulatlan n e v e l ő k e t i s, kik a' nevelés ügyét a' felekezetiességnél sokkal magasb: k ö z m ű v e l t s é g i, k ö z n e m z e t i s é g i szempontból fogják fel. Ha lehetnek kereskedelmi kamrák a' kereskedés ügyére nézve: miért ne lehetne nevelési magántanács a' nevelés dolgában is. De ez ne csak papokból szerkesztessék össze; kivált pedig csupán főpapokból ne, mert ők az egyoldalúságnak legelszántabb bajnokai. Az istenért, kerüljük az egyoldalúságot. Közegyetértésből — de nem szám-szerinti sulyból csupán — fejlődhetik ki üdv és emberleti (humanitási) önállóság. Az egyoldalúságnak jövője átok és pusztulás!

Pest, junius 10-én 1848.

NEY FERENCZ.

SZOMORÚ NAPOK.

I.

A' halálmadár.

Halál! — Halál!

Jaj annak, a' ki született! — Jaj annak, a' ki meg nem halt! — Az Isten keze nehezül. ....

Halál! — Halál!

Véres napok, fekete éjszakák jönnek. A' pusztulás angyala szárnyra kelt. ....

Halál. — Halál.

Ki nyitja meg száját a' halálmadárnak, hogy a' nyugodalmas ház ormára ülve jövődöt mondjon a' benne lakozónak?

Ki kényszeríti rá: hogy éjnek éjszakáján vijjongva a' holdvilág-sütötte ablaknak repüljön, 's szárnyaival verdesse annak tábláit, 's ha hétszer elhajtják, hétszer visszarepüljön ismét, 's nagy éjjellátó szemeit kimeresztve, fülébe sikoltsa a' félig aluvónak: készüljön az örökké való álomra? ....

Mi kinozza a' lánczra kötött ebet: hogy mikor minden alszik, olly hangon, minőn soha nem szólt, elkezdjen üvölteni, mintha láthatlan kísértetre ugatna, ki gazdája küszöbén ki 's bejár, a' házat kerülgeti, 's az ablakokon beles? — Mit lát, mit érez, mi ösztön gyöttri öntudatlan lelkét? Reggelre az udvaron mély gödröt miért kapar, ki számára ásta meg azt, ki tanítá meg rá: hogy sírra lesz szükség?

Midőn éjjelenként az alvó szobában az asztalok, ágyak, bútorok elkezdenek ropogni, pattogni, ki jár ott? — Kinek lépte alatt recsegnek a' deszkák? Érzenek-e valamit? Irtóznak-e azon fekete bútortól, mellynek neve koporsó?

Él-e minden tárgy, mi az embert körülveszi, 's míg kívül olly holtnak, olly léttelennek tetszik, lát-e, tud-e többet, mint maga a' mindenretőrekvő emberi lélek?

Vagy tán egy alvó ösztön van az emberben is, melly ha lelke kifordult helyéből, akkor fölébred; ha megőrült, ha eszét elveszté, új világ nyílik meg előtte, 's míg a' multakat elfelejti, megtudja a' jövőket, míg saját életéről nem eszmél, megérzi az idegen halált? —

*

Ki Hétfalu egyetlen hosszú utcáján végig megy, három házat fog ott észrevenni, mellyekben senki sem lakik.

Az első kívül van a' falun, egy magas zöld dombon, melly körül nyugodtan legelész a' falu tehéncsordája, 's csak ollykor hőköl vissza egy egy tulok, ha legelés közben a' fübe elfészelt fehér csontvázat, vagy kitört ökörszarvat talál.

A' háznak nincsen teteje, a' korom, mit falán végig mosott a' sokévi

esőszakadás, mutatja: hogy egykor leégett az, 's most fehér asszú fűszálak lengedeznek omló párkányzatán.

Ablakaiból a' vasak ki vannak feszegetve, küszöbén nagyot nőtt a' gíliczetövis. Útnak nyoma sincs felé, talán nem is volt?

Különben a' mező körülötte tele van mindennemű illatos virággal.

A' másik a' helység közepén uradalmi kastély. Szomorú, elpusztult hely. Ledúlt kőkerítés falazá el egykor az utcától. Most ennek csak egyes palánkjai állanak fenn, miben az elvadult jázminsövény túlnőtt, kihullatva az útra mérges piros cseresznyéit.

A' kapu csak imígy amúgy van bálványai közé támasztva; látszik: hogy egykor sarkaiból volt kivetve, 's azután röstelték újra helyre tenni.

A' ház különben egészen ép, csak ablakai vannak mind téglákkal berakva. Be van falazva minden ajtó, deszkával beszegezve a' padlás szelölő ablakai, a' tornácra felvezető fehér kőlépcsők fel vannak szedve, 's a' falnak támogatva, mint szinte egy vörösmárványkő-pad is.

A' ház elejéről itt ott lehullt a' vakolat, 's ott a' vörös téglarakás kilátszik; másutt nagy halom kő hever előtte; a' hátulja, melly a' kertre néz, be van fehérre meszelve; látszik: hogy ott is egy vagy több ablakot raktak be, 's hogy nyomaik se maradjanak, az egész falat bemeszelték; körülé több gyümölcsfa látszik kitördelve, a' többit is esztendőnként háromszor eszi le a' hernyó, senki rájuk sem néz, úgy vesznek ki egyenként, sárga rozsdával ellepve.

A' harmadik ház egy kicsiny viskó a' tulsó falu végén, egy nagy ormótlan magtár háta mögé rejtőzve, udvara tele labodafüvel, közepén görbe kankalikos kutágas; két kicsiny ablakában megvakult az ónszegélyes üveg, fonott kaskéményéről lekopott a' csapó föld, 's egész teteje szép zöld, mint a' bársony, a' buján tenyésző mohától.

E' három házban tizenhét év óta nem lakik senki.

Csupán ez utóbbinak padlásán mondják: hogy költ egy fekete csu-vik; gyakran hallani visító szavát szélvészeken előestéjén, a' mint a' ház ormára kiül, 's úgy jajgat, úgy sikoltoz, mintha fájna neki valami.

E' három ház eseményei iszonyú varázs csomóval voltak összekötte.

Ha megéritek az augusztusi napokat, emlékezzetek rá: hogy akkor épen tizenhét éve annak, midőn Magyarország felett épen azon felhők torladoztak, mellyek most.

Zendülés és nyomor.

Ez első tanításon nem okultatok.

Adja Isten: hogy legyen időtök hasznát venni a' szörnyű tanításnak, mit számotokra a' sors másodszor tart.

Emlékezzetek rá: hogy ezelőtt tizenhét évvel minő sötét tragoediák hagyták nyomaikat a' földön, melly ha embert nem szült volna, maig sem teremne egyebet virágnál.

Azon kisded viskóban, mellynek nádpadlatán most a' csu-vik költi tojásait, élt akkor egy eszelős vén asszony.

Magdolnának hitták.

Rég ideje lehetett már: hogy eszével nem birt, némelyek azt mondták: hogy úgy született, mások: hogy a' padlásról leesett fejtetőre, agyveleje akkor ficzamult ki. Némelyek szerint az volt tébolyodásának oka: hogy egyetlen leánya hóhérhoz ment férjhez. Mások emlékeztek időkre, midőn ez asszony igen gazdag, igen tehetős volt, 's egyszerre koldússá lett, 's azóta féleszü.

Ez asszony igen nagy befolyást gyakorolt akkoriban a' népre.

Valami félelmes inspiracioszerű lelkesülés látszott lényegén, ha olykor küszöbét átlépte, mellyen belül rendesen szenvtelen hallgatag szokott lenni.

Ha ilyenkor a' falun végig ment, a' kutyák összevonítottak az egész faluban, mint szokták, ha a' gyepmestert érzik azon menni. A' vele szembejövők félve suhantak el oldala mellett, mert nem egyszer jövendölte meg egyiknek vagy másiknak halála óráját, 's rendesen beteljesült.

A' hajadonokon megismeré: hogy ki hordja méltán a' pártát, ki nem? A' gyermekek arczáról megmondá: hogy ki volt apjuk? 's gyakran úgy esett: hogy az egészen más volt, mint a' kinek nevét viselék. Ezért a' leányok és gyermekes asszonyok reszkettek előtte.

Megismerte a' szekér előtt a' lopott lovat, 's megmondta gazdájának: ezt loptad, most lopd vissza.

Máskor a' templomajtóba ült, 's mankóját végig fektette a' küszöbön 's várta: hogy ki meri azt átlépni. Jaj volt annak, ki a' tizparancsolat ellen vétett! Egész nyáron lelte a' hideg, marhái elhulltak, vetését felverte a' gaz, nyilalások vették elő, vagy a' korcsmában verték meg.

Gyakran órákig eljajgatott honn a' labodabokrok között, ilyenkor hitte a' köznép: hogy valahol a' jégeső el fogja verni a' határt. 'S néha hetekig elbolygott, ki tudja hol? ki tudja miért? 's azalatt iszonyúan elszaporodott a' sáska, szöcskö, földibolha, iszonyú tábert járó pókok, 's más istencsudái a' határban, mik, mihelyt megjött, mintha magvok szakadt volna, egy nap alatt eltűntek, kipusztultak.

Egyszer azt hitték: hogy haldokol.

Ki feküdt a' kút mellé 's szüntelen itta a' vizet. Végre úgy elerőtlenedett: hogy nem bírta kezét megmozdítani.

A' mellette elmenők látták: hogy szomjazik, hogy hörg és nem tud meghalni. Ha egy ital hideg vizet adtak volna neki: mingyárt megszabadult volna az élet kinjaitól, de senki sem mert hozzá közelíteni: hogy megitassa.

Azon nap éjjel háromszor ütött le a' villám a' faluban 's olly felhőszakadás támadt: hogy az utczáról a' víz a' házakba befolyt.

Másnap az asszonynak semmi baja sem volt. Kinn járt, összetöprödve, reszkette, mankójára támaszkodva, mint egyébkor. . . . .

Midőn az 1831-dik év tavasza elmúlt, mindenfelől rémséges előjele-
netek kezdének jósolni azon nagyszerű csapásról, melly az emberiséget
meglátogatandó volt; a' népet a' természet maga is nyugtalanítá: csilla-

gok hullottak, véres eső esett, halálfejes pillangók repkedtek estenként, farkasok jöttek be a' faluba, megszelidülve, mint az ebek 's agyon hagyták magukat veretni a' házak küszöbei előtt.

Mi fog történni? Senki sem tudá.

Sejtett, félt, érzé a' gyászban közelgő jövendőt minden — minden. Az állatok siettek egymással kibékülni; csodálatos volt, mint szűnt meg üldözni egyik állat a' másikat. A' fák siettek virágozni, siettek mentül hamarabb megérlelni gyümölcseiket. Az egész természet nem tudta: mit tegyen legkevésbé az ember.

Ez időkben, midőn egy igaz szó, egy világos gondolat életet ért, egyetlen prófétája a' környéknek egy tébolyodott nő volt, ki lelkének örült, kínos ihlettségében gyakran vaktában olly dolgokat mondott, mikre a' jövendő az igazság pecsétét nyomta rá, leggyakrabban százértelmű jóslatokat, miket a' hány ember, annyifelé magyarázhatott, 's mik, bármi történt, a' jövendő titkait rejtélyül hordák magukban.

Midőn a' nyár jött, irtózatos meleg napjaival, a' nő örültsége a' dühig látszott fokozódni; egész éjeken át sikoltozva járt kelt a' faluban, a' kutyák kibújtak elé a' kapuk alatt, 's ő melléjük ült, átölelte fejüket, 's úgy üvöltöttek együtt irtózatos undok páréneket. Azután bement a' házakba, sírva, nyöszörgve kért egy pohár vizet, megmosta kezeit, szemét. Egyik helyütt azt mondta: „mért nem füstölitek ki a' szobát, nagy benne a' halottszag,“ másutt imádságos könyvet kért, 's a' haldokló imádságát behajtotta benne. Vagy a' más világra izent fenjáró ép egészséges emberektől. Kérte őket: hogy el ne felejtsek üzenetét.

— Készítess egy keresztet magadnak!

Ez volt legsűrűbben intő szava.

Jaj volt a' családnak, mellynek ablakán ezt kiáltá be:

— Készítess két keresztet!

— Három keresztet!

— Magadnak, feleségednek, minden fiadnak, minden leányodnak egyet!

A' nép a' kétségbeesés várakozásában élt; futott volna, ha lehetett volna hova.

'S mit tettek ekkor a' haza atyjai, kik jól tudták előre a' közelgő halálveszélyt, mert olvasták tetteit, látták lerajzolt arezát, tudták, hányat lép egy nap, merre jó, kiket bánt leginkább? mit tettek: hogy népüket megnyugtassák, védszert nyújtsanak kezébe a' veszély ellen, felvilágosítsák aggodalmaik közt, bizalmat öntsének belé Isten irgalmába?

Külön temetőt árkoltattak ki azok számára, kik ez év folytán rákásra fognak halni!

II.

A' hóhér családja.

Milyen lehet egy hóhér háza belül?

Milyen lehet egy hóhér szíve belül?

Tudja-e őt szeretni valaki? azon szomorú embert, kinek keze arra van elátkozva: hogy gyilkoljon, bárha szíve a' haláltól visszaborzad is.

Látja-e őt mosolyogni valaki, látta-e mosolyogni valaki az élő halált; azon arcz, melly annyiszor nézett szembe a' haldokló kínvonagló tekintetével, kit talán szánt, t a l á n s z e r e t e t t? 's kit meg kellett ölnie, mert a' törvény úgy parancsolá, — nem fagyott-e meg, nem maradt-e örökké mereven, mintha szüntelen véres főket 's vértelen arczokat látna maga előtt?

Van-e, ki őt, a' b ü n ö k b ü n t e t é s é t, örömet lássa maga mellett ülni; ki elébe menjen, ha jó, utána nézzen, ha távozik? Van-e, ki azon kezét meg tudja csókolni, melly mindég halált, soha kegyelmet nem adott, melly mindég átkozva, soha áldva nem volt?

Van-e, ki azon szomorú házat meg tudja vele osztani, melly az emberek lakaitól messze száműzetve, kitagadva a' társaságból, világ ijesztésére épült?

Körül magas kőfal, kapuja szegekkel kiverve, előtte elcsenevészett ákászfák.

Még az élőfa sem szereti közellétét.

Ablakai nem látszanak a' kerítéstől. Tetején néha mintha fekete zászló lebblenne meg. Egy egy éjfékete holló szállt olyankor a' tetőre. Semmi állat sem szereti őt. A' kutyák utána vonítanak, a' tulkok bölgve futnak el előle, csak a' hollók ismerik meg benne gazdájukat. Ezek az ő madarai.

Késő este volt, a' nap rég lenyugodott; kilencz, tíz óra felé lehetett az idő, 's mégis szokatlanul világos vala az ég. Mindenünnét visszaverődő visszfény kínzá az ember szeméit; nem látszott felhő, sem csillag az égen, hanem valami tartós homályos sárgaság fogta be az egészet, mint egy világító köd, mintha az éjszaka, rendes fekete öltönye helyett most sárgát kezdene magára venni. Ha olykor hallatszának hangok, úgy tetszék, mintha azok is végtelen távolból jönnének, tompán, enyészeten. . .

A' közel látkörön Hétfalu hegyes tornyai voltak kivehetők, fekete csúcsaik éles ellentétül rajzolóak magukat a' láthatár egére.

Pusztá, elhagyott volt a' vidék. Mászor nyári estéken a' hazatérő földmives nép vidám csoportjait látni, a' mint napimunkáik végezte után tikkadtan sietnek falvaik felé. Az estharang szava hallik mindenfelé, a' mezőkön kedélyes porleányok édes-bús danái hangzanak, 's a' hazatérő nyájak aprózott kolomphangja és a' gazdáik elé ugató ebek örömsaholása. . . Most néma minden, a' szántóföldek nagy része ugaron maradt, fölverve soha nem látott tövises és gyomoktól; másutt le van kaszálva a' felgyomosodott zöld buzavetés. A' zárvonalak miatt minden közlekedés megszűnt; az országút kétfelől szélesen begyöpösödött, az emberek kendőt tartanak szájuk elé, 's nem mernek lélekzeni, 's a' harangok nyelvét előre kiszédtek, — minden falu végén ott áll körülárkolván egy jó darab négyszögű föld, benne imitt amott jókora sírok előre megásva. —

— — E' kietlen magányban hirtelen vad, ijedős kutyaordítás hangzik végig, melyre a' távol falubeli ebek kezdenek felelgetni. A' hóhér házának ajtóján két férfi zörgeti a' kilincset, 's benn a' lánczos eb ordít az idegen szagra.

„Ki az?“ kérdi belülről egy éktelenül idétlen rekedt hang, csitítva a' nagy ebet, melly szaglászva dugta ki orrát az ajtó és az eresz között, mellyen egyszer másszor lyukat harapdált.

„Nyisd ki Mekipiros, ne kiabálj! válaszol az egyik jövevény, nyugtalanul öklözve befelé az ajtót. — Nem szükség kiesuknod, a' ki jön; ha nyitva hagynád, sem tévedne be más, mint édes körösztapád az ördög, meg magam la.“

Ez ismerős hangra megszűnt ordítani a' komondor, 's a' mint kinyílt az ajtó, vigan kiszökött, 's a' jövevény nyakába ugrált, nyüzsögve, vinyogva.

„Vidd a' tatárba ezt a' piszkos medvefókat Mekipiros, még lecsókolja az orrom.“

A' megszólított sajátságos csudája volt a' természetnek. Egy egészen női ruhába öltözött egyéniség a' legdurvább férfiarculattal, gömbölyű vastag fej, kurta, bozontos, fésületlen hajjal, széles vastag száj, tömpe butyok orr, kiülő homlok, mély durva ránczokkal, vastag tüskés szemöldök, 's a' cserepes bőrű arcz egyik felén idétlen szösös barkó.

Ez az emberi állat női ruhát viselt; — megkapta nagy csontos kezeivel a' vihogó borjunagságu ebet örvénél fogva, 's hanyatt rántotta azt, 's a' közben éktelenül vigyorgott, röhögött minden ok nélkül.

Nő-e ez, kit a' természet így tett csúffá, vagy nem az, 's ő akarja csúffá tenni a' természetet?

„Na lépj be te is, ne nézz ott a' semmibe“ szólt a' jövevény, visszafordulva társához, ki melán elbámulva állt ott a' küszöbben, talpig egy nagy szűrbe búva, fejében széles karimás kalap.

A' kutya a' konyhaajtóig kísérté a' betérőket, az utóbb menőnek sarkába szaglálva, mialatt Mekipiros vigyorogva kapaszkodott az örvébe; orra alatt vérrel, vagy szederlével rémséges bajusz volt neki mázolva, mit ő szörnyű öntettségével iparkodott észrevetetni.

„Itthon a' gazda, meg az asszony, Mekipiros? kérdé az elsőbbik jövevény.

„A' gazda énekel, a' gazdasszony meg tánczol“ felelé a' félemler, állatian röhögve.

„Mondd meg nekik: hogy megjöttünk; no eredj, szaladj!“ 's ezzel hátba ütötte és oldalba rúgta a' monstrumot, ki egy ideig vigyorogva nézett rá, mintha azt várná: hogy még egyszer hátba üsse, azután ügyetlenül vihogva beugrott a' konyhaajtón.

A' két jövevény az alatt künn maradt az udvaron.

Az egyik talpig zsíros bőrbe öltözött magos szőke legény volt, elmosott, gömbölyű vonásokkal, ajkaiban sok megszokott nyugalom, szemében hideg tengerszinű egykedvűség volt festve. Az egész arczon fel-

tűnő volt az a' hallgatózó, kémkedő természet, mely kívül döreséget, szórakozottságot iparkodik mutatni, míg minden kiejtett szóra fülel, mint az a' kigyó, mely ha megfogatik, holtnak tettet, megmereviti magát, 's inkább ketté törik, mintsem megmozdulna.

A' másik fiatal sápadt arcú férfi, vonásai végtelen csüggettség által mind lehangolva, kis fekete bajuszának szálai mind a' szájába folynak, kalapja egészen lehúzva a' szemére. Látszik rajta: hogy lelke és teste nem bujdosnak egy úton.

Ott álltak a' bakó udvarában. Valami megragadó ellentét volt ez udvar tekintete azon kietlen eszmével, mely egy bakó nevével van összekötve. Szép zöld pázsit teríté be az egész udvart, a' falak mellett fügefák, őszi barack-rostélyok terültek, a' tér hátulján szép szőlőlugas, a' pázsitból szivalakúra kivágott virágágyak, tele gazdag ibolyabokrokkal, 's a' legsajátosabb erdei virágok minden nemeivel; odább dinnyefészkek, szétfutó indákkal, piros ribesbokrok, egy egy szomorúfűz, amott sárgarózsbokor, ezerszinű teljes pipacsfejek, 's a' pázsiton futó piros szemű fehér házi nyulak. . . . .

Milly fájdalmas gúny!

A' szem piros virágokat lát, zöld pázsitos udvart, futó dinnye-indát, ingó pipacsföket, szomorú fűzfákat, sárga virágokat, kis fehér nyulakat.

A' lélek ez alatt lát véres kínpadot, jéghideg vasakat, 's irtózatot kötetel; lát lehullott véres föket, szomorú bitófát, sápadt holt arcokat, fekete hollókat. . . . .

Hisz itt a' hóhér lakik. —

„Bejöhettek!“ kiálta belülről erős, átható csengésű női hang, 's egyszersmind Mekipiros lódult ki az ajtón, nagy bozontos fejével előre rohanva. Látszék, mintha belülről hatalmas tenyér adott volna fejének tetemes impulsust.

A' bőrködmenes erre betereté maga előtt szomorú társát, 's a' hóhér háza becsukódott utánuk.

A' konyhába léptek. Semmivel sem különbözött az más ember tűzhelyétől; az edények ragyogtak a' tisztaságtól, rendben volt minden, a' tűz vigan égett a' kémény alatt, 's mégis — mégis a' gondolat szüntelen talált minden tárgyon valamit, mi borzasztó eseményekre emlékezteté.

Az a' bárd, mely a' tűzhely előtt egy tőkébe van vágva. . . . .

Két év előtt a' hóhér egy apagyilkost fejezett le. . . Talán éppen e' bárd. . . . .

Az a' kötel, mely a' vederre van kötve, ... az a' görbe vas, mely a' tűzben izzóvá vörösült, . . az a' nehéz láncz, mely a' kéményből alálógg . . . . ki tudja, minő átkos, iszonyatos esemény tanúi voltak valaha. . . Talán semmié, talán nagyon is egyszerű céljuk volt eleitől fogva. — De itt a' hóhér lakik. —

A' falon itt ott sötét foltok vannak. . . Mik azok? Talán vér? A' szem nem bír letévedni rólok, szüntelen visszabotlik rájuk, 's a' lélek nem bír e' gondolatra jöni: hogy az állatvér is lehet, a' leghitványabb hizlalt

állat vére, mit az ember megöl: hogy megegyen. . . . Hisz itt a' hóhér lakik.

A' tűzhelynél egy nő süttött, főzött; magas, ideges termetű némbor, izmos karjainak, domború keblének, piros, sugárzó arcának 's égő szemének vad, boszorkányi tekintet adott a' lobogó tűz, szép fekete haja nagy kontyba volt csavarva feje hátulján, vastag szemöldei szinte összeérték, 's dagadó piros ajka felett barnult a' férfias pehely.

„Üljetek le!“ kiálta erős dörgő hangon az érkezeknek, — megeheztekek ugy-e? mingyárt. Ott az asztal.“ 'S tovább főzött és rakta a' tüzet: hogy a' kéményig lobogott, pokolbeli színt adva piros arcának. Ez volt a' hóhér felesége.

A' csüggeteg ifjú öntudatlanul leült az asztal mellé, a' másik oda ment a' tűzhely mellé, 's miután egy félig elfojtott csókot lehete hallani, elkezdte sutogni az asszonynyal, mi alatt sűrűen mutogattak az asztal mellett ülőre.

A' férfi suttogását nem lehete hallani, de az asszonynak csaknem minden szavát érteni lehete, ki a' legnagyobb erőtetéssel sem bírta irtó-zatos dörgő hangját annyira lágyítani: hogy suttogássá váljék.

„. . . . Ismerem — mondá — majd megszoktassuk itt . . . . senki sem fogja keresni . . . . elmenni? nincs mód reá. . . .

Azután egy tál tarhonyás húst tett a' jövevények elé. Az egyik szomorúan, nyámmogva evett belőle, a' másik mohón látott hozzá, 's a' közben hol hátra beszélt, hol társát kínálta, hol a' kutyának hányt csontokat, 's azután oldalba rugta, ha elkapá.

„Nem beszélhetni az öreggel?“ kérdé a' nőtől.

„Hagyjátok most abba, az öreget megint az ördögök gyötrik, nem halljátok: hogy énekel? úgy énekel, mint akármellyik tót diák Lucza napján.“

És valóban a' legtávolabb szobából mély zúgó bassus hangon ez ének szavai hangzottak át, töredelmes, fájdalmas reszketésséggel:

— Uram bűneink sokasága

Undoksága

Érdemli haragodat.

Méltók vagyunk: hogy ellenünk

Szent Istenünk

Felemeld ostorodat. —

Olly bús, olly szívfacsaró volt a' bűnbánat, mit e' férfias harangszerűen zúgó hangok kifejeztek! Zsoltári ének egy hóhér házában!

A' csüggeteg ifjú zavartan rezzent fel e' hangokra. Végig futott egy párszor homlokán kezével, mintha eszméletet akarna lelkében költeni, összefüggést találni annyi zavart kietlen esemény között; azután lassanként ismét visszasüllyedt előbbi méla csüggetegségébe.

Kis idő múlva azonban újra hallaték ugyanazon ének, de nem az előbbi harangzugasú férfihangon; — csengve, mint az üvegharmonica hangja, kezdé el énekelni bájos, mennytiszta gyermeki hang:

— De tudjuk : hogy ki megvallja

És átalja

Bűneit 's hozzád megtér,

Azt nem üződ el előled,

Sőt te töled

Bűnbocsánatot az nyér.

Angyalok nem énekelhetnek szebben a' mennyországban, mint minő e' szózat zenéje volt! Ki lehet ő? Bűnbocsánatot hirdető angyal egy hóhér házában? . . . . .

„Hát ezt a' leányt még mindig üveg alatt tartja a' vén fojtogató?“

„Szentet akar belőle nevelni, mintha azzal is engemet akarna bosszantani; tudja: hogy soha sem szívelhettem semmit, a' mi szent.“

„Az öreg úgy látszik: hogy tökéletesen megbolondult.“

„Ördögök vannak vele; a' mult héten három legény szökött meg tőle, mert nem állhatta a' kegyességit tovább; ebéd előtt fél óráig olvasott nekik mindég a' bibliából, 's ha valamelyik nevetni talált, kidobta az ajtón, mint egy kölyökkutyát; képzelheted: milyen szép lehet egy hóhér, ki a' másvilágról prédikál, 's ököllel hirdeti az isten ígét.“

„Talán már Mekipiros is tanult tőle valami imádságot?“

„Hahaha! Hivd csak be! Te medvetinó! Mekipiros!“

Mekipiros bejött.

„Gyere ide, hadd ütlek pofon. Nesze. Még is vigyorogsz? Nesze még egy. Sírsz mingyárt? Csinálj savanyú képet. Úgy. Tedd össze a' kezed. Hunyd be a' szemedet. Már most kezd rá.

A' monstrum elkezdte mondani az imádságot. Az ember azt várta volna: hogy érthetlenül fogja azt eldarálni. Nem. Érthető, komoly hangon mondta végig, szemei hunyva maradtak, arcza emberi alakot kezdte elsajátítani, 's szemeiből azon ígéknél, melyek a' bűnök kölcsönös bocsánatát hirdetik, két nehéz könnysepp gördült elő, 's végig folytott ránczos durva arczán.

„Hahaha!“ kaczagott a' hóhérnő, 's homlokon ütötte tenyérrel az imádkozót, — hát a' 'kedves egészségére kívánom' hol maradt?

Mint lecsapó villám viszhangzó dörgése, szólalt meg ez ember-telen gúnykaczaj közepett a' mellékszobából reszkettető hangon a' dicséret verse.

— A' villámos égben ki mennydörög ott fenn?

A' földnek reszkető ingása kit jelent? . . . . .

Az üstből kifutott forró víz egy perczre eloltá a' tüzet, minden sötétben maradt, minden megnémult, midőn hirtelen kicsapta a' szél a' félig betett ajtót, 's a' döbbenés némulatában hangok hallatszának, minők a' halálmadár sikoltása, vagy mintha futó örült víjjongna önlelke elől szaladva.

— Halál! — véres halál! — Irtózatoss halál! — —

Az utósó hangok már a' messze távolban vesztek el.

A' lánczos eb rémülten vonított utána.

'S midőn a' meggyújtott kénygyertya némi világot derített a' söt-

tétben, három alak látszott térdre nyomva az ijedelemtől. A' két hóhérlégény és a' monstrum. A' daczos, kevély nő megvetően fordult az egyik légényhez, 's büszkén nézett le rá.

„Hát még te is?!“

„Nem hallád, rebegé ez — a' halálmadárt? . . . .“

„Mit félsz tőle? H i s z a n y á m a z, a' félbolond.“

JÓKAI MÓR.

(Folytatása következik.)

A' KOLDÚS SÍRJA.

Mint vadállat, melly halálát sejtí,
A' vén koldús puszták közepébe
Bujdosott és élte maradékát
Ott a' puszták közepén tevé le.

Holttestéhez a' szegény legények
Elvetődtek, néki gödröt ástak,
Felköték botjára tarisznáját,
'S így tüzek le a' botot fejfának.

Ott a' fa 's bokor nélküli rónán
Áll a' kis domb egyszerű jelével,
'S te természet, elhagyottak gyáma,
Vadvirágok 's füvekkel fődéd el.

Illyen a' sors! egykor életében
Szennyes rongyok lengedeztek rajta,
'S íme sírját napkeletnek minden
Szőnyegénél szebb szőnyeg takarja.

De az mindegy; ő rá nézve a' fő,
Hogy elérte végre nyugodalmát . . .
Ki gondolná, milly zajos, mi vészés
Volt a' pálya, mellyen ő futott át!

Oh ez a' kéz, a' melly vénségében
Ezt a' száraz görcsös ágat fogta,
Ifjúsága teljes erejében
Harczok fényes kardját villogtatta.

Ott forgott ő a' csaták tüzében,
Ott adá véréből áldozatját
Az uraknak birtoka 's jogáért,
Kik őt később éhenhalni hagyták.

Csakhogy elhalt! most feledve minden,
Nyomorúság és a' harczi láрма.
Csendes néma a' világ körüle,
Zavaratlan földalatti álma.

Néha száll csak egy-egy kis madárka
Fejfájára 's ábrándos dalt zeng ott....
Mit dalolhat a' madárka fejfán,
Olyan fejfán, a' melly koldúsból volt?

PETŐFI SÁNDOR.

CHARIVARI.

Előfizetési hirdetmény, a' minőt például egy pár év múlva fognak a' magyar lapok szerkeszteni.

„An unsere setzki peknyi prenumeranszki.

Dobre zdravi winschujem a' dominus spectabilisoknak a Czarogradi novine redactoratus. — A neue prenumeration bozse moj segítségével elérkezte magát, mellynél fogva proszímtye instálunk alássan a' tekintetes vidéki hlapipanokat és sztarábabákat, kik novínénk iránt eddig is dobre megvoltak: hogy minékünk továbbra is csak kamigyos mihozzánk pogyszem. Sokat mi meg nem igérjük, csak minden héten dáj szem egy szíp welki mozsnye historia, egy nemzeti uherszki gedicht, egy humoreszkszki, 's más mindenféle számárságok; az előfizetés megvan nagyon malicski, véniger dusa moja nyemózssem adhatjuk. Polemizalni mi — meiner sex — nem fogjuk soha, mert látunk: hogy az nyekszem a' közönségnek. Ha mivelünk a collega megbántja: megmondunk neki breviter: hogy pocskáj tiszti opicz, tiszti pesz, tiszti mamlász, tiszti pizsliczár, tiszti oszel, tiszti pecsovícs! 's azzal punctum, rá se nézzük többet. Zatraczeni paraszt! Jászom nemesember. A' mi kedves megdolgozó társaink urainknak pedig gyekujem peknye ihre eddigi Gewogenheit 's alázszolgája, pokválem servus humillimus karsamadiner. Datum na gyegyina czarograd. Anno X stiri

SAMUEL PIRICZA, de PIRICZAFALVA,
nationalszki nemzetőr a' XIX compania.

Jövendő mondások Julius hónapra.

1. Jellachich kinevezi magát Dalailámának 's kihirdeti: hogy ezentúl minden templomi arany és ezüst az ő tiszteletére fog szolgálni.

2. A' magyar országgyűlés megnyílik. Kétszáz táblabíró arany mentében idvezül. Idefenn nagyon sokat beszélünk mi másnak, oda alá még többet lövöldöznek mi nekünk.

3. Egész nap iszonyu melegség uralkodik. A' legyek kiállhatatlanok. Az ember sehogy sem alhatik.

4. A' nap 's vele együtt a' dolgok menetele a' rákjegybe lép, a' táblabírák kezdenek nem félni a' statusadósságoztul.

5. Pesten kilencz órán túl senkinek nem szabad az utcán megjelenni. E' végett a' harangok félreveretnek, a' czél tökéletesen eléretik. A' harangszóra mindenki fülére húzza dunnáját és honn marad.

6. Egy kegyelmes úrnál iszonyú ebéd lesz. A' holott is elhatároztatik, hogy a' tokaji bort ne legyen szabad Oroszországba kivinni többé. S . . . y Mihály ajánlja magát, mint ismert borhamisító.

7. X. asszonyiség meghalja: hogy Karloviczot éhséggel akarják bevenni 's attólfogva nem ád enni a' cselédjeinek. Ők is segítsenek bevenni Karloviczot.

8. Lengyelország három királyt választ magának. Háromszor sajnálatra méltó Lengyelország.

9. Oroszországból a' cholera közelget; vannak, kik azt hiszik, hogy egy kis camphor segít rajta. Akad fiatal ember, ki egész Oroszország ellen is hiszi: hogy van orvosság a' patikában.

10. Három communista kártyán összevesz 's egy republicanus felpofozza az inasát.

11. Azok, kik egy időben minden Lengyel főért öt forintot fizettek, csodálkozni fognak: hogy Lengyelország nem akarja elfogadni a' status-adósságokat. Már pedig itt nagyon világos: hogy rájuk volt téve a' költség.

12. Kisül: hogy Radeckzy már két hónap óta nem él, csak a' nevével ijeszgetik a' világot, mint hajdan Solimanével Szigethvárnál.

13. Három magyarhoni mágnás árverésre bocsátja a' családfáit. A' felső tábla hókonyodik.

14. A' papucsregement hősei kegyesen felmentetnek a' fegyverviselés terhe alól, kiváltságaik jelképeül fehér hálósípkát fognak hordani kappantollakkal. Vannak irigyeik.

15. Jeruzsálem el akar szakadni Magyarországtól. B—y táblabíró kineveztetik jeruzsálemi királyi biztosnak. Még Ráma, Bulgária és Mesopotamia csendesen viseli magát.

16. Harmincezer asszonyosság petícióval járul a' ministerium és országgyűlés elé: miszerint a' háborúba menetel terhe az ötven éven túl levő férjekre is kiterjesztessék.

17. Egy pesti nevelőintézet tulajdonosnéja tizenkét leányát felajánlja a' mozgó nemzetőrségbe markotányosnéknak.

18. A' sáskatojásgyűjtő bizottmány háromszáz mérő sáskatojást küld ki Moldvába, cserében a' csángó magyarokért. A' sáskák e' figyelemért hosszú bizalmakat szavaznak.

19. A' mezőhegyesi ménes még mindig nem akar engedelmeskedni a' törvényes felsőbbségnek. Barrikadot neki!

20. A' felső vármegyékből iszonyú csapat tótság tódul alá kaszákkal felfegyverkezve az alföldre — kaszálni. De csak füvet kaszálni.

21. A' jeruzsálemi király kinevezi tekintetes B—y urat Jeruzsálem vármegye táblabírájává.

22. Budáról ellopják magát a' posztómagazint. E' tárgy komolyan roszszaltatik.

23. A' nemzeti színházban Mazeppa eredeti muszka nyelven adatik elő. Sokan igen nobelnek találják a' dialectust.

24. Jellachich megadja magát. * főherczeg és ** herczegasszony tiszteletére nagyszerű tüzijáték rendeztetik.

25. A' minden áron békét kívánó párt tökéletesen helyesnek találja a' tótok azon kívánatát, hogy mindazon városnak, melyben feles számmal laknak tótok és magyarok, egyik fele Tótországhoz tartozzék.

26. Nagy pufogást hallunk. Egyszer csak hátranézünk 's akkor látjuk: hogy minket ütnek.

27. Táblabíró B—y a' cholérától féltében úgy leissza magát, hogy Pálffy Albertnek kezét csókol az utcán.

28. T. M. hazánkfia feltalál bizonyos mérges port, melytől három nap alatt minden rácz és illir kipusztul, ha akar. Még csupán a' módját nem ismerik: hogy kell nekik beadni?

29. A' magyar tengerészeti minister debreczeni osztályfőnöke egy nóéféle bárkát épített a' biblia utasítása szerint szalonnából 's próbát tesz vele a' tóczón. Ah — tehát az orosz hajóhadtól sincs mit félnünk többé, ott a' balticum tengeren!

30. Az insurrectio rendezése az agarasztársulat nagy ünnepélye miatt e' napról elmarad.

31. Magyar újságok egy nagy ütközetről fognak tárogatni, melyben Zentánál a' magyarok megverték a' szerbeket, elesett 40000 szerb és 20 ágyú, magyar vagy tizenöt ember és egy trombitás. A' szerb újságok pedig azt fogják írni: hogy 20000 magyar esett el, szerb csak 9, a' tizedik egy paripa. A' zentaiak az ütközetről nem fognak tudni semmit.

* * A' fehértvári káptalan önkényt felajánl a' hazának nem csak minden világi értékét, sőt saját tagjait is személyesen a' haza védelmére. Megérték a' kor sugallatát. Élni fognak.

* * Az önkénytesek mult héten indultak a' csatába. Áldás veletek. Sok könny folytott utánatok, sok vér folyjon előttetek!

* * Pesten majd minden éjjel talpon van a' nemzetőrsereg. Azt hisszük, a' rácozoktól félünk. Ez már mégis hét sváb volna egy nyul ellen. Különbösen commotiúnak nem árt.

* * Szász Mátvás megválasztatott pesti bírónak. Három nap mulva lemondott. Helyébe Graefl választatott. Szász Mátvás nyilatkozik: hogy a' lemondásra kényszerítve nem volt. Az illyesmit még nem is vallotta meg magáról senki.

* * A' hevesi deputatio itt volt. Mit hozott? mit vitt el? még eddig nem tudjuk.

* * A' statárium ki van szegezve. Valjon azon ujságírókra ki vane terjesztve, a' kik a' közönségnek pénzért hazudnak?

* * R a d i c a l i s m i a t y á n k :

Mi királyunk Ferdinánd, ki vagy Innsbruckban; irassék a' te neved V-iknek, jöjjön el a' te udvarod ide Pestre, teljesüljön a' te akaratod miképen Budán, azonképen Zágrábban is. A' mi alkotmányos jogainkat add meg mincünk ma. És engedd el mi nekünk a' statusadósságokat, miképen mi is elengedjük a' te őseidnek a' devalvatiót, békekötési számadásokat és a' só árát. És ne vigy minket Bécsbe többet, de megszabadíts a' te tanácsadóidtól, mert tied Magyarország, Hajdu-Böszörmény és a' ministerium. Amen.

* * Napoleon egyszer azt mondta: hogy egész Europa ötven év alatt vagy republica lesz vagy muszka. Tessék választani.

* * Millyen legyen az insurrectionalis mars? ez most az életkérdés. Minek törni rajta a' fejünket? ott van az, melly így végződik: „Komáromig meg se állj.“

* * A' nagybányai kapitány egy pár ujságot betiltott a' postán. Dicső emberek ezek a' vidéki censorok.

* * Az orosz új hadsereget gyűjt, Sanctus Kantsukius! ora pro nobis . .

* * C h r o n i q u e s c a n d a l e u s e .

A' bécsi apáczakolostorban, melly legközelebb a' nép által szétveretett, egyszer éjjel nagy zajt ütöttek az apácák: hogy egy cellában férfi van. A' priorné kap hirtelen a' nyakába valamit, kifut a' zajra, hát csakugyan egy apácánál meglelik a' gavallért, 's azt rögtön lefűlelik, bezárják; 's azzal mennek vissza nagy szent haraggal a' bűnös vestaszűzet exorcisálni, midőn a' gyertyavilágnál észreveszik: hogy a' setétben öltözködött priornénak nagykendő helyett egy tarka inexpressible van a' nyakába vetve 's két száránál fogva átkötve a' derekán . .

— Hja — gyarló az ember — mondák — és szépen útnak bocsáták a' fogolyt 's nem beszéltek többet a' dologról. *V. Ö Boccaccio*

Egyszer egy püspök visitatiói körutjában elesteledve egy szegényebb sorsú plébánusnál meghált; a' népésznek nem volt több egy ágyánál 's a' püspök nem engedte: hogy a' földön feküdjék. Na de semmi: az ágy széles volt, megfértek benne mind a' ketten 's reggelig szépen aludtak. Reggel hajnalban kürtöl a' csordás. Hát e' szóra félálmában oldalba üti könyökkel a' pap a' püspököt, mondván: „Sári te, hajtsd ki a' teheneket.“

Éljen a' coelibatus!

B. J. újdonsült főispán ur, miután az urbér megszűnte miatt több gazdasziteit kénytelen volt elbocsátani, róluk ollyképen gondoskodott: hogy őket együl egyig mind megyei hivatalba rakta be. A' kegyes honatya!

— Egy * megyei követ népszerűsége azon alapul; hogy a' piacon maga szokta a' petreselymet és ságarépat bevásárlani. Élrhet a' statusoeconomiához.

— X. ur, ki most a' követi táblán fog ülni, igen bölcs férfin. Legköze-

lebb azt mondta: hogy ő, ha a' ministeriumnak volna, csak két embert szeretne felakasztatni. Az egyik Montecuculi, a' másik Camarilla. Hát még ha itt lesz, miket nem fog felfedezni.

— Héj ha én oly szép tartós bocskorbórt tudnék eszerzeni, mint az urnak a' pofája, mondá egy timármester egy követjelöltnek, millionér lenne belőlem. A' timárból nem lett millionér, de a' candidatusból igen is lett követ.

— A' nemzetörök a' hogy egy helységben megszállottak, a' quártélymester odavisz egy nemes atyánkfíához négy önkénytest quártélyba. „Mit gondolkend“ riad fel a' patricius, négy katonát szállítani hozzám, én nemes ember vagyok!“ — „Már az más,“ felelt a' quártélymester, ha kend külön ember a' többinél, akkor hozok kendhez még másik négyet.“ És úgy tett, a' miként beszéle.

— Az illir táborban kiütt a' scorbut. Az emberek szájfájásban kezdenek halni. Méltó jutalmuk annyi káromkodásért.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

VII.

Elhagyott malmok.

B**falva regényes vidéken fekszik; keletre kékelő hegysor övedzi a' határt, nyugatra zöldelő rengeteg von koszorút, míg délnek homokos róna nyulik a' messze távolban. A' rónán kigyózdó patakok szaladgálnak, buján termő paréj zöldellik, itt ott eszerjék inganak, míg a' nagyobb rész silány pusztultságban üli a' határt. Maga a' falu kicsi és egyszerű, fő díszé a' góthalakban épült egyház, vendéglő és ócska kastély, mely éjszak felől délre tekintve, sűrű tölgyfalombozat közül csak alig engedi szemlélni koronáját. Télen át szomorú képet ölt a' falucska és vidéke, de tavasz, nyár és őszején a' virágzó és zöldelő ákácok beárnyazzák a' szerény utcákat, 's illatos légkört vonnak az egyszerű falucska fölébe. — A' kastélytól mintegy 500 lépésnyire három elhagyott malom vesztegel; régenten (legalább a' falucskában úgy beszélnek) valami L e r é m külföldről hazánkba került boltos birta e' malmokat, sőt hihetőleg ő is építet; ezen ember szegény volt eleinte, egyszerre azonban temérdek kincseknek jutott birtokába, több jószágokat haszonbérrelt, több kisebb nagyobb házakat építtetett a' közel fekvő helységekből, B**falván pedig e' malmokat hozá létre. Mindez azonban igen fégén volt. A' temetőben még ugyan ki lehetett mutatni a' követ, mellyen a' L e r é m név olvasható volt, de az évszámból egyen kívül, a' többi elenyészett, a' malmok, egyet kivéve, fedetlen fővel vesztegeltek, 's közelökben, sőt mellettök mindennemű hasznavehetlen mérges növények tenyésztek, mellyek nedveiből a' kigyók 's békák egész serege élőködött. — A falu népe százról százra adá át azon hitet, hogy L e r é m gaz úton szerelte kincseit, s egész bizonyossággal állította, hogy kárhozandó lelke éjelenként az elhagyott malmok közelében tartózkodik.

B** falvának volt egy igen érdemes és általánosan szeretett kántora, a' hivataloskodásában megöszült becsületes lelkű H a n g a y. Ő mint 18 éves gyermek hozaték a' falucskába segédtanítóul, ezen állapotban 4 évig hivataloskodott, a' midőn principálisa halálával valóságos kántorra választá őt meg a' falucska közbizalma, 's mint ilyen 38 egész évig szolgált híven, becsületesen, közmegelegedésére az egész helységnek. — Voltak az öreg Hangaynak e' falucskában sok szép napjai, sok kedves emlékei, de, mint többnyire mindnyájunk, ő is több szomorító perczeket számolt, főleg akkor, midőn igazán szeretett nején kívül, két fi- és két leánygyermeket kísért örök nyugalomra. 60

éves korában igen kevéssel birt már a' jó öreg, nem volt más sajátja, mint tiszta öntudat 's egy ártatlan szép 18 éves leányka — Czilike. A' tiszta öntudat magánosan is olly kincs, melly felér milliókkal — ; így gondolkodott az öreg Hangay, 's így gondolkodom én is, de a' világ másként gondolkodik. — Czilike olly jól nevelteték, mint a' kántorok leányai között igen kevesen; tökéletesen és szépen írt és olvasott, a' gazdasszonykodásban jártas volt, tudott kötni és varrni, ismerte a' legszükségesebb növényeket és virágokat, sőt még néhány ismeretesebb magyar költő munkáiból is szavalt, ha némelykor felszólítaték; természete csendes volt, ábrándos lelkülete örömmel keresett fel olly helyeket, hol költői képeken kívül, csendet és elkülönözöttséget találhatott. 16 éves koráig csak atyja barátait ismeré, 's atyja testvérének fiát Lajost, ki azonban egy foglyot vagy nyulat többre becsült, mint a' világ valamennyi leányait — reggeltől estig vadászott, 's nem másért tért meg szállására, hanem, hogy lefeküdjék 's aludhassék.

Zajtalan falusi vasárnap volt, a' lakosok nagyobb része eresz alatt szundikált, vagy a' ház előtt ülve beszélgetett, regélt vagy nevetgélt. Czilike egyedül ült szobájában 's olvasott, atyja a' szomszéd helységben temetett, Lajos pedig kitudja, milly határban kergette a' nyulakat. A' kised ház nyitott ablakát akác lombozatok takarák, a' betóduló illat kedvesen hatott a' leánykára, ki elmerülten lapozgatá magyar Ossiánt, azt t. i. : mellyet Fábian Gábor meglehetősen roszul fordított. Kik Ossiánt csak félig-meddig ismerjük is, tudjuk, hogy emelkedettebb lélek kíváncsi felfogására és tökéletes megértésére; Czilike csak az egyes pontok szépségében gyönyörködött a' nélkül, hogy jobban értette volna azoknál, kiknek egy költői kép, vagy szavacska egész országát nyitná meg a' kedves emlékeknek, olly érzést támaszt a' kebelben, melly noha fáj és szomorít, mégis édes és élvezetes. — Kopogás ijeszté fel elmerültségéből, — a' 'szabad' szóra egyszerűen, feketén öltözött, mintegy 22 éves ifju lépett be; meghajtja fejét, 's gyengéded, de szépen csengő hangon szól: „Nevem Éjjeli Victor! tapasztalás végett utazgatom, mintegy 8 napja időzöm e' falucskában regényes fekvése miatt; a' kisasszonyt egyházban volt szerencsém először szemlélhetni; nem tudom megmagyarázni azon vonzalmat, melly első látására a' kisasszonynak bennem keletkezett, önt hova többször szemlélhetni; ne vegye tolakodásnak e' nyilatkozatot 's legyen meggyőződve, hogy ha volna valami célom, az nem lehetne más, mint az illedelem korlátai között ön társaságát élvezhetni a' nélkül, hogy részemről unalmat eszközöljek becses személyének.

Czilike elpirult; É j j e l i Victor állott előtte, kinek lelkületét ismerte munkáiból, 's kinek több érzelmi nyilatkozataiban osztozott titokban szívecskéje, a' nélkül, hogy őt magát valaha látta volna.

— Méltóztassék helyet foglalni, igen örvendek becses látogatásának, 's ha célja nem más, mint az, mellyet jelennen bevallani sziveskedett, igyekezni fogok teljes erőmből annak ha nem elérését, de legalább megközelítését eszközölhetni.

Csaknem kizárólagosan költői tárgyakrólí csevegés között sebesen röpillt az idő; alkonyat tájban búcsút vőn Éjjeli azon ígérettel, hogy nem sokára ismét eljöend. Czilike szívecskéje titokban vallá be, hogy egész életében ez volt a' legszebb délutánja. — Estére a' jó öreg is megérkezett, leánya mindenről értesíté, még ugyszólván társalgásuk egyes részleteit is elbeszélte; a' jó öreg inkább örült, mint tartott e' látogatástól, 's egész készséggel nyujtá megegyezését az ismerettséghez, gondolván, hogy neki is leend módja az ifjut közelebről is megismerhetni, 's ha célja nemtelen, később is akad eszközre, melly által őt házától eltiltsa. — Czilike derült kedélylyel tért nyugodni — reggel édesen emlékezett vissza álmaira.

É j j e l i csakhamar ismét meglátogatá Hangay Czilikét; másodszori látogatásakor az öreg 's Lajos is honn valának; az ifju falusi elhagyatottságában

's magányában rendkívül örült az új ismeretségnek; csakhamar megkötöttetett a' legszorosabb viszony, mely viszonynak az öreg és Czilike is örvendének, Lajosra, sőt az egész házra nézve igen nagy nyereségnek hívták azt. — Többször elsétálgatának szép időben délutánként hárman, Czilike, Éjjeli és Lajos, a' hegyek közé, a' leányka és ifjú szíve már némi kis viszonyban is állott, apró küljelekben nyilatkozott az érzelmi rokonság — 's a' leányka nagy hézagot látott, midőn Éjjelit nélkülöznie kellett. Milly szép nyár volt ez a' leányka életében, gondolni sem mert azon perczre, midőn az ifjútól talán örökre válnia kellett.

Victor és Lajos egész napokat töltének együtt, majd tréfák 's elmeszések között, majd vadászatga. Egy este összebészelve abban egyeztek meg, hogy a' jövő napot egészen vadászatban töltenék. Az öreg ur, miután hivatalos ügyei a' szomszéd helységbe szöliták, szíves készséggel osztózkodék feltétökben, Czilike pedig kikérte, aláznák meg magokat korán atyja házához, a' midőn vadászós reggelivel kívánt szolgálni kedves vendégeinek. — Ajánlata szívesen fogadták, 's Lajos, haza kísérve Victort szerény falusi szállására, késő éjjel tért vissza rokonaihoz. Korán reggel már talpon volt Czilike, fellármázta a' szolgát, 's készületeket tett a' reggelihez, — milly örömet nélkülözé a' leányka a' korai kellemes álmot, milly örömet lótt, futott piczinke lábain, milly örömet eteté vörösré a' füsttől szép fekete szeméit, csakhogy Victornak némi kis szíveséget tehessen. Szegény Czilike ő életében most szeretett először. —

Victor pontosan jelent meg, a' reggeli, tréfák közepett véget ért, az ifjúk felkészülve vadásziasan, kézszerítések és minden részről üdvözlések között távoznak.

Hangay kántor szekere is készen állt az udvar közepén, 's néhány perczek multával a' kedves gyermek egyedül maradt.

Az ifjak kitünő szerencsével vadásztak; déli 12 óra felé, a' midőn is a' nagy forróságtól gyötörtetve, egy a' róna közepén évek óta épségben álló terebély tölgy árnyai alá vonák magokat, 8 darab fogoly és 4 darab nyul volt birtokukban. Nem annyira kifáradva, mint átitzadva, hosszabb időre terveztek a' pihenést, miért eleinte csevegve, rövid idő alatt azonban minden tárgyból kifogyva — unatkozni kezdenek.

Milly jó volna, ha kártya volna, az ember kis pénzben elmulatná az időt, míg hüvösebb lesz — a' midőn ismét folytathatnók a' hajtást.

Victor örömet alig titkolható e' felszólítás következtében, — mit ő akart hosszabb bevezetések után ajánlani, barátja tevé, — 's így, még a' netalán keletkezhető gyanút is kikerülte arra nézve, mintha ő szenvedélyes kártya létere alkalmat hajhászna barátja megkopasztására. Közönbös hangon felelt:

'Nevetni fogsz, ha azt mondom, miként szokásom útközben, vénasszonyok módjára kártyát vetni, 's úgy következtetni a' jövőre, mely előttem áll, — utazásközben mindenkor kártya is van velem 's az unalmasabb állomásokon a' festett képektől tudakolom, a' jövőben mi vár reám; legneveltségesebb, hogy egypárszor igen kis módosítással valót beszélt a' lelketlen festett lap, 's így nem hogy leszoktam volna e' bolondságról, sőt szinte elválhatlan szokásommá vált. Ha nem csalatkozom, most is van kártya zsebemben.' Volt, valóban volt kártya Victornál. A' vadásztáska középre helyzeték, 's a' két jó barát egész tűzzel iparkodott egymás kikopasztásán.

Lajosnál kevés pénz volt, 's azt a' keveset is csakhamar elveszté; neheztelni nem neheztelt barátjára, de a' figyelmes vizsgálódó azonnal észrevehette, hogy hidegebb modort öltött a' játék végeztével, annak ellenében.

Délután 4 órakor már honn valának Victor szállásán, 's a' fiatalok kedves tárgyairól, különbféle bravourok 's kalandokról beszélgetének, míg tökéletesen bealkonyodván, Hangay lakához sietének.

Gyönyörű nyári idő volt, olly est, mellyben maga a' lég nemesebb 's fi-

nomabb gondolatokat és érzelmeket ébreszt, 's melyben a' legegyszerűbb tárgy is képes költőiséget eszközölni. Czilike könnyedén öltözködve az udvaron sétálgatott, de ábrándos lelke túlszárnyalt annak határain, 's oly vidékeken mulatott, hol a' lélek mindenkiben rokonit öleli. Az ifjak megérkeztek, Lajos testvéri nyíltsággal, Victor szíves üdvözléssel, és őszinte derűtséggel fogadtatott. Egy ideig együtt valának mindhárman, kevéssel utóbb Lajos egy ismerőst ment látogatni, ki a' közel szomszédban lakván, régi ismerőse és barátja volt a' Hangay háznak.

A' két szerető egyedül maradt, 's hogy még inkább elkülönözve legyenek minden legkisebb emberi zajtól, Victor kíváncsiságot színelve, felkérte a' leánykát, mutatná meg a' kertet, melynek czélszerű és gondos rendezetéről sok szépet hallott Lajostól. Czilike engedett kérelmének, szíves készséggel repült a' kulcs után, 's rövid idő elteltével a' kert belsejében illatot lehellő virágsereg közepezt vesztegeltek a' leánya és ifju.

Victor mint tapasztalt és olvasott fiatal ember, csakhamar felfogá egész lényegében a' leánya lelkületét, megpendíté az érzelem költői hurjait, 's oly hangokat csalt életre, melyek a' leánykának minden bizonynyal tetszeni fogtak. — Alig telt el néhány percz, 's Czilike mindent megtudott, megtudta, hogy Victor szereti, hogy első pillanatkor rokonszenvet érzett ellenében, hogy boldogsága kezeiben van, hogy mindent feláldozna bírhatásáért; de megtudta egyúttal azt is, hogy rövid idő múlva Victornak távozni kelletik, 's hogy el kell válniuk. Mind ezt maga az ifju adá tudtára, — oly nyíltan, oly tettetés nélkül, hogy a' leány csak valót látva szavaiban, gyermeki őszinteséggel vallá meg, hogy viszont szereti, örökre, elválhatlanul.

Valjon a' két szerelem között melyik volt az igazabb, az önzéstelenebb, a' tisztább szerelem!? „Ugy-e édesem, bár távol imádozt valódtól, nem gyönyörködhetve szemeid tiszta fényében, beszéded ezüst hangjában, és csak sejtések nyomán közelithetve meg lelkedet, szintugy megnyugodhatom szerelmedben, úgyé nem leend okom bizalmatlanságra?”

„Szívem örökre a' tied, örömben, fájdalomban változhatlanul foglak szeretni, szerelmed leend boldogságom, mindenem.“

„Soha sem fogsz feledni?!“

„Soha!“

Kevés idő, alig egypár negyed alatt igen igen sok mindenről csevegett a' két szerető kebel, 's midőn az első szerelmi csók elcsattant ajkaikon, nehéz lett volna meghatározhatni, melyik volt a' kettő közül boldogabb. Későbbben Lajos is megjelent közöttök, egészen más irányt adva beszélgetésüknek.

Az estebédet négyen költék el — atya és gyermeke, Lajos és Victor. Az öreg még most mit sem tudott a' két szív szerelmi vallomásairól, ez este még Lajos sem avatatték be a' két szerető szív titkaiba.

Lajos folytonosan eljár Victorhoz, egész délutánokat töltének kártyasztal mellett, 's miután későbbben tartaniok lehetett, hogy Victor házi gazdája, ki gyakran hivatlanul is megjelent lakójánál, könnyen elbeszélheti az öreg Hangaynak foglalkozásukat, közösen egyetértve elhatározták, hogy az elhagyott malmok egyikének épen maradt belsejében folytatják és üzik e' vészes szenvedélyt. Szegény Lajos három nap alatt minden pénzét elveszté, nyugalmas kedélye megzavartatott, és borzasztó gondolatok kezdének felfemerülni agyában.

Felleges nyári éj volt, nehéz idő közeledtén hirdető szél üvöltött a' kisded falu néptelen utcáin, az elhagyott malmok egyikének belsejében alig fénylő mécs pislogott. A' földön végig terített köpenyen kártya vesztegelt, a' köpeny mellett két ifju ült, Lajos és Victor. Lajos a' szokottnál halványabb volt, beesett szemeiből a' kétségbeesés sötét sugára lövelt szomszédjára, kinek vonásaiban nyugtalanság 's gaztervek kórjelei mutatkoznak. A' malmok közelében megfordult egypár egyén keresztet vetve magára, többször visszatekint-

getve, irtózáttal 's leverő félelemmel sietett szállására. A' játék rövid ideig tartott, Lajos utolsó pénzét is elveszté; mozdulatlan, göresös, merev tekintettel vesztegelt néhány perczig, majd összeszedve utolsó lélekéberségét, rémes hangon szólt:

„Kevés pénzem, mi magamé volt, nem sajnálom, de tudd meg Victor, hogy utolsó összegem, mi jelenleg birtokodba átment, lopott pénz, bátyámat raboltam meg, az öreg tehetlen Hangayt, azon reményben, hogy egyszer talán megfordul a' szerencse, visszanyerni sajátomat, erősen eltökélve, hogy soha többé nem játszom. Becsületszavamra bízósitalak, egy garast sem kívántam tulajdonodbul, mindenre kérlek tehát a' mi szent, add vissza legalább azon összeget, mely jogosan bátyámat illeti.“

„Mi közöm nekem ahoz, miféle pénzzel játszottál, én elnyertem, 's így tulajdonom; nem állithatod, hogy hamisan játszottam, én távol minden segélytől, nagyon hasznát tudom venni a' tőled nyert összegnek; minek loptál, ha már elvesztéd tulajdon pénzedet, nem neheztelhetsz, ha ezennel kinyilatkoztatom, miként én egy garast sem fogok visszaadni.“

„Hah szörnyeteg! nyilatkozhatik így barát barát ellenében, nyilatkozhatik így olyan kebel, melyből minden érzés ki nem aludt. — Mindenre kérlek, mégegyszer 's utoljára, mentsd meg becsületedet, 's kívánd életedet. Később talán módot találándok más úton szerezni meg ez összeget számodra, csak most szabadíts meg a' szégyentől, gyalázattól, 's egy olly kebel megvetésétől, mely mindig legnagyobb örömét találta boldogításomban! édes barátom, légy irántam könyörületes, reggel bátyám nyomára jövend gaz tettemnek, 's én erőkölesileg meggyilkoltam!“

Történjék veled bár mi is, én nem segíthetek, nem akarok segíteni sorson, nekem most minden garas forint; te elég módot gondolhatsz ki reggelig bátyád megnyugtására, vagy ha úgy tetszik, rászedésére, de én ismeretlen vidékeken sehonnan sem várhatok segélyt. Mint mondtam, visszaadni semmit sem fogok, azért kérlek, kímélj meg unalmas és terhes unszolásaid- és követeléseiditől!“

„Jó, gazember, majd találok én kényszerítő módot is az összeg visszaszerezhetésére, van itt hatóság, mely általad elrabolt pénzemet visszaadhatja!“

„Majd meglássuk . . . a' mint tetszik; szeretném tudni, hol van azon erő, mely igazságos uton nyert pénzemet tőlem elveheti — majd meglássuk!“ ezeket mondva Victor, 's figyelemre sem méltatva Lajost, felállt ülő helyéből, 's távozni akart, de mint nyíl nyomában termett a' kétségbeesett ifju, 's visszarántá. Csakhamar azonban érezni kénytelenítetett, hogy ellenfele testierőre nézve jóval felette áll, 's egyedül akaratjától függ, őt maradásra kényszeríteni, vagy még sulyosabb bántalmakkal is illetheti; — mint csudálkozott azonban, midőn Victor engesztelődést színélve, következőleg nyilatkozott:

Megvallom, igen igen sajnálom édes barátom, hogy ellenedben ennyire is elragadtatni engedém magamat, hidd meg, sérteni nem akartalak, 's makaes magamviselte egyedül különözség volt, egyéb semmi. Meg akartam próbálni, mennyire birom nyugalmas természetedet megzavarni, szóval: mennyire engeded magad elragadtatni olly időben, midőn szelidség és tartós nyugalommal biztonságban lehet kivinni ollyasmit, minek kivitele érdekünkben fekszik. Igen! én visszaadom nem csak bátyádtól hozott pénzedet, hanem sajátodat is, de engedd meg ha részedről is kívánok kevéske áldozatot, melynek teljesítése kizárólag hatalmadban áll!

„Ha nem kívánsz becsstelenebb valamit azon tétnél, melyet bátyám ellenében elkövettem, ezennel ünnepélyesen ígérem annak teljesítését.“

„Édes Lajoskám én Czilikét szeretem, 's tőle viszont szerettetem, amint magad is tudod; néhány napok mulva távoznom kelletik, nem azért, mintha nem volnék bizonyos irántami vonzódásáról, de lásd pajtás, mielőtt el-

mennék, szeretném magamat tökéletesen biztosítani; fiatal ember vagy, és így tudod, hogy lelkeink szeretik a' regényest, és nem mindennapi dolgok kivitele után vágyakodnak. Midőn magamat számára leköttem, leköttem őt is számomra, 's nyugodtan lehetne távoznom, biztosítván, hogy sem az ő atyja, sem az én szüleim nem ellenezhetnék többé szerelmünket. Eredj titokban bátyád házához, Czilike talán még ébren leend, mondd neki, hogy ha szeret, 's engemet birni óhajt, jöjön kíséretedben ezen elhagyott malmokhoz, én készen fogom várni kocsival, 's a' szomszéd falukban eszközölnöm korán hajnalban oltár előtti egybekelésünket. Czilike reggel 9 óra tájban már honn lesz; atyja megszokván őt többször órákig nélkülözni, talán észre sem veendi kimaradását, vagy ha igen, könnyű lesz megnyugtatni azáltal, hogy a' leánya kertben, vagy a' faluban szomszédjainál volt elfoglalva. — Becsületre mondom pajtás, hogy nincs alávaló czélom, de tartok tőle, hogy szülőim, megtudva ezen viszonyt, vagy Czilike atyja ellenezni fognák. Így akarom szerelmemet biztosítani; tudod magadról jó barátom, milyen érzés valamit igazán szeretve, annak birhatását biztosíthatni. — Kérlek tehát, ne késedelmezzél, 's amint Czilike itt leend, kezdedbe szolgáltatom az általad elvesztett egész összeget, és még becsületszavammal biztosítalak arról is, hogy soha sem fogom tudatni másokkal, milly szerep jutott neked e' titkos szövetkezésben — mondj meg mindent a' leánykának, sőt többet, mondd meg neki, hogy ha akaratomat nem teljesíti, vagy nem bizik bennem 's tiszta szándokomban, soha többé látni nem fog, — pedig — ezt ismételd többször — kimondhatlanul szeretem, 's később vagyok akár még e' perczben a' halálra, mint annak megtudására, hogy egyetlen szerelmem birtokának más örül.“

Igen sokat lehetett volna ellenvetni az ifjú okaira, de Lajos, most szabadulva ki a' gyermekkorból, inkább tréfát látott az egészben, mint alattomos alávalóságot, miért készséggel ajánlva pártfogását, távozott.

Victor régen birtokában levén gaz tervének, előlegesen gondoskodott mindenféle szükséges eszközökről, hogy azt mint adományt visszaadja, 's így néműleg lekötötte a' tapasztalatlant részére; segítették sorstól is (mint majd minden gaz) az által, hogy az ifju tiltott pénzekhez nyult, 's az által, hogy a' leánya szivecskéjét is hálójába kerithet; nem volt így egyéb hátra mint valami szegény furavost bérelni, ki őt kedves prédájával a' szomszéd közel faluba átszállítja. — Éjjeli 11 órakor a' kocszi készen állott az elhagyott malmok hátszáránál, az ifju minden podgyásza a' kasban volt, ő maga dobogó szívvel várt azon helyen, hol kevéssel azelőtt két barát szemrehányásainak és engesztelődéseinek valánk tanúi.

Az idő legkevesebbet sem változott, siró szél bujkált a' rengetek tölgyei, és akácok lombjai között, villám cikázott a' távol homályában, olykor olykor tompa moraj hallatá rémes szavait. Nagykendőbe burkolva, és könnyelmi hívékeny testvérétől kísérve jött az ártatlan leánya reszkető kebelével az elhagyott malmok felé. Utközben senkivel sem találkozának; Lajosnak azonban ugy tetszett, mintha nem nagyon messze a' legőcskább malomtól emberi alakot látott volna csendesen elhaladni. Ideje még most nem volt vizsgálódásra. Victor távolról észrevette a' jövőket, csendes léptekkel elibök szaladt, és suttogva oszlatá el a' leánya kétségeit, 's czáfolá meg ellenvetéseit, százszor 's többször esküdve, hogy szándoka tiszta, 's egyedül mindkettejük boldogítása czéloztatik. Istenem, ki nem tudja, milly könnyen megnyugszik a' leánya szeretője, kedvese ígéretében 's nyilatkozataiban.

Lajos itt maradt — a' szeretők távozásának; egyedül híven magát, a' hely felé lépdelt, hol emberi alakot gondolt nem rég megkülönböztethetni, odaérve azonban elhagyott és nyugodt volt minden. Haza tért tehát szállására — gondosan visszahelyezte az orzott pénzt, ágyba feküdt, de igen igen soká nem birt elalunni.

A' kocsí ügetve haladt a' tölgyek serege között vágott keskeny ösvényen, de utána mintegy 100 lépésre karcsu sugár lovag tajtékzó paripán szelte a' levegőt, szilárd elhatározattal követni az utasokat, ha mindjárt a' világból kelenne is kimenni. A' lovag — egy szegény jobbágnak volt oskolákat végzett egyetlen gyermeke — honn volt szülői látogatására; sokat hallván az elhagyott malmokban jelenkező kísértetekről, többször megfordult éjjente azok közelében, így történt, hogy mindent látott, 's elhatározta kísérni a' kísérteteket, hogy reggel bizonyos hírt adhasson a' falu babonás lakóinak. A' mint a' malomnáli készüléteket megpillantotta, haza ugrott, lovat nyergelt, 's utána rugtatott a' szökevényeknek.

A' kocsí egy az erdőben magánosan álló ócska ház előtt állott meg, a' leánya vonakodott leszállani, szegényke alkalmasint ekkoron már nem csak gyanítá, de biztosan hívé, hogy Victor árulójává lön; segélyért kiáltozott; a' lovag mindent hallott ugyan, de még koránlotta előugrani, tartván attól, hogy többen is lehetnének a' házban vagy ház körül, 's így akkor nem hogy javítana, hanem mindent elrontana. Erőszakkal hurezoltaték az ártatlan gyermek a' szobába, a' szekeres kifizetteték, 's miután átlátta, hányat ütött az óra, noha lovai a' hajtásban kifáradtak, még sebesebben kívánt hazahajtani remélhető segélyért. A' lovag mellett kellett elhaladnia, az ráismért földijére, valamit suttogott neki, 's csendben marasztalván, maga közelebb lépdelt a' házikához. Hangos sírás üt meg füleit, melly sírásból vészharangként hangoznak az áruló Victor biztató szavai. Későbbben szóváltások közepett megismeré a' lovag hangjáról Hangay Czilikét. Borzasztó dolgokat terveztek benn, késni sokáig nem lehetett, noha nagyobb erő munkált a' szobában, mint lovagunk eleinte képzéle. Visszatért a' szekereshez.

„Késünk nem lehet, különben jó kántorunk leányának becsületét elvitte az ördög, azért atyámfia térjen vissza azon átkozott urfihoz, 's tetesse magát, mintha nem jól fizették volna ki a' fuvarbért. Az urfi majd kötekedni fog, azalatt sugjon a' leányasszony füleskéjébe illyforma valamit:

„Hirtelen ugorjon ki a' leányasszony az ajtó elibe, künn várja lovon Mátyus uram Pali fija — a' többről ne busuljon! — Kend pedig atyámfia fogjon ki egy lovat, hogy szaladás esetére bennünket követhessen; hadd maradjon a' szekér 's másik két ló, ha bíró uram meg nem keríti, én fizetem kántor urammal.

A' szekeres mindent úgy tett, mint meghagyták.

Czilike mint nyíl termett a' házikó ajtaja előtt, Mátyus Pali mint villám karolá magához, és sebesebben nyargalt a' pejko szélurfinál, melly búsnótát füttyöréztet utánok. — A' szekeres sem késett soká, 's mielőtt a' kakas hajnalra kukurikolt volna, ágyában zokogott Czilike. Pali pedig a' lovag, és a' szekeres nagyokat ittak kántor uram leánya egészségeért.

Volt mit szenvedni szegény leánykának, az öreg hónapokig sem ereszté ki szobájából, korholta tovább egy évnél 's kitiltott házából, a' papot kivéve, minden kaputos embert; — Lajos azonnal odább állott reggel, miután ártatlan testvérétől sírva kért bocsánatot.

Mátyus Pali pedig büszkén állítá borívás közben, hogy mind e' fajták azon kísértetek, mellyeket az ostoba nép hisz, de azért kántor urammal megfizeté két lónak árát, mert Victor urfi így okoskodott: ha nincs leány, most az egyszer két lóval is be kell érni; én pedig tökéletesen hívén, mit Mátyus Pali állított a' kísértetekről, de azt még sem hihetem, hogy Éjjeli Victor költő volt. —

LAUKA GUSZTÁV.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BÉCS, 1848. Nyárelő 20-án. A' biztosság-választmányánál egymást érik a' papok ellen benyújtott panaszok. Alig van egy nap, mellyen ellenük vád ne

emeltetnék. Folyvást izgatnak a' szabadság pontjai ellen. A' nép azonban sokkal jobban fel van világosodva, hogysem hitelt adna nekik. Élvezi tényleg a' szabadság áldásait, 's nincs az alvilágnak olly sötét lelkü papja, ki rosznak bizonyítsa be előtte azt, mit öntapasztalata után jónak ismert el. Nagyon kevesen vannak jelenleg, kik a' papi önkény lélek ölü bilincseiben öntudatlanul vesztegelnek. A' nép nagy része elvetette a' clerus által rá erőszakolt járszalagot, 's hite nem a' papság ámitásain 's hitegetésein, hanem önmeggyőződésén alapul. Ezt nevezem aztán én igazi reformationnak, melyhez hasonló még a' világtörténetben nem volt. Ez castok helyett az összes emberiségre támaszkodik. Áldását csak azok nem élvezik, kik az önzéstől vagy butaságtól sötétség részére vásároltattak meg. Fűster, egyike a' legjelesebb catholicus papoknak, kiket valaha a' világ előmutathatott, elkeseredve hallgatta a' biztosság-választmányban papok ellen intézett vádakat, 's tüzesen kelt ki a' nép ámitgatása ellen. Megtámadta a' papnöveldékben divatozó növelési rendszert, saját tapasztalata után papgyároknak nevezte azokat, hol az absolutismusnak pénz-szomjazó fekete tógás aristocratái gyártanak. Indítványozta a' catholica vallásnak szabadság alapján leendő átalakítását, 's a' vakhit által Rómához lánczolt népek öntudatra juttatás általi teljes felszabadítását. — E' tisztalelkű pap minden szavát mennydörgő helyesléssel üdvözlé a' jelen volt néptömeg, 's vivat-ok közt hirdeté, hogy eljött az idő teljessége, mikor az egyes castok nézet-különbségén alapuló vallási institúciónak porba kell omlani, hogy helyettük az önkénytől soha fel nem használható szabadság alapján az egyenlőség, szeretet 's testvériség vallása létrejöhessen. Korunk az öntudatra ébredés szent kora ..... 's idvességünket nem egyes ránk erőszakolt nézeteknek vakon hódolás, hanem önmeggyőződésünk subiectiv igassággá emelése szerezheti meg. Nem kívülről, bennünk van a' hit, — általunk kell létrehozatva lenni alakzatának is. Annak nincs fogalma a' vallás lényegéről, ki hitének alakzatát mások meggyőződésének alárendeli. A' vallás mindég egyesek gondolkozásmódjától föltételeztetik, 's a' valláskülönbözet egyenlő az öntudatra ébredt emberek számával. A' tartalom egy 's ugyanaz, az alak sokféle lehet, 's ott, hol vakhit nincs, sokfélének is kell lenni.

A' biztosság-választmány elhatározta, hogy ha még egyszer a' nép köréből panaszhangok emelkednek a' római catholicus papok gyalázatos ámitásai ellen, akkor kénytelen leend minden templomajtóra kiragasztatni, hogy a' politicumokba avatkozó papok lázító k, 's mint ilyenek bárki által elfogathatók, Ez a' reverendissimusokat egy kissé megszeppentette, 's azóta az egyházak szent falai között politicai szél-csend uralkodik.

Néhány nap óta a' munkások nyugtalankodni kezdenek. A' polgárok azt hiszik, hogy cseh emissáriusok által vannak mind felbujtogatva, minek lehetőségét leginkább tanúsítja az, hogy nagy része sláv a' zavargó munkásoknak. Kérelemlevéllel mentek ezek a' biztosság-választmányhoz, 's kívánták, hogy ünnepi 's esőző napokon is fizesse őket a' státus, mert napi díjokból semmit félre nem tehetvén, a' dolgozást gátló napokon önhibájuk nélkül éhezni kénytelenek. Hét tagból álló küldöttség hozta a' kérvényt, melynek tartalmazata heves vitatkozásokra szolgáltatott alkalmat. A' kérelem megtagadatott, mert tartottak attól, hogy a' dologtalanok fizetése könnyen munkátlanságra csábítja a' dolgozó osztályt. Petitiójuk jó szerkezete csak hamar elárulta, hogy azt tanulónak kellett fogalmazni, 's mások által vannak tulkövetelésre izgatva. Ezen veszedelmes izgatást meggátolandók, vallatni kezdték a' választmányi tagok a' munkások küldötteit, kik — mivel makacson megmaradtak azon állítás mellett, hogy a' kérelemlevelet ők magok fogalmazták — mindnyájan letartóztattak. Rémes ingerültség szállta meg ekkor a' munkásokat, csapatonként gyűltek össze

a'Práterben, 's a' tanulókkal meghasonlásuk jeléül egy tanulót in effigie fölakasztottak. Ez a' demonstratio fölébreszté a' nemzetörököt, 's a' történhető zavarok meggátlása tekintetéből rögtön összegyűltek, minek következtében a' munkások is minden rendzavarás nélkül haza oszoltak, annnyival inkább, mert a' dolgozó osztály' nagy része is a' csend-háborítók ellen nyilatkozott. Azóta már kétszer voltak kiállitva a' nemzetörök, bár úgy látszik, hogy mindég alapok nélkül. Tegnap kezdtek a' munkások komolyabban föllépni, Gumpendorfnál, Práter körül, 's Rossaunál; a' marienhüfli vonalon 's több helyeken 2000-et fölhülhaladó dolgozó nép sereglett össze, a' támadásra fölkészült munkások számát 21,000-re teszik. Az összes bel 's külvárosi nemzetőrsereg összedoboltatott, 's a' lázadók' föbb vezetőinek befogatásával a' nyugtalanságnak vége lett.

Sohogy sem tudják elgondolni a' munkások, mi lehet oka annak, hogy az átalok annyira pártfogolt tanulók is ellenük nyilatkoznak. Holmi aristocraticus mozgalmak sodrában hiszik az egyetem növendékeit is. Becsületszavukra mondják, hogy ők nem lázadók, — 's kérelmük egyike a' legjogosabbaknak, mert annak czélszerűségét családjuknak esős idők alkalmával éh-halálhozi közelete igazolja. Dolgoznak ők örömet, mikor a' dolgozás lehetőségével nem jön ellentétbe az idő mostohasága. Könyörületre számítottak, nem fegyveres feleltre. Kereken tagadják azon hir valóságát, mintha ők a' Práterben egy tanulót akár in effigie, akár tényleg fölakasztottak volna. Ezt ellenségeiktől koholt rágalomnak nyilvánítják. Kijelentik ünnepélyesen, hogy még akkor is tisztelik a' tanulókat, mikor azok pártolás helyett fegyvert ragadnak lemészárolásukra. A' tanulók 's nemzetörök polgár-érzetéhez folyamodtak csak, 's ha azok úgy értelmezik a' testvériség, egyenlőség, a' szabadság fogalmát, hogy a' munkások éhen is meghalhatnak, — ők tényleg föllépni nem fognak, 's nyugodtan haza oszolnak. Ha már egyszer halniok kell, inkább éhen halnak el, mint-sem jogaik véletlérti tettleges föllépésükkel polgárvért ontassanak ki. Így gondolkoznak a' bécsi munkások. Nem tiszteletet érdemlő gondolkozás e ez? . . . . .

Egy ligórianust fogtak el. Hölgy-ruhában zendítgette a' munkásokat. Ezek azonban nem hallgattak rá, 's kiismervén a' tisztelendő patert, följelentették az illető helyen. Reménylem, hogy gondoskodni fognak ő atyaságáról. Nagyon tűzbe jött, mikor izgatólag szónokolt; csupa könyörületből is jó lessz őt h i v ő s r e t e n n i. Istenítette eddig úgy is a' sötétséget, itt majd lessz módja vele közelebből megismerkedni.

Nagyon vigyázatlanok az itteni nemzetörök. Meggondolatlanságuknak már eddig öt áldozata lett. Tegnap is egy közülök a' Glacis-n véletlenül agyon lőtte magát. Ezenkívül három megsebesült. Önkárukon sem tanulnak a' szerencsétlenek.

Olaszországból Radeczky folyvást győzelmi híreket közöl. Tapasztalt katonatisztek azt állítják, hogy ezen győzelmek egyek a' legnyomoruabbak közül. Sohasem közli Radeczky, hogy hova menekülta' megfutamtatott ellenséges sereg. 'S így a' győzelem lehető is, nem is. Apróbb csaták megnyerése még nem győzelem. A' diadal valósága Károly Albert seregeinek jó vagy rossz állásától, nem pedig egyes apróbb ütközetektől föltételeztetik.

Legujabb hírek szerint Prága capitulált, 's a' zendülő tanulók és polgárok lefegyverkeztettek. Csak a' nemzetőrség zendülésbe nem elegyült részénél hagyta meg a' fegyvert. Minden torlaszok szélyel vannak hordva.

Az országgyűlés megnyitására betegsége miatt ő felsége személyesen nem jöhetvén, maga helyett meghatalmazottul a' népszerű János főherceget fogja küldeni.

PAP GÁBOR.

(Folyt. következik.)

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAL

---

2. sz. július 9.

PEST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

BORSOD, június 23-án. Felszólítál, hogy írjak neked, lelkem barátja! megynék életéről, 's ha e lapok hasábjai csak egyszer megemlékeztek volna is ez évben megynékről, talán nem tudnék felhívásodnak engedni, gondolva: annyi minden, mit róla én is mondhatok. Hogy pedig ezen lapban kívánod egyedül életünk képét venni, azért van, hiszem, mivel eszméid 's vágyaid magasabb világra csaknem kizárólag ebből ragyog sovárgó lelkednek vissza; hogy pedig tölem igényled azt, azért tán: mert hitvallásaid' gazdag fájának legalább egy levelkéjét reméled lelkeimtől, mint galambtól az olajágot, megvinni tenedek...? Ugy van, ugy. Oh én értelek... 's még is oly keveset tudok írni... legkevesebbet pedig vágyaidhoz illőt. — Megynék közléte a béke és élénkség; elterül azonban a családi életelen bizonyos neme a kétfelnyek, mely pezsgőtársaságán is, mint felhőlepel a tisztá kék egen, átvonul. Tudod-e, mi ez? — Kiskorúságunk jelen helyzetünkben. Szeretjük a hazát így: 's innen az öröm... Nem birjuk tisztán jövője képét: 's ez a kétyel fellege! — Szeretetünket tettel is tanúsítjuk; 's az országos kölesönben mennyire bebonyozítottuk azt, szóljon, fog szólni a haza. 'S e' részben kevés kivételt hozhatnék fel, de mégsem hallgathatók el egyet, ki bár előttem nem pirult megvallani, hogy csak túl a' dunái jószágából 90 ezer frnt jövedelme volt tavaly — ő még sem adhat többet a' hazának — 3 ezüst forintnál!! — No adja az én teremő istenem, hogy ne is adhasson többet soha! Mit mondasz, mikor üt, vagy üt-e az ilyen tolvajoknak utolsó órája? — Agyam halálmadárkint visit. És nevét még sem nevezem meg. Ne legyen egyesek, ne folt a' hazaszeretet lángoló napján. — Politicai életünk új kerekvágásában meg y u n k. E hó 19-én tartatott az egész megye kerületeiben a követek választása. Nagy részt jól ütött ki. Ha nem lesz untató, elsorolom. — Miskolcz: közfelkiáltással választá meg Szemeré Bertalan belügyministert és Palóczi Lászlót, az ezisztokszórs agg polgárt, a legjobb szívű embert, a rendíthetetlen kitarásu hazafit. — A m. kövesdi kerület: kitoró közakarattal b. Eötvös József cultusministert... kell-e, hogy nevén kívül egyebet emlitsék?... A keresztosi: ismét Szemerét; a csáti: Genesi Józsefet... látod pedig ezen ember — consellárus volt...; a szirmabesenyői: Vadnai Miksa szolgabíró; az edelényi: Okolicsányi Lajos főbíró, mely választásnál érdekes — 's ezt jegyezd meg magadnak — hogy a megválasztott ellenfele: G. M., a választásra kijegyzett órát — elaludt a 's azért meg sem jelenhetett ott. Ugy-e hogy csak bennünk van még az a táblabírói izé?... de a nép nem várakozik. Végre a dedési kerületet említem; hol az intolerantia fertelmes mételye csakugyan megette a maga hatását: összeverekednek... szégyen és gyalázat rájuk! Most a miskolczy nemzetőrsereg I. és IV-ik százada fog ott megjelenni, reméljük, az új választás jól fog kiütni. — Municipális világunk is változott. Első alispánunk — hál' istennek! — leköszönt. Nép képviselőt alapján választottuk helyette Miklós Ferenczet; a második Genesi László lett; valamint a követválasztással megürült székeket is ugyan-úgy töltöttük be. — 'S ennyi minden, mi a külsőségek száraz ujkepe lehet előttd. A bencsokról most még hallgatok. Lelkem egy fájó reményfelleget, mely megterhelten várja az időt kiszórni villámai, hogy porbasujtsák a mászó állatokat, kik annyi irtózáttal bámulják a szókat: „nincsen többé szeretet király.“... Várj és higgy. Megjön a dies irae. Közelg a világszellem itéletnapja. 'S egy riasztó körtört fúni fog a te barátod is TÓTH ENDRE.

VÁCZ, június 26-án. Május 18-án történt közlésemtől fogva ezren fölül haladó polgári őrseregünk 4 századra felosztottat, fele része meglehetősen gyakorolja magát a' fegyverben zene mellett, e' nélküli alig pár százat tud a hazafiúi kötelessége jó rendhez szoktatni, ennek pedig akkor tudna megfelelni, ha az egész feleskedtetnék, mert a' törvényben áll, hogy az őrsereget a rendezett tanácsal ellátott községekben a helybeli hatóság szerkezendő össze, talán itt is újabb kényszerítést várunk, félre téve a törvények világos szavait. Illy városban a morális erőnek kell vinni, nem felsőbbi rendelkezések, mert annak lehet csak értéke, becslése a haza előtt. Sajnos, hogy a hatóság közül azon személy, ki az ügy élére állott, a többitől nem pártoltatik, pedig kétszáz szurony nélküli fegyvert is birunk a ministeriumtól. — A haza veszélyben van, annak megmentésére, félre téve mindent, közös akarattal egyesülni első feladatunk; igen rossz tesznek tehát azok, kik a városban aláírási ívvel bujtoztatva, közösgünk figyelmét a hazafiúi kötelességről elvonják, ennek szükségét jelenleg nem látom, mert unionk városunk küszöbén vagyunk, pár hó alatt ismét másik választáshoz nyulunk? de ha tisztújítást sürgetnek, tegyék azt nyíltan, férfiuhoz illőleg a törvények szavai értelmében; hiszem, hogy a hatóság akkor tudni fogja teendőit, azonban nem csudálom, hogy ezt sürgetik, mert városunk lelkes néhány polgárai, szégyenülve látva a' közügyekbeni maradásunkat, ezt cselekedni illy úton is kényszerítet; azonban hasztalan. A város unió-jára nézve a ministerium kérelmünket az egyesülni nem akaró. félnek nyilatkozat végett átad, azonban ennél az szépen nyugszik; első kívánsága is oly fonák, minőt csak a törvénybeni járatlanság mutathat; testvérhonunk egyesülni tudott, Budapest egyesülni kész, bűnös kezek által elszakított városunk egyesülni nem akar, ti ké becslületes vezetői szétört részünknek, kiket a' szelidség palástját álarczuldordó gépei meghajlítani nem tudtak, tegyék azt minél előbb egy magasabb cél elérése végett, különben kénytelen leszek elhinni, hogy a parancsoló- és kényelmes életet igen mgkedvelték.

Az idők igen megváltoztak; ki hitte volna? a megürült püspöki lak jelenleg forradalmi csarnokunk, ott történik követválasztásunk, ott magunkat fegyverben gyakoroljuk, 's e körüli intézkedéseket teszünk, hiszem, nemzetünk istene gondoskodni fog, hogy szívtelen hűstömeg onnét közösgünknek nem fogja többé hosszú váltóval boldogság-elérésért a túlvilágra utalni. Pesten lak S. polgártársam a 26. számban Váczról tett közléseért igen vigyázzon magára, mert itt elhatározták némelyek, hogy a beküldött mérges czáfolaton kívül még önt meg is kell döngetni, mit ön helyett gyanúból ex frissibus rajtam akartak végbe vinni, de látva azt, hogy két uton veszek magamnak elégtételt, felhagytak testvéri simogatásukkal. Különcz emberek ezek, azt szeretnék, ha mindig gustusok szerint írnának, 's feledik azt, hogy ott a saját czáfolatul, de férfiasan, 's mivelt emberhez illőleg, azért bizony alázatos válemlényünket mások is legfogjuk írni.

Tisztelt batárom!

Bosszú és fájdalomtól marcangolt lélekkel írom e' sorokat. A' napokban egy növendékemet kísértem e' vidékre: azóta tanuja vagyok az elkésérült elszántságnak, mely az oláhok és rácok közt elszórt magyarokat lelkesíti; tanuja vagyok azon fenkölt ingerültségnek, mellyel napok óta a' magyar önkénytesek érkezettét várva várják, hogy csekély erőkkel a' nagyobb erő-
hez csatlakozva megfenyithessék az otromba rác csoportok szemtelenségét. — De hiába! mintha a' vesztéglés átka szállta volna meg a' magyart, a' haza veszedelemben van! hallik már hetek óta országszerte és nem mozdulunk, most elpuhult lelkek jajveszékelve kiáltják: az ellenség a' kapu előtt áll.

Az ellenség?! oh kitörölhetetlen gyalázat fenyegeti nemzetem becsületét, mert az ellenség nem egyéb, mint egy csöcselék rabló csoport. 'S e' csoport Versecz közelében két állomásra eső Sz. Mihályt megtámadni merete boszúból a' miatt, hogy a' hű Sz. Mihályiak m. hó 25-ikén a' lázangók által kösségökbe küldött izgatókat elfogván, megkötözve Temesvárra kísértették. A' községbeliek előre gyanítván a' megtámadást, a' toronyba öröket tettek, de ezek nem jelentették elég korán az érkező ellenséget. Mikor a' községieknek m. hó 30-ikán tudtul esett az ellenség jötte, már csatarendben felállítva voltak a' falura szegzett ágyukkal, mellyekkel a' falut azonnal lövöldözni kezdték. Erre a' faluban tanyázó fél század dsidások és egy kis compánia örvidéki katonaság azonnal felfegyverkezve az ellenség elibe mentek, ki őket folytonos lövöldözéssel fogadta; szerencsénkre igen rosszul lőttek, mert ágyugolyóink katonáink előtt hulltak le. — Katonáink háromszor tüzeltek, de a' felette nagy távolság miatt nem találtak. — A' csata előtt átküldtek a' szomszéd helységbe Ürményházára az ott tanyázó fél század dsidások segítségéért, kik gróf Dorset kapitány vezérlete alatt vágatva jöttek. De már akkor a' Sz. Mihályi katonaság az ellenség sűrű lövései elől hátrált, a' falu benszülött lázangók által felgyújtva égett és a' legnagyobb zavar uralkodott. Az előrohanó kapitány jobbról látván egy beárkolt négyszögöt, melly mintegy 60 fegyveres lázangók által védelmezett, neki rugtatott és az árkot keresztül ugorván, a' lázadókra rontott, kik egyszerre elsütvén fegyvereiket, a' kapitányt ugrás közben két közlegénnyel együtt lelőtték; ezeken kívül még két közlegény sebesített meg, melly eset következtében a' mieink zavarba jöttek és mire összeszedték magokat, a' lázangók visszavonultak.

Talpra most kinek istene és lelke van, felejtsek egy időre kisszerű bajainkat, hogy a' nagy bajt fejünkről elháríthassuk. Mi indulunk, és Temesvárról minden, ki fegyvert foghat, sakra száll. A' magyarok istene legyen mindnyájunkkal.

Fűskúton július 2-ikán 1848.

BALLAGI MÓRICZ.

Charivari.

Ritka nép bir annyi sajátsággal, annyi épen megtartott és szokással, mint a' székely nép. Bérceik közé a' művelődés azon neme, melly az és szokásokat átídomítja, nem hathatott. Nehány igaz anekdotot közlök:

Midőn az oláhok — ez évben — Balásfalva körül gyülekeztek, két század székelység is oda parancsoltatott. Hiszen már csak elmegyünk, mondák a' komék, hanem nekünk mezei dolgunk van. Azért hát vessék ki hamar, hány oláh jut egyre, hadd bánjunk el vele 's mehessünk a' mezőre.

A' miháczfalvi oláhok felzendültek. Az Enyeden levő katonaságot küldték meghódításukra. De az enyedikiek ekkor másodszor voltak.

Meghallván ezt a' Tordán levők, bosszankodva fölkiáltának: de már ez nem igazság! 's petitiot nyújtottak be a' katonai előjáráságnak, hogy miután Enyed kétszer volt expedítionban 's ők egyszer sem, küldjék őket is ki, mert az az igazság!

Midőn az enyedikiek Miháczfalva ellen mentek, két székely katona keservesen sirt.

— Tán nódét siratod? kérdék társai.

— Nem.

— Vagy félsz?

— Nem.

— Nó hát mi bajod?

— Csak azért sírok: hogy mint fogjuk a' lelkünkre venni annak a' harmincezer embernek a' halálát, a' kiket le fogunk vágni.

Egy belső szolnokmegyei faluban egy magyar uraságnak cseh kertésze van.

A' jámbor cseh, isten tudja mért mért nem, a' székely kertészlánynyal összevesz, puskát ragad 's lelőni akarja.

A' székely lány elébb szaladni kezd, de csak hamar megáll, mellére mutat 's igyszól:

— Apám mondá, a' székely ember nem szalad! Lőjj ide német, ha van kurázsid!

A' cseh leereszté fegyverét.

Az utolsó insurrectio alkalmával a' szászoknak a' fogarasi Sárkány nevet viselő erdőkön kellett volna keresztül menni.

Ez a' helység telve volt haramiákkal 's a' szászok borzasztóan féltek. Kérték tehát a' katonai parancsnokot, hogy rendelkezék, mikép e' helységen bátorságban hatolhassanak át.

A' katonai parancsnok rendelkezett is,

A' 10,000 szász embert 6 hat székely huszárral kísértette át.

Ehez hasonlított a' közelebbi szebeni casus.

A' szász nemzetörök a' derék Pfersmannak magyaros érzelmeiért macskazenével akartak tisztelkedni.

El akarják kezdeni. Dob perdül.

Utczu neki! elszaladnak a' szászok — a' szomszéd faluig vissza sem néznek.

Ott veszik észre, hogy három dobos kergette el őket.

SZILÁGYI SÁNDOR.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

EREDETI KIADÁS!

Megjelentek az 1847¹/₈-ik évi

ORSZÁGGYÜLÉSI TÖRVÉNYCZIKKEK,

mellyek minister-

fogva, a' k. királyi

eredeti kézirat

elnöki rendeletnél

megerősítést nyert

után nyomattak.

Ára folio-alakban 48 kr. p. p.

„ nagy 8-adrétben 24 „ „

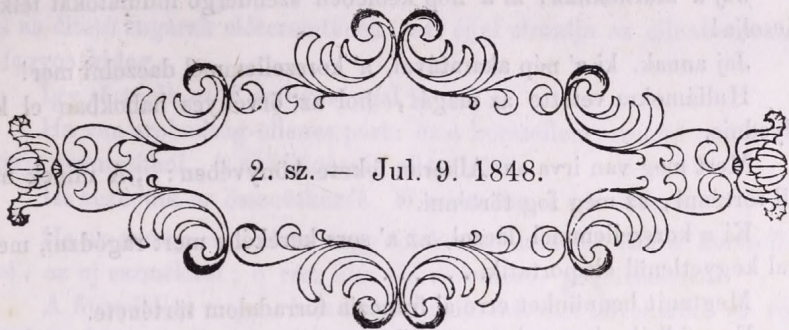
 Szükségesnek tartjuk kinyilatkoztatni, hogy nekünk minister-elnöki rendeletnél fogva az ez országgyűlésen hozott törvényczikkeknek eredeti kézirat utáni kinyomatása megengedtetvén, minden általunk kiadott 's hitelesített példányok a' czimlapon a' fennebbi czimmerrel 's alulirt firmánkkal vannak ellátva.

Az országgyűlési iratok kiadóhivatala Pozsonban.

Pesten kapható ezen törvényczikkek eredeti kiadása szabadsajtó-utczában szabadsajtó-udvar

Landerer és Heckenastnál.

2. sz. — Jul. 9. 1848.

IRÁNYRAJZOK AZ ELSŐ FRANCZIA FORRADALOMBÓL.

I.

A francia forradalom égi háboru volt Európa egén. Rettenetes látvány, melly első pillanatra megdöbbsenti a' kebelt, elsötétíti a' lelket, megállítja a gondolkodást.

De ne rettegjünk az égi háborútól.

Ez borzasztóan szép tünemény.

Villámaival megostorozza a' levegőt, mozgásba hozza a' fél világot, homálylyal borítja be a' láthatárt. — De e' rémpillanatok elmúlnak. — A' látkör kitisztul, az ég kiderül, a' föld felvidul, a' természet ujjá van teremtvé.

Illyen volt a francia forradalom.

Véresen szép látvány Európa szinpadán, melytől csak az borzadt, ki áldásteli következményeit gyenge szemeivel be nem látta.

A forradalom égi háborúja megtisztítja az eszmék levegőjét, kideríté a' népek láthatárát, villámaival sújtá a nép zsarnokait.

A francia forradalom Európának vészharangja volt. Ez riasztá fel a' népeket a rabszolgaság súlyos álmaiból, hogy érezzenek és gondolkozzanak. . . . . 'S mert a' zsarnokok az emberiség hangját meg nem akarták érteni: a' francia nép szónokszékül vérpadot állított, 's onnan beszélt a' világ zsarnokaihoz.

A francia forradalom tükör, melyben a népek önmagukra kezdenek ismerni.

Mert az ember nem tagadhatja meg önmagát. Egy czél van minden nép előtt: a' szabadság. Ugyanazon eszközökkel törekszik minden nép végcélja felé, és ugyanazon szenvedélyek dúlnak keblében.

Jaj a' zsarnoknak, ki a' nép keblében szendergő indulatokat felkorbácsolja!

Jaj annak, ki a' nép akaratával, a' korszellemmel daczolni mer!

Hullámokra vetette az magát, hol az örvényes habokban el kell süllyednie.

Mert meg van írva az Alkoran fekete könyvében: „A minek meg kell történni, az meg fog történni.“

Ki a korszellemmel daczol, az a' sors kerekébe mert ragódní, mely által kegyetlenül eltiportatik. . . . .

Megtanít bennünket erre a' francia forradalom története.

Ez a felháborított népszenvedélyek véres tüköre!

A' francia forradalom könyve a' népek szentírása. Ennek komoly lapjain olvashatják az üdvösség magasztos szavait.

De megtanít e' könyv bennünket arra is, mitől kell borzadnunk és rettegnünk.

A francia forradalom tenger, mely mindent elnyel, mindent magába vesz.

Az előbbi népek és századok története mind beléfoly e' forradalomba, mint a' kisebb nagyobb folyók belésietnek egy közös tengerbe.

Itt vannak a' római népforradalmak vérjelenetei. Látjuk a' római néptribunt, a' forradalom dictátorait, 's a' nép vérhullámaiból fölemelkedő császárságot. — Itt látjuk előlebegni a' görög philosophok nagy eszméit. Látjuk a' szabadság Graeciáját; a' tudomány és művészet szellemi hatalmát. Látjuk Napoleonban nagy Sándort, ki a' republica szabad polgárait a' dicsőség rabszolgaivá tudta tenni diadalmas hódításaiban. És látunk francia Gracchusokat a' népszabadságért elvérzeni: kiknek sorsa még akkor is irigylendő, midőn a' sötét vérpadra hurezoltatnak. . . . .

II.

Vannak, kik e' szóval: forradalom, egybecsatolják a' gyilkolás, öldöklés, kinpad 'stb. véres eszméit.

Ezek csalatkoznak.

A' forradalom nem egyéb, mint országos átalakulás.

Ezen átalakulás történhetik vér nélkül, vagy véresen.

Ha a' szabadság nagy eszméi általánosan meg vannak érve: akkor a' forradalom békés uton véghez mehet. — Hol a' korszellem áthatotta az ország legnagyobb részét: ott a' reform nagy akadályokra nem talál.

Ha a' korszellem beborítja az egész láthatárt: hasonlít egy kies tavashoz.

A' tavasz teremő ereje kicsalja a' föld növényeit, 's új életre ébreszti a' természetet.

A' korszellem a' szabadság növényeit idézi elő, 's azokat csendes nyugalommal neveli.

De ha van hideg éj, ez megfagyasztja a' tavasz virágait. Mit nap-

pal az éltető sugarak előteremtének: azt éjjel elrontja az ellenkező elem, a' fagyos hideg.

Igy történik ez a' szabadsággal is.

Ha van szabadság-ellenes párt: ez a korszellem teremő erejét meg akarja semmisíteni, 's a' világosság ellen küzd.

Itt kezdődik az összeütközés. E' miatt fog a' vér omlani.

Ha az ország egy része vagy felekezete dacolni akar a' korszellemmel, az új eszmékkel: e' rész idéz elő vérontást, polgárháborút.

A forradalom megy, halad, 's útjában folyvást növekszik, és végre hatalmas leszen, mint maga a sors.

Ha valaki ellene szegül, ha egy párt az átalakulást gátolni akarja: ez ellen indít a' többség háborút, ezt üldözi, ezt támadja meg; mert ez a nemzet általános boldogságát akarja megsemmisíteni.

A' kisebbség hajoljon meg a korszellem előtt; mert különben veszni fog!

A' baglyok örökös éjt ohajtanának, hogy a' sötétség királyai lehessenek, 's kényők-kedvők szerint uralkodjanak az alvó madarak felett. De mikor egyszer már a' nap felderült: ők hasztalan iparkodnak fentartani a' sötétséget. . . . .

Vonuljanak vissza a' faodukba: az ő koruk lejárt!

Nem a' forradalom idézi elő a' vért, hanem a' szabadsággyilkolók reactiója, kik a' korszellemet meg akarják akadályozni.

Ha látunk a' francia forradalomban sötét kinpadokat emelkedni, ha látjuk sok ezrek fejait a' guillotin véres lábaihoz gördülni: e' rémjeleneteket nem a forradalom idézte elő, hanem a' szabadság ellenségei, a' reactio gyalázatos zsoldosai, kik a' népet újra rabszolgává akarták igázni, 's az alkotmányt szabadon kifejlődni nem engedék.

'S ilyenkor bekövetkezik az idő, melyben a nép szabadságistene emberáldozatot kíván, mint Moloch bálvány a' phoenicziai népnel. . . . .

'S áldozó oltáru a' nép elkészíti a' kegyetlen verpadot. . . . .

A' szabadság fáját ilyenkor vérrel kell öntözni, hogy ki ne száradjon.

A' francia nép nem önként tette, hanem a' reactio által kényszerítettett arra, hogy verpadot állítson.

Maga Marat azt ajánlá a' népnek eleinte, hogy ki ne törjön, ne dühöngjön, hanem csendesesen legyen; mert csak így történhetik, hogy a' forradalom vér nélkül végződjék be.

De midőn a' reactio a' népet újra le akarta igázni: maga Marat lett a' legbőszebb, 's az embervérfolyást olly fásult nyugalommal nézte, mint-ha hideg víz patakozott volna szemei előtt. Őt a' reactio tette olly dühössé.

Lett volna-e valaha olly vérszomjazó a' párizsi nép, ha a hon apró zsarnokait nem látandja szabadsága ellen törekedni?

A' nép, ha nem háborgattatik, jó, csendes, szelíd és nyugalmas: de ha valaki szent jogait megtámadja: akkor a' nép bőszült, dühös, vérszomjazó és öldöklő.

„S ha egyszer a' tömeg kebléből a' boszú kitör: akkor ne várjatok tőle többé igazságot.

A' nép ilyenkor csak irgalmazni és gyilkolni tud: de törvényt szerűen elítélni senkit nem!

Azért kellett annyi ártatlannak is a' kinpadon, vagy a' tömeg szétzaggató kezei közt végezni életét. . . . .

Az előidézett népboszút fentartóztatni nem lehet.

Viz-ár az, melly mindent elsodor!

'S e' pszichologiai indokolás szolgáljon mentségére a' rémjeleneteknek, mellyek vérfoltokul tűnnek fel a' francia forradalom tiszta jellemén.

A' zsarnok a' népet börtönben nevelé, 's midőn az illy nép rablánczait szét tépi és börtönéből kiszabadul: akkor reszkessenek a' nép hóhérai!

Jól mondta Schiller, miszerint: „a szabad embertől ne félj: de rettegj a rabszolgától, mert az iszonyu, midőn ez rablánczait összetöri!“

E körülmények idéznek elő vérontást, de nem maga a' forradalom!

(Folytatjuk.)

Vasvári Pál.

FRESCO LEVELEK JÓKAI MÓRHOZ.

II.

... 1811-et irtak a' keresztény kalendáristák.

Hires év.

Vallis uram ekkor mutatá meg igazán, hogy Metternichel ugyan azon lóhomut alá született, mert tizet vont ki az ötből, mégis neki maradt huszonkilencz.

Ezen cabineti kancsukával garnirozott calculusra osztrák atyánczfiai megborzadtak egy darabig a' rántott csirkéktől, . . a' prágai concertek sok ideig szomorú nótákat hallattak, . . de a' magyar nem engedett magán kifogni, hanem egy ideig káromkodék, később pedig nagyokat ivott a' devalvatio egészségére.

Ihatott is ám czifra áldomást, kinek olly mennyei nectárja termett, mint a' magyar bor volt 1811-ben.

Ezen ital vigasz igen olly formán ütött ki, mint mikor házunk ugyan tetőtől talpig leég, hanem kárpotlásul a' szomszéd csizmájának fele takarosan megmarad.

E' hires bor-magnesnek villányhatalma nem hiszem, hogy zabországba is át nem ugrott, mert a' devalvatio esztendejében, éppen szüretkor pattant ki a' világra Voytina Mátyás a' tótdiák . . az én tótdiákom . . a' sáros vármegyei spanyol . . 's a' Jeruzsálemi szláv respublikának in-pertinens vice királya.

Nem kevés halandó atyáncfia talán tán szemünkre is veti — neked tudniillik mint szerkesztőnek, és nekem qua firkásznak, — hogy te figyelmet én pedig tollamat finomabb és nagyszerűbb cantatékra nem fordítjuk.

Kedves Mórom! te már boldog, vagy, mert megfeleltél ezen vádra akkor, midőn az illető tótspanyolt az orosz czár mindenható pajtásává instelláltad, 's egy szuszra oda ugratád ő diákságát, hová más szegény legény még lóháton is csak úgy juthat el, ha elébb olyan apróra morzsolattik : mint a' tobák.

Te hiven elmondád, és pedig merész sejtelmid árboczához kapaszkodva : hogy mi és ki leend a' kérdéses ünnepelt; . . én pedig fideliter éneklendem meg, hogy ki volt ő valaha, . . jelenleg pedig micsoda?!

Ha a' sámfás politica és hirkapkodás időnkbeni kényszerű és unalmas maniját átszorogatók; . . ha polgári nemes tartozásunkat erőarányban rovogatjuk lefelé, . . miért ne lépnénk olykor olykor confektűl szerény térreumokra is.

Mire nézve, ha jól laktunk nyers és főtt politikával : nem fog ártani egy kis fresco poszpász.

Ad rem. A' dologra.

Suttyon falu Lévitájának ideális Érsek korában sem volt olly égbekiáltó öröme, mint akkor, midőn gyékény házának korona örököse szerencsésen e' világra érkezék.

A' harangok zúgtak . . az az, hogy lecsiptek egy birka kolompot mind a' tiz körméről, és nehányszor istenesen megrázták a' levegőben.

Összezsósdul a' falu intelligentiája . . nyakon öntetik maradék suli-gulival a' kis polgár, . . és lőn az ő számtalan keresztnevei között első eminens : a' Bálám név.

Ámde az apai örömek superlativumát gyilkosul degradálta az édes mamai véletlen paroxizmus, ki is a' mint rá pillantott szépségesen danoló gyermekére a' kisded Bálámra ; azon nyomban szörnyet halt.

Lehetlen is volt azon halandó mamának — ki Bálámot saját gyermekének ismeré — azonnal ki nem dicsőülnie e' siralom völgyéből.

Ugyanis : fejének alkotmánya laposabb volt a' kézibalta fokánál ; orrocskáját stafetaliter kelle currentálni, míg az ember megtalálható ; e' mellett mind a' két lába bal volt, és a' fülné látott.

Némellyek messiásnak, mások pedig rendkívüli tátosnak hívék a' kis atyafit, . . de az anyát semmikép sem lehetett illy fényes jóslatokkal kibékíteni . . ő szeretett és bele halt szerelmébe.

Az apa máskint gondolkozott. Becsülé ugyan ő a' halált módjával, .. sőt paprikás kappan alakjában plane imádtá is ; hanem arra, hogy tátosnak canonizált fia bámultában meghaljon : keresve se talált morált és philosophiát.

Nemcsak hogy meg nem halt tehát a' Lévíta atyus szerelmében vagy bánatában ; sőt lekapott a' szegről egy természetes juhnyíró ollót, és kezdé vele mulattatni a' kisded Bálám füleinek azon sallangjait, melyek a' symmetria törvényét ismerni vonakodtak.

Továbbá, minthogy az apai torturának is határa szok lenni, tehát összekerültenek a' jószágos szomszédok, 's ugy össze vissza furták farag-

ták, gyalulták és szappanozták a' kis polgárt, míg nem csakugyan ragadt is reá valami emberforma formatum.

Az öreg A. B. C.-ét még kellőleg le se fülelheté a' kis Bálám, mi-dőn árva lőn. Az anya sorsa szomorú volt; még szomorubb az apáé.

Az öreg Lévíta kistudirozá a' physikából azon arany igazságot, hogy a' gégét is kenni kell, nemcsak a' szekeret.

Torkára forrott a' tudomány.

Történik, hogy egy kölyök ünnepen a' pápa pinczéjébe bortiszto-gatáshoz deputáltak.

Gyönyörű nectárrillat andalgott a' hordók tartományában.

A' Lévíta szagló műszerével emberi lény a' vidéken senki... a' szom-széd megyében is egyetlen jeguarba ótott vizsla competálhatott.

Csak szaglál, csak szaglál jobbra balra... hát egyszer megérzi, hogy minden illat sehonnai tréfa ahoz képest, mi ott a' szögletben egy gyomros alkotmányból kifelé kapaszkodik.

Széttekint. Vajjon nem lát e' meg valaki? Nem.

Na ha nem lát: rajta... 's szép csendesesen oda akar kúszni, hol a' csap ajkaival csókolódni lehet.

Csak mászik a' szomjas Lévíta... csak mászik, ... már halad is... most mindjárt élvezi a' csapcsókot, na még egy kicsit... ropp ropp... betörik a' szuette donga... 's a' Lévíta fölött összezsapnak az ó visontai talnak bíbor hullámai.

A' Lévíta elsikkadt. Rémes mesékben éneklé meg őt a vidék nép-sége. Ördögnek hitték, ki egy szál macska-bajuszon a' holdba repült há-zasodni;..., hát pedig kiviláglott a' krónikából, hogy a suttyonfalvai Ciscerciták másfél évig nyakalgatták róla a' jóféle visontait.

Illyetén volt azon dramai halálfajta, melly pusztán hagyá a' földet, lesepervén róla a' Léviták plusquam perfectumát.

III.

Z á r d á b a n v a g y u n k.

Bocsáss meg kedves atyámfia, hogy angyal tábor helyett ördög ta-nyára vezetlek, ... a' privilegizált vétkek azon sötét barlangjába, melly az ó kornak gyáva és bűnös teremtménye, ... melly a' néperköles és religio szent ámitással himzett caricaturája, ... s melly a' korszerű status intéz-ményeken még mindig élő holttetem!

Azonban ha valaha, most siess élni néparuláson hizott ócska bagoly faj!... órád ütött... napjaid számolvák; 's fertőzetes állományod romain nem sokára viritni fog az új constitutiók reform-lobogója.

Mondva mondom tehát, hogy zárdában vagyunk.

Délutáni öt óra.

Borus őszi nap. Hideg esső csapkod, tömött cseppekben.

Százados tölgy erdőtől ülve, gazdag gyepligeten fekszik egy barna épület. Stilje gót világba vezet; ... baltornyán újabb kor javitmányi mu-

tatkoznak. A' feudal uralom e' kormos maradványa ott áll a' rideg vidéken, némán egyedül, mint egy lánczolt furia, melly ártalmatlannak látszik ugyan, hanem bensőjében dühös szenvedélyek forronganak.

A' komor épület balszárnyához szűk lépcsők vezetnek.

Egymással átellenes napi imaház és ünnepi templom között sima kövezetű folyosó vonul el, mellyből jobb és balra sűrűn nyílnak a' keskeny barát-cellák.

Az ünnepi egyház mellől csak nem észrevétlenül kanyarul egy fülke a sötétbe.

Ez a Gvardián vizit tereme.

Ide be is nyitunk.

A' keskeny-hosszu terem tulegyszerű. Tartalma nem látszik a' szégyenségi esküt hazudtolni.

Néhány fenyűszék; . . gömbölyeg tábori asztal; . . hárs kanapé (bocsáss meg óh comfort pamlagok gazdag lexiconá) . . és falon függő öntött réz crucifix.

Ki itt marad : az üdvezül; hanem menjük tovább.

Négy alakot sejtünk e' zug apostoli fészekben.

Ketteje szürke állatfaj; . . egy barna fej; . . a negyedik korom sötét valami.

Siri csend.

Egyik atyafi vastag nagyot tüszent, . . s' a' hármas „conducat sanitati“ szó beszédde hámozza a' silentiumot.

— A' kegyed plánuma nem rossz és tán vigyázva ki is vihető, mert a' magistratus fele pápista, és így de sensu a' mienk; . . egy harmada lutheranus . . (ezek délig fehér, délután pedig fekete doctrinairek) végre a' kemény nyaku faj, az ugynevezett kalvinisták pedig a' venerabilis káptalan zsebében csücsülnek.

Ezekkel tehát passirt . . hanem a' főfiscus átkozott vasfejű liberalista, és egy maga képes meggyéje állását forgatni mint egy hitvány gyűrűt.

— Méltóztatott kifeledni tervemből tisztelt atyaságodnak — replicázá Csior Pater — sőt tán philantropiai gyöngédségből mellőzni: hogy privát szőnyegre hozott ügyünk hyerarchia érdekű; . . hogy instructiónk igen igen fenső conventből ered; és így azon veszélyes népszerűségű individuomot, ha szokásos sima utakon nem lehetne részünkre hódítani, tehát . . .

— Tehát át kell ugratni az ördög hídján — jegyzé meg Kortyák atyó, egy zöld szemű egyéniség, fiókos orrára csaptatva mosdatlan ocúlárját, . . . a' mi nem hajlik annak törnie kell; . . a' chemiát Bukfencz confrater meglehetősen érti, . . aztán meg az illető fiscus szakácsnéja sem ellenségünk.

— Habet rectum, vere rectum habet domine Kortyák — szóla a' Gvardián, egy gutaféle mulatságra hizott kurta gödölyű — közelről kell ismerni elleninket, . . lássák önök egy némelly malcontent reformer a' köz-

jó ürügye 's a' constitutio, néperdek 's más efféle csattogó phrázisok bő köpenye alatt lázaszt, agitál . . zavarosban akar halászni, . . vagyontalanok harczán lovagol, . . s Erélyfit akarja követéül; Erélyfit . . szabadelvűt és kálvinistát.. hallottak illyesmit uraim, megýénkben kálvinistát,... világos majoritásunk ellenében politikai és oltáreretneket!

Szépen volnánk kitűzött intelligentiákkal, ha illy botrányok sikerülnének.

Illy municipális satirát, illy törvényhozási vétkes merénýt magunk-szerű józan és mérsékelt elvű hazafi nem akarhat.

Kell-e sujtóbb vád ellene, mint az, hogy egyedülűdvezítő hitűnknek (a' négyes conferentia egyenkint három három keresztet vet; háromszor négy = 12.) hitűnknek mondom declarált üldözője; mindent akar, mi nincsen, semmit mi van; . . olly elvetemült polgár, ki az egyházi fundátiók, papi birtokok felosztandását status nevében kívánja, holott maga és hittársai között szeretné eldividálni.

Hohó radícál atyafi, lassabban egy kissé . . torkodra talál forni a' nyargalás, . . másnak is van esze aztán szíve is... (Ekkor a' szónok Gvardián olly mérges tűzbe jött, hogy iszonyu szuszogásával balszomszédját székéről leseperte.)

Miután minden ablakot és szelelő eszközt kinyitattott, hűvesítőül pedig másfél iteze ó neszmélyit egy szuszra bevágott volna, ekkint folytatá a' szekérkenő féle zsiradék gyomor birtoklatában telhetetlen Gvárdián.

— Azon ingó és ingatlan szentekre kérem önöket jámbor confraterrek, kiket és mellyeket in massa imádunk, hogy minden pillanatban ébren legyünk.

— Hála szent István után az égnek, és minden zegbe zugba beosztott szerzetűnk figyelmének! . . idegen befolyást és eszközöket nem szükségűnk; . . 's a' moral sem neheztel érte, hogy ott, hol házi nem használ, hősi gyógymódot kell az észélyes orvosnak ragadnia.

A' leghizottabb életphilosophia mellett is lehetlen azon gyötrelmes eszmére meg nem örűlnűnk, ha tán valaha elvesztenők ezen gyönyörűnél is menyeibb ingyen javadalmakat, mellyekért olly hiven, olly vértanui önfeláldozással... hevertűnk.. vagy akarám mondani: küzdűnk és fáradunk.

Halál veriték hullámzik rajtam a' gondolatra, ha még valaha komolyan munkálnunk is kellene.

Mivé lennénk?

Ezen isteni kényelem, ahoz képest midőn zivatarban malacz ezredet commandirozánk; . . izletes ebédek, . . angyali álmak . . mind mind oda! És azon kegyes, azon istenfélő madonnáktól, kiknek napontai ápolását gyenge testűletűnk olly nagy mértékben igényli . . vajjon mikép válhatnánk meg világos háborodás nélkül! . .

Nem . . ez nem lehet; . . vért életet s minden lehető befolyást a di-vide et vinctes igéjű követ ellen!! —

Mire nézve a' kívül, hogy a' praesidialis instructio; káptalani süket écnztárak; indirect conservatív adóztatás, 's több efféle mellpk segélyek

működnének, nekünk is be kell osztanunk egymás között a' competens szerepeket, hogy a' folytonos eszem izomnak eleibe annál nyugodtabban indulhassunk.

Ergo, tisztelt coccollegánk Csior Pater falukra utazand. Szószékből fogja informálni a' netán félre vezetett népséget. Figyelteti őket az Erélyfi követsége általi közveszélyre. Zofismákkal spékelve beszélnek beszélendi a' nép nyakára a' követcandidát vétkes tanát, ki minden áron vallási szakadást akar. Továbbá, hogy ő a' szegény földnépét véren szerzett vagyonszájától is kívánja megfosztatni, hogy az a' különben is gazdag és igaztalan nemesség között felosztassék. Kiemelendi a' papság ön megtagadási eredményét. Végre pedig sáskával, kutya fejű tatárral, emberfaló muszkával, — kigyó esővel, patkány háborúval fenyegeti a' habozó feleket.

Horgas atyó, mint afféle próbált Ligurián sociális téren fog kísértetni.

Bejárja a' vidék különféle színezetű egyetemét.

Hajlong, hizeleg, sír, nevet, kártyázik, énekel, tánczol, füttyöl és politizál. Eszik, iszik, minden functionál fülel, és az ellen terveit zsebre dugja.

Reverende Bibicz, önt mint tizenhárom próbás Loyola tanítványt 's az álarczos comédiák nagy mesterét a' Rikkancsi bucsúra deputálom.

Járásbeli helység.

Utcumque bigott barmok.

Izgassa kegyed a' népet a' mint kell; és bolondítsa a' mint illik.

Publicálva van ugyan a' Statarium; hanem hirdessen ön bünbocsánatot fűnek fának, személy és vétek válogatás nélkül; ha tudniillik Erélyfit és pártját készek ledorongolni; ha pedig nem akarnák az igazságot, írja le ön a' poklot olly formában, mint a' hogy nincs, nem volt, és nem lehet.

Beszéljen először Krisztus koporsó szegéről, . . hanem proconcluso kanyaruljon neki a' követválasztásnak.

Sapienti pauca.

Notabene, honn ne feledje a' Mária képhez szükséges praeparált retket.

A' hasbeszélőt szinte magával viheti. Az uton lovat hajt; a' bucsúünnepen pedig megszólal a' térdeplő népséghez, mint kárvallott szent Tamás.

Végre, minthogy pénzecskénk fogyatékra indult, le kell szedni a' mise firmája alatt holmi fényes egyetmást a' szent szűz viganójáról, marad rajta elég csecse becse . . ha pedig nem marad; . majd kap a' jövő válás-vásárra.

Én pedig honn maradok . . 's a' hálózatot központról redigálandom.

Önök tiszta lelkére kötöm ezen szent ügyet; kezeljék belátásuk szerint.

Élet, vagy halál.

Fácán káposztával . . vagy pedig tavali csóka nyersen.

Tessék választani.

Eszélyes eljárást igényel tőlünk a' veszélyben forgó gazdag clerus érdeke.

Sub rosa : bölesen tudhatják admodum kedvelt önök legfensőbb instructiókat Érsek és Cancellár ő magasságaiktól.

Figyeltetem önöket még egyszer : lebegjen előttük ügyünk szentsége . . . a' kövér ozsonnák és a' karcsu istennők. 'sat. —

Jelenleg pedig solválom e szent sessiót; mire nézve lássunk privát dolgainkhoz.

Törvényszéket kell tartanunk egy desertor atyánkfia ügyében, ki nemcsak hogy egy szálíg minden ménesi asszu borunkat kipusztítá, hanem ráadásul Kóftty Pater hugával — kit a' kolostorból nagy ügygyelbajjal tudánk kiváltani — szemtelenül meg is szökött.

— Bukfencz atya! — kegyedet bizom meg ezen inquisitióval, mint ki a' szép nem iránt köztünk legkiválóbb tapintattal bír.

Vizsgáljon! . . mi pedig itélünk és büntetünk.“

Gvárdiáni méltóságos csengetés. A' mellék ajtón beténfereg egy hepehupás hátulzatu szerzetes, olyformán keresztezett szemekkel, mellyeknek egyike mindég a' másikkal coquettirozott.

— Hozassék elé a delinquens.

Ajtó nyílik: a' desertor belépint.

Kurta zömök egyéniség. Czirkalmazott kereksgü arc; harcsa száj; kása szemek; ég fölé futó pirosdad ormány; löcslábak; . . bon jourra englizirozott reverenda; . . fehér nadrág à la Hortobágy, . . és karmazsin csizma, timár nélküli állapotban.

Az arczkifejezés örök szomjat képvisel; . . a' statura: neutrális.

— Ki vagy, mi vagy?

— Sum Mathias Voytina, olim cosmopolit, quondam kukta kapucinensis! nunc vero res nullius.

— Magyarul beszélj fiam — rebegé Kóftty pater solid kedélyesen — a diák mumuval majd csak az oltárnál bolondítsunk!

— Teljes álló éltedben mindig Voytina Mátyás volt a neved?

— Igenis nem a' volt, mert a' suttyonfalvi matriculában Bálámnak kereszteltetém, hanem érettem nagylelkűn elhalt édesanyám nevére bejegyzém magam saját krónikámba Mátyásnak.

— Hát édes anyád Mátyás volt?

— Igenis, Csutak Ruinának nevezteték.

— A szerzet ménesi borát, és Gömböcz Flamina kisasszonyt hova tevéd?

— Az elsőt én szöktetém meg, mert olly lopott szagu jószágot gyomromnál biztosabb pinczébe nem tehettem; . . a második pedig erőnek erejével engem szöktetett meg, mivel szerelemben jobb szereti a' monarchiát, mint a' communismust.

A' spanyol inquisitio egymásra kacsintott; . . 's nehogy feljebb feljebb lebbenjenek a szent kámzsák mysterjei, tehát a szerelmetes delinquensek, in specie: Voytina Mátyás ex kukta, és Gömböcz Flamina

degradált apácza, utnak bocsáttattak; assignáltatván nekik utiköltségül szabad lopási utalvány a' nagy természet széles országában.

Bernát Gáspár.

SZOMORÚ NAPOK.

A' hóhér családja.

(Folytatás.)

Éjente a' padláson hálnak a' hóhérlegények. Maga a' bakó az udvarra nyíló szobában. Mekipiros pedig kinn az akolban a' lánczos kutya mellett.

Minden elcsendesült. Künn állt a' levegő, falevél sem mozdult, az alvó sohajtását meg lehet hallani.

Illyenkor a' legkisebb hang olly csodálatos félelemmel tölti el az álmatlanul virrasztót. Majd mintha az ágy alatt elrejtett ember fészkelődne; — vagy mintha a kilincset forditná valaki; — vagy az ajtót zörrenti meg a' szél, mintha valaki rázná kívülről; — kopognak, suttognak az ember körül; — éjjeli bogarak valahol papirosra akadnak, 's úgy megzörögnek vele, mintha írna valaki a' sötétben; — künn az utcán az emberek futnak, halkan dörögve egymás közt. A' tornyok sorba három negyedet ütnek, nem tudni hányra? Az idő irtózatossá hosszú, az éjszaka mélységesen feketé.

Szénából vetett ágyon, durva takaró alatt egymásmellett alszik a' két hóhér legény. — Alszanak-e igazán? — Lehet-e ilyen helyen alunni? Szemeik hunyva vannak. Nem, az egyik nem alszik. A' mint észreveszi: hogy társa nem mozdul, lassan félrehajtja magáról a' takarót, 's négykézláb a' padlás belsejére lopózik, ott lehasal, a gerendák közti hasadékon lenéz. Azután felkel, lábhegyen a' kémény mellé suhan, a' deszkafalon háromszor kopogtat, azután lemászik a' létrán a' padlásról; a' hágcsőt a' nyílásról elveszi 's fütttyent a' kutyának, az előjön, hallani a' mint lánczos örvét megrázza nyakán 's morogva nyüzsögve a' padlás ajtó előtt lefekszik.

A' másik legény pedig félig nyitott szemekkel amannak minden mozdulatát figyelve kísérte. Ha feléje fordult, úgy tett, mintha alunnék, de mihelyt elvette róla tekintetét, felnyitá szemeit és utána nézett.

A' mint az utósó nesz elhallgatott, felszökött emez is álmatlan fekhelyéről 's a' padlás belsején felkereste azon nyílást: hol társa lenézett. Könnyű volt rátalálnia, alulról lámpavilág tört keresztül a' gerendázat hasadékan, mely a' bakó szobájából jött.

Ovatosan hajlott oda és lenézett a' keskeny nyíláson.

Szigorúan butorzott szobát látott maga előtt. A' fal mellett fekete szekrény állt, hármaz lakattal bezárva, a' szoba közepén keményfa-asztal, két ágy egymás végiben, egy nagy és egy kicsiny, 's két kartalan há-

romlábu szék, az ablakban néhány elviselt könyv, az ágy felett nehéz, rezes puská. A halvány fényű lámpa az asztalra volt téve. Mellette egy gyermek olvasott a' bibliából. A gyermek lábainál egy férfi feküdt arczzal a' földre borúlva.

Megható jelenet!

Egy roppant természetű férfi, egy óriás, a' mint nagy bozontos szürke hajjal fedett fejét egy gyermek lábaihoz fekteti, kinek szépségén megáll a' szem, fogva marad a' lélek.

Egy kedves kis szőke fejű angyal, — tizenkét, tizenhárom éves; — haja csaknem ezüstszőke, mint az árvalányhaj, mint a' holdvilág sugár; — arcza menyeeien fehér, mosolygása, mint angyalé; — a' fehér arcz mosolygása olly túlvilági, mintha nem is öröm, nem is jó kedv volna az, mi benne festve van, hanem valami magasabb érzemény, melyet ismerni még nem eléggé tiszta az emberi szív. Tán a' fanaticus hívó előtt jelenhet meg illy kép, midőn lelkét testéből kisírva, láthatlan védszentjéhez felzokog, 's az egy mámoros ihlettség percében megjelen előtte, olly alakban, minőnek ember nem képzelé és lemosolyog reá, mintha mondaná: győztél az égen!

A' vén ember ott fekszik a' földön, újjaival hajába markolva, 's nedves marad a' föld, hová arczát lefekteté.

Az árvalányhajú gyermek pedig tiszta, mézédés hangon olvas a' szent könyvből bűnbocsátó hangokat, kis kezével ollykor a' lapokat fordítja, 's szelid szemeeivel áhitattal tekint fel, midőn az Isten neve fordul elő.

„Imádkozzál, imádkozzál én angyalom! — Az isten meghallgatja a' te szavaidat. Óh a' te apád olly bűnös, olly bűnös!“

A' gyermek leszállt hozzá és megcsókolá ősz fejét és tovább olvasott.

A' vén ember sírt keservesen.

„Oh a' te apád kezei olly véresek! Ki mossa le azokat? Annyi embert megölni, ki engem soha sem bántott, ki nekem semmit nem vétett. Hogy féltek a' haláltól, millyen szomorúak voltak, hogy várták a' kegyelmet, mint nézték: hogy nem jön-e az a' fehér zászló! Oh mint kértetek, mint csókolták kezeimet: hogy még csak egy pillanatig ne, . . . hiszen az élet ollyan szép. És én nekem meg kellett őket ölnöm. Meggyilkoltam, — mert a' törvény parancsolá. — De Isten nem parancsolá!

A' vén ember mély keserű hörgésbe fojtá el sóhaját.

„Ki fog felelni majd helyettem, ha Isten kérdeni fogja mennydörgő szavával: „ki merte az én műveimet elrontani? ki merte a' halált osztani én kivülem?“ ki fog felelni, ki fog kimenteni engem, midőn bírám is olly halvány hideg lelkek lesznek, mint azon eszköz, ki kezökben halál és ember félelme volt? — 'S ha van találkozás ott fenn, vagy tán — ott alant, hóhér és kivégzett egy asztalhoz ülnek! oh e' véres lelkek, mik fej nélkül járnak a' másvilágon. Oh irtózat, irtózat! Embert fejétől elválasztani. . . . 'S hátha ártatlan volt, hátha vére felkiált az égre, hátha tévedt a' bíró. . . . Hatalmas mennybéli atyám! . . .

Az ősz óriás iszonyu convulsiótul rángatva hanyatt fordúlt 's öklei-

vel veré mellét. Ekkor meglátszék arca. Dúlt, vihartépte kemény arc volt az, megbarnítva sok évek napjától, szakállában egy egy csomó egészen megőszült, szemöldei feketék voltak. Alakjából egészen ki volt véve, minden izma vonaglott, reszketett.

A' kis lán leszállt hozzá 's kérlelve simogató veritékes homlokát, ölébe vette nehéz fejét 's nem látszott félni tőle, pedig olly irtóztató volt. — Mint egy elkárhozott — a' síron innen.

A' vén ember összecsókolá a gyermek kezeit lábait 's félénken, gyöngéden átölelve nagy ideges reszkető kezével, odabútt hozzá, arcát ölébe rejté 's suttogva, meg megszaggatva, fojtottan beszélt, mintha az iszonyú szavak alatt kiszakadna nagy melléből a' lélekzet.

„Lásd, kis leányom, — egyszer a' birák egy fiatal gyermeket halálra ítélték. — Én Istenem — még szakáll sem volt arcán — ollyan fiatal volt. Három napig ült a' siralomházban, minden ember siratta, a' ki látta, — ezen fiatal embert azzal vádolták: hogy apját megölte. — Nem tagadhatta, ott alutt a' szobában 's a' kés az ő véres ágyába volt elrejtve. — Híjjába monda: hogy ártatlan, híjjába hitta az Istent tanúbizonyáságul, — meg kelle hálnia. — Melly nap lefejezteték, a' kocszi mellett, melly őt a vesztőhelyre vitte, két asszony futott, sirva, ríva, fekete gyászruhában. Egyik az édes anyja volt, a' másik édes testvére. Híjjába sikolták: hogy ártatlan ő, hogy nem szabad meghálnia 's ha vétkes volna is, megbocsátának neki azt a' gyászruhát, hiszen csak ők az árvák, ők vesztettek mindent! Hasztalan, meg kellett hálnia. Mikor leült elébem a véres székre, letevé ruháját, még akkor is felém fordult és azt monda: fáj, hogy meg kell halnom, mert ártatlan vagyok. Bekötém szemeit. De kezem reszketett, mikor hozzávágтам 's a' kezemre fecscent vér égetett, mint a tűz . . . . oh gyermekem, e' vér ártatlan volt. Egy év előtt egy országos zsványt végeztem ki, mikor a' hágesóra léptem vele, nevetve hozzám fordult azt mondva: ezen a' helyen kend egy szép fiatal gyereket fejetlenített meg, kit apagyilkolásért elítéltek, annak az apját is én gyilkoltam meg 's a' kést ágyába rejtém el. Kössön fel hamar. . . Oh leányom, te fehér angyal, — könyörögj Istennek: hogy e' szavakat hagyja elfelednem. — Hisz én nem vagyok oka e' vérnek.

„Eredj alunni édes jó apám. Az Isten jó, az Isten nem haragszik senkire. Minek sirsz? Hiszen te nem vagy rossz ember, mert ha az volnál, engemet nem szeretnél. Lásd a' mult nyáron két kis gyermek a' faluból az erdőbe ment virágot keresni, ott az égi háború utólérte őket, 's a' mint egy fa alá menekültek: hogy meg ne ázzanak, ott a' villám mindkettőt agyonütötte. Pedig a' villám az Isten fegyvere 's ezek is ártatlanok voltak. Ő tudja: hogy miért ad életet és halált, mi nem. Eredj alunni jó apám. Az Isten mindenütt közel van, 's nem fordul el senkitől, ki szemeit hozzá fellemei. Lásd én mindenütt látom őt. Fejem fölött van, ha alszom, kezemet fogja, ha a' sötétben járok; látom, ha az égbe nézek, látom, ha szemeimet behunyom. Ő nem kerül senkit. — — Csókolj meg és eredj alunni.“

A' nagy izmos ember lassan inogva állt térdre. Keblére szorítá a'

fehér gyermeket 's felemelé durva kemény arczát. Feltekinte, ajkai rángatóztak, álla reszketett, mintha imádkoznék 's könnyei megeredtek. Azután felemelkedék. A' kis leány átkarolta favastagságu izmos karját. Hagyá magát tántorogva ágyához vezettetni 's ruhástul végig dőlt abban. Percznyi hánykolódás után dörgő horkolása reszketett a' szobában végig, nyugtalanul meg meg szakadva. Ollykor álmában szorongva, aggodalmasan kiálta fel, érthetlen, eszmétlen szótagokat 's nyögött irtózatosan.

A' kis fehér leány pedig eloltá a' lámpát, mielőtt levetkőzék; — a' feljött holdvilág sápadtan sütött át az ablakon 's arczát még fehérrebbé, haját még ezüstösebbé varázsolta. Oda sütött hófehér ágyára. Rásütött szelíd szempilláira, mosolygó arczára, imát rebegő kedves ajkaira.

Igy szállt rá az álom hófehér holdsugár képében. Mosolygó arczczal, összetett kezekkel, imádkozó ajkal alutt el az angyal a' hóhér ágya fejénél. ....

Hallgatva bámulta e' jelenetet a' padlason az ifjú. 'S midőn fölállt, sokáig elgondolkodva támaszkodék a' padlatgerendának, merően bámulva lábai elé, melyek alatt olly két különböző lélek aludta álmait.

Nagyot fohászkodék. Az éj csendében úgy tetszett, mintha fohászának viszhangjaul suttagó szavakat hallana. Figyelt, — világosan kivehető a' hóhérnő erőteljes dörmögő hangját, mely úgy tetszék, mintha a' ház ellenkező feléről valahonnan alulról jőne.

Ment a' hang után, 's a' mint azon helyre jutott: hol társa a' kemény mellett a' padlatot háromszor megkopogtatá, világosan hallá: hogy két ember halkán beszél egymással. — A' hóhérnő volt az és szeretője.

Undorodva fordult el onnan az ifju. Azonban úgy tetszék neki, mintha e' heves szóváltás tán még sem szerelemről beszélne. A' hóhérnő szava gyakran felemelkedék. Pokolba vele! kiálta. Csitt, csitt, suttagott a' férfi. Valaki megtalálja hallani. — Eh, aluszik ilyenkor Isten és ember!

Mit beszélhetnek ezek? Kit akarnak bántani? Szeretni nem tudnak ők senkit. Jaj annak, kiről ők megemlékeznek.

Lassan oda lopózék és hallgatott.

„Ha ezek fölkelnek, nem marad kő kövön“ monda a' hóhér legény.

„'S hiszed: hogy elindulnak szavaidra?“

„Gondoskodtam róla. Ez a' nép urait nem szereti, mert nincs is oka rá, nyúzták, köpködték, alábbvaló volt a' kutyanál. Egy üszköt kell közé vetni s lángra lobban. Maguk az okosabbak, kik valamit tanultak, a' leg-rövidebb eszűek; két hír közül mindig azt hiszik el, a' mellyik legképtelenebb; mindenütt a' császár nevében beszéltem hozzájuk, mondtam: hogy engem a' császár küldött őket tudósítani, hogy készen legyenek a' veszedelemre. Vigyázzanak kútaikra, szérüikre, mert az urak megakarnák őket mérgezni. Ha kérdezték miért? elmondám: hogy az ország úgy körül van véve ellenséggel, mint egy kert, 's most az urak döghalált akarnak csinálni az országban: hogy be ne merjen jőni. A' nép gyanút kapott szavaimra, mert rég óta hallá: hogy az urak várják a' döghalált, 's miután

ez volt az első magyarázat, mit egy előre megjövendölhető járványról hallott, ezt hitte el. Gyanúja meg volt. 'S midőn az urak azt az okosat találták ki: hogy eleve külön temetőt árkontassanak el a' cholera halottak számára, perse azért: hogy a' holtakra el ne ragadjon a' betegség: úgy hitte a' nép szavaimat, mint a' profetiát, 's várja: hogy az urak hogy fogják megmérgezni a' szegény embereket? látva: hogy előre készülnek hozzá."

„Ördögien dicső fiú vagy Iván."

„Ehez jött a' kassai orvosnak azon nyilatkozata: hogy ha a' nép a' mentő vismuthporokat be nem akarja venni, erővel tölteti belé, kuktába önteti, szérükön szórhatja el. Mintha minden ember a' mi kezünkre dolgoznék."

„Nem sejt ez a fiú oda fenn valamit?"

„Nem gondolnám, de beszéljünk lassabban. Azt ígértem neki: hogy majd itt elfogom rejteni. Azt hiszi, hogy kapitányát agyonlőtte. Szeretőjénél kapta 's rálőtt, az ember elesett, de nem halt meg. A fiú pedig megszökött a katonaságtól. Régotha biztattam e szökésre, nagy szükségem volt rá, mert már harmadszor szökik 's ezért okvetlen felakasztják. Nem rossz gondolat, épen a' hóhér házához szökni. Másutt akarhol fogják keresgetni, csak az akasztófa alatt nem. 'S ha itt megtalálják, nem messze kell neki fáradni.

„Haha! Ha hallaná!"

És hallotta.

„De más célom van vele. Üldözőit mindenesetre nyomába hozom, kik őt elfogják 's elviszik Hétfalura, hol az auditorok kimondják majd rá a' halált 's ekkor kiteszik a' siralomházba. A' hétfalusi környék népe szereti a' fiút, mint tulajdon fiát, de apját gyűlöli, mint a' sátánt. Nem lesz nagy mesterség illy zavargós időben felbújtogatni a' népet: hogy mikor a' fiút akasztani viszik, kaszára, vasvillára kapjon, őt kiszabadítsa, vállára emelje 's azzal neki rontson apja kastélyának, ki a' fiút teljes életében üldözte, azt lerombolja 's ezzel meg van kezdve a' lázzadás.

„De akar e' majd a' fiú e' kezdetnek feje lenni?"

„Ne aggódjál. A' halál iszonyú kép. Nincs olly irtózatoss út, melyre rá ne lépjen az ember, hogy azt kikerülje. Különbben is olyankor az ember nem bír az eszével, hogy magával tenni mindent öntudatlanul, 's ez által saját neveink kimaradnak a' lázzadásból, mely ha el fog fojtatni, főnökül őt ott fogják találni. Ránk a gyanúnak árnya se szálljon.

„Csókolni való vagy Iván."

„Soha meglepőbb lázzadás nem ütött ki a' nép között, mint ez leend. Mint szálland a' hír faluról falura: saját fia támadt a' méregkeverő apa ellen bosszút állani a' nép élire, 's felkoncsolá apját, testvéreit 's lerontá ősi házat. Irtózatoss fekete esetek fognak szétfutni az országban. A' nép örült dühbe fog jöni ezek hallatára, míg az urak eliszonyodva, a' sejtethlen veszély kitörtével azt sem fogják tudni: hogy hol vannak?

„Ördögi fiú vagy Iván, jer hadd öleljelek meg."

Minden ízeiben reszketve kelt föl az ifjú kémhelyéről. Minden szót hallott, mi ott alatta kimondaték.

Perczig fél örületen eszmétlenül állt ott elbámulva, magán kívül. Majd a' kétségbeesés eszméletével kezde körültekinteni, mint a' verembe hullott vad, melly keresi a' menekülést, megfeszíti minden erejét, küzd, találékonnyá lesz, a' szabadság érzet elfeledteti vele az élet ösztönét, nincs félelme semmitől. Sikertelen erőszak után kétségbeesetten adja meg magát, lefekszik, behunyja szemeit, 's percz mulva ismét újra kezdi a' sikertelen menekülési harczot.

Lenézett a' padlásnyíláson. A' hágszó el volt onnan véve 's alant az udvaron a' nagy lompos kutya czzammogott morogva 's örvét rázva nyakán. Ollykor a' bundáját tépte fogaival, vagy a' farkát harapdálta 's a' holdvilágra morgott.

Az ifju kezében egy jó éles kés volt, azt fogai közé szoritotta és széttekintett. Szükség esetén megvívott volna a' kutyával, 's lehet: hogy megölte volna. De ez nem eshetett volna meg zaj nélkül. 'S neki minden áron észrevétlen kellett menekülnie.

A' kerítés is magas volt, hogy juthasson azon keresztül? A' hágszót nem látta sehol.

A' ház tulsó felén a' hóhér szobájának ablaka előtt volt egy nagy eperfa, mellynek terebélyes ágai ráhajlottak a' ház tetőre, ennek ágairól könnyen a' kerítésre lehele jutni, onnét aztán csak egy merész szökés kell, alig másfél ölnyi magasról.

Mint a' kalitkájából menekülő párducz, mászott ki a' padlás szűk ablakán az ifjú, szájába fogva kését. Hason csúszva felkapaszkodott a' ház gerinczére, ott ovatosan végig mászott az eperfáig, megfogta annak egyik lehajló ágát, felkapaszkodott rá 's átlépett a' tulsó felére. . . . Csendesen, legkisebb nesz nélkül. . . .

Itt azonban a' kerítésig jókora ugrást kellett tennie 's e' közben túl-számítá az ág erejét, mellyen állt, nagyot recscesenve tört le az alatta, 's ő félesésben, kezeivel kapaszkodva, maradt a' kerítésen.

A' nagy recscesenésre meglátta a' komondor a' menekülőt, 's üvöltve rohant neki, 's míg az magát a' kerítésen túlvetni erőködve hanykolódott, öltönye egyik szárnyát elkapta 's annálfogva dühösen rángatta lefelé.

„Ki az? dörge közbe egy felriadott hang. A' hóhér felébredt az ablaka előtti zajra 's kinézett az udvarra. Egy embert látott ott a' kerítésen mászni, ki előtte egészen ismeretlen vala; — a' mint kutyája lefelé ránczigálta. Ohó, megállj, akárki vagy! orditá, 's eszeveszetten puskát ragadott 's ráfogta a' szökevényre. Szemei vérben forogtak. — Ekkor egy fehér kéz lenyomta fegyverét 's erős csengő gyermeki hang kiálta rá onnét belül:

„Ismét gyilkolni akarsz apám!“

Az ember keze alá hanyatlott. Perczig mozdulatlan volt, areza el-sápadt. Azután ismét visszanyeré nyugodt tekintetét. Átölelte a' gyerme-

ket, ki fegyverét lenyomta. Azután oda célózott. A' lőszer eldördült....
 A' nagy lánczos eb ordítás nélkül esett le a' földre 's végig meredt rajta.
 A szökevény egy lódulással átugrott a' falon. JÓKAI MÓR.

(Folytatása következik.)

OLCSÓSÁG.

1 8 4 7.

Igazán, hogy nem látott senki még,
 Ollyan jó földet mint ez a miénk.
 Dicséretébe kár is kezdeni,
 Mert az ember nem fogy belőle ki.
 Bámulni való sok minden van itt,
 Vedd csak szemügyre térét halmait . . .!
 De mégis engem mindenek felett:
 Az olcsóság az a' mi meglepett.

Épen nem lehet ugyan mondanom:
 Hogy nálunk a' kenyér olcsó nagyon;
 Mert évenként, hogy ne mondjak sokat, —
 Ez ren elvesznek éhhalál miatt.
 A' só is drága! Hja, haszontalan!
 Az a' Mármaros Indiába, van!
 A' szegény ember épen csak azért
 Eszik mindig olly sajttalan kenyért.
 De bor dolgában már csak semmi baj?
 — Mert hisz mit vétett Neszmély és Tokaj? —
 Ha a' józanság nem borban lakik:
 Borivó nálunk minden harmadik,
 'S ha ittam-e már én bort? — meglehet!
 De drága pénzért lőrét eleget.

Igaz, hogy mindez drága egy kicsit,
 De hisz van pénz! van érte adni mit!
 Alattunk a' föld kincsesel telve van,
 Még bizony isten felvet az arany;
 Mert nem kell e sápadt jószág nekünk;
 Mi veres garast, — 's rongyot szeretünk.

Mi hát olcsó, ha só, bor, búza nem?
 Oh beh együgyü kérdés istenem!
 Hát a' mi bor 's buzánál becsesebb,
 Kiért teremte van minden egyeb
 Ki megmarad, bár ég föld összedül:
 A' lélek olcsó nálunk rendkívül!

De tévedésben senki ne legyen:
 Az ördög se kap már ma lelketlen,
 És rája egy rozsdás batkát se költ,
 — Mint csak nem rég is, ötven év előtt, —
 Hogy olly templomban imádd istened:
 Mellyen kereszt van a' kakas helyett.
 Ezért bizony markodba pénzt nem ont,
 Mert a' világ már nem ollyan bolond!

Minda mellett ne félj; mert megveszik
 Eladó lelked, szívesen pedig;
 A' vásár áll, mint állott valaha,
 Csak a' vásártér változott vala.
 Vevő 's adó egyaránt alacsony,
 De magas ám be z z e g a' jutalom
 Mert ott, mutattak fel a' csillagok
 Felé; — mutatják itt a' csillagot.

De tán nyiltabban is beszélhetünk!
 A' hogy bir gázol, gázol nemzetünk,
 Mert más nép mellett nem feledheti:
 Mennyivel adós még a' sors neki.
 De sandán nézve ezt a' hatalom:
 Hátra tolni vágy titkos úton;
 'S e' célra önfajunkból szedeget
 Honáruló nyomorult kémeket.
 Az ilyen lélek olesó; fájdalom
 A' honfilélek olesó itt nagyon!

Láttátok-e már a' kezes ebet:
 Ha konczt tartanak feje felett?
 Szolgálj! először rá kiáltanak,
 Szolgál, 's övé lesz a' letett falat.
 Ugy láttátok a' kormány mit mivel
 E' hon sok gazlelkű szülöttivel.
 Czimet, polczot, rendjelt mutat nekik
 'S a' zsiros konczt ezrenként lesik.
 Isten teremtett négy lábbal kutyát,
 'S kettőre áll az, néha legalább;
 E' nyomorultaknak két lába van,
 Négykézláb másznak mégis untalan.

Megejt galambot gyors ölyű lese,
 A' szarvast éhes farkas ontja le;
 Nézd a' sik oroszlányát, tigrisét:
 A' két fenevad egymást tépi szét;
 Tenger nyeli el a' zöld szigetet,
 A' magas tölgyet villám csapja meg;
 'S fajunk — fajunkat kész emészteni,
 Magunk magunknak lévén férgei.

'S kik a' méregkeverőt büntetik:
 A' nemzet mérgez és nem bűn nekik.
 Mi lesz belőlünk magasságos ég!
 Ha ez sokáig így fog menni még?
 Hisz e' nép végre úgy elkorcsosúl:
 Hogy egy igaz sem marad írmagúl.

De nem, nem! eljő, — el kell jőnie —
 Az álarcz-hullás rég várt ideje;
 Midőn rájuk újjal mutathatunk:
 Kik aljasan korcsítgaták fajunk;

Midőn a' szó harsány lesz és szabad:
Megnevezni a vásárlottakat.

'S mi lesz fejükre méltó büntetés?
Oh mert ezeknek egy halál kevés;
Hah, akkor akkor . . .! hanem meglehet:
Hogy e' jó nemzet mindent elfeled;
E' nagylelkű nép! oh ez megbocsát,
Késsel nyiszold bár vérező nyakát;
És botlott, de bűnbánó gyermeki
Fejét, keblére fogja rejtteni.
'S ah milly érzékeny boldog jelenés. . .
A' megtérők úgy megzokognak . . .! és
Függnek megint hű anyjoknak nyakán,
Mint feltekergőzött kigyók a fán.
Oh hát még a' csók melly ég ajkokon!
A nadályéval mindenben rokon.

'S látván a' hon e' hű ragaszkodást :
Megkedveli őket szemlátomást;
És régi tetteik megnézve jól:
Hát, honárulás egyikből se szól;
Sőt imitt amott olyan is akad:
Mi nem volt más, mint honfi áldozat.
'S jóságos ég! mi nem jő mind ahhoz?
Az idő mindent napvilágra hoz:
Ők nemcsak az, hogy szent ártatlanok:
Sőt érdemöknek rende száma sok.
'S a' hosszú türés után ideje:
Hogy hűségök jutalmát elvegye!

Szeresd, jutalmazd hát őket hazám!
Kegyeddel áraszd el egymásután.
Add meg e' népnek a' mit érdemel:
Fenyítő ház, — de még jobb a' kötet!

TOMPA.

RÓZSABOKOR A' DOMBOLDALON.

Rózsabokor a' domboldalon,
Borúl a' vállamra, angyalom,
Súgjad a' fülembbe, hogy szeretsz,
Hejh millyen jól esik nekem ez!

Lenn a' Dunában a nap képe,
Reszket a' folyó örömébe,
Ringatja a napot csendesesen,
Épen mint én téged, kedvesem.

Mit nem fognak rám a' gonoszok,
Hogy én istentagadó vagyok!
Pedig mostan is imádkozom . . . .
Szíved dobogását hallgatom.

PETŐFI SÁNDOR.

A Z I T É L E T.

(1847 elején.)

A' történeteket lapozám 's végére jutottam,
 És mi az emberiség története? vérfolyam, a melly
 Ködbevesző szikláibul a' hajdannak ered ki,
 És egy hosszában szakadatlan foly le korunkig.
 Azt ne higgyétek, hogy megszűnt már. Nincs pihenése
 A' megeredt árnak, nincsen csak a' tenger ölében.
 Vértengerbe szakad majd a' vér hosszú folyója.
 Rettenetes napokat látok közeledni, minőket
 Eddig nem látott a' világ, 's a mostani béke.
 Ez csak ama sírcsend, a' melly villámnak utána
 A' földrendítő mennydörgést szokta előzni.
 Látom fátyolodat, te sötét mély titku jövőndő,
 És meggyújtván a' sejtés tündéri tüzét, e'
 Fátyolon átlátok, 's attól, a' mi ott van alatta,
 Borzadok, isszonyodom, 's egyszersmind kedvre derülök,
 És örülök szilajan. A' háboru istene újra
 Fölveszi pánczélját 's kardját markába szorítván
 Lóra ül és végig száguld a' messze világon,
 És a' népeket eldöntő viadalra kihíja.
 Két nemzet lesz a' föld ekkor, 's ez szembe fog állni,
 A' jók 's a' gonoszak. Melly eddig veszte örökké,
 Győzni fog itt a' jó. De legelső nagy diadalma
 Vértengerbe kerül. Mindegy. Ez lesz az ítélet,
 Mellyet az isten ígért próféták ajkai által.
 Ez lesz az ítélet, 's ezután kezdődik az élet,
 Az örök üdvösség; 's érette a' mennybe röplünk
 Nem lesz szükség, mert a' menny fog a' földre leszállni.

PETŐFI SÁNDOR.

ÜTÖTT AZ ÓRA.

Ütött az óra; Kárpatok tetőit;
 Szomjazzák Alföld áldott téreit,
 Téged vitéz Kúnság, Bánát kalászit,
 Ménes, Tokajnak szőlőhegyeit,
 Szomjazzák a' magyarnak szép honát,
 Egy ezredévi ősi birtokát.

Téged kívánnak Árpád szent hazája,
 E' drága földet, négy folyónk között,
 Mellyet vérökkel szerzetek apáink,
 A' hív utód vérével öntözött;
 Mellyen apáink sirja hamvadoz,
 Hol gyermekink bölcsője ringadoz.

Téged kívánnak gazdag aranyoddal,
 Szép hölgyeiddel dús magyar hazánk!
 Vad szenvedélylyel köszörülik a' tört,
 Uszítják egymást ellenink reánk;
 Sem kevesebb, sem több a' mit akarnak,
 Mint vég és irtó harczot a' magyarnak!

'S te hagynád ezt, Árpádnak ivadéka?
 A' négy folyónak áldott téreit?
 Künságodat 's a' délibáb hazáját,
 Ménes, Tokajnak szőlőhegyeit?
 Te hagynád nekik imádott honod,
 Melly ezredévi ősi birtokod?

Fel, fel, magyar nép, ősi szép hazáért,
 Fel hölgyedért, fel gyermekedért!
 Kelhetsz-e szebbért, vívhatsz-e nagyobbért,
 Mint mikor értök ontasz hősi vért?
 Fel, fel magyar nép, boszuló csatára!
 Hazád 's szabadságod lesz harczod ára!

Koczkán hazád, koczkán a' szent szabadság,
 Vészben oltárod 's házi tűzhelyed!
 Van-e mid, a' mit föl ne áldozz értök?
 Hazádé vagy a' vészé mindened.
 Le ujjaidról a' mátkagyűrűdet,
 Az ország abból hadipénzt veret.

Le köntösödről az aranyt, a' gyöngyöt,
 Ötvös helyett császárok kellenek;
 Ezüst, arany helyett kemény aczélból
 És vashál kardot, fegyvert verjenek;
 Miért aranylánczon zsebedben óra?
 Veszélyben szív az óramutatója!

Gazdag, szegény, öregje, ifja indul,
 A' férfi fegyvert ölt, életovót;
 A' nő menyasszony köntöséből varrja
 'S kitűzi a' buzdító lobogót;
 Ágyúvá leszen a' torony harangja,
 Előbb, mint a' hon temetését kongja.

Egy mindnyájunkért, és mindnyájan egyért!
 A' jelszó áll: vagy élet vagy halál!
 Halál az árulásnak 's szolgaságnak,
 Neked szabadság szent oltárod áll!
 Körötte élet és halálra készen,
 Az áldozó: Árpádnak népe leszen!

Ti akarátok, hogy csatára keljen,
 Ti, hogy véres legyen az áldozat!
 Reszkessetek, mert harcza szörnyű leszen,
 Az igaz ügy szent diadalt arat!
 És mint a' phönix hamvadó porából
 Kelend ki a' magyar nép e' csatából!

GARAY JÁNOS.

INDULÓ.

Csatára fel, csatára fel!
 Zászlónk felett mint égi jel

Pest. Jun. 24kén.

A' diadal kirontó fénye
És a' hazának biztató reménye.

Kivíni sértett jogaid
Mi vagyunk édes fiaid
Kiket tápláltál nappal, éjjel
Az anyaszeretet meleg tejével ,

Hazánk, hazánk! mi éltet 's vért
Adandunk anyatejedért ,
'S míg sziveinkben a' magas hon ,
Az eskü szent igéje ajkainkon.

Nem is bitor parancsokért
Rabolni hont és ontani vért
Kelünk fegyverrel a' csatára
Hanem keblünknek szent sugallatára.

Van istenünk, van angyalunk ,
Kíért élünk és meghalunk ,
Kie a' legvégső lehellet
Dicső szabadság! szent zászlóid mellett.

A' megholtaknak vériből
Tüzláng fog emelkedni föl
Örök sugárral és mellette
Fölmelegül az unokáknak lelke.

De a' szabadság és a' hon
Még felviruland egykoron
'S a' babérral hinti el nyomunkat
Övezni diadalmas homlokunkat!

BOZZAI PÁL.

CHARIVARI.

*** Politicus hévmérő, melyet előlről is, hátulról is lehet olvasni
8) Pecsovics, 7) Coblenzista, 6) Bureaucrata, 5) Conservativ, 4) Aristocrata
3) Reactionarius, 2) Köpönyeg forgató, 1) Fontolva haladó, 0) Táblabíró, (it
a' zérus fok) 1) Municipálista, 2) Ministeriell, 3) Reformer, 4) Liberalis 5) Op-
positionalis, 6) Centralista, 7) Radical, 8) Barricadeur, 9) Republicanus, 10)
Jacobinus, 11) Communista.

Példák legjobban világosítanak, lássunk példákat.

Fagyponthon alul 8) Mint például tisztelendő pater Körmöczy, ki után meg-
gazdagodnak az ablakesinálók.

7) Példaul eő nagysága az erdélyi excancellár. Tetőtül talpig.

6) Példának okáért Zichy Ferencz ő kegyelme mint vasúti igazgató.

5) P. o. nemes gróf Desewffy Emil, ki egykor pálinkát is tanult főzni.

4) Báró C*, ki soha életében rézpénzt nem látott. Az igaz : hogy más
formát sem igen látott.

3) Példaul szolgáljon Jellasics ő bánsága, ki azt mondá : hogy őt a' feje-
delmi család tanítá revoltálni.

2) Itt az első helyett Vida Károlytól az irigység sem vitatja el.

1) A' tekintetes magyar academia.

0) Minden táblalabirák öse tekintetes Bárándy úr.

1) Istenben boldogult Jelenkor Mihály úr és kosztosai.

2) Veöreöss Antal itt Pesten. Még pedig profundement.

3) Ki ne tudná nevét a z ernyedetlen reformernek?

4) Ecsedy koma, kivált a' hatszegletű buzogány dolgában.

5) Hajdan az egész kör, még a' sarkantyús világban.

6) Irinyi József. Majd Józának irtam, pedig azért meglő.

7) Ott vannak a' Madarászok.

8) A' pesti fiatalság.

9) Mező Dániel Hajdú Böszörményben.

10) Titokban Vahot Imre.

11) Minden szerkesztő, ki előfizető nélkül maradt.

A' fagy pont aluli 8 foknál olly hideg van : hogy a' farkasok is kénytelenek báránybőrt venni magukra. 7. fok. a' kényeső és honszeretet megfagy. 6. fok. az emberek körmei meggémberegednek. 5. A' murmutér és jeges medve téli álmaikat alusszák. 4. A' havasokon fú a' szél. 3. A' varjúk kárognak. 2. Az ember kénytelen köpönyegét a' szél ellen tartani. 1. A' nagy hó miatt lapáttal kell utat hányni. 0. A' kutyabőr fázik. 1. A' hó olvadni kezd egyik vármegyéből a' másikba folyik a' víz. 2. Jó az embernek a' más kályhája mellett lenni. 3. Fákat tisztogatni, hernyókat irtani. 4. Szántás vetés ideje. 5. Meleg kezd lenni a' magasabb régiókban. 6. A' napsugarak egy focusba gyűlenek. 7. A' gyomok és híjjába való növények tövestülkiégnek, a' békákban és kigyókban gazdag mocsárok fenéig kiszáradnak. 8. A' levegőt ágyúkkal és puskaporral fűtik. 9. Meleg van, hogy a' koronák is olvadni kezdenek. 10. Az embereknek a feje megveresül. 11. Lazzaroni melegség. Az egész világ lángban van.

* * A' cultusminister Hám apátot nevezte ki primásnak. Azt mondja erre szekrényjegy : hogy már most az egysor csak megtehetné volna : hogy reformatus embert nevezzen ki az esztergomi érsekségre.

* * — Na, urambátyám, megvan e' már?

— Hhaj öcsém, bizony meg az.

— Hát ki lett, mi lett?

— Kettő is lett, az egyik János, a' másik Kristof.

— Bravó, bravo. Liberalis perse mind a' kettő?

— De még azt nem tudom öcsém uram.

— Persze azt nem tudhatni előre. Különben minden veszedelem nélkül történt meg?

— Amint szokott az illyesmi.

— Hát csak meglettek szerencsésen. Ki segített legtöbbet a' dologban.

— Veszedelem adtát! nem gondolnám : hogy rajtam kívül valaki még más is segített volna.

— No annál nagyobb dicsőség. Örülnek neki ugyé?

— Csak azt sajnálom : hogy az egyik nem leány.

— Micsoda? Az országgyűlésre leány. . . ?

— Hát miről beszél uram öcsém?

— Én a' Liptói követválasztásról beszélek.

— Én meg a' feleségemről, a' ki a' mult héten két fiúval ajándékozott meg.

* * I. REPUBLICANUS HISZEKEGY.

Hiszek egy magyarok Istenében, mindenható atyában, kúnoknak és szé. kelyeknek teremőjében.

Hiszek egy magyar szabadságban, ő egy szülött fiában, minden uraknak urában, ki fogantaték kiomlott szent vérből, született Rákoczy kardjától, szenvedé ausztriának alatta, megfeszíteték és meghala és eltemetteté a' vérpadon.

Szálla alá a' szegény nép közé, Martius 15-kén halottaiból feltámadá, felméne Bécsbe, üle a' császár fejére, onnan lészen eljövendő ítélni radicalokat és pecso-vicsokat.

Hiszek szent népszellemben, hiszek egy közönséges europai respublicát, nemzetek közti egyességet, háborúknak elmulását, régi hirünk feltámadását 's Magyarország örök életét. Amen.

II. PECSOVICS HISZEKEGY.

Hiszek egy császárbán, mindenhez látó atyában, bankóknak és lutrik-nak teremőjében.

Hiszek a' camarillában, ő tudtán kívül született fiában, mi reménysé-günkben, ki fogantaték Metternichtől, született szüz Sofiától, szenvedé a' bar-ricadoknak alatta, megkövezteték és meghala és nyugdíjaztaték. Szállá alá pok-lokra, méltó helyére, egy szép este a' Burgból megszalada, felméne Tirolba, üle a' császárnak jobbára, onnan lészen eljövendő ránczbaszedni magyarokat és németeket.

Hiszek a' reactióban, hiszek egy közönséges muszka birodalmat, gaz-emberek közti egyetértést, bűneinknek megjutalmaztatását, a' burocratia fel-támadását és az örök sötétséget. Amen.

III. TÁBLABÍRÓ HISZEKEGY.

Hiszek egy ministeriumban, mindenható atyában, hivataloknak és püs-pökségeknek osztogatójában.

Es a' corpus jurisban. Ő egy szülött fiában, mi urunkban, ki fogantaték Verbőczitől, született szüzvállu nemes táblabiráktul, szenvedé sok szolgabirá-
nak alatta, megtanultaték Ensel Sándor táblabírótól könyvnélkül, 's meghala és spiritusba téteték. Szállá a zöld asztal alá, Harmadnapon azonban ismét elővé-teték, felméne Budára, üle a' sajtótörvények készítőjének jobbára, onnan lészen eljövendő agyfa főbe verni republicanusokat és vörös tollasokat.

Hiszek a' szent pragmatica sanctióban és az arany bullában, hiszek egy közönséges municipális eldorádót, kaputosoknak egyességét, urbarialis kármen-tesítést, testünknek meghízását és a' sült galambokat. Amen.

. Azt hírlík: hogy az országgyűlés rendesen ebéd utáni öt órakor fog ezután összeülni. Nem volna rossz gondolat, legalább ilyenkor nemcsak a' te-remek, hanem a' fejek is illuminálva lennének. Mit is csinálhatna az ember azon idő alatt, melly az ebéd és vacsora között van? mikor különben is olly boldogul érzi magát, ha jól ettünk ittunk után kigombolkozva neki nyújtzkod-hatik, 's kéjelmesen piszkálva becses fogait, édelheti az ejtőzés mennyei ké-jeit. Illyenkor az ember semmire sem képes 's leginkább ülhetnék.

Ezen idő tehát természetnél fogva is legalkalmasabb a haza ügyeinek el-
intézésére.

. Egy hatalmas polizeyspitzli személy-leírása. Ajánltatik az illetők fi-gyelmébe.

Neve: N. S. lakása Rév-Komárom; mestersége: prókátor (akart sena-tor is lenni, de nem tették meg); termete: Dávidé; arcza: nem szokott lenni; frakkja tubákszín; lelkiismerete: tarka.

Ez az úr a' minap meghallotta: hogy Komáromban egy fiatal ember a' kormány viselt dolgairól beszélt. Alló rajta, neki hajtott, lefutott Pestre: hogy őt feladja. Kérték, könyörögtek neki: hogy ne mívelje azt. Nem hajta rá, jött mingyárt, extra gőzhajón, az ebédet sem várta meg. Már azt hitték Komáromban: hogy a' szegény fiatal embernek ezúttal Kampesz! felakasztják.

Azt perse nem tették; hanem az érdemes önkéntes polizeyspitzlit annál szebben kikacagták itt Pesten.

Na uram, rendőrszaglár uram, hát kaptunk piros csizmát?

. „Ugyan könyörögök alássan: kegyedhez van-e szerencsém, vagy a' bátyjához?”

„Nem. Én az öcsém vagyok.“

* * Egy itteni dohánykereskedésben kész fidibuszokat árulnak, mikroszertelenül hosszú emberi alak van rajzolva. Aláírva: Metternich, mint fidibus. Mikor már az ember annyira népszerű lesz. . . . .

Lucifer conversations lexiconja.

A.

ADÓZUNK. Olyan magicus szó, mellyel hajdan ördögöt lehetett idézni, ölmos bot alakjában. Eddigélé a' praxisban nem igen használtatott.

AKASZTÓFA. Olyan harangláb, hol nem a' harangozó fogja a' kötelet, hanem a' kötél a' harangozót. Emlékoszlopa az emberi méltóságnak. Sokak által nagyobb tiszteletben tartatik, mint a' templom.

ANCSA. A' jeruzsálemi király feleségének neve.

APRILIS. Az a' nevezetes hónap, mellynek első napján a' magyar szabadság aláíratott.

ARANYBÁNYÁK. Illyenek voltak hajdanában Selmecz és Körmöcz bányákon kívül a' hosszú utú pörök, vén özvegyasszonyok, tapasztalatlan fiatal tékozlók, közkezelés alatti pénztárok, czélszerű csödhirdetések 's egyéb zsiros tartományok.

ÁLDOMÁS. Ezt hajdan a' győzelem után itták. Most a' győzelem előtt isszák.

ARATÁS. Különbféle földeken különféle időkben tartatik. Climája válogatja. Szegény ember arat, ha a' búza megéri, nagy urak czimeket és arany micsodákat aratnak. Lind Jenny kosztrúkat és dollárokat arat. Criticusok töviset és burjánt 's néha egy kis ütletet is. Költők pacsirta hangot és holdvilágsugárt. Megyei tisztviselők restoratóiokor aratnak borszagu csókokat és ölmos botot. Az ablakosok aratnak, ha Körmöczy ur macskazenét kap. A' ministerium bizalmakat arat. Az önkénytesek ráczokat aratnak. A' szerkesztők aratnak előfizetőket és cserehirlapokat. Néha több cserehirlapot, mint előfizetőt. És így tovább.

ÁRNYÉK. Ez a' világ maga is árnyékvilág, legnevezetesebb árnyékok azonban benne Kossuth árnyéka Ivánszky Kálmán, az árnyékszínház Pesten és a' magyar alkotmányos szabadság.

ALKOTMÁNYOS MONARCHIA. Méz, mellyet üvegen keresztül nyalatnak.

ALKORÁN. Olyan könyv, mellyben az emberek hisznek. A' Persáknál a' Zendavesta. Az indusoknál a' Mahabharati, a' Chinaiaknál Konfucse könyvei, a' törököknél a' korán, az angoloknál a' habeas corpus acták, a' zsidóknál a' talmud, meg a' váltótörvénykönyv, a' keresztyéneknek a' biblia, a' táblabiráknál a' corpus juris. Ki mit hisz a' szerint idevél. A' persák hitében a' más világ egy szép virágos kert, hol a' csatában elhullt hősök lovaznak alá 's fel, a' Chinaiaknál egy nagy porcellán torony, hol a' hívők rangjuk szerint tiz, husz vagy ötven selyem ruhát vesznek egyszerre magukra. A' törököknél egy nagy hárem, hol minden ember basa, 's egy-egy hívőnek 777. pamlaga van, minden pamlagon 777. huri ül. A' lappoknál egy nagy telehordó, mellyből az üdvezültek reggeltől estig kókénypálinkát isznak, a' zsidóknál egy nagy aranyos sátor, mellybe a' pénz befelé folyik és kifelé nem folyik. A' keresztyéneknek egy nagy templom, hol a' lelkek reggeltől estig a' zsoltárt éneklék, ha végig énekeltek, megint újra kezdik. A' táblabiráknál pedig egy iszonyú nagy municipium, hol a' nemes embernek soha sem szakad ki a' pipa a' szájából.

* * **CHRONIQUE SCANDALCUSE.** N. ur, ki hires arról a' duellumról, mellyben kenyérmorzsával lövöldöztek a' felek, legközelebb X. ur által párbajba kihivatván, a' feleségét küldte maga helyett. — Nem hiszem: hogy

X. urnak valaha kedve legyen még duellálni. Most az egyszer félszemmel ki-szabadult.

* * Egy zágrábi hirdetőmény nagyokat mond egy Olaszthonban küzdő illyr kapitány vitézségéről. Azt mondja: hogy az ütközetben legelől viaskodott 's az első lövésnél leesett a' földre, megsebesülten; — elbeszéli: mint kísérték tisztársai ravatalát könnyes szemekkel 's a' többi.

Az egészből annyi igaz: hogy a' tiszt elől állt, mikor lőttek, el is esett a' lövésre, de koránsem megsebesülten, hanem a miatt; hogy ijedtében úgy járt, mint azok a' gyermekek szoktak járni, a' kik tüzzel játszanak. Vér folyt belőle, — — csakhogy — nem piros vér.

* * A' zágrábiak letették a' sváb királyt. Saját kifejezésük. Azt a' svábot ott Innsbruckban. Így jár azon apa, ki vásott gyermekeit kihagyja magán kapni. Híjjába törekszik később imponálni nekik. Tudják: hogy jó ember és nem félnek tőle. Nem jó az embernek nagyon jónak lenni. Kivált ha az ember király.

Országgyűlési scénák.

Ha én most elkezdenék arról a' pompáról és jubiléumról beszélni, melyet itt Pesten egyszer másszor látni, míg hazánkban szerteszt lángok lobognak és magyar vér foly, megérdemelném: hogy holtom napjáig táblabíró legyen a' nevem. Ettől félve, hallgatók az országgyűlés megnyitásáraól.

A' trónbeszédből megértettük, hogy minket a' király forrón szeret, köszönjük, — mikor küldi már vissza Olaszországból a' katonáinkat?

A' nádor teljes hatalmú királyi képviselő. Hanem azért egy szekér posztót megint elloptak volna Budáról, ha egy önkénytes észre nem veszi 's fel nem jelenti.

A' követek közt legelső nyílt oppositíókép: Nyári Pál, Teleki László, Patai József, Besze János és Madarász László hazánkfiait van szerencsénk szívrünköl tiszteletelni. Mind lelkestül radícal férfiak.

Az országgyűlésbe jeggyel járnak be, mint a' teátrumba. A' hallgatóságnak nem szabad tapsolni, sem püsszegni. Legalább nem hallunk dietiákat.

Scénák oda lenn. Az ajtóörök galant fiatal emberek. Jó egy pár hölgy — csak tekintetes; nem fér be a' karzatra, megszánják és beeresztik a' terembe. A' karzaton zúgás, püsszegés. Jó másik pár hölgy, — ezuttal már nagyságos, az ajtóörök ezeket is megszánják és beeresztik. A' karzat nem püsszeg, sőt megnyugszik benne. Jó ismét egy pár hölgy, — ah! excellentiás mindkettő! Tessék tessék! Bemennek a' terembe. Karzatról harsogó éljen, éljen! Csakhogy koszorúkat nem hajigálnak nekik. Ezt nevezik minálunk egyenlőségnek.

Scénák odafenn. I. „Kérem, ne tessék az én hátamra mászni, mert én követné asszonyság vagyok, nekem jussom van itt, másnak nincs. — Protestálok, engemet nem szabad itt összeszorítani, mert mingyárt lekiáltok a' férjemre.“

II. „Ugyan kérem nem tetszenék leülni a' székire a' zasszonyságnak? nem láthatunk a' kopfputzától.“ Asszonyság, büszkén: „Én nem beszélek senkivel, a' kit nem ismerék.“

„Ugyan kérem, rajta ül kegyed a' ruhámon, nem kelne fel egy kicsinyt?“

„Kegyednek nincs joga engem megszólítani, kegyed nincs nekem bemutatva.“ —

Uraim! illyr urak, kegyeteknek nem szabad minket megtámadni, kegyetek nincsenek nekünk bemutatva.

Scénák odakinn III. Egy követet kihíznak párbajra, ő erre azt feleli. „Én nem vívok olyan emberrel, a' kit legazembereztem.“ Ez szépen tudja körülírni a' gyávaságot. Legközelebb, ha helyt nem áll, megnevezzük.

... E' világon van Europa, — Európában van Magyarország, — Magyarországon van Pest vármegye, — Pest vármegyében van Izsák, — Izsákon pedig van egy gyógyszeruzsorás, magyarul . . . patikárius . . . — „Lélekszakadva rohant gyógyszer handlungjába egy szerenésetlen apa, kinek gyermeke haldoklott, — uram mond: csináld hamar ez orvosi rendeletet, mert gyermekem a' hallál vivődik.“

— Hát hol a' pénz? kérdezé, addig hozzá sem fogok.

— Itt van ni, szólt az apa, előmutatván egy huszast.

— Az nem elég 2 ft 48 kr. lesz érte.

— A' szegény apa haza fut, 's hozzá a' többi pénzt is; itt van uram, mond, csak készítsd el mihamarább.

— Jaj, de ezüstben 2 ft 48 kr. ám; mentülelőbb elkell hozni a' többit is.

Az apa ismét örülten rohant haza, 's azt is elhozá, — itt van mond a' többi is, elkészítetted-e már?

— Nem biz én, nem is fogom addig, még tavalról fenmaradt adósságodat is le nem fizeted.

'S a' boldogtalan apának ismét haza kellett futni, a' már egyszer elengedett tartozásért, lélekszakadva hozá el azt is, mert gyermeke életét gondolta vele megvásárolhatni, 's örömmel átadá azt is.

— Na már most elkészitem, — és csak akkor fogott a' gyógyszer készítéséhez, — még pedig tempóra. Nagy sokára elkészíté a' szegény apa kétes félelmek között futott vele haza, 's a' mint belépett az ajtón, kihullott kezéből, mivel gyermeke abban a' perczen, még egy utolsó pillantást vetvén apjára, kiadta lelkét.

Illyen ember azután lehet gyógyszerárú, — ki különben is 32 vád miatt actio alatt van, de a' sárga csikók kötöztetésének sikerült kivinni, hogy miglen pere befejeztetik, a' patikát maga adminisztrálhassa, 's még ebben hatalmasan elősegíté a' kerületi szolgabíró is. . . De hiszen illy zavaros időkben szükséges is az a' szép egyetértés. . . Reméljük az illető hatóság ezt nem fogja elnézni, 's nem fog kebelében megtűrni diplomaticus gyilkosokat.

... A' bukott administratorok, kiket a' forradalom tönkre silányított, a' mostani megyéket paraszt vármegyéknek nevezik. Mondják hogy elfognak menni nemes vármegyéket keresni. . . Chinába . . . szerencsés utat nekik.

... Bizonyos nagy ur, és hivatalnok márt. 15én eltévedt, de hová, senki sem tudta. — Bezzeg lett nagy meglepetés minden részről, midőn egyszerre csak feltámadott halottaiból, 's ki őtt a' nap világra. — Ugyan hol lehetett hát? bizon ő nagy méltósága a' szabadság viruló hajnalán márt. 15én Pestről ferslagba vitette magát falusi jószágára.

... Izsákon egy új neme tűnt fel a' párbajnak. — Bizonyos mészáros a' hirlapokban megdicsértetvén amugy vissza felé, — megdicsőítőjét párbajra hivta, — a' fegyverválasztás ugymond az enyém lesz, és én a' taglót választom. — Ez lenne ám az igazi censura. —

... Egy quondam táblabíró, bement a' városra fiát haza hozni, mint-hogy az iskolai szünidők bekövetkeztek — hanem táblabíró urnak nagy reménységű csemetéje mutazásra szánván magát, a' thália vándor papjaival elutazott. — Nagy busan haza ment, 's hon már nem tudá megmondani, hogy fiából mi lett, csak annyit tudott mondani, mikép fia olly valami lett, a' ki hun ki-szalad, hun beszalad, azután lármáz.

... Két önkényesnek való pesti uracs a' váczi utcán hölgy szemlélt tartván, azt mondja az egyik, — én nem tudom pajtáskám illy ránk nehezedett szűk időben is annyi hölgyet látok itt a' boltokban vásárolni. — Hja, mond a' másik, azok mindennap vesznek valamit, — mi pedig mindennap eladunk valamit.

CS. GÁBOR.

* Bizonyos alispán legközelebb polgármesterre választatván, hogy a' mellé választandó hivatalnokok értelmisége, józansága 's becsületessége felől magának előismereteket szerezhessen, a' tisztujítás ideje alatt naponként a' nép között járt 's az időről időre megválasztott hivatalnokok tulajdonairól egyik másik választótól kérdezősködött. A' feleletek, melyek a' város legértelmesebb polgáraitól kerültek, igen jellemzők, 's az új polgármesternek, ki egyébiránt értelmes magyar ember 's buzgó hazafi, különös öröme szolgálnak. Hogyis ne, mikor

A' bíró nem tud ugyan magyarul, de becsületes ember; nem érti ugyan a' törvényeket, hanem azért szép felesége van.

A' kapitány német ember. Egyszer igen gazdag volt, hanem később jónak látta vagyonát eltékozolni, 's hamis bukással megszököni. Jelenleg minden órában becsiphető állapotban van. Egyébiránt esküdt ellensége a magyar nemzetiségnek.

Legöregebb tanácsnok, tehát első: egy fiatal oláh; ész, erő, pénz 's becsület dolgában silány frátye ugyan, hanem azért szép felesége van, és szeret kártyázni. Alattomoságáról város-szerzte ismeretes.

Második tanácsnok: Ügyvéstéseiről híres rácz prokátor, ki a' magyar participiumokat különösen szereti. Vannak ugyan diplomái, hanem azért sem esze, sem tudománya.

Harmadik: Vézna dongájú rácz ember; becsületesnek tartatik, szellemi tehetségei egyébiránt a' testiekkel tökéletesen öszhangzók.

Negyedik. Egy üres német auctoritás, kinek minden érdeme felcségekben öszpontosul.

Ötödik: régi hivatalnok, hanem azért, miatta az ő rácz fejében levő iszonyu sötétségnek, tanácsnokságra alkalmatlan. Borivásban egyébiránt kitűnő calculussal bír.

Hatodik: oláh fiscalis, azaz perzilla, nevezetes azon terveiről, melyekkel Magyarországnak oláhországgá teremtését czélozza. Legközelebb kicsinyben mult, hogy bujtogatási csinjaiért hüvökre nem tétetett. E' szerencsétől csak ostobasága ütötte el.

Hetedik tanácsnok egy fiók rácz, kiből, ha az ujságokat rendszeren olvassa, még okos ember lehet.

Főjegyző, valami Kopesányi fi; irnoki állomást, hol egyedül másolgatni kell, pár évi gyakornokság után talán betölthetne.

Főügyész olly német egyéniség, mely egy ülőhelyében 32 pár virstlit minden ízék nélkül ügyesen magába changiroz.

Alügyész, félakó sertől, ha egy ebédre vagy vacsorára kell meginni, soha meg nem ijed, mind a' mellett is, hogy rácz-féle nevezetesség a' Brankovicsok korából 's a' főügyésszel vetekedik -- evés-, ivás-, és -- ostobaságban.

Ilyen egyénekből áll egy szabad királyi városi legujabban alakított nemes tanács!

Beküldetett.

NEMZETI SZINHÁZ.

Először: „Valaki gyermeke“ francia vigjáték.

Lelenczházi gyermekecse lehet, mert egy keveskét meztelen. Egyébiránt csinos kis gyermek, kivált ha az ember magát apjának vallhatná.

Minket blazirtokká tévén a' forradalom, illy apai örömekkel gyéren áld meg a' szent lélek.

Thaliának mióta egypár nyomorékait elszülte....azóta magtalanná lön.

Ezek is elsenyvedve kora halálnak indulának. Katonátul nyert egyetlen tetszetős szülötte pedig már idősébb egy kicsint, semhogy ránczait eltakarhatná.

Tisztelt magyar író urak, legyenek önök több udvariassággal, 's forogjanak egy kissé többet Thalia k. a. körül, epedésében szegényke már egészen elfogy.

Tegyék önök hogy mielőbb meghivhassanak egy ép egészséges újdonszülött keresztelőjére.

Számosan fogunk megjelenni! — — —

Jó olvasónőim (vagy igaz hiszen a' Pesti Divatlap azt mondja: önök nem olvassák soraimat, — tehát igen igen rossz olvasónőim) ma ballet is adatott, még pedig „Gizella“ vagy a' 'villik' című ballet.

Tudják-e önök mi az a' ballet?

Hja, gyönyörű valami az.

Leginkább hölgyek lépnek föl benne, és még sem beszélnek.

Pedig biz Isten csak úgy van ám nyelvecskéjük mint akármellyik más Éva leányának.

Ha nem nézik önök opernkukkeren... tizenkét tündér jön vékony tulle ruhába takaródva, egy hajókötélen gyöngéden a' légből emelkednek, és egyszerre puff.... puff.... puff.... egyenként, kised lábocskáikkal alig érintve a' földet, könnyedén leereszkednek.

Angyali fejeiket.... de az ég szerelmiért tegyék félre önök azt az opernkukkert, úgy ni,.... mondom angyali fejeiket jobbra balra hajtogatják, szendén mosolyogván, mint a' pirosuló uborka.

Megengedjenek e' hasonlítás inkább szép, mint költői.... de ki fogna a' mostani időkben is ábrándozni?

Ezután az egyik villi szívére teszi kezét, de minthogy nem találja, a' páholyok felé terjengeti karjait, így vagy hat lángoló szű forró érzelmét fölnyalábolván, olvadóvá lesz szerelmében, mint Aretusa....

Majd négykézláb lábujjhegyére lép.... arcza elnyúlik a' néma epedésben, és százanként mered a' láteső gazellatermetére, mely szépségével boldogít főrangút 's pamutkereskedőt egyiránt.

Egy gondolat... és a' villi lengén mint pillangó szárnyalása, 's légszerűen mint ajktalan sohajtás, egy közel rózsára száll, és retts.... a' rózsza alig hajlik el könnyű lába alatt, de soká még sem bírva az édes terhet, szerelmében összelapul, — látjátok e' hatást? nem csodálkoznátok ha a' rózsza-levelke illy mennyei láb érintésétől elbágyadna, de midőn arasznyszerű papírból készülve sem állhat ellent az édes benyomásnak, ezen ugye csodalkozástok nagy....?

A' kegyetlen villi ott hagyja a' megtört virágot, vigasztalatlanul hagyja ott, a' decorateurnek nem kis fájdalmára, és kised lábával odarúg a' világának, mintha mondná: megvetlek én, omolj szét bánatodban. —

'S ott áll a' villi, mintha az eltévedt vándornak az útát mutatná.

Még egy rugás, bájos és patkótlan... és hanyat dől a' karzaton hat méla bámuló.

De mindez még nem elég, a' táncművészetnek non plus ultraja ezentúl következik, a' közönség 's a' világnak el kell ámulniban szédülnie, — jön a villi táncz, az átlátszó tunicaju tündérké, mint kísértet lenge árnyai körülropködik a' viruló bokrokat, — tipp.... topp.... nesz is zajtalan, — most

a' léggel olvadnak egybe z sipp... zsupp — majd szellemkarjaikat összefonván, és észrevétlenül .... rimm ... rumm .... puff.... szelletszárnyakon eltűnnek, — dunaparti porfelleg vonúl utánuk sűrű .... végtelen ....

A' közönség porciózszámra nyeldesve az élvezet, elzibbadoz belé, majdan a' függönyzet lehulltával lassanként magához jön, egy sohaj lebben el ajkáról... ah Sáári Fáni!.... a' tündérvilág még egyszer fölkövályog gyomr... lelkében — 's az ut czára megy, hol minden olly prózai, olly kietlen....

Ápril 26-án „Moori vásár“ német vigj. először adatott Kecskeméten, 1823. Ápril 26-án úgy látszik igazgató ur ezen kedves darabnak fertály saeculumos ünnepét ülette meg velünk, — a' pietás dicsérendő, de mit ér? a' színházi cassának vásárt nem csinált.

— BULYOVSZKI GYULA.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

BÉCS, 1848. nyárelő 27. Korunkat általában tevékenység jellemzi. A hosszas vitatkozások eredménytelensége fölrázta szenderéből az olly sokáig alva tartott népet, 's ha látja, hogy az emberiség legszentebb érdekeit kiakarják játszani a' theoria terén, rögtön praxissal lép föl, 's erélyes tette kelése fügét mutat a' száraz okoskodásnak. A' mártiusi napokban kivivott szabadság függetlenítette az ést is a' catholicus papság egyedárussága alól ..... tulajdonává lett az mindenkinek, ki vakhite romjain meggyőződését ön lelki képzettségén akarja megalapítani. Ez legfontosabb következménye az újabb mozgalmaknak, mert az általa előidézendő reform nem egyes cástokra, hanem az összes emberiségre fog támaszkodni. Létesítendi lassanként a' valódi szabadságot; 's fölemelendi a' népet is azon polezra, hová neki eddig áhitattal tekinteni..... de közeledni nem lehetett. Minden lépcső, melyet czélja felé emelkedik az emberiség, óriás bizonyja a' mult erélytelenségét fölhasznált clérus aljasságának; óriás bizonyja annak, hogy az álladalom jóllete többé státust in statu nem türhet, 's a' népnevelőknek nem az álladalom fölött, hanem alatta kell állniok. — Itt Bécsben a' papság tekintélye — mint testületé — folyvást fogy, — de a' hivatásukat felfogó 's becsületes irányban működő lelkészek iránti tisztelet annál inkább növekedik. Jele ez annak, hogy a vakhit fölött diadalt vívott ki magának a' józan megfontolás. 'S ez által az igaz vallásosság nagyobodott, mert be vannak oda fogadva most azok is, kiket a' tudatlanság 's babona vakhittüekké ..... a' kétkedés 's féltudósság közönyösökké ..... a' felvilágosodás előtt bezárt tér vallástalanokká változtatott. Mindenkinek önmeggyőződése határoz a' vallás kül-alakja felett, a' nélkül, hogy beltartalmát egyes atyák véleményéhez akarná lebilincselni. Az örök igazság elvei teszik most a' hit alapját, 's kegyelettel fogadnak itt minden áldozót; egyes osztályok önzését áldozatul hozták a' felvilágosodás szellemének, melly nem ismer zsidót, keresztényt; protestánt 's római ..... hanem egyiránt magához bocsát mindenkit, ki az emberiség közszabadsága nevében teszi le áldozatát az egyenlőség 's testvériség oltárára. Ide hozták áldozatjukat a' Bródyak is, mikor Manheimert, az itteni izraeliták lelkes hitszónokát országgyűlési követjüknek megválasztották. Megunták várni a' hébervallásuak polgárosítását, 's a' fennhangon hirdetett egyenlőséget életbeléptetendők, ott kezdték a' jelen kor szellemén ejtett seb orvoslását, hol legczélszerűbb volt; — törvényhozóvá választották azt, kinek ön-hitfelei alkotmányosság sánczai közé vételét kell védeni vagy megtámadni. Manheimer kiképzettsége, sok oldalú tudományossága,

a' szenvedő nép iránt több ízben mutatkozott rokonszenve legszebb reményekre jogosítanak bennünket. Hiszem, hogy képviselői állásának — melyre fölvilágosodott polgártársai által hivatva van — meg fog tudni felelni. Alaposan véendő ő a' meggyőződés függetlenségét, 's politikai előnyökkel egyes hitfelekezet számára egyedáruskodni nem fog. Az önzés rut választófalának ledöntését megkezdő Bródyak éljenek!!!

A' bécsi néptől csaknem istenített János főherczeg pár napja hogy megérkezett. Ő fogja megnyitni Ausztriának első hongyulását . . . . . melynek eredményét sokan alig tudják várni; 's ha lehetne, most igazán meglopnák titkáért a' jövőt. János iránt rendkívüli bizalommal viseltetik az ugynevezett bürgerség. Elakarja hitetni mindenkivel, hogy Jánosnál népszerűbb ember nincs (a' mi Istvánunkat alkalmasint nem ismeri), — tegnapelőtt kibocsátott proclamatiójáért kész volna agyoncsókolni (akkor legalább nem nyithatná meg az országgyűlést); fáklyás menetekkel tiszteleg szállása előtt (látszik, hogy a' füstöt még most is nagyon szeretik). — A' János iránt nyilvánult bizalomban a' tanulók 's nemzetörök is osztozni látszanak. De necesse-e vagy önként? . . . azt bizonyosan nem tudom. Annyi tagadhatatlan, hogy sokan azt hiszik, miszerint János népszerűségének köpenye alatt akarják lefegyverezni a' tanuló ifjúságot. Roppant népszerűségnek kell annak lenni, mit illy bűnös merény meg nem ingathat. Jánosról föl sem teszem, hogy illy vállalathoz segédkeztetnyújtással sirt ásson öntekintélyének. István után ő az, kiben az Innsbruckkal meghasonlott monarchia népei bizalmat helyeznek. Rosszul tenné, ha e' bizalmat bárki kegyéért is risicózná.

Ma az egész katonaság föl volt állítva a' Glacin János főherczeg tiszteletere, ki zajos örömkialtások közt ment a' katonákhoz, 's fölöttük szemlét tartva, tetszését nyilvánította. Az érdemes nemzetörök egy része hon maradt, más része pedig összetett kezekkel bámulta a' parádét. A' reactió olly pompás diadalt vívhatott volna ki most, hogy pártját ritkította volna. Szerencse, hogy nem tudta tájékozni magát; mert ha egy kissé szemesebben nézett volna körül, eddig sokan közülünk a' lefegyverzett nemzetörök szuronyaiból készült érdemlánczokat hordanánk. Máskor a' nemzetörök ovatosabbak legyenek. Czélszerű intézkedéseket tehetnek minden rendzavarás nélkül. Szükséges is hogy tegyenek, mert ha a' reactió kezdí a' rendet zavarni, akkor véletlen, de megérdemelve toppannak be hozzánk majd a' nem-szeretem napok; — mi annival hihetőbb, hogy a' nemzetörök 's polgárörök ez utóbbiakra erőszakolt ruhaváltoztatáson összezőrdülván . . . egymással farkas szemet néznek. Holnap a' 60,000-re mehető nemzetörök lesznek fölállítva a' Glacin.

Gácsországból még eddig egy kaputos embert sem választottak követnek. A' küldöttek mind népből kiszemelt paraszt-emberek. Egy kukkot se tudnak németül. Meggyül még ezekkel is a' hongyulásnak baja. Vagy bábeli hangzavar lesz, vagy a' gallicziai parasztságot sértik meg követei nyilatkozatainak föl sem vevésével. Föltudják ezt majd használni az otthon maradt lengyel aristocraták. Örülnek ezek, hogy a' választott népképviselőkben okvetlenül az eddig Ausztria mellett nyilatkozott ruthinusokat kell elkeseríteni. Ügyeik állásának ez jobb fordulatot adhat. A' magyar érdekek azonban csak kockáztatnak általa.

Épen most jött öröndetes magánytudósítás Frankfurtból. A' baloldal győzött. Ha az igaz, ugy a' Német birodalmi gyűlés többsége köztársaságot akar. Ausztria bensőleg csatlakozik a' német birodalomhoz, 's nemzetisége biztosításával szabadságát megdicsőülni látja. A' dynastiának nála többé jövője nincs. Ha a' dynastia magát főnnakarja tartani, ugy reménye végső horgonyát a' magyar nép részvét-tengerében Budapesten vetendi ki. Óhajtható azonban, hogy egyes tagjainak könnyelmű-

sége fel ne zuditsa e' tengert ..... mert vihara elől biztos révpartra nem menekülhet.

Angliából keztyükkel 16 levelet csempésztek be. Mit tartalmaznak? ... nem tudjuk. A' biztosság választmány biztosít most mindent; 's gondoskodott, hogy elolvasás nélküli biztosságban menjen tulajdonosa kezéhez.

Magyarok vigyázatok!.... Személyiségek előtt ne engedjétek háttérbe vonulni a' dolog szentségét!.... Vigyázatok.....

Az országgyűlés közelete mozgásba hozta városunkat. A' biztosság választmánytól egy program jelent meg, melyben figyelmezteti a' polgárokat, hogy csak szliárd jellemű, becsületességről ismert, 's eleitől fogva szabad elvüleg nyilatkozott férfiakat válasszanak, — ezek közül is csak azokat, kik németország-hozzi benső csatlakozást kívánnak ausztria saját intézvényeinek föntartásával, *) 's tisztelik az ausztriában lakó különböző nyelvű népek diplomaticai (:!?:) nemzetiségét. Szeretném tudni, hogy hány águ diplomaticai nyelvet akarnak az ausztriaiak? ..... A' programot még eddig kezemhez nem kerithettem, egyébiránt szavahihető embertől hallottam, hogy főbb pontjai azok, melyeket előbb említettem. Mint ilyen, már elég kontraszt ön magában is. Fischhofnak és társainak dicséretére (:?:) válhatik.

Töltényi ellen a' ,Megbukott magyar Cancellaria Hü Tükrében' jellemzettek körül többen védőleg 's vádlólag szállaltak fel hazai lapjainkban. Ezek ellen Töltényi a' ,Constitution' czimű szabadelvű laphoz igazolta magát, 's fel-szolgáltá egy uttal hazai lapjainkat, hogy igazolását vegyék át 's közöljék a' magyar olvasó közönség előtt. Lapjaink azonban ezt tenni elmulasztották. Loyalitásukat csak azon egy eset biztosíthatja, ha a' Constitution-t nem olvassák..... különben részrehajlatlanságukkal nem tudnánk tisztába jönni.

Szinte Töltényi ,Ungarn und Deutschland' czim alatt lapot indít meg. Czélja a' fölmerülő korkérdéseket nemzeti szempontból taglalgatni, a' két nemzetiség jellemét 's tulajdonait fölvilágosítani. Lehető gyorsan 's alaposan közlend minden bel 's külföldi nevezetesebb eseményeket, — tudatja az osztrák hongy-ülési viták részleteit, — a' határörvidékről részletes tudósításokkal eredeti levelezés útján fogja olvasóit értesíteni. A' tisztviselők jellemzésére rovatot nyit meg, hogy az új rendszerbe köpenyfordítással be ne csuszhaszon a' hivatalnokok végi schlendrián testületéből becsempésztető burocratia. E' lap minden-esetre egyike leend a' legérdekesebbeknek.....ajánljuk a' magyar olvasók figyelmébe 's részvétele.

PAP GÁBOR.

*) Ezt megvallom, nem értem. Ha németországnak minden egyes része fenn akarja tartani saját intézvényeit, akkor az összes németbirodalom hatalma előttem nem egyéb mint puszta, erőtlen áomkép, melytől visszariadni senkinek oka nem leend. Az illy önmagával meghasonlott egységet nem helyeslehetem. Nem lessz más mint fönnálló birodalmi ellenmondatt, 's mint illyennek ön magától föl kell bomlania.

PAP G.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

3. sz. július 16.

PBST.

NYOMATOTT LANDEKER ÉS HECKENASTNÁL.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Előfizethetni Pesten szabad-sajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

H e c k e n a s t G u s z t á v

pesti könyvtáros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvtárúrsnál kaphatók:

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft.
20 kr. p. p. füzve 2 ft. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Új folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 ft. p. p.

Karády Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 ft. 24 kr. pgő pénzben.

Chrismar Laura

(ujtérén, Bur g m a n n-házban)

a' legujabb és legizletesb kalapokkal magyar és más főkötőkkel, gallérokkel és fejékekkel 's egyéb diszes árúkkal ellátott nőpipere-tárát a' tisztelt nönöm figyelmébe ajánlja. (20, 2)

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 ft 30 kr. p. p. füzve 4 ft. pgő pénzben.

Státusférfiak és szónokok könyve

Szalai László által

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

Státusférfiak és szónokok könyve

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 8 ft. 12 kr. p. p.

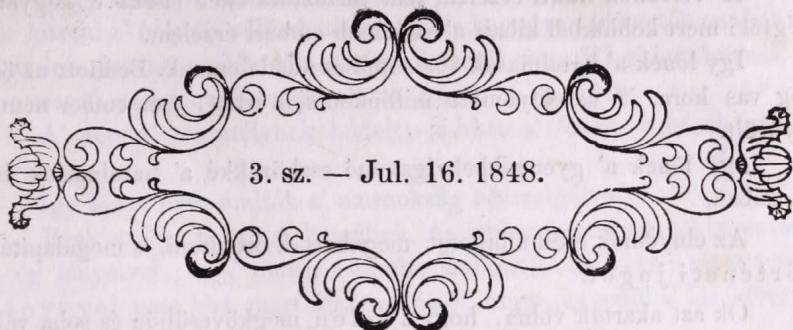
(19, 1) **Szülőknek,**

kik leánykaiknak jó nevelést ohajtanak adni, azoknak ajánlja nőneveldejét

Seltenreich Károly.

Pesten, Bélauteza 249 szám alatt.

3. sz. — Jul. 16. 1848.

IRÁNYRAJZOK AZ ELSŐ FRANCZIA FORRADALOMBÓL.

III.

A' király Franciaország őskorában a' fővezér volt.

Ennek trónja a' paripa, mellyen ül; királyi pálczája a' vezéri kard, melylyel milliókat int és fenyeget; koronája a' taréjos vas sisak, melly nem fényével vakítja el a' népet, hanem vezéri tollának rezgése lelkesíti az egész sereget.

Ekkor a' francia nép csatában és öldöklésben kereste az élet boldogságát.

Ez volt hajdan a' világ szelleme.

Az erősebb legyőzte a' gyengét, 's diadalmas lábával hágott a' letiport haldoklónak hörgő mellére.

Ezt nevezték vitézi dicsőségnek!

Egyes erős nemzetek apróbb népeket igáztak le, 's a' meghódolt milliók könyörögve borultak a' diadalmas lábaihoz. Kérték a' hatalmas nemzetet, hogy ne vegye el tőlök az életet.

Készek voltak mindentől megválni, csak életök, ez utolsó birtok, maradjon meg.

A' zsarnok hódító elvevé a' megigázott néptől annak szabadságát, függetlenségét, birtokát, 's életét is csak azért nem vette el, hogy tőkévé tehesse, melly neki ezentúl kamatozzon. Rabszolga lön a' legyőzött, örök munkára kárhoztatva, 's fáradnia kellett, hogy szorgalma gyümölcseit a' zsarnok szakonként leszedje.

Ezen embertelen eljárás szenvedélylyé vált az elvadult kebelben. Az erősebb igen természetesnek találta, ha a' nála gyöngébbet elnyomja. — Ha a' nemzet erősei külellenséget nem találtak, magában a' honban támadák meg a' gyengébbeket, 's robszolgáikká alacsonyíták. —

A' vérrokon iránti érzelem sem tartóztatá őket vissza e' kegyetlen-ségtől: mert keblökből kihalt a' szelídebb emberi érzelem.

Igy lőnek a' hatalmasok vérszopói az álladalomnak. Beállott az ököl-jog vas kora. 'S az elnyomott milliókon sem isten, sem ember nem könyörült.

Igy lőnek a' gyengébbek igavonó eszközökké a' hatalmasok bitor kezeiben.

Az elnyomók ezen állapotot megakarták örökíteni, 's megalapították a' történeti jogot.

Ők azt akarták volna, hogy a' jelen megkövesüljön és soha változásnak ne legyen alávetve.

'S azért el akarák az elnyomott néppel hitetni, miszerint e' helyzet igazságos, törvényszerű és jogn alapszik.

Ha kérdé a' nép: „mért dolgozik ő a' mások hasznára? mért van földhöz lánczolva? mért van örök nyomorra kárhoztatva?“

Az elnyomók azt felelék: „ennek így kell lenni, mert így volt apánk, ősapánk idejében is.“

'S hogy a' nép lelkét elvakítsák: a' zsarnok viszonyokat ismeretlen betűkkel írták egy fekete könyvbe, melyet t ö r v é n y k ö n y v nek neveztek.

Ha az elnyomott nép panaszkodott iszonyú helyzetéről: ők a' törvénykönyvre mutattak, az oda írt szavakra hivatkoztak, 's azt mondták: „e' helyzet így marad; mert a' törvénykönyv így parancsolja.“

Milliók lelkére malomkö gyanánt volt rá téve e' könyv, hogy a' lélek ne mozdulhasson, vagyis: ne gondolkozzék.

Hogy pedig a' zsarnokság fekete könyvének hitelt szerezzenek: bérlett szónokokat küldének a' néphez, hogy az elégtelennek lelkét megnyugtassák.

Ezen emberek azt mondták az elnyomott népnek: „E' helyzet nehéz, nyomoruságos, inséges: de meg lesztek érte jutalmazva más világon.

Ez a' világ siralom völgye. Ha ezt keresztülsohajtottuk, csak akkor kezdődik boldogságunk“. . . . .

'S a' nép megnyugodott; — legalább egy időre meg. Ezrenként imádkozának a' perczért, melyben e' föld nyomoraitól megváljanak. —

A' viszonyok megváltoztak.

A' hódító nemzet nem ment idegen népeket kipusztítani; mert már önhazájában is elég rabszolgája volt, kiket őrizni kellett, hogy bilincseiket szét ne törjék,

Ezen elnyomók ohajták, hogy az ország helyzete örökké így maradjon. Ők az idegenek ellen használt fegyvert most honfitársaik ellen fordították, kiket elnyomának, 's ezeket akarák örök rabigában tartani.

Az elnyomott népre nézve főczéljuk volt, hogy azt megnyugtassák. Azért hivatkoztak a' törvénykönyv kegyetlen szavaira, 's azokat megváltozhatlanoknak hirdeték.

Hogy a' nép a' zsarnoki hatalom ellen soha föl ne keljen: el akarák vele hitetni e' helyzet változhatlanságát, 's komolyan idéztetik papjaik által az írás szavait: „Minden hatalom istentől van. Ki a' hatalomnak ellene szegül, az istennek szegül ellene 'stb.“

A' nép a' tekintélynek hódolt, 's hitte a' fekete ruhások minden szavait.

Igy lőnek ezen ámitók a' zsarnokság bérszolgáivá.

Ezek az ég nevében beszéltek. Az embereket viszonyokba zavarák az ég lényeivel, 's a' tömeg bámult, hallgatott és hitt; mert tudománynyal nem birt, mert arrataníták őt, hogy „egyedül a' hit üdvezít.“

Ezek csalták a' népet, káromolván az isten nevét.

Később e' hatalmasok egymás ellen fordíták fegyveröket. Csatákat vívtak a' hazában

Egymást üldözik, egymás vérért itták

Minden királyválasztás egy polgárháboru volt. Az elhullott népezrek koponyáin át lépett trónra az uj fejedelem. . . . .

Ez pedig mindnyájok elnyomására iparkodott.

Igy lőn utóbb, hogy a' trón letiprá az egész nemzetet, 's úgy állt a' nép vállán, mint az őskor mythosában Atlas vállain a' nehéz világ.

'S a' nép gondolkodni kezdett, hogy lehetne e' roppant tehertől menekülni. . . . .

IV.

A' királyok Franciaországban tömérdek adósságba verték magukat.

XIV. Lajos udvara elnyelte az egész nemzetet, kiszította a' népnek minden zsirját, 's az ország egy óriási majorsággá lett, mellyben mindenki szolgálja, cselédje, bérlettje vagy igavonó barma a' gazdának.

A' nemzet kincse nem volt elég az udvar fényüzésére, 's a' királyok adósságokat szedének föl — az ország rovására. Ők az egész hont magánybirtokul akarták bitorolni egy udvar bűnös kéjeinek eszközzésére. Hogy a' nép föl ne ébredjen: sok titkos kémekre, bérlett zsoldosokra volt szükség, kik a' népet lebilincselve tartásák, 's minden mozgalmat csirájában elfojtsanak. — Midőn XIV. Lajost bizonyos tárgyban ministereinek egyike figyelmezteté, miszerint „ez a' status érdekével meg nem egyez“ a' népgyilkoló zsarnok önhitt büszkeséggel ezt felelé: „a' status én vagyok!“

Illy irányban bitorolták a' hont az utána következő királyok is, míg végre a' nép legörnyedt a' roppant teher alatt, 's halálos fájdalmában gondolkodni kezdett, miként lehessen e' tehertől megszabadulni.

Egyetlen egy villámháritó, melly a' nemzetet a' zsaroknokság ellen némileg védelmezé, a' nemesekből állott országgyűlésecske lett volna. De a' zsarnokok ezt vagy kibérelték, vagy szétkergeték, vagy egybegyűlni sem engedék.

XVI. Lajos uj adót akart a' népre vetni, 's uj adóssággal akará a' hazát terhelni.

A' türelemvesztett nép valahára felszólt, a' nemzet ellentmondott,

's erélyesen sürgeté, hogy nemzetgyűlés tartassék; mert e' nélkül a' hon ügyei felett rendelkezni nem szabad.

A' nemzetgyűlés összejött, 's minden udvari intrigák daczára erélyesen megkezdé a' honszabadság megalapításának nagyszerű művét.

Szerencséje volt Franciaországnak, hogy a' szabadság eszméi a' 18. század nagy emberei által már előre el voltak terjesztve, 's a' nép határozottan lépett föl.

Legelőször is kijelentették a' nép küldöttei, miszerint a' nemzetet ők képviselik, 's magukon kívül elkülönzött táblákat el nem ismernek. — A' nemesség és papság követi az elszigetelési rendszer ősmódora szerint külön termekben akartak tanácskozni, a' nép követeitől elzárva. De a' nép emberei ez ellen tiltakoztak, 's a' nemzetgyűlést egy teremben tartatni követelék, még pedig úgy, hogy fejenként szavazzanak, nem pedig osztályok szerint.

Az aristocrata speculatioja az lett volna, hogy a' nép követi kiabálják ki magukat egy külön teremben, és határozataikat terjeszszék elébe az ő felső táblájoknak. — Itt aztán minden reformot, minden gyökeres átalakítást meg akartak gátolni. Ez leende a' rideg szikla, hol a nemzet minden vágyai, törekvései, reményei megtörjenek, meghiusuljanak.

A' király is ezt akarta. E' felsőház leende a' nyereg, melyet ő a' nemzetre akart volna rátenni, hogy az egész népet lóvá tegye, és rajta lovagoljon.

Az aristocrata valaha Franciaországban ellen szokott szegülni az udvar kényuralmának. Most azonban már annyira elfajult, olly gyáva és hunyászkodó lön, hogy szerencséjének tartá a' trón számolyánál hűséges eb gyanánt hizelegni. Helyeslé az udvar intrigáit, eselszövényeit, zsarnoki törekvéseit. Fen akará tartani a' barbar századokból rámaradt feudális visszaéléseket, 's hogy a' kormány ezeket meg ne szüntesse, az aristocrata — néhány nemesebb lelkűt kivéve — kész volt magát bérbe adni az udvarnak, 's részt vón minden törekvésekben, melyek a' hon kizsákmánylására, a' nép legyilkolására irányoztattak.

Igy lön a' főnemesség az udvari intrigák bérlett eszközévé.

Nadályként élődött a' nép véréből.

Résztvett az udvar fényezésében.

A' néptől kicsikart zsákmányon megosztott az udvari kormány.

Azonban a' köznemesség, az elfajult udvartól távol növekedve, őstermészetéből nem egészen vetkezett ki. Ezek közel állottak a' néphez, látták annak nyomorát, szenvedését, és szívök megesett. Látták, hogy az állodalom alapja a' nép, 's ha ez a' zsarnokság alatt leroskad; akkor utána zudúl az egész épület, 's véres romjai közé temetendi a' trónt és nemeséget is. Ezeknek követi egyesültek a' nép képviselőivel.

Hasonlólag cselekvék a' kisebb papság is.

Ezek tudták, hogy a' roppant papi javak nem az egész papság birtokai, hanem egy néhány hierarchiai aristocrata bitorolja azokat. Ők pe-

dig a' nép nevelői, vezérei a' legnagyobb nyomorral kénytelenültek küzdeni. Ezek tudták, miszerint az ország átalakulása nekik csak használni fog, tudták, hogy a' nemzet nem fog elfelejtkezni azokról, kik a' népet a' szabadság szentírására oktatták.

Igy történt a' három külön osztály egyesülése. Ki a' nemzet szent testületébe nem akart beolvadni: bátran kivándorolhatott Coblenzbe, vagy a' hová neki tetszett: de a' nép képviselő táblájával dacolnia többé nem lehetett.

Szerencséje volt a' francia népnek, hogy e' képviselők felfogták magas helyzetöket, 's a' nemzetszabadság gyökeres megalapítását elhatározták.

Mirabeau indítványára a' képviselő testület sérthetlenné nyilvánította magát. Ezáltal megmutatta, hogy a' felség ezentúl a' nép, 's azért ennek képviselői a' nép nevében sérthetlenné válnak.

Azután, minden kormányi intrigák daczára erélyesen kezdtek működni, 's ünnepélyesen kijelenték a' tánczteremben tartott gyűlés alkalmával, miszerint „ők addig szét nem oszlanak, míg a' népszabadság alkotmányát ki nem vivják.“

E' menydörgő szavakra megingott a' trón és reszketve dőlt romba az elvénhedett aristocratiának hűbérrendszere.

V. P.

(Folytatjuk).

FRESCO LEVELEK JÓKAI MÓRHOZ.

IV.

Ez előtt mintegy három évvel (és így: mondanom se kell, hogy az özőn viz előtt) két férfit sejtetett a' gyakorlott szem egyikében azon budapesti vad salónoknak, melyeket az akkori merész proletárok bőven laktak és szűken fizetnek.

Ez ingatlan jurátusi hüvely akkor is, mint jelenleg, ugyanazon Festetichfajta kő Glossában tartózkodott és vegetált, melyet jóslati kegyes generozitásoknál fogva, mint ZörögpuFF muszka hercegnő szerelmi agense nem csak birok, . . . sőt már zálogba is vágtam.

A' terem, hová figyelmedet kérem, több színváltozást szenvedett, mint a' legtarkább politikai caméleon.

Iső Leopold alatt kaszatömlöczül aplicáltatott; pedig a' tájban bajos volt ám tréfálni, mert azon vakmerőt, ki e' szóra „constitutio“ még gondolatban is ásítani merészlett, ugy össze vissza kaszálták és fűrészelték, hogy termetdarabjai hangyafülnek is be illettek volna.

Hatodik Károly császár fő ürgevadásza, különben de nomine Ketyegull érsek szinte imádta a' vallási mulatságot, és tizenhárom kálvinistát pörköltetett benne nyárson aszétlinek.

Későbbben kormányi tulajdonná lön; pompás quárttellyá nyalta magát, és hét évig Maria Theréznek hires kályhafütője qua nyugalmazott excellenciás lakozott vala termének t e r m e i b e n .

A' mult század politikai Napoleonja II. József szenvedélyesen szeretete a' hajtóvadászatot.

Az osztrák birodalom ugarjairól akkor tájban lepusztulván a' mezei nyulak, sehogy se parirozott az állatkergetés.

Vadászat nélkül pedig az udvar nem lehetett.

Sokáig törte fejét a' szolgabókokban meggörbédte diplomatia, hogy az unatkozó udvar kívánságát mikép lapithatná a' praxis kerekéhez; . . . miglen a' szelid kor durva csomóját maga szelte meg a' szabad eszmék nagy fejlődése, . . . , és mint finom corpust, először is a' Jezsuitákat futtatá meg.

E' csuszómászó féregfaj közénk is lekigyózott — a' testileg kövér, lelkiileg száraz Magyarországra — 's veszett fulánkival annyira bemérgezés a' nemzedéket harmad és negyed iziglen, hogy még ma is nyögnek és sántitnak belé a' statusgépek és osztályzatok.

Az édes méreg lassankint olvadozott a polgárzat életműszerébe.

Ezer felé, ezer utakon működének istentelen kezelői.

Thrón és kunyó közötti tér átlón hidazva általuk.

Elhizelgék magokat a' családok bensőjébe; . . . nevelési oltárokat faragtak; . . . főpap és szakács alakban mérgezésnek, . . . 's a' nyers, de moralgazdag nemzet észre is alig vevé, midőn lelki szentségeiből kirabol-tan, nyakig hevert az álpietas hitvány fertőjében.

Martinovich kora tűnt fel.

Hajnala az alkotmányos eszméletnek, . . . hullócsillag egyszersmind a' nemzeties öntudat tiszta egén.

Az ébredő szabadság vitorlalengését ellenszelek akadályozák.

Az idéetlen és fanaticus akkori kormányt nem említem.

Az ifju szabadság gyöngye szárnyain baromfejű sárkányok ülnököltek. Az akkori tulabsolut kormányformánál nemesb irányt követelő bátor férfaink vérpadon és börtönödukbán haltanak és sorvadtanak el.

Lánglelkű ősz Hajnóczy, . . a' rettenthetlen Laczkovics . . a' népi-mádó ifju Szoláresik . . 's több ártatlan áldozatok kiontott vére kiált feléd parókás camarilla, . . . 's az alvó nemzet tehetlensége érzetében,, időre bíza a' boszú öldöklő angyalát! —

Jól választott.

A' nemzetiség szerelmének bimbó-gondolatát buta fegyverekkel öldöklí, bér — és idegen szolgává a' papi befolyás sötét és alattomos rendszere.

Jézsuita itt, . . Jézsuita ott, , , ki lehetett volna más a' mi kormány-tanyákon is : mint két éhes darab pióczatermetű Jézsuita ?

Az örök idő végtelen felületén elpárolgott egy meddő évtized.

A' magyar déli álomba merült és szunnyadozott, . . hanem szunnyadása testvér között is beillett volna legkomolyabb éjféli horkolásnak.

A' tizenhatszázadik század rizsporos czopfjai szarvakká változtanak, . . és lőn a' magyar homlok ágashogas, mint a' korinthusi völgyek leggavallérabb himszarvasáé.

A' pragmatikai hagymáz ismét egy sérthetlen német valóságot teremtet. A' retrográd politika földi istenben központosult.

József országlati iránya visszaszállott oda, honnan átröpüle, tudniillik : a' népért nép által küzdő francziákhoz, . . 's a' polgár testvéries ifju Amerikába.

Az elsőszülött azonban kicseperedik a' gyermekkor rósa-ligetéből . . 's egy két gyóntató atya arany tanácsával vértelve felcsücsült a' birodalmi paripára.

Nemes állat volt annak idejében.

Magyar apától, erdélyi anyától.

Csikókorában rugott, vágott, olykor harapott is.

Később a' nyereg alatt megszelídült, végre : hitvány majom is lovalgatható.

A' kormányzati lexicon első szava volt : népámitás.

A' litánia és bucsúzápor megtevék kötelességöket.

Hát a' papir pénz mit vétett?

Mázszámra rohanta mega' német bankó a' magyar szegény legényt.

Eleinte volt öröm és dárídó, a' mennyi csak kellett.

Később furesa állapot szurkálta a' mámoros kedélyeket.

Az állapot a' volt : hogy husz bankó forintnak négy mértföldig való az ő elszállítására hetven ezüst huszas kívántatott.

E' pénzügyi tréfát valamelly bécsi elmének (kit a' szabadsajtó értelmében tán gazembernek is lehetne valaha nevezni) öt levonásos tragoediává combinálta ezen igénytelen czim alatt : Devaluatio.

Avagy talán kérded édes Mórom, vajjon mi köze lehet a' Festetich háznak a' devalváltóihoz?

Felelet : 1811. körül, tizenhárom darab hamis bankjegykészítőt fogdostak ki hűs barlangjából melegebb éghajlat alá !

A' propos! Bocsáss meg barátom, hogy oly nagy és komoly feneket találtam szerény soraimnak keríteni, . . bizony majd el is feledém, hogy már rég át kelle vala térnem salonbiographiámról az eredeti themára.

Ugyan mi is csak az eredeti théma? , . Igen az . . nem az . . . persze hogy az . .

Tehát kettőden két férfiú állomásozott a' Festetich ház ugyan azon benövésében, melyre hajdanból és jelenből valék bátor illeszteni a' lakási caméleonság gazdag tarkaságát.

Nehogy pedig barlang és salon között udvariatlan félreértés keletkezzék; akarom vagy nem, békebiróvá kellennem és rajzmesterré.

Ugyan azon lakot kell leirnom, melly mint kaszatömlőcz, bankógyár, és jézsuitaketrecz rémesen emlékeztet a' sötét hajdanra; . . jelenleg pedig ő is megértette szelíd korunk igényeit, mert benne morzsoltaték vala ama híres győri kukoricza, mellynek lombos szárai a' francia napsugarak miatt apáink egynémellyikének védernyőül szolgáltak.

1816-ban éhhalottak boneztani műhelyévé lön . . ugyanazon éhhalottakké, kiknek lelkeik még mindig nemzeti magtárokért sohajtanak.

Később, üresnek találván a' cholera, mint gubics magazint . . szinig tömé népáldozattal.

Kórházzá lön, melly több halottat mint beteget látott.

E' kinhalottak sirhalmán jajgatva tánczol az ördögszekér! —

A' fenmaradt szenvedők élő kísértetek.

Ima és fájdalom a' tér, mellyen sorvadoznak.

A' polgárzati fonák és gyáva intézkedésekért vajjon könnyöröghetnek-e elégséges bűnbocsánatot?

A' balsors kereke tovább haladott. Beérkezének az árvizi vésznapok; 's néhány percz alatt tizenkét portio suszter adjutáns lön meg — és kiöntözve kérdéses csarnokunkból Budapestnek akkori lucsok-országába.

Az istenek tulzott büntetését . , a' természet törvénykinövéseit . . cholera . . árvizivészt . . és éhcsapásokat mezei áldások követék, 's mint minden hézak, a' képpen a' Festetich barlang is nyakszirtig szaturálva lön karesu zabszemek millióival.

Illy szállomási hegyvölgyek, fatumok és szerencsék után, lássuk: miként nézhet ki 1846. b. ugyan azon lakszoba, melly a' tizenhetedik században tűzhelyet engedményezett az eretnekperzselő konyhamáglyák lángjainak.

Félölnyi széles falazat között öt lépés északnak, öt lépés délnek: 's a' tércalculussal készen vagyunk.

A' boltozattal határazott magasság Protukles atyánkfia nyoszójai tortur-eszközét pontosan közelíti.

Nem hiába hogy zsarnok alatt épült; görbedni kell benne, ha az ember haladni akar.

A' sötét padozat hegyvölgyes és viszhangozó, mintha most is áruló fülek lesnék alóla a' szabadkőmivesek republicán szellemű tanácskozmányait.

A' szoba komoly és ultraromantikái szinezetű.

Mésznek nevezett chemiai állapotot bensőjének termetén se nem látott, se nem hallott.

Táblázott ablak üregeiben kormos angyalok térdepelnek, faragvák magyar terményből német kezekkel.

Távolról ó római meztelenségben bájoluak; . . . hanem közelről a' gyakori légyviziták, porbeli generozitás, és nyájas leereszkedése a' pókhálók sűrű fátyolzatának, vasasnémeti massiv viganókra emlékeztetnek.

A' repedt bőri falzaton Mirabeau és Robespier farkas szemeznek.

Közöttük piroslik egy eredeti Jakobinussapka rongyos fractiója.

Szem közt velök, lopott characterü almáriumféle bitang jószág esámpáskodik.

Keble üres, mint egy czudar hazafié. Béllése: levegő. Tetején egy lőcslábu, komor statua imádkozik a' bukott és mégis halhatatlan táblabírákért.

A' nyugágyat egy szál fenyűdeszka képezi, illedelmesen fektetve népszerű szalmazsámolyokra.

A' fejevándorlást tán még ama híres rókapofózó spártai sem irigyelhetné, a' ki inkább meg némult, mint fájdalmát elárulta volna.

A' fejevándorlást, kutya-bőrökkel agyabafőbe tarkított kövér corpus juris reprezentálta.

Ez, és efféle lelkületü butorkincsek árnyában találjuk azon egy pár alakot, kikről valahára már számadnunk illik.

Egyik összevont homlokredők között természetes bajuszszárnyait pödörgeti.

E' calculálna . . . de nincs mit! A' másik sétalगत; . . . olykor meg meg áll; . . . ég fölé tekint, . . . és csattogó fogakkal kapkod egy iszonyu gölyatollhoz, melly jobb füle környékéről a' poezis kegyetlen csillagzatát rugkapálja.

E' verset írna . . . de nincs miből!

— Soh' se zaklasd azt a' kevély musát, — szól a' zugcalculista a' vad poetához — zárd be inkább azt az ajtót, . . . ne hogy valamiféle istentelen creditor megérezze szagát ezen kölyökhuzasznak, melly árva zsemben nőtlenkedik, és communismusért könyörg. —

— Te könnyen beszélhetsz atyafi — felelé a' versgyárnok — mert öt successionnak ugyan egy fillérig nyakára hágtál; . . . de mit vétett azon gazdag virtualitas, melly nagynénéről reád pislog; . . . aztán meg adóságod is (na perse csak a' becsületbelit értem) alig rug fel háromszáz ezer pengőre. Hanem én . . .

— Igen komám! . . . csak az az átkozott Renáta néni halhatatlan ne volna; . . . de mikor hetvenhat éves korában megállapodik, és megint öt esztendő kezd lenni.

— E' már való hogy fatum! . . . de hát én barátom . . . én . . . kinek annyi a' creditora, hogy ha történetesen kövé válnának, ki lehetne velök nagy Debreczent flasztározni.

— Csitt . . . nem hallottál valami neszt.

— Nem én öcsém, egy szálat sem . . .

Csend . . . a' szuszogás degradáltatik . . . a' járáskeles szilphidszerű.

Lassu . . . félelmes kopogás.

— Ver ist? ... ki vagy? ...

— Ego sum. ...

— Ki az az ego? ... hiszen ha e' szót veszem alapul: akkor körülbelől nyolczvan ezer halandót egonak kell tekintenem.

— Ne félj pajtás — szóla a' calculista — nyisd fel neki az ajtót ... hitelezőink nem igen szoknak diákul beszélni, Magyarországon.

Nem is annyira creditor volt az interveniens, mint egy főtt rákká ittasodott rongyos egyéniség, ki egy csomag nem egészen esztetikai köpenyű iratféfével hozzámig tántorgott.

A' hizott bizonyítványok tüdőjébe félig meddig kacsinték, hanem annál élesebben kanyarítám figyelmemet az előttem mosolygva pislogó karmazsin individuumra. Keveset povedáltunk. Megalkuvánk.

— Te enyém vagy nagy férfi! — mondám ... holnapról fogva hatalmadba veended a' Festetich ház jobb felének három ablakait; ... most pedig indulj, mert irgalmatlanul illatozik rajtad a' slivovicza. És ekkor ölelém először cosmopolitai karjaimmal Voytina Mátyást; ... ki nem más, mint az exbarátkukta; szökött apáczaliferáns; ... tót diák; ... sáros vármegyei Spanyol ... és a' Jérusálemi sláv republica vice királya; ... én pedig az ő gazdája

B e r n á t G á s p á r.

A' RODOSTÓI TEMETŐ.

1 8 4 7.

Vess lángot előttem mennyei szövétnék
Képelet! 's világíts éjek éjjelébe,
Messze határin tul sok rabszolga népnek
Hozd a' kis temetőt lelkemnek elébe:
Hogy lássam az éjet, melly ottan feketül,
Halljam a' csendet, melly szent hamvak felett ül.

Hol a' kéz, hol a' kéz a' ki fölemelje
Sirjokról a' követ: egy nehéz századot?
Hol van a' szellem, ki életre lehellje
A' szivet, ha régen, régen elhamvadott?
Ah! midőn a' hű sziv porrá vagyon válva,
Feltámasztja-e más mint a' költő álma?

Éjfél van. Az eget, néhány csillágával,
A' Marmora tenger kebelén ringatja;
Egyhangu morajjal dalt susog magában,
Mint böleső felett a' szunyadozó dajka:
És az ég szemei, az a' néhány csillag,
Az álommal ők is alig-alig bírnak.

Elsohajt a' lány szél, melly a' tavaszt hozza,
Elsohajt a' vizen és a' partra téved;
„Ébredj fű-fa, ébredj“ halkan ezt sugdozza —
'S ime fűben — fűben megmoccan az élet:
Megmozdul az élet felül, a' kopáron,
Csak alant a' sírban örökös az álom.

Ők alusznak ottan, a' számkivetettek.
 Idegen hazának földé tesped rajtok.
 Elhagyák honukat, a' soká védettet,
 Mellyet átkos önkény vas igába hajtott:
 Elhagyák a' szép hont, őseik lakását,
 Hogy ne látnák annak végső vonaglását.

Ott vártak sokáig, noha nem reméltek.
 Nem volt kitől várni, csak a' véletlentül.
 Hazájok szerelmét, mint egy örök mécsset,
 Kebelök mélyében ápolgatak szentül;
 Addig ápolák, hogy annak is vége lett:
 Eltemették egymást idegen part felett.

Ám hivek maradtak az utolsó perczig,
 És szabadok, nem mint a' hon többi népe. —
 Most a' kis csoport sir már föl sem ismerszik:
 Uj meg uj tenyészet rendje nőtt fölébe
 És, hogy föl ne leljük a' néhány szent házat,
 Földig egyengette egy zsarnoki század. —

Éjféli van a' sirban, éjféli van felette,
 Búg a' Marmora, búg tompa lágy morajjal.
 Hirtelen szél támad, a' hullám felretten:
 Zúg a' Marmora, zúg riadalmas zajjal;
 Zúg a' tenger, az ég tűz szemei nyílnak,
 Haragosabb fényre gerjed minden csillag.

Egyszersmind keletről, hol a' nagy Isztámbol
 Mélyen alszik, mint az elgyötört rabszolga,
 Hős alak közelget: arca, szeme lángol —
 'S megharsan beszéde a' sirokhöz szólva:
 „Fel, fel ti halottak éjféli menetire!
 Rákóczi Ferencz hí, a' szabadság lelke.“

És a' mint a' szózat ereje megdördült,
 Lenn, a' süket mélyben tompa viszhang éled,
 Mintha most riadna serkentőt az a' kürt,
 Mellyel idéz majd az utolsó ítélet:
 'S emelkednek onnan, előre hajolva,
 Sötétlő alakok, mint megannyi fejfa.

Szótlan seregelnek fejedelmök mellé
 Hivei, kik egykor vele halni jöttek,
 Kikben a' mult század népe megismerné
 Csákit, Zait, Mikest, Pápait és többet;
 Radálovics papot, kinek míg napja mult,
 Nem a' neve hangzék... szíve vert magyarul.

„Miért buslakodtok, némán vesztegelve?“
 Hallatszik megint a' fejedelmi szózat,
 „Nincs többé bilincsen a' szabadság nyelve,
 Mint az ég haragja olly hangosan...“

Hogy mint nyárfa lombja, mit az ősz letarlott,
Reszketve lehulljon, a' ki van még, zsarnok.

Nem érzitek-e a' körül folyó léget
Mint emel, mint éleszt, mint ragad magával?
Fölvet az ár; a' föld mindig alább mélyed...
Vitetünk száguldó szélnek rohamával.
Vigan, ti halottak! ti számkivetettek!
Most mindenki vigad, csak a' kényur retteg.

Vigan, ti halottak! fel, az ős Budára,
Honnan visszatiltott egy százados átok;
Még áll, még erős a' nagy királyok vára,
Még tisztelve néz rá élő unokátok:
Még van szív kebelben és ereken van vér
Mit az eldőd büszkén sajátjának ismér."

Fel, fel! — — — És mint véstől üzőbe vett felleg,
Gyorsan úsz az égen a' kicsinyded tábor,
Szellemtestöket, mint valamely lángnyelvet,
El-elkapja félig a' szél 's viszi távol,
Majd halomra tolja, majd elmossa őket,
Épen mint a' félénk bujdosó felhőket.

Alattok a' völgyek, erdők néma lakja,
Mik szállást az éjnek olly örömet adnak;
Alattok a' Duna sillámló szalagja —
Városok, helységek sorra elmaradnak.
Nem soká feltűnnek a' budai ormok,
A' Mátyás nevérol neveztetett csarnok.

Csend van a' tetőkön, esend a' völgy lapályin,
Meggzüntek zajogni a' kik ottan élnek;
Nyugszik durva kövén, vagy selyem párnáin
A' test, — tarka bábbal játszadoz' a' lélek:
Gyötrellem, kéjelgés, szerepöket váltva,
Ez kunyhókba siet, az dús palotákba.

Most, a' mint a' sírok hős népe közelget,
Dobban a' nyugvó szív és sebesebben ver,
Egy álom magaszt fel minden földi lelket:
Őket látja, őket hallja minden ember:
Tulvilági álom ez — nem szabad holnap
Emlékezni rája gyöngé halandónak.

De nyomát bevési a' lélekbe, mélyen,
Oda, honnan a' vágy, a' sejtelmek jönnek,
Kik diadalt ütnek a' számvető észen,
És megváltoztatják rendét az időnek,
Hogy megáll az elme, mint egy bomlott gépely,
'S bámulja a' lelket csuda sejtelmével.

Oda vési nyomát e' magasztos álom:
Képei ködmását, hangjai viszhangját,
A' lejtő csoportot fenn, a' magas váron,

'S dörgő éneklését, a' szabadság dalját,
Mellyből a' szeleknek szózatot fuvalma
Ezeket hozá el a' veszendő lantra :

1.

Ébredsz-e már, éledsz-e már,
Erős apák romlott fia?
Vagy nálad a' halottnak is
Előbb föl kell támadnia?
Küzdésre! halld, a' kaka sok!
Rövid a' nap, a' munka sok.

Ne fűröszszed gyáva könnyvel
A' multat, ez ó emléket;
Hah! nem ilyen áldozatra
Szólít a' kor lelke téged:
Nem langyos vizet — meleg vért
Kell áldoznod a' jövőért!

Kidőlt, száraz törzsök a' mult;
A' jövőnek vagy te magva,
Szunnyadó mag eltemetve,
Tespedésben megrothadva:
De a' csíra még erőben —
Mért ki nem hajt? mért nem zöldell . . . . ?

2.

Milly hangok a' völgyben?
Megzendül a' vér,
A' szívdobogásból
Vidám zene kél!
Lánczok szakadoznak,
Kard, láncsa zörög,
Fuldoklik az önkény,
Álmában hörög.
Vad kétségbeesés fölleli a' palotát —
'S börtönből szabadult sohaj üldöz
Gunyahotát!

Feltámad az élet —
És él a' halál:
Pajzsán a' szabadság
Szent czímere áll!
Eljő a' reménység
És eljön a' hír,
Eljő a' dicsőség — —
Rámosolyog a' sír.
Ujjongass ma, öröm! él magyar, áll Buda még!
Nem hint szennyet apái porára
A' maradék.

3.

Mégis, ha úgy lenne, mégis, ha ők
Máért cserélnék el a' szebb jövőt?

Ha vennének rabságot kincseken ,
 'S igába tolná őket idegen?
 Ha félbenhagynák a' díszcsarnokot,
 Mellyet kezök félig már felrakott,
 Hogy legyen az hitvány férgek tanyája, —
 Zúgó vihar rakja fészket reája . . . . ?

Mégis, ha győzne restség és viszály,
 'S fajulnának saját vétkök miá?
 Ha elfelednék a' küzdelmeket,
 Mellyek fentarták ezt a' nemzetet?
 Ha elfelednék, milly soká daczolt
 Erőszakkal hajdan egy kis csoport —
 'S midőn legyőzték sem kellett a' béke:
 Önkénytes száműzés lőn menedéke . . . . . ?

4.

Ugy rontsa meg őket az átok!
 Ugy jöjön az éjszaki orkán
 Kicsavarni tövestül a' tölgyet ,
 Melly ezredig állt a' hegy ormán !

Vagy jöjön a' tenger. Az örvény
 Tegye lábát csontaikra,
 Körtánczot lejtve fölöttük — —
 'S hahotázzon rá a' szikla !

Mindent, mit e' nemzet
 Tön, gondola, érzett,
 Mit róla az ősz hír
 Évkönyvibe jegyzett,
 Törüljön el onnan
 Örökre a' nemlét . . . . .
 És ne legyen emlék ,
 Mellyből az utókor
 Sejdítse, gyanítsa
 Hogy itt magyar élt !!!

5.

Szörnyü, szörnyü . . . ! szünj meg, átok — —
 Várákodd még, — elsiettél;
 Mig aludt, nem halt meg e' nép:
 Hát most veszne, mikor eszmél?

Nem! — Az ősök lelke lengjen
 Köztük és buzdítsa őket, —
 És lehellje új életre
 A' csatában elesöket.

Börtön a' sír: börtönünkbe
 Mért sietnénk többé vissza?
 Várjuk el, míg a' szabad lég
 Könnyü testünket felissza.

Akkor ők mibennünk élnek:
 Mi leszünk az a' lehellet,
 Melly győzhetlenül kitartja
 A' csatát a' zászló mellett.

És a' nemzet, e' derék faj,
 Dicsőségünk gondos öre,
 Multja kincs-aknáí felett
 Élni fog örök időre!

Ekkép énekeltek a' sir jövevényi
 'S délczezen lejték a' kísértetes tánczot.
 Dalukat az égnek morgása kíséri —
 És mire a' végső hang is elhullámozott
 Szétfoszolnak, mint a' völgyi szőke pára,
 Mellyre rátekintett a' nap egy sugára.

Harmadszor kiált most a' szárnyas őrálló;
 Föltreped a' hályog a' keleti égen,
 Szürkül az ég alja 's mint sűrű pókháló,
 Délre és éjszakra halvány sugár mégyen,
 Mellyet visszanyomni az éjjeli ködnek
 Duzzadó felhői folyvást erőlködnek! /.

Majd a' szürke sugár győz a' viadalban,
 Halavány orszája pirosabb szint ölt fel:
 Vértenger lesz a' lég — és az ember abban
 Usz véres arczával és véres kezével . . . !
 De kigázol a' nap, fényesen, melegen,
 Hogy uralkodjék a' felhőtelen égen.

ARANY JÁNOS.

SZOMORÚ NAPOK.

(Folytatás.)

III.

Gyermek gonosztévő.

Azon ház, melly most Hétfalu közepén olly elhagyottan áll, nem volt mindég olly szomorú tekintetű.

Ablakai, mik most be vannak szegezve, vagy téglával berakva, egykor virágokkal voltak tele, azok a' fák, mik most körülé kiszáradva állnak, mintha urokat gyászolnák 's nem akarnának többé kizöldülni annyi iszonyat után, mi alattok történt, egykor gazdag árnyékot vetettek az alattok helyezett márványpadra: hol komor öreg ur szokott estenként üldögelni 's gyönyörködött a' pompás ibolyákban, mikkel udvara tele volt.

Gyönyörködhetett, hiszen szive tövissel volt tele.

Ez volt Hétfalvai Bénjám.

Azon két ablak előtt, melly a' kertre nézett, 's melly most be van falazva, egyetlen szőlőtőke volt ültetve, mellynek indái gyümölcsessel ra-

kottan kapaszkodtak fel a' háztetőig. Most elvadulva fekszik ez a' földön 's éretlen egreseivel a' közel bokrokra tekergőzik.

Ez ablakok sűrűen le voltak függönyözve. A' sárga selyem függönyök beteges fényt árasztottak el a' szobán, hol minden olly csendes, olly szomorú volt.

Beteg volt a' háznál. Hétfalvai Benő leányának fia, az egykor olly kevély Leonorának kis fia, Ödönke.

Ezt a' szegény asszonyt sok csapás érte. Egy lázas kalandok köz leélt fiatalság után férhez ment a' becsületes Tihanyihoz 's lett két szép gyermeke, egy fi és egy leány.

Ödönke és Emma voltak neveik. E' gyermekek szüntelen czivakodtak egymás közt, de hisz ez olly mindennapi dolog testvérek között.

Egy napon a' kis leány eltűnt, senki sem tudta hová lett. Keresték erdőkön, mezőkön, a' közel tóban, szerte a' vidéken, a' kedvencz leány sehol sem volt.

Ödönke e' naptól elkezdte betegeskedni. Elveszté arczsinét. Étlen, álmatlan lett. Ágynak feküvék, szüntelen a' láz gyötré. Éjente félrebeszélt 's illyenkor szüntelen Emmát, kis testvérét hította, kiáltozá, és sirt és megmereszté arczát és szemeit, mint egy örült.

Az orvosok azt mondták: hogy a' nyavalya töri. Gyógyíták mindenkép. Mi sem használt neki, napról napra rosszabbul lön 's apja anyja reggelig — reggelig sirtak ágya mellett.

Épen úgy, mint azon este, mikor künn úgy zúgott a' szél, úgy csapkodta a' jéggel elegy záport az ablakokhoz.

A' gyermek sirt nyögött az ágyban, künn ugattak a kutyák, füttyült a' szél, az elszabadult kútostor nyikorogva himbálta magát az ágason, mintha kísértet énekelt volna odakinn.

„Ah — nyögött félálmban felneszeve a' beteg, — Emma! Ereszszék be a' kis Emmát, — nem hallják: hogy sír odakint, — nem tud bejönni az ajtón, — fázik, fél a' sötétben, — menjenek ki, nézzék meg ....“

„Nincs snnki ottkinn, kis fiam, édes beteg fiam.“

„Van, van, én hallom: hogy ott van, az ajtót kaparja, a' kilincset zörgeti, a' kutyákkal enyeleg, nem hallják: hogy nyög: édes anyám, édes anyám ....“

„Alugyál kedves betegem, nem jöhet ide senki, minden zárva van.“

„Meghalt, meghalt, nyöszörgé hagymázosan félre beszélve a' fiú, megölték a' rossz emberek, mikor az erdön járt galambfészket szedni. Követ kötöttek a' lábára, beledobták a' sárga tóba. Istenem, istenem! mért nem sietnek, mingyárt bele fullad ah Istenem, — hogy vérzik a' homloka. . . ah . . .“

A' szögletben az apa térden állva imádkozott. Az anya könnyes szemekkel tagargatá a' beteg fiut 's az ősz öregap a mereven bámult maga elé.

„Hah! — nem hallják, a' kis Emma megint sír, nincs jól eltemetve a' föld alatt, ki akar jöni. Csitt, csitt, ne menjenek oda, talán majd elhallgat.“

Künn rázta a fákat a zivatar.

„Jaj, — zörgetnek az ajtón. Engemet keresnek. Meg akarnak ölni. A' kis Emmát hozzák. Istenem, ne hagyjanak! Mondják: hogy nem vagyok itt. Zárják be az ajtót. Apám, apám ne hagyj.

Olly irtózatoss volt a' kétségbeesés e' halvány izzadó kór gyermek-arczon. Angyalokat szoktak kis gyermekek alakjában festeni. Ha valaha festőnek eszébe jutna négy éves gyermek arczával festeni ördögöt, elesett, elkárhozott lelket, ilyen lehetne ez.

„Isten, könyörülj rajta, és vedd őt magadhoz,“ hörgé az asztalra roskadva arczával az öreg apa. Nem nézhette a' gyermek ember fölötti kinjait; míg a' gyöngé, elkeserült apa sirva nyögé: „Egyetlen egy fiam, kedves szép reményem.“ —

A' gyermek futni, bújni akart, minduntalan felugrált ágyából 's irtózatoss képeket látott, és azokról beszélt 's küzdött és vergődött magában, mint kit kigyó bánt belül.

„Jer, leányom, fiam, jertek“ nyögé az öreg Benjamin és letérdelt, térdeljetek mellém, imádkozzunk érte, ha bűneink büntetése megért, ránk szálljon az, ne e' gyermekre.

'S a' három szülő letérdelt az ágy mellé, egymás kezébe tette kezét és sirt és az Istent hitta és gyógyulást kért.

E' perczben a' kapun három erőszakos öklütés hallék, az ebek vonítva futottak végig az udvaron, 's éles sivöltő hangon hallék e' szó: „Halál, halál!“

Az imádkozó öreg fölugrott térdéről, dühösen, mint kin az örültség üti ki magát, átkozódva kapta le fegyverét a' falról, 's kirohant az udvarra, és kereste: hogy kit lőjön agyon? ki kiáltott?

Tán ha az égből jött volna e' kiáltás, az égbe lőtt volna!

Ah! Az életért imádkozónak amenére halált kiáltani!

És ismét hangzék a' sivitó hang: „halál, halál“ épen úgy, mint azt a' kúvik szokta mondani.

A' halálmadár ott állt a' rácskerítés előtt, szemeivel az ablakokra nézett, fehér volt arcza, mint a' halotté, fehér haja lobogott a' fergeteges éjszakában.

„Tiéd a' halál, ürgöngö boszorkány!“ ordíta rá Benjamin 's alig tíz lépésnyiről rásütötte fegyverét.

A' halálmadár rá nézett és meg sem mozdult. Benjámín kábultan ejtette ki kezéből a' fegyvert, nem jutott eszébe: hogy a' golyókat ő saját kezével szedte ki abból, nehogy egy kárhozatos perczben öngyát szakítsa szét velök.

„Mit akartál Benjámín? — szólt sértő nyugodt hangon a' vén aszszony. Nem tőled jön a' halál, hanem hozzád. — Engem nem ölhet meg senki. — A' halál itt felejtett engem, nem gondol, nem törődik velem, hagyj elevenen lélekke változnom. Vén vagyok és rút, a' halálnak sem kellek már; az is jobb szereti a' szépet, a' fiataalt; a' szép ifjú nőket, mint a' te leányod, az erős, derék férfiakat, mint vöd, a' gyenge piros gyer-

mekeket, minő unokád 's az olyan kövér, érett gabonát, mint te magad, kinek több már a' bűne mint a' hajaszála. — Hétfalusi Bénéjámín, én láttalak téged fiatalnak, mikor házamból kipöröltél, 's kivetted kezemből a' száraz kenyeret is. Ugyan meghíztál tőle! De panaszos volt az árva könnyel áztatott kenyér, nincs rajtad Isten áldása. — Megvénültél. Meghalsz, nem hagysz magad után senkit, te temeted el mind, a' kiket szerettél. De én élve maradok, hogy sírodat meglássam. Kibőjtöllek a' világból, hogy meglássam: hogy pusztul el minden, a' mi a' tied volt. Ez a' szép ház mint marad üresen, — ezek a' fák hogy századnak ki egyenként, — földeiden hogy osztoznak meg idegen emberek. — Eredj haza, — úgy sem sokáig fogsz itten lakni. Oda kin majd meglátogatlak.

A' halálmadár főlegyeneselek e' szavaknál, még egyszer nagyobb-nak látszék így, mint szokott összegörnyedve lenni, mankójával a' temető felé mutatott.

A' kutyák rémesen ugattak a' ház háta mögül és nem mertek előjöni.

A' vén asszony ismét összehanyatlék. A' kerítés mellett nagy rakás deszka volt felrakva, mankójával hozzá ért: „mennyi szép koporsónak való fa!“ mormogá magában 's dünyögve, biczegve, mankójára támaszkodva odább ment.

Hétfalusi Bénéjámín az udvaron ájultan feküdt, 's midőn magához tért, nem birt szólani többé. Nyelvét megütötte a' szél.

Másnap hajnal előtt, mikor a' háznál mindenki alutt, egyedül, lopva, senkitől nem kísérve távozott el a' háztól Tihanyiné 's a' kerteken keresztül Magdolna viskójához sietett.

Ez az uri asszonyság mivel külsége daczára minden babonát és kuruzslást hitt és használt 's e' gyöngesége miatt nem első eset volt nála: hogy a' vén látóasszonynál megfordult.

Ott ő magának kártyát vettetett, jövendőt mondatott, italokat főzetett, miktől a' férjek hűségesek lesznek, szavakra tanítatá magát, miktől a' szunyogok elvesznek, balzsamokat használt, miktől a' bőr megfehérül, 's hitte a' vén asszony minden szavát.

Magdolna sokáig hagyta őt az udvaron várakozni, míg az ajtót kinyitá neki. Azt mondta, hogy sokat imádkozott 's behúzta magok után az ajtót.

Az uri asszonyság leült egy szalmaszékre és elkezdte sirni. A' vén asszony pedig egy zsámolyra kuporodott és gombát tisztított az ölében.

„Magdolna asszony, nem segíthet e' fiamon?“ zokogá Tihanyiné.
„Nem.“

„Mindenemet odadom annak, ki őt meggyógyítja. Oh ha látná, mennyit szenved, ember annyit nem szenvedett soha.“

„Tudom, még fog többet is szenvedni.“

„Egy orvos sem tud rajta segíteni.“

„Számára nem termett gyógyító fű a' mezőn, mindegy volna, ha balzsamban fűrészténék is.“

„Meghal . . . ?“

„Jó volna lelkének, ha még csak meghalna.“

„Hát mi van még a' halál után?“

„Elkárhozik!“

„Te örjögysz! Egy gyermek, ki négy év előtt még angyal volt az égben, egy négy esztendő gyermek . . .“

„Vétkezett, mennyi egy hosszú életre 's egy örök kárhozatra elég.“

„Ugy annak a' véteknek még nincs neve az emberek előtt.“

„Van, átkozott és iszonyú, — Testvérgyilkolás.“

„Irgalmas Isten! — Ne halljam a' mit mondasz.“

„Minek kérdeztél, én nem szóltam senkinek. Eredj haza nagyságos asszony, az Isten kegyelmét nem adják pénzért.“

„És mégis úgy van. Szüntelen testvérét emlegeti. És — óh — milyen arca van olyankor.“

„Tudom. Az utcára kihallik nyögése. Szegény ember gyermeke ha úgy jajgatna, a' kútba dobnák.“

„Szólj; hol, mint eshetett az?“

„Künn játszott a' két gyermek a' tóparton, én a' tulsó parton szedtem a' nárdusfű virágát. Egyszer egy partos sziklán a' két gyermek egy szép virágot vett észre. Mindkettő sietett leszakasztani. A' lány hamarabb odaért 's a' mint leszakítá a' virágot, a' fiú elkezdte vele czivakodni 's a' mint egyet rántott rajta, a' kis gyermek leesett a' partról, fejét egy kemény fa gyökerébe csapta 's ott maradt mozdulatlanul. Elsápadva állt mellette a' fiatal Kain, ijedten, elmerevülve nézte, mint folyik testvére halántékából a' vér. Látta: hogy meggyilkolta testvérét 's hasztalanul kérte, ránczigálta: hogy ébredjen fel újra. Azután elkezdett sirni, mint a' kétségbeesés, neki futott a' tónak. Én láttam, mint tekintte le a' vízbe, és sokáig nézett bele, tán bele akarta magát fojtani? Félt attól az arcztól, mely a' vízszínéről felnézett reá, tulajdon szétdúlt arcztól? Lassan visszalopózék ismét, fehér volt, mint a' halál és ajka kékült. Szét tekintte; nem látta e' valaki? Azután hirtelen felölelte az élettelen testet 's képtelen erővel vonszolta azt egy árokig, melyet sűrűn benőttek a' bokrok 's ott betemette azt ágakkal és falevéllal. Még ekkor volt élet a' lánykában, a' mint a' fiú a' ráhalmozott leveleket lábával letaposta, felnyögött, és azt mondta; ne temess el Ödönke, Emma nem sir, Emma nem mondja meg mamának. . . .“

„Oh kedves kis leányom!“

„A' fiú, a' mint e' szót hallá, el kezdte futni, futott, míg aléltnan lerogyott az erdőben, hol makkoló kanászok találtak reá 's azóta szüntelen a' forró hideg leli.“

„Álomnak is iszonyú.“

„Igazat mondtál, illyesmit csak a' te családod érdemelt meg, testvérgyilkos már négy esztendő korában. A' ti bűneitek siettetik a' világ elmúlását.“

„S hova lett kedves ártatlan leányom piczike holt teste?“

„Másnap kerestem, de nem találtam, az nap nem mertem odamenni, mert féltem hogy majd azt hiszik: hogy én öltem meg. Néhol egy egy rongy akadt fenn a' bokrokon kis rózsaszínű ruhácskájából, meg egy kis piros aranypillangós czipő, a' tarka szalagok, mik hajába voltak fűzve. Éjente sokszor hallom; hogy azon a' tájon a' farkasok ordítanak. Azok tán tudják: hogy hova lett.“

„Bárcsak meghalna ez a' fiú!“ kiálta kétségbeestében az anya.“

„Ha nem kívánnád is meg lenne. Vén ember tán megtudna élni e' lelki ráksebbel, de a' gyermeket megfogja az emészteni. Oh a' lélek férgeit nem hajtja el semmi orvosság.“

„Sokáig fog e' még kinlódni?“

„Ha nem akarod küzködését látni, állj meg ágya előtt, mikor kivüled senki sincs ott, vess keresztet magadra háromszor 's mond neki a' szavakat, miket haldokló testvére mondott: „ne temess el Ödönke, Emma nem sir“ és ő meg fog halni.“

„Mint fogja apja siratni! Neki ez volt kedvencz gyermeke, nekem a' kis leány.“

„Mint fogja öreg apja siratni mind a' kettőt. Neki kedves volt mind a' kettő.“

JÓKAI MÓR.

(Folytatása következik.)

CHARIVARI.

* * Szent és nem szent háromságok:

Három szentet imád a' magyar: Istent, hazát, és becsületet.

Hármat utál: a' sátánt, a' bűntöt és a' portiót.

Három édes van az életben: az anyatej, a' bor és a' szerelem.

Három keserű: az elválás, az örömessentia és a' halál.

Három ritkaság; a' fehér holló, kövér költő és sovány pap.

Három fekete: a' tinta, az ördög és a' reverenda.

Három emléke van a' magyarnak: Sajó, Várna és Mohács.

Három nevezetes királya: szent István, Mátyás és Dobse László.

Három nagy hadvezére: Toldi, Kinizsi és Alvincz.

Három védszentje: szent Jakab, szent György és a' furkósbót.

Háromért haragszik a' magyar: ha tótnak mondják, ha a' pipáját bántják, meg ha pénzt kérnek tőle.

Háromszor iszik a' magyar: mikor jókedve van, mikor rossz kedve van, és mikor ihatnék.

Három a' nemzeti ünnep: Szent István napja, úrszín változása, meg a' korhel csütörtök.

Három a' magyar találmány: a' kulacs, a' nadrágszif, meg a' corpus juris.

Háromtól fél a' magyar: az üres zsáktul, a' nyelves asszonytul, és a' krumppli levestül.

Háromféle adót fizet a' magyar: a' királynak, a' papnak, és a' zsidónak.

Három nemzet ellensége a' magyarnak: a' tót, a' német, meg a' pecsovics.

* * Tót prédikáció.

Geregyin atyafiai!

Oh quam terribilis est locus. Micsuda redenedezs hel vagyon ez! micsuda zö ryüsiges hel meg van ez! Micsuda fölzsíges hell vagyon ez, teremtette.

Zend ünneb ma meg van, meg van ma Zend Izsdvannak az ü nevenabja.

Az a kiral zend Izsdvan zip ember völd, ogos zember völd, nagy zember völd, de sak azérd bocssassa meg maganag az a zend Izsdvan, merd az Izsdan mégis zebb ember, nagyobb zember, okosabb zember, mint ü nálannal.

Azért is fogom én me megbizilni magamat az garomgodazs hijjabamegvalnsagarul.

A ki lup, az tulvaj; mert a' ki tulvaj, az lup. — De a ki lupja, meg vagyon annak az maga haszon.

A ki részeg, az issza, mert a ki issza, az riszeg. — De a ki issza, meg vagyon annak az maga genörüsige.

Sak bugyem a ki meggaromgodja, szent Habakuk üccse nincs megvan annak zsem az ü hazna zsem az ü genörüsige. Amen

Diplomaticus virágnyelv.

Borostyán. Elhull a' köztítész, ellövik a' lábát.

'S megdicsérik érte — meg a' kapitányát.

Élek-e halok-e? Hol van a' proféta, ki nekünk megmondja: élünk-e, halunk-e?

Tíz esztendő múlva lesz-e még több magyar? Élünk-e, halunk-e?

Kit fog csalogatni a' tünde délibáb? Élünk-e halunk-e?

Leszünk-e e' földön, vagy e' föld lesz rajtunk? Élünk-- halunk-e?

Harangvirág. Csatára csatára! Kiáltja az ujságíró, de maga nem megy. Harang is hija a' templomba az embereket, de maga nem megy.

Spárga. Vigyázz a' nyakadra, mert a' kötél sem messze van.

Spenot. Tisztellek töltöttkáposzta, nem tartanánk közös konyhát?

Téli zöld. Majd ha fagy.

Utifü. Ha rosszul érzi magát közöttünk méltóságod, kösse a' talpára. Használni fog.

Jégvirág. Jön a' muszka, hol a' puska?

Dohány. Nagy az ő pipája, kevés a' dohánya,

Szája is nagy lenne, de ha fog nincs benne.

Titulus sine vitulo.

Ez az isten csoda, találd ki: micsoda?

Fűzfa. A' ki sarkkal fenyegeti az ellenséget, hátával védelmezi a' hazát; bodza legyen a' puskája, fűzfa babérja.

Foghagyma. Szeretitek a' hagymát íziért, gyűlölitek a' szagaért. Szeretitek a' zsidót, mikor ő ad pénzt ti nektek, haragusztok rá, mikor vissza kéri. A' ki nem akarja: hogy hagymaszagu legyen a' szája, ne egyék hagymát.

Manna. Extra Hungariam non est vita. Kár volt annyit emlegetni: hogy itt az Eldorado, már most megtudták: hogy nálunk sültén repül a' galamb, 's majd magunk jutunk a' juhszélre.

Kender. Termeszettek kendert. Lesz rá szükség; ruhát a' katonának, papirost a' könyvnyomtatónak. Kötelet az árulónak. Termeszettek kendert.

Konkoly. A' gazembert senki sem veti, mégis mindenütt megterem.

Jerikóirózsa. Ne busuljunk, ha mindent elveszítünk is, megmarad a' számunkra Jéruzsálem.

Császár korona. Szegény magyarok, ti bizony már megunhattátok ausztriát és a' királyságot, segítseket magatokon. Adjátok át magatokat az egész német birodalomnak, legyen császártok ezentúl. Csak cseberből a' vederbe. Egy király helyett kettőt, meg egy császárt.

Krumpli. Illyennel fogtok élni, ha nem vigyáztok.

Nefejejts. Kedves német szomszéd!

Emlékezzél reá: hogy neked zsebed volt, mi pénzünkkel tele.

Tiéd marad a' zseb, mienk marad a' pénz, adjő, isten veled.

Fergismainicht.

Nyelvet adtál nekünk, kardunkért cserébe, ez osztályt ne feledd

Kardunk visszavesszük, nyelved vissza adjuk, adjő, isten veled.

Fergiszmmainicht.

Te a' magyar népet, zsiros bundájáért, tudjuk, nem szíveled.

Mi meg tégedet nem, plundrás bugyogódért, adjő, isten veled.

Fergiszmmainicht.

Fagyöngy. Haszontalan cifróság vagy, kiszárad a' fa, mellynek nedvét szivod.

Nenyűlj hozzám virág. Ne bánts a' magyart!

Koldúsdíó. Ki nem vet, nem arat.

Mákvirág. Servus humillimus táblabíró úr!

Paprika. Nem való neked ez a' Magyarország, édes szőke szomszéd.

Papsajt. Nem mindég. —

* * A' minap egy püspököt nem eresztettek be az ajtóörök az országgyűlésbe. Elfeledett magával jegyet vinni. Híjjába allegált, híjjába protestált, híjjába raisonnírozott, mondván: hogy ő pap, ő püspök, ő felsőtábla, nem eresztették azok be. Kénytelen volt haza menni 's belépti jegyet váltani magának az országgyűlésre.

* * Asmodi operngukkere.

Mint a' féle ördög, ki mindenütt jelen van, hol valami vétkes multság történik, eljár Asmodi a' sánta ördög rendesen a' galleriára, onnan nézi a' bámulni valókat 's ha szerit teheti, boszontja és csiklandja a' közönséget.

Ha valaki veszettül elkezd tapsolni Erhardt Kurz pirouttejeire oda fenn, vagy ha jókedvében bottal döngeti a' galleria a' padok oldalát, 's a' neki vetközött Flaminak belekacagnak Lear királyba, ott bizonyosan Asmodi istentelenkedik mankós fellábával.

Ha a' páholyokban az uri rend fennhangon conversal, ha a' parterren a' táblabíró tyukszemére hágnak, ha a' zárószékhez odazárják az arszlán kaputját, ha a' coulissák közt két rendező hajba kap, ott ő impertinenskedett megint, a' fellábu ördög, Asmodi.

Egyszer elvesztette a' sánta ördög az opergukkerét, kilopták a' zsebéből, a' mi nem nagy csuda.

Sok kézen ment azóta át, de senki sem tudta hasznát venni; feketét mutatott minden embernek, míg végre én hozzám került, ki is, mint a' féle ezermester rájöttem a' nyitjára 's láték vele drágalatos dolgokat.

Láttam a' szinpadra, beljebb a' coulissák közé és még beljebb a' színésznők et comp. boudoirjaiba, és még beljebb... hanem ez már nem tartozik a' dologra.

A' nemzet 16 ezer forintot ad ez egyetlen intézetére, de ugyan fel is hányja. Ez intézet tíz év alatt többet tett Pest magyarítására, mint valamennyi municipium. Látszik Buda mennyire maradt németnek, hol consilium, kamara, királyi vár, kincstár, ördög és pokol volt, de magyar színház nem.

Na de a' színház nem agártenyésztő intézet, ki gondolna vele?

Hajdan az öreg Simoncsics volt igazgatója, ki szörnyen haragudott azért: hogy a' trombitások minek pauzálnak annyit az operában. Ha egyszer fizeti őket az ember, mért nem fújják mindég.

Később Bajza fogta keze közé; szokatlan szigorúságától megszökött egy pár elsőb rangú színész, pedig nálunk nélkülözhetlen emberek is vannak. Hol a' színész tartja fenn a' színházat, 's ezt észreveszi, ott rendesen papueskormány alatt van az igazgató.

Majd Bartai kezébe jutott. Volt drága világ, de volt közönség is. Mikor Bartai megbukott, padlásán háromszáz üres pezsgő palaczkot találtak. Volt idő, midőn ezen palaczkok nem voltak üresek, akkor Bartayt még igen szerették.

Jött Rádai. Ő perse ur 's tagadhatlan: hogy galantférfiú. Eredeti: hogy azok, kiktől valamit megtagadott, erélytelen, gyöngé igazgatónak

mondták a' kik pedig mindent kaptak tőle, erélyes, szigorú férfinak ismerék el.

Mig ő az országgyűlésre járt, az alatt Bajza forgatta a' kormányrudat. Becsületes, és műértő, szilárdelvű férfiú, hideg, mint a' kőfal és részrehajlatlan, mint Salamon. De hijába, félév alatt fából vaskarikát ő sem tudott csinálni. A' minek egyébiránt nem ő az oka.

Jelenleg Erdélyit rágalmaazzák az igazgató névvel. Jó, szelid, erkölcsös kálvinista ember, kinek semmi vétkét sem tudjuk, mellynél fogva megérdemelte legyen: hogy a' nemzeti színház vicedirektorává legyen, úgy van ő, miket ki sarkantyúval és lovagkorbácsal jár 's aztán lova nincsen.

(Folytatása köv.)

Lucifer conversations lexiconja.

B.

BABÉR. Arábiában a' szamarak élnek vele. Különben az emberek is használják, mint konyhafűszert savanyú mártásban.

BOCSKOROS KORTES. Quondam törvényhozó testület.

BÁBEL tornya. A' mit a' prágai országgyűlés fog felépíteni. Az összegyűlt tótok, slavinok, illyrek, muszkák, lengyelek, csehek és morvák, hogy megértsék egymást, kénytelenek levén — németül parlamentálni.

BAKLÖVÉS. Mennél ritkább a' vadászathoz, annál sűrűbb a' politicában.

BALOLDAL. Minden állatnak itt van a' szive, következésképp az országgyűlésnek is.

BEDLAM. Bolondok háza Angliában. — Nálunk az okos embereknek sincsen háza, hagyján a' bolondoknak.

BUNDA. Debreczeni nemzetőri costume.

BÖJT. Mikor az ember az ételben válogat. Gonoszabb ennél a' kálvinista böjt, lásd sub littera K., koplalás.

BOZSEMOI. Tót suspirium, Magyarul: jaj be ihatnám.

BUDAVÁRA. Magyarország fővárosa, melyben németek laknak.

BOT. Ólmos. Argumentum ad hominem.

BULLA. Aurea, Unokabátyja a' pragmatica sanctionnak. Par nobile fratrüm.

BÁLÁM. Olyan zsidótáblabíró, ki helyett a' samara combinált. Most is él.

* * * Az országgyűlés Kossuth indítványára egyhangulag megajánlotta a' 200 ezer katonát 's a' 42 millió adót. A' percz nagyszerű volt. Egy egész nemzet ajka szólt és kimondá magára az élethalál kérdésben az ítéletet.

Ez ítélet örökéletet ad a' magyarnak.

* * * A' nemzetörök mindenfelé sorsot húznak, a' szerbekre indulandók.

* * * Oláhország kikiáltotta a' respublicát, — Bécs ministeriuma megbukott. Pillersdorf 150,000 pengőt kölcsönzött Jellasicsnak a' lázzadás előmozdítására 's az a' szép: hogy most a' bécsiek ezt a' szép sommát mi rajtunk akarják megvenni.

* * * Az első magyar huszasok, miket emberi szem világteremtése óta látott, már kerengenek Budapesten, szerettük volna e' pénzke valamelyik oldalán Magyarország czimerét látni.

* * * Szívák ur, biharmegyei érdemes követ, ki mind a' mellett: hogy szürdölmányban jár, épeszü ember, azt mondta a' minap egy megyei követ-collegájának, kinek kölcsönösen bemutattott. „Ismerem jól az urat. Ismerem még azokból az időkből, mikor becsületes ember volt.“

SZÓZAT HUNNIA LEÁNYAIHOZ.

Honpolgárnék! Lelkes hölgytársnéim!

Van- kell létezni minden nemesb kebelben egy szent érzelmenek, mely abba fensőbb hatalom által oltaték, 's a' halandó lényeket bámulandó tettek kivitelére teszi képessé — 's a' földfaiat félistenekhez hasonlónvá.

Ama hatalmas érzelem ez, mely az egykoron annyira dicső Spárta és Róma hőseit oly tettekre lelkesíté, melyeket az emlékezet enyészhetetlen érzéslapjára örök időkön átragyogó betűkkel vésett a' historia.

Ama legyőzhetlen vágy az — mely a' vadon Syberia és Grönland szü-
löttéit is rózsalánczokkal fűzi mostoha anyaföldükhöz — a' szép Helveczia sza-
bad fiait pedig kora sírba szokta taszítani az idegen földön; — mely a' minden
emberi jogokból kizárt moszkvitát is hóragaszkodással tartja vissza a' hálátlan
honban, hol egy talpalatnyi földet sem nevezhet sajátjának, kivévén mint a' mely
egykoron rabszolgaságban végzett napjainak enyészttével megtört tagjainak sí-
rúl szolgálánd. —

Ez érzelem, hölgytársaim, „a' honszeretet!”

Hatalmas lánggal kell ennek lobogni minden nemes szívben, hölgyében
ugy mint férfiéban. —

Vagy ki volna az, ki tagadni merné: hogy hölgy nem érez honáért oly
hőn — habár korlátoltabb körre szorított 's gyengébb létére nem munkálhat
is oly sikerrel annak javán, mint hős fiai?

Keblemben szilárd meggyőződés él: hogy lehetlen hölgynek honát nem
szeretni!

Hisz épen hölgyeknek oly saját tulajdonuk az emlékezetnek szent oltárt
emelni keblükben. — 'S melyik hölgy az, ki előtt örökké kedves ne maradna
azon virányos táj, hol boldog 's ártatlan gyermekjátékait üzé? — mindenek fe-
lett érdekes ne maradna azon hely, hol élettavasza feselő hajnalán első szép ál-
mát álmodá; hol szíve először dobogott hangosan egy szent érzelem ihletése
által? — És szint úgy becses ne volna azon homályos liget, hova az első hiu-
sult remény fájdalma üzé — 's hol a' szemeiből hullott könnyük nyomán kéklő
emlényke növekedik? — szent ne volna azon gyászfüzektől árnyalt sírkert, ho-
va felejthetlen jó szüleit vagy szíve gyermekét temeté? —

O! e' szent emlékek enyészhetlen kötelékekkel csatolják honunkhoz szí-
vünket 's lelkünket!

Lehet hogy valamely hölgy fényes, kényelmes 's semmi hijjával nem
levő éltet lel honán kül, de bármily boldogság környezze őt, lehetlen hogy
néha e' szent emlékek ellenállhatlan vágyat ne idézzenek föl keblében a' távol
hon iránt. —

'S én még egyszer mondom: lehetlen hölgynek honát nem
szeretni!

Állításom bizonyításául nem akarom az orleansi szűz történetét elregélni,
mert az őt utóbb máglyára kárhoztató kor babonás hiedelme kíváncsatnék ahoz,
hogy jelenben valamely hölgy oly mesés szerepet játszhatna. — Inkább kívá-
nom amaz örök tiszteletet érdemlő polgárnékat említeni, kik hajdanta legfőbb
természet iekességüket, selyem hajzatukat vágták le, hogy abból a' honvédlő
íjászok szükséges színegeket nyerhetnének. — Vagy az újabb korból a' szom-
széd lelkes lengyel hölgyeket, kik 1831-ben ama hasonlíthatlan lelkesüléssel
megkezdett szabadságháború alkalmával tolaakodva vivék minden ékszezeiket —
még jegygyűrűjüket is a' hon oltárára, 's gyalázatnak tarták, ha valamely ház-
nál még ezüst kanalakat használtak. — Hadd említsem föl ama varsói derék ne-
velónét, ki növendékeivel reggeltől estig dolgozott naponta Varsó erősítésein;
— és ama másik lelkes nőt, kinek derék férje 's négy reménydús fia már előbb
elvérzett a' hazáért, 's ő azóta nem birt más kincset mint az ezek drága tetemeit
záró érczkoporsókat, 's most ezeket hozta áldozatul, hogy belőlük ágyuk öntet-
nének . . . ! O! hogy illynemű ágyuknak is sikertelenül kellett működni a'
zsarnok erő megtörésére!

Hunnia leányai! jelenben újjászületett kedves hazánk is illyszerű áldo-
zatokat vár méltán tőlünk: hogy nagy fiai által kitűzött dicső czélfára eljuthas-

son — ne pedig a' vétkes részvétlenség fagyasztó derének essék áldozatúl még csak bimbojában levő szabadságvirága.

O! pillanatig sem kétlem: hogy e' honnak — mely Szilágyi Erzsébethet és Zrinyi Jonát szülte, jelenben sem hiányzandnak számtalan hű — és buzgó leányai.

'S ha eddig némelyek még késtek áldozataik bemutatásával, talán az lesz oka: hogy illy szent és fontos czélra parányit nyújtani a' korlátoltabb környülményűek szégyeneltek.

Nálam is ez lehetne az eset — és az, ki a' keblek gondolatit ismeri, tudja, hogy soha — mint jelenben nem kívántam honom dús hölgyei valamelyikének állásában lenni, — hogy akkor ugy, miként szívem ohajtja bizonyíthatnám be h a z á m! írántadi érzelmemet. —

Ámde azért így sem akarok elmaradni, 's leteszem illető helyére csekély, de buzgó szívből jövő áldozatomat, 's mint hazám legbuzgóbb napszámosnéja fogok munkálkodni várai szükséges erősítésein — 's ti tölgytársnéim, kik velem hasonlólag csak keveset áldozhattok, szinte ne maradjatok el — hisz parányi gőzrésecskékből alakul az áradást okozható felleg — 's parányi cseppekből áll a' végtelen ocean!

T. JOZEFINE.

Veszprém, július 12. 1848. Kedves bátyám! kívántalak egy pár héti ittlétünk alatt tudósítani, valamint elmenetelünk előtt elvárom szinte tudósítást. Ha azt mondanám, hogy megbántam tettemet, miszerint katonává lettem, bünt követnék el lelkiismeretem ellen; nem biz én, nem bántam meg, 's úgy hiszem, nem is fogom megbánni, ha közlegény maradok is. Kijelölve altisztnak ugyan már vagyok, de kijelentve még nem. Egy kissé furcsán tetszik, hogy idejöttünkör már az itt levők között az altisztek ki voltak nevezve, 's minket azok alá adtak, holmi 15—16 esztendő s mesterlegények kormányzata alá, kikben kevés az értelem; ez bizony sokunknak, a' kik jobban megérdemlenék 'visszatetszik . . . de az idő 's a' tettek majd megváltoztatnak mindent. Hát urammal mire mentél? Mi az újságokat bizony nem igen szemlélhetjük, mert ide nem jár, csak a' cassinóba, ott meg az u r a k vagy is úrformák lenézik az önkénytes katonát. . . . sokan azt hiszik, hogy ezek az önkénytesek afféle ügyefogyott emberek, kiknek nem volt életmódjuk, holmi csavargó mi egymás, pedig igen csatlakoznak uraimék, ha azt hiszik. A' hazaszeretet vezérlett minket tiszta érzéseket e' pályára, sokan közülünk szerencsésüket, boldogságukat hagyták el a' haza szent ügyéért, azért megkívánnók, hogy egy kissé udvariasabban bánjanak velünk, 's ne tekintsek sok becsületes fiúnak foltozott ruháját, csizmáját, mert azt már öt hét óta jól megviselgettük, 's az országtól még nem kaptunk prófont 's hús krajczárnál egyebet. Szállásaink is igen rozsak, holott Veszprémben jobb helyekre is szállásolhatnának bennünket, nemcsak olly helyekre, hol a' katonától sóra és lisztre valót kérnek . . . én úgy hiszem, rövid ittlétünk alatt a' jobb módú házaknál is szívesen adnának szállást. Főbb tisztjeink igen becsületesen bánnak velünk, nyíltan mondhatjuk, illy egyének vezérlete alatt szívesen szolgálunk hazánknak 's örömmel és bátran megyünk bármí veszély ellen 'stb. 'stb.

PETŐFI ISTVÁN.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jul. 11. Mártha vagy a' richmondi vásár.

Víg opera 4 felv. Flotowtól, először.

Mint lehet valami komolylyá, mi egyébként magában igen víg lehet, arra ezen opera megtanít; mert eredetére lelkünk elkomorúl.

„Mártha“ a' gonosztúl bérlett művészetnek ezen utolsó terménye, eredetileg a' bécsieknek vala megrendelve, kiknél kábító hatását el sem is téveszté, mert a' Marziusi napokig a' császári városban minden Marthanomaniában sinlett.

Bécsnek jobb szelleme eddigelé csak a' művészet apotheosisében fejtette ki magát; 's ép ezért a' pokoli cselnek sokáig sikerült a' szent művészetet hűtlen Delilává alacsonyítani, ki Samsonja fejét ölében tartva, azt addig ringatá édes szenderben, hogy már csaknem minden erejéből kifogyasztá. Míg végre a' hatalmas kéjencz, épen midőn legszebb álmát, Márháti, álmadá, egyszerre csak felrázatva, annyira kiábrándult, hogy most már az elesábitott ártatlan Delilának is szinte ellene lesz. —

Kíváncsiak valánk e' veszedelmes Marthára, mely Bécsben torlaszok-nélküli előforradalmat idézett elő. 'S most, midőn a' divat gyors szárnyain hozzánk is elérhetett, végre meghallók 's igénytelen véleményünk az: miként ez opera ritka érdemei mellett is (mellyeknek élvezetere hiszzük birunk szinte annyi fogékonyasággal 's műismerettel) olly Márhálázba nem ejthetett volna mint a' jó bécsieket, de ha a' pestieknek volna szereztetve, még kevésbé.

Egyébiránt e' szép zenemű azon pangás daczára is, mely most minden művészetnek közös sorsa, olly nagy közönség előtt adatott 's olly tetszéssel fogadtatott, mint azt Flotow akármely műve is megérdemli. E' jeles német zenész világszerte hamar kedvessé lesz operái mind áthatvák népének azon mély kedélyességétől, mely felette eredeties melodiáinak föjlelge. Ellentáthatlan vonzalmat keltenek a' hallgatóban operáinak alakjai 's személyesítői magok iránt. E' lyricai érzelemmel, mellyel jelen operában, Martha (Hollósi k. a.) 's Lyon (Wolf) olly dúsan adományozvák kellemes ellentétben áll a' másik szerelmes párnak, Nancy (Csillag k. a.) 's Plumkett (Füredi) vidám jellemeik, mellyek az operának nagyobb részét azon kedves színezetben 's elegans választékos zene-formákban emelik ki, mellyek a' magasbszerű comicumlan különben csak az olasz 's franczia zenészek sajátjai. — Az egyes szép részletek közt kiválóbbak: az 1-ő felv. hármás Trystan, Martha. 's Nancy közt (e—dur) melly tréfás hatását, Csillagh R. k. a. hiányos játéka miatt, kinek a' dőre Trystánt (Benza) megkelle tánczoltatnia, egészen elveszté; nők kardala (g—dur), mellyben, a' piaczon kikérdező falusi bíró kérdésére: mit tudtok, a' nők azt zajosan körülcsevegik; kettesdal Martha 's Lyonel közt (g—dur) A' 2-ik felv. legszebb az ugynevezett fonó négyes (d—dur) 's azt követő Andante ($6\frac{3}{8}$) mellyek mind melodiai kedvességre mind valódibb zeneértékre nézve, dísei ezen operának. — 3-ik felv. előkerül az egyetlen nagy ensemble (as—dur), melly Lyonelnek gyönyörű ariájával „Gúnykaczajnak tárgya lettem“ kezdődik. Ezen rész legkivált a' hangszereletnek igen teljes szerzése által igen kitűnő. A' 4-dik valamint a' többi felvonásokban is igen gyakran, de mindég más hangmodorban 's különböző hangszerelettel előkerül azon felette mély bensőségu ünnepdal, melly ez operának olly bájosan légyszövényén mint aranszál csillog keresztül. E' melodia fejezi be az operát is. Az előadás igen kerekded 's összevágó volt. Hollósi k. a. szép szerepe olly kedvező fénybe helyezé, melly egyéni tökélyeivel egészen azonosult, mind felvett jellemé által, mellyet a' rangbüszkeség feszes mezén áttörő nemes érzelem érdekcsitett, mind énekreszei által, mellyeket ez alkalommal is csodaszépen énekelt. Legművészebben éneklé mégis a' 4-ik felv. ékes ariáját (es—dur). — Csillag k. a. mint felette haladó kezdőnéct dicsérőleg említjük meg, mi a' közönség által is annyira elismertetett, hogy 3-ik felv. különben nem olly felette szép vadászariája (b—dur) hihetőleg csak azért ismételtetett. — Füredi a' nehézkes, angol haszonbérli szerepét igen sok természetes nedélylyel vitte, valamint Benza is sok kedvet mutatott bohóc szerepében. — De a' férfi szereplők közt ma leginkább helyén volt Wolf, annyira hogy mind megható bensőségi hangja, mind búskedélyű jellemfelfogása által általános tetszést nyert. —

Nem hagyhatjuk megrovatlanul azon közönség iránti figyelmetlenséget: miszerint szöveggönyv, már mult alkalommal sem Horacziusok 's Curiaziusok opera első előadásával, sőt máskor sem nyomatott. Sokan vannak a' szín-

háз látogatók közt, kiket az opera története is érdekel; az pedig több énekesek hiányos szókijetése 's hamis vagy éppen semmi játéka miatt sokszor ki nem vehető.

SZILASI GÉZA.

Kun Szent Miklós, július 10. 1848. Folyó hó 9. tartatott Balajti kapitány elnöklete alatt képvisleti gyűlésünk, — melly alkalommal helyettesítettettek kerületi tisztséget nyert városi hivatalnokaink helyett, egy főbíró, és főjegyző — ideiglenesekül... Érdektelen levén illy fontos állásában hazánknak az illy fiók testület üléseit detaillírozni — csak annyit jegyzek meg, hogy a' hivatal választásban gyönyörűn (?) compromittálta magát... No no csak a' régibe vissza ne essenek a' böcs reformerek (?) — E' gyűlés előtt pár nappal tudtuk meg, hogy eljött tehát az óra, mellyben a' vészharang olly sokszori kongatása után valahára megkaptuk a' parancsolatot, mellynek értelmében a' körmünkre ért veszedelem elhárítására e' hó 13án utnak kell indulnunk. — A' készülétek lelkesen és sebesen vitettek véghez... Sorshuzást korántsem kellett használni, mert polgár társaim vagyonosb része a' nemes elszántság diadalával iratá magát mindaddig míg az igénybe vett szám a' 81 ki nem tellett. Ker. kapitányaink kívánván a' kis csapatnak mind szenvedésiben mind dicsőségiben osztozni, szinte felajánlák magokat... bár érdemükre legyen mondva életök este felé hajolnak, 's agg katonák leendnek nagyrészt — azonban meg a' kerületek rendezése ez augias aklai is kívánnák erejüket. — A' haza minden előtt! — Polgári kötelességünk megnyugtató érzetében hagyjuk el városunkat, 's válunk el szeretetinktől könyeik hullása között... 'S tán ez leszen honszeretetünk virágának utolsó öntöző vize harczi pályánk rohamán... de ez mitsem tesz, feltettük a' rabló csoportot gyökerestül kiirtani, — nem kelvén béke sem olly galádul hitvány fajjal, — mert ugyan mit is érne az, midőn meggyilkolt igazságokkal, 's üldözött szabadsággal látszik jelen körülmények közt táplálkozni. Legyen e' harcunk isten gyermeke, melly halálra zúzza fénykerülő fejeit a' bitang alávaló csoportnak! — Halas város alatt huzódunk össze a' három kerületből, nem mint mult levelemben íram — 2000, ha nem két ezer ötszáz! — Nem sok ugyan, e' se — de azért hízeltéskén kül legyen mondva, ha Jász kun sassaink szárnyra kelnek, elég lesz arra — hogy megmentsek szegény hazánkat a' gyalázatoskigyóktól, kik jótéteményivel olly szemtelenül visszaéltek! — Isten önnel szerkesztő ur! felkelésünk eredményéről, táborunkból — ha a' körülmények engedik — tudósítandom.

HORVÁT LÁSZLÓ.

S Z A M O S U J V Á R.

Belsőszolnok megye határszélén a' Kísszamos jobb partja mellett csinos jól rendezett vár terület. Neve Szamosújvár. E' helynek jelenje és multja egyiránt nevezetes.

Szamosújvár kisváros, 's ezeknek minden hibáival bir. De vannak dicsérdemlő tulajdonai is. Utszái gyönyörűk egyenesek és csinosak. 'S ez magában olly jó tulajdon, millyet városaink közül alig egykettőben lehet föltalálni. Casinói, mulatóházai, növelő-intézetei vannak. Mindenik pótol hiányt; de azért nem ártana még javítani rajtok.

A' piaczon egy csinos egyház falai emelkednek fel vas rostélytól körítettten. Ez egyházban a' mise örményül mondatik el; az oltárkép Rubens egyik leggyönyörűbb festvénye. Kiszтус keresztfáról levételét ábrázolja. A' festvény nagyszerűsége a' sötét élethűség, melly Rubens legtöbb munkáin előmlik, meglett.

Lakosai legnagyobb része kereskedő örményekből áll.

De e' város legnagyobb nevezetességei közé a' vár sorozandó.

Építési modora igen is határozatlan, mennyiben látható, hogy jelen

alakját nem egyszerre, hanem különböző századokban nyeré. Stilje középkori german. Én egy rokkant vén embernek tekintem, kinek körülményei hosszú életet adtak, fiatal erejét megtartá, de nem fiatal kinézését. Furcsa ellentét is a' benn nyüzsgő élet a' kívül mohos falakkal.

A' vár két részre oszlik, eszerint két udvara, két kapuja van.

Az első kapu fölött finom metszetű latin betűkkel e' felirat olvasható: „Paulo Bank Ungaro de Comitatu Baciensi procurante hoc Opus coeptum et perfectum 1540. E' fölött jobbra látható a' Bocskai cím: egy medve hármass dombon, fölötté holdujság. Kigyótól körített paizsban két angyal tartja. E' metszvény finomsága meglepett. A' kecseljes állás, a' finom tagok gyakorlott véső munkái lehetnek, míg a' szelid arc a' művész költőiségét árulja el. Balra hasonlóan a' Bocskay czimer látható egy arslántól tartva.

Ugyan e' kapu közt egy czimerdarabot is láttam. A' három farkasfogból gyanitom mikép Báthorycimer.

Átmenve az udvaron kelet fölé megint egy kapu látható. E' kapu fölött bibornok Utysenich cimere diszelg. Két részre osztott paizs, felül egy holló szájában félkényérrel, alant egy unikornis. A' czimer fölött püspöki süveg.

Tovább haladva a' várfalak mellett, egy basrelief, egy arczkép hűvonásai tünnek a' figyelmes vizsgáló szemébe, épen a' helyt, hol a' kórda van. Figyelemmel vizsgáltam e' dombormű vonásait. Én nem tudom, e' kép olly esodás hatással volt rám: sima, ügyes, lelkes 's határozott jellemmel bíró status-ember, ki köre és kora fölébe van emelkedve, bírhat hasonló vonásokkal. A' nép azt tartja — 's teljesen igaza lehet — hogy e' basrelief Martinuzzi arczát tartá fenn az utókor számára.

Maga a' vár egyemeletes, 's északnyugoti részében némi romokat kivéve, merőben lakott. Nyugoti felében mutatják II. Rákoczy Gy. audientialis termét. Valóban e' teremben van egy pedestal, mely fölébe emelkedhetett a' nevezett fejdelem trónja.

E' várnak kasza tömlőcze is volt — legalább azt állítják, sőt: mutatják is. Igaz-e vagy sem, én bizony nem tudom, soha sem járván benne.

Ez ma: statusbörtön.

Istenem ha elgondolom mennyi szerencsétlen ember, kit bal végzete vagy rossz akarata, önkénytelenül vagy készakarva bűnbe sodort, a' társadalomnak hány kitaszított megvetett mételjes tagja tengi itten nyomoru életét, fájdalom és részvét szállja meg lelkemet. 'S azt hiszitek, hogy e' fenytő intézetben gondoskodva van arról, hogy ki bűnösen lépi át küszöbét, javultán hagyja el azt? hogy itt visszaakarják a' társadalomnak adni, mely kebléből kitaszítja? ... korántsem. Itt másról nem gondoskodnak csak arról, hogy el ne szökhessék 's botútéseit pontosan kikapja. Lelki művelésről, finomításról tehát a' börtönök valódi czéljáról szó sem lehet.

Valóban már eljött, helyesebben elmúlt az ideje börtönrendszereinken gyökeresen javítani.

Mostani várnok Rácz Péter úr miveltsége, szelíd modora 's emberséges lelkülete által közméltánylatot érdemel.

.... De térjünk át a' multakra, vizsgáljuk az emlékezet lámpájánál ennek ködfátyol képeit.

A' sánczban a' várban és kívül rajta, annyi romai emlékeket, pénzeket, urnadarabokat találunk, mikép ezek nyomán megczáfolyhatlanul állithatni, hogy itt hajdan Romának gyarmata létezett. De melyik? Legtöbben Napucát helyhezik ide. ¹⁾

¹⁾ Timon Imago ant. et nov. Hun. Cap. II 's Additamenjeiben is e' véleményen van. Példákat hoz fel, de legtöbb erősséget abban helyezi, hogy a' Pto-laemeus kijelöléseivel leginkább ez egyezik meg. E' véleményt Benkő (Transylvania I, 's b) nem fogadja el, de helyette más véleményt sem állt fel

'S ennyi az mit romai korából fölmutatni tudunk . . . Saturnus még nevét is elnyelé, a' tetteket és eseményeket, mellyek tán rettegett falai közt lefolyának, még sejtenuink sem engedvén.

A' 16-ik század első felében egy kised igénytelen falu terült itt el nyomorult lakjaival — Gy er l a.

Pár órányira tőle pedig egy már romladozni induló rom tekintett daczos büszke falaival az égfölé: B á l v á n y o s v á r. ¹⁾

Utysenich bibornok, kinek előrelátó esze a' körülményeket olly hosszason zablán tartani tudta, hatalmát nevelendő, de legfőként hogy kincseinek biztos lerakóhelye legyen, elhordatá ama vár romjait 's 1540—42-ig bács-megyei Bank Pál által ide egy várat építtetett, mellyet ekkor a' nép Ujvárnak, utóbb Szamos melletti Ujvárnak nevezett. Azonban alig 10 évig birta, 's midőn Alvinczen megöletett, tenger kincsei, miket itt őriztek, Castaldo kezébe kerültek. E' kincs sokasága abból is megtetszik, hogy csak készpénzben 250,000 p. ft 's 4000 dar. lysimachus aranyat találtak itt a' számtalan ékszereket, arany ezüst némüket 's legdrágább szöveteiket, öltönyöket 'stb. nem is számítva. ²⁾ Ekkor Csáky Pál volt a' várnagy.

1556-ban Dobó István Ferdinand embere, a' várat keményen védelmezé Izabella királyné megbízottja Balásy Menyhért ellen, de végre azt csakugyan neki feladni kényszerített. ³⁾ Ekkor tehát fiscalitássá lett.

1594-ben Báthory Zsigmond ezen erdélyi Nero a' kolosvárt aug. 830-an elfogatott főnemesei közül kettőt Báthory Boldot unokatestvérét 's Kovasóczy Farkast ide átvitettvén, Benkner Mark által várnagy Ravazdinak levélben titkos, kedves és szükséges megöletésüket rendelé. E' parancs következtében Ravazdi a' lánczokat megkettőző 's a' cselédséget elvonta. A' korlátnok (Kovasóczy F.) testvére által Zsigmondnak 's Genga Simon kegyencének irt — de Jósika István gondoskodott róla, hogy az megadott kegyelmét visszavonja. Sept. 11én kora reggel Ravazdi bemegy Boldhoz 's jelenti hogy készüljön halálra. Az ártatlan a' hajdan hatalmas Bold remélvén, hogy Zsigmond parancsát, ha hozzá kérélevelet ír megváltoztatja, felszólítja a' várnagyot addig várni míg választ kap. Ez szinleg megigéré, de midőn leült írni Kerei Béla és három gyalogkatoná által megfogatá 's kemény és heves tusa után legyilkoltatá. Vére a' padlaton még sokáig meglátszék. Alig hogy bealkonyult átmegy a' Kovasóczy szobájába 's alvása közben fojtatá meg. ⁴⁾

¹⁾ Nem látom érdektelennnek Bálványosváralja történeteiből, azon ke miknek oklevelek és historicusaink nyomán végére já haték, ideiglatni. Kezdetben t. i. a' vajdák korában külön és önálló uradalom vala, birtokában a' hatalmas és nagytekintetű zonuki grófoknak, kik mint látók, erdélyi vajdák valának. Bizonyítják ezt az I. Károly által (1333) kiadott oklevél köv. szavai: Nos Carolus Dei Gratia Rex Hungariae etc. „Significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quod quia magister Marck vicecastellaneus de Bálványos et Thomas frater suus, filius videlicet Nicolai filii Banalci, dervientes magistri Stephani dicti Pogán fidelis, et familiaris Castellani Magnifici Thomae Waywodae Transtilvani et Comitiss de Zonuk“ 'stb. (Pray. Annales sz. II. 25 s. n. 1.) Ez időben Belsőszolnok és Doboka megyék egy része tartozott hozzá. Utóbb midőn I. Mátyás (1467) Szentgyörgyi Jánost hivatalától a' vajdaságtól megfosztá, ez uradalom is fiscalitássá lett, 's Csítoval a' moldvai vajdáknak adományozá, kik birták 1536-ig, mikor az erdélyiek felzúdulva ellene, e' várat tőle elvevék. E' vár ekkor hihetőleg nagyon megviseltetett, mert egy pár év mulva Martinuzzi a' romokat is elhordatá, 's ekkor önálló uradalmosága is megszűnt, 's csak mint a' szamosújvári uradalomhoz tartozó falu említetik. Bálványos nevét honnan nyér? A' kereszténység első századaiban ezek hihetőleg a' pogányok előtt szent várak valának 's a' keresztények a' más kettővel (a' torai és szépvizivel) bálványosoknak nevezék. (Timon Additamenjeiben 1-ső levél.)

²⁾ Brutus Bethlen Farkasnál. Cibinii 1782. I. kötet Hist. Lib. IV. 512 l. ad. an. 1551.

³⁾ Wolf. de Bethlen. I. Lib IV. 573 's köv. lapok.

⁴⁾ Wolf. de Bethlen III. Lib VIII. 480 's köv. lapok.

Ma egy szobát mutatnak, melyben e' véres tettek történnie kelle. De ez hihetlen. Mert az egy kis szűk pinczeszoba, hogy pedig Ravazdi Boldot kis szobába nem tévé, onnan is világos, hogy szolgálatára sok cselédség való rendelkezve.

1609-ig fiscalitas maradt. Ez évben Báthory Gábor fejdelem, az ország rendei beleegyezésével Kendi Istvánnak adományozá. ¹⁾

1610-ben Kendi István és Kornis Bold összeesküvést forralván a' fejdelem Báthory Gábor ellen, elhatározzák őt Beszterczére menő útjában vendégül ide meghívni 's leggyilkolni. De Gábor visszautalván a' meghívást, miután a' zendülőknek tudtokra esett hogy elárultattak, szaladáshoz készültek. Kornis Györgyöt szaladta közben „a' pusztá tó mellett való gátnál érvén“ a' fejdelem katonái felkonczolák. Kornis Boldot pedig kemény ellentállás után megsebesítvén elfogák. ²⁾

1650-ben ötvenhét falu és két praedium tartozott ez uradalomhoz, melyek közül a' legtöbb ma idegenkezeken van. Akkor ez uradalom fiskalitas volt ³⁾

1652-ben II Rákoczy György egyik oldalát húsz öllel nagyíttatá. E' fejdelem gyakran mulatott itten, bizonyítja egyik általa épített szoba, melyben trónjának piedstálja most is látható 's az egykoru historicusok. ⁴⁾

1661-ben történt halála után Kemény Jánosnak I Apaffi Mihály e' várat is többekkel együtt hatalmába keríté. Kinek halála után az osztrák ház hatalmába került a' fejedelemséggel. ⁵⁾

1703-ban I Lipót császár több költségei miatt ez uradalmat is eladni kénytetett. Ekkor nagy része magánosak kezébe került. ⁶⁾

1726-ban e' város csaknem merőben ujba alapíttatott. Ugyanis VI. Károly császár a' Moldovából mult században bevándorolt örményeknek engedelmet ad e' városban letelepedni. ⁷⁾

Másolatja a' sz. Mariai Ferencz levelének, melyet halála óráján kedves szüleihez írt.

KEDVES URAM ATYÁM !

Az én esetemet meg értette uram atyám már régen, 's nem is kételkedek azon, hogy ki szabadulásomért mindent meg ne tett volna, 's értem nem kérte légyen a' felséges Istent, ki minket teremtett, és annak idejében kit kit maga színe eleibe el hi — a' mikor és a' mely módon ő sz. felségének tetszik, én pályámat immár el futottam, 's célomhoz sietek — egy néhány óra mulva meghalok; 's midőn ezen végső levelemet olvasni fogja uram atyám már a' fő szerzőnek kebelében lések. — Az én illy véletlen ki muláson uram atyám! sokat ne küszködjön. — Mert én ezt mint Istenemnek szent, és igaz rendelkezését nézem, 's uram atyám is, azon kép tekintse. Végső kötelességemnek kedves uram atyámhoz eleget akartam tenni, — főcélem pedig ez által az, hogy uram atyámnak azon gondokért, melyeket nevelésemre olly kegyesen — illő hálákat adjak — azon keserűségekért, melyeket Uram atyám szívének néhai engedetlenséggemmel szereztem bocsánatot kérjek. — Kedves asszony anyámnak is kezeit csókolom és hozzám mutatott anyai szeretetét, gondoskodását tiszta szivemből köszönöm. — Kedves hugaimat; u. m. Thereziát, Juliánnát és Annát 's egyszersmind édes öcseimet Józsefet, Imrét, és Lászlót igaz atyafi szeretettel ölelem 's csókolom, bocsássák meg űk is nékem mind azt a' mivel valaha őket megbánhattam:

¹⁾ L. ez évi országos ülési végzéseket. (Kézirat)

²⁾ Erdélyország siralmas változásai. Mikó Ferencztől (Kézirat) ad. an. 1510.

³⁾ Benkő Specialis Transylvania (kézirat) I. CXXIV.

⁴⁾ Lenk Lexicon IV. 113. Szalárdi Siralmas kronika (kézirat) Kemény J. Autobiografia (II. és III. kötet Rumi Momumenta)

⁵⁾ Benkő Specialis mint fennebb.

⁶⁾ Ugyan ő ugyanott.

⁷⁾ Benkő Transylvania Generalis I. CLVIII.

— én öket uram atyámnak további atyai Gratzijába ajánlom. — Nevelje uram atyám öket az isteni félelemben, a' Haza szeretetében (mellynek én szerencsétlen — vagy talán szerencsés áldozatja vagyok) uram atyám ez által az Isten előtt eddig szerzett érdemeit, az örökké való boldogságra megtetézni fogja. — Uram atyám azért egy jó, és példás atyám volt, és hogy ezen véletlen esetemmel nemű nemű kép megszorítottam; uram atyám tellyességgel nem oka, én magam azért büntetésemet jó szívvel szenvedem — ezt hozták magokkal az Istennek ki tudhatatlan titkai; mellyek által a' mindenséget kormányozza, én mint ő szent felségének főbb céljára való eszköze úgy halok meg, 's ebbe tellyesen meg is nyugszok — végtére kedves uram atyámnak — asszony anyámnak és szeretett testvéreimnek az Istentől minden jókat kívánok — igaz bölcsességet, ahítatosságot, a' virtusnak vigasztalását, álhatatosságot, erősséget a' jóban minden rosztul isteni oltalmat; a' még ezen mulandó életbe élni fognak — azután pedig boldog kimulást, és az örökké való dicsősséget; mellyért is a' felséges istent feltisztult elmével kérni és imádni fogom mind örökkön örökké amen.

Légyen az Istennek szent akarátja halálra menendő — de az Istenben bizo fia
FERENTZ.

Ujabb értesítés a' jul. 20. 's következő napjain tartandó egyetemes tanítói tanácskozmány iránt.

Az idei egyetemes tanítói gyűlés ügyét felkarolta 's magáévá tette a' magyar nevelési társaság. — E' gyűlésre tehát vallásfelekezeti különbség nélkül minden tanító 's nevelő hivatalos. Ohajtjuk, hogy minden szak 's mindennemű intézet képviselve legyen. E' szerint ide értetnek: Kisdodovók, elemi, falusi és városi tanítók, polgár, — real ipar-, és szaktanodák tanítói, kisebb és nagyobb gymnasium-beliek, lyceum, kollegium, akademia, és egyetem tanárai, képezdek, magán fi és leányneveldek tanítói és igazgatói, nevelői 's tanítói egyesületek küldöttei, magán és házi nevelők. — A' gyűlés főbb kérdései közé tartozhatnak a' korunk és hazánk kívánatai és szükségéhez képest nevelés — tanítási átalakulást illető javaslatok, a' tanítónak úgy mint a' tanodának állását, viszonyát, teendőjét illetőleg. — Megjelenés napja julius 19ke. Az érkezők — kiknek számára körülmények szerint, magány hajléki szerény szállásokról is gondoskodni ohajtunk — kéretnek magokat az egyetem épületében egy bizott választmánynál jelenteni. — A' többi szükséges intézkedésről szól az előterv. — Pesten, a' jul. 10kén tartatott bizottmányi ülésből. — Purgstaller József, egyetemi tanár. — Juhbál Károly, jősefipartanodai t. — Tatai István, soproni t. — dr. Ballagi Mór szarvasi t. — Halványi János vakintézeti felügyelő t. — Reichardt József, árvaintézeti felügyelő t. — Frey József belvárosi elemi főtanító. — Németh Endre, pesti öregbik elemi főtanító. — Kanya Pál, pesti gymnás. 's reáltanodait. — GeusFerd. losonczy gymnás. t. — Haherern Jonathán, nevelő. — Mutsember Alajos magán fineveldei igazgató. — Ney Ferencz, kisdodovó képezdei igazgató. — Tavasi Lajos, gymns. igazgató tanár.

É l e t s z ö r p é h o m r a. Azt mondják: nekünk ártatlan magyrok nem legnagyobb átkunk, hogy nem tudunk simulni. Már hiszen szó ide- szó oda — az nagyon is elvetette a' sulykot, ki ránk e' szégyenítő bélyeget sűtötte. Tudunk bizony mi, hála a' magyar geniusának! akár — a' földig. Számatlan magasztos példát hozhatnánk fel extrafein műveltséggel bíró osztályaink köréből, ha letaniát akarnánk mondani. De ezen fásasztó munka nem lévén szándokunk, most csak egyre vagyunk bátrak a' gonosz kétkedők nagy tömegét fölháni — egyre, de mellyhez, mint a' jó kaptafához, a' létezettek

közül számtalant lehet alkalmazni. Nem bolondság a' dolog, tehát figyelmet!... Történik, hogy a' napokban a' híres, nevezetes, népes Sör csarnok felé vetődünk, megtudandók, ha valjon nem fillentésre járt-e az Életképek szája, midőn a' nagy közönségnek bepanaszlá, hogy a' „Sör csarnokot“ a' „Bierhalle“ lehágta. És csakugyan — hah! dicső! a' tulajdonos T., alias B. család coriaphusa megértette a' kor igényeit. Ime a' békítés szelleme mint discurál le a' homlokzatról, minden nemtelen csalogató, rút hizelgő vagy gúnymosoly nélkül, zseben tartott kezekkel, e' szóból: „Bierhalle.“ Ah ça!!! Itt a' mesebeli spiritus, melly a' boszus vendégóriások iszonyu haragját kiengesztelve, varázshatalmával sörtengerbe meríti. Látjátok, ti motozott fejű kételkedők, hogy be lehet bizonyítani, mikép bátran elmaradhattok minden újítási törvényeitekkel, — 's csak az üdvös conserválók izmos szelleme gyógyíthatja meg e' hazának felszaggatott kebelét. Mit beszéltek ti magyar zászló alatti közös érdekről! 's hogy a' diadal nem csak a' magyaroknak válnék hasznára! Ti a' vizet — bár mit kerepeljeteek — nem változtathatjátok borrá, 's a' szelid árpalevet rakoncátlanul — nyugtalanzkodó piros vérré. . . . Oh hős, te az állhatatosság erős köszála, Bábelnek rendithetlen bátor munkása — oh Bierhalle!! haladj, haladj kitüzött pályádon, mignem elnyered érdemlett dieskoszorudat. . . . Láthatni, hogy kívül minden a' legnagyobb rendben van; tekintsük meg belül is a' simulás e' nagy templomát. A' belépés 10 kr. jó, azaz: magyar pénzben. Midőn belépünk, iszonyu orditozás pufogatja füleink dobját. Mi ez? Ez valóban váratlan. „Disznóság! — kiálta itt egy csoport — négy órája, hogy itt vagyunk, és minden kiabálásunk daczára csak keringővel kineznek.“ „Vágd poharad annak az illyr compositeurnek a' fejéhez“ hangzék amott hátul egy tábornoki hang. „Én is megfizettem a' tizest“, kurjantott mellettünk egy repedezett torok, azon bárgyu csalódásban lélekzván, hogy a' ki fizet, az mindig magáért fizet. Ah bravo! itt nincs mit veszélytől tartani. A' magyar, ha felboszantják, kidörmögi magát, aztán lefekszik, jól kialussza magát, 's másnap mindenről feledkezve, rózsakedvben ébred föl. Dicséretes, hogy ez áldott tulajdonát itt annyira ismerik 's mások példájára olly üdvösen kamatoztatják. — De menjünk belebb. „Én tovább nem tűrhetem; haza megyek; de tudom istenem! ablakai bánják meg.“ „Ha már a' város sem teljesíti kötelességét, hogy a' német címet a' magyar fölül lekaparthatná, 's inkább — nem bánom — alul tetetné: majd használ egy pár záptojás.“ Ah! ez rebellio! itt tüzet kell kiáltanunk! — „Ezt már csakugyan nem vártam Barkasytól — mondá egy ifju komolyan 's mélyen felsohajtvá — kivált most, midőn a' hongyulás olly erélylyel küzd a' magyarság ügyében. Mig másutt minden idegen nyelvű czimirat kibigyesztése eltiltatik: nálunk, ez édes Magyarhonban a' magyar háttérbe szorítása különös érdemül rovatik. De hiában, ma már pénz a' krisztus, 's csak ez üdvezt.“ Ez már mégis szörnyűség! valakit azért kárhoztatni, hogy zsebét minden más felett leginkább szereti. Csak meglátszik, hogy tespedő ázsiai faj vagyunk. . . Ismét rémitő ordítás. Végre magyar zene. Hah! éljen! De mi ez? mintha fütytyentettek volna. „Ki vele! Ki vele!“ harsantak meg az alkotmányvédő torkok a — korcsmában. De hogy kivel ki? senki sem tudá. És csendes lett ismét minden . . . . zeneszer a magyar hangoktól, és ez nagyon jellemző!!! A nyugtalanzkodók fölkerekedének, s iszonyuakat forralva agyukban, kitisztulának. Mi pedig köszönetet szavazva a' „Bierhalle“ bokros érdemű tulajdonosának, hogy korunk igényéhez szimultában olly birkatürelművé tudá 's gonoszul tulságos követelésének káromolt idegen elemet egykét rakoncátlanzkodó magyar ellenében varázsolni: figyelmeztetjük őt 's az igazság serény nyakoncsipőit a' rebelliora, melly a' „Bierhalle“ ellen készülöben van, 's ajánljuk parolánkat B. . . . . úr kegyes gratiájába. (Többek nevében beküldetett.)

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

4. sz. július 23.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

LEVELEK JÓKAI MÓRHOZ.

I.

Kolosvárt, jun. 6-án.

Nyílt leveleket írok neked barátom a' Királyhágón inneni dolgokról, az egykori kis hazából, melynek két század óta egyetlen fénypontja, hogy meghalni tudott.

De nehogy azt hidd, hogy e' halál komoly értelemben van véve. Csupa móka!

Példaul országgyűlése még mind folyik; nem tudom, minő decidiv hatalmat affectál, hogy egymásra hozza a' pecsovics törvényeket, melyeket még az orosz hetman is édes örömet megerősítene.

Hát még a' lutrik, osztán az a' sok fekete sárga szín, meg a' sasok!

Bizony bizony szeretném megtudni, ha valjon a' magyarhoni törvények Erdélyt illetik-e?

Annyi bizonyos, hogy a' mi kormányunk véghetetlen hanyag!

Épen azért szívünköl idvezeltük Vay Miklóst, tudván hogy egy erélyes ember tudandja az elmulasztottat helyrehozni.

Csak hogy osztán ne csalatkoznánk!

Ma korán elindult a' székelyföldre.

Ki e' népet a' Hargita aljában ismeri, ki tudja, mit szenvedett Mádéfalvánál 's Székely-bánja terén; ki nem feledte el, hányszor fosztották meg a' Bátoriak 's következői jogaiktól, hányszor szegtek meg adott szavakat, ki látja menyire megterhelék ma is, 's hozzá gondolja, hogy ott, hol erős karra volt szükség, a' küzdőterre kiállani nem mulatta el: lehetlen e' népet nem bámulnia.

De tán mert annyit csalódott és szenvedett, ragaszkodott e' nép kiváltságaihoz.

Én, ki ismerem őket, ki tiszta lelkökben olvasék, biztosíthatlak barátom, hogy e' ragaszkodás daczára is ott a' hol áldozni kell, nem mulasztandja el megégetni szabadsalmait.

És most a' kor a' székelyektől illy áldozatot kíván.

Az uralkodó tartozik az általok megválasztott főkirálybíró megerősíteni.

De mikép egyeztethető ez a' ministeri felelősséggel?

A' nagy Magyarország szeme most e' népen függ.

Mi tapsolandunk örömlünkben, látva milly megelőzőleg teendi le e' nép szabad választását a' ministerium lába elibe, mondván: „mi elfogadjuk kit te főtisztünkül rendelsz!”

Közelebbről megválasztottuk követünket.

Méhes és Széchenyi.

Az első letette politikai hitvallását.

Hivatkozott becsületességére, követéségre, hírlapjára, függetlenségére 's tudj' isten még mire nem.

Mi Méhes urnak tisztelői közé tartozunk, de az illyszerű politikai hitvallásnak csakugyan nem vagyunk barátai.

Jellemtisztaság, néhány liberalisszónoklat a' pecsovics kormány-korából, még nem elég.

Most midőn a' népnek és aristocratának nem vágnak össze érdekei, midőn ez utóbbi isten tudja miféle áldozatokra (?) hivatkozva, kiváltságai közül annyit akar az égő lángoktól megmenteni, mennyit lehet, 's épen ezért egyetlen eszközt sem hagy próbálatlan; midőn megkínáthatjuk, hogy a' nemzetgyűlés ellenőre, bírása legyen a' kormánynak — nem elég.

A' helyett hogy Pesten a' ministeri padokon foglaljon helyet (saját szavai), el kellett volna mondania, mit tart az egy vagy két kamaráról, honvédelemről 's a' t.

De a' képviselő polgártárs mind ezekről hallgatott, 's ha különben nem ismernők, azt sem tudnók, ha valjon aristocrata vagy democrata képviselőnk van-e?

Osztán a' felkiáltás utjáni választásnak sem vagyok barátja.

Barátom! csekély kivétellel nekünk aristocrata képviselőink lesznek.

Mindjárt elmondom mért.

Aristocratáink tudják, hogy ha a' választásra begyűlt nép tisztában van jogaival, tudja hogy mire és miért kell választani, egyikök sem lenne képviselő.

Épen ezért mindenhol folkiáltás utján, előre tartott conferentziák határozatai szerint felkiáltás utján választatnak.

Bizony, bizony barátom, Erdély a' nagy Magyarország szellemi, főként radical erejét a' közelebbi népképviselői gyűlésen nem nagyon fogja nevelni.

Színészetünk pang.

Közönségünk, melly kevés év előtt annyira pártolta a' színészetet, tán bomlott pénzviszonyok következtében hanyag és részvétlen.

Pedig a' Feleky társasága nagyon is megérdemlené, a' vidéki szellemi tehetségek nagy része ide lévén köpontosítva.

E' részvétlenségnek köszönhetjük, hogy Bodorfy neje és Erdeli Luiza elhagynak.

Az első használható barriton, Pestre szándékozik; ajánlom figyelmetekbe.

Az utóbbit is szeretttük. Elég iskolája, elég erős hangja.

SZILÁGYI SÁNDOR.

VÁCZ, és VIDÉKE, július 4-én. Tisztelt barátom! Ön szíves leendő felvenni lapjaiba idő közönlön azon tudósításokat, melyeket e' tájról írni fogok. Ön tudja, mikép elveim, sőt akkor, midőn eszméimet még bizonyos véghatározatokra vissza nem vezethettem, gondolataim is, azon radical szint viselték, melyet sokan most csak azért öltének magokra, hogy bensejökben meggyökerezett szolgálai és hűbéri érzelmeiket jobban elpalástolhassák. — En illy radical szintben nézem a' tényeket, és itélem a' dolgokat. Önnek lapjai pedig, melyeknek márczius után nem kelle szabadelvüebbeknek lenni, mint voltak a' forradalom előtt, csak olly elveket, és eszméket hirdethet, melyek a' radical átalakulást jellemzik.

A' most szőnyegen forgó tények közt nem érdekre, nem fontosságra nézve ugyan, hanem bizarr, és don Quixotteben elő fordulo Sancho Panzaféle jellem modorában, napi kérdéssé vált vidékünkön is a' papi petitio körüli izgatás. Ez jelenleg országszerte minden vidéket ellepett. Úgy látszik a' kath. clerus azon hatalomnak, melyet a' középkor szolgálai századából öröklött, de a' melyet századunk tisztább elve természeti korlátaik közé szorítottak, most akarja végvonaglásait előmutatni. Nem más ez, mint hű kifolyása azon haladás, és alkotmányellenes politikának, melyet hazánk papsága az újabb korban is folytonosan követett. Rokontársa ez azon kebellázító izgatásoknak, melyek egy főpap zászlaja után a' vegyes házasságok, a' vallásszabadság, 's több más természeti jogok ellen intéztettek.

Illy szellemben fellépett a' clérus Váczon, 's vidékén is azon ismeretes petitioval, mely nem mást czéloz, mint azt, hogy az egyházi és iskolai alapítványi javak a' status kezeire ne juthassanak; hanem egy vegyes bizottmány által a' papok kezelése alatt maradjanak. —

És azon petitio kivételére milly aljas eszközöket használnak az egyházi férfiak. Felhevítik a' vallásos érzelmeket, hogy ezeknek befolyása alatt önhasznukat létesíthessék. Azt hirdetik, hogy a' vallásnak soha sem volt szüksége olly erős támaszra mint most. A' népet felhívják, hogy szigorúan vallásosak legyenek, ovakodjanak a' protestansoktól, mert egyedüli üdvözítő vallás a' katholicismus. Illy elvek és tanítások hrdetnek a' váci egyház székében. Igy oktatja és hevíti népét az itteni plébános gróf. Ez nem vonakodott hívét még a' vegyes házasság vallástalanságára és kerülésére is inteni. A' tisztelt gróf lehet buzgó, lehet vallásos, ez mind szép, de igen nagyon vétkezik, ha most, midőn a' legnagyobb egyetértés van szükség, polgártársaink közé a' vallás ürtügye alatt a' viszátkodás és szétszakadás magvait hintetgeti szét. — És mind ezekből azt következtetik a' tisztelt férfiak, hogy a' papi javakat náluk kell hagyni. — Különbön, mondják, katolikusok templomai, iskolái 's más intézetei elpusztulandak. — Há akkor midőn protestans vallás nem léteztén, az egész nép vallási és tanítási szükségéi ugyan azon javakból fedeztettek, nem láttattak-e el minden egyházak, plébanusok iskolák, segéd intézetek jól 's becsületesen? — Igen is, önök nem ezen czélokat féltek, hanem a' kényelmes, luculli asztalt, fényt, pompás hugokat, nagy házvitelt, fürdőhelyeket stb.

Váczon a' gróf plébános össze futotta a' várost, és mult napokban tanácskozmányra csődité össze a' népet. Azt hittük, tán megszálva a' haza szeretet szellemétől honáldozatra fog bennünket felhívni. És mit hallottunk. A' petitiót adták elő, mellyel a' statustól ezentúl is vissza vonatának a' köz javadalmak. Nem csak felhasználták a' fe' t érintett izgató és ámitó szavakat, sőt az egy pár szólni akaró egyént szóhoz jutni sem engedték. Az ajtókat egy részről bezárták; másrésről segéd papjaikkal álltak el, hogy erkölcsileg kénytetve legyünk a' bentmaradásra. — Nem hibáztak a' legnyájasabb szavak, édes ígéretek, kézszorítások, leereszkedő, alázatos társalgások sem. Tudták, hogy lesznek egyének, kik csak illy módon kerülnek hinárba. Igy is lett, A' roppant kegyek, sziveségek K. . . Józsi ügyvédet lekenyerezték, 's ő eddig ki előbb híresztelt, de előttem mindig gyanus, és csak kinevetett szabadelvűsége daczára a' petitiót aláírta. Ezt tévé Suhajda tanár is — ki az egytemhez docensnek van kinevezve; épen azért ellenzi tehát a' status jóvedelmeinek szaporítását, mert ő is ugyan azon status kegyelméből fog élni — de — mint a' rosz világ mondja — ő saját és nővére által igen gyöngéd viszonyokkal van a' papsághoz lekötvé. Isten neki, ő a' magyar egyetem márczius óta átalakult tan székében fogja hirdetni a' szabadság malasztjait.

Mind e' mellett igen kevés aláírók akadtak. Elhatároztatott tehát, hogy a' városban az ivenk házról házra fognak hordatni. Ugy hiszem K. és S. is fognak hordani. Szívesen látom őket, szeretnék velök egy pár szót váltani.

Kállóban, ide nem távol, melly a' letűnt boldogtalan szolgálú uraság idejében püspöki falu volt, ugyan rendre utasíták a' petitiót sürgető papokat. Csak hogy épségben, frissességben ellillabálhattak. Majd kikapta magát a' prókatorkodó dézmás is, ki szeretné ha ezentúl is lenne dézsmálni való, kivált ön magának. A' kállai parasztok okosabbak voltak a' váci nevezett ügyvédeknl. Azt felelték, hogy nem bánják, ha bár örökre elvesznek is a' jószágok, ha semmi hasznát nem veszik is, ha áruk a' sárba dobatik is — mind ez inkább történjék, mint hogy tovább is a' papok bitorolják. Éljenek a' kállaiak. — És még is, meg lehet, hogy nevek és keresztesz vonásaik legalább több meg egyekben az aláírásokkal, melyeket szivesek voltak magok a' papok megtenni aláírók nélkül is.

A' nép általában bosszonkodik a' papság illy tettei felett. Azok kik aláírják általában nem értik, nem ismerik a' dolgot, mert nekik más képi adatik elő. — Hogy illy petitio a' nemzet gyűlés előtt milly silány erővel bírhat, milly semmi tekintetbe sem jöhet, kiki át látja. Egy képviselőnek minden esetre ha ideje lesz, indítványozni kell, hogy azon petitio mint ámitáson és hamisításon alapultak egy vizsgáló bizottmány elé utasíttassanak — vagy dobassanak el.

EGY RADICAL.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK**1848-iki második félévi folyamára.**

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft.
20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:

REGÉK.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 frt. 24 kr. pgó pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt 30 kr. p. p. füzve 4 frt.
pgó pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr. p. p.

A' mai számhoz csatolt NYÁRI PÁL híven talált arczképe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vaczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

4. sz. — Jul. 23. 1848.

IRÁNYRAJZOK.

I.

NÉHÁNY SZÓ

hazai festészetünk megalapítása tárgyában.

(Bécs. 1848. Nyárelő 1.)

Átalakulási korszakban élünk. Az európai mozgalom fölöttünk hatás nélkül nem vonulhatott el. Látjuk, hogy multunk veszve van, 's főfeladatunk tevékenységgel üdvözölni a' jövőt. A' világtörténet színpadán eddig részünkre vagy semmi, vagy szolgai szerep jutott. 'S az ok magunkban gyökerezett, mert nem tudtuk fölhasználni a' bennünk rejlő erőket. Multunk eleget hibázott, hogy legyen mivel vesződni a' jelennek. A' hibákat helyre kell hozni az által, hogy a' mult sebeit tovább terjedni nem hagyjuk. Mélyek azok, de nem gyógyíthatatlanok. Legjobb orvos leend a' célszerű intézkedés. Az idő csak annyiban gyógyít, mennyiben feledni tudunk, nemzetélet pedig feledést nem ismer. A' mult csapásain okul, hogy jövőben ovatosabb legyen.

Teendők hosszú sora van előttünk. Lelkünk eltéved e' chaosban, melynek sok szörnyét csak nem ezredéves élet szentesíti. Nem tudjuk elhatározni, minek orvoslásához fogjunk először.

Elismerem én, hogy századok mulasztását lerovó nemzet erejének sokfelé kell oszlani, de ez még nem ok arra, hogy nemzeti nagygyá lehetőségünk bármely tényezőjét paragon hagyjuk. Nekünk unokáink rovására mulasztanunk nem szabad. Eleget mulasztottak őseink, hogyha átkot nem dörgünk is, feledjünk áldást rebégni sirjaiknál.

Arra kell törekednünk, hogy minden erőt mozgásba hozzunk, a' mivel csak hazánk jóllétét, nagyságát 's dicsősségét előmozdíthatjuk. Főkérdés itt az, hogy melyeket kell elébb megindítanunk? ... Ha rám volna bízva ítéletet hozhatni, én a' veszélyben forgó hon megtartása után

azon erőnek tulajdonitanék elsőséget, melynek nyilatkozhatása egyes személyek életéhez van kötve.

Ez erő a' szellemi erő!

Nemzetélet nagyságát szellemi fölemelkedettségének jövőhozi viszonya határozza meg. Minél több szellemi erő nyilatkozik valamely nemzetben, melynek sajátításával a' jövő kor nemzeteinek vesződni kell: annál inkább felülhaladta kortársait. E' tétel igazságát az élet igazolja oly népekben, kiket csak csudálni tudunk. Olaszhoz Raphaeljében, Rómát Cicerójában, Görögországot Homérjában mindég fogja csudálni a' világ.

Résztvéltenség nem teremt virágot, önző hazában nem honol dicsőség. — Csudálkozhatunk-e e' szerint jelenünk silányságán? . . . Ha emelkedni akarunk, nem szabad veszni hagyni azokat, kik által nagygyá lehetünk. A' szellemi élet minden tényezőit nemzeti erővel kell kifejléshez segitenünk. Illy tényezője a' szellemi életnek a' művészet, 's ennek egyik legfenségesebb ága, a'

Festészet

is. Itt azonban művészi, teremtő festészetet akarok érteni. A' festő és másoló közt különbséget kell tenni. Amaz lelkéből meríti a' tárgyakat, rajza minden vonásában teremtő lelkét látja visszasugárzani, — költészetében megtestesíti az istenséget, kivitt eszméje nagyszerűségével meg-
rázza a' lelkeket, hogy a' köztetszsében halhatatlanságot vivjon ki magának, . . . 's művész a' szó legvalódibb értelmében. Egy illy kitünő tehetség elég arra, hogy magával együtt nemzetét is halhatatlanítsa, ha az pártfogolás által magát rá érdemesítette. Emez vagy a' másoló gépiességen nem emelkedett felül, 's mert ideája nem volt, mellyel lelkét visszatükrözhetette volna, emléke a' sirt soha sem éli tul.

Magyarország soha sem volt szegény egyes kitünő tehetségekben. Egyedei mindég voltak, kiket ha pártolni eszébe jutott volna, most rájuk büszke lehetne. De nem volt képes érezni n' nagyság örömerzetét, melynek hiányát most fájdalommal érzi. Azok, kiknél tehetésre anyagi erő nem hiányzott, hazájokat is csak annyiban ismerték, hogy onnan kaptak mindent, mit külföldön könnyelműleg fecsérlettek el. Vadász 's ölebeiket többre becsülték minden szellemi élvezetnél. Hiuságból ezeket költöttek, de a' nemzeti jóllét oltárára fillérjük sem volt. — A' több osztály szegényebb volt, hogy sem áldozni birt volna. Illy viszonyokkal a' művészet kibékülni nem birt, avatottjai rendesen éhen haltak vagy kiköltöztek. Más nemzet a' távozókat tárt karokkal fogadá, mi észre sem vettük, hogy mit vesztenk el. Csuda-e, ha illy viszonyok közt:

a' Magyarának önálló művészete soha sem volt.

Az egyes művészek megszűntek mieink lenni azon pillanatban, mikor a' résztvéltenség hideg karjával eltaszítánk hazánk kebléről, melynek mindent fölajánlottak. Átolvadtak azon nemzetiségbe, melynek körében pártolásra leltek, 's a' magyar dicsőség egén ragyogni megszűntek.

Legujabban annyira haladtunk, hogy az érdemet — ha máskor nem is — legalább halál után elismerjük. Ez azon lépeső, mellyen jelenlegi miveltségünk áll. Itt tovább nem maradhatunk, ha csak magunkat compromittáltatni nem akarjuk. Az elismert érdemet jutalmaznunk is kell, annyival inkább, mert a' művészet nem selyem ágyon terem, 's nincs le-
verőbb a' művész lelkére, mint azon gondolat, hogy rá anyagi szükség nyomasztó sulya nehezül. Olly állapotba kell helyeznünk őt, hogy művészetének élve minden mást feledjen, 's a' szenvedések keserü érzete ne kényszerítse arra, hogy megátkozza a' percet, mellyben olly pályára szánta magát, mellyen vagy háládatlan hazáját vagy jövőjét kell megtagadnia.

Mi sokat veszítettünk a' művészet 's különösen a' festészet mezején. Marco a' világhírű tájfestő megszűnt mienk lenni. Mig hazájában Pesten volt, senki sem törődött vele, 's a' nyomor — mellyel küzdött — honát elhagyni kényszeríté. Zichi fiatal festő, a' műkiállításra leküldte képeit, mi nem tudtuk méltányolni, 's magához édesgette az orosz udvar. Régibb időben Budavár ostromát rajzolta le egy hazánkfia, 's általános tetszést aratott mindenütt. Bizott nemzete nagy lelkűségében, 's . . . éhen halt meg. A' szobrászat terén ott van Ferenczynk, összetörte a' vésőt, mellyel Mátyás szobrát faragni akarta. De minden vagyona utánna sirt. 'S mivel jutalmazta a' nemzet? . . . Feledéssel, 's csupa tiszteletből áldozatai iránt, a' megholt nádor emléke elkészítését müncheni szobrászra bizza. Így jutalmazták nálunk eddig az érdemet.

Ez így többé nem lehet. Mutassuk meg tettekkal hogy ébredünk. Hogy megmutathassuk, az ut nem hiányzik. Itt Bécsben ujjal egy kitűnő magyar művész vonja magára a' figyelmet. E' művész

Petrich.

Teremtő lelkének kiapadhatatlansága, magas phantasiája, szívet 's lelket megragadó költészete, az ezekkel párosult nagyszerű kivitel, mit Waldmüller világhírű iskolájában egy év alatt sajátjává tett — élő tanui annak, hogy Olaszhon nagy művészeit ha felül nem haladja is, de mellettük bizonyosan szégyen nélkül fog megállhatni.

Azon ponton állunk, hol elvesztését minden pillanat lehetővé teszi. O az akarat szent erejével vonszódik hazájához, azt akarja halhatatlanítani, nyerendő babérait nemzetisége oltáránál készül letenni, — de az anyagi szükség érczfalán megtörhetik akaratának szentsége. Rontsuk le ez érczfalat pártfogolásunk által, mig tehetségünkben áll, 's ne veszelytsük el őt. Az orosz udvar figyelemmel kísér minden feltűnő egyéniséget, 's a' magát másképföntartani nem tudót előlünk könnyen elragadhatja.

Zichi 12,000 rúbel évi jövedelmet huz az orosz udvartól. Tőlünk Petrich ennyit nem kíván. Sokkal szerényebb, hogy sem a' veszélyben forgó hontól ennyit kívánhatna. Megelégszik annyival, mennyi önfentartására 's művészete folytatására megkívántatik. Keblében magasztos honszeretetnek mennyei lángja ég, mit a' hazának méltányolni kell. A'

méltánylás lehetőségét kétségbe vonni nem lehet. Belügyeink kormányzata önkezünkben van, annak miként lee dő használása akaratunktól föltételeztetik.

Tagadhatatlanul igaz, hogy a' hon megmentése teendőink legszen-
tebbike. Ha ezt kétségbevonnám, megszűnnék jó hazafi lenni. Kétségbe-
vonni nem is akarom. De ha a' hon megmentésén kívül áldozhat a' nem-
zet, úgy mindenek előtt művészetünk felvirágoztatását kell előmozdítani.

Kik vasutat építhessenek, mindég lesznek: de művész nem áll elő
akkor, mikor a' nemzet tetszése jónak látja azt előszólítani. A' lehetőség
itt is személyek életéhez van kötve, 's e' lehetőséget valósággá emelhetjük
Petrich Soma pártfogolása által. Használjuk az alkalmat, míg nem
késő !!!

Petrich festészetének tárgyait a' magyar történetből meríti, 's láng-
lelkének magas phantasiájával övedzi körül mindegyiket. Most végezte
be „Szent István ébredését“, a' mint előtte a' gyilkos lélekéberségét
vesztve arcra borul, 's háttérben égő fáklával megjelenik a' boszuló
Nemesis. Meglepő e' kép, minden egyes pontja életet lehel, mintha a'
művész rajzával magát a' természetet lopta volna meg. Az élethűség, ne
tovább-ját költészete fonságával isteníti meg.

Ha az anyagi szükség lánczait földoldja a' nemzet szent géniusa, akkor
rögtön a' „Mohácsi temető“ festéséhez fog. Tárgya az elesettek temetése
leend. Teremtő erejének nagysága kezeskedik e' gyászemlékü esemény
lélekrázó kiviteléről. Előleges vázlatát láttam csak, 's e' látvány elég volt
arra, hogy meggyőződjem nagyszerűségéről. E' képeket látni kell, leírni
nem lehet. A' figyelmes néző előtt minden vonás önmagát dicséri azokban.

Számos idealis compositiói is vannak Petrichnek. Eszmedús lelkének
teremtő ereje leginkább ezekből sugárzik vissza. Ezek közül bármelyik-
nek kivitele európai hírnévre jogosítandja. Hogy ezek kivitele helyett
történeti képek festésével kezdte pályáját, azt honszerelmének kell tulaj-
donítani. Műveivel nemzetének érdekesebb eseményeit akarta hallhatatlá-
nítani. Ő ránk nézve el lesz veszve azon pillanatban, mikor részvétlensé-
günk a' történeti festészet teréről leszorítandja. Mint eszmei festő megszűnt
mienk lenni. E' térenni legelső föllépte a' világ fiává avatandja. Ott majd
jobban tudják méltányolni. Még a' magyar aristocraták is kapva kapják
majd műveit, — ha neve a' külföldi művészek koszorujában fog tündök-
leni. Nekik már meg van ez a' különös gustusok. Mindent szeretnek csak
hazai ne legyen. Még kopót 's kutyapeczért is Angliából hozatnak. A' le-
vegőt se szerették, ha magyar volt, azért jöttek föl csak nem egytől egyig
Bécsbe. Most azonban a' forradalom szele haza sodorta őket is. Hejh!
csak azt a' rögzött külföldieskeést ne vitték volna haza magukkal. Nekem
van is reményem, hogy azt csakugyan itt hagyták. Az elvesztett nemessé-
get léleknességben fogják majd visszaszerezni. Áldoznak egytől egyig
a' hon oltárára. Pártolandják a' szellemi 's anyagi előmenetelt. Fölvirá-
goztatják a' hazai művészetet. Kötelességüknek ismerendik a' jelesebb
művésznek célhoz segítését. Nem physical, moralis kötelességüknek. Ju-

tálmazni fogják Petrich fáradozásait, 's roppant vagyonbeli áldozatát az által, hogy tetteleg bizonyítják be, miszerint a' volt magyar aristocratia nem engedi lelépni a' művészet pályájáról, 's — ha másképp nem lehet — fényüzési czikkeit kevesbítendi, 's nélkülözése erkölcsi hatalmával fogja elhárítani utjából az anyagi szükség rémördögeit. A' catholicus főpapok, p. o. Zichy veszprémi püspök, látják, hogy a' boldog emlékű restellatiók fénykora lejárt, 's a' vámosi, szentgáli, szabadi, 's tudja isten még miféle nemes uramék nagylelkű megajándékozása czélhoz nem vezet . . . . . fölhagynak azok közt az ajándékozgatásokkal, 's 40,000 forintjaikat a' művészet oltárára teszik. A' káptalanbeli urak is kevesebb szakácsnét 's szobaleányt tartanak, hogy a' fölöslegest följáánlhassák. 'S mindjárt lesz segítve minden. Jó emberek is ezek a' papok. Eddig is csak azért nem adtak, hogy váratlan föllépésükkal kellemesen lepjenek meg bennünket. De meg előre látók is. Tudták, hogy majd szükség lesz rá, azért előre beszédtek lassanként a' kincseket, lerakták a' szeretet istenének egyházába, hogy ha a' hon veszélyben forog . . . . 's a' szellemi és anyagi jóllét pangása tevékenységet igényel, — lehessen valamivel a' megakadt státus gépezet kerekeit forgásba hozni.

Szent István ébredését leakarta küldeni Petrich a' legközelebbi pesti múkiállításra. E' kiállítás azonban szerencsésen elmaradt, Rendezői nagy bölcsen elgondolták, hogy a' mostani forradalmas időkben képeket nem fognak kapni. Ki az ördögnek is jutna eszébe most Pestre képeket vinni? így vélekedtek holmi Marastoniféle főfő emberek. Ugyan meddig tűrjük még azt a' Marastonit, hogy kontárkodásával szégyenpadra állítsa hazai művészetünket, melynek vezetőjévé erőszakolta föl magát? . . . . . Képzelt nagysága nimbusában meddig tartja fogva meggyőződésünket? . . . . . Pártolásával meddig tesszük nevetségessé magunkat a' külföld műértő értelmisége előtt? . . . . . Mikor látjuk át, hogy Marastoni meg sem közelítette azon Parnaszt, hol a' művészek bölcsőjét ringatja a' végzet? . . . . . Hinnem kell, hogy Marastoni közremunkáltával lett elhalasztva az idei múkiállítás. Pedig kedvezőbb időben nem is igen lehetett, mint most, mikor a' nemzet-gyűlés összeülése közeleg. Bécsben is forradalom volt, még is áll a' múkiállítás, 's van kép . . . . . de elég. Lett volna Budapesten is. Petrich képe kiállíthatása maga is megérdemelte volna. A' nemzeti múzeumnak is tér nyílt volna, hogy a' kép megszerzése által tanusíthassa pártoltatásának czélszerűségét. E' térről leszorítva azonban még most sincs a' nemzeti múzeum. Csak akarát né hiányozzék, még mindig megszerezheti. Petrich lemegy nem sokára Pestre, 's alkalmasint lefogja magával vinni e' képet is. Ha a' nemzeti múzeum meg nem szerzi, úgy bitorlója lesz nevének, 's rendeltetésével ellentétbe jön. Majd meglátjuk, hogy méltó-e ez az intézet a' nemzet bizalmára vagy nem? . . . . Kettős érdek ösztönözheti megvétele . . . . . a' magyar történet iránti kegyelet . . . . 's a' fiatal magyar művésznak pártfogolása.

A' művészet nevelési közügyérünk hatásköréhez tartozik. E' közügyér Eötvös. Neve 's munkáiból sugárzó nagy lelkülete biztosítanak a' fe-

löl, hogy hivatásának a' nemzet várákozásához illőleg felelend meg. A' hazai önálló művészet alapját megvetni most kedvező alkalom van. Ez alkalmat ő nem fogja elszalasztani akarni, mit annál inkább reménylek, mint-hogy ez ügyben az összes ministerium Waldmüller által pártolásra van fölhíva. Ugy hiszem, hogy eddig a' fölhívó kérelemlevél közügyeink kezében van. Magyarhon fölébredésének dicsőssége nagy részben őket illeti, legyen övék a' hazai önálló művészet megalapításának dicsőssége is.

Országháza maig sincs a' nemzetnek. Ezt építtetnie kell. E' háznak olly nagyszerűnek kell lenni, hogy 18 milliónyi nemzet méltóságának megfelelhessen. Én nem látnám czélszerűtlennek, ha falzatára a' magyar történet főbb eseményei avatott kéz által lefestetnének. Ez rendkívül fog-ná emelni nagyszerűségét, 's a' mult magasztos emléke kellemesen hatna ránk mindannyiszor . . . . . valahányszor a' magyar nemzet e' szentek szentjében az ország képviselőit összegyűlve látnók. 'S ha a' honfiak lelkesedése áldozatkészséggel járul e' czélhoz, 's ohajtásom ígéje testté leend, akkor Petrichnek gyönyörű tér nyílik, 'smint Raphael a' Vaticánban, ugy ő is a' magyar Ország-házban nevét 's vele együtt hazáját is halhatatlanitandja.

Még több művészek is vannak az itt tartózkodó magyarok közt, kiket a' haza figyelmébe ajánlani köteles vagyok. Illyen többek közt :

Jakobei.

Ezen fiatal művészből Barrabás legnagyobb vetélytársát fogja találni. Élethű arcképfestése alkalmasint túl haladja hazai festészeink tökélyét. Ha lemegy Magyarországra, nehezen lesz a' pestiek között, ki vele mérközni tudjon. Technicája csak nem páratlan, 's e' mellett a' lelket igen hiven tudja a' levett képen visszatükrözni. Ha Pesten egyhamar nem tud elsőséget kivívni magának, annak oka nem gyengeségében, hanem versenytársainak korábban kivívott hírnevében rejlik. Oltárképek festésére is nagy hajlama van, 's e' téren is bátran ajánlhatom. Vannak compositiói is.

Dicsérettel említendő

Haan

is. Benne a' hon egy második Marcót fog nyerni, ha pártfogolandja. Csendőlet képei meglepők. Csaknem Apellesi tökélyvel vannak itt rajzolva a' természeti tárgyak. Tájképei egyszerűen fenségesek, 's éppen ezek kölcsönzik nekik azon bájt, melyre az ember önkénytelenül rá nyomja a' tökély bélyegét. Arcképeiben is az élethűség bámulatos. Ez különben a' Waldmüller iskolájából kijövőeknek sajátja szokott lenni.

Petrich, Jakobei, 's Haan mind hárman Waldmüller iskolájából kerültek ki, — 's méltók mind a' hárman, hogy a' nemzet által pártfogoltassanak. Pártoltatásukkal hazai festészetünk alapja lesz letéve, 's nekem egy szent vágyam teljesül, ha látom, hogy a' magyar áldozatkész-ségével a' művészi népek sorozatába lépett!!!

PAP GÁBOR.

TERÉZ EMLÉKEZETE.

I.

Borongó felleg száll a' csendes táj fele,
 Nehéz cseppeket rejt annak a' kebele;
 'S míg árja megered:
 A' fellegnek árnya reszketőn terül el
 A' csendes táj felett.

Sírod a' csendes táj korán elhunyt halott!
 Borongó fellege sírodnak én vagyok,
 'S míg könyúm hull azon:
 Rávetem messziről fájó lelkem árnyát,
 Sötétlő bánatom.

Nem voltál testvérem, nem voltál kedvesem,
 Mégis szerettelek őszintén, melegen;
 És testvéred se' szán,
 Talán kedvesed se' szánna jobban mint én,
 Te kedves jó leány!

A' kit én szeretek, a' ki engem szeret:
 Kevesebb van ismét, kevesebb van veled!
 'S ha ekkép hagytok el:
 Fa leszek ma holnap, a' mellről örökre
 Lehullott a' level!

Mert nem olyan az én éltém mint a' fenyő,
 Mellynek mennyi lehull, annyi új lombja nő,
 'S mindig zölden marad;
 Elhullnak kedvesim, és én nem keresek
 Helyökre újakat.

Üres a' helyed is, kedves halott, üres!
 Mert nagy útra kél az, ki olyan jót keres
 A' millyen te valál!
 Hiába, hogy néha neheztelt ajakad,
 Áldott szelíd lelked mást beszélt az alatt
 Szemed sugárinál!

II.

Meglátogatlak jó halottam!
 A' kakukfüves temetőn;
 Hol hű barátnőd fájdalom közt,
 Melly lelkén most is ki-kilobban, —
 Korán a' föld ölébe tön.

Dajkája volt végperceidnek. . . !
 Kezével fogta bé szemed;
 Azt a' fehér halottruhát is
 A' mellyben szépen eltemettek:
 Ő készítette el neked!

Ah, — mindenre emlékezik jól . . . .
 'S ha majd kimégyünk csendesen
 Hozzád a' gyászos temetőre :
 A' fájó emlékü napokról,
 Ő mindent elbeszél nekem.

De künn elhallgat. . . . . mért beszéljen,
 Midőn könnyhullatás beszél . . . ?
 Oh jó leány! mindent megértetek,
 — Melly lelkemet meghatja mélyen :
 Sírfád sötét betűinél.

III.

Kedves halott felett,
 Zöld hant hamar, hamar fakad ;
 Kedves halott felett,
 Hü gond ápol virágokat.

Az én kertem kopár . . . .
 Vad füvek ingadoznak ott ;
 Sírodra oh leány,
 Virágot én nem adhatok !

Hantot viszek reá. . .
 Sötét-zöld pázsit én dalom ;
 Dalommal sírodat,
 Kedves leány behantolom !

TOMPA.

SZOMORÚ NAPOK.

(Folytatás.)

IV.

Isten látogatásai.

Sötét volt az egész vidék, fele múlt el az éjnek, az élet nem volt sehol.

De e' sötétségben nem lakott az álom, Isten rettenetes szava elűzte azt az emberek szeméről, úgy mennydörgött az ég, mintha szét akarta volna morzsolni e' ködös csillagot itt alatt. — Ki birt volna alunni ilyenkor ?

Egyik villám a' másikat követte. Ha néha a' harsogás szünetet hagyott, lehete hallani a' harangszót, mivel babonás népek szálltak táborba a' világijesztő fergeteg ellen.

Hallgatva imádkozik ilyenkor minden lélek néma fekhelyén. Egy ablakban sem ég a' gyertya, szembehunyva fekszik takarója alatt az álmából fölriadó 's bűnei jutnak eszébe 's azoknak büntetése, — a' halál.

Csupán egy háznál nem alszanak. Talán senki sem alszik ott, a' ház urától kezdve a' házörző ebig. A' földesúr háza ez, ablakai mind ki vannak világítva, ajtajai zárva mind.

A' kertre nyíló szobában egyedül volt az' anya és beteg gyermeke.

A' gyermek forró lázban volt, iszonyúan félrebeszél; arcza vonásai változtak minden perczen.

És az anya minden szavát értette halálos lázálmának, azon vonások minden kifejezésiben feltalálta a' gondolatot, mellynek iszonyú változatai alatt egy férfi szív is megtudott volna szakadni.

Mit kelle szenvednie!

Ki mérget vesz be, iszonyúan hal meg, egyenként szakadnak el erei, inai, ízei ropognak velője összeég. Oh de mi ez azon halálhoz, mi a' megmérgezett léleké! Amabból tán van gyógyulás, emeből soha. Amazt tán bevégzi a' sir, ezt az sem; innen is, túl is rajta átok az emlékezet.

Megbünteti az Isten az apák bűneit a' fiakban és az unokákban negyed íziglen. Beoltják vérük rosszását fiaikba, egyik nemzedék a' másiknak adja azt át, nyomorék, mikor születik, bűnös, mikor eszmélni kezd, kárhozott, mikor meghal.

A' gyermek homlokáról gyöngyözött az izzadság; olyan már három nap óta, mint a' halál. Nem olyan, mint a' halál, mint valami a' halál után.

Az orvosok azt mondák, lehet: hogy megél, de örök időkre tébolyodott marad.

Minőjövendő egy négy éves gyermekélethez! Terheül a' világnak, terheül önmagának, a' lélek halála után évtizedekig élni. Örökre tébolyodott.

Jót tenne vele, ki megtudná ölni. . . .

Fogja-e Isten tenni? . . . Vagy élve akarja őt hagyni, hogy az élő kárhozat arczával rettentő példát mutasson a' népnek, eleven tanújelét büntető kezének? . . .

Elfogad-e váltságul ennyi szenvedést az apa, az anya, az öregapa összes bűneiért? vagy a' milyen hosszúk voltak a' vétkezés évei, oly hosszúk leendnek a' büntetésé? . . .

Ki lesz, a' ki szenvedéseinek véget vessen? . . .

Hallgatva ül ágya fejénél az édes anya. . . .

Nem, ő nem teheti azt.

Hiszen ő mégis anyja neki. E' fiatal virág gyökerei félig még az ő szíve földébe vannak növe. Jótét volna ugyan rá nézve a' halál. 'S tán jobban el lehetne őt feledni, ha már a' föld alatt volna. De az életet nem adja ember, a' halált sem szabad neki adni. Várnia kell, míg a' kimért napok utósója eljön.

Pedig az csak néhány szoba kerülne.

A' halálmadár megsugta a' bűvös mondatot, mellynek hallatára a' halál megjelen.

De ki merné őt ilyenkor hívni, mikor a' mennydörgéstől a' föld alapja reszket?

Szegény asszony!

Csoda: hogy ő is meg nem tébolyodik. Már sirni sem tud, keble, mint piheg, — nem volna jó embernek tudni: miről ő gondolkozik.

„Hivnak! hívnek! rebegé a' gyermek. Fejetlen emberek. — Szaladnak utánam, — A' fekete kutya kaparja a' földet. — A' halott keze kilátszik. — Szegény kis Emma.“

Az asszony reszkette állt föl fekhelyéről, csendesen, nehogy zörögni találjon, állt fel székeről, az éjjeli lámpát az asztalon nem birta elfüni, lélekzete kevés volt reá, leverte azt onnét, úgy oltá el.

Azután a' sötétben az ablakhoz ment, megnézni: valjon be vannak e' jól húzva a' függönyök, nem néz-e be valaki onnét kívülről? tűzszerékkel, mik keresztül látnak a' fekete éjen. Hah! Minőt villámlott a' szeme közé! Azután ismét sötét lett; — senki sem látta, — senki. . .

. . . Elhatározta-e magát?

Visszament lassan az ágyhoz. A' gyermek rémségesen nyögött. Fájdalmas hörgése közt szavakat mokogott:

„Millyen kék — a' szája . . . Millyen véres — a' homloka. . . Szegény kis Emma.“

Az asszony oda hajolt ágya fölé. Látni lehete kisértethalvány arczát, a' mint néha a' villámfény átlobbant az ablakon.

. . . Elhatározta-e már magát?

„Szegény kis Emma . . .“ nyögé a' fiú.

E' nyögésre a' nő háromszor keresztet vetett mellére, 's tört hangon elfulladt szóval mondá:

„Ne temess el Ödönke, kis Emma nem sir. . . .“

Minő a' szíven talált vad madár sikóltása, úgy kiálta fel e' szóra a' gyermek, azután hosszat, nagyot sóhajta és elhallgatott.

„Hah!“ ordita kétségbeesetten az anya, mintegy föleszmélve a' bűvös kábulatból, mellynek hatása alatt szenvedett. „Segítség, segítség!“ 's őrjöngve futott a' csengetyűzsinór felé, melly a' kandalló felett csüggött alá.

Megkapta az arany zsineget, a' csengetyű szólt, mint a' lélek harang, midőn hirtelen földrendítő csattanás hallaték, a' száraz villám beütött a' kandalló kéményén át a' szobába, végig futott, mint fényes tűzkigyó a' csengetű sodronyán, a' csengetyű nyelve olvadtan hullt le, ekkor vakító fényvel futott végig a' csengetyűzsinór aranyos bojtján 's halk pattanással elenyészett.

A' csattanásra összefutott az egész cselédség.

Rémült, ijedt arczokkal jövének egyenként, lepedőkbe, ágyruhákba burkolva, ki mit kaphatott magára hirtelen, — mint kisértetek, fehér gyászruhában.

A' szobában két halott feküdt, az anya és gyermeke.

Holt, sápadt tetemek, arczaikat úgy feledve a' halál, a' mint kimúltak, a' rémület és kétségbeesés pokolkifejezésével.

Keserű jajkiáltás hangzott szét a' házban.

Jött futva az apa és nagypapa.

Víjjongva sikóltva, mint valami soha nem látott vad, rohant halottaira az édes apa, a' gyermektől az anyához és ismét vissza, csókolta,

tépte őket. Kebléhez szorongatá és üvöltött, mint kit az Isten irgalma elhagyott.

Tántorogva, némán jött a' nagy apa. Fehér ruhában, dült fehér hajakkal, mint kísértetkirály.

Nem tudott szólni. Szélütött nyelve egyetlen hangot nem adott kietlen bánatának. Térdre esett halottai előtt. Arczát fölemelte. Mint erőködött csak egyetlen szót szólni! — Egyetlen fájdalmas jajsztót, mely az egekbe hasson. És néma volt örökre. — Szája mozgott, mintha beszélne, de nyelve hallgatott. . . .

Oh mennyit kellett e' családnak vétkeznie: hogy annyit szenvedjen?

JÓKAI MÓR.

(Folytatása következik.)

M u t a t v á n y

LEHEL

czimű hőskölteményből.

— — — — — Többen
Előterjesztették, a' mi volj fejükben,
Ki a' három öreg vezért magasztalta,
Ki meg a' fiatal Zoltánt buzditotta;
Nem tanulták, mégis sok szépet beszéltek,
De legszebben szólott — mindnyán úgy ítéltek —
Ki azt tanácsolta, hogy fejezze be ma
Az országgyűlését országos lakoma.

Egy sem gáncsoskodott, mind helyben hagyá, mind,
'S fényesen megülték e' napot apáink.
Dél előtt komolyan a' hol tanácskoztak,
Dél után ott vígan ettek és boroztak.
Ugy vagyon, boroztak, pedig hatalmasan,
Válogatva Tokaj 's Ménes boraiban. . . .
Jól tették, azt mondom; a' ki inni nem mer,
Ha talán ember is, de nem magyar ember.

'S mikor már az ebéd felén túl esének,
Jöttek, a' mint illő, a' felkészöntések,
Éltették a' haza minden jelesebbjét,
Éltették magát a' magyarok istenét,
És mikor vége lett a' jó kívánságnak,
A' muzsikuskok rá hangos tust huzának,
A' sok összeveszett hang forgott a' légben,
Mint a' por a' forgó szélnek örvényében.

Fölállott Lehel is, nagy lett a' csendesség,
Noha egy kicsit már nehezűkre esék,
Hogy elhallgassanak, mert a' bor hatalma
Ösztönözte őket zajra, rivalomra;
De dicséretükre legyen mégis mondvá,
Egyetlen egy sem volt köztök olly goromba,
Hogy, míg a' beszédet Lehel nem végzé el,
Zavarná a' csendet csak egy kölhentéssel.

Fölállott Lehel. Nagy, kopasz homlokára
 Rá szállt a' bor lelke rózsaszín sugára,
 'S lenn a' képe alján torzonborz bajusza
 'S rengeteg szakállá széleshosszan úsza;
 Olyan volt, mint mikor az ég egyik fele
 A' pirulni kezdő hajnallal van tele,
 A' másik felén meg szürke felhőtábor
 Lengeti nagy szárnyát szellők játékától.

Fölállott Lehel szép lassan, és fölállván
 Egy hosszút simított bajuszán szakállán,
 Vesződött arczával, hogy mogorva legyen,
 Mert az volt ő neki a' természetiben,
 Hogy a' jó kedvet és a' tréfát szerette,
 De ilyenkor képét szörnyen ránczba szedte;
 Minél komorabb volt szeme pillantása,
 Lelke annál inkább hajlott a' vigságra.

Szólt pedig ekképen, a' kupát emelve,
 A' melly színültig volt sötét borral telve,
 „Fünek fának ittunk már egészségére,
 Talán el is fogyott már a' hordók vére,
 Pedig még hátra van egy nagy isten-élte'ss',
 Mit el nem hagyhatok, hogy ne legyek vétkes,
 És a' kiért inni nekem áll tisztemben,
 Minden jó magyarnak részt kell venni ebben.

A' mi szerelmes szomszédunk, a' német,
 A' kiért ezennel csavarom elmémet,
 Hogy találjak hozzá nem-méltatlan szokat,
 Mire engem forró barátságom nógat;
 Mert barátja vagyok a' német sógornak,
 Mint e' tolakodó légy itt az orromnak;
 Noha neki nem kell az én barátságom,
 Oda tolakodom és reá tukmálom.

Nem tehetek róla, hogy engem nem kedvel,
 Én a' lelkén függök teljes szeretettel. . . .
 Bár szeretetemnek olyan súlya volna,
 Hogy lezúzhatnám őt véle a' pokolba.
 Kedves németjeim, hogy ne szeretnélek,
 Legvigabb napjaim nálatok telének,
 'S kiknek boldogságom részét köszönhetem,
 Hogyan állhatnám meg, föl nem köszönteném?

Jámbor szomszéd német, világ minden kincsét
 Szerenese markai országodra hintsék,
 Legyen olly bőséged, annyi gazdagságod,
 Hogy szinig megtöltsön minden magyar zsákot,
 Adjon isten neked mindig bő nadrágot,
 Hogy elférjen benne egész bátorságod,
 'S a' mennydörgös mennykő ne üssön meg téged,
 Bizza a' magyarra ezt a' mesterséget!“

PETŐFI SÁNDOR.

E L V Á L Á S.

I.

Elválás : ez az embernek rendeltetése.

Elválási fohásza az égtől elvált léleknek, az ujonszülött első sirása.

Elválási fohász az ember véglehellete.

Elválási fohász az élet minden percze —

Mint zárt bimbó nyugszik előttünk a' kised, ez a' virága egy életvilágnak. Az ártatlan arcz megdicsőülten nyugszik az évek forradása nélkül, a' szenvedélyek tűzbélyege, a' bűn égetésjele nélkül : és úgy nő fel szépen tisztán hű anyja gondos ápolásán ; az életet más oldalról nem ismerő, mint az anyai 's gyermeki szeretetről. Keble vidoran nyiladoz minden szép, minden gyönyörnek.

A' lélek is teljesen ki van már engesztelődve komornak vélt sorsával ; mert hisz ő nem érze még semmi fájdalomast, semmi földit

Estenkint elhagyja földi lakát testvéreit meglátogatandó, és azok szívesen fogadják őt, mert hisz ő olly tiszta, olly isteni még a' mint vala. Bibeszél nekik a' gyermek szende érzelmiről, nemes szándékiról, és isteni reményiről : 's azok örömmel töltödvé, átkarolják a' kedves jövevényt, 's így egybefonva mennek az isten-részek atyjuk szent trónja elébe, mély áhítattal könyörgők az ártatlan boldog élteért. Az atya örül gyermeki eme szép imájának — mert biz az égben sincs szebb ima a' testvéért imázó lélekénél — 's mosolygó arca megmondja nekik, hogy kívánságuk teljesülend.

Ezután búcsút vesz szeretett testvérítől, 's vidoran tér vissza Aurorával együtt lakába. —

Nem sokára, fölébred a' gyermek, szive derült, mert angyalok játszadoztak vele ; arca mosolyg, ez a' lélek tiszta mosolygása.

Oh! de gyönyörű szép volna az élet ha váltig így folyna!

De jön a' koristen, harsogtatja mennydörgő szavát „váj el“ és a' gyermek vonakodik ugyan eleintén, de csak nem sokára észreveszi, hogy valóban, el is vált már a' boldog életkortől ; napjai nem folynak többé, olly könnyedén, olly gondatlan, ártatlan örömek között.

Szívében vágyakat érez keletkezni 's azokkal szenvedelmeket, melyek emésztőn rágódnak ifjú életén.

Lelke gyötörtetik, el kezd sötétülni.

Este az álom angyala kissé késik : a' zajló szenvedély, a' tomboló fájdalom visszariasztják. Csak késő éjjel vehet erőt rajta.

Akkor, elaltatja a' szegény szenvedőt és visszavarázsolja az eltűnt boldog korba, hogy — ébredtekor ujra feléledjen, a' tán indulni már késő elválási fájdalom —

Addig elhagyja megint a' lélek sötét lakását, de többé nem röpülve, ballagva jár leveretten, mint a' férjétől elvált, szülőihez visszatérő nő : az előcsarnokban megáll, párhuzamot von inneni elválása 's visszajötte közt, és — nem bir tovább menni. —

Meglátják testvérei, elszororodnak sorsán, megint lépdelnek az isteni trón elébe könyörgők esedezők, segítene e' gyötörtetett lelken.

A' jó apa megint hajol gyermeki kérésére, 's ekként szól a' csüggedt lélekhez: „Ime, itten egy tűzszikrát adok neked; de jól vigyázz rá, mert ez az isteniség legdrágább szikrája; ez egy alkotó erő, e' nélkül nem volna világ; evvel teremtem az elemeket; 's azért mi az égben, ezt elem-szernek nevezzük, — a' földiek pedig szer-elemnek!!!

Villámsebtével tér most vissza.

Elhullnak az éji kísértetek, szétoszlanak a' daemonok, eloszolnak a' szenvedélyek: e' kebelhez többé földi szenv nem ér, mert az elem — isten lakja azt.

A' fiatal szeret.

Számaára nincsen mult, mellynek fel-felmerülő árnyképei elhomályosíthatnák napvilágát. A' jelenbei mélyedése felülepíti a' multat és a' jövőt, mint isten előidőtlen örökségben: az idő erőszakos folyama számaára tágas kiterjedésű csendes tenger, mellynek gyöngyei a' felületen uszálnak, 's legkisebb veszélyeztetés nélkül szedegetheti —

Az emberi szív ezen istentől lakatva elfelejti, hogy ő teremtetett, és a' mi teremtetett az végetlen nem lehet.

Elfelejti, hogy szerelme tárgyának csak lelke azonult az övével, szíve pedig sors kezében van, hogy hatalmában áll az annak elszakítani azt, és azzá tenni, a' mi volt — porrá.

A' sors pedig joga fölhasználását mulasztani nem szokta.

Ő nincs többé. —

Most fölébred az elhagyott tündéralmából. Oh, melly keserű elválás! Haldokolva fekszik egy hatalmas isten, szétdúlt keblében, kin az istenek istene sem segíthet.

A' mindenétől megfosztott ember, oh, de nagyon szeretne kibontakozni az utolsó földi kapocsból is — de hivatását be kell töltenie: élnie kell még, hogy érezze a' válás legmetszőbb fájdalmát, — 'sazután elvál.

II.

De van egy elválás, oh, milly dicső! milly fönséges az. Ennél szebb, magasztosb jelenet az egész természetben nincs; azaz ifjúé a' csatatéren.

Oh ti szülék ezrei, testvérek, nők 's arák! kik e' szavaknál összerázkodtok, és a' pusztá gondolatnál is, „hogy e' nemes tüzes, ártatlan szép ifjú-szív kebleteken ne verjen többé, hanem ismeretlen más holt szíveken nagy sírban fekdüdjék“ könnyeket hullattok, hullassátok csak azokat; de midőn szemeitek kiszáradtak, nézzetek világosabban és merőbben a' küzdők után, a' mint elsülyednek, vagy inkább fölszállnak, 's könnyeitek hullani fognak, de lelketek gyönyörködni fog.

Nézzétek meg ifjutokat lerogyása előtt, az övétől elvált vidám búcsuval, erő és reménynyel teli, a' haldokló lankadt búsongása nélkül dől a' tüzes csata — halálba, mint egy napba, merész szívvel, a' mély poklokot kész elviselni — magasztos reményektől körüllegve. A' dics közös tűz-rohamától körülzajogva, és vitetve: dőlő barátok és dőlő ellenek egyaránt

nekitüzesednek a' halálnak; és a' zúgó haláljelenetek elborítják a' zajongó világot, köddel, fénynyel és, szivárvánnyal. —

Minden a' mi csak nagy az emberben, isteniesen fénydúsan áll keblében, mint egy isten-teremben : kötelesség, haza, szabadság és a'dics.

Most, midőn a' föld utolsó sebe jön mellére — az átszellemült nem is érzi, egyetlen gondolata, hogy a' hazáért esett. Ezután mén föl mint győző a' béke tágas országába.

Oh, milly dicső ez az elválás!

Szülék! kik még egyszer akartok könnyeket hullatni, hullassatok, de öröm-könnyük legyenek azok, az emberiség erején az ifjuság tiszta napfényén, hullassatok örömkönnyüket tenszívetekén, a' melly inkább kész a' fájdalom égő könyűit, mint a' lélek-győzelem örömeinek nélkülözését elviselni.

Igen, sőt legyetek büszkék ti szülék, mert ti is harczoltatok, mert áldoztatok : hidegebb életkorotokban egy szívet, melly a' tietek volt — odaadtatok a' haza nagy szívének.

Higyétek a' közjóért még csak egy halál sem marad sikertelen, kor — és népboldogítás nélkül : a' csatatűz halálhamvából a' legszentebb Phönix föléled : a' küzdők sirokbán fekvő vázai a' horgonyok, mellyek alant láthatlanul tartják az álladalom hajóit!!

HELLER N.

EILENEINKHEZ.

4 8 4 8.

Feni fogát ránk a' szomszéd —

Nem férhet a' bőrében..

Még azt mondja hogy : megfordik

A' magyarnak vérében.

Drágán mérik azt minállunk,

Minden cseppért száz halál...

Rajta tehát hetvenkedők!

A' magyarnép készenáll.

Áll miként háborgó tenger

Közepén kelt sziklakó;

Sujtson villám, zugjon szélvész

Nem remeg, nem mozdul ő.

Szabadsága érzetében

Győzhetetlen óriás,

Ám azért hát istenén kül

Megse is támadja más.

Vagy — ha támad, imádkozzék...

'S jól vigyázzon magára;

Mert Pilátushoz fő nélkül

Kergetjük vacsorára.

Rosz cimborák! mi töletek
Kis ujunkat sem féltjük,
Őseink szent örökségét
Félhalva is megvédjük,

Padra huzzák fejeteket,
'S nektek ez tán nem elég?
No hisz se baj!... Számotokra
Lesz magasabb hely is még.

És lesz azon korcsmagyarnak
Büntető kar mindenhol,
A' ki saját nemzetének
Hálátlanul vészt kohol.

Átok száljon emlékire
Harmad... század íziglen,
És a' föld se szenvedje meg
Csontját anyakeblében.

FINTA KÁROLY.

EGY TÁBLABIRÓ VÉGRENDELETE.

„Az atya, fiu és szent lélek uristennek nevében! ámen. Én tekintetes, nemes, nemzetes és vitézlő Csibuki Csibuk Péter dohányfalvi compossessor 's isten kegyelméből több tekintetes vármegyék táblabirája, elkecserevedve nyúlok pennámhoz, hogy vele a' jelen háborgós időkben, végrendeletemet megírjam. Ha az árvíz elvitte szénaboglyámat, ha a' jég elverte vetéseimet, ha a' dög elpusztította juhaimat: megadtam magamat a' kénytelenségnek, isten akarta úgy, vaszteségemmel senki sem gazdagodott. Ha tisztujításainkon kimaradtam a' candidatióból 's megbukott az a' párt, mellynek részére savanyu boraimat a' pinczéből kihuzattam; ha sirtam, ha szenvedtem: megnyugodtam rajta; mert más alkalommal részemre fordulhatott a' koczka és én megmaradtam a' világ előtt — régiszabású táblabíró. . . De érzem, hogy az 1848dik évet nem fogom kilábolhatni egészen. Vandalok kezébe került Europa, kik nem kimélnék semmi szentet, semmi tiszteletreméltót, nem még rókatorkos mentémet sem. . . Vétenék apáim koporsója ellen, ha azt állitnám, hogy valaha illy gondolatoknak még csak árnyéka is fordult meg fejemben. — Használni akartam a' hazának minden áron, ha kellett volna, karddal is, mint ezt 1809-ben bebizonnyítottam; de mit tehettem róla, hogy ellenségeink dühös vakmerőséggel ragadták meg a' szekér rudját 's szél módjára vitték völgyön — hegyen, míg nem végre e' napokban összetört 's minket is szétzuzott, kik annak saroglyájába kapaszkodtunk, hogy visszartsuk! — Ha volt valaha gyilkos, kit szigorú számadásra fog vonni e' világ ítélőbirája: akkor az 1848-ik országgyűlést tudom, el nem mellőzendí; mert annak büntetéseért egész Hunnia, egy nemzet, egy megöszült táblabíró kiált a' magyarok istenéhez, kit hogy én nem sokára színről színre látandok, minden tagjaiban érzem és állhatatosan remélem. —

Tehát végrendeletemet irom. Hiszem még a' jóra való kutya, vagy káposzta is megrázza lábát, mielőtt megdögölne — 's azt mondják róla, hogy testál: csak én mennék a' más világra testamentom nélkül?! . . Az ég, engemet gyermekekkel meg nem áldott, mivel kedvemre való feleséget 30 esztendei keresés után sem találhattam: azoknak akarom hagyni holmicskémet, kik velem az

élet bajaiban hűségesen osztottak 's jó indulatjukat irántam minden lehető alkalommal megmutatták. És ezek között ragyogjon első helyen a' te neved, tudományos mestere Dohányfalvának, Kupai Máté! ki mindig úgy vélekedett, a' mint én akartam, akkor jött hozzám ebédre mikor én akartam, 's fentszóval olvasta előttem kedves Auctoraimat, mihelyt én akartam. Birja ezért örökösen a' Tövisk-éren levő 150 kapás szőlőm, olly meghagyással, hogy előbb ahhoz értő indzellérral nézesse meg, meddig valóban az enyim, miután 12 esztendő óta az egész oldalban nem forgott kapa 's a' giz-gaz benne egy kissé már összefutott. Ez egy darab szőlő az, melly még tulajdon rendelkezésem alatt áll; a' többiekre mások viselnek gondot régebbi szerződéseknél fogva. Ugyanezen „régebbi“ rubricába esnek minden más ingatlan birtokaim, pinceszim, házaim; miért is ezennel szívére kötöm a' posteritásnak, és saját boldogságára, idvességére, fenmaradására kérem, hogy Magyarországon a' zsidókat soha ne emancipálják. Egy sírjához közelgő táblabíró intése ez hozzátok édes hazámfiai, ki, hogy még saját curiáján halhat meg, azon politicának köszöni, mellyet ti most vak dühötökben megbuktattatok.

Örökös hálára kötelezett engem, igazságszerető adminisztrátorunk is, ki akkor, midőn a' közgyűlésen, az oppositionnak egy tagja, igazmondásomért már már czopfomba kapaszkodott — fegyveres katonákat rendelt a' terembe 's alkalmat nyújtott nekem czopfommal együtt ellillanhatni. Az ő protectorsága alatt voltam legujabban 3 évig fizetéses táblabíró 's ő düjtötte részemre a' diadalt ama nevezetes napon, midőn némelly nyugtalan vérű ujitók ellenében a' mellett vívtam, hogy a' sedriákban pipázni és aludni ezután is szabad leend. Conferenciákat sohasem tartott nálam nélkül 's mindig kikérte bölcs tanácsomat, mellyet én olly tiszta eredetiségében adtam át, mint azt a' szomszédban lakó öreg consiliariustól vettem vala. Igazi magyar szivességgel viseltetett irántam. Páratlan ebédeit a' más világon sem felejttem el. — Ő nála ettem a' legjobb rákot, melly állatok mindig rokonszenvemet birták azért, hogy hátra felé másznak; ő nála ettem a' híres külföldi tésztát, mellyet ők vakaróniainak mondtak (értsd: makaróni.) Mind ez, és azon sok szép ígérlet, mellyel Adminisztrátor ő mlga engem elhalmozott, és azon sympathia, melly szerint közgyűléseken is „édes urambátyám“-nak szólított, erősen megragadták lelkemet ezen pillanatokban. Neki hagyom azért Buktál nevű fiók agaramat, melly minapi agarászatomkor legtüzesebben vágott a' nyúl után 's el is fogja, ha előtte a' mőczé le nem bukik 's ő rajta keresztül, hasra nem bakfityez. Ő neki hagyom az édes apám nagyapjáról maradt azon nagy tájétkipipámat, melly mint mondják, Fráter György volt 's mellyen egy szétoszló gyülekezet talpa alá ez van metszve: „Ite, missa est!“ Ezen kívül ott hever a' királyi táblán egy 100 esztendőös iuris pöröm; annak szerencsés bevezése után két falu nézett volna reám. Tegye reá kezét ő mlga; ideje úgy is elég van; a' nyeremény — mellyet én ezennel cum appertinentiis ő exclra testálok — megérdemli, hogy érette áldozatot tegyen. —

De mindenek előtt téged kellett volna testamentomban legelőször említenem, távollévő kedves öcsém, szeretett Csalfi Kálmánom! Tudom, mikép sir most a' lelke ezen jó fiúnak, látván szegény hazáját az elmulás örvényében, 's hiv conservatív rokonait, nyilatkozni sem merő szívfájdalmak között. Milly igazi hazafiúi örömmel töltötte meg az országgyűlés kezdetén hozzám írt sorait, mondván: hogy nincs mitől tartanunk, mig a' felsőtáblának régi hatásköre megmarad, mert ha az alsótábla azt mondja: én így akarom: a' felső, egy két hétig húzza halasztja a' dolgot 's akkor azt mondja: én nem így akarom! És így magasztalta azon nemesen harczoló consiliarusokat, kiknek nyakuk keményebb volt azon aranyból, melly azt megkeményíté, 's ígérte, hogy lepingált képeiket nekem hovahamarébb megküldendi. . . . Sok szépet írt; sohasem feledkezett el rólam; méltó volt azon banknótákra, mellyeket utána Pozsonyba

küldözgettem. . . . És mi lesz jövődre belőle? . . . Lehetett volna egy becsületes bajnoka azon pártnak, melynek zászlója alatt öreg nagybátyja megöszült — most lesz kezelába azoknak, kik előbb ellenségei voltak; — lehetett volna elébb munkás, később nyugdíjazott tagja valamelyik dikasztériumnak — most lesz valami pernahájdér a' felelős magyar ministeriumnál. . . . Nem! ne legyen ott semmi! inkább legyen belőle borkupecz, mint magistratualis személy 1848-ban. — Felelős magyar ministerium! Hát nem volt-e jól dolgunk, mikor Ausztriának tartoztunk számadással 's éltünk és mozogtunk csendesen, illőleg respectálván egymás érdemeit?! Az kellett nekik csak, hogy fejtelenséget idézzenek elő az országban, mikor egyszájas ifjoncz praescribáleg tisztos táblabírónak, mikor kigúnyoltatik mindaz, mit a' régiség tiszteletessé tett. Eddig mi tisztviselők urai voltunk az alattvalóknak, ezután szolgáló lesünk; eddig mi adtunk kegyelmet, ezután nekünk kell azt kunyorálni; eddig a' mi hatalmunkban voltak a' jobbágyok: ezután mi leszünk az övékben. . . . Oh hogy még jobbágyunkra sem húzathatunk többé huszonötöt! azon okból mert a' törvény ki mondta, hogy jobbágyok többé nincsenek! Ha én ezeknek a' jobbágyoknak volnék, kigúnyolnám a' törvényt, megbosználnám a' törvényhozókat azzal, hogy csak azért is örökké jobbágy maradnék! . . . De te mind nem hallod ezen én panaszkodásimat, kedves Kálmus öcsém, 's mikor szemeid elébe fognak akadni e' sorok, bátyád már akkor a' megdicsőültek társaságából kandikál a' fölfordult világra. . . . Legyen tiéd mind a' két pár magyar diszruhám; viseld azokat megbukott ügyünkért olly lelkesedéssel, mint hajdani birtokosuk viselte. Le ne vágj egy zsinórt, meg ne hiányosíts egy gombot, sem dolmányomon, sem rókatorkos mentemen; ha ujitást vinnél rajtok véghez, megsértenéd hamvait annak, kitől azokat örökléd. — A' nadrágok eleje ugyan bő lesz kissé testedhez, a' mennyiben nekem 5 rőf és egy fertály kellett egy nadrágra: de ne bontasd el e' csekélység miatt, hanem tömesd ki hasukat gyapjúval, hogy hozzád pászoljon. Meglásd ott is megbecsülnek hasad miatt, hol észre sem veszed. Vidrabörkalpagom mellől, mikor az utósó restauratio alkalmával megszaladtunk, eltévedt valahol a' kócsag, 's mellé ideiglenesen a' seprőtalyut használtam. Ehez már szerezned kell egy új forgót 's magát a' kalpagot elküldened valami értelmes szücsmesterhez, ki megtisztítsa a' mojtól, mely az újabb időkben rútul bele kapott. Aranyos hüvelyű Fringiamra nagy gondot viselj 's csupán innepélyesebb parádék alkalmával kösd az oldaladra. . . . Ki húzni sohase próbáld, haszon-talan küzködnél vele; magam sem húztam ki 1809 óta. — Könyvtáramat szinte a' te kezeidbe ajánlom. . . . Én ugyan sohasem voltam nagy tudománybuvár, mindig practicumát szerettem az életnek, mit csak az is bizonyít, hogy immár isten kegyelméből 69ikbe fordultam: mindazáltal nem egy két jól darabot lesz könyvtáramban, melyekből megokosodhatol. Ott van: Horatius, Seneca, Cicero 's az újabbak közül Pietetus Theologiája, Kövi, Kitionics, Tinódi, Gyöngyösi, a' Fillértár és többek. . . . Egyet nem akarok neked hagyni könyvein közül, egy legnagyobb, egy legtisztetéreméltóbb auctort — az én áldott Verbőczy-met, melynek hova leendő fordítását alább írom le.

Ha készpénzem volna, hidd meg édes Kálmánom, azt mondanám: itt is te vagy az örökös; mert jól tudom, hogy az a' pesti élet költségesebb ám most, mint volt hajdan az én juratus koromban. Azonban egész világ előtt nyíltan van, hogy erszényem régen megpenészedett 's befogta az irgalmatlan pókháló. Három év óta a' fizetéses táblabírák sorából is kihúztá nevetem az oppositio 's most már azember a' gyűléseken csak ollyan pictus masculus. Aztán isten tudja mik történnek még! Itt azt beszélnek, hogy azok a' ministerek már a' megyéket is Pestre akarják vinni! . . . Öcsém Kálmán! ne kívánd, hogy tovább éljek! Megkellene hasadnia szívemnek, ha kőből volna is! . . . Ha betegség, vagy más egyéb akadályozna lejőni: ird meg hanyadik numerus alatt lakol — én a' mit neked hagytam, felfogom küldeni Mózesztől a' gyapjувására. Légy szüntelen

az, a' ki eddig voltál — igazi conservatív: terjeszd annak elveit mindenütt a' hol szerét teheted. — Ne hidd, hogy mindörökre azoké lesz az ország, hatalom és dicsőség, kik most felülkerekedtek . . . ti fogtok még itt egykor fényesen uralkodni, mielőtt az „ámen“ kimondatnék. Törekvéseid nem maradnak siker nélkül. . . Észre veszik azok, kik magosan állanak a' fejedelem trónusa körül, kik — mint administrator uram öcsém egykor mondta — mindnyájan a' mi embereink. . . Ne desperálj édes Kalmaus öcsém, neked van jövődöd. . . Én bízom benned, te benned újra fog élni eltemetett bátyád Csibuk Péter és Csibuk Péter személyében mindazon táblalabirák, kiket sehol e' világon, csak Magyarországbán állított elő a' természet játéka. —

Hozzád fordulok már most Judi lelkem, ki életednek javát az én oldalamnál pocskéltad el. Elpocsékoltagd, mert magvénültél a' nélkül, hogy férjhez mentél volna, mikor két kérőd is volt 25 esztendő alatt. . . Csak én tudom, milly megmérhetlen hűséggel ragaszkodott hozzám ez a' jámbor leány 25 egész esztendőn keresztül! Gyöngyvirágecztet tartott, hogy vele főfájásomban homlokomat megkenhesse; maga ment rákászni, ha másképen rákra szert nem tehetett, tudván hogy a' rákleves legkedvesb ételém; befutotta írósvajért az egész várost, mikor tehenünk nem volt; tavasz kezdetétől tél közepéig sohasem fogyott ki az apró marhából 's paprikás csirkéimért az egész vármegye respectált; főzni tudott; gazdálkodni tudott; tünni tudott, kéthárom esztendeig el volt egy kárton szoknyingben; elviselte a' mint illett, ugy hogy mikor leveté, egyenest a' gyűrűs' kezébe adta — gombos tőért. Utóljára bére sem volt nálam, — úgy tartottam mint a' magam gyermekét. Soha még csak meg sem dorgáltam, kivén, mikor eleinte magát bolondságból csunyán kipirosította, 's máskor midőn a' kölesemből behajtott szamarakat hirem nélkül kiadta. No ekkor heragomban azt is megmutattam neki, hogy millyen szerszám az a' karikás! Ő rajta feküdt háztartásomnak egész terhe; ő volt minden mindenekben a' nélkül, hogy valaha kezéhez ragadt volna csak egy talyuszálam is. Némellyek ugyan azt suttogták, hogy töképenzt rakott már félre magának az én Judim, mellyet én soha sem irtam föl a' kalendariumba!! Nem értem őt utól egy hajszelnyiban sem; de ha úgy volna, kemény büntetést hagynék neki azok helyett, miket most rá tesztálok. Rátéstálok ugyan is mind a' kétszobában levő bátoraimat 's házi ékeségül az aranyos rámájú nagy tükröt is azon föltétellel, ha benne magát soha meg nem nézi. Vegye magához vigasztalásul azon ezüsttel bélelt pikszist, mellynek kupájára az öreg Sára van festve a' mint karján tartja a' csecsemő Izsákot. Sok szép ruha nemüimet hordassa azzal, kit ő legjobban fog szeretni; azon kajla tehénnek pedig, mellyet még borjú korában neki ígértem — viselje gondját olly hűségesen, mint egykor nekem gondomat viselte. . . Csekély dolgok, mikkel e' jámbor asszonyi állapot megjutalmazhatom — vigye el még ráadásul azt a' nagy kanpulykát, melly a' többiekkel örökké marakodott. Így legalább lesz egy olly társa, kihez magában méltó sympathiát érezhet. Ha itt a' földön meg nem fizethettem hűségét eléggé, igyekezni fogok rajta, hogy oda fen a' magasságos egekben olly helyet kézsithessek számára, mellynek boldogságát az ő szeme nem látta, füle nem hallotta és gyarló szive meg sem gondolta; hol aztán tökéletessé válik nagyszerű gazdasszonykodása, mellynek az én szegény hajlékom 25 esztendőn át, csak előiskolául szolgált vala. . .

És te „szivemnek legfűlésegebb bálványa, Opus Tripartitum Stephani Verbőczyi! mellyet én gyermekésem óta minden könyvek felett való könyvnek tartottam — ne szállj idegen kezekre, hogy megfertőztessenek, kigúnyoljanak halála után annak, ki előtted mindig tisztelettel hajtott a meg térdeit, mintha te lettél volna a' Garizim, mellyről isten, áldást szokott vala küldeni az ő népére. . . Emberek! kik hereméhek módjára gyüilöngötök házamba, mihelyt a' terítőre húzhattátok hideg tetemimet, ha e' testámentom többi pontját teljesítetlenül hagynátok is, ezt az egyet mellyet most irok, átok

latt kötöm a' lelketekre — Verbőczy met tegyétek fejem alá, a' korsóba. Higyétek, ha ott a' sirban annyi élet volna bennünk, hogy szemünket fölnyithatnók 'sidönket a' föltámadásig olvasással kellene töltenünk egy pislogó mécs mellett: én Verbőczyvel a' legjobban mulatnám magamat. — Most is tudok belőle egy jó rakást könyv nélkül, a' Primae nonust még jurista koromban szórúl szóra megtanultam — de akkor még azt is megmondanám, mellyik oldalon, hány komma van. Tehát Verbőczy is túlélte magát? . . . azt mondjátok ti, kik fejére állítnátok a' világot, ha könnyedén szerét tetelnétek? Nem, ezek az egészséges tómusok nem éltek túl magokat, hanem Magyarországnem bir oda érni, hogy életet adjon ama holt betűknek, mellyeket ide eldödeink bölcsessége lerakott. Avagy melly törvényhozó lesz közöttetek olly élespillantásu, ki legapróbb körülményeitekig ki bírja terjesztetni figyelmét? . . . Nézzetek szét a' corpus jurisban, és adjátok meg az illő dicséretet még hamvaikban is azoknak, kik oda törvényeket irtak a' Sinkorán kutyákról, az aprilisi nyúlakról, a' vereb és varju fejről 's ezer olly dologról, miket ti apróságnak nézván elmellőztök és compromittálva lesztek a' maradék előtt. Borzadok a' gondolatból, hogy Magyarországon uj codekset készít annyi sok milliom ember nyakára az oppositio. Mi lesz ennek vége? . . . Meddig lesznek az én hozzám hasonlók, az én elybarátim ezen babilonai fogságban? . . . Bizony bizony el közelget az idő, mikor nem tudják megmondani: mi nemzet lakja azon földet, mellyet haddan Álmos vezér olly nagy dicsőséggel hódított meg! Egy mód van a' fenmatadásra, ez az egy: Verbőczyt visszaállítani. Hanem itt már ember kellene a' gátra, ki ezt most indítványozni merje. . . . Volnék csak én az, ki 30 esztendővel ez előtt voltam, vagy ne szoritottak volna csak ki magok közül ezek a' mostani nagy szakállú tisztviselők — majd megmutatnám én, hogy kell ökemeket visszavezetni a' régi kerékvágásba, hogy kell leonidási elszántással megmenteni az ingadozó magyarországot. . . . De most?!? . . . Oh istenem! miért is hagyta nekem megérni azokat, mik Martius 15-e óta történtek? . . . Látni az iszonyú zavart, és nem tehetni ellene semmit; . . . látni földön, porba döntve az administratori széket, az ó táblabírák politicáját — és kezünket sem nyujthatni ki fölemelésére! látni gyaláztatva, szökdöstetve, eldobatva Verbőczyt — és még csak annyit sem ordíthatni szabadon: jaj, ne bántsátok! . . . Tegyétek koporsómba, fejem alá ezt a' kedves könyvemmet; temessétek el velem együtt, hogy ne tudjon róla e' világ, hogy majd egykor ha eszére tér, bűnbánólag keresse föl azt a' számártövisket, melly a' temetőn Verbőczy, és Csibuk Péter poraiból nőtt.

Eltakaríttatásomat rangomhoz illőleg akarnám végbevitetni. Szép dolog az, mikor az embernek fényesen adják meg az élők az utósó tisztességet. E' végből 12 megyei hajdu álljon koporsóm mellett parádében, kik közül egy, rúdra szögezett Armálisommal ballagjon a' nép előtt 's koronként kiabálja e' szót: Csibuk Péter táblabíró urral eltemettetik a' nemeslevél. . . . A' kik siratni akarnak, tegyék azt hangosan, ne szégyeneljék magokat; hadd tudja meg az egész világ, hogy könyveiket megérdemeltem. Azt se bánnám, ha a' vicespán cigányait elhoznák hegedülni a' koporsóm után, . . . de ne bántsák; olyan liberalisfajta embernek még a' búcsuzató muzsikája sem kell; még valami kortesnótát huznának azok a' bolondos cigányok. A' fejfámat ugy intézzék, hogy egyenesen a' pinczém felé nézzen 's rectorurammal készítesennek rá egy takaros epitaphiumot, mellyben a' nevem, Verbőczym is az Armálisom világosan ki legyen téve; — különben ha lehetne, azt is jó volna megemlíteni, hogy meddig voltam táblabíró.

És minekutána mindezek megtörténtek, Judi majd fog tudni gazdálkodni, mielőtt a' creditorok holmi egymást elkapkodnának, hogy végtisztességtévőimnek legalább is olyan tort adjon, mint millyet én adtam, mikor azt a' nagy szöke mangaliczát leöltük. . . . Halálom után rövid idő múlva megütik a' dobót

az én portámon 's azt mondják, hogy „ki ad többet érte.“ Én már mind nem fogom azt hallani; . . . de akarom, hogy ha valamivel több holmim lesz, mint adósaim követelése, az legyen az öcsémé, ha pedig nem lesz, — a' szent eklézsiáé, 's tiszteletes uram hozza fel majd egy vasárnapi prédicatióban — hogy én voltam Dohányfalván az utósó kegyes táblabíró.

Datum Dohányfalvini. Ao Dni 1848. Die 13. Julii.

LÉVAI JÁNOS.

CHARIVARI.

* * A' tudós társaság pediglen mély hallgatásnak hallgatásával pihen vala, és nem szól vala egy szót sem, ha a' kerék ki esik is.

Egy régi görög példabeszéd azt mondja: „ha okos vagy és hallgatsz, azt nagyon ostobául teszed; de ha ostoba vagy és hallgatsz, azt nagyon okosan teszed.“

Mik volnának tehát az ő dolgai, mellyeket cselekedjék illy meleg időkben?

Nehogy mi is okosa n cselekedni láttassunk, midőn hallgatunk, elmondjuk íziben.

I. Mind azon tagjait, kik rendes évi fizetést húznak, a' nélkül: hogy egy okos betűvel szaporították volna valaha a' tudományok országát, díjmentesen nyugalmazni. Helyettök fejenként tíz katonát állítani a' ráczok ellen.

II. Azonszorgalmas tagoknak, kik eddigelé a' tudós nevet megérdemelték, számra vagy tizenketten, következő szép foglalatosságokat tenni kötelességükké:

a) A' philologiai osztály iparkodjék hasonlatosságokat keresni a' magyar, német és franczia nyelvek között, mellynél fogva valószínűbbé tétessék a' nemzetek tervezett coalitiója.

b) A' philosophiai osztály iparkodjék Pillerszdorf logicájának a' nyomára juthatni, mellynél fogva kimagyarázható legyen: hogy miért kér ő tőlünk 100 ezer forintot abból a' 150 ezerből vissza, mellyet ellenségeinknek adott, miért nem kéri az egész 150 ezeret?

c) A' törvénykezési osztály készítsen egy új közjog kézikönyvét, egyszerűsmind disszeraljon róla, vajjon mellyik szilárdabb közigazgatási rendszer? A' mogyorófa, vagy a' kancsuka?

d) A' historiai osztály írja meg a' mai idők eseményeit, a' nélkül: hogy valakinek hizelkedjék.

e) A' phisiologiai osztály határozza meg, vajjon a' forró ázsiai magyar vér eltűrheti-e a' kamsatkai climát, vagy sem?

f) Az archeologiai osztály keresse fel a' magyarok eredetét, 's ha megtalálja, vigyen magával vagy tizenkét prokátort 's indítson successionalis pört osztatlan testvérek között.

g) A' mathematicai osztály fejtse meg: hogy ha Ausztria adósságait senki sem fogja fizetni, ki fogja akkor voltaképen fizetni?

h) Az irodalmi és politicalai osztály végre, minthogy nem létezik, ne tegyen semmit.

* * Egy magas hivatalnok nagyon megtalálta szánni a' citromárusokat, kik kénytelenek a' ezitromot öt garasával adni, mert nem kapnak Olaszországból, 's csupa száanalomból indítványba hozta: hogy küldjön a' Magyar nemzet vagy tizezer katonát Olaszországba, jól felpuskázva: hogy hozzanak azok onnét citromokat és narancsokat a' szegény citromárusoknak.

Semmit egyebet, csak citromokat és narancsokat.

* * A' német vadbankók azonban szépen elterjedtek vala.

Híjjába tiltakoztunk ellenök, a' nép hozzá szokott 's cursusba jött a' fa-pénz. A' magyarnak ez is jó, gondolja a' német, 's eláraszt bennünket csizma-

talpra festett fain kétforintosokkal, míg mi ide haza hathétig tusakodunk azon, hogy Hermaneczi papirosra nyomassuk-e a' magyar bankókat vagy Egyiptomi papyrusra?

* * Csallóközben a' nemzetőrség nem akar a' zászló alá esküdni. Piha! Talán tótok ezek vagy németek?

Oh nem. Valóságos zsírosszáju magyar mind, 's felinél több nemes ember 's híres restóráló falamia.

Azt mondják ők; minek nekik a' fegyver? ott van nekik a' Duna, ha jön az ellenség, átszakítják a' töltéseket, a' határ tele lesz vízzel, maguk meg ki-mennek a' kukuricza földekbe, oda menjen aztán utánuk, a' kinek lelke van.

Jaj azoknak, kik a' népet így demoralizálták!

Népek tízparancsolatja.

Én vagyok, a' te urad, a' nemzet; ki tégedet fölemeltelek.

I. Ne legyenek te neked idegen érdekeid én előttem.

II. Ne csinálj te énnekem papiros pénzeket, sem semminémű hasonlatoságot azoknak formájokra, melyek odafen a' bécsi bankban, vagy odalenn a' fekete bankók alvilágában vannak. Mert én vagyok a' te urad a' nemzet, ki megfizettetem az apák adósságait a' fiakkal harmad és negyed íziglen, mindazokkal, a' kik engemet gyűlölnék: de örök életet adok azoknak, a' kik engemet szeretnek és az én parancsolatimat megtartják.

III. A' te uradnak a' nemzetnek nyelvét híjába el ne végyed.

IV. Megemlékezzél Martius 15-ről, hogy azt megünnepelj. A' te uradnak a' népnek örömmünnepe ez. Háromszász évig szenvedett a' nép, a' háromszász egyedikben felszabadula. Azért a' napot megünnepelj.

V. Tiszteld a' te atyádat, a' nemzetet, és a' te anyádat, a' hazát, hogy hosszú idejű légy ez országban, melyet a' te urad, a' nép ad te néked.

VI. Katonáinkat ne vidd idegen háboruba.

VII. Szállítsd le a' só árrát.

VIII. Gondoskodjál trónörökösről.

IX. Ne mondj részrehajló ítéletet.

X. Ne kívánd a' te szomszédjainak országát, ne kívánd a' te alattvalóidnak szabadságát, sem ökrét, sem szamarát, sem semminemű táblabírát, valamelyek a' te alattvalóid.

Muszka tízparancsolat.

Én vagyok a' te pápád, a' császár, ki tégedet kivitetlek Sibiériába, a' szolgálatnak házába!

I. Ne legyenek te neked idegen pápáid én előttem.

II. Ne csinálj te magadnak képeket a' szabadságról, sem semmi hasonlatosságot azoknak formájokra, melyek odafenn Franciaországban, vagy odalenn Magyarországon vannak.

III. Alkotmánynak, respublikának nevét nyelvedre ne végyed.

IV. Megemlékezzél az adófizetés napjáról. A' te uradnak a' császárnak vásárnapja van ekkor. Háromszász hatvannégy napokon munkálkodjál; hogy a' háromszász hatvanötödiken lefizethesd, a' mivel tartozol. Háromszázhatvannégy napokon át bójtölj és koplalj, a' háromszász hatvanötödik napon pedig ne egyél semmit, se magad, se fiad, se leányod, mert háromszász hatvannégy nap alatt elköltö a' te urad a' császár az eget és földet 's szüksége van a' pénzre.

V. Tiszteld a' kancsukát és az akasztófát, melyet a' te urad a' császár ad te néked, hogy hosszú uralkodása legyen e' földön.

VI. Ne tarts fegyvert.

VII. Ne lopd el, a' mi a' császáé.

VIII. Kerüld a' vegyes házasságot.

IX. Ne panaszkodjál a' czár kegyessége ellen.

X. Ne kívánd azt, a' mid nincs. Ne kívánj szabad földet, adóleszállítást, kancsuka eltörlést, ne kívánj alkotmányt, sajtószabadságot, országgyűlést, emberek közti egyenlőséget, sem semminemű szabadságot, valami a' szomszéd népeknek vagyon.

* * A' lánchíd utósó lánczának felhuzása rosszul talált kiütni. A' felvonógépnek egy kereke eltörött 's a' több ezer mázsá 's láncz az alatta levő hajóhidra esett. Mondják, hogy ezen is voltak emberek. Nagyobb szerencsétlenség ez ideig tudva nincs.

Na, majd fognak ezen nyargalni a' táblabírák.

Lesz hire: hogy a' lánchídon még rajta sem jártak már is leszakadt, hát ha még táblabíró rámenne három mázsás hasával s harmincz mázsás irodalmi érdemeivel.

Lesz hire: hogy a' lánchíd összedült, fundámentomostul felfordult, elpusztult, pokolra vált.

Nem akarja a' táblabírák istene látni, mint állítják meg a' nemes ember, hogy fizessen ezüst krajczárokat, midőn a' Dunán keresztül mégyen, azon a' Dunán, mellyet Árpád lóháton úsztatott át, 's örökségbe hagyta azt táblabíró unokáinak.

Millyen jubileum lesz erre a' hírre . a' lánchíd összedült! Ez a' szálla a' municipiumok szemében, ez a' szeplője a' nemesi szüzességnek! ez a' láncz a' privilegiatus nemzet lábán! ez az ellenséges vár az ország közepében, melly által sarcz vettetik az egész nemzetre gonoszabb, mint török és tatár, mert az csak a' parasztot gyötörte, ez a' Babel tornya — elpusztult, beleesett a' Dunába, elnyelte a' czethal. . . .

Mint fognak összeesküdni a' táblabírák : hogy soha rá nem teszik lábaitkat ez ördög hídjára, inkább gyalog járnak a' vizen, mint compostellai szent Jakab, inkább felkerülnek Esztergammak, inkább átvitetik magukat azon a' ladi-kon, mellyen országbíró ő méltósága fogja Cháronként átszállítani a' kárhozattól rettegőket.

Kiváltképen Komáromban fognak e' hírre részvényes majálist tartani, képzelem!

Lesz hire: hogy száz, kétszáz ember vesztette életét.

Lesz hire: hogy a' Duna három mérföldnyire véres volt — fölfelé, mint a' Mohácsi ütközetkor.

Kezeket, lábakat láttak úszni, embereket fej nélkül, fejeket ember nélkül. Ez is meghalt, az is meghalt. Mindenkinek lesz egy ismerőse, a' ki legalább is összemorzsolódott.

Midőn este haza mentem a' szállásomra, lélekszakadva rohant meg egy vad ember:

„Uram! hallotta? nem hallotta?“ 's azzal úgy megnyalabolt: hogy szinte kész voltam neki megesküdni, hogy soha életemben sem hallottam semmit.

„Hallotta ön: hogy Jókai belefűlt a' vízbe?“ (már mint én ma ga m)

„Ne higye ön, nyugtatám a' jó embert, az nem fűlhat a' vízbe, mert arról odafenn (t. i. Komáromban) elvégeztetett: hogy függni fog.

Illyen a' hír: az emberre szemtől szembe ráfogják: hogy meghalt, hát még háta mögött!

Lucifer conversations lexiconja.

CZÁR. Igy nevezik a' kancsukafejedelmet. Linne természethistóriájába nincs besorozva, hanem azért hihetőleg a' kutyaféjű tatárok familiájába tartozik. Szája akkora: hogy ezt a' kis magyar országot bekaphatná, mint egy darab má-lét, ha nem félne tőle, hogy a' szájapadlását megégeti.

CSACSI. Hajdan, míg négylábon járt, nagytiszteletben tartaték, de mióta kétlábúvá fajult, kitelt a' becsülete.

CICERO. A' kit Chiki táblabíró nem ismer.

CZOPF. Táblabírói nemes insigne.

CSÖMÖR. Uri betegség, nem szegény embernek való. Egy kis Siberiai séta még a' reá való hajlamot is kigyógyítja. Különben a' pohánkától sem kapni meg.

CORPUS JURIS. A' magyar alkotmány evangéliumának tiszteletreméltó ótestamentuma.

CORNELIUS BALOGH, } obsoletumok.

CAPI,

CSÖRGŐ SIPKA. Bolondok koronája. Mióta a' respublicák divatba jöttek, a' bolondokat sem koronázzák többé; lehet mindenki tetszése szerint hitelező, ingyen hivatalnok, politicus csizmadia, feleséges ember 's több a' fféle.

CIVIS. „Kivül guba vagon.

Belül kövér nagyon.“

Országgyűlési férfiak.

Trónbeszéd és válaszfelirat.

Az ember meg nem állhatja mosolygás nélkül.

Csak furcsa is az a' szinpad; kivált ha az ember belülről látja; azok a' festett erdők, azok a' sülyesztők, görögtüzek, aranyos, gyémántos hábitusok, mennydörgés, villámlás, 'stb.

Ha a' közönség látná: hogy mind ez nem egyéb, mint festett papiros, aranypor, csehkő, meg gyantaláng; ha a' közönség látná az első szerelmes mint boxíroz imádotijával az öltöző szobában, kivel egy perc előtt a' holdvilágot falta.

Hát még ha azt látná, mint ülünk össze kiesínálni: hogy mit mondjon a' király, mikor az országgyűlést megnyitja 's azután meg azt czirkalmazzuk ki: hogy mi mit feleljünk rá?

Csak furcsa az a' szinpad.

Tegnapelőtt megigérte a' nemzet a' kétszázezer katonát: hogy magunkat ellenségeink ellen védelmezhezzük, 's ma a' németet akarja megkérni: hogy azt a' tízezer ráczot oda lenn segítse legyőzni.

Na de a' magyar sem marad aztán adós. Ő meg az olaszt segíti a' németnek leküzdeni. Oh a' magyar nagylelkűségben nem marad hátra.

Mi az olaszt üssük, az olasz meg a' horvátot.

Ki hitte volna, hogy nemcsak biliardozni, de ágyúzni is lehet per mopsz.

'S mind ennek oka a' pragmatica sanctio.

Micsoda szent lehet ez a' pragmatica sanctio, hogy annyi emberért ihatnék?

Emlékezik valaki rá; hogy ez a' magyarnak valamit adott volna? mikor a' magyar fiakat tömlöczre, verpadra hurezolták, mikor pénzünket kihordták az országból, alkotmányunkat körülnyirbálták, szabadságunkat csúffá tették, senki-nek sem jutott akkor eszébe a' pragmatica saectio? hanem most kell hozzá kötözve lennünk, mint egy szerencsétlen persa herczegnek a' nevéhez, melyet ha kimondott, rögtön a' földhöz ragadt tőle. * *

* *. Lapunk mai számával Nyári Pál arczképét van szerencsénk olvasóink kezébe juttatni.

Ha Magyarország hivatta van arra: hogy sokáig éljen, századok mulva is ez arczképben fogja Gracchusai egyikét tisztelni.

Ne adja Isten: hogy másképp legyen. Ne adja Isten; hogy egykor idegen népek mondhasák ez arczképre: im ez volt Magyarország Laonkoonja, ki az ellenséges bálványt keresztülmerte ütni, de kinek honfiai nem hitték intó sza-

vát, 's kit az ármányok kigyói legyőztek: hogy a' nemzet önkezeivel állíthassa fel a' bálványt, mely végromlását hozta meg.

Tisztelettel mondjátok ki nevét. A' magyarok istene nem szeretheti jobban e' nemzetet mint ő szereti.

NEM HISZÜNK MINDENNEK!

forradalmi humoresk.

Történethely: Debreczen; idő: 1848. Áprilho' eleje.

Szájasdi.

„Most, vagy soha! — gondolá' örömmel Szájasdi úr, a' szerencsés forradalom hallására.

Mi türes tagadás, nem adózunk pártjamegbúkásával nagy veszteség érte ötet is a' közelebbi megyei tisztujításkor. — Nem késtek soká' a' jólelkű hitelezők, kik elúnták pénzök kamatját várni. . . .

Legegyszerűbben szólva: a' jólelkű hitelezők csöddöt kértek Szájasdi urra, vagy is vagyonára, melyben, ha sokan nem lettek volna hozzá, több gyönyörűsége telt volna szegény fejüknek. . . .

Ah de a' búsongó szív megindúl az örömhír hallására, 's nagylelkűleg kibontakozik a' szünni nem akaró fájdalom megúnt kapcsaiból. . . .

„Igen! most vagy soha! — kiabála lelkesülten, — egy hatalmas szónoklat a' közhelyeken, 's helyre vagyok állítva.“

Miért tagadnánk hát el a' derék fiúnak vérmes reményeit, 's tomboló örömeit?! . . .

A' forradalom nagy embereket szokott teremteni, 's Szájasdi urból, tekintve fényes talentumát, még lábtümművész fogalmazó gyakoronok is lehet. . . .

Aztán ő most is olly eszélyes, kivált hogy semmije nincs, mint ezelőtt néhány évvel, midőn Galicenstein pozsonyi zsidótól zálogban lévő dubla diplomáját pénznélkül kiváltotta az elidősülés elől. —

Már akkor láudabilis hajlandóságot érzett magában a' jólelkű hitelezőkkel, csakugy — a' rövid utonni bánásra. . . .

Engedelmet, akaratom ellen is elragadt Szájasdi ur érdemeinek magasztalása, mint a' Hazánk debreczeni levelezőjét, a' Hatvaniféle emlény verseinek dicsérő trombitálása, . . . pedig történetemnél akarok maradni. . . .

Mig a' fentebbieket elmondjuk, Szájasdi ur lángoló eszméje komoly határozattá vált, és szivárványos örömében nagyot szökött, 's kis karimájú kalapja mellé gyorsan aggatá reservában lévő sallangos bokrétaít. . . .

Szélgyorsan hagyta el szobáját.

Nincs többé pecsovics!

Népgyűlés, vagy kezdendő.

Mielőtt azonban a' gyűlés teremei megnyitattak volna: Szájasdi ur hangos kiabálások közt fel 's alá hurcolá az utcákon az összesereglett sokaságot, . . . épen, mintha csak praxisát akarta volna mutatni ügyességének, melyet arany idejében a' nem adózás kiabálása mellett szerzett. . . .

Szájasdi urnak sikerült a' közfigyelmet magára vonni. . . .

Végre a' városház udvarából a' gyűlés terembe mentek.

Sokan gyűltünk a' terembe.

Nagyságos Pecsovics ur is, a' pecsovicsok non plus ultraja megérkezik, — A' legsallangosabb nemzeti cocardakat tűzé fel mellére 's kalapjára;

majd erőltetett nyájasságu egres pofáját előző szeretetre torzítja, 's kiktől ezelőtt tiz lépésnyire kalapemelését igényelt, most ő előzi meg azokat népszerű jó napot-jával husz lépésnyire... és nyájason szorítja meg kezét polgártársinak, egynek, kettőnek, tiznek... a' mennyinek csak elérheti kezét tolakodó kezével.

A' polgárok megütözköznek a' nemvélt megelőző nyájasságon.

„Érdemetlenek vagyunk e' kitüntetésre, válaszolnak együgyűen.

„Én mindég önök érdekeinek szentelém napjaimat“ felel a' nagyságos Pecso vics kisséges orzával.

„Azt jól tudjuk, kivált midőn vagyonunk felett biráskodott mindent elnyelő zsebbe érdekében“ — jegyzé meg szólásszabadsággal Szerényi, egy tekintélyes polgár.

„És az egyenlőséget is régen életbelépteté már az ur: nem feledtük el, mikép mindkét perlekedő fél vagyonát egyenlően elosztotta magának“ mond Torkosi, Szájasdi egyik pártfogója.

„Ha pedig valamellyik atyafia adása volt valamellyikünknek, öelte a' testvériséget, mert azon soha végre nem hajtotta az elmarasztaló ítéletet, folytatá Szerényi.

„Mind gyanúsítások“ — mond Pecso vics ur, 's száraz két kezét mellére teszi, 's fejét, mely a' servus humillimushoz annyira hozzá szokott, mélyen meghajtja...

Hajlongásiból Szájasdi erős hongja rázá fal...

„Nem kell nekünk többé olyan tisztviselő, kit a' kormány hirünk, akaratunk ellen tett nyakunkra, majd választunk mi magunk.“

„Ugy van! úgy! éljen Szájasdi ur“ kiállt rá a' nép...

És Szájasdi ur szemei örömvillámokat lövelltek, ... kivívott népszerűségében az ugorkafa tetején hitte magát.

„Ah! ez lázítás!“ — kiállt rémulten Pecso vics, semmikép nem szokhatván az eddig zárt ajtaju néma falak hallgatása után a' nyílt szavakhoz, melyek nyilai dúló zápokint húltak rá...

„Metternich! Aponyi!“ — kiállt fel könyörgő hangon 's égbe meresztett szemekkel.

„Megbuktak!“ kiált a' nép örömmel.

„Mert ördögi tan kontár eszközei voltak“ kiállt Szájasdi.

„Jaj nekem kegyelmes Metternich! méltóságos Aponyi! én is szerencsétlen tanítványotok voltam!... bocsássatok meg nemeslelkűpolgárok“ 's olly desperatusan nézett a' népre széjjel, mintha kinjában tüstént rongyos lelkét kellene kiadni...

„Ne féljen tőlünk Pecso vics ur, — mond Szerényi vigasztalólag. — tisztítsa ki elkábult fejét a' régi tanoktól, 's világítsa ki az ujjakkal: mi feledjük a' multakat 's akkor testvéreileg ölelendjük a' mégtérőt.“

Pecso vics ur önkénytelen nagyon lehajtá fejét, minek egyszerű következtében homlokát jól a' zöld asztalba koczaná...

„Ne hajtogassa, olly rútul magát, — kiállt rá Szájasdi, hogy a' nap hősiségében senki által meg ne előztessék, — mert kárt tesz az asztalban, melynek kiállítására egy krajczárral sem adózott.“

„Nincs hát többé pecso vics!“ remegé a' megfélemllett Pecso vics úr. —

Szájasdi pedig botjára emelve kalapját, hangosan kiabálá, mit a' nép viszonzott:

„Nincs többé pecso vics!“

Közzvélemény.

Mióta a' forradalom kiütött: nálunk is alig gondolható ember, ki abban, részt ne vett volna.

Igy vettek részt több becsületes művelt zsidó atyafiak is. . . mert ki volna, kinek keblét megne ragadta volna ezerörömével e' nagyszerű események folyama?!

Köz tudomásu dolog, hogy Debreczenben, — bár az mint hazánk némelly helyein véresen nem mutatkozott, — mindég ellenszenv volt a' zsidók iránt.

Bár felejténék a' multakat, jelenünk sokkal fontosabb. . .

Épen a' nemzeti őrsereg alakítása folyt.

„Mi is ohajtunk a' közhazának szolgálni? — szóla fel egy zsidó ifjú, míg körülte álló társinak a' változó remény 's öröm látható volt arcukon. . .

„Örömmel vesszük önök kézségét“ mond egy ember barát.

„Komám, nézze kend még a' zsidók is közzénk akarnak állani“ 's meg-rántja egy polgár az előtte állónak bündáját. . .

„Dej hiszem, én nem szolgállok zsidókkal“ felel a' szállított.

„Én sem, — megérzik rajta a' zsidószag“ kiált egy harmadik.

Mi kelle egyéb, mint az, hogy Szájasdi is észre vegye a' zsidók iránti ellenszenvet: ezer kézzel kapott a' kínálkozó alkalmon, mi által népszerűbbé tehesse magát. . .

„Polgártársim! — itt mindenütt nagy ellen szenv van a' zsidók iránt“ — kezdi beszédét.

„Ki velek! — kiált az a' nélkül is ellenszenvvel viseltető nép; — zsidókkal nem katonáskodunk.“

„Ennélfogva a' közvélemény nevében indítványozom: hogy zsidók ne vétessenek be a' nemzeti őrseregbe.“

A' nép tetsző éljent kiálta Szájasdi úr szónoklatára. . .

Némelly szegény zsidó pedig, már erezé kupútja rángatásán a' közvélemény nyilatkozatát. . .

„Ki innen a' zsidókkal“ kiálta Szájasdi.

„Ki a' zsidókkal“ hangozá rá a' nép.

És szegény zsidó atyafiak, ismét csalódott reménnyel, 's tört szívvel hagyák el a' gyűlésteremet. . .

Szabadság, egyenlőség, testvériség! mikor jön el a' te szép országod? . . .

Mert így: difficile est satyram non scribere.

Mit várhatunk a' zsidóktól, ha még önkéntes szolgálatjokból is méltatlan csúfot üzünk? . .

Szájasdi úr azt mondja rá:

„Ez a' közvélemény!“

Bika. *)

Mióta Kádai uram és Ferencz között a' forradalom kiüte, — a' menyiben tudniillik Ferencz megunván Kádait, szolgálatjával felmonda, és maga ura lett: azóta a' bika vendéglő nagy szerepet visz . . . mert Ferencz azt olly jól elrendezé, mikép csak kívánni lehetett . . .

Gyűlhelye is most a' bika kíváncsiság tekintetéből is sokaknak. .

Gyűlhelye egy nagy konferenciázó társaságnak . . .

A' konferencia rendesen két asztalt foglal el a' felsőbb helyen.

Az asztal fején Szájasdi úr van, ki mindenütt ott szokott lenni, hol kitüntetheti magát az ostobaságban. —

Érdekes beszélgetés folyt a' konferencia tagjai közt.

Végre Szájasdi úr szokott nagy képpel feláll.

„Fehér vasárnap itt a' bikába nagy összszejövetel leend“ — kiállta fenhangon, hogy az egész teremben mulató társaság figyelmét magára vonja.

*) Egyik nagyobb vendéglő neve.

Azután elment a' többi asztalokhoz, kitapogatni, hogy kiket találna, kik-előtt tekintélye van. —

Egy kereskedő előtt állá meg.

„Elfog-e ön jönni a' vasárnapi fontos összejövetelbe? — mond Szájasdi szokott idétlen apostoloskodással. —

„Mi célja lesz az összejövetelnek?“ kérdé a' kereskedő,

„Az a' célja, — kiált teletorokkal, hogy az egész teremben levő vendégek hallhassák, — hogy a' jobb gondolkodásuak összejőjenek, 's itt aztán megfogjuk tudni, ki milyen színezetű.“

És diadalmasan nézett végig a' hallgató vendégek sokaságán, gondolván: qui tacet, consentire videtur. .

„Értette?““ kérdi Szerényi kétértelműleg 's kissé mosolygva, ki a' kereskedő mellett ült. —

„Egy szót se“ — felel a' kérdező. —

Szájasdi, kinek félfüle az asztalon volt, hallotta a' beszélőket, 's látva, hogy Szerényi úr nem az ő nyájából való, gondolá, hogy jó lenne egy kissé meginteni. . .

„A' vicz csak genie embernek való; a' ki nem tud úgy viczelni, hogy a' közvélemény ítéletét kiállja, — 's ekkor jelentőleg párthiveire tekintett, — hagyjon fel vele.“

„Nekem eszembe se volt viczelni, hanem felakarám magamat öntől világosítani; de mint látom, a' helyett a' viczről tart tudományos dissertatiót.“ Felel Szerényi.

„A' ki ellenére annak, hogy a' közvélemény az ő viczét rosznak bélyegzi, — itt azon hiszemben, hogy a' legjobban főz, hangját a' felső octávéra emelte, — azon hiszemben van, hogy a' jó: az illy ember fantasta; a' ki fantasta — — — .“

Szerényi úr meglehetősen tiltakozó állásba tévé magát a' drasticus logica ellen, 's hévvel kérdező:

„Célzással beszél-e Szájasdi úr? vagy azt hiszi-e magáról, hogy közvélemény?“

Szájasdi úr meghökkent, — észrevévén, hogy most az egyszer rosz fát tett a' tűzre; miről, egy tekintetet vetve más asztalnál ülő társai roszaló tekintetere: még jobban meggőződött. . . .

„Én uram, — menté magát ravaszúl, — engedelmet kérek; de Szerényi urat nem akartam sérteni, — az egész, egyszerű tréfa. . . . ezerszer bocsánat, ha tán sértésnek vette volna ön?... hízelve Szájasdi, 's békülő jobbát akará nyujtani. —

„Ha ön nem sértett, — mond visszautasítólag Szerényi, — ugy nincs mért békülnünk.“ azzal megvetőleg elfordult Szájasditól 's kemény hangon kiálta fel: „Majd én is elfogok jönni, a' vasárnapi összejövetelbe.“

Szájasdi úr, ha nem mutatá is, érezte a' főzetést, 's kíváncsisággal közeledék társaihoz . . .

„Most roszúl tettél!““ feddé Torkosi a' conferentia egyik tekintélyes táblabírája.

„Szerényi nagy tekintélyű, 's közszeretben álló polgár: ha ő akarja, egész pártunk megbukik.““ Folytatja a' conferentiának másik számfeletti értelmes tagja. . .

Szájasdi úr becsülete nagyott csökkent a' conferentia tagjai előtt. . .

A' vendégek ajkán pedig egy gúnymosoly vonult el. . .

A' vasárnapi összejövetel lehető tárgyát minden gyanította. —

Nem hiszünk mindennek!

A' bika vendéglő körül szokatlan sokaságú nép tolongott. . .

Az emeletből nagy zene 's örömkibálások hangzottak le...

A' nagy összejövétel napja most van, mit Szájasdi fentebb említett...

„Jöjjenek fel az emeletbe polgártársim, lássuk mi történik ott?” szól az érkező Szerényi, 's sietett a' nagy terembe, hol a' gyűl hely volt.

Sokan tolnak utána.

Szájasdi úr épen végzé szónoklatát.

„Illő, hogy egyetértésben legyünk, 's rendelkezünk a' jövő tisztségjuttatás teendőiről“ monda Torkosi.

Mély hallgatás következett a' polgárok közt, — mindenkit meglepett a' váratlan indítvány. —

Csak Szerényi csóválta haragosan fejét egy félrehelyen. —

„Itt az idő, midőn előre kinézhetik, polgártársaim, kit fognak majd elválasztani bírónak, tanácsnokoknak” stb.“ folytatá Szájasdi.

„Megengedjen az úr, ott la, — rá mutatva Szájasdira egy öreg polgár, — hát ezután itt a' csapszékből választjuk tisztviselőinket?”

Első polgár. Én azt helybe nem hagyhatom.

Másik polg: Itt le is ihatnánk magunkat, osztég részeg fővel csak olyan tisztviselőket sem tudnánk választani, a' millyenek most vannak.

Harm: polg: Tisztelet becsület az uraknak, de én azt nem látom helyesnek.

Negyedik polg: mégis csak illőbb dolog volna a' városháznál tanácskozni.

„Nem értenek bennünket polgártársim; most nem azért gyűltünk ide, hogy tisztviselőket válasszunk“ kezdi felvilágosítani akaró szándékkal Szájasdi.

„Már a' más! — mondanak több polgárok békülő hangon...

„Csak azért van ezen összejövétel, hogy kinézzük előre, kik lesznek jók hivatalba. — Itt mingyárt ajánlhatom Szájasdi urat város kapitánynak“ szolt kapva az alkalmon Torkosi.

„Köszönöm a' bizalmat polgártársim részéről, — mond ügyes fogással Szájasdi, ... — Torkosi urat bátor vagyok polgármesternek ajánlani.“

A' jámbor polgároknak még most állott el szemek szájok. —

Nem így Torkosi úr, ő kezébe hitte már lenni a' győzedelmet.

„Nincs abban semmi kedves barátim, hogy elrendezzük előre, kik legyenek tisztviselőink, így van az a' megéknél is.“ Beszél biztatólag Torkosi.

„Ősi nemesi szokás ez barátim; azért kezdjünk a' vigadáshoz.“ folytatá Szájasdi.

„Megkövetem az urakat, én nem szeretem azt a' megyei praxist; mert ott gyakran agyonverik egymást a' nemes atyafiak.“ Szóll az öreg polgár.

„De minket senki agyon ne verjen“ kiálltanak többen óvakodólag.

„Én is had szóllok egyet, — felállván egy asztalra az eddig hallgatott Szerényi.

A' sokaság egész figyelme Szerényire volt függesztve, kit minnyájan ösmertének.

„Azt kérdem kigyelmetektől: ismerik-e azon két urat, kik időnapelőtt tisztségviselőket akarnak választatni?”

„Csak láttuk“ kiálltanak többen.

„No lássák kigyelmetek, nem kell hinni mindennek, kivált az olyan uraknak, kik mielőtt a' közbizalom felhírá őket, előzőleg el akarják magokat választatni tisztviselőkné.“

„Biz igaz az!“ mondanak ráhagyólag.

„Csak Szerényi bátyánk tudja kimondani, mi a' szívében fekszik“ viszonozának többen.

„,,Ne tartsanak hát bennünket olly tudatlanoknak az ollyanféle urak, — a' sáppadó Szájasdi 's Torkosi a mutatva, — hogy velünk magokat is elválasztatnák, miután arra semmi érdemök nincs; mert nem hiszünk mindennek!““

Szájasdi beszélni akart, de a' sokaság örömmel kiáltott rá:

„Nem hiszünk mindennek!“

„,,Most hát menjünk haza atyámfiak, 's ha kell, majd választunk tisztviselőket azon jó urak tanácsa nélkül is.““ 'S Szerényi után ujongva haladott a' sokaság, fel fel kiálltva;

„Nem hiszünk mindennek!“

Szájasdi és Torkosi urak lefözve maradtak.

„Megbuktam! — mond egész desperációval Szájasdi.

„Mondtam, hogy kár volt bántani Szerényit; ő az egész polgárságot orránálfogva hurezolja.“ Felel szomorú képpel Torkosi.

„A' forradalom ismét tönkre juttattott.“ Uté homlokát Szájasdi.

JAKÓ PÁL.

Baranya humoristicus perspectiván át szemlélve.

Hogy Baranya hol fekszik, úgy hiszem mindenki tudja, a' ki pedig nem tudja, keresse, majd rá akad. — E' megyében a' város ollyan ritka, mint a' fehér holló. — Első volna, Pécs, sz. kir. v. — e' czimből csak a' „szabadot“ szeretném elhagyni, mert az ugyan csak nem existál benne. —

Fekszik e' város egy heglánczolat oldalán, és ez oknál fogva nem is építenek két emeletes háznál magosabbat, mert azt gondolják a' lakosok, hogy hegyen fekvén a' város, ugyis elég mesze látnak.

Kövezet is van benne, de erről ellehet mondani, bár csak n e volna.

Van-e városban egy színház, mely actiákra építetett, azonban hogyan, hogyan nem, megbukott a' társaság, és most privat emberek gschäftelnek vele — e' színházban németek, magyarok is játszanak; ha németek, akkor a' fiatalság (vállék dicséretére) nem megy el, de futa' polgárság, mert ezek tetőtől talpig becsületes n é m e t emberek; ha magyarok játszanak, ép az ellenkező történik, — és e' cserénél mégis az utóbbiak vesztenek, a' minek egyszerű oka az, hogy t. i. a' polgárság pénzes zacskója kissé nagyobb, mint a' fiatal embereké.

Van-e városban egy irgalmasok klastroma, melyben kórház is létezik a' hová i r g a l m a s s á g b ó l beveszik az embert, ha fizet.

A' város minden végénél egy nagy fekete táblára ölös fehér betűkkel fel van írva: „E' városban tiltatik a' koldulás“ — de azért uton utfélén megkapják az embert, „i bin a armer Rasender“ szinte míg a' városház előtt is — na de ez nem tesz semmit, ki tehet arról, ha a' tisztelt várostanácsa olly sok becsületet tesz fel minden „Rasenderről“, hogy az illyen felírott törvényt nem fogja áthágni.

Mint mondám: a' város hegyen fekszik, itt szoktak ókor nagy esők lenni, a' rabokkal tehát öszvesepretik a' fő utcákból a' szemetet, és egyenesen elhordatják, de nem ki a' városból, hanem inkább annak centrumába, t. i. a' főpiarezra, ott hever aztán két három hétig, míg a' jó isten egy nagy esőt nem küld, és aztán elhordja a' szemetet, — e' módot ajánlanám más hegyen fekvő városnak is, — ez nagy gazdálkodás, illyent nem minden magosba repkedő phantasia tud ki találni. Megtörténik aztán némelykor, hogy az eső helyett tévedésből az úr isten nagy szelet küld, széthordja ez aztán a' szemetet — de ez nagy lelkeket nem geniroz, ott fekszik a' szemét addig, még a' városkapitány baromertuma esőt nem mutat, ez aztán rögtön jelenti a' tanácsnak, a' pedig öszsesepreti a' szemetet ismét.

E' piacon fekszik a' városháza is, szép épület, tornya is van, a' toronynak szobája, e' szobában örnek kellene lakni, ki a' városra vigyázna, de ez korán sem történik, mert a' várostanácsa attól tart, hogy az őr valamikép leeshetnék,

és így csak kárt tenne az emberiségen, annál fogva tehát ha tűz támad, akkor teszik ki a' zászlót, mikor már elégett a' ház. — Annak ki először a' tűz helyére vízi puskával jön, egy aranyat fizetnek, és így a' vízi puska miatt előbb egy ideig verekednek az odafutott kocsisok; ezt ellehetne háritani azáltal, ha a' város lovakat tartana, de ez ismét rettentő pazarlás volna.

E' piac közepén egy szép szentháromság emléke áll, melyet egy pécsi derék ur újítatott annak emlékére, hogy ő a' nagy sorshuzásban a' Haupttreffert csinálta.

Püspöki lak is van, olyan, mellynek párját nem olly hamar találja az ember, csak az kár, hogy c o n t ó r a van.

A' püspök derék ember mondhatni, a' mi a' hasát illeti.

A' vár templom minden kritikán felöl van, ez olyan, hogy párját még nem láttam, van neki négy tornya, de csonkitott tornya, ez aztán messziről olyan Prospectust ad neki, mintha a' város közepén akasztófa volna, és igaz is, mert az egyik toronyba egy földes úr van felakasztva, ki rovására több ember csinált már adósságot, mondván: „majd megfizeti az öreg harang.“

Casino kettő volt, de a' véletlen egybekapcsolá őket; ez azonban kevés ideig tartott, ismét szétoszoltak, az egyik „Kör“ a' másik „nemzeti Casino“ név alatt létez, az elsőben német a' főnyelv, a' másikban pedig magyar, mit csupán fiatal embereinknek köszönhetünk, még egy más egylet is van készülöben, a' hol csak öregeket vesznek be.

Egy nagy mulató kert is van itt, hol az ember másodmagával világos nappal el is tévedhet — de ez Pécssett nem feltűnő.

Kávéház is van, de kávé nincs, lucus a non lucendo.

Taval csudálkozva láttam, hogy az utcákban minden negyedik házban lámpa van, ezeket azonban „csak télen szokták meggyújtani, mikor nagyon sötét van.“ Szép töletek!

Ugyanekkor vettem észre, hogy kezdenek már a' pécsiek is nyakuk mellett instantiát hordani.

Ha az utazó az üszöki erdőnél megy, előtte fekszik az egész város, de leginkább kitűnik egy épület, melly madárkaliczkához hasonlít, kérdezi aztán, hogy mi az? felelet: „a' megyeháza,“ — Ott tartatnak a' gyűlések, hol négy öt ember disputál a' megye és haza jóllétéről, még végre felkel egy ember, ki a' zöld asztal elején ül, és kimondja véleményét, de alig mondta ki, már is beegyeznek a' tt. k. és r. t. i. az az öt ember, — a' többi persze nem is hallgat oda, hanem vagy mulatnak vagy gombostűvel szurkálják egymást, vagy egyik a' másiknak kalpagjába porzót int, ha ez aztán felteszi, tele lesz képe feje porzóval, — illyesmit aztán nagyobb hahotával fogadnak, mint akármely nagy a' haza javára hozott törvényt. Na de azért tetőtől talpig derék emberek ők!

Vasfürdő is van pedig meleg forrással, azaz hogy meleg annak, a' ki megfürdik, mert előbb a' vizet felmelegítik.

Van Pécssett vashámor is, ennek meglátásánál egy született tolnai táblabíró így kiáltott fel: „Oh ezek a' baranyaiak be boldogok, a' raboknak való lánczokat itt orruk előtt kaphatják, még nekünk mesziről kell hozatni drága pénzen.“ — Látszik, hogy született táblabíró volt!

Van egy tó is Balikán nevezetű, a' hol uszóiskola létez, itt nem kell félni az elmerüléstől, mert a viz felületén tartozkodó sok béka feltartja a' leugró egyént is; most már elhiszem azon esudát, hogy Krisztus a' vizen ment keresztül.

Tervek voltak egy Pécs — Mohácsi vasutról, de látták, a' t. c. részvénytyes urak, hogy sokba kerül, tehát jónak gondolták abba hagyni a' dolgot.

Van Pécssett könyvtár, Lyceum, pénzügyi temény 'stb. a' mi érdemli a' megnézést.

E' városnak 12 ezer lakosa van, ennek egyik negyedrészt papok teszik, azért nem is félnek a' pécsiek pokoltul — másik negyedrészt éltes szüzek, kik-

nek vigasztalására apácza klastromot akarnak építeni. A' deákok fő emberek, — szerelmi intrigáknak számát az ember nem veheti, még fiatal a' leány, addig a' deáké, mikor megvénül, akkor a' papé lesz. — Nyugalmazott tiszt ex omnibus classibus annyi van, hogy rettentőség: ezeket a' jó bor hozza ide, mint magnes a' vasat.

Van Pécssett polgárság is; a' többi közt említem a' „fehér csákósokat.“ Öltözetük rendes, különben juxta libitum, kék barna, zöld, vagy akármilyen színű dolmány, nadrág dto, puska a' millyen van, csákó olyan, hogy mikor nincs szüksége reá, tyuk fészeknek használják, különben a' commendirozás egészen különböző más polgárságtól, p. o. Vatradaí, dignipuska 'stb. mellyeknek értelmét szerencsémre, vagyis inkább szerencsétlenségemre nem értem, annyit azonban a' szép olvasónő megnyugtatóására mondhatok, hogy Bosnyák nyelvé, és hogy Pécs Baranyában, Baranya pedig Magyarországon fekszik — ha igaz.

Vidéke a' városnak igen szép, vize jó, de bora még jobb, és ez oknál fogva sok mérnök lakik benne, azaz olyan, a' ki keresztbe méri az utcát, — levegője egészséges. (Vége. köv.)

V á c z, j u l. 18. — — Soha sem gondolná az ember, hogy Indiában chinai nyelv használtassék köz és nyilvános élet nyelvül. És ez mégis úgy van. Nem ugyan az ind földeken, hanem Vácson. Itt is vannak még mindig chinese-rek. A' házak számai — épen úgy mint a' magyar fővárosban — németül numerisáltattak. Az 1838ki árviz magossága németül van feljegyezve 'stb. Pedig a' jó vácziak nem is tudnak becsületesen németül. — Meglehet ezt érezve, küljelekben akarják ámitani a' világot. De ez a' nemzetiséggel, és az önálló hon nagyságával ellentétben áll. Annak a' legapróbb részletekig, mindenben, mindenütt nyilatkozni kell. Intézkedjenek tehát önök városuk magyar népségéhez illőleg.

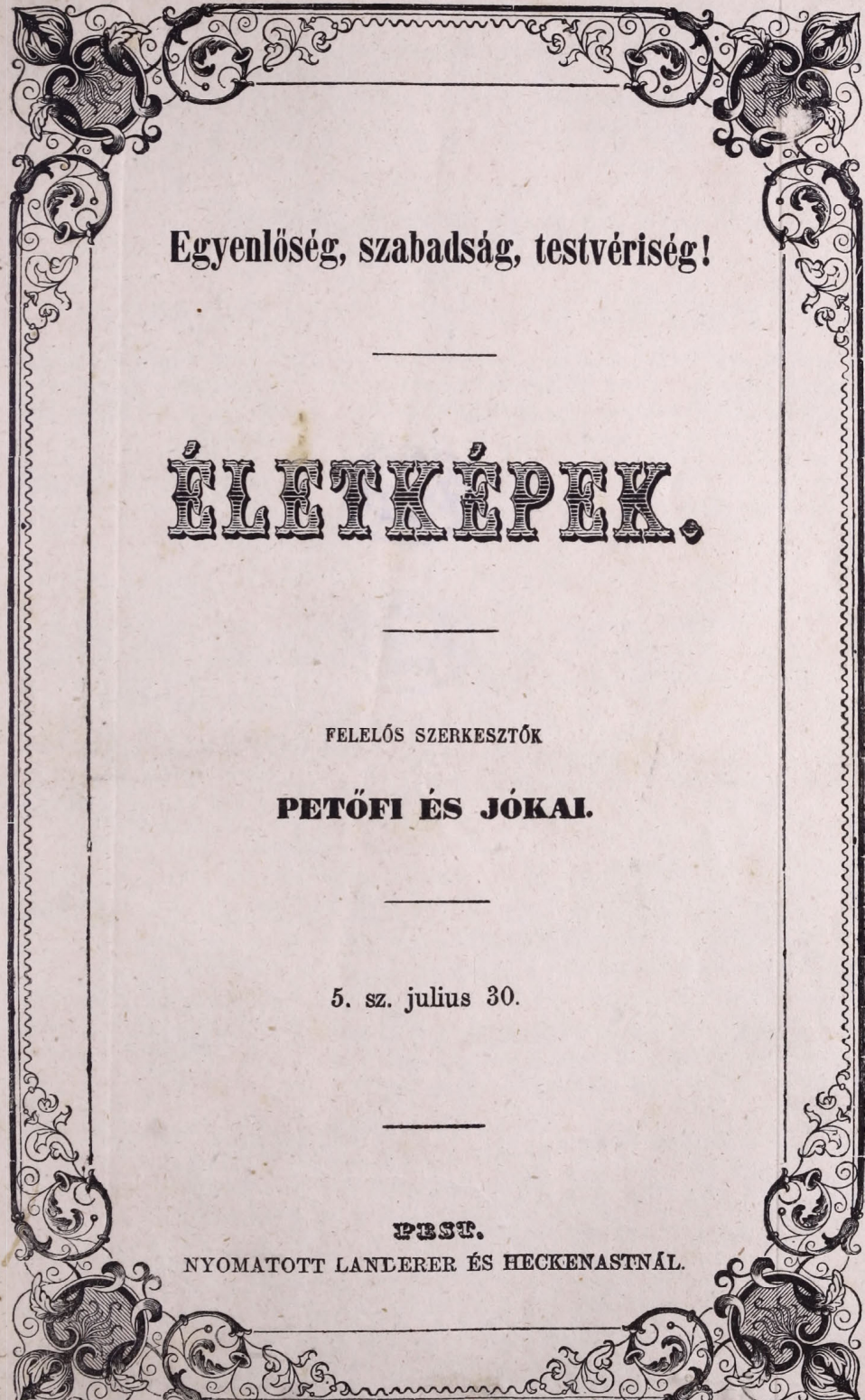
Egy pár hét előtt a' honvédelmi szükségekre az itteni tanulók műelőadást rendeztek. A' vácziak azonban nem fogták fel az idők szellemét, és szükségseit. Ők inkább hon maradtak, unalomtölt lakaikban, nehogy róluk, kik úgy is egészen a' deákok rózsaláncaiban vannak lebilincselve — az mondassék, hogy deákok színházában voltak. Némeltyek még el is mentek honról, hogy megjelenniök ne kelljen. Így lön, hogy a' szinterem üres maradt. A' két S. - - i nővéreken, és egy polgárnőn kívül hölgyek nem jelentek meg. És a' műelőadás közönség nem léte miatt meg nem történhetett. A' vácziak ez által érdemet tettek arra, hogy a' törvényhozás figyelmét el ne kerüljék. A' nemzet előtt pedig a' közügy iránti részvétlenség vádját vonták magokra.

A' napokban e' városon ment keresztül egy csapat rendes katona. Őrnagyuk, még mindig a' bunkós idők zsarnoka, két egyént megakart botoztatni. Mondják az elhaladt faluk egyikében más egyéneken azt gyakorlá is. Ezen zsarnokot szükség lenne meg is nevezni.

A' papok ugyan csak dolgoznak. Hordják mindenfelé a' honszerte ismert petitiót, melly a' községek részéről az egyházi javakat kérné a' papok mellett hagyattatni. Hanem igen kevesen hagyják magokat elámitatni. Sajnos, hogy úgy nevezett értelmiségek, mint S. - - a tanácsnok, K. A. ügyvéd elég szolgálalag nem szígyenlénk azt aláírni. S. ur alkalmasint azért tévé, mert az egyetemnél tanárnak neveztetvén ki, arra akar törekedni hálából, hogy a' statusnak, mellynek ő szolgálja, jövedelmei ne szaporodjanak. — Barátim ne higgyetek illy embereknek. D. S. tanácsnok társatoktól példát vehetnének — ki minden eljárásnál, legcsekélyebb tényeknél is hű marad a' szabadelvűséghez, és néperdekekhez. — A' papok uralmának ideje lejárt — de lejárt az is, hogy luculli bőségben dúslálkodhassanak — és kéjeleghessenek serailszerkezetű lakaikban — borok, hűgok, és kártyák tömkelegében.

Radicál fiú.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

5. sz. július 30.

PBST.

NYOMATOTT LANZERER ÉS HECKENASTNÁL.

Értekezlet, szabadság, testvérség!

PETŐFI SZ. JÓKAI

6. sz. július 80.

1884. JÚLIUS 6. KÖNYVTÁR

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabad-sajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók :

Garay János :

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador :

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác :

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr. p. p

A' mai számhoz csatolt NYÁRI PÁL híven talált arczképe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vaczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

5. sz. — Jul. 30. 1848.

IRÁNYRAJZOK. VILÁGSZELLEM.

A' népszabadság földje szántva,
Ültessetek, ültessetek,
Ki abba boldogságot ültet,
Az isten áldja meg.
TOMPA.

A' nemzet lábáról leüttették a' békó.

Értem ez alatt a' népet.

Nép a' láb, mellyen állott és áll a' nemzet. És a' népekre hosszú századokon át nagy teher és erős békó nehezedének.

De jött az idő szelleme, melly kérdező:

Akartok e' ti lábak összeroskadni, vagy akarjátok e' letörni a' lánczot?

Majd ismét fordult az időszellem a' nemzet fejeihez, 's mondá:

Tudjátok e' hogy a' nép már kifáradott, — a' nép, e' minden nemzeteknek talpköve, lába kidől, 's hol kidőlnek a' lábak, utána roskad a' test. Akarjátok-e a' halált, vagy akarjátok az életet?

A' választás könnyű volt. A' nemzet bölcs feje választá természetesen az utóbbit.

A' nép szabad lett; a' nemzet újjászületék.

Isten a' megváltót kétszer küldé a' földre.

Az első megváltá az emberiséget bűneiből.

A' második, melly a' korszellemében nyilatkozik, — megváltá a' népeket rablánczaiból.

Mindenható vagy te, világsszellem!

Teremtész és rontasz. Lerontod a' régít, hogy annak romain ujakat építs föl, de csak azért, hogy midőn egyet lépsz, legyen majd hova lábadat tenned, melly olly nehéz, hogy a' mellyre azt helyezed, ki kell annak alatta dőlnie.

Tán mondanom se kell, mikép csak egy lépés, — 's nyakadra hágnak e' nehéz lábak — monarchia! Mint a' csillagász, midőn éjjel járkál, szemével az égre néz, 's lábával egy féregre hág és eltiporja.

A' világszellem hatalmas.

Hatalmasabb, mint ama megváltó, ki keresztfán feszítették meg.

Feszítsétek meg a' világszellemet!

Álljatok ellent hatalmának. Ő tovább halad. Magával ragadja a' népet, a' nemzeteket, 's ki hátra marad, elsöpri, mint szemetjét az emberiségnek.

A' megváltó mennyországot ígért: az időszellem meg hozta.

Ne az élet után keressétek a' mennyországot. Megtalálhatjátok azt e' három szóban: szabadság, testvériség, egyenlőség!

Ezeknek magvát még Krisztus hinté el népe között.

De a' mag csak kétezer esztendő múlva hajtott ki.

Mert sötét volt az idő, 's nem láthatá a' nép, hogy az elhintett mag nagy része csirájában irtatott ki.

Kiirtatott pedig azoktól, kik szenteknek és népatyáknak mondák magukat.

Megáldák ők a' népet, 's míg azt tevék, egyik kezökkel annak szemét fogták be, hogy meg ne láthassák mikép tépik föl a' másikkal a' szabadság és szeretet virágait.

Pedig ők mindig a' szeretetről beszéltek, de azért ők a' népet nem, hanem csak kenyerét szereték, szereték a' népek vakságát, és gyönyörködének, hogy a' nép nem látja a' mit ők látnak és cselekesznek.

És ők gyakran éhezének a' nép kenyerére. És ekkor énekeltek szent énekeket és hirdetének bűnbocsánatot.

Jaj volt annak, kinek agyában föllobbant a' szabadság sz. tüze. Mint eretnek üzeték ki az az életből. Az első szikra jókor kioltaték.

Mint a' kelő nap öléből ki pattant első lángsugár, mit felhők fogának fel.

— És hirdetének kárhozatos ígéket az urnak nevében.

Elmondák, mikép kikell üznötök agyatókból az álhitet, hogy most sötét van; és kikell oltanotok a' vágyat, hogy ti világosságot akartok.

Miért akarnátok azt?

Lám a' nap sohasem volt sötétebb, sohasem volt világosabb, mint a' millyennek Isten kezdetben megteremté azt. 'S nem áldás teljesek e' azért sugárai?

A' ti lelkeitekben és a' mi lelkeinkben elég világosság uralkodik. Mennyit ember elbirhat.

Megakartok e' vakulni? Hiszen többet csak Isten birhat el.

Alugyatok! alugyatok!

A' nép gyermek volt. Bölcsője körül feketébe öltözött emberek állottak — meghajolt testtel.

A' lelkiismeret súlya alatt görbedének meg.

A' gyermeknép félt a' fekete alakoktól 's behunyá szeméit és elaludt.

A' fekete alakok pedig tovább énekeltek :

Alugyatok, alugyatok !

Olly sötét volt.

Pedig a' nap folyvást sütött, és mégis olly hosszú éj feküdt a' földön.

A' lelki éj sötétsége sötétebb minden éjjeleknél!

A' nép aludt. Álmai irtózatások lehettek ; de föl kelni félt, mert a' sötétben ha fölnyiták szemeiket, mindig előttük állottak a' fekete alakok, 's úgy érezék, mintha lánczsörgést hallottak volna.

Azt hitték, hogy a' sötét ruhás emberek vannak bölcsőjükköz kötözve, 's azokon csörög a' láncz.

A' láncz nem azokon csörgött.

Az a' népeknek volt bölcsődaluk és halotti énekük!

Olly sötét volt !

A' nap folyvást sütött. De e' nap nem a' szabadság napja volt!

— — Micsoda lángvörös sugár fut amott az égen ?

Tán meteor ?

E' vörös sugár a' nép álmából szövődött. Boszút imádkozott az azokra, kik olly hosszasan engedék alunni.

A' tűz repülve közeledik. Elönti sugarával az eget és a' földet.

Sugárai olly világosak, olly vakítófényesek.

Ébredjete! ébredjete!

Mi ez? tán a' földsarka gyuladt meg? ítélet napja lesz?

Ítélet napja lesz rátok, kik elaltatátok a' népet, hogy álmaiban lelkeiket raboljátok meg !

— — Ébredjete, ébredjete!

Fejeitek fölött ég a' lángsugár. Világosabb és melegebb az, mint a' napnak sugárai. Általa fölvirágoznak a' ti kebleitekben a' szabadság, testvériség és szeretet magvai.

— De mi hát e' lángsugár, mellynek fényétől azok vakultak meg, kik a' sötétséget terjeszték a' földön.

A' világsszellem az.

Minden egy egy sugára a' szabadság, egyenlőség testvériség szent tüzeben lobog fel.

Áldlak és dicsőítlek én téged : világsszellem!

Uralkodol te a' merre mégy, 's magaddal hozod a' mennyországot 's annak kapuit kitérod a' népek előtt, kiket fölébresztél hosszú álmaikból. És eltörlend azoknak zsarnokait, kik a' szolgaság és vakhit lánczaiba fűzék a' szenvedő népet.

Töröld el őket a' földszínéről! Haláluk után a' népek átka verje föl álmaikból! A' népek átka virasszon halottas ágyukon!

Áldlak én téged — világsszellem.

A' te homlokodra égő betűkkel Isten újja véste föl a' szabadságot és testvériséget.

Te tanítál meg arra, hogy a' fejedelem testvéreként szeresse a' kol-

dust, az úr a' szolgát; mert hiszen mindnyájan földből — egy anyának méhéből lettenek!

Testvéreileg közös mindnyájunkkal a' sír, a' szerencse és a' fájdalom. Mindnyájan küzdünk.

Közös sorsunk a' küzdelem, fenn a' trónon és alant a' gunyhóban. Amaz küzd a' dicsőségért, emez küzd a' mindennapi kenyérért és szabadságért!

Jaj nektek ott fenn a' trónon, ha a' dicsőséget a' nép kenyerén és szabadságán vettétek meg!

Ne felejtsetek, mikép mindnyájunkkal közös a' sír.

A' sír olly sötét, szomorú és igen mély.

Aláásatik az majd a' királyiszéknek, a' királyiszék bele roskad — föláshatatlanul.

Vigyázzatok! vigyázzatok!

Isten és a' világszellelem öröködnék a' népek fölött!

BÖTI LÁSZLÓ.

LEVELEK KUTHYHOZ.

Miskolcz.

I.

KEDVES BARÁTOM!

Vedd köszönetemet a' kijelentésért, hogy soraim hozzád intézését szívesen fogadod. A' gondolat némaságát oldád meg — a' lélek tömlöczét nyitottad fel, — szárnyütését, felszabadulását érzem. De mindezek felett egy az, mit neked leginkább köszönök: mindig ohajtásom volt — rég találgattam a' módot, miképen lehetne a' velem összerokonult lelkekkel, — kik szerte szét messze távolságban vannak tőlem — szellem szálakon érintkezésben lenni, — kik évek alatt alig hallották hangomat, mig emlékezetemben folyvást élnek. — Egy halmaz level fekszik előttem feleletlenül, bennem mindenikre meg van a' válasz — belőlem mindenikre telik érzés; oh de barátom — ha mindezekhez csak egy nyelvet birunk, egy kézzel, melly azokat le írja, — olly szűk idővel, mellyben olly kevés fér el — a' választás fájna mind az el mellőzés, mind a' kiemelésben. De ime megtaláltam-e vágy kielégítésének kulcsát. Ez az mit legjobban köszönök: Általad szólhatok hozzájuk. Tehát ezentul sohajom, örömem, a' mint a' sors menete hozza, a' mint a' lélektől ki terem, el hat majd az ékes Balaton partjaira, majd a' ranki völgyekbe, vagy a' havas karpátok alá, 's majd más helyeire hazámnak, hol lelki ösmerősímet feltaláltam; és ezeknek száma mentül tovább élünk, annál több, ha nem volna több, sőt fogynék, keblünknek nem válna dicsőségére,

Igyekezni fogok pedig olly tárgyról írni, mi általános érdekü az eszmék és érzelem köréből, melly minden szívben viszhangra talál, melly láthatatlanul köt össze benünket mint Isten gyermekeit. Mi ered ama fentebbi hazából, melly mint az áhítat, lánczszem, föld és menny között. Honnan jön a' szikra, melly a' keblekben szent lángokat gyújt. Hol fogamszik

a' tett, melly által ember naggyá nemessé — dicsővé válhat. Ez nem is lehet máskép. Mert az örök életet az örök mint, honnét hozhatná a' halandó? Mint Isten közeléből! . .

Tehát, ha valami történtől irok is, megfogod azon többnyire ösmer-ni, hogy ama világnak lehelete, közelébb vagy távolabb felette lebeg. . .

E' csendes hallgatag város életéről, mellynek nyugalmát ritkán szakítja félbe valami rendkívüli eset, keveset szólhatok, kivált jelenleg, hol minden élet a' honból szívéhez tolult. Bár vissza érezzük annak sebes dobogását. Mert tudjuk, hogy fölébe fellegek borultak, mellyek áldást hozhatnak földére, de villámokat is rejthetnek

Hanem még is, — ha néhány nappal az időben visszamegyek — van egy kedves tárgyam, miről szóllok. — A' nő nevelés az, mellynek szép példáját adá a' derék Karacs Teréz, kit a' közönség mint írónőt ösmer, ki jelenleg olly üdvös sikerrel működik pályáján.

Ma egy hete tartotta számos hallgatók előtt, próbatételét.

Méltó leánya ő hazájának, — a' szép beszéd, az ékes írás, a' léleknek virága, a' tett gyümölcse, — ő mind kettőt benyújtá hazájának.

Meglepően érdekes volt a' jelenet a' régi egyszerű templomban, hol az előtt finövendékek, férfi tanítók tevék próbatételeiket, az ékesen felerbe öltözködött leánykákat, mint kis égi sereget látni, — köztök a' jeles tanítóné alakját, kinek arczáról a' lelki öröm, hivatása telyesítésének boldogító érzése fénylett; anyához illő bizalommal szóllíthatni tanítványait. Megható volt ez angyali gyermekektől hallani az értelem szavát. Az ének, melly befejezés volt, e' gyenge ifju hangokból szöve az ártatlanság országára emlékeztetett. A' hála-érzetet, mi a' szülékben támadt a' méltánylást mindnyájunktul szeretett Apostolunk jelenté ki ösmert ékes nyelvével, melly mindég utat lel a' szívhez, könnyeket olvaszt a' szemekben.

Nem kell mondanom, milly messze terjedt érdekü a' nőnevelés. Tudod barátom, hogy annak egy szépen fejlett virága, örömhír néked, öröm hír szellem-rokonimnak, kiknek most veled együtt rövid időre Isten hozzádot mondok.

CELESZTINE.

KELET KÖNYVEI.

VIII.

Az Úr szava úgy megrendül,
Hogy a' szarvas idétlent szül:
Nagy harsogására annak
Az erdők felszakadoznak.

XXIX. ZSOLTÁR.

Figyeljete az idők menetére, mert nagy változások történtek a' földön. És még többek lesznek történendők.

A' világnak egy része ujjaszületendő.

Hasonló lészen ez a' teremőnek ama munkájához mikor az összevegyült őselemekből elválasztá a' sötétséget a' világosságtól, a' szárazat a' vizektől.

Egy örökké tartó éj, melyre hiába várod a' feltámadó napot. A' vastag nedves ködön át, mely lassu mozgásban ingott ég és föld között csak egyes halvány csillagsugárok rontának keresztül. A' szellőtlen levegő renyhén fekvők a' tárgyakon. A' vizeknek mozgása öntudatlan és rendszernélküli volt. Tompa morajjal harsogának patakok, melyek sziklákat és földdarabokat hordának magukkal.

És hallotta e' valaki e' harsogást, és látta e' valaki e' patakot?

Az állati és növényélet öntudatlanul szendergett az elemek gyomrában.

Ilyen volt a' te alakod Chaosz!

Es az isten leszállott és a' holt Chaoszból megalkotá az élő világot a' lelketlen 's sárból megalkotá az élő embert.

És az Isten többé nem jelent meg az emberek közt. Hanem eljövénnek a' szellemek kik lakozának az emberek lelkében. Valának pedig sötétségnek szellemei és világosságnak szellemei.

És az emberi nemzetség életén egy hosszú küzdés vonult át, egy küzdése a' világosságnak a' sötétséggel.

Történt pedig, hogy a' gonosz diadalmaskodnék az igazon és a' világosságnak szellemei egy barlangba záratának.

És ekkor a' vak sötétben nagy zavar lön, az összehangzó elemek nem ismerék meg egymást, a' legviszársabb rend kezdé uralkodni közöttük. Megbomlott a' természet rendszere és a' tőzből a' hideg elemeit, a' jégből a' meleg elemeit akarák kiismerni; a' tévedt emberi nemzetség levetkezte méltóságát és a' törpék az óriások palástjait akaszták nyakukba.

Ez volt a' te második alakod Chaosz!

Végre, a' sokáig elfojtott szellem kitört és a' világosság elárasztá a' félvilágot.

És minden megindult. A' tespedő mocsárból folyamok a' mozgás nélküli levegőből enyhe szellők keletkeznek. Az idő megkettőzteti lépteit és egy nap századoknak munkáit viszi végbe.

Azok kik a' sötétben egymás ellen harczolának, most megismervén egymást összeölelkeznek, azok kik eddig egymásnak kezét tarták, iszonyodva fordulnak el egymástól, azok kik eddig nem ismerték egymást összetalálkoznak és azok kik eddig együtt voltak, az örök időkre elválnak.

A' rokonelemek egybeolvadása tengereket alkot, folyamokat indit, viruló völgyeket és hegyeket teremt, melyeknek tetején és alján föltenyészik az élet.

Üdvezellek tégedet oh ifju élet, gyermeke a' fölszabadult szellemnek, legyen a' te keresztvized akár vér, akár az égnek harmatcseppje, de legyen a' te neved szabadság.

És messze vidékről fognak zarándokolni hozzád a' népek, tisztelvén tégedet mint megváltójukat.

Egyetlen tekintetedtől a' te hiveid megerősbülnek, a' te ellenségeid megsemmisülendenek.

És lészen a' te országod tágas mint a' hódítóké volt. Határait nem hegyek és folyamok fogják korlátozni, hanem a' szolgaságnak meg nem váltott birodalma.

Mert a' szabadságnak csak egy országa van, hol minden népek szabadok, egyenlők és testvérek.

IX.

Kik örülnek inségemnek

Öltözzenek gyalázatban

Ellenem kevély voltokban.

XXXV. ZSOLTÁR.

Mire nézitek a' napot, azt a' napot melly a' ti munkáitoknak időt és tért szolgáltat? Mért nem veszitek annak hasznát.

Elszalasztjátok azt az időt a' mi visszahozhatatlan és nem számoltok azon időre a' mi még számatokra eljövendő.

Akkor midőn a' jobbak előtt a' haza veszedelmének ürmöpohara áll, a' ti poharaitokban bor habzik. Akkor midőn azok munkáiknak az éjt is nappallá változtatják, ti alván a' napot is éjjé változtatjátok. Akkor midőn azok abban kevélykednek, hogy rajtok is nyugszik a' haza gondjainak egy része, ti abban büszkélkedtek, hogy semmi gondotok sincsen.

Van e' bennetek olly rendkívüli nagy lélek, hogy azt mondhatnátok: A' haza előttem igen kisszerű valami, az én lelkem az összes emberiség érdekeivel foglalkozik.

Vagy pedig: Ollyan vagyok mint a' szobor, kibe a' művész az örök időkre reányomta a' lelket és kifejezést, de e' lélek és kifejezés örökké egy és nem változandó az időkben.

De ti ezt nem mondhatjátok mert a' ti lelketeknek nem nagysága, hanem kicsinysége szüli részvétlenségeteket.

Azt sem mondhatjátok, hogy ti már eleget fáradtatok a' hazáért és erőtök kimerült ezen fáradalmakban, mert a' kinek a' haza szeretet nem bír elég erőt és akaratot adni, az soha sem szerette a' hazát. Ti nem tudátok megmondani mit kaptatok a' hazától és nem tudjátok megmondani mit adtatok annak. Olly sokat kaptatok és olly keveset adátok.

Eljövétök az aratásra és szüretre és idegen földre távoztatok, midőn a' haza oltárára kelleték áldozni.

Pedig az idegen oltároknak lángja nem titeket fog melegíteni, míg a' bennetek levő szeretetből azon láng mit a' haza oltárára áldoztok, számszorosan visszaverő fényével fejetekre dicsőülés sugárait árasztja.

Higyjétek meg, hogy rosszul leszteek kijutandók.

Mert ha a' haza elvész, ti is el fogtok veszni, ha pedig győz, nem leszteek annak diadalörömében résztveendők.

Szerenesétlenek pedig azok a' kiknek nem szabad örülni akkor, midőn mindnyájan örülnek.

Mert ne higyjétek, hogy ez mindig így lészen.

Ki fognak apadni a' könnyek a' szemekből, leszárad a' vér a' kardok-ról és az izzadság a' homlokokról. Mert a' haza diadalmaskodott.

És azok kik könnyezének örülni fognak, kik fáradának nyugodni, kik meghalának, üdvözülni fognak. Hanem titeket egyik sem illet. A' mit kértek tőletek a' veszély perczeiben azt nem adtátok meg, a' mit adnátok annak elmúltával azt nem kérik tőletek.

De eljövén a' haza súlyos ítéletet tartand felettetek.

Az egyikhez így fog szólni :

Hiválak és nem jövé.

A' másikhoz: Te vaknak tetteted magadat midőn szemeidnek hasznát vehettem volna; és süketnek látszál midőn hallanod kellettél vala segélykéréseimet és néma voltál midőn felszólalnod kellett volna gyalázóim ellen.

A' harmadikhoz ; Te elástad aranyodat és ezüstödet mikor kértem azokat tőled, 's előlépven pitvarodon sanyaru ábrázattal utasítál vissza.

És mikor forintokat vártam fillért dobtál arczomhoz.

A' negyedikhez : Te midőn éhezém innom adtál és midőn szomjazám ennem adtál.

Az ötödikhez: Te midőn tetteket kívántam tőled bőséges szavakkal kergetél ki házadból.

A' hatodikhoz: Neked büszkeséged volt kényelemben és gazdagságban ragyogni akkor mikor én nyomorgék.

A' hetedikhez: Te megátkozád gyermekedet mikor az érettem áldozná föl magát.

És így mindnyájatok elítéltetendők lesztek ő általa, mondván, hogy ő szeretetet keresett a' ti kebleitekben, ti pedig kislelküségtek és részvétlenségekkel ütétek őt homlokon.

Az ítélet reátok ki vagyon mondvá.

Részvétlenségteknek hidegében lesztek megfagyandók!

X.

Az én fejemet megkeni olajjal

És engemet itat teljes pohárral.

XXIII. ZSOLTÁR.

Harmatozzék béke és áldás a' ti kunyhóitokra szegény emberek!

Messze utról jövök zarándokolva, a' nagyok bezárták előttem palotáinknak ajtaját, de a' ti ajtótok nyitva áll miként a' ti szívetek.

Vidám tűzhelyeitek mellett a' megosztott falat nekem jobban esik, mint a' nagyok kidobott gazdag koncza.

Miután pedig megosztátok velem a' falatot. osszátok meg szíveiteket is, mondjátok el panaszaitokat, bajotokat, reményeiteket és félelmeiteket.

A' szegény embernek nincsen panasza. Mert a' megvesztegetett igazság nem hallgat reá.

A' szegény embernek nincsen baja. Kevéssel megelégedvén mindene megvan. A' mit az emberek megtagadnak tőle, megadja neki az isten.

A' szegény embernek nincsen reménye és félelme. Lelke miként az egyszerű kifejeletlen természet a' valóságához ragad és nyugodalmas.

A' szegény ember élete hasoló a' csendes és szűkpartu patakhöz, mely senkinek sem árt, sőt termékenyíti a' mezőt. De rajta legkönnyebben vernek hidat.

A' szegény ember, olyan mint a' vas az érczek közt, mellynek, bár leghaszonvehetőbb, mégis legkisebb értéke vagyon.

A' szegény ember étele legdrágább; ő arcza veritékén vásárolja azt, mit a' gazdagok filléreken vesznek. Mikor a' nagyok asztalánál szolgálvaroncok hordanak étkeket, akkor a' szegény ember falatját az isten ízésíti meg.

A' szegény embernek tűzhelye oltár az egyszerű erényeknek és menedéke az elhagyottnak.

A' szegény ember gazdagsága az országnak; a' gazdag ember szégyensége annak.

A' szegény embernek élete a' munka, a' mellybe öltözik, vagyona az ő munkájának jutalma, öröme a' fáradsága után következő nyugalom. nyugalma pedig azon nyugalom, melly nekierőt ad további munkáira.

A' szegény ember legközelebb áll az istenhez és a' természethez, mert mind a' kettőre legnagyobb szüksége van. Ő ki a' jogban nem vesz részt, részt vesz az isten kegyelmében, ő ki az élet kényelmeit nem bírja, bírja a' természet adományait.

Az első napsugár a' szegény ember küszöbére száll és az első madárhang a' szegény ember ablaka alatt hangzik.

És a' hajnal mondja: Kelj föl én szolgám, mert ime a' fejedelmi nap is rögtön feltámadandó léssen.

És a' madár mondja: Kelj föl én barátom és társam, a' mezőkön és szorgáljon az én énekem a' te vidámságodra.

Mikor pedig a' szegény ember fölkel, üdvözli őt az egész természet. várván az ő kezeinek ápoló segítségét. — —

Harmatozzék béke és áldás a' ti kunyhóitokra szegény emberek!

XI.

Igazságnak áldozatjával

Áldozatok az Istennek!

IV. ZSOLTÁR.

Ti birái vagytok a' népnek,

Az istennek hatalma vagyon kezetekben midőn ítélet mondatok boldog és boldogtalan, szegény és gazdag felett. Óvakodjatok e' hatalommal visszaélni.

Ti hivatalotokban nem vagytok hasonlók más emberekhez, nektek nem szabad rokonitoknak, barátitoknak és ellenségiteknek lenni.

Nektek csak egy barátok lehet; az igazság és egy ellenségetek a' jogtalanság.

Óvakodjatok pedig igazságot magatok csinálni.

Mert az igazságot nem csinálják az emberek hanem keresik. Olyan az igazság mint a' nemes érez melly századok óta rejtezik a' hegyekben fénytelenül és midőn napvilágra hozatik sugárokat veszen fel.

Az igazságnak isten a' teremője az ember pedig csak fölfedezője.

Van pedig minden tárgyban cselekedetben igazság, istennek szemeivel azonnal megláthatnátok azt, míg így a' gonoszság sokrétű szövedéke elrejti szemeitek előtt.

Az igazságnak legtisztább fénye van; tisztább az érczek fényénél mert nem vakít, hanem látni enged.

Az első hazudság szüli a' másodikat, a' második a' harmadikat; az utolsó hazudság szüli az igazságot.

Legyen a' ti szívetekben jóakarát és részrehajlatlanság, elmétekben józanság és léssen a' ti itéleteitekben igazság.

Legyen a' ti hajléktok menedékhelye az üldözött igazságnak.

Ne vágjatok át ügyetlen kezeitek kardjával olyan csomót, a' mi ügyes kezeknek adatott megoldatni.

Ne kívánjátok az á-ból a' b-t és ez-t is kiolvasni, hanem várjátok meg annak rendét. Mert minden elhamarkodott ítélet a' ti lelketeken szárad,

Mikor pedig kimondátok az igazságot ne féljete sem az égi háborútól sem a' dögmirigyától sem semmiféle nyavalyától. Mert a' ti lelketek meg vagyon mentve.

BOZZAI PÁL.

FEHÉR GALAMB.

Mint a' pusztfa fája télen
Lelkem olyan lombozatlan
Csüggedésben és reményben —
Búsan, árván elhagyottan.

Lombjait elhagyta régen
Az a' csevegő madárka
És a' hűs szellőjű légen
Elszállt boldogabb tanyákra.

És mióta messzeszálla
Gyakran eljött búban, kedvben
A' multak gazdag királya
Hófejjével hólepelben.

Ő az a' ki nem vetett meg
'S lelkem gyakran látogatja
A' tündér emlékezetnek
Eltévedt fehér galambja.

És én hozzá így beszélek:
Lelkem pusztfa és kietlen
Illy magányban lenni félek
Elhagyottan, elfeledten.

Lelkem egykor nem volt olyan
Egyedüli néma, puszta
Még mikor vidám mosollyal
Az öröm megkoszoruzta.

És én akkor átöleltem
'S csüggttem rajta üdvezülve
'S téged akkor ünnepeltem
Egy szép óra titka szüle.

Összeszedted boldogságom
Hervadott virágit szépen
Hogy midőn borúl világom
Elhozd 's megmutathasd nékem.

Eljővél, elhoztad nékem
Multam gazdagabb világát
Meggzűntetni véle éhem
És lelkemnek szomjuságát. —

Igy beszélek 's hogy ha elszáll
Szólok hozzá szép vidámon :
Nem bannám ha itt maradnál
De ha már mégysz azt sem bánom.

Nem csüggedt még el reményem
Mert kedves vendéget várok
Az öröm fog hozni nékem
El nem hervadott virágot.

De ha egykor, de ha egykor
Nem lesz a' ki keblet tárna
Jőjj el akkor, jőjj el akkor
Életemnek alkonyára.

És te akkor elhozandod
Eltűnt boldogabb világom
Mellyet többé nem birandok
Életemnek alkonyában. —

BOZZAI PÁL.

SZOMORÚ NAPOK.

(Polytatás.)

V.

A' nem szeretett fiú.

Nagy nehezen megvirradt. Hideg, borongós lett a reggel, mint szokott viharos éjszaka után.

A' halottas háznál nagy járás kelés volt ; szemfedőt, koporsót kelle csináltatni, a' halottakat öltöztetni. Az öreg ur akará : hogy a' temetés pompás legyen.

Az udvart tisztára separték. Minden gazdasági eszközt félre takarítottak. Komor ünnepi készüllet volt ez, minő minden családnak kijut.

Az utozajtó ilyenkor nyitva van; hadd jőjön be a' nép a' halottat bámulni; hadd tanulja meg róla: hogy a' halál a' nagy uraknak is bírāja; hadd lássa, mint iparkodnak a' gazdagok még halálok után is ragyogni, mint fényesítik ki koporsójukat, mint verik ki aranszegekkel, mint hímezik ki szemfedőjüket rózsákkal és aranyfonalakkal, hogy úsznak a' halotti ágyon is habos fehér selyemben, melly drága balzsamtól illatoz.

És a' balzsam nem bírja elnyomni a' halottszagot. Az emberek kendőt tartanak szájuk elé, mint a' szegény ember halottjánál.

Mert a' halál igazságos bíró. —

Egy rongyos ember jött be az ajtón. Sáros volt és egészen át meg áztatott; az éjt, azt a' fergetegest, ez is aligha tölté földél alatt.

Lábai kivoltak takaróikból, haja összezsapzott a' homlokán, szemei be voltak esve, képe csupa csont, ajkai kékek és csüggedtek.

Bejött az udvarba, tétozva, mintha lopni jőne, és nem tudna hozzá, 's ott megállt a' tornác előtt 's vállával a' küszöbnek támaszkodott és szemeivel lenézett a' földre.

A' kutyák odamentek hozzá, körülzaglászták és rámorogtak.

Csak egy kutya, egy öreg sovány kopó nyüsgött nyugtalanul a' többi között. Oda futott a' jövevényhez, feltette rá két első lábát, megnyalta lelóggó kezét 's félvigan ugatott reá.

Erre kijött a' mindenes, egy öreg fehér bajuszú napbarnított férfi, adott egy nagy darab kenyeret a' szótlán jövevénynek 's azzal útba igazította.

„Na már most Isten hírével mehet kend, ne álljon ide, a' hol utjában lesz a' jövő menőknek.“

A' jövevény nem mozdult, hanem maga elé nézett, álla és ajkai rebegtek, mintha a' sírás erőltetné.

A' mindenes nem vette észre. Hanem a' vén kopó ismét oda futott 's rá ugrált a' jövevény kezére 's úgy csaholt fel rá, hogy szinte érteni lehet: hogy mit akar mondani.

„Na induljunk szaporán édes földim, ne ugattassuk itt magunkra a' kutyákat hijába“ szolt a' mindenes, 's ezzel megfogta a' jöttment kezét 's kifelé fordította.

Ekkor tekintte arczára.

A' rongyos ember szemeiből sűrűn hullott a' könny, sirva, zokogva borult a' falnak és arcát elrejté.

A' vén szolga megijedve állt meg. Először nem akart hinni saját szemének, azután összezsapta kezét 's csodálkozva kiálta:

„Maga az Imre úrfi? — Istenem, Istenem! s aggódva ment hozzá és kérlelni kezdte, 's azután nyakába borúlt és együtt sírt vele.

„Senki sem ismert rám“ zokogá az ifju, kinek balkeze erősen vérzett. Igen megütötte, mikor a' hóhér kerítésén átugrott.

„Oh minek jött most haza? — sopánkodék a' szolga, csak ma ne, akármikor az esztendőben, szomorú tanya ez a' mi házunk, két halott van benne.“

„Ki holt meg?“

„Agnes asszony és a' kis Ödönke. Mint sírnak odabenn.“

„Én leszek a' harmadik.“

A' szolga hallgatott. Tán gondolá: téged senki sem fog siratni.

„Harmadszor szököm az ezredemtől.“

„Boldogtalan! 'S miért jött megint haza?“

„Apámmal akarok beszélni utoljára.“

„Nem beszél azzal az istenen kívül senki.“

„Nem kérem tőle, hogy nyájas legyen hozzám. Megakarom neki mondani; hogy halála nem messze van, kerülje ki.“

„Szenkőzt menne neki, szegény öreg, nem hogy futna előle; de az urfit meglátják itt, fel ismerik, visszaviszik és — —“

„— Fölakasztanak? ne félj. Töltve van az a' pisztoly, mellyel kapitányomat meglőttem, nekem is elég lesz egy lövés: hogy a' bitófától megmentsen, — mutasd meg, hol van apám?“

„Csak menjen, a' honnét a' legtöbb sírás hallik, ott van ő.“

Az ifju ment, 's hol a' sírást hallotta, benyitott a' szobába.

A' terem be volt sötétítve egészen, a' tükrök és képek sötét fátyollal behuzva, a' közepén állt két ravatal, benne két sápadt alak, mint fehér viaszkép.

Nem lehetett volna rájuk ismerni.

A' ravatal mellett nagy ezüst kargyertyatartókban négy szál viaszgyertya égett, közepén kis asztalkán aranyzott feszület volt felállítva.

Lenn a' két halott lábainál egy ősz ember térdelt, hol egyikre, hol másakra nézett, összekulcsolt kezeit szájához szorítá 's lassan hörgött, mint ki mélyen álmodik.

Olly szívszorító volt e' tekintet. A vén, fehérhaju ember, összeroskadva az isten keze alatt, nyögve, mint a' halálra vált vad, de szótalánul, könnytelenül.

Kinek isten fájdalmakat ad, könnyet is ad hozzá, mellyben bánatát kisírja és szavakat, mikben kínjait elbeszélje, tőle ez is meg volt tagadva. Ott térdelt megostorozva, földretiporva, mint letört ág, melly száradni indul és nem panaszkodik.

Az ifju tántorogva, fájdalomtól zsibbadt lélekkel lépett hozzá 's hal-
kan, nesztelenül melléje térdelt.

Az öreg reá nézett, merően, sokáig bámult reá. Nem szólhatott, nyelvén éltében ur lett a' halál, fia azt hívé, hogy nem ismert reá. Tán ez elkényszerült arc, e' rongyos mez, kuszált hajak, nem hagynak emlékezni rá.

„Fiad vagyok, kit elkergettél, 's nem sokára halottad, ki itt marad“
szólt 's érzékenyülten nyult az ősz ember keze után, hogy megcsókolja.

Iszonyodva kapta az vissza kezét. Látszék arcán a' borzadály, mintha legszentebb fájdalmában az ördög nyult volna kezéhez.

„Megérdemlem: hogy utálj: hogy ne ismerj, Vétettem ellened sokat. Korán megöszültél miattam, de mindez egy halállal le lesz fizetve. Nem szeretted engemet soha, kivertél házadból, mit egy kutyáddal sem tettél

soha, elhagytál pusztulni nyomorúságomban, gyermekéveimtől fogva egy jó szót nem kaptam tőled, pedig talán akkor minden másképen lett volna. Kiket úgy szeretted, isten vette el, kit nem szeretted magad taszítád el, most egyedül vagy a' világban."

Az öreg némán mutatta: hogy ne szóljon tovább.

"Nem jöttem tőled kérni semmit, olly rövid időre, mint az én életem, nem kell utravaló. Egy iszonyu pokoli tervet akarok felfedezni, mely ősz fejedet, családodat, 's tán hazádat is fenyegeti."

"Apám! Tíz perc múlva nem élek, nem fogják szavaim háborítani lelkedet. halálom óráján ne taszíts el magadtól."

Az öreg lassan felemelkedett, véghetlen megvetéssel nézett le rongyba öltözött fiára 's ajka mintha beszélt volna, mozgott, hebegett, de szó nem jött ki rajta.

A' fiu nem tudta, hogy apja szélütött és beszélni nem tud.

"Egy szavad sincs számomra. Legyen az jó vagy rossz szó. Áldás, vagy átok, egy szót hozzám apám, mielőt halva látnál" szólt 's térden esuszott lábaihoz az öregnek, ki reszkette támaszkodott a' két ravatal közti oltár széléhez, haja szerte állt, szemei forogtak. Megragadta az aranyzott nehéz feszületet, lassan felemelte azt jobb kezével magasra, mintha a' térdeit átölelő fiut akarta volna lesujtani vele.

E' fájdalmas jelenet alatt megnyílt az ajtó, lábhoz ütött puskák csörrenése hallék, három katona jött egy káplár kíséretében.

Imre visszatekinte a' zajra. Egy perczre holthálvány lett arca, a' katonák háta mögött rossz ördöge arcát látá bepislogni, a' hóhérlegényét. Érzé: hogy veszve van.

Körültekinte: kihez fusson ótalomért? . . . Mellette két halott, hideg részvétlen arczával. . . A' harmadik leghidegebb, legrészvételebb... Élő és még sem élő. Édes apja, ki még mindég úgy állt ott: felemelt öklében a' nagy nehéz feszület. . . .

A' káplár odalépett a' fiúhoz 's megfogta gallérját. Mit bánta az: hogy két halott volt mellette, leterítve szemfedővel, mit érdekelte őt a' bánatos jelenet? A' katona szökött, a' katonát el kellett vinnie.

Erre kétségbeesetten kezdte föleszmélni az ifju. Fölebredt benne az önfenntartás ösztöne. Egy magicus percz végig futtatá lelke előtt a' rémjeleneteket, miket a' jövődő készített számára. A' hideg börtönfal, szűk rostély-örzötte ablakával, — a' nehéz csörgőláncz, — a' vallató bírák, — a' felolvasott ítélet, — a' nyílt síralomház, — a' bámuló népség, — a' fehér vesztő ing, — a' halál embere a' bakó, ki egy kezében a' zsoltárt, másikban a' kötelet viszi, — a' gyalázatos halál, — a' fekete hollók. . . . .

"Áh!" ordíta kétségbeesetten, 's az örültség vaserejével taszítá el magától a' káplárt, ki neki esett a' kandallónak 's azt bedönté dühös zökkenésével.

"Ide jöjjön, ki halni akar!" rikoltott Imre a düh elszánt csatahangján, 's mellén szét tépve az öltönyt egyik kezébe kést, másikba nehéz huzsárpisztolyt ragadott. A' szárnyaszegett sas így fordul vissza üldözőire,

véres száját gyilkolásra nyitva 's félszárnyával arczulesapva megtámadóját.

A' katonák hátrálni kezdtek a' dühödt elől, ki vérben forgó szemekkel, tajtékozó szájjal fordult vissza rájuk 's félelemből vagy szánalomból utat nyitottak neki.

Ekkor a' fehér ősz ember hátulról megkapta fiának gyilkolásra feszített ökleit 's visszarántá.

A' mint a' fiu e hideg, reszketeg kezeket karjaihoz nyúlni érte, kiesett mindkét kezéből a' fegyver, karjai zsibbadtan estek alá, egész teste összehanyatlott, szédülten, ájultan rogyott le a' földre. A' katonák felvették vállaikra, kihurezolták a' szobából, lánczot tettek kezére, lábára, és elvitték.

Az öreg ember hidegen nézett utánok. Mikor elmentek, ismét oda térdelt a' két koporsó közé, fehér haja arczába lecsüggött, kezeit összekulcsolta 's rebegő ajkához emelte és nézett, nézett sokáig hol egyik halottjára, hol a' másikra.

Egyetlen könny, -- egyetlen könny sem jött ki szeméből.

JÓKAI MÓR.

(Folytatása következik.)

FALUSI ÉJSZAKÁK.

VIII.

A z é j i l o v a g .

18 * * Máj. 12-én esteli 6 órakor csendben ment végbe Szendrő Clementine esküvője gróf Valdár Arnoldal, az ősi Szendrő vár egyszerű, de gazdag kápolnájában. Clementine soha sem szerette Arnoldot, szivecskéjét régen Gerőnek ajándékozá, ki egyetlen gyermeke volt Loránfi Péternek, egy elszegényedett, de becsületes nemesnek. — Arnold előtt nem volt titok e' viszony, ő azonban keveset gondolt azzal, neki kincs, gazdagság kellett, nem szerelem, miért noha a' gyermek leány az oltárnál fehérebb 's halványabb volt selyem ruhájánál, a' gróf minden megindulás nélkül fogadta el a' kezét, melyet nem rokon érzés, hanem a' leány anyja részéről gőg, hiúság, 's a' gyermeke számára nyerendő grófnői czim, játszott kezeibe.

Gerő százszor téteték bizonyossá a' leányka által szerelméről, százszor ismételé hogy szíve örökre a' Gerőé marad, de többször ismétlé azt is hogy kezével anyja rendelkezik, ki soha meg nem engedendi hogy egymáséi legyenek. Gerő mindig remélt, mindig talált módot a' vigasztalásra, az idő — gondola — sokat változtathat sorsaikon, és ha nem tökéletesen is — de némileg megnyugodott. — Egy hét óta azonban Clementine szoros felvigyázat alatt tartaték, éber figyelemmel követték minden lépteit, 's így szegény Gerőnek lehetlen volt az utóbbi napokban szerelmesével összejöni, hogy ajkairól legalább utósó búcsu csókot vegyen, 's azon vallomást hallhassa, hogy habár Valdár gróf leendő is férjévé, de szíve, és szerelme örökre, változatlanul a' Gerőé marad. Az eskü megtörténvén Gerő utósó reményét is elveszté.

Az éj felvoná barna fátyolát, Gerő lelket kintzó gyötrelmeitől üzelve, az eskü éjszakáján kétségbeesetten sietett a' szendrői parkba, ott egy elhagyott rideg helyen a' fűre heveredvén tért nyitott sötét gondolatainak; ma tépeték szét az utósó kötel, mellyel még ez élethez fűzeték. Ugy tétszett neki mintha

már évek óta volna elszakadva a' nem rég mult kedves emlékü napoktól, és szemrehányást tön magának, hogy az élvezet kínáló alkalmakat annyszor, és mindenkor elmulasztotta; panaszos szót emelt az emberek szomorú természetete ellen, melly örömeinek becsét csak akkor ismeri el, midőn már azokat elvesztette. Mától kezdve Gerő létele iszonyu jövőt ígért, mindennap minden óra szerelme szomorú végére emlékeztethető, 's azon meggyőződést táplálthatá lelkében, hogy többér eménylenie sem lehet.

Mégis az önszerelem, melly a' hajótörést szenvedőknek a' veszély végperczében olly nagy erőt és élénkséget kölcsönöz, egy perczre Gerőben is azon akaratot támasztá, hogy mindezek daczára élni, fog. Hihetlen tervekről gondolkodott, életét más czélok, hiúság, vagy különmemű ingerek által kedvelhetni meg; haszontalanul szíve a' szerelmen kívül más szenvedélynek tért nyújtani nem akart. De ugyan van e' fiatal korunkban még más hozzánk méltó érzemény, vagy szenvedély? Egyetlen boldogság mutatkozott még számára e' világban, egy szerelem, egy nő. Miután még fennmaradt lelki erejét haszon nélkül próbálgatta volna; az élettől undort kapott, 's eltökélette azt, magától elvetni. Pisztoljait kellőleg megvizsgálván a' kert kimenete felé fordult, feltételt ki- viendő a' nélkül, hogy az ünnepélyt zavarnia kellessen, melly a' lombozaton még átfénylett.

Mielőtt azonban sötét tervét foganatosítá, még egyszer 's utoljára kívánt közelében lenni annak, kit e' világban mindenek felett szeretett, — megfordult tehát ismét 's áttörve a' sűrűségezen azon falazat aljáig húzódott, melly Clementinét bástyaként övedzé. Némáság és csend volt körötte. Egyszerre a' szobaleány és Clementine anyjának szavait vélte megkülönböztethetni. Megfeszíté Gerő minden figyelmét, közelebb húzódott, 's olly szavakat hallott melyek tervét azonnal megváltoztatták.

„Biztosítom a' nagyságos asszonyt, hogy Clementine kisasszony igen igen beteg, 's én jónak látnám erről gróf Valdár ő nagyságát tudósítani!“

Szegény egyetlen Clementiném ő szeret, bizonyosan szeret, a' fájdalom és keserűség tevék beteggé, vagy talán . . . istenem ha úgy volna, ha Clementine tettetése által egyedül gróf Valdárt akarná ez éjjel tavol tartani, 's talán módokról fog későbbben gondolkodni, hogy egyetlen szerelmét számomra biztosítsa. — Gerő ismét elhallgatott, mert Clementine anyja következő szavakban felelt a' szobaleánynak:

„Clementine szereti férjét, valamint férje viszont szereti Clementinét, bizonyos vagyok hogy leányom szeretetreméltó férje kívánságát a' legkisebb részletekig a' legszívesebben teljesíteni.“

— Oh alávaló megsértése a' legszentebb törvényeknek! — kiáltott Gerő magán kívül — alávaló zsaknoksága a' férfinak nője felett! utállak világ, melyben az erős lábbal tapodja a' gyengébbet, melyben nemes, és szent érzelmek helyett hiúság, és pénz uralkodnak, — Clementine édes egyetlenem, erőszakal fogják téled elrabolni azt, mit ártatlan szived régen nékem ajándékozott — áthozott legyen minden, átkozott az óra, melyben születtem. Illyetén gondolatok között elővoná a' szerencsétlen ifju pisztolyait, rohamos ingerültséggel tépte szét kebelén a' mezt, 's többé nem gondolt elrejtőzésre. — Hirtelen egy új eszme világítá megörültségének ejelét. . . Módot látott Clamentinét azon utált, alávaló zsarnokság alól felszabadítani; módot látott a' szívtelen anya megbüntetésére, ki leányát hideg vérrel adta át olly férfinak, kil az nemcsak nem szeretett, hanem gyűlölt és utált.

„Naponkint szemlélhetjük — szólt Gerő indulattal — mint nyeri meg egy alávaló és durva férfi a' társaság és isten nevében egy szerencsétlen leányka kezét, kit a' szülők erőszakolnak, a' becsület vagy szükség kényszeritenek keblében a' tiszta szent szerelem elnyomására. 'S itt helyeslő sőt megszentítő szemei előtt a' társaságnak esik az ártatlan, gyenge, remegő asszony az utált

férfi csókjai, 's ölelései közepett, annak karjaiba. 'S ennek így kellett megtörténni!"

A' szelid, egyszerű, tiszta Clementine, mesteri műve a' teremtésnek, hasonlól a' többiekhez, szintugy fenntartaték illeten botrányra. Hiában folytak könnyűi, hiában halványultak el ajkai, anyjának szemei zárva maradtak, — sőt vőlegénye szívét sem indíthaták meg. Semmi sem mentheté meg a' szerencsétlent hasonló botrányról. Találkozik érzéstelen vad férfi, ki így kiált fel: Mind-egy! találkozik szívtelen anya ki szemeit közömbösen tudja bezárai illeten botrány előtt.

„Nem! nem ez így nem maradhat! esküszöm anyám sirjára ez nem fog megtörténni!"

Ismét pisztolyai után nyult, 's tovább sietett. Egy alig észrevehető gyenge köhögés feltartóztatá lépteit, ösztönszerűleg érezé: hogy kit keresni indult, kit gyűlöl, kinek boszút esküdött, gróf Valdár, épen feléje közeledik. Szűk, sötét, hajlott fasorban mentek egymás ellenében. Gerőt sűrű tölgy lombozat takarta, mélyebben rejtőzék el azon eltökéletben hogy ellenét irgalom nélkül lövi keresztül. Gróf Valdár a' kertben lévő pavillonból jött, 's a' vár felé irányzá lépteit. Öltöneyi pézsma illatot lehelték, mit Gerő épen úgy utált, mint a' grófot magát. Gerő szíve hangosan dobogott; vére forrott ereiben; keze mégis nem volt reszketeg, szemei biztosan irányznak.

Midőn újat a' fegyver billentyűjére helyezé, 's karjával a' fegyvert az utált fej felé emelé, azon oldalról, melyről jött, léptek hallatszának. Reszketett az ifju e' véletlen történt megzavartatás miatt, bárki könnyen hátráltathatá eltökéltében, sőt a' vérpad emléke végkép lefegyverzé. Bizonytalan, 's kellemetlen helyzetében, következő párbeszéd érinté füleit:

„Szólj Károly mit üzent a' nagyságos asszony?" kérdé a' gróf.

„A' gróf urat szívesen várja magához Clementine Nagysád!" felelt a' kérdezett inas.

„Jól van. Lenyughatol!"

A' két fekete árny közel egymás mellett haladott, 's Gerő tisztán kiveheté a' vár felé haladó grófot. Amint nyomát elveszíté, terve ujolag élénkebb színben mutatkozott, 's eltökélte azt okvetlen végrehajtani.

„Bizonyosan megörülnék tudva azt, hogy ezen ember Clementine hálótéremébe lép — nem! soha nem bírja ezen angyalt, inkább haljunk meg mindketten, inkább pokolba lelkemmel! nem, azt meg nem engedem!"

Sebesen rohant a' gróf után, mindazáltal csak akkor érheté el, midőn az a' vár folyosóján belépett. Hallkan, alig észrevehetőleg suhant a' gróf végig a' folyoson, mint a' ragadozó vad, midőn prédára mén ki.

Szendrőyné leányát nem kérdezé meg: elfogadja e' a' grófot — ő azt hitte az szükségtelen.

Csaknem azon pillanatban, midőn Gerő a' grófot már, már elérte egy női hang következtében Valdár más irányt adott lépteinek, 's a' sötétben olly észrevétlenül tünt el, hogy az ifju bár figyelmesen kereste, szemeivel, többé fel nem találhatá.

Egyedül maradv a' csendes és elhagyott folyoson Gerő összeszedé emlékezetét, hogy valahogy a' Clementine szobájába nyíló ajtót felfedezhesse. Eltökélt határozata volt az ártatlan nőt erőszakkal ragadni ki utált férje birtokából, vagy véle együtt halni meg. A' véletlenre bízott mindent; csupán annyit tudott, hogy imádotlja terme az első emeletben van. Felment a' lépcsőzeten, 's egy szegletben hallgatódzva állott meg, egy a' másik szegletből világító félig nyílt ajtóból több hangok érinték füleit — arra irányozta lépteit, csak hamar azonban megváltoztatá szándokát, amint egy kevésbé világított és zárt ajtóhoz ért — az ajtóra nyomá jobb fülét; közel volt a' célhoz; szívének dobogása, és Clementine lassu alig hallható lélekzete nyiltan tudatá véle, hogy itt kell ma-

radnia, hogy tovább mennie nem lehet, nem szabad. Rátévé a' kilencesre ujjait, 's az ajtó zőrej nélkül nyílt meg. Egy lépéssel tovább haladt a' szobában, az ágy ugy volt helyezve, hogy a' benne nyugvó, az ajtó felé nem láthatott. Közel az ágyhoz éji lámpa égett hulvány fényt hintve keresztül a' sáppadt üvegen. Elérte-e már czélját? tovább lépett némán, csendesen. A' függönyök félig szét bomolva láttaták Clementinét, ki menyasszonyi ruhájában szendergett a' hó fehér ágyneműeken.

Helyzete eléggé tanusítá a' borzadályt, mely ártatlan kebelét szorongatá. Az ágy szélén ült, lábacskaí a' földön nyugvának, fejecskeje a' párnákra hanyatlott; ajkai halványt színt mutatának, a' nyak és halanték duzzadt erein, számlálni lehetett volna a' láz érütéseit.

Eezőnek alig maradt ideje a' függöny mellé rejtőzni, amint Valdár léptei a' Corridoron hallhatók levének, e' szoba felé tartott, bé akart jöni. Gerő még mindég készen tartá a' pisztolyt azon hiszemenben, hogy megérkezett az idő, midőn ellenfele többé nem menekülhet, csak egy pillanatra volt szüksége a' grófot leteríthetni, mielőtt az a' menyasszony ágy szegélyét érinthetné. A' Gerő által okozott zajra felébredt Clementine, gyenge sikoltást hallatott, 's magasra emelkedett; miután semmit sem látott, hallgatódzott, 's észrevette férjének lép-teit. Felkelt 's az ajtó felé sietett.

Ezen mozdulat Gerőt csaknem rá birta, hogy magát észrevétesse. Félig kihajolt rejtekéből, hogy a' hazug szégyentelen asszonyt meggyilkolja. Szegény Clementine nem egyebért szaladt az ajtóhoz, hanem hogy azt belülről zárja be, mit mégis tett. Visszatért ismét nyughelyéhez, hátrasímtá felbomlott hajszálait, kezét homlokára tévé, 's nehezen sohajtott fel, mint ki, nagyobb veszélyt került ki, majd kimerülve hanyatlott ágyára. Gerő még jobban hajlott előre, egészen is látathatá magát, anélkül, hogy Clementine észrevehetne volna. Lecsüggő karokkal, 's a' földre meresztett szemekkel hideg szoborhoz hasonlított; ugy tet-szett mintha lelki ereje kihült, szíve kialudt volna.

Gerő hallható mint záratnak be egymásután a' vár minden ajtai, mint némulnak el egymásután a' bennlakók léptei, olly helyzetben találta magát nem sokára, millyent álmodni sem mert volna, Ezen éjszaka, melly halált hordott kebelében a' gróf számára, melly kétségbeesésig gyötörte kebelét, egyesíté őt kedvesével. Gróf Valdár egyedül tért nyugterembe, és Gerő, a' vigasztelőküli Gerő ki önkivégezéséről gondolkodott, egyedül volt bezárva Clementinéjével. Ezen nem remélt öröm annyira elfogá kebelét, hogy a' békövetkezhető szörnyű következésekről többé nem is gondolkodott, nem is hitte, hogy Clementine el volna veszte részére azért, hogy itt feltalálta; nem kérdezé önmagától, hogy vajjon ezen nem remélt feltalálása egy öröm teljes pillanatnak, a' későbbben bekövetkező halál szükségességét, nem fogja-e még utáltabbá tenni: mindkét kezét kebelére helyezé, legyőzendő lázasér ütéseit.

Végre lassan felemelé, 's félre voná a' függöny szárnyait, a' selyem halk suhogása nem ébreszté fel Clementinét. Imádotjtára veté szemeit, kit most még háborítatlanabbul szemlélhetett, mint midőn képét először a' víztükrében csudálta. Egyedül szerette lábainál az éj ünnepélyes csendében, védve annak mély álmaitól, másvilágban gondolta magát. Megfogá az ártatlan lefüggő kezét, gyönyörködött annak lágyságában és fehérségében, 's remegő ajkaival időnkint csókokkal hinté be. Ezen kéz viselé a' jeggyűrűt, gyűrűjét egy nehéz, fel nem bontható láncznak. Gerő levonhatta, és semmivé tehette volna, de nem akarta: szíve sze-lidebb érzelmekkel foglalkodott. Ezen isteni pillanatban mindenről megfeledkezett, boldognak hitte magát, mint egykoron a' virágos kertecskében, hol a' 16 éves leánykával gyakorta mulatott, a' legszebb jelen mosolygott körülte, azon képzelődésben élt hogy ezen éjszaka sohasem fog végződni, hogy Clementine sohasem ébred fel 's boldogsága örökké fog tartani. Ezen szemle veszélyelőküli volt, az angyalok sem tisztábbak, mint egy szenvedélyesen szerető 20 éves ifjú

szíve de visszszaresszent, Gerő midőn Clementine, gyöngéden szorítá meg kezét, 's érthetlen szavakat rebegett. — Gerő megijedve önnön magától, elhúzódott az ágytól.

„Oh Gerő! szóló Clementine gyengéd, csendes hangon; óh Gerő te vagy, ki ma engem nőül vett? ugy-e nem te vagy férjem! Szólj kérlek, nyugtasd meg Clementinédet!?”

„Igen én vagyok, én vagyok!” kiáltott Gerő magán kívül, 's az álmában beszélő kezét dobogó szívéhez vezeté.

Télíg ébredve emelkedék fel Clementine nyughelyén, felnyitá szemeit, 's Gerőre tekintett fénytelen szemcsillagaival.

Féged szeretlek én édesem, de hogy engedteték ez nékem meg, hogy szeresselek?!”

Olly halkan beszélt, hogy Gerőnek, mint suttogó szellemnek, ki álmainkban látogat meg, hangjának szavai.

„Oh Clementine! sóhajtott fel Gerő — hozzá hajolva, ismételd még egyszer szavaidat, hogy örömtől dobogó szívvel halhassak meg lábaidnál.”

Clementine a' Gerő kebelére veté magát, nyaka körül foná gömbölyü karjait, és fájdalmasan szólt:

„Engedj együtt halnunk meg!”

„Igazad van! szóló keserőséggel Gerő, — légy enyém, 's haljunk együtt meg.”

Pisztolyait az ágy mellett asztalkára helyezé, 's Clementine karsu oda engedő derekát karjaiba ölelé. De a' szenvedő asszony csakhamar ismét fájdalmas hangon szólalt meg:

„Engedj édesem, elvagyok tikkadva, engedj alunnom!”

Gyönyörű fejceskjét az ifju kebelére hajtá, 's az alig mert mozdulni, ne hogy zavarja szép szerelmesét. Melly boldog volt Gerő karjaiban tarthatni azt aluva, kit mindenek felett szeretett. Feledé, hogy még más élet is van, feledé, hogy mindezen boldogság nem tarthat örökké.

„Aludj, aludj mindenem! — szóló csendesen — Clementine márvány homlokát csókjaival borítva; aludj angyalom!

Fenn az égben, távol minden földi indulattól, és szenvedélytől, egyesülni fogunk!”

Ellent nem állhatott azon kívánatának, Clementine csipkés főkötőjét feloldani, 's az annyiszor szerelemmel szemlélt sötét szőke hajfürtöket, angyal arcza felett szétterjeszteni. Milly selyem lágyak valának e' hajsálak, milly isteni illat párologott azokból. Az ágy szélén ülve, mellynek illatos fehérneműje édes borzadással tölté el kebelét, hirtelen térdeire hanyatlott, hogy ismét uralkodhassék szenvedélye felett, 's kielégítő gyönyört élvezett szép szerelmese szemléletében. Sőt a' függönyöket is összevoná, hogy a szép arcot ne láthassa, 's könnyebben távozhasson.

Gerő felegyenesedék, szilárdul eltökélte távozni, egyikét lépést tett is, de szenvedélye csakhamar erősebben lobbant fel, mint valaha.

„Nem! nem hagyhatom, velem kell jönnie, vagy együtt halunk meg! Ő megvallá, hogy szeret, hogy egyedül engem szeret, nincs erő, nincs hatalom, melly tőle többé elszakasszon. Legyen örök ifjusága, erénye szent előttem, de mit a' legforróbb, a' legigazabb szeretem megkimél, azt hiúság, állati ösztön, 's más nemtelen szenvedélyek el nem rabolhatják. Soha! erre esküszöm.” Az ágyhoz közeledék, 's olly hangosan szólítá a' szenvedőt, hogy az lázas álmaiból felébredve, ismét magasra emelkedék.

„Oh Clementine — kiáltott örülten Gerő — hadd a' fájdalomnak, és kétségbeesésnek ezen tanyáját, jer velem a' magányba, jer messze az emberektől, jer pusztába, vadonba, hol távol minden földi zajtól egyedül tiszta szerelmünknek élhetünk.”

Clementine szótalánul függeszté tüztelen csillag szemeit az ifjura, 's alig hallhatólag felelt:

„Tiéd vagyok Gerő örökre — tiéd vagyok. Igen én nem álmodom, előttem állsz úgy miként először láttalak, midőn lelkem titokban örök szerelmet esküdött lelkednek. Azóta több napok mulának, kertescském virágai el hervadtak, miként én is elhervadandok gyülölt férjem karjai között. Lásd édesem, engem erőszakkal hurczolának az oltárhoz, erőszakkal dobtak olly férj karjaiba kit soha sem szerettem. Ölj meg édesem, örömet halok meg éretted.”

Ezeket rebegve, átkarolá karjaival kedvesét, 's lázas erővel voná magát-hoz. Arczai piros szint nyérének, ajkai reszketének. Kialudt szemeiben sebesen muló tűz lobogott.

Gerő örülten anyatlott karjaiba, 's erős sikoltást hallatott.

Azonnal léptek hallatának a' folyosón.

Gerő visszanyeré eszméletét, elővóna a' pisztolyt az asztalkáról, 's elhatározó hangon szólt:

„Kivánsz e' élni Clementine Valdár birtokában?”

„Soha!”

„Örömet halsz e' meg velem ártatlan szerelmem.”

„Mindenre kérek ami szent, szerelmemre, és szerelmedre gyilkolj meg!”

Az ajtóban kulcs fordult meg, felpattant az, 's gróf Valdár éji felöltönyben gyertyával megjelent.

Szegény Clementine feledé, hogy a' kulcs, a' mellék rekeszt is felnyithatá. Egymásután két lövés hallatszott. Az egyik a' szerencsétlen Gerő agyvelejét zúzta szét; a' másik egy ujnaira Clementine fejcskájától furódott a' falba.

Gr. Valdár zavarodva rohant nejéhez — kérdést kérdésre halmozott, de az örült nő nem felelt.

LAUKA GUSZTÁV.

A' RAB-OROSZLÁN.

A' végtelen birodalom helyett
Adának néki egy kis ketreczet!

Vasrostélyos kicsiny ketreczben áll
Az oroszlán, a sivatag-király

Hagyjátok őt békében állani,
Szentségtelenség háborítani.

Ha elrablá a' szabadságot tőle,
Hadd gondolkozzék legalább felőle,

Ha el nem éri a' fa sudarát,
Hadd lépjen árnyékára legalább.

Ott áll merően, méltóságosan,
Még mostan is milly méltósága van!

Elvették szabadságát, mindenét,
De nem vehették hős tekintetét.

Merően áll, miként a' piramid, a' melly
Sokszor nézett reá komor köveivel.

Ott járnak kósza gondolatjai,
Magát szülőföldére képzele,

A' mellynek sivatagjait vele
Együtt zugá be a' szamum szele.

Ez a' szép föld, ez volt a' szép idő!....
De tömlöczének őre jó,

'S merengésének eltűnik világa,
Mert vesszejével őt ez föbe vágta.

Vessző 's egy illy fieszkó parancsol néki,
Oh minden égne minden istenségi!

Illyen mélyen hajolt magas feje,
Illyen gyalázatot kell tünie!

'S a' bámuló otromba néptömeg
Gyalázatán még egy nagyot röhög.

Hogy mersz piszszenni, léha söpredék?
Ha szét találja törni tömlöczét,

Ugy összetéphet, ugy széjjeltagolhat,
Hogy lelked sem marad meg a' pokolnak!

PETŐFI SÁNDOR.

CHARIVARI.

Országgyűlési írások.

☐ Egy kis syllogismus cornutus.

A' jobboldal szabadelvűbb, mint a' baloldal!

Mert a' baloldal még csak a' constitutionál van, de a' jobboldal plane republicanus.

A' jobboldal azt mondja: hogyha a' velenczések Carlo Alberto mellett küzdenek, akkor nem a' szabadságért küzdenek.

És így világosan kimondja: hogy a' monarchicus állapot nem szabadság.

És így a' jobboldal decidált republicanus.

És így a' jobboldal szabadelvűbb a' baloldalnál.

Q. f. d.

☐ Egy kis mathematica.

Magyarország ád 200,000 katonát.

Magyarországnak van 10 millió lakosa.

Ennek fele nem született engedelmeskedni, más szóval: asszony. Marad 5 millió.

Ennek két ötödrésze 26 éven felyül, másik kétötödrésze 19-en alul van.

— Marad 1 millió.

Ennek két tizedrésze családfő, papi hivatalnok, sánta, béna, feleséges ember, vagy más egyéb nyavalyában sínlódó. — Marad 800 ezer.

És így: minden negyedik paraszt megy.

Na de buzditással sokra lehet capacitálni a' népet, például a' *pragmatica sanctio*val és az olasz háborúval.

A' nép, bár fél a' katonáskodástul; de ha meghallja: hogy az olaszokat kell a' német számára megverni, 's megérti: hogy ezt a' *pragmatica sanctio* kívánja, seregestül fog sietni a' glédába. Annyi, mint bizonyos.

□ Most térjünk a' *logarithmusokra*.

Következnek a' statusadósságok. Évenként tíz millió pft. Fogadják el ezt is a' tek. Rk.

Esik belőle minden emberre három huszas. 150 kr. Mindennapra fél krajczár.

Mi az egy embernek? Miért ne adhatná azt meg akárki is? Fél krajczár épen egy fél körte ára. Miért ne ehetnének naponként fél körtével kevesebbet, ha a' *pragmatica sanctio* úgy kívánja.

Jó volna ugyan azt félkrajczárt saját honunk szükségére adni. Lehetne vasutakat csináltatni rajta, országházat, színházakat építtetni, Dunát, Tiszát szabályozni, hadsereget tartani, hivatalnokokat fizetni, gyárakat alapítani, fegyvert szerezni, elhagyott pusztákat megtelepíteni, kereskedelmi hitelt szerezni, munkásokat segíyezni, nevelőintézeteket, magtárakat, szegények ápolódait, iskolákat rendezni, 'stb. 'stb.

De minek minekünk mind ez a' hiu pompa és világi híjjáavalóság? vasutak? országház? színházak, Duna, Tisza, iparüzés, kereskedelem, népnevelés, anyagi jóllét? Van minekünk *pragmatica sanctio*nk.

A' mi más népeknél a' nemzeti jóllét, az mi nálunk a' *pragmatica sanctio*.

Nekünk van mindenünk.

'S a' kinek mindene van, miért ne adhatna egy fél krajczárt naponként olyan szegénynek a' kinek semmije sincs, ama fent elősorolt világi hiu javadalmakon kívül?

* * Jobbra nézz! balra nézz! Indulj! megállj! Térj vissza! Szuronyt szegezz, ülj le!

A' hét böles sem igazodhatik ki a' mi dolgainkból.

Seregeink odalenn szüntelen plenkiroznak, masiroznak, meg megütözköznek, megint egy kicsinyt koplalnak, elfognak ötven ráczót, megint eleresztik. A' sorkatonaság az ütközet közepén odahagyja a' csatát, 'stb. Nem értjük.

Mi pedig ide haza jól mulatunk, vígan vagyunk, sétálni járunk, fagyaltot eszünk és messziről biztatjuk távol küzdő földjeinket. Ezt meg ők nem értik.

A' honti és nógrádi nemzetörség cum *gentibus* ötezred magával neki indul, eljön Váczig, ott kap valami utasítást a' kormánytól 's megint visszafordul és haza megy. Ezt meg senki sem érti.

Katonai dolgokban subordinációnak kell lenni. Az nem mehet: hogy most egy véres kardot széthordjunk az országban: hogy a' ki birja a' lábát, jöjjön a' Rákosra, ki bottal, ki csákánnyal 's onnan allons a' törökre! hanem a' kormánynak kell igen körülírt parancsokat adni ilyenformán:

„Az N. N. városi N. zászlóalj ezen 's ezen számú századjai meghatározott napon megindulnak, ide és ide.“ Akkor aztán nem lesz az a' sok sem ide, sem oda.

Pest jelenleg egészen katonaság nélkül van, úgy hogy a' nemzetörség tesz minden szolgálatot. A' teher egy, akár itt akár Temes megyében teszünk szolgálatot, ott legalább jutalmunk a' dicsőség. Parancsoljon velünk a' ministerium, mi epedünk a' győzelemért, 's nem félünk a' haláltól. Ha a' hazánkat fenyegető veszély több, mint véres szemfényvesztés, ne vesztegeljünk itt, hanem induljon minden magyar: véres betűkkel írni fel a' hon határra, a' „ne bántsd a' magyart.“

Vagy mi akkor sem fogunk innen kimozdúlni?

* * Jövő hó nemtomhanyadikán a' Rákoson készülendő operaházban nagyszerű tragicomediai előadás leend. Az előadandó darab czime.

A' ráczok Magyarországon,

vagy

az insprucki herczegasszony.

Látványos spectaculum két szakaszban, trombita és dobzenével, ágyúzással, gruppírungekkel, görögtüzekkel és tableauxokkal. Irta az öreg ördög, magyarra feketesomáztta szent Jakab, macska zenéjét szerzette Jellasicz.

Első szakasz. A' ministerfutás.

Személyei.

Absolutismus, Europa koronás fejedelme.

Monarchia, ennek édes leánya, egy kicsit festi magát.

Aristocratia, ennek imádotója. Különböztetve Absolutismusnál.

Statusadósság, Monarchia kisasszony vétkes szerelmének titkolt magzatja, jól felöltött kamasz.

Jesuitismus, a' fejedelem testvére *-i érsek.

Corpus Juris, nagyhasu tekintély a' táblabíró nemzetnél. Parókát visel.

Urbarium, liberális hajdu ennek szolgálatában.

Censura, hohér Absolutismus szolgálatában.

Devaluatio, hazajáró lélek.

Municipium, egy csoda, kinek ötvenkét szája van és egy keze sincs.

Respublica, az új népvándorlás vezére.

Revolutio, a' barricadcsinálás rendes professora.

Constitutio, egy börtönben tartott fogoly.

Democratia, egy nyersnyakas paraszt, kivel az urak nem örömet komáznak.

Hungaria

Transylvania } házaspárok, kik nem laknak együtt.

Unio, veszedelmes házasság szerző.

Communismus, egy rongyos léhűtő, ki a' másébul szeretne élni.

Sajtószabadság, egy mennyországi ördög, ki az embereket nem hagyja alunni.

Ministerek, mint kengyelfutók, királyok és hercegek, mint commis voyageurs; fél, negyed és ötöd rész mágnások; feketebankok, veres bankok és régi kétgarasosok. Kis papok és nagy papok. Farkasok báránybőrbe öltözve. Törvényezikelyek, decisiók és mandatumok, füstpénzek, dézmák, kilenczedek, forspontok és robotok és olvasatlan huszonötök, dictiók, oratiók és repraesentatiók, táblabírák, szolgabírák, országbírák 's más egyéb megboldogult lelkek. — Barricadeurok, sansculotteok, cocardák és nemzeti szalagok, házi adók, köztelherviselések, népszabadság, veres tollak, jacobinus sipkák 's több gonosz szellemek.

Történik a' barricadok között.

Második szakasz. A' trójai fa-ló.

Személyei.

Mammuth király, a' kancsuka birodalom fejedelme.

Absolutismus, földönfutó száműzött.

Monarchia, ennek árvája.

Aristocratia, egy savanyú ábrázat.

Statusadósság, a' majorenntítás napjaihoz közelgő siheder.

Corpus Juris, egy bebalzsamozott mumia.

Municipium, ötvenkét lábú csuda, kinek feje nincsen.

Pan Jellacsics, egy kedves rebellis.

Constitutio, egy papirosra festett pecsenye.

Sajtószabadság, damoclesi kard.

Liberalismus, fordított köpönyeg.

Pragmatica sanctio, pápista praedestinatio.

Camarilla, hajdan kétfeju sas, most hétfeju sárkány.

Radicalismus, eretnek a' hívók és bizalmasok ellenébe.

Unio, örömanya.
 Nemzetnagyság }
 Önállóság } a' délibáb gyermekei.
 Szabadság }
 Egyenlőség }
 Minoritás, egy törpe, kinek kezében fulánk }
 Majoritás, egy góliáth, kinek kezében poröly } vagyon.

Kozákok és illirek, bevert fejek, királyi billetdoux-k, ágyuk, kétfejú sasok, tajtékipák és armalisok, fáklyászenék és népgyűlések: sok szavak és kevés kezek: ritka puskák és sűrű paragrafusok. Játék végén a' Trójai fa-ló keresztül czipeltetik a' színen, csengő helyett egy pár republicanus a' kötőfékjére akasztva, rajta ül az absolutismus, kezében olajággal, fehérbe öltözve, a' reverenda alól kilátszanak a' kecskelábak. A' fa-ló belsejében elrejtve 200 ezer fekete-sárga kokárda a' nemzeti katonaság számára, 200 millio statusadósság, háromszáz censor, háromezer pecsovic, harmincz gőzguillotin, háromszázezer gályaláncz, félmillio kancsuka; a' lovat húzza 323 táblabíró. A' diadalmenetet berekeszti nagy zászlót vivő néptömeg. Egyik zászlón van írva: Éljen a' szabadság. Ezt kíséri hatvan vasra vert republicanus 's vagy ötven farkasguzsba tett radical ujságíró. Másik zászlón van írva: éljen az egyenlőség: ezt követi egy sereg megtépázott zsidó. A harmadikon. Éljen a testvériség. Ezt követi egy pár regiment olasz, bevert fejekkel. A' negyediken: Éljen a' békesség. Ezt követi egy legio ágyu, bomba és haubitz 's más gyönyörű előkészületek az olasz és francia háborúra.

Az egészet berekeszti egy pompás görögtűz; fáklyászene, törökmuzsika hallik. A' gott erhalte megzendül, a' fa-ló ünnepélyesen beszenteltetik: egy régi pallossal négyet vágnak a' világ négy levegője felé, az alkotmányra egy kicsit rá olvasnak, azután köröszőt vetnek rá, mondanak dictiót, írnak protestatiót, pecsétet ütnek rá, neveznek ki főispánokat és táblabírákat, 's azzal a' táblabíró nemzet feje alá teszi a' pragmática sanctiót 's aluszik nyugodtan, mint kinek a' ládáját ellopták, de gondolja: hogy majd visszahozzák, mert a láda kulcs a' zsebében maradt.

'S ezzel a' comediónak vége van.

* * A s m o d i o p e r n g u c k e r e .

Színházunkban nagy foglalatásokat tett a' német.

Valaki ezt úgy ne találja érteni, mintha a' zártszékeket és páholyokat iszonyuan kezdené megszállni a' német közönség. Víz nem válik vérré. Hanem a' színpadra kaptak be a' német darabok pogányul.

Tegnapelőtt Adrienne, holnapután Mária Magdolna, azután Forster testvérek. Isten bocsá: még tán a' Vadon fiát is meglátjuk.

Harisnyás vitézség, kékszemű sopánkodás, semlyeszőke érzélgés 's bugyogós phrasis van akarmennyi.

Csak kivehető dramaterv, megnevezhető irány, egy lefüllehető új eszme, egyetlen character, melly a' többtől különbözik, egy hatályos jelenet, egy meghallgatható dictió, nem található sehol. A' közönség beszélget jobbra balra a' ráczokrul, a' sáskákrul, az égi madarakrul, vagy olvassa a' Martius tizenötödikét 's mikor kimegy, azt sem tudja a' szebeni zöld erdőt adták e' vagy tigris Robertet?

Hanem vannak azután ilyen szép phrasisok!

„Hát egy német kebel is tud-e ingadozni?“

„Messziről megismertem berned a' bátor nemes németet.“

„A' német szemében hordja lelkét.“ . . . „A' nagy német szív.“ . . .

„A' nemeslelkű német, a' vitéz német, az egyeneslelkű német,“ 's több afféle német.

Megjárja az illyesmi Alsatzíában a' dajtser Biedermannok között, de minálunk bizony nem igen megyünk ettől a' falnak.

Én nem tudom, mitől kapta a' magyar színház azt az iszonyu német hast?

* * Lovasi hazánkfia Olaszhonból visszatérve, á' jövő héten fog nemzeti színházunknál vendégszerepelni.

Annyi jót hallottunk művészi haladásairól: hogy irányában méltán hihetjük fel közönségünk kíváncsiságát.

* * Az Erdélyből jövő Székelyek feleségeiket, gyermekeiket is magukkal hozzák.

Némellyik borjas tehenét is hajtja maga előtt. A' gazda viszi a' pnskát, a' gazdasszony a' konyhaszereket.

E' becsületes atyánkfiai épen nem szándékoznak többet visszamenni abból a' jó Bánátusi földből, honnét a' lázzadó lakosokat kiirtandják.

Tökéletesen igazuk van.

Ezek majd megfogják mutatni; hogy foglalta el Árpád a' jó Magyarországot?

Meg fogják mutatni Jellasicz uramnak: hogy merre szaladt Zalán?

Különben az természete a' magyar embernek: hogy először hagy magára egyet, kettőt ütni 's csak azután kérdezi: hogy „mért ütöttél meg?” Akkor végre ő is üt egyet, de az az egy aztán elég a' feltámadásig.

* * Ma reggel esküszik fel a' budapesti nemzctörtség zászlója alá.

Holnap indulnak önkényteseink az alvidékek felé.

Négy század egyszerre kiáltá ki Degré Lajos barátunkat kapitányának.

Offena epistola in unseros Wiennenses schwageriones.

Gutissimi Bruderes, qui wohnitis ultra berüchtigtum Mauthamtium, besitzentes longas zopfas, et grosziores schlafmützios, et groszissimos Staatschuldios, höríte mea Wortá.

Erlaubíte nobis ad vestros Auges zu werfere: quod vos durchausissime undankbari estis — gegen nobis.

Vos aufbauistis magnum Stadtium Wiennam, ubi nostri magnaten cum goldenis paszomantibus wohnebant in euris dreistockhohis Hausibus et ibidem verschleuderebant gutas ducatas körmöczyenses, nostras; unterdessen nos in unseris marktfeckibus miserabilibus empfanximus euras banknotas papirianas nixnutzianas, zumteufelholianas.

Unseri soldates, guti bakkancsositiones et huszárones exmaschirebant in euros Landos ungastfreundlichios, et fressebant trockenum profuntium, et hungerebant, quantum gefalluit; indem euri csarapariones, et svolczseriones buggyogóssimi einquarterisabant se in unsram alföldam, et sibi anfüllerunt Bauchium cum fettissimis töltöttkáposztis et bográcsos-husionibus, quantum beléjük fért.

Höríte Nachbariones.

Ego vobis unum merkwürdigum Einfallum mittheilebo:

Gebíte vos nobis, quod unserum est, et nos etiam bescheerebimus vos cum alio isto, quod a vobis empfanximus.

Gebíte nobis unserum Königium, et nehmite in Tausch euros zweiköpfigos Adleriones.

Gebíte nobis unseros ducatos körmöczyenses, et nehmite euros höltzernos et papiernos gelderos in Gottes namen.

Gebíte nobis nostros huszárones, et nehmite vestros vasas németiones et lebíte glücklichiose cum illis.

Ráadásul accipiatis omnem nationem philisteorum biertrinkendorum; nos wünschimus illis glücklichum Reiseum in euros heimathlichos gaues.

Behalteatis autem vobis vestros Staatschuldios dreitausend milliones, et

nos etiam behaltebimus nostros soldates zweimalhunderttausendiones. Engem uccsegéljen!

Unterdessen behüteat vos Gottus ab omni unfallo, vorzüglich aber ab un-seris furkosbotibus.

Gegebi in Dorfo meo residentiali Debreczeniensi anno Herri 1848. die sechsundzwanzigti Julii.

Zoltanus Pogány,
mehrissimorum geschpanschaftum
gerichtstafelbeisitzers.

. . . A' Sz. - - si követ megválasztatása után, választóinak szónokolni ohajtván, midőn süvegét levevé a' szél elkapta a' benne lévő papirost, mellyen cifra beszédje le vala írva. — A' hatalmas népképviselő pirulva állott mint szégyen széken, nem tudván egyebet mondani: „Polgártársak.“ Azomban a' repülő prédikációt csakhamar elfogván kézről kézre a' félelemben esett követnek visezaadták. — Atyafiak megáldatok — „így szólla ekkor az ellenfélből egy választó“, — megjött már a' bátorsága.

Erre a' tisztelt követ urra nézve igen jó lett volna, ha a' követeknek privát tanácskozmányában meg nem bukik azon indítvány; — hogy az ülésekben mindenki feltett kalappal lehessen, — mivel így nem tudjuk, miképen viszi fel szónokszékre beszédjét, ha a' capitoliumban nem viheti föl.

. . . ** — y pecsovics fáradhatlan alázatosságu életének 66d. esztendőjében, bujában a' minap harmadszor házasodott meg. — Fia a' kis pecsovics 46 éves az nap másodsor hódolt meg a' papus kormányának, — 'S unoka leánya 22 éves . . . láttuk keresztlevelét . . . ugyanaz nap először ment férjhez. — Az öreg pecsovics 20 éves nőt vett el. — A' fiát a' fiók pecsovicsot 50 éves matrona vette el. — Unokáját pedig 60 éves collegájának adta el.

. . . Egy 20 és 70 év közt lévő követ ur a' jobb oldalról azon ötletre bukkant, miszerint ha valaha, hát most csak jól fog házasodhatni. — Egészen el is szánta magát a' keresztes életre. — Jövedelmei olyanok: hogy azokból évenként tökéletesen ki lehet jönni, fel van azonkívül mind azon szerekkel készülve, mellyre egy nőnek csak szüksége lehet. A' világgal tönkletes ismeretlen lévén, házi barátja sincs. Foglalatosságai éjjel nappal író-asztalához lelánczolva tartják, — ezalatt nevének arany napokat ígér. — Test alkotása az elesésre igen hajlandó, olyan mint a' komló, melly mindenre, mi közel van rá tekeredik. — Csendes vérű, nem füstöl a' haragtól, nem játszik nagyot; nem iszik . . . tentát. — Azon hölgynek ki neje ohajtana lenni, következő tulajdonokkal kelletik birnia: — ha szeme kék, haja lehet szőke, különben a' fekete sem tesz semmi akadályt. Ha termete nagy, hibái bármelly kicsinyek lehetnek. Ha hallgatni tud, nem árt. Ha több nyelveket beszél, indulatjának hurjait aránylagos tonusra egyengetheti. Ha jó tonussal bir, férje lemond az éneklésről. Ha egyedül tánczol, férje azt elnézi, — kivéven ha contra tánczot akarna jáni. — Ha szép és jó, épen nem árt ha fiatal 's művelt személy is. Ha egyéb-iránt különös tulajdonokkal bir, akármennyi pénze lehet. — A' férjhez menni ohajtó hölgyecskék bővebb tudósítást nyerhetnek a' tudakozó intézetben, — biztosítottván mindenik a' legmélyebb hallgatásról.

. . . y - - városban több fiatal emberekből álló ivó társaságban, egy még nagy reménységű tagja az ivó társaságnak, — nem a' nejét, mivel az már nem újság, — hanem mátkáját vetélytársának öt ezer jó forintokért törvényesen örökre elidegenítete. — A' vevő csakhamar megbánván tettét tizenöt ezeret kínált társának csak vegye vissza.

. . . K . . . i követválasztáson a' megválasztott képviselő ur választóihoz intézett üdvözlő beszédjét ilyen jóízűen fejezte be. „Polgártársak! . . . ugymond

... már most igen szívesen látom egy kis jó gulyásos husra, 's néhány akó bor-
nak az elfogyasztására, addig ne induljanak haza." Nem is akarunk uram !...
lón az egyhangu válasz. ... Különben is ott maradtunk volna, mivel ugy
jöttünk. —

— Kár volt e' nemesi jogok usussába hozni a' még erre különben is szo-
katlan népet. Így az öt forint napi diurnumok minden harmadik évben elfogy-
nak. Sőt kevés is lesz, mivel már most egy kevésse több a választó, ... de még
a' választható is ... mint eddigelé volt

... Egy bizonyos ájtatos kerületben a' tisztelendő sz.-atyaságok bor-
zasztóan korteskedtek a' mégis választott követ ur mellett. A' hegyiségekből
míndenhonnan papok vezették a' választókat. 'S már-már mosolygva kezdék sí-
mogatni kasokat kivívt diadalmok örömére, midőn egyszerre megcsendül a'
képviselő üdvözlő hangja. „Barátim! polgártársak! ... így szólván a' válasz-
tókhoz ... azt hiszik ugye bár, hogy én a' papok embere vagyok? ... No igen
hát. ... Nem igaz polgártársak, magokat elámitották, én voltam magam egye-
dül K - ban kinek jutott a' szerencsétlenség elveimnél fogva a' papokkal annyi
ideig küzdeni. De én megbocsátok nékiek nagylelküleg."

Máskor is szívesen fogadják a tisztelendő urakat.

... Hát ugyan miféle tisztség is az mire most választók meg azt a' jó
urat? ... Így szólott egy követválasztó mikor már haza ért. ... „Követ biz
az felelé a' kérdezett." Hát az olyan forma leend ugye bár mint a' szolgabíró
vagy vicespán? ... így szólott tovább. ... „Nem olyan; hanem képviselő
leend az országgyűlésén, a' hol alkotják a' törvényeket." Hm! hm!! ugyan hát
kérem micsoda képet fog viselni? — „azt még nem tudjuk eddig, ha csak ez-
után nem, hogy miféle képet fog öltetni." — „Hanem annyi való már, hogy a'
népet kellene neki képviselni, azaz az országgyűlésen szóba hozni a' mit mi ki-
vánunk." ... Igen ám, de mit tudja, hogy én mit kívánok. ... „Barátom azt
a' választáskor kelletik vala neki megsugni." — De ha én ezt előbb tudom meg-
választottuk volna inkább az én János komámat ... a' kisbíró ... mert az
ugyan csak tudja ám sugás nélkül is a' mit mi kívánnánk.

... Dp - i követválasztáson a' helybeliek csak kétszer szavaztak, —
először ugy mint választó polgárok, — másodszor pedig ugy mint nemzetőrök.

E' szerint a' nemes emberek mint kutyabőrösök harmadszor is szavazhat-
tak volna. — 'S ha diplomaticusok még negyedszer is.

... Bizonyos követ urnak elválasztása után tartott sallagos beszédjét egy
választó-polgártárs nagyon megzavarta, mivel a követ ur a' mint elkezdte szó-
nokolni, a' tiszteletre méltó polgártárs igen közel állván, ... vagy inkább tán-
torogván ... hozzája, azt gondolá, hogy odahaza van, és a' követ ur hozzája
jött látogatoul, 's minduntalan kiabálta. „Isten hozta ... örülök örvendek ...
tessék nálam leülni ... kérem alásan honnan e' szerencse ... bizon nagyon
örvendek 'sa't. — Miből azután azt következtették: hogy követ ur csakugyan
meglátogatta a' tiszteletre méltó individiumot, ki azután jól felöntvén a' garad-
ra, ... természetesen nem a' maga borából ... azt gondolá, hogy még most
is hon vannak.

... Bács megye Ó-Kértől Futakig felállított nemzetőri táborában a' bajai
nemzetőröknek ugyancsak jó dolgok van; mivel volt földesurok Horváth ...
nem tudjuk nagylelkűségből-e vagy félelemből, ... ellátta őket hussal és borral
a' mennyi csak kell, azonkívül a' szegényebbeknek naponkint 1 pengő forint
napidíjt osztogat. — No már ez azután jó háboru, oda magunk is elmennénk sze-
gényül, ... van bor, hus, jó muzsika, ... a' lázadók pedig olly messzire van-
nak, hogy pénzért is vennének már egyet, csak legalább a' formáját láthatnák.

... P ... i pusztáról egy csiklandos vérű hazafi — elindult maga a' rá-

czok ellen, 's fogadást tön vagy egészen tönkre silányítani a' szerb lázadókat, vagy pediglen soha többé életben vissza nem térni.

És lón borzazztó bámulás, midőn a' nagy hazafit harmadnapra targonczán haza hozták. — Talán halálos sebekkel elboritva? — Igen. . . Két helyen sértetett meg különösen, a' gyomrában és az agyvelejében. — 'S ez történt mindjárt az első csárdában, honnan csak harmadnapra hozhaták haza, mint-hogy az ideig rettenetes pusztítást tön a' rácz . . . ürmösben. — De fogadását hiven megtartá, mivel csakugyan élet nélkül jött haza.

. . . A' bajai nemzetörök közül, a' kik táborban vannak, három arszlán haza szökött. Hanem egész tisztelettel bántak velők, fényes nappal hegedübe kísérvén őket fegyveres nemzetörök közt a' városházhoz. Honnan azután zsupon visszavitettek. — Kár volt szoknyát nem adni reájok, és olvasót a' kezökbe.

. . . A' szabadnemszállási értelmiség, . . . durae capacitatis . . . a' város legprudensei azt állítják: hogy ők Petőfit azért dorongolták le követválasztáskor, mivel martius 15kén ő is nagy részben előidézője vala a' szabadságnak, melly által ők ugyan semmit nem nyertek, hanem veszítettek. —

CSE. GÁBOR.

Baranya humoristicus perspectiván át szemlélve.

(Vége.)

Szólanom kellene még M o h á c s r ó l, de nem akarok, mert valamint nekem, ugy minden becsületesen érző magyar kebelnek fájdalom hallani erről valamit, figyelmeztetem meg is az utazót, hogy sokat ne kóborogjon e' városban, mert másként ökörrrel huzadja ki a' várostanácsa, az ok, mert térdig sülyyed az ember sárba.

S i k l ó s; itt látni még a' várban azon szobát, mellyben Zsigmond fogva volt. Ennek közelében fekszik V i l l á n y a' hol az a' isteni bor terem, mellynek messzelye ott 10 kr. pp. Pesten pedig 12 kr. váltóban; hogy van ez, nem tudom megmagyarázni, nem vagyok mérnök, nem is értek az X-ekhez.

Siklós közelében fekszik H a r k á n y, szép fürdő, hol az ember minden betegségből kigyógyul, csak abból nem, mellyben szenved.

E' fürdő közelében egy bucsujáró hely van G y ü d; erről azt mondják, hogy itt minden asszony meggyógyul, a' ki magtalanságban szenved. — A' templom mellett lévő klastromba derék és izmos barátok laknak.

Baranya magyar lakosai jelleméről azt mondhatom, hogy semmi dolgot, evést, ivást, kapalást, alvást 'stb. véghez nem visz tarisznya nélkül, azért hívják „tarisznásznak“ is.

Nyelve szép, p. o. „hali, láti, tudi, még sem érti.“

E' szép megye mindennel bővelkedik, még gazemberekkel is, így p. o. van egy faluja Pécsvár közelében: L i p t o d nevezetű, itt nem tartják becsületes embernek azt, a' ki pár évig a' megye börtönében nem ült, még maga a' pap is, — lakosai e' falunak becsületes rácz emberek, — itt született a' baranyai szerte híres M i l o s is.

NEMZETI SZINHÁZ.

A' közelebbi hetekben három körülmény tevő igen élénké a' színházi pénztár előtti forgalmat, — első: a' nemzetgyűlés megnyitása, — második: Hollósi Kornéliának a' svábhelyről visszatérte, — és a' harmadik: hogy a' bécsi bank ujdonsült forintosain itt legjobban tullehet adni, nem ugyan a' pénztárnál, mert hiszen itt sincs bányája az ezüst és aranyak, hanem a' föld-

szintre bemenetkor, midőn már a' retour je gyek forgásban vannak — ilyenkor csak a' griffet kell eltálatni 's egy páron minden este tudhat az ember, — és még nagy részben a' darabot is megláthatja érte.

Egyébiránt hogy megadjuk mindenkinek a' magáét, — mindenesetre az igazgatóság azon dicsérendő igyekvése miszerint változatos játékrendel igyekszik a' publicumot színházba édesgetni, nem keveset tön hogy a' közönség és pénztárapály megszünjön.

És mit mondjunk még azon eléggé nem magasztalható tényhez, miszerint az igazgató urak magok is — csak hogy jó példával járjanak elő, mint az ó historia martyrai — a' szenvedés elvével eltölten — a' publicummal együtt alusszák végig a' legunalmasabb előadásokat, — persze az egyik résznek a' páholyban 's a' tribun puha párnázataán kedvesebb álmái lehetnek, mint a' másoknak a' zartszék 's a' szűk, de annál keményebb földszinti ülökében.

'S ezen alvás keletinél mélyebb is lenne, sőt reactionalis indultu hortogássá is fajulhatna, ha jó előre kötelességébe nem tétetnék Lendvaynak hogy egy pár jó sikerült kiáltással (Vide Bánk bán) fölrazza az mélyen alvókat, miként fölrazza vala az égi trombita az utolsó itéletnek nagy napján a' temetők halottait.

Mint mondom hát czélszerű rendelkezés van téve hogy a' közönség legalább mélyen el ne aludhassék, — 's nem különben arra nézve is, hogy a' közönség a' Marcius'at háboríthatlanul olvashassa — művészeink lovagias kiméletből néha oly csendesen beszélnek, mint valami olvasó szoba vendégei, hol egy féltucat táfedlin irva áll: C s e n d e t k é r ü n k !

Szóval teljes comfort-ja van a' nézőnek, — cseveghet, olvashat, coquet-tírozhatik kénye kedve szerint, sőt bátran fütölhetne is, ha az illem épen nem tiltaná.

De a' szinpadon sem zsenirozzák ám magukat egy pettyet is, csak úgy bele beszélnek a' világba, mintha valami politicus kérdés forogna fenn a' sasi asztalnál 's virgázni kéne Vahot bátyámmal a' marciusi gyerekeket, kik a' helyett hogy Alibunárnál ráczgolyókat nyelnének, itt üzik a' sok ostobaságot, 's a' 'Nemzetört' olvassák.

Aztán clima változtató gépe is van a' mi nemzeti színintézetünknek, ezt talán önök még kellő figyelembe sem vették.

Hideget, meleget tetszés szerint csinálnak szintermünkben.

Télen oly mértékben fűtenek hogy ha az embernek orra nem volna, — nem fagyna el; — no de talán bizony hát ez is az igazgatóság hibája?

Nyáron pedig egynémellyik színészünk oly becsületes 14 foknyi hidegséggel játszik, bizonyosan egészségügyi szempontból — hogy a' legyezők egyszerre csak ölbe hullanak — a' legyező szárnyak által, lebelés közben okozott jaj egyszerre elnémul — és csöndes lesz minden. . . . .

E' clima változtató gépeket minden igazgatónak szives figyelmébe ajánljuk; az utóbbi hűtő gépezetnek különösen, egyegy főalkatrésze 200—300 p. forintnál havonként többbe nem kerül. —

Jelenben a' színháznak legbuzgóbb látogatói a' felsőházi tagok és a' képviselők.

'S mit csinálnak itt?

Együgyü kérdés, — azt a' mit másutt: ülnek és állnak.

De térjünk napirendre:

Az előtti hét folytában a' játékrend elegendő változatossággal volt kiáltva, 's napról napra érdekesnek ígérkezik, mint halljuk választmány van ki nevezve a' Schiller 'Haramiái' lefordítására, a' Csörgő sapka már nagy szorgalommal dolgoztatik át, — és a' 'H o n m e n t ö k' című drámában előforduló 's harmadéve készült drága köpönyegek, miután kissé színöket hagyták, megfordítatnak.

A' napokban adatott 'jeggyűrű' nem sokat nyom, osztán nem is három próbás.

A' két pisztoly' igen üres volt, holott a' haza e' vészes napjaiban — jól töltve érhetnének csak valamit.

A' „szerelmes pap“ furcsa darab, különösen megkapó jelenet benne, midőn Szigeti, egy fehér kendővel bal kezét felkötve lép be, — soh sem hinné az ember, ha maga Sz. úr nem mondaná hogy párviadalban kapta e' sebet balkezén — lássa — lássa — de már annak az átkozott marquinak csakugyan pickje van a' Sz. úr balkezeire, — már másodszor sebzí meg a' bal kezét — ej... no... 's mindig épen a' bal kezét!

Egy új darab is megkottyant a' mult héten szinpadunkon, címe: 'Öreg és ifjú orvos vagy a' kénégeny hatása,' — biz isten az ember egyelőre, nem nézve tovább a' dunapartnál, azt hinné, hogy e' darabnak a' címe el van véteve, és „táblabíró dictió vagy a' kénégeny hatása“ akarna lenni.

Pedig ha osztán befizet az ember 's közelebbről megnézi, hát csak azon veszi észre magát, hogy a cím tökéletesen pászol.

'S azt sem hinnétek ugye kik e' darabot nem láttátok, hogy ez ollyas bohóka vigjáték, miután két orvos is előjön benne, hát csak meg fog egy-pár vagy ha több nem is, de legalább egy személy halni — 's ekkor mindjárt nem lehet vigjáték.

Csalatkoztok.

Mert ez valóságos vigjáték — még pedig — elég legyen dicséretére anynyit mondanom, hogy nem a' legjobb.

Valami francia patikarius, vagy óh pardonnez moi — laborans írhatta, kinek a' mixturák készítése igen kezeügyibe eshetik.

Hogy fogalmatok legyen róla előadom chemicus összerakását az egésznek: Egy gróf, egy grófnő, egy társalkodónő, egy allopatha orvos, egy homoeopatha orvos, — ezek az alkat részek.

Már most az egészet egy kis csipős szerelem sauce-al leöntve, lesz:

A' gróf szerelmes a' társalkodónőbe,

A' homoeopatha orvos detto

A' grófnő szerelmes a' grófba, azonban curából alkalmilag a' homoeopatha orvosba.

A' társalkodónő detto, de nem alkalmilag.

Szentpéteribe senki se szerelmes.

C s o m ó z á s ;

A' gróf azt hiszi neje az orvosba szerelmes.

A' grófnő azt hiszi férje a társalkodónőbe szerelmes.

A' társalkodónő azt hiszi az orvos a' grófnőbe szerelmes.

Az orvos azt hiszi ő belé a' grófnő szerelmese.

Csak Szentpéteri tudja hogy belé senki se szerelmes.

V é g :

A' gróf és grófnő kénégenyt szíznak — megbódulnak és ismét egymást szeretik.

Az orvos és a' társalkodónő nem szíznak ugyan kénégenyt, de azért megbódulnak és — összekelnek.

A' coulissák közt a' grófi cselédség tuczetestül kel össze.

Csak Szentpéteri áll rendületlenül . . . . . miután, a' mi fehércseléd volt mind elkapkodtak orra elől . . . és erre a' függöny legördül minthogy a' vigjátéknak vége van, mások szerint pedig a' vigjátéknak azért van vége, mint-hogy a' függöny legördül.

A' szerepek mind jó kezekben voltak.

Közljük a' bírálatot miként azt egypár magyar dandy a' páholyból kizengedezteté:

Komlossi Ida, — liebenswürdig jádsozt, a' Reitkleidban zum Küssen nézett ki.

Szilágyi Lila — a' imable kis Geschöpf!

László, Szentpéteri, Szigeti famóz!

E' kimerítő, sok studiumot eláruló criticához részünkről nincs mit hozzá tenni.

Ma estve Crombé tanítványa — Angyalvári Angelica is föllépett két tánczban. E' parányi művésznő jobban tánczol ugyan a' mi angyali Fannynknál, de az égszerelmiért a' rendezőségnek a' moralitást soha nem szabadna szem elől tévesztenie... ugyan hogy léptetheti föl e' hölgyecskét, — a' mint kilépett minden dandy ráigazítá mázsás szemcsővét... epedve keres, és megbotránkozva kénytelen elfordulni... vádlit nem találván.

A' lóczi zenebanda olly remekül játszá ma ismét a' Mártha négyest 's a' magyar dallamokat, hogy egy táblabíró egészen megfedekezett elragadtatásában, hogy véletlenül a' baloldalon áll, — két szürös atyánkfíában pedig a' karzaton olly fokra hágott a' lelkesülés daemona, miszerint kicsibe telt hogy a' respublicát ki nem kiáltották.

Valójában Kovács Jósi hegedűjében Orpheus lantja támadott föl.

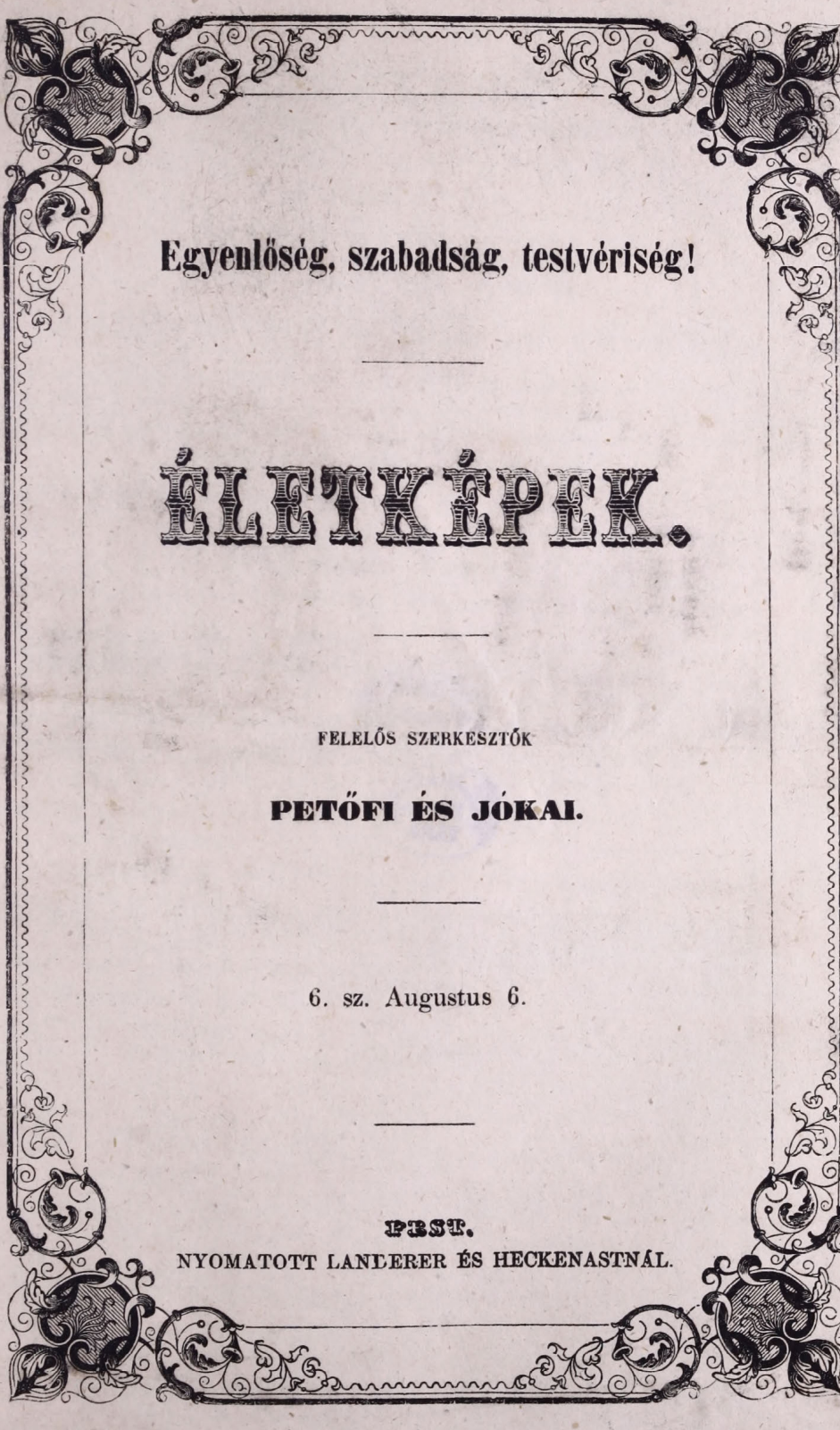
B.....

♀ Polgár-szerkesztő ur! Még Bécsben létemkor ígéretet tettem, önnek, hogy hon tartózkodásom kevés ideje alatt a' vidékünkön előforduló nevezetesebb eseményekről koronként tudósítandom. Ugy is a' környékünkön föltűnő mozgalmakról nagyon keveset lehet olvasni e' lapok hasábjain, hajh! pedig de sok jót 's rosszat lehetne innen közölni vallási, társas 's politikai életünk köréből, csak a' hanyagsággal részvétlenség ne párosulna azoknál, kiket képzettségük az irodalom terén fölléphetésre képesít. Az újabb mozgalmak árja mindenfelé elhatott, fölébreszté a' magyar elemben szendergett óriás-erőt, 's a' multját szégyenlő nemzet látva a' közel veszély nagyságát, nemes elszántsággal lép ki a' tevékenység terére, hogy megmutassa a' világnak, miszerint a' magyar elég erőt érez magában inkább dicsően meghalni, mint szolgálattal gyalázatos életet vásárolni. Haza jöveletemkor alig ismertem rá helységünk lakosaira, annyira megváltoztak azok. Csak esztendővel ezelőtt is büszke nemesi fennhéjázás, nevetségig magasult önhittség, megvesztegethetőség aljasult lelki szegénység gyászos jelei tüündeztek föl; 's most testvéri szeretet, mások érdemének elismerése, a' haza jóllétérti legszentebb lelkesedés jellemzenek mindenkit. A' nagy részben nemes lakosok örömmel áldozták föl kiváltságaikat, hogy nagylelkű áldozatokkal kiváltsák a' szegény hazát háromszázados szolgáltságából. Nemzetőrségük rögtön megalakult, 's számuk 195 főre megy. Hadi gyakorlatokat tartottak, szorgalmasan tanulták a' katonai lépéseket, hogy ha a' végszükség úgy kívánja, kimérhessék a' pártütő horvátoknak a' házhelyet. Késznek nyilatkoztak a' szabadság, testvériség 's egyenlőség szent elveinek mind fölülről mind alulról jövő megtámadás elleni védtetére. Csányi fölszóllítására, melly a' veszélyben forgó hon megmentésére a' veszprémmegyei nemzetőrség egy harmadát a' horvátok ellen fegyverre szállítja; 60nan önként minden sorshuzás nélkül kiálltak, 's a' család-apák versenyeztek a' fiatalokkal a' kiállítás elsőségének dicsőségében. 5re sorsot kellett huzni, ezeket sem a' gyávaság; hanem könnyező 's kenyérkereső nélkül maradó családjuk látása tartóztatta vissza az önkénti kiállástól, 's nyugodt lélekkel engedtek a' sors hívó parancsának. Tegnapelőtt indultak el Tapolca felé, hogy ott a' Zalamegyeiekkel egyesülhessenek. Az elválás a' férfiak részéről ünnepiesen komoly; a' hölgyek, gyermekek 's szülők részéről szívet rázó volt. Kevés férfit lágyíthattak el az ezer-

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

6. sz. Augustus 6.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

Előfizetési felhívás

az

ELETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabad-sajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2° frt. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt 30 kr. p p. füzve 4 frt.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arcz-
képe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében
váczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

6. sz. — Aug. 6. 1848.

IRÁNYRAJZOK.

AZ ELSŐ FRANCZIA FORRADALOMBÓL.

V.

A' népek története a' francia forradalommal kezdődik.

Azelőtt Európa népei étellel nem birtak : örök mozdulatlanságra voltak kárhoztatva. A' nép a' tetszhalál néma fájdalmaiba süllyedett, 's nem birta jelét adni életének. Európa egy óriási halottház volt, mellynek határai tengertől tengerig terjedtek.

A' halálos ház boltozata, az ég, hiába mosolygott : az alvó nép meg nem érté rokonszenvét.

A' hajnal hiába hasadt, hiába akarta felköltetni álmaikból a' szendergőket : ők nem mozdultak.

Végre a' napnak kellett tüzes szekeren, phaëtoni paripákon előnyargalni, hogy e' szokatlan tünemény riaszsza fel álmaikból a' tetszhalottakat, kik önerejükből nem birtak mozdulni. Kellett jöni a' hatalmas napnak, melly rohanó sugaraival el hasson a' világ minden részeibe. — Az égi jelek nem voltak elegendők a' nép fölébresztésére, melly halálos laethargiába volt merülve : napsugarakra volt szükség, mellyek az égről leszálljanak, mellyek meglátogassák a' föld emberét, és leszárítsák homlokáról a' sanyar munkában hullatott véres veritéket.

Ezen ég, melly a' földre mosolygott, hogy az alvókat felébreszsze, a' keresztény vallás. Ez csavará ki Jupiter kezeiből a' zsarnoki hatalom mennyköveit. Ez kezdé ég és föld között a' szeretet igéit hirdetni, ez akará megszüntetni a' véres háborúkat, mellyeket ember ember ellen viselt és hirdeté az örök béke tulvilági eszméjét. Ez paradicsomot ígért a' halandóknak, ha egymást testvérileg szeretendik.

De a' föld apró emberei nem fogták fel a' szeretet égi szavainak magasztos értelmét. Az ember csak a' magához hasonlókat tudja megérteni.

A' mi nála magasabb: azt vagy bámulja, vagy rettegi. 'S azért emberekre volt szükség, kik a' szeretet égi szavait emberi nyelven magyarázzák gyalgó társaiknak. Volt szükség földi istenekre.

Midőn Ceres istennő az embereket földművelésre akará tanítani — az ősmýthos szerint — lejött a' földre, hogy az emberekkel beszélhesen. Ez annyit tesz: miszerint az eszmék — ha isteniek is — csak emberek által terjesztethetnek szét a' világon. Azért egyénekre volt szükség, kik embertársaik közt a' magasabb eszméket prófétai tekintéllyel hirdessék. — Ezek közvetítőkül állottak az ég és föld között. Sze-meikkal az égre néztek, mintha onnan olvasnák az igazság szavait: ajkaikat pedig az emberek felé fordíták, 's az égi sejtelmek sötét szavait rejtélyes hangon beszélték el a' föld embereinek. Ezek egyik kezőket a' nép felé terjeszték, hogy azt a' leroskadástól megmentsek, 's vigasztalják: másik kezőket pedig az ég felé nyújták, 's engesztelődésre kérték a' villámok istenét. — A' keresztény vallás prófétái megnyugtatók a' népet, mely az ég villámaiban a' boszuállás istenét rettegte; kiengesztelék az embert istenével; békét kötének ég és föld között.

És ekkor szabadult meg a' nép a' legnagyobb zsarnokságtól.

Azelőtt az istenben kényurát látta, 's félelmében szolgailag borult földre a' hatalmas előtt. — 'S e' zsarnokságtól a' nép önmagát nem is szabadithatá meg; mert ura, kinek lábainál fetrengett, nála milliószor erősebb, hatalmasabb volt. A' föld önkényes urát a' nép a' villámos felhőkben sejté, de csak nem is láthatá . . . . . hogyan fogott volna illy zsarnok ellen fölkelhetni? — láthatatlan volt a' kínzó, és láthatlanok a' rablánczok . . . . . de a' nép mégis érezé, hogy kinlódik, hogy szenved, hogy sanyarog, hogy a' föld siralom völgye, melyben ő örök rabszolgaságra van kárhoztatva. . . . .

'S a' zsarnokság e' kinos lánczait a' kereszténység prófétái szaggatták szét. Ezek magyarázzák az ég és föld közötti viszonyokat, ezek adák tudtára az embernek, miszerint az ég villámainál nem kell rettegnie. . . . Ezek mondták ki, miszerint az ember csak addig rabszolga, míg keblében az emberi méltóság magasztos öntudata föl nem ébred. . . . .

Ezek szakíták szét a' képzelt rablánczokat, melyek az embereket fogva tarták, ezek adák vissza az embert önmagának . . . 's így emelkedett lassanként kor istenévé a' mindenható emberi akarat. — Husz János, Luther, Calvin, Zwingli, Wíklef, Melanchton 'stb. mindközre munkáltak öntudatlanul is e' magasztos célra . . . . . 'S azért a' népek felszabadítása ő általok kezdetett meg. Innen van, hogy Louis Blanc, Husz János történeténél kezdí a' francia forradalmat. — Azért tartják Calvint némelyek politikai reformátornak.

Ezen egyes apostolai a' népnek feltűntek Európa láthatárán, de gyakran ismét elenyésztek, mint a' futócsillag.

Végre jött a' francia forradalom hajnala, 's ennek égi fényénél minden csillagok elhomályosodtak.

Voltaire volt a' nap, mely a' szabad eszmék sugarait a' nép minden szegleteibe szétnyilazta. . . . .

Ő maga meghalt, de eszméi örökre el voltak hintve, 's ezen eszmék magyaiból termett a' francia forradalom.

Midőn Desmoulin Camill egy asztalon állva megátkozta a' zsarnokságot és zöld lombokat szakított a' fáról, és azt a' nép közt a' szabadság reményének jeléül kiosztá, hogy a' nép menjen, akarjon és kezdjen mozgalmat: akkor kezdődött valódiilag a' népek élete. . . . .

Desmoulin első fellépése magában véve egyszerű, igénytelen. De a' merészkedőnek dicsősége abban áll, hogy a' Colombo tojását meg tudta törni. A' hegy tetőn álló követ csak meg kell indítani: azután önsúlya által tovább gördül. — Így történt a' francia forradalomban is. Apró törekvés, parányi kezdet és mégis utóbb milly roppant eredmény!

A' francia nép első szabadság mozgalma kisszerű volt, de következményeiben lőn hatalmas és óriási. Ki egy házfedélre csóvát vet: annak ténye azért nagy, mert ő előre látja, miszerint ebből tűz fog támadni, és lángba boruland az egész város. . . . .

És méltán gyaníthatja, miszerint a' tűzvész dulongásai közt ő is hamuparázs alá fog temettetni. . . . .

Hol a' státus megromlott, elavult, elvénhedett: ott illy tűzveszélyre van szükség. Az elavult, roskatag város házai ugy is maguktól összefognának dőlni, 's a' bennök alvó népet eltemetnék. . . . . Tűzvészkor a' nép felriad, 's a' veszélyben bátorságot nyer. 'S ha roskadt városa leég: annak romjain uj palotákat fog emelni.

Desmoulin volt a' merész Phaeton, ki Voltaire napszekerébe azért ült, hogy ezen eszmék sugarait az egész világra széthordozza. . . . .

Azóta hallá Európa az igazság szavait; azóta kezdi megérteni e' magasztos szót: n é p s z a b a d s á g.

VI.

A' kasztok Európában az egész középkor alatt divatoztak. Ezek lőnek az országok átkai.

Mert a' hol ember ember fölibe van születés által helyezve, ott nincs szabadság, ott az elnyomás rendszere van törvényesítve.

A' kiváltságos osztály tagjai, kik a' nép fölött állnak, mindig hasonlítanak a' herékhez, a' méhek ezreinek fáradalmas keresményéből ingyen hizlalják magukat.

A' kasztrendszer örök merevségre kárhoztatá a' nemzeteket. — A' kiváltságos osztály mozdulatlanságban akará tartani a' népet, mert tudta, hogy ha a' nép mozog, akkor az ő állása inog. . . . . Tudta, hogy a' felocsódott, öntudatra ébredő népet nem lehet többé rabszolgaságban tartani.

Azért lőnek a' népek századokon át földhöz lánczolt áldozatai e' kegyetlen kasztrendszernek. — Az állam épülete egy emberekből épített

pyramishoz hasonlított. Alant e' pyramis alapkövét a' nép képezé. Fölötte állt a' másik kaszt, a' másik kósr. E' felett ismét egy más kaszt.

'S az egész emberépület tetőpontján állott a' trón . . . . .

Egyik néposztály a' másik felibe volt emelve, és súlyával az alatta állóra nehezedett.

Legkegyetlenebb sors sérte a' legalantabb álló néposztályt: erre valamennyi többi rend súlya összevéve nehezedett . . . .

'S mert a' pyramis csak úgy állhatott fen, ha a' nép — a' legalsó alapkővezet, — meg nem mozdul: azért kellett a' népnek örök rabszolgaságban földhöz lánczoltatni . . . . .

Egyik ember a' másik vállán állott, és azt tartá dicsőségnek, hogy lábaival embertársát tapodhatá . . . . .

De e' helyzet csak addig maradhatott így, míg a' nép türelme kimerült. Ekkor a' tömeg alant mozogni kezdett. Megrázá iga alá görnyesztett vállait, 's a' felette állók csonttörötten hullottak le róla.

Ez lön az aristocraták sorsa Franciaországban, kik a' nép vérét szíták, 's dicsőségeket a' tömeg elnyomásában keresék.

Jól jártak, kik a' történetadókat előre belátták jósszemeikkel, 's a' nép vállairól leszálltak és az alant álló sokasághoz csatlakozának. Ezek a' nép között új életet és szabad mozgást találtak . . . . .

A' daczolókat, a' nyakasokat a' nép hánytá le, 's ezek csontjaikat összeszuzva hullottak a' hatalmas nép irgalomtalan lábaihoz.

A' kasztrendszer megdöntésével Franciaországban a' nép szabadon kezdett mozogni; mindenki önmagáért kezdé élni, 's önálló pályát választhatott. —

Az örök merevségre kárhoztatott nép a' forradalom által adott magának új életet, és ura lön saját sorsának.

VII.

A' pápai hatalom szellemi fegyverekkel hódította meg Európa középkori népeit.

Már a' királyi trónok is magasán álltak a' nép fölött a' kasztrendszer pyramisának tetején, 's a' magasból vakító fényt szórtak le a' népre a' ragyogó koronák . . . . .

De mind e' fényt, mind e' ragyogványt elhomályosítá egy Európa-szerű pyramis sötét árnyéka. —

Az emberi kebel sovárgott az örök igazság után: de miután azt földön nem találta, az égben kezdé keresni. Felülről, isteni nyilatkozványokból, várta az igazság szavait. Gyanus volt előtte minden eszme, melly emberi agyban fogamzott: tiszta igazságot akart hallani az ég tekintélyével erősítve.

'S innen lön, hogy azoknak szava birt hitellel, kik az ég nevében beszéltek.

'S mint a' nap felülről bocsátja le a' földre éltető sugarait: úgy ha-

tottak be a' nép kebelébe a' magashól alászálló eszmék, tanok, igazságok. Ki ' magasha fel tudott emelkedni szelleme szárnyain, 's onnan hangoztatá le szavait: annak hitt a' nép, 's egyedül annak szavaiban bízott.

Azonban az igazság napja alá egy fekete felleg vonult. Ez elzárá milliók szeme elől az igazság sugarait, 's azok helyett sötét árnyékot borított a' föld lakóira.

E' felleg a' pápai hatalom. Ez magába nyelé az igazság napsugarait, és sötétséggel özönlé be a' világot.

A' pápai felleg sötét árnyéka lön azon ijesztő pyramis, mely magasabbra emelkedett minden trónoknál, 's a' koronákat árnya által elhomályosítá . . .

És a' pápai hatalom sokáig tartott.

A' népek megigázására eszközül használta a' lelkiismeretet, és mindazon rejtett érzelmeket, mik az emberi kebelben szenderegnek.

A' pápa hierarchiát állított fel, vagyis papi aristocratiát.

Jól jegyzi meg Thiers, miszerint ekkor a' hűbérrendszer a' földről átment a' személyekre. — Az előtt a' nép bizonyos birtok vagy vár jobbágya volt, 's a' vár és nemesi hadsereg fentartása végett munkálkodott. A' hierarchiánál pedig egyének rabszolgája lön, kik őt önző célokra használták fel.

A' papság egész Európa népeit fekete hálóval vonta be, 's a' háló nyelét a' pápa kezébe adá, hogy ez egész Európa országaiban kénye kedve szerint halászhasson. Egyes papok a' tartományokban ólomgolyók lőnek; arra szolgálók, hogy a' háló a' népre gyorsabban és keményebben nehezhüljön.

Igy lön Európa a' pápai hatalom rabszolgája!

E' világrészt a' pápák szellemi fegyverekkel hódíták meg. A' pápai átkot úgy rettegé a' nép, mint egykor Jupiter villámain.

A' vatican a' zsarnokság ellen föllázadt nép közé egy bullát dobott, és milliók kezeiből földre hullott az öldöklő fegyver . . .

A' pápák visszaéltek azon hatalommal, melyet egyeseknek a' műveltség és felvilágosultság ad. Ők szellemi fensőbbségük által a' népmilliókat dicsón kormányozhatták volna, de ők zsarnokoskodni akartak. Nem akarák a' népet felvilágosítani, csak hogy felette örök időig uralkodhassanak. Mert tudták, miszerint a' bitorlott hatalom csak addig tart, míg az elnyomottak annak igaztalanságáról meggyőződnek.

A' pápai hatalom elnyelte az egész keresztény világot!

'S századokon át az ég nevében beszélt. Az istenség földi képviselőjének hazudta magát. Közbenjáró szerepet akart játszani az ég és föld között. A' népmilliók sorsának szálait kezébe merte venni, 's azt hirdeté, miszerint az emberek jövője, boldogsága tőle függ: ő áld vagy átkoz, elkárhoztat vagy feloldoz, elítél vagy megbocsát . . .

E' roppant hatalom a' pápát emberek feletti bírónak tette, ki a' milliók sorsát igen és nemmel dönté el. Mindenki felé fordult, mindenki

tőle várt kegyelmet. Ő az istenség szerepét játszá, 's a' halandók ezreinek eorsával könnyelműen mulatni nem rettegett.

'S mert mindent az ég nevében tett: a' nép leborult e' roppant tekintély előtt, 's önparányiségében megsemmisülve érzé magát a' főpapi trón lábainál.

És így menende ez talán évezredekén át, 's a' nép lesülyedt volna egész a' bálványimádásig; mert minél magasabb a' tekintély, annál vakítóbb alakban tűnik fel a' tömeg szemei előtt . . . .

'S azért kellett születni egy férfinak, ki életét a' pápai bitor hatalom megtörésére szentelje, ki megszüntesse a' vallás nevében terjesztett előítéleteket, 's megoldozza a' szellemi rablánczokat, mellyek Európa népeit a' pápai trón zsámolyához vas hatalommal csatolák . . . .

Ezen ember Voltaire, a' francia forradalom szellemi vezére.
(Folytatjuk.) VASVÁRI PÁL.

SZOMORÚ NAPOK.

(Folytatás.)

VII.

Két famosus népnevelő.

Egyik volt a' pápista kántor, tisztes Kordé Mihály uram.

Másik a' lutheranus rector, Bodza Tamás.

Kordé Mihály uram talpig nevelt ember volt, leszámítva azon virtussát: hogy a' bort rendkívül szerette, és soha sem tudá: hogy mikor van délelőtt, mikor van délután?

Életében sok mogyorófát elnyűtt, mellyet conventióképen minden tanítványa maga tartozott beszerezni, de volt is láttatja. Kik az ő keze alól kikerültek, nemnéha a' vármegye ápoló kezei alá kerülve, meg sem mozdultak a' huszonöt bot alatt. Annaira ki voltak készítve.

Az iskolaház épen az ő házával nézett farkasszemet. Mióta felépült azóta soha meszelve nem volt, de annál inkább tele irkálva a' falu valamennyi ott megfordult sihederének kereszt és vezeték nevével, melly után a' később érkeztek nem mulaszták el szorgalmasan asinust, csacsit és szvinyát regisztrálni, a' kiből festői hajlamok voltak vörös krétával huszárokat pingált a' falra, kétlábu fejeket, hat orral, egy szemmel, nagy tajték-pipával; néhol falhoz vágott kalamáris pecsétmaradványi, 's iszonyu bokréta cseresznyébe mártott ujjal festve, mikből csak itt ott hiányzott valami, hol a' falról a' vakolatot az irodalom népe porzónak apránként lekörmölte.

A' hosszú lágyfapadok, kidült bedült oldalaikkal összevevissza faragva nevekkal és emble mákkal. Az ablakok jobbára kitördelve 's tört helyeiken beragasztva irott papirossal, az egész házban por és összegyült szemét. A' szegletekben lelóggó pókhálók szőnyegzete.

Illyen szép volt Kordé Mihály uram academiai magazinuma, hol ő

harmincz év óta osztogatá a tudományt és a poflevéket. Milly sikerrel? Alább meglátandjuk.

Mikor a bakterek alunni mentek, 's a kakas hajnalra kezdett kukorítani, akkor tért meg rendesen tisztos Kordé Mihály úram az ő diszes lakásába a kocsmából, 's végig ordítá a falut harsány éneklésével; hogy a falu minden komondora utána vonított.

Ez éneklés arra szolgált: hogy ezt meghallva otthon a tisztos Kántor életpárja, előtte az utcaajtót jó korán kinyissa.

Mert noha kerítésnek nyoma sem maradt a kántor háza körül, de az utcaajtó még mindig ott állt a kapubálványokkal egyben, 's Mihály úr azt tartá: hogy tisztességes embernek nem illik a kerítésen bemenni, mikor utcaajtó van, — kerítés pedig nincsen.

Othton aztán a feleségét egy kicsinyt megverte, egyetmást, a mi keze ügyébe tévedt, összezúzott, ordítva, káromkodva fölfeküdt a padlásra, pipára gyújtott és elaludt és horkolt, mint egy vadártány.

Isten őrizte: hogy naponként magára nem gyújtotta a házat.

Reggel aztán, mikor a gyerekek begyülekeztek az iskolába 's elkezdtek iszonyatos zajt ütni, föltápaszkodott a gyönyörűséges népnevelő, kirázta a szalmát a hajából: széttörülte a bajuszát 's emberevő képpel nézett szét a padlás ablakból, nem jutva egy hirtelen eszébe: hogy hol van? —

Bizonyosságba helyezvén magát a felől: hogy az iskolaház még mindig nem szökött meg előle, lezammogott, fogott két pálezat a kezébe, 's ment tanítani.

A fiuk ez alatt egymással szörnyű hadakat viseltek. Kinek képe volt lekarmolva kinek az orra beütve, mikor a mester belépett, rendesen minden pad felforgatva 's a hány kéz, annyifelé czibálta a másik üstökét.

A mint Kordé Mihály úram beüfötte a képes felét az ajtón, a kis zendülők rögtön szétröföntek 's iparkodtak helyeikre jutni, a honnét is a nagy executor egyenként előszólongatra sztytyáit, a médiumon végig hasaltatá, 's saját becses kezeivel sorba vágta az egész classist.

Erre a commotióra egy kicsinyt kiment az álom a szemeiből 's mikor a fiuk valamennyire alább hagytak a bögéssel, kimért nekik arasszal egy nagy darab catechismust, meg valamiféle Hübnert, hogy azt tanulják fenhangon, maga pedig ment a pálinkás boltba. Onnan izent néha a fickókra délfelé: hogy már most háza mehetnék.

Azok aztán rontottak ki az ajtón, mint mikor a esürhét haza eresztik, mindenik első akart lenni a hazamenésben 's lón rugás és öklelőzés és ruhaszaggatás.

Vasárnaponként rendesen kikeresették a fickók: hogy hova mennek lapdázni a lutrános gyerekek? ők is odamentek, összebeszéltek, vittek botokat magukkal, tele rakták zsebeiket kövekkel 's azokkal ott ünnepélyesen össze verekedtek.

A kinek aztán hétfőn reggel a képe meg volt karmolva, vagy a feje

beütve, azt Kordé Mihály uram lelkiismeretesen sósvízben ártatott virgácsal még egyszer megverte.

Vasárnap kétszer templomba is elvitte őket, hol prédikáció alatt a padok alá bujva legyeket fogdostak, vagy pitykövekkel játszottak a' kis muzsák, vagy ha igen szépen akarták magukat viselni, neki tehenkedtek a' padnak és aluttak keresztyéni módon.

De meg is látszott rajtuk a' fölséges nevelés még felnőtt kamasz korukban is.

Ki a' faluban a' legügyesebb csirkelopó volt, ki legjobban értett a' verem feltöréshez, az bizonyosan Kordé uramnál járt iskolába.

Kit minden vasárnap kidobtak a' kocsmából, kinek a' fejét legtöbbször beverték, ki legtöbbet ült a' vármegye tömlöczében, az is mind Kordé uramnál rakta le tudománya első alapjait.

Ki hazudni, tagadni legjobban tudott, ki legtöbb pálinkát megtudott vedelni egy hajtókában ki a' feleségét legtöbbször megverte, ki apját, anyját ki tudta verni a' házból, ki legrestebb volt a' dologban, kinek legromdább volt a' háza, ki legjobban ütötte verte a' lovát, ki legtöbbet ült a' kalodában; az együl egyig Kordé Mihály uramtól tanulta az életbölcseiséget.

Ki is harmincz év óta terjeszté eképen a' tudományt Hétfalunak az ő városában.

A' másik népnevelő, mladipán Bodza egy incarnatus krumplimádó panszláv.

Kevés ész mellé sok tudomány. Ollyan ember, ki azt a' mit hallott, mind megtanulta, de meg nem értette.

(Folyt. köv.)

ISMÉT MAGYAR LETT A' MAGYAR . . .

Ismét magyar lett a' magyar,
Mert ekkorig nem volt a',
Hogy is lett volna? szolgálta volt,
'S nem magyar, a' ki szolgál!

Ismét magyar lett a' magyar,
Bilincset összetörte,
Mint őszzel a' száraz level,
Csörögve hull a' földre!

Ismét magyar lett a' magyar,
Kardot ragad kezébe,
Kardján a' napsugár ragyog
'S a' bátorság szemébe!

Ismét magyar lett a' magyar,
Lángol, piroslik arca,
Kitűzött zászló mindenik,
A' melly jelt ad a' harcra!

Ismét magyar lett a' magyar,
Egy szív miljók keblében,
És dobbanása rémület
Az ellenség fülében!

Ismét magyar lett a' magyar,
A' sikra állt vitézül,
És a' világ, a' nagy világ
Csodákat látni készül!

Ismét magyar lett a' magyar,
'S világ végéig az lesz,
Vagy iszonyúan és dicsőn
Mind, mind egy szálíg elvesz!

PETŐFI SÁNDOR.

ASMODEI LEVELE JÓKAIHOZ.

S z e r k e s z t ő!

Ön tudom nem barátja a' hosszadalmas teketóriáknak, 's legkevésbbé az ugynevezett saloni illem szabályoknak, a' mellyek a' természetesen nyilatkozó lélekre nyomorító válfüzöket raknak, — de mint gyanitom előfizetői sem helyezék azon irigylendő állapotba: hogy bojtos draperiekkal, 's virághimzett szőnyegekkel sánczolja körül magát. 'S így holmi bevezető kraczfuszokra legkevésőbb igényt tart.

Szóval ön igen e g y e n e s ember ki semmi asszonytul szült halandónak nem tömjéne z — mitől én annélkül is iszonyuan irtózom.

A' mi engem nem kissé bátorít hogy önnel barátságot kössek, 's minden további bemutatás nélkül dolgozótársai sorába toppanjak.

Tudva kilétemet, azt nem fogja ön hinni, hogy az é g b ű l cseppentem alá, sőt ellenkezőleg — ismerve gyönyörű előfizetőnőit, midőn ezeknek bűvös bájos szemei előtt megjelenek, senki nem tagadhatja hogy csak most jutottam egyszer valóságos angyalokkal telisdedtele rakott m e n y o r s z á g b a .

Persze hogy hazájuk jelen vészes állapotában nagyszerűbb föllépés lett volna tőlem ha az önkénytes daliák sorában egypár tüzes üszökkel a' ráczok ellen megyek . . . de Plutó látja lelkemet hogy legjobb akaratom mellett is ezt nem tehetem, habár sem reactionair, sem spiesbürger, sem — a' mi egyre megy, — pesti hausherr nem vagyok, — mert az üldő sors az e g y e n l ő s é g e t már születésemkor megtagadá — lá b a i m t ő l : s á n t a ö r d ö g vagyok, kit a' legmámorosabb toborzó sem tart alkalmas teremtnék arra hogy harczi lehessenek. Kétségeskedik ön?

Ön szerkesztő az igaz portrait-mat nem látta, 's nem is láthatta, miután márcziusban egy dictiót sem mondván — senkinek eszébe nem jutott engem levenni, de szolgáljon állításom czáfolhatlan bizonyságául annak nyílt bevallása, — miszerint a' természetnek mostoha gyermeke, és Petrichevich Horváth Lázárnak termetre édes testvére vagyok.

Tüsszög ön ugy-e? 's pirúl hogy első szavamnak hitelt nem adott? . . . . .

'S így miután habár nem a' legajánlóbb bizonyítványokkal is — auloltam volna magamat, 's miután ön kilétemet elegendő bizonyossággal tudná, — még csak az marad fön, hogy előlegesen óvásomat tegyem ön előtt aziránt, miszerint én tisztán hazai érzelmű lapjában minden fekete színem mellett sem leszek visszaíjesztő fekete folt, mert bár sánta ördög vagyok, ezennel magam iránti szeretetbül kötelességemnek tartom kinyilatkoztatni — hogy a' camarillának sem megkezdő, sem kiegészítő tagja nem voltam soha, és jelenben sem vagyok.

A' camarilla ugyan szinte a' pokolnak szülötte, 's anyjának tagadhatlanul eminenter becsületére válik, — mert a' lelkeket nagyobb erélyvel hajhássza, 's a' katlan alá szorgalmasban tüzel mint bármellyik eredeti öntetű ördög, vagy Plutónak akármellyik béres calefactora, — de azért alulirttól a' characteristicában felette elüt.

Neki a' szarvát elreszelték, mert mások fejére akarta azt rakni, — ő álarcozott, és nem meztelen jár, hanem inkább másokat akar levetkeztetni, a' tűz körül csak maga akar melegedni, lánczokat nem csörtet, hanem azt akarja, hogy másokon csörögjenek, és végtére nem katlanban — hanem Ischlben föz.

Ennyi lényeges különbségnek fölemlítése, azt hiszem eléggé bebizonyítja azt: miszerint a' camarilla és köztem — noha mindketten nagy ördögök vagyunk — kevés rokonság létezik.

És így nincs oka önnek szerkesztő tölem visszariadni, vagy mi még több, engem mint az akasztófának érett gyümölcsét a' rendőrségnek kezébe szolgáltatni, — kivált ha még azt is bevallom önnek, hogy nekem egy csepp szándokom sincs a' felvilágot sötétséggel elárasztani, 's lelkeket a' pokolnak vásárolni.

Sőt ha még egypár kétségbevonhatlan tulajdonimat elmöndöm, Plutóra merem állítani, — hogy ön minden további habozás nélkül örömrészketve zárand karjai közé, még pedig szokása ellenére — olly kiválólagos gyöngédséggel, hogy hat oldalborda helyett nálam csak hármat fog betörni.

Hallja tehát ajánló tulajdonimat :

Először: ember nem lévén, megvesztegethetlen vagyok.

Másodszor: mint szegény ördögnek, sem választói sem választthatói qualificatióm nincsen, 's így képviselő sem vagyok, ki minden áron bizalmat szavazni született.

Harmadszor: mint feljebb is emlitém a' katonaságra tökéletesen alkalmatlan lévén, — önnek kedves narancsfái közé nem mehetek olaszokat spékelní, 's a' mandolinok zengeményit ágyúördögésekkel lebömbölni.

Negyedszer: alant születvén — aristocrata nem lehetek.

Ö t ö d s z ö r: Minthogy fajombúl már igen sokan jutottak magas állásba, hivatalt magamnak nem igényelek.

H a t o d s z o r: egy hölgyet sem csábítok el, — 's eszemágában sincs divatlapot kiadni, és így kettős rivalitástól mentem meg önt.

H e t e d s z e r v é g t é r e, dicsekedve mondhatom el, hogy a' barricád politicát egy vérszerinti ösöm találta föl, — ő volt t.i. a' ki mint az örök szentírása mondja — megígérte hogy az utcza köveiből kenyeret fog csinálni, — akkor el nem fogadtatott, de utoljára is rájutott a' nép kulcsára ösöm e' büvmesterségének, és most már Párisban, Bécsben, Prágában, Berlinben szerte gyakorolják.

E' tulajdonok hallattára nemde magánkívül kiált föl ön szerkesztő! hiszen ez az én újdonsült dolgozótársam valóságos angyal!

A' publicum pedig azt mondandja, ennek a' Jókainak ördöge van.

Igénytelen soraim befejezéseül szabadjon önnek szerkesztő némi utasítást adnom, azon opernkukker használatára nézve, melyet minapában tisztelemmel jeliül önnek adományoztam.

Ha a' jobboldalra fordítja ön torykat látand, ha pedig a' baloldalra igazítja, szinte torykat látand... de hivatal nélkül.

Ha Zágráb felé irányozza, látni fogja ön egy nagyszerű hálózó ezerágú kötelékeit, melyek egynémelly kedves rebellisnek markába vannak adva, hogy a' hálót a' Dunára kivethesse.

Ha Insbruck felé nézend ön e' látsövön — észreveendi miszerint ott n ő i k e z e k nem csak h a r i s n y á t, hanem h á l ó t is tudnak heklírozni.

Végteér bár merre és bármelly irányban nézend ön rajta noha e' látcsó eléggé n a g y i t — a' magyar független kormányt — sehol sem látandja ön. —

Más alkalommal talán több rejtélyeit fedezhetem fel opernkukkeremnek.

És most vegye ön szives jó indulatommal, azon kijelentésemet miszerint én önért mindent kész vagyok megtenni.

Ha megunta ön előfizetőit, és könnyű móddal szabadulni akar tőlök, szóljon nekem, és fölcsapván r e p u b l i c a n u s n a k azonnal megszalasztja őket önnek barátja

ASMODEI

a' sánta ördög.

Kelt Plutóniában, a' fogcsikorgatás 2-ik havában, a' pecsövicsek eütésére és főzésére rendelt napon.

MARCIUS SZÁMÜZETÉSE,

vagy

az új pecsovicsok.

I.

Van Király hágón túl egy megye. — 'S e' megyében egy prűcsök fészek. — Nagy szakállu nyers prűcsökök tanyája —

De kezdjük kissé előbb a' dolgot.

1836-ban e' megyénél egy obsitos ült főispáni székben. — Utakat és hidakat jó karba tudott tartani, de egyéb érdeme csak annyi volt; hogy a' Gubernátorságra áspíraló Estei Ferdinándnak nagyon fogódzott kaputja széléhez: őt egy este meg vendégelte: 's szállást kelletvén éjre adni valamennyi szobából ki költözött. Ugy emlékszem a' megye nem bánja vala; ha végkép ki-költözött volna. — Nem ohajtanék illy hercegi vendéget!! Ha de obsitososunk nem így gondolkozott. Ő magas vendége kedvéért az éjjel disznó ölben tölteni is szerencséjének tartotta volna.

E' megyének sok kakas viadala volt főispánjával. —

Obsitos ő mltga nem ösmerve a' 1841-beli articulusok termő fáját: halba links szellemben gondolta közgyűléseken végezhetni. — Az istenben boldogult táblabíró párt pedig berzenkedett. — Meg lehet adni nekik: hogy derék legények voltak, csak alárendeltjeik irányában szerették a' zsarnokságot; de hogy maguk türjék: „das ist ganz was anders.“

E' nemes aemulatio csak hamar rendszeres ellenzéket hozott létre. 'S emlitett prűcsök fészekben — a' megye székhelye lévén — valamennyi nagy szakállu prűcsöket politizálni kezdetek. —

Néhány év folyt le, mi közben e' politicus prűcsökök jog egyenlőségért küzdve, folytonos farkas szemet néztek a' kormánynyal.

De végre eljött a' 1848-ik év martiusa; politicus prűcskeinek vigyorgó tekintetet váltának: mert mi után éveken át czinczogtak egy sovány szögletben, végre királyi lakomához jutottak. —

Ezen tájékozás után tekintsünk a' szintérre. —

II.

Egy silány gradicshoz vezetem olvasóimat; szembe a' falon e' három szó: „szabadság, egyenlőség, testvériség“ fekete betűkkel macskalábozva. — Alatta „unio“ több kiadásban. — A' felirat nemde helyes? korszerű? — Méltó a' házhoz, melybe lépünk. — De menjünk tovább. — Az elő csarnokban egy fanaticus tekintetű tekeőr jelenti, hogy választmányi gyűlés van, „se baj mondám — majd feltalálándjuk mi is magunkat.“ —

Be menénk.

Egy teke — és társalgó szobán keresztül elértünk a' mysteriumokhoz.

Csukott ajtó előtt állánk.

De csak rajta! . . . Mint honestus auditorokat csak eltűnnek a' manóba.

— Talán nem jutott el a' hadügyminister idáig, Horvátország elleni terveivel.

Kilincsre tévém kezemet, 's amugy „kuk ins loch“ tempóra fejemet előre tolám.

A' szemle leírást érdemel.

Egy kis kerek has ült magos hátú karszékben. Lábok is voltak ugyan hozzá, de mint chinai disznóé olly tekintélytelenek. — A' denevér arcz pedig koponyájával együtt, csak másod rangu tag volt. — Nagy pápa szem brillírozott a' perczenként szípagó orron. —

„Halljuk! halljuk! az elnököt! — halljuk tovább!” — hangzott a' kis szoba szögleiteiből. —

'S a' pápaszemes ekép beszéle:

„Az én véleményem tehát — előadott okaim nyomán — oda megy ki: hogy Marcius tizenötödikét száműzzük. Jegyzőkönyvünkben pedig fejezzük ki körülményesen azt; miszerint casinónk — hő pártolója lévén a' magyar irodalomnak — Marciust is mint új hirlapot, ámbátor meg rendelte; mindazonáltal „üdvös kormányunk meg buktatására irányzott rosz célzatát, tapasztalva — körünkől kitiltani határozta. — Mellynek folytán megbizatik elnök atyánkfia, hogy e' lázító lapokat, a' szerint, mint érkeznek, a' postán azonnal le foglalja. —

„Helyes!” — elfogadjuk, jegyzőkönyvre a' szerkezettel. — Mondá a' körül ülők nagyobb része.

Egy fiatal pap állott fel. — Magos szikár termete tanusítá, hogy calvinista papjaink még az ó testamentumbeli hét sovány éveket élík. — De jelöltünknek nemes tüztől égő szemei szellemi kövér évekre mutatának. — Nyalkán pödrött bajuszkája pedig szabadelvű papjaink egyikét gyaníttatá.

„Uraim! engedjenek e' tárgyhoz még pár szót. — Mondá lelkészünk. — Önök e' határozattal kormányunk korszerűsége szempontjából indultak ki. — Azt én sem tagadom, hogy ez sokkal korszerűbb a' réginél, 's hogy a' hon jelesbjeiből van alkotva. — De ebből nem következik, hogy az ellenzék nyársba huzni való. Ellenzék nélkül, ha angyalak kormányoznak, sem biztos a' szabadság. — Napoleon Olaszországba köztársaságot alakított, 's végül mégis császárnak tette magát. Lajos Fülöp és Guizot a' 1830-iki forradalom szülöttjei voltak. — Polgár királyt és polgár ministert akart a' nép, ösmeretes szabadelmű embereket. — 'S végre mi lett belöllek? — zsarnok király, zsarnok minister. — Guny neven pritchárdisták. Lám uraim mint változnak a' dolgok! — A' Marcius ellenzéki lap. Gunyos modora igaz, hogy néha rakoncátlanúságig megyen . . .

„Mit rakoncátlanság? — szóla közbe egy nagy szakállu táblabíró — szemtelenség uraim! 's valódi rágalmazás! a' dicső Szemeréről azt írni, hogy mindig nevet, van oka rá vagy nincs. — Hisz csak a' bolondak nevetnek örökké uraim! — Továbbá, hogy Szemere délig frizéroztatja magát — a' képviselők házába aimablet játszik 'stb nem valódi rágalmazás?” — „Ki vele! pellengérre a' rágalmazóval.” — táblabíránk dühösen jártatá körül szemeit mintha mindent felalui akarna, mint hajdan a' jogokat.

Ifjú lelkészünk folytatá: Hidjék el uraim egy művelt 's erkölcsileg erős népnél, ha a' sajtó vét, a' sajtó azt helyre is hozza. Az irodalom fekélyeit, maga az irodalom metszi ki. — 'S végre is az igaz ügy marad győzedelmes. — Miért is ne áruljuk el kis koruságunkat, illy nevetségesen.

Erre nagy zugás keletkezett.

Lelkészünk mellől egy sovány tanár emelt szót.

„Uraim! Nem akarok Marcius mellett szólani, — vannak hibái; de hidjék el önök saját becsületünkért nem egyezem a' határozatba. — Ne nyujtsunk anyagot az olvasó közönségnek pámpphetirozásra.” —

„Mindegy — rivalgának néhányan — nem akarjuk közönségünket demoralisálni!” —

„Olly gyengék vagyunk tehát? — folytatá az előbbi — olly könnyen fére vezethetők? mondhatom dicső önismeret! — Lám uraim! Pesten nem épen illy bizalmatlanak az emberek önmagokhoz. Ott minden ember olvassa a' Marciust. Sőt magok a' ministerek is meg szerzik estvéként a' fris lapokat. — Igaz, hogy szalma is van benne elég. — Mégis az emberek ugy vannak vele mint szivarozással, . . . a' roszakat eldobják; de azért az egész — nem nélkülözhetik.” —

„Titkos szavazást uraim! ha ennyibe van a' dolog — rivalgá türelmét vesztett lelkészünk.“ —

„Igen, igen szavazzunk — segite a' tanár — még vannak néhány tagtársak kik sehogy nem nyilatkoztak.“ —

A' lutrizás meg kezdődött. — 'S divatozó martcialis szellemben döntetett el a' dolog; golyókkal.

Fejér . . . fekete . . . fejér . . . fekete . . . fekete . . . fekete . . . hu! szörnyűség!! . . .

Szakállos táblabiránk elkezdte dudorászni „elmehetsz már, drága madár.“

A' pápa szemes pedig e' kép enuntiólt:

„Bizon uraim! A' sors néha makranczaskodik.“ — Marcius uramnak nincs egyéb hátra, minthogy odákat írjon Ovidiussal.

KOMÁROMI FERENCZ.

SEMINARIUMI LÁTOGATÁS.

A' mi sért, oktat.

Példabeszéd.

Hegedűszóban szép mesét jelentek.

Hol volt, hol nem volt, az operencián innen, nem heted-hét országon, de szép Magyarországon volt 's van egy város, neve: S z a t m á r; van ebben a' városban egy növelde, neve: S e m i n a r i u m.

Mióta a' forradalom, mint egy nagy földrengés bejárta és álmából fölrázta Európát, sok minden közt a' Seminariumról is lehet már beszélni; lehet, mert le van verve a' sajtó nyelvéről a' bilincs, mi eddig némává tette, néhány hét óta szabadon mozog, 's már is sok ollyat tudunk, miről ezelőtt fenszóval még gondolkodni sem lehetett.

Ez nem csuda; a' sajtó szabadságon egy sötét éj volt, miben erőtlen mécsvilágnál botorkáltunk, 's félszeg fölfogást szerezhettünk magunknak a' tárgyakról, mert nem igazi színökben, egyoldalulag tűnének föl.

És hányszor nem történt meg, hogy ha a' fáklyavívó olly helyekhez közeledett, melyekből egészségtelen levegő fejtett ki, az onnét feltoluló fojtó gáz kezében a' fáklyát kioltá.

Másképp megy már ezután.

Ha a' nap egyszer kigyult, nincs erő, melly egeről levarázsolhatná, a' tárgyak természeti meztelenségökben merülnek föl világánál, sőt minél feketébbek, annál szembeszökőbben.

És vizsgáljuk azokat így, ne pedig ha önámítás délibábja ezüst hajójába emeli, és békésen usztatja.

Bölcsészeti tanulmányimat Szatmáron végeztem, természetesen, latinnyelven, és ha most végezném is, nem lenne különben, mert itt négy év után is az előadások vehiculum nagyobbára ama dohosszagu holtnyelv, — bölcsészeti tanulmányimat, mondom, Szatmáron végeztem, 's e' korból van néhány barátom az itteni papnövéndékek közt.

A' sors szele legközelebb Szatmárra hajtott, 's én siettem barátim ölelésére, előre számítva már a' meglepetést, melyet megjelenésem rájuk gyakorland.

Azonban az első meglepetés engemet ért, mert azt hallottam: hogy bármi látogatás elfogadásától felsőbb rendeletileg eltiltvák, kedvem tehát egykissé lelohadt, 's kezdtem bosszankodni e' trappistai elzárkózáson.

Kárhóztató ítéletemet mégis némileg fölfüggesztém az okoknak barátimtól megértendéseig.

Épen szünnap volt, délután a' városon kívüli szép kertőkben hittem velők találkozhatni, azért ki is indultam.

És a' második meglepetés itt ismét engemet ért, bosszankodva láttam a' kerten végig és átfutó gyönyörű alléek helyett, — hol négy év előtt a' koronákkal egybeborult fák a' legszabályosb boltozatokat képezék, — a' derékben lenyirbált csonka fákat.

Ki tehette ez iszonyú rombolást e' helyütt, mely egy derék püspök által egyedül mulató- és nem konyha-kertül vétetett.

Végre megérkezett barátimtól minden megérték. Tőlök tudám meg, hogy e' kert elcsufítása csak egy aligazgatói szeszély eredménye, ki azt vagy önkényes hatalmának idétlen fitogtatása, vagy a' növénydékek ártatlan élvezetének embertelen irigylése miatt téteté.

Mert önkénye felettök határt nem ismer, 's noha hivatalköre az intézetben tulajdonkép körülbelül a' főzőkanálíg terjedne, mégis minden lébe szereti bele mártani nyelvét.

Cerberusnak mondák őt előttem, ki mérges fogaival marja a' növénydékek becsületét; de ő nem Cerberus; mert ez a' pokolba menőket nem, csak a' kimenni akarókat marta meg, a' benlevőknek hizelkedett.

Ez is hizeleg ugyan néha, olykor egyes semmitérő kedvezéseket mutatván, tudhatná egyébiránt hogy egy-két virág még nem csinál tavaszt, vagy ezt is azért teszi, hogy újabb keserítései annál inkább elevenre hassanak. Inkább chamaeleon mint Cerberus, mely tud játszani minden szint, csak a' fehéret nem.

Gyakran szemben a' legmézesmázosabb, oh de átláthatni e' mázos kületen, lehet látni, hogy nála a' nyelv nem a' szív tolmácsa.

Talleyrand elvét látszik követni, miszerint a' beszéd nem a' gondolatok kimondására, de eltitkolására való, vagy Mazarin bibornok tanítványa, kinek politikai dogmái közt első helyen áll: *tette s, szinlelj*.

Nem Cerberus, nem Chamaeleon ő, inkább hasonlít a' *symphalidákhoz*, mely ragadozó madarak tollaikat nyíl gyanánt el tudták lőni, 's azokkal embereket, állatokat megölni.

Egy Herkules kellene e' symphalidának fészkeből kiröppentésére, vagy tollai kitépésére.

Hiába panaszkodnának a' növénydékek ellene; hisz így csak alkalom adatnék e' kis zsarnoknak vad kedvvel ülni örömnünnepet az elnyomottak felett, 's édes kéjbe meritné a' szép diadal mámora, kiben nem kevés fogékonyság látszik lenni herostrati dicsőségre, — hiába panaszkodnának, mert az igazság részükön soha sem állana egy itt uralkodó elv nyomán: miszerint kisebbnek igazat adni a' nagyobb irányában nem lehet, nehogy tekintélye csökkenjen.

Derék elv, épen a' szabadság korába való.

Phaedrusnak egy meséje jut itt eszembe a' farkasról, melyben ez, látván a' juhász által konczoltatni egy barányt, csudálkozik, hogy őt e' tetteért élet-halálra szokták üldözni. —

De hát urak, ugyan mit tartatok ti tekintélynek?

A' tekintély a' tisztelet kifolyása; a' rettegés szolgálai hunnyászkodást szül.

Van-e, lehet-e egy csepp öröm szolgálcsoporthoz igazgatni?

Éltünk legszebb földadatához tartozik, igaz, hatni embertársainkra, mert ez bizonyos lélek fenséget mutat, de csak akkor, ha annak, kire hatni törekszünk, emberi érzetét alá nem süllyesztjük, szabad akarátát nem sértjük, ellenkező esetben e' hatás nemtelen, és nem diszes.

Ha volnának emberek, kik az állatokat is emberekké akarnák tenni, ve-

ők nem tartanék; azokat pedig kik az emberekből állatokat szeretnének fagyni, gyűlölni is tudnám szívem minden ízéből.

Az embert szabad akarat emeli ki az oktalan állatok sorából, a' ki ezt elveszi tőle, vagy észtámogatta nyilatkozásánál békóba veri, az megveti az emberi méltóságot.

Mivé lenne illy kezek közt a' szépre, jóra és nemesre legfogékonyabb ifju kebel? hideg kova, miből soha önkéntes szikrák nem pattannak ki. Illy kezek érintésére összehúzódik a' lélek, mint a' mimosa pudica. Olly embert, mint ez aligazgató Stettner úr, a' ministerium figyelmébe vehetne, de azért ám, hogy valamikép jövőre számára tanszék ne jusson; hiszen tavaly is, mint hallom philosophus tanítványát éjnek idején szép szín alatt magához hivatván, ónas bottal akarta elpáholni.

Ez aztán már a' marokra fogható erősség!

Szeretném megszugni az illy embereknek, a' kik vannak, macedoni Fülöp feleletét, melyet adott a' meggyőzöttekkel zsarnokbánást tanácslóknak: azt nem teszem, inkább legyen nevem mindig becsületes ember, mint kiskorig despota.

Ugyancsak ő, bizonyos vidéken egyedül a' szamarak legeltetése végett kellvén átmennie, nyomorúnak mondá az életet, ha az embernek magát szamarak után kell dirigálni.

Több fensőbbjeik ellen nem keltek ki a' növendékek olly élesen, de mégis azoknak sem róvták fel érdemül, hogy sokszor tán meggyőződésük ellenére is e' philister handabandáira hallgatnak.

Átalában ez intézetben a' növendéket illetőleg olly kellékek szükségesei, mik a' jezsuitismus korának fattyugyümölcsei, 's miknek átalakulásunk korszákában le kell hullani: mint a' számartürelem, meglippedt, lesütött fővel járás, mert a' főnek egyenesen főnhordása itt ismerve a' nyakasságnak.

A' ki föltétlenül nem engedelmeskedik, ki mondatik rá a' kárhoztató ítélet, és ha valahol az, itt igaz a' példabeszéd, hogy a' melly kutyanak veszett nevét költik, veszni kell annak.

A' ki kimeri mondani az igazat, Krisztus sorsára jut, kit megfeszítettek, mert megezáfolni nem tudták.

Itt történt, hogy egy növendéket superiora 'Szemere utazását' olvasni látván, e' foglalkozástól azonnal eltiltá. Ez bátorságot vett magának véleménye szerint nem eltiltandó, sőt dicsérendő foglalkozása oltalmazására, föl-szólítván főnökét, hogy mutassa ki neki e' könyvből, mellyben egy nemes kebel gondolatbányájának drága kincse van lerakva, azt az elvet, mit beszívni veszélyes lenne.

Erre a' szükagyú letiltónak csep kedve sem levén, eltiltását azzal indokolá, hogy mivel a' könyv homlokán haladó párti férfiú neve áll: nem clericusnak való olvasmány.

Ezt nevezik itt oknak, ha okát is akarják adni valaminek.

És lön ezentul e' clericusnak üldöztetése nagy, mi a' fekete öltönytül önkénytes elbucsuzással végződött.

Olvasniok nem igen lehet; teng ugyan köztök egy nyomoru olvasó egy-let, de élete hasonló a' fűszáléhoz, melly a' pincze nyirkából szivja egészségteleen tápszerét; fensőbb jóváhagyás kívántatván valamelly könyv meghozatalára, nagy részt lehet gondolni minő szellemü.

A' trappistai elzárkozás, arab hallgatagság, askétai rigorismus, bramini szünteleni elmélkedés, fakiri önsanyargatás intézetök szellemében feszik.

Miért őket kizárni a' világból?

Hisz utóbb a' világban a' nép vezetői, lelki orvosai akarnak lenni, hogyan fogják gyógyítani a' betegségeket, ha előbb nem tanulták ismerni?

Bizonyos amerikai minden levélben egy szellemet hitt lenni, melly onnan

kibeszél: én a' hon jelen fontos körülményeiben, — midőn annyi élő szeretetre van szüksége, hogy mindenki keblében egy horatius coclesi szívnek kellene verni, — minden honfiban olly testvért szeretnék ölelni, ki a' közjólét- és boldogulásnak köti le életét; de ezt legkevesbé sem teszi az, ki obscurus embereket tol a' nép nyakára.

Ha vak vezeti a' világtalant, ketten esnek gödörbe.

E' hon ege alatt is kinőtt már bölcsőjéből az ész, széttépve kötelékeit, mindinkább kezd fényleni.

Értelmi fölvilágosodottságra van a' lelkésznek szüksége; mert a' haza boldogságának kivívása és megszilárdítása a' nép fölvilágosításában, és okos neve lésében fekszik.

Ki maga is műveletlen levén, konkolyt hintene a' nép könnyen hívő keblébe, a' hazának tenné a' legrosszabb szolgálatot.

Mérget teremne a' konkoly; a' méregnek pedig természetes eredménye a' halál.

A' konkolyt hintő a' nép erkölcsi halálának lenne oka, 's bűnhődésül kevés lenne az öntudat sújtó ostroma.

Dobjátok el már valahára a' modort, miben a' lélek művelése elfojtatik, igyekezzetek fölfogni a' fontos hivatást, mi a' lelkészre az életben vár; és hogy jobban ráérjete, mondjátok inkább napjában két-három pater noster-rel kevesebbet, 's azt az időt nevelői és illetőleg oktatói szerepekről okos elmélkedésben töltsétek; mert különben a' nagy Corneille szavait alkalmazom rátok:

Votre pays vous hait . . . . .

Dans un si grand revers, que vous reste-t-il?

Legközelebb a' remetei elzárkozás szigorúsításához egy eset sokat tett.

Tanulósobáik ablakain ugyanis évek óta farácszat diszelgett a' rabság jelképeül, mi e' szobáknak kívülről bizonyos börtönszerű kinézést adott, 's ilyen eszmét, — mint a' növendékek nem egyszer hallották — idegenekben költött is.

Néhány napja egy éjen a' rácsozat eltűnt, bizonyosan sértette valaki szemét a' szabadság korában ottléte, ott-nem-léte pedig még jobban a' superior urakat, és lön inquisitio, a' vallomások hű jegyzésével. És mivel minden erkődésük daczára is semmit a' növendékekre ki nem süthettek, tehát nemes bosszút állani rajtuk a' laikusokkali közlekedés elzárásával hittek.

De ki győzné elmondani mind azt a' sok éktelen kinövést, mi ez intézet törzéből sarjadt ki; nem mondok többet, tudom ezért is lesz zaklatás, 's ha Argus sok szemével valahogy ki bírják kutatni az illyeket beszélőket, azokat rögtön Briareus száz karjával tolnák ki az intézetből.

Ezeket figyelemgerjesztésül mondtam el, 's azért, mivel a' nyilvánosságban rejlik a' legnagyobb erkölcsi erő, melly érdem szerint éltet vagy öl. Ha keserű voltam, nem tehetek róla, keserű az aloe, de gyógyít.

Még egy szót a' növendékekhez.

Igazságtok érzetében merjete bátran szót emelni, hiszen minden állat érez, és minden állat érzésének a' néma halig hangja van, miért hallgatnátok? szilárd akarat előtt szétfoszlik a' nehézség, mit önkény gördít elé; emeljete szót bátran, ha elbocsáttatás várna is rátok érte. Ugy fognátok tenni akkor mint az Aenianok, kik sziklás, soványföldű hazájukból a' Lapidhek által kiűzetvén, áldott hazában telepedtek le, 's utóbb még kérték az isteneket, sőt áldozatokat mutattak be nekik, hogy valamikép őket honukba vissza ne vigyék.

Növendétek épen nem a' Hesperidák kertje, hol csak arany alma terem.

Gyges varázsgyűrűjével sem birtok, hogy bajaitokon azonnal segítsetek, most tehát még tünrőtök kell; türelmetekben vigasztaljon benneteket annak meggondolása, hogy ez eredménydus korszakban a' levegő is, mit beszivtok,

szabadsággal van impraegnálva, mely a' szenvedések általi megedzetés tartós gyümölcsét termi meg részetekre; a' kik pedig szeretik az önkényt, azokat tribunáljokul lesujtja a' közvélemény villáma, 's kit az lesujt, pokolba megy, — vagy a' közmegvetés éles fegyvere darabolja szét.

Most a' kikerülhetlennék önkéntes hordozásával kiméjíték meg magatokat a' kínzó gyötrelmek növekvésétől.

Tartsátok meg jobb esetekre azon erőt, mi még most hasztalan emésztetné föl a' türelmetlenség küzdelmeiben; így hatalmatokba kerítitek azon il-domosságot, mely titeket megtanít minden eszköz helyes használatára, vagy a' körülményekből kifejlő megnyugvás javatokra fordítására!

Bizzatok, nektek is megvirrad.

AEACUS.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

I.

Majus 26-án 1848.

Barátom! Ugy rémalik előttem, mintha ígértém volna: hogy lapodba e' vízvilágból néhány levelet írok; és ezt mostani eszemmel meggondolva igen rosszul tettem, mivelhogy levélírásbeli gyarlóságomat voltaképen ösmerem. Határozatosan vigasztal ugyan azon tapasztalat: hogy általában az emberek, de kivált magyar írók közt sokan, leginkább olyan dologgal foglalkodnak, mihez legkevésbé értenek: még is nem bánnám, ha elmulnék tőlem e' keserű pohár.

És komolyan szólva: egy részről igen neveléségesnek tetszik előttem: hogy midőn az egész világ hadról és vérről beszél: én kádról és vízről elmélkedjem; másrésztől áldástalanabb foglalkodást nem ösmerek: mint az uti képek, kirándulások, földői levelek írása, annyiaval inkább olvasása! hanem mint-hogy már megígértém: manó vigye, meg is írom!

Mi történt velem utamban? azt igen unalmas lenne elmondani. Mint hánycódott a' „Ferencz-Károlyon“ egy csak születési bányász: hogy ő bizony készebb állomását elhagyni inkább, mint magyarul tanulni; továbbá minő képzelhetlenül meghuzott egy pozsonyi vendéglős, ki alkalmasint vesztit érzi mint az őszi légy, mely annál jobban csip, mentül közelebb van a' felforduláshoz; végezetre, mint szórták a' porba drága jó magyar dohányomat az ausztriai vonalon, 's mint fosztottak ki szivaraimból, az illyeket bizvást elhallgatom; egyesen csak azt mondván: Graefenbergben vagyok! mely fekszik osztrák Sziléziában, a' porosz határtól két mértföldnyire. —

A' gyógyintézet háta megett jószagu fenyvesek borítják a' hegységet, hol minden lépten nyomon zuhogó forrásra bukkan a' gyógyvendég — Kur-Gast — felszegezett táblácskák utasítván mindenfelé; hadd emlékezzem először a' nevezetesebb helyekről.

Ha az ember a' közel Freywaldautól, — hol a' gyógyvendégek egy része lakik, — Graefenbergbe indul: először találja a'

„Glück auf!“ forrást; mely mintegy üdvözölve szól az érkezőhez; azután a'

„Gilberts Quelle“ van. Midőn először értem ezen forráshoz, jó reménnyel csurgója alá tartottam ivótülkömet, azon graefenbergi szabály szerint: egy sem jó Kur-Gast az, ki minden forrásból nem iszik, de alig nyeltem néhány csepp yizet; 's feltekintvén a' márvány lapra, ezt olvasám: Sie müssen Geduld haben! a' forrás története ér: Gilbert régi gyomorfájásban szenvedett, 's panaszkodván hidegviztől és fájdmairól: Priesnitz mindig így vigasztalta: Sie müssen Geduld haben! Végre csakugyan könnyebben érzé magát a' beteg;

's forrást csináltatott az előtte annyira emlékezetes szavakkal. Nem rég azonban, csaknem egy időben, a' forrás is elállott, Gilbert is meghalt. „Genie forrás“ ezt a' francziák emelték, piramid alaku kemény gránitból, illy felirással: „Au Genie de l' eau froide.“

„Zsófia-forrás“ mely „Priesznitznő és leányának szentelve a' magyarok által 1846.“ emeltetett, csinos fehér márványból, a' fenyves szélén, innen nem messze van, 's még sokkal szebb.

„Porosz-forrás“ „dem unsterblichen Priesnitz die dankbaren Preussen“ felirással. Ez eddig a' legszebb volt, de a' most készült angol-forrás végkép kitett rajta.

Az „angol-forrás“ nagyszerű. „To Vincenz Priesnitz erected by the English 1848.“ Lehetetlen észre nem venni azon lépcsőzetet, mely a' forrás emlékek állításában mindig fényűzőbben mutatkozik. A' francziák ezelőtt még csak granitból emeltek, már más nemzetek későbben márványból, 's mindig gazdagabb kiállítással, 's most az angolok igazán nagyszertien, és külön a' többtől egészen más vidéken, t. i. a' várostól keletfelé eső bérczoldalon. A' helyválasztás valódi tapintat, 's izlésre mutat, csak az kár, hogy a' nap igen megfeküdven az oldalt, magas fenyőket aligha sikerül a' forrás körül nevelni. Nevezetes még:

A' „Priesnitz-Quelle“ fenn az erdőben. 1642. és 1842. évszámokkal. A' mint regélik: Priesnitz ösapjának volt egy csodaszép leánya, kit 1642-ben az ellenség, mely e' tájon dühöngött, elragadott. Az elkeseredett apa üzőbe vette a' rablókat, 's csakugyan el is érte egy erdei forrásnál; de a' nagyobb erőttől elnyomatra: apa és leány megölettek. Az emlékezet jegyezve tartá a' helyet, hová aztán 1842-ben kétszáz év múlva, a' vendégek által kő emeltetett. Hogykor életolt sebék onták a' vért, most életadó forrás ontja a' vizet. Így változik a' világ!

Ezekén kívül igen sok forrás van még, 's negyvenen felül mehetnék az elszámolásban, ha a' cseh — Ferdinánd — József — Mária — Finn — Szarvas, a' legtávolabb eső vadász — 's több forrásokat említeni akarnám.

Az erdőben vannak a' zuhanyok is, melyek erősebb vagy gyengébb vizsugárral öntik le az embert, a' szerint a' mint baja igényli.

A' „Hoch-Shaar“ és „Nesselkoppe“ bérczekről gyönyörű kilátás esik; emerről nevezetesen messze belátni Poroszországba; 's a' Neissében lévő katonai őrtornyot tiszta időben jól ki lehet venni.

Gyógyereje van Graefenbergben a' vizen kívül, a' jó levegőnek is. Jótékonyan hat a' kedélyre a' gyönyörű táj, a' setétbarna fenyvesek homálya, az illatos hűvös, a' zúgó patak, a' kakuk egyhangú szólása.

Csak szólj, jó kakuk szólj! ha valahol, itt kérdezhetik tőled igazán: hány esztendeig élek?

Esős idő után tarka szalamandrák másznak ki a' fenyves gyalogutaira; hajdan úgy tanultam, hogy ez az állat a' tűzben sem ég meg. Inkább elhíszem mint megpróbáljam!

A' viszonzlátásig!

II.

Május 23-án 1848.

Mult levelemben elfeledtem a' „vas oroszán“-ról szólni, melyet az 1839-ben itt mulató magyarok öntettek Schwanthalerral. Azonban nem csoda hogy elfeledtem, mert a' különben remek mű, a' legkevésbé járt helyen úgy el van dugva, mintha épen barlangjában volna az állatkirály; van biz itt ha hónapos vendég is elég, ki az oroszánt még sohasem látta.

Igazán megvallva: én ez oroszános eszmét nem értem. Graefenbergben

minden nemzet oly emléket állít: mely Priesznitzhez legméltóbb és legjellemzőbb, például: Forrásemléket. Mi magyarok nem. Mi Lisztnek kardot adunk, Priesznitznek nagy feszes oroszlánt állítunk. Mi összeköttetése van már Priesznitztel az oroszlánnak? vagy a' víznek kizárólag az oroszlánnal? nem értem! Képzelem, mint rága tollát a' versíró, e' három eszme összekötésében, míg készen lett, hogy:

A' v a d d a l közitalt kezdé megvetni az ember,
'S göge fejében kór, agg leve és nyavalyás;
Priesznitz visszaadá a' víznek régi hatalmát,
'S ősi erőben kél újra az emberi faj.

Vagy tán magunkat, tán az oroszlán-nemzetet példázza az öntvény? No, már az más!

A' vasoroszlán irányában van a' „Wesselényi-kert” az aliban; emlékeztet hely minden becsületes magyarnak; hol a' nagy hazafi gyakran üldögélt a' fák hús árnya alatt. Itt is oroszlán-szájból ömlik a' víz! Már csakugyan nagy előszeretettel vagyunk az állatkirály iránt; kell lenni mégis valami rokonságnak köztünk és közöttük! Tán a' sörény és bajusz? Meglehet! Vagy az erő és bátorság? ennek igen örülnék; mert ime igen szép alkalom nyílt bizonyítani oroszlányságunkat!

Ezek a' nevezetesebb helyek.

Hadd szóljak most a' gyógymódról néhány szót.

A' gyógymód részei ezek: begöngyölgetés, fürdés, dörzsölés, zuhany, fecskendés, ülő-, láb-, fej- és légfürdő, folytonos mozgás, vizivás, és örökös hasboríték. Ezeket rendeli Priesznitz, annyiféle módosítás és változtatással a' hány betege van; úgy hogy nehezen van Graefenbergben két gyógyvendég, kinek kurája tökéletesen egyeznék.

A' begöngyölés abból áll: hogy jól kicsafart lepedőbe, felül rá nagy pokróczba burkolják az embert, 's midőn teste már forró, — nem izzadt, — felemelik; homlokát, nyakát hideg vízzel meglocsolják, 's végre a' tele kádba ugratják. — Azt hinné a' ki nem próbálta, hogy ez veszélyes dolog; melegen hidegbe! pedig nem úgy van. A' belső felhevülésben, midőn futás vagy táncz által, sebes munkásságba jön a' tüdő, természetes, hogy ez nem volna tanácsos; de Priesznitz szerint melegekdedve, sőt megizzadva, a' jeges tengerbe is bele mernék ugrani.

A' m e g d ö r z s ö l é s vizes lepedővel történik, állva. Midőn az ember fürdött vagy zuhanyolt: nedves testtel hideg légvonalra áll, 's egy fejére terített száraz lepedővel magára veri az éles levegőt, ez a' l é g f ö r d ő. A' többi úgy is érthető.

Graefenbergben nem szükség felette sok vizet inni; Priesznitz 14—16 pohárnál többet nem rendel; különben, ki mennyit bir, ihatik; csak aztán m e g e m é s s z e a' v i z e t; azaz folytonos mozgás által feldolgoztassa a' gyomorral. A' ki járkálni nem bir: fát vág, vagy fűrészel a' szobában; vagy karjaival hadonász a' légtérben mindaddig, míg a' fázás érzése el nem mulik; ezen utolsó igen nevetséges annak, ki először látja; nem tudja megfogni: mi az öröget fogdos a' légtérben az ember!

Az újabb időben Priesznitz elhagyta az izzasztást, melyet azelőtt hat nyolcz óráig rendelt, úgy hogy a' nyoszolya alatt állott meg a' víz; most csupán f e l m e l e g i t; akkor ez volt elve: a' kór anyagot erős izzasztás által a' testből kiűzni, hogy aztán megerősödjék az elgyengült szerkezet; most pedig ez: megerősíteni a' testet, majd kiveri azután az magából a' kóranyagot.

Mellyik jobb? ő tudja; annyi bizonyos: hogy akkor gyorsabban ment sokkal a' gyógyulás, de az ájulások, gutaütések is gyakoriak voltak, sőt a' visszaesés — recidiva — is.

Most nincs hatalom, melly Priesznitzet arra vegye, hogy izzasszon; 's ha valaki nagyon sürgeti: azt mondja hideg vérrel: otthon sokkal jobban lehet izzadni! 's ezt már igen jól értjük itt.

Azon kellemes érzéstől, mellyet a' megszomjazott ember jó friss víz ivásakor érez: itt tökéletesen fosztva vagyunk; nincs ugyanis módunk megszomjazni, minthogy szüntelen iszunk.

III.

Jun. 1. 1848.

Priesznitz Vincze, negyvennyolcz éves erőteljes férfiú. Egyesenes mint a' nádszál, bátor, határozott lépéssel jár. Kedélye csendes, szíve jó, mint férj és apa egyaránt becsülendő. Mikép vezette őt saját szerencsétlen esete, a' víz hatalmának felfedezésére: mindenki tudja, le van írva körülményesen Munde Graefenberg-ről irt könyvében.

Közbevetőleg bátor vagyok mindenkinek tanácsolni: hogy Munde szerint ne használja a' vizgyógy-módot; sem Graefenberg-et és Priesznitzet ne akarja általa megösmerni. Nem úgy van már mint volt régen! az ő jegyzetei immár elavult dolgok. A' ki Mundét tanulva jönne ide: azt gondolná hogy elétevedt. Inkább olvassa Rausse könyvét, ez jobb, újabb is amannál.

Midőn Graefenbergbe jöttem, nagy gondolatim voltak. Mindenféle pulzustapintást, mellkopogtatást, nyelv- és bőrnézegetést, 's Priesznitz részéről száz meg száz czifra kérdést vártam. Azonban milly nagy lön csodálkozásom, midőn mind ez nem történt. Bajomat kihallgatván: mondá: Ja, ja! curámat megrendelte fürdő-szolgámnak, 's azzal — elment. —

Ekkor kétkedni kezdtem: valljon lángész-e ő csakugyan? vagy csak úgy gépszerűleg rábocsátja a' vizet szerkezetünkre, mint a' molnár a' zsilipre, nem igen törődván: ki mit hozott, buzát-e vagy zabot a' malomba? De csakugyan meggyőződtem később: hogy ő nagymester; hogy csodákat mivel a' hideg víz által.

És kizárólag csak is az által. Ő határozott ellensége minden patikai kótvasztéknak. Midőn a' kénékenyről először hallott, felkiálta: No, ismét egy új méreg!

Azon pedig: hogy itt a' gyógyulás lassan megyen, ne ütközzék meg senki. Mi végtelenül messze tértünk a' természettől! A' ki Graefenbergben csak három hónapig mulat is: meggyőződik, hogy minő kevéssel beéri az ember; hogy csak a' pancsolt borok, százféle mesterséges italok, meleg pállott levek, fűszeres étkek nemcsak elkerülhetők, sőt lassan émesztő méreg gyanánt hatnak életünkre. Már most, a' ki 30—40 évig így élt: hogyan kívánhatja, hogy pár hét alatt visszavittessék a' természethez? Hogy annyi idő óta besavanyitva lévő gyomra, megkásásodott vére egy hónap alatt megtisztuljon? 's elpetyhüdt izmai megerősödjenek?

Aztán igen furcsák az emberek! új bajjal dehogy jönnének Graefenbergbe! hanem tiz tizenöt esztendősen elidősült bajban először két tucat orvost kifárasztanak magokból; három patikát tökéletesen felemésztének; Európa minden érczes vizeit összejárják, 's midőn mindez nem használ, és minden remény oda van: akkor jönnek ide. Van sok ember itt, ki ha új korában hozta volna ide baját: itt lett volna két hónapig; most nem megyen el két évnél előbb. Illyen az ember!

Priesznitznek nem csak a' nyavalyával kell megküzdeni; hanem azon rémitő mennyiségű habarcékokkal is, mellyeket annyi év óta magába szedett a' boldogtalan ember; mellyek vérét mint az iszap megülték; csontjait elporhanyosították; — vagy jöjjetek jókor: vagy legyen türelnetek a' hosszú cura alatt!

Priesznitz röviden csak ezt szokta mondani: „a' vizcurához character kell, és igaza van! Ki erős elhatározottsággal nem bír, türelemmel felfegyverkezve nincs, apró gyógyjelenségek felett kislelküleg scrupulizál, 's a' mi legveszedelmesebb, okoskodik, és maga feje után megyen: az maradjon otthon!

Gyönyörű figyelemmel tartani ezt a' Priesznitzet! az a' mindig határozott szilárdság, soha nem tétovázó kedély és arcn nyugalom, azon biztos kezelés és önbizalom, melly őt a' legszerencsésebb eseténél úgy mint a' legveszedelmesebb pillanatban egyaránt jellemzi: bámulatra méltó. Ha halottja van: tagadhatlan hogy változás van rajta; de ez nem az elhibázott kezelés feletti bánat; hanem természetes jólelküségéből származik.

Kitörő öröme nincs, haragban sohasem látni; gyöngén mosolyog és soha sem kaczag; szívesen közlekedik, de inkább hallgat mint beszél. Rendtartó mindenben, és szigorú mindenek felett.

Azon időtlen vitz, hogy délután ő maga is megissza a' boroczkát, mellyet annyiszor hallottam otthon pohár mellett, — egy általában nem igaz.

Minister és napszámok közt eső, minden állásu ember megfordul Graefenbergben, de azt nem mondhatja senki: hogy Priesznitz jobb arcot csinál az excellentiás urnak, mint a' gyalog jövő studentnek; vagy készebb szolgálni a' gyöngyökkel rakott angol lady-nek, mint a' koldus asszonynak.

Priesznitz némelly bajt fel sem vállal; de azért megengedi, hogy a' beteg ott maradjon, mint ohajt is maradni tömérdek; még ezekből is meggyógyul néha egy kettő; de meg is hal: mint nem rég is két igen öreg vérmes generált temettünk el.

Tíz óra tájban lóra ül, Böhmischdorfot, Freywaldaut, és a' coloniákat megjárja. Utón utfélen megállítják betegek, tanácsot kérnek; gyógyjelenségeiket elmondják; 's ő rögtön kész a' tanácssal. Éjfélkor is felkel szívesen, ha baj van. — A' fordó szolgák mind meg annyi segédek itt.

Priesznitz úgy él mint betegek, egy eledelből és asztalról eszik velök.

Hanem erről jövőre.

TOMPA.

CHARIVARI.

Szónoki mellképek

a' la Liszniai Kalmus.

- * * — Amott ül keményen vitéz Bónis Samu,
Kinek beszédében sok tűz, kevés hamu. —
- Más felől mozog már Bernát Zsigmond szája,
Kapkod a' menyköhöz, mint egykor druszája. —
- Szelid, tűrő arczal csendesesen pausál
Ministeri székben az áldott Klauzál. —
- Közfelkivánatra táblabíró Chyky
(Tán e' titulusért párbajra nem hi ki)
Órál 's dictumából nagy talentum ri ki. —
- De ha neki kerül a' radical Perczel,
Bár ha eltalált is késni egy pár perczel
Tele Chyky úrnak szeme szája sterczel. —
- Csak te ne szólj bele szép fiam Repeczky
Mert a' tudománytól még te sem repedsz ki.

- Hát az ott kicsoda, ki mosolyg untalan,
Szétnéz, coquettiroz és nem is hasztalan.
Mindenki őt nézi, bámulja fenn t alant,
Le a' süveggel! ő Szemere Bertalan.
- Úgy ült itten egykor elnökül Palóczy
Mint kisdedei közt rector Pesztalóczy.
- A' felső táblánál szörnyen elnök Majláth,
Senkit sem bánt, de ha megharagszik, majd ad.
- Miről nevezetes vitéz Német Albert?
Szinte lerázta a' falakról a' maltért.
- Voltam, a' mig voltam Cornelius Balog,
De most már azt tartom csak haza ballagok
Eljöttem szekéren, visszamegyek gyalog.
- Hasonlóképen járt spectabilis Kapi
Kinek dicsősége vala csak egy napi.
- Hát a' két népfia? Egyik Szivák Miklós,
Másik Táncsics Mihály, a' kit küldö Siklós.
- Látod azt, ki fölkel, — az óriás Besze.
Azért, hogy nagy ember, van ám annak esze.
- Sajtszinü szakállal amottan ül Hajnik.
Se jobbra, se balra nem egy könnyen hajlik.
- Megfújja a' kürtöt jó Kazinczi Gábor.
A' jobbik oldalon ő maga egy tábor.
- Egy kezében írón, másikban a' rovas
Valljon mit registrál Ludovicus Kovács?
- Legvégire hagytam a' javát: — Teleki,
Soh sem kell ám ennek mondani: te! le! ki!
Mert ha bár nincsenek is számos teleki,
Belőle legdicsőbb szónokunk tele-ki.
- Van még egy, a' kinek élte nem egy nyári,
És mint sok más egyéb, nem olly lárifari
Nevét rosز nyelvadre ne vedd Charivari.
- Itt vannak továbbá Irányi, Irányi,
Erényi, Merényi, Kerényi, Korányi,
Arányi, Virányi, Srányi, Csoltoványi
Kiknél szebbet, jobbat nem lehet kívánni.
- Mindezeket írta egy lúdtoll calamus
Fogván azt öklébe frater diák Kalmus.

* * Egy ci devant nagyméltóságu gróf, több faluk és uradalmak örökös ura, arany sarkantyús, arany gyapjús, arany kulcosos 's mit tudom én még mi féle arany paszomántos vitéz nem rég kiment világi birtokainak az ő könyökén, más szóval csőd alá jutott.

Ez akárhány grófon megtörtént már ez árnyék világban.

Nem maradt egyebe realitásokban, mint egy arany kulcsa, láda nélkül, egy arany sarkantyúja, ló nélkül, és egy bérszeretője, fogak nélkül. Ehez maradt virtualitásul egy hatrőfös titulus, egy kazal szerelmes levél, széles ismeretség és egy hűséges köszvény.

E' napokban olvastuk e' méltóságos csőd alá vett grófnak egy levelét, melyet lehetetlen nem közölnünk, hogy egy kissé látni való legyen, minő érzelmi lehetnek az illy menykómódon magos úrnak illy fontos időkben.

Kedves Mirabellám!

Én e' napokban Pestre szándékozom; hallom: hogy ott már csendesség van. Itt Bécsben már nem lehet kiállani tovább a' canaille impertinentiáit.

Fogadjon kegyed számomra Pesten quártyélt és kosztot, mert ott akarok addig nyomorogni, míg Bécsben minden rendben lesz.

Nekem elég lesz most négy szoba, egy kamrával és egy előszobával a' huszárom számára.

A' szobák jó tágosak legyenek, az első emeletben, ha lehet a' váczi-, vagy a' Dorottya-utczában, parketirozva és szőnyegezve, és egymásba nyílnak, a' legszélsőben legyen egy alcoven, a' teremben kandalló- és ajtó a' lépcsőre. A' háznál ne legyenek gyerekek, a' házmesternek meg kell mondani: hogy méltóságosnak czimezzem 's mindenkinek azt mondja: hogy nem vagyok otthon, kivéve, a' ki visit kártyámat mutatja meg neki, meg ha szép leány keres.

A' mi a' kosztot illeti, legyen hat tál ételem.

Elmondom: hogy miket szeretek legjobban:

Levesbe a' felvert galuskát, meg a' májgombóczt, a' fekete levest is néha.

Hús mellé garnirungot, mártást és ugorkát. A' czéklát ki nem állhatom.

Főzelékben szeretem a' spárgát, meg a' kartifiólt, a' káposztát nem szabad ennem, a' kalarábitól pedig szaladok.

Halak dolgában kedvelem a' fogast, meg a' sardellát. A' kecsegét is, de aspikkal, vagy marinirozva.

Pecsenyék közt az özet, a' cottlettet és fáczányokat, meg a' foglyot. A' lúd, kácsa 'stb. afféle nem nemes embernek való, azzal a' lateinerek élnek.

Tésztások dolgában csak rétest ne, fidonc, hanem jó puddingokat, olasz tésztákat, omeletteket, bien. Néha, néha pastétom is lehet.

A' mi a' confectet illeti, torták, gyümölcsök, obersfaum a' kedvenczeim, a' fagyaltot nem szivelhetem, hanem az ananászt megeszem.

Kávézni és théázni szinte oda haza akarok.

Notabene: Estenként két viaszgyertyát magamnak, egy fagygyugyertyát a' huszáromnak.

A' borok közül nem ihatom mást, mint a' bordeauxit és néha zur Abwechslung jó fehér rajnait.

A' fizetést teljesíthetem, akár hónaponként, akár félévenként (vagy akár soha sem, gondolá magában a' nemes gróf).

Kérem sziveskedjék ez apró ohajtásaimról gondoskodni, kedves Mirabella.

Adieux, adieux

votre tres obeissant
conte Y.

A' genialis Mirabella, ki azon viszonyban állhat az érdeklött conte Ypsilonon, hogy tán egyszer másszor találkozott vele az utcán, nem restelt a' kedves tudakozónak ilyenforma választ adni.

Mon cher conte Ypsilon.

Kerestem ön számára szállást az elősorolt apró igényeket szigoruan tekintetbe véve.

Találtam is egyet, nem épen ugyan a' váczi-utczában, hanem oda jó közel Budán a' Krisztinavárosban, a' tulsó várkapunál.

Szoba van négy, egy kamrával, épen úgy, mint ön kívánta, azzal a' csekély különbséggel, hogy a' kamra a' padláson van, a' hálószoba pedig a' második emeleten, a' többi földszint. Kandalló nincs, hanem a' helyett a' kályhák meglehetősen füstölnek.

Gyermek nincsen a' háznál, hanem van az udvarban egy kolompáros műhely 's az első emeleten egy orgona csináló.

A' mi az ételeket illeti, e' következendőkben egyeztünk meg.

Levesnek gulyáshús, vagy czibere leves.

Hús mellé zöld foghagyma garnirung és torma.

Főzeléknek krumpli és sárgarépa.

Halak közül a' caviar, meg a' szárcsa.

Pecsenyék: ürüczomb, foghagymáshús és fordított kása.

Tésztásétek: Krumplicsikmák, darastercz és vasárnaponként mákos-bukta.

A' mi a' desszertet illeti, az a' legválogatottabb lehet.

Tudom: hogy ön a' piskótát legjobban szereti 's a' többivel nem sokat törődik, créme itt nem igen akad, hanem lesz jó alutt tej és liptai turó, 's drága fekete rétek.

Bor persze kóbányai, melly a' bordeauxit legjobban megközelíti.

A' viaszgyertyával meg vagyunk akadva, mert az idén a' revolutió és politica mozgalmak miatt a' méhek nem csináltak viaszt, hanem minthogy azon a' szálláson ezelőtt zsidó lakott, lehet lámpást akasztani a' falra 's benne olajjal tüzelni, ön úgy sem sokat olvas este: persze nappal még kevesebbet.

A' kávé fölséges leend, csak fele cikória 's hozzá Wirtschaftsuckert használnak.

Theát is kap ön, a' mennyire csak szüksége leend, a' háziasszony már szedett vagy egy szakajtó bodzavirágot és széki füvet.

A' mi a' fizetést illeti: a' kosztadó szinte nem bánja, akár félévre, akár egész évre fizet ön, csakhogy előre fizessen.

Nem mindenben ragaszkodtam ugyan önnek feltételeihez, de saját belátásom szerint az általam ajánlt conditiókat önnek rangjához és körülményeihez inkább illőnek találtam.

Kikérve magamnak: hogy hasonló barátságos commissiókkal másszor is sziveskedjék megtisztelni, ajánlom magamat uri faveurjébe.

Adieaux, adieaux

votre bienveillant

Dlle Mirabella.

* * A' bécsiek 3 tonna aranyat, és 15 tonna ezüstöt küldtek szerb elleneinknek. Azonban Pesten lefoglalták a' felfedezett küldeményt.

Valjon megengedi-e a' *pragmatica sanctio*, hogy ha Ausztria Magyarország ellenségeinek pénzt küld, azt a' magyar kormány lefoglalhassa.

Szabad-e ez? illik-e ez? A' *pragmatica sanctio*t így megsérteni?

Mikor ő fölsége iszonyu hatrófös placatumban elmondja: hogy ő hiv magyarjait mennyire szereti, az illir mozgalmakat hogyanképen rosszalja, Jellasichot hivatalaiból kirakja, 's a' békességet helyreállítani törekszik; illik e' fölfedezni: hogy ugyan akkor a' bécsi kormány ellenségeinket titokban pénzel és fegyverrel segíti? illik e' kibeszélni hogy ugyanakkor a' kedves rebellis urunk királyunk fölséges rokonainál theaestélyeken van.

Szégelyd magad, nemes magyar nemzet, illy lovagiatlannak lenni. Szégyenld magad, te ki olly hűséges vagy urad királyod iránt, észrevenni: hogy az ő szavai nem tartatnak meg. A' te fő erényed a' bizalomszavazás, hívés és engedelmesség. Mit gondolsz, ha meghallaná a' világ: hogy te urad királyod szavában kételkedel? A' nemes, nagylelkű, bizalmas magyar nemzet kételkedik?

Hogy kerülhetnél más népek szeme elé?

* * Itt van megint az iszonyu nagy lovagiatlanság!

Mészáros javaslatát a' hadsereg kiállítása iránt nem fogadta el a' nemzet.

Vakmerő gondolat! Egy minister törvényjavaslatát visszavetni! Ezt még magyar nem tette soha.

A' régi jó helyett új dolgok akarnak születni.

Nem akarja látni a' nemzet a' kétfejű sasokat többé, bár a' minister akarja.

Nem akarja hallani a' halbrex, halblinx commandószót, bár a' minister akarja.

Nem akarja a' frakkot látni katonáin, nem a' fekete-sárga színt zászlóikon, nem a' Ferdinánd der I. erstét csákóikon, nem akarja túrni a' pártütő német és illir tiszteket jó magyar ezredeinél, bár mind ezeket a' minister akarja.

Hanem akar magyar hadsereget látni, magyar zászlóval, magyar öltönyökben, akar hallani magyar commandószót, akarja tiszteit választatni jó magyar fiakból, bár tán a' minister mind ezeket nem akarja.

Milly ungalant kezd lenni ez a' magyar nemzet!

Mintha nem tudná: hogy német katonatiszt van hadseregeinknél vagy kétezer, míg az összes osztrák hadseregek mennek vagy húszezerre.

Ha ezek a' tisztek már most mind haza szorulnak, jut egy-egy hadnagyra kilencz közlegény, egy kapitányra tizenöt, és egy ezredesre netto huszonkilencz. Csupán feldmarschal lesz e' húszezernyi táborhoz legalább huszonöt.

Mi a' tatárt fog ezekkel kezdeni a' szegény német?

* * L a p e r i s i s M a r t i u s ó t a.

A' Heti lap megszűnt 's helyettesíté a' Martiust, mely mind eddig daczára az ellene történt igazításoknak a' legnagyobb keletnek örvend. Támadt a' Kossuth lapja, melybe Kossuth azokat szokta megírni, miket nem mint minister mond. A' Pesti Hirlap sürűbb betűket kapott, 's nagyobb külföldi rovatot. Támadt a' munkások ujsága és a' Népbarátja, mindkettő néplap: ez utóbbi a' legnéphez szólóbb nyelven írva, ennek van a' legtöbb grófnő előfizetője. A' Budapesti Híradó megszűnt, büneiért megérdemelte. A' Jelenkor is megoszlatott, öreg volt már szegény. Egyéb-iránt azzal fenyegetőzök, hogy még föltámadand. A' Honderűből politcailap lett Reform címalatt. A' Divatlap is megszűnt a' belletriahoz ragaszkodni, 's kisebb iveken, mint nemzetőr védi a' táblabíró pártot. Megjelent Lauka, Dongója" gyakran igen érdekes képekkel, mint legközelebb a' „törpüljön le a' minoritás" féle jelenet. A' Radical lap egyesült a' Népelemmel. Styljuk egy kicsinyt ultracaucasianus, de elvük radical. A' Morgenröthének sem hire, sem hamva. A' Spiegli is eingegangen. A' „Közlöny" hivatalos lap, ezért nagyon ritkán tudni meg belőle az igazságot. Az Erdélyi Híradóból Kolozsvári Híradó lett. Egyéb nem változott rajta. Tán még censurázzák is. Az Ellenőr szabadelvű radical lap. A' vasárnapi ujság a' legrepublikanusabb természetű mindannyi közt. A' Hazánk jobbra politcail levelezéseket közöl. Az Életképek maradtak azon irányban, azon alakban, azon tartalommal, mellyel a' mult évben voltak:

Tehát jelenleg hazánkban mintegy 25 lap létezik.

Ennek van körülbelöl 40 szerkesztője. (A' Népelemnek magának négy van.)

Kétszer annyi segédszerkesztője. Számszerint 80.

Háromszor annyi szedője = 120.

Ugyannyi kihordója = 40.

detto correctora = 40.

detto expeditóra = 40.

Tizannyi levelezője = 400.

Hat annyi dolgozó társa = 240.

Summa summarum 1000 fegyverfogható nemzetőr.

Olvasó közönség 3000.

Tehát hazánkban ezer ember foglalkozik azzal: hogy háromezer embernek elmondja: hogy tizezer ember mit csinál oda lenni a' ráczokkal?

* * Micsoda ünnep lehetett a' mult pénteken?

A' hon atyjai megint vasárnapot tartottak.

De micsoda gondolat is az: nyárban országgyűléskedni? Illyen melegben.

Minden nap három óra hosszat ülni és „elfogadjuk"-at szavazni 's mindezt nyomoruságos öt pengő forintért.

Minek az a sok teketória. A' rendek megadták a' kétszázezer katonát, mit kérdezik már most, hogy hová lesz, minek lesz? ha az előtt meg nem kérdezték, míg megadták volna.

A' hadminister megmondta: hogy katonát Olaszországba nem vinni lehetetlen 's ezt neki tenni is joga van.

A' tekintetes rendeknek nincs mit tenni egyéb, mint haza menni, összegyűjteni küldöiket és szólni:

— A' ki tizenkilencesztendő, tartsa fel az ujját!

Azokat rögtön lefűlelni. Itt a' frakk, öltsd fel, itt a' bakkancs, húzd fel, 's allons! arra van Olaszország; hat esztendeig vissza se jöjj.

Ez a' legrövidebb útja a' katonafogásnak.

* * Az a' híre: hogy önkényeseink közül többen esnek el a' szegedi kórházban, mint a' harcmezőn.

A' mint egynek a' körme megsérül, lefűrészelik a' lábát. Ha a' foga megfájdul, lefűrészelik az állkapczáját, ha valami esik a' szemébe, lefűrészelik az ábrázatját.

Egyetlen panacea a' fűrés.

Ott az ember úgy találjon megkótyagosodni, hogy mire fölébred, azon veszi magát észre: hogy kivették a' gyomrát 's gummielasticum gyomrot tettek helyébe, a' fejét megelcserelték valami idegen bozontos tarkóval.

* * Egy vén ember fiatal feleséget vett. Ez a' baj másón is megtörténik. A' fiatal nőnek volt egy fiatal kedvese. A' mi szinte nem újság.

Az öreg úr ezt nagyon jól tudta, de épen azért, minthogy öreg úr volt, úgy tett, mintha nem törődne vele 's ezt legokosabban tette.

Egyszer a' nő meghallja: hogy kedvese házasodni akar, 's ebbeli bujában szörnyen megbetegszik, rosszul lesz, halni készül. Az öreg úr megijed, küld rögtön a' felesége kedveséért: hogy jöjjön lóhalálában, mert baj van a' háznál.

A' szerző azt izente: hogy nem jön.

„Látod édeském, sopánkodék az öreg úr, milyen semmirevaló ember ez, mindkettőnket megcsalt, nekem mindég azt mondta: hogy téged nem szeret, neked pedig mindég azt mondta: hogy szeret, mind a' kettőnkét rászedeti a' tüskére való.“

* * Egyszer egy tót prédikátor ő fenségéhez a' megboldogult nádorhoz folyamodott valami hivatalért.

A' nádor maga elé rendeli 's fölteszi magában: hogy ki fogja examinálni, minek következtében kettőjük között következő párbeszéd keletkezett:

Nádor: Tud ön magyar?

Prédikátor: Tudom.

Nádor: Látok.

* * A' bécsiek is fényes deputatiót lóditottak Innsbrucknak, a' pestiek is, felkéréndők Ferdinánd ő felségét hogy menjen közbök lakni.

Most válik el: hogy igazán isten képe-e a' király? Tud-e egyszerre két helyen lenni?

Kossuth azt mondja: hogy legyen két királyunk. Egyik lakjék ott, a' hol maga akarja, a' másik pedig ott, a' hol mi akarjuk.

Madarász azt mondja rá: hogy egy is elég.

Mi pedig azt mondjuk: hogy mivel a' magyar nemzet olly nagy mértékben királysági érzelmű, legyen minden vármegyében egy. Teljék kedvünk. Az ausztriai házból úgy hiszem kitelik. Ha Németországnak lehetett harminczkilenc királya, miért ne lehetne Magyarországnak ötvenkettő?

Istenem! Milyen aranyidő következne Magyarországra!

Ötvenkét ország lenne belőle. Ötvenkétféle politikai harcmező, ötvenkétféle politikai színezetű pártnak.

Ötvenkét országgyűlés, ötvenkét külön ministerium (minden ember hivatalb ajutna), ötvenkét hivatalos Közlöny, ötvenkét Gyurmán Adolffal.

Ötvenkét vámrendszer, ötvenkét primás, (Biharvmegyében persze kálvinista), ötvenkét királyi tábla.

Minden héten királyi névnap, vagy születésünnep, illuminációk, rakéták, ágyúpuffogások.

Magyarországon, ha van 520 ezer nemes ember, minden 10 ezredik lenne palatinus, országbíró, főlovászmester, főfűtőmester, főszakácsmester, főpinczester 's több afféle mesterember.

Minden ezredik lenne minister, minden századik követ, minden tizedik generalis, minden negyedik consiliarius és minden második gróf vagy báró.

És mindenik monarchiában volna egy residenczialis Stadt Ofen, hol az egész világ németül beszélne és a' táblabírák sarkantyús eszímában járnának.

Minő corpus juris teremne ez összes ötvenkét országban!

Rágondolni is gyönyörűség.

*** Csütörtökön a' képviselő tábla egyhangulag kimondá: hogy ha Ausztria a' német szövetséggel akármiféle hadba elegyednék, Magyarország őt soha, de soha segíteni nem fogja.

Adieu Osztrák birodalom.

Fuimus Troes. Ruet Ilium et ingens gloria Parthenopes!

A' frankfurti gyűlés megparancsolá a' bécsi ministeriumnak: hogy hadseregeivel a' német szövetség színeit vetesse fel 's hadügyi tárczáját resigálja át.

Fuimus Troes! . . . .

Fuimus, ha elfogadjuk, fuimus, ha nem fogadjuk . . .

Isten hadakozik a' magyarok mellett! . . .

Szegény Bécs, szegény Trója! . . . .

— Az ó kéri táborban éjjel egy polgártárs őrt állott. Azonban lön nagy szél, és több sátrak összeomláának a' nagy szélnek miatta. A' tüzes polgártárs kinek sub rósa dictum felső parlamentumában több volt, mint kellett volna; lát a' sötétben valamit feléje közeledni, és magát katonai positurába tévén nagy bátorsággal így kiált: „ki vagy? megálj!” . . .

A' kérdezett tárgy közelebb jó . . .

Másodszor kérdem ki vagy? mi a' jelszó? . . . és keményen reá fogja hosszú dióverő simpláját.

A' sötét alak morogva, 's mászva még közelebb jó: Ejnye! kiált a' újoncz katona, te még mászni mersz! és rásüti fegyverét, fel kiáltva: „meg van.”

Mi felijedve álmunkból „fegyverre” kiabálunk, és kiszaladunk. Az őr így kiált: „kémet lőttem” éljen! éljen! hangzék több felül, és megyünk vizsgálni a' meglőtt spion! . . . Egyszerre fenhangon kezd valamennyi nevetni, mert a' sötétben mászó tárgy egy hatalmas, de most már szétrepedt dob volt. Szegény, szegény kutyabőr, csaknem hadjóká békével nyugodni!!!

— Szinte az ó kéri táborban reggel a' nemzetőrség legnagyobb csendben és pontosan teljesíté szolgálatait, délután 5 óra felé valamennyi egy párt ki véve Sz.-Tamásra akart menni, a' ráczok főtáborába, tüzesen kiáltva, hogy megmutatják: ki a' magyar? Hiszen szép, szép szeretett polgártársak, csakhogy ezt reggel is kellene tenni, nem pedig délután . . . Ennek orvoslását ajánlom az ill ők figyelmébe.

— Egy bajai hölgy, midőn tőle a' haza oltárára segélyt kérnének igen megörült mondván, hogy ugy is sok régi Schlafrokja és rongyos kötényei vannak, tehát szívesen oda adja, jó lesz, ugymond, az oltárt vele beteteríteni. A' szegény az oltárt anyagilag vette. Oh utánozandó carthagói hölgy!

— Az egész magyar hazában nem gondoltak ki olly jó módot az iránt, mire kell t. i. a' leölendő ráczokat használni, mint Baján. Itt t. i. azt mond-

ják, ugysis sok olajt ettek életökbe, tehát kanóczot teszünk beléjük, és mécsnek használandjuk. Szegény magyar hát olly sötétségben vagy, hogy utóbb is az ilirád világosságot?

T . . . . Kálmán.

⊙ A' nemzetgyűlés élénk forgalmat szül városunkban a' sétahelyek látogatottabbak, a' fagyaldák töltvők fölhevült vendégekkel, a' színházakban ujra diadalát üli a' művészet, 's az üresség legalább a' földszinten 's az emeletekben megszűnt, — különben bár hová pillant az ember, 's bármilly rendű és rangu beszélgetők felé hegyezi füleit, a' társalgási tárgy szüntelen a' napi politica, kísérve a' kifejezés különböző mimicáival, majd villogó szemek, majd elsáapult arcokkal találkozunk, a' mint vagy a' bátorság tüzei, vagy a' félelem riasztja az embereket. A' nemzetörök dobpergések között vonulnak gyakorlati helyeikre, deli, gyönyörű férfiak — vitézi mellőkből néha-néha egy egy gyöngédebb sohajtás kél föl 's varázskulcsal nyitja meg valamelyik első vagy második emeletbeli ablak redőnyét . . . . . a' leányka rózsaaarcsza a' redőnyök mögül előbukkan, és honleányi kebléből hálafohászt küld a' nemzetek istenéhez, hogy olly alkotmányos institutiókkal boldogítja a' hazát — minő például a' nemzetöröség!

A' követek között mennyire szemeinkkel az illyes szellemkötésekbe hattunk, az összekötő sympathia még nem fejlett ki tökéletesen, — azok a' pozsonyas Bruderschaftok, pohár rendes-vous-k, szivarconferentiák még mind nem léteznek, hja híjába — jelenben nem is a' nemesi cast kutyabőr rokonai találkoztak össze, a' követi kar igen ellenkező elemekből alakult, lesz egy kis surlódásra szükség, míg összeszoknak, de idővel mégis mind megleszen ez, a' sors már megtevé az első lépést, osztályozás nélkül irgalmatlanul összekeverve, egy urnába dobta őket!

⊙ A' színházteri jég-csarnok' andaluziai estvéken mostanában elvan telve országgyűlési követekkel, kik politikai mérlegükön az ország sorsát fontolgatják, 's a' fagyalt bár kissé rosszacska, roppant keletnek örvend, — nem híjába — követuraknak igen melegük van.

Hallani is osztán lehűtött és lehűtetlen kifakadásokat, — a' képviselő urak közül sokan kik a' teremben egy kukkot sem szóltak, itt teszik le Hébe bájos markába politikai hitvallásukat, — tegnapelőtt épen egy a' szélután hajladozó árvaleány hajbokrétás képviselő fagylatkozás közben ministerium romboló kitörésekre vetemedett, kárhoztatta politicáját, 's eldicsekedett, hogy ő ennyi idő óta míg a' ministerium lézengve nézte a' horvát mozgalmakat, már az egész Horvátországot egy diótörőbe szorította volna, — így szólt a' szerencsétlen borzasztó vakmerőséggel és nem vevé észre — hogy lángokádó szavainak egy ministerialis egyén tár rettenetes füleket . . . . . Ápropos amice, mond ez, miután a' philippicát végig hallgatta volna, — N. minister úr, önnek kineveztetését ma reggel nekem átadá, majd el is felejtém kézbesíteni, tessék! — A' ministerium faló radical e' szavakra majd tányérostul bekapván fagyaltját, a' kineveztetést elfogadá, — philippica és a' fagyalt egyszerre olvadt el — a' tüzelekű radical tökéletesen le volt hűtve.

⊙ A' felsőházat mint halljuk amerikai minta szerint akarják módosítani, no ez kellett még hogy illy szorult körülmények közt vagy hat hétig ezzel bajlakodjunk, azután másik hat hétig hajbakapva a' felett vitázzunk, kit illetett volna e' tárgyban az initiativa, 's addig initiálunk, míg a' külellenség a' végső üti füleink közé, — teremtsünk urak most nemzetet, a' felsőház roskadozó gerendáit most javítgatni nincs sem idő sem alkalom.

⊙ A' hölgyeknek a' nemzetgyűlési teremekben mint tudják önök külön karzatjuk van, hol honleányi buzgalomból naponként számosan megjelennek; — hallik hogy petitióval akarnak járulni a' házrendezők elé, miszerint hozzájuk, miután a' politikai szónoklatokat magyarázat nélkül megérteni nem képesek,

férfiak is bebocsátassanak, még pedig a' mennyire lehetséges fiatalok, mert ezekről már csak egyelőre folteszik, hogy nem táblabírói magyarázatát adandják a' beszédeknek.

⊙ Azt is beszélük, hogy néhány özvegy, de leginkább hajadonokból álló hűlgyclubb magasabb igényeket pengetve elhatározá petitiót szerkeszteni aziránt, hogy a' választói qualificatio rájuk nézve is kiterjesztessék, jelszava ez egyletnek: nem kell nőtelen követ! — a' szerkezetben különös nota-bene alatt megjegyeztetik, hogy a' választás ne minden három évben csak, hanem évenként történhessék, — az aláírók e' petitióra olly nagy számmal ajánlkoznak, hogy a' papiros ára Pesten tetemesen feljebb szállt.

⊙ Dreihann a' fejeértplommi hős, a' bécsi Krieger által alezre-
dessé van bokros érdemeiért kinevezve, kineveztetését hadügyministerünk kéz-
besitendi, Eddigélé már hát három derék megfektője van-e kérdésnek, mint kell katonai érdemeket szerezni: Lederer, Piret és Dreihann. Sie sollen leben, und die camarilla daneben!

⊙ Tüzéreink — miután néhány ostromlási kísérlettel artilleriai tanulmányuknak fényes bizonyosságát adták volna — 10 ágyuval a' Drávára mentek.

⊙ Liszt Ferencz zongoravirtuóz hazánkfia, 's Horvát Lazi benső barátja Lichtenstein hercegnővel kelt egybe. A' nászünnepélynek körülményes elősorolása valamint leírása annak, milly czípőszalag ékíté a' fenséges hercegnő lábacskáit a' Morgenröthében közöltetett volna, — de ez örömet már túl nem élheté.

⊙ Az elnökministeri palota kapuvezete alatt állókapus remekül van kiöltözve, ilyenek lehetnek hajdan a' királyok csatlósai; — végre reményünk lehet hát, hogy ennek példájára a' többi portások is levetikbojazzói öltözetüket, mennyivel jobban áll az egyszerű kucsma, a' fehérzsinórzatu attilla, 's kézben a' nagybojtu dzsida, a' névetséges kamazsli és irgalmatlan nagy botnál; — ez öltözké változtatást nagy uraink könnyen megtehetik, legalább vidéki nadrágtalan atyánkfiait nem ejtik olly páni rettegésbe, miként az Budán legközelebb történt. A' minap nyugodtan megyünk a' bástyasétány felé, egyszerre két vidéki polgártársunk rémülve rohan ránk, hogy ők soha olly óriási fött ráköt nem láttak, mint ott egy nagy ház előtt kivan téve, — mi a' dolog bővebb megvizsgálására a' kijelölt helyre megyünk, hát mi volt egyéb az óriási fött rák, — mint a' ministerialis épület előtt álló veres frakkos portás!

⊙ Egy nemzetőr polgártársunk, — ki egy kissé koroska már, 's különben igen fiatal és csinos felesége van, abbeli panaszszal járult hozzánk, miszerint őt káplárja kellettinel többször és mindig éjjeli patrolra rendeli, a' káplár maga pedig ilyenkor soha sem jelenik meg, hanem rendesen embert állit maga helyett. A' dolog persze criticus, de vigasztalódjék polgártársunk, talán még sem veszedelmes...

⊙ A' napokban adatott szinpadunkon először: „Nő nem lehet király“ francia vígjáték, az egésznek alapeszméje — bár a' kidolgozás fölötté amasant — rettenetes ostoba, hogy t. i. Krisztián svéd király ne tudná azt, hogy ő nő — annyi igaz lehet, hogy sok papucshős férfinak hiszi magát Xantippéje irányában, pedig nem az és sok táblabíró van a' ki kivált delutánonként azt sem tudja fiú-e vagy leány — de hogy a' szép Krisztina 18 éves korában ne tudná, hogy ő leány, teremtműse ezt... talán... talán... csak... Komlóssi Idának hisszük el.

K. Ida, Sz. Lila, László gyönyörűen játszottak. Szathmáriné Zs. hercegasszonyhoz felette hasonlított. A' darab igen korszerű — a' camarilla szó is előfordul benne. B.....

Ó-Verbászalatt a' Jász-Kun táborból, Julius 26-ik 1848. Kedves barátom! Nehány napja itt vagyunk. A' zavargó ráczfaj kitörését még most csak féken tartjuk; mert még — ámbár a' csalogatások nem hiányzanak — sem sorkatonaság sem ágyu nincs velünk, de ezeknek vagy csupán az utóbbinak megérkezéssel is megtámadandjuk a' szent-tamási ráczokat; ágyuk nélkül ellenük nem sokat érünk. Itt van legnagyobb erejük; sáncaik bevétele — mint mondják — nem kevés vérbe kerülend. Sőt mint hírlík magok a' ráczok azt hiszik, 's azzal kecsegtetik magokat, hogy Sz.-Tamás bevetelénél lefogják gyilkolni a' magyar nemzetet, és fajok uralkodó leendő; mert városok bevehetetlen. . . . Oh gyönyörű hit, boldogító remény! No majd meglássuk. — —

Már három éjszaka fegyverben áltunk ne hogy ellenünk — kinek mi leginkább torkában vagyunk — éjjeli támadásával készületlen találjon bennünket. Bátor lovásaink éjelenként Sz.-Tamás alatt az ágyuk előtt czirkálnak, köztük derék Szentkirályink is — mint a' Jász lovasságnál főhadnagy — 's ez idő szerint kormánybiztosunk. Kár hogy e' jeles férfit 's hű hazafi irányában nemmellyek a' bizalmatlanság magvait hintegetik.

Azon nap mellyen Verbászra érkezett táborunk, látva a' hatalmas Jász-Kun tábor a' verbászi vadráczok; kik még be nem vonultak Sz.-Tamásra, a' meghódolás jeléül azonnal magyar lobogót tűztek ki tornyukra.

— Nyugodalmat hoztunk a' környék magyar lakosinak, kik a' rácz kitöréseket már minden órán rettegtek; a' Jász-Kunokba vetett bizalom itt határtalan, mellyet megérdemelni kedves kötelességünknek ismerünk.

És ha már meg kell lenni, hogy vér fesse e' haza földét, isten neki, majd megmutatandjuk ismét, hogy a' Jász-Kunok nem hálátlan fiai a' Magyarhonnak. Visszatérni csak győzelemmel akarunk, 's úgy küzdünk honunk boldogságáért, hogy arcunk soha ne piruljon meg a' nemzet előtt, vagy a' nemzet arca ne piruljon végettünk.

Igaz hogy tisztjeink között van 1—2—3, kik csak annyiban ütik meg a' tisztí mértéket, mennyiben nem az érdemelt 8 krt, de tisztí fizetést huznak; és ezért ők hadi gyakorlatoknál a' szakaszokat rosszul vezetik 's még rosszabbul vezénylik; de ez nem bűn, csak egy kis ártatlan árátható tudatlanság. No de majd meg tanulják ők a' harc után.

— Különös hogy ezen a' vidéken nem olvassák a' „Martius 15-két“ és mégis nagy a' bizalmatlanság ministeriumunkban; de már ezen felette csudálkozom. —

Több rácz kémei elfogattak — de még eddig nem a' Jász-Kunok által — tegnap néhányan kihallgattattak, vallomásaik kezemhez kerültek; ezekből egyet, bizonyos zombori születés névszerint Stojanko Bazil theologusét — miután ebből erejüket és táboruk állását megíthetted — a' kérdő pontok kihagyásával szórul szóra közlöm :

„Mintegy négy hét előtt rendes útlevéllal ellátva indultam el Zomborból Vukovarra olly czélból hogy házasodásomról lemondjak, itt négy nap tartózkodtam, honnan tanulási bizonyítványaim elvétele végett Karloviczra mentem, hol két hétig voltam. Innen Szent-Tamásra Petrovics Pál nevű pappal jöttem a' táborba. Mintegy ötöd napra Markovics Miklós májor egy levelet küldött Karloviczra az itteni bizottmányhoz melly az általam kézbesített levélre még azon nap 3 ágyút küldött 3 fontosat, 50 granicsárral. Az ágyúkat nevezett májor vette által; öt nap mulva ugyan ezen májor parancsára Titelbe mentem a' választmányhoz ágyúkért, innen ismét négy 3 fontos ágyút 24 szerb kíséretében hoztunk Sz.-Tamásra.

. . . . A' zombori urak közül Karloviczon voltak Mikolics Gvido, Mikolics Arkádus, Petrovics György választmányi tag, és Petrovics István mint elnök — szegedi senator — Ujvidékről a' bíró és professor.

..... A' szent-tamási tábor áll: 500 jól fegyverzett granicsárból; 284 szerb; 400 moholyi ember dzsidákkal és kaszákkal ellátva; 40 szerb és 40 paraszt lovas; m. e. 38 csajkás; 3500 paraszt puskával, dzsidával és kaszával; 15 ágyu van; ezek közül 3—4 jól felszerelve. — Sziregen van szinte 3 ágyú, 100 granicsár, 50 szerb és 500 turjai paraszt. Egy gözös a' Száván elindult Horvátországba 2 bataillon katonaságért, ágyúkat pedig Karloviczról várnak. Vezéreik Sz.-Tamáson Markovics Milkó, Sziregen Marajlovics Mira.

.... A' csuragi sánczban van 18 ágyú, 2000 ember, a' jareciben 14 ágyú, ezek közül egy 12 fontos, kettő 6 fontos, a' többi 3 fontos, — a' sánczokban furt lyukakban vannak kidugva. Csuragon Szurdiczki a' fővezér, ki egész Bács főparancsnoka, a' jareciben Joannovics Kricsi.

Mintegy harmadnappal ezelőtt Sz.-Tamásról Verbászra akartak ütni; de minthogy Markovics Szurdiczkitől kapott levelet hogy Becséről támadás történik, felhagytak a' tervvel. Sziregről pedig ugyan azon nap az ó-kéri tábor megtámadtatni czéloztattott, de ez is Szurdiczki parancsa miatt elmaradt. — Annyit tudok: hogy először is Kért akarnák megtámadni, mi talán ma vagy holnap meg fog történni; Verbász megtámadásával — miután besánczolták magokat — felhagytak.

.... Cél a' lázzadásban Bács, Baranya és a' Bánátság elfoglalása. Ennek elérésére legközelebb Szerbiában a' gyűlésen 25 ezer fegyveres ajánlatott, a' pátriarcha már két izben volt Belgrádon, és kívánják hogy az a' ministerium igazgassa őket, melly Horváthont.

Egyébiránt tanácslom, hogy 4—5 nap alatt a' támadáshoz fogjanak, különben késő lesz, mert Horváthonból bizonyosan 2 bataillon sorkatonát várnak.“

Többek vallomása ezzel, hol egy, hol más pontban öszhangzásban van, azon hozzá adással, hogy több magyart, kiket elcsiphettek, a' legkegyetlenebb kínzások közt kivégeztek.

Egyébiránt mi a' legvigabban élünk; soha nem hittem, hogy a' tábori életnek ennyi kellemes oldalai 's gyönyörei legyenek, pedig nem tudjuk: látjuk e' még ma a' napot lemenni; ma izzadunk a' tánczba, meglehet holnap melegünk lesz a' csatában. A' tábori lármába különös érzelmek villámozzák át keblünket . . . . Sokat irhatnék barátom! de a' dana dob táncz és zene meg isten tudja miféle zajban nem lehet gondolatimat kellőleg összeszedni, karom is elfásult már az írásban, mert bizony csak úgy neki hasalva a' földön — ha még meg kísértetted — is képzelheted, hogy nem a' legkényelmesebb írás esik. Hanem isten legyen veletek hon maradtakkal!

Épen midőn e' sorokat bezárnám, örömmel beszélék körülöttem, hogy ágyúink utban vannak, sőt ma vagy holnap bizonyosan itt lesznek . . . Örvedetes hír; így tehát vagy három nap alatt megütközünk. — No ha élek, meg nem halok, ha valami goromba golyó le nem terít, majd tudósítlak csatánk eredményéről. Ha pedig elvérzeném a' harc téren, szidd össze majd helyettem azt a' ráczot, a' ki megölt. — Áldjon meg az isten benneteket.

Neked

őszinte barátod
BANKÓS KÁROLY.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAL.

---

7. sz. Augustus 13.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

Magyar Tudományos Akadémia

Magyar Tudományos Akadémia

Magyar Tudományos Akadémia

Magyar Tudományos Akadémia

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

ELTÉR

Előfizetési felhívás

az

ELETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvtárusnál kaphatók :

Garay János :

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador :

HATYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Új folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác :

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Disz kötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt 30 kr. p. p. füzve 4 frt.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-zképe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében
váczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

7. sz. — Aug. 13. 1848.

IRÁNYRAJZOK. AZ ELSŐ FRANCZIA FORRADALOMBÓL.

(Folytatás.)

VIII.

A' francia forradalom bálványszobor.

Némelyek leborulnak előtte és imádják: mások félnek tőle és borzalommal pillantanak reá.

Okai ennek a' történetírók, kik e' nagyszerű világeseményt az emberek előtt magyarázták.

Sokan vakmerő kézzel nyultak a' forradalom óriásaihoz, 's törpe karjaikkal le akarák rombolni a' szabadsághősök ünnepelt szobraikat. — Mások a' vértől iszonyodtak el, 's félelmökben nem láttak egyebet öldöklet és gyilkolásnál . . . . Szerintök Robespierre a' forradalom legtisztább jellemű embere kegyetlen, öldöklő, vérszopó, gyilkos, haramia . . . . ki minden magasabb cél nélkül vérben akarta fürösztetni Franciaországot. . . . .

Vannak, kik a' forradalom leírása által saját művészi tehetségeiket akarták kitüntetni. Az illy művész finom vésűt vesz kezébe, 's a' forradalom egyszerű oszlopát szoborrá alakítja, melly érezni és beszélni látszik. . . . .

Illy művész kezei közt a' legzordonabb kődarab is alakot ölt magára és megszólamlík, mint egyszer Pigmalion imájára a' márványdarab . . . .

Van példa arra is, hogy az író saját szenvedélyeit a' történet folyamába szövö, 's egyéni érzelmeit vörös vonalként huzza keresztül az egészen. Ekkor a' történet középpontja az író. Ő az egésznek szíve, lelkiismerete, öntudata.

Magából indul ki az illy író és önmagába tér vissza. Azért nem bír fölülemelkedni az események színvonalán, 's a' tények szálaiból csak ön-

magának készít hálót, mint a' selyembogár, és sorsa az, hogy önkezeivel temeti magát koporsóba.

Ennek ellentéte a' Ranke rendszere, ki azt akarja, hogy a' történetíró a' tényektől egészen szakítsa el magát. Ne halljon, ne érezzen, csak lásson. Ranke azt akarja, hogy az író szenvedélytelen legyen és tompa, hogy soha semmi esemény meg ne indítsa.

Azt akarja, hogy a' történetíró lelketlen tükörhöz hasonlítson, mely minden tárgyat hidegen adjon vissza és semmi egyebet ne tegyen. — A' tükör lefesti a' legszebb hölgyet, 's keble fel nem zajlik, szíve fel nem dobog; lefesti a' legrútabb alakot, 's el nem ijed tőle: semmi őt meg nem indítja. — De ezt csak a' lelketlen tükör teheti: a' történetíró ember, kinek látni és érezni kell, ha öntermészetét megtagadni nem akarja.

A' Rankeféle emberek részrehajlással vádolják a' történetírót, mihelyt ez némely tényeket helyesel, másokat roszal. Pedig ez nem részrehajlás. Mert van egy párt, melyhez minden történetírónak tartoznia kell: az igazság pártja. E' zászló alatt kell állania, 's innen vizsgálni a' történetet. 'S ha lát tényeket, melyek az örök igazság szent elveivel ellenkeznek, nem szabad-e azokat megrónia?

Csak azon történetírót szabad részrehajlónak nevezni, ki meggyőződése ellen egy párt zsoldjába szegődik, 's bérlett tollal mer írni Clio könyvének szent lapjaira.

A' történetíró részrehajlatlansága nem abban áll, hogy semmi tény felett ne ítéljen, hanem abban, hogy az örök igazság elvei szerint részrehajlatlanul ítéljen. — Azért mondja Lamartine, miszerint „a' történetíró olyan legyen, mint a' bíró, ki lát, hall és ítél.“ Szerinte „az évkönyv, hol a' tények hidegen elősoroltatnak, nem történet, mely e' névre érdemes volna.“ — A' történetíró tehát ítéljen, de lelkiismeretesen, hogy ítéletét mindenki helyben hagyja. Így lesz a' történet a' világ ítélőszéke, mely felül áll élőkön és hallottakon, 's magas trónján megjutalmazza a' jókat és kárhozatot mond a' gonoszokra.

Csak az a' kérdés, melyik történetíró bir legfüggetlenebb szárnyakkal? melyik bir egészen felülemelkedni az események színvonalán?

Az embert részrehajlóvá gyakran saját érzelmei teszik.

Részvét, szájalom, könyör, sajnálat, vagy harag, irigység, gyűlölet, utálat meg annyi érzelmek, melyek a' történetírót leszédítik a' részrehajlatlanság magas sziklájáról.

De ezen érzelmek hullámain felül kell lebegni az ész erős hajójának. Ez dacoljon a' szenvedélyek árjaival, ez emelkedjék felül a' kebel viharain. — Néha azonban a' szív örvény, mely sötét hullamaival felforgatja az ész hajóját, 's keble fenekére sodorja.

Lehet gyűlölni a' zsarnokságot és lehet szeretni a' szabadságot: de mindkét érzelem olyan, mely, ha túl megy a' határon, vakbuzgalommá fajul. 'S a' tulzott szenvedély mindig eltörpít, lealacsonyít, A' szabadságot szeretni szabad, de imádni nem, mert ez bálványozás. A' zsarnokot

megítélni, elkárhoztatni lehet, de üldözni felesleges; mert ez alatta áll a' történetíró tekintélyének. A' vakbuzgó érzelem megtestesül az íróban, 's ő csakhamar ezen egy szenvedély rabszolgája lesz.

Ceres istennő fáklyát ragad.

Elveszett leányát Proserpinát keresi. Bejárja az eget, leszáll a' földre, 's elmegy a' pokol sötét lángjai közé. Gyűlöletes előtte ég és föld; örömet semmiben nem találja: csak leányát akarja fölhaláltni. . . . .

Illy magányszenvedélylyel indultak meg némely történetírók a' forradalom leírásának pályáján. Előttök minden közönyös, minden érdektelen, mi őket célhoz nem vezeti. . . . . 'S e' magányszenvedély a' történetírót tekintélyes állásából a' föld porába süllyeszti. Itélő bíró helyett zarándok lesz, ki oda hagyva magas székét, magányfáklyájával kutatni indul a' zavaros események sötét tömkelegébe. . . . .

Az illy író önszenvedélyének párthive, 's oda hagyta a' részrehajlatlanság egyedül igazságos zászlaját.

Innen van, hogy illy író nem lebeg felül az egész esemény halmazon, hanem elvész azoknak tömkelegében.

Thiers előtt az egész forradalom nem egyéb, mint egy keresztelő ünnepély, hol minden előkészület azért történik, hogy Napoleon fényben és örömben lásson napvilágot. Szerinte a' forradalom Napoleonban testessül meg.

Cabet négy kötetes forradalma egy óriási vezércikk, melynek rövid tartalma ez: „a' királyokat ki kell a' föld hátáról irtani: legyen a' világ respublica, mert csak ez boldogít.“

Lamartine a' kedély embere. Ő lángra lobbantja a' képzelet fáklyáját 's ennek fényénél vizsgálja a' forradalom árnyékbirodalmát. De e' varázsfény minden képet érdekes alakban tüntet elő. A' várromok közt életet látunk; a' temetők hantjai felett eleven szellemek lebegnek; a' sírok megnyílnak és a' halottak feltámadnak. Mihály főangyalról mondja az írás, miszerint az utolsó ítéletkor trombitáját megharsogtatja, és szavaira a' hallottak fölkelnek sirjaikból. Ezt teszi Lamartine a' francia forradalom embereivel. A' sírokat megnyitja, 's a' félszázados halottak új életben kelnek föl koporsóikból. Előttünk állnak mindnyájan, 's mi szíuról színre láthatjuk őket. Azonban Lamartine csak Mihály angyal, ki a' halottakat feltámasztja, és nem az isten, ki ezeket megítélné. Ő elébünk állítja a' forradalom embereit: de a' jókat a' rosszaktól el nem választja. Ő előidézi a' szellemeket: de ezeket két táborra osztani nem bírja. Lamartine-nél nem az ítélet játszik főszerepet, hanem a' festés, a' rajzolat. Azért jegyzé meg róla Chateaubriand, miszerint ő „a' guillotint megaranyozta.“

Michelet írja a' forradalmat, a' nélkül, hogy megkezdette volna. Az ő előadása olyan mint az örök idő: sem eleje nincs, sem vége. Ő a' forradalom eseményszálaiból gordiusi csomót köt, melynek végét senki meg nem találja. E' csomót csak az oldhatja meg, ki Nagy Sándori karddal bír, melly az egészet egy csapással keresztül vágja. 'S e' kardot Michelet maga adja kezünkbe egy véletlenül kiejtett szavában, midőn egy munká-

járól e' szavakat mondja: „ez nem könyv, ez én magam vagyok.“ — Az ő irata tehát ő maga.

'S e' tulajdon a' történetiratnak sokat árt.

Michelet könyv helyett önszívét tárja fel az olvasó előtt. Tények helyett az író kedélye szól hozzánk. Michelet keblében minden esemény saját színt nyer: a' világ fájdalom beteges sárga színét. Ollyan ő, mint a' selyembogár, melly egészséges zöld eperfaleveleket szed magába: de azokat később sárga selyemszálak alakjában eresztí vissza szájából. Michelet lelkebe szedi a' forradalom eseményeit, hogy azokat a' világfájdalom halvány színével befesse, 's úgy mutassa be az olvasónak.

Micheletnek erénye és bűne az, hogy mélyen érez. —

Ő forradalmi könyvében olvasói előtt folyvást e' két szót ismétli: „szánakoztatok az embereken.“

Louis Blanc három elvet állít fel: „egyéniesség, tekintély és testvériség,“ 's e' három szó történeti fonalát végig kutatja a' messze századok sötét aknáiban. Ő az embereket három táborra osztja. Hibája talán az, hogy ő azon táborhoz tartozik, melly még nem is létezik: a' testvériség táborához. De ez olly hiba, melly neki egyszersmind legfőbb dicsősége.

Végig pillanthatnánk a' többi történetírók szellemén is: de elég itt általánosan megjegyeznünk, miszerint a' francia forradalom írói eddig csak egyes részleteket írnak meg, 's e' részleteket tökéletes egészszé senki nem alakította.

Oka ennek az, mert mindenik saját kedvencz eszméit fürkészte, 's az eseményekből csak azokat választá ki, mellyeket czélja elérésére szükségeseknek vélt. Mindenik író egy külön táborban áll 's az eseményeket saját szemüvegén szemléli. Némelly francia történetírókról elmondhatjuk, miszerint „ők nem írják, hanem készítik, csinálják a' forradalom történetét.“ — A' francia, ha minden párton felül látszik állni, még akkor is pártember; pártembere Franciaországnak. — Ők hazájoknak gyermekei, 's a' gyermek anyját csak szeretni tudja: szigoruan megbírálni nem. E' szent viszony lánczai kötik párthoz a' francziát. A' gyöngédség vezeti mindeniknek tollát, mert a' közös anya fejére nem akarnak ítéletet mondani.

'S azért egy idegen nemzetbeli sokkal tisztábban bírálhatja a' francia forradalom eseményeit.

Előtte állnak a' pártok és felekezetek sok oldalu könyvei. Tanulhat mindegyikből, 's egyiket a' másik által czáfolhatja meg. Így fog csak végre a' tiszta igazság fölfedeztetni. Felette lebegni minden tábornak; levetközni a' harag és gyűlölet eszméit, letenni a' rokonszeny legszentebb érzelmeit is: ez a' történetíró feladata, ki a' francia forradalmat nemcsak leírni és megszerettetni, hanem részrehajlatlanul megbírálni is akarja.

(Folytatjuk.)

VASVÁRI PÁL.

SZOMORÚ NAPOK.

VII.

Két famosus népnevelő.

(Folytatás.)

Egy nap Kordé uram szokatlanul leitta magát.

Mikor azt mondom: hogy szokatlanul, az alatt azt értem: hogy szokása ellenére már éjfélkor azt sem tudta magáról: hogy fi-e vagy leány 's böggőhegedűnek nézte a' csillagos eget.

Künn volt a' szőlőkben Csicseri Márton urammal a' pinczében, borokat kóstolni, 's ott úgy megverte magát mind a' két férfiú: hogy bajos lett volna tőlök megtudni, mi nyelvet beszélnek?

Elindultak azután haza felé, vállalkat egymásnak támasztva. Csicseri bíró uram talált egy árkot az országut mellett. Esküdött mennyre földre: hogy az paplanos ágy, a' mint hogy ugyan csak bele is feküdt és elaludt.

Kordé uram, egy ideig huzta vontá kifelé, hol kezénél, hol lábánál fogva. A bíró minden rántásra felserkent egy kicsinyt, szidta a' feleségit: hogy miért vetette olyan alacsonyra a' feje alját, de többre nem is vitte a' dolgot, aludt, mint a' káposztakő.

A' katona elhagyatva érezé magát az idegen országban.

Előtte volt ugyan az országut 's a' faluja csak vagy háromszáz lépésnyire, de a' bor roszt compasz az ember fejében, hol ide, hol amoda mutatja az északot.

Elhatározta tehát: hogy visszamegy a' pinczéhez. E' becsülendő szándék következtében neki indult ismeretlen hegy völgynek, bele bódorodott a' kukuriczaföldekbe; neki kendernek, ugarnak, bejárt véghetetlen utat, mászott négy kézláb árkokon, bakhátacon keresztül, bele vágatott a' mocsárba, és keresztül gázolt rajta. Józan korában bizonyosan bele vész, hanem a' részeg embereket pártolja a' fatum.

Végre is bele tévedt az erdőbe, csörtetett keresztül kasul cserjéken bozótokon, mint egy szakállas farkas, meg megfogta magát a' kökény bokrok közt, utoljára egy rongyos csőszházhoz vetődött, mellynek nyitva volt a' kapuja.

Már ekkor nem ismert sem istent, sem embert.

Az udvarból egy nagy lompos renyhe komondor czammogott eleibe, ki is midőn látta: hogy négykézláb közeledik felé valami ismeretlen állat, — embernek csak nem nézhette, — oda czammogott hozzá példátlan phlegmával 's elkezdte körülszaglászni.

Kordé uram pedig fogta, átnyalabolta a' nagy kuvasz nyakát 's kezdte azt összevissza csókolgatni mondván: hogy „kedves barátom, régi kenyeres társam, be régen nem láttalak, ismersz-e még? édes hajdani iskolatársam.“ 'S ezzel olly confusióba hozta a' nagy ebet, hogy az leült mellé nagy meglepetésében 's elfelejtett ugatni.

Kordé uram tökéletesen el volt érzékenyülve 's miután véletlenül

feltalált barátját még egyszer összeszorongatta, vele együtt az udvarra be-
czammogott. Panaszkodott neki: hogy földönfutóvá lett, hogy hivatalá-
ból elcsapták, hogy ezentul barátja nyakán fog élni, sirt-rítt és könnyeit
törülte, és fogta a' komondor farkát.

Ez pedig annyira meg volt lepetve: hogy magát semmiképen fel
nem tudta találni. Néha rávicsorította tehát fogait az idegenre, 's morgott
magában, de bántani nem merte. Alkalmasint félt: hogy jobban tud ha-
rapni, mint ő.

Igy szépségesen beballagtak az udvarba, mind ketten négykézláb.
A' kutya megállt háromszegletű óla előtt, mit Kordé uram oda magyará-
zott: hogy a' becsület tudó házi gazda vendégét előre akarja bocsátani,
melly ajánlatot ő érzékenyen elfogadva bepréslé magát a' szűk kutyaólbá,
mig a' künn szorult kutya elbámulva ült le háza nyílása előtt, nem fog-
hatva föl: hogy mely jognál fogva bitorolja ez idegen vadállat az ő ősi
telkét.

Kordé uram pedig elkezdte horkolni odabenn, olly félelemgerjesztő
hangon: hogy a' kutya kiült az udvar közepére féltében 's ordított tor-
kaszakadtig, mintha szurkot evett volna.

A' mi ezután következik, a' felől nagy a' kétség: hogy Kordé uram
szemeivel látta-e e' dolgokat, vagy pedig részeg fővel álmodá 's eleven
képzelődése olly erősen rajzoló azt emlékébe: hogy utóbb is valóságnak
hitte.

A' holdvilág lement 's a' csőszlak udvarán nagy zaj volt.

Egy lámpás volt a' félszer alá kitéve, körülötte tömérdek ember állt,
sápadt, mogorva férfi alakok, kik figyelve dugták össze fejeiket egy hosz-
szú, sovány kaputos ember körül, ki egy levelet olvasott fel előttük.

A' felolvasó közellátó volt, 's a' mint a' levelet betüzgeté, egész ar-
czát eltakarta a' papiros.

„Mi az ördög?“ gondoló magában Kordé uram, a' mint kitekinte a'
kutyalak hasadékan, mit keres itt az én collegám, a' myops iskolamester?
ni, hogy huzza végig az órrát a' papiroson . . .

Mit olvas? Szavait szélesen meghuzza, ollykor kétszer is elmond
némelly dolgot, sokat rögtön tóra lefordít, azután ismét a' szeméhez kapja
a' papirost, olly közel, mintha nemcsak látni, de egyszersmind meg is
akarná harapni a' betüket.

„Kedves sógor uram!“ (Ezeket olvasá a' rector a' levélből.)

Sürgetve tudósítom kegyelmedet: hogy az ellenséges seregek már
az ország határain vannak. Mi célja van az ellenségnek azt nagyon jól
tudja kegyelmed, ez országot haddal elfoglalni, a' magyar földes urakat
kipusztítani 's földeiket felosztani a' parasztok, legkivált a' tótok között.
Mit tevék legyünk? Parasztjaink haragusznak ránk, mert rosszul bántunk
velők, kegyelmed főképen nem sokat bizhatik bennök. Mikor a' házat épi-
tette három hétig folyvást robotoltak a' jobbágysai; mikor fiatal volt kegyel-
med, sok paraszt embernek feldúlta a' házi boldogságát, a' közlegelőt el-

foglalta majorsági földnek, a' templommal soha sem gondolt, a' papot egyszer megpálcázta, jus gladiit gyakorlott, noha nem volt rá hatalma, ott felejtette a' tömlőczben négy öt esztendeig a' szegény legényt, az alatt üttette, verette, ha a' szegény ember épített, nem adott neki sárt vályognak, nem adott nádat a' tetejére valót, ott rohadt a' deszka az udvara végében 's mikor két szegény fiu koporsóra valót lopott belőle az apjának, kiköttette mind a' kettőt az égő napra 's iglicze tuskével veretett a' mezeten testére, egyik hatodnapra meghalt napszúrás miatt, kelmed egy bérésének leütötte a' csipejét, maig is nyomorék, kelmed, mikor a' birkái elhullottak, a' bőreiket az iskolaházba rakatta száradni, ha mind ezek a' dolgok eszibe találhatnak jutni a' kegyelmed jobbjágyainak, rosz következhetik belőle. De mi többiek sem vagyunk különben. Mi sem gondoltunk soha népeink nevelésére. Felnőttek, megvénültek, a' nyomorúságon kívül semmit sem ismertek életükben 's most bizony semmi okuk sem lehet rá: hogy bennünket szeressenek. Mit tehetünk mi: ha nyílt összeütközésre kerül a' dolog? ötszázezer nemes huzszor annyi paraszt ellen! Egyikünk feje sem marad ott, hova azt az Isten teremtette. Nekünk védelmeznünk kell magunkat a' kétségbeesés minden fegyvereivel. Most már késő volna a' pórnépet hozzánk édesgetni akarni, mint ezt némelly atyánkfiak akarják, kik most nyakrafőre bort, gabonát osztanak ki alattvalóik közt, kórházakat alapítanak, a' papokkal előre józanságra, istenben bizalomra, földesuraik becsülésére intetik a' jobbjágyokat. Most már késő. Ezzel csak gyanút gerjesztünk. Nekünk a' halált kell segítségül hínunk. Azért is mi elhatároztuk titkos conferentiánkban: hogy a' népesség rettentésére legelsőbb is cordonokat fogunk felállítani, minden határszélben katonai őrszem fogja megvizsgálni a' jövő menőket, ez azért lesz: hogy egyik faluból a' másikhoz ne csoportosúlhasson a' népség, szükség azonban őket minden módon kevésíteni. E' végett küldök kegyelmednek ezen levelem biztos vivőjétől egy iskátula port, hintesse el ezt kegyelmed a' szérükön, a' mezőkben hol a' tehéncsorda legelész, kiváltképen pedig a' kutakba, melylyekről az ivóvizet hordják. A' nemes vármegye gondoskodott róla: hogy a' hol e' módszer nem sikerül, ott a' megyei orvos erőhatalommal adassa be ezt a' parasztoknak. Mi ugyan akkor nagy lármát fogunk ütni: hogy a' szomszéd országból behozták a' dögmirigyet 's az emberek halni fognak. Kelmed ez alatt, míg ennek hire megy, keritessen egy nagy darabot a' majorsági földreiből temetőnek. Ajándékozhat kelmed nekik, ugy is tőlük foglalta el. A' harangok nyelveit szedesse ki, hogy felöltő ne legyen a' sok halálozás. A' templomban imádkoztasson e' csapás elfordulásaért, 's az alatt a' porokat hintesse szélylyel. Azért ásasson pedig külön temetőt, ne hogy később ez a' mirigy az úri rendre is elragadjon. Ez által két cél lesz elérve. Egy az: hogy a' parasztság ide benn megritkúl és az egészet Isten csapásának tulajdonítva, félni fog egy általános felkeléstől, másik az: hogy az ellenség azon hirre: hogy országunkban a' dögmirigy uralkodik, félni fog táborával bejöni, nehogy ugy járjon mint Senakérib király, kinek seregeit épen így ölték el egy éjszaka, mint ezt a' biblia tanusítja.

Egyébiránt szíves jó akaratába ajánlom magamat, kedves sógoromnak szerető atyafia

L i g e t i A m b r u s,
főszolgabíró.

A' levél hátára írva: Nagyságos Hétfalusi Bálint urnak, atyafiságos indulattal. — — — —

— Istentelenség! Istentelenség! ordítá vagy három négy ember, míg a' többi félelmetes bámulatából magához térni nem birt.

„Csendesen barátim“ szolt a' rektor csitítva. Nem kell elhamarkodnunk a' dolgot. Annyi bizonyos hogy életünkre törnek, hogy elakarnak bennünket emészteni.

„Bizonyos! Miért olyan nyájasak most hozzánk? miért osztanak olly bőven ennivalót. Eddig se kértünk mi az uraktól alamizsnát, de a' mink volt is, kivették volna a' szánkából, miért hizelkednek most, mert félnek.“

„Mert elakarnak bennünket vesztetni. Tegnap is a' pálinkaházban egy pohár pálinkát adtak innya. Láttam: hogy nem olyan mint a' többi 's hogy próbára tegyem, kenyeret mártottam bele: 's a' kutyanak dobtam és nem ette meg.“

„Hát a' papok mért prédikálnak annyit az Isten csapásairól, a' döghalálról, hiszen soha sem volt olyan jó termés mint most, mint tudhatják ők: hogy halál lesz? a' mit az Istenen kívül senki sem tudhat előre; csak a' ki ölni akar.“

(Folyt. köv.)

CSORBAKÖ-VÁR.

Borsodnak illatos tündéri völgyiben,
A' Bó d v a vidoran lelejtő mentiben,
Sötét idők alatt — mit a' kor fönhagya —
Sötéten, zordonul áll Cs o r b a k ö fala.
A' völgy, melyből kinéz a' vár betört feje,
Egy daliás idő árnyékát festi le:
Körötte barnazöld agg tölgyek inganak,
Mint korhadt bajnoki a' mult csatáinak;
Közepén ér csörög haldokló hangokon,
Harczvértől mélyedett barázdautakon,
'S a' vár szirthomlokán — mikint, ha kiteszik —
Ágyu helyett néhány fatörzsök nyugoszik.
Fölötte a' jelen nyom nélkül alszik el,
Feledtség éjiből a' hir se költi fel!
Pusztult-hagyottan áll. Taréján örjelül
Még Rom leánya él: szép Viszhang, egyedül;
'S ha vándor kérdezi, miért e' puszta hely? —
Lágy szellők ajkain Viszhang imigy felel:

Mátyás király, a' hős, a' kor nagy embere,
Csehüző népivel, hogy egykor itt leve:
Be b e k nek, a' ki volt a' várnak zsarnoka, —
Szokásaként rövid, de hős csapást ada.

Fen a' falak között, mint fészkes saskesel,
 Bebek sem szunyadtok haráeslő népivel.
 Kelt 's visszacsapkodott miként a' rengeteg
 Mélyében megszorult dühöngő fergeteg.
 De Mátyás hidegen, méltóság homlokán,
 Keresztül üttetett a' rablók csapatán
 'S a' vár falához ért. Még küzd Bebek hada ...
 Mátyás nyugodtan áll 's fönhangon szól vala:
 „Apródaim közül Csupor, te menj elől“ ...
 'S Csupor megy ... és üt ... és a' várkapu — bedől ...
 A' nagy király belép; rá várur kardja cseng;
 Am népe fut, nyomán a' környék keble reng.
 Utána a' sereg öl, pusztit és pihen,
 De ben Bebek csatáz a' várnak keblében;
 Mátyás lenézően fogá fel a' csapást ...
 Csuporra néze 's ez láng lett szemlátomást,
 'S bárdjával, mint a' vész, ha szírtén átsivit,
 Bebeknek kebelén sirmély sebet hasít;
 Temérdek termete önéki összedől, ...
 Kedében a' fiu ám folyvást öldököl,
 Mig egy terembe ér, — hol mint a' bösz elem,
 Melly délczeg gátfokon lezugva elpihen:
 Döbbenve állta meg, szó nem jött ajkára,
 Kezét sem birta fel gyilkos csapására, —
 — Előtte, mint letört liljomszál, térdepelt
 Szép hajnalarczu lány 's kegyelmet esdekelt;
 Volt mint a' tiszta ég kék köntös termetén,
 Szemében csillag ült sötét éj közepén
 'S dús bánatos hajár a' habkebel felett —
 A' duló ifjuval mindent feledtetett. — —
 'S alig, hogy szóra jut. Mátyáshoz fordula,
 Hozzája nyílt szaván imigy beszél vala:
 „Uram, királyom, im a' várnak anygala,
 Igézőbb mint a' menny megnyíló ajtaja ...
 Csupornak béreül hagyd őt nekem magát,
 Mevivom értte a' puszták zivatarát; ...
 Büszkévé lenne a' halál rém istene,
 Ha rabkezével illy virágot törne le.“ —
 Néz a' király ... a' szó ajkán mosolyra gyűl ...
 'S az apród lelkesült keblén öröm derül. —
 És néma lesz a' had; a' zaj nyugonni tér, —
 Az alkony szellején a' csillagest leér.

Titkos csodáival haladt a' tenger éj,
 Csupornak éje üdv, Csupornak álma kéj.
 Keblén ölelheté ma nyert menyasszonyát,
 A' kor legbájolóbb, legifjabb asszonyát. —
 Azonban száll az éj ... piros szellőivel
 A' hajnal ifju nőt 's uj férjet ringat el. — —
 De hah! mi zaj tör át az ifju álmain,
 Mint villámsapkodás az éden ajtain?
 Felszökken hősileg 's a' hős bokák alatt
 A' kő, arasznyival mint volt, alább haladt ...

Néz . . . 's lát vérfolytokat és halvány tetemet . . .
 Előtte vad kacaj tölté a' teremtet;
 Lát gyilkos arczokat 's előtte állanak,
 Csupor fegyvertelen, . . . dühében megfakad.
 Lát hölgyet, melly imént keblén szenderge el,
 Vérével hidegen mint van boritva el . . .
 'S miként a' háboru, hős Csupor elbusul
 'S fegyverhelyett a' vár roppant falához nyul . . .
 'S az ablakszegleten megtépi a' falat,
 Markában szörnyűen egy mázsa kő marad . . .
 'S orellenségire bőszünten sujtja el, —
 Kettő halálba dől a' kő érkeztivel;
 A' harmadik latort vakon rohanja meg
 'S a' tört ablakfalon kidobva szédeleg.
 És föl a' várra száll csattogva hős Csupor,
 A' vér vadul kereng erében, mérge forr;
 'S a' megtépett falat hosszan kicsorbitá
 Dühében. — Őt Mátyás és serge bámulá. —
 De keble kincse nincs, szép hölgye vesztve van,
 Egy élet üdve tünt egy éjnek álmiban! —

— A' rablók sergiből a' várnak mélyiben
 Hárman rejtöztek el, királyvér terviben . . .
 'S Mátyás helyett a' reg kétes sugári közt,
 Gyilkos vasával egy, halvány uj hölgyet ölt! —

Lassan, mint fergeteg Csupor lecsöndesül,
 Felejtni bánatát táborba elvegyül.
 'S Mátyás a' csorba fal kövét úgy hagyatá,
 'S a' Csorba kő nevet emlékül ráhagyá.

* * *

Még most is áll a' kő, sok századév nyomán,
 Ül szép szöke Viszhang borongó homlokán;
 'S ha csendes alkonyon a' várról így regél,
 A' tájnak népe fut, a' táj lakója fél, —
 Szentül hiszi: hogy a' viszhang varázsiban —
 Bebek rablány a' szól, Csupor szép hölgye van.

TÓTH ENDRE.

Z S I D Ó - Ü G Y.

Ha a' baj jó nagyra nő, neve veszély. — Baj pedig van, növényben van; ha az ész elejét venni nem képes, a' veszély el nem marad. —

ELSŐ FACTUM.

A' zsidóság minden üldözés és pusztítás daczára elszaporodott, ugyanynyira elszaporodott, hogy számára nézve tetemesebb, nagyobb ma, mint volt története legvirágzóbb szakában, Salamon és Dávid királyai alatt. A' statistikai táblákból kivehető.

Pedig nem lehet tagadni, hogy, nagy buzgósággal működtek a' királyok, a' papok, meglehetősen támasztva a' népek véleményei által ama szaporodás elibe akadályokat gördítvén; — mind hasztalan.

A' középkorban hatalmasan szerepeltek épen az akkor egyedül civilisált országok Anglia, Portugál, Spanyol és Francia; mintegy vetélkedtek azok a' zsidó kiirtásában, és találós koponyájukból szebbnél szebb ötletek kerültek ki a' lekonzolás és gyilkolás mesterségét illetőleg; furfangos fogásokkal törekedtek a' multiplicatio szabályát megzavarni ad majorem dei gloriam és mellékesen egy kis apró pénz miatt.

Mind hasztalan, a' zsidóság szaporodott.

Megvan e' szerint a' zsidóságban azon sajátság, vagy ha tetszik önfentartási ösztön, mellyben a' magyar úgy látszik nem részesült elégségesen, mert a' magyart a' törökön kívül — a' vasas német csekély kivételével — senki sem pusztította 's mégis csak annyira teszik mai statisticusaink a' magyar számát, mennyit olvasánk a' mult század egyedüli magyarnémet statisticájában; az is úgy látszik továbbá, hogy a' magyart mind maig számba venni nem tarták érdemesnek; tán majd ez is meg lesz.

MÁSODIK FACTUM.

A' zsidóság e' földön szétszórakozott.

E' tekintetben a' történet hozzá hasonlítható rajt nem ismer; nincs földpont, mellyen zsidó nem találtatik. Ő vándor, ő földönfutó, hazája, háza sehol, birtoka sehol, minden pillanatban kész odább állni.

Mióta ősi országát oda hagyta, — való hogy nyomoruságos egy föld darabka volt — sehol sem telepedett meg, sehol sem egyesült.

Korunkban legnagyobb számmal mutatkozik Europa keleti részén és úgy nyilvánul, mintha számosléte a' népek civilisatioi lépcsőletével megfordított arányban állana.

Sok tekintetben lehet azon édes magyar hazánkat Europa poczikfogójának nevezni; bizonyos körülmények a' metaphorát kézzelfoghatóvá teszik, a' szalonna csakugyan benne lógván.

HARMADIK FACTUM.

A' zsidó elleni gyűlölség minden időben, minden földponton fenállott, fenáll ma is.

De az üldözés sem szűnt meg.

Mentül nagyobb a' zsidók száma valamelly országban és népe közt, annál nagyobb, annál élénkebb a' gyűlölség; és megfordítva, hol a' zsidó alig észrevehető számmal van — mint például Éjszakamerikában és Galliában — a' gyűlölség az enyészetig csekély, symptomait azonban eltadni nem lehet.

De mit mondjunk a' felvilágosodott angolról, Europa polgári és finanszialis carbunculusáról? Nem de falra hányta a' borsót Lord John a' mint szónoklati tehetségének massáját és extractumát a' zsidóügyre összpontitá?

A' zsidó elleni gyűlölség nem egyedül azon részében mutatkozik a' népnek, mely részét kirekesztőleg népnek szokás szerencsés tapintattal nevezni, de meg volt és megvan kitűnő egyénekből, tehetségekben és szellemekben és mutatkozott — ki hinné? — philantropokban is.

Szeretet és gyűlölség! Az erkölcsi világ két pólja. Mellyik hatalmasabb? mellyike felé hajol nagyobb készséggel a' kétlábu mágnesztő?

A' szeretet egyéni, családi; rokonszenven, tett tapasztaláson, meggyőződésen, tetteges bizonyítványokon alapul, épül, erősödik és a' sophismával mi köze sincs — tehát positiv, vagyis, a' tevőleges pólt képviseli.

Terjed a' közerkölcsiség növésevel, de csalódik és csalódának, kik támadtát a' dogmáktól várták vagy feltételezték, csalódni fognak in eternum, kik positivitását számba venni elfeledik.

A' gyűlölség, a' szegény halandó legostobább tulajdona, természete szerint negativ; nemleges, tagadó helyét azonnal elfoglalja, mint távozik vagy enyészik a' szeretet; folyama sebesebb, lege ruganyosabb, hatása hasonlításon túl nagyobb, roppant. Mig a' szeretet útján egyenként találkozik az ember, tömegekben ragadja azt magával szélvészféleg a' gyűlölség.

De mi legyen a' szeretet és gyűlölség közti juste-milieu? Az egyenlítő áll a' két sarok közt felelik doctrinairjaink. Igen is ott áll, de ezen egyenlítőn a' mágnesztő ingadozik, vesztegel és hasznát venni nem lehet.

A' juste-milieu minden időben, minden éghajlat alatt megbukott, mert a' juste-milieu rendeltetése — bukás. Köztünk is mindannyiszor megbukand, hányszor mutatkozand, mert kivételt a' természeti törvények daczára mi sem teendünk.

A' zsidóság örömdetes szaporulására, az első factumra nincs észrevétel. Ha természeti sajátság, fajbéli ösztön, csak gratulálhatunk a' zsidóságnak, hogy a' jótékony természet őt is részesítette azon systemájában, mellyet több más állatfajra is aplicált. Ha pedig a' zsidóság irigylett termékenysége intézményeinek, rendszabásainak, vagy matrimonialis manipulációjának eredménye, bókot érdemel 's ajánlható olly népnek, melly netalán üres országát sebes uton akarja beszaporítani, vagyis kétlábuakkal beruházni, instruálni, iparkodják a' zsidópraxisra térni.

A' második factum aggodalmas, mert egyenesen bizonyítja, hogy a' zsidóság nem akar külön társaságot alakítani, nem akar nemzetté válni mióta Syriából kiköltözött, vagy ha jobban hangzik, nem tud. Illy dolgoknál a' nem-akarási vagy nem-tudási egyre megy ki és mutatkozik, hogy nincs meg a' zsidóban azon érzelmek, azon összetartás, azon kifejlési vágy, melly a' nemzetiség kelléke bármely egyenes ragaszkodással legyen is és egyetértéssel a' zsidóság egymásközt az egyéb lakosság áttellenében. Hol pedig e' kifejlési vágy, ez a' nemzetté alakulási törekvés és azon megengedhető ambitio, hogy mint nemzet, a' többi között művei és intézményei által ki is tüntesse magát, niucsenek meg, igen természetes, hogy ott az organisáló tehetség is hiányzik.

Hogy tehát a' zsidóságban nincs meg azon felemelő büszkeség, mellynek következtében bujdosó állapotán segíteni törekednék, szégyenére vá-

lik; mert nem mondhatja ma, hogy mindenütt elnyomatik, vagy par preference itt vagy ott nyomatik el, mert volenti non fit injuria. És ha szem előtt tartjuk, hogy a' zsidóság, mint ilyen, nemcsak sehol sem fogadtatott be — kivált Európában — mint kedves, hanem mindenütt mint hivatlan vendég furakodott be jó szerencsére bizván ebrudon vetik-e ki vagy nem? meg kell vallanunk, hogy a' türelem mennyisége felül multa a' vadság mennyiségét.

Erre a' zsidóság azt feleli, hogy plus minus mindegyik raj és faj csak amugy furta be magát régibb és újabb más országokba, toltta fel magát a' népek nyakára, míg végre szaporodván, erőre jutván az ősi lakosokat megildomozta; így tesznek ma is — fojtatja a' zsidó a' német és szláv, így tett az angol Éjszakamerikában és másutt is.

Okosan tett és tesz mindegyik, ha teheti, a' zsidónak csak iparkodnia kell e' szerint, hogy argumentatiója kerékvágásba vezesse 's úgy procedáljon, mint amazok, t. i. fajuk és nemzetségük paizsa alatt. Épen itt van közte és az említett népek közti lényeges különbség; meg van a' zsidóban számos sajátság és elkülönző eredetiség, számos megkülönböztető tulajdon, de ez összevéve sem olly, minő kell a' kitüntetésre, a' győzelemre 's egyszóval arra, mit organisationnak nevezünk.

Négy millió felül van zsidó csak Európában szétszórva; szép szám, nagyobb mint szinte ma az egykor hatalmas görögé, nagyobb mint számos önálló europai családé; akkora mekkorára teszik e' szép haza völgyében (a' poczikfogó teknőjében) együtt csücsülő magyarét, — nem de csinos republicat képezhetne a' zsidóság, ha csakugyan ezen kormányformához ragaszkodik áttalkodottan?

Miért nem agítál a' zsidóság egyesülésre?

És ha a' fajok, rajok vagy nemzetiségek egybeolvadása, az emberi egység és a' rokonság (fraternitás) eszméje a' kétlábura alkalmazva általánosan hiu ábránd, de ha nem is hiu ábránd, hanem a' történet által, a' mindennapi jelenetek okleveleivel mind maig diadalmasan megczáfolt természet philosophiai tény, kérdésünk végeredménye nem lehet más, mint a' zsidóság összehozása egy a' többtől elkülönített csapatba.

Ha mutatkozott a' történetben itt ott törekvés vagy vágy az ugynevezett egyetemes monarchiára, tehát kirekesztőlegi uralomra, ez először is nem a' fraternitáson, nem a' rokonszeny és szereteten alapult, hanem a' hódítás, az elnyomás sokkal kecsgetőbb eszméjén: és ma sem halljuk például a' panszláv tébolyodottság nyilvánultával, hogy fraternisálni akar a' szláv faj az egyéb néppel, hanem halljuk, hogy rajtok uralkodnia kell, mert arra van hivatva. Illyesforma ígéret, a' zsidónak is tétetett valamelyik profetája által, de ő azért nem mozog, hanem angyali béketűrőssel — várokozik. Másodszor soha és sehol nem termett meg a' természet csendes útján, önértet vagy ösztön útján valamely nép vagy faj fejébe ama universalismusi mámor; hanem bele gyuratott valamely ambitiosus polgártársa által, ki tán vakszerencsét nyomorult lényével ugyanazonítja és az isteni szerepet majmolta részegségében. Az egyetemes uralom ideája

végre — korunkban kivált — nevetséges és szánakodásig törpült parányiságban mutatkozik, tekintvén a' vagy másfélezer millio kétlábú vagy öt-száz féle rajban e' földön zsi bongót.

A' föld népei nemcsak vegyülni nem fognak ez életben, de fraternisálni sem, mert a' teremtés és teremtvény, épen mivel törvények függvényei — a' változtatás és különbözőség kifejezései. Az alkotó és éltető elemek különbsége és mennyiségi aránya, ugyan annyi combinatio az alakzatok előhóztára: az életmű minősége határozza a' lélek functióit, az eszmét az ideát.

Saját eszméit egyik raj, a' másakra fel nem disputálándja, ennek más eszme kell, szinte sajátságos, organismusának megfelelő.

Kis Európa népei azonban fraternisálni fognak — ha t.i. koponyájukat a' szent lélek megszállja — azon czélból, hogy a' külön fajok sajátságos igényeik szerint csapatokra oszolván 's így összülvén békével alakulhassanak, fejlődhessenek.

Egyesülés általános eszmékben, ez által szoros elkülönzés csapatokba, családokba; fraternitas, a' közbékét fentartó: Európa népeinek mai törekvésük. És ha a' keverék szétváland, grouppokba gyűjtetnek a' most vegyűt egyesek, a' fajok egyhangulag „hazát és nemzetet“ harsogtatnak, mit a' zsidósággal ekkor?

Ha az egyetértés valósul, a' keverékek tisztulnak, a' csapatok vagy családok minden heterogen elemtől szabadulni törekszenek, a' humanisáló francia szívesen átengedi Afrika szerzeményének kellő részét Európa és a' zsidóság közjáváért; így jőne ez a' lehető legkedvezőbb helyzetbe, jobb földdarabot nyervén, mint millyent birt története tetőpontján, hova szabadon czipelhetné összes kincseit, hol instinctusai szerint alakulván társaságba, biztos jövőndőt láthat éltére, fejlődésére.

Mig az ember palliativák körül forog, a' gyökeres orvoslást utópia-nak tartja; elismervén a' veszélyt, a' segítség — késő.

Az összes európai és mindenegyéb zsidóság Algirbai telepedése ma ötlet, mert palliativaink a' gondolt, de azért nem hitt összeolvadhatás, a' polgári helyzet előhóztá, a' nagy családbai felvét, az emancipatio. Hogy pedig az emancipatio palliativa, több, hasztalan kísérlet, kitűnik harmadik factumunkból és előre lehet látni, hogy az experimentum keserű csalódást szülend. És tegyük fel — minden tőlünk kitelhető vakmerőséggel — hogy a' zsidóság Európa mindegyik statusában és egyszerre emancipáltatik.

Melly chaos! A' zsidó faj azonnal szétoszlatva a' legtarkább nemzetiségekre, a' legczifrább kormányformákra és mégis egységben vallása által? Akarja, akarhatja ezt a' zsidó és nem lenne ez a' zsarnokság maximuma olly faj iránt, melly noha anyagilag felapritott, legalább szellemileg kívánja egységét fentartani?

A' zsidó emancipatio alatt Európa népe nem érthet egyebet, mint ezen most a' polgári társaságon kívül lökött faj definitív beállását a' család tagjai közé úgy, hogy minden megkülönböztetés megszűnván, egyenlően vegyen részt a' zsidó a' többi lakos javaiban és terheiben, örömeiben

és fájdalmaiban. Ha a' zsidó nem így érti emancipációját, hanem tradíciójával, szokásaival, nem vagy fajbeli igényeivel, vallási szertartásával, foglalkozási módjával 'stb' 'stb kíván szabad mozgást, polgári egyenlőséget, ekkor az ideák meg vannak zavarva, mert a' kívánt vagy célzott egyenlőség helyébe a' szabadalmazás új neme áll, tehát egyenlőtlenség, erősebb minnyen előbb vala, mert ez uton mi sem történt a' harmadik factum kiengesztelésére, erősítésére minden.

A' harmadik factum pedig igen aggodalmas egy dolog.

És miért, miből származott e' gyűlölség, mi vegetáltatja azt? Miért egyedül a' zsidó faj iránti gyűlölség, midőn ma, egyik nép vagy fajtörédeket sem gyűlöl tulajdonképp egyik európai nemzet sem, bármiként berzenkedjen itt ott egyik a' másik ellen; míg a' cigánt sem gyűlöli senki, noha ez a' phantastica compositio határozott vonzódással viseltetik más ember — lova iránt.

Noha észrevehetőleg különös vér a' zsidó, még sem állíthatni, hogy különös faj vagy race, mert sem Buffon, sem Puvier, sem Gall, sem Spurtzheim nem vetették őt külön osztályba; Lavater tanai nem raceok sajátságaira utalnak, bárha több ivadéki kereszt-tenyésztés után is nehezen enyészik e' faj inherens typusa.

Ha tehát a' többi néphezi assimilationnak, a' zsidó reformnak utjában a' race nem áll egyfelől, a' gyűlölség okát sem lehet benne keresni másfelől.

A' kérdést, a' pert legalább is Europa népeinek bírósága előtt kellene tárgyalni és csakugyan a' szavatosság és nyilvánosság elve után, ítéljen egy esküdtszék.

A' civilisatio hozzá magával, követelte, hogy a' zsidó számos szószólóra, részvételre, pártolásra találjon: és mi van a' dolgon segítve? Mind-egyik szószóló és pártoló az embert védelmezte a' zsidóban, mintha erre lett volna szükség; kísértse meg valaki a' zsidót pártolni az emberben.

És minő banalis argumentumok! sok jeles férfi találkozott és találkozik a' zsidók közt. Nem de el van így ítélve mindaz ki nem jeles? Csillapítással, reábeszéléssel bajt szüntetni nem sikerül, ezt ismerni kell ha segítséget várunk. A' zsidó minden áldozatra kész, segít hol veszély van és segítség kell, az emberi szeretet valamint minden nemes érzelem szint-ugy bele oltva mint bármely vallású más kétlábuba. Ismét csak az ember; de mi szükség ott phrasisokra, hol az emberiség szól? szomorú jelenet.

Észrevehető azonban, hogy a' pártolók, szószólók, ugyanannyi erőlköcs bölcsek, kötelességüket teljesítvén, eredmény nélkül működtek mert, — a' szeretet serpenyője felbillent. Találkoztak ellenükben számos Hebróphagok, jelszavok pusztítani, kiirtani, lekonzolni, égetni, tehát rövid utoni eljárás, mint gyakorlati philosophiájuk sugárzata. És ezek a' tébo-lyodottak viszhangra számíthattak, mert a' gyűlölség serpenyője feszese-
sen áll.

A' zsidón csak a' zsidó segíthet, egyéb embertársát segítségben —

fenmaradván a' jelen állapot feltétei — alig lelend üdvöt. És ha a' zsidóság, a' népek közt akar szétszórva megmaradni, reformokra kell okvetlenül térnie, következetesen működven egész és egyesült erejével mindazon elemek és körülmények elmozdításán, melyek ama gyűlölséget táplálják. Senki sem ismervén és tudván jobban a' gyűlölet okait mint ő, történetének átnézete bizonyítja, hogy sem vegyülni nem akart soha egyéb népfajjal, sem a' gyűlölség megszüntetésére lényeges lépést nem tett 's az által a' legborzasztóbb catastropháknak tévé ki magát, vagy a' népek kifárodától, egykedvűségétől, vagy a' haladó civilisatiótól várván békes beléptét úgy, mint vegyülnek a' fractiók a' vallási és polgári szabadság lobogói alatt. A' civilisatióra bátran számíthatott, számíthatott az erkölcsök szelédültére, de kifeledé számításából az érzelmek tisztultát, a' civilisatioval egybekötött nemesebb izlés kifejlését, mely az elavult szokásokat, a' század szellemével össze nem férhető balságokat tűri ugyan, de megsértette: az incompatibilitások megszüntetése a' nélkül is a' civilisatio igényei közzé tartozván.

Ha a' leplezők és legyezők, valamint a' bizgatók és uszítók egyenlően kívánják a' sikert, csak az igazságot és semmit egyebet mint a' tiszta igazságot akarhatják egyidőben. Ez által kitünend, hogy az első a' bajon segíteni tulajdonkép nem is akarnak, ők enyhíteni, oltatni kívánnak, a' másíkok pedig még kevésbé akarván javítani, a' betegséggel az egyént irtják ki.

Igen is, követelheti a' társaság, hogy azok, kiket keblébe fogad, vetkezzenek ki mind abból, mi visszataszító és a' homogeneitás fentartó elvét megzavarja. Sarjadékok zagyvája, vegyítve ezek szokásai zagyvájával nem a' nemzetiség tiszta fogalmát jelöli, nem az egynemu társaság alapelveit képezi, nemcsak a' kifejlést nem, de még a' fentarthatást sem biztosítja.

Minden időben visszataszítólag hatott a' földnépeire a' zsidónak hite, vallása és az ezen vallással járó szertartása, kirekesztőlegi bélyegző sajátja, külön álló minden vallásfelekezet mellett; egyike sincs olly távol, olly homlokegyenest ellentett, Europa főbb vagy általánosan bevett vallásaitól, mint a' zsidóé.

Azon traditionalis hite a' zsidónak, hogy mint isten kedvelt népe, az egyéb földnépe feletti uralkodásra van hivatva, hogy az ígért földét megjelendí, hogy éggeli rapportja egy különös küldöttség által fog okvetlenül nyilvánulni 'stb sem a' mai civilisatioval, sem a' józan észszel többé meg nem fér. Hogy pedig ezen hite a' zsidónak, története kezdetétől óta maig fenállott, senki sem tagadta, fenáll-e még ma? nem ünnepélyes nyilatkozást, hanem a' tények nyelvét várjuk be.

Hogy vallásukat a' zsidók, mint minden europai és tán ázsiai vallás-szülőjét egyedüli tökéletesnek és üdvöztítőnek tartják, igen természetes és itt az egyéb vallásfelekezettel bámulatos egybehangzás mutatkozik. De vallási szertartásuk, ünnepjeik, időszámításuk 'stb. szintannyi eltérésre mutatnak és a' polgári életben ezer meg ezer sajnos összeütközésre adákok okot. Mennyiben képes a' zsidó itt javítani, mekkora darabját bírja

meg a' philosophiának, megtud-e győződni itteni reformok szüksége felől?

A' zsidó nevelés execrabilis. Domesticai viszonyai és szokásai ezen execrabilis nevelés gyümölcsei minden időben visszataszíták a' zsidót, mindenütt kizárta őt kebléből a' társaság és betűszerint be is zárta. Amsterdam, Frankfurt, Róma, Pozsony 'stb ezer falu és város ugyanazon rendszabás *). Itt tűnik fel leginkább értelme szavainknak, hogy az erkölcsök, érzelmek és izlés tisztulta, civilisatióink egyik szigorú követelése. — o

(Vége követk.)

R E S P U B L I C A.

Respublica, szabadság gyermeke
'S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a' Rákócziak,
Köszöntelek a' távolból előre!

Most hódolok, midőn még messze vagy,
Midőn még rémes átkozott neved van,
Midőn még a' ki megfeszíteni
Kész tégedet, azt becsülik legjobban.

Most hódolok, most üdvözöllek én,
Hisz akkor ugy is hódolód elég lesz,
Ha a' magasból ellenidre majd
A' véres porba diadallal nézesz.

Mert győzni fogsz, dicső respublica,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,
Miként egy uj, de szent Napoleon
Elfoglalod majd a' kerek világot.

Kit meg nem térít szép szelid szemed,
Hol a' szeretet oltárlángja csillog,
Majd megtéríti azt szilaj kezéd,
Mellyben halálos vésznek kardja villog.

Te léssz a' győző; a' diadal-ív,
Ha elkészül, a' te számodra leszen,
Akár virágos tarka pázsiton,
Akár a' vérnek vörös tengerében!

Szeretném tudni, ott leszek-e én
A' győzedelmi fényes ünnepélyen?
Vagy akkorára már tán elvisz az
Enyészet 's ott lenn tart a' sirba mélyen? —

*) Miért zavarja meg ön a' szép sort, kérdeznék a' minap egy a' zsidó mellől kilépő érseregtagot? Olly bűdös uram, hogy ki nem állhatom; — vala az egyszerű felelet. Ha ezen becsületes polgártársunknak orra bepamutozását ajánljuk temedumul, miként fog ő benünket apostrophálni?

Ha meg nem érem e' nagy ünnepet,
Barátim, emlékezzetek meg rólam . . .
Republikánus vagyok 's az leszek
A' föld alatt is ott a' koporsóban!

Jertek ki hozzám, 's ott kiáltatok
Siromnál éljent a' respublicára,
Meghallom én azt, 's akkor béke száll
Ez üldözött, e' fájó szív porára!

PETŐFI SÁNDOR.

FEJEDELMI BOHÓSÁGOK A' MULT IDŐKBŐL.

Berry hercegnő hajlamát egy lovász a' nagy istállóból nyeré meg, — neve Salvert volt.

De ez is nem sokára a' többieket követé feledékenységre, és helyét La Haye nevű apródja a' hercegnek foglalá el.

Ezen La Haye fiatal ember volt ugyan, de egyáltalán semmi elragadóval sem birt, rút, szálas, sovány, ferde növésű, együgyű és neveletlen volt; mind ennek daczára a' hercegnő, vezéreltetve azon bizarr kedélyfakadások egyik nemétől, mely csak a' szerelem önfejtésével magyarázható, husz Adonissok közül, öt szemelte ki; és két év óta egyetlen szerelme is, kit el nem hagyott. Eleinte lovagjaként vevé magához, később pedig kamarás czimmet ruházá őt fel. De a' közönség, mely szinte szereti czimzetit osztogatni, e' kedvenczét Mindig jelen urnak nevezé, mivel olly szobában aludt, mely a' hercegnőével összefüggött.

De noha ezen szerelmesét állandó kegyével boldogítá, mégsem tulajdonita neki kizárólagosságot, és valóban a' kitüntetett e' megosztást csak szerencsésének tekinthette.

Ezen állandó szenvedélye mellett a' hercegnő szívét még marquis La-rochefoucauld őrségi százados, marquis Bonivert, Berry herceg kamarása és gr. Deide frank őrségi tiszt, indíták meg; — magában értetődik, hogy itt nem fáradozom mind azon szerelmesek neveit fel jegyezni, kik csak árnyékként lebegtek el ezen szerelemteli szív pályáján.

Berry herceg, a' mint tudva van, már régóta hozzá szokott nejének udvarias gyengédségeihez. Híven ragaszkodva Versaillesban felette szerényen lakó komornájához, félénkded ifjú titkolódzásával hódolgatott neki, 's nem ritkán ütközött a' setét folyosokon, és lépcsőzeteken, melyek kedveséhez vezettek, szakácszuhanczokba, kiket szinte a' szerelem vezérelt e' magas régiókba.

De bármi kímélettel nézte is neje gyengeségeit, mégsem tűré soha, hogy a' hercegnő szerelmei tőle az illő tiszteletet megtagadják.

Ezt pedig La Haye többször tette.

Az együgyű azon hiszemenben volt, hogy ő mint a' hercegnő kegyencze, a' herceggel kénye szerint bánhatik, és ennek következtében többször ment el mellette a' nélkül, hogy üdvözlötte volna.

Boszankodva ezen szemtelenségen, a' herceg egy nap e' felől hívével St. Simon herceggel beszélt, ki is azt felelé neki, hogy nagyon sokat tűr.

Valami ismeretlen okból, — mely bizonyosan nem megvetett szerelem, mert e' büntől mindig menten tartotta magát a' hercegnő, — St. Simon ellenszenvvel viseltetett a' hercegnő iránt, 's nem mulasztá el alkalmat, melyben férjét ellene fel bujtogathatta.

Felhasználván tehát a' herceg közöletét, leveleket mutatott neki, melye-

ket a' herczegnő La Hayenek irt, és mellyekben sürgetőleg kéri őt, hogy szökjék meg vele.

Ezen levelek látásán egyszerre megszakadt a' herczeg türelme. —

Hah, ez sok! — kiálta fel. — Még ez estve tudósítom erről a' királyt, ő legalább azon szegyénytől mentend meg, melly rám háramlanék, ha nőm egy illy alávaló suhanczczal megszöknék. — A' király Rambouilletben mulat, oda sietek.

A' herczegnő, kit férjének ezen szenvedélyesen végzett párbeszédéről azonnal tudósítottak, ki is őt Rambouilletbe sietni látá, azonnal sejté, hogy ő volt e' beszélgetés tárgya, 's hogy ez utazás rá nézve kellemetlenséget szülhetne. — Kocsijába ült tehát ő is, és majd nem férjével egy időben ért a' királyhoz.

XIV. Lajos és Maintenon asszonyság a' kertben mulattak; a' herczeg felkeresé őket, 's megjelenése indokát: a' St. Simontól kapott leveleket elejökbe terjeszté.

Ekkor Berry herczegnő jelent meg.

Egyébiránt — mond a' király — a' herczegnő nem szökött meg, hanem itt áll az ön háta mögött.

Ön itt, asszonyom? kiálta megfordulva a' herczeg.

Valóban meg kell vallanom — szóla gunynyal a' herczegnő, miután a' királyt és a' marquise-ét üdvözlötte — ön égbe kiáltó lovagiatlanságot követett el, hogy engem el nem kísért.

Ön igen merész, asszonyom! felele dühödten a' herczeg.

Mivel magam jöttem? Én nem félek.

Hogyan — kiálta Berry herczeg egészen magán kívül — ön nem fél, a' midőn én önt, ezen gyalázatos levelek bizonylata által igazolva, vádolom?

Lám! lám! mi keveset bizhatik az ember herczeg ur szavában. Most két esztendeje egyezkedésre léptünk; én hive maradtam szavamnak, ön megszegte azt, és mégis ön az, a' ki vádolgat.

Tehát én behunyjam szememet, midőn kegyed lovásszal szerelmeskedik.

Nem kimélettel néztem-e én önt egy komorna karjai közt?

Hagyjanak fel önök ezen szemrehányásokkal, mellyek illy magas rangú személyekhez méltatlanok, — mondá XIV. Lajos . . . . .

Tehát kérem méltóztassék a' herczegnőt zárdába parancsolni: — válaszolá Berry herczeg.

Vagy inkább a' herceget egészsége kedvére az örültek házába, — folytatá a' herczegnő.

A' herczegnő még alig végezte volt e' szavait, midőn férje lábát, szerencsétlenségére vadászsaruval ellátva, testének olly részén érzé, melly eddig csak a' legkényelmesb párnákon szokott nyugodni.

A' herczegnőt tébolyodás fogá el, és földre is rogyott volna, ha Maintenon asszonyság nem segíti őt egyensulya megtartásában. — A' herczegnő lángolva szégyenében, fulladozva mérgében, szótlanul távozott, és kocsijába vetvén magát, vissza vágatott Versaillesba.

Asszonyainak azt mondá, hogy elesett, mert kérdezni akará őket nem lát-szik-e nyoma e' bárbár tettnek.

Szigoru megvizsgálás után azt állíták, hogy nem látnak semmi nyomot. — De megvan itt a' nyoma — szóla a' herczegnő kezét szívére téve.

XIV. Lajos, fellázadva azon vakmerőségén, mellyet unokája jelenlétében elkövetett, botját emelé fel ellene. — De a' herczeg nem várta meg a' következőt, hanem a' leggyorsabban vissza vonult; úgy hogy ő csupán csak azért sietett volt Rambouilletbe, hogy nejét megrugja, neje pedig csak azért jelent volt meg, hogy megrugassék. —

Mazarin herceg tulzó ember volt, istenfélősége már régen elérte az eszeveszettség határait.

Bolondságai nem voltak, ugyan mindig nevetségesek, vagy mulattatók, de annál szebb számuk, és a' szomszédság papsága ide még azt is számolta, hogy mindig bátran nyulhatott pénzes ládájába. De felette furcsa az: hogy Mazarin, minden orthodoxyája daczára, fatalista volt, és erősen hitte, hogy isten az emberre valamint sorsát, ugy hivatalát, is rá méri.

Ennek következtében egy nap sorshuzást rendelt összes hivatalairól, és így a' szakács főügynök, a' kocsis titkár, a' lovász főszakácsa lett. — Elgondolhatja az olvasó, milly zavarban voltak ezen szegény, rendes hatáskörükből kiszakított szolgák; — egyedül a' kertész, ki egész életét a' virágok ápolásával tölté, fejtett ki nagy ügyességet, mint pinczester. Ezen derék ember t. i. szokva levén az öntözéshez most is öntött, de a' garadra és minden isten adta nap részen hagyta el uraságának föld alatti birtokát.

Ezen fatalismus következtében a' herceg egy nap minden szolgálát elűzte, mivel olly tüzvést fojtottak el, melly a' herceg egyik legszebb palotáját indult hamuvá égetni. Ő t. i. azt állítá, hogy ezen istentelen buzgalom által a' gazemberek az isten szent akaratának valósulását gátolák.

Azonban legszilárdabb erénye ezen jámbor hercegnek szüzessége volt, és alkalmasint ez volt forrása azon örökös meghasonlásnak, mellyben a' herceg és neje éltek.

Ősz korában a' herceg ezen szüzességét annyira vitte, hogy egykor vásárnap, haza érvén a' vécsernyéből valamennyi javain lakó leány- és asszonyoknak a' tehenek fejését megtiltatta — nehogy ezen munkálás által erény-ellenes gondolatokra vetemedjenek.

O te festője a' Tartüffenek! isteni festményed ezen jellemvonalnak mé g hiányában volt!

De itt még érdekesebb adattal szolgálunk:

Azon Mazarin hercegnő, ki Richelieu marquisval a' Chailloti zárdából megszökött — valamint Bellefonds grófnő, ki ezen megszökéshez segédkezet nyújtott, mindketten Mazarin herceg leányai voltak.

Nem tudjuk, azért-e hogy ezek már zsenge korokban nagy hajlamot mutattak a' bőkezű kedveskedésekre, vagy csupán elővigyázatból tette-e, elég az hozzá, hogy atyjok egyszer csak eltökélte magában még ideje korán gátot vetni azon tévedéseknek, mellyekre leányai szépségök által (mit ő vészthozónak nevezte) ragadtathatnának. —

Ezen eltökélés létesítése végett egy nap leányait magához rendelé, és ezek azonnal siettek is engedelmeskedni.

Beléptükkor csak keveset figyeltek egy szálás tömött szakállu feltünő öltözött emberre, ki ujján 10 hamis kövü gyűrűt hordott.

Egy valamivel kíváncsiabb pillanatot vetének egy ezüst tálra, mellyen több horgos, éles és hegyes aczél műszerek fekvének.

De minthogy ide rendeltetésüknek sem a' tömött szakálu emberrel, sem ezen műszerekkel semmi közük nem lehetett volna, tehát nem is foglalkoztatták azokkal gondolatjaikat, hanem, kérék atyjokat, hogy parancsoljon.

Leányaim — szóla most Mazarin — ti tudjátok milly nagy becsben áll előttem az erény, 's mennyire ohajtom, hogy ennek szent ösvényéről soha sem távozzatok. Hogy tehát benneteket a' tévely veszélyétől, és a' büntől megóvjalak, a' baj gyökét és kutforrását akarom kiirtatni. Azért tehát itt szépen rendre leültök e' székre, és azon jó ur ott mindegyiteknek két-két fogát fogja ki-rántani.

Két fogat!? — sikoltának elrémulten a' leányok.

Igen is, — felele az atya — a' két előlső fogatokat. Ezen gondolatot isten sugalta Ielkembe, hogy benneteket megfoszszalak a' természet azon vészeli

ajándokától, melyet szépségnek neveznek. — Hát csak üljétek le, kedvesim; csak kétszer nyuland e' derék ügyes művész fogaitokhoz', 's ohajtásom teljesítve lesz.

És minden fájdalom nélkül; — biztatá őket a' fogművész, 's műszerét forgatván, előre lépett.

Hozzám ne közelítsen ön! — rikolta az ifjabbik, és a' tálon fekvő legélesebb műszerek egyikét megragadja.

Nehéz végig elgondolni, mint végződött volna ezen jelenet, ha ép e' perczben nem lép be egy inas, urának egy levelet átadandó.

A' lyánkák éltek az alkalommal, kiillantak a' nyitva maradt ajtón 's szobájukba repülván elzárkóztak, 's ajtajokat eltorlaszolák.

Utána való nap a' herczeg esztelensége más irányt vőn, — nem beszélt többé az elővő-műtétről; — leányai pedig birtokában maradtak előlső fogaiknak, szépségöknek, és a' megkisértetésnek, — 's a' mint mondják, jól felhasználták mind a' hármat. —

OEIL DE BOEUF.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

IV.

Junius 11. 1848.

Azon állításomat, hogy Priesznitz semmi szín alatt nem enged izzadni, így módosítom: ritka esetben, 's bizonyos bajokban egyáltalában nem. Jelenleg 300-on felül vagyunk itt, 's mindössze öt hat ha izzad. Ez leginkább acutus bajokban történik. Annyi tehát minden esetre igaz: hogy az izzasztás végkép kiküszöbölve nincs, de korán sem úgy mint hajdan, hat nyolez, hanem legfőlebb egy két óráig történik.

Priesznitz, mint mondtam, betegeivel egy asztalról, és eledelből eszik. Az asztalnál, mindenkinek bizonyos helye van. Reggel este: tej és vaj, délben: hús, főzelék tészta a' rendes eledel. Van olykor friss sódar is, leves sóha. Az étel lágymelegen, vagy éppen hidegen adatik fel.

Priesznitz nagy tereme, barátom! az étvágycsakra; soha sem láttál eledetben olyan evést, minőt e' víz által kiéhezett, folytonos mozgás által meghajtott nép teszen!

Különösen, van itt egy drágalátos sütemény: Priesznitz-kenyérnek hívják; aligha nem soványabb annál, mit némely udvarokban az agaraknak, sőt annál is mit a' cselédeknek sütnék. Ha valakinek a' gyomra igen el van gyengülve, fáj, rágása van, vagy étvágycsakra nincs: Priesznitz-kenyeret kell ennie savanyu tejjel, és okvetlen helyre jön. Nem sömlye- vagy köménymagos leveske itt a' betegnek, hanem masszív gombócok! hadd birkozzék a' gyomor, úgy erősödik. Olyan betegek jönnek ide gyakran: hogy a' legkönnyebb eledelt sem képes többé megbírní gyomruk, 's néhány hét múlva, esznek mint a' farkas, még pedig húst.

A' nagy terem egyik szögletében újságok állanak, a' másokban zongora, mulathatja magát a' kinek tetszik. Van itt még egy nagy, és becses földképe Európának, franciaia készítmény, gyönyörű műdarab! Csak úgy utazgatok rajta az ujjommal, ilyen formán: Graefenberg-től egy ugrás Boroszló, innen vaspályán nyolez óra Berlin, — azután Hamburg . . . ah itt van a' tengeren Helgoland . . . Frankfurt! 's egyszer csak azon veszem észre hogy Párisban vagyok. Ah barátom! ha az ember lelkének vágyból szárnya nő, mért nincs hóna alatt is egy pár?! De hiszen itt vannak a' vasutak! Igaz! de mért nem vagyok hát független!?

Vasárnaponként, a' freywaldai zenészek mulattatják a' gyógyvendégeket; ilyenkor aztán tíz óráig is eltánczolnak a' jólábuak.

Graefenberg azon egyetlen hely tán a' világon, hol az aristocraták számához mérve, legkevesebb fész és gög van; mivelhogy az ember, ha szenyved, egy kissé megadja magát, és mivel nem igen sokat adunk egymásra.

Néha népies mulatság is rendeztetik; a' pórfiúk versenyt futnak, birkoznak, másznak. Egypárszor az angol vendégek a' híres öklözésben mutatták magokat. Ilyenkor a' zászlók is kirakatnak. Ott lobognak csak nem minden valamire való nemzetek színei; a' csillagos éjszakamerikaitól a' morváig. Jól esett olvasnom a' sokszor hallott, de meg nem únt ígétet: Hazádnak rendületlenül! a' magyar zászló igen szép; háromszáz pengő forintba került. A' zászlók kiállításánál is azt vettem észre, mit a' forrásemlékek emelésénél: t. i. az emelkedő fényüzési maniát; eddig a' magyar zászló volt legszebb; most a' csehek ezer-száz pengő forinton csináltattak egy dúsgazdag zászlót. A' közepén Csehország czimere, az oroszlány alatt ez áll: Hűség és erő.

Ollykor, szavalattal összekötött hangverseny is rendeztetik; szereplők, természetesen a' gyógyvendégek közül vállalkoznak. Ez belépti díj mellett történik a' szegények számára. Ki lenne elég szerénytelen ilyen helyen bírálgatni? Nem annyira a' művészetet, mint a' jó czélt kell tekinteni. És a' világon tán csak Dublinban van több kéregető és koldus mint itt, igazi és naplopó együtt. Olly classicitásra is vitték a' koldulási szemtelenséget: hogy ha egyszer meglepnek, nincs többé út és mód tőlök megszabadulni. Hatszor nyitják be ajtódat ha ötször elutasítád; két dülő földre elgisérnek sáпитozva, míg csak zsebedbe nem nyulsz; kivált a' gyógyvendégekre annyira rákaptak: hogy az ivóütköt meglátván oldaladon, az is kér, a' kinek eszében sem volt különben. Láttam egy napszámot: Graefenbergből a' Zsafia-forráshoz téglát talicskázott, 's minden pillanatban megállt, hogy alamizsnát kérjen; és ezzel két czélt ért el: negyed-résznit dolgozott mint illett volna, 's a' mellékeresetül használt koldulásból is kapott egy két garast.

Priesznitznek, asztal felett mondják el többnyire vendégei, bajaikat és gyógyjelenségeiket; 's illy móddal hát nyolcz száz embernek is elég egy maga Priesznitz; különben alig volna képzelhető: hogy ennyi embernek, külön-külön lakására menjen. Én már két hete hogy nem beszéltem Priesznitztel, 's még két hétig sem fogok, ha csak hirtelen valami változás nem ér.

Ő különben mindent elkövet: hogy külön nyelvű és állapotu vendégeinek szórakozást szerezzen.

V.

Jun. 15. 1848.

A' gyógyvendégek összesége áll leginkább Európa nemzeteiből, de Ázsia, Afrika és Amerikából is van egy pár példány. Különösen Amerikából van itt egy csodaszép leány, engedd meg hogy ne fogjak rajzolásába, mert az énekes-könyv szavaival:

Én ha a' napfénybe mártanám is ecsetem:

— — — — árnyékát sem festhetem.

A' török ritkaság. Reggel öt órákor már látni a' fenyves sétányain, jó rossz időben egy aránt: férfit, nőt, fiút, leányt; a' kényes és gyöngéd hölgyecskék is felhúzzák itt a' veres bagariát, és nem tíz órákor kelnek föl; persze, mert nem esti tizenegy után jönnek ki az operából.

Az öltözködés mindkét nemnél egyszerű.

Ide szürok egy pár gyakorlati jegyzetet: Graefenbergbe, kivált férfi, ne hozzon sok ruhát, de annál több fehérműt és ágybelit; ne ijedjen meg a' duzzadt párnazsáktól ha kétszáz mértföldnyiről jön is; gőzösön és vaspályán

csekélységet fizet érte, 's ösmert, tiszta ágya lesz; ellenben ha nem hoz, sok pénzt kihány, isten tudja, hány beteg által használt ágya lesz.

De térjünk vissza a' vendégekre:

Az idegent különös érzés fogja el, ennyi szenvedő ember látására; angyal-szép hölgyek, erőteljes ifjak, sántán bénán; öszvesült lánykák, agg gyermekek élénk szájalmat költenek. Nem tudom hogyan van vele más, én az érzések három fokán mentem át idejöttömkor. Először mély fájdalom szállt meg e' nagy kórház látására; azután boszantani kezdett ez a' sok mindenféle arcz, betegség, és magaviselet; különösen néhány kép vált ki a' tömegből, melly csak nem kiállhatlan volt előttem; végre közönyösségre estem, mint a' többiek. Vannak itt olyan betegek is kik lovon vagy számaron teszik sétájukat, mivel állni nem bírnak.

Én a' gyógyvendégeket három osztályba sorozom:

1-ör A' dühös priesznitzisták. 2-or A' mérsékeltek. 3-or A' schimpfelök.

Hogy az első osztályukat, kiknek egy harmada rásztkóros, megkülönböztethesse az ember a' futó bolondoktól: jó szem kell hozzá. Ezek a' megcsipetlenségig lenyirt hajjal, nyitott mellel, gyakran mezitláb, és hajadon fővel futkároznak egész nap. Ezen kifejezést pedig „hajadon fővel“ ne úgy értsd, hogy olykor-olykor leveszik fővegöket; nem! hanem azt örökre elhajítják, úgy: hogy öltözetökhöz sem téiben sem nyárban nem tartozik a' főveg.

Van itt ezeknek egy kitünő példánya, közönségesen „Landrath“-nak hívják, minthogy az is Sileziában; itt van már néhány év óta; de hogy még semmi szándoka elmenni: megtetszik abból, mert igen derék szállást fogadott magának, azaz 30,000 pengő forintos házat építtetett Freywaldauban.

Gyönyörű ember ez barátom! egész filosófiámra szükség van hogy határa ne fakadjak ha meglátom, hajadon fővel meztelen lábszárakkal szünet nélkül fut és fű. Már messziről hallja az ember az erdőben hogy a' Landrath jön. Ő mindenütt jár, mindenütt van, völgyben, zuhanyoknál, tetőkön, forrásoknál, ő mindenütt jelen való. Fű és fut, valóságos élő locomotiv.

Az a' baja van mind mondja: hogy a' bőri szűk! mennyi collegája jöhetne ennek Magyarországból, ha mind ide szállítanók, kinek ilyen baja van, azaz nem fér a' bőrében.

Nem tudom mikor gyógyul ki, mivel már idős, pedig:

„Je länger ein Narr lebt auf Erden:

Desto thöricher wird er werden!“

A' mult évek valamelyikében egy pajkos lengyel igen felültette a' jó urat; látván t. i. a' lengyel a' graefenbergi nagy ház ablakából hogy Freywaldau felől a' Landrath jön: hirtelen lefutott egy ingben és mezitláb, a' „Hausquelle“-hez, 's csikorgó téiben hónalját megmosta vízzel. Párbeszéd keletkezett pedig közöttök ilyenformán: Landrath: Mit csinál itt? Lengyel: Hűtözöm, igen melegem van! Landrath: Ah, lehetetlen! hiszen rémitő hideg van! Lengyel: De úgy van pedig, most jövök így a' mint lát a' Priesznitz-forrástól egészen megizzadtam, ha nem hiszi tapints a' hónaljamat! — És a' jámbor megtapintván: csakugyan úgy találta. No ezt magam is megpróbálom monda. Nem tudom sikerült-e neki, elég az hozzá hogy minden forrásnál jól iszik, mosdik, fut és fű.

Fű pedig azért mert tüdeje által bőrét szándoka kitágítani. Étvágya iszonyú, nem fogy, de eltűnik előle az eledel.

Jó kilátás van pedig hogy ezen érdekes jelenethez, még sokáig lesz Graefenbergnek szerencséje; mivel már „kis Landrath“ is van. Tíz esztendő forma gyermekét hűségesen tanítja már az öreg, mint a' vén sas repülni a' fiát. — Épen olyan ruhába huzta, minőben ő maga jár, haját tövig lenyiratta; sőt vannak tanúk, kik látták az erdőben, mint adott az öreg fiának leczkét a' „fűvásban.“

Elöl az öreg, utána a' fiu koczog. Mulattató jelenet!

Ime előtted áll a' dühös priesznitzisták egy kitünő példánya, hanem meg kell vallani: hogy ilyen nincs is több.

Második osztály, a' mérsékelteké.

VI.

Junius 19. 1848.

Magam is a' mérsékeltek osztályába tartozom. Lelkiismeretesen elvégzem curámat; jókor kelek, jókor fekszem; egy pár német mértföldet járkálok, nyolcz tiz iteze vizet megiszom naponként. Priesznitz- és a' vízhez teljes bizalmam van; legfőlebb az aggaszt, hogy nem lehetek annyi ideig itt, mennyit meggyógyulhatásom igényelne. Különben megadom magamat sorsomnak, 's mihelyt menni kell: megyek; mint egy barátomat a' minap, egy hónapi itt léte után, haza parancsolta a' felesége. Oh boldog családi élet! miért érzik meg rajtad annyira a' papucs-szag?

A' harmadik osztály a' „schimpfelöké.“ Ezek szüntelen panaszkodnak: hogy nekik a' vizcúra nem használ; hogy nem is ér az semmit! Priesznitzre háza megett nyelvelnek; a' kosztot rosznak, a' szállást alkalmatlannak találják; szüntelen haza készülnek, de mindig itt maradnak.

Ezekkel legtöbb baja van Priesznitznek, még végre egyik vagy másikhoz oda küldi a' titoknokát, ki a' szállást egész tisztelettel felmondja. Ezt egyébaránt az olyanok is könnyen megkapják: kik a' curát szemérmetlenül kezelik.

A' schimpfelökből lesznek az „apostaták“, kik a' kapufélfától vévén búcsút átszöknek Schrotthoz, Lindewiesébe.

Lindewiese egy órányira van Graefenberg-től, hol a' zsemlye- és borral curáló Schrott lakik. Honnan egy két szemtelen emissarius mindig csavarog Freywaldauban, csábitni a' vizcurásokat, és hazudozni öl számra. Ezek épen olyan színben vannak: mint mikor a' fekete földet sárga agyaggal keverik össze, 's midőn azt hallja az ember hogy ők egészségesek: nem tudja szánja-e vagy mosolyogja őket.

Schrott, csupán száraz zsemlyét hagy enni, 's minden harmad-negyed nap, egy messzely meleg borocskát inni betegeinek. Ez így tart 14 napig, akkor tökéletesen leitatja őket; nyolcz nap azután rendesen élnek, hogy a' test erősödjék, de vizet akkor sem isznak; 's ismét úgy jön a' 14 napos mulatság, míg a' beteg meggyógyul — vagy meghal, — vagy megszökik. Hat nyolcz óráig izzaszt napjában. Vízét mondom sohsem isznak. „Ah, a' víz méreg!“ mint nekem egy Schrottista nagy képpel mondá.

En orvos nem vagyok. Azt mondják némelyek: hogy Schrott modorát még sem lehet nagyon nevetni; 's hogy sok szerencsés curát tett már; én mondom: nem értek hozzá; annyi igaz hogy valódi lócúra!

Hova járnak többen, ide-e vagy oda? említnem sem szükség. Lindewiesében jelenleg van nyolcz, Graefenbergben vagy 300 beteg; ott évenként 30; itt 8—9 száz fordul meg. Schrott, rémitően szidja Priesznitzet; Priesznitz csak mosolyogja Schrottot. Látni való: kié a' győzelem?

Egyébiránt, az igen nagy kár, hogy ez a' Priesznitz legkisebb gondot sem fordít a' vizcurára, mint rendszeres tudományra; csak legalább írta, jegyezne valamit, de azt sem teszi. Vagy szerkesztene egy „Kóresemények könyvét“, melybe vagy ő, vagy maga a' beteg jegyezné fel ide jöttét, elmentét, baját, és gyógyulása lépcsőzeteit, szóval tapasztalatait. — De fájdalom itt semmi sincs. Igaz: hogy a' vizcúra, alapban, aligha vesz el valaha; de a' rendszer még hiányzik; 's annak kifejlésére, ki tehetne többet mint Priesznitz?

Tavasszal, a' mint a' forradalom hire, mint a' telegraph elfutott Európa

népei között: Graefenbergben is volt egy kis ribillio. Ugy vert ugyan is a' szél: hogy a' lindewiesick rátörnek az idevalókra, 's egy este bizonyos katonatiszt, lármát üt Graefenbergben: hogy a' völgyön valami 80 embert lát közeledni; a' hirrel, fellármázta a' tisztelt vitéz úr, az alvó Freywaldaut is; erre az egész város és fordó talpra állt; a' sok mankós kórvitéz, karddal puskával várta az ütközetet; és várta majd hajnalig, de biz az ellenség csak nem jött; — reggel kisült: hogy a' 80 ember — három ló volt.

Tán sehol sem politizálnak annyit, 's olly különböző szempontokból az emberek, mint itt; alig várják a' naponként jövő postát, melly ujságokat hoz, 's leveleket Európa külön részeiből. Aztán van a' nyilvános és magánhírek fellett vita és beszéd, kivált most, e' háborgós időben.

Igaz, hogy visszahívják a' magyarok hazánkból a' katonaságot? kérdi az olasz. Minden esetre vissza! Derék! szól az olasz. Borzasztó! szól az ausztriai, azután vita keletkezik. Hátha még azt mondjuk a' sógornak: hogy nem fizetjük a' státusadósságot! olyan képet csinál, mint egy méregbejött pulykagunár. A' franczia büszke a' forradalmi napokra; az angol nem sokat gondol az egész dologgal. A' cseh a' „swornostrol“ beszél és azt mondja: hogy Morva és Silezia a' cseh koronához tartozik. A' lengyel remél. Az orosz meg van, mint egy jeges medve: nem igen beszél: tudván a' német költővel, hogy „a' fejedelmeknek hosszú keze van!“ 's ide is elérhet.

Van itt egy Quacker is; becsületes humánus arc; apró szolgálatait maga végzi. Senkit nem süvegel, 's mindenkit te-gez, vallása tana szerint. Azonban valamelyik pajkos fiatal, megtanította e' pár német szóra: Leben Sie wohl! 's ő ezt jó lelkiismerettel mondja mindenkinek, nem is gyanítván: hogy ez nem te-gezés.

A' nemzetőrség itt is felállott. Tömörzsi fiúk, de jól mozognak.

Jelenleg, magyarok 15 körül vagyunk!

TOMPA.

CHARIVARI.

Országgyűlési lírkák.

* * . . . y . . . y táblabíró ur számadása, mellyel ő saját magának szokott az elköltött idővel beszámolni:

B e v é t e l: 24 óra.

K i a d á s: Öltözködni, vetkőzödni: sarkantyus csizmát felhuzni, ugyan azt lehuzni, nyakravalót megkötni, órát felhuzni, bajuszt kikenni	1 és 1/2 óra.
Reggelizni, a' minisrelnök ablaka előtt elmenni, annak, vagy van ott, vagy nincs, alászolgáját mondani	1/2 óra.
Frizérenél, ujságokat, pletykákat hallgatni	1/2 óra.
Gyerekeket felpofozni, kik az utczán a' Martiust árulják	35 perc.
A' quártélyomtól a' redoutig menni és vissza	1 óra 25 perc.
A' ministeri képeket sorra nézni az auslagokban	2 és 1/2 óra.
Ebédelni és fogat piszkálni	2 óra.
Várni míg a' bankót felváltják	1/2 óra.
Beülni a' kioszkba, valakit lesni, a' ki nem jön, várni, míg a' fagyalt elolvad	1 óra.
A' Széchényi ligetben ácsorogni, muzsikát hallgatni	48 perc.
Ő felségeért és magas családjáért reggel és este imádkozni	12 perc.

Vacsorálni	1 óra.
Várakozni, míg a' kapus kinyitja az ajtót, csengetni és zaka- tolni	$\frac{1}{2}$ óra 27 percz.
Lefekünni, imádkozni, és alunni	7 óra.

Összesen . 20 óra 27 percz.

Ur isten! hát a' többi hova lett? Hova tettünk 3 órát és 33 percet az ország öt forint ára idejéből? Na — az volna még szép, ha többet vettem volna be, mint a' mennyit kiadtam.

Ugy! richtig. Most jut eszembe. Negyed fél óráig ásitottam a' redoutban. Három perczig mondtam azt, hogy „pártolom“ és közbe-közbe „halljuk“-ot kiabáltam: hogy el ne alugyam. Majd el is feledtem.

Summa summarum 24 óra.

* * X. helységben a' jobbágyok neki estek a' földesur erdejének 's kezdék vágni, mondván:

Szabadság van most!

Ekkor az ott szállásoló katonaság a' helység gulyáját vette repressaliák alá, 's levágatta a' legszebbik tulkot mondván: szabadság van most.

De már így még sem jól lesz, gondolák amazok 's kölcsönösen eleugedték egymásnak a' szabadságot.

* * Füreden egy időben nagy divat volt: hogy az uracsok kiusztak a' Balatonba 's onnét kukucsáltak be a' tó felől fedetlen fürdőkbe, az ott sans gène lubiczoló hölgyeknek gyakori ijedelmére.

Egyszer egy dáma, a' mint véletlenül hátrapillant, rémülten látja, mint bámul reá a' vizbeni rácsan keresztül egy iszonyu veresszakállú fő! — A' hölgy sem volt rest, megkapja a' vizben uszó véghetetlen szakállt egyik markával 's elkezdi pofozni jobbra balra a' másik tenyerével a' szabadulni nem tudót; „nesze te szemtelen zsidó! nesze! máskor is ide jöjj! pif, páf! innen is amonnan is, 's mikor aztán jól megtépte és megpüfölte, akkor elereszté, még egyszer utána kiáltva: te zsidó.

Pedig tudta: hogy az nem volt zsidó.

Másnap gróf Z. nem győzött a' vele találkozóknak felelgetni: hogy miért vette le szép nagy szöke szakállát?

* * Egy különben derék ember, azt mondá: hogy Galliczia is Magyarországhoz tartozik.

Ez is olyanformán jön ki, mint mikor az egyszeri cigánytól kérdezték:

„Kié ez a' kilencz mez telen purdé?“

A' cigány meg azt felelé rá: nyolecz az enyim, a' kilenczediket is én ruházom.

* * Az egész világnak csak politica kell.

Még a' gyapjunak sincs kelete.

Ezért teremnek hát a' bárányok is gyapju helyett political eszmefuttatásokat.

* * A' miniszerelnök Batthyányi napról napra népszerűbb kezd lenni.

Estenként színházba jár, még pedig gyalog, ott a' Martiust olvassa, a' kioszkban fagyaltotzik, eljár vacsorázni az aranykézbe, lovait gyakran maga hajtja, a' nélkül hogy inast vinne magával 's öltözetében a' legegyszerűbb a' világon.

* * Báró L*-nak az a' jó szokása volt: hogy a' kutyaainak emberi neveket adott: Lajos, Imre, Márton, Izabella! Mind iszonyu komondorok.

Egyszer egy cigány megütötte egy agarát, ki nagyon ugatott utána.

A' báró fülön csipi a' cigányt; „hát te ilyen amollyan, hogy merted megütni az én Lajosomat.“

„Jaj nagyságos uram, kiált megrettenve a' cigány én biz azt gondoltam: hogy kutya.“

* * * A' halászkok petitiót akarnak beadni a' ministeriumhoz.

Ki ellen? A' gőzhajók ellen.

Minden halat elkergetnek a' Dunából.

* * * Az erdélyi oláhok az uniót új királynak hitték, kiért a' régít le akarják tenni.

Komáromban még ennél is odább vannak egy némelly igazhivő catholicus atyánkfiai.

Ezek azt hiszik: hogy az unio új vallás, mely a' Krisztust tagadja.

* * * Egy *-i nemzetőr 's egy bácskai rácز véletlenül találkoznak egy ut-féli csárdában.

Egy pohár borra tért be mind a' kettő 's ben a' vendégházban egyes egyedül vannak, tanuk nélkül férfi-férfi ellen.

Egyet sem szólnak, hanem kardot rántanak hátukat a' falnak vetik és sokáig nézik egymást emberevő szemmel.

— Meghalsz ma! szól az egyik.

— Leváglok, mormogja a' másik.

— Élve innen ketten el nem megyünk.

— De még halva sem.

— Hanem — mit szólsz hozzá magyar szomszéd? ne innánk meg előbb a' borunkat, ha már meghozattuk, azután is rá érünk egymást leapritni.

— Nem bánom, először a' boromat, azután a' véreket!

Első pohár . . . . .

— Éljen Mészáros!!!

— Zsivio Jellacic!!!

Második pohár . . . . .

— Hová való kend atyafi?

— Torontálba.

— Hisz úgy szomszédok vagyunk.

— Üssünk össze! (már mint poharat).

— Éljen!! Zsivio!

Harmadik pohár . . . . .

— Ki is éljen hát?

— Nem tudom én, talán mink magunk?

— De minekünk, ha jól jut eszembe, egymást meg kellene ölni.

— Meg ám. Pedig mingyárt.

— Csak azt nem tudom: hogy miért?

— A' szabadságért!

— Ugy van, a' szabadságért! Igyunk még egyet. Éljen! Zsivio!

Negyedik pohár . . . . .

— Szomszéd, van kendnek felesége?

— Van ám, hát kendnek?

— Nekem meg fiaim vannak.

— Mi lesz belőlük, ha mi egymást levágjuk? Igyunk még egyet.

Ötödik pohár . . . . .

— Bántottam én kendet valaha egy ujjal is.

— Soha engem, még az öreg apja sem.

— Hát haragszik rám szomszéd?

— Eb, a' ki haragszik, hiszen nem német kend.

* * * Mint lettek az emberek hajdan hercegekké?

Dicsőségesen országglott főkötős királyunk, Mária Theresia, ki uralkodása utolsó éveiben a' szó teljes értelmében népek anyja volt, egyszer a' prágai vár-hegyen lefelé kocsikázván, hintájának kerékkötője elszakadt 's a' hegy lejtőjén aláfelé rohanó hintó már-már semmivé teendő vala a' pragmática sanctiót, midőn egy az utfélen lakozó kovács mester odangrott, megragadta izmos kezeivel

a' republicanus tendentiájú szekeret 's eképen a' fölséges kezeket és lábakat megmenté az összetöréstől.

Ez a' kovácmester lett később herczeg Kolowráth.

'S ha még hozzá tesszük: hogy Kolowráthnak egy csinos, természetes, jól kinőtt katona fia volt, kit Mária Theresia udvarában neveltetett, az egész sorsfordulatot senki sem fogja valami bámulatosan természetfölöttinek találni.

* * Egy ember adós volt a' másiknak 26 forinttal.

Hogy a' csudák ki ne menjenek a' divatból megadott neki belőle 25-öt.

— Még egy forint hátra van, aggatózék a' hitelező.

— Isten neki, viszonz az adós egész resignatióval, maradjon az az egy interes fejében.

* * Biztos recipe az ellen: hogy az embert a' háboruban golyó ne találja.

A' mint meglátod: hogy valakit lelőttek, állj a' helyére.

Lefebre híres mathematicus kiszámította: hogy ugy áll, mint 11,000 az 1-hez az a' valószínűség: hogy oda többet nem fognak lőni.

* * Egy — nem tudni mi okbul — hazatért nemzetőr hosszasan dicsekvék vele: hogy ő a' csatában két rácnak levágta a' lábát.

— Mért nem inkább a' fejét vágtad le? kérdék a' vitéztől.

— Mert már azt levágta valaki, mire én oda jutottam.

* * Egressy Gábor is lement a' táborba fiát a' csatákban védeni.

Irák: hogy ott most gyönyörű vig világ van. Szentkirályi háromkrajczárért méreti a' bort, ugyan annyiért a' húsnak fontját.

Az önkénytesek és nemzetőrök a' mi ökröt és lovat a' ráczoktul elvesznek, azt magyar parasztoknak adják el, néha egész szekeret lovastul háromhuszasért.

Igen épületes még azon fölfedezés: hogy mind azon tiszték, (egy pár magyar érzelmüt kivéve) kik a' Közönyben, mint magukat kitüntettek, czifra dicsériadákkal halmoztatnak el, rendesen vagy nincsenek ott az ütközetben, vagy eltűnnek onnan.

* * Mészáros hadigőzösünk szerencsésen hazaérkezett.

Tegnapelőtt lement a' ráczokra 's ma már itthon van.

Mindenütt jó, de legjobb itthon: gondolja magában táblabíró gőzös ur.

Visszajövetelének okait sokan sokféleképp iparkodnak kitalálni. Egyik azt hiszi: hogy csak a' zsebkendőjét felejtette itthon 's azért jött vissza. Másik, a' ki már okosabb, oda magyarázza a' dolgot: hogy de bizony meghallotta: hogy patronusa sanctus Mészáros szinte le készül a' táborba 's meg akarta neki gazdálkodni a' forspontot. Kik elvégre nagyon értenek a' dologhoz, ugy fejtik meg a' tengeri flotta váratlan visszaérkezését, hogy a' Dunában a' ráczok számtalan tunneleket, rejtett minákat, batterias zátonyokat rejtettek el, melyektől a' flotta keresztül nem vitorlázhathott.

Vannak obscurus emberek, kik azt is beszélik: hogy biz annak fele uton megromlott a' gépezete 's azért jött vissza.

Ezen embereken csak sajnálkozni lehet.

Szegények! Azt tenni fel egy gőzsről, melynek neve Mészáros: hogy annak gépezete megromolhatik.

Boldogtalanok! Azt tenni fel a' gőzhajó társaságról, melynek nagymestere gróf Széchényi István: hogy az a' magyar legelső flottához a' legutolsó, legrosszabb hajóját fogja kiválasztani.

Nekünk ezt két hét előtt is mondták már, mielőtt a' gőzös elindult volna, hogy gépezete rossz; mi akkor is azt feleltük e' békéltendőknek:

— Fogjátok be a' szátokat édes hazámfiai, térjete haza, olvassátok szorgalmasan gróf Széchényinek philippicáit Kossuth Lajos ellen, belőle megtanulandjátok: hogy ő nagy hazafi, 's ne beszéljetek dolgokról, melyekhez érteni paraszt ember nem született.

Ki tudja, miért jött vissza most is a' gőzhajó? Hát ha csak cselfogás volt tőle az egész, mellyel a' ráczokat maga után csalogassa 's azután hirtelen visszaforduljon és őket elseperje?

Vagy talán Kecskemét felé akar nekik kerülni?

Hja, az anglusnak semmi sem lehetetlen.

* * A' frankfurti gyűlés megparancsolta az ausztriai monarchiának: hogy zászlóiról vétesse le a' sárga fekete színeket.

De mi magyarok önálló, szabad nemzet lévén, nem engedjük, hogy a' frankfurti gyűlés határozatai a' mi szabad országunkban is teljesüljenek.

Ezért mi nálunk mindenütt fenmaradnak a' sárga fekete színek.

* * A' Pesti Hírlap szerint azon hírre: hogy a' magyar ministerium megbukott, Bécsben rögtön felszöktek a' statuspapirosok a' rendes keletárra.

Ejnye! be könnyű volna így a' németet rá szedni.

A' ministerium egypár hétre elbujna, azt mondanánk: hogy nincs, nem tudjuk hova lett?

Erre a' hírre rögtön felmenne a' papirosok ára; minden öt pengőst tizenhat huszassal váltanának vissza; mi nyakra főre beváltanók minden papirosainkat, 's akkor hirtelen előtünne megint a' ministerium!

Az az egypár heti pauszálás meg sem látszanék a' közügyekben.

* * Megjelent könyvek:

1. Országgyűlési emlék. Szerkeszté Vahot Imre. Kazinczynak igen érdekes naplója van benne. Az egész könyvnek az árát Lisznyay Kalmusnak azon egy verse megéri, melly *M a d a r á s z r a* azt a' cadentiát hozza: hogy „h a d a r á s z” Jó kaynak a' novelláját és Vahot Imrének az 1848-ki országgyűlését Pesten leszámítva, az egész mind végig igen érdekes tanulságos és mulattató.

2. Rákóczy discursusai Császár Ferenczel.

3. Az adós személye, regény, írta Császár Ferencz.

4. A' számkivetett titkos látásai, István Páltól, gyönyörű Lamennaii módorban írt political apocalypsis.

5. A' pecsovicsook utolsó fortélyá, írta Speak Truth András.

6. Váltóbeli adósság, értekezik Császár Ferencz V. Ü. E. A. H. Sz. 's A. M. T. és K. T. R. tagja.

7. Népügy, írta Páris.

8. A' két magyar haza gyógyvizei. Írta Török József. Kiadja a' magyar irodalomtenyésztő társulat.

9. Hit és hontagadó. Írta Horváth Döme.

10. Költeményei egy elevennek fordítva egy halottól. Herwegh után Magos Ernő.

11. Magyarország primásai, második, bővített kiadásban. Hám János hozzáttételével.

12. A' megboldogult tárnokszek, írta Kassay Adolf.

13. Alföldi lapok, írta Ábrányi Emil. Nem confundálandó azon alföldi lapokkal, mellyeket kiad Debreczenben Telegdy Kovách László.

14. A' coelibatus, írta Szabó Richard.

15. Tanoda és egyház. Kiadja Dr. Tavasy Lajos.

16. Magyarország 1848. Írta Elefánty Ferencz. Néphez szóló népszerű könyvecske. Ha jól értesültünk, ezt a' ministerium 40 ezer példányban osztatta ki az országban, meg is érdemelte. Ez már helyes tett volt a' kormánytól, az ilyen népszerű könyvek terjesztése igazán becsületére válik.

16. Magyar nyelvtan, írta Galgoczi Gábor.

Mind ezen könyveket ajánljuk a' közönség figyelmébe, a' ki akarja tudni: hogy mi van bennök? vegye meg és olvassa el.

Ide 's tova különben sem fogjuk hova teleni papiros pénzeinket, legjobb, ha előre maradandó becsü papirosokat veszünk rajtok, könyveket és újságokat,

ezeken legalább mulatja az ember magát, ha pedig a' papiros pénz majd a' nyakán marad maculaturának, azon csak mérgeledni fog. Azért siessünk bankóinkat a' könyvtárusoknál és szerkesztőknel beváltani, míg van idő.

Ó-B e c s e, aug. 2. 1848. Barátom Sándor! Midőn e' sorokat olvasod, már vagy győztünk, vagy a' sz.-tamási sánczok alatt fogom élvezni az örök nyugalom első perceit. 5-ikén fogunk Sz.-Tamás ellen sikra szállani. Itt van a' rácz zsványok főereje összeköttetésben a' római-sánczbelivel. Erősen be vannak sánczolva. E' sánczok ellen bombák nélkül nem boldogulhatván, azokra kell várunk, 's azok mint hallom holnap már megérkeznek; de nem értem, miért kell ezeknek tengelyen hetekig mászniok, 's miért nem Szolnok felé a' Tiszán. Még ide sem a' Würtemberg huszárok, sem a' Székelyek meg nem érkeztek, sőt ezek mint hallani, nem is érkeznek. 6 ágyú tegnap érkezett a' gözösön, 12 fontosak. Mint Török Gábor mondá, kivel utaztam: 56 ágyú fog működni Szent-Tamás alatt. A' megtámadás három oldalról fog egyszerre történni. Sok drága magyar vér ki fog omlani, de győzni fogunk bizonyosan. Fiam a' földvári csatában mindenét elvesztvén most azzal foglalkozom, hogy őt a' rongyból és szennyből kivegyem 's rendbe hozzam. Éjjelenként az itteni seregek táborba szállván a' város körött, ma már az ötödik éjszakát fogom velők a' szabadban tölteni, a' várostól fél órányira Szent-Tamás felé. Tegnapelőtti éjszákán borzasztóan nagyszerű volt. Fiam százada volt egyike az előőrségre kirendelt csapatoknak. Én, látván a' nyugatról közelgő fergeteget egy komisz fika köpennyel láttam el magamat. De 10 órától éjféltűnig dühöngvén a' vihar, sűrű menyköcsattogások között: egész derékig által áztam. E' regényesen sanyaru éjszakához hasonló nyomorúság nem lévén már nekem szokatlan, két óráig jóízűn alvám így lucskosan, álmodván csatákról és győzelemről. És midőn a' zivatar javában ontaná záporát: hátulsó hadainktól hozzánk vig danák hallatszottak,— a' menydörgések nagy zenekarának kíséretében. Ugyanis megettünk a' Cserey őrnagy zászlóaljja volt felállítva; és a' sereg szeretett őrnagyának névünnepet tartá az éjszakán, vállaikon hordozván parancsárjokat e' hős fiak, és dalokat ordítván a' zápornak közepette. Elbámulok azon tapasztaláson hogy lángoló honfi kebel és ifjuság milly sanyaruságot képes kiállani, egyfolytában. Méltán nyugszik ő rajtok e' vészteljes perczekben a' haza vég reménye; mert ők megfogják menteni a' hont, minden árulások, minden ármányok dacára. Itt mind a' mellett hogy most fegyverszünet van, nem volnánk szűkében az érdekes híreknek, mert tudom, hogy Pesten csekélyebb dolgok is, mik innen veszik eredetöket, érdekel birnak. De tapasztalataim egy levélben el nem férnek. A' többek között, tegnap éjjel több ízben vertek táborunkban riadót. Okot adtak erre, az előőrségnek a' kukoriczában lappangó egy pár serviánra tett lövései, 's egy borzasztó esemény. — Egy Késmárki nevű itteni birtokos szállása körött, egy órányira Becsétől, a' ráczok kik tizenhárom szekérrel jöttek oda, Szent-Tamás felől, megtámadták a' magyar mezei munkásokat. Egy leánygyermek ki szerencsésen megmenekült hirül adván ezt a' huszároknak, kik a' szállástól mintegy fél órányira czirkáltak, ezek oda vágatnak, de már ekkor a' ráczok szekereikre kaptak, és igen jó lovaik lévén, őket utól érni lehetetlen volt. Azonban az utolsó koci kereke kiesett, 's a' rajta volt ráczok a' kukoriczába futottak, kiket a' huszárok sokáig hiába kerestek.

E' szerint csupán a' szekér esett birtokukba 4 sárkány lóval, mert ilyeneken szoktak rabolni járni. A' szekérben egy zsákot találtak. Kifordítják tartalmát, és két magyar fő fordul ki belőle! A' szállásra mentek, 's ott találnak egy embert, kinek feje szinte le volt vágva, csak egy kis bőrön tartózkodott. És bent a' házban találnak egy negyedik embert, vállán és tomporán keresztül

lőve. Ezeket még a' mult éjjel behozták a' városba. Épen midőn e' sorokat írom hozták az ötödik hallottat kit a' mezőn találtak. A' negyedik ugyan még nem halt meg. A' rablók vezetői innen átszökött ráczok voltak. A' kis leány kit vinni akartak iszonyuan sikoltván, kérdezik tőle vannak-e szülői, a' leány azt feleli: nincsenek, 's e' szerencsés hazugság megmentette, ledobták a' székéről. Apja pedig ezt egy kéve alól hallgatta, hová menekült. Két béres, kik elfutottak, beszélnek hogy a' zsványok néhány gyermeket vittek el kötözve. Az itteni és vidéki magyar lakosság elkeseredése már a' végső fokra hágott — a' miatt, hogy a' ráczok szabadon rabolhatnak, ölhetnek, 's ők a' ráczot itt helyben, vagy a' hol találják, nem ölhetik. Kivételkép történt tegnapelőtt, hogy a' szent-tamási szállások nagyobb része felgyújtott, mit nem tett más mint magyar. Tegnap is két német fejet hoztak be a' határból. Nagy-Becskekről azt halljuk, hogy az ottani tömlőcből, tíz magyar betyárt, kik a' ráczok ellen szolgálatukat ajánlák, kezességre kibocsátottak. És e' puszták fiai a' rácz tábor mellől még az nap 35 darab marhát hoztak el, más nap pedig már lóháton jöttek elő 45 darab marhával. Valami Czirják nevű rácz ember, különben aradi várparancsnok a' napokban a' római sánczokban volt parlamentirozni, azt mondják, hogy a' ministerium engedelmével az ő ajánlatára. Feleletök a' régi volt. De mire való is volt ez? E' perczben hallom, hogy Verbászon tegnap délután ütközet volt, 's hogy mi győztünk volna; a' többek közt egy szerb főnök és valami Zichy gróf, lovastiszt is elesett. Ugyancsak Verbászon két főfő rácz gazembert felakasztottak. Szent-Tamáson pedig a' leggazdagabb négy birtokost akasztották fel, kik magyar érzelmű ráczok voltak. Itt azonban nem hogy akasztaná őket a' hadi törvényszék, hanem eleresztgeti. Márjasi önkényes kapitány kétszer fogott el ilyen elbocsátott ráczokat. Földvár ügyetlenség, gyávaság és árulás miatt ejtetett ki kezünkől; erre most gyűjtöm az adatokat. Sokat beszélend erről bizonyos Viczmándi nevű huszár hadnagy is, ki most Pestre ment. — Hát azt hallottátok-e, hogy két elfogott gőzösünk a' ráczoknak tesz oda lent szolgálatot, hordván nekik a' tulsó partokról élelmi és hadi szereket és embe-reket; 's e' hajók tisztai a' bécsi gőzösigazgatóságtól kapják fizetéseiket; ezt fülem hallatára beszélte egy ügyvivője a' társaságnak, kivel Szegedig utaztam, 's tán most is ott van. Szépen vagyunk.

Most már bucsuznom is kellene tőled Sándor, de tudja isten, most teljességgel nem vagyok bucsuzási hangulatban, mi azt jelenti, hogy őrszellemem sugalma szerint én tul fogom élni legközelebbi győzelmünket Szent-Tamáson. Egyébiránt bucsuzni gondolatban is lehet, 's erre mindig ráérünk.

Üdvözlöd helyettem barátimat. A' hetvenkedő pesti legényeknek pedig, — kiknek méltóságukon alul van a' rácz ellen harczolni, mert haramia, — azt üzenem: hogy nem az a' kérdés: kivel, hanem hogy miért harczolunk. Istén veled!

EGRESI GÁBOR.

Ó-Verbász alatt a' Jász-Kun táborból, Augst. 2-án 1848. — Szent-Tamás erős fészke a' ráczoknak, és naponként erősödik; egy részben vas sánczai tökéletesbitésén dolgoznak, más részben — mint halljuk — Karlovicz felől fegyveres rokonaik vonulnak be hozzájuk e' városba. —

Julius 31-ki nekünk is érkezett 6 kisdedágyunk; e' nagy puskáknak azonnal meg volt hatásuk, mert a' táborunkbeli gyávákból is vitézek lettenek.

Czirkáló lovasaink az oda hagyott szent-tamási rácz tanyákban a' mit leltek felpredáltak; tömérdek pujkát, ludat, tyukot, kácsát, több kas mézet és mindenféle házi butorokat hordtak el onnan táborunkba, — a' ludnak párja egy iteze bor volt; — némelly Kun lovasnak több holmije van már itt a' táborban,

mint oda haza, — nagyobb gazda itt mint hon. A' másik azt mondja. ha így megy, mire haza tér minden adósságát kifizetheti.

A' prédálás nehányszor jól sikerült. Sokszor megfutamították lovasaink a' kborló ellenséges rácz csapatokat; sőt olykor-olgykor rácz foglyokat is csíptek el, kik közül a' principitus izgatók már az akasztófán függenek quekkerben és fényes bőrtopánkában.

Már egész elbizakodva erejükbe lovassaink csekély számmal engedelem nélkül is megindultak a' megízlelt requisitióra. Azonban tegnap délelőtt póruljártak, mert ekkor is mintegy tizen szokás szerint prédálni — vagy mint ők mondani szokták requirálni — mentek, de alig értek be a' tanyák közzé, a' midőn innen is amonnan is ugráltak elő leshelyeikből a' ráczok, és a' requirens legénységre hosszú puskákból derekasan tüzeltek. Látván lovasaink ellenőkbé a' nagyobb erő, életök megmentése végett futásnak eredtek; de egy közülök a' ráczok által agyon lövetett, a' többi szerencsésen megmenekült. A' hon maradt lovasság értesülvén ez esetről, azonnal böszülten rohant a' rácz tanyák felé, elégtételt venni az elesett tagtársért; de már ekkor ráczot látni sem lehetett. És hogy mégis bosszuvágyokat enyhítsék lovasaink, tüzet vetettek néhány rácz tanyának 's felpörkölék azokat.

Nem nézhetvén ezt a' szent-tamási ráczok, lovasaink ellen — kik a' gyujtogatással foglalkoztak — kukoriczán és aratatlan gabonán keresztül lopva nagy erővel jöttek, de még jókor észrevevén őket miéink, sebes futárt küldtek hozzáuk a' gyalog táborba.

Mintegy délután egy óraker a' dobosok allarmat vertek, 's ezer torokból harsogott „az ellen nagy erővel üt ránk, fegyverre, fegyverre!“ sátor zugba vágtuk kanálainkat — mert épen ebédelénk — és fegyvert fogtunk kezünkbe.

Szemközt mentünk az ellenségnek, — a' csata megkezdődött, két ágyút sűtöttek ránk, de egyik sem talált; — mi szinte kettővel feleltünk nekik, némmeljek állítása szerint az egyik egy rácz kocsi kerekét zuzta szét, a' másik golyó vagy lövés semmi kárt nem okozott. A' lovasság egy része ekkor a' rácz fajra rohant, 's ezek veszélyeztetése végett a' ráczokra kartács golyót röpíteni nem volt tanácsos. A' szerbek — mert mind azok voltak — megfutottak.

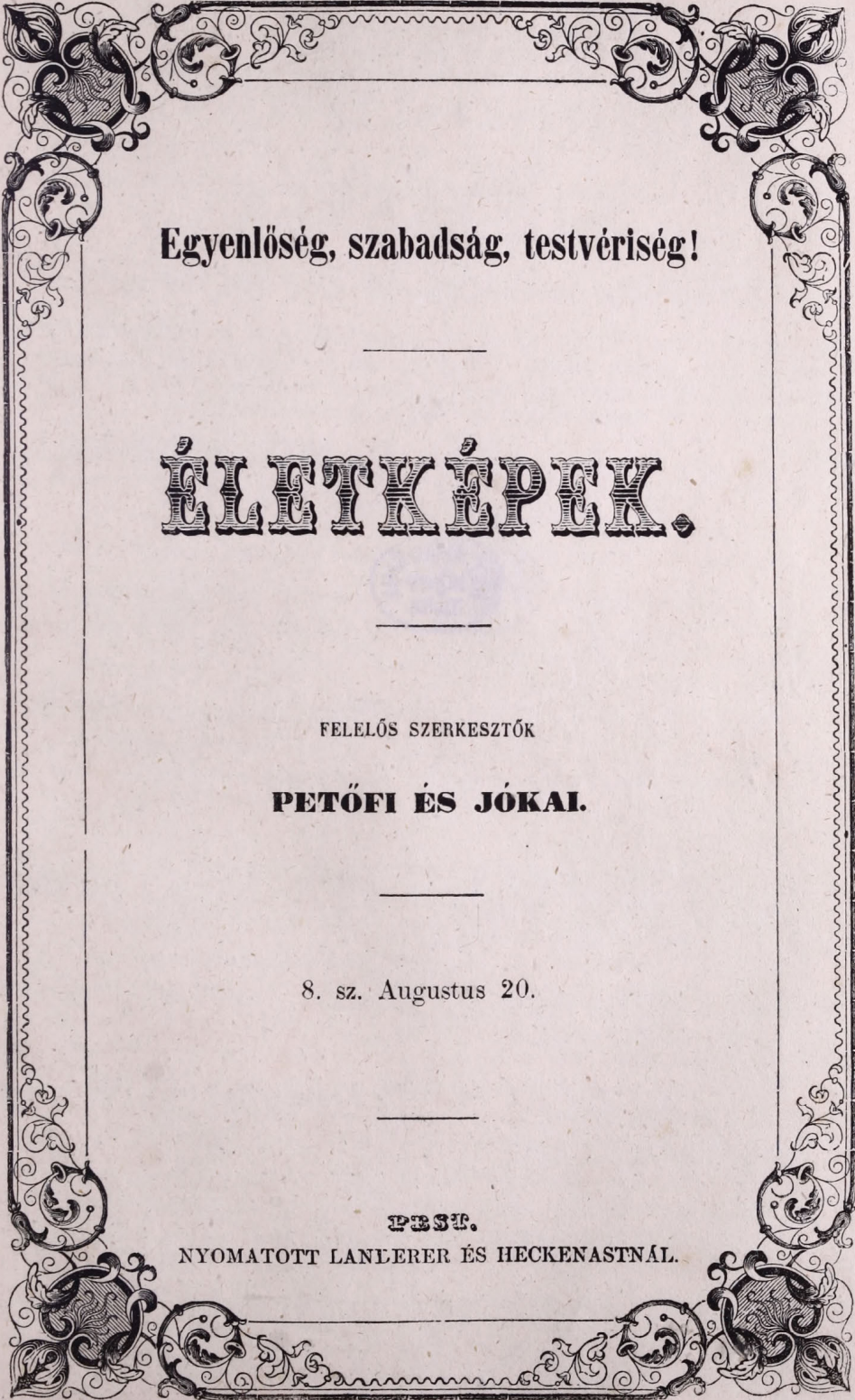
Közülünk csak hárman estek el. De szívünk mélyéből fájlaljuk hogy az elestek egyike a' derék gróf Zichy Ferencz volt; ki mint halljuk a' csatornán tuli táborból néhányad magával hazafui buzgalomból jött harcizolni közibünk; de meghalt a' kutya szerb is ki e' derék hazánkfiát fejbe lötte. Űdv Zichynek, kárhozat a' szerbnek!

A' szerbek közül nem tudhatni hány esett el, három azonnal szörnyet halt, több sebesült pedig közülök bevánszorgott a' kukoriczába, honnan társaik ránk lövöldöztek. Mintegy 1000 holdnyi itt e' kukoricza, életveszély nélkül őket ebbe tovább nem üldözhattuk; mert nekik ebbe semmit vagy legalább keveset árthatunk, midőn ők minket a' szélibe derekasan meglövöldözhetnek; de meg nem tudhattuk mennyi szerb és rácz lappanghat a' kukoriczába.

Visszaverve ellenünket, jó reménnyel tértünk sátrainkba mintegy estveli 8 óraker, hizelegve magunknak hogy majd kipihenjük az éjjel e' nap fáradalmait. Jóizü vacsora után azonban alig hajtók le álomra fejünket, ismét allarmát vertek a' dobosok 's kint a' táborzemeknél a' puskák ropogtak; de az ellen csak távolról kerülgethett, kárt nem okozott, kivéven azon kellemetlenséget, hogy az éjjel e' ébren fegyverben kellett töltenünk. — Hajnalba ismét híre sem volt a' rácznak. — De bizunk Volnhoffér generalis tábori főparancsnokunkban és bakonyi ezredesben, hogy nem sokára Sz.-Tamásról is elpusztulnak a' ráczok, legalább a' zavargók bizonyosan el!

BANKÓS KÁROLY.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

8. sz. Augustus 20.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

Magyar Kir. Akadémia

ÉRTÉKES

ELŐSZÓ

Magyar Kir. Akadémia

ÉTRETE

Augusztus 6.

Előfizetési táblázat

ELTEKEK

1878-iki országos felvételi táblázat

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva. Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Az előfizetők lakóhelyeinek táblázata

Előfizetési táblázat

2222 MERE

szék képpel

Előfizetési táblázat

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési táblázat és számlák

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési táblázat és számlák

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési táblázat

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési táblázat és számlák

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési táblázat és számlák

Az előfizetési táblázatban az előfizetők nevei és lakóhelyeik az alábbiak szerint vannak megadva.

Előfizetési felhívás

az

ELETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók :

Garay János :

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft 20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador :

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác :

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt 30 kr. p. p. füzve 4 frt. pgő pénzben.

Státusférfiak és szónokok könyve

Szalai László által

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847. Keményen kötve 5 ft. p. p.

Státusférfiak és szónokok könyve

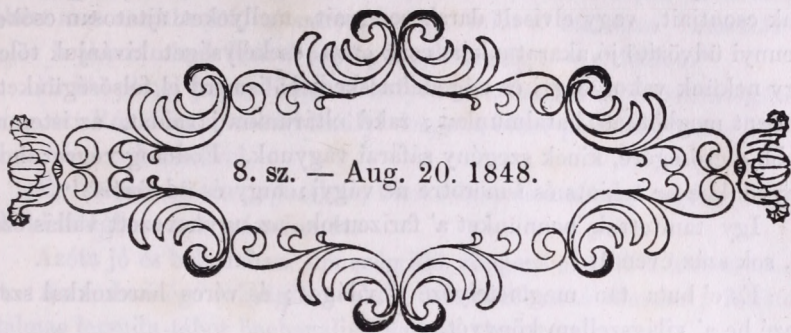
Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

 E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-kepe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vaczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

8. sz. — Aug. 20. 1848.

K O R E S Z M É K.

I.

Az ostobaságnál nincs nagyobb
rosz, nagyobb szerencsétlenség.

Én az emberi rendeltetést úgy fogom fel: irtó hadat viselni minden előítélet ellen, habár azt a' szolgaság idejében isteneltük is.

'S ezért sok olyan dologról le fogom rántani a' lepelt, melyet a' vakság apostolai előttünk szentnek kiáltottak ki.

Nem fogok kimélni semmit, mi a' józan észszel meg nem egyez; előttem csak egy szent van, az igazság: ez iránt kegyelettel viseltetem.

Sokáig bókoltunk a' vakság oltára előtt. Igaz, ennél kényelmesebb állapot nincs. Nem fárasztók elménket a' dolgok szemlélésével; csendes tétlenségben, földre süttöt fövel, álszenteskedő farizeusokként törpültünk meg a' folyamként elzúgott világeseemények alatt. Jöttek jó vagy rossz napok: mi szemeinket föl nem emelők, hanem mellünket verve mormolánk: „mea culpa“ 's tovább merengénk a' butaság könyvébe, mellynek ezredes foliantjain ezerféle változatban, de mindig e' szó tűnt szemünkbe: „p r a e - d e s t i n a t i o.“

E' könyvet irták az álapostolok, és terjeszték azoknak követői.

Az ő tanok ez: „Ne vizsgálódjál, ne tanulj semmit; ne keressd okát semminek; higgy úgy mint írva van: és üdvözülsz. Légy vak, légy engedelmes: ez az örök isten akaratja. A' tudomány eretnokség. Légy törpe és szolgailag alázatos; szemeid föl ne emeld: hogy istenkísértő ne légy; rendeltetésed a' gyarlóság, alázatosság 's a' föld porába sülyedés, mellynek férge vagy. Fölötted minden mysterium; oda csak nekünk adatott bepilanthatni, kik isten szolgálai vagyunk. Szellemi dolgokban ne fáradj; mi megteszünk helyetted mindent; könyörgünk értted istennél, kihez szabad bemenetünk van; megbocsátjuk bűneidet; teremtünk szenteket, kikhez

nyomorúságodban felkiálthass; adunk bűvös szent ereklyéket, meghalt társaink csontjait, vagy elviselt darab rongyait, melyeket ájtatosan csókolj. 'S ennyi üdvöztető jó akaratunkért csak azon csekélységet kívánjuk tőled: hogy nekünk vakon higgy és engedelmeskedjél; ismerd el felsőségünket 's mindent megköthető hatalmunkat; rakd oltárunkra javaidat, az isten nagyobb dicsőségére, kinek szegény sáfárai vagyunk. Fődolog végre: hogy könyvünkbe ne tekints és ismeretre ne vágj; higgy és üdvözlés!"

Igy tanítottak bennünket a' farizeusok, az ugynevezett vallás szolgálói, sok száz éven át.

És e' buta tan megmételtyezé a' világot; és véres harcokkal szennyezé be a' világszellem könyvét.

Az isteni ész fáklyája pislogó mécsesé változott; a' farizeusok szentelt vízzel öntözék, hogy végkép kioltásák; csak itt ott akadt egy-egy igaz lélek, melly a' haldokló fényre titokban egy kis tápolajt csöppentett.

Jézus meghalt igazságtalanul és gyalázatos halállal; mint ez több elvűkhöz szilárdhű nagy férfiakkal is történt.

De az örök igazság — mellyet tanított — nem halt meg, sőt a' kereszt alatt hajtott legerősb gyökeret.

Fájdalom, a' mennyei tudományt gyarló emberek irták le, hogy átadják a' világnak.

És ki lőn dobva az Eris almája az emberek közé.

Elkezddődött a' betűharcz az evangyliom fölött. Jézus tanának isteni igazságait senkisémet érté meg, csak stilusa fölött disputáltak, melly stilus ép oly gyarló és hibás vala, mint az emberek, kik által megiratott. — Összeültek a' hosszú szemöldökű conciliumok; és lőnek philosophico-dogmatica disputatiók, nem a' fölött, hogy mi az örök igazság, és emberi rendeltetés; hanem a' fölött: hogy az isten szellem: tehát hány feje van, és mellyik fején van nagyobb korona. És lőnek vadnál vadabb magyarázatok. — És lőnek keserű disputatiók a' szentháromság titkának megfejtése fölött; a' fiunak és sz. léleknek isteni tulajdonságiról 's egymáshoz viszonyaikról, az atyának mindkettő feletti előbbségéről 'stb.

Tovább nem megyek. Csak azt akartam megmutatni: hogy milly silány thema fölött czivódott a' világ, 's milly szegény a' mi vallásunk mithológiája. *)

Illy meddő vallási disputatiók közepette találkoztak körmönfont okos emberek, kiknek symboluma ez vala: „mundus vult decipi: ergo decipiatur.“ Gondolák magukban: szép dolog az a' hatalom, és az az uralkodás; 's avagy nyílt-e valaha a' föld hátán erre szebb alkalom, mint most?

Persze, hogy ezen uri emberek papok voltak; akkor más okos ember nem volt.

*) Szegény szent atyák! be sok fáradságtól megmentett volna benneteket az egyszerű kecskeméti diák, megfejtván előttetek az istenség definitióját eképen: „Az isten olly láthatlan valóság, a' kit Mózes színről színre látott.“ —

„Teremtsünk sötétséget a' földre, és ámitsuk el a' népeket; az ostoba embert arra vezethetjük, a' merre tetszik, mint a' szamarat — mondának ők, — 's akkor mienk lesz a' mennyeknek országa — e' földön.“

És lőn római pápa, Krisztus helytartója, csalhatlan és szentséges uri ember, ott Rómában, császári királyi despota, bíbor paláستtal, mennykövekkel és hármes koronával.

És lőn iszonyatos papuralom, hierarchia, és átalános napfogyatkozás a' lelki világban, sok századon át.

Azóta jó és balsorsban, sok szép idő röppent el a' föld kies arcza fölött. Az emberiség vakságban aludt lélekzsibbasztó álmakat; fölötte a' hatalmas jezsuita-tábor bachanaliák karjain virasztott.

Istenem, be kár azon sok szép időért! Milly messzire haladhatott volna az alatt az emberiség. 'S mit tettünk ez idő alatt? Tanultunk lélekgyilkoló dogmákat, imádkoztunk értetlen hangokat — in infinitum; füstöltünk az oltárok előtt, hogy annál vastagabb homály legyen; 's hozzá még: nyaltuk a' bolondító papság kezét, azon kegyért, hogy bennünket elbolondítani méltóztattak.

'S olly roppant idő alatt a' világ alig tudott fölébredni, és lábain a' mázsás bilincseket észrevenni. Mert ha itt vagy amott megvillant a' józan ész szelid fénye: azonnal millio jezsuita termett ott, 's farizeusi arczczal öntözék a' veszélyesnek kiáltott tüzet — ha kellett, még embervérrel is.

A' világtörténet nem fog felmutathatni soha olly roppant hatalmat, mint a' középkori papuralom, melly — hála a' kornak — valahára csakugyan végvonaglások között van; 's alkalmasint IX. Pius adja föl neki az utolsó kenetet.

Ki a' történetet figyelemmel olvassa, azonnal felfogja: hogy miért hajhászták annyira a' világi jókat a' tulvilági élet sáfárai; 's a' magyar cath. clerus miért ragaszkodik olly átkozott makacsul a' világi mulandó kincs- és gazdasághoz.

Hisz, az istenért egyebük nincs; hiveiknek mást nem adhatnak, mint szemkáprázást, külső fényt, melly a' gyarló embert annyira ki szokta venni sodrából.

Az ő tanuk: monopolizált jezsuita-férez, mellynek cifra pikkelyei a' józan ész ostromára lehullanak. Ők papi találmányokkal altatják a' világot; gyarló embereket szenteknek canonizálnak; természetelleni dolgokat állítanak, és szolgásgot 's retrograd szellemet terjesztenek.

Nekik világi kincs 's hatalom kell; ez mindenök; ha ezt elveszíték: akkor a' catholicismus órája ütött, mert a' reformatiótól isten sem óhatja többé.

Az mégis szörnyűség: csaknem kétezer éven át a' haladás, ezen világszellemi örök hatalom, ellen olly igazságtalanul 's olly sok győzelemmel harcolni, az isteni ész világával és az emberi rendeltetéssel olly sokáig újat huzni tudni, mint ez a' catholicismusnak sikerült!

Szörnyű dolog, az igaz, de megfogható. Adjatok nekem világi hatalmat és kincseket, minő a' catholicismusé volt, 's hozzá még adjatok ke-

zembe a' népnövelést: félszázad alatt a' világot középkori vakságába fogom visszaszüleszteni.

Igy számítottak a' catholicismus alapítói is; és nem csalakoztak: mert hatalmuk alatt meggörbödött a' világ; ideje, hogy valahára fölegyenesedjék.

'S azért valamint legnagyobb hibánk 's szerencsétlenségünk volt eddig a' vakság: úgy most legfőbb kötelességünk 's legelső teendők annak kiirtása, 's az ismeretek terjesztése: hogy üdvözlünk.

'S e' fölött mondandom el nézeteimet.

II.

Ismerd meg magadat — γνωθι σεαυτον: — ez volt egy híres görög szobor alá írva; azaz: ember, ismerd meg, milly nagy és fenséges lény vagy te. E' dicső eszme, az emberi méltóságnak illy nemes felfogása mennyi glóriaként sugározza át a' jeles görög nemzet történetét. Miként egyeseket az önbecsérzet hatalma a' gyávák fölé emel: úgy emeli a' nemzeteket is saját becsök és méltóságok büszke érzete. — A' szép görög világ mythológiája mint varázs hesperia-kert ékeskedik a' világ-történet prózai mezején, az emberi méltóságnak megannyi merész diadalkupjai- 's emlékeivel. E' magasztos hit megnyitá az olymp kapuit, 's az istenek szent frigyet kötni jöttek le az emberekhez, hogy elyziummá tegyék a' földet, hol az emberről olly fenséges hit uralkodik.

Majd eljönnek a' keresztyén vallás pogány papjai, 's a' szolgaság szomorú lánczaival kezökben, meggyilkolják a' pogányok felséges tanát, így prédikálván: Ember, ismerd meg magadat, milly nyomoru, milly szerencsétlen féreg vagy te; nem vagy méltó arra, hogy isten előtt fölemelt fővel megállj; azért öltözzél zsákba, hints hamvat fejedre: mert bűnben fogantattál és születél; böjtölj, imádkozzál és sanyargasd a' te testedet, ha azt akarod, hogy az ur haragja előtt megállhass.

Tegyük össze most e' két képet: a' görög világban az ember méltóságos és fölemelt fővel áll, istenek társaságában, arczán mennyei nyugalom és üdvözület derűtségével; a' keresztyén világ embere görnyedező rabszolgaként, lesütött félénk szemekkel kúszik a' föld férgei között, arczán szolgáló félelem és lélekmaradás kifejezésével.

'S most kérdem: a' kettő közül kik voltak pogányok, ők-e, vagy mi?

Azonban legyünk igazságosak. Az emberi méltóságot lealázó tan, nem a' keresztyén vallás szelleme, oh nem, ez csak a' dölyfös papok szolgatana volt. A' keresztyén vallás fölteszi az emberre a' méltóságkoronát, a' lelki szabadság és észvilág dicső koronáját.

A' keresztyén vallás — értem a' valódi a' tiszta keresztyén vallást, nem azt, melyet tévapostolok a' felekezetesség pecsétje alatt árulnak — azt tanítja, hogy az ember egyenlő, szabad 's egymásnak testvére.

A' keresztyén vallás így tanít: műveld az ésszt, legfőbb kincsedet; haladj a' szellemi úton megállapodás nélkül; gyűlöld a' rosszat: szeresd a'

jót; irtsd, szaggasd a' gonosz maszlagát, oszlasd a' sötétséget: ellenben lelked egész hevével öleld a' jót, szépet, nemest; ápol, műveld a' béke és egység dicső növényzetét; szóval, légy ember!

Ismerd meg magadat; ez a' legdicsőbb tan az élet könyvében.

Ismerd meg magadat: azaz tudd meg, mi czélja lételednek; mik szellemi és testi tehetségeid, fogatkozásaid; hol kell legtöbb erélyt kifejtened, hogy a' hiányokat helyre pótolhasd; vizsgálj meg a' viszonyt, melly közted és testvéreid közt létezik; kérdezd ki szivedet: mit ohajt, hogy mások veled cselekedjenek, 's hogy te is azont cselekedhesd másokkal. Ha megismerted magadat; emberi lényedet számos sötét foltjaival 's ezer dicső fénypontjaival; kebledet állati szenvedélyei- és nemes vágyaival; lelkedet mindenhatóságával; ha magadat szemlélvén megértetted, mik jogaid és kötelességeid az összes teremtettség irányában: akkor megtanultad a' legnagyobb tudományt, önmagadból megismerted a' világot, 's méltó vagy, hogy a' nagy társaságnak tagja légy; lelked táblájáról már messziről olvashatja mindenki a' legszebb classificatiót, az élet mesterétől felírva, e' szóban: ember.

Korunk így fogja fel a' keresztyén vallás isteni szellemét.

Mert dicső időt értünk, barátaim, dicsőbbet, mint millyenről a' historia emlékezhetik. Sok nagy korszak fölmerült már a' világtörténet folyamában, fényes korszakai az emberi omnipotentiának a' hódítások mind szellemi mind anyagi országában; de, hogy az emberiség, az ezredeken át uralkodó előítéletek és vakság fojtó gőzköréből kibontakozva, az isteni szabadság dicső napját a' maga tiszta kerengésében meglássa, 's az emberi méltóság előtt tisztelettel meghajolva, szeretettel öleljen meg mindenkit, ki az isten képét viseli, ki embernek nevezetik: ez a' dicsőség, ez a' boldogság korunknak 's nekünk fainak jutott.

Most tehát valahára tisztába jöttünk az isteni akarattal, tisztába emberi rendeltetésünkkel, tisztába jogaink és kötelességeinkkel.

J o g u n k : Az emberi egyenlőség joga.

K ö t e l e s s é g ü n k : A' szeretet kötelessége.

Én az új szövetség evangéliomát így fogom fel.

Igy tanítá ezt Jézus is, az erkölcsi világ halhatlan hőse: de már tanítványai, sok tekintetben hibásan fogták fel az ő tanait; hiában, koruk hibáitól, mint senki még, úgy ők sem voltak mentek. Kitört belőlök itt ott a' pogányok iránti ellenszenv, 's némi uralkodási vágy, mellyet később a' középkori papság lihetlenig magas potentiára csigázott.

'S itt meg kell jegyeznem: eszméimet ne vegye senki vallásujításnak, mintha én talán egy újabb reformatio által újabb sectának kívánnám megvetni alapját. Isten őrizzen; a' felekezetesség legnagyobb ellenségem. Szólok csak az emberiség legszentebb ügyében, a' közerkölcsiség érdekében, mellynek alapját letette Jézus, de mellyre az alapnak meg nem felelő épületet rakott az idők sötétségében az emberi gyarlóság és rossz akarat. 'S hitem szerint itt az alaphiba, melly institutióunk gépezetében sántikál; itt a' féreg, melly az emberi társaság fájának gyökén rágódik.

Azért ne legyünk közömbösek a' vallásban elterjedt fonákságok iránt; ostromoljuk 's irtsuk azokat az ész fegyverével: hisz a' vallás mind erkölcsi mind politikai lételünk basisa; reformáljunk: hisz az élet maga egy nagy reformatio; tespedni a' nap alatt semminek sem szabad; még a' kövek is kristalizálódnak a' földben; haladni kell e' földön mindennek, tespedni a' halál dolga: az életé örökös fejlődés. — De hitem szerint, javítani annyit tesz: mint főlebb emelni lelkünket a' világossághoz, 's közelebb vinni a' földet a' szeretet országához, nem pedig felekezetekre különözni az embert, hogy egymást gyűlölje.

Én csak egy igazi reformátort hiszek, ki minden érdek nélkül, az ügyért és az ügynek élt, 's ez Jézus volt, kiben az emberi fenség megtestesült. Luther és Kálvin nem ügyemberek voltak; ők csak a' megsértett önérdék boszuvágyó harczosaiul léptek fel a' százfejű hydra ellen; de mindenesetre hatalmas eszközök a' világsszellem kezében.

Az emberiség, egészben véve, egyéni jellemek typusát viseli. Ha gyermekkorunkban fejünkbe verték a' mumust, a' kisértetek rémeit: aggkorunkban sem tudunk végkép szabadulni e' hatalmas benyomásoktól, habár tökéletesen meggyőződünk is azok haszontalanságáról. Az emberiséget is annyira elborzaszták a' középkori fanatizmus véres rémei: hogy mai időben, bármennyire meg van is győződve a' vallásban elburjánzott temérdek ostobaság 's hamis tanokról, azok ellen legfőleg csak titokban mer egyet sohajtni, vagy azt mondja: kisebb gondja is nagyobb annál, — nem gondolva meg: hogy a' vallási institutiók ép olyanok az emberi társaságra nézve, mint gyermekéletünknek az anyatéj: itt is ott is, egész életünkre kiható nedvet 's szellemet szívunk be.

Igy, például, elemezzük kissé a' katholicizmus tanait: nézzük a' természetelleni ostyatant, melly a' gyűlöletes felekezetességnek főfő teremője volt; továbbá a' fülbegyónást; szenteket; pápák szentségét; csalhatlanságát; egyedül üdvözítő szabadalmat; csodatevő fáképeket; elhabart imádságok erejét; ezer meg ezer középkori babonát. Az okos ember mindezek fölött legfőlebb boszongodik; de azért senkinek sem jut eszébe érelyesen föllépni illy léleksztétítő tanok ellen; igaz, hogy ezelőtt legalább is megfeszítették volna érte az embert. Isten neki — mond a' fölvilágosodott katolikus — bolonditsatok a' kit tudtok: én nem hiszem.

És a' vakság apostolai, a' vallási kegyelet vértje alatt, továbbtovább üzik a' népbolondítás gyönyörű mesterségét; és bár sokan maguk sem hiszik, de azért tanítják, mert jól, kényelmesen megy dolguk mellette; mert bolondítani mindenkor könnyebb mint tanítani; 's mert a' tudatlan nép közt legio követőkre találnak; 's mert hisz a' szent atyák ekként alapították meg örök időkre; 's mert csak ez az egyedül üdvözítő vallás, 's mert végre a' státus mind ezeket behunyt szemmel nézi, — vagy legvégezetre, 's mert ez az uralkodó vallás, maga a' fejedlem is ezt követi mint apostoli király.

Uraim, mig ez így lesz: addig a' valódi népnevelés merő képtelenség. Vagy a' nép nolens volens fölvilágosodik — minek azonban a' hatal-

mas papság tüzzel vassal ellene áll — : 's akkor az illy bárgyu tanokat, mint megunt rongyokat porba fogja hajítani; vagy pedig a' papságnak sikerül még tovább is a' státus quo-t fentartani: 's akkor a' nép jövőben is szépen a' butaság fertőjében fog csücsülni. Tertium non datur.

Sötét tanok és népnevelés: viz és olaj.

III.

Elemezzünk tovább.

A' catholicismus eleitől fogva szolgai alázat- és vakbuzgóságban nevelte gyermekeit; ott a' religio minden; e' czífra kép előtti örökös térdelés, imádkozás, böjtölés és külsőségekben folynak le a' szárandó nevendékek évei. Tanaik a' középkori zárdai cellák méregkeverékei, a' jézsuiták átkos irományai; még a' tudományokat is a' catholicismus fekete szemüvegén kell nézniök, 's ezért írják így könyveiket: „Világtörténet katolikus ifjak számára;“ mellynél képtelenebbet egyhamar már gondolni sem lehet; 's mindezekre ráadásul a' növendék előtt példányképeket állítanak fel, a' szentnek canonizált egyházi fanaticus férfiakat.

Elemezzük csak, mik azok a' szentek?

Azok legnagyobb része olly desperatus lények, kikre nézve a' „szent“ epitheton valóságos satira. Egy paduai sz. Antal, ki a' halaknak prédikált; egy szeraf Ferencz, ki fanatismusból a' sárban turkáló disznó mellé feküdt, megmutatandó, hogy ő mennyire alázatos; sz. Loyola Ignác, a' spanyol bandita; egy inquisitor szörnyeteg, vagy kegyencze, egy feddhetlen életű apáczaszűz; egy-egy eretnek véren hizott dominicanus, — mint meg annyi fanaticus szerzetes, kiknek canonizálása a' római pápás egyháznak valóban nem nagy dicsőségére válik.

'S ilyenek a' növendékek példányképei, 's a' híveknek isten előtt közbenjárói.

De az emberiség valódi nagyjai, jelesei előttök tekintetbe sem jönnek, vagy ha igen, csak azért, hogy fejükre sujthassák haláluk után is az egyházi átkot, és a' „pogány“ nevet.

Ott e' jeles Cimon, Epaminondas, Socrates; és az emberi művelődés halhatlan apostolai: Pythagoras, Galilaei, Newton, Franklin, Pestalozzi 'stb., egy lánglelkű Rousseau, vagy Schiller, kiknek csak egy szava nyomatékossabb az emberiség istene előtt, mint együtt véve a' római szentek a' mi jót eszközöltek haláluk előtt és után; ott a' Hunyadyak, Zrínyiek, Vashingtonok, Lafayettek 'stb., az emberiség valódi szent hősei, kiknek ama Floriánféle szent urak még saruik porát sem méltók leverni.

És milly boszantó! E' jelesek, számtalanszor eretnekeknek kiáltattak ki a' catholicismus által: míg ama haszontalanok szentekül tiszteltettek, 's követésre méltó példakul állíttatnak fel, a' fanatismusnak amaz elpihent hősei. —

'S most vessünk egy pillantást a' másik sektára, melly magát pro-

testansnak szereti nevezni. — Háromszáz éven át véres üldözés tárgyai voltak; és miért? talán a' szabadság- és haladásért volt a' keserű harc? Állítólag igen, de valósággal nem. A' catholicismusnak felmondák a' hódolatot; elhagytak egy két czerimoniát, 's ezzel megtörtént minden, 's reformálódott a' világ örök időkre (!); csak éppen úgy a' dogmák lélekzsbasztó bilincseiben maradtak, csak éppen úgy a' felekezetesség holttenge-rében vesztegeltek, mint a' kiktől elszakadtak. Az emberszeretet náluk is csak hideg betű maradt a' bibliában, 's felebarátaikra féltékeny szemet vetettek, kik nem az ő aklukba tartoztak; protestans nevök csak gúny volt, a' haladás zászlóját csak ámitásul vitték híveik előtt; nevelésük dogmaticus zárdai pedanteria; collegiumaikból a' szennyos kolostori életet, a' sötét reverendákat csak mostanában 's hosszú küzdés után sikerült kiküszöbölni a' világi értelmeseknek. A' vegyes házasságot ép úgy ellenzik mint a' catholicismus, nem engedvén más vallásu nőt venni lelkészeiknek, a' hol többségben vannak, ép úgy praedominansnak tartják vallásukat mint a' pápások. — Lutheri catechismusok, heidelbergai káték, közép-kori obscurus canonok, Calvin-institutiók, Luther-köntösök, symbolicus könyvek, unalmas pedant istentiszteletek, orthodoxus agendák, dogmaticus prédikációk, számtalan apró felekezetre szakadás és egymásközi keresztyén czivódások, bajusztalan reverendás papok, penészes és lélekölő tanrendszer: teszik a' protestantismus háromszázados haladását.

Ez, uraim, tovább így nem maradhat.

1848-ban az ige testté lőn; a' szellemi dicső messias újra megszületett, meg kellett születnie; mert a' betlehemit a' papok másodszor is gyalázatosan megfeszítették.

A' dogmák feletti meddő és fanaticus czivódásoknak órája ütött.

Az új messias bibliája könnyű és érthető, nem lehet czivódás és vitatkozás tárgya, mert az csak egy rövid kivonata, veleje a' nagy bibliának, Jézus tanának szelleme, alapja, mellyben befoglaltatik minden igazság, minden dicsőség; és e' szent biblia így hangzik: egyenlőség, szabadság, testvériség.

Korunk a' szeretet és humanitas kora.

Epocha, mellynél az emberiség általános reformatioja, ujjaszületése kezdődik.

Többé nem fogjuk egymástól kérdezni: „minő vallást követsz?”

E' gyűlöletes kérdés benn van az emberiségnek legalább száz milliójában.

Azért mondja tán a' tiszai ember, midőn vallásáról kérdeztetik: „hála isten, kálomista vagyok!”

A' mi, gondolom, csak annyit tesz: hála isten, nem azért, hogy kálomista vagyok, hanem azért, mert kimondhatom, micsoda vallásu vagyok.

A' felekezetes vallásokat el kell törölni, mint az egyenlőség szent eszméjével össze nem férőket.

Ne legyen senki se papista, se lutheranus, se semminemű felekezet

tagja : hanem legyen minden ember keresztyén, a' szó legnemesebb értelmében.

Én a' jézusi vallást nem úgy fogom fel, mint a' sötét századok, a' kiskorú idők úgy nevezett nagy emberei.

Az én hitem ez : „szeretem az embert, értem a' jó embert, kivétel nélkül, legyen az zsidó vagy fetish imádó.“

„Szeresd az embert!“ ez az egyedül üdvözítő vallás.

Ebben benfoglaltatik minden erény.

Ebben sarkallik az egyesek és az állodalom boldogsága.

A' dogmákat pedig félre kell vetni, meg kell égetni.

Ezt követeli ama sok milliók vére, mely miattok kiomlott.

A' ki a' világosság korában dogmákhoz ragaszkodik, az nem keresztyén, mert nem követi mestere tanát : „szeresd az embert.“

A' ki, midőn imádkozni megy, a' templomot vizsgálja : valljon keresztes-e vagy nem, hogy bele mehessen : az nem keresztyén.

Valódi keresztyén csak az, ki minden helyen, minden egyházban tud imádkozni, 's mindenütt képes szívből megvallani : „szeretem az embert.“

Tehát a' felekezetességet és dogmákat el kell törölni! censeo delendam Carthaginem. —

IV.

A' világszellem olyan mint a' változékony szeszélyű ember.

Egy pár századdal ezelőtt a' vallási fanatizmus volt kedvencz bábuja; akkor még a' fák is vallásról beszéltek. Ma már az emberiség mintegy belefáradva a' rettentő harcza, hidegen fordul el a' vallási kérdésektől, — közömbös az iránt, mit hisznek mások; mindenkinek saját egyéni hite van : a' tömegre semmi gondja.

Korunk a' vallások iránt valóságos indifferens.

És ez nagy hiba.

A' fejlődő kor óriási léptekkel ragad bennünket; mindennap egy világsugárral gazdagabb lelkünk : 's a' vallást hagyjuk a' régi schlandriában, miként azt a' sz. atyák befászlizták. Pedig meg kellene gondolnunk, hogy sok dolog, mi a' régi századokban komoly volt, ma már nevetséges. Az emberi fölibe nő a' külvallásnak, 's utóbb mint használhatlan rongyot fogja elhajtani. Im az emberiség a' sectáknak már is nyakára nőtt; a' világszellem füleinkbe harságo a' nagy igazság szavait : „egyenlőség, szabadság, testvériség;“ 's daczára e' hatalmas messiásnak a' felekezetesség sötét mumiái mégis állanak.

A' bajon ekkép segíthetünk.

A' státus vegye ki a' nevelést a' secták kezeiből; tiltsa be a' dogmákat 's minden olly vallási elveket, mellyek élete ellen irányozvák: illyeknek mindazon tanok, mellyek a' nép ámitására, sötétben tartására czéloznak; ezek közt legveszélyesebb az egyedül üdvözítő hit hirdetése;

ez nem kevesebb, mint honárulási bűn. Különösen a' nevelést vegye tökéletesen kezeibe a' státusz; saját érdeke kívánja, hogy magának jó polgárokat neveljen; eddig a' papság nevelt nagy szerencsétlenségére; alkalmazzon az iskolákba művelt és erkölcsös férfiakat: kik sem pápistát, sem egy vagy más felekezetbelit nem nevelnek, hanem okos embert és keresztyént, a' szó legdicsebb értelmében, olyan keresztyént, uraim, ki rendeltetését megértse: a' szeretet nagy országának polgára lenni. Az ember rendeltetése: fejlődés, haladás, a' jóban, szépben és nemesben; kiirtani az ostobaságot, sötétkedést, 's helyébe ültetni, 's gyarapítani az értelmiséget és világosodást. — Korunk feladata: egy általános reformot behozni az erkölcsi világba; kiirtani a' felekezeteknek sok százados vértől párolgó neveit. Eléggé meglakolánk már a' vallási gyűlöletes pártnevezetekért. Ha annyi kiontott ártatlan vér sem volt képes a' valódi keresztyén szabadság földét megtermékenyíteni: akkor kétségbe kellene esnünk a' messiás eljötté felől.

De a' messiás eljött kétségtelenül.

Legujabban is hallók harsogni világrendítő szavait, mellyek ezelőtt két ezer évvel már elhangzottak:

„Egyenlőség, szabadság, testvériség.“

Polgártársaim, legyetek ébren, 's munkálódjatok, hogy e' szentháromság igéi megtestesüljenek.

Es terjesszétek a' nép között, hogy átmenjen vérebe, 's lelkének bologító hite, vallása legyen.

A' vakság és felekezetesség, mérget forral ellene, 's résen áll ördögi fegyvereivel; neki nem kell a' kor megváltója, mert világosság származik tőle: az ő országa pedig éjszaka.

Bizony, bizony mondom, még sok ellensége van köztünk a' szeretet országának!

Vagy tán azt gondoljátok, hogy a' vallásbeli fanatizmus — megeléglően annyi ártatlan véráldozatot — kihalt. Nem halt ki, higgyétek el, él az, csak fegyvereit tompítja meg a' kor mindenható szelleme; 's most vak áhitatban térdel az oltárok előtt, várva a' sötétség országának visszajövetelét, 's nem mulasztván el egy pillanatot sem, mellyben mérgéből alattomban egyet cseppenthet a' nemzedék ártatlan szívébe.

Vagy tán azt hiszitek: a' jesuitizmus Loyola szerzetével kipusztulandott? Ne higgyétek. A' jesuitizmust nem Loyola teremtette; őt és elveit a' római egyház szülte. — Mióta a' római pápák, az evangéliom szelíd tanítása helyett, fulminatoriumokkal ölették rakásra a' népeket; mióta a' legelső eretnek megégettetett, az első fejedelmi esők a' pápai papuson elcsattant; mióta az első bünbocsató levél megszületett; mióta az „infallibilis“ cím a' pápai epithetonok közé becsúszott: azóta a' jesuitizmus véres fonálként húzódik végig a' kathocizmuson; 's Loyola, egyházának csak tanítványa, csak emissarius volt. Az első pápa, ki hármaskoronát tétetett fejére — kisüfölvén Jézus tövis koronáját — már jézsuita volt, 's attól fogva mind mai napig — szám szerint 258-an — a' mostani jeles Püst egyedül kivé-

vén, kinek felvilágosodott 's szilárd lelkiületén, a' századokon át dühöngő pápai vak uralom nemtelen fegyverei összetörték; ki a' bűneiből megtisztult Vatican fölött, mint a' keresztyénség egyik legnagyobb reformatora, mennyei gloriában áll; ki, ha a' szentté canonizáltatást nem is — mint-hogy ez isteni attributumra ember nem érdemes — de a' világtörténeti nagyságot valóban megérdemli.

Minden státusnak szent kötelessége, örködni a' kebelébeni egyházak felett, nehogy azokban státusellenes tanok hirdettessenek; mindenek felett pedig az erre vezető útát és módot kell neki minden erővel megragadnia, 's ez abban áll: hogy maga nevelje polgárait.

Neki minden felekezetet egyformának kell tekinteni.

Uralkodó vallásnál nincs a' státusnak veszélyesebb ellensége.

Az olly felekezetet, melly a' másik ellen áskálodik, kebeléből kiszöbölje ki; mert az ilyen megszűnt keresztyén, megszűnt a' szeretet terjesztője lenni.

Szóval csak azon vallások boldogíthatják a' státust, mellyeknek jel-szava: „egyenlőség, szabadság, testvériség;“ mellyeknek zászlóján e' szavak „haladás és világosság“ nincsenek fölírva, az nem evangylista, az sötétség fia, 's mint ilyen a' társaság testének fekélye.

A' státus vagy a' népfőlség szava isten szava; az isten szava pedig ezt mondja: „legyen világosság!“

Az ostobaságnál — ismétlem — nincs nagyobb rossz, nagyobb szerencsétlenség; sőt azt merem mondani — nincs nagyobb bűn. —

KOLMÁR JÓZSEF.

SZOMORÚ NAPOK.

VII.

Két famosus népnevelő.

(Folytatás.)

„Függesztétek fel ítéleteiket jó barátim, szólt a' rector tettetett kegyességgel, látjátok az isten keze mindnyájunkkal szabad, ő tehet nagy csudákat, miknek eljövetele nem lehetetlen. Láthattátok az égi jegyekből, minő nagy változásoknak kell történni a' földön. Nagypénteken a' Mádi hegy táján véres eső esett, nem rég mulva három éjszakán át égő kard látszott az égen, a' földön mindenütt csodálatos nagy gombok vetik föl magukat, miket ha leszakít az ember, rögtön kékre zöldre változnak. Ég és föld érzi előre: hogy az isten keze nehezedik.“

(Hogy a' kő vágja le! gondolá magában Kordé uram a' kutyalukban, hogy bolondítja a' népet ez a' népnevelő.)

„Láttátok ugye felebarátim, két hét előtt mint vándoroltak végig a' patkányok fényes nappal az utcákon, mint szöktek meg a' földesur gabonatarából 's elmentek más falut keresni 's uton útfélen megdermedve hullottak rakásra.“

„Ott van ni, orditá egy fülelő, meg van mérgezve a' gabona a' magazinumban.“

(Ott gebedj meg, orditá magában a' kántor, a' patkányok voltak megmérgezve, nem a' gabona.)

„Pedig ez előtt két héttel ebből a' gabonából kaptunk mindnyájan kölcsön aratásig.“

„Majd visszafizessük jó interes mellett“ ordita közbe egy vasvilláját rázogatva kezében.

(Ez az én tanítványom, mert verekedhetnék, gondolá a' kántor.)

„És én már ettem is e' gabonából kenyeret, isten engem megkékült, mint a' bolond gomba, mikor leszakasztják.“

(Igen balgatag, mert a' konkolyosából és csermelésiből kaptál, az tette kékké.)

„S aztán majd szét vetett, mikor megettem.“

(Persze, mert czupákossá sütötte a' feleséged 's forrójában pofáztál belőle.)

„Megvagyunk mérgezve, megettük a' halált mindnyájan.“

„Engedjetek szóhoz jutnom, felebarátim, szólt a' kegyes rector, tudjátok: hogy én mindig javatokat akartam, de lássátok ez a' halálveszedelem más környékeket is meglátogat, miről talán csak isten tehet, van olyan falu, honnét minden házból halt ki két három ember, másutt egész családok az utolsó szolgálategyig egymás után mentek, volt ember a' ki nek még ma kilencz fia volt, holnap kilencz halottja a' háznál.“

„Az urak gyilkolták meg azokat is!“

„Ugy van! Mi szüksége volna istennek annyi holt emberre?“

„Legyetek csak egy pillanatig türelemmel, én nem mentem az urakat, de igazságtalanul vádolni sem akarok senkit, ha van valami igaz e' borzasztó vádban, előbb utóbb napfényre jövend 's akkor az isten keze sem rövid.“

„Köszönjük szépen, ha már egyszer a' föld alá dugtak bennünket.“

„Hozzátok elő azt a' suhanczot, a' ki ezt a' levelet hozta.“

Két legény egy farkasguzsba nyomoritott sihedert hozott elő a' vállán 's a' nép között letette.

„Ez az a' drága madár, a' ki a' halálizenetet hordja? mondák a' lázongók körül állva a' fecskót; egyik a' haját czibálta meg, másik a' fülén rántott egyet, harmadik az órrát feczelte fel, mindegyik örült, felbőszített kegyetlenségének hűtő tárgyára akadhatni.“

A' fiú pedig hallgatott és fogait csikorgatta.

Szegény Mekipiros volt. Az ő sörtés ábrázatja, az ő félállati arca, összekinozva, gyötörve. Nincs iszonyúbb, mint egy megkínzott állat, a' ki beszélni nem tud.

Egyike azoknak, kik őt ide hozták a' hóhérlegény volt.

Néhány szót sugdosott a' rectorral, azután a' megkötözött monstrum háta mögé állt, 's arca hideg kegyetlenség színét ölté magára, ajkait beszította és szemeit kimereszté.

„Hallod e' édes fiam, kezdé szelid hangon a' rector, ne gondold, mintha mi teneked bántásodra akarnánk lenni, mert hiszen te arról nem tehetsz, a' mi abban a' levélben írva van, hanem ha azt akarod: hogy semmi bántásod ne történjék, felelj igazán, kényszerítés nélkül azokra, a' miket tőled kérdeni fogok.

A' hóhérlegény vonagló arczczal néze feszülten a' vallatottra.

„Ki adta teneked ezen levelet?“ kérdé a' rector.

Mekipiros ült két rétbe görnyedve, feje térdei közt és nem vette észre, hogy hozzá beszélnek.

„Oda hallgatsz!“ sugá rekedten a' hóhérlegény kárjába csipve.

A' monstrum felordított, de csak egy percze, azután ismét néma lett, arca nem változott.

„Ugy-e bizony édes fiam, ezt a' levelet neked egy úr adta?“ kérdé ismét a' rector megfordítva a' kérdést.

Mekipiros nem felelt.

„Fogsz beszélni, csoda?“ rivallt rá fogcsikorgatva üldözője 's megrázta fejét izmos üstökénél fogva jobbra balra: hogy a' fiú eszéhez térjen.

Ez pedig ordított addig míg a' haját tépték, szemei egészen eltűntek, a' feje szélesebb lett mint hosszú, a' mint a' haját elereszték ismét vigyorgott és nem felelt.

„Fiam, gondold meg: hogy mi neked bántásodra lenni nem akarunk, ha mindeneket megvallasz, ellenben kegyetlenül fogunk büntetni, a' mint megérdemled: ha átkodottan megmaradsz hallgatásod mellett; ki adta neked ezt a' levelet.“

„Na — nyomorú kutya — mire tanítottalak? ki adta neked azt a' levelet? sugá fülébe a' hóhérlegény.“

„Kend adta maga“ felelt daczosan a' siheder.

„Nesze, semmirevaló, orditá dühösen a' kérdező 's felrúgta a' megkötözöttet, még rá akarja kenni a' vétket. Kötelet ide!“ Az ember arca fehér volt, mint a' fal, tán féltében, tán dühében. A' rector is elsápadt egy percze.

„Igen, kend adta maga a' kezembe, azt mondta: hogy fogjam rá....“

„Nem hallgatsz nyomorú! . . . nézzétek, . . . ez a' parasztkölyök csak olyan rongyos, mint akármellyikünk 's rá hagyja magát venni: hogy saját földieit megrontsa. Elfogom, mikor a' kútba fehér port hint, a' kútban a' víz még lángol, még bugyog a' mérge erejétől 's imhol kitagadja magát belőle.“

„Azt a' port is kend tette a' zsebembe.“

„Jó, megállj, hát ezt az erszény aranyat is én tettem a' zsebedbe? No, bámulj. Mond, hogy tőlem kaptad, majd elhiszik; nálam szakajtóval áll az ágy alatt az arany, persze. A' gyepmester illyennel fizeti a' legényeit ugy-e?“

„Ejnye megátokdott gonosztevő, kiáltá egy vén ember, kötelet neki, föl vele a' fára, czégernek.“

„Nem barátim, megölnetek nem szabad öt, szükségünk van rá : hogy éljen, mert sokat tud.“

„De hát ki vele, a' mit tud.“

„Ki fogja mondani . . . szolt a' hóhérlegény 's keresztbevetett karokkal állt meg a' fiú előtt . . . Fiú . . . Tudod-e : hogy én hat esztendő óta vagyok hóhérlegény ? Tudod-e hogy én megszoktam embert és állatot hidegvérrel kínozni és megölni ? Emlékezzél arra a' mosolygásra, a' mivel áldozatom kétségbeesésére szoktam felelni, 's fagyjon meg koponyádban a' velő, ha rá emlékezel, a' mit csak átkozott mesterségem tudnom engedett, mind azt remekben elpróbálom rajtad, ha mindent el nem mondasz úgy, a' mint akarom.“

„Én nem tudok már semmit.“

„Semmit ?“

„Elfelejtettem, a' mire kend tanított.“

„Hazug kigyó ! Én tanítottalak valamire ? Nézzétek ezt a' kitanult akasztófabimbóját ; mindenképen nyakamba akarja a' maga bűneit varrni. — — Hiszen majd eszedbe juttatom, mormogá fogait csikorgatva. — Vigyétek öt oda a' gerenda alá. A' lámpást el kell oltani, mert akadna ember, a' ki ha rá nézne megtalálná szánni. Tegyétek ide a' tőkére. Hol az a' kötél ? Egy dézsa vizet, majd ha eltalál ájulni . . . . .“

E' percztől fogva a' kántor nem látott a' sötétben semmit, de képezelete annál irtóztatóbb képeket feste az egyes elkapott szavakból, mik a' télszer alul hozzá jutottak.

A' hóhérlegény hidegvérü mormogása.

A' rector vallató szavai.

A' körülállók dühös káromlása.

'S egy-egy kétségbeesett felordítás, mit a' monstrum hallatott, 's mellyre a' kutya szűkülve ordított 's félve kaparta a' kapu allját : hogy kifuthasson.

A' kántort a' hideg kezdte rázni.

„Még sem vall a' fertelmes csoda“ orditá a' hajlékban egypár dühödt hang.

„Ne bögj, hanem arra felelj, a' mit kérdek“ rikolta a' rector türelméből kikapva.

„Kifáraszt a' nyomorú“ dörmögé a' bakó. Összeharapja a' fogait és a' szemem közé nevet, mikor a' csontjai ropognak.

„Mondj igent és szabad vagy. Eleresztünk.“

„Még fölkaczag rá.“

Azután ismét sokáig lehet hallani, mint dolgoznak odabén. Hideg vérrel, neki türközve, mintha nagy, 'sietséges munkát végeznének, hallatszék a' sok lábdobogás, az erőködés lélekzet fuvása.

A' csoda ez idő alatt folyvást röhögött és közbe nagyokat ordított 's szidta, akasztófárávalózta az egész gyülekezetet.

„Tüzes vasat ide!“ orditá végre egy elmérgedt torok 's rögtön futottak hárman a' konyhába, néhány percz mulva látta a' kántor, mint sza-

ladtak vissza a' felszerbe, izzó vörös tárgyakat fogva kezeikben, mik szikrát hánytak a' szélben.

„Vallasz-e?” hangzék odaben.

A' csoda rémesen felordított 's azután vad hörgése hallatszék, . . . az emberek egy percze elhallgattak odaben, azután a' bámulás és meglepetés hangján suttogák egymásnak:

„A' kölyök elharapta a' nyelvét . . . . .“

A' kántor használva az általános megdöbbenés pillanatát, kimászott a' sötétben rejtelyéből, a' kapu alatt az ebek nyílásán kicsúszott 's akkor elkezdte futni, rohant, mint ki hegyről fut alá, futott behunyt szemmel, 's reggelre háza küszöbén lették félholtan összerogyva.

Mikor feleszmélt, oda hitta néhány bizalmas jó emberét, elmondá nekik titokban: hogy mit álmodott, beszéde közben irtózáttal fordult félre, mintha szemével látná a' csoda véres arcját.

Azok pedig fejesóválva mondák egymásnak: hogy bizony iszonyú dolog az, mikor az ember úgy szereti a' bort, három nap sem tud kijózanodni.

Senki sem jött arra a' gondolatra: hogy valami igaz lehessen a' dologban. Kordé uram nem most álmodott először rézorrú bagókkal.

Ha azt mindég elhítte volna az ember, a' mit ő beszélt?

(Folyt. köv.)

MUTATVÁNYOK A' FRANCZIA FORRADALOM

czimü

néphöskölteményből.

(Barère jelentései, melyly alkalommal a' részletes megyebeli hadak elosztatását 's általános felkelést követel 1793. aug. 12.

„Elszakadott Lyon, és a' hazát meri tépni hadával!
 Elleneinkkel ivott, veszedelemben a' hon, a' szabadság!!!
 Pártosai sereginket a' közveszedelemtül elosztván,
 Semmisítésük azonnal igényli a' rém tüzeit rá.
 Csak fala hűtlen zárlainak lebegése miatt dül
 Hon közepén 's körülötte a' zsarnokok ére robogása!
 Márig ereszti lyukas falait pulya czinkosa Bordeaux,
 'S föderalistacsoportja agyát lealázva dagályát;
 De ne higyétek azért, a' kigyó agya belseje nyugszik.
 Éber légyen e' hegy szeme, éber a' rém, tüze sujtsa!
 Brestről a' hirt örömet adom itt feleim közibétek;
 Mert noha csürve csavarva metéli a' honkiesinyítő,
 Tengerceinken azért is igen hazaérzetü had küzd.
 Saint-Quentint peregő rohanással övedzi az ellen,
 'S nő, gyerek, ősz sietőn menekül ki halálos öléből.
 Egyre szegé utokat fegyelemhada a' gyanusoknak,
 'S tisztihatalma tőlünk kért biztos ívet fejeikre,
 Barmait és a' buzát hadi körfala belje övedzén.

Mind e' szabály nem elég; nagy ütés zuhogása segít csak!
 Perczbeni végzetetek, hogy a' részleti táborozás szünt.
 Úgy van, a' védhatalomnak néptől emelt vasa gyöngé,
 'S gyöngé erő valamelly lövegít kisüté a' határra!
 Mostan imár szakadóbb, sebesebb, rohanóbb zivatar kell —
 'S olyan erős tüzü fény, 's olly semmisítő villám kell!
 Hogy az a' honfi szívét melegitse, ez egyben a' Vendéet
 És Europa királyait egyszeri tüzzel eméssze!!!
 Szóval, e' vészteni dülperczt rögtön igényli honért, hogy
 Páris azonnal eredjen el egyszeri lábbal a' sikra,
 És Quentin falazatja körött öli porba az ellent —
 Mert ha nem: itt e' falak süllyedeznek, a' hon, a' szabadság!"

(Az 1793. aug. 15. hozott közfelkelési határozat, esküjével.)

„Im, ez a' francia nép törhetlen erős akaratja:
 Még mielőtt a' sugár Océán tükörébe merülne —
 Nyolczvanhárom egész megye ezreiben kel a' sikra;
 Nyolczvanhárom egész megye esküszik érczbe hazáért;
 Nyolczvanhárom egész megye esküszí érczben ez esküt“:
 „„Mi a' közálladalomnak együtt egyetemleges ezri —
 Bék idejében a' francia hon egyetemeni népe —
 Egyre megesküszük, meg a' honra, egész talajára;
 Rajta a' nemzeti egységet valamint teredelve
 Oszatlan állapotát keblünkkel, amottan az ágyuk
 És szuronyinkkal utolsó vérig, erős akarattal,
 Síríg, a' míg lehelünk, keblébeni ellenitől 's kül
 Ellenitől, ben a' honban, avagy ha ezek terein kell,
 Künn a' világnak egyéb mezején szabadítva kimentjük!
 Ezt mi megesküszük! meg a' honterületnek egére!
 Meg az egek lövegink tükörin kitérő sugárára!!
 Meg a' szabadságért elesett vagy ezentul esendő
 Honfiak égre rivalgot bosszusavára, a' pontra,
 Melly a' reménynek öléből ezentul e' sikra kelend még —
 És a' világra szülött, születendő, róla tűnött és
 Vissza ölébe tűnendő lény örömére, kinára!!
 Meg a' világegyetemben időből eredt 's eredendő
 Pontparanyokra — a' zsarnokok irtandó tömegére!
 Szentül, amint haza szent, joga és vele égi szabadság.““
 „Végre jelenti a' nép ezen esküje folyta nyomában:
 Miglen egy ellene áll is a' francia föld talaján fön,
 Mindegyik ércze erős e' hazában acélt ragad, és küzd!
 Nótelenek, vagy a' magzat nélküli özvegyek, a' kik
 Hatszor eredtek a' harmadik évbe, egész huszonötbe —
 E' korig első nyomják egyszeri lábbal a' küzdtert,
 'S perczben együtt valamennyien aljuk ölébe vonulnak.
 Ott valamennyire szüntelenül foly a' harci gyakorlat,
 Mellyre az összes aljak mindegyikének a' térnek
 Dombja körül kell gyűlnie, minn ez irattali zászló:
 Francia népe a' zsarnokok ellen ered viadalba!"

MAGOS ERNŐ.

R Á K Ó C Z I N É.

Mi lelt téged bus gilicze madárka!

„Párom után nyögdécslek, bezárva:

Vas kalitkám csillog-ragyog, aranyos;

De a' lelkem,

Hejh a' lelkem

Fenekéig zavaros!”

Mi lelt, mi lelt szöke asszony, kék szemű?

„Társam után az én szívem keserű:

Oroszlánom viaskodik csatában,

Én pedig len

Fogva vagyok

Büszke Bécsnek várában.

Büszke Bécsnek rettenetes császára,

Minek engem itt tartani bezárva?

Miért reszket koronádnak gyémántja?

Elbocsáthatsz: —

Gyenge kezem

Koronádat nem bántja.”

„Szabadságra könnyű módon szert tehetsz,

Szöke asszony, elbocsátlak, elmehetsz:

Csilapítsd le lázadó férjedet,

Békeségért

Hejh örömet

Oda adlak tégedet!”

Szöke asszony útnak indul, meg sem áll,

Férje-urát felketesi Ujvárnál

Szólana is, köszönné is, hiába! . . .

Odaborul,

Mint a' bokor

Odaborul nyakába.

„Ingó-bingó rózsabokor vállamon,

Hozott isten édes-kedves angyalom!

Isten hozott, úgy ha jöttél, szép virág:

Hogy eresztett

Volna máskép

Az a' bécsi porkoláb.

Hátra tekint a' szép asszony, de nem szól,

Hátra megett áll a' cseh kém, tudja jól;

Császár küldte a' cseh kémet utána,

Hallgatózni,

Leskelődni

Béke szerző szavára.

„Ingó-bingó rózsabokor vállamon,

Néma vagy-e, hogy nem szólasz, angyalom?”

— „Néma legyek, mikor arra szót vesztek
A' miért a'
Bécsi udvar
Engem ideeresztett!

Azt akarnák, fulánk legyen csókomba,
Mézes-mákok elegyitse szavamba,
Kebelemen altassam el haragod:
Akkor aztán
Egy országért
Kiadnának egy rabot!

Személyemnek Magyarország nagy ára,
V i s s z a m e g y e k , szavam adtam reája,
Felfogadtam, megis állom emberül:
,Visszamegyek
Ha veled a'
Békeség nem sikerül.'

Jobban ismered te Bécset nálamnál:
Hitszegővel alkuba mért állanál?
Szava játék, hite szellő . . . kárhozat:
Vezérelje
A' nagy isten
Győzedelmes kardodat!''

— „Ez igaz hit legyen áldás utadon,
Vezéreljen a' jó isten, angyalom. —
Válaszomat, érdemes cseh, vidd vissza:
Császárod, ha
Illyet akar,
Magyar nőre ne bizza.“ —

Bubánatos szöke asszony, kék szemü,
Meddig lesz még a' te sorsod keserű?
,Rab vagyok még büszke Bécsnek várában:
Rab vagyok, de
Oroszlánom
Harcza nem lesz hiában!''

ARANY JÁNOS.

Z S I D Ó - Ü G Y .

(V é g e.)

A' társaság nem nevelheti a' zsidót, ha ez akarná is, hogy nevelje, míg a' legsértőbb asperitások elhárítva nincsenek; a' társaság csak vissza taszítandja a' zsidót mindaddig, míg ez hódolván a' civilisatio törvényei-nek execrabilis nevelési rendszere helyébe jobbat nem tesz.

Keresztül kasul van áztatva a' zsidó, megragadva a' kereskedési szenvedély által; így volt ő örökké. Azon argumentatio a posteriori, hogy a' zsidót a' fenálló sujtó törvények, tehát a' gyűlölség egyenesen és csak-

nem egyedül a' kereskedésre szorítják, nem áll elégséges erős lábon az egyetemes zsidóságot tekintvén történetével együtt, de feszesen áll azon tény, hogy megtagadtatván tőlök a' polgárság, a' fekvő vagyon vagy birtokszerzés 's így földönfutokká bélyegeztetvük, a' pénzszerzési törekvésnél egyéb nem maradhatott. A' hatalmasok ezen rendszabása vagy határzata bünnél több, ostobaság volt, melyért lakolni illő. Különben a' kereskedés derék dolog, mint azt az ezer egy éjből olvashatni regényes is; de a' mai kereskedés, mint ez üzetik napjainkban különösen a' zsidóság által sem nem respectabilis sem nem regényes.

A' népek kereskedésrőli fogalmai hatalmas rectificationnak mennek elibe, mert az újabb korban megragadá a' kereskedőket az erkölcstelen, borzasztó borsejáték és uzsora dühe, mely komoly rendszabásokat fog előidézni, ha a' társaságok nemesülése nem lesz hiu szó. És ha a' nép látja minő utakon halmoztatnak össze a' szédítő gazdagságok egyikét ember kezébe, mint buknak és jutnak koldus botra ezrek, hogy egyesek ad infinitum gyűjthessenek, látja, mely nyomorokat hoz elő a' társaságban az illy butító pénzhalom, miként sujtja és pusztítja a' rényt az ésszel és lélekkel együtt? nemde természetesen újra kell megteremniök a' socialismusi és communismusi eltemetett ideáknak?

Miféle patriotismus az, mely egy status kölcsön aláírásánál magának 5—6 millio ezüst forintot stipulál? Mennyiség, melyet Magyarország összes szegény lakosa nem képes egy évi megfeszített munkája által előteremteni! a' könnyen szerzett vagyon bosszuságot, ingerültséget gerjeszt azon népben, mely jól tudja, mely kinos erő kifejtéssel tartja fen életét. Ha mondják, hogy az illy divateroesus jót tesz, pénzt ajándékoz el, felelünk, hogy jobb lett volna neki e' helyzetbe nem is jönni. Ha valamelyik Calif szerelmes népeit rendesen kizsebli és ókor-ókor egyik kedvenczét vagy kedvencznőjét califailag megajándékozza, a' szegény nép nem talál kifejezést a' példátlan nagylelkűség magasztalására, 's ha a' 80 millio évi jövedelmes Lajos Fülöp száz frankot ajándékoz valamelyik nyomorultakkal zsufolt intézetnek, vagy egyik éhen haló községnek, sérdái el nem mulasztják a' bámulatos atyai szeretetet illőleg kitrombitálni, a' trombita szót pedig rendesen egy obligat hozanna kíséri a' legjobb respublica felett.

A' kereskedés nem teremt, nem prodkál, csak elhejz, dislocál. Egyik földpontjáról a' másakra czipeli a' világkereskedés a' világ kincseit, épen mint a' szél fu. Egyik nép csapat a' másik vagy többi rovására gazdagul, ezektől szedi el mit összehalmoz és oh bámulat, a' gazdagult népre nem üdvösség, hanem átok háromlik.

A' tengerek azt, a' mai Karthago (delenda est) a' föld összes népe zsebeit vevé számba erszénye megtöltésére, és mely dicső eredménye jutott? Népének egyik tetemes része éhen hal, a' másik adózik, pukkadásig adózik, hogy a' nemzeti dicsőség (alias statusadósság) mellett vagy 3 millio koldust is fentarthasson.

Az ugynevezett belkereskedés kivételt nem tesz. Az inproductiv ke-

reskedőség, száma növéseével megzavarja a' consumptionalis theoriát ott, hol a' munkás kéz kevés. Képzeliük, hogy hazánkban egypár százezer zsidó foglalkozik az a' nélkül is gyéren vetett pénz elhejzése körül, hogy tehát nemcsak simpliciter consumálja azt mit felebarátja természet, hanem a' pénz forgatás mellett illőleg gyarapultán is törekszik, nem de csekély statusgazdászati tudomány kell a' szerencsénkre világosan előttünk álló eredmény kipuhatolására?

Ha a' zsidóság — majoritásában — a' kereskedési és pénzgyűjtési szenvedélyétől megválni nem képes, elkerülhetlen lesz a' társaság intézkedése, a' szükséges egyensúly helyre állítása tekintetében. Különben a' zsidó takarékos, parcimonialis, fősvény, melly tulajdona némi tekintetben jó dolog.

Ha például a' zsidó monarchai rendszer által kívánna hirre névre szert tenni 's egy új Salamont kiáltana királyául, valószínű, hogy ennek — ki részéről el nem mulasztaná hű alattvalóinak azonnal tudtukra adni, hogy koronáját egyenesen az istentől kapta — valamint régi Salamonának a' templom építésre nem a' legborzasztóbb bőkezűséggel adózna' hihető, hogy az új Salamon ezen adóból nem tarthatna 1000 csinos feleséget kedvelt népének dicsőségére, nem tarthatna elégséges mennyiségű felszuronyozott hóhért, imádott népének mindannyiszori lemészárlására — mindenkor vele született atyai szerelme sugallatára, mindenkor a' hűséges alattvalókboldogságára — valahányszor a' zsidónak eszébe jutna szabadsajtót vagy felelős ministeriumot — petitionálni.

Ezért gondolánk megeshetőnek, hogy a' zsidóság hajlama inkább a' respublicai forma felé nehezkedik és effective, a' zsidót fenyegető veszély csak akkor enyészend el, ha egész Europa respubicává alakult, mihez úgy látszik elvégre kedve kerekedett. Csak az általános szabadság emancipálhatja valósággal a' zsidót, mert az elnyomottak és elnyomók közti szünetleni harc és háboru a' lehető legrosszabb combinatio a' zsidó ügyre nézve, mert a' küzdelést zavarban és általános nyomorúságban a' szegény ember aztán nem képes bajainak valóságos kutforrását kijelölni és oda is sujt buzgóságában, hol segítségét várják, 's hol ő is lelhetne segítséget.

Ezen egyedüli rationalis emancipatio azonban még nem zárja ki az említett reformokat, au contraire szigorubban fogja követelni. Nem levén táptálató! a' gyűlölség helyébe állhat a' szeretet, mellyet mégis megérdemleni üdvösséges.

D A L.

Katona vagyok én, önkénytes katona,
Nem kell már szerető se szőke se barna;
Nem oszthatom én meg senkiyel szerelmem,
Szerelmet, hűséget hazámnak esküdtem.

De meg is tartom én szentül fogadásom,
Hazámat, a' meddig kívánja, szolgálom;

Mig birom örömet 's fegyvert a' jobb karom,
Ellenségünk ellen örömmel forgatom.

Dicső a' halál ott kinn a' csatatéren,
Hogyha meg kell hálnom, ott muljon el életem,
Ott porladjak én el, habár sírom felett
Nem leszen nevemet-hirdető sírköveszt.

PETŐFI ISTVÁN

H Á R O M M A D Á R.

Három madár van, a' kit szeretek,
Három madárról mondot éneket.

Ha olly szép lenne rólok énekek,

A' milly nagyon én őket szeretem,

A' mennyi boldogságok, örömet

Ezen madarak nékem szerzenek!

Az első madár egy kis czinege,

Nem sérti őt a' télnek hidege,

Nem háborítja őt meg semmi vész,

Télben, viharban vigan füttyörész,

Vigan ugrál a' száraz ágakon,

Mint a' pillangó a' virágokon,

Ugrál, miként a' gyermek, gondtalan,

Jön és megyen, máshol van untalan,

Alig képes kisérni őt a' szem.

Kedélyed e' czinege, kedvesem!

A' második madár egy csalogány,

Elrejtve él a' lombok alkonyán,

Nem látja más ottan 's mást ő se lát,

Kis fészke néki az egész világ,

Ebben dalolgat, 's ha dalolni kezd,

Elfojt az alkony mindennémü neszt,

Hogy meg ne háborítsa énekét,

Hogy gyönyörködjék a' föld és az ég,

Gyönyörködjék e' dalban, a' minő

Hozzánk csak legszebb álmainkban jó,

A' mellynek minden hangja eltemet

Egy bánatot és szül egy örömet,

Mert mindenik hang egy szent szerelem

Ez a' csalogány szíved, kedvesem!

A' harmadik madár egy ifju sas,

Szárnyának röpte merész és magas,

A' villámokkal egy tanyán lakik

'S tekintetét fölküldi a' napig.

Nyugott időben alszik, elvonul,

De ha vihar jön és üvölt vadul,

Föleléred e' sas szendergésiből,

És a' viharnek karjaiba dől

És vinni hagyja magát általa,
Mint viszi a' lovast a' paripa
Rémitő bátran, szörnyű sebesen. —
Ez a' sas a' te lelked, kedvesem!

Kedélyed gyermek, szived asszony és
A' lelked férfi, te csodás mesés
Teremtény! 's én valóban nem tudom,
Mi több: szerelmem vagy csodálatom?

PETŐFI SÁNDOR.

FEJEDELMI BOHÓSÁGOK A' MULT IDŐKBŐL.

Fronsac herczeg hódítottjainak névlajstromán Villeroi asszonyság a' marschall menyje is, állott.

Ezen ősz tábornok számos hadmenetiben legalább annyit tanult, hogy a' hadselekre csakhamar ráismerjen; kikutatá tehát menyjének ármányait is, 's midőn tisztában volt felőle egy párisi zárda vasrácsai mögé számüzte.

„Most kettő a' teendők“ mondá Fronsac egyik barátjához, ki egy ugyan azon zárdában tartzkodó növendéket szeretett: — vagy megmászszuk a' falat létrák segélyével, vagy pedig azon törjük a' fejünket, hogy valami jóra való csel legyen kalauzunk.

A' két agyafűrt ifjú az utolsót választá, és egy reggelen a' zárda szóteremében megjelentek, zárandokoknak öltözve, 's ősz hajakkal.

A' két tiszteletre méltó egyházfiakat, kik — mint mondák — épen zárandok utról, a' szent sír melül tértek vissza, a' fejedelmasszonyhoz vezetétek. — Nem sokára a' zárda valamennyi jámbor tagjai környezék őket; — meg kelle a' növendékeknek is jelenniök, hogy az istenfélő zárandokok beszélgetésén épüljenek.

Tanult emberek soha sem zavarodnak meg, ha Jeruzsálemről, a' Jordánról 's több efféléről kell csacsogniok, de az apácák kíváncsiságát, nem olly könnyű ám kielégíteni. — Az apácáknak ezen vágyok, szint ugy mint minden egyéb vágyaik — e m é s z t ő tűz.

A' különféle regék után a' nővérek szent beszédet kívántak.

Ez már csipősb feladat!

Fronsac barátja, vallására nézve őrségi tiszt, épen nem volt Hektora a' papi szónoklatnak.

Vidor bátorsággal tört volna egy maga ezer ellenségre, de a' szónál: „szent beszéd“ — elhalaványult. — Fronsac ellenben, kinek élénk szelleme, gyámolítva terjedelmes ismeretei által, nem egy könnyen tángult, azonnal felélé: Kíváratotoknak szívesen engedek, édes nővéreim; és rajta leszünk, hogy kielégítsünk benneteket.

Azaz, rajta leszesz te, édes testvérem, — folytatá az őrségi százados — mert hisz tudod hogy urunk istenünk engem nem áldott meg az ékesszólás ajándokával.

Igen — mondá Fronsac — az én testvérem nem igen beszédes.

Abbé ur, feszült figyelemmel hallgatjuk — szólának most valamennyi becsületes apácák, a' vakmerő Fronsac köré gyűlve.

Nem tudjuk mit papolt nekük, de mindnyájan el valának ragadtatva.

Még soha sem tetszettek nekik — ugy mondanák — valamelly erkölcsi integetések olly annyira mint ezek, olly kellemesek, olly meghatóak valának.

A' tetszés halk mormogása szárnyala át a' teremén, és a' szónok önsze-

retete alkalmasint igen hizelgőnek ismerte volna azt, ha nem inkább azon járt volna az esze, miként adja jelenlétét Vilerói asszonyságnak tudtára.

A' szónoki tehetség minden hiánya mellett barátja már a' legnagyobb bőbeszédűséggel közlé szerelmesével terveit.

De mind ebben még sem lett volna Abbé urainknak olly nagy hasznuk, ha a' szerencse, melly a' szerelemnek kedvezni szokott, nem segített volna rajtok.

Alig csendesedtek le a' tetszésnek jelei midőn a' fejedelmasszony Fonsacot egy ablakhoz vezeté, és őt felszólítá, hogy ékesbeszédét egy különös esetre is alkalmazná.

Köztünk egy hölgy van — mondá a' fejedelmasszony — melly az udvar egyik legmagasb családjából való. — Őt elővigyázatból adák felügyelése alá. A' hölgy fiatal, szép, és ön csak tudhatja Abbé uram — —

Tudom, tudom, édes anyám — folytatá a' herezeg, szemeit áhitattal szegezvén az égre — a' világ veszélyei, a' gonosz csábjai előtti félelem — —

Oh, még több mint ez, Abbé uram, úgy vélem a' bűn már végbe is vitetett.

„Vitetett! — sohajtoza Fonsac — ments meg isten! milly időket élünk!“

Azért hát legforróbb ohajom volna, hogy illy szent ember, mint ön, szendesége által vezérelné vissza a' bűnös nőt önmagához.

Ah, értem, asszonyom, egy kis dorgálat — de ne igen szigorú szavakkal, — egy velős vázlatot a' bűn iszonyiról, egy megható rajzot az örök károhozat bűnhesztéséről.

Igen, igen, édes Abbé, azt akarom — megálljon ön, itt van azon hölgy — ezzel Villeroi asszonyságra mutatott.

Legyen ön nyugott, majd megmosom én a' fejét a' mint annak rendi, — de azt átlátja ön, hogy azt ennyi tanúk előtt nem tehetem. — Bűnösöket, kiket az ember még jobb utra akar birni, soha sem szabad megaláznia.

Nem, nem, önnek igaza van, ön csak négy szem közt fog neki beapritani, az magából értetődik.

Ah, édes anyám, még egy szót; mert azon bizalom, mellyel ön engem megtisztel, megkívánja, hogy én is bizzam önben. Az ön keze alatt egy **** nevű kisasszony is van itt, mint növendék. Ezen fiatal személy élénk bút olt családjá szívébe. — Mit vélne ön, nem használhatnók-e az alkalmat, azt is áthatólag meginteni a' gonosztól.

Szíves örömet állok reá, de elég baja lesz már az egyikkel.

Azt magam is hiszem; azért majd testvérem fogja magára vállalni a' **** kisasszonyt, és valóban elég hasznót merithet szavaiból, mert integetése hatalmas! — —

Valóban? hisz az felséges. Megálljon ön egy kicsit, majd csak előkészitem a' hölgyet e' párbeszédre, és azon örvendetes sejtelem futja át lelkemet, hogy a' nő majd elfogadja ajánlatomat.

„Magam is remélem.“

Mig a' jámbor fejedelmasszony kevés fáradtsággal rábirta a' hölgyet elfogadni azt, mit ő az úr isten szent szavának nevezett; — Fonsac a' százados urat a' tartandó szent beszédéről tudósítá.

Pár perczel később a' kettős tete à tete megkezdődött.

Miután Fonsac és barátja szerelmeseikkeli együttlétöket minél inkább iparkodtak meghosszabbítani, a' fejedelmasszonynyal tudaták, hogy a' két bűnös végképen megtért legyen.

Elárasztva áldásokkal, mellyeket a' jó asszony azon jótételekért mondott fejökre, mikben növénydekeit részesíték — hagyák el az istenfélő férfiak a' zárdát, s majd nem megszakadva neveltökben érék el hintőjokat, melly csekély távolságban a' zárdától várá őket.

Másnap reggel a' herczeg és az őrségi tiszt alig találtak elég viszhangot kalandjuk ismétlésére, melyben a' hölgyek nevét mégis csak elhallgatták.

A' párisi érsek is hallott e' botrányos jelenetről; kemény szemrehányásokat tett a' szegény fejedelmasszonynak; de ez csak mentegethette magát, a' mennyire birta, és megígérte hogy jövőben elővigyázóbb lesz.

OEIL DE BOEUF.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

VII.

Junius 23. 1848.

Pár szóval visszatérek a' lengyelekre és poroszokra.

Megvallom: azon fájdalmas költőiségből, mely nélkül nem is tudtam eddig lengyel dolgokról gondolkodni, egy kissé kiábrándultam. Szláv nép a' lengyel is! Ők örülni látszanak a' mi horvát zavarainknak, 's azt mondják: nekünk nincs igazunk, 's egy párszor igen élesen nyilatkoztak a' magyar önkénykedés ellen. Annyi bizonyos: hogy tréfaság a' két nemzet között, valami meleg szomszédi ragaszkodás- és testvéri sympathiáról álmadozni. Erre azt mondhatja valaki: nem kell egy nemzetet néhány kalandorból megítélni. Igen bölcsen tudom! Csak hogy bajos volna az itt mulató lengyeleket, jelentőség nélküli kalandoroknak nevezni. Ezek bizonyosan characteres kipróbált férfiak; hercegek, grófok, hadi tiszték; a' hajdani „Veto“ embereinek, mindenesetre a' javából. Van ki Wesselényivel régóta levelezésben áll. — Nem bánom: ne legyen igazságom felőlöki véleményemben; ez csak egyéni szó, ezt kimondani szabad vagyok.

Legtöbb porosz vendég van Graefenbergben. És a' mi csodálatos, a' mivelte ország fiai, nem kiállhatlan műveletlenül tűnnek fel. Én is úgy tapasztaltam, de még azért nem mertem volna ide írni e' sorokat, hanem igaznak hallom ezt, két három éves, külön nemzetű gyógyvendégektől is. A' poroszokkal alig lehet társalogni; gőgösek és gorombák; mint a' magyar mondja: csöstül hányják másoknak a' szót; szóval: kiállhatlanok; ezt úgy találja az udvarias francia; úgy a' mogorva angol. Talán épen műveltségök tulzó önérzetében ilyenek?

Mint mondtam: magyarok 15—18-an vagyunk. Mondják: hogy 1839 táján száznál is többen voltak, csodálatos mégis, hogy a' graefenbergi könyvtár 2000-en felül lévő, minden nyelvű könyvei közt, egyetlen egy magyar sincs! Eötvös cathausia, Széchényi egy munkája meg van ugyan, de — német fordításban.

Én adtam a' könyvtárba Arany János „Toldi“-ját; szerencsémre, a' Kisfaludy-társaság 1847-ki pályaműveiből jogosan nekem járó példányt, egy év múlva csakugyan kikaptam, a' mint ide utaztam; így adhattam be Toldit. —

Az ujságok közül eddig csak a' „Jelenkor“ járt ide, mert a' mély bölcseségű policzia nem engedett a' Pesti Hírlapra előfizetni.

Hát itt is van policzia? Természetesen! azon nyomoru kicsinyes félnépszerűség, mely a' bécsi bukott kormányt jellemzé; mely vele minden keszeget trónevé czápának, minden utczagyerköczét óriásnak láttatott: „Polizei-Kur-Inspection“-t rendelt Freywaldauba; azon kívül egy majort, mint térparancsnokot — Platz-Commandant — is. Kár volt még néhány száz katonát, és vagy ötven ágyut is nem szállítani ide; hiszen úgy is argusi szemekkel kell vigyázni, erre a' néhány mankós emberre.

A' policzia tudta nélkül, — kinél utleveled áll — egy lépést sem tehetsz; 's ha a' szomszédba akarsz is kirándulni: ő ad passust, pénzért.

Jó a' rend jó, szükséges is; de hiszen eléggé megzaklatják az embert a' vonalon, minek azt itt újra kezdeni?

Hallom ugyan, hogy már vége lesz e' boszantó komédiának, de azt akkor hiszem, ha látom.

Kereskedése e' vidéknek igen kisszerű, különösen a' mi nekem legjobban fáj: a' dohány és szivarra nézve; olyan dohánynyal, minőt itt 1 pengő forint 36 p. krért kapsz: nálunk a' birkát szokták mosni; azon szivartól pedig, melynek százát, 3 pengő forintért lopja be Poroszhonból a' csempész: isten őrizzen engem is téged is. Aztán ha kedve kerekedik a' policziának, egy városi tanácsbelivel bátran bejön szobádba, megmotóztat: nincs-e nálad csempészett szivar; és ha van: csak úgy megbüntethet érte, mintha a' vonalon akartad volna be-lopni.

Minap, két font dohányt, és kétszáz szivart hozattunk Pestről; találd ki csupán a' vám mibe került? 11 pengő forint 's 36 krba!

A' vászonkereskedés az mi leginkább üzetik. Freywaldauban Rayman polgármesternek derék fehéritő gyára van. —

Itt nem sütnék a' háznál kenyeret, hanem a' péktől veszik a' zsemlyeszerű soványságot. Néhány miskolci kenyérsütő tökéletesen meghódítá ezt a' tartományt.

Különben a' nép szorgalmas, másként nem is tudom hogyan élne meg so-vány földéből, hol több a' kő mint a' föld. A' mi embereink itt éhen halnának meg. —

TOPPA.

EGY TÁBLABIRÓ MINT NEMZETÖR.

H u m o r e s k.

Tekintetes Bunkóczy Iván fő-fő táblabíró ur, korának negyvenhatodik évét heny — akarom mondani — élte át, mi alatt mint illik is ducál is egy táblabírónak, olly auctoritást eresztett, minőt udvarában — a' mangoliczákat kivéve — kinek sem volt szabad hordani. Elveire vonatkozólag csak annyit je-gyezhetünk meg, hogy ha bár ő is a' falu notabilitásai közé volt kőczmaczéz-a-gozva, jellemzőnek találta a' leereszkedést bármely osztály embere irányában. Innen magyarázható, hogy mind az öreg Fábján a' falu kovácsával, mind a' megyei alispánnal — minthogy velők az utolsó tisztujtás alkalmával a' bruder-saftot megitta — per tu lett.

Lőn pedig nagy égi háború a' földön, azaz vékonytalan Bunkóczy Iván ur házánál olyan, minőt Ádám látott nőtelen korában (talán mégis nős korában, azonnal kiviláglik).

De előbb illik tudni, miszerint hősünk kedves életpárja Butter Flórián-nak valóságos testvére volt. Ezt csak azért bocsátottuk előre, miként tudomá-sunk legyen jó eleve a' házasszonynak német származásáról.

Tehát mondom Vákibám — szólt meghunyászkodva a' papucs kormány symándlija — ha ellenzed kitöröltetem nevemet a' nemzetörök névsorából.

No csag halgas.

De még is dódókám lásd már szégyen volna . . . . .

Piszt nőnid stád — rivalgott dühösen az uralkodó oldalborda, — és iszo-nyúan megrázkódott, neki tombolta magát, hármat prüsszentett, 's rettenetes módon kezdett declamálni, mire természetesen reclamationt kapott. Na nem kellett több Bunkóczyné asszonyságnak; rögtön a' kamarába futott, egy nagy nyaláb kőczot, 's szőszet fölkarolt, vitte a' konyhába, ott meggyújtván, snúrgrád a' táblabíró fejére vetette.

Illy tréfának fele sem bolondság — mormogá fogai közt az üstökössé

rögtönzött üstöktelen. Lábai önkéntelen sebesen kezdtek mozogni, minek eredménye lett, Bunkóczy Iván ur gyors megjelenése a' kovácsműhelyben.

Képzeld édes Fábikám — szolt a' táblabíró a' falu kovácshoz — az a' vípera faj, az a' gonosz szellem, canis ea mater! az merészelt becsülettel megkopaszodott — különben is gyenge fejemet — vénségemre gyalázattal illuminálni.

'S miért tevét azt?

Persze miért? Nem volt oka bruderám. Az pedig csak nem ok hogy az éjszakán mint nemzetőr bakteroltam ide 's tova a' faluban.

Ugy van az nem ok, az csupán tisztünk betöltése; de az asszonyok hol bakterolnak, hogy midőn este 11 órakor haza jövünk, még mindég a' szomszéd-ban tereperélnek? Ez megfoghatlan előttem — jegyzé meg az öreg Fábján — kit a' sors véletlene épen egy ifju nővel férczelt ránczba ez előtt egy évvel.

A' tárogató végig harsant az utcán, a' dobszó már rokonulása következtében sem hagyható érintetlen Bunkóczy uram földobját. Post tympanum venit malleolus, melyet az öreg Fábján már kezében tartott, de véle nem a' táblabíró fültövére, hanem az üllőre koczcantott.

Van-e kemény természeted? — kérdezősködék a' tűzpróbált kovács táblabíró uramtól.

Olly kemény bruderám, hogy szűk időben a' baromfiaim csupa ócska patkó szeggel élnek. Különbén is jó pénzért akár agyon lövetem magamat.

E' néhány szóváltás után egy nemzetőr lépett a' kovácsműhelybe, 's illy tartalmu irattal közeledék Bunkóczy Iván urhoz: „Polgártárs Bunkóczy Iván indul a' rácz háboruba csütörtökön a' harmadik zászlóalj vitézeivel.“

Távozz tőlem sátán — mekegi a' vékonytalan táblabíró — mialatt inai megfáztak, veséje pedig tüdőgyuladást kapott, 's csak egyedül az izmos kovács karjainak sikerült őt egy székre ültetni, ez által a' földön heveréstől megmentendő.

Hősünknek néhány perczre campes lett.

De az ördög nem alszik — el örökre. Így lön most is. A' vastag levente föleszmélt, 's látta becses személyét körülvéve emberekkel. A' nemes galeria illy rendben állott: Borbély, ki a' betegség orvoslására egy fog kihuzását javaslá. A' barom-orvos, ki hogy érvágással vissza hozza a' pokolból is a' tekintetes urat az életre, már az uton biztosítá nemzetes Fabjánné asszonyt, mert — ugymond — az ilyeneket gyógyítani professiomhoz tartozik. — Továbbá Bunkóczyné asszonyság, ki ezer jó fűvet szorongatott markában, 's ezzel dörzsölé a' Bunkóczy-fejet. Mig végre ájuldozásából egy alföldi hét esztendő szűnyog kereszt komája hatalmas csipéssel észére hozta.

Most már az lön a' baj, hogy nagyon is eszén volt.

Vala pedig hősünk a' régi szittya-vallás követője, azaz gyonó czédulája szalonnabőrből volt fogalmazva.

Hivassatok papot — szólalt föl megjuhászkodva a' lehűtött hős — meggyónom mennyi pénzt loptam el mint kortesvezér 9 tisztujtás és 5 követválasztás alkalmával a' szegény pór nép verejtékkel szerzett garasaiból, mert a' korteskedési költséget adó néven megyeileg vetettük ki a' népre, ezt érzem nem vihetem el lelkemen. —

Meggyónom, miként az alispán, midőn őt azzá tettük, egy borjas tehenet ígért, 's nem adta meg. Mindent meggyónom, még azt is mimódon lettem táblabíróva.

'S ha majd három hét múlva fej nélkül láttok vissza jönni, ugy-e meg-sirattok Vabikám!? Addig is küldjetelek előre valakit kvártélyt csinálni — a' temetőbe.

Reggelre került az idő.

Hadd ném csak anyók azt az álmos könyvet, ugyan mit is álmodtam?

Igaz dódókám czizmám sincsen becsületes, hogyan segítesz rajtam?

Mek lesz a' rácz lábó jó czizmát azt ütök agyon, aztán lehúszik a' czizma, sanse mars a' tied lába, punctum fertig.

Bunkóczy uram tovább lapozott az álmos könyvben, 's nem hiába, mert e' következő szavakat betűzte onnan: „Mezetlen lábon járni, 's mást is olytant látni türhető nyomorúság“ . . . . .

Bekövetkezett az idő, midőn a' házi asszonyság kalendáriuma csütörtököt mondott más napra.

Die höchste Zeit, vélte a' táblabíróné, 's irgalmasságra inté férjét az el-lenség irányában, illetén szavakkal: Muszájn kicsike baromherzig meklesz az a' tied szíve, 's ha egy rácz vagy krovót tyűvök, vitézül üsd ágyon de ne ná-gyon, hagy szálágyon, mert nem tudod hogy ki vágyon.

Már csak az öreg Fabjántóli búcsúvétel volt hátra. Ez is megtörtént, melly alkalommal nem mulasztá el megjegyzését az öreg Fabján, azt t. i. hogy hamár most in hideglelésben szenved, mi fog történni a' csatatéren, hol minden golyó fülebe súgja a' memento mori-t. Illy, és az elsoroltakhoz hasonló állapotban csókolá rendre övéit nejétől kezdve le az agár és vizslakölyökig.

Ha vissza jön a' háborúból többet mond róla, 's vitéz tetteiről, valamint haza jövetének formájáról is.

TASSI EDE.

CHARIVARI.

* * A' cultusminister nevelési lapokat szándékozik kiadni. Szerkesztőül Brassai Samu, a' vasárnapi ujság őszfeju, de ifjulelkü szerkesztője van felkérve, szerkesztőtársul pedig Már Lajos, Pázmándy alsótáblai elnök titoknoka fiatal, józan értelmű férfi, ki maga is a' népből született, 's hosszabb ideig, mint nevelő, szép ismereteket szerze magának előkészületül a' népnevelési pályához.

Mi a' népnevelés ügyét mindig a' legfontosabb korkérdések egyikének tartottuk 's ezért teljes örömünket fejezzük ki a' felett, hogy minisztercink egyike azt irodalmilag is kívánja elősegíteni.

A' szerkesztő választáshoz csak szerencsét kívánhatunk. Az egyik őszfej, fiatal kedély, a' másik fiatal arcz, öreg türelem. Pedig a' nevelés ügyéhez türelem kell, mert ez nem modern politica, ez nem a' ragyogás tere. És valamivel nehezebb is az embereket felnevelni, mint felakasztatni. Amoda igénytelen, egyszerű emberek kellene, kik jót tesznek titokban, tanulnak, fáradsz és nem maguk számára 's nem fáj nekik: hogy a' világ nem tudja neveiket; emide csil-lagokkal egy uton járó szellemek, kik népeket ölnek le, országokat forgatnak fel önmulatságokra 's még azt akarják: hogy a' historia külön írja föl neveiket.

* * * Lassan járj, tovább érsz.

Már hiszen a' mi a' lassan járást illeti, nem hiszem: hogy akadjon nem-zet a' hold alatt, melly a' concurrentiát velünk kiállhassa.

'S ha a' példabeszéd igaz volna ez óta Magyarországnak meg kellett volna kerülni a' földet.

Száz esztendő kellett neki: hogy a' misébe bele tanuljon. Ezer esztendő: hogy észrevegye: hogy a' világon van. Háromszáz esztendeig tudott tűrni és várta: hogy a' német megjavítsa magát 's mikor egy rántással ledobta a' nya-károl, négy hónapig egyebet sem tett, mint maga magát bámulta.

De ne menjünk olyan messze. Csak vegyük ezt az elmúlt négy hónapot.

Tizenkét nap kellett a' királynak arra: hogy a' nevét aláírja, minden betűre 24 óra.

Két hét az országgyűlésnek arra: hogy feloszlása után szétoszoljon.

Két hónap a hivatalos lap szerkesztésére.

Három az országgyűlés összehívására.

Három a katonaság felesketésére.

Öt a bankók nyomtatására.

Egy hónap verificálásra, másik hónap bizalomszavazásra, harmadik hónap elbucuzásra.

De már így nem félek: hogy valaha elvesszünk. Mert ha az egész világ elpusztul és elvész, nekünk még akkor is hátra kell maradnunk egy pár századdal, 's hiszem: hogy a feltámadás trombitájára a ki legutoljára ébred fel, az magyar tablabíró leendő és a legelső szó, a' mit exceptivául kimond a' nagy álmoháborító ellen: „mindazonáltal.“

* * Biztos kutfők után állíthatjuk: hogy a' magyar ministeriumnak csakugyan erős okai voltak arra: hogy a' kiállítandó hadsereg magyar lábra ne állíttassék. Ugyanis

1) Nincsen annyi magyar szabó sem Magyarországon, sem egész Európában, a' mennyi kétszáz ezer atilla — dolmányt és detto magyar nadrágot ki bírjon állítani, tehát várni kell, még születik.

2) A' veres és zöld selyem rendesen hamar elhagyja a' színét 's így jobb és czélszerűbb a' zászlókat sárgára és feketére festeni, mely színek, mint tudva van, sokkal tartósabbak.

3) Magyar hadtudomány még nem létezik a' világon; egyhirtelen pedig teremteni nem lehet. Így például annak elhatározása: hogy a' katonák jobb, vagy ballábbal lépjenek e' ki a' glédából? behunyják e' az egyik szemüket, mikor lőnek? vagy mind a' kettőt? Szurjanak e' vagy üssenek a' puskával, hidat csináljanak-e, a' hol vizen kell átmenniük, vagy hólyagot kössenek a' hónuk alá 's úgy usztassanak át, pipázzanak-e, mikor semmi dolguk sincs, vagy tubákoljanak? ezt a' marsot verjék-e: „feküdj, feküdj lompos német?“ vagy pedig emezt: „retirálj, retirálj, Komáromig meg se állj?“ az ágyuk magyarul szóljanak-e, vagy németül? a' kananér csóvával süsse e' el a' mozsarat, vagy tüzkövel és aczéllal? 's a' tisztek állig viseljenek e' csak szakállt, vagy azon alól is? mind ezeknek elhatározása irtóztató időbe és megfontolásba kerül 's mint minden józan hazafi átláthatja, nagyokat váltóztathat a' dolgok állásán. Várni kell tehát, míg valaki magyar hadsereg nélkül magyar hadtudományt fog kidolgozni.

4) Minthogy a' magyar embereket, kiváltképen pedig a' magyar katonákat isten jó egészséggel, következképen hatalmas étvágygal áldotta meg, nagyon piöffig és fűn fogás, ha e' kétszáz ezer izmos struccz fajta gyomor az ország határain kívül tápláltatik, 's helyettük kétszáz ezer soványabb gyomor hozatik be az országba, csarapárok és vasas németek mundérijában. És ez diplomatai calculus. Ha a' haza ekép minden cserébe adott katonán naponként csak egy váltó garast gazdálkodik is meg, egy év alatt három milliót nyer és még tudja isten mennyit (calculálja ki Dusek ur, ugy sincs egyéb dolga).

5) Et ultimo, minthogy két hét óta eső nem esett, minthogy Erdélybe a' sáskák beütöttek 's ott nagyon pusztítanak, minthogy Moldvában a' cholera veszettül dühöng, minthogy Párisban tizenkétezer embert halomra lőttek, minthogy Radezski elfoglalta Milánót, minthogy Persiában a' népség fellázadt, minthogy kövecses Arabiában egy tevehajtot megevett a' crocodilus 's minthogy a' pragmatica sanctio így meg amugy; tehát! — mind ezen veszedelmek logikai concatenatiójából véghetetlenül következik: hogy a' magyar hadsereg ezután is legyen német, a' magyar nemzeti szín ezután is legyen feketesárga, 's több a' féle csekélység; — a' kinek azután tetszik játszhatik ide haza nemzetiséggel, hazafiúsággal, magyar dicsőséggel tragédiát, comédiát, melodrámat vagy ministeriumot, a' mint kedve tartja.

* Mint lehet Pesten jelenleg öt pengő forintból úri módon élni vég-
hetetlen időkig, úgy hogy utoljára még az embernek az öt forintja is meg-
maradjon.

Reggel elmegy akármelyik kávéházba, kávézol nyugodtan; pálinkát is
kapsz, ha kell; mikor menni akarsz, oda adod a' pinczérnek az öt p. forintoso-
dat. Az savanyú képet fog csinálni, egy ideig vakarni fogja a' fejét, azután ki-
vallja; hogy nincs apró pénze, nem tud váltani; arról te persze nem tehetesz,
a' kávé megittad, egészségedre vált, az öt forintot elteszed, 's még te károm-
kodhatol.

Ugyan így fogsz tenni, a' hol szívtart vásárolsz, a' vendéglőben a' hol
ebédelsz, a' fagyaldában, a' hol oszonnázol. Az öt forintodat sehol sem váltják
fel. Inkább mindent ingyen adnak.

Másnap ugyan ezt a' manoeuvret veszed elő, arra vigyázva: hogy soha
sem mégy olyan kávéházba, vendéglőbe 'stb. a' hol már egyszer voltál. Min-
denütt elengedik a' fizetést 's még kérni fognak: hogy ne haragudjál érte.

Egy idő óta oly ritkaság nálunk az ezüstpénz: hogy ha valaki közhelyen
többet tud előmutatni négy huszsnál, mindenki otthagy asztalt, biliárdot 's
ötöt rohan bámulni, mintha eleven krokodilust mutogatna.

Még csak egész huszast is imitt, amott halászhatni el, többnyire egy hu-
szas fejében kap az ember két ötöst, három greslit, meg egy vastag krajezárt
's négy kiadott tizes között nagyon nagy szerencse, ha három nem lyukas.

* * A' vasárnapi ujság azt mondja: hogy tiszteli, becsüli ő a' boldog-
ságos szüzet, de mégis jobb szeretné, ha helyette Magyarország czimerét lát-
hatná uj huszasainkon.

Lássa ön tisztelt szerkesztő úr, ez nem lehet.

Nem lehet először azért, mert akkor itt a' földön senki sem fogadná el
a' magyar ezüst pénzt, mind a' mi nyakunkon maradna.

De hát még odafenn a' mennyországban mekkora resensust csinál-
nánk vele!

A' szentek, a' martyrok, a' pápák lelkei, a' canonisalt királyok, az ele-
venen mennybe ment proféták, az arkangyalok, és minorum gentium angya-
lok, egy szóval az egész másvilági aristocratia, hogy felzendülnének ellenünk.

Azt mondanák: hogy mi még a' mennyországba is respublicát és jog-
egyenlőséget akarunk bevinni, hogy mi még a' másvilágon sem akarunk igaz-
hívők és eretnekek között különbséget ismerni, hogy mi azt prédikáljuk; mikép
a' ki embernek született, ne imádtassa magát emberekkel 's a' ki Istent akar
játszani az emberek között, ne igyék, ne igyék, hanem tönjlen füsttel éljen;
pedig lássa ön: ez által sokat vesztenénk. Meglehet: hogy még a' jérusalemi
királyság oda lenne.

* * Na meg vagyunk mi áldva a' mostani posta reudszerral!

Még így Tuluhtum idejében sem állott a' közlekedés, a' midőn az ország-
ban a' primáson kívül senki sem tudott írni, (ez sem vitte tovább a' manu pro-
priánál) következőleg nem igen kopasztották a' ludakat a' végre: hogy tollaik-
kal levelet irjanak, 's faluról falura conventiós cigány hordta az üzenetet.

Mindennap kapunk panaszos levelet: hogy egyik, vagy másik előfizetők
nem kapta a' lapot. Némelyik még egyet sem kapott. Másik nem kapta az első,
harmadik, ötödik, hetedik számot, hanem kapott helyette kétszer másodikat és
háromszor negyediket. Ismét másik kapott az első héten nemzetőrt, a' másodi-
kon Radicál lapot, a' harmadikon Pesther Zeitungot, és így tovább mindent
egyebet, csak Életképeket nem.

Van olyan a' kinek az Életképek borítékjában jár Divatlap, Nemzeti uj-
ság és Pesti Hirlap. Ha ezek közül valamelyik eltéved, minket vesz érte elő,
azt hiszi, a' mi révünkön megy mind ez.

Ollyan böcs is van, a' ki postán bérmentetlenül visszaküld három font Népelemet, 's azt mondja: hogy ő nem erre praenúmerált.

'S az a' legszebb a' dologban: hogy mind ezeken még csak segíteni sem lehet.

Mit alkalmatlankodjunk a' kereskedelmi ministerium nyakán ilyen hujába valóságokkal? A' kereskedelmi ministeriumnak kissebb gondja is nagyobb az irodalomnál. A' magyar kereskedelmi viszonyok iszonyú sok dolgot adnak. Indiákra járó kereskedelmi hajóink — a' Hortobágyon, a' nagyszerű kulacs és nadrágszj kereskedés Lengyelországgal, a' kecskeméti epreskertben az indigó telepítvények, azok az írtóztató sok gyárak, fabrikák és manufacturák, melyek az országot egészen ellepik, a' híres gyöngy halászat a' komáromi szigetben, a' nagy gondal ápoló nádültetvények az esedi lápban, hát még a' nagy fáradsággal gyűjtött sáskatojások, miket ugy kell most kemenczékben kiköltetni nagy ápolás mellett, mint Egyiptomban a' csirkéket, kinek jutna annyi dolog mellett ideje a' posták rendezésére?!

Itt nincs más mód; minthogy beszéljen egyszer össze vagy három olvasó társaság, ránduljanak fel ide Pestre, verjék sorra, valamennyi szerkesztő van a' világon, mert itt ugyan másforma elégtételre nincs kilátás.

* * Valóban nagy orczátlanság kell hozzá: hogy egy ujságíró köztisztviselőkné insultáljon azért; hogy miért nem mennek le a' táborba?

És ezt a' gúnyos tréfát egy pár collegánk már régóta széltiben, hosszában űzi, jupiteri superciliummal adva át a' közönségnek azon bureaucrátaikat, hivatalnokokat, tisztviselőket, kik a' hadba menni vonakodnak.

Hát ha egyszer a' közönség nekünk talál kerekedni 's azt kérdendi: hát ti ujságírók légioi, mit versificáltak otthon? mért nem fogjátok a' mangelétát, mért nem mentek közelebb a' ráczokhoz, talán jobban meghallanák a' mit beszéltek? . . . .

A' szolgabíró törvényt szolgál otthon, vigyáz a' belcsendre, gondoskodik: hogy katonáitoknak legyen mit enni, hogy az emberek egymást fel ne falják, hogy az adót befizessék; hát ti mi jót míveltek oda haza óh ujságírók!?

A' gazdatisztnek takarítási ideje van, neki gondolni kell a' télre, hogy valamennyiünk álla fel ne kopjék; hát ti mit őriztek oda haza, óh ujságírók?!

Mi oka: hogy ti ugy ültök a' felhőkön, mint meg annyi hamis isten 's tartogatójátok becses élteteket a' haza számára.

Ki esnék tán a' világ szekerének kereke, ha ti megszűnnétek a' közönségnek nagyokat hazudni, embereket szólni, egymással czivakodni 's igazánhívöket ijeszgetni?

Ti idealis kapakerülök! . . . .

De ha már annyira véretekben van az ujságírás, írhattok azt a' táborban is, papiros ott is csak akad, nyomtatni pedig különben sem magatok szoktátok, 's ha épen a' táborban akartok nyomtatni, még akkor is kevesebb munkába kerül nektek egy sajtót oda levinni, mint egy biharmegyei tisztartónak az egész asztagot: hogy ott nyomtassa el.

Ugyan mozduljatok hát.

Hogy tetszenék az ilyenforma interpellatio collega uraim?

* * Wolf Károly első énekes a' nemzeti színháznál nevét megmagyarosította. Ő ezentul Farkas leend, nagyon helyesen. Mint halljuk Bárány táblabíró úr, ki azokat a' szép czikkeket írta a' Budapesti Híradóban, viszont nevét „Lämmernes“re akarja változtatni 's e' végett folyamodott is már Dobbhlofhoz. Még helyesebben.

* * Magyar bankjegyeink végtére valahára megjelentek.

Két minister készítette, három metsző metszette, hét nyomda dolgozott rajta, három hónapig csinálták, mégis lefelejtették róla, a' mi meglehetősen lényeges állapot, a' kibocsátás határnapját.

Ennek sehol sincs nyoma a' bankjegyeken.

Pedig arra nézve: hogy külföldön is hitele legyen bankjegyeinknek a' datum feltevése okvetlenül szükséges, mert ha majd eljőend az idő, mikor a' bank kihirdetendi: hogy e' most kibocsátott jegyeit vissza akarja váltani, mert egyszer csak vissza kell váltani kivált az egy és két forintosokat, hogy fogja megnevezni e' bankjegyeket?

Jó volna erre az egyre vigyázni ezentul megjelenendő bankjegyeinknél.

Különben a' kiállítás igen csinos és czélszerű. A' papir erős, az utánzás csaknem lehetetlen.

Debreczen, augst. 6. 1848. Polgártárs! Mult hó utolsó napjaiban rendkívüli jövedelmeknek volt szerencsém fültanuja lehetni.

Egy bűvész — ki magát páratlan physicusnak adá ki — három ízben lég-golyót bocsátott, vagy is akart felbocsátani.

Első ízben szépen sikerült, 's városunk felett végig úszta a' levegőt.

A' szőlőskertekben dolgozott civisek megpillanták a' légvándort, 's egy közülök inkább ijedtében mint bámultában, meredt szemekkel 's remegő hangon figyelmezteté társát a' nem ismert tüneményre.

De hát mi is lehet az koma? Lón társának hosszas bámulás-szülte kérdése.

A' hatalmas isten tudja hogy micsoda, ha csak levegőhajó nem. Hallotta-e kend már valaha annak hírét?

Hogy is ne, — hisz a' tavaszi szabadságkor *) is vettem kis fiamnak egyet; és az is épen ilyen volt. De micsoda nemzet tudja azt csinálni?

Hát biz azt az Anglius nemzet.

Az Anglius! No, csak okos egy nemzet az az Anglius nemzet már látom. Komám! nem azért hozta-e ide ezt az az Anglius, hogy ez a' haborús világ van?

Már ugy van; majd körül nézi belőle Debreczent, és aztán beveszi.

De nini! nekem ugy tetszik mint ha a' képét is látnám az Angliusnak.

A' biz a' — olyan veres, lángszínű a' képe.

(A' tüzet nézték Angliusnak a' jámborok.)

Egy másik trupp civis.

Nini! micsoda égi jel jár amott az égen?

Az bizon hallja kend üstökös csillag.

Már az pestis lesz.

De bizon háborút jelent.

Azt is, meg háborút is.

No, ha mind kettő meg lesz: ugy mindjárt tágasabb lesz a' világ.

Hogy háborút jelent, azt bizonyosan tudom, mert az apámtól is hallottam hogy a' francia háborúkor is járt egy ilyen nagy üstökös, — és akkor is igen nagy háború lett. Aztán meg a' télen is volt háromszor égi jel.

(Ök legjobban vetének a' dologhoz.)

Egy juhász és bójtárja.

Csak ne mondja többet nekem még gazd uram is hogy nincs isten.

Mi ütött hozzád Jancsi, ismét! hogy ujra isteneddel van bajod?

Vegye csak le szemeit gazd uram szamarairól 's nézzen felfelé.

Es aztán?

*) Így nevezik a' vásárt; nevezik még sokadalomnak is.

Hát nem látja a' jelét?

Deb'zon csak látom; de hát mi az?

Hát az isten képe.

Biz' a' csak nem az, mert üstökös csillag; — ezt a' háborús világot jelentí la.

Azt nem jelenti, mert már kiadták a' katonáknak parancsolatban hogy az egész második batalliónt szerencsésen elfogták.

Esti sétámat a' piaczon tévém meg 9 órakor, a' midőn egy gazdag civa (polgárnő) lélek szakadva siet hazafelé látogatásból. A' civának messziről kellett jönni, vagy pedig igen megmagyarborsozott kávé kellett innia, mert homlokivein 's orra mellett nagy vízecseppek álltak elő, melyek patakká alakulván 15 forintos és két máriásos selyem nyakkendőjén valának lefolyandók.

Jaj, jaj! kedves komámasszony végünk van, oda vagyunk, — így szólott előtalált kedves jó komja asszonyához.

Hogy hogy, édes komámasszony! szóljon, mi baja, az istenért talán bizony komám uram beteg?

Dehogy beteg, isten bocsássa meg bűneit, — hanem itt az ellenség, — a' csere *) tele van horvátal, ráczczal; — most 7 órakor jöttek egy levegő hajón; — már jönnek is befelé.

Ej édes komám asszony, ne tessék kétségbe esni, hisz jó az isten; — de meg férjem uram azzal is biztat engem, hogy van mit aprítnunk nekik a' tejbe, — és azok is csak azt bántják, ki mit se tud nekik adni, **) mint eddig bántak az ide való sénator urak is a' szegénynyel.

Jaj de azt mondják kedves komám asszony, hogy a' várost 12 helyen gyújtják meg az éjszaka. Mit csinálunk? Porrá égünk. — Azok az áldott machinista ***) urak nincsenek már itt.

Bátorodjék édes komám asszony, jó az isten. Jó éjszakát kívánok, köszöntöm a' komát és a' kicsinyeket.

Épen midőn e' sorokat írom: vészharangok kongnak tornyainkban, tűz van, tűz van! hallatszik minden felől. A' spectaculomot megtekintendő, magam is elfuték, 's oda érkeztemkor csak a' kormos gerendákat és a' lucskos civisek közt a' fentebbi civát láthatám már.

Miről gyulladhatott ki ezen cserepes istálló polgártársak? kérdém a' körül állókat.

Hát uram a' szabadságtól. Felelt a' civa, kihez legközelebb estem.

Hogy hogy?

Hát csak úgy, hogy a' kocsis ott pipázott, 's a' tüzet elejté.

Hát nem a' horvátok gyújták meg? (E' kérdésről a' civa rám ismert.)

Nem uram! hála istennek, elámitottak.

Ez Debreczenben nem újság.

H . . . a I . . . n.

Ü. i. Ha ön úgy akarja 's szívesen veszi: többször is, másszor is írök önhez, kivált ha lesz pénzem bérmentesíteni a' levelet. —

*) Erdő, egy jó órányira a' várostól.

**) Ez általános okoskodás a' civis regementben.

***) Tüzoltók a' tanulók közt.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

9. sz. Augustus 27.

PEST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Augustus 9. 1848.

BÉKÉS MEGYE. Anarchia küszöbén állunk. A' fejetlenség hydrafeje nő. Igazgatási rendszerünk Chimaera; életünk Chaos. A' nép jó, de „nemtűrőm“-je nőttönő. A' machiavelli politica, a' Camarilla, meg a' reactió bátran vezet szemközt a' pórlázadásnak. Eris közöttünk már, 's ajtónk előtt a' boszuló Nemesis. — Ha ezen a' jelen hongyulás nem segít, a' vészjóslatu oraculumnak igaza lesz: a' ki bírja, az marja.

A' békési nemzetörök megértették a' honvédi fölhívás komolyságát, 's igaz dicséretökre legyen mondvá, kelletnél többen seregelték a' nemzeti lobogó alá a' hon védletére. És elmentek N.-Beeskerekre, sokan önkényt, sokan ex debere. És vesztégetek ott — az illetők gyalázatára — három héten át minden hadgyakorlatok nélkül. És megtérének azon büszke öntudattal, hogy hazafi kötelességöknek körömszakadtig megfeleltek, — és a' feletti örömmel, hogy bizonyos ál-Bechtold parancsára szállomásukról egy tapotnyit nem mozdultak.

Im! ezek történtek ad maiorem patriae gloriam.

És chez nem kell nagyító-üveg, hogy láthassuk, miszerint ármány és hanyagság egyaránt vesztünkre dolgoznak.

A' mult hétfőn új nemzetőri csapatok mentek el N.-Beeskerekre, az előbbieket föl-váltandók. Rendeltetésök azonos. Esznek-isznak a' hazáért, és státusköltségek rovására; sok házi munkát mulasztanak; gyakorlatokat nem tesznek, de birkóznak pro patria! nem a' ráczokkal, csupán egymás közt. — Csak az válhat dicséretökre, hogy némelly főtiszt *) roszakaratu parancsokkal bátran daczolnak, különben a' bátor, de tanulatlan sereg élete fölött bizonynal elhegedült volna már sz. Dávid.

És ez tény. Ez szentnél szentebb igaz. Az őrséget a' gazok a' legnagyobb tűzbe és bizonyos vesztőhelyre vinnék, 's az önkényes sereggel is sz. Tamásnál így bántak. Mig őket egy dombtöbre kiállították, mintegy ezúl ráczok ágyuinak: addig a' rendes katonaság a' tengeri közt játszá a' búvódit. — Ezt aztán mondják némellyek hadi taticának, ezt nevezik strategicus terveknek. — Oh meddig él még köztünk az ármány számos ördöge!?

A' mult héten voltak Gyulán a' székelyek. Mondják sokan: majd ezek a' ráczokat ránczokba szedik! Jó! De az — mig nekik dicsőségökre — nekünk csak gyalázatunkra lesz. A' magyar se legyen rosszabb a' székelynél! Testvérek vagyunk. Osztozzunk testvérileg a' harcban és a' hadi vitézségben, és a' dicségben. — Láttam magam is a' derék Márs fiakat, 's hogy nemcsak nézni jöttek, kitűnt beszédökből. Izomtéljes testökből erő, szívökből bátorság, arcukon nemes boszu, szemökből vitéz harag és heroicus elszántság — vala látható. Félelmet nem ismernek. A' székely dicső névre mindenkép érdemesek. Számszerint: 930. — Vezesse őket utaikon a' hatalmas Mars! Lengjen fölöttök Hunyad dicső szelleme! 's áldja meg őket a' magyarok istene!!

Nyomban követték a' székelyeket a' honfi lelkesedéstől átiteltet 's Gácsból hazajött vürtembergi huszárok is. Ezek vaskara is vészit viszen magával. — Babérok viruljanak számukra a' harcmezőn! Legyenek dicsősége Biharnak és Szabolcsnak!!

Még egyet: f. hó 7. Gyulán megvolt a' megyei tisztujtás. Sajátszerű! Mind a' régi lábón hagyatott. Ez aztán az ünnepelt népszerűség! Oh igen! ha kiki tudná! — A' hol nines, ne keress! Tehát in statu quo!

Szombathelyi és Tomsányi, viceispánok; elég lenne: ispánok.

Kis főbíró; — elég lenne: fő kisbíró.

Jelszavuk: Fiat in iustitia, ut salvetur dominium Venkheimianum! Exeipiuntur: Szakál, Stummer. — Incognito.

PECS, aug. 14. Ma indultak el honvédeink (a' 8-dik zászlóalj) derék őrnagyuk, Vitalisz vezérlete mellett, a' háborgó alvidékre; miután felszerelésük jól-rosszul, féligmeddig, de mégis valahára elkészült. — A' szellemet, mely e' zászló-aljban uralkodik, csak dicsérettel említhetjük. Jótékony befolyással vannak erre a' tolnamegyeiek, honnét a' fiatalság virága állt be, egyedül a' honszerlem szent tűzétől lelkesítve. Fegyelem dolgában, szinte hiszem, hogy nem fogják a' felmerült néhány rossz példát követni. Szépeink, 's általán lakosságunk örege, apraja korán talpon volt. Ez uttal nem kiváncsiságból, sem azon, Párisban először elharsogott „vive la lignie“ jelszó ösztönszerű utánzásából, hanem, mert mindeniknek jó barátja, testvére vagy gyermeke volt a' távozók közt, 's egy meleg kézzsörítással vagy szívből eredt isten hozzáddal kívánt bucsut venni szereteteitől, kik örömmel sietnek eltöket áldozni e' hon nyugalmáért 's ha kell figgetlenségéért. Városi őrhadunk zenekara és tisztjei, számos néppel kísérték a' vásárállásig, hol kocsikra kapva, a' Rákóczi-induló 's éljenek harsogása mellett robogtak el. Elrobogtak azon táj felé, hol egy halátlan 's vakbuzgó rablócsoport magyar vérben fürösztí szentségtelen fegyverét, hol véreink ezrei várva várják azon pillanatot, midőn sasként lecsapva a' prédára, megfojthassák, a' nyomoru ármány által nagyra növesztett, százfeju hydrát. Kebleiket harci vágy dagasztja 's azon boldogító öntudat, küzdeni a' szabadságért, a' hazáért. Ajkaik inát rebegnek: „Hatalmas Hadur, halld meg néped esdő szavát! Adj erőt e' karoknak, tízszeres erőt, hogy

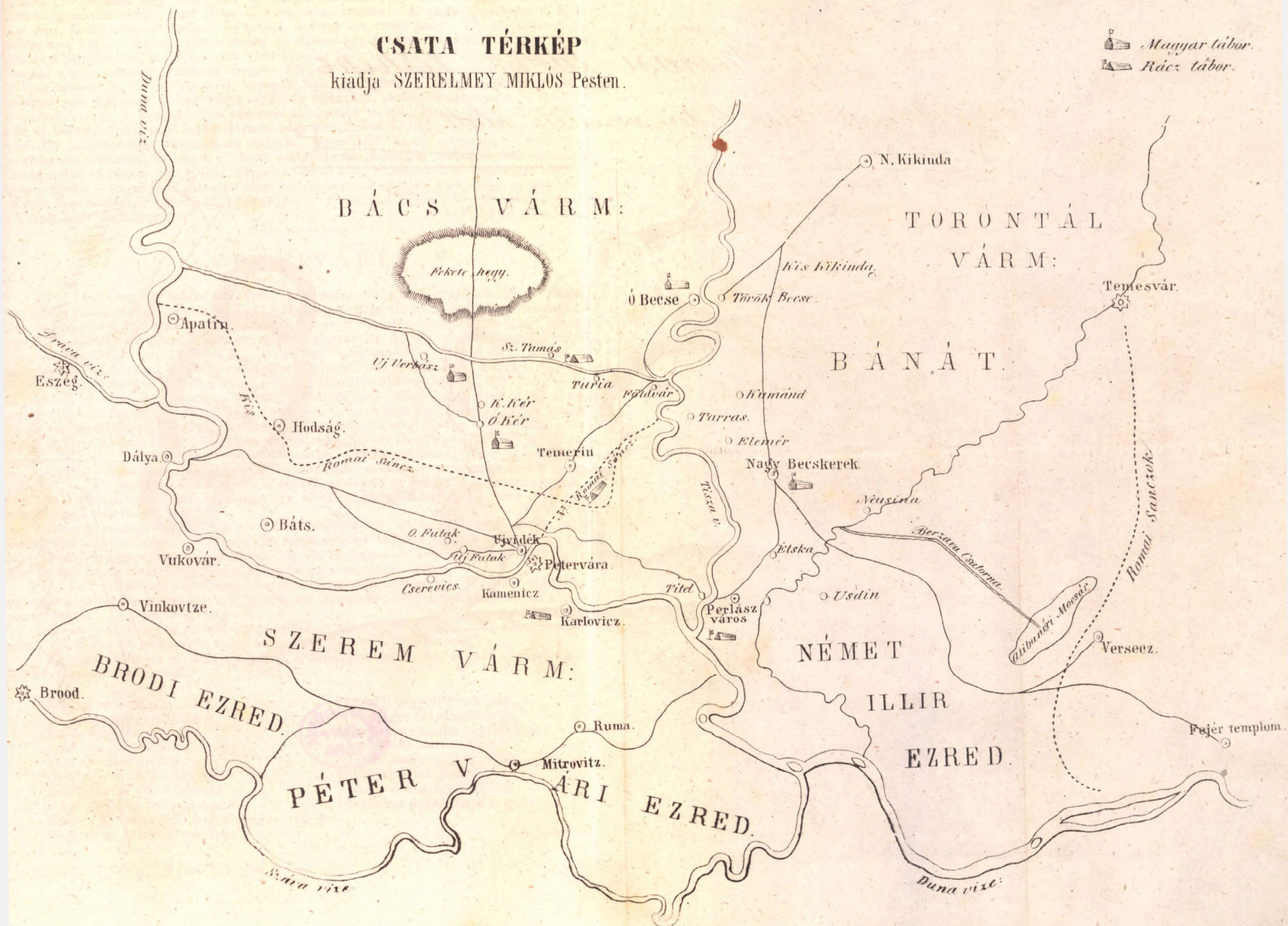
*) Kis ezredesnek tisztelet becsület. Neki sokat köszönhetünk.

CSATA TÉRKÉP

kiadja SZERELMEY MIKLÓS Pesten.

 Magyar tábor.
 Rác tábor.

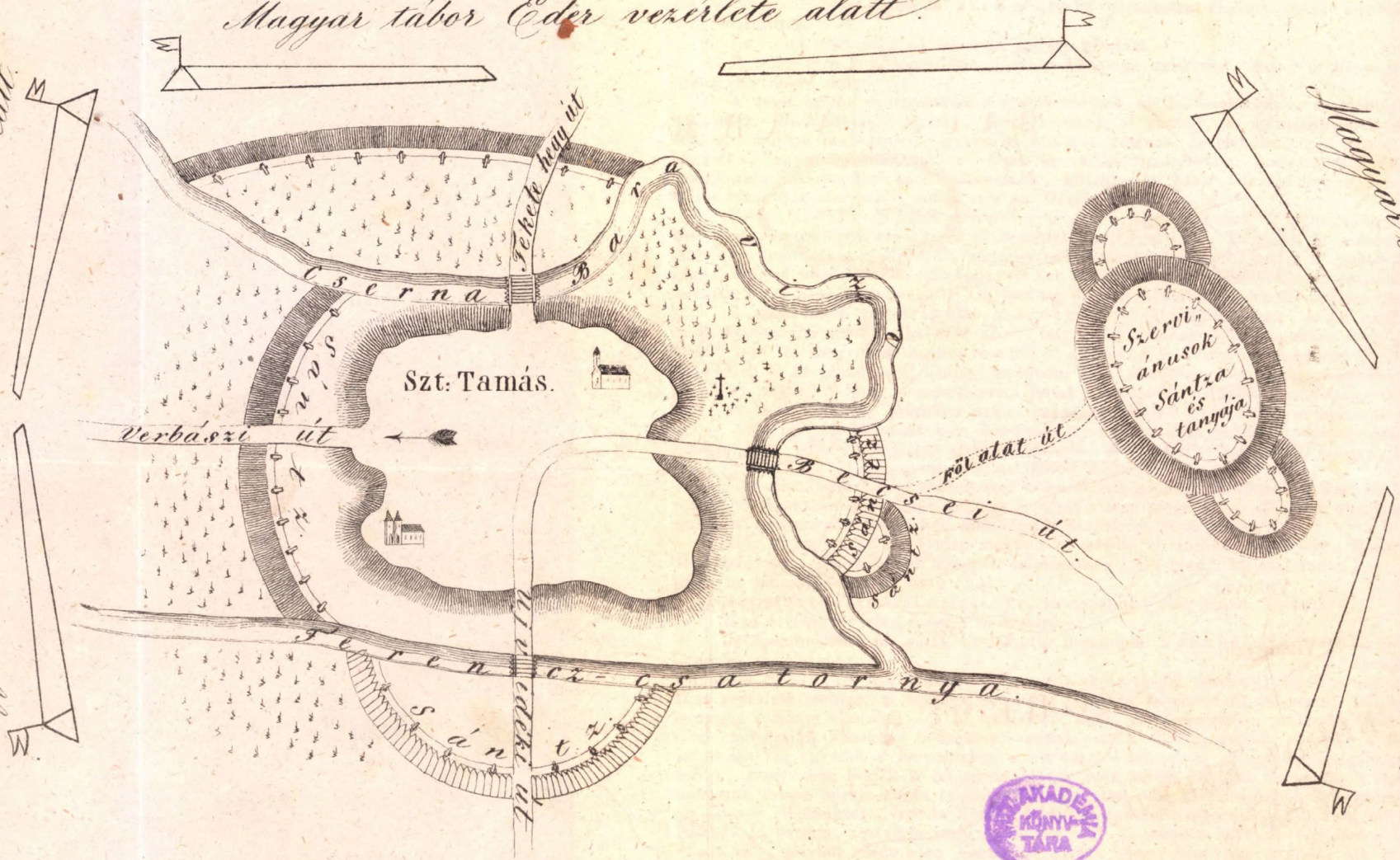

Szt. Tamási tábor térképe.

Magyar tábor Eder vezérlete alatt.

Magyar tábor Wölnhofer vezérlete alatt.

Magyar tábor Bechtold vezérlete alatt.

keresztül ronthassunk az ellen vad esordáin. Adj tiszta öntudatot, hogy el ne felejtjük soha, miként a' diadalmas Attila népének sarjadéki vagyunk. Fel a' csatára! Rég nem zengett a' csatazaj; — minden olly holt, olly egyhangú volt. Most vidámak leszünk, örömtől keblünk magasan feldobog, mert a' harci kürt rival: csatára! A' csatazaj szívemelő; kellesz zene, mely elragad. Sokszor hatyudal, melyet siri csend követ. A' sírt tágasnak készítették, nem egyikét bajnok, nem százezer — hanem egy nemzet számára. — Népek magas istene! Földreborulva imádlak, mert erős karodat felemelted az eltiport igazság mellett és lesújtád a' népszarnokok nyomoru seregét. Legyen dicsőség szent nevednek! De légy mellettünk ezentúl is, ha a' hydrának lecsapott fejei újra felnőnek. Légy mellettünk, ha a' háborgó vész hullámai, a' megsértett népfélség elleneivel, parányi nemzetünket is elsodorni fenyegetnek; ha a' nyugot népei vaskarral tolaodnak felénk, kiszorítandók olly kedvessé vált uj hazánkból. Te nem fogod elveszni hagyni e' keleti népfajt, mely három századon keresztül megbűnhődte százszorosan vétkeit. Győzhetlen karod megvédendi elgyengült, megfogyott nemzetünket, mert a' szent szabadságnak áldozván, neked fogunk áldozni és kiérdemelnék életünket. Ha pedig napjaink számítvák, küldd ránk a' dicsőséges halál fényes angyalát. Ne engedd rabszjira fizni kedves népedet: hanem tedd, hogy verünk utolsó cseppje kedves hazánk szabad földre omoljon és boszuért kiáltson fel — hozzád, a' szabad népének nagy Istenéhez!"

Zöld Sándor.

CHARIVARI.

I— városában egy hajdan táblabíró, most pedig tálba bíró és uj politicus, — political hitvallását következőkép vallotta be. — A' tront míg a' világ világ lesz örökidőre fentartani. — Jól teszi ha teheti, töle senki e' jogát el nem veszi. — A' ministeriumnak szabad elvű, 's tulságos intézkedéseit rosszallani, 's országgyűlésileg meghagyni, hogy jövőre a' rögtöni gyökeres reformokkal felhagyjon... Zsivio... A' megyei municipiumokat erősebb lábra állítani, a' szolgabírákat szaporítani, és minden szolgabíró mellé két hajdut adni. — Humillimus servus. — És e' szerént a' botozást továbbra is fentartani, a' statariumat pedig állandóul felállítani. — Övé az elsőség. — A' földes urakat azonnal kármentesíteni, még pediglen úgy, hogy a' mit a' nemzeti gyűlés bankóba megállapít, ezüstbe fizetődjön, 's ha ez nem történhető az urbért visszaállítani. — Tessék megpróbálni. — A' nemesi jogokat háladatossáág fejében megtartani. — Nem fogadjuk el. — A' felső táblát tiszteletben tartani. — Táblabíró ur még reméli hogy comes vagy vicecomes leend. — A' sajtótörvényeket módosítani, a' nemes emberről ne legyen szabad írni, 's a' pénzbeli büntetést bottal felcsereálni. — Köszönjük szépen. — A' martius 15-két azonnal eltörölni. — Már ez egy piczit sok. — A' republicanusokat az országból mind kikergetni. — Ho!! ho!! táblabíró!!! Muszkaországban illy elvekkel premierminister lehetne. — Itt pedig választmányi tagnak sem kell.

De már csakugyan haladunk mivel I—ki kocsmáros is, de ne méltoztassanak ám öszveconfundálni, nem vendéglős, hanem a' szó szoros értelmében véve kocsmáros már három ujság lapot járát, 's reggelenként a' piacra viszi, 's ott felovásokat tart belőlök a' kofáknak. — Mondja már most valaki, hogy nem a' nyilvánosság korszakában élünk. —

Az I—i református papot hívei hivatalából elmozdittatásáért csak 30 váddal terhelték a' superintendentalis gyűlésen; 's a' gyűlés azt határozta: hogy nincs elegendő ok a' miért elmozdíthatná... Eljen az igazság...

P—megyében egy ősi táblabíró népszerűségét féltvén, brachiumot kért annak fentartására. — 'S midőn azt megnyerte, akkor veszé észre, hogy nincs mit félténie.

Egy criminalis és crudelis földesurat a' forradalom kiütésekor a' guta agyonütvén sírjára következő versek irattak.

Jámor utas megállj . . hó . .
Itt nyugszik egy táblabíró.
Élt és élvezett 50 éveket.
Soha sem szenvedette a' népet.
Vala egyetlen hív barátja,
Őt környező kedves kutyája.
Passioját csak abban lelhetette,
Ha a' parasztot lefűleltethette.
Úszu . . Tirász . . fogd meg a' hunczyutot,
Hogy el ne feledje a' robotot.

Igy szólt reggeli 's esti imája,
Mit elvélge helyette kutyája.
Kutyaszerű pályáját berekesztette
Az az áldott martius 15-ke.
Mivel a' szabadságnak hírére,
Felforván a' vér ereibe,
A' nagy dühösségnek miatta
Simpliciter agyonütötte a' guta.

CS. GÁBOR.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-
hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabad-
sajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-
hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-
dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Új folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-
képe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében
váczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

ÉLETKÉPEK *hez*

Liam. 10

9. sz. — Aug. 27. 1848.

K O R E S Z M É K.

V.

Az ostobaságnál nincs nagyobb
rosz, nagyobb szerencsétlenség.

A' vallás legfőbb boldogsága a' föld fiának.

Az igaz vallást értem, mely mint az örökigazság csak egy, 's e' té-
telben foglaltatik: „szeresd az embert!”

A' szeretet végetlen boldogság forrása a' földön.

A' szeretetben benvan az élet tenyésztő melege: nemesíti a' szívet,
kifejti az észet.

A' szeretet hasonló a' naphoz: mindkettőben együtt van az életadó
meleg és a' világosság.

A' mely kebelben szeretet lángol, ott az ész több-több ismeretre tö-
rekszik: mert csak így boldogíthatjuk azokat, kiket szeretünk; sőt az ön-
zéstelen emberszeretet már maga bizonyos foku műveltséget föltételez.

A' felekezetes apostolok ókori áltanokat hirdetnek üdvözítő vallás
gyanánt, melyeket már a' korszellem rég demaskirozott. Mindenik fele-
kezet saját tanait tartván üdvözítőknék.

A' nép örökké e' tanokat hallja a' predikáló székből.

A' növendék e' száraz tanokat magolja.

Vessünk egy pillantást a' felekezetek iskoláira.

A' gyermek gyöngé elméje mindjárt kezdetben száraz vallási theo-
riákkal gyilkoltatik meg. Érthetlen imádságok szajkó módra betanulása,
katechismusi dogmaszagu hitformulák elrecitálása, melyek közt a' szent-
háromság titka főszerepet visz, — továbbá csodatevő szentek, az egyház
mindenek fölött üdvezítő hatalma, pokol, mennyország, purgatorium 's
más isten csodája, mint megannyi lélek-mérgező ferde tanok, teszik az
elemi iskolák első éveit.

Kis káté után középkáté, azután öregkáté, catechisatiók, csodálatos-nál csodálatosb dogmai magyarázatok.

Keresztvetés után miatyánk, üdvözet, hiszekegy, majd a' tizparancsolat — melyben olyan dolgok is foglaltatnak, miket a' gyermeknek megmagyarázni nem lehet, nem szabad; majd egész legio hosszadalmas imádságok, olvasok, feszületek, ereklyecsontok 'stb. — Az ótestamentomi mythologicus történetek; istennek választott emberei; a' fanaticus dühében excellált páterek isten előtti kedvessége, az egyházi férfiak rendkívüli hatalma és gloriatjeljes állása a' többi emberfiak felett 'stb.

Egy másik felekezetről — mely mindig haladást és reformot emleget (felekezet és haladás = víz és olaj) — ez a' rendszer: öreg Á után kis-, közép- és nagykáté, Zsoltár, Hübner, dicséret, imádságok, catechisatiók, melyeknek minden betűje catholicus falás, képek, misék, czerimóniák haszontalansága; továbbá a' hitjavítás története, hol a' pápák gazsága, az inquisitorok fanaticususa, papok feslettsége a' legkiáltóbb színben tárgyalatik, 's egy alkalom sem mulasztatik el, csak hogy az istenért, a' felekezetesség ördögétől, az egymást gyűlölés szép erényétől, a' növendék szíve valahogy menten ne maradjon.

Igy húzódik keresztül iskoláinkon a' felekezetesség veres fonala.

Emlékezzünk csak gyermekéveinkre. Legelső gyönyörű keresztyén erény — mit jóelve belénk verének szülőink és nevelőink — a' zsidó-gyűlölet volt. E' dicső erény gyakorlásában minden keresztyén felekezet közt tökéletes unio van. A' zsidókra csinált 's köz ajkon forgó gunyverseket előbb megtanultuk mint az öreg Á-t; 's ez első lépés a' felekezetesség zsodomájába. Egyik felekezet gunymondatokat készít a' másira; ismeretek a' piszkos gunyszavak, melyek népajkon forognak, 's melyeket sokszor utcahosszat kiabál egymásra az elemi növendék-sereg; a' kálvinista diák a' pápistát „pullus“-nak, ez viszont amaszt „pörczös kálomistának“ 'stb nevezi, sőt a' két felekezetbeli diákok közti véres összeütközések példái sem ritkaságok *). — 'S így vezetettünk be a' keresztyéni szeretet szentegyházába, melynek — a' gyermeki benyomások hatalmánál fogva — örökké hivei maradunk, hacsak különös isteni kegyelemből, az ember-szeretet világműveltségű iskolájába be nem pillanthatunk, a' mikor aztán öntudatra 's világosságra ébredve, fanaticus tanítóink mételyes tanát megátkozuk.

'S ez mindig így lesz, míg az elemi nevelés felekezeti iskolákban, 's a' felekezetesség kátéján kezdődik.

A' roszt magva már magában a' keresztyének felekezetes elkülönzésében rejlik; ez éppen olyan, mint a' politikai életben a' veres- vagy fehér-tollas párt. A' pártokban magukban rejlik a' gyűlölség oka; a' felekezetek pedig mind megannyi vallási pártok.

*) Ismertem egy plébánost egy mezővárosban, hol a' reformátusoknak gymnasiu-mok van, ki az iskolás gyermekek közt írott kátét osztogatott ki, telvét a' kálvinisták elleni piszkolódásokkal, 's melynek első kérdése így hangzott: Kérdés: Miből lett a' kálvinista? Felelet: Az ördög sz—ta kinjában.

Igy — hogy egy pár példát hozzak fel — a' kálvinista, ismervén a' bucsujárások haszontalan sőt káros voltát, azok előtt süvegét meg nem emeli, sőt mélyebben fejébe nyomja, míg polgártársa — kinek neve véletlenül a' pápista mátrikulába iratott be — azok előtt keresztet vet és imádkozik; — így a' kálvinista ember, a' pápista ünnepen, mellyet nem az üdvözítő rendelt, csak azért is dolgozik — habár egész héten hevert is — hogy polgártársát boszanthassa, és éreztethesse vele, hogy vallását milly haszontalannak tartja. — Lehetlen mindazon számtalan körülményeket elmondani, mellyekkel a' népelet telve van; hol minden lépten gyűlölet és szeretetlenséggel találkozunk, mellyek mind a' szeretet vértanújának nevében történnék.

A' vallás ki van forgatva isteni alapjából. A' böcs Jézus a' szeretet országának alapját tévé le: de az emberek gyűlölet poklát építettek arra. Ugy, hogy valóban, ha az életet tiszta üvegen vizsgáljuk, 's nem azon, mellyet a' sokszázados megszokás befoltosított: minden templom- és toronyban az embergyűlölet és szakadás szomorú sírköveit szemlélhetjük.

De korunk mindezek iránt közömbös; úgy látszik, a' vallásháboruk pestisétől örökre megirtózott a' világ, mellyel a' levegő sok századon át saturálva volt; 's ma már a' megkövült gyűlöletet is behunyt szemmel nézzük, csakhogy a' vallás vérrel szennyezett palástját fel ne kelljen lebentennünk, sőt nem akarva is fejet hajtunk a' felekezetesség megörökült embertelen zsarnokságának.

Inkább így csendes gyűlölségben, mint véres keresztes harcokban éljünk: így gondolkodunk.

'S inkább az első, mint az utolsó — én is azt mondanám: ha e' kétőn kívül, választásra még egy harmadik ut nem volna.

De a kor szelleme oda fejlődött: hogy van.

'S ez utat kipuhatolni a' státus legfőbb köteletségének hiszem. Hisz a' státus legszentebb érdeke a' népegység, a' testvériség, melly a' mostani állapot közt nem is képzelhető.

Állítsuk a' dolgokat világosságba, és elemezzünk.

Az 1848-dik év kihirdeté világszerte a' polgárisult népek bibliáját, a' legkeresztyénebb bibliát.

Kimondá: hogy a' státusok boldogsága: egyenlőség, szabadság és testvériségen alapszik.

Ezt akarta Jézus is 1800 év előtt.

Ez isteni tan visszaad a' gondolat szabadságát, vissza a' sajtószabadságot, a' vakságnak és bűnnek legirtóztatóbb ostorát, mellyet a' sötét catholicismus több századon át bilincsekben tartott.

Már most kérdem: lehet-e e' Messias eljötté után a' felekezetes státus quo-t fentartani?

Felelet: Nem!

Próbáljunk egy kis összeállítást:

Egyenlőség: felekezetesség.

Szabadság: felekezetesség.

Testvériség: felekezetesség.

Lehet-e már a' világon ennél nagyobb ellenmondás, nagyobb satira?!
'S valljon — kérdem tovább — a' szabadsajtó, ez az istenség föld helytartója, meglakhatik-e a' felekezetességgel egy fedél alatt?

Nem!

És bármennyire trombitálja a' felekezetesség e' szót: „szabadság“ én azt mondom: nem.

Minden felekezet bástyát emel dogmái körül, 's azt mondja: ez az én régiom, ide nem szabad a' sajtószabadságnak bejöni: ezen kívül legyen szabadság!

A' catholicismus, mint az emberi inventiók tömkelege, mételyes tanait egy várba sáncolja be a' szabadsajtó előtt, 's azt mondja: szabad ész ne tovább, e' vár sánczán túl nem vagy szabad ész; a' mi itt van az szentség (!), az vallás, azt illetni nem szabad; e' vár ura Rómában lakik, ide a' statusnak nyulni nem szabad, mert én a' statusnak is fölötte állok. (!!)

A' többi felekezet szinte árgus szemekkel örködik avas dogmái fölött.

Ugyannyira, hogy ha a' megfeszített Messiás saját testi sebeivel előtök megállván így szólana: Én vagyok Jézus, kinek tanait elferdítettétek, bocsássatok be! és halljátok a' mennyei igazságot! — : még annak is azt felelnék: mit nekünk Jézus, mit nekünk Messiás: ez az egyedül üdvözítő religio, melyet a' szent atyák megalapítottak örök időkre, mi nem hallgattunk józan észre, korszellemre, mi e' mellett megmaradunk, punctum.

És a' status mit csinál mind ezekre? A' felekezetességnek szépen fejtet hajt, melly káros tanait az igaz vallással identificálja.

De a' statusnak ezt tenni tovább önléte-veszélyeztetés nélkül nem lehet. A' statusnak szent kötelessége örködni az emberiség evangélioma fölött, hogy annak igéi papi ármány által el ne ferdítettessenek, félre ne magyaráztassanak, mint ez a' jézusi bibliával történt vala. — Az egyenlőség, szabadság és testvériség legyen a' statusnak jelszava, törvénykönyvének alphája, omegaja; 's ki e' törvénynek nem engedelmeskedik, vagy ezzel ellenkező tanokat hirdet, mint honáru és a' népfelség ellensége, büntetessék: következképk a' létező vallásfelekezetek hittanai, mint statusellenesek megszüntetessenek, 's a' szabadság, egyenlőség és testvériség szent elvére reducáltassanak; mert ez az egyedül üdvözítő vallás, ez az örök igazság kifolyása, ez az üdvösség nyílt könyve, mellyben mindenki olvashat, mellyet nem szükség sánczokkal védeni a' szabadság ellen.

A' vallás isteni igazsága csak a' szabadság napja sugárinál tündökölhetik égi fényében.

Ám a' felekezetek nem a' vallás szent igazságát féltik a' szabadságtól: hanem azért remegnek, hogy a' felekezetesség sötét férczművei, a' szabadsajtó mindenható fegyvere előtt összeomlanak. Et hinc illae lacrimae.

Ezen a' statusnak segitnie kell.

Legelőször és mindenek felett ki kell mondania: Én status, a' nép-

fölség, mint az isteni szabadságnak öre, kinek kötelességem a' szeretet országát, mint a' népek egyedüli boldogságát, védeni és terjeszteni, — ezenel kinyilatkoztatom: hogy fölöttem semmi más hatalom nincs sem künn, sem benn, sem political, sem vallási dolgokban. A' felekezeteket csak annyiban tűröm, mennyiben jelenleg, mint a' ferde nevelés következtében megszokott szükséges rosztat, egy csapással meg nem semmithetem; de szent kötelességemnek ismerem, a' nép üdve, az emberi haladás és műveltség érdekében, a' nevelést a' felekezetek kezéből kivenni, csak annyit engedvén meg nekik, hogy hittanaikat rendes órákban előadhassák, 's azt is csak úgy és addig, míg statusellenes eszméktől mentek leendnek; különben is olly férfiakra bizandom a' status növendékeit, kik a' humanitas és közerkölcsiségnek lesznek avatott apostolai, és az emberi műveltségnek. Célom: nevelni művelt embereket, nemes keresztyéneket és jó polgárokat.

A' statusnak minden felekezetességen felül kell állania.

A' statusnak örködnie kell, hogy a' közerkölcsösség, és abból fakadó üdv a' nép közt minél inkább elterjedjen; 's ezért gondoskodnia kell olly népoktatókról, kik a' népet felekezetes tanok által el nem vakítják, kik az avult vallásformák sötét rongyait elvetvén, a' vallás isteni igazságait a' korszellemhez illő formában predikálják a' nép előtt.

Én nyíltan kivallom: hogy eleitől fogva a' világnak egyedüli baja a' felekezetesség volt; a' százados nyomor, inség és vérontás mind a' felekezetesség átkos nyomain fakadt fel. Példa a' historia.

Látunk a' történetekben fejedelmeket állani a' felekezetek élén. A' vallás a' középkorban pártok alakítására használtatott; az emberiség haláláig küzdött, a' fanatizmus dühében, bizonyos vallási czafrangokért, milyenek: szűz Mária szoknyája, Krisztus koporsója 'stb.

Maguk az állodalmok felekezetes alapon fejlődtek ki. 'S ez volt legnagyobb szerencsétlenségünk.

Minden statusban volt egy religio praedominans, a' szerint, a' mint az uralkodó, ez vagy ama felekezet hive volt, a' „cuius regio, ejus religio“ veszedelmes elv szerint. Ez a' milly nevetséges ép olly botránkoztató közép-kori hydra a' XIX. század közepén csakugyan halálos döfést kapott: 's ma már a' felekezetek nem elég szemtelenek nyilván hirdetni, a' mit azonban titokban vallanak, és vallandanak, míg csak felekezet létezni fog az egyedül üdvözítést.

Eddig a' fejedelmek maguk vitték elől a' felekezetesség pogány zászlóját, és mi regis ad exemplum gyönyörűségeen haladtunk előre a' keresztyén erényekben; egymás templomait kikerültük, egymást eretnek névvel bélyegeztük, össze nem házasodtunk, egymással nem társalogtunk: mert a' pap azt predikálta, hogy ha ezt tesszük: elkárhozunk. 'S mind ezt a' vallás szolgálai büntetlenül teheték: hisz a' felekezetesség magában az uralkodó személyében szentesítve volt; 's így támadtak ama pogány püspökök, kik a' barbar világnak is gyalázatjára válandottak, kik keresztyén-

nek keresztyénneli házasságát isten és természetelleni bűnnek (!) declarálták *).

Ma már a' felség a' statusban van; vége a' középkori zsarnok glóriák és csalnimbosoknak: miszerint egy ember határtalan hatalmu úr lehet a' nép fölött, szent és sérthetlen; e' jezsuita-szötte hétfejű sárkány, ez istenített zsarnokság, melly a' papaismus által canonizáltatott — a' kor mindenható észvilága előtt porba omlott; 's a' szentséges koronás fők, pápai infallibilitások ma már épen olly nevetségesek, mint a' pokol és purgatorium.

Ne altassuk tehát magunkat. A' mysticismusok vandal ideje tökéletesen lejárt, 's a' világszellemet megcsalni nem lehet: mert magunk adjuk meg annak árát, épen úgy, mint a' ki a' megindult gépet megakasztandó, utjába fekszik, és összemorzsoltatik.

Az én hitem ez: az élet rendeltetése folytonos haladás, tökéletesebb; azért minden ember építse tehetsége szerint az emberi műveltség templomát: hogy az elenyészett embernemzedék sírjain mindig tökéletesebb nemzedék álljon elő, nemesebb erkölceiben, magasztosabb szellemében, tökéletesebb institutióiban. — Az élet a' halhatlanság colossalis könyve, mellynek foliantjai isten kezében, a' végetlenségben tűnnek el, emberi szemek előtt; minden nemzedék beírja ebbe a' mi jót, szépet és nemest tett, a' rosz és nemtelen, mint salak, az egyeniségekkel vesz el. — 'S így halhatlanság az emberiség örök rendeltetése, a' fejlődő szellemenben, miként a' növénytermészetnek a' növés és virágzás, az enyészeti sírjai fölött. Ezen mennyországra kell embernek törekedni, nem pedig ama dicstelen agyrémi tulvilágba, mellyet a' sötét kor önzése teremtetett, melly ha százszor meghalt, százszor szeretné megkezdeni az emberi szenvedélyeket, 's az anyag mulékony processusát. — Az individualitas csak egy-egy növény, mellyet a' halhatlanság szelleme koronként bimbóvá fejt és elvirágoztat; csak porhüvely, mellyben a' halhatlanság szelleme nyilatkozik. 'S valahányszor én egy sírt látok, mellyben emberi csontok porladoznak, az egyéni mulandóságnál eszembe jut: hogy az egyéni ember elenyészik, de az emberiség halhatatlan, — eszembe a' hervadt növényzetnél: hogy az egyes növény elhal, de a' természet halhatatlan, vagy más szóval: az anyagban nyilatkozó világszellem halhatatlan.

Engem ez a' hit boldogít.

KOLMÁR JÓZSEF.

*) Például: Scitovszky János, pécsi püspök. Lásd 1841. püsp. körlevelét.

RÁCZTEMETŐ.

Beszély.

Kecskemét alatt egy történeti nevezetességű sírkert maradt fen a szomorú multak emlékeül.

A' sírkert, mintegy félszáz négyszeg ölnyi térséget foglal el. Keskeny árok keríti. Kapu nincsen rajta.

E' hely elátkozottnak tartatott sokáig. Népmonda szerint: fa nem vert benne gyökeret. Kinlodva tenyészett rajta a' kecskerágó, 's árva tuskobokor. Fűve keserű volt: egy harapásnyitól megdöglött a' reá tévedt barom. Fölötte a' lég fojtott, döglöletes. Menydörgéskor a' pásztor elkerüli. Az istennyila rendesen itt szokott lecsapni.

Sírok nincsenek benne. Egy sír az egész. Emlékkő nem jeleli az eltemetetteket, de azért a' legkisebb gyermek is tudja: kik vannak ottan elkárhozva.

Hajdan, a' bűbajosok itt keresték a' mérges béka-taplót, kigyó-tojást, 's zárnyitó vérfüvet.

Ez a' rácztemető.

Nincsen annak még száz esztendeje, hogy a' rabló ráczok Kecskeméten jártak. Embertelen, nagy volt pusztításuk, de még nagyobb ki-pusztításuk.

* * *

Kellemes őszi éjszaka volt. A' szüretelők víg zaja lassanként elnémult a' szőlőhegyeken. Itt-ott lehetne csak látni egyes föleresztett rákétát, vagy föllódított parázstuskót az éjjli sötétben szikrázni. Egyedül Szűts Istók szőlejében folyt, nemtágitó jó kedvvel a' fesztelen szüreti multság.

Szűts Istók ez időben városbírája volt. Rendkívüli erejéről a' nép most is sokat beszél.

Nagy rakás venyige parázson akós bográcsban pirult a' jóízű ürühús; 's a' tánczra kerekedett legények és leányok talpa alá, takaros magyar nótákat húzott, a' gunyhó előtti paraj baglya tetejére ültetett diszes czigánybanda, honnét, a' három a' táncz húzásban kifáradtan, egymást váltva szállangott le, hűtekezni a' boros hordó mellé.

Egyedül Ilonka — a' bíró leánya — volt szokatlan rossz kedvű.

Táncz közben, észrevétlenül távozott el a' mulatók közül. Távozása Bóta Ferkót megkeserítette.

A' tűzrakástól alig harmincz lépésnyire, egy rezgő levelű nyárfasima derekához támaszkodva andalgott Ilonka. Gyönyörű kék szemekinek fáradt tekintete, olykor a' lobogó tűz világánál a' távolból is jól kivehető mulatók tarka csoportján ölgylgett, majd a' mellette fekete falként elhuzódó végetlen sötétbe furódott.

— Ilonkám lelkem, — szólott Ferkó a' föltalált leányhoz, — te itt egyedül?

A' megrezzent leány kezét nyújtá az ifjunak, 's arczát elfordítá.

— Ilonka, elfordulsz tőlem, — szorítá meg kezét Ferkó, elfogódva,

— Oh miért kerestél föl.

— Nem szeretsz már ugy-e?

Ilonka zokogott.

— Midőn először találkoztam veled : jó voltál hozzám.

— Ferkó!

— Szemeid olly szépen néztek reám, hogy megszerettelek. De ez régen volt. Azóta, kihajtott az ifju, ... el is száradt. Megfogamzott kebelemben a' szerelem virága, nem nyilhatott ki, hervadásnak indul . . . . gyökeret ver majd helyébe a' fájdalom fája.

— Ferkó, megérdemlem-e szemrehányásidat?

— Apám már beszélt is apáddal, — folytatá a' legény akadozva, — a' mult vasárnap nász poharat ittak.

— És gyűrűt cseréltünk.

— Azt gondoltam: az uj boron haza szálltalak, ... és most — itt fejét megrázta, 's kurta bőszerű gyolcs inge ujjával, forró csöppeket izzadó homlokát megtörle.

— Bocsáss meg, — esdeklett Ilonka, 's többet nem szólhatott.

— Ilonkám te sírsz.

— Nem tudom én neked elmondani: mi engem szomorít, szeretlek, mégis ollyan boldogtalan vagyok, — viszonzá a' leány bánatosan, — szívem ugy tele van . . . megakar repedni.

— Ilonkám galambom.

— Mult éjjel borzasztó álmaim voltak. Halva feküdtem. Koporsomba te verted a' szöget. A' sírban találkoztam veled; halavány, és bánatos voltál. Megszólítottalak: feleletül, vérző sebet mutattál. Midőn fölébredtem: halálmadár huhogott házunkon.

— Szegény gyermek, — mosolygott Ferkó, — hát az álom rémitett el?

— Oh ne csufolj ki: álomban sokszor a' jövődő megfejtése rejlik. Előérzetem olly félelmesen hat szomorú szívemre —

— Bohó képzelődés.

— Ferkó, ha válnunk kellene . . . . elválnom tőled. — E' szavaknál elhallgatott, 's könnyei sebesen pörögtek, fájdalmasan szorongó keble szűz havára.

Ferkó, szóvalán ölelé szívéhez a' búsongó leányt, 's magával erőlteté a' mulató nép közé.

A' földel alá vonult vendégek, kendős tánczczal, 's zálogosdival töltötték a' későre járt időt.

Kint, a' hamvadó tűz körül: a' vén kapás, néhány csöbörhordó nap-számos, szőlőcsész 's egy-két álmos cseléd beszélgetett a' régi időről.

— Ugy biz öcsém — szólott fontos képpel a' 70 éves kapás, — az volt ám még csak egyszer a' nép, az a' kutyafejű tatár. Nem tekintett az sem istent sem embert — — — dejszen csak akkor gazduram élt volna —

Igaz-e már az Vincze bácsi — kérdé egy hosszú nyaku napszámos hogy Szűts Istók uram olyan erős ember, hogy —

— Meghiszem azt öcsém — mosolygott Vincze bácsi némi büszkeséggel — én csak egyet mondok: a' minap is a' malomban vágatlan volt a' kő, gazduram megharagudott, kapta magát, a' garadról leemelt malomkövet karjára fűzte mintegy krajezáros pereczet, 's úgy vitte el harmadik utczába a' molnár házához. Persze hogy aztán husz ember erőbe is került a' követ helyre tenni.

— Biz igaz az — emelkedett több hang.

— Hanem, öcsém, fujd föl csak a' tüzet, aztán nézd meg felforrt-e már az a' paprikás must, hadd kávézzanak az asszonyceselédek odabent belőle.

— Már minthogy ebből a' mustból kávézzanak ugy-e Vincze bácsi — jegyzé meg a' kisbéres, szomszédját meglökvé.

Vincze bácsi úgy tetette magát mintha nem értette volna, 's rövid gyűrűcze szárú makra pipájából tenyerébe a' bagót veregette.

— Hát olyan volt az a' kutyafejű tatár, hogy szaglása után fölhalált az akárkit, ha föld alá bujt is, — folytatá az agg kapás, szemlátomást vigyázva a' szóra. — Szörkötéllal fogdosták rakásra a' fejréselédeket, a' szopos gyermekeket pedig farkas alá hányták.

— Ezekből aztán farkas fejű emberek váltak ugy-e Vincze bácsi? — kérdezé a' ravaszon mosolygó kisbéres.

— Biz öcsém kendet sem kár lett volna süti lapátra tenni az édes anyjának, mert kend öcsém valóságos váltott.

Mikor Vincze bácsi valakit kendnek szolított, akkor már nagyon haragudott.

— No Pista most már te csak hallgass, — nevette el magát a' savó szemű csősz, 's az egész gyülekezet hangosan kaczagott.

Pistának csakugyan elevenire tapintott a' vén kapás, mert a' legénynek rémitő feje volt.

— De még ez mind semmi — húzott egyet Vincze bácsi a' csikóbőr kulacson — a' kutyafejű tatárok, azok voltak ám még csak egyszer a' kutyafejű tatárok.

— Ugyan bátya, — vette át egyik csalfa napszámos az egész éj-jelre elhallgatott kisbéres szerepét — minő feje volt már annak a' kutyafejű tatárnak?

— Hát hát — már hogy a' feje — mormogá a' kapás.

— Olyan feje volt-e mint a' szilindeké, vagy a' minő a' juhász-kutyáé?

Ezen kérdés feszült figyelmet ültetett a' hallgatók arczára.

Vincze bácsi sem vette tréfára a' dolgot, hanem aczélot, kohát, tap-lót keresgetett elő, 's úgy megkövácsolt mint annak a' rendje.

— Ugyan mit éroltéli kéd má ast a' pimas kohát — szólalt föl a' társasághoz csatlakozott brúgós.

— De cigány, az aczél a' nem jó, nem hiába hogy cigány csinálta.

— Dé hát ázs á nagy rakás tüzs mit vitett ottan la? — csúfolódott a' megsértett dadé.

— Hát atyafi, — vágta ki magát a' leleményes öreg, — vén vagyok én már ahhoz hogy tüzért hajoljak.

— A' kutyafejű tatár, Vincze bácsi, a' kutyafejű tatár?

— Ugy ugy-e — egyengeté csóvába kanyarított szűrét maga alatt az éllemedett kapás. — Hogy kutyafejűk voltak, onnét fejtem meg, mert lepusztítottak a' száráról minden kukoriczát . . . . . Igaz, aztán Orgoványt szálták meg, hanem atyámfiak, itt már azt mondom dicsértessék az ur, — 's kalapot billentve folytatá, — az orgoványiak, a' harangot, 's a' templom kincseit a' kákásba rejtették, bizony megszagolták azt ott is a' pogányok, de bezzeg, midőn lábukat a' kákás tóba tették megindult velők a' föld, 's mindegy lábíg a' vízbe fulladtak.

— Hihetetlen.

— De ugy igaz biz az, a' mint mondtam. Azóta a' viz alatt sokszor sír a' harang, pásztorlegény koromban én magam is hallottam. Illyenkor féltében a' jószág összeszalad, fű nem nő, a' madár nem mozdul. —

— Tudom fogdosott is keed akkor vadkácsákat, — szólalt föl egy vadász-forma ember, ki egész télen a' jeges esőt leste, hogy tüzogot hajthasson.

— Fugott ám — vigyorgott a' brügös — csak higy annak, á mit ő fugott, nem mundta higy dé jó.

Vincze bácsi, a' cigánynak nagyszerűen meg akart felelni, midőn a' közel országutról nagy robaj hallatott.

— A' kutyafejű tatárok. — Ordítá el magát a' szekér mellől beszaladt nagyfejű kisbéres.

Nem kutyafejű tatárok voltak, hanem kutyánál is kutyább rabló rászok.

Iszonyu verekedés támadt. A' meglepett, fegyvertelen szüretelő népből hirmondó sem maradt.

Ökleikkel küldöttek másvilágra néhányat az orgyilkosok közül.

Gábor volt az utolsó kit a' rablók elejtettek. Ilonkáját, háta mögé kapva, kezében egy nehéz csumiszló fával, oroszlányként küzdött Gábor meghalt, de előbb sok rácz gyöpbe harapott, csumiszló fa halálos csapásai alatt.

Ilonka a' csorda utonállok martalékává lön.

Éjfélt volt.

Nem világolt egyetlen csillag a' vastag felhőkkel takart ég boltozatáról.

Az éjszaka, mintha a' pokollal szövetkezett volna, iszonyu sötétséggel nehezedett az alvó városra. Néhány pillanat mulva kisérteti fény veré szét a' komor sötétséget, 's mindinkább erősülő moraj tölté be a' né-

petlen utcákat. A' több helyen felgyújtott város nádrödelü házikóin rémes alakban kusztak a' ropogó tűzből föl-fölszakadt lángok.

Gyermekek sírása, nők jajgatása, 's káromlást szóró durva férfihangok vérfagyasztólag olvadtak a' félrevert harangok tompa zúgásába.

— A' ráczok, — hallatott mindenfelé, 's az álmából fölvert nép, a' meglepetés első perczeiben nem tudta: a' lángokat oltsa-e, vagy a' romboló ellenségnek menjen.

A' vérlázító zavar egyre növekedett. A' ráczok gyújtottak, öltek, raboltak és kegyetlenkedtek. Könyörületet nem ismert a' bünfertőzetest had.

A' családja védelmében elejtett férj, nejét a' lángok közt kinlódva, — az anya, gyermekét az ajtó kilinesére fojtva, — a' legyilkolt ifju, végvonaglása közt, szűz menyasszonya holt tetemét érzés dermesztő csonkításokkal elvérezni látta. A' ráczok kegyetlenségéhez képest . . . lakodalom volt a' tatár pusztítás.

Rövid idő mult el.

A' városház előtt, roppant fekete lovon, egy nem annyira nyulánk mint zömök lovag jelent meg a' rémült nép között.

Nyereg nélkül ült a' szilajon tomboló paripán.

Vastag bajsza alatt elhalaványult ajkszélei haragosan egymásra szorultak. Jól lehúzott pörge kis kalapja alól, tűzelő szemének metsző tekintete összhangzásban állt bátor kifejezésű arcának kemény vonásával. Tojás nagyságú ezüst gombokkal terhelt mentéje, nehéz ezüst lánczczal volt összekapcsolva vastag nyaka körül. Széles vállain pongyolán usztak szét őszbe csavarodni kezdő tömött hajfürtjei. Egyik izmos kezében roppant vasfokos volt, másikban egy üstökénél fogva fölkapott ráczot tartott, kit az útközben általa agyonvertek közül mutatóul hozott.

E' megtermett férfiú: kemény Szűts Istok volt.

— Nézzétek meg — ilyen a' rácz, — szólott a' bíró dörgő hangon — utánam most a' ki magyar.

— Mind elmegyünk — tört ki egy kiáltásban a' föllekesült sokaság boszúja.

— Miljom adta kutya-rácza — folytatá biztatólag Szűts Istók — pusztitsuk ki egytől egyig.

— Pusztitsuk ki egytől egyig, — viszhangozta elszántan a' tömeg. 'S a' tűzvérű magyar legény öklét feszítve rohant kiirtására a' rabló ráczoknak.

Ekkorra a' ráczok a' városból megszöktek.

A' szőlőkertek alatt, Csongrádnak kanyaruló, országúthoz közel, egy jó termő tanya nagy szalma asztagai mellé nyomultak a' megszaszított ráczok rablott kincseikkel, hogy itt kipihenvén magukat, még hajnal előtt behuzódhassanak a' Szentkirályi rengeteg erdőbe.

Az éj csendes volt. Szellő nem lengette a' harmatos lombokat. Nem vala hallható legkisebb zörej, legkisebb mozdulat az alvó pusztaságban.

Ugy tetszett: mintha a' véghezvitt hallatlan kegyetlenségek fölött elnémult volna haragjában maga a' természet.

A' zsványok gyöpre heveredtek.

Fölöttük: a' sötéten függő roppant felhőrakás csakhogy le nem szakadt.

Az ég nem menydörgött, villám nem cikázott. Talán, mert az ur intésre, és égi tűzére nem tartá érdemesnek e' bitang csoportot, 's végetlen haragjában gyalázóbb halált mért ki a' bűnösök fejére.

A' tábor szárnyán, a' veteményes kertet, színe hagyott zöld szalagként körül övedző jázmin fal tömött ernyője alatt virasztott Ilonka. Mellette egy daczos arcú rácz ült. Vadságát vesztett tekintete kéj-sóvárgva ölgylget a' végetlen kinokat szenvedő leány halavány szép arcán.

— Istenemre, leány én szépek találalak. — Szóltott ösztönszerű indulattal a' rácz, 's reszkető karjaival a' leányfelé hajolt.

— Nyomorú — kapá el magát Ilonka, 's megvető tekintetet vetett a' rablóra.

— Daczolj csak vadgalamb — szüre a' rácz fogai közt a' szót, — mig bele nem fáradsz. — Poklok tűzére mondom, nekem így is tetszel.

— Alávaló zsvány, azt hiszed —

— Jó . . jó — vágott közbe a' rabló mosolygva, — az éjj hosszú, elvárom: meddig állsz még ellent.

— Mig itéletet mond isten fölötted.

— Vagy míg én mondok itéletet a' rabszolgáló fölött, — tevé utána a' rácz olly hangon, hogy Ilonkában a' vér szinte jéggé fagyott. Nem vagyok-e hatalmas, kardom élén nem ül-e száz halál? ha szeretnél, meghóditanám érted a' világot.

Ilonka hallgatott.

— Eszeveszett gyermek, anyám után csak téged szerettelek . . . azt tettem, mit isten előtt sem tettem még soha . . . kértelek? Ne kényszerits, hogy szerelmedet olly uton nyerjem meg, mellynek rabló nyelven erőszak a' neve.

A' kétségbeesés kinait szenvedő leány megértette e' szavak értelmét. Elszántan ragadá föl a' rabló fegyverét. És a' kardot, mellyen még most is vér piroslott, dülő helyzetben szegezte szeplőtlen keblének.

— Most már szabad vagyok — mosolygott angyal szeliden, — egy lépést csak rabló . . . e' kard éles, szívem ketté metszi.

— De még ahhoz én is hozzá szólok — karolá át e' pillanatban egy, a' jázmin mögül előrohanó rácz, 's a' kezéből kicsavarított kardot, az egyik ámulatból a' másikba eső előbbi rabló lábához vetette.

— Bitang, miközöd neked az én zsákmányomhoz — szóltott ez sértett hiúsággal.

— Igen sok, — felelé amaz durva hangon.

— Nem én tettem-e a' leányt fogolylyá?

— Nem esett-e el három testvérem, mig te, ingyen élő, vér nélkül kézre kerítettet?

— Mindegy.

— Aztán a' zsákmány mindnyájunkkal közös, — tevő utána a' lesben állott rácz. 'S a' fölbőszült zsványok kemény szóvitába elegyedtek az áldozat iránt.

Ezalatt a' távolból lódobogás és szitkolódások lassu morajja hallatott. Ilonka megdöbbenve figyelt. Ez apám szava, — gondolá magában örömittasan. — Ez a' bogár dobogása, igen, igen . . . . apám lova járását ismerem. Hová mehetnek. Oh istenem! — az ártatlan vért jönek megbozolni . . . . talán engemet akarnak megszabadítani. Illy pokol sötétben . . . . már elhaladtak, nem vették észre a' rablókat. Jó istenem, hát nincs menekülés! E' gondolatnál megállapodott. Szívében a' félelem helyét bátorság tölté be. Arczán az ön feláldozás magasztossága ült. Hóhérai szennyes czivodásai alatt rést lelvén, elszántan sietett a' hamvadt tűz rakáshoz, 's gondolat gyorsasággal tévedt a' kalangyák közé.

Néhány percz mulva, Ilonka, kezében lobbót vetett égő csóvával állott, egyik megkezdett szalma asztag tetején.

Mosolygva hinté maga körül az emésztő lángokat. Egy pillanatot, . . 's az asztag egy tűzben állt.

Ilonka, mint a' tisztító tűzön átszállított angyal, féligtérdelő helyzetben imádkozott összetett kezekkel. Szentesült arczáról, a' megüdvözülés ártatlan mosolya sugárzott.

Ilonka fölött a' lángok összecsaptak.

Igy menté meg őrzött becsületét a' hős lelkű leány, 's a' rablók fejére így biztosítá méltó boszuját az igaz istennek.

Ilonka hóhérai egymásra bámultak.

Megszöppenve ugrált talpra a' vétkes öntudattól átvillangozott had. Nem volt menekülés. Szűts Istók elszánt kis serege a' tűzvilágánál észrevévén a' meglapult ráczokat, kantárt eresztett, 's mielőtt azok megfuthattak volna, körbe kapá őket egyig, bátor 's erős lovaslegényekkel.

Ütött a' zsványok halálos órája.

Kemény Szűts Istók, vagy tized magával a' ráczok közé rontott, és tön pusztítást köztük, minőt még ember alig látott, 's a' kezejárása alól menekülni akarókat pedig a' kört képező tüzes legénység döngette halálra.

Nem sokáig tartott az ütközet.

Tözsgött a' rácz, mint zsombékon a' hangya, . . . és hullott mint ősz derekán a' légy.

Egy-egy halál volt Szűts Istóknak minden legyintése, neki melegegett nehéz fokosa, szinte hányta a' szikrát a' rácz koponyákon.

Nem volt haldokló egy sem a' ráczok közt, egy ütés mindeniknek elég volt a' rögtöni halálra.

Egyetlen egy maradt életben a' rabló csordából, kit félig pörköltlen vonczoltak elő az égő szalma asztag alól, . . . a' boldogtalan inkább tűznek ment, mint került volna Szűts Istók elébe.

— Nem ütlek meg, mert igen satnya vagy, — mondá Szűts Istók,

a' ráczot szánakozólag végig nézvén, 's panyókául félvállra vetett mentéjéről leszakítván a' nehéz ezüst lánczot, a' ráczhoz lóditotta. — Nesze hitvány poronty, itt van utra való, menj el vele, 's mond meg a' ráczoknak : hogy az „adj istenre“ minő „fogadj istent“ mondott Kecskemét városa.

Bevégezvén a' rettenetes munkát, ekkor jutott csak eszébe Szűts Istóknak egyetlen leánya. Lányult tekintete iránytalanul ölgyelgett, mint-ha Ilonkát igyekezett volna föltalálni.

Ekkor a' hamvadva roskadozó asztagról, egy sült test gördült le, egyik uján arany jegygyűrűvel,

A' jegygyűrűt Ilonka hordozá.

Kemény Szűts Istók keservesen megingatott fejét elfordítá. A' nép érzékeny könyet sirt a' hős leány fölött.

Virradatkor, a' város alatt, a' nép egy roppant gödröt ásott, a' gödröt félig beöntötte mésszel, és bele temeté a' nagy számmal agyonvert ráczokat; az iszonyu gödröt körül árkolta, és megátkozta.

Ez a' rácz temető.

SZABÓ MÁRTON.

A' R A B L E L K E K.

Hát ez a' szabadság napja,
Melly így éget és vakít, —
Melly soha nem látogatta
Börtönünknek ablakit?
Ah, ez égő lángörömhez
Gyenge szemünk nem szokott:
Menjünk vissza börtönünkbe!
Kellemes homály van ott.

És e' nyüzsgő élet, — e' zaj,
E' szilaj, zugalmas ár,
Melly el-elsodor magával
'S fejünket borítja már, —
Ah, mi háborító e' zaj
'S mindig-lázás állapot:
Menjünk vissza börtönünkbe!
Állandó magány van ott.

Itt a' lég nyersebb, keményebb,
A' szellő fuvása metsz,
Felhő tornyosul felettünk,
A' villám czikázni kezd,
Ég a' földet megrohanja,
Itt öl a' vész, gyújt amott:
Menjünk vissza börtönünkbe!
Mindig jó idő van ott.

Mennyi küzdés, mennyi munka,
Éber álom, hosszú éj,

Szírt 's hullám között hánykódás,
 Kis reményhez nagy veszély!
 Ah, e' fáradság, rebengés
 Nem gyötörte a' rabot:
 Menjünk vissza börtönünkbe!
 Béke, nyugalom van ott.

Hah! mi ez? kard villanása,
 Álgudörgés, vérpatak!
 Égő fáklya, véres zászló,
 Öldöklő 's leölt hadak!
 Szalmaágyon cseppről cseppre
 Elenyészni volna jobb:
 Menjünk vissza börtönünkbe,
 Csöndesebb halál van ott!

ARANY JÁNOS.

VÖRÖSMARTYHOZ.

(Midőn a' nemzetgyűlésben augusztus 21-kén ő a' hadügyben a' többséggel szavazott.)

Hallgassak-e, mivel szeretlek,
 Miként atyámat szeretem?
 Hallgassak-e, mert te neked sem
 Fáj majd úgy a' szó, mint nekem? ...
 Hogy is tehetted, a' mit tettél,
 Az isten szent szerelméért! —
 Nem én tépem le homlokodról,
 Magad tépted le a' babért.

Azért hagyád el a' muzsákat,
 Azért tevéd le lantodat,
 Hogy, földre szállván az egekből,
 Tüstént besározd magadat.
 Sarat, sarat kell látnom rajtad!
 Inkább szeretnék látni vért. —
 Nem én tépem le homlokodról,
 Magad tépted le a' babért.

Ime a' sas, ha itt alatt van
 A' földön, milyen nagy madár,
 'S olyan kicsiny, hogy alig látszik,
 Midőn a' fellegekben jár.
 Te fönn valál nagy 's lenn kicsiny vagy;
 Az ember illy csodát nem ért. —
 Nem én tépem le homlokodról,
 Magad tépted le a' babért.

Megunta azt a' szennyes pályát
 A' nemzet, mellyen eddig ment,
 Kiküzködé magát belőle,
 'S uj célzt tüzött ki odafent,

'S ti visszahurcoljátok őt a'
Mocsárba, honnan már kiért. —
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a' babért.

Mit bánom én, hogy nem magad vagy,
Hogy ott száz és száz van veled?
Habár ott volna valamennyi,
Itt kéne lenni te neked.
Ha a' költő is oda hagyja,
Ki küzd aztán a' jó ügyért? —
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a' babért.

Te voltál a' nemzet költője?
Te irtad azt a' szót, a'
Melly szolt egy országnak szívéhez? ...
Azt most már szétszakíthatod,
Mert hieroglif lett belőle,
A' mellyet senki meg nem ért. —
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a' babért.

Ki hitte volna? én nem hittem,
Hogy neved is, e' fényes név
Hazánk egén csak rövidlétü
Futócsillag volt, nem egyéb,
Omoljatok, szemem könnyüi,
E' lehullott szép csillagért! —
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a' babért.

PETŐFI SÁNDOR. *)

GRAEFENBERGI LEVELEK.

VIII.

Junius 23. 1848.

Mint mondám a' nép szorgalmas. Mig nálunk boronálni is négy czamogó tulkon szokott két ásitó béres: itt egy lovon, sőt egy tehénen is beszántja földét, sajátságos ekéjével a' földmives, még pedig egy maga, hidőgye-
rekre nincs szüksége. Itt az ökörnek is hámja van járóm helyett; 's a' nálunk

*) Én, ha verset írok, nem írom a' magam mulatságára, hanem írom azért, hogy kiadjam, hogy mások gyönyörködjenek benne vagy okuljanak rajta. (Elérem-czélomat, vagy nem? az nem tartozik ide.) Sokan voltak, kik e' költeményem kiadását ellenezték. Nem tehetek róla, Én érzem a' legnagyobb fájdalmat, hogy erre kényszerülve vagyok, mert, én szerettem, én tiszteltem legjobban Vörösmartit mind azok között, kik őt valaha szerették és tisztelték, de elveimet még sokkal jobban szeretem és tiszteltem, mint őt. Szívem sajog és vérzik, de kérelhetetlen maradnék, ha elvérzeném is bele. Brutus talán sirva szúrta le jötevőjét, apját, Caesart, de leszúrta. Hogy Vörösmartit elitélem, nagy áldozat, mellyet szívem tesz elveimért, de bármily nagy ez áldozat, kész vagyok és mindenkor kész lesznek sokkal nagyobbakat is tenni értetek, szentséges elveim!

PETŐFI SÁNDOR.

való ember halálra nevetné magát, ha egy lóval egy tehenet befogva látna. A' kutyákat is széltire hámolják, mint Poroszországban.

Lovaik óriási nagyok 's kövérek; a' mi macskajószerű embereink nem hinnék: hogy itt egy lóra, 250 téglát; 8—10 zsák lisztet, vagy egy öl kemény fát felraknak; hanem nem is vederi ám ez a' nép a' jószágot; nem futtat rajta löcstörésig a' részeg vásáros mint nálunk; csak csendesen vele, 's vékástól elébe az abrakot.

A' nép vallásos. Először még vakbuzgónak is tartottam, de midőn a' plébanus urnak, ki egy vízbefult gyermeket, mivel semmie sem volt minden szertartás nélkül temettetett el: macskazenét adott, megváltozott véleményem; kár, hogy újra vissza kellett esnem az előbbi gondolatba!

Egy major Graefenbergben megölte magát; szertartásas eltakarításról szó sem lehetett, mert a' szerencsétlen öngyilkos volt. Tisztársai és barátai mégis a' temetőbe akarták csendesen eltemetni. A' sír ki volt hanyva, a' test mellette feküdt, de a' nép ellenzette betételét, fenyegetőzván, hogy éjjel is kiveti, 's nem engedi meg, hogy ott a' többi holtakat háborgassa!!! Polgármester, 's más értelmeseik erőiesen felléptek, igaz; de nem bírván a' néppel, kik a' falusiakra hivatkoztak leginkább: a' sírt bekellett huzni, 's a' halott temetetlen maradt.

Furcsa az ember! egész életében marja és üldözi egymást, alig fér egymás mellett; 's azt hinnék: hogy örömet is a' földbe dugja; oh nem! még a' sírt is megtagadja egymástól! Még bizony ma holnap új osztályt és rendezést igényel a' temető felett is; 's maga az elmúlás fejedelme sem rendelkezhetik tőle szabadon, a' sír halvány polgáraival.

A' tisztikar felszólítására, másnap én léptem fel mint pap 's eltemettem a' halottat. Fen, a' bérceken, gyönyörű fenyvesben ástak neki sírt, kikisértük oda a' freywaldaui zenekar bus indulója alatt, 's a' nemzetőrök fegyveres sorai közt. —

Halotti beszéd és imádság tartatott felette annak rende szerint. Mocsáry Lajos barátommal még meg is rikattuk a' közönséget. Óriási fenyűfák alatt olyan temetője van az elhunytak, hogy királyoknak sincs különb.

Az ő fejfája, télben nyárban zöld leend!

A' freywaldaui temetőbe mint mondtam, lehetlen volt eltemetni.

Igy estem vissza az első véleménybe: hogy a' nép csakugyan babonás és vakbuzgó.

Különösnek tetszett előttem tizenhárom, tizennégy éves fiatal asszonyokat látni. Azután tapasztaltam: hogy itt a' leányok is széltire viselik a' főkötőt. Okosan; ha az csakugyan búborító, mint hazánk némelly vidékein hívják. Mennyi lány viselhetné ezt nálunk is!

De az csakugyan ostromba szokás: melly például Gömör némelly vidékein van: hogy még tejes a' leány szája, már férjhez adják, nem tagadhatja senki, hogy a' jó házaselet szivviszonyon alapul; hogyan lehet hát engedni, hogy ilyen békaleányok férjhez menjenek, kiknek még semmi fogalmuk a' házasság életéről, 's azon fontos kötelességekről, mellyekkel az anya és házi asszony nevezet öszveköttetve van? Micsoda anya lesz az olyanból, 's minő polgárokat ad a' statusnak, ki bábruhával megy férje házához. Nem akarom itt feszegetni azon gyönyörű dolgokat, mellyek aztán az erkölcsiség rovására mellékesen történnek az ilyen öszveköttetéseknel, nem azon épületes viszonyt, mellyben a' férj anyjokával évekig áll: csak egyszerűen ajánlom ezen themát az illetők figyelmébe.

Bizton el lehet mondani: hogy e' vidéken minden hatodik asszonynak gelyvája van. Férfiaknál alig láttam. Még hozzá, nem hogy eltakarnák, de elég időtlenül, czifra galárisokat kötöznek rá, mint egy négy itezés csupor oldalára. Izlés dolga!

Soh'sem láttam olyan hosszú falukat mint itt vannak; bizony nem hazudok, ha azt mondom: hogy elég van, egy mértföld hosszú. El vannak pergetve a' házak egy-kettesével a' völgyekben, mint a' barázdában a' kukoricza.

Még mióta itt vagyok nem láttam egy becsületes égi háborút; de úgy hiszem: igen szereti e' vidéket a' villám, mert tornyokon, középületeken, sőt csaknem minden valamire való házon villámhárító van.

Erre volna most Magyarországnak is nagy szüksége!

TOMPA.

GRÓF TELEKY JUDITH EMLÉKE.

Date Lilia!

Hát senki sem vet egy szerény virágot, az új még barna sirra, mely ott a' zugó Maros zöld partja mellett, a' sárpataki kert árnyas fái alatt domborul? Hát azok, kik látták az elalvó léleknek utolsó lobbanásait, (mert nemcsak az olaj lámpa az, mely a' végső perczben még egyszer vissza nyeri legszebb fényét, hogy úgy, boldogságtól ragyogva alhassék el —); azok kik látták setét koporsóban fehér lepel alatt a' kiszenvedett angyal-arczot, a' mosolygó vonalokkal, a' mindig derült kifejezéssel, de — örökre lezárt szemekkel; — azok kik elkísérték őt oda, hol maradni fog, állandó lakába, melynek szűk négy falai közt, nem fog zajlani az élet, 's nem hat be semmi, még a' szomszéd Maros szeliden altató zenéje sem; — azok kik a' hantok lelket fagyfaló dübörgése mellett, a' szülők fájdalmatól meghatva ott állottak, mint meg annyi élő szobor a' drága, de elveszett hamvak fölött; — azok miért nem mondták el, vigasztalásul ennyi fájdalomért, hogy az ő élete szép, halála magasztos volt — hogy ha a' siron túl a' szerető kebelnek tövis nélkül maradnak meg a' rózsák, ha nem él tovább a' tenger fájdalom, mint egy percznyi örömmek kicsiny, de drága gyöngye — úgy ő boldog, boldogabb mint itt, hol a' kedélynek tisztasága — felhőket, a' szív érzelve töviseket, mindig talál. Miért nem mondtátok meg, hogy könnyet érdemel ő mind azoktól kik szerettek — 's ki ne szeretett volna életében — habár egy perczig? 'S miért engedtétek meg hallgatástokkal, hogy e' nemzet, mely annyi széplelkű hölgyet birt, vesztett és siratott meg, most könnyezetlen bocsássa sírba legkedvesebb leányi egyikét? 'S végre, miért hagyátok nekem, a' távol levőnek a' keserű szerepet, hogy ha már betegágyában nem láthattam a' végperczekben olly boldog, olly megdicsőült angyalt, ha ki nem kísérhettem a' kertbe, melynek lelke, disze, szeme fénye volt egykor, 's mely neki most nem tud többet adni mint egy sirt — ha nem mondhattam vigasztaló szót azoknak kik ismerték 's szerették őt — legalább adjam hirül a' világnak, — halálát. De teszem azt a' méltó fájdalomnak keresetlen hangján — a' gondolatnak bizonyan egyszerű kifejezésével: Teleky Judith nincs többé!

'S ti, kiket vándor utatok a' távolföldre elvezet, menjete el oda, hol a' még ifju Maros szelid hullámain önti, keressétek meg a' sirt a' sárpataki kert magányában — álljatok meg ott egy perczig, 's önkénytelenül egy virágot 's egy könnyet fogtok ejteni a' sirra: virágot mert szép és ifju volt, könnyüt mert forrón szeretett.

SZÁSZ K.

FRESCO LEVELEK JÓKAI MÓRHOZ.

V.

Jelszó: Éretted meghalok.
Ernani.

Elveszítéd a' fogadást kedves szép öcsém!

Kérdezed tán: miféle fogadást? Elhiszem hogy kérdezed, . . méltán kérdezheted; . . mert szerkesztői sáfárkodásod gyilkos hétköznapiiban vajmi go-

rombán actaszerűk és unalmasak lehetnek a' te papir gondjaid; . . hanem te is hidd el hogy én is felelek, . . méltán felelhetek; mert munka czimű functiót életszótáram ugyan nem ismer; hanem memoriám olykor-ollykor annyira non plus ultrás, hogy általa direct utódja lehetnék Julius Caesárnak, ki harmincz év mulva is hiven emlékezett arra, hogy másfélmilliónyi katonája közül mindenik vitéz mikor és hány darabot pillantott a' szemével?

Szélpuskával kellene ugyan Fresko lantomat mákszem apróra gyilkolni, hogy hazánk illy vészes perczeiben, a' szent komolyság apostoli vacsoráján dorbézolni bátorokodom; de hiszem, hogy megbocsát nekem a' szenvedő hon, ha kedély curáimban különöz orvos vagyok; . . 's kibékülendesz velem te is, kit olly bensőleg szeretlek mint jó gyermek édes anyját 's galamb a' buzaszemet.

Ámbár valóigaz, hogy e' siralom-mezőn, mellyen vagy kell vagy nem: csatázunk, kevés halandó érdemi meg olly hiven a' legforróbb baráti kéz szorítást, mint te, óh százszor hű sirásó a' táblabírói temetőben; azonban én érzem, hogy rakonczás bravourjaid nélkül is imádnálak, mert olly sűrűn körül vagy pilótázva mélységes rokonszenvem pacsirta-fészkével, mint volt vala fülig spékelve hajnal-piros tepertőkkel azon mennyei fáczán-kebel mellyet Erős Ferivel — amaz ó-testamentomi kiadású tékozló atyánkfiaival egyetemben — gyakran excommunicáltunk azon polgári tartományba, mellyről a' legmérgezs zsarnok is elismeri: hogy e' már valódi respublica.

Hol vagytok oh boldog auctiok, successiók és insurrectiók?

Hova tűntetek oh tigrisi tracták és berlini kalandok?

Merre emigráltak oh credit és csörgő sapka?

— Hic sum! . . nyög egy desperát hitel töredék.

— Jtt vagytok! . . cseveg a' konto szerelem romain egy fürge madárka: a' vidám kedély.

Successio, . . . auctio, . . . credit . . . adieu! . . . angyali kedély jövel hadd öleljelek!

* * *

Fogadtunk tehát barátom, tudod-e még mikor, miben és mire?

Nem veretem magamat sokáig, hanem megsugom.

Europaszerte tulpiros ezen év august 3. napjának estéjét tisztelheténk.

Magyarország jövődjé soha se ragyogott előttem dicsőbb színben, mint ez est reggelén.

Képviseleti házban valék.

A' netalán Frankfurt ellenes Ausztria itt, és ekkor halt meg föltámadatlanul.

Nyári Pál a' szilárd democrata, néhány tűz szavakkal gyilkolá meg a' nyugoti önkény ezer fejű ördögét.

Népparlamentí lelkes imájában a' „soha de soha“ szavak sujtóbb erővel, nemesb győződésből, 's határozottabb viszhangok között alig ha izgathaták érelyesben generatiókn szunnyadó karakterét.

A' szónokok arcz, lélek és beszéd kinyomatán egy-egy szabad nemzet hatalma ült, uralt és dördüle meg; . . 's e' martir nemzet akkor érdemlé ki valóban tiszteletteljes jövődjét.

A' milly fenséges vala nemzetileg e' parlamenti eredmény: olly kedélyes lön azon esti improvisált vigalmunk.

Sasnál valánk . . . (nem ám a' két fejünél) hanem az arany sas vendég-lőben.

Irodalmunk egy két fiatallelkű öreg csőszsze; néhány animosus honi költő; és hirszomjas journal-bojtárok alkoták a' lankadt poezis és dühös étvágy vegyes koszoruját.

Liszniai barátunk krisztusi animóval röpkedett a' thea sarkantyus poezis csillag régióban, és szilaj lelkesedésében ollyatén hét águ toasztokat vágott,

hogy három eső fött kukoriceza vissza szaladt tőlük eredeti földére, kilencz táblabíró pedig addig tátogott bámultában, miglen egyről egyik elfeledé famíliai nevét, és ujdonna új nevekért recurrált a' ministeriumhoz.

Sükei magyar quaker atyánkfia forradalmi tervekről értekezék.

Dopsa polgár és francia ültetvényes: barrikádok praxisát magyarázta.

Csekélységem fresco rajzokat idézett az élet és ötletek lexiconából.

Te pedig kedves Mórom, akkor is, mint mindig hercegi confectet rögtönzél, és ha szabad úgy szólanom: pár szóval disseráltál a' hazaszeretetről oly bősöleg, oly merengő bus édesen, hogy a' gyöngébb idegzetű rokontársak egymás karjaiba szédülének; én pedig érzet részen meghatározám kis hazám rövid időni látogatandását.

Azon melegében nyilvánítám utazási tervemet.

A' társaság kétkedni látszott szándokom executiv oldalán.

Tamási arcz-typusokkal találkozám.

Egy csapással agyon ütém lelkem hüvelyén a' táblabírói merev ülnökség zabált potenciáját.

Akaratom erejét te . . . és leginkább te méltóztatád vakmerőn kétségbe vonni.

Lelkem lelkéből ki szándoklád ostorozni a' rétek és virányok legbensőbb imádóját.

Angollá utél.

Fogadtunk.

Én így szólék: néhány nap alatt viszont kell látnom szülőtte földemet, melly nekem mindenem . . . lelkem, . . . istenem, . . . életem! vagy meghalnom, 's pedig kétszeresen, azaz: Pesten maradnom, és a' fogadási tételt fizetnem.

Az ige testté vált.

A' néhány nap, még a' diplomatikai néhánynál is kevesebbre olvadt.

Hon valék, . . . kedves szülőtte földemen, . . . anyám, nővérim ölelő karjaiban, . . . gyermekkorom böleső virágínál, . . . hiszen te is tudod minő élv az . . . hajnal éltünk bimbó korának felejthetlenül regényes emlékinél.

Fuss tehát; vagy fizess.

Milly kincsesei boldogithatnál pedig inkább, mint örök becsü barátságod e' nyerevény által sokszorozott figyelmével! —

Azonban én sokféle sokfélével tartozván, erkölcsi kamatul ígertem egy gyönyörű földi istennőnek pár napi utazásom vázlatát; neked pedig elengedem fogadási díjadésságodat, ha időd szentségét hagyod megrabolnom, hogy átolvasd, mi következik.

* * *

Egy radícal érzelmű magyar grófnő szíves ebédjétől, több honi troubadourok, lovagok és mozgékony poszpász mellékletek kíséretében négyes férfi karaván érkezik a' pest-szolnoki vaspályához.

Teleki Sándor a' polgár grófok és korszerű leventék legnemesbike.

Kállai Guszt, a' megtestesült pietas és vendégszeretet.

Pap Siga, egy művész szép hivatással indult szelid gyermeke az ifju Romániának, . . . és

Csekély magam, kit fresco fabrikánsul tür és ápol keblében a' keresztény és pogány tolerantia.

Az eleven quartett ezen terezettje könnyedén lovagolható az uti resignatiót, mert fővárosunkban alkalmazott pár héti vizitáikból kelle csak climát változtatniok: hanem én, ki hat éviglen valék Budapest ezimű sógor-depónknak — a' nélkül, hogy saláta evésen kívül más gypet élvezhettem volna — kényszerült lekötöleztette; nehezen menekhetém.

Utazásom előtt sokféle bal jel mutatkozott ellenemben, mellyeket nem hi-

szem, hogy kevésbé respectált volna a' római vén augur, mintegy character nélkül quietált táblabíró a' sujtásos nemzet eminens osztályából; például:

Creditor (martiusi lexicon szerint olly állatfaj, mely forradalom óta debitorának tartozik) indulásom reggelén egyáltalában nem mutatkozott. Malum omén. —

Továbbá az én hű spanyolom (már t. i. azon világhírű sárosmegyei spanyol, ki bádog kalap-utczai udvaromnál negyvenkilenc-féle functiót exequál három pofon csapásért) a' spanyol mondom sehogy sem akará supleálni a' jerusalemi respublica vice királyságát, melyre pedig egy misétől elrugott vad baráttal concandidáltak, mondván: hogy ő engem: hogy ő engem, mint leghivebb patronusát még akkor sem hagyta el, ha koporsómból kikergetném.

Ezen nem földi characteret semmi áron se lehete megbántanom.

Mire nézve, bár nem foghatja rám az irigy világ, hogy affectálnám a' szegénységet; gazdag diurnumokra utalványozám, lelkére kötven mindenek felett az ultra amerikai communismust.

1) Eddigi kemény kabinja helyett hajóhídi szalónokba utasítam.

Szabad választás.

Jelképe a' tiszta democratianak.

A' légg tiszta és hűs.

Az ital birodalom csaknem markában van.

2) Loesoderdi nevű ó görög könyvből olvasám, hogy a' valódi radícál philosoph nem eszik in natura, hanem eszményileg mandukálja a' legmennyeiebb süteményeket.

Principálságomnak kérdéses accessórium.

Különben, ha resignálni találná a' koplaló bölcészetet, határtalan szolgálataira állongjanak a' következő instructiók és investitúrák:

Passzus nélkül csavargó azon kalvinista varjak, melyek a' vendéglősök ketreczeiből qua Steyer kappanok desertáltak. Szökött vad szárnyasok, vulgo: golyák, bibiczek és kárakatonák; továbbá a' konyhai pallos elől ex professo meghalálozott pézsma kacsák, énekes gyöngycsibék, és resnulliusá bujdosott több e' féle állat inpopulatiók.

3) Háborus idöket élünk.

Nemtelen és gyáva praetendensek sovárganak a' magyar kanahánért.

Szabadság és civilisatio hareza önvédelmi állásra sülyedett.

Minden polgár esküje, tetsülete: a' hazáé.

Minden polgár fegyverét nemzeti áldás és ima szentesíti.

A' kar és észérő sokszorozva követeltetik.

Fegyverben áll a' haza.

Toll és golyó; pénz és tanács.

Kitől mi telik; ki mihez ért.

* * *

Olly vitéz lélek, mint az én tót spanyolom termetén sustorog, nem szunyadhat.

Szabad tér kell a' hősnek; . . . dárda a' bátorsághoz.

Mire nézve térjünk a' fegyvergyárba.

Az illető spanyol megszűnik lenni cosmopolita, hanem magyar szívvel és lélekkel fölkantároztatik.

Pro securitate rendelem, hogy egy szakácsnővé avanchirozott ancillából kigőrbült paraszt gombostó ildomosan markába aplikáltassék.

Csákó helyét egy füles drótozott fazék istenesen fogja képviselni. A' pécsovics pofabörből és legújabb bécsi bankókból férczelt bakkanesot, mint igen-igen tartóst és jutányost recomandálok.

Páncélul, gyepen hízott egyszál filkó kártyát komolyan ajánlhatok; szükség idején kitelik belőle: matrác, dunna, köpeny, és többféle verekedő eszköz.

4) Végre boldogult Józsa György (Gyuri) cseléd conventiójának legérdekeseb pontja: a' szabad lopás cum pleno titulo reá ruháztatik.

* * *

Fidelis és lábas omnibusomat (a' már-már agyon énekelt diák Voytina Mátyást) erőmön nyolczvan fokkal magasabban kistafrózni emberbaráti kötelességemül ismervén, reá alkalmazám atyai áldásomat, . . . azaz: éhomra egy pofon vágatám egy mérges Hausknektel, hogy pipacs arczulatjának emeletes volta miatt két utczában sétálhatott egyszerre.

A' tölemlé válás fájdalmát hallatlanul drága generositásom sem kármentesítheté.

Iszonyura dagadt érzelmek hullámzottnak keblének almáriumában.

Egybe kulcsolá classice suviszkoló karjait, . . . aztán pityeregni kezdett, . . . később zokogásba vágott át forró indulatja, . . . végre pedig olly rettenetes barom scala szerint ordított, hogy siralmának keserves hangulata egyről egyig alá verdesé a' külvárosi toronyórák mutatóit.

* * *

Ezen erkölcsi scéna után szomorún ballagtának vala a' vasut-felé ábrándos gondolatim.

Sólónál is extratöbb lelki állapotomat még azon szerencsés in termezzo sem vala képes vigasztalni, hogy házi gazdám négy évi szállás díjban össze vissza csókolhatám, . . . kiről ma tudám meg, hogy kegyetlen csókgráciám miatt két hétig szenvedett a' veszetztségben.

* * *

Elvégre beülepedénk a' vaspályai ketreczbe.

Menet közben antidiluvianus haladási képekkel foglalkozám.

Több lutum super lutum féle kineszmék szorongatának, hanem leghivebben emlékezém azon alföldi mulatságra, midőn Nagy-Kálló városának pocsojával bélelt utczáin tizenegyszer kelle ökör forspontot változtatnom, míg végre a' szekér tetőn kiuszhattam a' feneketlen iszapocéánból.

A' gözkocsik annyira megráztak bennünket, hogy szomszédom zsebében a' huszas ezüst garasokká váltódott, balmarkomba tévedt néhány lőszemű szilva pedig jobb fülemlen ugrált kifelé.

Az idei auguszt hó urilag gondoskodék, nehogy említett kellemetlenségünk özvegyen és árván maradjon. Ugyan is olly otromba forróság rakodott le közöttünk, hogy a' cserevölgyi hét mázsás prépost ministráns gyermekké olvadt, . . . egy csibuk imádó bojar hüvelyk ujján pedig lánggal égett a' gyémántos pecsét nyomó.

A' Pest-Szolnok közötti csinos és rendezett állomásokon néhány perczig meg-meg nyugovánk.

E' nyugvásféle valamit az alföldi fuvar vállalkozó: fuvatásnak nevezi.

A' prüsszögő mozdonyt bámész népség ácsorgá körül, mesés ámulattal kísérve szárnyatlan repülését.

A' nyulánk kocsi vonalt gyümölcs árus gyermekek, vidéki ipargyalogok, kóbor zsidó omnibusok, és borzas vajda unokák garnirozák.

Ögyelgés, zsiabaj, magasztalás, lökdösés, tenor és discánt hangok, csipkedés, kaczaj, hajczibálás, 's több efféle kinzószerekkel dicsőítették a' vetélkedés ösztöne és fáradaalma.

— Tessék friss vizet — sivitá be ablakunkon egy csóka szemű süheder.

— Her da a' viz — kiálta reá egy füzvessző termetű osztrák, 's néhány kortyot becsapott a' czifra korsó tartalmából.

— Jesszus! . . . veek bin ich! — 's tetőtől talpig belé bukott egy husz markos tensasszony kötény zsebébe, ki szomszédja legyezője alól kapkodá a' hivesítő szellőcskét.

Csirköles Flórián uram — kürü falvának interimális áldozárja — azt jegyzé meg ezen massiv variatióra: hogy a' szonját par force tresszszozott sógor tiszteli ugyan mineral fordöül és káposzta alá a' forró vizet; hanem hüvesítő italul egyáltalában nem instálja.

Egy kubik öles korhely ásitás, . . . két prüsszenés a' burnót faló osztályból, . . . és három táblabírói meggondolt átrágott, kisütött főzött bizalom-epe-dés . . . 's uj állomást nyerénk.

— Enyéből vegyen polgár urfi, . . . az én kosaramból vegyen, . . . fáim muskatáj, . . . öreg apám ótotta talián furminból — selypité egy halbblut expesztonka, lelködve a' markomból kipirosuló két garasos birtoklata után.

— Veszek hugom, . . . tőled fogok venni — mondám a' kicsapott csecsemő pásztornak, . . . 's beharaptam a' . . .

— Harapófogók és medvetalpak szentséges királya! — szólék lehető legsavanyubban — mit vétettem ellened és uri familiádnak, hogy illy irgalmatlan kinokkal akarsz agyongyilkolni?

— Segítsen rajtam szép nagysád . . . az istenért könyörüljön! . . . esdeklém az előttemi hölgyhez, ki rózsá ujjai közt gyöngéden pihenteté alélt fejcskéjét.

— Mi baj kérem . . . mi baj? . . . kérdezé rémulten a' bájos hölgy.

— Tekintsen reám kegyed egyszer, csak egyetlen egyszer, . . . hogy e' savany-óriás, mely szőlő képiben torkom ajtajánál ülnököl, galambszemének czukros sugárzatától legalább is sziruppá édesüljön.

A' szépséges hölgy magához tért ijedelméből, . . . segély-kérvényemet hátratózó, . . . 's a' női hatalom két élű fegyverét sujtá torkom lázadása ellen: reám tekinté t. i., . . . és szelidre mosolygá arczomnak eczetvonalmait.

— Önnek se baja polgártárs, mert angyal üzé el tőle az ördögöt — szóla egy baromkupez a' közel ülésről — hanem hát az én ártatlan zápfogamat valljon ki fia téríti meg?

— Azt a' fogát érti ön, mely a' mostani szőlő evésben tört ki?

— Persze hogy azt . . .

— Na hát atyafi majd megtéríti a' haza! . . . tudja miként? . . . leküldünk vagy két bordó szőlő szemet ezen torturái csemegéből a' magyar táborba, . . . a' golyóféle munitio úgy is szűken van, . . . agyon lehet velök néhány ráczot puskázni, . . . önnek egy fogával ugyan kevesebb van, hanem vigasztalódjék mert mint jó patriót a' szent ügy óltárát gazdagítja.

— Helyes . . . éljen . . . bravo . . . superb — sivitá a' gőzhintó bável tölteléke.

E' cantate-mozaikhoz néhány táblabíró-mumia vastag nagyokat röhögött, . . . csillagszemü vis a' vim pedig egy pár kéjvölgyecskét mosolygott lilium arczaira, . . . melyben azonnal grácia és szilphid ideálok születének.

* * *

Halvány rózsá felhők árnyába nyugvának a' törött fényű nap arany sugarai, midőn Szolnokhoz érkezénk, a' pápista alföld ezen vályog bundás Jerusálemébe.

A' tikkasztó hőség után el-elhaló szellőcskék csókolák életre a' bádgyadt természetet, . . . kékfehér fátol felhők olvadtak össze az egek azurjával, . . . 's lengedező szárnyakon szállott alá a' nyári esték legszebbike.

Martirokká süttött főzött utazó társaink szétoszlának.

Mi négyen a' Tiszához sétáltunk. Lelkemet ragadá meg e' csendes folyó szabad tekintete.

Gyermeckori édes-bus emléktöredékek szövődtek kedélyemre.

A' sik folyamom elömlő szelid komolyság, . . . gyöngyszín habocskak cse-regő játéka, . . . viztetőn pattogó picziny halak, . . . malmok regényes moraja, 's a' tárgyakon szendergő méla költészet, ábrándos eszmékhez ölelék érzelmimet

Könnyeket hullaték, ... 's e' könnyek szentek valának.

Gyermekek éveim viszemléke nemesíté könnyed fájdalommat.

Sirtam ... mert e' síma hullámkák szülőföldem határit csókolják, azon kedves földét, melyet évek óta viszont nem láthaték, ... sirtam, ... hisz e' folyam tükréről legboldogabb napjaim sugárzanak ... 's e' folyam árjai gyakran okozák szenvedésimet.

Isten veled örömim és bánatim hallgatag tanuja! szőke Tisza ... örömkönnyek vegyüljenek ezüst hajjaidhoz ... áldó apa 's hű szerető öröm könnyei! ... béke viruljon termékeny partidon, ... örökön élő jelképe légy ezred éves hű néped szabadságának, ... 's magyar erő, magyar érzelem koszoruit öntöz-gessék büszke hullámaid.

* * *

— Miféle állatot mutogatnak abban a' deszkabodéban atyafi, mely ott a' szálfák tetején izeg mozog? — tudaklám egy hetyke betyártól, ki a' folyam partján valamely izmos gráciához szerenádot füttyörészett, ... ugyan csak veszélyes vad lehet, hogy olly summásan örködnek körötte a' fegyveres bajnokok.

— Nem baromhüvely az uram, hanem fordó palóta! — válaszolá kevélyen a' deli suhancz — azok a' hegyes kaszások meg nem állatörök ám, hanem jász önkényesek, kik azért estrázsálnak annyian, hogy a' gőzhajót az istennek sem engedik át, hanem majd elfekszik hólnap Szegedig vagy hatszázan.

— Na ha fordó, ugy hát ide vele! ... 's bebujkáltunk a' vízi verembe, mely nem volt tágasb egy jóféle kan majom ketreczénél.

A' fordési élvezet annyiból állott, hogy sorshuzás után Teleki barátunk lába fejét megáztatá, ... mi pedig hárman néztük a' mulatságot.

— Ha igaz, mit a' kurta proletár mesélt — jegyzé meg Kállai — ugy bajosan verjük be ezen a' gőzösön Füredet, Gazsi pajtás, mert fige fattyuk vannak ám ezek közt a' hevesi vitézek közt, ... hanem azért törjünk be valahová egy szál vacsorára, mert olly dühös étvágyam kerekedett, hogy jó izűn bevág-nám a' rántott puská vesszőt.

— Tekints szét komám, merre füstölög kémény? ... oda tartunk.

Megrohanánk egy házforma alkotmányt, mely a' legközelebbi honvéd se-reg tisztletére bivaly akolból vendéglővé emancipáltaték.

Többen valánk, mint vártunk. Hölgyek itt is for ever. Mi férfijáték hol itt, hol amott táborozánk.

Soupénk nagyban különbözött ama híres Lucullusétól, ki a' hernyó fület, kolibri szempillával spékelteté. Kállai és a' Krisztus lovag csak ettek a' mit ettek, ... hanem engem szörnyen megkínzott egy vad kappan, mert a' loyalis szakácsnő azt hitte hogy a' tollat, nem csak kalap mellett hanem apró marha exteriőrön is imádom.

Utazó társunk a' román képiró, sejtve a' konyhai minus nihilót nem so-kat teketóriázott; hanem egy száraz keblü bádög öntöző tetején gusztuöz fala-tozta a' solo ugorkákat.

Vacsora után pihenni készült a' társaság.

Az egyetlen szobát, mely ez alkalommal emberi méltósághoz informál-taték, hölgyek részére engedvén; mi vihar-képesb Ádám-unokák berohanánk a' szolnoki természetbe.

Hajlott idejü táblalabrák az asztal tetőket foglalák el, és hullongó faleve-lekkel takaróztanak.

Románia Apellese egy kinjában recsegő gyermek bölcsőt interpellált fek-vő helyül, 's egy görög dinya barlangban rugkapáló német Journalistával meg-lehető duettet hortyogott.

Fáradt csekélységem itt is, mint mindenhol kivadászta a' kényelem némi fractióját.

Valóságos kutya-regémentől környezve bevergődtem végre egy ollyatén

szalma özvegyhez, kinek oldalbordája éjenkint a' szeszes italok egyházaiban szok vala imádkozni.

A' menyecske tiszteletben tartá a' vendégi jogot, . . . és lakudvarán epe-dett a' feltámadásért.

Én pedig tizenkilenc kővér dunnának lánggal lobogó paráztüze alatt ki-világos kiviradtig egyre könyörgék a' sós harmatot kesergő Mária Czelli szüz asszonysághoz, hogy a' lud tollba leendő irgalmatlan befulástól semel pro sem-per megóvni méltóztassék. Kérvényem beváltatott.

Áldám a' női szent kegyelmet. Meg ugyan épen nem fultam . . . hanem egy tulbizalmas jércze mama kilencz gyermekével, és három leereszkedő man-galicza tizenegy hajadonával, (kik mellyek a' szomszéd teremből hozzám téve-lyedtek) . . . nem igen herczegileg mulattatának.

* * *

Gyönyörű regg váltá fel a' keserves éjet.

Gőzhajón valánk, mellyet az igazság és vállalat ügyének sikerült vissza-nyernünk.

Kicsinyben itt is valósult azon jellemző mondat, hogy „a' magyar, ha vele bánni tudnak, legdrágább kincsét is od' adja.“

Bádogadt rózsza-fény ömlék el a' keleti láthatáron.

Bibor föllegecskék uszkáltak a' sötétké magasban, jelvényei a' meleg szellős időjáratnak.

Matróz suhanczok futkostak, . . . utazók rendezkedének, . . . itt-ott bu-csu könnyek, . . . hosszú édes csók, . . . bensőig ható kézszorítás, . . . 's a' részvét, az elszakadás kedves tárgyai partra távoznak.

A' gőzkatlan keble mérgesen háborgott.

Harmadszor szólala meg a' csengettyű ércznelve, . . . 's a' gőzöske szár-nyai vigan csattogának.

A' megfélemlített vízi madarak vijjogva csapkodák a' lengő hullámokat, . . . kényesen ingának a' zuhogó malmok ladikjai, . . . parti esalitokból tova-röppentek a' tejbajuszos kárákatónak, . . . 's halvány ködképpé barnult a' pá-pista alföld vályog bundás Jeruzsáleme.

Néhány vízi mértföldön átdobogott már özösünk szivecskéje, midőn a' kelő nap első sugárai enyelve meg-meg villanának a' csavargó magyar Meánder ezüst hajjain.

Fent és alant álmos arczokkal találkozám.

A' jogaiból kirabolt közelebbi éjszaka ünneplé diadalát.

Eljártam a' hajó szegét zugát.

Ismerőim mindegyikét feltaláltam, csak egyet nem, . . . kit pedig sze-meim és szívem, lellem egyiránt kerestének.

— Sándor, kedves Sándorom szólj hol, merre vagy?

Senki se felel.

Még egyszer környes körül fürkésztem, mint valamelly dupla diurnumos osztrák spiczli.

Nincs . . . hát nincs.

Bizonyosan a' Csuka vendéglőben maradt, . . . ott horkol szegény vala-melly hálószekekrénnyé indorsált mosóteknő alatt; . . . na majd lesz hadd el hadd félebredtekor.

Zugtam bugtam az egész világ ellen; neheztelék magamra, hogy legked-vesb barátom irányában olly gyáva olly feledékeny valék, holott mennyire is-merem szórakozott természetét.

Keservesen tekingeték a' csevegő folyamra, . . . panaszkodni akaró mint-egy fodros hajjainak, . . . midőn a' gőzös mellék csónakában emberi alakot pillanték meg, ki az égető napsugárak miatt nyugtalanul hánykódott ide oda,

— Sándorkám te vagy?

— Persze, hogy én . . . jó éjszakát. Későbbén aztán megtudtuk, hogy ő hajnalkor a' fedőzeten szundikált, hanem a' szunyogok commoditás végett levon-szolák a' gőzös ladikjába.

Sz'haj . . . illetén gyilkos az alföldi szunyog — revolutio! —

* * *

Tréfa a' mi tréfa; . . . de most már minden lélekerőmre szükségem van, hogy világos örülés nélkül elviseljem azon mennyei tüneményt, mit látnom az istenek engedének.

A' gőzöske kebléből deli hölgyszállott inkább, mint érkezék a' gondosan árnyazott fűdözetre.

Termetén Libában sugár czédrusát hordozá; . . . szemeiben est-hajnal-esillag ragyogott, aláhulva a' legszebb olasz égről, . . . ajkait feslő rózsa bimbó esdeklé örök lakhelyül, . . . 's a' harmatos liliom elpirult szemérmében angyal arczatán.

Reggeli hófehér pongyola hullámozott deli tagjain, 's bájos ingerlőn lehelé reája a' női szépség tündér koronáját.

Piros szalaggal ékitett honi turbán enyelgett a' gyönyörű fejecskén, 's pazarul engedé sötétleni az éjfél-hajzat gyermekes göndörét.

Illy érdekes lehetett a' habokból kelő ifju Venus.

Illy regényszerűek voltak a' nefejejts-völgyek szárnyas szilphidjei.

— Szunnyadtál e' valamicskét kedves Amarándám? — kérdezé tőle egy igen-igen kellemes nőcske, egyike azon finom, azon gyöngéd lényeknek, kikkel ál-fényű korunkban olly gyéren, 's épen azért olly lélekbe olvadó hatással találkozzunk.

— Keveset jó Marim, igen keveset — felelé a' földre szállott angyal, olly ábrándos kifejezéssel, melly többet ért akármellyik istenített primadonnai bravour áriánál, — jövő éjre tán szétoszlandának a' növendégek, 's tán nem fogunk, mint jelenleg tizenyolczan feküdni kilencz helyén.

Csakhamar mellőztük az álmokat, . . . keveset gondolánk a' habokról tüzében verődő napsugárakkal . . . talpra pattant a' gőzös ifju népessége, 's mindenki vágyott látni a' szépséges Amarándát.

Néhány percz uj meg uj élvezet teremtet.

Amarándá mindnyájunkat elbűvölt . . . pedig hizelgés nélkül legyen mondvá, néhányan furfangos életiskola növendéki voltunk.

Kedélyzete örök vidoran röpkedett tárgyakon 's egyéneken.

Őszinte társalgása ingerlett, majd elragadott, . . . de az eszmék 's ötletek tuláradása mindig vissza kényszerült az önérzet és hölgyiesség erkölcsi medrébe.

Társalmi testvérekké levénk, 's a' néhány órai gyöngéd bizalmasság több évi rokonszenvet tükröze.

Társasélettől elválaszthatlanok a' kisebb nagyobb különszakadások, coteriák.

Ezen caszták főleg polgárisodó korunkban többnyire ártatlan színezetűek, 's egyedül az emberi természetén, sociális modoron, tárgyak minőségén, 's egyéni lélek és kedély hangulatokon alapulnak.

Igy van ez salókokban, mint utazások alkalmával.

Kicsiny societénk sem volt külön a' világhírű diákné vásznánál.

Mikép a' paszták, lagzik, kézfogók, lakomák és estélyek magyarja szokja mondani példa szóban: szögleteztünk bizony mi a' kis gőzősön, még pedig jó izüen.

Egy két minister-mosolyittas táblabíró gőzös orrába szorítá egymást, és csetneki bodor pipa föllegek alatt kérődzék a' nemzeti rivat politikán.

Smetterling Turbulus cserepár hadnagyocská közelről ostromlá a' mennyet, mert egy glagolit ivadéku istennő kegyelmes körében hazudtolni látszék a' csél-esap szerelem pillangó rendszerét.

Hol mosolygva, hol röhögve turbékoló ezen gerlepár átellenében fészkelődött egy emigrált prágai familia.

Solid család lehet, de az alföldi nemzet nem hiszem, hogy e' telepítvény-nel sokat nyerne, mert a' familien táti még a' burnótban is a' schwarz-gelbet imádja; a' kisebbik Madeimojselle pedig annyira tiszteli a' rococo puttzt: hogy még a' fogát is frizéroztatja.

Lehetlen be nem pillantanunk a' hajó oldal zsebébe.

Utításkák, dinnyék, kosarak, tányérok, pálczák, esernyők, poharak, cizlinderek, frakkok, köpenyek, ujságok, forhemetlik és tarok kártyák közepette sohajtoz, meditál és ábrándozik igen-igen szerencsés egypár halandó.

Szikra Pető urfi és Olvadi Pampuska kisasszony. = Mátka pár.

Mi néhányan fent a' szabadban időztünk, . . . a' szabadban, melyet természetben, mint állományilag olly bensőleg imádok, . . . hirtelen és vidáman repültek perceink, . . . mert a' társaság gyöngyét . . . Amarandát . . . közelről üdvözleheténk.

Mindnyájan szerelmesek levénk varázs lelkébe 's külsejébe! . . . ki a' szerencse fia? nem tudom! . . . annyi igaz, hogy ha háromszor született: úgy négyyszer fog általam agyba főbe puskáztatni.

* * *

Erdély egyik lelkes fia — Houchard kapitány kormánylata alatt megengedé isten élveznem azon örömet, hogy szép és kedély-gazdag társaságban utazva szülő földemet és vérrokonimat viszontláthattam.

Legyetek megáldottak barátim, kik fiui 's testvéri gyönyörézelmmet osztjátok és szerzétek.

Légy üdvözölve kővárvidéki apostola a' közhaza érdekének! —

Isten veled anyám, édes anyák legjobbika!

Isten veled Amaránda! . . . hölgyek legszebbike!!

BERNÁT GÁSPÁR.

CHARIVARI.

Diplomaticus szakácskönyv.

* * E' napokban a' szeretetre méltó öreg urnak, kinek neve Osztrák birodalom, vagy lakadalma lesz vagy halotti tora.

Ha férjül megy az uralkodásra termett Germaniához, papucs alá jut.

Ha vonakodik, meghal és száll alá poklokra.

Mind a' két eset örömnép mi ránk nézve, régóta szenvedő mostoha fiaira.

Illő tehát: hogy ez örömnépet régi szokás szerint hét országra szóló lakomával koronázzuk meg, 's erre, mint bucsulakomára, hijuk meg az öreg tátit, ki bennünket háromszáz esztendeig traktált a' katzentischliről, hadd lakjék jól utoljára a' más emberségéből, 's azután járjon isten szent hírével.

Ha tehát meg nem bántanám vele a' gyámsága napjai alól kiszabadult nemzetet, elkészitettem volna a' speis-zedlít, a' mint következik; ha valaki jobbat tud ajánlani, nem bánom, retirálok.

L e v e s e k.

1) Korhely leves. (Végy háromszáz külföldön lakó magyar mágnást, detto háromszáz regalistát, és földesurat, vágd négyfelé.

2) Zöld leves. (Fogj meg kilencz megyei orátort, hagyd őket beszélui, mig ki nem fáradnak, 's levesed illendőképen meg nem zöldül.

3) Muszka leves. (Végy siberiai jéghegyeket, olvaszd fel kiontott lengyelvérben, 's verj huszonötöt kancsukával a' talpára, a' kit hozzá ültetsz.)

4) Fekete leves; németül Prügelsuppen. (Végy egy általános néplázadást, főzd össze tizenhatodik Lajos emlékével, apríts bele 12 ezer millio statusadósságot 's főzz bele egy kis illuminatiót, hogy nagyon keserü ne legyen annak, a' ki megissza.)

A s s i e t t e s.

Egy tányér lefőzött pecsovis hivatalból kicseppenés mártásában.

Egy tál felsült táblabíró nemzeti garnirunggal.

Páczolt ökörnelyv „pártoljuk“ és „maradjon“ mártásban.

V a s t a g é t e l e k.

Ch. táblabíró urnak egy közkívánatra tartott dictiója, mint boeuf a la mode.

Liberalis árticsóka phrasis-haché-fachéval.

Tengeri rákok, táblabíró politicával töltve.

Malacz, német módra. (Végy egy bécsi philistert, töltsd tele serrel, 's énekeltesd vele: es ist nur eine Kaiserstadt, es ist nur ein Wien!)

B e c s i n á l t a k.

Grillirozott birkafejek. (Szedd össze a' Jellasicznak fáklyászenézetteket, hitesd el velök: hogy egy rácz megeszik tiz magyart, 's így tálald fel.)

Kopófülek a la barátfülek (fogj össze kétszáz polizei-spitzlit, vágd le a' füleiket 's tedd fel a' gazdájuk elé).

Intricus libamáj. (Végy egy élemedett herczegasszonyt, engedj neki almodni egy kicsinyt, páczold be nagyravágyással, hizlald embervérrel, sózd meg népek átkaival, 's ha meghal, balzsamozd be szivét és gyomrát 's építesd neki templomot.)

T é s z t á s o k.

Tirol-i rétes, camarilla falatokkal töltve.

Olasz macaroni. (Küldj negyven ezer katonát Olaszországba 's várd meg, míg azokat ott macaronivá aprítják, akkor légy nagylelkü, 's küldj másik negyven ezeret, a' kik visszahozzák.)

Fordított kása. (Végy félmillió megtért pecsoviscot, rakd őket hivatalba 's vigyázz: hogy meg ne égesse a' száját.)

Barátfüle tout a la nature.

Püspökfalat, papi jószágok elvételének félelmével.

Plumpudding a la monarchie. (Végy kilencz nyomorúságban élő népet, főzd ki a' zsirját 's hintsd be sötétséggel, rakj fölbe papokat és főrendeket, hints rájuk egy réteg titulust, tedd fejökre a' trónt, ültess bele egy mézeskalácsbábot 's támogasd meg szuronyokkal és kötözd meg lánczokkal: hogy el ne düljön.)

S ü l t e k.

Systematicus tekenősbéka. (Süsd meg a' táblabíró-politicát! tégy hozzá logicát és szerencsendió virágot, rakd körül okos gombával és ne egyél belőle.)

Egy tál fekete-sárga császár-madár.

Egész **bárány** lefőzve. (Ezt legjobban tudja készíteni a' Martius.)

Tolnai szarvaszimer a la Aloynezy, nemzeti szalmalángnál megpirítva.

Foglyok kirántva, tudniillik: Statusfoglyok, kirántva tömlőceikből.

Fontolva haladó csigák.

Udvari keresztes dímák, mint schnepfek.

T o r t á t á k.

Keserü mandulatorta, közteherviselés és jogegyenlőség mintájába öntve.

Olla potrida, a la corpus juris, összetépett armálisok, elavult privilegiu-mok, tyukodi fűtykösök, diplomák, nemes czimerek, longae litis pörök, 'stb 'stb. Végre jön a' püspök ital, confiscált papi javadalmakból főzve. És legvégül mint illik a' fekete leves (lásd 4. szám alatt).

* * Civilisált emberek babonái.

Nem lesz érdektelen ha azon babonás véleményeket, miket nagyobb részint felvilágosult külszinű emberek is hisznek, egy kissé a' neveltség napfényére hozzuk.

1. Bal lábbal ki ne lépj a' házból, mert szerencsétlenség ér.
2. Gombostűt ne ajándékozz kedvesednek, mert összevész veled.
3. Ha pók száll reád, le ne seperd magadról, mert az szerencsét hoz.
4. Kifésült hajadat el ne szórd, mert a' madár felszedi, fészket csinál belőle 's a' fejed fog fájni miatta.
5. Ha valakitől emlékebe hajfűrtöt kapsz, el ne veszítsd, mert tulajdon hajad mind utána megy.
6. Ha üngödet megfordítva vettél magadra, az nap senki meg nem csalhat.
7. Ha pénteken sokat nevelsz, vasárnap sokat fogsz sírni.
8. Ha a' balszemed viszket, nevetni, ha a' jobb, sírni fogsz.
9. Ha füled cseng, hirt hallasz, ha tenyered viszket, pénzt kapsz.
10. Ha körmödön fehér folt támadt, új ruhát kapsz.
11. Ha nyelveden hólyag támadt, rágalmaznak, ha csuklól, emlegetnek.
12. Hajadban fehér szál szerencse szála.
13. Ha ételt téssz félre magadnak 's ott felejtet, távollevő kedvesed szűkséget szenved.
14. Ha torkodon akad a' falat, megpanaszolta a' házi gazda.
15. Utra ne indulj, mikor a' 12 órát harangozzák, mert feldűlsz.
16. Ha tizenhárman ülnek az asztalnál egynek meg kell halni,
17. Kiknek a' csirke sarkantyú nagyobb darabja törik a' kezében, hamarabb megy férhez, mint a' másik.
18. Ki a' sertés farkát el tudja metélni, a' farsangon vőfély leend.
19. Ki a' kenyeret csorba nélkül szegi meg, az nap nem hazudott.
20. Ha a' víz eldül, keresztelő lesz, a' ki felé dül, annál.
21. Ki a' sót feldönti haragoskodni fog.
22. A' kinek a' kontya lebomlik, férhez készül.
23. Ha utadban baráttal találkozol, hajíts utána gombostűt.
24. Ha a' fogad fáj, keress olyan fát, melyet a' villám ütött meg, annak a' forgácsátul meggyógyul.
25. Ha a' macska mozdik, vendég érkezik a' házhoz.
26. Ha az órrod viszket, boszúság ér.

Tükördarab a' jézsuita világból.

Anno 1708. Nagy-Szombatban egy boldog asszony képe csudálatos könyhullatással, és izzadással kihíresedik, melly kép most is megvagyon, és nagyon tiszteltetik ugyan a' nagy-szombati szent Miklós templomában.

Anno 1724. Gyöngyösi Pál kalvinista prédikátor a' kassai boldog asszony új oszlopára fertelmes és gyalázatos firkálást a' nagy szűz ellen ragasztatván titkon ugyan boldog asszony havának huszonkilencezedik napján, melly miatt egy esztendeig a' tömlöczben hevert, azután az országból eb rúdon kivettetett.

Anno 1732. Pozsonyban három tanácsbeli lutheranus ur szent György

napián nem akarván a' szokott juramentomban kimondani a' boldogságos szűz nevét rettenetesen megbüntetik.

Azon esztendőben itt Magyarországon maga a' nagy szűz élő szavával panaszkodott, hogy nem tiszteltetnék. Méltó ezen dolog, hogy azt többekkel elő adjam. Sastin, magyarul Sásvár nevű mezővárosnál, gróf Czobor jószágában vala egy boldog asszony képe fából régi formára kifaragva, holott a' nagy szűz a' keresztről levétetett megholt fiát az öliben tartja. Ez a' kép az ország útja mellett vala helyheztetve. Idő múlva azon a' helyen az uraság Fácán szaporításra való kertet csinálván azt bekerítettte, abba ezt a' képet is befoglalván, és így mint restekben levén senkitől nem tiszteltetett. De egy vadász és kertész által megtért tisztelete 1723. esztendőben.

A' vadász egykor fársáng farkán a' képnél térdén imádkozván, és a' képre élesebben nézven veszi észre, hogy a' szűz szemeit felnyitja, és reá de haragosan, és mint egy fenyegetve tekint. Ismét sz. György havának ötödik napján, azaz a' boldog asszony fájdalmai ünnep napja előtt arra menvén látja, hogy ez a' kép fölött nagy világosság volna. Erre bűneit meggyónja, miket már egy esztendeig meg nem gyónt vala. A' kertész már tizenkét esztendeig bűneit meg nem gyónta vala, mégis sz. Pál fordulása napjától fogva, a' képet minden nap meglátogatta ott elmondván hét Miatyánkot, és hét Üdvözlégy Máriát. Pünkösöd havának huszonegyedik napján szokása szerint oda menvén nagy rémüléssel a' képből tót nyelven illy panasz-szókat hal: Én Istenem! Én Istenem! az egész világ elhagyott engem! Ezt halván meggyónik, és jöllehet látná, hogy már sokan a' kerítést elhánván a' képhez sietnének, mégis a' dolgot elhallgatta, de végtére kihirdette, és esküvéssel is megbizonyítja. Az esztergami kanonok urak megtekintvén, ne talán valamely csalárdság volna a' dologban, a' képet elvitették, és az ott való Lauretomi kápolnába zártatták, de az esztergami érsek és herezeg parancsolatjára az előbbeni helyre vitetett nagy pompával, mellyen némelyek mondják jelen volt tizennégy ezer ember. Már ott levén nagy csudákkal kezdett tündöklenni.

Többeket már elő nem adok. A' melly tündöklő példákat pedig ezen kis kronikában elő hoztam, az eretnekek arca pirulására hoztam elő, a' kik nagy asszonyunknak hírét, nevét, méltóságát, tiszteletit az országból kiakarják irtani, ki is irtanák, ha lehetne. De attól nem kell félni; mert nagyon bátorít minket a' mi nagy anyánk a' római ecclesia a' nagy szűzhez ekképen szólván: Gaude Mária Virgo, cunctas haereses sola interemisti in universo mundo. (Lásd: „Máriás kronika“ 79—80. lap.)

Igy fanatizálták a' népeket a' sötétkor emberei, midőn a' catholicismus in floribus állott.

K.

Nemzeti színház.

* * Olvasóink emlékezni fognak még Röszlerre, ki ezelőtt egy évvel hollandus módon vett bucsut színpadunktól, azaz elment, a' nélkül, hogy csak azt is mondta volna: befellegzett!

'S véle hanyatlott le operánknál, a' kikker-saison.

Azóta bejárta ő a' dalhont, vándorolt olaszföld ezitromfái között, bejárta a' lagunák városát, 's hallgatott a' Jan Carlo színházban éneket — mint mi tőle soha sem hallottunk, — schleifolta hangját, hogy elragadjon bájjengésével. Tanult ágálni kegyetlenül, intonálni irgalmatlanul.

Hazajöve egy év múlva.

Fölméne a' magyar színpad deszkáir és

Fölüle — Luciában.

Ő keveset tanult.

'S mi sem tanultunk énekéből egyebet, mind azt: hogy — Röszlert, ha Bécsbe küldik is Röszlert maradj!

A' második felvonás néhány dalaiban voltak sikerült perczei.

De midőn a' haldoklási jelenet következett, egy törrel magát 's két kikszerrel az egész közönséget megölte.

Elgyöttrött hangjában, vonaglott a' művészet.

'S Edgardo végdálának e' szavait: — ott az égne k csarnokában, ah, mi boldogok leszünk! — akaratlanul is így kelle értenünk: — ott a' színház csarnokában ah! mi boldogok leszünk.

És futott is az egész publicum ki merre látott kifelé.

Egyedül három személy maradt a' színteremben nyugodtan, mozdulatlanul. Egyik a' művész anyja, a' másik egy delnő, ki az operát — bizonyos fülgöngöseségnél fogva csak látni képes, 's a' harmadik egy elszunnyadt táblabíró, kit midőn a' futásnak eredt közönség robajja boldog álmából fölserkentene, hazamentő ajkait e' szóra nyitá meg: szavazzunk!

* * A' mult héten Erkel Hunyadijában, valami Stéger nevű bécsi énekes lépett föl.

Sok a' mit ő tőlünk várt.

'S kevés a' mit mi róla mondhatunk.

Az egész Stéger, egy forcirozott baritonista, 's egyéb semmi.

Hangja elég terjedt, de halkan vive, benne sem dallam, sem érzelemhez simuló lágyság nincs.

Stéger ur, újra meggyőze bennünket arról, hogy Bécs nekünk semmi jót nem ad.

* * Vasárnap Szigligeti szekrénye rejtelseit újra kipakolták a' publicumnak.

De bizony csak nem sok volt abba.

A' szerepek ez alkalommal mind uj kezekbe jutottak, de bezzeg a' darab sem igen maradt a' régi.

Mert Szentpéteri 's a' boldog emlékezetű Lászlóné szerepeit Szilágyi Sándor és Barthanő nem igen tartá fenn ösdicsében.

Szinte elámultunk a' csodálkozásnak miatta, hogy a' kis Margit, Szilvási uramat, miután — Rikolti, sokak örömeére láb alól eltevé, még meg is tudta gyászolni.

Holott mi csak örülni tudtunk rajta. —

Csillagnét, a' naiv Csillagnét, az örökvidor Csillagnét, a' pajzánkodó Csillagnét, azt a' Csillagnét ki énekel is — ma estve Bartháné a' hidegarczu Bartháné, a' magyarszót rosszul kiejtő Bartháné, a' nehézkes Barthané, ugyanaz a' Barthané ki énekelni nem tud játszotta.

Ugy látszik az igazgatóság e' hölgynek szépségével akart a' publicumban cravalt csinálni, mert olly rosz tapintatot csak föl nem tehetünk róla, hogy játékában bizott, — de ekkor nem szabadott volna őt megérkezte óta a' zártszékben bámultatni engedni, mert így bizony szépségén már kibámultuk magunkat, a' nélkül, hogy valaki ránk azt a' witezet csinálhatta volna, hogy uj kaput bámulunk!

* * A' minapi Mária Magdolnával' csizmadiát fogattak velünk.

Egy gondos családtyja bevív e' napon színházba, tizenkét egyetlen leányát, épülni a' szent történeten.

'S ugyancsak megjárta — e' darab az egész bibliát depopularizálta leányai előtt, másnap mind a' tizenkettő deákba (de az istenért, nem ám a' minis-sterbe) lett szerelmés. —

Latkóczinának a' mint kilépett rögtön a' szemiből kinéztük, hogy ő nem Mária Magdolna.

Igy detto Sopronynak, Szigetinek és Ötvös Borcsának.

De hol van hát az istenért? — és tüvé tettük az egész színházat érte, de Mária Magdolnát a' szent szüzet sehol föl nem lelhattuk, — már azt hívők, hogy csak spiritusban mutogatják majd.

Mig végre Bernát Gazsi barátunk a' közönség nem kis megnyugtatóására, abroncsot pattantott titkolódzó lelkiismeretén 's felfodé, hogy Mária Magdolna csak átöltözve, incognito jelenik meg a' színpadon, 's hogy azt bizony Szentpéteri játszsa — de ez azért a' darab végén sem sül ki.

És úgy volt, a' miként beszéle.

Mária Magdolnát Szentpéteri játszotta.

* * Az öreg és ifju orvos' czimü vigjátékról, mely később magyar eredetinek bizonyult már elmondottuk a' mult lapokban ítéletünket.

Vahot úgy okosodik, hogy miután a' darabot rosznak találtuk, nekünk tudnunk kellett, hogy azt ő írta.

Csak akárki mit beszél, de Vahot mindig helyesen okosodik.

Annyi szent igaz, hogy két franczia se tud, ha megfeszül is olly rosz darabot írni — mint egy magyar.

De azt bizony isten még sem tudtuk, hogy ezt a' rosz darabot is Vahot írta. Pardon grácia.

* * Hétfőn aug. 21-kén adatott László javára, 's a' színház és közönség tetemes kárára először: 'Forradalom előtt, alatt, után' czimü franczia vigjáték Scribetől.

Nem hisszük hogy Scribe színműkészítő gyáranak Magyarországon agense ne legyen.

Vagy mi csalatkoztunk — benned ó Scribe!

Te nem mindig bánsz olly fukaron a' vízzel hogy csak pohárral adjad, e' darabodban dézsa számba van.

Le is hütöttél olly rettenetesen, hogy nem tudom mikor nézünk joizün ismét a' színpadra.

De hijába a' teremő erőkben gyakran különbség mutatkozik.

Az ég semmiből teremtettt egy óriási világot.

Ez a' Scribe pedig az 1792-ik franczia forradalomból mely világot karralt föl egy óriási O-t.

A' forradalom isteni eszméjét így elkontárkodni — halált érdemel.

És a' darab megis halálozott érdeme szerint.

Noha Gózon, Pataki, Hubenai János, Kovács János és Gáspárdi mindent elkövettek megmentésére, de hasztalan.

'Floruit sine fructu, defloruit sine luctu.'

Vivat: Erdélyi!

* * Csütörtökön: 'Farsangi iskola' írták Dum à noir, és Bajár. Veronkát Komlosi Ida helyett ma Sz. Lila, Sáspatakit Szentpéteri helyett Szilágyi Sándor adá, — kinek a' pap, kinek a' papné, de Szilágyi Sándor semmi esetre.

Azonban mit csináljanak, mikor Szentpéteri mással nem játszik, csak ..... ízével .....

Ennye ni nem jut most eszünkbe a' neve, no majd máskor megmondjuk. ....

B. ....

ELETKEPEK^{hez.}

Fam. 9

1848 II. 38

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

10. sz. Septemb. 3.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

ÉRTÉKESÍTÉS (KÖNYVTÁR)

ÉRTÉKESÍTÉS

NYOMATOTT HATÁRIG 10. HATÁRIG 10.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

1848-iki második félevi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-hordással 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Előfizethetni Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2 ft. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 ft. p. p.

Karády Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Diszkötésben 2 ft. 24 kr. pgő pénzben.

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 ft. 30 kr. p. p. füzve 4 ft.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

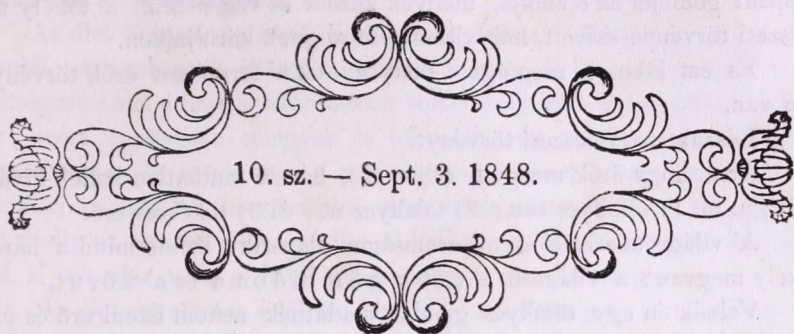
Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

 E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arcz-kepe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vácz-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

10. sz. — Sept. 3. 1848.

KORESZMÉK.

VI.

Bepillantás a' mysteriumokba.

Motto: Semmiből semmi sem lesz;
semmivé semmi sem lesz.
J ó z a n é s z.

Hiszek egy örök világszellemben, mely az anyag tökélyes formájában, változhatlan törvények szerint, kezdet és vég nélkül nyilatkozik.

Hiszem, hogy ez örökerő maga a' tökély, mely a' létező világnak, mint tökélyes, azaz hozzá méltó testnek elválhatlan lelke: úgy, hogy sem a' világ, vagy az anyagi természet ez örökerő nélkül, sem megfordítva, nem létezhetik. *)

*) A' természet végetlen országában valóságos holttest nem létezik, kisebb vagy nagyobb életű test igen: mert szellem test nélkül ép olly képtelenség, mint test szellem vagy élet nélkül. Az istenség szelleme áthat minden anyagot, a' porszemtől kezdve föl az emberig, föl a' végtelen világtestekig; itt mint termő föld (humus) zöld csírákba borul; amott mint mogorva szikla mohokat terem, idővel termőföldre változandókat; itt mint gyöngye növény fölvirágozik; amott mint állat, a' földtől elszabadult, szabad mozgású és kifejelett érzelmű lény, — és végre az emberben, mint teremő ereje legmagasabb fokán, legszabadabb röptében, a' gondolkodó ész, szabad akarat és nemes érzelmekben nyilatkozik. És ez igen megfogható. Vegyük a' dolgot képtelileg. Képzeljük a' földet mint egy agyagtömeget, a' teremő erőt mint egy alkotó mestert, ki az agyagból fűvet, fát, állatot, embert gyur; majd alkotmányai az idő viszontagságaitól megbarnulván, lerontja, porrá zuzza azokat, és az agyagtömegbe vegyítvén, szebbeket, ifjabbakat formál; és így tovább végetlenül. Ez a' teremés kézzelfogható magyarázata. — A' kis bogár vagy virág épen úgy az örök erő nyilatkozványa mint a' fenséges ember. Az ember meghal, a' kis bogár és virág is meghal, azaz, mindenik porrá, földdé lesz, még pedig termő földdé, 's így ismét részese, tényezője lesz a' teremés örök munkájának. Minél több halottpor vegyül a' föld hantjai közé: annál bujábbban tenyész annak mezeje.

A' végtelen űrben harmonicus egységben keringő naprendszerek roppant gömbjei az ő alakja, mellyek kezdet és vég nélkül, a' tökély természetű törvénye szerint, háborítlanul mozognak körutjaikon.

És ezt könnyű megfogni: mert az ok a' természet örök törvényében van.

Lássuk a' természetű törvényt.

Arra, hogy örök mozgony álljon elő, három mulhatlan kellék kívánatik; u. m. 1) tökélyes test; 2) tökélyes ut; és 3) tökélyes erő.

A' vilárendszer e' szentháromságon alapszik: benne mind a' három tökély megvan: a' világerő, a' testek gömbidoma és a' körut.

Volnék én egy tökélyes gömb, 's adatnék nekem isteni erő és üres tér: én abban örökké fognék keringeni.

E' törvényen alapszik a' világ örökélete: 's ezen kívül örökmozgony nem létesíthető.

Az erő szüli a' mozgást, a' mozgás szüli az életet, az élet pedig szüli 's teremt lényeket.

Az örökerő a' végtelen világ gömböknek elválhatlan lelke, 's azoknak mozgásában nyilatkozik; ezen örökmozgás előállítja az életet, 's az élet-erő felhatván a' testek felszínre örökös teremtésben nyilatkozik.

A' világtestek felületén mutatkozó látszólagos enyészet nem egyéb, mint folytonos teremtés, nem egyéb, mint az örök erő életereinek egy-egy lüktetése.

Emelkedés és leszállás, az élet örök törvénye. A' víz emelkedik és leszáll, a' hullámokban; a' gőz emelkedik és leszáll, a' fellegekben; a' lég emelkedik és leszáll, a' szelekben; növény emelkedik és leszáll, azaz, fel nő és elporlik; maga a' föld teste emelkedik és leszáll, azaz hegyekké tornyosul és elsüllyed vagy tengerfenékké lesz, revolutioiban. Ez örök törvény.

Ismétlem, a' világtesteknek felületén sarjazó kinövések, a' dicső természet születő és elhaló lényei nem egyebek, mint az őket nemző világtest életének jelenségei, mint mondám, lüktetései. A' lüktetés emelkedik és leszáll; a' természet e' lüktetésre születik és elhal, 's e' lüktetések perczéből áll az örökkévalóság.

A' természet tenyésző életét a' világtestek kigőzölgéseiből, vagy az örökmozgásból szükségkép kifejlő meleg okozta születésnek is nevezhetem. A' gömbök világa az istenség örök alakja, ama változhatlan alap, mellynek egyforma mozgása által a' világerő örökös teremtésben fejti meg az élet problémáját. A' teremtés fogalmában benne van a' rontás vagy a' halál ideája. Az élet szükséges kifolyása a' halál. Az élet célja örök ifjúság; azért ás sirokat, hogy azokon újjászüléssék; a' korhadt növényzetet elporlasztja, 's hamvaiból új csirát, új ifjúságot teremt. Az élet maga teremti a' halált, miként a' napfény az árnyakat. A' halál az élet fegyvere, melylyel kitépi az elaggott növényzetet, hogy ifjúságra költse porait; vagyis, az élet metamorphosisa a' halál, melly által magát fentartja, megifjítja: mert az élet indigentiája — örök ifjúság.

Az élet örök harmonia, örök vonzalom, vagy szeretet: de mellyben

az ellenerőnek létele is föltételeztetik. Az élet örök: a' halál ephemer zsoldos az élet szolgálatában.

Az élet föltétele: az erő tiszta és egyforma hullámzata, azaz, sem lassubb, sem sebesebb lüktetés, mint a' mennyi a' harmonicus fejlődésre szükséges; azért állnak a' naprendszer testei örök idők óta egyforma rendben; azért egyformán melegek és fényesek vég nélkül a' nap sugarai. Sebesebb mozgás megbontja a' periodicus folyamat, 's az organicus testnek kifejlő salakjától megtisztulni nem levén ideje: előáll a' tisztátalanság, mely az életnek ellensége *); a' kelleténél lassubb mozgás tespedést szül, a' tespedés pedig a' halál előcsarnoka, neve: Lethargia.

Az élet egyetemes szelleme betölti a' mindenséget; ő melegít és világít a' naphan; ő lüktet a' kerengő világgömbökben; ő ül a' fellegek fodraiban; ő pompázik a' növényzet virágaiban: szóval, ő tenyészik a' természetnek örökké virágzó ifju köntösében, melyen legbecsesebb gyémánt az emberiség.

Ismételjünk.

A' világtestek tökélyes erőből áthatva, tökélyes alakban és uton, változhatlan törvények szerint pályáznak; az erőben vagy istenségben, mely bennök működik, magában van az örök törvény; 's innen ama roppant gömbök sem meg nem állhatnak, sem pályát nem változtathatnak, sem lassabban, sem sebesebben nem mozoghatnak: mert az őket mozgató erő tökélyes, a' tökélyes fogalmának pedig hasonlítási lépcsőzete nincs; a' mi tökélyes, az örök, az változhatlan: ellenkező esetben megszűnnék tökélyes, megszűnnék isten lenni; 's így az örökkévalóságnak oka magában az istenségben van.

Az örökerő az anyagok különbözése és vegyülete szerint, különböző formákban nyilatkozik. A' teremtés processusa végtelen. Maguk az életműves lények, individuumok, szinte folytonos teremtési munka tényezői. Minden növény, minden állat a' teremtésnek egy-egy világa en miniature. A' csira gyökké lesz, leveleket hajt, virágokba borul, 's mikor a' teremtést magvaiban biztosítá — elhal. A' fa szilárdabb, erősebb életművezetellel bírván, több perioduson át ismétli a' teremtés processusát: levelet hajt, virágzik, gyümölcsöt és magvat hoz, mindaddig míg izmai rugonyosságait el nem veszti, 's a' teremtő nedv növesztő erejét fölvezetni képes; azután elhal. Így az állat is.

Az örökerő-, vagy istenségnek munkássága, a' világtestekből kifejlő teremtésben, két célpontra van irányozva. Első: hogy legyen egy örökké virágzó szép természet; második: hogy legyen egy fenséges szellemország. Az első cél elérésében eszközül használja a' széles értelemben vett anyagi természetet; a' másodikban, az anyagi fejlődés legmagasabb nyilatkozványát, az emberiséget. E' működésnél az egyéni élet számba sem jó, vagy más szóval, az egyéniség a' végcélznak föláldoztatik. Az egyé-

* Ezt tapasztaljuk az egyéni élet mindennapi processusában; hol a' vér szokott keringése ingerek által gyorsittatik; a' mozgás rohammá lesz, 's nem bír a' test gőzsalakjaitól megtisztulni: és előáll a' tisztátalan állapot — vagy kór.

nek, mint ilyenek, nem tényezők, csak a széles értelmű fajország, az állatok és növények országa. Egyes növény, vagy állat, sőt egész állatfaj is kiveshet, elhalhat: de a növény- és állatország örök.

Látjuk az örökös harcztot a teremtés országában. A növényzet az erő közvetlen nyilatkozata, és földhöz ragadt, perjudusa rövid. Az állat már, mint a föld kergétől elszabadult, nem közvetlen a földből veszi életét, hanem a növényzet rombolása által, assimilatio útján, teremti magát; sőt maga az erősebb növényfaj a gyöngébbet maga mellett kiöli, elvonván tőle az életnedvet, hogy önmagát teremthesse, fentarthassa. Így az erősebb állat a gyöngébbet kiirtja, önfenttarthatási ösztönből, vagy hogy magát fejleszthesse, teremthesse. Így az ember önteremthetési vágyból, legyilkol állatot és növényt, sőt mint népfaj, szellemi élete fentarthatása végett, legyilkol más népfajt. Így a teremtés örökös rontásban, örökös harcban tartja fen magát, hogy a végezzelt — a halhatlanságot elérhesse.

Az egyéni halhatlanság csak agyrém, melyet az élethez ragaszkodó önzés a költészet fenséges hitvilágából kölcsönözött, azon tudatlanság rovására, melly a sírokon halálrémeket lát: holott azok csak egy újabb életnek melegágyai.

Mert hogy is lakhatnék halál a földön, melly az életnek birtoka! Hiszem ha az élet, melly örök idők óta elvirágozott és sirba szállt, mind halott volna: a föld nem volna más mint egy nagy temető, egy roppant holt tömeg, mellyből virágok helyett a kinok szikláinak nőnének fel; hisz e földnek minden pora élt és gondolkozott *). 'S valljon ama virányos térségek, mellyeket temetőnek keresztelünk, nem az élet virágzó kertjei-e? Évek mulva kitörik a fejfa, mellyet vallási áhitat szurt oda, a sírok egymás után behorpadoznak, 's az emberivadék a természet dús virágai közt, nem ismer rá a temetőre; megtelepszik rajt, házat épít, szánt, vett és plántál; 's ha néha egy-egy kaponyát kifordít ekéje, lábával tovább rugja, vagy ha szelleme melancholicus, egy kissé elmélyed, tünődik, hogy ki lehetett 's miként gondolkodhatott egykor ama kaponya; a szende leány pedig virágokat ültet kis kertjében, 's örül, midőn azok nyilván a halottak poraiból reá mosolyganak.

Ki is tértem egy kicsint az utból. Hiában! az én lelkem, mint a lepke, himes rétek között, nem marad a kopár országuton, de a fantázia örök regioiba oly örömet kitévedez.

A világgömbök felszínén tenyésző természetet az örökerő lüktetésének mondám: és valóban nem rosszul fejeztem ki magamat. Az élet törvénye a parányokban ugyanaz, mi az egyetemben. Az élet folytonosan virágzó gyermekei, mint megannyi véredények, mellyek által örök metamorphosis útján regenerálja magát a mindig ifju természet. Valamint az állati testben van egy fővércsatorna, mellyet a bonczász életérnek nevez, melly ezer meg ezer apró ágakban szivárogtatja szét a test felületére a teremtő vért. Az egyéni élet e főérben öszpontosul; ha ezt fölszakasztod

*) Eötvös: A carthausi.

az egyén életét eloltod, míg a' számtalan mellékerecskének halál nélkül megsérthetők: úgy az egyetemes erő különféle ereken végzi lüktetéseit. Legalsóbb lépcsője az ásvány, melyben az élet legkisebb fokon nyilatkozik; ezután jó a' növény, 's fokenként finomabb lesz az élet, és nemesebb a' teremtés munkássága az állatban, míg végre az emberben tetőpontra hág: mert ebben már az érzékiség és anyagi assimilation kívül, öntudatra, gondolkozási tehetségre, 's ezekből folyó akaratra jut az élet nyilatkozata.

'S épen, mert az ember a' világerő legmagasabb nyilatkozványa: szellemi hatalma által, az anyag törvényei alul emancipálhatja magát, maga magának szabhat törvényeket, akarata folytán még saját életét is megsemmítheti, mit a' többi teremtmények nem tehetnek; 's a' szerint, a' mint állati szenvedélyeken, vagy a' szellem erkölcsi igazságain építi törvényeit, törpe vagy nagy lesz, elrothad vagy dicsőn elvirágozik; amaz gyümölcstelen: eme gyümölcsöt hoz, és halhatlanságot nyer, az emberiség műveltsége- és erkölcsi nemesülésében.

Ismétlem: az emberiség az örök fejlődő erőnek legmagasabb nyilatkozványa. A' szellemi szabadság benne érte el tetőpontját.

De épen azért, mert az ember szabad akarattal mozog az egyetemes kifejlés országa felé, 's nem változhatlan anyagi törvények által megkötve, mint a' természet többi szülöttei: benne a' világsszellem későbbben éri célját; vagy más szóval, az ember a' mennyivel nemesebb, annyival késeibb növény.

Az emberiségnek szinte vannak változhatlan törvényei, de már ezek az örök igazságon alapult erkölcsi törvények, melyeknek az egyéni szabad akarathoz, a' nevelés által kell kifejleniök. Az embert oda kell kifejteni, hogy szellemi életének indigentiája legyen a' jó és szép, 's ez erkölcsi törvénynek szabad akarathoz vesse magát alá, szóval, legyenek nemesített hajlamai, mely hajlamak kormányozzák benne az akaratot, hogy szeretetből hódoljon az erkölcsi törvényeknek; szeretet legyen keblének istene, mellynek hatalma által, a' jóra, szépre és dicsőre irányoztassanak minden vágyai. Egy magasbra törekvés nemes szenvedélyeinek legyen alárendelve az ember akarata; a' nemesülés és művelődés legyen ohajtott célpontja, mint növénynek a' virágzás, mellytől eltérni ne álljon hatalmában, azaz, a' jószeregete és a' rossz gyűlölete, vagyis az erkölcsszava szabjon irányt a' szabad akarathoz és ebből folyó cselekvényeknek.

Igy lesz az ember az erkölcsi változhatlan törvényeknek önkényt hódoló szabad lény: következképp, rendeltetésének: az emberi művelődés nagy munkájának dicső tényezője.

De erre csak célszerű nevelés által juthat el.

'S még ettől igen távol van.

Az emberiség, rendeltetése irányában, még mindig kiskoru, távol a' kifejlés ama fokától, melyben az ember magában keresse az istenséget, mellyből cselekvényei kifolyjanak, mint naphoz a' meleg és fény, 's mellyben találja üdvét, vagy amaz érzelmi megdicsőülést, mellyet a' nemes tetek' élve nyújt. Az ember még egyre álrettegések és csalremények fejében

teszi a' mi jót tesz : most a' fanatismus koholta jövődő aranyélet édes reménye, majd a' pokol lángjaitóli ostoba félelem csal ki keblének hurjából egy-egy hamis hangot.

Ez a' ferde és sötét nevelés műve.

Az emberiség még mindig a' mysteriumok szellemnyügző büvképei felé gravitál, és nem követi a' józan ész örök delejtűjét ; készebb az előtte megfoghatlant csoda szellemek mesés hálványainak hatalmából folytatni le, mint eszének mindenható sugarával, természetes kutfökből, örök törvényeket megállapítani.

A' kor istene az emberek szellemében rejlik.

Mihelyt az emberiségben, a' világosult szellem, és ezzel rokon erkölcsi nemesség túlsulyo lesz : azonnal eljött isten országa e' földre.

Azért tegye mindenki kötelességét : a' kitől óra nem telik, perczeket adjon a' világosság országához ; a' ki sziklát nem bir, kövecset vigyen az alaphoz ; a' ki, Jézusként, vértanu nem lehet, legyen közönséges napszámos, és jóakarattal pótolja tehetsége hiányait.

Ekkor a' valóróli tiszta fogalom és tudás hatalma nem fogja lángpallosu angyalként felriasztani babonás éjjeink szibbasztó álmait, 's hatalma előtt nem fogunk fanaticus agyrémek sorvasztó karjaiba menekülni : hanem nyílt szemekkel benézünk a' napba, tudván, hogy az emberi műveltségen kívül más mennyország, az ostobaságon kívül más pokol nincs, — 's a' ki mind ezek felett uralkodik, az isten — minmagunkban van.

KOLMAR JÓZSEF.

KELET KÖNYVEI.

XII.

A' verébnék vagyon fészke
És honnyában költ a' fecske

Hol vagynak a' te oltárid ?
És te szentséges hajlékid ?

LXXXIV. zsoltár.

És elzarándokoltam apáink sirjához.

Meghajoltam azon helyen, hol az ő életük meghajolt a' halálnak és leborultam azon porondra, melyre ők leborulának meghaltukban. És megvárám az időt míg a' verőfény elvinné sugarait ringatni minket álmakba és fölkelteni másokat álmaikból.

Mikor pedig az alkonyat fölemelné fénytelen arczát, sűrű nehéz köd emelkedék a' földből és helyet foglalt a' sirokon. Ugy üle ott, miként egy fehér szellem a' fekete éjszakában.

Azután egy nehéz fekete felhő szálla alá és megállapodék a' sirok felett kimért távolságban.

Mikor pedig az éjfélnek órája ütött, hallottam félig elfojtott sóhaj-tásokat, kinos mozdulatok és tompa csörrenések hangját.

És ekkor a' sírok megnyílnak és a' halál puszta vidéke megné-pesült.

És láték sokféle árnyékokat a' legrendetlenebb vegyületben és csu-dálkozám látván mindnyájuknak mély levertségét.

Látám a' királyokat vaczogó fogakkal, kihült agyvelővel és meg-fagyott szívvel. Egyedül állának ők és senki sem közeledék feléjük.

És egy erős, megrázó szózat hallatszék a' fekete felhőből, mely mondá a' királyoknak: Akartátok a' ti éltetekben, hogy egyedül álljatok az egész emberi nemzetség felett, legyen meg a' ti kívánságtok a' halál-ban. Megfosztátok az életben az emberi nemzetséget ruházatótól és étkei-től és hagyátok fázni és éhezni. Ismerjétek meg a' fázást és éhséget a' halálban.

Látám az árulókat, kiknek mellét a' nyert érdemjelek mint égő pa-rázs égeték.

És a' szózat mondá nekik: Sokat fáradoztatok érette az életben, mi-kor az díszetek és érdemeket vala, viseljétek most a' halálban kínul és gyalázatul.

Látám a' rabszolgákat kik tehetetlenül és nyomorodva hordák lán-czaikat.

És a' szózat mondá nekik: Irtózatok a' harcok vasát kezetekbe ra-gadni annak idején, viseljétek most türelemmel a' szolgaság vasát.

Látám azokat kik lelküket még életükben eladták.

Látám a' megööltek véres árnyékait kik sírjaikból bosszukiáltásaik-kal ijesztik az élőket.

Látám azokat kik börtönben halának el és lánczaiknak minden csör-renésére összerázkodának a' királyok.

Láték végetlen tömegeket ruhátlanul és kiéhezett arcokkal közel-geni, kinek elérkeztek a' királyok befedék arczukat.

Láték pedig mindenütt kiégett szíveket és elroncsolt kebleket.

És a' szózat a' fekete felhőből mindig megszólalt és mindenkire ki-mondá ítéletét.

Végre a' szózat a' fekete felhőből így szólt: Én vagyok a' ti bosszuló szellemetek kit a' földön Nemesisnek neveznek. Meglátogattak titeket a' nyugodalmak helyén, hogy fölriasszalak, megjegyzem a' ti szenvedési-teknek pályáját és az örökkévalóságot is meghosszabbítom annak, kinek szenvedésben kell azt áttölteni. Meglátogatlak titeket e' fekete felhőben, meglátogatlak titeket bennetek és általatok az öntudat furdalásaiban, meglátogatom bennetek és általatok gyermekeiteket és gyermekeiteknek gyer-mekeit a' lelketlenségben és visszavonásban.

Miután pedig a' szózat elnémult, az árnyékok mindannyian össze-rázkodának és csikorogva bomlának ismét sírjaikba.

És én látám, hogy a' hivek sírjait nem találám meg.

Látám, hogy a' haza csak hűtelen gyermekeinek sírját jegyzette meg

az emlékezet márványos ékességeivel, és az elfelejtett érdem és a' félreismert erények a' hála és elismeréstől meg nem jegyzett hantok alatt porladoznak.

És egy titkos belső ösztön sugá, hogy a' nagyok és hívek sírjait tulkerestem a' hálátlan haza határain, idegen de szeretetteljesb földön, a' tengerek mellett.

És buzgón elzarándokoltam az idegen de szeretetteljesb földre a' tengerek mellé.

És leborultam és megcsókolám a' porondot, mely a' nagynak és hívnek hamvait földé.

Mikor pedig eljött az éjfél órája, megnyilott a' sír és magas árnyék kelt ki belőle ki ekképen beszéle :

Az én nevem mig éltem Tökölyi Imre volt, mikor pedig meghaltam száműzés és gyalázat. Megjelentem köztetek az időnek idején. Meggyújtám oltároton a' szabadság lángját, fölemeltem a' zászlót és vittem előttem a' kardot. De ti elfordulátok tőlem a' ti lelketek részvétlenségében. Elhagyátok oltatni az általam támasztott lángokat, sárba és porba hagyátok tépetni zászlómat és darabokra töretni kardomat. Attól a' ki legjobban szerette azt, elrablátok a' hazát, hogy idegen földnek vendégkebele legyen szégyent rajta, barátságosabb levén mint ő. Történt ez a' ti akaratok szerint, egyétek annak díját. Leszek pedig eljövendő még egyszer időknél multával a' ti unokáitok közé, és akkor az én nevem a' dicsőségé, munkám pedig a' sikeré lesz.

Ekképen szólván az árnyék ismét sírjába szálla. És az árnyékok kik a' sír körül valának, leborulának szíveikben az önvádlásnak emésztő tüzével, szemeikben a' megbánás keserű harmatjával.

És elzarándokoltam a' Rákóczyak sírjához a' Zrínyi Péter és Martinovics sírjához és mindnyájan fölkelének és mondák, hogy ők eljövének közetek az időnek idején, de ti elfordulátok tőlük és hagyátok neveiket a' gyalázat és megvetésnek, tetteiket pedig a' nemsikerülés örvényének és mindnyájan mondák, hogy idők multával eljövendők lesznek a' ti unokáitok közé és akkor az ő neveik a' dicsőségé, munkáik pedig a' sikeré leendenek !

XIII.

És tekintsd meg nagy inségém!
Az ellenség életem gyötri
A' halál kapuiból végy ki.

IX. zsoltár.

És fognak veszedelmes idők bekövetkezni, mellyek felforgatandók lesznek az emberi állapotokat.

A' harangzugás nem az ünnepnek, hanem a' veszedelemnek jelenlétét hirdetendi.

És fognak látni megrémült embereket kiknek arczaikra a' kétségbeesés jegyzette a' közel halálnak halovány árnyékát, könnyes szemeket

mellyek a' szívnek minden nedvét kiüritik és fogtok hallani jajgatást és siránkozást.

Hanem nektek nem szabad kétségbeesni, nem szabad könnyezni, jajgatni és siránkozni.

Mikor a' gyáva lelkek kivetköznek emberi méltóságukból, öltözzetek ti akkor a' férfiaság diszébe.

Mikor azok megnyitják szíveiket a' félelem és rettegésnek, helyezzék ti akkor szíveitekbe a' bátorságot és elszántságot. Mert az idők így parancsolják.

Ti csekély morzsái vagytok a' véghetetlen időnek és az uralkodik felettetek elérhetlen méltóságban. Hajoljatok meg előtte, mert az időnek intésében az istennek tanácsa lakozik.

És mikor az idő gyakorta a' ti vállaitokra teszi vaskezét, az nem azért van, mintha titeket agyon akarna nyomni, hanem hogy megpróbálja a' ti lelketeknek erejét és szilárdságát. Mert a' ti vállaitoknak erős alapjára akarja építeni az ő műveit.

Mert az idő csak az életnélkül valót és a' tehetetlent rombolja el, az élet pedig és az erőt gyarapítja és táplálja.

Villámok és viharok tisztítják meg a' levegőt, sziklás zuhatagok teszik kristály tisztaságúvá a' vizet és köszörülés fényesíti az aczelt.

És azért legyetek hasonlók a' viharok levegőjéhez, a' zuhatagok vizéhez és a' kifent aczélhoz.

Eljön az idő mikor az annakelőtte olyan drága élet olcsóvá lesz és a' halál miként szerencsés kalmár birtokába veendi a' beesevesztett portékákat.

A' békességnek ízes kenyere elfogyand asztalotokról és fogjátok enni a' háborúnak kenyerét.

A' haza pedig eljövendő lesz mindenkinék tűzhelyéhez és ekképen fog szólni:

Mindekkoráig én öröködém a' te élted bátorsága felett, adtam enned és innad és ruházalak. Nyílt fül voltam a' te kéréseidnek és karrá váltam azokat teljesítendő. Meleget szolgáltaték számodra a' télben és árnyékot a' nyárban. Eljöttem hozzátok a' végre, hogy emlékeznétek meg rólam. Mikor az én ellenségeim kezét emelének reám, nem ijedtem meg, mert bízam bennetek, hogy nem hagytok el inségemben. Jöjjetek azért az én segítségemre szíveitekkel, karjaitokkal, ágyukkal és mozsarakkal.

És tudjátok meg, hogy mikor a' haza kér, akkor az parancsol. Mert ha nem mentek szíveteknek jó tanácsából, el kell mennetek szigorú kényszerítésből. Mert nektek nem szabad élni ha a' haza elvész: ti egymáséi vagytok az örömben és gyászban, az életben és halálban.

És a' hívek ekképen fognak szólni: Legyen az én szabadságom áldozata a' közös szabadságnak és az én jóllétema' közös jóllétnek. Legyen az én halálom százaknak és ezreknek élete, százaknak és ezreknek élete legyen az én dicsőségem halálomban is.

És a' hívek meg fognak jelenni a' veszedelemnek idején szíveikkel, karjaikkal, ágyukkal és mozsarakkal.

És ki fog hamvadni a' tűz házi tűzhelyeiteknél és a' tábornak magas máglyái mellett fogtok összecsoportosulni. Kiürült városokat, falvakat és kihalt életet hagytok magatok után, mert mindazt a' mi erő és élet, magatokkal elviendők lesztek. És a' háborúnak minden új sanyarusága csak edzésére szolgál szíveteknek és karotoknak és minden új halál a' hadnak mezején új életet teremtenő lészen szíveitekben, melynek lelke az elszántság lészen.

És nem fog hiányzani az árulás ki eljövén közétek sima ajakával eképen fog beszélni: Mi végre eszitek hiába a' háborúk sanyaru kenyerét? miért ontatok vért levegőből álló bálványok miatt, és miért hagyjátok oda házi oltáraitokat, áldozni hálátlan istenségek oltáira?

És az árulás mindenféle alakban megjelenendő lészen mindenki előtt.

Megjelenik a' kereskedő előtt az önhaszon képében és így szól: Mig te itt másokért küzdesz, addig vagyond el fog hanyatlani.

Megjelenik a' földmives előtt a' szükség képében és így szól: Mig te itt vesztegeted idődet addig gabonád aratatlanul marad és te és mindnyájan a' sanyaru éhségnek néztek elébe.

Megjelenik az iparos előtt a' munka képében és így szól: Neked ott-hon munkád vagy a' mi a' te kenyered és foglalatosságod, mi végre pártolál el tőle?

Megjelenik az apa előtt a' családi-szeretet képében és ezt mondja: Nem rettegsz-e magad után özvegyet és árvákat hagyni?

Ekképen suttogand az árulás, megtámadván mindenkinek gyengébb oldalát.

Hanem ti lelketeknek méltó utálatában forduljatok el tőle.

Mert ti előbb voltatok a' haza fiai mint kereskedők, földmivesek, iparosok és családapák.

És mikor a' haza ügye veszélyben vagy akkor a' kereskedőnek nincsen önhaszna, a' földmivesnek szüksége, az iparosnak munkája és az apának családja, hanem van mindnyájának hazája, mely veszedelemben vagy.

Mikor a' haza szabadságáért harczoltok akkor mindenki önhasznáért is harczol.

Mikor a' haza szabadságáért, harczoltok akkor mindenki a' maga szükségéért is harczol.

Mikor a' haza szabadságáért harczoltok, akkor mindenki czélszerűen munkálkodik magának és másoknak. Mikor a' haza szabadságáért harczoltok, akkor mindenki önmagáért és családjáért is harczol.

Helyezzétek a' magatok jólétét a' hazának jólétébe és meglátand-játok benne önhasznokat, szükségeiteket, munkátokat és családjaitokat. —

Legyen pedig előttetek mindenkor kedvesebb a' szabadság zivatara, mint a' szolgaság nyugalma.

Mert ime az élet maga is fáradság és sanyaruság, a' halál pedig nyugalom, és mellyik közületek kívánná annak sanyaruságait fölcserélni ennek nyugalomával?

Mert a' zivatarok elmúltával nyugalommal teremteni rajtatok áll, hanem örök nyugalomban lenni a' természet józan ösztöne által tiltva vagytok.

XIV.

Mert én járásomra hálókat hánytak,
Szegény lelkemet elnyomták szinte
És én előmbe ök mély vermet ástak;
De önnön magok belé estenek.

LVII. szoltár.

Az Igaznak utja tövisekkel vagyon hintve.

Mikoron lábát először tev é le a' földre akkor, támadának az első göröngyök a' földön.

És a' tövisek és göröngyök megvérezék talpát és elszaggaták ruháit.

Hanem az ő zarándokutja a' legegzenesebb ösvényen visz és eltart a' világnak egyik sarkától a' másikig.

Mert az ő élete örökkévaló, és az ő zarándoksága végetlen e' földön.

Nem egyszer vala már halálra ítélve, keresztre feszítve és megkövezve.

Az ő ellenségei a' gonoszok nevével bélyegezték meg őt, lerántának róla minden szentséget, hamis néven árulták tulajdonságait; de soha sem semmisíthették meg szellemét.

Megölék őt a' föld egyik részén, beásák és betemeték őt és ő feltámad a' föld másik részén. Elhalt az egyik században és feltámad a' másikkban.

Mert az Igaznak élete örökkévaló, és zarándoklása végetlen e' földön.

Mikoron először jelent volna meg az emberek között, a' föld vad tekintetű vala ifju erejében buján tenyésző ugyan, hanem tenyészetében haszonvehetetlen.

Az emberek pedig élének munkátlanul, táplálkozván az erdők gyümölcsseivel, a' vizek halaival és a' rengeteg vadjaival.

És az Igaz megjelenvén tanítójárá lön az embereknek mondván nekik :

Nem éreztek-e a' ti lelketek fenekén valami mozgató erőt, melly megindítja lábaitokat akkor is mikor pihenni akarnátok, melly mozgásba hozza karotokat akkor is mikor fáradtak vagytok? Nem érzitek-e, hogy több vagyon a' világon mint a' ti tudatlan lelketekben, hogy sokkal több vagyon számatokra teremtvé a' földön, mint a' mennyinek ti birtokába helyezétek magatokat? Néktek nem lakástok a' víz, hogy táplálkozzatok annak halaival és a' rengeteg, hogy fogyasszatok annak vadjait, mert elnépesedvétek egykoron kifogyaszthatjátok a' tengert halaiból és a' rengeteg vadjaiból. És meglehet, hogy a' föld ki mostan édes anyátok, uno-

káitoknak mostohája leszen és nem termendi magától gyümölcsseit. Mit lesztek akkor teendők?

Látvátok a' földön az egész természetet öszhangzó munkában, észre-veenditek, hogy egyedül ti vagytok dolog és munka nélkül. Akkor pedig latra vetenditek karjaitoknak erejét és el fogtok menni a' föld anyához és hozzá ekképen szólani: Adj nekünk virágos zöld tavaszt és mi dolgozni fogunk érette; adj nekünk kalászosokkal sárga nyarat és mi dolgozni fogunk érette, és adj nekünk gyümölcsökkel gazdag őszt és mi dolgozni fogunk érette, hogy a' sanyaru télben ne legyünk éhezők és fázók.

Ekképen tanítá az emberi nemzetséget az Igaz és az emberi nemzet-ség hasznát vevé ő tanításainak.

Mikor pedig kezének munkájával először érinté az anyaföldet, megnyilott az előtte és kimutatá kincseit és gazdagságait. Adott virágokkal ékes tavaszt, kalászosokkal sárga nyarat, gyümölcsökkel gazdag őszt és elviselhető telet az ő munkájának.

Hanem a' Természet irigye lön az ember szerencsájének és kezdé el-lene munkálkodni, villámokkal, záporokkal, szélveszekkel és jégesőkkel járt keresztül a' földeken és elveré az érő kalászosokat és gyümölcsöket. És küzde akkor az ember a' Természettel és végre diadalmaskodék rajta.

És látá az Igaz, hogy az emberek elszigetelten magányosan élnének miként a' fenevadak a' rengetegben és nem volna tárgya a' kölcsönös szeretetnek a' mi szívükben lakozék.

És mondá nekik: Egyesüljete a' szeretetben.

És az emberek egyesülének a' szeretetben.

Hanem az egyesülésben meglátogató őket a' Gonosz és az Igaz által járt ösvényen furá magát az emberek szívébe. Az Igaz által függetlenné tett lélek ítéleteiben balságokra vetemült. Pálya nyílt a' nagyravágyásnak kevélységnek, irigységnek és gyűlölségnek.

És támadának azonnal hamis tanítók az emberek közt, kik az Igaznak külső alakját vevén magukra félrevezeték szemeit, megvesztegeték fűleit és megmérgezték lelkét a' népeknek.

Elfojták csiráiban a' jót és plántálák szorgalommal a' gonoszt.

És mondák a' népnek: A' mi ajkainkon az istennek szava harmatozik, és az ő akarata szerint lesztek teendők ha szavainkra figyeltek. Az isten az égben lakozik, hanem megjelenő leszen e' földön, imádjátok pedig őtet a' nap képében, az arany borju képében és a' zsarnokok képében.

És a' nép leborula a' nap előtt, az aranyborju és a' zsarnokok előtt.

És akkor mondák a' tanítók: Ez legyen a' te hited és vallásod.

És lön az a' népnek hite és vallása.

És történt, hogy a' munka melly az emberi nemzetséget felszabadi-tandó volt a' természet zsarnoksága alól, helyezé őt az emberek zsarnoksá-ga alá kiket nagyravágyás és gonoszság tön hatalmasakká.

És ekképen lőnek megalázva a' népek és felmagasztalva a' zsarnokok.

Az Igaznak árnyéka pedig megrövidüle.

A' tudatlanság földje nem fogadá magába az általa szórt magvakat, az irigység szele szét fuvá és a' feledékenység madara fölemészté azokat.

Öt magát az igaz száműzők, nevét pedig megtarták maguknak a' hatalmasok és azoknak prófétái.

És valahányszor megjelent a' népek közt annyiszor száműzők és elkergeték őt a' népek.

És a' Gonosznak árnyéka nagyra nőtt és elborítá a' földet.

Hanem lassanként idegen nyavalyák kezdenek vala feltűnedezni a' népek testén. A' méreg mivel táplálkoztanak kiszáritá agyaikból és csontjaikból a' velőt és meglassítá ereikben a' vért. Megsulyosodék nyakukon az iga és terhes lőn a' békó lábaikon és a' halálnak kezét érzék nyugodni vállaikon.

És ekkor ismét megjelent előttük az Igaz, és ők most nem kergeték el, hanem olly közel a' halálhoz, sinlődvén a' tehetetlenség ágyában, türelemmel hallgaták szavait.

És az Igaznak szavaira tova futott a' halál és föltámadt az élet a' népeken.

Egy óriási erő a' minek még eddig öntudatával sem bírának szállá meg karjaikat, kivonczolván őket a' halál kapuiból.

És szétért bilincseikből kovácsolának fegyvereket és az uteza köveiből emelének oltárt a' szabadságnak és ugyanazon kövekkel dönték meg az önkény palotáit.

És akkor az Igaz így szólott a' népekhez: Soha sem feledjétek, hogy ti vagytok a' hatalom e' földön! — — —

Az Igaznak utja tövisekkel vagyon hintve, de nyomában virágok nyílnak.

XV.

Vizsgáld meg veséimet,
Hogy értsed indulatomat.

XXVI. zsoltár.

Visszavezetlek titeket az ősidőkbe mikoron épitenék a' Bábel tornyát. Föltámadának a' népek az isten ellen.

Akarvájok pedig az eget ostromolni az erős isten megrontá eszüket és nyelvüket és nyomorultan semmisülének meg.

Vegyétek eszetekbe ezt, hogy mikor ütend az együttműködésnek nagy órája, megérthessétek egymást.

Ne kereszteljétek idegen értelemmel a' szavakat és ne magyarázátok az értelmet idegen szavakkal. Mert nem fogtok magatokkal tisztában lenni.

Mert miképen kívánjátok, hogy akkor, mikor magatokat sem tudjátok megérteni, megértsen titeket az isten és segítsen munkáitokban?

Emlékezzetek meg a' Bábel tornyára, hogy ne adjatok társaitoknak vizet mikor éheznek, kenyeret mikor szomjaznak és tollat, tintát, papirost mikor kardot, ágyut és golyókat kérnek tőletek.

Ime midőn köztetek a' hívek mondanák: Itt vagy az idő! ti azt feleltek: Még nincs itt az idő mert a' mi óráinknak homokja nem járt le.

Mintha bizony az isten az idők menetét a' ti óráitok homokjához szabta volna. Ellenkezőleg ti szabtatok óráitok homokját az idő menetéhez. Mert az idő akkor is halad mikor a' ti óráitok homokja megszűnik gördülni.

Ne mondjátok a' híveknek, hogy ők önérdékből cselekesznek, hanem intézzétek akképen dolgaitokat, hogy a' hazának sorsa legyen mindnyájatoknak önérdéke.

Ne kárhoztassátok azokat a' kik olyanról beszélnek a' miről ti mit sem tudtok, hanem iparkodjatok megérteni őket.

Vizsgáljátok meg társaitoknak lelkét, indulatait és képességeit, és ítéljétek meg, hogy mire lesznek használhatók a' munkának órájában.

Legyetek testből és csontból és ne legyetek árnyékok mellyek a' sötétben elenyésznek.

Legyen végre a' ti lelketek termékeny hűségben és áldozatban mint az Egyiptom földje rizsben és gabonában.

BOZZAI PÁL.

EGY AMERIKAI LEÁNYKÁHOZ.

Graefenberg, jun. 22. 1848.

Mély ámulattal függ rajtad szemem,
Te messze tengerek
Tündér fecskéje . . . bűvös lány . . .! vagy oh
Minek nevezzelek?
Méltó nevet mert millió világok
Nyelvén számodra nem, — oh nem találok!

Mért hagytad el fényes hazád? hiszen
Innét is oda jár,
Szebb világot látni a' gondolat,
E' költöző madár!
Nem félsz: hogy a' szellő, tavasz 's a' hajnal,
Utánad jönnek egyszer bús sohajjal?

Varázstenger tajtéka 's gyöngyiről
Álmodtam egykoron;
Aranyló árvalányhaj lebegett
A' fényes partokon.

Tajték 's gyöngy itt van, mellel- és szemedben,
Az árvalányhaj sárga fürteidben!

Magad vagy a' tenger . . . magad vagy a'
Bübájak tengere . . . !
Mellynek végetlenén, fárad 's kihal
A' szem tekintete;
Jobb is ha örvényt nem látja, mellynek
Mélységei lelket, nyugtot benyelnek!

Világtalan valék. Ma nyitlak fel
Először szemeim;
Talán hogy látni itt tanuljanak
E' tündér kellemin.
Mert hisz mit láttam én mióta élek?
Éjet . . . ! ah itt minden hasonlat vétek!

Az égő napfény csak szememre hoz
Forgó káprázatot;
Te oh csodák csodája, lelkem is
Bükörben forgatod!
A' képzelet fenjáró solyma is, csak
Csak lopva néz fényébe bájjaidnak!

Nézlek, nézlek . . . 's azon gondolkodom:
Vagy-e te csakugyan?
'S előttem, nem egy bűvös jelenet
Légből szőtt képe van?
Ah, én nem mernélek illetni . . . hátha
Szétfoszlanál mint éjek látománya!

'S ha létezel: e' látható világ
Elmúlik, és helyett
Megtetesült álmoképeknek ad . . .
Ah, mégis jelenet,
Ábrándkép vagy te, csak szemünkkel játszván,
Miként a' délibáb, — mint a' szivárvány. —

TOMPA.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

IX.

Julius 2. 1848.

A' temetőben voltam. Temettek valakit, 's a' gyász zenét hallgatva, a' sokaságba gygyültem, melly ki vitt magával.

A' zene már magában is igen meghatja lelkemet; a' hangok, mintegy varázs napsugár által, újra kibontakoznak életemnek, régen beborúlt öröm- és fájdalom-virágai. Nekem, a' zenében minden meg van a' mi a' rózsában: illat, szín és tövis.

A' zene hangjánál tudom: hogy vannak képek, mellyeket még el nem feledtem; álmak, mellyeknek síríg tartó folytatása van.

Hátha még omló könyek, és sírhalmok közt halom a' zenét! ne neved ki barátom, de ellágyultam! Hányszor meg nem síratjuk a' kit ösmerénk! én megsíratam, kiről azt sem tudom ki volt?

Mindegy! a' harmatepp midőn leszakad: nem számítja ki hová essék!

Nekem igen kedves helyem a' temető!

Ki is ne lenne meleg előérzettel egykori csendes hazája iránt? 's ki nézne egykedvűleg a' fehér nyoszolyára, melyben nyugalma lesz reggelig?

És nekem igen fáj: ha látom nálunk, hogy semmi gond sincs a' temetőre, hogy kedveseink sírjáról turkáló állatok hasgaltják le a' hantokat.

Hogyan volna ott kegyelet az élők iránt, kikkel annyszor akasztunk érdeket? ha nincs a' nyugvók iránt, kik nem bántanak többé!

Némelyek tán azt hiszik: hogy minden kötelesség teljesítve van halottaik iránt: ha cifra temetést, nagy tort csapnak neki; 's magas síremléket emelnek hamvaihoz. Én jobban becsülöm azt, ki sírjaikat tartja hű ápolásban. Kelle-e dobra ütni a' valódi fájdalmat? 's nem többet mond-e egy szál perpetuel a' temetőn, mint a' feszes hideg kö.

Sok van az életben, mi nekem émelygést okoz; de tán semmitől sem borzadok annyira: mint cifra temetésre menni; ott igazán türelem kell hogy ki ne fakadjon az ember a' sok álszínűsködés felett.

Én életemben papi szószékből hallottam a' legmagasabb igazságokat, 's a' legalacsonyabb hazugságokat.

A' gyermek elpirul ha hazudik: én az oltár szolgálát látom nyilvánosan, nagy páthosszal, megilletődés nélkül hazudozni a' cifra temetéseken. Piszkos dolog, de fájdalom úgy van!

Az ember egész életében marja felebarátját; 's pénzen csináltatott dicsérettel akarja megengesztelni a' sirnál. Gyönyörű kárpótlás!

A' holtakról jó t vagy semmit! azaz ha jó t nem lehet: hallgass; de ez nem azt teszi, hogy akármely ágról szakadt gazemberre csillagokat ragasszunk, ha felfordult.

Nem csoda, ezen alávalóságban, már az iskolában oktatgatnak bennünket. Emlékezem rá pataki deák koromban, felhivatott professorom 's így szólt: Tompa uram! Méltóságos gróf Péchy Emmánuel ő nagyságának, Zemplénvármegye adminisztrátorának tiszteletére verset kell írni! Uram! felelék — én nem ösmerem sem érdemeit sem magát! No az mindegy! folytatta ő, írni kell! És én csináltam 250 sor hexametert, csupa dicsőítésekből; persze: egy árva szó sem volt igaz!

A' freywaldai temető igen csinos. Hervadt és friss koszorúk függnek a' kereszteken; mellyek, mint megannyi gyászos útmutatók nyujtják ki karjaikat, mondván: ez az út a' sírba viszen!

A' virágok ott teremnek a' temetőn, 's míg elhervad a' kereszt koszorúja: újat növel rá a' sírhalom. Még a' koszorúkötek szeméből lecsordul a' köny: újat szül a' szívben a' fájdalom.

A' piros róza ha megszárad elveszti illatát, a' setétzöld rozmarin azután is szagos. Örömeink ha elmúltak, oda vannak örökre, fájdalomainkat azután is élteti az emlékezet.

Ültessetek virágot a' sírhalomra, e' gyöngéd emléket minden tavasszal újra rakhatjátok; 's ha ti majd nem lesztek, virág sem lesz többé, de nem is kell! — A' sírok emléke nem a' holtakért, az az élőkért vagyon!

Láttam angol, francia 's magyar sírköveket. Az itt nyugvók gyógyulni jöttek Graefenbergbe, 's csakugyan meg is gyógyultak. Nagy orvos ez a' föld! minden sebet begyógyít, minden fájdalmat megszüntet!

Alkalmasint én is csak itt gyógyulok meg!

Ha, mint sokan mondják, tenger az élet: a' temető az élet szigete; körül hullám és zaj, itt csendesség vagyon.

Ezért szeretem én a' temetőt!

X.

Julius 8. 1848.

Minap, kirándulást tettünk Porosz-Szilézia legközelebb eső városába Neisseba.

Utunkban láttuk Rayman, freywaldai polgármester egy pár szép faluját; ő igen gazdag ember, milliomos. Szép két fiatal leánya van, kiktől már egy pár graf és baron von Nichtshausen kosarat kapott. Azonban Rayman is kostolta már az ilyenforma eladelt, mert az ő fiának meg Priesnitz nem adta a' leányát. Így megy a' világ!

Az osztrák határszéli várnak, — és utlevél vizsgáló ponton kívül, két dolgot emlékeztetett: hogy Ziegelhaltnál már nem otthon vagyunk, t. i. az egyfejű sas, és a' deszkasímaságu országút, mellyen alig éreztem valamivel nagyobb rázást mint a' vaspályán. Lehetetlen volt nem örülnöm azon gyönyörű alma, körte, cseresznye 's másféle fáknak, mellyek két oldalt az országutak mellett, nem csak bántatlanul, de gondosan ápoltatva, sorban állanak; 's el kellett szomorodnom, ha e' tekintetben haza gondolék. Különben is a' porosz faluk valóságos erdei lakok, csaknem az ajtón és ablakon nyújtogatja be a' fa gyümölcsös ágait, míg faluinkban majd kívül az ember szeme a' nyári hőségben; pedig mennyi föld hever nálunk parlagon, nem teremvén egyéb rajta, mint pemeté és nyakigérő lósóska.

Néhány szegény fiú szaladt egy helyen hozzánk, 's kocsinkba vadvirágokból kötött bokrétát dobott. Csinos módja az alamizsnakérésnek, mert viszszaadni a' virágot nagy gyöngédtelenség volna, nem adni érte valamit, ismét az.

Neisse nevezetes katonai erősség, hegyes nyársalakú őrtoronnyal; három sor mély sáncz futja körül, mellyet a' város mellett folyó hason nevű folyamból pár óra alatt meg lehet tölteni. Mind a' folyón, mind a' sánczokon erős, gépekkel ellátott fahidak vannak, könnyen felvonhatók a' szükség idején; álgú 's katonaság természetesen nem hiányzik.

Észre lehetett venni: hogy szabadabb lélekzetű nép közt vagyunk; mert mind a' mellett hogy háborús idő van, 's minden husz lépésre fegyveres őrkatonára áll: ránk se nézett senki; szabadon, sőt minthogy tiltva nincs, a' fahidakon is keményen szivarozva jártunk ki 's be.

Valami panorámában néhány év előtt egy chinai várost láttam; 's a' mint Neisséba beléptem: azok a' furcsa, rovátkos, tornyocskás épületek, a' panoramái képet juttaták eszembe.

Az utcákon, husz huszonöt lépésre, erős vas láncz van magasan keresztül vonva; ennek derekán függ a' lámpa, 's igen czélszerű, mert így az utcának közepén égvén: az egészet betölti világgal.

A' porosz katonák sisakja, rendkívül hasonlít a' régi római sisakokhoz.

Egy pár könyvtáros boltot megnéztem kíváncsiságból; hanem magyar könyvnek híre sem volt.

Sajátságos tréfánk volt a' vendéglőben. Kifáradván a' sok járkálásban, egyszerűen vizet kértem; darab idő múlva nyílik az ajtó, 's ugyancsak tojva be rajta két szolga a' dézsát és kupákat. Megtudta kétségkívül hogy graefenbergiek vagyunk; én nem hagytam magamat zavarba hozatni, hanem hozzá láttam a' vízhez, és úti társaim kaczagása közt, a' curát becsületesen elvégeztem.

Neissében, gyönyörű gothépitményű templom van; benne igen sok márvány síremlék 1600, — 500, sőt 400-ból is. Neisse alig harmadrangú városa Poroszországnak, mind a' mellett vétek volna a' mi Kassánkhoz csak hasonlítani is.

A' „kék csillagnál“ hárman, négy tál ételért és szobáért, mindössze egy porosz tallért (30 pengő garas) és néhány krajczárt fizettünk. Hallatlan olcsóság! Ha a' miskolezi három rózsás, vagy a' kövesdi vendéglős meghaláná: gyomorgörcsöt kapna mérgeiben. Hát az a' becsületes ember él-e meg Gödöllőn, ki velem egy kis pohár tejért 45 krát fizettetett?

Furcsa az, hogy ha a' kanász a' zsidófiútól két huszast elvesz az erdőben: felakasztják; ezek a' becsületes emberek pedig még papirosra írják, mit rabolnak az utastól a' város közepén.

Neissében gondolkoztam: nem jó volna-e rászedni a' dominus ausztriai tisztet; egy pár száz szivart vivén be csinosan, kölcsön fejében azért, mit Neudorfnál kedves collegája elvett tőlem? Az eszme ajánlatos volt, de meg-gondolván: hogy én találnám még is a' rövidebbet húzni: letettem róla. Jó a' drága szivar az igaz, de még sincs kedvem egy ezüst forintjával fizetni a' t j á t.

Ugyan mikor jön nálunk is divatba: hogy a' nyikorgó gémes kutak helyett fedett szivattyúsak legyenek? Itt a' legroszabb faluban is úgy van. Nálunk minden évben lát a' falu sivalkodó anyát futkosni az utcán: Jaj istenem! a' kútba esett a' gyereke! Hanem azért ha az egész vármegye bele fül is, ma-rad a' kút mint volt, gémes, nyikorgó és fedetlen.

Szándokom Boroszlót és Berlint is megnézni, ha t. i. ebben a' háborgós időben lehet.

Isten áldjon meg!

TOMPA.

GÖRGÉNY SETÉT ORMÁN . . . .

(April 1848).

Görgény sötét ormán felhők gyülekeznek,
A' mohos romokra terhes éjféli borúl,
Hosszu menydörgéssel villámok érkeznek,
Az alvó szél fölkel a' vár ormairúl,
Sipoló zenét fú, hogy reá a' rom-vár
Minden mohos köve boszorkány tánczot jár.

A' setét boltokból hol a' penész lakik
Hol a' mérges kigyók sergei tanyáznak,
Elfojtott sohajtás bús nesze hallatik
'S felkölti nyúgovó viszhangját a' háznak.
Feljön az 's mielőtt a' vad ormon elhal,
Összekeveredik a' zúgó viharral.

Vagy egy terhes átok, mellyről azt gondolnád
Hogy nehéz súlyával a' várt elsülyesztí;
Vagy egy bős imának hangja ér fel hozzád,
Melly könyved facsarja, szivedet repesztí:
'S megesküdnél hogy ott, ama mély boltokban
Lánczokkal terhelve egy nyomoru rab van.

Igen! ott egy rab van, zsarnok-kény alatt ül —
 Melly őt ide másfél század éve rejté!
 Lelkén a' gondolat lidérczként nehezül:
 Hogy őt e' nemzedék lánczokban felejté.
 Most megrázta lánczát, annak csörgéséből
 Egy elnyomott sohaj, egy átok hangzik föl.

Egy átok, melly a' vár rombadőlt faláról
 Leszállván, a' völgyet vad morajjal járj' át;
 'S viszhanggal ütödvén sziklára szikláról,
 Keresi a' zsarnok rég elfeledt sírját —
 'S találván mindenütt zugó vést utjába —
 Ő is bevegyül a' vad harmóniába.

Avagy nem tudjátok hogy Görgénynek ormán
 A' borongó felleg: Rákóczy szelleme?
 A' hosszú menydörgés: a' csaták viszhangja —
 A' villám: a' hősnek ragyogó fegyvere —
 'S a' rab, kinek fölszáll sohajtása 's átka:
 Erdély 's Székelyország tiprott szabadsága!

SZÁSZ KÁROLY.

AZ UTOLSÓ TATÁRFUTÁS.

Vannak olly történeti helyeink, és tettei ős eldődinknek, miknek emlé-künkbe visszahozása, a' hazaszeretetlen egyformán dús unokákra mindég ked-ves, 's a' midőn tapasztaljuk, hogy a' nemzetiségi szétválások napjainkban olly ferde, és veszedelmes irányt vőnek. — lássuk a' kronikák tartalmát, tanúságul szolgálandót, mikép ős időkben a' hon veszélyben létének elkiáltása egyforma viszhangot adott minden nyelvet beszélőnek szívébe, 's a' kebel egyformán lel-kesült, bár pásztori kürt adá is tudtul oláhajkú népeinknek elleneink' közeled-tét — illy egyszerű hangra is megérték azok a' szózatot, melly magasztossá teszi a' hazafiui kebelt. —

Boldog kor vala az, a' civilisatio élmelygős csalátke annyi igény táplálá-sár nem használtatott, — 's a' vágyaknak összege központosult abban ha ellen nélkül tudák lenni e' hont, vagy ha az megjelent, mindenik okoskodás, és felté-telek nélkül nyújtott jobbot annak legyőzésére. —

Mondják, a' példa hat. —

Lássuk Mármarosnak régi kronikáját, 's a' hagyomány elhullott emlékeit elevenítsük fel, talán az unokák kebelét dagasztandja a' hálás maradék jó érzete — 's kire ez sem hat, forduljon meg, 's váljék bálványnyá, látva eldödei azon helyét, hol olly hön áldozott a' honnak, 's teljesítette a' polgári kötelességet. —

Ifjak 's vének, szegények és gazdagok zárandokoljatok Mármarosba, hid-jétek el, ha egy szép távaszi reggel Szöllősről jöve Mármarosba beléptek, — megfogtok hajolni a' természet nagyszerűsége előtt, 's ha bűnösök vagytok — 's ennek kutfje az, mert nem hiszitek, hogy van egy teremő 's gondviselő erő, melly a' jót jutalmazni, 's a' gonoszt büntetni fogja, — meg fogtok ténni. —

Lehetetlen nem látni megyénk havas koszorúiról a' villámot, melly súj-tani fogja az álnokot 's hűtelen hazafit. —

Itt nem élhetünk azon égető öntudattal, hogy nem vagyunk a' honnak hűfiai. —

Vétkezhetünk, de bűnünk nem lehet az, hogy a' szabadságot nem pártol-

juk, 's ha időtök van, nézzétek a' történet lapjait, Mármaros fiait — különbség nélkül ott találándjátok a' pórnép pártolásában, midőn bűn volt még érezni a' szegénnyel — 's irtózni a' gazdag urak zsarnokságától. —

Találni fogjátok őket nyelvkülönbség nélkül 's legelőbb a' csatára készen, midőn 1700 elején a' „recrudescunt“ villáma lecsapott. —

Sok kor elenyészett, de tagadom, hogy a' zsarnokság innen bár mikor is feles számban eszközöket kapott volna, — Mármarosnak eredeti lakója szabad, mint a' sas, 's mig magos hegyeiről nézheti a' napot, csak a' természet szent törvényét ismeri el csalhatatlan igazságnak. —

És ti polgártársim még sem zárandokoltok Mármarosba, — Magyarországra e' Helvétijába, talán nem merítek hallani a' havasok' tetejéről az ős erő büntető szózatát, mely honellenes vétkeiteket — szándokaitokat tudja, — talán nyomasztónak találjátok azon léget, mely megyénk őslakóiba a' szabadság' szeretetét éleszté. —

Jöjjetek, hiszen meg vannak még bérceink, 's völgyeink, hol a' szabadság' harcza vivatott, —

E' vidék még most is szinte azon havas koszorúkkal, 's természet adta kellemekel bir, mellyek képei az itteni lakók kebleikbe annyira beszövdtek, hogy látások nélkül megyénk' fiait boldog életet képzelni sem tudnak. —

Meg vannak még kristály pataink, mellyek ős eldődinket felelkesíteni bírták a' hon vélt, vagy való sérvei gyógyítására, 's azokat a' nők, 's honszerelme iránt eggfórmán lángra gyúlaszták. —

Kronikánk után leírom Mármaros dieső napjai egyikét, mely annyi ezernek éltet adott, 's a' honnak visszaadá azon fiait, kik visszavonás, 's együtt nem tartás áldozatai lőnek, 's közel valának ahoz, hogy maradékaikkal együtt Ázsia pusztáin örökös rabok legyenek. —

Kronikánk rövid tartalma ez:

1717-dik év e' vidékre nézve örökre nevezetes lesz, mert az akkoriban velünk háborúban lévő törökök által országunkra küldött 15,000 tatárok — Dzingiskán vezérlette alatt — országunkra ütöttek. —

Noha jöttek nem vala örömmek útja, 's mindenütt köny, bánat, és átok követé őket, mind a' mellett a' magyar akkor is csak magyar volt, — biztosítása végett előre semmit sem tett, még az országos események' hire akkor is — mint napjainkban — hozzánk későn jutván — nem volt rendelés téve az erők összesítéséről, — 's így a' szétszórt vidéki erőket lassan lassan az ellen is semmivé tévén — a' szomszéd megyék lakóit, barna 's szőke hölgyeit a' férjek bánatára és szánokozására rablánczra fűzé, — mert a' tatárok különösen gyönyörködtek a' szép nőkbe, — ők azokat a' menyei ut lépcsőinek tekintvén, — 's így September 10-kén sok ezer rabokkal megyénken keresztül — miután a' zsákmányolásban, és pusztításban kifáradtak — haza felé indultak. —

A' sors megyénkről jól gondoskodott, — akkori első alispán Stójká László erélyes férfi volt, 's tüstént harczra hívá fel e' megye lakóit, — kik nem is késtek a' szathmári béke után falra akasztott ősi fegyvereikhez nyúlni 's a' terhes só vágásban edzet munkások is ezekkel egyesülvén — Bagosi László, Szaploneczay Simon és Nagy Zsigmond főszolgabírák által összegyűjtött lakosokkal Szigetvárosa védelmére egyesültek. —

De a' tatárok dühének ellentállani a' sikon az egyesült erő nem volt képes, mert alsó járásában is Visknél Kórda Mózes azokat megtámadván, a' tatárok által visszaveretett, 's a' huszti várba menekült, mire azoknak egy része beljebb nyomulván — Kaszó járásában 9. helységet porrá tett, és három imaházat rabolt ki, 's így felső járásán keresztül két vonalban haza felé megindultak. —

Mármaros vármegye vidékei között az ugy nevezett felsőjárás legtöbb kies tájakkal, és sok történeti nevezetességekkel bir, három fő vizeit a' Visót —

Ruszt — és Izát kebeleikből kibocsátó fenyves havasokon át Lengyel-, Bukovina- és Erdélyországba juthatni, — de völgyei több helyeken olly keskenyek, hogy a' folyam két partjául meredek kősziklateljes hegyek szolgálnak, 's bár jelenleg az utokon is az idő haladó kora minden esetre észrevehető történetünk idejében azonban a' viz partjain elnyúló utak helyett több helyeken hegyek oldalai szolgáltak. —

E' vidékre Barczánfalváról egy keskeny ponton át juthatni, hol balra még akkor mindenütt sűrű erdővel benöve lévő hegyek nyúltak el, jobbra pedig az Iza folyam partjain hol tágasabb, hol szűkebb völgy terült el, míg a' czigányok sirhalmán áthaladva — a' kies fekvésű Szurdokra — felsőjárás szélső falujába juthatni. —

A' tatárok ragadományaikkal 's rabjaikkal terhelten itt állópadának meg, 's itt egyesülnék elmaradt társaikkal, a' hol őket az utánok nyomult Bagosi L. Nagy Zsigmond főszolgabírók vezérletök alá gyűjtött katonákkal, 's a' Rhónaszéki sóvágókkal utólérvén megtámadták, de összeütközések gyümölcse egyedül a' tatárok tovább üldözése, és a' derék Nagy Zsigmond halála lön. —

Ezen két rendbeli sikertelen megtámadás tehát még vakmerőbbé tette a' dühös csordát, mindenütt inség 's pusztítás követte nyomait, 's annyi ezer honfi rabigábani vesztén már-már általanossá lön a' kétségbeesés. —

Az ernyedni nem tudó Sztójká László alispán mindent megtett a' nép felbuzdítására, de végtére is alig számkált serege néhány száz lakosokat, kik között borsaiak voltak 300-an. — Idegenek, a' magok bajaikkal elfoglalva lévén, keveseu jelentek meg, 's azok között, mint legjelesebbeket emliti krónikánk nagybányai polgárokat Kovács Jánost és Karácsoni Istvánt 30 felsőbányai elszánt bányászokkal.

Ezek — mint egykor a' görögök elhatározták ön feláldozásokkal az ellent Borsán felül a' mármarosai Thermopilénél megtámadni.

Bukovina felé Borsán felül terjed el egy keskeny völgy, mellynek terén hosszában nyulék el Borsa pataka, — két felől mindenütt meredek hegyek, és kősziklák által környezve, ezen völgyön kellett a' tatároknak hatolni át, mielőtt ez országot, annyi nyomor szinterét, végkép és örökre elhagyák vala.

Ezen völgy volt tehát a' végpont, mellyhez annyi ezer ember élete és boldogsága kötve volt.

Itt kellett a' világot meggyőzni arról, mikép ha honfiaink közül keveset is lelkesít tiszta de szent és elszánt akarat, a' hon nemtője keleti fajunk felett örködik, 's fényesen igazolva lön azon elv igazsága, hogy a' százezerekből álló néptömeg is — melly nem véd sajátot és jogot — könnyen legyőzetik hazájokért és így mindenökért harczolni kész lelkesek által.

Az ellenség e' völgy elején letelepedvén, és magát e' hon szélén minden megtámadástól mentnek híven, több napokig itt mulatott, — melly idő alatt kevés, de bátor lakosaink által is követtetvén, a' tatárok megtámadása elhatároztatott, — 's a' végtusa megküzdése általános megállapodása lön.

A' kevésbé tágas völgyben azonban nyílt csata tanácsos nem lévén, — összegyűjté Sztójká László az értelmesebbeket, kik is a' természeti helyzetet hasznokra fordítandók elhatározták, hogy beljebb a' völgyben két oldalon a' fák olly módon vágassanak és fűrészeltessenek le, hogy azok álva maradván, midőn az ellenség mind a' völgybe beljebb fog vonulni, a' hegytetőkről leindított kőszikla darabok által az egész hegy oldalán levő fák döntessenek le, 's így az ellent semmivé tegyék.

E' határozat kivitelét elősegítette a' tatárok lassu menete, 's az akarat teljesületté lön.

1717-dik év szeptember 26-án a' tatárok Mármaros e' vidékét — melly különben is a' legnagyobb szorgalmát igénylő lakóinak, — hogy csekély terményeivel őket az éhség ellen biztosítsa — már egészen pusztává változtatták,

zabvetéseiket semmivé tették, 's nem levén többé semmi — mi ragadozási dühöknek tárgya lehetett volna, — e' vidéket végkép elhagyandók — a' Borsa pataka öntözte völgyben — hosszú vonalban utnak indultak.

A' völgy keskenysége miatt a' menetelkor minden rend — mi különben sem vala e' faj sajátja — lehetetlenné vált, mentöket a' legnagyobb zavar követte, 's illy őszi napoknak reggeli óráiban itt uralkodni szokott sűrű köd miatt minden kilátás megakadt, 's csak az előlment néhány száz tatár egyengette, és tisztogatta uton törtettek a' völgy belsejébe.

Több mint egy mértföldnyi távolságra haladt már a' sereg egy kup alaku, messzire kilátszó emelkedettebb, domb aljáig, midőn a' csendes menetet a' hegy oldaláról lezuhanó roppant kösziklák és fák robaja félbeszakítá, 's a' hegytetőről lezuditott köszirtek, fák magokkal ragadván az utjukba eső fákat, melyek nagyobb részben levágva voltak, — olly erővel hullottak alá a' völgybe, hogy minden menekülést lehetetlenné tett, 's a' völgy keskeny levén, az ellen nagy részét elborították, a' többiek előtt pedig — kik sérületlen maradtak — az ut elzáratott.

Ekkor a' rejtekben lévő, 's jó állást vevő lakosok előtörvén — a' félelem miatt elfogult tatárookra reá ütöttek, 's azok közül gyalog bujkálva alig menekülhetett meg egy csekély rész, a' többség részint a' leomlott fák alatt lelé halálát, részint pedig az elszánt lakosok által semmivé tétetett.

A' munkadíj, — sok ezer fogoly szabadulta — tetemes zsákmány és bosszu, — nagy levén, a' lakosok a' legnagyobb erélyvel teljesíték kötelességeiket. —

A' véres bosszu — mert már a' tatárok részéről a' védelem lehetetlenné vált — egész nap tartott, 's a' völgy holt testekkel elborított.

Tizenkét ezer keresztyén fogoly lőn szabaddá, 's több ezer lovak jutottak a' vitéz borsaiak birtokukba, melyeknek egy részét a' hely színére sietett katonák zsákmányolták el tőlök, — felszámíthatatlan kincs — a' között magának a' vezérnek is sátora.

Az akkori események keserű emléke felejtető eldödinkkel a' történetek körülményesebb leírását, kronikánk — 's levéltárunkban lévő okiratok is a' fentebb írtakon kívül inkább azon károk feljegyzését foglalják magokban, mik a' lakosoknak okoztattak.

Kevés kivétellel homály fedi mind a' győzők, mind a' foglyok neveiket, 's nekünk utódoknak nem maradt egyéb hátra, mint tisztelet őseink e' magasztos tette iránt, 's azon szent pietas, melly akaratlanul is meglep bennünket, ha e' történeti nevezetes helyhez jutunk, melly annyi családi elrabolt örömet visszavarázolt.

1817-dik év szeptember 30-án Joódon ünnepelték a' tatárokon vett győzedelem örömnapja — itt osztogatta szét Sztójka László a' megmaradt lovakat és azon zsákmányt, mikhez tulajdonosságát, vagy igényét kiki bebizonyíthatta.

De kronikánk szerint még nevezetessé tette az ünnepélyt egy nevezetes körülmény is.

Jelesen a' tatárok egyik kóbor előcsapatja Budfalvára ütven, az épen akkor imaházban levő Vajda Tivadar és Rednik Ilona összeesküvő párok közül a' leányzót elragadták, — a' nevezett férfi pedig megszabadulván a' legnagyobb részt vett több társai fellázításában, és az ellenség meggyőzésében — 's midőn a' foglyok között arája is szabaddá lőn, Joódon folytatott és szentesített a' menyegző.

A' történet regényessége, 's a' derék Tivadar megjutalmazása tekintetéből maga Sztójka László vállalta el a' násznagyi tisztt, 's szenvedéseik némi jutalmául közös akaratall négy legszebb tatár lovakkal ajándékozott meg azon pár, melynek sokszorosán visszapótolt örömei által legkevésbé volt oka Zugolódni az országunkban létezett utolsó tatár járásra. —

SZÖLLÖSI BALÁZS.

BÉRANGER LEGUJABB DALA. *)

Oh Manuel, fölkelt ím Franciaország!
 Szabadságnak nincs többé ellensége.
 Illyennek álmodtuk, illyennek mi ötet!
 Ez az óriás nép nem hagy semmit félbe.
 Mért nem hagyott téged közöttünk az isten,
 Ha már elérhetjük a' megígért földnt,
 Mit vétettél, hogy úgy haltál meg, mint Mózes? ...
 Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

A' magasztos harcznak győzedelmes végén
 Kiesiny kis kunyhómról megemlékeznél te.
 Az ilyen nagyszerű láznak napjaiban
 Van egynek a' másra leginkább szüksége.
 Sokáig hallgatnánk hosszan ölelkezve,
 Aztán lecsókolnók árját könnyeinknek,
 És felkiáltanánk: „Vive la République!”
 Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

Tudjátok, tudjátok? a' Jen-de-Paume óta,
 Hol az új korszak nyílt, melyben a' győztes nép
 Ide befolyatta a' mi szép hazánkba
 Az egész világot, mint a' szívbe a' vért,
 A' magasztos és bölcs véres aranykönyvben,
 A' mellyet minden év új fénynyel töltött meg,
 A' negyvennyolczadik év a' legdicsőbb lap! ....
 Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

Soválynnyá tette a' királyság a' hazát,
 'S levét horgonyát e' futó homokba,
 Jött a' villám és fölfordította a' trónt,
 'S kerestem ezt, de nincs se hire se hamva;
 Helyette találok termény országot,
 Mellyet majd a' nemes vér termékenyít meg,
 Dicsőséges föld, melly egy világot táplál! ....
 Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

A' respublica nagy, és állandó marad,
 Betelvék vágyaink . . . de én szeretélek,
 Emlékszem keserves fölkiáltásodra:
 „A' holtak örökké alusznak, szegények!”
 Alunni, midőn fölkél Franciaország,
 Midőn, hogy kivívja a' nagy győzedelmet
 Szüksége van neki szellemre és kardra! ....
 Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

*) Siettem lefordítani e' költeményt, melly megbecsülhetlen érdekű talán nem csak én reám, hanem minden olvasóra nézve, mert a' dicső Béranger irta és irta a' februáriusi forradalom, a' köztársaság kikiáltása után és irta hatvannyolcz éves korában! és végre meg ez legszebb költeményei között talán a' legszebbik. Manuel, kihez e' költeményt irta, egy megholt barátja, ki a' restauratio alatt nevezetes ellenzéki tag volt.

Dicsőség reád, nép, e' gyors sikeredre!
 Jobban szeretlek én, ha ő eszemben van.
 Az én nyílt karjaim nem lesznek üresen:
 A' ki csak francia, mind testvér az mostan.
 Ti fegyvert fogtatok, 's görnyedt aggastyánnak
 Nekem, mint halottnak, itt pihennem kellett!
 Hideg a' vérem és forrók a' könnyeima,
 Oh francia nép, hogy meg nem ölhetlek!

PETŐFI SÁNDOR.

CHARIVARI.

Bizalmi hévmérő.

30. fok. Forspont. Az 1848-diki III. Törv.cikkely kihirdet-
 tetik. Ünnepélyes proseezcziók zás-
 lókkal és fáklyákkal, gratuláló és
 oráculáló dictiók, népgyülések, co-
 cárdák, vörös tollak és égrevigyorgó
 boldogságos arcok.
29. „ Sajtószabadság. Placatumok minden utcaszegleteken,
 vörösek, fehérek, zöldek, némellyik
 nagyon is zöld. Proclamatiók tele
 hadizenéssel, meg nem történt ujsá-
 gok, kardcsörgető versek, puska-
 ágyú ropogás-papirosra festve. El-
 lenséget nem találván, mindenfelé
 győzedelmeskedünk. Viczczek a' cen-
 sorokra.
28. „ Népszabadság; urbér Három ezer földes úr örömtől ragyogó
 elengedés. arccsal hirdeti jobbágyainak: hogy
 többé nem szolgálnak neki. Az aján-
 dékot adók igen nagylelkű, az aján-
 dékot kapók pedig igen savanyú ké-
 peket csinálnak. Amazok gondolnak
 a' kármentesítésre, emezek pedig nem
 tudják: hogy a' török jön-e vagy a'
 tatár?
27. „ Magyar színek. A' pántlika árusoknak nagyon jól
 megy.
26. „ Lutrik bezáratása. Mindenki várja: hogy mikor mond a'
 császár cridát?
25. „ A' ministerium a' hadügy ke- 54 budai várparancsnok ellop 30 má-
 zelését átveszi. zsa löport, 's nem akarja felnyitni
 az arsenalt.
24. „ A' németek lejönnek Bécsből A' nemzeti színház kivilágítatik, zás-
 csókolózni. lók adatnak cserébe.
23. „ A' Martius valamit mond. Harmincezer nemzetőr kiáll — a' pa-
 piroson, a' ministerium védelmére.
22. „ Hivatalok osztogattatnak. A' minisiterelnök kapuja előtt egyik
 hintó a' másikat éri. Vannak elégtűl
 és elégtűlen arcok.

21. „ A' hadügyminister megérkezik Olaszországból.
20. „ Király ő felsége megkínálja a' hű magyar nemzetet, 200 millió — státus adóssággal.
29. „ Az unió Erdélyországgal megtörténik.
28. „ Kétszázezer nemzetőr fogadást tesz az utolsó elhulltáig védni a' hazát.
27. „ Híre támad : hogy a' székely katonák már megindultak.
26. „ Deputatiók jönnek Bécsből, Párizsból és Sztambulból, a' magyar nemzet rokonszenvét kikérendők.
25. „ Az olaszok folyvást győzedelmeskednek.
24. „ A' pragmatica sanctio ellen beszédek tartatnak.
23. „ A' felséges császár Bécsből elutazik, nem tudatik hova?
22. „ Zágrábban valami crawall történik.
21. „ A' kétfejű sasok repülni tanulnak.
20. „ Az Ypsilonok ünnepélyesen kiküszöbölődnek.
19. „ Az egyenlőség elve polgári és vallási tekintetben kimondatik.
18. „ Pesten elhatároztatik : hogy házbér nem fog fizetődni.
17. „ A' Budapesti Híradó nem tudja : hogy mit beszéljen.
16. „ A' nemzetőrök kirendeltetnek fáklyászenékre fáklyát vinni.
15. „ A' macskazenék divatba jönnek.
14. „ Báró Lederer macskazenét kap.
13. „ A' katonaság felesküszik az alkotmányra.
12. „ Ő felsége hosszú levelet ír az ő horvátjaihoz, Jelachichot ünnepélyesen leteszi hivatalaiból 's hazaárulónak nyilatkoztatja.
- Jubiléum. Mind azt hisszük : hogy már most magyar hadseregeink is utána fognak jöni.
- A' hírlapok kirántják a' papiros kardot, 's azt mondják : „nem ! soha ! semmit !“
- Te Deum laudamus. Mindenki hiszi : hogy már most olcsóbb lesz a' só.
- Mindenik azt hiszi : az az utolsó én lesz ek.
- Mindenfelé csak székely vitézségről hallani anecdotákat.
- Deputatiók küldetnek vissza a' rokonelvű nemzeteket a' magyarok segítségéről biztosítandók.
- Az ellenzéki körbe IX. Pius pápa rendes tagnak bevétetik.
- Az emberek egymásra néznek 's az kérdik : hogy ki az?
- A' jó magyar nemzet kosztot, quartélyt ígér neki ingyen, csak jöjjön ide.
- A' táblabírák azt hiszik : hogy pipaszárral szét lehet verni az egészet.
- Szerencsés út kíváncsatik nekik.
- Chyky táblabíró áldozatokat tesz a' házáért, de hisz örömet hagyja elvérezni ypsilonjait, mert ez a' hon üdvéért történik.
- Mellynek következtében ministeri parancsnál fogva csakugyan be is záratnak Kassán a' zsidó boltok.
- A' kormány nem egyez a' petitióba. Ez kissé megingatja a' bizalmat.
- Sokan azt hiszik : hogy megtért.
- Nem különben bizalmat szavazni a' hatvani utczába.
- A' magyar nép kezdi a' nagy nemzetek civilisált szokásait elsajátítani.
- Báró Lederer egy pár macskazenedittanst agyonveret. A' barricadok nem akarnak sikerülni.
- Nagy ünnepély. Mindenféle mézes kalácsot árulnak; mindenki hiszi : hogy ezzel meg van mentve a' haza.
- Magyarországon nincs ember, a' ki ne hinné, hogy no most Jelasichnak vége, fejít veszik, felakasztják, a' horvátok meg fognak ijedni.

11. fok. Neveztetnek ki számtalan tisztek számtalan zászlóaljához.
10. „ A' katonatiszteknek megengedtetik bajuszt eresztetni.
9. „ Magyar pénzek veretnek.
8. „ A' Közlöny csatahíreket közöl.
7. „ Rettenetes sok privát hír köszál.
6. „ Az országgyűlés pedig összeül.
5. „ A kétszázezer katona és 42 millió adó heventében megszávtatik.
4. „ A' minoritás végképeni eltörpülttetése.
3. „ A' király megigéri : hogy Budára jó lakni.
2. „ Mészáros Lázár lemegy a' ráczok ellen.
1. „ Az országgyűlés két nap disserál a' pálinka-főzésről.
0. „ Rosz hírek és jó hírek.
1. Minus. Zágrábban leteszik a' királyt.
2. „ Megégetik a' nádor arczképét.
3. „ A' ráczok pusztítanak mindenfelé.
4. „ Az olaszügyben vesz a' baloldal.
5. „ A' katonaság nem akar engedelmeskedni a' magyar kormánynak.
6. „ A' katonaiügy nem úgy üt ki, a' mint hittük. A' fekete-sárga Magyar ember szentül hiszi, hogy azon zászlóaljak csakugyan léteznek valahol.
- Ez hatalmas coup d'état volt, mondja magában a' táblabíró.
- Lesz tehát miről bennünket megemlegessen a' maradék.
- Vidéken azt hiszik, a' kik a' Közlönyben hisznek, hogy a' magyarok vasból, a' ráczok vajból vannak.
- Elesett tíz ezer rácz, két annyi elfogott, három annyi a' Tiszába fulladt, Jelasich fogva van, a' préda felszámíthatatlan, magyarok közül a' veszteség egy lovas, két gyalog, három sebesült. Egy kapitánynak keresztül lőtték a' sisakját. Egyéb baj nincsen. A' táblabíró hisz és idvezül.
- Könnyebben lélezkzik az egész nemzet. Szép szavakban nem lesz fogatkozás.
- Országos jubileum. Magyarország boldogsága alá van írva; az édes kedves optimisták azt hiszik, hogy e' kétszázezer vitéznek egyéb dolga sem lesz, mint Magyarországot megvédelmezni. A' táblabíró másodszor hisz és idvezül.
- A' táblabíró harmadszor is hisz és idvezül.
- A' jólelkűek azt hiszik : hogy már építik is számára a' királyi lakot.
- Mindenki hiszi, hogy addig vissza sem jó, míg őket szét nem veri.
- Ez már aztán a' parlament, gondolja magában Bárány t. b.
- A' politica rendes kosztosai nem tudják : hogy mit higyenek. Országos semidesemoda.
- Mi a' tatár? nem akasztatja fel őket a' ministerium.
- Ezeket sem akasztatja fel a' ministerium.
- Hát már senkitsem akasztat fel a' ministerium. A' táblabíró restelkedni kezd.
- A' jobb oldal nem igen látszik dicsekedni a' győzelemmel.
- A' táblabíró nép elveszti fülét farkát, 's gondolkodóba esik.
- A' táblabíró kiveri pipáját 's azt mondja : hogy de, már ez furcsa.

zászlók, a' kétfejű sasok, a'
 rexum linxum, a' fehér frakk
 és mogyorópálca visszajőnek.

7, fok. A' szent-tamási ütközetet el-
 vesztjük, a' katonák a' nem-
 zetőröket szidják, a' nemzet-
 örök a' katonákat, az újság-
 írók mind a' kettőt.

8. „ A' statusadósságok elfogadtat-
 nak,

9. „ A' kormány odaengedi a' hor-
 vátoknak Horvátországot, a'
 ráczoknak a' banátot, az oláh-
 oknak Erdélyt, a' tótoknak
 Felső-Magyarországot, a' né-
 meteknek a' királyi városokat.

9. „ Radecky minden újságíró-
 felakasztat, az ártatlan Köz-
 lönyöt kivéve.

10. „ Magyarország alkotmány he-
 lyett kap kancsukát, a' hivata-
 lok németekkel töltenek be.
 Az ország adó alá vettetik, a'
 kaputos emberek fejére díj
 szabatik.

11. „ Kimondatik : hogy ezentul
 Magyarországot Colonia sla-
 vának fogják nevezni. Jella-
 chich kineveztetik propraec-
 tornak.

12. „ Következik Sibéria.

A' táblabíró haragszik, de nem meri
 magának megvallani, hogy kire?

Országos káromkodás, a' nemzet csó-
 válja a' fejét. A' táblabíró nyugod-
 tan várja : hogy csakugyan teremte-
 még az isten semmiből valamit, Ma-
 gyarország üres ládájából kétszáz
 millio forintot.

A' táblabíró félni kezd : hogy ha ez így
 megy, egyszer majd előkerülnek a'
 Marahánok és Dákok ivadéakai, 's
 úgy visszakövetelik Kecskemétet és
 a' Kunságot, hogy jobban se kell.

Patrona Hungariae ora pro nobis.

Vannak, kik gyanakodni kezdenek,
 hogy aligha mennek igen jól a' dol-
 gok. Azonban még ez csak sejtelem.

A' táblabíró szeme egyszerre felnyílik,
 káromkodnék, de nem ér rá. Bújá-
 ban az egész nemzet elkezd verseket
 írni, keservesnél keservesebbeket.

Ott pedig ugyancsak hideg van.

. E' lapok mult számában megjelent versét szerkesztő társamnak Vö-
 rösmartyhoz akaratom és határozott tiltakozásom ellenére a' fővárostól távol-
 létemben jött be a' lapba.

Nekem rosszul esik e' nyilatkozat közlése, mert pártunk ellenei örülni fog-
 nak a' viszálykodásnak, melly köztünk létre jött. Petőfinek módjában lett volna
 ezt kikerülni, ha engem haza vár 's nem távollétemben adja be e' művét a' lapba;
 azon esetben, ha ő határozottan ragaszkodott volna annak kiadásához, vagy
 egyikünk, vagy másikunk lelépett volna a' szerkesztésről.

Igy kénytelen vagyok kinyilatkoztatni : hogy e' vers kiadását rosszalom.

Rosszalom, mert nem ismerem el : hogy Vörösmarti valaha olly tettet
 követett volna el, mellyért a' haza előtt meggyaláztassék ;

mert nem ismerem el : hogy költőnek joga legyen költőtársa felett ítéletet
 hozni. Itt bíró csak a' jövő nemzedék lehet ;

mert bár én is szeretem a' magam elveit, de azért a' más elveit is tiszte-
 letben tartom, kivált midőn megvagyok arról győződve : hogy az a' más is be-
 csületes ember és jó hazafi ;

mert bárha Petőfi elfeledkezhetik is azon háláról, mivel Vörösmartinak
 tartozik, én nem feledkezhetem el arról, mivel én tartozom neki.

A' vers alá tett asteriscusra, mellyben P. elveiről beszél azt jegyzem ;

hogy nem ismerem el lapunk elvei közé tartozandónak azt: hogy valakit kihallgatás nélkül elítéljünk 's politikai véleményeért költői hírét támadjuk meg.

Petőfi azt mondja: hogy neki fáj V. t. bántani és mégis szól, nekem is fáj e' nyilatkozat, de azért kimondám.

JÓKAI.

Nemzeti színház.

* * ,Londoni koldusok' angol történet, franczia színművé dolgozva, nem magyar írótól. Érdekesen szőtt vegyitéke a' marquis- és koldus-életnek.

Ki ne ismerné e' darabot prospectusával, ama remek példányával az ostoba együgyűségnek, melynek Telepi olly hű képét adja, minő még a' Krumprik-országában sem termett soha.

Ralph'-ot, a' genialis rókát, ma Farkas játszotta, de minden igyekezete daczára sem találta el.

Ki azonban e' szerepre Farkas előadása szerint, a' receptet birni ohajtja, ime közöljük:

Vég egy font pudert a' sárgább fajtából, 's kend vele olly halványra magadat, minő egy tolnai nemzetőr lehet, ha a' szent-tamási kukorica-szárakat rácz puskacsöveknek nézi.

Vég azután egypár jó homlokra huzott széchényi-szemöldököt kipödörtelekül.

Továbbá beszély olly csendesen, mintha a' megfutamított bécsi spiczlik nekihegyezett fülekkel mind vállaidra telepedtek volna.

És végre tanuld el, miként húzza össze kissé nagyobb terjedelmű ajkait egy kaczer dáma, ki festő előtt ül, vagy ha ez terhedre lenne, nézz tükörbe, midőn a' szöllőt egres korában eszed.

'S ha mindezekhez még egy fehér nyakkendőt, 's szélütött lábak vonsozását mellékeled . . . Ralph à la Farkas előtted áll.

E' receptből az a' tanúság marad fenn, hogy pusztá maszkirozással következetesen caractert előállítani nem lehet, és hogy egy a' coulissák közt ránczbaszedett arcz még azért semmi plasticai ügyességet nem tanúsít.

Hol a' színész szerepét egyéniségével összeolvasztani nem képes, ott a' tetsző rutinja a' játéknak elveszett. Farkas nehányszor már sikerrel lépett föl; e' genre azonban nem neki való.

A művészi íhlet nem tesz mindenhatóvá, 's míg az ember azt hiszi, hogy képes mindennek megfelelni, addig igazán semminek sem felelt meg; az ollyan táblabírói universal-genieség, de a' melybe osztán nincsen köszönet.

Szilágyi Sándor, 'Squeart', a' sánta iskolamestert, várakozásunkon fölül szerencsésen személyesíté, ha a' társalgási darabokba is illy jól halad, hajlékonytalanságát levetkezteti, s általában több kedélyességgel játszik, ugy Thalia k. a. benső termeiben lesz számára hely kimutatva, 's a' magyar színművészet benne egy reménydús kegyeltjére lelt.

'S nem kifogás, hogy, hja! mikor szerepet a' kezdő nem kaphat, hogy gyakorolja, hogy mívelje magát; a' tüzelkü színész minden órában terem magának egy illyféle alakot, újabb meg újabb lelki állapotokat, a' mellyekkel osztán, ha utolsó niianszáig megismerkedett, ha azokat psychologiai szabályokra helyezve magába átolvasztotta, gyakorlata 's alapos ismeretei napról napra többülendnek, 's nem jöhetend olly jellem a' színpadon elébe, mellyre habár csak alkatrészeiben is rögtön rá ne ismerjen, 's így magát benne, ha kezére bízatik, otthonosnak ne találja.

Hubenainé, Hubenainét mint máskor ugy ma is jól személyesítette. Vasárnap, Egresi Gábor megérkezvén a' táborból, a' 'Parisi rongyszédő' adatott, 14 tablón.

Ez osztán darab, mondá kijöve Szuszogi táblabíró, 6 fölvonást aludtam,

's mégis láttam hatot, míg máskor 30 pengő krajczárért csak hármat mutogatnak, 's ha ilyenkor háromból véletlenül hatot találnek végig aludni, még én lennék nekik másnapra hárommal adós. Mint mondják a képviselők házában ezen urambátyánk szolt a' finczoperatióhoz legesélyesebben hozzá. Az isten éltesse.

Legjobban tetszett neki a' vetkőzési jelenet, mint mondá azt az a lány-asszony (igen, mert a' kisasszonyiség csak a' táblabíró lányának kompetál) olly természetesen csinálta, mintha igazán levetkezett volna... pedig csak szemfényvesztés volt.

'S tanult is valamit a' darabból, azt t. i., hogy a' szénnel nemcsak pipára lehet gyújtani, hanem öngyilkolásra is alkalmas.

Ennyi tudománszerzés egy estére, osztán annyi teher is volt rá nézve, hogy Szuszogi uramat végkép elnyomta az álom, ott horkolt ő magába... 's a' hon virasztott fölötte. A koronkenti morajt, szinpadimenyörgésnek gondolta minden ember, pedig az nem más, mint Szuszoginak csendes álma volt.

A' 'chifonier'-nek egy remeklője van, 's az Parisban Lemaitre.

Ő e szerepnek másodteremtője.

Egyedül láttásaért jött az angol királyné Parisba.

'S ezen alkalommal készült a következő bon mot is, midőn t. i. Victoria kérdezné, kik legyenek ezek a' 'chifonier'-ek, egy udvari lovag azt felelte: biz azok parisi irlandiak, felséges asszony.

(Elmésen volt mondva, de kétkedünk, hogy egy udvari mondhatta volna.)

A' mi színházunkat nem igen látogatja meg ugyan illy magas személy, de azért Egresi Gábor lehetőleg jól adja a' 'chifonier' szerepét.

A' parisi rongyszédő egy valódi parisi életkép.

'S azért igen csodáljuk, hogy azon mellékességek, mellyek e' darabban Paris társas életére vonatkoznak, olly hanyagul tüntetnek fel.

Illyen, hogy többet ne említsek, az opera-bál.

Nálunk ez egypár hegedü-czinczogással pótoltatik.

Holott Parisban már maga azon zaj jellemző, melly illy opera bálból a' melléktermekbe kihatol, kűrtharsogások, kakaskukorikulások, örömjongatások nem a la hortobágy, hanem francziafajták, ezeknek disharmoniájából a legérdekesebb hangvegyület szülemlik.

Osztán mint elvész nálunk egyik a' legélénkebb jeleneteknek a grisetek fölépése... hol találjuk föl itt azon vidor sürgölést, azon kifogyhatlan coquette-riát a' mozdulatokban, azon nonchalance viseletmódot, melly ezen lényeknek olly jelzőleg sajátjuk.

A mi grisetek Káti, Erse et Comp. föltüntetnek ugyan kikerekített bájakat, de ez az üdvösségre még nem elég.

Azon kénesőszerű mozgékonyág, azon leleményes pajzánkodás, mellyel olly elragadó grace-t lehet kifejtteni... az a mi panniszzerű grisetekben mind hiányzik.

A parisi griset betoppan Mari szobájába, szivarából bodor füstöt ereszt, majd kellemes rutin-nel leemeli ajkairól a' szivart rózsaujai (de hol vannak hát a' rózsaujak?) közé helyzi, egy kedves operadallamot füttyöl vagy énekel, azután finoman fölkatja a' szekrényeket, schatullokat, a' hajkenőcshez, parfüm-ekhez hozzá szagol, a' széket kifordítja, reá ül 's lovagol, majdan fölugrik 's szoba-hosszant ellebeg egypár lépést az ecoséből... ez a' valódi grisettimanier.

De a' mieink szorosan csak a' szerephez ragaszkodnak.

Fölrántanak egy irtalmatlan feszes nadrágot, 's nem mernek benne megfordulni, bagariákat 's topányt öltenek, míg a' franczia griset finom kis cipőcskében hegyes sarkkal, átlátszó szövédéki harisnyákban olly lábacsákat tüntet föl, hogy ha a mi arslánaink látnák, 2 hónapig bolondulnának utána,

Így kellene kiállítani a' 'parisi rongyszedőt' és ekkor osztán egypár előadással nem veszene érdekében.

'M á r t h a.'

Flottow kedves zenéje, 's Hollosi Kornélia anyagi éneke rendesen megtöltik a' színházat.

E' zene, ezen ének elragadó hatást gyakorol.

Quod demonstro sic.

Csiki a' képviselő házban másnap egész odaolvadással dúdolja.

Előtte papírszeletke, a' discussiók folynak, a' haza veszedelemben van, — 's a' papírszeletkén ezen elkezdett lyrai sorok állanak:

Ó Márta, Márta!

Hangod égbe ránta!!

Igy Csiki.

S ki tagadná már most, hogy Kornélia énekében nem Orpheus lánya van átszellemülve!

* * 'Szerelmes pap'.

Negyedszer került színre, valami nevezetes ez alkalommal sem fordult elő, kivévn, hogy Rospo marquis megint a balkezetét sérté meg Szigetinek.

Már mondtuk, s nem győzzük eléggé mondani, hogy annak az ármányos Rospo marquisnak pickje van a Szigeti balkezetére.

Tót Samu szláv tánca ismét iszonyu tetszéssel fogadtattott.

Egypár táblabíró csendes merengésében szeretne volna, hogy bár Jelasich e' tánczot látná — 's kibékülne velünk.

* * 'Egy pohár viz'.

A' nagy szárazság után, ez a' 'pohár viz' szinte jól esett.

A' három piros ruha, nem tudjuk napunk keltének vagy lehunyásának volt előjele.

B. ....

Országgyűlési firkák.

Országgyűlési teremünkön 14 ajtó van, de csak 7 ajtón lehet belemenni, 9-en pedig ki lehet belőle jöni, és így több kibuvó ajtaja van. Nem csuda hát ha sokan nem ott jönnek ki a' hol bemennek, és nem úgy jönnek ki a' mint bementek, — az a' hivatali mézesmadzag, az csak jó filum. Még a' multkor mondtuk már, miként bizonyos B. követ ur kir. táb. ülnök akart lenni, hanem hogy az istennek különös gondviselése hogyan mentette meg tőle . . . az actort és incattust? — az okát már máskor is de különösen ma vettük észre.

Azért is én hat annyit mondok egyszer mindenkorra, hogy nem bolond ám az eklezsia, hogy valakit hivatalnokká tegyen — azért mert a' minister beszédit éljenzi — a' baloldaliakat pedig a' nélkül, hogy kihallgatná és értené, hogy mit fejtenek ki — (egy kis talentum kerülne ám pedig azoktól aquisitumul) egyik szemivel a' ministerre, másikkal az órára néz, hogy tudhassa az időt, a' melly alatt lebögi és kiabálja, hogy így a' naponta eleibe vesztegetett iv papíron következő számítást tehessen:

$\frac{3}{4}$ 11-re 3 percz hiján Madarászra bögtém és kiabáltam — ez tartott 11 óra és 13 perczig. A' rögtön erre adott ministeriális beszéd alatt fejemmel és nyakammal mindig félbe szakasztás nélkül integettem, 's bolintgatások közt, ha rám nézett naívon mosolyogtam (mint a' pék jószága a' zsemlére) sőt lasacs-kán (hogy csak ő halja) tapsolgattam is (lám nemcsak a' bandinál használ a' te-nyér), sőt a' mi több lábam is mozgott, Nyárit meg is rúgtam volna, — ha mellettem lett volna, a' meg Patait ütötte volna meg — azt gondolván, hogy az rúgta ódalba, ezek azután rendre utasítatva elvesztették volna népszerűségüket, megis rovattak volna, ez tartott volna déli 12 óráig, — és így hivatalos lelkes fáradozások 12 percz hiján $1\frac{1}{2}$ óra.

A' minister bejövetelekor complamentiroztam szerényen 10 perczig, e' miatt 2 perczig betörött az orom: summa summarum = másfél óra.

Egy órai olly hivatal ezer, félóra félezer, és így 1500 pftos hivatal. Hohó!

Ezért uram bátyám hivatalt nem kapunk, hanem a' már 2-féle számadásokat megtartjuk, hogy ha valami császár lustái név alatt hivatal nyílik ajánló levél legyen. — Ki kell hallgatni urabácsi a' beszélőket, — vigyázni kell, hogy mit beszélnek, kombinálni kell, kombinálni egy kicsit ha okos szót hall, és okosan megcáfolni, — nemcsak akkor kell ám fület hegyezni mikor valaki az érzelmek kimondhatatlanságos és fájdalmas zúzott feljajdulásának keserű tapasztalások leülepedett iszapjából tenyészett búvirágnak fanyar gyümölcséről beszél, azután türelem kell, kitartás, nem lehet mindenki kir. táblai ülnök, az ipar, a' földmivelésre is kell ember, mert nem lehet ám mindjárt kinyalni a' kásás fazékat!

Sámuel karamat

Szerkesztő ur! Önnek lapját egy gazdag küldeménynyel ajándékozom meg, ezen eredetileg ide rekesztett levélben, mely pénzügyministerünk, akkoron még kétes szerencse finak, ragyogó polgári jellemét minden soraiban hiven vissza tükrözi.

BALOGH IMRE.

Pozsony, decemb. 23. 1835. Kedves uram bátyám! Erántami szíves megemlékezését, miszerint a' Keglevics Sajó Vámosi uradalma igazgatói hivatalának megürülésére figyelmeztetni méltoztatik, hálás köszönettel veszem; és ámbár ugyan annak elnyerésére lépést tenni nem fogok; — de kötelesnek érzem magamat okaim egykét szóvali kifejtésére. — Az a' jószág nem Keglevics Gáboré, hanem Keglevics Jánosé a' Bánfi főispányé, ki diaeta alatt folyvást itt lévén, — előttem, de azon kudarez ármánykodásai által, melyekkel a' derék Baloghot (Istennek hálá hasztalanul) követi székéből kiturni igyekezett, az egész ország előtt is nagyon is ösméretes. — Elég: szerényen emlitenem az állást, melybe csekély tehetségim középszerűsége mellett is, a' nyilvánosság szükségének meleg érzete állított; elég ezt emlitenem, hogy önként kiteszék, miképen én kit úgy ismer a' haza, aként gyűlöl a' kormány, mint a' liberalis gondolkodás terjesztésének egyik főeszközét; elvemet, miket 3 év folytában az ország-színe előtt írással vallottam, annyira meg nem tagadhatom, hogy egy illy embernél, mint K. János hivatalért kolduljak. — Kétségbe kellene esnünk hazánk sorsa felett, ha tapasztalni kénytelenítetténnk, hogy a' kiket önmegtagadással teljes hazafiaknak tanult ismérni, magános haszonért képesek meghazudtolni nyilvános characteröket, 's azonban mászva csúszni azok előtt, kiknek usurpált hatalmát annyiszor kárhoztaták országul. — A' publicistai ösvényről letérni nem lehet amugy észrevétel nélkül, 's én türni, szükségét szenvedni, inséggel (ha kellene) küzdeni sem áttallanék, csak characteremet megtagadni nem tudom — és azokat is, kikért gondoskodni, magános gondjaim legédesbike, rég megkértem, — hogy minden áldozatra kész vagyok érettök, — csak azt ne kívánják, hogy magam előtt pirulnom kellessék, — ök elég jók voltak nekem ezt megigérni; 's így én szerencsében szerencsétlenségben, inségben veszélyben, sőt ha hazám sorsa, a' becsület 's polgárság kötelessége úgy kívánná, a' vesztő helyen, is soha sem fogom szóval vagy tettel megtagadni az elveket, — miket istenem után szenteknek tisztelek. — — Én illy ember előtt, mint gr. K. J. nem bókollhatok! — Aztán (bár ez maga elegendő oknak látszik is) én gazdálkodási jószág igazgatáshoz nem tudok, illy hivatalt soha se viseltem, és nem vagyok elég szemtelen másnak kárával tanulni, vagy hazudni. — Továbbá a' 3 esztendő, melyet hazám színe előtt töltöttem, megedzette characteremet, a' kérdéses hivatal rendszer fizetése nem olly nagy, hogy miatta magamat a' magános gazdasági foglalatosságokba temetve, egy ember kegyelmétől függő szolgának tegyem, — mellékes utakat pedig követni soha sem fogok, 's én úgy mint Rajner 60 ezereket néhány év alatt magamnak csinálni sem tudnék, sem akarnék — végre érett megfontolás után arra határoztam magamat, hogy miután a' sors engem javakkal nem áldott meg, 's így munkával kell keresnem, magamnak, 's a' kedves

enyimeknek mindennapi kenyérét ; — egy emberhez nem kötött ügyvédség ez a' hivatal , melly még leginkább összeegyeztethető keblem függetlenségének feltarthatásával ; — azért én Pestre megyek lakni , — ott procátoroskodom . — Isméretségeim szélesek a' hazában , és a' publicum elég kegyes tehetségeket hinni bennem , mellyekkel én magamnak hízelnem nem merek , — reményem munka , szorgalom , és takarékoság után , — kivált midőn már ifjabb korom ostoba könnyelműségiből kivetkezém ; elélek — mert elég erőt érzek magamban a' szégyenséget szégyennek nem tartani , eleget száraz kenyérnél is becsületes embernek maradni . —

K o s s u t h L a j o s .

A' napokban Miskolczról következő levelet kaptam :

Polgár-társ ! Kegyed egy nevezetes ember , tiszteli a' haza , szerettetik mindentől , ennél fogva örömmel nézik minden tettét 's mozdulatit . — Ön , fiát (mint hírlapokból tudjuk) maga vette a' nemzet zászlója alá , ezen tettét nagy rész kárhóztatta , sokféleképen vélekedtek , — hogy egy serdülő ifjut , a' legveszedelmesebb indulatok tüzes kirohanó korszakában , bocsájtja ki az atyaiházból , akkor midőn száz szemek vigyázása , — 's annyi oktató tanácsadóra volna szükség . — De a' nemzetiség iránt buzgolkodó atya , azt sem várhatta , hogy fia megért ésszel fontolva tegye lépését , — pedig az elszetett dolognak rossz a' következése ; — ön csak a' fényes oldalát nézte . — A' katonai pályán levőknek két osztályok van : Az elsőben igen sok tulajdonságok megkívántatnak , nem szükség elé számlálnom , kegyed azt jól tudja ; a' másikba béeshetik minden tudatlan , nép-salak , betyár , tudomány 's jóerkölcs nélkül , csak a' mértéket megüsse . — Ön fia mellyikben van ? — ki szembetünő fogékony , úgy a' jót mint a' rosszat magáévá tudja tenni ; de hol az ész éretlen , ott a' rossz ver gyökeret . — A' katonánál nagy a' subordinatio , de azért , ha a' neki kiszabott köteleességnek pontosan megfelel , van a' rosszra is elég szabad órája . — A' katonának szabad paráznázkodni a' fajtalanságig , részegeskedhetik az undorodásig a' veszedelmes kártyázást üzhetik , szabad neki lopni is , csak hogy ezt titkon tegye , ne tudja a' felsőség ; de most ott is sokat elnéznek , katonára lévén szükség nem sokat ügyelnek a' moralításra . Ön tisztelői sokat várnak fiától . Ön kibocsátá karjai közül a' nagyramenendő ártatlan serdülő ifjat , mielőtt iskoláit végezte volna . — Tudja meg ön többé soha vissza nem jön , soha úgy , a' hogy elment . — A' három év repte alatt vagy meghal , vagy elnyomorodik , vagy minden erkölcsiségből kivetközve , sok rosszat örökölve tér vissza az atyai házhoz , — 's ki az oka ? — az atya .

Egy kérésem van kegyedhez : tegye el levelem , 's 3 év teltével vegye elő , 's ha hazudtam nevezzen gazembernek . — Sajnálom fiát , ha a' sors kegyetlen lenne iránta ismervén lelkületét 's hajlamát , minthogy egy évig oktatója voltam .

P. Á. volt tanodár.

V á l a s z P. Á. u r n a k . Minthogy ön illy nevezetes tanári oklevelt írt magának : ime nemcsak elteszem ezt , hanem világ elébe is bocsátom , mások rettentő példájára .

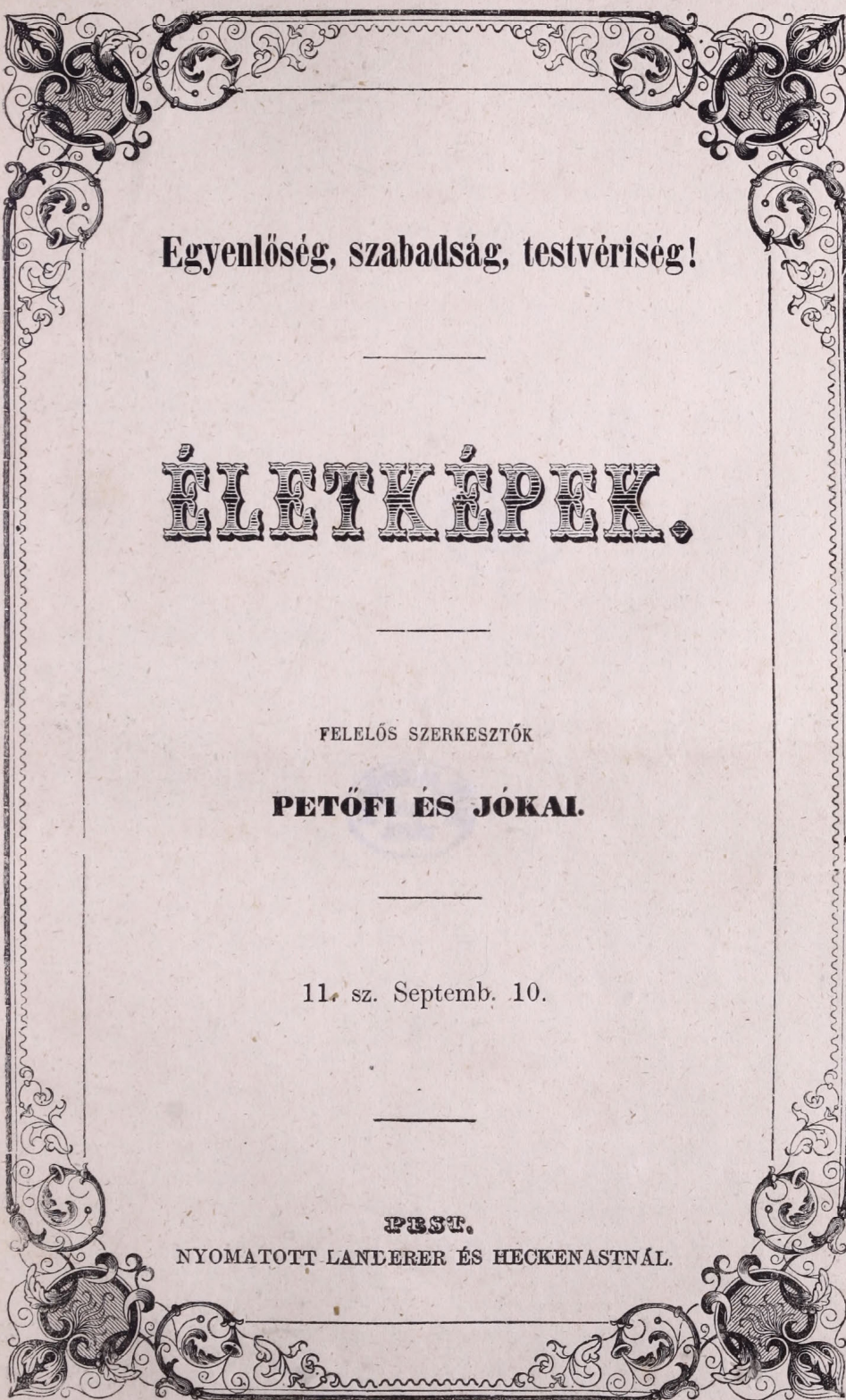
Bőlebb tanácsokat a' magyar apáknak akármelley rácz pópa sem adhatna , 's ez oklevéllel ön bizvást elmehet Karloviczra , Rajasics meg fogja jutalmazni .

Egyébiránt minthogy fiam az é n fiam , ki minden apai kényszerítés nélkül , örömmel sietett a' honvédelmi zászló alá , 's ki már 3 hó alatt jó viseleteért közlegényből altisztté lön : előre biztosíthatom önt fiam nevében , hogy ön igen szerencsétlen proféta .

Ennél fogva abbeli kérelmét , hogy önt gazembernek nevezzem , most rög-tön is teljesíthetném : azonban e' jogomról kész vagyok lemondani azon feltétele alatt , hogy ha ön , bűnét jóvá teendő becsületes tanítványainak nemes példáját fogja követni , 's fiam zászlóaljába 's káplári pálczája alá , közlegényül sietve fölesapand .

E. G.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

11. sz. Septemb. 10.

PEST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvtárúrnál kaphatók:

SZÁZ MESE

száz képpel
Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt.
pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.
Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

Történeti balladák-, legendák 's mon-
dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft
20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

Hiador:

HATYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karady Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Diszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

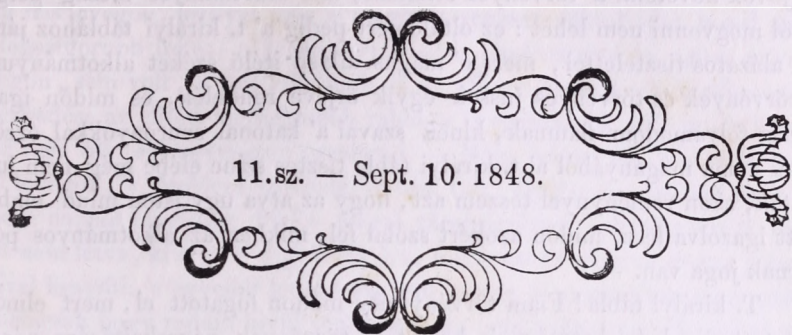
1848-iki második félévi folyamára.

Az előfizetési díjak változatlanul az eddigiek maradnak, u. m. Budapesten házhoz-
hordással 5 ft, postán küldve 6 frt pengőben. — Előfizethetni Pesten szabad-
sajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtóudvarban földszint (a' Pesti Hírlap kiadó-
hivatalában) és minden postahivatalnál.

Az Életképek kiadó-hivatala.

 E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-
képe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében
váczi-utczában és a Pesti Hírlap kiadóhivatalában.

11.sz. — Sept. 10. 1848.

LOVASI LÁSZLÓ^{*)} APJÁNAK KÉRELEM-LEVELE A' KIRÁLYI TÁBLÁHOZ.

Tekintetes törvényes királyi tábla!

Lovasi Lászlónak, a' katonai hatalommal elfogatott, 's közel négy holnap óta katonai fogságban sanyargatott Lovasi Lászlónak atya vagyok. — Sulyos a' csapás és rettenetes, melly az atyának férrias keblét keserves kínokkal szaggatja, az anyának gyöngéd szívét halálra sebhedi. Én vigasztalást hozandó hagytam el őt egyedül fájdalomában; eljöttem teljesíteni a' kötelességet, mellyet isten és természet parancsol; eljöttem látni fiamat, látásában erősíteni ama rendíthetetlen hiedelmet, mellyet ártatlansága felől atyai szivemben táplálok; eljöttem reményt és vigasztalást találni arról meggyőződésben, hogy ő fogva bár, de kínozza nincs; fogva bár, de a' törvény fedező paizsa alatt áll; fogva bár, de a' szabad védelemtől, ártatlansága bebizonyításának eszközeitől meg nem fosztatott, 's hogy pöre — mert kipótolhatatlanok a' vesztett szabadságnak órái — közel áll azon ponthoz, mellyben őt a' törvényes ítélő széknél igazságos ítélete szülőinek vissza ajándékozza. — És ime! a' mit látok, hallok és tapasztalok, nem nyujt fájdalomaimban vigasztalást, sőt az atyai szívnek kínjait, a' nemzeti jussok sérelmébe ütközött polgárnak aggodalma neveli, de a' roppant gondok némák, 's én lefolytom keserveimet. — Nem jövök én irgalomért esedezni fiamnak bíráihoz; irgalomért akkor lehetne könyörögni csak, ha törvényes ítélet mondaná bűnösnek a' vádlottat, 's akkor sem bírák elébe tartoznék a' könyörgés, mert jól tudom én, hogy a' bírónak nem lehet, nem szabad másra, mint a' törvény és hajthatlan igazság szavaira halgatni;

^{*)} Az ártatlanul szenvedett szerencsétlen ifju életének, vagyis inkább halálának történetét ki ne ösmerné.

de jövök követelni a' törvényes oltalmat, mit alkotmányos ország polgárától megvonni nem lehet: ez oltalomért pedig a' t. királyi táblához járulok alázatos tisztelettel, mert e' magas állású ítélő székét alkotmányunk a' törvények és törvényes jussok egyik őrjévé rendelék, és midőn igazságért folyamodom fiamnak, kinek szavai a' katonai szuronyokkal őrzött falak néma magányából a' t. királyi tábla tisztes színe elébe még nem juthattak, azon reménnyel teszem azt, hogy az atya úgy isten mind ember előtt igazolva lesz, midőn azokért szólal fel, mikhez az alkotmányos polgárnak joga van. —

T. királyi tábla! Fiam törvénytelen módon fogatott el, mert elmelőztetett a' polgári hatóság, 's helyét a' törvények végrehajtására nézve hazánkban ösmeretlen katonai hatalom foglalta el; törvénytelennek mondták ezt már hazánkban alkotmány engedte uton számos törvényhatóságok, úgy, hogy mikor én is annak mondom, 's az ellen a' t. királyi tábla előtt ünnepélyes tiltakozásomat alázatos tisztelettel kinyilatkoztatom, nem teszek egyebet, mint a' nemzet szavait ismétlem. —

De habár méltó ok forgott volna is fenn az elfogatásra — a' mit teljességgel el nem ismerek — ennek következményei bírói ítéletig előző letartóztatásnál — *praeventiva detentionál* — tovább semmi esetben nem mehetnek; már pedig a' fenyítő törvény képzete, a' dolog természete, 's a' szó tiszta értelme szerint is az előző letartóztatás annyit és csak annyit foglalhat magában, hogy a' vádló a' vádlottnak személyére nézve az elszökéstől, törvény hatalma alóli elvonástól, 's az igazság kivilágosításának akadályozhatásától magának biztosságot szerezzen; a' mi ezen túl van, az vagy kínzás, vagy büntetés, amarra elég legyen gyengéden megemlíteni, hogy a' XIX-ik században élünk, emerre, hogy büntetés ítélet előtt nem lehet.

Ha gyanithatnám, hogy a' vádló *kir. fiscus* ezen igazságot kétségbe vonhatná, hivatkoznám az emberiségre, a' szelidült kor érzelmeire, az igazságnak általános képzetére, megemlíteném ama törvény-szabályt, melyet az egész mívelt világon minden kormány tisztel, minden hatalom elfogadott, hogy t. i. bűnösnek tartatni, 's büntetéssel illetetni senkinek sem lehet, míg meg nem ítéltetik; hivatkoznám az 1715-iki t.cikk 6-dik szakaszára, mely felségsértési vád esetében a' kezességre kibocsátást csak azért nem engedi meg, mivel ez *pro securitate capitis* elégtelen, 's *propter metum profugii* veszedelmes, következőleg az elszökés elleni biztosítást tüzi ki célul, 's azon túl nem terjed; hivatkoznám végre az 1805-iki 5-ik t.cikk 6-ik szakaszára is, mely az elfogatásra nézve csak azt engedi meg, mit *securitas status publici et legum dispositio* exigent; ezek pedig az elszökés elleni biztosságnál többet nem kívánnak. De állításom igazsága olly világos, hogy annak bizonyítványaival önként felhagyva, csak fiam állapotját panaszlom el egyszerűen és szárazon, minden nagyítás nélkül, lefolytva méltó keserveimet.

Meglátogattam boldogtalan fiamat, t.kir. tábla! 's fegyveres örök csoportján keresztül vergődve egy büzhödt dögleletes szobában találtam őt. Négy hónapja közel, hogy *praeventiv* letartóztatásban sínlődik, 's azóta

még friss levegőn, melyet még a' megítélt gonosztevőktől sem tagad meg a' legszigorubb ítélet, a' legembertelebb tömlőcztartó az egész művelt világon, sem volt, 's mit minálunk is a' főkormányzóknak legközelebbi intézkedése az elítélt legterhesebb rabokra is egészségek tekintetéből nem csak nem tilt, sőt egyenesen parancsol. — Négy hónap óta nem volt szabad levegőn, 's tömlőcze szellőztetve sem volt! örökös magányban tengeti hosszú napjait tömérdek bűdös férgek társaságában, vallatóin kívül embert nem látva, kivéve a' fegyveres őrt, mely hozzá zárva durva jelenlétével keseríti, 's egyedül lenni soha sem hagyja a' magányban szenvedőt, és nemcsak hogy rajtam kívül senki számára nem nyíltak még tömlőczenek ajtói, ki bárcsak egy baráti néma kézszorítással is földerítené homlokát; nemcsak hogy istennek szabad eget nem látta, friss levegőjét nem szívtá, mióta fogságra vettetett, de még csak a' dohányozás sem engedtetik meg a' szenvedőnek, mit a' szokás oly szükségessé tőn, hogy annak megtagadása fogság súlyosításul szoknék megítélt gonosztevők büntetéséhez tolatni, a' hol pedig büntetésről még szó sem lehet, nem egyéb, mint valószínűs tortúra. Ezeket t. kir. tábla! 's az emberekkel bármilyen ellenőrség melletti társalkodásnak általános eltiltását, 's a' magános tömlőczet, a' mi minden lehető foglalatosságtól 's lelki éledelettől megfosztás mellett a' leg-súlyosabb büntetés nemei közé tartozik, az elszökés félelme csakugyan nem kívánja. Ezek túl vannak a' praeventiva detentio határain, ezek büntetésnek is sanyaruak lennének, 's a' kir. fiscusnak bármilyen tágon magyarázott hatalma ennyire csakugyan törvényesen nem terjedhet. —

Midőn tehát mint atya, ember 's alkotmányos polgár általában a' katonai fogságnak, 's különösen minden szigorúságnak, mely az előző letartóztatás céljának természetén túlfekszik, ünnepélyesen ellene mondanék az emberiség nevére esdeklek a' t. kir. tábla előtt! méltóztassék boldogtalan fiamat a' királyi fiscusnak túlságos sanyargatásai ellen törvényes oltalomra, pártfogásra annyival inkább méltatni, mivel fájdalommal tapasztalom, hogy a' megkezdett bánásmód mellett a' mostani törvényfolyam végéig a' vádlottnak feloldoztatását alig lehet reményleni.

Második tárgya alázatos folyamodásomnak a' szabad védelem 's a' törvénykezés rendes módjának szoros megtartása, melyet mély keserőséggel kénytelenítem a' t. kir. táblának bepanaszolni, hogy az első mind ez óráig megtagadtatott, a' második meg nem tartatott. —

A' törvény-szolgáltatás formalitásai annyi meg annyi védfalak, melyek a' perbefogott polgárokat oltalom alá veszik, hogy ügyök önkény játékává ne legyen; a' szabad védelem minden szabad magyarnak természeti és elidegeníthetetlen jussa, mely a' szabadság és alkotmányi lét kezdetével egy idő, 's melyet a' haladott kor nemzetünknek minden hányattatásai, minden viszontagságai között is híven megőrzött, hogy a' szabad védelem képzetét nemcsak a' polgári szabadságtól, de a' polgári társaságban éléstől is elválhatatlanná érlelve, azt a' legközelebb még a' magyar alkotmány sánczaiba be nem foglalt adózó népnek is megadja, mert mélyen

érzette, hogy azt, nem mondom a' szabad polgártól, de az embertől is, megtagadni nem lehet. —

Láttam és naponként tapasztalom, miként még a' filléres perekben is, mellyeknek csekélységök alig érdemli meg, hogy a' birónak becses idejét csak egy pillanatig is elfoglalja, a' szabadon választott ügyvéd általi szabad védelem nem hogy egy olly polgártól, kit törvényeink a' fölségi jussokat képző szent korona tagjának mondanak, megtagadtatnék, de még a' zsidóknak is, kik nem polgárai, csak eltűrt lakói hazánknak, megadtatik. Ezen tapasztalás atyai bánatom tengerébe a' vigasztalásnak egy édes cseppjét nyújtotta, mert lehetetlen volt kételkednem, hogy bár mennyire terhes legyen is a' vád, fiamnak ügye a' szabad védelem és szokott törvénykezési rend útján kedvező kimenetelre derül, miként is gyaníthattam, hogy a' mit egy-két forintnyi adósság ügyében sem tagadnak meg senkitől törvényeink, az meg fogna fiamtól tagadtatni, midőn őt a' kir. fiscus a' legrettentőbb vád alá veszi, és ellene hazám főtörvényszékétől fej- és jószágvesztési ítéletet követel! —

És mégis t. kir. tábla, e' rettenetes vádnál mély tisztelettel 's minden sértési szándoktól távol mondom azt, de ki kell mondanom, mert ki szóljon a' védelem nélküli fogolyért, ha én, az atyja, halgatnék; e' rettenetes vádnál minden lépés, a' mi közbe jött, újabb meg újabb sérelem. —

Az elfogatás törvénytelenül történvén, a' letartóztatás katonai fogásban történik törvénytelenül, 's a' vádlott büntetést szenved, holott csak letartóztatatnia lehetne. — Holnapok után elkövetkezett a' perbe idézés ideje, 's a' vádló kir. fiscus holnapokig tartó előkészületek után a' rablánczokból idézést csak 15 (?) napra szorítva föllép a' fölség-sértésnek legaltalánosabb határozatlan vádjával, de neki — mint mondá — még ezért is köszönettel tartozunk, mert legalább a' vádlottak ügye a' rendes törvényszékektől el nem vonatott, 's hazai törvényszék elibe vitetett, mellytől szigoru igazságot várhatunk, de oltalmat is az ártatlannak. — E' mellett a' kir. fiscus vádlevele törvénytelen, mert benne a' feladó megnevezve nincs, holott az 1741-diki 26-dik t.cikk ezt nyilván parancsolja. — Továbbá a' perbe idézettnek védőről kellett volna gondoskodnia, de a' kit említ, midőn egy királyi ügyvéd urtól e' végre felszólíttatik, annak választhatása előre megtagadtatott. Eljött a' pörfelvételre kitűzött nap, 's a' felvételnek — mert kifogás nélkül minden perről azt rendelik törvényeink — nyílt ajtóknál kell vala kikiáltatni — de itt nem csak hogy zárt ajtóknál ment végbe, de még a' kir. tábla hites jegyzőinek kitiltásával, kik esküvel köteleztettek, hogy a' törvényszék titkait fel nem fedezik. Így történt a' pör felvétele, 's még szokatlanabbul történt az, mert a' vádlottak a' tek. bíróság elibe nem állíttattak, hogy a' t. bíróságnak választmánya ment hozzájuk a' tömlöczbe, holott a' t. kir. tábla, mint első bíróság előtt indított minden perekben csak az öszves ítélőszék tehet bár melly törvényes következtetési lépéseket. — Ekkor azonban fiam Lovasi László, valamint testvéremnek fia Lovasi Ferencz is, ki fiammal minden tekintetben annyira egyenlő állapotban sínlődik, hogy jelen alázatos folyamodásomnak minden

szavait atyjának megbízásánál fogva is ő reá hasonlókép kiterjesztem, ügyvédöknek Perger János hites ügyész urat választották, kitől azonban mielőtt a' védelemhez hozzá foghatna törvényeinkben ösmeretlen titoktartási eskü kivántatott, 's minthogy ezt általam, mint atya által tökéletesen helyeslett, sőt fiam egyenes akaratja szerint meg is kívánt, kötelessége szerint le nem tette, 's magát a' szabad védelemnek szabados eszközeiből ki-rekesztetni vonakodott; ámbár három hetek multak el, hogy a' per felvételét, három héti fogságért nincs hatalom a' földön, mely pótlékot képes volna nyújtani, még nemcsak hogy a' védelemhez hozzá nem foghatott, de még csak védenceihez sem bocsáttatott; ámbár törvényesen vallott ügyvédök, 's mint ilyen tisztét meg is kezdette, midőn a' megjelenést begyátta, 's ez az előadó ítélőmester ur által el is fogadtatott. — Ez alatt azonban ügyvéd ügyvéd után szólítaték fel, hogy a' titoktartási eskü letételével a' védelmet válalja fel, holott sem fiam, sem Lovasi Ferencz uj ügyvéd vallásra senkit meg nem biztak, 's helyettök ügyvédet vallani senkinek hatalmában nincs; 's végre, míg így védelem nélkül szenvedik a' fogságot, azalatt a' vádló kir. fiscus részére hiteles tanu-vallatások történnek, de nem a' tek. bíróság előtt, mint ezt az authentica vallomásokra nézve törvényeink parancsolják, hanem négy öt tagból álló, de a' t. kir. táblát semmiesetre törvényesen nem képezhető küldöttség előtt katonalaktanyában a' katonai portékák szobájában, 's annál fogva fegyverektől körülvéetve.

És im ezek a' sérelmek t. kir. tábla! ezek a' törvénykezési rendszernek és szabad védelemnek sérelmei, melyekre nézve fiam és unoka-öcsém nevében ünnepélyesen ellentmondani 's a' tek. kir. tábla előtt igazságos orvoslásért, oltalomért esedezni annyival inkább kötelességemnek ismerem, mivel a' foglyokat néma falak környezik, védelmezőjük pedig védelemhez nyulni nem engedtetik. —

Tekintetes királyi főtörvényszék! én azt gondolom, hogy mi magyarok törvény alatt élünk, 's hogy a' törvény mindnyájunk felett áll! Elmultak a' boldogtalan idők, melyekben annyi vér ömölt, annyi gyász borult szegény hazánkra a' miatt, hogy magyar polgárok élete, vagyona 's becsülete felett külföldi személyek, gyakran külföldön, idegen törvény és idegen szokás, 's alkotmányos magyartól idegen önkény szerint ítélték. — Az 1791-iki 5—6 cikk azt rendeli: ut in posterum crimen laesae Mattis et notae infidelitatis ab ordinariis regni judiciis non avocetur, sed per Tabulam Regiam salva legali apellata judicetur. — És midőn ekként az említett vádokra nézve is hazánk főtörvényszékének a' törvények eme fontos helyzetű végrehajtójának hatalma alá tetettünk, lehetetlen hinnünk, hogy életünk vagyonunk, becsületünk és gyermekeink élete, vagyona, becsülete továbbá is idegen törvények, idegen szokások, idegen rendszer, vagy egyoldalú kormány parancsok szerint fog ítéltetni. Törvényeink megszabják a' törvénykezés rendét minden perekre általánosan, a' melly eseteket az alól kivenni akartak azokat gondosan kijelelik, de az 1791-iki 56-ik cikk a' felségsértési perekre nézve az egy letartóztatás engedelmen

kivül semmi kivételt nem teszen, azokat tehát a' rendes törvényszék elibe utasítván a' rendes törvénykezés útjára is igazította.

Vagy talán a' k. fiscus bir különös kiváltságokkal? Igen is vannak kiváltságai, de azokat törvényeink gondosan előszámlálták, azokon kívül mindenben a' közönséges törvény alatt áll 's jussai a' többi nemesek jussaival tökéletesen egyenlők. És hol van? — bátran merem kérdeni — hol van a' törvény, melly megengedné, hogy az ő általa indított perekben a' törvénykezésnek bevett rendszere elmellőztessék, hogy az általa vádlott felek a' szabad nyilvános védelemtől megfosztassanak? Erről törvény nincs, van ellenben számtalan, melly a' k. fiskust a' törvények megtartására kötelezi, 's él még az 1638-iki 28-ik czikkely is, melly azt rendeli: *Ne sua Mattas alio extraordinario jure, quam Fisco per antelatos competente utatur.* Ebben az 1791-iki 56-ik t.cikk különbséget nem tőn, sőt az 1805-iki 5. czikk 6-ik §. előre bocsátván: *ut in cusati judicium in ordinaria juris via recipiant*, a' királyi just a' felségsértéssel vádoltnak elfogatására is csak a' törvények értelmében tartja fenn.

De midőn ezeket a' királyi ügyek igazgatója előtt panaszosan emlitem, válaszul azt vettem. hogy van a' mult század utolsó tizedéből egy kir. rendelet, melly azt parancsolja, hogy a' fölségsértési perekre nézve azon különös törvénykezési mód legyen követve, 's a' védő ügyvédek titoktartási esküire köteleztessenek, zárt ajtoknál dolgozni tartozzanak, 's az irományokat ki ne vihessék, másokkal ne közölhessék, mások tanácsával ne élhessenek.

Megdöbbenve kerestem a' királyi rendeletet a' törvényczikkek sorában, és nem találtam azt, megkérdeztem másokat is, kik a' törvénykönyv tömegében jártasabbak nálamnál, és ők sem találták azt, találtam ellenben törvényekre, mellyek minket magyarokat csak törvény és nem kormány parancsok szerint kormányozhatóknak mondanak, — találtam törvényekre, mellyek a' birói hatalmat törvényekhez kötik, 's e' körben függetlenségre magasztalják, találtam királyi hitlevelekre, mellyek kötelezik a' királyokat jussaink 's szabadságaink fentartására, olvastam Ulászló király 1. törv. 10-ik czikkét, melly a' 2-ik §-ban ezt mondja: *Et quod regia Mattas, neminem judicum compellat, vel adstringat, in favorem alicujus consvetudines, et communem observantiam, ac juris ordinem immutare seu perturbare.* Olvastam az 1650-iki 45-ik czikkelybe: *Ne mandata illegitime expellantur, expeditis nemo judicum, locum dare teneatur, alioquin etiam processus vigore talium mandatorum celebrandi nullius ipso facto sint vigoris.* Alkotmányos hűségű keblemhez szoritottam az 1791-iki 12-ik czikkelyt, melly bizonyossá tesz: *Nunquam per edicta, quae alioquin in nullis unquam regni judiciis acceptari possunt, regnum et partes adnexas gubernandas fore; továbbá: quod forma judiciorum lege stabilita, aut stabilienda auctoritate regia non immutabitur, sed secundum conditas hucusque, aut in futurum condendas leges, receptam regni consvetudinem, judicia per judices celebrabuntur.* *)

*) A' veszedelmes kormány bűnök miatt, milly sokszori ismétlésekbe kellett bonyolodniok hajdani országgyűléseinknek. — Sz. G.

Ezeket 's ezekhez hasonlókat olvasva, mély tisztelettel járulok a' t. k. táblához azon alázatos kéréssel, ha oda jutott-e már az alkotmányos magyar nemzet, hogy törvényeit még élet 's halál kérdéseiben is nem törvénykönyvben, hanem egyes törvényszékhez intézett, a' hazában nem ismert, ki nem hirdetett, a' törvényhozó hatalom által soha meg nem erősített, nem tudom, melyik levéltár porai közt titokban rejtező kormány rendeletekben kell keresnie? Ha ez így volna, így lehetne, úgy sorsunk szomorubb lenne azon tartomány lakossaiénál, hol a' törvények apró betűkkel irattak magas tornyokra, hogy a' nép azokat ne olvashassa; azok legalább nagyító üvegen olvashatók, mi csak a' fogságban tudnók meg minő törvények fognak felettünk itélni.

De az is mondatott, mély tisztelettel előadott észrevételeimre, hogy ezen felsőbb rendeletet kelete óta a' most követett rendszer szokássá 's így törvényté változtatta, hogy az ügyvédek minden hasonló esetben a' titoktartási esküt letették, 's az irományok nékiek szabad közlésre, tanácskérésre, munkára ki nem adattak. — Ezen ellenvetés azonban meg nem döbbsenhetett, mert nem volt szükségem a' törvénykönyvet felhányni, hogy meggyőződjem, miként a' törvény-erejű szokás törvényeink szerint nem ekként készül, 's egy pár ügyvédnek nem mondom gyávasága, hanem engedékenysége nemzetemet a' szabad védelem és törvénykezési rend jóvoltól meg nem foszthatja.

De miként egyeztethetnék meg az osztó igazsággal t. k. főtörvényszék! hogy midőn a' vádoló k. fiscus, miután holdnapokig készült számos tagokból összeülésében, szokása szerint mind a' vád előadását, mind az egyes szóváltásokat megrostálja, megvitatja, módosítja, 's olly munkát terjeszthet a' bíróság elébe melly az egész testületnek helybenhagyását kiérdemelheti, akkor a' védő ügyvéd, kinek a' büntető igazság szabályai szerint még több szabadsággal kellene birnia, titokra legyen és zártajtókra szorítva, még csak azon szabadsággal se birhasson, hogy nézeteit illy nagy ügyben másokkal is közölhesse, vagy támadható kétségei iránt barátnak, 's kikhez bizodalma van tanácsát kérhesse, és miként felelhet ő a' világ és haza előtt, mellynek számadással tartozik, hogy kötelességét teljesítette? Mi kezességet érezhet a' vádlott fél, hogy sorsa a' titok leple alatt önkény játéka nem vala, ha az egész dolog esküvel örökös homályra kárhoztattatik? A' mi alkotmányunk szellemével, az igazság képzetével, a' bíróság tekintetével, de a' kormány saját javával is egyaránt ellenkezik.

Ezek azon észrevételek t. k. főtörvényszék! mellyeknek előterjesztésére az atyai kötelesség ösztönzött, 's mellyekre nézve a' t. k. tábla igazság-szeretetéhez szólamlék fel oltalomért, — nincs is egyéb hátra, hanem hogy fiam 's unoka öcsém nevében ünnepélyesen kinyilatkoztassam, miként én minden lépésnek, melly a' törvénytől és a' törvénykezés rendétől eltér, ünnepélyesen ellene mondjak és kinyilatkoztassam, hogy fiam és unoka-öcsém Perger János urat választották ügyvédöknek 's ő mellette maradnak és senkit más védelmőkre fel nem hatalmaznak, úgy védőknek el nem is mernek, 's ötöt is csak úgy és addig mig a' szabad védelemmel járó jusso-

at fel nem hagyja, 's a' titoktartási esküt le nem teszi, ellenkező esetben, készek védelmezetlenül maradni, és készebbek mindent szenvedni mint ezen törvényes kívánságoktól elállani. És én is t. bíróság, atyai mély fájdalom közepette, erősen érzem, hogy polgár vagyok, fejedelmemnek hű alattvalója, de hazámnak is hűséges polgára, 's mint ilyen a' polgári kötelesség leplébe burkozva sírni kívánok inkább hazám szerencsétlensége felett, mintsem nemzetem szabadságlevelének elszaggatott rongyai töröljék könyeimet.

A' ki a' legmélyebb alázatossággal vagyok a' t. k. táblának

alázatos szolgája

LOVASI ISTVÁN.

Közli SZENTKIRÁLYI GÁBOR.

MUTATVÁNY

DOBSA LAJOS „MÁRCZIUS TIZENÖTÖDIKE“ CZIMŰ VIGJÁTÉKÁBÓL.

Előjáték : „Jegyváltás a' gőzösön.“

Az előjáték személyei:

Hermína, kolostori növendék.

Innocenzia, társalkodónéja.

Geiza, utazó.

Egy táblabíró.

Fia.

Egy tiszt a' gőzösön.

Egy angol.

Egy amerikai.

Pinczér.

Nők, férfiak, vendégek, uti-személyzet.

Színhely „Hermína“ gőzös fődözete.

Történik Visegrádtól Pestig.

(A' színpad „Hermína“ gőzös fődözetét tünteti elő — nemzeti lobogók. A' színhátulján a' gőzös haladását ábrázolólag, repülő tájak.)

Utazók (a' gőzös fődözetén esznek, isznak, olvasnak, szivaroznak, schakkoznak, kártyáznak.)

Fiatalok (egy asztalnál isznak, éneklik.)

— — — — „Balsors a' kit régen tép,

— — — — Hozz rá vig esztendő,

— — — — Megbűnhötte már e' nép

— — — — A' multat 's jövődöt.“

(Ennek alatt csengetés, a' gőzös állomáshoz ért. Visegrádi táj.)

I. JELENET.

T á b l a b i r ó, G y e r m e k (a' ládák között motoz), P i n c z é r (ide 's tova ügyel). H e r m i n a ' s I n n o c z e n c z a (a' cajúteből jönnek.)

H e r m i n (karán könnyü kendő, kezében könyv, uti ruhában. A' párkányzathoz közel tábori székre ül — szemközt a' nézőkkel — olvas.)

I n n o c z e n c z a (uti ruhában — szemein pápaszem — Hermin mellett foglal helyet — köt.)

T á b l a b i r ó. Kellner!

P i n c z é r. Tessék!

T á b l a b i r ó. Seholy látom a' bagázsíamat.

P i n c z é r. Itt semmi se vész el. A' podgyász bizonyosan ott lesz a' többi holmik között.

T á b l a b i r ó. De nem látom. Még odahaza hallottam pedig, hogy így a' gőzhajókon sok olyan tolvajok járnak, a' kik mesterséges utakon és módokon fosztják meg az embert. (A' motozó gyermekhez.) Ugy-e, hogy nincs a' láda sehol se, fiam?

G y e r m e k. Megtaláltam már, É's apám!

T á b l a b. Hál' istennek fiam! — Nézd meg csak, nincs-e valahol kihalás?

G y e r m e k. Nincs, É's apám!

T á b l a b. Hál' istennek! — Nézd meg csak, a' lakatja be van-e jól csukva?

G y e r m e k. Be van, É's apám!

T á b l a b. Tapogasd meg csak, nem érzel-e valahol ürességet? De vigyázz; össze ne törjél valamit. Egy pár uj esizma, meg mákos kalács van a' tetelyibe. Nem érzel ürességet?

G y e r m e k. Nem, É's apám.

T á b l a b. Hál' istennek. No fiam ülj le mellém. Dugd be a' zsebbed, hogy el ne lopják. Osztan vigyázz, el ne veszítsd az uj penicéz-lusodat. A' katlan felé meg né menj, mert soh' se lenne belőled ember, ha közel vónál a' kazánhoz, a' mit ugyan az isten ne adjon, de ha szerencsétlenségből elpattana a' machinája. (elsétál).

II. JELENET.

E l ő b b i e k, G e i z a (fején veres tollas kalap — a' cajúteből jó, párszor elsétál a' nők előtt — néhány lépésnyi távolban áll meg — Herminre néz.)

H e r m i n (ollikor fölpillant 's Geizára tekint, de csakhamar lekapja szemeit).

F i a t a l o k (ezalatt énekelnek).

Talpra magyar, hí a' haza!

Itt az idő, most vagy soha.

Rabok legyünk vagy szabadok,

Ez a' kérdés, válaszokatok.

A' magyarok istenére esküszünk,
Esküszünk!

Hogy rabok tovább nem leszünk.

I - s ő F i a t a l (ének után poharat ragad). Márczius Tizenötödike emlékeztére!

F i a t a l o k. Éljen! (kocczantanak).

G e i z a. Pinczér!

P i n c z é r. Nagyságos uram?

G e i z a. (Herminre) Nem ismeri azokat a' nőket?

P i n c z é r. Nem, nagyságos uram!

G e i z a. Hol száltak a' hajóba?

P i n c z é r. Bécsből jönnek, nagyságos uram.

G e i z a. Mi nemzetbeliek?

P i n c z é r. Nem tudom, nagyságos uram . . . , nem én szolgálom őket,

G e i z a. Van-e férfi kíséretökben?

P i n c z é r. Nincs. Egyedül utaznak nagyságos uram.

G e i z a. (Pénzt nyom a' markába.) Egy kis borraivaló.

P i n c z é r. (Lopva megnézi a' pénzdarabot) Csókolom kezeit, méltóságos uram! (fére) Ez vagy gazdag, vagy szerelmes! (el.)

G e i z a. (Ábrándozva.) Gyönyörű gyermek. Soha se láttam leányi arczon ennyi bájjat, ennyi kifejezést. Milly szenvedő arcz, minő szemek! — Ha sokáig nézem, úgy tetszik, mintha láttam volna már valaha, de, ha még tovább szemlélem, akkor mindinkább meggyőződöm a' felől, hogy soha se láttam. Kétségkívül idegen. — Honnan jó? hová megy? hogy hívják? 's ugyan — van-e már szeretője? Ah! bizonyosan. Illy szép gyermeknek ne legyen szeretője! Hisz szépséggel a' szerető úgy vele jár, mint táblabíróval a' kordovány csizmája . . . . angollal az esernyője . . . . némettel a' kutyája . . . . pünkösddel a' rózsa.

F i a t a l o k. (énekelve).

„Nem anyától lettél

Rózsafán termettél,

Piros pünkösdi napján

Hajnalban születél.“

G e i z a. (ének után) Ugyan ki lehet a' szeretője? Szeretnék farkaszemet nézni azzal a' fickóval. Hah! beszélgetnek. . . .

H e r m i n. (a' könyvibe néz) Nézze csak, édes Innocencza, az a' szép fiatal ember mindig ide néz.

I n n o c z e n c z a. Pszt! Tettesse mintha nem vette volna észre.

H e r m i n. A' kolostorban megtiltották a' tettétést.

I n n o c z. De az illedék parancsolja.

H e r m i n. Ugy szúr a' szeme . . . . soha se láttam én olly szúros szemeket . . . . és hijába nem nézek rá, a' könyvemben is azt látom. . . . a' sorok úgy összefutnak . . . . minden betű ragyog.

I n n o c z. Nem volna kedve lejönni a' cajútebe?

H e r m i n. Nem, édes Innocencza. Olyan jól érzem itt magamat. Tudja, az orvos nagyon ajánlotta a' friss levegőt.

I n n o c z. De atyja megtiltotta a' szüros szemeket! uram ne hagy el, ennek épen veres tolla van.

H e r m i n. Igen ám, és fehér nadrága.

I n n o c z. Hermin! — Nőnek soh' se szabad azt tudnia, minő nadráguk van a' férfiaknak.

H e r m i n. Kegyed igazán nem tudja?

I n n o c z. Én, ha megnézem is titokba, de nyilván a' világért se beszélnek felőle.

H e r m i n. A' kolostorban azt parancsolták, hogy az ember ne titkolja el a' gondolatját.

I n n o c z. Illyet parancsolni! Ugyan szépet hinnének felőlem a' férfiak, ha mind kibeszelném előttök a' mit gondolok.

H e r m i n. Azt is megparancsolták, hogy az embernek ne legyen rosz gondolatja.

I n n o c z. Köszönöm szépen. Az mehet apácza-kolostorban, de a' világban illyesmi lehetetlen. Azért sokkal jobb, hogy ha van is, legalább ne mondja ki.

G e i z a. Nem hallok, egy betűt se hallok.

H e r m i n. Mi az a' rosz gondolat, meg a' jó gondolat?

I n n o c z. Rosz gondolat az, a' mit jól esnék cselekedni, de nem illik. Jó gondolat pedig az, a' mit roszul esnék cselekedni, de illik.

H e r m i n. Hát a' mit jól esnék cselekedni, osztán illik is?

I n n o c z. Olyan nincs. Magamról tudom, hogy a' mit jól esnék cselekedni, az többnyire nem illik.

H e r m i n. Hát a' mit roszul esik cselekedni, meg nem is illik?

I n n o c z. Az haszontalan gondolat, mert ollyat senki se cselekszik.

H e r m i n. Vagy igen. Hisz én is cselekedtem az előbb egy illyen haszontalan gondolatot.

I n n o c z. Az istenért! És miből állott az a' gondolat?

H e r m i n. Az előbb, hogy lent voltunk a' cajuteben, mikor ez a' veres tollas szép ifju lejtött, rámnézett, és mellém ült — kegyed erővel azt akarta, hogy jöjék fel a' hajó fődözetére. Ez a' gondolat haszontalan gondolat volt, mert nekem se esett jól, neki se esett jól, aztán nem is illett.

I n n o c z. (utánozva) Nekem se esett jól, neki se esett jól, szépen vagyunk. Egy 17 esztendőös leánynak, édesem, még nem is szabad azt tudnia, hogy mi esik jól. Az én atyám kertész volt egy uraságnál, nekem jó nevelést adott, de azért 17 esztendőös koromban csak annyit tudtam a' a' nagy világról, hogy a' kovászos ugorka savanyu. És nem illett, ugyan miért nem illett, és mi nem illett.

H e r m i n. Azt a' szép fiataalt ott hagytuk a' faképnél, pedig illetlenül ott hagyni senkit se illik. Millyen nyájas mosolylyal jött felénk! . . . A' kolostorban, a' hol nevedtem, volt egy nagy festmény, azt ábrázolta,

mikor Jákób megitatja a' Lábán juhait, és szolgálatba szegődik az öreg Lábánhoz, a' miért ez neki ígérte a' kisebbik leányát. Az a' Jákób úgy mosolygott, hogy nekem is mosolyognom kellett a' hányszor rá néztem. Örömben meg tudtam volna csókolni.

I n n o c z. Megcsókolni, ezt a' márcziusi urat?

H e r m i n. Azt a' szent képet. — Ez az úr nagyon hasonlít Jákóbbhoz. Nem igaz? Kivált az előbb, mikor felénk jött, mellém ült, szakasztott úgy mosolygott.

I n n o c z. Mint a' paradicsomi kigyó, mikor Evával izlelteti az almát.

H e r m i n. Ah! dehogy. Akkor inkább mint Ádám, mikor Eva kínálja az almát.

I n n o c z. Honnan tudja kegyed mindezeket?

H e r m i n. Erről is van a' kolostorban egy gyönyörű nagy kép.

I n n o c z. Nagy kép, kolostorban, az első pár emberről . . . ártatlan állapotukban.

G e i z a. Híjába figyelek, egy hangot se hallok, azt se vehetem ki, mi nyelven beszélnek. — Ah megbolondulok, soha se éreztem ilyen szívdobogást . . . (lehorgaszta fejét.)

E g y s c h a k k o z ó. Schakk a' királynak!

H e r m i n. Nézze édes Innoczenca . . . ha látta volna, hogy fölfordultak a' szemei . . . oh istenem! . . . olyan forróságom van.

M á s i k s c h a k k o z ó. Schakk a' királynénak!

H e r m i n. Legyen szíves . . . hozzon nekem egy pohár cukrosvizet.

I n n o c z. Mindjárt rendelek a' pinczérnél.

H e r m i n. Ah! nem kell . . . hagyja el . . . (Kis szünet, mialatt kendőjét maga alá gyüri.) Most meg úgy fázom . . . Legyen szíves felhozni a' nagy kendőmet.

I n n o c z. Tüstént édesem!, . . . Ni ni hisz úgy emlékszem, felhozta magával.

H e r m i n. Nem, lent hagytam . . . balkézről, harmadik ablaknál.

I n n o c z. Megyek és felküldöm, olyan álmos vagyok, egy kicsit ledülök . . . de, édesem, ha ez a' fiatal úr ide jönne.

H e r m i n. Aludjék bátran, hisz nem jön az ide.

I n n o c z. Én nem veszem a' dolgot épen olyan szigoruan, mint az öreg teins úr, a' kegyed mostoha atyja. . . .

H e r m i n. Édes jó Innoczenca.

I n n o c z. De a' kegyed jóvoltáért mégis azt tanácslom, ne legyen iránta nagyon szíves. . . . Ah! istenem, mit nem szenvedtem én egy csapodár férfi miatt!

H e r m i n. Ez a' veres tollas nem csapodár, olyan jószívűség látszik a' képiből.

I n n o c z. Mind olyan a' férfi eleinte, hogy később annál rosszabb lehessen. Eleinte a' lábainkhoz térdepelnek, aztán bezzeg felül kerülnek. Eleinte könyörögnek, hogy tapossunk a' nyakunkra, és le is teszik a' nya-

kukat a' porba, a' szemöket behunyják, és úgy hevernek ott mint egy áldozni való bárány . . . persze nagyon jól tudják, hogy nem taposunk a' nyakukra! Hejh, kedvesem, kegyed nem is képzelheti, minő rossz lehet egy elkényeztetett férfi . . . No, hogy tanuságot vegyen, erről én kegyednek egy kis történetet beszélek (leül).

G e i z a. Istenem! istenem! már azt gondoltam elmegy, 's itt van ni, megint leül.

I n n o c z. A' kinél az apám kertészkedett, annak az uraságnak volt egy úrfia. A' patvariáról hazajövet, gyakran lejárt a' kertbe. Én akkor 18 esztendősen lehettem, 's olly szép mint most kegyed.

H e r m i n. (ijedten) Ah!

I n n o c z. Igen. Az úrfi eleinte víg volt, engem virágokkal dobált, oszt' egyre tanczolt vagy énekelt. Egyszerre csak elszomorodott, jó reggelt se mondott, hozzám se szólt. — Eddig én futottam tőle, ha el akart fogni, ekkor meg osztán én kerestem föl. Ha a' kertbe jött, ollyan utat választottam, a' mellyiken tudtam, hogy találkozzunk . . . Mikor már közeljárt — férenéztem, 's szinte odanyujtottam derekam, csakhogy fogjon el. Aztán a' rózsabokorhoz mentem, leszedtem egy csomó virágot 's az utja elibe hintettem, 's megint ollyan közel álltam fére, hogy, ha hozzám dob, mindenesetre megtaláljon. Oh lelke merített, se a' rózsákat nem látta, se hozzám nem szólt, se el nem fogott, se semmi . . . Egyszer mindnyájan elutaztak, mienk volt a' ház. Este felé zöld borsót szedtem, gyönyörű szép, magasra fölfutó borsója volt az atyámnak, és olly sűrű, mint a' szőlő-lugas. Ott a' hogy szedem a' borsót, egyszerre csak megölel valaki, föltekintek, hát — Bóldi úrfi áll a' hátam megett. Szomorú volt mint egyébkor. Erre megszólítottam, és kérdeztem tőle, hogy ugyan mért illyen szomorú? — Jaj lelke merített! . . . mintha csak erre várt volna. Bezzeg nem volt ám szóotalan. Phű! Jobban megeredt belőle a' szó, mint ez a' Duna. — Elmondta, hogy ő azért volt szóotalan, mert engem nagyon szeret . . . Elmondta . . . Ah! sok vón' azt elbeszélni a' mit elmondott, a' mit elkövetett. — Letérdepelt 's úgy rimánkodott, hogy szeressem én is . . . segített borsót szedni . . . e' mellett egyre úgy remegett, mint a' nyárfá levél. No tovább nem mondhatom, pedig még most következne a' tanuság . . . Hejh borsószedés, borsószedés!

H e r m i n. De mondja el édes Innocenczám.

I n n o c z. Nem lehet édesem . . . Álmos is vagyok . . . Osztán úgy is elhiheti, hogy nem jók a' férfiak. Csábítás minden gondolatjuk, csábításra hajlik minden beszédjük (fölkel). Most megyek, de ígérje meg, ha ide jönne ez a' veres tollas, és a' szívéből, vagy a' kegyed szépségéről, vagy a' szerelemről fecsegne, hogy nem fog felelni a' szavára.

H e r m i n. (haboz).

I n n o c z. Na?

H e r m i n. Igérem!

I n n o c z. Azt is ígérje meg, hogy megtartja ezt az ígéretet.

H e r m i n (ünnepélyesen). Igérem.

I n n o c z. Na, most nyugodtan alhatom (menet közben sohajt.)
Hejh borsószedés, borsószedés! (el).

III. JELENET.

Előbbie k. I n n o c z e n c z a nélkül.

G e i z a. Valahára! Eltávozott a' 4 szem... egyedül van. — Hozzámegek, kiöntöm előtte érzeményeim tárá, tudtára adom mennyire szeretem. (Tréfás komolyan). Tolvajok istene, óh Merkúr, légy velem! — Segíts egy szemet orozni azokról az eperdús ajakokról, kebléből egy sohajtást csikarni, szeméből egy sugárt, benső világából egy eszmét, egy gondolatot, reményt, vágyat, egy álomtöredéket. Segélj, az üres helyekre nevemnek egy betűjét lopni be. Tedd fukarrá azután, hogy sajnálja az ellopott kincseket... hogy fukarságában milliót szedjen ajakimról az elorzott csókeper helyébe... de ne kosárba, óh, csak ne kosárba! — Add kezébe a' legfösvényebb uzsorás kamatot mutató tábláját, nevem betűjét azon hadd sokszorozza. Nevemmel kösd össze a' szerelem eszméjét, hogy egy legyünk előtte, én és a' szerelem. Tedd, hogy e' szerelemben központosúljon vágya, e' legyen reménye, legparányibb eszméje ebben szülessék, legmerészebb gondolatja — hozzámig repüljön... komolyan mondom, szerelmes vagyok! — Nem állom ki tovább a' bizonytalanságot. Előbb hogy mellé ültem fölkelt — eltávozott. Megkísértem még egyszer, még egyszer és utoljára...

E g y i k j á t é k a s z t a l n á l: Pagát ultimó!

G e i z a. És, ha nem hallgat ki, ha szerelmemet nem viszonozza, ismerem magamat — képes leszek beugrani a' Dunába. (Herminhez közeledik.)

H e r m i n (könyvébe néz). Jön, jön... Ah, reszketek... úgy dobog a' szívem.

G e i z a. (Hermin mellett foglal helyet — feszeleg.)

M á s j á t é k a s z t a l n á l: Tárkli Bélával!

T á b l a b i r ó (egy fiatalhoz). Uram öcsém, mán, látott volna tengert?

F i a t a l. Oh, igen is.

T á b l a b. Hm! nem képzelhetem, milyen lehet az?

F i a t a l. Phü, tenger nagy... Azonban könnyű képzelni, például látja ott a' visegrádi hegyet?

T á b l a b i r ó. Igen, azt látom.

F i a t a l. No azt képzelje el, azután a' merre falut, hegyet, vagy szántóföldet lát, azt mind képzelje el. Már most az elképzelt földnek a' helyére, képzeljen vizet... körös körül vizet... semmit mást csak vizet.

T á b l a b. No's?

F i a t a l. No's ilyen a' tenger!

T á b l a b. Ühm hát ilyen a' tenger! No most már értem. A' visegrádi hegyet el kell képzelni... igen azt mindenesetre el kell képzelni... helyibe tengert kell képzelni... azután...

F i a t a l. Semmit mást, aztán ilyen a' tenger.

T á b l a b. Ühm! — — nem értem.

G e i z a (Herminhez). Tudja-e azt édes, hogy kegyed a' legszebb angyal, a' kit életemben valaha csak láttam?

H e r m i n (könyvébe néz — fére). Ah! istenem!

G e i z a (fére). Nem felel! nem ért. Bizonyosan nem tud magyarul. Kár! — Wissen Sie Engel, das Sie sind Engel . . .

H e r m i n (könyvébe néz).

G e i z a (fére). Nem felel. Németül se tud — az nagyon szép tőle! — Kis kéz, piczinke kis piczi lábaeska, izletes öltözet? . . . Francia, bizonyosan francia! (hangosan) Savez-vous ma chéri Demoiselle, que vous êtes un Ange . . .

H e r m i n (könyvébe néz).

G e i z a (fére). Nem felel! Francziául se ért! Hallatlan! — Teljes domboru mell, szoborszerű nyak, átlátszó fehér arczbőr? . . . Angolnő! — Természetesen, a' német szende, a' magyar hölgy tüzes, a' francia kedélyes és kedves, de illy tökéletes szép csak angolnő lehet! (hangosan) Miss! . . . Lady! . . . Miss! . . . Goddam . . . Lady . . . very good . . . Lady . . . (fére). Nem tudok angolul! (hangosan) Niksz spoken english! de azért i vous sehr lieben! de tout mon coeur! — yes! Kisasszony szívem önért dobog, csupán csak für sie édes kisasszony! (jelekkel mutatja a' szívdobogást).

H e r m i n (könyvébe néz).

G e i z a (fére). Nem felel! Lehetetlen hogy ezt (szívére kopok) ne értette volna . . . minden civilisalt embernek balfelől van a' szíve. És ő nem felel! (hangosan) Miss, ik binn desperát . . . ik binn desperát, Miss! . . . (föllép a' karzat előtti padra) és ha kegyed nem felelik, ik, bizony isten insz Donau beugrik! (mutatja az ugrást) Miss, én ugrik! (szünet — Geiza Herminre néz, 's félugró helyzetben áll).

H e r m i n (haboz — Geizára tekint — nem felel).

G e i z a. Nem felel? ik — ugrik (ugrani készül).

H e r m i n (szólni akar).

G e i z a (visszaül helyére — daczosan). Azért se ugrik! — Kisasszony ez nem szép kegyedtől, hogy engem erővel beakarna lökni a' Dunába! Nein, niksz schönes dabe! — Dunaviz zu (mutatja az ivást). Niksz gutesz dabe! —

H e r m i n (hallgat).

G e i z a (könnyü nehezteléssel). Jól van kegyetlen szép! Ön a' mint látom, az illedéket többre becsüli a' forró szerelemnél. Nem szóllok hát érzelmeimről, de azt megkívánom, hogy velem, habár egészen érdetelen tárgyakról is, de legalább egy pár szót beszéljen (fére). Most ezt németül, aztán Francziául . . . (hangosan). Gút ist . . .

H e r m i n (mosolylyal). Ha felelni akartam volna is . . . az lehetetlen volt, hisz nem értettem azt a' nyelvet; min az előbb beszélt.

G e i z a. Ma . . . magyar! Ninini magyar! Kegyed csakugyan magyar? Ejnye, hisz én azt gondoltam hogy — nem magyar.

H e r m i n. 'S minek vélt, mikor azt gondolta, hogy nem vagyok magyar?

G e i z a. Azt gondoltam angol! azt hittem, csupán az angolnők lehetnek illy szépek!

H e r m i n (előbbi némasággal veszi föl a' könyvet — bele néz).

G e i z a (fére). Megint nem felel! Megsértettem volna? (hangosan). Azt mondják az utazók. Az utazók sokat hazudnak.

H e r m i n. Kegyed is utazó?

G e i z a. Én zárándok vagyok, szavam mind igaz.... Kegyed szebb Vénusnál, mert nem csak Páris, de Londontól is elnyeri az aranyalmát. Vajha szívem volna ez az aranyalma... megőrizné kegyed ezt a' jutalmat?

H e r m i n (nem felel).

G e i z a. Az istenért! Hisz kegyed megint nem felel?!

H e r m i n. Mert megtörte az alkut. Azt ígérte hogy érdektelen tárgyakról fog velem beszélni, és...

G e i z a. És én szívemről beszéltem. Az én szívem, azt hiszem, kegyed előtt nagyon is érdektelen! Csalatkozom talán?

H e r m i n (könyvbé néz).

G e i z a. Nem felel? Ah! Ekként az én szívem ön előtt nem érdektelen?

H e r m i n (távozni készül).

G e i z a (visszatartja). Ah ne, maradjon... kérem! (mutató ujját ajkára teszi). Egy szót se többet.

H e r m i n (leül).

G e i z a. Istenem! (feszileg) de — miről beszéljek?

H e r m i n. Érdektelen tárgyakról ha azt akarja hogy feleljek.

G e i z a. Jó! hát — (bosszusan) millyen az idő?

H e r m i n (komolyan). Kissé nagyon (kaczajjal) szeles!

G e i z a (megütközve). Szeles? Ah!... meglehet! És innen van az hát hogy három ragyogó nap forró sugárai daczára, olly borzadályt érzek mint Siberiában!

(Suttogva beszélnek.)

S c h a k k o z ó. Schakk matt!

E g y f i a t a l. A' camarilla bukására!

F i a t a l o k (kocczantanak.) Vesszen! (kiöntik a' bort — énekelnek).

G e i z a.)

H e r m i n.) (ének alatt fölkelnek, sétálva kerülik meg a' színpadot, 's karöltve jönnek vissza.)

T á b l a b i r ó (a' fiatalokhoz). Uram öcsém! miféle állat az a' Gama = Lilla?

F g y f i a t a l. Pecsovics!

M á s i k. Német!

T á b l a b. Sokszor hallottam emlegettetni, bár személyesen még

nincs szerencsém ismerni. No, de kerüljön ő valaha az én kezemre, miután a' mint hallottam hogy romlását akarná a' magyarnak, majd meg-somfabotoznám én ő kemét úgy . . . csak az én kezemre kerülne.

F i a t a l o k (kaczagnak).

G e i z a (épen a' szín elejére érnek). Szabad tudnom nevét? hogy legalább legyen egy eszmém, mellyel e' boldogságom kifejezzem.

H e r m i n (vigan). Az én nevem . . . (méla búsan). Kegyed azt csakugyan elfogja feledni.

G e i z a. Soha, esküszöm soha!

H e r m i n. Arra nem lehet esküdni. Nevet és esküt elfeledhet az emlékezet.

G e i z a. De nem én nálam, hol szenvedély vezérlendi az emlékezetet.

H e r m i n. Hisz a' kegyed szenvedélye vak! — Maga monda előbb? No's vak vezető, halálra vezeti az emlékezetet.

G e i z a. Igen, de ez a' halál?

H e r m i n. A' feledés!

G e i z a. Ohó! a' halhatatlanság is a' halálban veszi kezdetét! A' multnál édesebb jövőendő lehetne csupán gyilkosa illy perczek emlékezetének. Csakhogy a' szerelemben e' boldog halálnak nem „feledés“ de szakadatlan élvezet — „házasság“ a' neve.

H e r m i n (megilletődve). Az én nevem az, a' mi a' gőzösé!

G e i z a. Óh, én hálátlan, hogy meg nem néztem e' jöltevőm nevét.

H e r m i n. Az én nevem — Hermin!

G e i z a (ábrándosan). Hermin!

H e r m i n. 'S szabad tudnom . . .

G e i z a. Az én nevem . . . keresztnévem, Geiza.

H e r m i n (nyomatékkal). Magyarul „G y ő z ő“!

G e i z a. Jobban „L e g y ő z e t e t t“! (elsétálnak mint előbb.)

(A' gőzősön indulót csengetnek — a' gőzös elindul — a' tájak huzódnak.)

E g y f i a t a l (támaszkodik a' karfára — szemközt a' nézőkkel — szájában szivar. Egy másik lép hozzá, szó nélkül veszi ki szájából a' szivart, meggyújtja rajta a' magáét, amannak ismét a' szájába dugja, 's mellé könyököl. —)

F i a t a l. Ühm?! (épen így bánik amazzal — egyik se szól.)

F i a t a l. Kegyed amerikai?

A m e r i k a i (fejével igent int — 's távozik.)

(Egy asztalnál egy angol eszik.)

G ő z. T i s z t. Bocsánatot Sir! Kegyed már három hónap óta utazik Pestről Bécsbe, 's Bécsből ismét vissza Pestre, a' nélkül hogy valahol kiszálna. Egészsége kedvéért teszi ezt az utazást?

A n g o l (hidegen). Nem!

T i s z t. A' tájék erre igen szép! Sir kedveli a' szép tájékokat?

A n g o l (száját teli tömve). Nem!

T i s z t. A' gőzösön lakás kellemesebb önre mint a' szárazföldöni élet?

A n g o l. Nem! De szeretem a' beefsteack, 's kivéve London, ez a' gőzhajó a' beefsteack legjobban megcsinálnak.

(Távolból látni szent Gellért hegyet.)

G e i z a.)
H e r m i n.) (A' szinpad elején jegyet váltanak.)

H e r m i n. Ez a' gyűrű anyámé volt. Fogd! — Jelenléte az ő szeretetét juttatta eszembe, — távolléte a' te szerelmedet hozza közelebb (átadja). Előbb csak annyit tudtam hogy volt egy; a' ki szeretett . . . most azt tudom, hogy van egy; a' ki szeret. Az én ujjamon keserű emléke volt az elmúlt — most a' te ujjadon, édes záloga a' jövő boldogságának. Nem akarom sérteni anyám emlékezetét, de jobban örövendek mióta azt te nálad tudom.

F i a t a l o k (éneklik). Mi füstölög ott a' messzi távolban? —

— — — — — 'stb.

G e i z a (ének alatt felel — szünetek között). Meg fogom őrizni, és soha sem feledem . . . hogy e' gyűrű . . . lényed jelképe. Szíved tiszta mint aranyja . . . ejtenék bár köre . . . szózata nemes! . . . Alakja életed folyama . . . boldogságod körútja . . . mely, esküszöm, olly végetlen leend, mint a' minő végetlen, e' gyűrű karikája.

(Csengetés a' hajón — Buda.)

H e r m i n.) Geiza!
G e i z a.) (Egyszerre.) Hermin!

(A' kárpit legördül.)

JÁNOS PAP ORSZÁGA.

Büszke, harcos, kalandor nép
Volt a' magyar nemzet,
Két élű kard, mely ha mocczant,
Jobbra-balra sebzett:
'S jobbra-balra, merre fordult
A' fegyvernek éle,
Pusztá lett a' népes ország
És üvöltött rajta végig
Farkasok zenéje.

Kin a' német, minthogy ő rá
Járt a' rud legjobban,
Mégfélemlék, megbusula,
Cselt szövött titokban:

Nem birván az oroszlánnal,
 Annak vermet ása,
 Takarónak a' veremre,
 Mint egyéb gazságra, jó lesz
 Krisztus szent vallása.

„Ázsiának sáskaféle
 Kóborló pogánya,
 Isten a' te lelketet bár
 Mind pokolra hányja!
 Ne legyen az idvességben
 Soha semmi részed:
 Lelked üdvességeért nem,
 De saját bőrünk javáért,
 Megtérítünk téged.“

Igy beszélt a' német papság
 Es a' pénzbe markolt
 (A' papok nagy torku zsákja
 Már akkor is meg volt);
 Bor, tulok lett a' dulásig,
 A' pénzt nem kimélte,
 Tudta, nem vész kárba semmi,
 Huzni fogja firól-fira
 Az uzsorát érte.

Lett is aztán dinom-dánom,
 Keresztyén tivornya,
 Hirdeté az istenigét
 Papok bora, bornya.
 Koresma lett az isten háza
 Mellyben ittak, ettek, —
 'S egy két szentnek a' nevét ha
 Elgagyogták részeg fővel,
 Mindent megfizettek.

Kiváltképen egy pap, neve
 Iván, azaz János,
 Többi közt legjobban értett
 Ehhez a' munkához.
 Udvarán örökké tombolt
 A' lakzi, kaláka,
 Hét mérföldre érzett a' szag
 'S ugy hitták azt a' vidéket:
 János pap országa.

Kedves ország volt ez a' táj
 Minden naplopónak,
 Kasza, kapa-kerülőnek,
 Éhen kóborlónak;
 Kujtorgó ebek lakoztak
 A' jó sült szagával,
 Kujtorgó magyar nép dőzsölt
 — Ha tudott keresztet hányni —
 Jánossal magával.

8 Sült ökör hevert szanaszét
 János udvarában,
 Két szarván boros csobányok,
 Kés az oldalában.
 A' kinek tetszett, odament,
 Az ökörből vágott,
 'S jót ivott rá a' csobányból;
 Nem is könnyen hagyta aztán
 Ezt a' jó országot.

Alig futott ennek hire
 A' népség között el,
 A' ki nem jött a' szagára,
 A' hírére jött el,
 Nem, hogy jól lakják, hanem csak
 Hogy valamit lásson, —
 'S addig nézte, addig nézte
 Hogy maga is megkivánta
 Kívül a' palánkon.

'S a' ki egyszer megkivánta
 Azt be is bocsáták,
 Pogány fővel el nem hagyta
 Többé a' kalákát:
 Megtaníták kulacs-szónál
 A' Krisztus hitére . . . .
 Vagy nem is a' hitre, hanem
 A' vallást elundokító
 Sok mindenféle.

Első ága volt a' hitnek
 (Elmondom a' nagyját)
 Hogy minden termék tizedét
 A' papoknak adják,
 Bort és búzát és baromfit,
 Földeket is mellé,
 'S faluszámra jobbágy népet,
 A' ki a' kövér pusztákat
 Ingyen megmivelné.

Másik ága volt a' hitnek
 Hogy: ne kapj a' kincsen,
 Mennyországbán a' gazdagnak
 Semmi helye nincsen.
 Ne rabold el a' némettől
 A' mi neki termett
 Sőt, ha ingedet lehuzza,
 Azt se bánd; mert isten úgy ad
 Lelkednek kegyelmet.

Harmadik volt: országodat
 Pap kezére bizzad,
 Ő ráér tanácsot adni
 Mig más ember izzad.

Ő mindent végez helyetted,
Kell-e több jó annál?
Bízd rá a' mi gondba jőne;
Csak a' pásztor legyen ébren
Hadd alugyék a' nyáj.

Negyedik hitágazatja:
Házasodjál össze,
Gyenge a' magyar, ha minden
Nemzet nincsen közte;
Hozz lakót, minél többfélét,
Ültesd a' nyakadra,
'S béketűrőssel fogadjad,
Ha tulajdon eszterhéjad
Alól kizaklatna.

Ötödik . . . mit én tudom mi?
Az is ilyenféle
Rágalom 's káromkodás a'
Megváltó nevére,
Mellyeken a' jó magyarság
Gyönyörűen épült:
Idegen kalandoroktól
Ki hagyá magát pusztítani
Csaknem mindenébül.

Legott a' királyi székre
Német ember hágott,
A' ki fogta, másnak adta
Titkon az országot,
'S a' miatt, hogy másnak adta
'S a' magyart megrontá,
Iszonyú belháborúban
Magyar a' magyarnak vérért
Eszteendőig ontá.

Attól kezdve többször is volt
János pap országa:
Sült galamb, borral folyó ér,
És ingyen-kaláka;
Mellyekért a' jó magyar nép
Mindenét od' adta
'S tett ollyat részeg fejével
Hogy, mikor kijőzanodott,
Százszor megsiratta.

Most is vannak, a' kik ilyen
Hizlalóba vágynak:
Lomhán a' gyomornak élni
És élni az ágyagnak;
Kik előtt, a' hashoz mérve

A' haza sem drága,
'S midőn ez küzdésre készti,
Felsohajtnak: jöjj el, jöjj el
János pap országa.

ARANY JÁNOS.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

XI.

Julius 15. 1848.

Graefenbergben csudákat mivel a' viz, az igaz; nagyon sajnálnám azonban, ha valaki azon véleményben volna: hogy ez a' Bethesda tava, melybe csak bele kell ugrani 's meggyógyul az ember. Nem csak a' viz gyógyít egyedül, hanem a' húzamos idő és mértékletes életmód által alkalom nyújtatik a' természetnek, hogy erőhöz jöjön, hogy ujja teremtse magát az emberben.

Sok bajt Priesnitz fel sem vállal, 's a' felvállaltakat sem gyógyítja meg; hiába! az ember lehető legtekélyesebb működésében is véges és határozott. Rausse, Graefenbergről írt könyvében azt mondja: „Alle Krankheitsarten sind heilbar durch die Wassercur, aber nicht alle Krankheitsgrade, — folglich nicht alle Kranke.“ 'S igaza van, mert az idősülés által sok baj gyógyíthatlanná válhatik. Van itt egy dán báró, kinek hátgerincezében nincs velő, 's dereka szüntelen itong-fitong; ez soha az életben jobban nem lesz, de még is itt van több év óta, mert itt legalább fájdalom nélkül van, él csendesen, míg másutt a' legrettentőbb kínokat szenved; ha meg nem gyógyítja is a' viz, enyhíti fájdalmait, 's türelmét teszi életét.

Ezen általános nyomorban, ezen nagy kórházban Graefenbergben, sokszor igen nevetséges jelenetek jönnek elő; 's Priesnitznek néha nem kis megakadása van némely betegekkel. Egyik például nem akar vizet inni, mert szerinte méreg van abban; a' másik a' fordéstól iszonyodik, félvén hogy a' kádba fül; a' minap pedig egy egyiptusi ember szedi veszi magát 's rögtön elhagyá nagy apprehensiók közt Graefenberget. Miért? mert a' mint mondá észrevette: hogy Priesnitz a' feleségébe szeretett. Nem is említvén: hogy a' jámbor asszony réges-régen túl volt már a' beleszerethetésen: csak egy tekintetet kell a' káros és komoly Priesnitzre vetni, hogy az illyes dolgok, rémitő nevetségesen tünjenek fel az ember előtt.

A' vizcurát, a' ki itt létében szemesen átnézte az egészszet, otthon is folytathatja; de csak nem megyen az sehol a' földön úgy mint itt. Egyszer vendég, máskor dolog, vagy valami akadály van, 's a' curatétel, melynek elmulasztásához úgy is mindig van az embernek egy kis titkos hajlama, elmarad. Itt a' beteg a' közszellem által ragadtatik; látja, hogy mindenki curába siet annak idejében, 's mindenkit arról hall beszélni.

Nem kis szerepe van a' graefenbergi hideg légnek is. Ime julius 15-én jól bélielt téli kabátban írom e' sorokat, 's biz egy csepp melegem sincs. Jobb az igaz a' ki télen is nyári köntösben jár, mert mentül hidegebb van, következőleg télen; annál jobban használ a' cura.

Különösen a' fenyves illatos hideg lege, szinte átjárja az embert, 's a' mély csendben olyan jól esik mulatni. A' regényes völgyekben költői gondolatok lepik meg az embert, mint a' lépék a' bokrot, ha csak a' Landrath ott nem terem, 's irgalmatlanul el nem fújja.

Eddig azt gondoltam: hogy csak regényekbe valók az ilyen beszédek: „a' vihar gyökerestül tépi fel a' bércek fait” de itt a' legkézzelfoghatóbb prózában látom azt. Igazán, meglepő szemlélni, minő rombolást tesz a' vihar a' fenyvesben; egy helyen megdűti mint a' nádist; másutt derékon töri ketté a' sugár fenyőt mint egy szál gyertyát; vagy gyökerestől tépi fel, 's a' hozzácsa-
kadt föld és gyöpterülettel, messze eldobja mint egy tő magvaskendert. Igaz hogy a' fenyő, tán a' kevés föld miatt, nem egyenesen fúrja gyökereit alá; hanem elterpeszti mint a' kaszás pók lábait; de mégis óriási erő melly ezt műveli.

Nagy e' természet, haragiában úgy mint jó kedvében! Megzudúl dühögő viharja, 's az egész mindenség reszket; a' villám eget földet bevilágít irtóztató fényével. Mit csinál ekkor a' kis madár? Fél és hallgat mint az ember; 's midőn elmúlik az égi háború: a' madár énekelni kezd, örülvén hogy megmaradt; az ember pedig szégyenli és eltagadja, hogy félt.

Épen a' fenyvesben vagyok. Este felé jár az idő. A' rengetegben már bealkonyodott, a' tetőkön még veres fény világít. Zenészek játszanak a' hegyoldalon, — 's én távolabb vonulok, hogy csak elhaló hangját halljam a' zenének, mintha egy távol szebb világból jönne az; mert nem szeretem a' düledező szemeket, 's a' piszkos újak ugrálását nézni. E' prózai rész rám nem tartozik. Sohse keresse azt az ember, millyen a' madár? fehér-e vagy fekete? csak édesen daloljon a' lombok rejtekéből.

Az alkony reszkető kékjében tisztán tűnnek fel a' tájak, estére eloszlik a' köd, mint szemeinkről az élet vége felé. Szemem a' távol vidéken mereng, — lelkemet még távolabb világban hurezsolják gondolatai. Megvagyok hatva a' helyzettől, még jobban a' képektől, mellyeket lelkem helyzetemhez álmodik.

Szeretem én a' lélek ünnepélyes perczeit, pedig azoknak nálam több fűlankja mint méze van.

A' zene ömlik . . . az est olyan szép . . .

Feljegyzem gondolatimat! Nem azért hogy másoknak nyújtsam unalom-üző játékszerül, — de elteszem magamnak; évek mulva majd jól esik tán velők felfrisíteni e' magányos órák emlékeztét . . .

Az est olyan szép . . .

Ah! mégem van . . . a' Landrath jön . . .!

XII.

Julius 20. 1848.

Pár nap mulva elhagyom Graefenberget. Ha kérdenéd: mi haszonnal töltöttem itt néhány hónapot? alig tudnék rá megfelelni. Hogy valamivel jobban vagyok, a' bizonyos; de hogy egészen meg nem gyógyultam, még bizonyosabb. Azért a' vizcúra teljességgel nem veszté előttem hitelét; kevés ideig használhattam, ez az ok.

Kevés idő óta vagyok itt, még is úgy hozzá szoktam a' tárgyakhoz, hogy szinte fáj tőlök elszakadnom. Hanem azért ne gondold, hogy olyan vagyok mint a' paréj, melly mindenütt megfog; csak haza! haza! kivált most midőn baj van. Azonban ne csinálj nagy képet, ez nem azt teszi, mintha én tekerném ki a' Jelaicsies nyakát, — de most minden okos szó a' néphez, minden kar a' csatán, figyelmet érdemel.

És én az okos szó apostolának ajánlkozom, mert a' fegyverviseléshez, köztünk maradjon a' szó, nem nagy hivatást érzek. Azonban bár nem kötöm az ebet a' karóhoz, ha szükség lesz rám, szívesen megyek.

Katonáról jut eszembe. Csupa multság ezeket a' morva és silézita atyafiakat, 's nem különben a' német sógorokat látni. Ezelőtt az istenadtáknak kö-

römvágó ollót sem volt szabad kezökbe fogniok, 's most hogy felderült ez a nemzetőrös világ: van a' szegény kardnak melege! Negyven ötven éves német ember jön ide gyakran, hozzátartozóit látogatni; 's le nem tenné a' kardota' világ minden kincseért. Kardosan jön a' gőzösen és vaspályán; kardosan jár az utcán, és az erdei források közt; kardosan mász fel a' Nesselkoppéra; kardosan eszik, mosdik, borotválkozik; mikor imádkozik sem teszi le a' kardot, sőt nem hiszem hogy vele nem hál. Lehetetlen szánakozva nem nézni rájuk.

Priesnitz és néhány derék magyar fiúk után, legérdekesebb személy kit itt hagyok: Felix, polgártársam és barátom, különben fördőszolgám, 's azonkívül kiszolgált katona. Előre látom: hányszor vele álmodom még otthon is! tudom: hogy borzasztó vizes lepedőkkel fogja képe csendes álmaimat riasztgatni. Ő 18 esztendőig katonáskodott Magyarországon, 's mégis olly keveset hozott haza nyelvünkől, hogy alig tud többet valamivel, mint a' jelenleg itt mulató pár magyar gróf.

Lám, lám! ő sem az lett a' mire készült. Vért kellene ontania, és vizontásra kárhoztatá a' sors. 'S mi benne a' vérre emlékeztet, az csupán brra. Hanem hiszen úgy megyen az a' világon! Hány ember készül nálunk ügyvédségre, azonban hajhász; baromrovosságra 's regényíró; pinczérségre 's arszlán lesz belőle!

Freywaldau 's lakóiról még egypár szót.

Kivéven néhány tehetős embert, ellehet mondani: hogy az itt lakók Priesnitz után élnek; a' mesteremberek-, kereskedők-, gazdasszonyok-, fuvarosok-, tej és vaj áruló gazdáiban a' gyógyvendégek tartják a' lelkét. Meg is köszönik aztán szépen, mert a' drága pénzen csináltatott utakat és forrásokat elrontják és bepiskolják, 's az aljasságig drágások és huzóvonók. Minden csekélységnek három ára van itt; a' mesteremberek készítményei felette roszak és méregdrágák. A' bört nyúznák le a' gyógyvendégekről, ha lehetne. Így aztán nem csuda: ha 40—50 pengő forintból alig jön ki az ember havonként.

De a' táj, viz és levegő ellen nem lehet az embernek kifogása.

Még egyszer megnézem a' vidéket, az árnyas forrásokat és völgyeket, megnézem őket, — hogy azt mondjam nekik utóljára: Isten hozzátok!

TOMPA.

TÁBORI DALOK.

I.

Fel magyar! kún, talpra hajdú székel!
Merre a' harez villámlik tüzével,
Villámok közt forrjon össze lelkünk,
A' halált itt álom lesz ölelnünk.

Zaklatott nép jött rég' e' vidékre
Menhelyet kért Isten szent nevére,
'S a' magyar nép tüzhelyét megosztá
'S most a' kigyó életét kioltná.

Ezt a' földet nyolczszáz éve birjuk
Könyeink rá nyolczszáz éve sirjuk,
'S most szabad lett — most adjuk bitornak?
Emlegesd meg karját a' magyarnak!

A' magyar nép rég' alvó oroszán,
Vért belőle sok kigyó orozván,
'S most felébred, arra néz sokáig
Kit tiporjon el végső poráig?

II.

Nézd a' földet kedvében dobogni,
Száz mértföldről jó a' Székel honfi,
Föld dobogj! verj szive jó anyáknak —
Lelke jött meg győzelmes csatáinknak.

Merre menjünk? azt ne kérd, a' vészbe,
Legnagyobb vész legnagyobb tűzébe.
Hogy ha lesz nap melly, nevünk' kiirtja —
Fél világ dől mivelünk a' sirba.

III.

Hogy ha én az ég villáma volnék,
Minden menykőt Szent Tamásra szórnék,
'S rád, ki játszol népek életével,
Játszol a' nép örök Jstenével

Ha van Isten, van a' népnek atyja,
Lesz nap, egy az égő boszú napja,
Hol nem a' nép vére omlik egyért —
Egynek vére omlik milliókért.

JÁMBOR PÁL.

ADATOK KOLOZSVÁRI JELENÉBŐL.

Kolozsvár, aug. 28-án.

Nemes Coloswar városa hajdanában szász volt — ma fordult a' koczka és — lón pecsovics. Az unio kimondása előtt az ifjuság felragadta a' zászlót, 's eszközölt országgyűlést, az országgyűlésen feltétlen uniót. A' purgerek tátották a' szájokat, 's nézték — mi dolog ez?

Történik ezután vagy két hóval: egy szerencsétlen doctor felmegy Pestre, végig kocszik a hatvani utcán, Széchényit és Batthyányit meglátja az ablakban „Csókolom excljátok kezeit!” De azok nem veszik észre.

A' szerencsétlen dr. méltó boszorkodásában baloldalára fordul, egyenesen Kolozsvárra fut, 's a' tanácsház erkélyéről teletorokkal kiabálja „ti szegény, ti szerencsétlen polgárok meg vagytok a' feltétlen unióval csalva! Batthyányi, Széchényi ő nmgai ugyan rászedének! nem kaptok semmit! minden dicasteriumot elvisznek innen!”

E' leverő ujságra nézik a' nyárspolgárok, nincse-e jobb oldalakon kard, azt nem találva, nagy okosan tanácskozni ülnek.

„Most nincsen itt az átkozott fiatalság, most tehetünk a' mit tetszik, akár fel is fordítsuk az egész várost.”

„Legjobb lesz, ha a' szászokhoz állunk, protestálunk az unio ellen, meglátjuk, ha mi detrectáljuk, mi lesz belőle!”

„Inkább álljunk Ausztriához, tüzzük ki a' sárga-fekete zászlót.

„Én már összeszedtem 150 macskát, Pestre szállítom őket, a' miniszterek tiszteletére!”

„Én már meg is csináltam a' sárga-fekete zászlót.”

„Kitűzzük!” Kiálták az újságolvasó csizmadiák.

„Okosabbat gondoltam! mond egyike a' más ember zsírján hízott nyegőczoknak, küldjünk a' ministeriumhoz deputatiót, melly városunkba mulhatlanul dicasteriumot eszközöljön!”

„S mert nincs a' város pénztárában pénz, tegyünk egy jószágot zálogba!”

'S úgy lön. Kineveznek 12 éhen korázt, kiknek egyike becsületes ember létére is kénytelen volt e' nevetséges küldöttségbe részt venni.

Nagy nehezen öszvecsinálják a' pénzt, utnak indítják e' drótonjáró bábokat. Másnap a' honmaradtak veszik a' hírt, hogy a' dr. elámitá őket — mert Kolozsvárnak 9 dicasteriuma lesz. . . .

Piruljatok ti gyalázatos nyárspolgárok, ti más vérén hízó, ti önhaszonleső galád emberek!

Egy más adat.

Tegnap a' helybeli sorkatonaság a' Hofkrixkrax parancsa következtében — ördög tudja mikép kaphatá — az olasz diadalért — bár kevésbé korán — Te Deumot tartott! . . . hogy a' szabadság hősei ez év alkonya előtt ez ünnepély alacsony rendezői felett tartanának hason szertartást!

Jelen volt kormány-elnök Mikó erdélyi országgyűlési (†!) praeses, Kemény F. 's az egész helybeli sorkatonaság teljes gálában. A' másik két álliberalista is feltette fekete-sárga szalagról függő keresztjét.

Az olasz karmester és néhány olasz tiszt szemében könnyeket látánk . . . Szegények, pedig tán már e' nap meg volt a' koczka fordulva.

Megjelentek az önkénytesek közül is többen — karjokon gyász fátyollal. Jó fiuk! Köszönet nektek az elhunyt olaszok árvái nevében!

Városunk pecsovicsissimus főbirája nolle-velle ki akarta vinni, hogy nemzetörök is jelenjenek. De evvel most ez egyszer felsült — azonban ő még mindig főbiró.

M e p h i s t o p h e e s .

FEJEDELMI BOHÓSÁGOK.

Ötödik Kázmér, lengyel király, élvezé a' hölgyeket, a' nélkül hogy szerette volna őket.

Tudják-e önök — mondá egy nap udvaronczihoz — mért teszem én a' szerelem gyönyörít minden egyebeknek elejébe?

Mindegyik közülök ezt az által iparkodott megmagyarázni, hogy más meg más módon fejtegetni azt, mi a' szerelmi gyönyörökben ingerlő, elragadó, mámorító, és ittasító van.

„Egyik sem találta el” — felelé a' király — „én a' szerelem örömit azért becsülem minden egyebek felett, mert legrövidebbek.”

Ezen egyszerű nyilatkozat elég arra, hogy az embernek fogalma legyen ezen különcz jelleméről.

Egy Moui marquis nevű falusi nemes sok nevetségre szolgáltatott okot. — Ő szenvedélyesen szerette a' vadászatot, de minthogy nagy fájdalomra nem volt sem módja sem alkalma ezen vadászatdühének eleget tenni, azzal mulattatta magát, hogy egyetlen inasát szarvasnak öltöztette, és ezt üldöztette, míg lélekzete ki nem fogyott.

A' király megszánván ezen szegény inas-szarvast, a' marquist feljogosítá, hogy a' királyi erdőkben vadászhasson.

A' herczeg P e t i t e M a i s o n-jában igen kedveske ünnepélyeket rendeztetett.

Ezen Petite Maison ennek előtte La Sallière asszonyságé volt.

„Valljon nem szent helyek-e ezek,“ — kérdé egy szellemdus asszony — mellyeket hitetlenek keritettek hatalmukba?

Ezen kis szentegyházból mellynek hitvallása olly nagyon megváltozott, minapában reggel egy részeg csoportka jött ki, a' Luxemburgi marschal felett La Rue nevű jesuita által tartatott halotti beszédet meghallgatandó.

A' hallgatóság ezen vidám töredéke a' szent beszédnek több részeit tapsal fogadá, mintha színházban lett volna, sőt állítják, hogy a' herczeg társalgóinak egyike egyszer-kétszer még „da capo“-t is kiáltott legyen.

FORRADALOM.

Haloványul a' gyáva szavamra . . . . dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

Szomorúk az idők, a' napok feketék,
Oda hagytak atyáid, o nemzet, o nép!

Csak azért szakítád le bilincseidet,
Hogy újabb nehezebb vas övezze kezed.

Födi még beteg arczod az egykori por,
'S ime sorsod ujonnan a' porba tipor.

Nem a' sors, nem a' sors, de saját fiaid
Akaratja, mi ujra lealacsonyít.

Ez a' vétek a' milly czudar és iszonyú,
Iszonyúbb legyen érte az égi boszú!

Lealázod-e, oh haza, szent fejedet?
Piszok ülje a' hír koszorúja helyett?

Mielőtt az erőszak igába fogat,
Kaszabold le, hazám, nyakadat te magad,

Tegye lánczra a' zsarnok a' holttetemet.
Diadalma legyen temetői menet.

Hol élásnak, a' domb neki trónja legyen,
'S gyakoroljon erőt siri férgeiden!

De te, oh haza, nem hagyod el magadat,
Haragod tüze arczaidon kigyuladt.

Kezed ott van a' kardon, a' markolaton . . .
 Ki fog élni, ha nem te, dicsőn szabadon ?

Szaporán ide, kedvesem, ajkaidat,
 'S te fiú szaporán ide a' poharat !

Mire elfogy a' bor, mire csattan a' csók,
 Jeladásra emelhetik a' lobogót.

Haloványul a' gyáva szavamra . . . . . dalom
 Viharodnak előjele, forradalom !

PETŐFI SÁNDOR.

CHARIVARI.

„Extra Hungariam non est vita,
 Si est vita, non est ita.“

Ez ugyan vers, de nem igaz. Akkoriban készülhetett, mikor még nem tudták, hogy a' föld gömbölyű; mikor még a' nap a' diófánál fölkel, 's a' kan-
 kalikos kútnál lement, 's ott volt a' világ vége, honnét az obsitos leköpött a'
 semmibe; mikor még a' táblabíró fiúknak így tanították a' geographiát: a' ki
 észak felé van, az mind német, a' ki dél felé van, mind török, a' hol hegy
 van, ott van Tótország, a' merre tenger van, ott lakik az anglus.

Mind ezeknek a' nemzeteknek pedig nincsen mit enni. Koplalhatnak a'
 mennyi beléjük fér, nem ismerik a' szalonát és füstölt kolbászt, fáznak az isten
 igazában, mert déczbundának hírére sem ismerik.

Mikor a' táblabíró fiú aztán még nagyobbra nőtt, akkor megtanulta, hogy
 olyan gazdag ország nincs több, mint Magyarország, egész Európában ennyi
 meg ennyi mázsa arany terem, mellynek két harmadrésze Magyarországra esik,
 látott is belőle egy darabot; mikor a' personalistól diploma helyett visszakapta.
 (Ismerik azt a' malheur, a' kik valaha jurátusok voltak.)

Hogy Magyarországnak alkotmánya is van, melly nélkül más idegen nem-
 zetek szűkölködnek, hogy Magyarország nyakik uszik a' szabadságban, hogy
 a' magyar hölgyek legszebbek, és a' magyar úrfiak legvitézesebbek az egész világon.

'S ha aztán akadt olyan elvetemült, a' ki meg merete mondani, hogy mind
 ezen szép hit merő illúzió, (azon egyet kivéve. hogy a' magyar hölgyek leg-
 szebbek a' világon), hogy más nemzeteknek sok mindenük vagyon, a' mi nekünk
 nincsen, a' mink van pedig — jobb volna — ne lenne, annak a' számára aztán
 kész volt a' statárium, az gőgös, az büszke, az saját szülőtte földét megvető
 volt, járták a' proverbiumok a' madarokról és fészkekről 'stb. 'stb.

Ezen optimismus volt a' legveszedelmesebb tan nemzetünk jóllétére nézve.

Ezt nem a' becsületes emberek találták fel, 's nem okos emberek számára
 találták fel, 's mai napig sínesen kiirtva közülünk, 's vagy előbb vagy utóbb ez
 lesz nemzeti hajótörésünk sziklája.

Ha kilenczvenkilencz proféta harsogva fogja kürtölni, készüljete, mert
 hazátok veszni indult, nyúljatok fegyverhez, adjátok fiaitokat katonáknak, ad-
 jatok pénzt, tanuljatok hadakozni, legyetek bátrak, 's egyetlenegy mondaná
 alugyatok, se baj, jó az isten meg a' császár, vigyáznak ők rátok, végső eset-
 ben ott a' pragmatica sanctió, hát azt a' kilenczvenkilenczvet hazug gazemberek-
 nek fogjuk nevezni, nem hiszünk nekik.

Próbáljátok csak az alföldi emberrel elhitetni : hogy jön a' rácz, azt fogja rá mondani, hogy azt ő csak a' sipkájával leborítja.

Próbáljátok a' kunokkal, hajdukkal elhitetni, hogy bizony bátor legények azok a' ráczok is, hogy egy nap alatt sánczot hánynak maguk előtt, hogy igen jól lönek 's esőt és zivatart és napszúrást ki tudnak állani, ti se legyetek hát lusták, hanem keljeteek föl, mert az ellenséget nem győzi le megvetés; meg sem merem mondani, hogy mit kapnátok érte.

Mit tettünk a' legveszélyesebb időkben?

Mindig kibeszéltük, mit tenni akartunk.

'S soha sem tettük azt, a' mit kibeszéltünk.

Ez aztán nem vers, hanem igaz.

Ha még e' philosophiának soká lesz kelete, megérjük, mitől isten és saját jóvoltunk örizzen bennünket : hogy

Intra Hungariam non est vita.

* * Azt beszélük, hogy Majlandot Radeckzyvel együtt — levegőbe vetették.

No ha ez igaz, akkor azok, kik az olaszthoni győzelmekért Te Deum laudamust tartottak, nem fognak-e most Te Deum vituperamust tartani?

* * A' ráczokon ismét két győzelmet vettünk; önkényteseink Perlasznál szuronyyal foglalták el az ágyukat, minden tüzért leöltek. Számtalan a' holt és sebesült.

Tehát három hét mulva csakugyan igaz lett, mit lapjaink már azelőtt fennyen trombitáltak, a' perlaszi diadal.

* * Bécsbe deputatio ment — tisztelegni, és még valami egyébért.

Pesten készülnek az osztrákok elfogadásához — illuminációkkal, új ruhákkal — és még valami egyébbel.

Váczon tizenötezer főből álló rendes honvéd tábor van — alkalmasint hadigyakorlatok végett.

Látni imitt amott szürke ruhás, veres galléros honvédeket is, — egynehány ezeret. Csupa tisztelkedés végett.

Minden igen nyugodt, és kész a' komolyan közelgő — lakodalomra.

* * A' bécsi deputatio tagjai sorshuzás útján választottak.

Legelsőnek jött ki Bernát Zsigmond neve.

De már lehozzák a' királyt!

* * Szécsényiről az a' hír volt, mintha valami baja volna.

Kisült, hogy nem igaz. Állapotában semmi változás nem történt.

* * A' táborból 7 barátunktól több rendbeli híreket kaptunk, mellyek mind azt bizonyítják, hogy egy némelly nemzetőreink magok jobban rabolnak, mint a' ráczok.

Megbocsát barátom, ha e' híreket most nem közlöm. Ez mindig úgy volt, 's néhány roszabblelkű vétkének kiczégrézésével nem akarom a' jobbblelkűek selegét megbélyegezni.

* * Egy becsületes katonatiszt, meglátva : hogy szállása helyén átvonuló honvédeink roszul vannak öltözve, számukra a' császár pénzéből rögtön elegendő mundért és bakkancsot varratott.

Ezt megtudták többi tisztársai, kiket, fájdalom, hogy nem illethetnek hasonlatos epithetonnal, 's rögtön folyamodtak a' Hofkrixxkraxhoz : hogy ők ezen emberrel nem akarnak egy ezredben szolgálni.

Azon könnyű segítni : tessék kilépni az ezredből.

* * Az áruló Ottingert a' würtemberger huszárok szökni kényszeríték miután előbb saját katonái szeme láttára arczul pökdösték.

Hát a' kötél mire való?

Csak egy ujnaira a' földtül, azután nem fog hazát árulni többet.

* * Nálunk nagyon divatba kezdenek jöni a' párbajok.

Engem, ha kihírna valaki, én azt felelném neki :

Menjünk a' táborba.

Ott van ellenség elég, löjünk ezekre.

Addig visszajönnünk nem szabad, míg mindegyikünk személyesen két ráczot meg nem öl, vagy egyikünk el nem esik.

Ez regényesebb is volna, férfiasabb is volna, 's többet is használna, mint divatos beretváló párbajaink.

Nemzeti színház.

* * September 2.

Miracula Miraculorum!

Mit jelentsen ez a' karaván?

Az utcasarkokon mindenfelé magyar parlamenti discussiókba elegyedett a' közönség.

Ö k l ö z ö d n e k .

Mindenki feszült kebellet, 's meredt szemekkel olvassa a' magyar színlapot.

Valami nagyszerű mutatvány lehet készülöben.

Talán a' D o b l h o f m i n i s t e r i u m a rándult le hozzánk vendégszerepelni, 's Hamletnek 'l e n n i v a g y n e m l e n n i' monológját szavalja el **kar**kiséréttel.

Vagy a' c a m a r i l l a furulya accompagnement-je mellett, Jelasich a' d i k i c z á t tánczolandja?

Vagy plane t ó t e l ő a d á s lesz nemzeti színpadunkon?

Igen! rettenetes!!

Ez utóbbi fog félig meddig megtörténni.

A' színlap nagy betűkkel vasárnapra B a r t h á n é második fölléptét hirdeti.

K e t t ő s ü n n e p vár reád Európa!

Jelenben a' legnagyobb e s e m é n y e k vonulnak át a' világ színpadán bejelentetlenül.

Trónok inognak meg, és népek alakulnak át, nem sejtve senkitől.

Csak egy e s e m é n y van, minek előre tudásával boldogít bennünket a' végezet.

És ez Bartháné föllépte.

Álmatlanul huztuk keresztül az éjszakát, várva várván a' holnapi nap magasztos kéjeit.

És elérkezett az, dicső pompájában.

A' bájaknak egy új világa tűnt föl halandó szemeink előtt.

Ő kilépett, ő beszélt, ő énekelt!

Háromszorosan boldog lehetél volna ez estén, ó Túrócz, Liptó, Trencsin! te érthetted is volna őt.

Mi nem értettük.

De füleink, énekétől még mindig égi kéjben rángatódnak.

És most álljatok elő ti jégkeblű bírálók, ti szívtelen recensensek, ti fitymáló újságírók, — próbáljatok kétségbe vonni e' mennyei hölgynek játékát, művészetét, kellemét, hangjának olvasztó trilláit. Álljatok elő.

És É n ' s E r d é l y i egyetlen szóval desavouirozunk, convincálunk, deponálunk és demontirozunk titeket.

Ah — ö s z é p! *) . . .

* * September 3. 'Ezred leánya' opera.

A' nagy napok egymást követik.

Hosszu idők zajlottak le a' feledés tengerébe, . . . új generációk léptek a' régiek nyomába, — státusformák változtak, . . . hol hajdan az Ostrogothok, Scythák és Gepidák laktak, ott most mi magyarok uralkodunk, — öröktartóságra számított pyramisok, várak omlottak alá, — ősök hosszú sorai alusszák örök almukat, — Caesar és Napoleon nincsenek többé, milliók költöztek Abrahám kebelébe, . . . takarván őket a' mulandóság sötét fátyla.

Vár e' ezekre még föltámadás? —

Óh igen, én hiszek a' halhatatlanságban.

Ime V i r á n y i J a n k a, kire talán már nagyapánk sem emlékezik, daczolt az idők vas fogával, mérhetlen idők után újra föltámadott, — mint fénylő üstökös, mely minden évtizedben egyszer merül föl — az emberiség i j e s z . . . boldogítására!

Légy üdvözölve d r á g a kincs, a' viszonzítás édes örömével.

Omolj forrón dobogó kebleinkre, boldogíts bennünket r i t k a énekeddel.

Ugy is tudom talán csak u n o k á i n k részesülnek ismét látásodban.

Te vagy az „ezred (év) leánya!“

Die Jahre tauchen auf und nieder,

Wir sehen dich Liebste nimmer wieder!

Szerkesztő!

Olvasta ön az új testamentomot? — ismeri-e a' geczemane hegy történetét, és a' keserű poharat.

Ha igen, úgy megérti mit teszen az, ha mondom, hogy ez estén k r i s z t u s i m u l a t s á g u n k v o l t.

Virányi Janka is énekelt, Bognár is énekelt, külön is énekeltek, együtt is énekeltek — — —

Bocsásson meg ön, hogy itt megszakítom soraimat — a' visszaemlékezés szent kegyelelete letéteti velem tollamat.

Nekem ennyi elég volt, legyen önnek is elég.

A' többi előadásokról ez alkalommal nem írhatok.

Ágyamát őrizem.

Iszonyú fülszaggyatásokban szenvedek.

Sajnáljon ön.

B . . . . .

Első és utósó fölszólalásom egy igen piszkos dologban.

Jókai Mór szerkesztőtársam az Életképek előbbi számában egy nyilatkozatot bocsátott ki ellenem Vörösmartinhoz írt versemet illetőleg, 's tette ezt hírem és tudtom nélkül. Ha én e' nyilatkozat indokát nyilvánosságra hoznám, a' közönség azonnal tudni fogná, mit tartson Jókai felől? mert annak indoka

*) Csak v o l t.

**) Hát ismerte ön?

A' betűszedő. **)

B . . . . .

minden inkább a' világon, mint Vörösmarti iránti tisztelete . . . de én nem hozom napfényre azon indokot, mert nem elvem magánügyeket közrebocsátani, nem akarok olly fegyverrel vívni, mellynek egyik vége legyőzné ugyan ellene-met, de a' másik vége engemet beszennyezne. Elhagyom tehát a' nyilatkozat indokát, csak a' nyilatkozatra magára teszem meg észrevételeimet. Scandalosus dolog, két szerkesztőnek a' magok lapjában egymás ellen sikra kelni, de ő dobta le a' keztyűt, 's én morális kötelességemnek tartom azt fölvenni; van azon nyilatkozatban öt impertinentia, mit nem hagyhatok szó nélkül.

1-ső i m p e r t i n e n t i a. Azt mondja Jókai: „nem ismerem el, hogy költőnek joga legyen költő társa felett ítéletet hozni,“ 's épen azon cikkében, mellyben ezt mondja, megítél ő és pellengérré állit engemet. Vagy ez csak hol-mi Petőfféle kicsinységeknek nem szabad, de a' Jókaiféle nagyságok kivételei e' szabálynak?

2-dik i m p e r t i n e n t i a. Azt mondja: „bár én is szeretem a' ma-gam elveit, de azért a' más elveit is tiszteletben tartom“ 'stb., 's ugyanekkor az én elveimért amugy hübelebalázs módjára nekem esik.

3-dik i m p e r t i n e n t i a. Azt mondja: bárha Petőfi elfeledkezhetik is azon háláról, mivel Vörösmartinak tartozik, én nem feledkezhetem el arról, mivel én tartozom neki. Tehát Jókai hálátlansággal vádol engemet, 's ugyan-ekkor, engemet vádolván, ellenem kezét emelvén, a' legezudarabb hálátlanságba esik. Én nem tudom, mennyi hálával tartozik Vörösmartinak, de azt tudom, hogy a' mennyivel tartozik Vörösmartinak Jókai, tíz annyival tartozik én ne-kem, ha egyébert nem, már csak azért a' több mint baráti, több mint testvéri, több mint atyai szeretetért is, mellyet rá hosszú éveken át pazaroltam. Talán emlékszik a' közönség egy költeményemre, mellyet Jókaihoz irtam néhány év előtt. E' költeményre többi barátim azt mondták: „te Jókait szereted legjobban? te ő benne bízol egyedül? majd meglátod, Jókai fog legjobban megcsalni, Jókai lesz leghálátlanabb irántad.“ Én kinevettem őket, sőt megharagudtam rájuk, pedig im a' következés mutatja, hogy igazok volt!

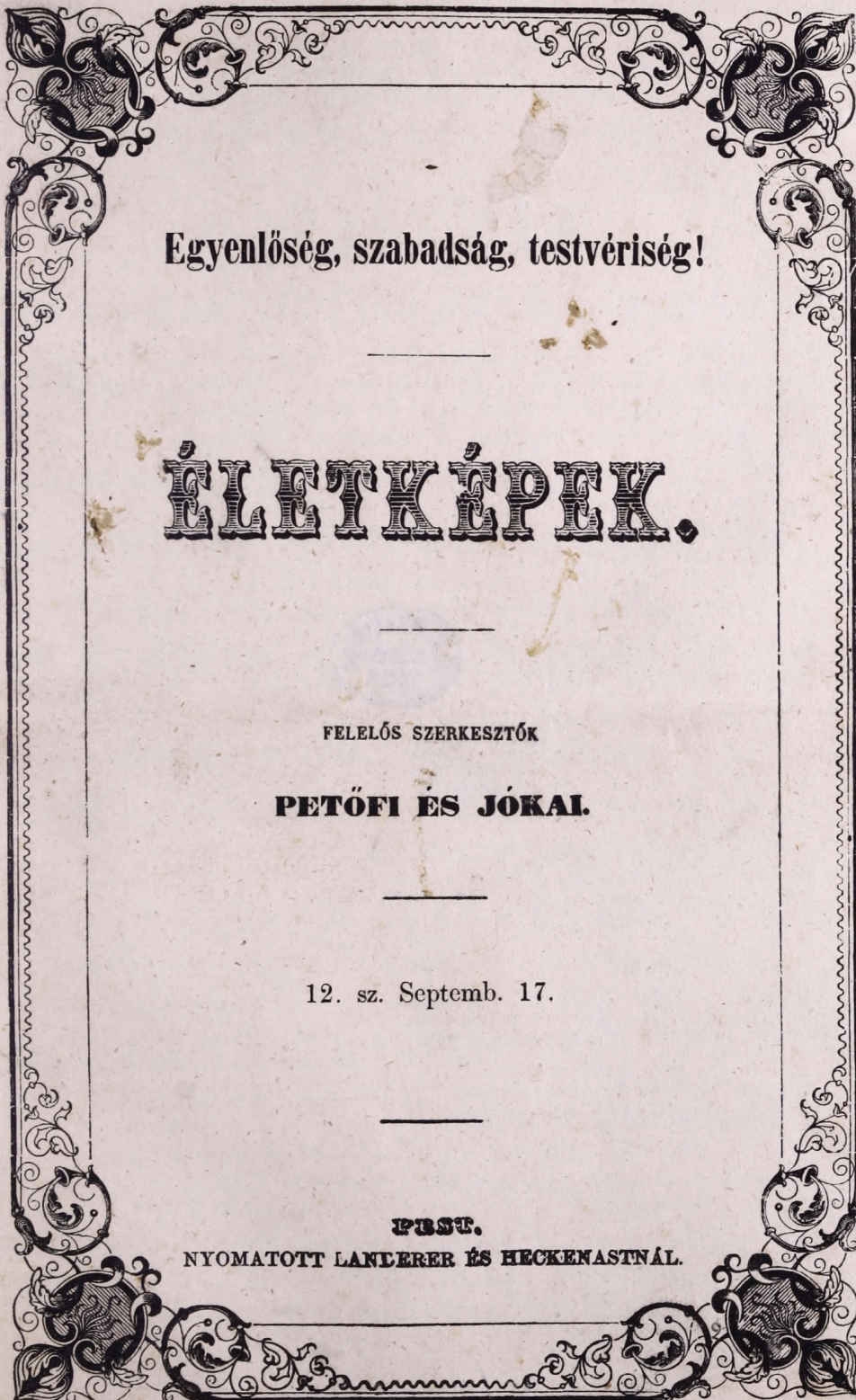
4-dik i m p e r t i n e n t i a. Azt mondja: „nem ismerem el lapunk elvei közé tartozandónak azt, hogy valakit kihallgatás nélkül elítéljünk“ 'stb. Hát állítottam én azt, hogy azon elvek lapunk elvei? nem a' magam elveiről beszéltem én ott? és végre kihallgatás nélkül ítéltam én? tagadom, mert mi-előtt kiadtam versemet, igen hosszan beszéltem e' felől Vörösmartival a' nélkül, hogy capacitálni tudott volna. De ha mingyárt nem beszéltem volna is vele, tény volt előttem, mellyből ítélfeltem és ítéltam.

5-dik é s l e g n a g y o b b i m p e r t i n e n t i a: hogy Jókai az egész nyilatkozatban olly fennhangon, olly categorice, olly leczkértetőleg be-szél velem, mintha praeceptorom, mintha mesterem, mintha gazdám volna. Az imént vádol engemet feledékenységgel, 's ő felejtí el, hogy ő az én tanítvá-nyom, az én kis öcsém volt, hogy ő az én szárnyaím alatt nőtt fel. Egyébiránt jól teszi, hogy elfelejtí; 's felejtsem el még sok más, kívánom az ő javára, kü-lönbben sok lelkiifurdolást fog szenvedni az életben. —

Jókainak ama nyilatkozata után kettőt kelle tennem: kiadni ezen ellen-nyilatkozatot 's kiadóinknál fölmondani a' szerkeztést. Megtevé-m mind a' ket-tőt, 's így be van a' dolog fejezve. Szerződésünk ezen év végeig tart; ez év utósó napján megszünöm az Életképek szerkesztő- és dolgozótársa lenni.

PETŐFI SÁNDOR.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

12. sz. Septemb. 17.

PBST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Psychologische, sprachliche, literarische

ÉLETKÉP.

ÉLETKÉP ÉS JÓKAI

1884. évi kiadás

1884.

NYOMATOTT A KÖNYV-ÉRTÉKESÍTŐ ÉS NYOMDASZATI

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utcza 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

MEZET NAP TÁR,

gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

Heckenast Gusztáv

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt. pgó pénzben.

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

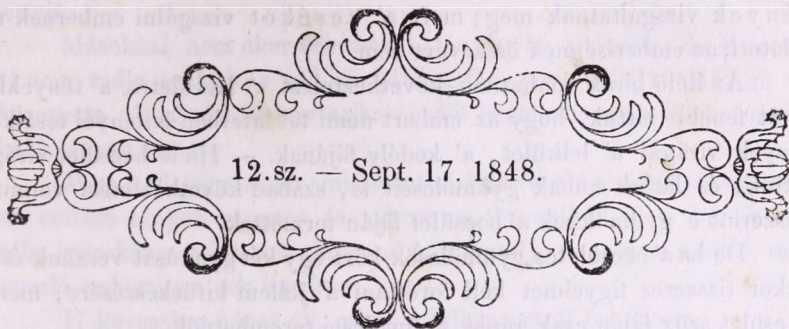
Történeti balladák-, legendák's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft 20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-kepe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vácz-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

IRÁNYRAJZOK.

Az ember és tényei.

Minden ember élete önmagában van bevégezve.

De e' bevégzés csak olyan, mint az egyes láncszemé.

Önmagában egészet képez, de azért szoros egybefüggésben áll az emberiség hosszú életlánczának többi szemeivel.

Az ember szabad akaratától függ úgy végezni be az élet láncszemét, hogy ez teljes egészet képezzen a' maga helyén.

'S minél tökéletesebben viszi ezt véghez, annál több érdeme van az emberiségre nézve.

A' világtörténet az emberiség életlánczának vizsgálatával foglalkozik.

Megszemlél minden láncszemet, megnézi annak erősségét, tartóságát, értékét.

És e' szerint bírálja az emberi tényeket.

Mert az emberiség véghetetlen magas czéljainak elérésére milliók és milliárdok tényereje, közremunkálása szükséges.

'S e' magas czél elérésére egyes emberek élete csak eszköz, csak pillanatig közremunkáló.

Az életfolyam viharzik 's benne egyes habok élete igen rövid; de azért mindenki teljesítette kötelességét, ha e' pillanat alatt előre törekedett.

Az ember életének csak eredménye az emberiségé.

Egy francia író azt mondá, miszerint „az embert csak az ő tényei teszik.”

Az egész emberiségre nézve ez tagadhatlan.

Egyesek életét csak annyira becsülheti a' világ, mennyire ezek tényeikkel az emberiség ügyét — habár parányi körben is — előmozdíták.

A' jövő kor tehát egyes emberek felől csak azoknak tényeiből ítélhet; mert ezek az emberiség tulajdonai, ezek vannak ítélőszéke elébe terjesztve.

Az ítélőszék fogalma minden értelmezés nélkül kifejezi, hogy itt a' tények vizsgálatnak meg; mert a' veséket vizsgálni embernek nem adatott, az emberiségnek összevéve sem.

Az ítélő bírák vonhatnak következtetést a' lelkületre a' tényekből; mert fenebb láttuk, hogy az embert némi tekintetben öntényei teszik. A' tények virágai a' lelkület, a' kedély fájának. — Ha a' becsület virágait látjuk, és látjuk annak gyümölcseit is, szabad következtetést vonnunk, miszerint e' gyümölcsök a' becsület fáján termettek.

De ha a' becsületes gyümölcsök közt egy két gyanúsat veszünk észre, akkor tizszeres figyelmet kell fordítani a' jellem kifürkészésére; mert a' becsület szűz fáján csak annak gyümölcsei teremhetnek.

A' jellemek árnyékait a' tényekből vizsgálni a' történetíró lélektani tapintatához tartozik.

Azonban az emberiség főbírószéke csak az emberi tényeket vizsgálja, nem pedig azoknak indokát. És nem is szükség azt vizsgálnia; mert ennek megítélésére van egy másik ítélőszék.

A' lelkiismeret!

Ennek törvényszéke csalhatatlan.

Kicsiny, de szigorú bírószéke az emberi kebelben van. Maga vádol, maga ítél, és önmaga hajtja végre az ítéletet is: de azért soha nem hibáz; mert csalhatatlan.

Ez a' tények kútfejének, indokának bírálatára van rendelve, azért folyvást örködik a' kebelben, hol a' tények, szándékok, feltételek fogamzanak, 's vizsgálja azoknak erkölcsi indokát.

A' zsarnok magányba vonul, 's tervet készít, mint fogja megbuktatni a' népet maga a' nép által, mint fogja magát a' tömeg előtt a' legesalárdabb képmutató alakjában előtüntetni, 's szálnalmat, részvétet mutatand a' milliók nyomora iránt, holott ő maga akarja őket illy örök szenvedésre kárhoztatni, hogy pusztá gépek legyenek embertelen kezeiben.

És a' tervet elkészíti.

Rá a' gyanúnak csak árnya sem fog eshetni.

A' terv kigondoltakor ördögül felkaczag, 's körül néz az elzárt teremben, vajon nem hallotta-e meg valaki a' kacaját, 's ezen egy hang el nem árulta-e?

Senki nem hallá őt. Nincs mit aggódnia.

De e' pillanatban néma szavakat hall kebelében, az igazságos lelkiismeret éles szemrehányásait.

Igyekszik e' vádszavakat meg nem érteni. Figyelmét más tárgyakra csavarja.

De a' kebel óriása nem hagyja őt nyugodni.

Igyekszik szórakozottságot keresni a' tömegben, a' külvilágban; de a' lelkiismeret mardosni kezdi őt, fellázítja ellene a' kebel minden szebb érzelmeit. E' belféreg szünet nélkül rágdossa az életfáját, 's a' zsarnok életnapjait lassú, de kínos gyötrelmeivel keseríti meg.

Halaványulni, fogyni látjuk a' gonosztevőt, az emberek elől ma-

gányba vonul; mert retteg, hogy a' világ kiolvassa szemeiből gonosz tetteit.

Másokkal nem akar érintkezni, magányba zárkozik, de e' szobából ki nem tudja csukni az üldöző hóhért. Tengerre száll a' dúlongó vihar közepette, 's a' töredékesen sajkán ismét ketten vannak: ő, és a' mardosó lelkiismeret.

Meg kell jegyezmem, miszerint a' bűn fogalma előttem sajátos és az emberi tények roppant és változatos tömegéből én a' bűnök névsorába igen keveset iktatok. Mert a' bűn eszméje is nagyon relativ, mint a' gyarló ember igen sok fogalma.

E' kevesekre nézve áll, mit a' lelkiismeretről beszéltem.

Az emberi bűnöket tehát maga a' lelkiismeret rosszalja, 's ezek miatt üldözője lesz az embernek, győzője a' kebelnek, gyökérrágó férge az életnek.

Valamint az emberi élet egyes láncszemként önmagában el van végezve: úgy az emberi kebelben be van végezve az életfeletti ítélet is.

A' lelkiismeret teszi mennyországgá, vagy pokollá az életet. Ebben van a' jó tények jutalma, és a' bűnök büntetése.

Az ember letűnik az élet színpadáról, de tettei fenmaradnak, mert ezeknek eredménye az emberiség örök sajátja.

'S az ember ezt tudja, ezt tudnia kell.

Kik ezt nem értik, vagy nem hiszik, azok nem tudják, nem ismerik az emberiség végcélját.

'S kik ezt nem ismerik, azoknak élte el van veszve az emberiségre nézve.

Azok mindennapi kosztosai a' természetnek minden magasabb cél 's törekvés nélkül.

Sorsuk épen nem irigylendő.

Felmerülnek az élet folyamán, 's nyomtalanul ismét elenyésznek.

Sorsuk: a' jelentől közöny: az utókortól feledés.

Összevéve: közönyös feledés.

Nem irigylendő sors!

De kik az emberiség magasabb rendeltetését tudják, értik, felfogják: azok tényeiket egy magasabb célra fogják irányozni, 's életök nem öntudatlan növényéleti tengődés, hanem őszinte törekvés és határozott elszántság küzdelmeiből, fáradaimaiból, tényeiből fog állani.

Még jelenleg csak egyesek keble dobog az egész emberiségért, de meg fog jöni az idő, midőn az öntudatlan milliárdok is felfogandják a' magasabb célt, 's nem leendenek az ösztönök állatai, sem a' körülmények vagy éghajlat rabszolgái.

Az öntudatos ember magában a' lelkiismeret nyugalmában föltalálja tettei jutalmát; de a' lelkiismeret az étellel együtt eltűnik, mert nincs többé mi felett ellenőrködnié. . . .

És a' tények holtunk után is fenmaradnak.

Az ember ezt tudja.

'S ismét több van egy erkölcsi rúgóval, mi az embert erényre buzdítja.

Tudja, hogy a' gonosz tettekért nemcsak éltében szenved a' lelkiismeret mardosásait, hanem még elhunytá után is megfogja róni az emberiség, a' közvélemény, a' világtörténet szigorú ítélőszéke . . . *).

A' jók pedig az utókor hálás emlékében fognak élni.

Ezen eszmék tudata nagy hatással van az emberi kebelre.

Az embert, kivált mostani helyzetében, nem kell angyalnak tekinteni, melly azért tesz jót, mert gonoszat tenni nem képes.

Az ember szabadon választhat, 's e' választás határozza meg az erényt és bűnt.

És az egyéni jellemet különböztessük meg a' tényektől.

Önmagában véve lehet a' jellemnek árnyéka, de azért tényei teljes összhangzatban állhatnak az emberiség ügyével.

Például a' szellemi önérdkek: a' dicsvágy, a' hirszomj a' cselekvény titkos rugói lehetnek, de azért e' tény jótékonyan hathat az emberiségre.

A' szellemi önérdék bizonyos fokig nincs kárára az emberiségnek; sőt a' történetkönyv tanúsága szerint nagy tettek, 's óriási erények kútforrása szokott lenni.

Míg az emberi társaságban erényre van szükség, addig ne akarjuk meggyilkolni a' szép tények ártatlan anyját — a' dicsvágyat.

Hitem szerint megjövend az idő, midőn az emberiség ügyének oltáránál erényre nem leszen szükség.

Az erény, mint a' bűn, az államszerkezet hibáinak mérlege.

Most az erény jóltevője, védője az emberiségnek: egykor a' világnak nem lesz jóltevőkre szüksége.

A' polgári jog és kötelesség mindent magában foglaland. Alkalmazzatok e' két világeszmét az emberiségre és az erényt nyugalmazni lehet eddigi szolgálataért.

Az emberiség többé rá szorúlni nem fog.

A' jog és kötelesség eszméje minden harmadikat kizár.

Bűnről és erényről úgy fognak beszélni az emberek, mint mi jelenleg a' hajdankor titokteljes mythoszáról, mellyben a' valót a' regétől alig tudjuk megkülönböztetni. — 'S a' mit jósolok, azt remélnünk kell, annak reményére az ész kívánata jogosít fel bennünket. Keblünkben kiolthatlan boldogságvágyat érezünk. E' vágyat a' természet oltá keblünkbe, hogy záloga legyen egy paradicsomi jövőnek. — A' szív vágy, az ész utat mutat: az erőnek akarni kell, 's a' világszellem újjá fog születni.

A' m y s t i c u s .

A' mysticismus megboldogult századaiban sokan nagy dicsőségnak tarták úgy beszélni, hogy meg ne értessenek.

Ezek tudományos érthetlenségek által akartak magok körül némi ködös fellegnymbust teremteni.

*) Die Weltgeschichte ist das Weltgericht. Így szól Schiller, a' „Resignatio“ koszorús írója.

Vannak jelenleg is egyes tanítványai a' középkori mysticismusnak.

Ezek szeretnék még egyszer visszaidézni a' lélekvaktság ama sötét korszakát, midőn egy mysticus ábrándos szavaira milliók figyelmeztek, 's a' tekintélyes hangnak vakon engedelmeskedének.

Ezek olyanok e' században, mint bagoly a' madarak közt.

A' bagoly csak éjjel ur, csak a' sötétben hatalmaskodhatik.

'S azért szeretné fentartani örökkéig a' fekete éjét, hogy a' sötétség korlátlan ura lehessen.

A' mai mysticusok baglyai az emberiségnek.

De a' bagoly nem képes megakadályozni a' korán földerülését: hiába törekszik a' nap fölkelését gátolni.

Hiába huhog vészjósoló hangján.

Hiába fenyegeti halállal és dögvésszel a' világot.

Egynémellyik közülök azt hiszi, miszerint vészjósoló szavaival már elijeszte a' napot, 's az nem fog merni föllépni a' láthatárra.

És kába önhittségében kiül a' faágra, vagy ragadozva csapong szét a' levegőben.

Azonban lelkének egész teljes bámulatára, minden ijesztgetései, vészjósolásai daczára is följő a' nap, 's a' világra széthinti jótékony sugarait.

A' bagoly azon veszi magát észre, hogy a' napsugarak az ő sötét tollaira is rásütöttek, 's e' jelenettől „borsószik a' háta.“

Ugyanazért jónak tartja tudományos komolysággal visszavonulni az ő sötét faodvába.

'S többé huhogni nem mer.

'S mert ez így van, azért én e' században egy két mysticustól nem féltém az emberiség ügyét.

De jó lesz röviden elmondanom, hogyan gondolkodom felőlök; mert erős hitem szerint a' történetírónak erkölcsi kötelessége a' világnak tudtára adni nemcsak a' történet dolgokat, mellyeket tud, hanem a' szellemi eredményt is, mellyre az események tanulása, az emberi élet hosszas vizsgálata által jutott.

E' fürkészetet nem mindenki teheti; mert nem mindenki ereszkedhetik le a' mult idők mély aknájába, hogy annak minden rejtékösvényeit megvizsgálhassa.

A' ki tehát ezt vizsgálta, erkölcsi kötelessége elmondani tapasztalata szellemi eredményét is a' világ színe előtt.

A' történettudomány tanulása hosszas küzdelem: valóságos szellemi háború önmagunk és a' régi történetírók között.

A' küzdelem csatái megszűnnek, a' szellemháború elhangzik, 's ki a' csatát megnyeré, az a' történetírás egyik új bajnoka.

A' mult századok balvéleményeit, előítéleteit, hibáit, tévedéseit bűneit mind megvizsgálni, 's mindezt megfontolni az igazság mérlegén: ez a' történetíró egyik földadata.

De ezt csak úgy teljeshetheti, ha mind e' hibákat ismeri, tudja, felfogja.

Csak ekkor lebeghet némi szellemi könnyűséggel a' tények fölött, ekkor ítélhet minden nehézség nélkül; mert a' sok századok változatos tényeit mind egy ősforráshoz vezérli vissza, az erkölcsiség ősforrásához, 's elvekkel bir, melyeknek rájárára rá tudja illeszteni az eseményeket.

'S e' képességet csak a' történettan komoly tanulásában lehet legbiztosabban megszerezni.

Ez a' zsákmány, melyet az eszmeküzdelmek csatáiból hosszas viadal után magunkkal viszünk.

Ez a' mi sajátunk.

A' csaták vészei elhangzanak, de az eredmény, a' zsákmány megmarad.

'S véleményem szerint ekkép gyakorlati alkalmazása emeli az eseményhalmazt a' történetirási méltóságra.

Ezen okadatoló kitérés után térjünk a' mai mysticusra.

Én e' ritka madarakat nem tartom többé veszélyeseknek az emberiségre nézve; mert a' vak tekintélyek kora lejárt: én csak úgy tekintem őket, mint eleven történeti adatokat, kikről a' történetíró az elhunytakra vonhat következményt.

A' vár romjai nem azért érdemelnek figyelmet; mintha önmagukban nagy belértékkel bírnának — mert kőrakást és földhalmazt akárhol eleget láthatunk — de azért érdekesek ezen omladványok; mert ezeknek lélektelen ajkairól a' mult századok beszéde hangzik felénk.

E' vár nem a' mi építményünk, hanem egy elzajlott század munkája, 's hozzánk csak esetlegesen jutott, hogy e' kődarabokból fogjuk fel a' multkor szellemét.

Illyen e' században a' mysticus.

Az emberiség millióinak okulása végett egyesek gyakran áldozatul esnek.

China a' világ őskorszaka óta fenáll, hogy megmutassa az emberiségnek, miszerint egyes nemzeteket örök mozdulatlanságban is lehet tartani a' zsarnokság pálczája alatt, ha a' nép föl nincs világosodva.

China élő történeti adat az emberiségre nézve, 's rettentő példaul áll a' nemzetek előtt, hogy azokat örök éberségre figyelmeztesse.

Illyen élő történeti adatnak tartom én a' mysticust, ki e' században él.

'S ha e' század mysticusainak modorát, 's gonosan ügyes tapintatát megvizsgáljuk, felfogható leszen előttünk, miként vihhattak ezek a' sötét századokban maguknak olly tekintélyt, miként lettek parancsnokká a' tömeg felett, miként lőnek urai a' milliók lelkiismeretének.

A' mysticus fellegnimbuszszal igyekszik magát körül venni. A' bámuló tudatlan tömeg szilaj képzelete tért talált az illy titokteljes felleghomályaiban az ábrándos csapongásra.

A' mysticusok egész hatalma a' külső ámitáson alapult.

A' lélekidéző azt mondja, hogy egyik ősünk szellemét fogja felidézni.

A' balga hiszékenyt félhomályos terembe vezet.

Az ablakokat bezárja.

A' függönyt leereszti.

Gyéren világító mécset hoz elő.

A' hiszékeny képzelete e' jelenetek által felriasztatik.

A' lélekidézö érthetlen hangokat beszél.

Temjénnel füstöl.

Az egész terem kriptához lesz hasonló.

Halottszagot érez az idegen.

Hokuspokuszféle szavakkal inti az ámitó, hogy miként figyelmezzon, 's mit tegyen a' megjelenés pillanatában.

A' könnyen hívö e' komoly szavakat szentül hiszi, 's már szinte félni kezd. Szinte nem ohaítja a' pillanatot, mellyben a' szellem megjelen.

Hirtelen döbbenés hallatszik, a' megjelenési fal nyitásán egy szobor jelenik meg, 's a' kábító tömjénfüstben az elrémült idegen az idézett szellemet hiszi, de rá nézni fél, 's kéri az idézőt, hogy már tüntesse el; nem akarja többé látni.

Ez a' mysticusok modora.

Így ámiták ök a' milliókat.

Néha a' vakbuzgalmi léleksötétség is szerepet játszott, 's eszközzé lön egy más ámitó czéljaira.

Később azonban a' nép közelebb jön a' felvilágosodás fáklyájával a' mysticusok nimbuszfellegéhez, 's azt találta, miszerint e' fellegekben villámok fogamzanak, szellemi villámok a' milliók lelkének lesujtására.

Azt tapasztalá a' nép, miként e' mysticus feje fölött a' csábítás kigyókoronája lebeg, mellyet csak az ész derült fényénél láthatni meg.

Azóta a' mysticusok álfénye el van homályosítva, 's ideiglenes jövőjök csak Indiában, vagy Chinában lehet.

A' mysticusok sötét felleget vontak az emberiség látkörére, hogy annak homályán át ne hasson az örök igazság napfénye.

A' milliókra az igazság napsugárai helyett a' sötét fellegek önkényes villámai hullottak.

Sokáig tartott e' rettenetes háború, mellyet az ég az emberek ellen látszék viselni.

Az igazság napsugárai nem tudtak áthatni a' fekete fellegek torlászain.

Hiába tusázott a' nap e' sűrű fellegekkel; fénysugárai megtörődtek a' homály borúin.

A' legyőzött nap hosszas viadal után elszomorodva hagyá el a' küzdelem terét, 's le akart hanyatlni nyugoton az örök éj sötét mélységébe.

De mielőtt egészen lehanyatlanék, rést talált a' fellegek szélén, hol sugárai betörhetének az emberiséghez.

Mert sötétség fellegei még egészen nem voltak elkészítve.

A' homályos hálót a' földre kellett volna leszegezni, ha az emberiséget beakarák borítani.

És ez uton nem könnyen sikerült.

Az emberek rettegének, ha az ég felé néztek, 's a' felhők villámain
fejük fölött láták czikázni; de a' nyugoti láthatáron az igazság fénysugá-
raival találkoztak. . . . .

Ezen uj sugarak világánál rémes alakban tünt föl az egész föld.

Óriási kriptának látszék a' világ, melynek boltozatát a' sötét felle-
gek képezék.

Az emberiség e' sirboltba lőn elevenen zárva, hogy a' legborzasztóbb
halál kínait szenvedje, hogy öntestét marja, hogy önmagát sanyargassa.

Illy fekete képben rémlik föl előttünk a' mysticusok sötét korszaka a'
felvilágosultság fáklyájánál.

A' fény, melyet e' fáklya azon gyásképre vet, csak rémesebb, csak
borzasztóbb színűvé teszi a' sirboltot; 's szánakoznunk kell az emberiségen,
melly néhány mysticus által századokon át sulyos rablánczokon tartatott.
Századunk feladata e' lánczokat örök időkre széttörni.

VASVÁRI PÁL.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

IX.

Venill Teréz.

Esteli 9 óra volt karácson első napján; egész délután fűtött szobá-
ban George Sand fenséges Leliájával gyötörtem lelkemet, számtalan költői
képeket híva fel emlékembe, melyek vagy valának, vagy ha nem valának
épen azon minőségben, de némi részletekben mégis hasonlítának az ujon-
nan teremtetekhez. 9 órakor azonban lelkem annyira kimeríté a' benső
életet, hogy kéntelen voltam a' szabadba kimenekülni, uj tárgyak nyomán,
uj érzelmeket és uj gondolatokat szerzendő. Tiszta, fagyos és havas de-
cemberi est volt, az utcán alig mutatkozott ember, itt ott pislogott a' tá-
volból gyertya, vagy mécs világ, ugy látszott, hogy alunni tértek a' falu
lakói, azokat kivéve, kik korcsmában időztek haszontalanul, vagy ittak és
kártyáztak még sokkal haszontalanabbul. Magános, csendes szobából me-
nekültem a' szabadba, e' csend, e' magánosság tudja isten mégis igen jól
esett, izgatott lelkemnek kimondhatlanul kedves volt a' szótalan, halvány
csillagok társasága, azon társaság után, mely csendes szobában ugyan, de
szenvédélyes szellemek körében ment véghez. Sokáig álltam némán, moz-
dulatlanul szemlélve az örökké szótalan, titokteljes, mégis annyit jelentő
csillagokat, lelkem ismeretlen, de sokat ígérő világokba kívánczozott, átka-
roltam gondolatommal a' mindenséget, azon mindenséget, melynek csak
kezdétét ismerjük, de melynek bizton hitt folytatása emeli ki a' lelket a'
csüggedettségéből, melynek vége nincs és nem leend, 's azért a' végtöké-
letesbűlés változhatlanságát biztosítja. Olly jól esik a' jövődőről eszmél-
kedni, midőn a' jelen többé mit sem ígér, olly jól esik, elhagyni habár ke-
vés időre is a' szennyes földtakarót, 's átrepülni a' lélekkel más tartomá-

nyokba, hol a' test hatalma megszűnik, 's az elkülönözött változhatlan biztos szellemvilágban élhet, vagy sokat, mindent ígérő titkokat fűrkészhet. Milly nyomorú volna ez az élet, milly silány az istenség, ha a' lélek, miként a' test örökre elalunnék.

Későbbben a' papilak felé irányzám lépteimet, meglátogatandó a' segédlelkészt, kihez a' kisded faluban, mondhatni legtöbb rokonszenvvvel viseltetém. Demek jó pap volt és becsületes ember, a' vallás szent könyvét nyitva tartá mindenkor hívei előtt, de saját kebelét, csak meghittebb, 's tökéletesen ismert barátjainak nyitá meg, mit az egyházban tanítólág szónokolt, hitte is, és úgy élt, **hogy azt mások is h i h e s s é k.** — A' csendes papi-lak közelében mozdulatlan alakot véltem megkülönböztethetni, közelebb léptem 's megismerhetém a' néma merengőt. — Egyszerűen 's mennyire kivehetém tisztán öltözött nő volt. — Városban, hol számtalanszor utczára tolakodik a' szenvedély, kevésbbé érdekelt volna e' látomány, illy igénytelen faluban azonban, 9 óra után, udvariasan öltözött nőszemély felizgatá kíváncsiságomat. — Miért tagadnám önző természetemet, én e' nőt közelebből kívántam megismerni, 25 éves korunkban nem hogy kerülnénk, sőt keressük a' kalandokat, menten minden aljasabb ingerektől, felkértem őt kísérne szállásomra, 's ha mit gyanítanom lehetett, eltévedt, vagy más sors-csapások kergeték a' szabadba, beszélne el nekem, ha arra érdemesnek tart, 's bizodalnával megajándékozhat, helyzetét, 's venné igénybe részvéteimet, 's lehető segélyemet. A' nő reszketve engedé át karját, csendesen vezetéam vissza a' már megjárt uton, 's néhány perczek mulva, fűtött 's világított szobában közelebből tekinthetém meg.

A' legszebb rom állt előttem, mit életemben láttam. Hasonlított e' halvány fiatal arcz egy vihar lepusztította virágtáblához, mellynek egykori szépségére, a' még fenmaradt néhány virágból következtethetni. — A' magas fehér homlok épségben maradt, mintegy büszkén hirdetve a' lélek fenségét, mellyet testi szennyek és nyomorok nem képesek bémocskolni. Hollófűrtök hullának a' roskadt kebelre, mint midőn havasvidékre fekszik a' sötét éj; fiatal volt az arcz, de a' kihamvadt, hosszú szempillákkal árnyazott barna szemek mutatták, hogy e' nő mégis sokat élt, vagy olly égalj alatt tartózkodott, hol sokkal hosszabb a' tél, az év többi szakainál; és milly keserűség ült a' sápadt ajkakon, mennyi gúny, mennyi megvetés; e' nő kimondhatlanul sokat szenvedett, e' nőnek kebele szenvedélyesen szeretett és megcsaláték; nincs más fájdalom, nincs más szenvedély, melly ifju arczon illy nyomokat hagyhatott volna maga után. — Van bizonyos neme a' fájdalomnak és keservnek, mellyet még a' részvét is sért, illy fájdalmat hittem én e' nőnél, miért megvallom, átalottam kérdezősködni sorsáról.

Kevés ideig némán állottunk. Én rá meredtem e' sokat mondó arczra, ő egy festvényen legelteté szemeit, melly Viola sirját mutatá a' Villa Violán. Csakhamar azonban reám löveltek e' szemek sugárai, fényesen, de hidegen, mint a' Siriusé nyugalmas éjszakán. Istenem, milly boldog volt kit e' nőt szerethetett, istenem milly boldog volt, ki e' nőt szerette. Én, bár

titok volt előttem multja, jelenje; e' perczben örök hűséget tudtam volna néki esküdni.

Tetszem önnek nemde! — szólt alig észrevehető gúnynyal — igen sokan mondák, hogy nékem a' fájdalom igen jól áll, 's hogy a' nők általában legérdekesebbek midőn bánkodnak. Ugyan vallja meg ön nyíltan, minék tart, bizonyosan ön sem hisz sem többnek, sem kevesebbnek mint társai. Engedje azonban ki nem mondanom e' szót, hangoztassa ön azt, biztosíthatom el sem pirulok, noha senkit fel nem jogosíthaték arra, mit annyiszor hallanom kellett. „Szerencsétlen nőnek tartom önt, más semminek, de ki szerencsétlenségében is irigylendőbb, mint sok ezerek boldogságukban. Higye meg ön, örömet kicserélném bánatát nyugalmmal, higye meg ön, örömet lennék boldogtalanná, ha ön az által boldog lehetne!“

Hagyjuk ezt uram! ne kívánja ön vélem elhitetni azt, mit 18 tapasztalatdús év megczáfolt, rom vagyok, szene egy hajdan erősen lobogó tűznek, de annyi élvét remél ön mégis általam nemde, melly kárpótlásul tekintethetnék jelenlegi részvéteért. Szólljon miért hozott ön szállására? miért kívánt közelebből megismerhetni? talán gyönyört nyújt önnek a' más fájdalma!? — vagy talán a' kopár, pusztult sziklákon is, remél ön olly virágokat találhatni; mellyek illata önnek, hacsak néhány perczre is, gyönyört szerezhet; vagy költő ön, kalandos ember, ki a' szépen elmondott hazugságoknak is hasznát veszi?! vagy könyörületes keble térítette önt vissza utjából, hogy számomra segélyt nyújtson, érdektelenül, minden kinézés, minden cél nélkül?! De ha megengedem is, mit százan mondtak, és ön ismételt, hiszi ön, hogy a' lámpát bár minő lánggal életre gyújthatni, ha belőle az olaj kiegétt!? . . . hiszi ön, hogy egy nőkebel kimeríthetlen érzelemben és szerelemben!? . . . hiszi ön, hogy egyedül rokonérzés kell a' szerelem felélesztésére 's örök tökélyben tartására; hiszi ön, hogy a' nemes lelket bár minő testben is szerethetjük. . . . sokat mondhatnék még önnek, de minék, hiszen ön már itten megértett. Ne kívánja ön 65 napját, 700 egynehány napból álló két évnek, ne kívánjon ön 65 virágtalan, melegnélküli napot akkor — midőn a' többi szép napokat más élélvezte és elhányta. Hiszek önnek, bár nem ismerem, de nékem már e' hit sem nyújt vigasztalást; — nékem az élet fájdalmán kívül alig adott egyebet, nékem még az öröm is ürommel keverteték, 's lássa ön, én mégis áldom a' végzést, hogy az életre meghívott, mert így, egyedül csak így hallhatok meg; — a' halálban pedig véghetlen élv vagyom; — nyugalom kell nékem és feledés, semmi más, feledni és nyugonni pedig csak a' sírban lehet.

Annyira ábrándokba sülyesztett e' boldogtalan nő beszéde, hogy feledém őt üléssel kínálni meg, ajánlám neki a' divánt, ő azonban nem fogadá el.

„És most kérem önt engedjen távoznom, tekintsen úgy mint kinek csak teste szenved, 's kinek lelke régen lerázott minden földi érdekeket, engedje, hogy csendes barátomhoz az éjhez távozzam, 's szemlélhessem a' csillagokat, mellyek fényei nem sokára hideg síromon fognak virasztani.

Gondolja ön, hogy örült vagyok, miként már többen gondolák, gondoljon ön a' minék akar, csak boldogtalannak ne, boldogtalanok azok, kiktől a' világ mindent elvehetett, vagy mindent adhatott. Ne higye ön azt sem, hogy a' ki megcsalatott az többé semmit sem remél! az igaz, hogy mi e' világon kedves volt, vagy lehetett azt elveszítém, de hiszen az ide való kincs vala, azt magammal úgy sem vihetém el, mit pedig ott fen találándok örök marad változhatlanul. — Nyugalom kell nekem és feledés, de itt felednem lehetlen, soha, soha nem fogok feledhetni, azért ohajt lelkem más világot, világát a' nyugalom és feledésnek. Nincs fájdalom, nincs keserv, nincs bánat, hol feledni lehet, de lehetne itt e' földön feledni azokat, kik által a' föld egyetlen boldogságában, 's örömeiben részeltettetének . . . nem soha! ezért akarok én meghalni! Isten önnel!

Érdekes vendégem távozni akart. Esdekelve marasztám őt, 's kértem lelkem nyugalomára kértem beszélné el élettörténetét, esküvel fogadtam, hogy feltámadhatlanul temetendem azt kebelembe, 's halálom órájáig szent emlékekkel fogok virasztani felette.

Miért ohajt ön, érdektelen mindennapi eseményt hallani, higye ön nekem, hogy még költészetet sem találánd történetemben, még azon külső fénymáz sem adaték meg e' viszonynak, melly századokban divatossá vált, hogy annak belső hiányait takargathassuk, szárazon 's egyszerűen ment végbe az egész, miért száz közül kilenczvenen bizonyosan hamar elfeledték volna a' csalatást, nékem pedig talán épen az által lón elfeledhetlen; — egy egész évig reméltem, egy egész évig voltam boldog; egy hónap örök boldogságot ígért, oltár előtt esküvel ígérte kedvesem, hogy szeretni fog változhatlanul, férjemmé lón, kit annak ohajtottam, szeretett kit mindenek felett szerettem; — kinek szívemet átadhatám, hogy ne adtam volna anyagi értékemet, — én hiszem, hogy míg pénzem volt szeretett; ki ne szeretett volna egy gazdag, fiatal ártatlan 16 éves leányt, én hiszem, hogy most is szeret, de hogy vagyonomat jobban szeretette szívemnél kiviláglott akkor, midőn szűkebb korlátokba szorított anyagi élvek mellett, elhagyott, elment, közönbösen, hidegen, részvétlenül. Higye meg ön, igen igen sokat megbír egy női szív, igen igen sokat megbocsát — szerettem őt, a' történetek után is forrón igazán, ezer dolgot tudtam kigondolni mentségére, vártam, reméltem — sőt én, a' megsértett, engesztelő levéllel kerestem meg; . . . férjem felelt, 's csakhamar a' felelet után személyesen is megjelent, bocsánatot kért tőlem, tőlem ki őt olly véghetetlenül szerettem, hogy azon perczen talán hitszegést is megtudék neki bocsájtani; kebelére vont megcsókolá homlokomat, letörlé érette hullatott könnyűimet, 's én ismét kimondhatatlanul boldog valék. Oh uram mért nem tudtam azon perczen meghallni. Férjem többször hosszasan kimaradt éjjelenkint, különféle rossz hírek szárnyalának a' városkában, mellyben éltünk, én csak neki hittem, egyedül neki, 's neki mindég sikerült megnyugtatósom. Egy éjszaka idegen hangok vertek fel nehéz álmaimból, reszketve nyitattám fel az ajtókat, gondolva, hogy talán szeretett férjemet érte veszély, 's idegenek adják tudtomra. — Egy uzsorás lépett hálóterembe, állati kifejezéssel

legelteté rajtam szemeimet, gunyakazzal beszélte el férjem esetét, azt t. i. hogy minden vagyonát elveszté, sőt mi több neje becsületére is kölcsönözött, 's elmondá, hogy férjem hitelezője áll előttem. Ajánlatokat kezdett tenni a' nyomorult vadállat, mellyek megfagyaszták a' vért ereimben, alig volt erőm a' csengető zsinórt megrántani, — eszméletemet veszítém, 's midőn felébredtem egyedül voltam, hív házi szolgálaim közepett. — Uram ön mindent tud! Férjem azóta nem láttam, — nem tudom igaz-e mind az, mit róla beszéltek, de annyi igaz, hogy nekem az életben mi sem maradt várni valóm, 's az is igaz, hogy nekem nyugalom kell 's feledés. Hideg sír!

„S mi hozta önt e' vidékre?! szebb emlékek várnak-e önre itt, vagy a' vidék regényessége könnyebben feledteti a' multakat?!“

„Ne kárhoztasson ön gyengeségemért! oh ha tudná ön mennyire gyenge egy női szív . . . lássa ön, érzem, hogy mennem kell nem sokára ismeretlen tartományokba, hová ön is követni fog előbb, vagy utóbb . . . sikerült kipuhatolnom férjem tartózkodási helyét, távolról ismeretlenül kívántam őt naponkint szemlélhetni, látása emésztő fájdalom leendett lelkemnek, édes kínok közepett foghattam volna meghalni, a' nélkül hogy ő kit mindenek felett szerettem, 's még most is szeretek észrevehette volna gyengeségemet; de az ég e' végkívánatát is megtagadá szívemnek, harmadnapja időzöm e' faluban 's még sem sikerült őt láthatnom, 's talán elhalok a' nélkül, hogy többé szemlélhetném. Isten tudja talán jobb így . . . ki tudja nem fognék-e keserűséget okozni lelkének, nem fogna-e szemrehányást tenni maga magának, míg így azt híve, hogy én más karjaiba dobám magamat nyugodtan éli a' napokat, 's talán boldog egy más nő oldala mellett!

„Engedje ön nemes lelkü ismeretlen felfedezhetnem férjét! hátha ő is ártatlan, vagy legalább nem egészben hibás 's hátha sikerülend nekem ismét kiegészíteni az összetépett viszonyt?“

Többet nem szólhaték, ablakom alatt, nyers hang rivalt meg.

„Siess hozzám Pál, madarat fogtam tarkát, csinosat, erősen kell szorítanom mert repülés — de vigyük csak a' szobába, majd ki tépjük szárnyából a' tollakat — elvárlak!“

Síri csend lön.

A' szép ismeretlen eszméletlenül, sápadtan feküdt divánomon, az első hang hallattakor szédülni kezdett, mindinkább gyengült, míg végre ájulás fogá el idegeit. Levevém felöltönyét, és nyakkendőjét, felnyitám kebelét, hó fehér ing szélén e' nevet olvashatám: Venill Teréz.

Ki élveket kergetett a' hideg éjben, hűtelen férje volt.

LAUKA GUSZTÁV.

HÁNYADÁN VAGYUNK HÁT? . . . .

(September 3-kán.)

Hányadán vagyunk hát? Mondjátok meg végre!
 Avagy nem volt elég három század vére?
 Mellyet gyilkos ajkkal, mint mérges nadályok
 Életereinkből orzul kiszivátok!
 Érttetek veszett el — átok és gyalázat! —
 Dicső életünkben három hosszú század.

De ti nem tudjátok : mi a' nadály vége?
 Megöli a' sok vér 's telhetetlensége,
 Veletek is így lesz 's népünk drága vére
 Nem hiába kiált ellenetek égre.
 Eljön a' szabadság, mit szívünk remélett,
 Jötte nektek halál, nekiünk pedig élet.

Oh jöj el, setétlő éjünk fényes álma —
 Melly miként a' rabhoz börtön éjjelébe
 Egy fényes napsugár — úgy hozzánk beszálla,
 'S ragyogó arcokkal nyoszolánkhoz lépe.
 Fény-álmnál fényesb való! jöj el hozzánk,
 Halálunk lenne ha tovább várakoznánk.

És mert el kell jönöd, jöj el bármi mezben;
 Hófehér palástban, avagy vérveresben.
 Ugy hittük először, — eljössz hófehérben;
 Nem fogsz megfürödni vérnek tengerében —
 Hogy kezed' halálszag 's vér ne undokítsák —
 Így vártuk, így hittük jöttöd, szent szabadság!

De mikor a' napnak ébredése mellett
 Megrepesztí keblét 's vért bocsát a' felleg,
 Legfényesebb napnak, oh szabadság — neked
 Hogy lehetne akkor vér nélkül keleted?
 Ott a' setét felhő, ellenünk tör most még . . . .
 Repedjen meg keble és vérben fürödjék.

Szabadság! te vérszóból kisütő szivárvány!
 Megveszünk ha úgy kell, drága vérnek árán.
 Mert jól tudjuk, hogy a' történet könyvébe
 Hat ezer esztendő ezeket jegyzé be:
 „Melly nép vissza vágyik mult szabadságára,
 Megveheti, hanem vér annak az ára!“

Hordjátok hát szerte azt a' véres kardot,
 Mit eddig örökben ocsmány rozsdá tartott.
 'S lengesse a' zászlót ez a' szó : szabadság —
 A' mint azt egyszerre millió kiáltják.
 Hiszen hogy ha félne vért bocsátni mellén,
 Szabadságát e' nép meg sem érdemelné.

SZÁSZ KÁROLY.

Z I V A T A R.

Kél a' nap 's elindul az ég meredekjén,
Sugár-küllőin gyors arany szekereknek;
Csend van. A' lágy szellő nem bírja lerázni
Csüngő harmatesőpjét a' fák levelének.

Messze hajtja nyáját a' jó pásztorember,
A' dolgos méh elmegy hetedik határig;
Búvórejtekében összesugorodván:
Lyukacsos hálóján csak a' pók nem látszik.

A' harmat felszárad, rekkenő hőség lesz;
Feljebb-feljebb hágván, majd meghajlik a' nap;
Udvarában, a' melly kerek mint egy szérű,
Sűrű köd és vékony felhőrojtok vannak.

Majd tarjagos felleg támad mindenfelől
És egymásba növe az ég elsötétül;
Távol mennydörgésnek hallik mormolása,
'S kövér cseppek hullnak a' vihar szelébül.

Az égiháború kitör végezetre,
Teljes haragjában, teljes fenségében;
Meg-megrendül a' föld mint egy madárfészek
Hogy véges lakója csodálkozzék 's féljen.

Mint egy óriás eb, a' melly tüzet érez,
A' vihar vonitva fut át a' világon;
Csakugyan ki is gyúl száz cikázó villám,
'S az egész mindenség fényes tűzben lángol.

Szélvész rázza tépi az erdők üstökét,
A' hajlékony tölgyet guzszsá csavargatja;
A' magas egyenes fenyőfát, derékon
Töri ketté, mint egy szál gyertyát, haragja.

Sötét lesz egy perczig, hogy annál vakítóbb
Legyen a' szikrázó villám lobbanása;
Csendes lesz egy perczig, hogy annál rémitőbb
Legyen a' mennydörgés harsány csattanása.

Zúg a' szélvész, zúg a' rengeteg mélysége,
Nyugtalan futosnak felriadt vadai;
A' sas, mint egy hátra-vert vitorlás hajó
Nem bír a' szél ellen fészkéhez szállani.

Mintha az elemek végső harcza volna . . . .
Mintha minden helyet, alakot cserélne . . . .
Talán e' borzasztó istenitéletben,
Az utolsó napnak van rajzolva képe?

Ah, a' természet nagy, jó kedvben, haragban!
 Az egyik keze ront és alkot a' másik;
 A' villám dül emészt, — a' mennydörgés szava
 Megtermékenyíti a' földnek határit.

Dül dül a' zivatar, — végtére kifárad . . .
 'S magát emészt fel lángzó haragjába.
 Az ég, mint egy békét ohajtó fellegvár
 Hétszinü zászlóját tüzi bátyájára.

Zajong még a' vadon, — 's mintha mély sebéből
 Zuhogó pataokban, gyorsan folya vére:
 Mély hörgése mindig, mindig csendesebb lesz,
 Óriás halottként némul meg végtére.

Eloszlik a' felleg . . . a' nap nyugodóban . . .
 'S mint haldokló bajnok, sugárzó szemével,
 A' háborús élet zajtalan estvéjén, —
 — Nyugton néz még egyszer a' világon széllyel.

TOMPA.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

XIII.

Julius 23. 1848.

Csakugyan elhagytam Graefenberget, 's a' tennap reggel már a' bécs-prágai vaspályán talált. A' képzelet, kedves meglepetésekhez készítője már előre lelkemet, elgondolván: mint nyulnak majd felém a' híres cseh hegysek ormai, sötétbarna erdeikkel, melyekből a' mesés Rübzahl! Rübzahl! kiáltást minduntalan hallani vélem. Azonban gyönyörűségeken megcsalatkoztam. Először ugyan elég regényes halmok, fenyőfa-erdők közt haladtunk, de a' Morva-földdel ezek is végkép elmaradtak, 's olyan besületes síkon vitt utunk tovább, hogy akár Magyarország valamelyik lapályos vidékein képzelhetem magamat Csehország helyett. Délutáni négy óra tájban, egy kellemes tágas völgyben, feltűnt a' híres ószerű Prága.

Innen írom hozzád e' sorokat. Ne ütközzél pedig meg, hogy Graefenbergi levelek firma alatt, prágai dolgokat veszesz tőlem. Hány tudós értekezést olvastam már én, melyben egy szó sem volt arról a' mit czimje ígért. Hány ember lelke egészen más, mint a' mit arcán 's szavaiból olvassz; 's úgy látszik: hogy az emberek háromnegyede ezen erkölcsi incognitoban utazza át az életet.

Prága, fejedelmi ó város. Az utast, ki először is természetesen utczáin, hidjain, templomain bámulja ki magát, azután nézi meg belkincseit, igen meglepi az épületek nagyszerűsége, az építési módor, és azon régiség, mely miatt, a' szó legteltesebb értelmében koromfeketék az óriási falak. Azonban ezt inkább csak az ó város- és Hradšjnra kell érteni, mely legrégibb és legbámulatosabb.

E' város építésének vagy inkább alapításának ideje a' mesés régiségben enyészik el. A' rege azt mondja: hogy Libuscha volt az első herezegő egyzsersmind a' város alapítója, ki Přemysl nevű szántóvető embert vett magának

férjül, és azt az uralkodásra emelte. A' Přemysl véréből származott királyok nevezetnek: Přemyslideknek, mint nálunk Árpádtól Árpádoknak. Különös, hogy mindkét országban csaknem egy időben, 's erőszakos halálalal mult ki az első fejedelmi ház végsarja; a' csehek utolsó Přemyslid-királya III. Venczel 1306-ban, nálunk az utolsó Árpád király III-ik András 1301. A' pogány hercegek alatti története Prágának ismeretlen, csak annyit tudhatni: hogy a' királyi vár épülni kezdett Boiimoj első keresztyén herceg alatt, alapított a' Moldva jobb partján az ó-város.

Prága, az idők hosszú során, igen sokat szenvedett; had, tűz, orkán, éhség, döghalál 's belzavarok rongálván azt. Már 928-ban 1-ső Henrik császár; 950-ben nagy Ottó állottak számos sereggel kapui előtt. 1003-ban Boleslaw lengyel király foglalta el, de ötlet Jaromir herceg 1004-ben elkergette; 1249-ig legalább tiszter volt ostromolva és pusztítva a' város, a' mikor a' csehek jobban megerősítették. Első Bietizlaw, az ugynevezett cseh Achilles és 2-ik Ottokár alatt, szép idők jártak; tudomány, kereskedés, művészet virágzott; hanem később Ottó, brandenburgi markgróf, ki 1278-ban Ottokár fiának gyámja, 's a' csehek kormányzója lön: igen rútul bánt a' várossal; felprédálta ugyanis azt, és kincseit, nevezetességeit elrablá; ehhez járult még a' rettenetes éhhalál, mely miatt csak Prágában 20,000; az egész tartományban pedig 600,000 ember holt meg.

Ha a' város történeteinek évszám szerint végig akarnék menni, csaknem minden tizedben pusztulást és különféle vést kellene említenem; — III-ik Venczel, az utolsó Přemyslid után, első Rudolf kevés ideig, azután pedig karinthiai Henrik uralkodott, ez gyáva és hamvába holt ember volt; ennek szemelättára öldösték egymást az utczákon Prága lakói, 's a' seregek, melyeket a' király esendett csinálni behitt, még iszonyubbán pusztítottak, mint hajdan Otto és katonái. Luxemburgi János is, kit a' csehek olly nagy entusiasmussal fogadtak, rútul kijátszotta a' benne vetett bizalmat; ő mindig külföldön lakott 's ott prédálta a' birodalom kincseit; initt-amott kalandoroskodván csak akkor ment haza, ha a' pénze elfogyott; az ő látogatásai minő drágák voltak a' nemzetnek és Prágának, kitészik abból, hogy csak 1325-ben 95,000 mark ezüstöt, azaz mintegy két millió pengő forintot vitt el.

Legragyogóbb aranykora volt Prágának, a' híres IV-ik Károly uralkodása alatt, 1346-tól 1378-ig; ő már korona-herceg korában sokat tett, azután még többet; megnagyobbitotta az ó-várost az új várossal; köhidat állított a' Moldván, mely bámulatos mű mind e' napig áll. Templomokat, zárdákat épített, a' kereskedést virágzásba hozta; sok franczia, olasz, német és keleti tudósokat, művészeket hítt be; szóval oda vitte Prágát, hogy az Európa nagyobb városaival állott versenyben; 's akarhová néz az idegen Prágában: mindenütt e' nagy férfiú élete és szelleme működésére bukkan. Halála után ismét gyász idők következtek; a' régi lakosok és nagy számmal bevándorlott idegenek közt elkezdődött a' háborúság, mely tart mind e' napig. A' cseh és német elem minő rokonszenvvel viseltetik egymáshoz, a' legujabb események megmutatták.

Csodálatos teremtese is a' bölcs istennek ez a' német; ez a' faj a' világnak minden népeit, innen és túl a' tengeren, meglepte mint a' hangya; ez mindenüvé befúrja magát, ez mindenütt megél; mindenütt megfogant mint a' dudva; minden hasítékot betölt mint a' levegő; és századok mulhatnak el, hogy valami kis rokonszenvet érezzen azon föld iránt, mellyen, 's azon nemzet iránt, mellynek keblén húzik.

XIV.

Julius 23. 1848.

A' Husz János és követői új tanából származott zavar; a' híres hussita had 1419-től 1434-ig szinte igen megrongálta Prágát. Sok jeles épületei lerontattak, kifosztattak; műkincsei elvesztek, a' kereskedés pangásba esett.

Poděbrad György, ezen hatalmas férfi, 1458-tól, 1471-ig igyekezett segíteni a' bajon, de sok kül és belháborúi miatt, nem tehetett annyit a' meny-nyit akart.

1541-ben a' tűz emészté el a' várost, sok jeles középületeivel és templomaival; nem is említvén hogy egyik városrész lakosinak gyűlölsége a' másiké iránt gyakran annyira ment, hogy ágyúkat szegeztek egymás ellen.

Itt ütött ki és végeztetett is be a' 30 éves had. Ezen idő alatt háromszor foglaltatott el Prága; 1620-ban először, az emlékezetes fehérhegyi csata után; azután 1631-ben; végre Waldstein által 1632. 1648-ban a' svédek pusztiták el egy részét. Az említett had alatt sok jeles családok, tudósok, művészek vándoroltak ki az országból. 1679-ben és 1680-ban, csupán Prágában 32,000 ember holt meg döghalál miatt. 1689-ben az egész zsidóváros, nagy része az óvárosnak, 's az új egészen hamu alá temettetett.

De még keservesebbek voltak a' város azon szenvedései, melyeket a' Mária Theresia és II-ik Friderik porosz király közt folyt hadban szenvedett. A' francziák, bajorok és poroszoktól háromszor ostrom alá záratott, kétszer bevétetett és felpredáltatott. Csak az 1757-iki ostromkor 880 gyujtatott föl, 's rontatott szét; a' királyi vár, a' dom, sok templom és jeles épület rongáltatott meg; 23,063 bomba; 58,376 golyó; és 548 kartács repült 21 nap alatt e' szerencsétlen városra; az új városban egész utcák romban és hamuban heverték. —

Ime, csak ezen szaggatott és nagyjából elmondott eseményekből is kitetszik: mit szenvedett Prága 800 év alatt.

És jelenleg is minő állapotban van? hallgat és csendes, mert szólni nem mer; nem mozdul, mert ágyú tátong és szurony villog felette.

Meglepett az ostromállapot, mellyben Prágát találtam. Körülte tábori sátrak és katonaság; sánczain álgúyk; a' Hradšjnban, sőt a' királyi vár piaczn is feltépe a' kövezet, a' tábori sátrak vas czövekei által; hol bokáig érő szalmában hever a' katona; 's egy intésre fegyverben áll. Épen vasárnap van; a' hires Domban áll a' szent mise, 's az alatt kívül a' templom udvarán, hosszú sorban rotyog a' viz, a' főző katonák vas bográcsaiban.

Ki kárhoztatná a' cseh nemzetet, ha csupán szabadságot és alkotmányosságot sürgetett volna a' forradalomban? de midőn a' szomszéd népeket a' panszlavismus elemében akarta mind felolvasztani: ki ne tartaná boldogtalan ábrándozónak?

Szinte fáj a' lelkem, midőn jó kun és jász fiúinkat ott láttam heverni, holt itthon olyan nagy szükségünk volna rájuk. Beszédbé ereszkedvén velők: körülfogtak, és ujság után kérdezősködtek; és fenekedtek a' ráczokra erősen. „Miféle katonák ezek itt a'vala' zöld taluval?“ kérdem. „Ezek uram vadászok! hej, ezek is jó katonák ám a' ki lelke van! csak látta volna az úr mint ölte, gyilkolta saját vérit a' revolutióban! csak egy kő bukkant ki valamellyik ablakon, harmincz is lőtt oda egyszerre!“ — Mondák ők, és én elszomorodtam a' feleleten. —

Ismétlem: Prága nagyszerű ó-város. Egy német író így nevezi: „Das Moskau des österreichischen Kaiserstaats.“ Regényes bércektől koszoruzva, területe 2,237,853 bécsi öl; van benne 115,576 lakos; 59 piac; 255 utca; 55 katolikus templom és kaporna; két protestáns imaház; tizenegy férfi- és négy nőzárd; 10 zsinagoga; 60 templom- és 22 városterorony; 12 kaszánya; 274 különféle gyár és műhely; van továbbá egy universitás; 3 gymnasium; egy technikai tanintézet és reáliskola; egy convictus; 5 fő-, 22 plebania, egy katona- és 2 leány-iskola; ezenkívül egy rakás nőnevelő intézet; egy katonafiakat-nevelő ház; két testgyakorló intézet; ezenkívül számtalan jótékony-, gazdasági, művészeti, gyám- és nőegyesület; kórházak, tébolydák; szül- és le-

lenczház; vakok intézete; számos könyvtár, museum, nyomdák, színház, botanikus kert 'stb. 'stb.

Mikor ír Budapestről így az utazó?

A' város részei: az ó és új város; Hradšjn, kis rész, (kleinseite) zsidóváros, és a' Wischehrad. A' Hradšjn legvénebb és legpompásabb; az ó-város legéletteljesebb; az új legelegansabb, a' zsidóváros legkisebb, legnépesebb és legpiszkosabb. Itt nem ritkaság: hogy egyetlen háznak 10—20 tulajdonosa van, és egyetlen szobában több család lakik.

TOMPA.

SZOMORU DAL.

Furcsa ez a' magyar fajta
Sulyos átok fekszik rajta:
Lángol a' ház már felette
Védszentje is elfeledte,
'S lám ez örült gyáva nemzet
Még sem fog egymással kezét

Van rá példa . . . bár ne volna
Él még Mohács — áll még Várna!!
Nincs egy talpalatnyi föld ott,
Mellyre honfi vér nem omlott,
Annyi bündj — annyi vesztés!
Még sem kell az egyetértés!

Árulás van lépten nyomon
Ássák a' sírt napnyugoton
Dél, kelet fegyvert köszörül
Észak romlásunknak örül
És az égnek szent nevére!
Még sem tér e' nép eszére.

Jobbról balról úgy szeretik
A' hazát hogy majd megeszik,
Meg is ették nagyobbára; —
Temethetik nem sokára
És te isten mennyköveddel
Még sem zuzod őket széjjel.

FINTA KÁROLY.

SEPT. 10. 1848.

Jőj el végre valahára,
Te határozó, te nagy óra,
Mellyben a' hon sorsa fordul
Akár rosra akár jóra.
Folyamodjunk ahhoz, a' mi
Hozzánk illik, merészséghez,
Dobjuk el már azt a' koczkát,
Ha fekete, ha fehér lesz!

Várjatok. Még csak néhány percz,
 És kockánk eldobva leszen,
 'S vagy olajág vagy pedig kard
 Lesz a' magyar nép kezében.
 Kardot és nem olajágot,
 Kardot a' nemzet kezébe!
 Legyen szabadság először,
 És azután legyen béke.

Eljött végre az idő, hol
 Megmutatjuk a' világnak,
 Hogy méltók vagyunk-e élni
 Vagy megértünk a' halálnak?
 Ha életrevalók vagyunk,
 Nem fog a' vész birni velünk,
 És ha élhetetlenek, nem
 Érdemeljük, hogy megéljünk.

Vedd elő és köszöröld ki,
 Magyar nemzet, régi kardod,
 Mellyet eddig a' zsarnokság
 Veled együtt fogva tartott;
 Vedd elő és mosd le róla
 A' szennyet hir dicsóséggel,
 Mosd le róla hevenyén a'
 Vörös rozsdát vörös vérrel!

De mielőtt síkra szállunk,
 Mondjunk el egy imádságot,
 És mi légyen az imádság?
 Egy nagy átok, egy vad átok!
 Átkozzuk ki őseinket
 A' nyugtató föld ölébül,
 Miért hagytak fiaiknak
 Szolgásgát örökségül!

PETŐFI SÁNDOR.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Bécs, 1848. Őszelő 6—10-kéig. Pár hónapi hon-tartózkodásom alatt a' bécsi nép hangulata úgy megváltozott, hogy nem voltam képes ráismerni. A' sértett önérdék által megvásárolt polgártömeg színleg áll csak a' szabadság zászlaja alatt, de lelkében reactionalis terveze tek árja forr. A' tevékenység terére lépéstől csak álszéggyen tartja vissza, de a' schwarz-gelb körökben átkozza a' pillanatot, mellyben a' tanulók szabadság-érzete harcztot izent az absolutismusnak. Szent előtte azon kor emléke, hol Metternichnek kénye 's kedve szerint huzta a' jármot, mert minden szolgasága mellett is az absolutismus fészkrét környező aristocraták, kereskedését virágzóvá, gyárait keresetté, házbérét méregdrágává emelék. Bécs az anyagi jóllét tetőpontján állott, 's most mikor a' fegyveres szabadság megugratá az aristocratákat, az országok anyagi 's szellem tekintetbeni függetlenülése megszüntette azon viszonyt, melly a' kereskedésünk elnyomására használt vámrendszer segítségével Magyarországot Ausztia pia-

ezává aljasítá; most, mikor minden nemzetbeliek önhazájuk emelését tartják főirányzatuknak. . . . . Bécs kereskedésének szállni, gyárainak 's házbirtokosainak bukni kell, hogy dicsősége romjain Pest a' nagyságnak azon fokára emelkedjék, melyre szerencsés kereskedelmi helyzeténél fogva, mint egy függetlenségét visszanyert ország fővárosa hivatva van. Bécs önmagát gyilkolta meg, mikor anyagi érdekéről megfeledkezve, a' függetlenség oltáránál mint szabad nép először áldozott, — 's míg Európa előtt hirt-nevet szerzett, addig olly jövőt készített magának, melynek méhében rá nézve folytonos hanyatlás magvai rejlenek. Az ide való polgárság ezt hamar belátta, s szabadság érzete azon arányban fogyott, a' mint anyagi érdeke sérelmét növekedni látta. — 'S lehet-e ezt csudálni olly népnél, ki istenévé önjöllétét emelte fel, — ki érdeke védelteért fegyvert emel az olaszok függetlensége ellen 's kárörömmel kaczag Radeczkynek győzedelme felett?!? . . . . Ezóta Bécs jelleme változó, akaratát ingatag . . . . mint azt az önérdék sötét ördöge kívánja. Csak változósága változhatatlan, ingatagsága ingathatatlan. Minden irányzata oda mutat, hogy bástyái akar emelni újra az absolutizmusnak, vissza akarja állítani a' régi buroaucraticus rendszert, 's örömet veti magát Metternich karjába, mihelyt alkalma lesz annak visszahozására, — bár ha e' vádat valaki fölemelné ellene, elég szemtelen volna tiltakozni merni, 's a' napnál félnyöbb igazság valóságát azon jellemtelenség — melly minden reactionalis pártnak sajátja — kész volna vele megtagadtatni. A' kereskedők, gyárosok, iparüzők, házbirtokosok nagy része ugy nézi a' szabadságot, mint szükséges rosszat, melyet tűrni kell, míg semmisíteni nem lehet. Ezek echt schwarzgelbek, 's őket jó utra vezetni akarni nem egyéb hasztalan idővesztegetésnél. A' ház-bérlők, proletariások nagy részben szabad-elvűek, velők tart a' polgárok józanabb része is, kik belátják azt, hogy nemzetnek a' szabadság teréről visszalépni nem szabad, sőt ön-gyilkolás vétke nélkül nem is lehet. Ezek tisztelik a' függetlenséget más nemzetiségekben is, 's ezt annyival inkább teszik, mert belátják azt, hogy a' fölébredt nemzeti önérzetet elaltatni nem lehet, 's az ellene irányzott tervezetek által küzdelemre hivatva, csak állása szilárdíttatik. A' Demokratische Verein Bécsnek tökéletes függetlenség után sóvárgó lakosságát foglalja magába, 's nem riad vissza a' köztársaságtól sem, ha létre jövetelét a' néperdekével ellentétet képező dynastiai érdekek szükségessé teszik. Ez egyesület tagjai előtt a' fejedelem szentsége ott hol a' törvények szentsége respectálva nincs, csak rémkép, melynek a' gyávák 's bolondok bókolnak, — a' félelem járkötéléből kibontakozottak pedig nyílt hadat ízennek. Széllyelfoszlott előttük azon nymbus, melly a' néperdeket lábbal tipró dynastákat sérthetlenneknek csufolta. Ellentétben vannak minden hatalommal, melynek létezete nem a' nép akaratában van, 's nem ismerik el egyeseknek azon jogát, hogy testületek fölött zsarnokoskodjanak csak azért, hogy királyoknak születtek, mikor ész dolgában bojtárnak, emberiség szempontjából utonál-lónak is születhettek volna. . . . mert nem egy eset van rá, hogy fejedelemmé szentesített rablók gyilkos kezekkel dultak az emberiség szentek-szentjében, — vagy butaságukat fölhasználta a' környezet, hogy véghez vigye azon égre kiáltó gonoszságot, mit erényesség esetén maga a' sérthetlenné keresztelt király teendett. Példát nem hozok föl, ki a' lefolyt élet történetkönyvét olvassa, 's figyelemmel kíséri a' jelent, fog az találni annyi példát, hogy gyűlölendi a' királyban az embert, 's önkénytelenül meggyőződik azon kormányforma czélszerűtlenségéről, melly sérthetővé teszi a' törvényt csak azért, hogy legyen ember, kinek sérthetlensége a' büntengerén is biztosítva legyen. E' sérthetlenséggel kell küzdeni a' Demokratische Vereinnak is, ha csak nevével ellentétbe jönni nem akar, 's a' nép legszentebb érdekét védő testületnek parodiájává nem aljasul. Szenté kell tennie a' törvény sérthetlenségét, hogy meghajoljon előtte a' királyok sérthetlensége is. Meg kell törni a' kigyót, melynek csak akarni kellett, hogy elsapadjon a' szolgává alázott nép, 's vakon hajlja végre a' zsarnok pa-

rancsot, mely 5tet magát fogta sujtanani. Ha tovább nem lehet is, de legalább föl kell emelni a' népet a' műveltség azon fokára, hol önerejét érezve ellent tud állani minden hatalomnak, mely nem az ő akaratából, hanem születési vake-setből, vagy bureauk által teremett zsarnok hivatalnokokból csirázkik ki. Törvényesen oda kell hatni, hogy a' király lássa át azon helyzet veszélyességét, melybe őt álnok környezete taszította; mit ha az belátni nem akar vagy elégtelen, akkor keresse a' forradalom törvényességét a' körülmények szükségességében, de rabigát ne tőrjön, ha szinte életét kellene is áldozatul a' lehetőség kockájára tenni. — Forradalmi térre csak gyáva nem lép akkor, ha a' nép érdeke fejlődeme által s értve van. Ki a' sérelmet nem érzi, az élő halott, 's méltó sorsára. Ki szolgává képes aljasulni, nem méltó rá, hogy szabad lehessen, a' közel bukása siettetésére maga teszi meg az előkészületeket. A' Democratiche Vereinnak azon szép feladat jutott, hogy megmutathassa Bécsnek, miszerint anyagi érdeke tulságos viseletével épen önérdeke sírját ássa meg, 's míg küzd az olaszokali pacificatio ellen, azok elkeseredését olly térre vezeti, hol az olaszok győzelme vámvonalt huz az osztrák kereskedelem megbuktatására, 's míg az egyszeri fázó 's éhes cigánynyal kenyeret akarna a tűznél pirítani; azt veszi észre a' másik cigánnyal, hogy se pénz se posztó nincsen, 's Olaszországgal együtt a' szabad kereskedelem is talán örökre veszve lesz. Így járhatnak Magyarország is, ha az ellenünk intézett folytonos kikelések 's gyalázó piszkolódások nemzeti önérzetünket tevékenységre szólítják. Jó lesz a' Vereinnak azt is gondolóra venni, hogy észrehozhassa még a' sógorokat addig, míg az olasz és a' magyar együtt nem mondják, hogy késő!!!.... A' „zu spät“ bűvös hatalma fölnyitja majd a' Spisbürger urak szemét is.

A' szabadelvűek kik megunták a' tespedést, melyben a' világtörténet május óta sinlik, kezdik megoldani a' világ események kerekait, hogy a' lehetőség egyenes ösvényén a' szabadabb eszmék martiusi sebességgel haladjanak, 's ha a' fejedelmek ellentállása kívánja, keresztülrontsanak a' monarchiai systemán is. A' radical-elvek zászlója ki van tűzve itt is, 's bármely kevés követőket számláljon is, de követőinek hatályos föllépése kezekedik arról hogy egy nem sokára kitörendő vüleán cráterénél állunk, 's látunk egy új forradalmat, melynek eredményei még most ugyan elláthatatlanok, de az eddigiéknél nagyszerűebbek leendnek, 's a' népfelséget olly bázisra fektetendik, honnét nincs hatalom, mely ledönteni képes legyen. Az Aula erélyesen 's elhatározottan működik, 's ugy látszik, hogy a' jövődő nagyszerű események szálait kezében tartja. Sajnálni lehet, hogy ennek tagjai közt is vannak számos slávok, kik minden áron oda törekednek, hogy a' magyarok iránti sympáthiát megsemmisítsék. Az Aula német tagjai azonban sokkal okosabbak, hogy sem az egyetlen 's dicső Osztria eszméjével olly tévutra hagynák magokat vezetettnei, hol a' tulsúly sláv-elem omnipotentiája által az osztrák németiség jövője kockáztatva lenne.

Az országgyűlés eddig tétlenül vesztegett, 's zavart képét adta azon küzelemnek, melyben a' diadalt mind a' német mind a' sláv-elem maga részére akarta hajtani, 's nagy részben hódolt a' kormánypoliticianak. Legujabban azonban Bachnak anticonstitutionalis nyilatkozatai 's Borroschnak kifakadása elvi harcra szállíták föl, melynek következése az lett, hogy az országslászat átlátta azon politica veszélyességét, mely a' reactionalis irányzatot leplezetlenül találta be a' nemzetképviselőknél, 's most legujabban szép szavakba burkolva vitte be a' hongyülésbe, Borrosch interpellációjának bonezkése azonban fölfedte ujra a' titkos azonosságot.... mit a' hongyülés többsége szeretett föl nem fedettnek hinni, 's Borroschnak nem volt mást mit tenni, mint óvását benyújtani a' ministeriumnak szabadság-ellenes irányzata ellen. Borrosch azóta a' népnek kedvelt embere, 's a' Democratiche Verein által nagyszerű fáklyás zenével

tiszteltetett meg. Ha ez így megy tovább is, úgy még az országgyűlést megugrathatják 's Schwarzer az összes ministeriummal együtt oly helyre tehetik, hol feketesége daczára egy pár perc alatt megkékül.

Az időszi sajtó kezelőinek nagy része a közös-szabadság létesítését tűzte ki főcélul. Épen ez az oka, hogy a' lakosok magyarok iránti ellenszenve daczára a' lapok nagy része érdekiunket védőleg függetlenségünk mellett szólal fel. Különösen kiemelendők a' „Constitution“ — radical szellemű 's kitűzött céljához elvével következetesen haladó lap — mely Kossuth Hirlapjával bátran kiállja a' versenyt, 's magyarországi rovatát Pestről Töltényi Miklós jeles hazánkfának eredeti levelezése képezendi, — továbbá a' „Gerad' aus!“ — melyben több jeles hazánkat érdeklő czikkek közöltetnek, 's a' magyar ügy iránti sympathia felköltését célozza, — a' „Democrat“ — melynek mai száma is lengyelek, magyarok, 's olaszok elleni hálátlansággal vádolja Ausztriát, — a' „Politische Courir“ 's „National Zeitung.“ — Ezek mind becsületes irányu 's szabadelvű lapok, védik a' magyar függetlenséget, mert jókor belátták, hogy az udvarpárt által felbőszített rabló-csordák gyilkolása 's pusztítása, a' katonai hatalommal zsarnokoskodó Jellasicznak fondorkodása az önmagával ellentétbe jött dynastiát emelheti csak, 's győzelmével óriás sebet ejtene Ausztria szabadságán is. Az „Österr. Allgemeine“ is kezd észére térni, 's most mikor a' német lakosokat elvérzeni hallja, megváltoztatja eddigi irányát, 's philippicát ír a' ráczok ellen . . . . a' nélkül azonban hogy viszahuzná a' magyarok ellen szórt méltatlan gyanúsításokat. A' „Wiener Zeitung“ aljas irány nélküli lap, minden czikket befogad, mellyel hasábját töltheti, többnyire azonban ellenünk agitál. A' „Geiszel“ és „Presse“ rút rágalmakat szórnak ellenünk . . . . holt az utóbbinak a' Democrat szerint Schütte — a' szabadság érzetért kiutasított Schütte is főbb dolgozótársai közt van. Még a' „Fremdenblatt“ is politizálni kezd, 's a' beteg magyarországoni sajnálkozásában Jellasicot Budapestre küldi receptet praescribálni. Kár volna szegényt Budapestig fárasztani, majd helyébe megýünk mi, de tudom hogy nem köszöni meg.

A' királyi család Schönbrunnban tartózkodik. Környezete mindent elkövet, hogy be ne lássa azon helyzet veszélyességét, mellybe a' camarilla ármánya által sodortatva van. Ugy látszik hogy nyugalmból csak azon keserű valóság riaszthatja fel, melly a' koronátlan főnek London felé mutat utat. Felejtí a' korszellemet, mellynek parancsára thrónok omolnak le, hogy a' nép érdeke diadalmaskodjék a' törvény szentségét lábbal tipró hatalombitorlók felett. Kár föl nem ébrednie, mert hosszú álma oda vezeti a' népet, hol a' fenséget magában 's nem magán kívül keresve számot kér a' mult vezényletéről, 's orvosolja sérelmeit azon hatalom-érzettel, mellyet neki öntudatra ébredése ad. Én tökéletesen hiszem, hogy ez ébredés esetén Insbruck bűnét Schönbrunn sehogy sem engeszteli ki. Kár a' dynastiának ez ébredés előtt föl nem ébredni, 's oly hölgy szavára hallgatni, ki veszélyes politicája által férje becsületével reménydús fiának jövőjét is eljátszotta.

Az udvarpárt által előidézett reactió következménye volt azon gyűlölet, mellyel a' schwarzgelbbé változott polgárok viseltettek a' magyarok iránt. A' státusadósság el nem vállalása volt az aerislapda, mellyet a' kormány vésteltjes politicája Ausztria 's Magyarország közé hajított. Az ellenségeskedés lapangó tüze lángra lobbant akkor, mikor Magyarország törvényes függetlensége a' nemzetet önálló intézkedésre hívta föl. A' dynastiát környező hivatalt vesztett burocráták fekete serege nem mulasztá el öncéljára fölhasználni ez ellenségeskedést, 's a' dynastia körében működő reactió által zendületi térre vezetett bán iránt a' méltánylat hangja mind hangosabban nyilvánult, mig nem a' „mein lieber Ban“ Bécsben megjelenésekor fáklýs zenével tisztelgett. Hogy Bécs nagy része pártolta a' horvát mozgalmakat. kitetszik abból, hogy a' fáklýs zene alkalmával jelen volt roppant tömeg Lebe hoch-jait csak a' ta-

mulók egyes füttyei merészlelk háborítani, 's ezek is csak nem közéletlenséget idéztek elő. Jellasic hajtongott a' reactió győzedelme előtt, 's éltette az egy és osztatlan Osztrák birodalmat, mit a' nem sokkal azelőtt Németországhoz csatlakozást ohajtott nép zajos tetszéssel fogadott. 'S a' Jellasic itt létekor nyilvánult reactió Magyarország függetlensége ellen irányzott kifakadásokban adta életjelét akkor is, mikor

Ö s z e l ő 6-kán a' magyar országgyűlés küldöttsége Bécsben megjelent, 's itt létének híre villámgyorsasággal futott végig a' városban. Estve felé érkeztek, senkitől sem fogadtattak, bejövételük minden zaj 's pompa nélküli volt. Mennyire különbözött e' bejövetel a' martius 15-kei küldöttség bejövételétől, — 's a' mindenütt uralkodott néma csend mennyire meghazudtolná azokat, kik elég vakmerők lennének az irántunki sympathia kihalását kétségbevonni. Mi — itt levő kevés magyarok elibők mentünk volna, ha érkezésükkal jövetelek hírét meg nem előzik. Különböző hírek szárnyaltak a' küldöttség jövele céljáról, mellyek közül egyik sem közelít meg a' valóságot. Némelyek pénzt, mások katonát kérni állíták, sokan pedig azon rögeszmével saturálták éhes reményüket, hogy a' magyar pénz- és külügyministeriumot akarják az ausztriai telhetetlenségnek föláldozni. A' sok idélen hírek álmokképek gyanánt foszlottak szét

Ö s z e l ő 7-kén, mikor egyesek által szájról szájra terjedt a' küldöttség feljövételének valódi célja. A' fejedelemtől határozott válaszkívárat, 's a' válaszára csak 48 órai időt engedésben nyilvánult erélyesség nagy sensatiót csinált még a' schwarzgelbek között is, 's meggyőzött mindenkit azon igazságról, hogy a' magyarok bátorsága azon arányban nő, mellyben feje fölött a' vesztéyek fellegei tornyosulnak. Eltompult az aljas rágalom fegyvere, melly horvátokkal megmérkőzhetésünket kétségbe akarta hozni, — 's az elszánt föllépés — melly hongyülésünknek fejlődme irányábani utósó békekísérlete gyanánt tekinthető — eszünkbe jutatta azon férfias lelkesülést, melly az ügyünket elhagyott dynastia ősanjáért balgatagságában vitam et sanguinem-et kiáltott. Bécs nagy része azt hitte, hogy a' camarilla cselszövénye megbukik a' fejedelem akarata előtt, — 's azt a' nemzet erélyes föllépte kiveszi azon tétlenség öléből, mellyben szendergése alatt környezete olly tevékenység terére lépett, hogy a' magyar fölkezt királyában haladását gátló ellenséget vélt találni. A' küldöttség mind délelőtt mind délután összeült . . . 's nyilatkozatát ő fenségénél benyújtatva, fejeldme általi elfogadtatása idejét

Ö s z e l ő 8-kán délre hallá halasztatni. Kiindulási helyül az erdélyi volt cancellária tűzetett ki, hol az utczát már 10 óra felé számtalan bérkocsik lépék el, 's a' követek nyugtalanul várták Batthyányi érkezését, kitől 11 $\frac{1}{2}$ óra körül meghallák, hogy a' fejedelem az elfogadási határidőt megváltoztatta, 's esti 9 órakor fogja hírül adni az elfogadás idejét. A' követek elégedetlenül távoztak, 's a' tanulók iránti méltánylásukat kimutatandók az Aulát látogaták meg. Zajos tetszéssel fogadtattak itt, 's Reiszig 's Irányi követek — ugy szinte Ujházi főispán beszédét szűnni nem akaró tapsviharral, éljenekkel 's Lebe hochokkal fogadák.

Esti 9 órakor összegyűltek az erdélyi cancelláriában Jósika volt cancellár teremében tanácskozás végett, 's körülbelől $\frac{1}{2}$ 10-ig vártuk, mikor Pulszky megjelent, de csak hamar szó nélkül, hideg nyugalommal távozott. A' tanácskozási 's melléktermek tömve voltak bécsi magyarokkal, kiket a' haza mint léte fölötti aggodalom gyűjtött egybe. Már ekkor egyes követek, 's köztük — ha nem csalódom — Szirmai is vérvörös tollat tűztek ki. $\frac{3}{4}$ 10-kor léptek be Pázmándi 's Batthyányi a' jelen volt néptömeg szűnni nem akaró éljenezésé közt. Pázmándi magyarul, Batthyányi németül jelenték, hogy a' fejedelem legközelebbi körzetétől jött tudósítás nyomán az elfogadás lehetősége a' királyhoz benyújtandott nyilatkozat kifejezései változtatásától föltételeztetvén, a' felett a'

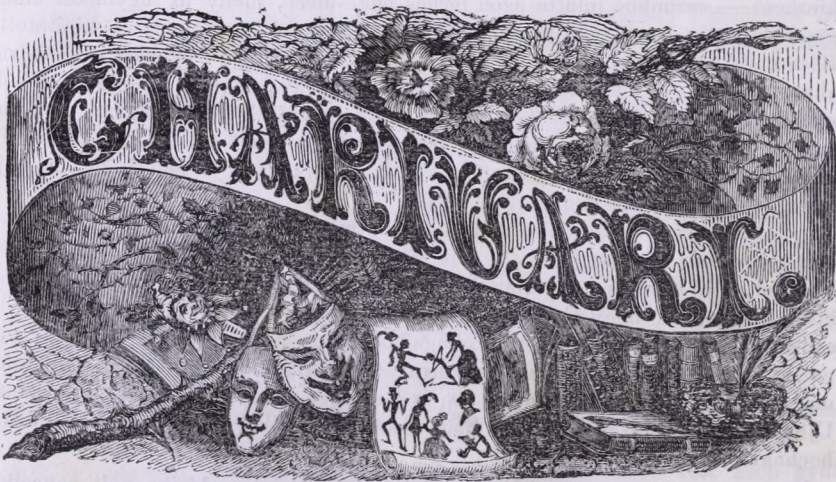

küldöttségnek tanácskozni, 's tán szavazni is kell . . . minek titokban tartása az ülés zárttá tételét kívánja. A' nyilatkozatra fölhívott küldöttség zárt ülést kívánván, fölmentek a' második emeletbe, ígérve hogy az eredményt tudunkra adandják, — de 12 óra után Bernáth nyilvánítá, hogy idegen földön ezt sem tehetik, 's csak annyit tudatott, hogy az elfogadás

Őszelő 9-kén déli 12 órákor lesz. A' követek ismét az erdélyi cancelláriában gyűltek össze, hol 12 órákor Deák hirül adta, hogy Batthyányi Schönbrunnban maradása jel arra, hogy az elfogadtatásra mehetnek. Dietrichstein, Lobkovicz, egy udvari dáma, 's a' királynő körében fogadta a' király a' küldöttséget, mely öt megjelenésekor egyetlenegy éljen nélkül fogadá, 's határozatlan válaszáért, mellyel ingatagsága kibúvó ajtót keresett — mint jött, éljezés nélkül, 's ingerült kebellet távozott el a' küldöttség. Tagjai nagy részben vörös tollat tűztek, vagy vörös szalaggal körék kalapjaikat, 's mint nemzetképviselők, a' megsértett nemzet méltóságához illő, 's tette kész indignációval hagyják el Bécsset, mellynek fejedelme játékszerűl tekinté azon nemzetet, kinek koronáját és mindenét köszönheti. Bécsset a' távozás nagyszerűsége meglepé, sok schwarzgelbek megtértek, 's

Őszelő 12-kén számos ujságok fölszólaltak érdeünkben, vádolva a' camarillát, — Magyarországot köztársaságnak hirdető röpiratok jelentek meg, — holnap a' ministeriumot ügyünkben interpellálják, — Wessenberg fölszólítatva mindent a' reactio tudtán kívüli működésének állít, a' részünkrei toborzás kétszeres tüzzel foly, holnap után 400 önkénytes induland le táborunkba. . . . .

PAP GÁBOR.

* * Az ildomos szélkakas.

Jellasicz Zágrábban. A' nádorképe máglyán.

Jellasicz Insbruckban, Zsofiánál kézsók.

Jellasicz Bécsben, schwarzgelb fáklyázene.

Jellasicz Fiumében.

A' lázadó, a' vakmerő, a' gyilkos-égető!!!!

A' pártitűt, a' rebellis, a' hűtelen!!!!

Az exbán, a' vérszopó, az áruló!!!

A' jogtapodó, az igazságtalan, a' fölségsértő!!

Jellasic a' határon. Királyi hand-billet.	A' nyomorút, az elbizott, a' szemtelen!
Jellasic Kanissán. A' ministerium leköszön.	A' veszedelmes ellenség, a' tatár.
Jellasic Fehérvárott. A' státusadóság elfogadva.	A' vitéz ellen. A' merész dalia.
Jellasic Soroksáron. A' nemzetgyűlés fut.	A' derék férfiú, a' nagy hadvezér...
Jellasic Budán. A' magyar nép lefegyverezve.	Ő felsége, a' horvát király, kegyelmes urunk és atyánk...

* * Hányszor ásit a' magyar?

1-ször mikor felébred.

2. Mikor hivatalosan unja magát.

3. Mikor a' sült galambot lesi.

4. Mikor sok dolga van.

5. Mikor semmi dolga sincs.

6. Mikor éhes.

7. Mikor jóllakott.

8. Mikor rossz időt érez.

9. Mikor alunni akar.

* * A' király azt mondja válaszában: hogy azért nem jön le Pestre, mert beteges.

Mert beteges? Hát minálunk nincsen patika? nincsen doctor, feltser, bába, kirurgus, vagy a' mire szüksége van a' jó fölségnek?

Ugyan mi baja lehet a' jó fölségnek, a' miből mi ki ne tudnók őt isten segítségével gyógyítani? Minden nyavalya számára termett fü a' földön, minden fűben fában van bizonyos gyógyerő, még a' mogyorófában is.

Ha h á l y o g van a' jó fölség szemén, melytől saját veszedelmét nem bírja meglátni, jó doctor az a' Kossuth, fogadom két óra alatt lebírná azt onnan venni, 's az operáció nem esnék fájdalmára.

Ha rossz tanácsadások fekszenek a' jó fölség gyomrában, vannak minekünk jó hajtó szereink, miket a' jó fölségnek be sem kellene venni, még is ki hajtának nemcsak belőle de még az országból is azt a' schwarzgelb pántlika férget.

Ha a' camarilla győtri az áldott jó fölséget, hozza ide, terem mi nálunk olyan áldott kenőcs, mellyel ha megkenjük azt a' camarillát, nem lesz több szüksége utolsó kenetre.

Ha feketesárgaságban sínlik a' jó fölség, jöjjön ide vele, a' mi piros zászlóink viszfénye kipirosítandja az ő halványarcát.

De mi kezdjük sejteni: hogy mi nyavalyája van a' jó fölségnek, gonosz nyavalya az, 's orvosai félre ismerik — vagy akarva, vagy nem akarva, és nem gyógyítják.

— Szegény XVI. Lajos, ha tudta volna, minő betegségben fog meghalni!

De ő is későn kezdte magát gyógyíttatni.

Annak most 52 esztendeje, hogy az ő királyi feje a' vérpadról lehullott. Isten legyen irgalmas szegény lelkének.

* * Comicus jelenet az őrtanyán.

A' czirkálók egy éjjel egy híres zsványt tetten kapva elfognak, 's az őrségi tisztnek átadják, jól értésére adván: hogy ez veszedelmes ember, erre jól kell vigyázni.

Az őrségi tiszt átadja a' veszedelmes embert az őrmesternek, az kiviszi az őrszobába, a' hol mintegy húsz nemzetőr virasztván kártyázik, azoknak is

megmondatik, hogy ez az ember, veszedelmes ember, a' kinek nem kell engedni: hogy elszökjék.

A' nemzetörök tovább kártyáznak.

Egyszer a' veszedelmes delinquens oda áll az egyiknek a' háta mögé 's elkezd bele beszélni a' játékba.

„Hát az ur kicsoda? szól ez mérgesen hátrafordulva, mit beszél bele az ur a' más kártyájába. Elhallgasson az ur, mondom, mert különben úgy kilököm a' szobából, hogy a' lába sem éri a' földet.“

A' veszedelmes delinquensen nem fogott a' fenyegetés, csak azért is újra belekottyant a' játékba.

Erre a' nemzetörök megharagudtak, neki estek, nyakon csípték 's úgy kidobták az őrtanyából, hogy a' lába sem érte a' földet, valamikép: hogy ezt neki eleve megígérték.

Ezután ismét neki ültek 's nyugodtan kártyáztak tovább.

* * Váriatiók e' thema fölött „a' király beteg.“

A' király az isten képe. Hát az isten képe beteg?

Ha az isten beteg volna, a' nap elvesztené fényét, a' csillagok megfagynának, a' föld nem hozna virágot, az ég kék helyett zöld lenne, a' hegyek tüzet okádnának a' holdból piros vér folyna, a' tejút megfeketettülne 's égő üstökös csillagok járnák keresztül kasul a' világot. Akkor volna a' pokolban drága világ!

Hátha e' földi isten megbetegszik, ne legyen-e az is nagyszerű?

Ne érezzék-e a' népek keservesen: hogy a' király beteg.

Ne folyjon-e a' népek szívéből piros vér, szemükből égő könny, ne legyen-e szabadságuk letiporva, mert a' király beteg?

Ne érezze-e egy egész ország fogcsikorgással: hogy a' király beteg.

Ha egy embernek feje fáj, nyakára tesznek flastromot.

Ha egy nemzetnek feje beteg, a' nemzet nyakára tesznek érte jármot.

Ha embernek feje fáj, nadályokat raknak keblére, 's karján eresztenek vért.

Ha egy nemzetnek feje beteg, a' nemzet keblére kell rakni a' nadályokat, a' nemzet karján kell eret vágni.

Miért van hát az embernek feje? Azért: hogy legyen a' kalapját hova tennie.

Imádkozzatok: hogy a' király ne legyen beteg.

Doctor camarilla elkészítette a' recipét, imádkozzatok.

Kétszáz millió statusadósság, ezüstben, aranyban: az első orvosság. Adjátok meg és imádkozzatok.

Kétszázezer katona, frakkban, német lábon, második orvosság. Adjátok meg és imádkozzatok.

Kétszázerer pecsovis és jezsuita, mint magyar hivatalnok, harmadik orvosság, vegyék be és imádkozzatok.

Pénz és hadügyi tárczák; negyedik orvosság. Adjátok vissza és imádkozzatok.

Pragmatica sanctio, ötödik orvosság. Higyetek benne és imádkozzatok.

Alkotmányos szabadság, porrá törve és elpárologtatva. Hatodik orvosság. felejtsetek el és imádkozzatok.

Háromszász democrata feje, mint hideglelést üző labdac. Hetedik orvosság. Vágjátok le és imádkozzatok.

Hogy a' király gyógyuljon meg. Hogy az isten képe ne legyen beteg. Hogy a' nemzet feje ne gyöngéledjék.

* * Ugyancsak ijedezünk, hallván: hogy Jellasics Pestre készül.

Valjon miért jöhet ide? Csak nem akar tán divatlapot kiadni, mert akkor mind nekem, mind Vahot Imrének végem van.

Vagy tán vendégszerepelni jön a' nemzeti színházba? ugyan kinek a' szerepeiben akar föllépni?

Nem remélem: hogy szüretelni jöjjön, mert a' hogy mondják róla, nagy kárt tud tenni a' borban, 's nem igen teszi le fejéről az Orbán süvegét, minél fogva is meglehetősen czinegét fogott az orra.

Akkor bizonyosan házasodni jön, csak hogy azon esetben ne hozna annyi násznépet magával.

Denique az már ki van csinálva: hogy hogyan jön ide?

A' drávapartig hidon, onnét a' Muráig szekéren, a' Murán fel Tapolczáig gőzhajón, onnan Budaörsig gőzkocsin, onnét Budavárig gyalog, Budáról Pestig fiakeren.

Innen pedig — extrapostán a' pckolba.

*** Miután fátumunk azt akarta: hogy történetesen Batthyányi miniszterelnök ur lakásának éppen tözsomszédságában lakjunk, idején levő dolognak találjuk figyelmeztetni Budapest érdemes lakosait; hogy ha netalán a' nevezett szomszédurat valami megtiszteltetésben akarja részesíteni el ne tévessze a' dolgot. Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét — az ő ablakai, a' többi azután a' mienk. Vannak esetek, mikor az ember nem szeretné: ha elnéznék — miniszterelnöknek.

*** Egész bataillonok a' rendes katonaságtól térnek át honvédi zászlóink alá. Letépik feketesárga zsinóraitak 's a' sárba tapodják. Bécsből a' testőrök is megindultak a' haza testét védeni. Helyesen, ha már az ellenség a' király lelkét elfoglalta, őrizze meg a' testét.

*** Mult számunkban a' mit Széchényiről mondánk, azt sem gúny — sem ártani vágyásból nem tettük. Mi akkor úgy voltunk értesülve: hogy a' grófnak semmi baja sincsen. Miután most az ellenkezőt tudjuk, szívtelenségnek tartanok illy részvétre hívó balesethez embertelen kezekkel nyúlni.

*** Petőfi nagy zajt üt szerkesztői tiltakozásom ellenében. Erre oka nincsen. Én sem elveit, sem személyét soha nem bántottam. A' mi a' hála dolgát illeti, velem jótéteményt senki a' világon, Petőfi legkevésbé sem követett el. Én barátságomat nem szoktam kölcsönbe adni, mellyért kamatot várok. Petőfi engem soha sem szeretett, én szerettem őt, 's azért az ő kiméletlen szavai engemet legfeljebb bántanak, de ellenségévé nem tesznek. Én ezentul sem mulasztandok el egy alkalmat is, mellyben Petőfivel szivességet követhetek el 's mint eddig nem nyertem érte vizonszivességet, úgy ezentul sem fogok várni, sőt ha azért nekem Petőfi ismét csak kiméletlenséggel fogna fizetni, azt neki előre megbocsátom. Ő arról nem tehet; ő úgy született.

JÓKAI MÓR.

— Bechtold a' Szent Tamási csatában volt a' magyarok vezére, midőn a' lelkes Bakonyi ezredes seregével az első sánczot már bevette, hihetőleg azért, hogy ne piruljon bajtársa hősiességén, csapatját Verbász felé indítva így szólott:

„Für heute ist schon genuch; — jezt gehen wir nach Haus champanizirn!“

Egy zsiros bajszu polgártárs erre így szözlött:

„Arzenicumot neked nem sompánit!“

Kár, hogy háta megett mondotta.

Egyébiránt ez világos jele annak, hogy hadügyünket nem vezérlé árulás!!!

— Vollenhoffer generalis, vagy tudja isten miféle lieutenant fürdőbe ment, hihetőleg azért, hogy a' szenttamási csatában szerzett szennyet magáról lemossa.

Ad vocem fordó.

Ezek a' magyar nagy urak, ha hivatalaikból letétetnek, egyik fürdőbe mén, másik beteg, harmadik felmentetik 'sat.

Minek ez a' ceremonia?

Tisztán ki kellene tenni: „Ez áruló volt“, hogy minden magyar rámutathasson. „Ez keres magyar.“

Példa erre X. megyei volt főispán, kiről a' Közlöny írja, hogy hivatalátul további alkalmaztatásának fentartása mellett felmentetik.

Ezt így kellett volna simpliciter kitenni: „Rudics ő pirossága, mivel rácz vajvoda akart lenni, hivatalából kitétetődött vala.

— Miután a' pesti nemzetörök a' sz. tamási csatából olly nagyszerűen futottak, hogy némellyek fegyvereiket elhányva, 's csizmáikat lehúzza vevék utjokat Verbásznak. Egy fiatal ember kérdé bizonyos szaladótól:

„Polgártárs! miért szalad?

„Hát mit csinálnék?“ volt a' rövid válasz.

„Hát tegyen ugy, mint Bakonyi katonái, öljön, vágjon, szurjon, löjjön!“

Erre a' hős insurgents így válaszolt:

„Már miért bántanám én a' ráczot, hisz azt kiáltozzák „Éljen a' magyar.“

Szegény nemzetör, minthogy igen szaladott rosszul hallott, — mert a' bajai nemzetörök kik dicséretükre legyen mondva legtovább kiállották a' tüzet, nemzetöreink közül azt beszélük: hogy nem azt kiáltozták a' ráczok Éljen a' magyar! hanem, „illyen a' magyar?

— Baján midőn a' boldogult nádor keresztül útazott, minden honnan küldöztek hozzá választmányi szónokokat.

A' többi közül egy választmányi szónok, ki nagy küzdés után annak megválasztatott, nagy kevélyen járt az uradalmi kastélyi folyosón fel, 's alá, fen hirdetve, hogy megmutatja ki a' jó szónok!?

Egyszerre csak jön a' nádor!

A' szónok kilép.

Disznó-lábak, holdvilág-fő, táblabíró-has.

Többszöri köhécsülés után így intézi várva várt beszédjét a' nádorhoz: „Örülök, hogy szerencsém van, Isten éltesse! . . . punctum.“

Jó hogy nem hívta csekély hajlékába egy pár friss kolbászra, és egy pohár bajai breckóra!!!

— B . . . városában a' Charivarit furcsán értelmezik, mert mind a' mi ott mondatik csalhatatlan igazságnak tartják, 's a' vitzeket ezáfolni készülnek.

Némellyek ugy hisznek benne, hogy az „Inspruchi herzegasszony“ drámát erősen készülnek megnézni . . . annyi bizonyos, hogy sokan készülnek vendégszerepekre. A' táblabírák 's camarilla seregbe igen sok ajánlható.

T . . . th KÁLMÁN.

ESSENTIÁJA

a' legujabb német dramaturgiának.

A' király és népe,

vagy

a' minister és a' király,

vagy

király és minister,

vagy

király és minister; nép és policzaispiczli,

vagy

a' jésuita és a' diplomatikai quodlibet.

Dráma.

Első felvonás. I-ső Jelenet.

(A' király szobája.)

Király. Ah!!

Nép. (kүн) oh!!

Jesuita. (Szemét égre szegzi és ásítózik) ah!

Nép. (kün) oh!!

Király, (felugrik) Ki sohajtozik itt; az én népem sohajtozik?

Jesuita. (kezét összekulcsolva, égre szegzett szemmel) A' néped alkalmasint ismét egy szép tánczosnőt nézdegél, és sohaja a' bámulat sohaja.

Király. Vagy úgy, pedig nem szeretem a' sohajt akár honnét ered is.

Jesuita. Oh nehéz a' te hivatalod, felséges uram, eredj, nyugodjál.

Király. Igazod van, megyek egy keveset aludni. (megy).

Nép. (kün) Ah!!

Király. (megfordul) Még mindig bámul az én népem, pater?

Jesuita. (sohajt) Még mindig, uram. Ah!

Király. Te is bámulsz?!

Jesuita. Nem, uram, oh kit bámulnék én! de szívem sír, a' te népedben a' földi elpusztítja a' mennyeit.

Király. Oh hadd mulassanak hisz nekük nincs népük, kinek gondját viselik. (ásítózik) mint nekem.

Nép. (kün) oh!!

2-ik Jelenet.

Oppositio, és előbbiek.

Oppositio. Fels. uram a' te néped boldogtalan.

Jesuita (kapva). Boldog talán? de nem csak talán, hanem valóban boldog.

Oppositio. — Nem értesz, Jesuita; királyom, a' népednek nincs üdve.

Jesuita. Nincs üdve, ah, mondom azt már régen, a' sok földi jó elpusztítja lelkükben a' mennyeit, és nem lesz üdvök!! hanem leszálандnak mélységes poklokra, és feküvendenek hévséges örökké égő parázsokon. Nincs üdve népednek, uram!

Oppositio (kétségbe esve). Ne ferdítsd szavaimat Jesuita! a' nép szerencsétlen!

Jesuita. Igen uram, szerencsét lel, a' nélkül, hogy keresné, a' nélkül, hogy maga is iparkodnék rajta. szerencsét lel.

Oppositio (ájulófélben, a' trónusba kapaszkodik).

Király (ki eddig rájuk báméskodott, mint a' borju az uj kapúra). Én titeket nem értelek; zavartak vagytok. (Csenget; szolga jó). Premierminister úr jöjön hozzám. (Szolga el.) Majd ő megmondja nekem, mit akartok, ő hiven tolmácsolja nekem népem akaratát.

Oppositio (sohajt; magában). Elég baj, hogy néped ellenében tolmácsra van szükség, és nem érted az ő nyelvét.

3-ik Jelenet,

Premier. Előbbiek.

Király. Hozta isten, mein lieber Premier.

Oppositio. És vigyen az ördög.

Király. Minister, az én népem sohajt, mi baja van neki.

Premier. Hát felséged tudja, hogy népének valami baja van.

Király. Tudom.

Premier. Valóban én nem tudok semmit. Ha csak az alatt, míg ide jöttem, nem esett valami baja. Hát csakugyan van baja?

Oppositio. (Karon ragadja a' Premiért és tükör elébe vezeti.) Hát nincs baja?

Premier. (Kezét az oppositio vállára teszi) Van baja uram, van.

Király. Ne személyeskedjenek uraim, hol a' népboldogság forog szóban.

Most jut eszembe, hogy a' mult héten kilovagolván, hallottam midőn valaki azt mondá: Ez sem tudja hol nyom bennünket a' csizma.

Premier (zavartan). Ah valóban, — nekem is jut már eszembe, — hogy mi baja van a' népnek. Hát csizmát varatott magának, — mert a' tél közeledik, — és ezen csizmája szűk lévén, — mert népünk igen nagy láb on szokott élni, — fáj most neki a' tyukszeme.

Király. De én nem akarom, hogy népemnek még a' tyukszeme is fájjon. Jesuita (könyezik). Oh szeretetteli szív!!

Premier. Ezen csak két mód lehet segíteni, vagy a' csizmáit kaszszáljuk, hogy úgy jól járjon, vagy pedig azon utczákat, hol a' nép leginkább meg szokott fordulni, finomra faragott márvánnyal köveztetjük, hogy a' rossz kövezet a' nép lábai alul eltakaríttassék, 's ne alkalmatlankodjék többé neki.

Király. Finomra faragott márványkövezetet akarok, így egyuttal az én kedves fővárosom is csinosbul.

Premier. Szivesen, felséged, de ehhez adó kívántatik.

Király. Adó?

Premier. Igen a' terv már készen is van, az élelmi szerekre fogunk adót vetni.

Oppositio. De ez alul fel kell szabadítani a' nép kenyerét;

Premier. Nem kell uram, ez a' jó ur az ország állapotáról annyit sem tud, mint felséged — —

Király, (rémülten előre lép).

Premier, (nyugodtan folytatja) akármellyik szobaleánya. — A' nép már nem vesz kenyeret.

Oppositio (kapva az alkalmon). Ugy-e bár végtére kisül, a' nép már nem vesz kenyeret, mert nem vehet.

Király. Micsoda?!

Premier. Rágalom uram, a' nép azért nem vesz kenyeret, mert — — kalácsot eszik.

Király, (megöleli a' premiert) oh kedves ministerem, be áldom a' sorst, mely engem és népemet veled megáldott. Csak egyedül benned bízom. Tégy a' mit akarsz. Ön pedig (az oppositiohoz fordul.)

(Az oppositio ájulást érez, a' tronusba kapaszkodik, mi által ez ingadozni kezd. E' perczben hozzá fordul a' király.)

Király. Hogyan?! az én trónusomat ingasztja ön?! tova tőlem, (tronusába dől és az oppositiot eltaszítja) tova tőlem, baljóslatú madár! menj haza és okulj!!

(Az oppositio lehajtott fővel távozik. Elmentét szomorú zene kíséri, melyből tisztán kivehetni e' szavakat:

Multadban nincs öröm

Jövődben nincs remény.

(A' kárpit legördül.)

(2-dik felvonás következik.)

L. Mór.

Életképek

a' verbászi táborból.

R. és S. együtt szivarozgatva, döntik az ország dolgait.

R. Ah! nem hallod? ágyúznak.

S. Már rég hallottam, Ó-Kért megtámadták a' római sánczbeli ráczok.

R. Ki ott a' vezér?

S. Bechtold nem, ő Verbászon van, Égert is itt láttam, a' tábornokok mind Verbászon vagynak, — bizonyosan senkisé.

R. Már úgy győzni fogunk.

És úgy lőn, a' miként beszéle.

A' most említett ó-kéri csata napján egy huszár-csapat jön a' kiskéri földek felől, elől két tiszt lovagol, mindenik óráját tartja kezében, 's borzasztóan vitatkoznak, — halljuk!

E l s ő. Pajtás! te korán indítottad — mondom — vissza a' századot, az én órámon még nincs ki az idő.

M á s o d i k. Eh! mit a' te órád? nekem az volt parancsolva rukkoljak ki az * . . . i dombig, várakozzam ott fél négyig, 's akkor jöjjenek haza, — itt fél négyre az én órámon, und damit ists aus.

E l s ő. Az én órák szerint még 21 percz mulva lesz annyi, meglehet, az alatt egy futamodó rácz csapat elének akadt volna.

M á s o d i k. Mit? rácz? Dummkopf! Ó-Kéren a' csata 's az * . . . i dombon állitanak fel, egy órányira Ó-Kértől — he! he! he! — kell e' rácz?

T o r o n t á l i p ó r. Mi ujság nálatok, bácskai szomszéd?

B á c s k a i p ó r. A' fővezér Bácskát föl akarja adni a' ráczoknak, mert ezek Temerinél egy ágyúját elvették.

T o r o n t. Csak az a' baj? kérjen a' mi vezérünköt kölesön, abból a' 11 ágyúból, mit Perlasznál elvett, jut a' ti vezérteknek is.

B á c s k a i. Hál' Istennek! talán visszahozza szegénynek a' kedvét.

Y. Tábori szolgabíró elviszi nyugtatványát, a' per 2 pfrt járó napi díjjak fölvétele végett, a' tábori pénztárnokhoz.

P é n z t á r n o k. Ön, ha jól emlékszem, egy hétig távol volt a' táborból, jószágán.

Y. Ugy van, de az semmitse tesz, ott is tábori szolgabíró voltam én. — Azonban, miután mint rögtönítelő bíró 8 napig foglalatostkodtam a' táborban, ezen napokra per 8 vfrt kérem napidíjjaimat szinte kiadni.

P é n z t á r n o k. Igen, de ezen napokra már kiadtam szolgabírói díjját.

Y. Ugy van, de az semmitse tesz, két hivatal egy személyben. Egyéb-iránt, mint executionalis bíró M. lázzadó javai lefoglalására kiküldve levén, kérem az ön kezébe ment tömegből napi díjjaimat kiadni.

P é n z t á r n o k. Szivesen, de hisz ön a' nap délelőtt rögtönbiráskodott.

Y. Ugy van, de az semmitse tesz, három hivatal egy személyben. Egyéb-iránt, miután nekem pandúr járna, de nincs 's így magam viszem a' szolgálato-
kat méltányos, hogy az ennek járó 15 pkr. napi díjjak nekem kiszolgáltassanak.

P é n z t á r n o k. Mind meglehet, de hisz ön szolgabíró!

Y. Éppen azért, három hivatal 's pandúr egy személyben, érti ön? Egyéb-iránt nekem elfogad járna, de minthogy én azt nem használom, hanem saját lovaimon járok, azért kérek számomra két lótartást pénzüi kifizetetténi.

P é n z t á r n o k. (megáll szeme szája) Mi . . . mi . . . mi . . . t kér?

Y. Nincs mit csudálni. Három hivatal, pandúr egy személyben, lókoszt mellett.

P é n z t á r n o k. Értem, jó van, koszt.

FITOS ISTVÁN.

M a r o s v á s á r h e l y, s e p t. 1-jén. Mióta a' százszok „drága pénzen a' szabadságot a' német császártól megvették;“ *) mióta a' sajtószabadság minálunk is úgy a' hogy napfényre jött: azóta azt hittem, hogy csakugyan olly eldorádóba jutottunk, hol a' kertek kolbászból fonják 's sodarral támogatják. — De bizony hitemben csalatkoztam. — A' többi mellőzve, emlitem csak a' sajtószabadságot. — Azt hittem, hogy már nem kell elébb írománykáinkat egy egy Saracenus barát ostoba ítélete elébe adni, hanem szabadon a' nélkül adhatjuk ki, a' mit a' papirosra leirunk: de hát nem úgy van. — A' sajtótörvény

*) A' százszok azzal bujtogatják az oláhokat.

egyedül felér a' világ volt legszamarabb censoraival. — Azután a' szerkesztők... azaz nehogy azt gondolja szerkesztő ur, mint ha az azt akarná mondani, hogy önök a' fentisztelt censorokkal egy sorba esnek — a' szerkesztő urak közül mondom, többen nem akarják kiadni azt, mit mi irogatunk, — főleg, hogy ha azok az ő politikai hiszekegyistenökkel nem egy arcvonalban indul ki. . . . pedig mi nem így értjük a' sajtószabadságot.

Egyébiránt mit most mondandó vagyok, az leginkább a' budapesti lapokat érdekli. — A' budapesti lapok, ellenünkbe nagy méltánytalanságot követnek el. — Mivel az erdélyi követek beszédjeit, vagy igen kurta kivonatokban, vagy merőben nem is közlik. — Pedig mi erdélyiek szeretnők olvasni derék követeink beszédjeiket. Így például nem olvassuk egy lapból is az erdélyi követeinek a' *pragmatica sanctio* körüli beszédjeiket, — pedig privat tudósításból tudjuk: hogy sokan az erdélyi követek közül az oláh ügyek körül a' *pragmatica sanctio* elvételéből kiindulva: mély bölcseséggel páruult historiai és politikai tudományt fejtettek ki. — Tisztelt pesti lapok! az önöktől önzés, hogy csak a' magyarhoni követei beszédeit emelik ki, 's az erdélyiekét nem. — Pedig olly sok derék követeink vannak, hogy no . . . . hanem hiába, ha a' pesti lapok önzők — 's nem közlik beszédjüket a' mi követeinknek.

Lauka még igazságosabb! az ő Dongójából értettük csak ugyanazon ropant felfedezést: miszerint Berzenczei felfedezte, hogy: minden tudománynak meg van a' maga fakja, — és azon szükségét is: hogy „nemzeti önkénteseket csinálni.“

Ad vocem önkéntesek: Berzenczei most Kossuth lovagokat akar „csinálni“ Éljen! 's az ur isten segélje feltett tervében! — De segéli is; mert pár nap alatt több mint 80 székely csapott fel. — A' gyalog önkéntesek szinte 200-ra szaporodtak egy hét alatt, csak itt helyben.

Vissza térve a' budapesti lapokhoz: arra az atyafiságos őszinteségre hívom fel: hogy közöljék az erdélyi követei beszédjét is. — Az erdélyi követei beszédjében sok szépet lehet tanulni. — Így például a' Pálffy beszédjeiből már sokszor értettük, hogy ő 9 évig katonai — 12 éven át pedig polgári pályán izadott, persze mint . . . . táblabíró. —

Kár volna tehát illyféle tudományoknak elveszni. — Azért csak közöljék önök az erdélyi követei beszédjeiket!

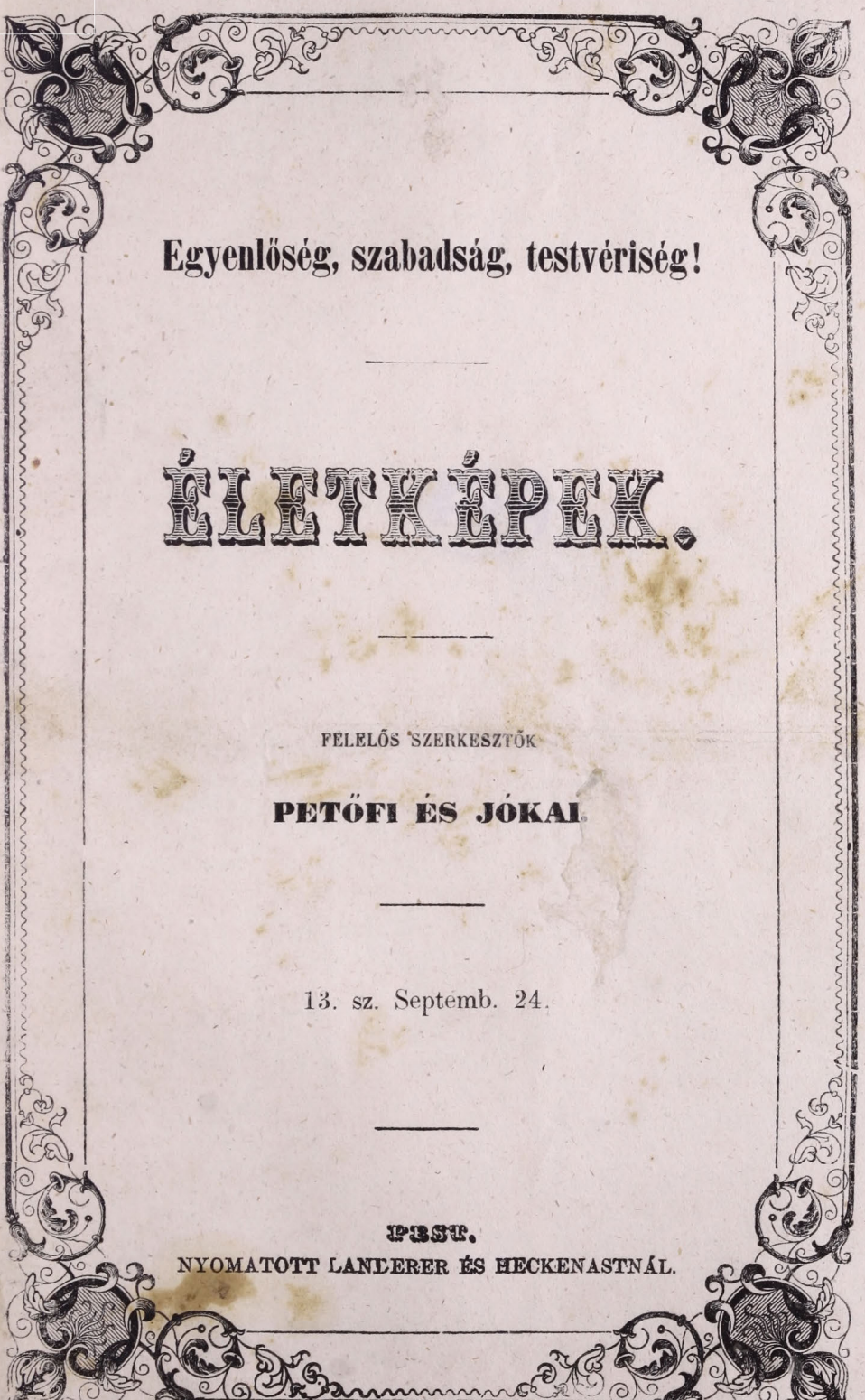
De térjünk Vásárhely környékére. — Olvasóim előtt meg lehet tudva van, hogy egykor Wesselényi a' szabadság mátyrja, egy ausztriai német zsoldos katoná tiszttel Wurbrand — be kedves név — nevűvel párbajt vívott. — Ezen tokos német embernek természetesen a' kardján kívül nem sok levén egyebe, erdélybe házasodott volt; hanem meg is halt, hagyván a' magyar kenyérré fiúkat, még pedig extra fain pecsovicsokat. — Ezen kis pecsovics lovagok a' nagy tatijoknál vannak itten a' vidékben, — 's közelebb a' szomszéd faluban „Besuchot“ csináltak hol a' helybeli gazda tisztt megvendégelte őket Francziástól együtt — a' gazdatiszt poharat emelt, és Kossuthot, éljenezte! 's ekkor ezek a' kis schwarzgelb — a' nagyobb 13 éves, — Auguthin-ok, a' legnagyobb dühvel „vesszent“ kiáltottak Kossuthra. — Ezekbe a' magyar hazafiság szépen sarjadoz!

Igy nevelik az erdélyi magyar urak, a' hazának a' leendő fiaikat! De szeretném ezen fiuknak privata orát adni csupán fél hónapig! Ezen kívét most nem cséplem ki egészen, — hanem majd isten igazában neki állok 's magyarosan kicséplem. —

De Vásárhely se higye el magát, — itt is a' pecsovicsizmus olly nagyra hízott, mint az öreg Virkayné — majd azt is az ellenörbe megkisértjük egy kissé soványabban faragni, — t. i. nem Virkayné, hanem . . . . a' pecsovicsizmust. —

KIS DAEMON.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

13. sz. Septemb. 24.

PEST.

NYOMATOTT LANCERER ÉS HECKENASTNÁL.

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

1818

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyvtáros és könyvtöknél kapható:

MEZEI NYÁR,

gazdasági kalendárium.

A' nép használatául 1849-i közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

Heckenast Gusztáv

pesti könyvtáros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvtárosnál kaphatók:

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt. 60 kr. p. p.

Garay János:

AZ ÁRPÁDOK.

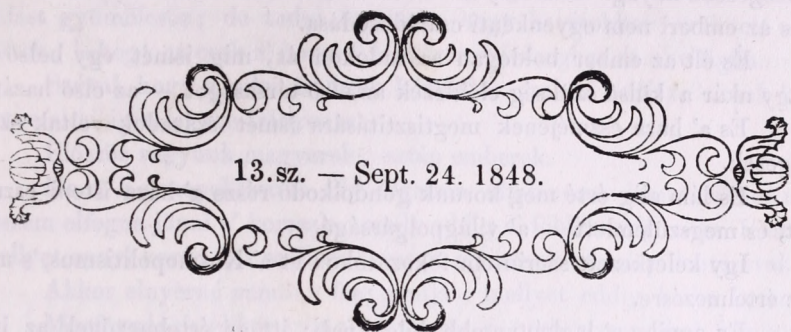
Történeti balladák-, legendák 's mondákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft 20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arczepe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében váci-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

13.sz. — Sept. 24. 1848.

ESZMÉK

A' KOSMOPOLITISMUS KÖRÜL.

A' legujabban többször hallani e' szavat: világpolgár. 'S nincs tán egy eszme is, melly annyira félremagyarázott, 's elferdített, mint épen ez.

Nekem mindig egy óriásnak tetszett, mellynek nagyságához képest az emberi elme olyan, mint földünk a' világegyetemhez.

Legyen szabad e' helyt a' Kosmopolitismus helyes fogalmához néhány eszmével járulnom.

Valamint az egyes ember élete, ugy az összes emberi nemé is folytonos fejlődés. Fejlődünk mind addig, mig végre ugyanazon lépcsőn, melyeken jöttünk, szállunk alá.

Az ember belseje kezdetben szűk tér, vajmi csekély dolog képes azt betölteni; de később tágul, 's sokszor alig találunk, mi az ürt elfoglalja.

Pillantsunk vissza ezredekkel a' multba.

Hány század peregetett le, mig az ember képes volt saját én-je mellett egy családot karolni keblére; és hány ezred, mig a' haza isteni eszméjét megérté?

Kezdetben egyenkint, 's egyedül álltak az emberek, ki mindenki önmagának volt mindene, voltak mint az állatok, kik között minden közös, még a' nem különsege is.

És így álltak az emberck, mig egy közölök ürt érzet keblében, mellyet önmaga nem volt képes betölteni — 's választott egy nőt.

Legnagyobb tévedés, azt hinni korunkban, hogy az emberi nem kezdetben már párosan élt. Hisz egy férfiú és nő közti viszony (folytonos) sokkal beljebb fekszik az emberi fejlődés folyamában, mint akár a' mes-

terségesebb anyagi találmányok. Csak hosszú évek során át volt lehetséges az emberi nem egyenkénti családosodása.

És élt az ember boldogan századokon át, míg ismét egy belső ür, vagy akár a külső szükség előidézék az első társaságot — az első hazát.

És a' haza eszméjének megtisztítására ismét századok voltak szükségese.

És lám alig érté meg korunk gondolkodó része a' haza isteni eszméjét, és megszülemlett — a' világpolgárságé.

Igy keletkezett szerintem fokozatokon át a' Kosmopolitismus, 's most az értelmezésre.

Ez egyike a' legkényesebb dolgoknak; itt az értelmezőnek az imádott hon, és a' fenséges világ közt kell átsurrannia, a' nélkül, hogy egyiktől is valamit magával rántson. 'S ez olly nehéz hogy sokszor az eszme is lehetlen.

A' helytelen értelmezés okozhatá a' lángkeblű Kölcey azon nyilatkozatát, hogy nem bírja (vagy akarja) megérteni a' világpolgárságot.

A' legujabb időkben meg Ausztriának nem reactionalis része, mely mind a' mellett is monarchiai egységet sürget, valószínűleg a' Kosmopolitismus helytelen eszméjétől vezetett, midőn zászlajára tűzte: az egy erős szabad monarchiát.

De bár mennyire is értetett félre annyi bizonyos, hogy a' józan gondolkodó férfiú soha sem fogja egy balnézetért az egészet elvetni.

Igen hibáznak kik azt tartják, hogy tán a' hazafisággal, meg nem egyeztethető a' világpolgárság; holott épen csak vele állhat meg.

Szintolly viszony van e' kettő közt, mint két család közt.

Mindegyik család kötelessége a' másiknak jóllétét előmozdítani, annak érdekei rovására magáéit nem gyarapítani, sőt még igaztalan támadások ellen is védeni; de azért koránsem tartozik egyik család a' maga jóllétét a' másik kedvéért feláldozni, sőt kötelessége, pedig első, az önmegtartás.

Épen így van ez a' világpolgárság és honfiuság közt.

Minden hazafinak kötelessége a' mennyire lehet más országok jóllétét előmozdítani, üdvösen hatni ki az egész világra, más hon elnyomásával a' magáét nem nevelni; de viszont kötelessége, hogy saját tüzhelyét tekintse elsőnek, annak érdekeit legfelsőbbeknek, 's azokat semmi szín alatt más országnak fel nem áldozni.

Ez az egész Kosmopolitismus rövid tartalma, melyről íveket irtak; de ha ehhez egy betűvel más toldatik, az egész eszme megdől.

Azért hazámfiak, ha a' világpolgárságot halljátok említeni, már tudni fogjátok meddig terjed annak helyes fogalma.

Tudni fogjátok, hogy mint világpolgárok kötelességtekben áll minden nemzetet, az egész világot testvérül tekinteni; de azt is fogjátok tudni, hogy Magyarhon maguk tük vagytok.

Nem fogjátok akarni más nemzet vesztét; de nem lesztek olly esztelek testvértök érdekeiért éltetöket áldozni.

Az egész emberi nem fog előttetek lebegni, ha munkátok üdvöt 's áldást gyümölcsöz; de tudni fogjátok, hogy hazátokban született eszmétek, 's hogy az csak a' honnak légkörén szivároghat át a' világba.

Szóval, hogy minden tettetek közvetlen csak a' hazára, 's csak közvetve a' világra legyen irányozva.

Először vagyunk magyarok, aztán emberek.

Ha a' Kosmopolitismus illy fogalma általánossá lenne, akkor ugy hiszem elfogna jönni a' korszak, melly eddig e' földön még nem létezett, mellyet annyi korán jött szellem keresett szemének utolsó pillantásával.

Akkor elnyerné nemünk fénypontját, mellyet eddig hiába keresett.

Megfognának ekkor szünni a' biboros és csuhás zsarnokok, kik egyedüli gátja a' szabadság, testvériség és egyenlőség szent korának.

Megfognának szünni a' nemzetek közti gyűlölség, és az emberi nemet lealacsonyító véres harcok; hanem békében, szabadságban, 's testvériesen élni nemünk mennyországát — 's ki ennél mást ohajt az szálljon le az ocean fenekére a' csethalaknál tán megtalálja.

Még csak néhány szót.

Többször fogtok korunkban találkozni olly férfiakkal, kik megvetve a' honfiu édes nevét, magukat világpolgároknak nevezik.

De ti ekkor is tudni fogjátok, hogy a' világpolgár ki nem egyszersmind hazafi, maga a' Kosmopolitismus lényege és célja ellen tesz.

Rendithetetlenül áll, hogy csak a' jó hazafi lehet jó polgár. Kinek kebléből a' legszentebb értelem hiányzik, nem ember.

És tudni fogjátok, hogy a' Kosmopolitismus célja, a' nemzetek közt a' testvériség korszakát megalapítani; és koránsem a' nemzeteket mozsárban összetörve egygyé olvasztani.

Az illyen ember nem akarja a' vértelen testvéries korszakot, hanem az összelánczoló zsarnokságot.

'S egyébként a' honfiatlan világpolgárság belső és tiszta meggyőződésén millió esetek közt tán egyszer sem fog alapulni.

Mert gondoljuk meg minő értelmi fejlettség kívántatik arra, hogy valaki családi világját a' honnak alárendelje; 's ha ezt teszi is nem lehet fájdalom nélkül tennie. Mennyivel nehezebb, 's majd lehetetlen tehát, hogy ember olly magas fokra emelkedjék, honnan neki kevés egy ország látköre; nem lehet, hogy korlátolt szellemünk egy világot képes átkarolni.

Véges a' szellem, 's ha igaz, hogy legtöbben egyes táj — szülő helyök jelképében képesek csak a' haza nagy eszméjét felfogni, ugy bátran állithatni, hogy a' legnagyobb ember is csak legfeljebb a' honnak jelképében bírja a' nagy világot felfogni.

Tökélyes esztelenség pedig minden kezdpontot megvetve egyenesen az egész világot átkarolni.

Olly véges a' szellem, hogy jelképzés nélkül semmit nem bir megérteni. — —

Ennyit láttam szükségesnek hazánk gyakorlati életében is már-már

felmerülő Kosmopolitismus fogalmazásához. 'S bizonyára ohajtható hogy e' tárgy bővebben meghányva olly alakban terjesztessék hazánkban, hogy a' szomszéd Németországból ide ágazó tév-eszmék káros következményei elkerültessenek.

HANTAI PÁL.

MUTATVÁNY

ZRINYI PÉTER LEVELEBŐL LEOPOLD MAGYAR KIRÁLYHOZ.

Felséges király!

De — mond a' többek közt — ámbár nékem elmém lett volna a' rebelliora, mindazonáltal a' felséged szavának szentnek és változhatatlannak kell lenni! Még a' török és pogánynak adott hit megszegését is az Isten keményen megbüntette. — A' maga szavainak az ausztriai ház, mindig olly szoros megtartója volt, hogy inkább akarta magát gyakorta nagy romlásra tenni ki, mintsem hitit megszegni. (?) Ebben fundáltatik minden nemzetiségek jussa, és az egész emberi nemzetnek szabadsága, társasága és egyesülése; a' hit és kegyelmesség két erős oszlopa a' felségtek méltóságos házának, melly is addig el nem romolhat, valamíg a' hitadás fel nem fordítottatik. Maga felséged az előbbszöri nékem küldött levelében a' zágrábi püspök által csalhatlanul ígéré előbbeni kegyelmességének gyakorlását; sőt a' felett újabb jó akarátját, — a' melly bizony nagy és kiterjedő kegyelmesség; — továbbá minden megtörtént dolgoknak elfelejtését. — Lobkovics fejedelem — felséged első ministere, — 's a' császári udvarnak főhöffmestere — nagy megkülönböztetéssel és bőv magyarázattal tett nékem ígéretet felséged neve alatt Forstal Augustinus barát által arról, hogy engemet semmiképen rebellisnek nem tartanak, sem hitetlennek; semmi bántódásom nem leszen sem életemben, sem javaimban, becsületemben, szabadságomban, tisztemben, hivatalomban, méltóságomban, vagy privilegiumimban ha idején engedelmeskedem; ha a' fiamat zálogul, ha charta biancamat kezemmel subscribálva az én felségedhez való hűségemnek 's engedelmességemnek bizonyos jelölül felségedhez sietve elküldöttem, — ígéretet tett nékem a' váradi generalisságról, ha a' horvát bánságról lemondok, ígéretet tett, hogy az én házamnak adósságait 40,000 forintig kifizetteti; ígéretet tett, hogy az én familiám dolgai a' felséged udvarában szerencsés előmenetellel folynak, és újabban azzal biztatott, hogy ő engemet, mint kedves atyafiát soha el nem hágy, mivel akkor Kristus urunk szenvedéséről irt historiában az olvastatik vala, hogy sz. Péter háromszor tagadta meg Kristus urunkat, mégis — poenitentiát tartván — semmi ő tőle el nem vétetett, hanem inkább az apostolok fejedelmévé tétetett; ugy lenne az én dolgom is ha megtérnék; hozzáadván előbbi szavaihoz azt is

Lobkovics fejedelem, hogy ő soha senkit meg nem csalt és mindenkor a maga szavának állott, 's hogy az ausztriai kegyelem véghetetlen 'sat. ezeket többire mind hittel erősítette nékem Lobkovics felséged első ministere. Továbbá báró Hocher uram is a' felséged udvari cancelláriusa, a' conferentián beszédét elkezdvén az én igaz érdememnek megújulásáról, azt mondván, hogy az én esetem nékem semmit sem fog ártani, és nemcsak jutalma adatik ez én mostani megtérésemnek 's engedelmességemnek, de még a' következnek, hogy az én megtérésem után a' Zrinyiház 's még meg nem fertőztetett hűsége, 's mind az én familiámnak érdemei, mind az enyim, mellyek mintegy elnyomattak vala ujabbán megelevenednének, és nagy jutalmat nyernének, a' mint Isten is szokott a' bűnösökkel cselekedni. — Ezeket 's ezekhez hasonlókat, mellyeket rövidség okáért elhallgatok, sok szókkal magasztalta előttem fennevezett Forstal barát, mellyhez képest egymással így beszélgetvén, és kezünket egymásnak beadván, azt mondam utoljára nékie; hogy én kész volnék őt Bécsbe követni, ha felséged úgy parancsolja. — Ugyan azt ígére nékem maga szájával Lobkovics fejedelem báró Hocher jelenlétében, mikor Bécsben nála voltam audientián, csak hogy a' felső magyarországi háborúságot az én levelemmel lecsendesíteni segéljem, a' mellyet megis cselekedtem, a' vejemnek (I. Rákóczi Ferencznek) írván levelet, mellyre az Isten azoknak sziveiket úgy meglágyította, hogy az én együgyű írásomra mindjárt felségedhez meghódoltanak, és azonnal gróf Starenberget elbocsáták a' rabságból. — Ezeket — úgy monda nékem Lobkovics fejedelem — édes bátyám uram, ha véghez viszitek, ígérem magamat én is néktek szentül és minden vétketeknek egész bocsánátát, szabadulástokat, ő felségénél a' császárnál elébbeni gratiátokat, minden javatoknak egészen visszaadását, becsületeteket, tisztségeteket, az első vacans generaliatust, egy szóval még titeket nagy emberekké teszek. A' kik tudják, milly kevés volt a' felségednek hada, a' kik tudják, hogy tizen azon szoros uton eleibe állhatnak száz embernek, nem tagadhatják, hogy én azon levelemmel annyi érdemet szereztem magamnak a' mennyi a' magyar dolgok iránt kétes előmenetelű felségednek nagy hasznára vala. A' charta bianca adásban, megvallom, egy kissé kételkedtem, mivel az mind életemnek, mind halálomnak sententiáját, mind pedig a' nekem tett ígéreteknél visszamondását magában foglalhatá, és csudálom vala: miért kívánják azt tőlem? De midőn Pater Forstal azt felelné, hogy nem kell semmit gyanakodnom, midőn olly kegyelmes császárral volna dolgom, mert a' charta biancat azért kéri én tőlem, hogy az által a' nekem tett ígéretnek annál inkább megerősíttessenek, én minden haladék és félelem nélkül kezébe adtam. Annak utánna, midőn Pater Forstal itt Bécsben a' vélem való beszélgetésre hozzám bebocsáttatott volna, — kérdezkedni kezdék a' charta bianca felől, és hogy arra mit irtanak? Azt felelére: a' maga tulajdon kezével, ő a' fejedelem belső szobájában azt irta reá, mit neki a' parancsolt, a' fejedelem pedig egyebet nem kívánt, hanem, hogy kössem arra magamat, hogy személyem szerint Bécsbe jövök, és ha kik társaim voltak azokat megmondom, 's a' császár praesidiu-

mát béveszem, mellyeket már én mind megcselekedtem. Hogy ha azért felséged véghetetlen kegyelmességénél fogva én vélem irgalmasabban banni nem akar, ugyancsak meg kell maradni a' charta biancanak, u. m. a' császári felséged utolszori végzésének, — Hallom ugyan, hogy erre az én ratioimra némelyek úgy felelnek, hogy talán Pater Forstal a' maga különös hasznáért gondolta és költötte azokat a' nékem szóval tett ígéreteket. — Lobkovics fejedelemnek és az udvari cancellariumnak szavai nem volnának elégségesek, nem is tartoznék a' császár azt mind teljesíteni, miket a' ministerek ígérnek; végezetre, hogy a' charta bianca által én köteleztettem, nem pedig a' császár; de az ilyen subtilitások professorokhoz ille- nek inkább iskolákban, és még az emberséges kereskedő rendek között is nem szoktanak practizáltatni, annál inkább a' császári udvarban, vagy midőn tractálnának fejedelemmel, királylyal vagy császárral. Pater Forstalnak hiteles levelei voltak Lobkovics fejedelemtől, mellyeknek nékem hitelt kellett adnom. Ha pater Forstal rosszul cselekedett, ha vétkezett, ha a' maga juris- dictiojának határán túl lépett, mellyet nem hiszek — lássa ő, az ő vétke romlásomra nem fordíttathatik, midőn megcselekedtem a' mivel tartoztam. — Volt dolgom Lobkovics fejedelemmel és udvari cancellarius urammal, a' mennyiben közönséges személyek és a' császárt repraesentálják és ő fel- ségének legelső ministerei; azért az ő szavaik nálam a' császár szava gya- nánt vannak. Hasonlóképen a' charta bianca által való kötelezés kölcsönös és egymással egyenlő, mert ugyanis a' császár csak azon punctumokat irat- ta oda és nem másokat, mivel azokkal megelégedni akart, melly punctu- moknak megtartása azonnal épen úgy kötelezi felségedet mint engemet; az ilyen subtilitások utat nyitnak mindenféle hitnek megszegésire. A' császári sas nem fog legyeket, és a' császári szent szókat szentül, szélesen 's kegyelmesen kell magyarázni, nem pedig olly subtilitások szegletébe szorítani. Hogy a' nékem tett ígeretek, a' nékem adott bocsánat és hit nincsen a' fejedelmi tractatusok formalitásai szerint megalapítva, azzal a' királyoknak, császároknak, kik a' törvényeket — bár nem mindig igazsá- gosan — csinálni, változtatni és megjobbitani szokták, nem kell sokat gon- dolni, és bizonyára nekem, a' ki igazán folytattam a' dolgot, azok nem prae- judicialhatnak, és semminemű dolgát úgy meg nem bánta 5-ik Károly, semmi dolgáért úgy nem is taxaltatik, mint azért, hogy az ő minis- terének Granvelliushnak altató szavaira a' Hassia Landgrófnak hite alatt adott engedelmet kétségbe vonta. — Gondolja meg azt is felsé- ged kegyelmesen, hogy senki kettős büntetéssel nem büntetethetik, én pedig annyi nékem tett ígeretek után, annyi és olly terhes büntetése- ket szenvedek, a' halálnál nékem nehezebbeket, becsületemben, hi- remben, javaimban, jószágaimban, szabadságomban és ebben a' hosszas rabságomban, minden vigasztalás nélkül, annyira, hogy a' magam igaz mentségemet is már Felséged elébe nem terjeszthetem, sem egy értelmes emberrel is a' magam állapotomról nem beszélhetek, továbbá nemcsak én egyedül szenvedek, hanem az én egész házi familiám és két ártatlan gyer- mekeim. A' fiam, ki felségedhez való hűségéért, — midőn hallotta volna a'

rosz híreket — jutalmat érdemlett volna inkább — sokáig raboskodott; és így mind a' tanulástól, mind pedig egyéb virtusok gyakorlásától elmara-
dott. — Továbbá szenvedünk, országunk édes hazánk felségedtől szentül megerősített törvénye ellen, melly azt tartja, hogy senki meg ne fogat-
tassék, senki javai ne confiscaltassanak, semmi büntetés addig ne le-
gyen, míg annak rendi szerint citáltatván, meg nem sententiaztatik,
meghallgatván előbb annak mentségére való szavait. — Azt is tartja
a' mi hazánk törvénye, hogy a' fiu ne szenvedjen atyjának gonoszságáért,
hogy az egész familia ne fosztassék meg egyik tagjának vétkiért minden
ősi jószágaitól. De mi eddig mind ezeket szenvedtük, és mi velünk
executióval, confiscatióval kezdetett processus, 's így a' melly törvény má-
soknak használt, azoknak semmi könnyebbségére nincsen, kik hűségök ré-
giségével, szolgálatjuk érdemeivel senkit magoknál felebb valót, magokhoz
hasonlót pedig igen keveset találnak. — Méltóztassék felséged igen ke-
gyelmesen megtekinteni, hogy mi magyarok az imperiumbeli 's más
provincziák törvényeihez kötelesek nem vagyunk; felséged pedig magát a'
magyarok törvényeinek megtartására hittel kötelezte, a' mellyek szerint
igazságos és illendő dolog, hogy az én ügyem igazíttassék azok által, kik
azokat a' törvényeket tudják és nem idegenek által. — Ennek előtte hat
esztendőkkel megvették volna a' tatárok Carinthiát, Stiriát ha az én bá-
tyám (Zrinyi Miklós a' költő) meg nem oltalmazza. Szokolot basa Car-
nioliát, Croatiát hamuvá változtatta volna, ha én elhagyatva general Avers-
bergtől, a' ki bátorságnak okáért Lambacumba szaladott, a' törököt meg
nem verem, elfogván a' basa testvér atyjafiát. — Már pedig ennyi fáradtsá-
gunknak, szolgálatunknak, hűségünknek ez-e a' jutalma? hogy gyökeres-
től kivágassunk, hogy a' mi vérünkkel szerzett jószágainkkal idegenek öl-
tözzenek! — Ha az én gonosz akaróim attól félnek, hogy kiszabadulván
boszút állanak rajtok, noha az haszontalan félelem, kész vagyok bár miné-
mű cautiót és kezességet állítani, és én Istenemtől nem is kívánom bűnöm-
nek bocsánatját, ha azoknak keresztyéni módon meg nem engedek, elle-
nem való vétkeiket nem felejttem és ha valaha reájok megemlékezni fogok.
— Mindezeket felséged meggondolván, alázatosan könyörgök felségednek,
hogy magát a' maga természet szerint való kegyelmes állapotjára vigye
vissza, t. i. irgalmasságáról, szolgálatimról és nekem tett ígéreteiről és
szent szavairól megemlékezvén kegyelmes szemeit fordítsa reám, ne gya-
lázza meg annyira az én felséged házához mindig hű familiámat, engedjen
az alatt szabadulást, mellybe az én ügyemet hazám törvényeihez értő ma-
gyarok előtt oltalmazhassam és találhassak eszközöket, mellyek által fel-
ségedet hozzám megengesztelhessem, 's több kegyelmességit is velem kö-
zölni méltóztassék, mellyeket felséged tud nekem illy nyomorult állapo-
tomban levőnek szükségesnek lenni, mellyekért Isten felségedet boldogítsa.
— Bécs-Ujhely 1671. április 10-én.

Közli SZENTKIRÁLYI GÁBOR.

TIRISCUM.

N é p r e g e.

Isten és ember.

105-ben Kr. után a' mostani Déván, akkori Decidáván alól egy órányi távolra, hol ma Veczel falu áll Hunyadmegyében, itt hol a' hegyek közé szorított réten völgyön a' természet nagy és dús áldása fekszik a' Maros balpartján terült el a' dákok Tiriscuma.

Kicsiny, egyszerű város, gyöngé épületeivel, minden erője kemény várába pontosult a' víz szélén, honnan soká daczolt Roma göggyével.

Csudaszép és gyönyörű vidéke volt Tiriscumnak, barátságosan nyultak le a' kékes oldalú északi hegyek, százados tölgyek fölséges pompájukba lombozák egymást körül, 's ágaik sűrűségén áttörhetetlen lett a' napsugár, égni láttatva e' sugár-színek tarka tűzétől, — 's hát a' bársony pásint bíbor szélein illatozó völgyek tarka virági, a' törzsökökhöz tapadt mohák közti kinövéseikbe, melly kedves látványt adtak e' lombozatok közt. A' nagy és széles rét virágokban díszlett, 's a' szétszórt fák lehorgadt ágain érett sárga gyümölcsök fűgtenek.

A' vidéken a' pongyola Maros lassan haladott előre e' míveletlen rónák és lombtalan hegyek változatos oldalai közt vesztett úton tekergőzve; mint illet e' vidék méltóságos, komoly szépségéhez e' zártalan folyam szabálytalan futása az ő Tiriscum falai közt, mellynek vize mint korlátlan érzelmek, mellyek a' gyakorlatok, vonzalmak felett kicsapongva uralkodnak, rendetlen helyeken kering le, hogy sajátzerű disztvényt ábrázoljon.

Csendes elmélyedésbe volt az idő, az esti fény nyugvó világánál elárasztá a' vidéket, csendes, mintha folytonos álmodás varázsvesszője némitotta volna el e' színhelyet, hová egy maroknyi nép vég-csatahelyt nézett ki számára.

Szép volt e' hely természeti ragaszkodási, mintha a' mythologiai szentek-, képek-, istenek- képzet-eszméi itt fogantatva párosultanak volna az étellel; — a' lég, tűnő nap új teremtségi világkint tünedezett, 's vad-ságában is ollynak látszott itt minden a' mozgékony képzetbe, mintha ő öröklötte az urtól a' valhallát. — Ujítás sehűlt nem mutatkozott, minden a' természet kicsapongó pompájában ígézett, hol vadvirágok illataiba fürdő madarak daljai tölték el a' vidék-tért.

A' felébresztett szív világa a' bálvány istenségek természeti körébe képzei magát, 's annak oltári között véli hogy áldozik.

Illy helyeken a' költészet ifjú képei varázsfényű látványokban akarják tiszteltetni magokat, itt hol önkényt gyakorolt a' természet, hol a' finomító kezek befolyásait nélkülözve saját rendszabályában teremt csudát. Így volt az midőn a' dákok tapodá szirteit, 's így van ma annak temetése után. Tiszteletet ébresztő vidék! talán véd-szentek vannak máig elrejtett ligetid-

ben, 's mese-isteneknek imádkoznak erdő fái közt az oltárok füstnél, melyet magasb miveltség még nem ronta szét.

Illy táj feladatul nyújtja a' szemlélőnek az élet titkát.

Vizsgáld lelkeddel a' természetet hol vadsága és természetes miveltisége illy pompásan árad el, mert az élet képe áll előtted, 's bár törve vagy, bár életüdvéd végrementye elhala, bár lelked keserves sirásokra akar fakadni, 's minden csöp véredbe életuntság mérge van, buzgalmad, heved elhagya, réményid szomorú romjain állasz, 's a' vidám élet csak úgy mutatkozik, neked és benned redős fájdalom dült képeden, mint hamvedreken a' czifrázatok, mely mult századok maradványit a' föld ürege nem ovtatá penész, és elmállások semmisedésitől; — clyesz itt lelkeddel, derülten fogsz körül tekinteni, mert egy illy tájkép látása tanácsot és vigasztalást ad.

A' kis dák városból a' románczozott Maros partjain egy százados agg lépdelt fölfelé, 'haja mint hótól borított lomb derült képére, melynek egyedüli reménye egy szemfedél lehetett, szemeibe az aggságnak még nemű erője fénylett, termete öles nagy, izmai már roskadoztak az inakba, de nem tántorgott. Komolyan lépdelt az agg dák a' falombok magas koronái alatt, — a' vizet vevé látása irányául, és némán nézé azt; a' nap tüntére fordúlt most, 's az megvilágítá redős arcát, 's szívébe felemlékezteté a' mult annyi édes napjait a' jelen ravatalán, — nem szolt az ősz kit fényes ruhája előkelő dáknak hirdetett, csak melle szorult — nem volt lélekzete, 's elfogultságában csendes lett; — a' meglepett indulatok ismét elvonulának szívéből, ifju napjaira gondolt tán, mert derülni kezdett, egy varázshatalom lepe meg tán, mert a' barnult dák arcot egy örömsugar futotta el, — kiterjeszté száraz kezeit ölelni akarva a' százados tölgyek felcserepezett törzsökit, testvérit, ifju barátit, 's a' tárgyak csoportozásának látványiba elmélyedten kezeit mind kiterjesztetten tartá a' fölötte felágasult hegyek tetőire. Az öröm mulékony, 's a' lélek gyötrő fájdalmai szomzódok a' tört kebelbe annak boldog érzetivel.

Az agg a' dákok legéltesebb bajnoka volt Tirones, Decebal Tiriscumbani helytartója. Tirones tán elszégyényülve az öröm változatos színétől most könyezett, sírt. O nagynak kell lenni a' szenvedésnek ott, hol egy százados hős könyeket hullat. A' partra ült 's szór-öltőnye oldalzebeiből egy kis halhorgonyt vett elő, hosszú botjára köté — vízbe löké, ifjusága játszi örömeit akará még egyszer, tán utolszor élvezni — halászni. A' horogra mit sem ügyelt az agg, kezéből a' part buja fűvei közé hult a' bot, egyebet gondolt ő, mert mély elmerült gondolattal egy nép mikinti megmaradásán tervezett, annak bizonyossággal felszámított végnapjaiban.

A' nap nem volt látható, 's csak az úszva feldomborodott fehér föllegek látak annak tűzvilágát, annak ragyogó sugárzatiba fürösztve hattyú szárnyaikat, — Tirones is felállt, botja után nyúlt, nem martalék reménybe, mint támasz barádját óhajtvá magához; — a' botban kötött horog nem engedett, tán a' parti fák gyökerein elakadt, vagy a' víz éles aljkövein elszorúlt, mert kivehetetlenné tettsett a' vékony kötél megfeszítésén a' szinte szakadásig nyúlt és engedett, de érezhető nehézséget vont maga

után, egy öntött kis ezüst medenczét hozott magával, melynek egyik oldalkapcsába akadt, 's annak oldalán metszett czifrázatok, 's egyes tűzkövek fénylettek; fanyarul mosolygott az ősz, hivé hogy hamvat, vagy Lysimachosz aranyokat lel, mi néki csak olly becsű mint vízikavics és gyöngybúvárnak kődarab. Kifedé az edényt, 's részegítő illatár csapá orczáját, melly vastag aranyszíngőzkint todúlt ki a' tágszájú kis edényből, míg kifogyott — föllegkint terült el most a' víz hullámin, 's rózsaszíne ragyogóban fénylett, mint a' nap legszebb sugára — a' köd változtatott színekbe egybefolyt; 's mint forgószéltől hajtott homokzat magas oszlop idomzatot véve magára a' partra folyt ki széleivel, lángoló oltárt képezett ott, melly máglya tüzet és áldozatot várt; — minden öszevekeredett, elveszett, egybefolyt, az aranyos szélek egybelapultak uj alakra, némberi termetre. 's lett belőle egy szende arcz, gyöngye kép, szép, dicső mint istenült szellem, egy tulvilági lakos, kinek teste vált a' rózsaködből, 's melynek ragyogványa aranyruhakint lapult sugár derekára, angyalfején pedig a' sugárok fényes szívárványából lett egy mennyei dicsfűzér.

— Ki vagy? — kérdé a' bámult agg.

— Századok előtt a' dákok szelleme voltam — felelt a' tulvilági lény édes hárfa hangokon — midőn Xamolxis e' hazába jött, de az egyenlenség gonosz szellemivel e' medenczébe zárt, hogy gyermekim felett ők tervezzenek. Élnek-e fiaim?

— Későn jövé a' dákok istene, négy százados álmod után csak gyermekid temetésire ébredél.

A' szellem elsápadott.

— Ki vagy te, és nemzedet??

— Én tán az utolsó dák vagyok, nincs népem, nincs nemzetem többé, kiirtva vannak ők Róma fegyverei alatt.

— Királyotok? — kérdé siető feleletét váró feszültséggel a' szellem.

Csak volt — sohajtá Tirones — az utolsó és nyolczadik dák király Decebal kevés napok előtt Patroissa falai közt veszett, 's fejét a' győző Róma diadaljelül hordoztatja, romba vannak városink, kiveszve mi, és nem volt szellem, nem isten segíteni a' dákok hősein.

— Reményünk?!

— Semmi — 's az agg csüggedőleg ereszté le fejét, 's annak havas fürtjei eltakarák könnyes szemeit. — Már késő. Nem lehet. Sarmisegethusa lángba van, városink égnek, a' nép jobbjai csendes halottit alszanak, mélyet, örököst 's az élőket rabszif szorítja, hogy Tráján győzelmi szekérét vonják eltapodott népek gyászos ünnepén. Temesd el újra magad későn ébredett dákok védistene, hogy ne lásd gyermeked zokogását, és átkot mondj reám ki agg vagyok, és halált kérek a' közanya kebelén.

A' szellem a' magast nézé.

— Késő!?! — 's a' széllebelbe fuvá sohajtását — e' város?

— Tiriscum, a' még nem illetett utolsó dáklak, él hogy hosszasan sirja meghalt nemzetét.

— Jól van — mondá a' szellem dicsőült arczezal — ha tehát veszni

kell, és írva van változatlan a' világ ősregekönyvébe legyünk utolsók. Csatát teszünk, hogy Róma bajnoki kőszoborra váljanak, 's vérök öntözze a' dákok temetkező sírjait.

Szólt és mint isteni látnok arcza felmagasztalódott színeket váltott.

Báty és Ős.

Tiriseum falai közl két lovag vágatott ki a' partok felé, iramló lo-
vaik lábai alatt feldobogott a' pásintos föld 's körmeiktől felszakadozva
messze vetődött.

A' lovagok termetét talpig borítá a' vert vas, fejökön sisak, baljokban
dárda, hosszú paizs és oldalakon rövid széles kard.

Megállj Diurpán! — menydörge a' törpébb termetű társára, látván
nem nagy távolra a' part szélén egy aggot, kit jól ismert és egy nőt —
elég távol vagyunk, egy lépést sem megyek tovább, tartok, hogy a' nap
éjszakát teremt, 's nehogy a' föld elnyelje testedet, vagy a' Maros seperjen
el, 's én megfojlódnám a' boszú tüzebe; — a' mint sötét barna arcán látható
volt, harminczöt éves lehetett a' dák, kinek lélekhomálya kiült sötét ké-
pére, mellynek tükörén olvasható volt a' szenvedély-rohamok embere.

A' megszolitott Diurpán megfordított barna lovával szembe áll; fia-
talabb lehetett évekkal mint bátyja, de szenvedéseiben tul-korosb, szemei
nem égtek az ifjuság tüztől, arcza behult, ajka nem mosolygott, 's egész
lénye olyan volt, mint kinek gyermeki bábja a' jaj vala, szülője a' nyomor,
a' sirás dajkája 's ifjuságát a' gyötirelem tévé.

— Heralxis! — szolt lassú, komoly hidegséggel a' fiatal bátyjához
— még egyszer kérlek édes anyánk hamvaira szünj meg, adj csak békét 's
birjad lelkem elrabolt szentségeit. Istentől kárhozatos csatát akarsz-e kez-
deni, én nem fogok fegyvert, mert egy vér voltunk, bár szokszor elátko-
zám magam, hogy éltem egy forrásból vevém a' tieddel. Nem a' csata rém-
letes előttem, hisz sokszor láttam azt, 's nem a' halál borzasztó, mert tíz
évi szenvedés minden percében utána imádkozám, 's halálomban sem veszt-
hetek miután földi üdvem elraboltatott; e' veszteségek fölemészték lelke-
met, 's új reményeket feldult üdvök után istenek se adhatnak a' földiek-
nek. — Engedd Heralxis gondolnom, hogy eddigi szenvedésem egy nap,
csak egy tűnő álomlátás volt, 's most ébredésem e' percében e' látó tár-
gyak édes körében van védszentem is, kinek mosolyán lelkem feledje nyo-
morát 's hogy újult lélek-gyönyörre szülessék mint a' feltámadott a' boldo-
gok mezőin. Békét és soha veled csatát Heralxis.

— Csatát és halált, most és tested halottáig — dörgé a' koros —
nem akarom magam gyermeknek nézetni, mert gyűlöltelek születésed óta,
azért ne sápíts mint banya ha éhezik, 's ne kérd a' békét mint gyáva rab-
szolga, — fogd kardod, mert egy késedelmes percz ketté üti sima nyelve-
det, mellyet csábításul öröklél — ne szólj — ereszd le sisakodat, hogy ne
lássam a' gyűlölt arcot, melly kínjaimra jött fel sírjából — ne kívánd,
hogy szavakkal fenyegezzek, mint szolgát szokás, mert teszek 's tettem
után nincs megbánás — véd magad gyermek, ördög, halottkép, vagy mi
vagy, mert szétzúzom melledet, hogy földarabolt oldalcsontjaid a' pánczél

rongyain átfuródnak — e' szók után olly magasra emelé sujtasra mért nagy kardját, mint ki bérczormot akar térre lapítani.

Diurpán a' csapás alá tartá vastag öblü zománczos paizsát, mellyen a' báty' kardja szétszakadt, 's a' paizs behorpadott.

Megálljatok! . . . szólt egy szelíd hang mintha mennyből jönne le, 's a' két testvér dák, mint varázshatalom által feltartóztatnak, oda fordíták arczokat.

A' szellem és Tirones apjok állt előttök.

— Gyalázat számotokra gyermekek — szólt hideg és komor hangon az agg — hát nincs-e közellenetek, kinek csapására emeljétek fegyveretek élet, hogy ne temesse el édes anyánkat — hát nem vagytok e' Dacia fiai. Távozzatok Heralxis és Diurpán, én soha többé nem ismerlek titeket! — 's könnyezett.

— Kik ők? — Kérdé a' szellem.

— Dakok és semmi más — felelt hidegen az atya.

— Atyám, atyám ne tagadj meg engemet a' halál sírján — esde Diurpán.

— Soha nem ismerlek titeket; — 's távozott.

— Kik vagytok és miért csatáztok — kérdé magasztos ünnepélyességgel a' dákok szelleme.

— Te?

— Dacia védszentje, nemtőtök, 's ajkán e' szók mint teremő igék elnémíták a' vad harczust.

— Te az nem vagy — ismétle durva gunynyal Heralxis, tagadom lényedet, bár fejedet diczkoszorú sugározza körül, 's annál szebb szemed ragyogása, de te mégis álszavú, te dicsekvő vagy. Mi csatázunk, 's csatáz ellenünk Róma is, 's ha te Dacia védje vagy, miért füstölögnek hamvaikban Patroissa, Decidava, Sarmisegethusa, 's több városink, hol valál midőn a' nép a' Dunapartokon elveszett, hol midőn a' keresztes mezőkön vére folyt, 's a' nagy király kapúk között vesztí életét, — távozz megtagadlak dicsekvő, az örömlány több rokonérzettel virasztana a' beteg kegyencz halotti ágyán, mint illy szellem nemzete halálát.

— Mondom, ki fegyvert von semmivé lesz mint élet halál által.

A' testvérek égiek kitorő haragját vélék hallani, hangjok elnémult, 's keblökbe a' harezi düh.

— Bocsánat hazám nemője — esde a' szelid Diurpán letérdelten — kitarom lelkeket és ítélj.

— Veled vagyok ifju hős — viszonzza szeliden az éginő, 's az isten megáldva ez embert, harmadszor kérdé: ki vagy?

— A' szenvedés — szólt Diurpán. Tiriscumban születtem. Ez agg, atyám vala, e' vivő harczos, testvérem. Ez előtt tíz évvel fiatal valék mint e' parti ágak lombjai, erős kitaró mint bércz, és szerelmes mint nap-sugár, ez volt ifju napokban egy lányt szerettem inkább mint istenim', mert azokról gyakorta elfeledkezém, róla soha nem; néki imádkozám csatáimban, hozzá küldém a' szabadulás háláját, mert védszentem vala — Csa-

tán elfogának, 's én Róma foglya lettem tiz évig. Tudod-e éginő mi tiz évi szenvedés? én senkinek nem panaszlottam, mert az emberek ellenim tán gúnyosan eltaszítának vala, de te tulvilági lény vagy, 's ismered a' szív titkait; a' börtönben lábbal tapodtak, és felrugának Róma fiai mert én rabszolgájok valék. Italia égető napja kiszopá lelkemet, kisüté szemem világát, elszáraztá csontimat, és mégis nem valának szenvedésim, nem panaszló könyeim, hazámért türok, 's reményem szabadság vala, és várni akartam az idő végéig, mert jobb napok reménye mindig éltete. Évek multak, 's én mind hontalan, fűrtöm öszülni indult, 's csüggedővé tett, hogy nem látom többé e' honi partokat, e' folyót, házi istenem', a' szenteket, és — őt. Csak egyszer láthatám vala futó holdtünetként arcát, vagy egy napig szívhattam volna véle a' léget e' honi hegyek völgyiben, egy fát, virágot szagolhattam volna véle, örömöst halok. Tiltva volt.

Szabad levék a' szenvedések után, vagy mert csak nem többet szenvedtem, mint a' zsidó tanítványok magasztalt nagy mestere. Haza jöttem népem temetésére, 's látám a' sok százados nemzetet haldoklani, 's a' lány üdvöm, reményem más ölen nő leve. Idegen valék honfitársim közt, senki nem akart ismerni, 's hiába kopogtaték mások ajtóin zárva volt az előtem, mert e' férfi e' báty itt ellenhez szökött honárulónak hirdetett, 's a' lányt hazug halthirekkel elámitva vad szenvedélyéről erő-vonszoltan kapcsolá magához. Társaim, atyám megtagadtak, nevem beestelen volt, 's a' vád tisztulást kívánt, melyet vér mosson. Ő nem hagyá, hogy férj- és testvér-vér folyjon, ő az egyedüli nő ki nem támad az elől álottra, hogy mért ált elő halottaiból visszakövetelön az elrabolt életüdvét. Itélj.

A' szellem némán sohajtott, és Heralxis szemei szikráztak.

— Diurpán! — szólt a' nemtó — nézz délkeletre hol a' portömeg a' föllegek széleivel egybefoly, ott a' dákok elleni jönnek; a' lányt elvesztéd, de van még egy más imádóbb szerelmesed: a' haldoklódrága hon, 's mielőtt ezt is örökre elvesztenéd — jöj siess véle — hallni.

Tiriscumba mentenek.

T ö r t é n e l e m.

Nagyon sohajt a' történetem — historia — midőn egy erős nemzet halottas sírjába mélyedik, kivesz a' földteréről, 's neve örökre lenyugszik a' világ-könyv egeről, mint bolygó fény az űr kékjéről, mint tenger feletti láthatáron végig szárnyalt főlhő-vonal. Egy nép négy százados éltének sok nagy, szívemelő és jelentős pontjai vannak, melybe dicsőn élt fényes korával. Egyes halott nyomtalan tűnik el, mint szél hajtotta őszi virág, nem így az erős nemzet, kimagzattal nagyban élt, megrázkodik annak temetésén az ősvilág, a' nap vérszin könyeket hullat, 's a' holt első-tétül buvába, hogy édes testvére gyermekit az élet napjai után semmisedés zárja le, — az anyaföld vizek áradatiban sirja ki bánatát elveszett gyermekei, 's hegyek tűzibe önti dühét, hisz nagy az ő fájdalma, mert a' fiak emlőin nevelkedének, és csendhona a' sír, tett az élet, 's a' halott tétlen

álmodik — jaj a' népnek kinek ravataljáról kezdett haladási dicsőfuzérét egy más nép teszi halantékira; — az enyészettek csak tettökben élnek, 's ha ez nem volt felmagasztalt korába beszakad a' sír, 's a' jövő századok napjai elfeledtetik az élő utódokkal az eldödök neveit, el a' temető helyet, el éltők szinpadát ha ott győztesen vagy élet áldozattal nem éltek a' hon szerelméért — minden letűnik, 's még név sem marad a' ravatalon.

A' dák hatalmas, és nagy volt, 's halála rettenetes.

Traján eltapodá Daciat, Decebal vérébe mártá vasát, fiait elveszték, a' városok lánggal égtek, 's Róma lett ur az utolsó eltapodott dák király buktával.

Beszélyünk kezdetével minden a' győző kezeiben van, a' lakókat előlé a' kard, 's ki nem futott mérgett ivott, — csak Tiriscum állt egyedül a' dulás közepette, mint lángoszlop, mint leégett romházaktól körül vett nyulánk torony, melly sejtelemtelt iszonynyal várta enyészését, — és jött Q. Maurus fényes sassaival az utolsó dák város falait is győztesen át-mászni.

Tiriscum kis de népes város volt nagy várával, de most néptelen, mert lakói egy része a' sikokon maradt, 's csak a' kevés benn szorult látszott elszántan várni a' csapást; — gyávanak nem adatott hely, 's a' harcban halni csüggedőt a' Xamolxis törvénye megöletni parancsolta.

Tiriscum még reménybe élt kivívni nemzeti életet, mért nála volt Dacia szelleme.

(Folyt. köv.)

A' SUBALTERNUS.

Genrekép.

Nem óra, és mégis perczre pontosan jár,
Nem gép, de gépileg tesz, eszmél és mozog,
Nem Izrael, 's mégis szebb jobb időket vár,
'S az aucta-reményben hasa csak úgy korog.

Porban és penészben nőtt fel már nagy-apja,
'S mert igen jó volt az ettől nyert nevelés,
Másfél esztendeig tart el filcz kalapja
És egy álló évig három pár fejelés.

Budárul Pestre jár Philosophiába
 Mit nagy ügygyel bajjal ha absolválni bír,
 Elmegy Practicansnak az offnáriába
 És lesz vénségére kopasz Reit-officír.

Tizenkét szép napja van egy esztendőben,
 Midőn tudniillik gázsit adnak elő, —
 De bezzeg találja őt nagy szűkülőben:
 Szent György, Jakab, Mihály és Gyertyaszentelő.

Sohajt, megemlítvén Körmöcznek bányáit,
 Ismeri az aranyt hátulsó eréről,
 És elhordja státus — haemorrhoidáit
 Oda, hol mulatni pénzébe nem kerül.

Télen át a' Duna partjához sétál le
 'S napestig elnézi a' jégnek torlatát,
 Nyáron, hogy ha meggyült két havi pauschále
 Ki megy a' grünébe 's jól mulatja magát.

Meg is házasodik desperatióból
 'S nyakára nő aztán a' sok éhes poronty,
 Kilenczen laknak jól három porcezióból
 'S halat esznek néha, hogy ha olesó a' ponty.

A' fiuból mi lesz? mi apja volt: szolga,
 Először Practicans, aztán accessista,
 'S a' lány? — hó, hó! ennek sokkal jobb a' dolga
 Katonatiszt által leszen Concipista.

A' sok bú közt végre megöszül az öreg
 De sokáig el él, csak legyen mit enni, —
 Sokan mondják titkon: „a' Krisztus verje meg
 Be czách az élete, nem tud meggebedni.“

Meghal nagy sokára. Legjobb volt tennie.
 Ha jut pénz fejfára, ezt írjátok oda:
 „Mig voltak fogai nem volt mit enni,
 'S midőn volt mit enni, nem volt többé foga.“ —

NE FELEDD A' TÉRT.

(Moore Tamás után angolból.)

Ne feledd a' tért, hol ők elestek,
 Az utósó 's a' legjobb vitézek;
 Mind elmentek, és kedves reményink
 Velők mentek, egy sírban enyésznek.

Oh ha visszanyernők a' haláltól
 A' szíveket, mik előbb dobogtak,
 Ujra víni a' szabadság harczát,
 Színe előtt a' magas mennyboltnak!

Pillanatra ha lehullna lánczunk ,
 Mellyet ott ránk a' zsarnok szoríta :
 Nincsen ember, nincsen isten, a' ki
 Minket ujra megkötözni bírna !

Vége van . . . . de bár a' történetben
 Ottan áll a' győző-név ragyogva ,
 Átkozott az a' dicsőség , a' melly
 A' szabadok szíveit tapodja.

Sokkal drágább a' sír és a' börtön ,
 Mellyet honfi-névnek fénye tölt meg ,
 Mint a' győzedelmi oszlop, a' mit
 A' szabadság romjain emeltek.

PETŐFI SÁNDOR.

EGY EMLÉK A' KÓRHÁZBAN.

(Moreau Hegezipp után francziából *).

E' durva ágyon végvonaglásomban
 Még szánakozó könnyeket lelek ,
 Mert a' dicsőség és lángész illatja
 Árasztja el e' fájdalom helyet.
 Itt énekelt ő , itt imádkozott és
 Halt meg, reményeinek özvegye ,
 'S én ismétlem, számlálva szenvedésim :
 Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede !

„Bátorság, költő!“ így beszéltek hozzám,
 „Gondunk leszen lantodra és reád.“
 Ténnap mondák, 's ma a' vészben nekem csak
 Az irgalom nyitá meg ajtaját.
 Reszkess, gonoszság, végdalom megpendül ;
 'S ha meghalok, rajtad lesz bélyege . . . .
 Ah, kiesik az író toll kezemből !
 Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede.

Ha hosszú sóhajtasaim után egy
 Vigasztaló szó hangzanék nekem,
 Ha volna itten egy baráti kéz, melly
 Megmelegítné reszkető kezem !

*) Hégézippe Moreau, Franciaország egyik legszebb lelkű és legszerencsétlenebb költője. Született Párisban 1810-ben 's meghalt 1838-ban sok évig tartó koldúsnyomor után egy kórházban isten és embertől elhagyatva. Költeményeit halála előtt nem rég adta ki, 's dicsősége még jókor érkezett . . . temetésére. Nyolcz évi koplalásnak dja pompás temetés volt. — Gilbert, kiről e' dalának végsorai szólnak, előtte élt francia költő volt 's szinte mint ő nyomorban és kórházban halt meg. — És ezek Franciaországban történtek, a' nagy és fényes Franciaországban ! mit mondjon, mit tegyen a' magyar költő ! hallgasson, és ha lehet illy szomorú vigasztalástól, vigasztalódjék. A' költő mindenütt édes gyermeke az inségnek.

De a' barátok nem hallják keservem,
 Estéjük lakomában foly ma le,
 'S nem veszik észre társok távolletét . . .
 Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedde!

Megátkozáom én születésem napját;
 De a' természet olyan gyönyörű.
 De minden este erdők illatával
 Lebeg a' szellő ablakom körül.
 Sétálni párosan virágos fűben,
 Bent a' fák közt merengve ülni le:
 Oh milly boldogság, millyen szép az élet! . . . .
 Szegény Gilbert, mennyit nem szenvedde!

PETŐFI SÁNDOR.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

XV.

Julius 23. 1848.

Prága nevezetességei:

Lehetetlen első helyre nem tennem, mint a' mi engem leginkább meglepett, a' Moldván épült hidak közül, nem a' láncz-, de a' köhidat. Ezen 262 bécsi öl hosszú, 's óriási munkával készült alkotmány, nevezetik Károly császár hídjának, mivelhogy 1357-ben július 9-én Károly tette le annak alapját. Az építést kezdé és vezette Arler Péter, az egész mű azonban csak 1507-ben lett készen. A' két végén két torony áll. Én valódi gyönyört éreztem, át meg át járkálván ez erős alkotmányon, melly 16 íven nyugszik, 's oly erős, hogy az 1684-ki ostrom alatt magok az ó-város lakói el akarták rontani, de semmire sem mehettek. Több szobor van a' híd két karján, de legnevezetesebb a' Nepomuk Jánosé, melly vasból öntve azon helyen áll, honnan Jánost Venczel a' Moldvába lökette, mivel ki nem akarta vallani: mit gyónt neki a' fejedelemlő Johanna. Ezen szoborhoz ezer meg ezer búcsújáró vándorol, az osztrák birodalom minden részeiből, a' híres Jánosünnepre, melly május 16-án szokott tartatni.

A' hidtól balra, a' Kampa-szigetnél van az ugynevezett Prunzlik-szobor; a' rege szerint Prunzlik přemyslid királytól építve; kinek olyan csudás csat kardja volt, hogy csak egy titkos büszöt kellett mondania 's a' kard minden ellenségeit földre teríté. Prunzlik ezen kardot a' Moldvába dobta, épen azon helyen, hol a' szobor áll, de a' csodás kard, minden szorongatóbb körülmények közt ismét feljött a' víz alól.

A' betlehem-piaczon, az ó-városban van egy nevezetes ház, a' 254-ik szám alatt. Ez betlehemnek hivatik azon hasonnevű templomtól, melly itt 1391-ben épült, de később lerontatott. Itt volt Huss János 1400-tól 1414-ig predikátor; sokáig mutogatták szőszékét, mellyről papolt; de a' sok látogató, addig hordta szilánkonként, hogy egészen elfogyott, következőkép már én nem hozhatok belőle.

Daliborka, vagy fehértorony. Első nevét Dalibor lovagtól veszi, ki itt pórlázításért sokáig fogva tartatott, míg végre lefejeztetett. Kétségkívül egy, azon 22 elpusztult torony közül, melylyel a' Přemyslid-királyok a' várost kü-

rülvették. Később a' státusfoglyok, majd az adósok börtöne. Utolsó foglya Záhradka asszony volt férjgyilkolásért.

Megnézésre méltó a' képcsarnok, hol 7 szobában sok becses kép látható; Guido Reni, Tizian, Paolo Veronese, Rembrand, Van Dyk, Rubens, Carlo Dolce, Deniers, Van der Neer, 's másoktól. A' mennyezet festvények (Plafond) Solimenától igen szépek. Van ott egy veres porphy'r Krisztusfő, mely Tadda-nak nevezetik, dombormű, (basrelief) Feruccitól, igen szép. Az ó-német iskola leggazdagabban van képviselve, de az olaszban is sok érdekes kép van. Kedvesen lepett meg az év négy része, fehémárvány mell-szobrokban, különösen az ős remek; az őszi hervadás édes fájdalma, azon melancholicus elfogódás, melyet ősszel minden költőibb kebel érez, gyönyörűen van kedves arcán visszaadva. Sok jegyzést tettem e' képcsarnokban, de igen keveset írok ide, mert miután a' bécsi Belvedere műkincseit néhányszor átnéztem: Michel Angiolo, Correggio, Raffaele Sanzio és Tizian képei; a' hatalmas sötét Rembrandok, a' dusgazdag erőtelj Rubensek és Tintorettek végkép háttérbe szoríták a' prágaiakat. Csak azt említem meg: hogy midőn a' prágai képcsarnokba mentem: a' lépcsőkön őrtalló és heverő katonákkal, megtámogatott szuronyos puskákkal találkoztam. Az örök, vagy gyanúskodó kemény tekintettel néztek szemem közé, vagy épen fel is tartóztattak. „Igy őrzik-e Prágában a' műkincseket?“ kérdém a' vezetőt. „Nem biz a'! felelt ő, hanem ezen épület alrészében vannak a' swornost-féle foglyok elcsukva, azért történik mind ez!“

A' Moldva vizén több sziget van. Nevezetes a' Zsófia sziget, a' város közt; kedves mulató helye a' prágaiaknak; 's meg kell vallani hogy igazán kellemetes hely, 's egy szép kertnek nézhető. Magas jegenye, és árnyas vadgesztenyefái alatt jól esik mulatni, a' városi rekkenő hőség után. Csinos vendéglő, izletes hideg és meleg fürdöház, jó zene, tiszta sétány keresetté teszik a' helyet. Volt is benne annyi úri nép, hogy alig fért; az arcokon nem igen látszott, hogy csak néhány nap előtt bombáztatott Prága.

Jövvőre többet. Isten veled!

TOMPA.

LEVELEK KUTHIHOZ.

Miskolcz aug. 30.

Kedves barátom! Ime sietve örömmel írom néked, hogy a' borsodiak vitézül helyre hozták hibájakat, vérökkel készek letörölni a' megbélyegzést, mely őket érte. Hidd el — barátom — hogy a' ballépés, csak elbambáskodása volt e' megyének, de nem valóságos hazafiatlanság, mely mélyen fekvő közönyösség. Ösmerem én Borsod fiait bennök meg van a' lelkesedési anyag, csak szikra jöjön mely azt felgyújtja 's tettekké érlelje; de minden nagy tömegnek fáklya kell, mely vezérelje, — talán épen ez hibázott. Másképp ez nem is lehet, ez az igaz vegyületlen magyar megye, mely mindig fentartotta jó hírét, olly méltó gyermeke a' hazának, mert panaszát mint örömét kezdetétől fogva anya nyelvén zengi szívéhez, mely közt idegen hang sem konkolylik. Hogy eshetett volna olly távol magától! . . Nem hallgathatom el tőled — barátom — hogy én is mint e' földnek leánya megszégyenülés bánatát hordoztam fiainak ez épen nem hősies viseleténél — ó mert mi is érezünk — ti nektek férfiaknak fogalmatok sincs arról a' sajátságos fájdalomról, mely sokszor a' nőkebelt emészti. Midőn a' tettek vágya fellobog, a' lelkesedés nagygyá nő, utat keres, előtettek a' cselekvés szabad terjédt paradicsommá nyílik, előnkbe a' világi korlátok tila-

lom fegyvere áll, a' gúny sziszegő hangja vesz körül. Vissza kell térni, vissza; a' léleknek összezugsugorodni, a' lángnak megfuladni. Boldog kinek családi köre egy kis világa van, melyre azt áraszthatja! ki ezzel nem bír annak nincs enyhülése. Majd másszor többet arról, mert minden érdeménynék meg van apadása és áradata, ha eljönnek a' lázos perczek talán elhozzák a' szavakat is, melyekkel azt neked találóan lefesthetem. És ekkor te szánni fogsz bizonyosan. De hagyom a' fájdalmat, — térek az örömhöz. hiszen erről akartam szólni, hanem Kölcseyként egyik gondolat szüli a' másikat, 's így tovább, míg végre az utolsó egészen mást mond, mint az első hagyott sejdíteni. Igen én örömemet akarom veled közölni, mert imé bekövetkezett a' megváltás ideje. Nem rég vonult el ablakom alatt a' megrendelt 1200 nemzetőrségnek fele vegyülve mindenféle osztályból, mint menünk az urasztalához, már felfegyverkezve menő készen. Köztök férjek és atyák, előttök vezérjeik Liptai és Sütő, mind kettő dicsérendő buzgósággal áldozá idejét, életét a' nagy czélnak, éljenek érette.

A' zászló szentelésről jöttek a' nemzetörök, én is alig egy két órája, hogy honn vagyok, alig hültem meg. Melegiben röviden leírom neked az ünnepélyt. Még előttem kápráznak a' képek, még képzeletben oda merülök a' leélt pillanatokra.

En barátom megvallom, hogy ez átváltozásnál, még most se jöttem egészen magamhoz. Egy véletlen jött valóság mindig hihetetlen alomnak látszik. Mintha a' világ szinpaddá változott volna, rajta egy hatalmas néző játék kezdődött volna meg; e' mái nap is egy feltámadt jelenet a' régi harcziás időkől.

A' városon künt egy zöld szabad téren volt a' szentelő hely felállítva, hegyekkel körül falazva — én Istennek ennél tágasabb templomát nem láttam, mint nem ragyogóbb napot leviláglani tetejéről soha. Nagy négy szögben hadi rendben álltak a' nemzetörök, többnyire egyén ruhákban, középen egy állóványon mondott a' tábori pap egy buzdító hazafiui imádságot; látszott, hogy mit e' derék pap mondott tüzzel érezte, lehet hinni hogy ő a' táborban nemcsak szent könyvvel de fegyverrel fog hívei előtt menni. Fentebb egy dombon kápolna állt díszesen felkészítve, hol nagy mise tartatott, a' sereg bandája, mint mozgó orgona kisírta az éneket, közbe-közbe körülvillámlása a' fegyvereknek, ágyudörgés, melyekre a' hegyek feleltek, az itt-ott szállongó lovasok, a' tenger nézőség a' városból, 's környékről ime előttem a' kép mit veled láttatni akartam. A' zászló keresztanyja báró Vay Lajosné volt, e' megye közszeretető főispánjának lelkes neje. E' szép fejedelmi alak, méltó királynéja volt az ünnepélynek. Mivel ő Erdély leánya Teleki vér, tehát a' két testvér haza egyesülésének boldog örökké tartó fenmaradásu kívánságával ültötte be az első zászló szejét; utána a' többi nők ki ki egy jelszóval.

Az ünnepély szépen ment volna véghez, de mind sokszor az életben történik, hogy a' legnépszerűbb jeleneteknél a' komoly a' nevetségessel találkozik, úgy itt is a' sors incselkedő szelleme egy kis zavart hozott. Melly a' hatást kevésbé leejtette.

Ugyanis a' nők egy hosszú padon állván, úgy megterhelték azt sokaságokkal, hogy alattok nagy ropogással leszakadt. Napernyők és nők hulladoztak egy és más felé. Az ijedelemnek mindenféle alakját lehet látni. És lőn zibongás, mint midőn köpüjéből kimozdul a' méh, a' közel lévő fogatok megiramlottak, a' felül álló őrseregnek egy része glédában mint omlófal rohant lefelé. Most is látom egynek izmos arcát ijedt szemeivel hátra tekintve előre szaladva, másinak dinnye termetét szánandóan lehömpörögni. Mind ez egy percz alatt történt. Tapasztaltam itt újra, hogy a' véletlennek milly hatalma van felettünk, az elérzékenyült könnyes arcok egyszerre átváltoztak, mert nem lehet tagadni, hogy e' közbeeset ellentállhatatlan neveltető erővel birt. Hanem tapasztaltam azt is, hogy az emberek milly kárörvendők, szegény megfutamlott nemzetöröknek ugyan volt mit hallaniok a' helyben maradt körből meg a' körüllevőktől. Pedig ez nem gyávaságból eredt, de pánikus ijedés volt. Felülről hangzott „a' lovak ra-

gadnak“ hátok megett a' nép tódult reájok: ők nem szegezhettek fegyvert véreik ellenébe, mint azt az ellenség ellenébe bizonyosan tenni fogják. De az emberek örömet kárhoztatnak, nehezen mentenek. Különben ez csak egy kis rész volt az őrseregnek, mellynek bátorságában nyugodtan bizhatunk.

Ezen a' napon esés miatt két szerencsétlen halál is történt, minek következése lett, hogy némely honvédek belőle baljóslatokat merítettek. Csüggedten jövendölgeték, hogy vesztekbe mennek, 's nem térnek többet vissza; de egy két pirongató szó, hogy nem áttallanak ily babonások lenni, egy két biztató kitétel, hogy ki hisz a' győz. A' bátrakat a' szerencse kíséri 'stb. a' hódító Scipió története, hogy akkint fogják ők is az ellenséget elejteni; megtette hatását. Hiszen igaz felelték, úgy is lehet magyarázni 's mi így is magyarázzuk, bizzunk Istenben indulunk bátran.

Lásd édes barátom! milly könnyű milly nagyon könnyű ez embereknel a' bal hiedelmet, ha az bennök még meg nem ért, jobbra téríteni: még is — sohajtanom kell: mindig mélyen elkedvetlenedem midőn a' lapokban olvasom, hogy itt és ott is újra felütötte az izgatás fejét, hogy a' megyék megelőző lépéseket nem tesznek, hogy nem állítanak ellen-apostolokat. Hiszen az igaz ügynek mindig több ékesen szólása, nagyobb meggyőző ereje van, mint az ármány fizetett bérenczeinek. Oda kívánám én az ország tereméből ama szenvedélyes beszélőket, kiknek neve hajh már sokszor undok sebeket karmolt a' képvisleti testület méltóságán — e' helyekre ohajtanám én ama lázos beszélőket — itt több hasznót tehetnének a' hazának, mert a' beszéd mint az égnek szép esője, egy helyütt áldást természet, más helyütt pocsolyát vés, melly nehezzé, lassuvá teszi a' haladás útját — az utat, mellynek végénél a' szabadság mennykapui világlanak, melly utat minden áron simítani kellene minden jó hazafinak; azért én ha az országgyűlést megnézni felmegyek, most vagy később, téged édes barátom nemcsak arra foglak kérni, hogy mutasd meg nekem ama férfiakat, kik idő-kiállt megpróbált oszlopai a' nemzetnek, kik ékes nyelvvél buzgó szívvel bírnak — hanem hogy mutasd meg nékem azokat is — kik hallgatni tudnak, mert amazok után, ezeket tartom legjobb hazafiuknak.

Míg irtam, mult az idő, beestveledett, az alkony elkezdte életét: érzem lassan lassan mint bocsátkozik le a' képzelet borongó országa — sötét lesz, nagyon sötét az égen és a' földön! de e' feketeségen majd áttörnek a' menny vigasztaló csillagai. Ó barátom! Lenne bár szegény hazámé a' legragyogóbb! Imádkozz ezért vélem.

CELESZTINA.

KÜLFÖLDI TÁRSASELET.

Bécs, 1848. Őszelő 18-kán. Nagyszerű jövő küszöbén állunk, 's a' méhéből szülemelő események nemzetek sorsa felett fognak határozni. Azon vészes irányzat, melly Austria nagyságát a' reactionalis párt győzelmére akarta alapítani, — Magyarország 's Olaszhon függetlenségét fejedelmi környezettől gyámolított katonai hatalommal készült vér-sirba fojtani, Moldvát és Oláhországot a' dunatorkolatávala' népek közszabadságát fenyegető éjszaki óriásnak szándékozott áldozatul ejteni, 's az önmagával ellentétbe hozott fejedelem trónját elárult népe boszú-érzetével igyekezett megingatni — fölrázta végre a' büszke Albiont, tette hivat a' szabadságért lángoló franczia köztársaságot. . . . . 's mint megannyi eszközök a' boszuló istenség kezében állnak az angol 's franczia hajók az ön nemzetét elhagyott Triestnek ostromot váró falai előtt. Menyköcsapás gyanánt érte e' hir azon párt tagjait, melly czélul tüzte magának porba tiprott népfelség romjain vezetni vissza a' nemzetet az absolut hatalom igája

alá; de fölrázta szenderéből a' népet is, 's kimutatta előtte azon terv veszélyességét, mely egyetlen hatalmas osztrákbirodalom emelgetésével akar thrónt emelni a' csak nem sokkal ezelőtt istenített németbirodalmi egységet sirba taszító privat-érdekek sötét szellemének. Most látja át Bécs, hogy míg dynastiájához hűség leple alatt önérdékét simogatta, 's kereskedése biztosításaért Olaszhon függetlenségét föláldozni késznek nyilatkozott, nem más volt, mint eszköz a' reactio kezében, 's legsikeresebben dolgozott arra, hogy a' felhívott Európa szabadságérzetén függetlenül Lombard-Venecze halálos dőfést adjon iparának 's kereskedésének. Ausztria önként szalasztá el a' perczet, melyben mint győztes nagylelkűséggel vásárolhatott volna szabadkereskedést Olaszhon függetlenségén. . . . . Anglia 's Franciaország fölhasználta az alkalmat, mikor Albert Károly háttérbe vonulása utat nyit oly küzdelemre . . . . . mely elől Ausztriának szegyenpirral kell visszavonulni. Bécs most látja át a' reactio eszközévé aljasult kormány politicájának czélszerűtlenségét, — most veszi észre, hogy Sophia szeszélyének hódolva ön-jóllete alapját rázkódtatta meg, — 's a' fekete-sárgások szemtelen föllépése által előidézett mozgalom győzelme legezlszerűbb eszköz leendett önmaga meggyilkolására. Kivülről kellett jönni a' hatásnak, hogy Bécs önérdéke tudatára ébredjen. . . . . Páris és London megtette a' hatást, Bécs fölébredt, 's látva a' közel veszély nagyságát átkozza a' perczet, mely a' német-egység elvét megtagadva, dynastiai érdekeknek áldozta fel a' dicsőségesen végzett háborút szabadság alapján hasznos föltételek mellett befejezhetendett békét. Jól érzi Ausztria azon hatalmas hiányát, mely küzdelem esetén a' győzelmet részére biztosíthatná . . . . . jól érzi azon vészes politica szomorú következtését, mely az általa belláborúba bonyolított magyar nemzet erélyes föllépését lehetleníti, jól érzi azon zsarnokság szükségességét, mely Csehország megtartani akarása esetén a' katonaságnak benmaradását követeli. . . . . 's önmagában meghasonlva, kivülről segélyt nem várva, önhibájáért vádolja Frankfurtot, 's az átok súlyát, mit ön-maga idézett fel, most Pál egyházának akarja tulajdonítani. A' legschwarz-gelbebb lapok is meghunyaszkodtak, — az amphibium természetű Österreichische Zeitung pityeregni kezd . . . . . 's ez a' kétszínűség stereotypja megtámadja Frankfurtot, hogy a' dynastiák legyezetésének feláldozta a' német egységet. . . . . holott épen e' lap volt az, mely örökös toll-harcban állt Magyarországgal csak azért, hogy a' dynastiai érdek védletének önkormányzatunkban nyilvánuló függetlenségünket áldozatul nyujthassa. Bécs Frankfurtot okozza, holott az ok magában rejlik, 's Frankfurt csak annyiban hibázott, hogy nem tudott erélyesen ellentállni azon vészes törekvésnek, mely dynasticus érdekekkel ohajtotta körülbástyázni a' separatisticus eszmék fekete seregét. . . . 's nem figyelt azon hangulatra, melynek csak törvényes utat kellett volna nyitnia, 's Pál egyháza thrónokat látott volna porba hullani. A' reactio óriássá magasodott, látva a' tétlenséget, melyben Frankfurt sinlik, 's szép szín alatt akarta rabbá alázni a' népet, mit Frankfurt a' szabadság templomáig vezetni nem birt. Berlin elég erőt érzett magában megküzdeni a' reactióval, 's ministeriuma megbuktatásával fölhívta magát, hogy ön maga törjön utat democraticus eszméknek, — Bécset szennyes önérdéke tehetetlenné alázta, — tehetetlenség-érzete fölhívta a' hatalmat porba tiprására, 's katonákat látott falai között ellentállási képesség nélkül, — 's ha a' birodalmi gyűlést jobb szellem nem szállja meg, ugy eddig az absolut hatalom rémurasága katonák 's nemzetőrökkel keresné véráldozatait. A' birodalmi gyűlés megóvta Bécset, az angol 's francia hatalom föllépte pedig fölemelte a' nagyság azon fokára, hol elég erőt érez magában „szabad“ lehetni. Illy kedvező körülmények közt Frankfurtnak csak

akarni kell, 's a' német-egység lehetősége valósággá emelkedik. E' valóság nagysága előtt leborulnak a' koronás fők is, — 's az

Ausztriai dynastiának lessz elég ideje megbánni azon eljárást, mit a' multak keserű emléket feledett magyar nemzet irányában elkövetett. Átkos lesz előtte még azon idő emléke, mikor a' környezet által tévutra vezetett fejedelem játszott a' nemzet jövőjével, — 's urát a' nemzetet — melly nélkül ő semmi — csaknem három napig várakoztatta. Egy fejedelemnek soha sem szabad annyira megfedkezni magáról, hogy tévutra vezettetésének lehetősége positiv térre lépjen át. Ez állépés jele annak, hogy a' fejedelem forradalmi téren áll.... 's a' szentesítés által törvénné emelt végzések kétségbehozása fejedelmi fölhatalmazásnak tekinthető arra, hogy a' nép minden ellenséges hatalmak ellenében önállólag 's korlátlanul intézkedjék. E' korlátlan 's rendkívüli intézkedés szükségességét nem szabad szem elől tévesztetni a' magyarnak sem, — 's fejedelmét le kell vezetnie azon térről, mellyre őt környezete átkos tanácsa vezette, — 's meg kell ajándékozni azon szabadsággal, melly őt mint a' nemzet első hivatalnokát törvényszerűleg illeti. E' törvényszerűség előtt fejet kell hajtani Sophiának is.... ha családja érdekének maga nem akar sírt ásni. Az osztrák ministerium emlékirata, — a' honáruló Jelasicot hivatalába visszahelyző császári rendelet tudtul adta a' magyarnak, hogy fejedelme nem szabad, — azt szabad talan helyzetéből ki kell venni, 's úgy hiszem ezt ohatja véghez vinni.

A' ma délutáni egy óra tájban érkezett országos — magyar — küldöttség is, — melly Ausztriának jobb érzetéhez akar szólni, hogy felhívassa azt is közös fejedelmünknek környezetételi megmentésére. Elvárjuk azonban e' küldöttség tagjaitól, hogy a' közösség eszméjét a' fejedelmen túl nem terjesztik, 's ennek megmentéseért a' státusadósságot nem részeltetendik a' közössététel szerencséjében.... minél nagyobb szerencsétlenséget egy hamar nem is képzelek. Igyekezzenek erősíteni azon barátságot, mellynek léteztetét szíves fogadtatásuk tanúsította, 's ha történetesen az országgyűléstől hidegen fogadtatnának, lépjenek fel érélyesen, 's oda hassanak, hogy Magyarország mint egészen függetlenült hatalom önállólag vessen akaratát a' világsorsát eldöntő események mérlegébe.

Bécsben most minden forr. A' 13-kán katona-alkalmazásban, 14-ke óta fekete-sárga cocárdát viselőkkel előidézett kiűzésben.... közel forradalom kitörését sejtők egyesülnek, 's a' tanulók főparancsnoka falragasz által kijelenti, hogy a' tanulók lehető lármadobolás esetén készek legyenek martiusi elszántsággal küzdelemre kelni. Ugyan e' tárgyban ma délután 3 órakor népgyűlés volt az Odeonban, hol a' magyar küldöttség néhány tagjai is jelenzés közt szónokoltak. A küldöttség érkeztekor az esős idő daczára lelkesen fogadtatott, tanulók 's nemzetörök kísérték mindenütt, az örtanyákoni katonaság tiszteletet mindenütt a' hölgyek — különösen a' Grabenon — kendőt lobogtattak, 's a' Joseph-piaczon szónoklott Wesselényit a' roppant néptömeg dörgő éljei üdvözlétek.

PAP GÁBOR.

* * Sietünk közönségünkkel hevenyében tudatni: miszerint ő fölsége báró Jellasics, a' dicső hadvezér, a' szeretetreméltó rebellis, hivatalos közlönyéül lapunkat, mint mellynek schwarzgelb tendenciájáról eddigelé is meggyőződhetett, méltóztatott elfogadni. Minek következtében ezentul hivatalos rendeletei közölhetésének exclusivum privilegiumával csupán bennünket boldogítand. Ut sequitur.

Mi báró Jelasics, ördögnek és a' camarillának kegyelméből Pannonia királya, horvátországi bán, minden zsványoknak és rablóknak nagyhercege, ezennel hálákat adunk az istennek: hogy nekünk százezer ártatlan ember vétérét kiontani segített 's azoknak házaikat felgyújtani 's feleségeiket meggyalázní engedé, e' hálaadásunk bemutatása végett holnap ugymint sept. 26-án nagyszerű Te deum laudamust tartandunk a' budai ráczvárosi templomban, mellyre is mindazok hivatalosak, kik az istent dicsérni akarják olly dolgokért, cselekedetért, mellyet ha az ördögre fognának, az is megharagudnék érte. Kelt Czarogradon provincialis residentiánkban.

Báró Jelasics,

Pannonia királya íá. (L. S.)

Mi — báró Jelasics, 'stb. ezennel megbízzuk egy korszerű és népszerű ministerium alakításával eddigi szorgalmas dolgozótársunkat Aifo herceg-asszonyt, ki azon miniseriumnak elnöke leend, tárczájával azonban csak magas személyemnek felelős, akkor is csak négy szem közt.

Báró Jellasic, íá.

Pannonia királya (P. i H. a)

Ministerelnöktül:

A' ministerium névsorozata előterjesztetik.

Belügyminister: Doctor Gay, egyszersmind udvari esizmadia.

Külügy: Muszje Stúr, egyszersmind főportás.

Cultus: pater Kollár.

Igazságügy: herceg Nopcsa.

Pénzügy: Gaymüller. (Ez ugyan még tavaly meghalt, de az nem tesz semmit).

Hadügy: ezt nem bizhatván egy kézre, kinevezem e' tárczához Dreyhan és Ottinger urakat.

Kereskedelem: Ifjabb Szabó Pál. Legalább egy magyar is legyen közötté.

* J. J. J. K. V. P.

Consulokká és követekké kineveztetnek minden az ország határain kívül utazó drótos tótok.

Ministerelnök Aifoz herczegasszony.

Helybenhagyatik, báró Jelacsich király.

Méltó pietással viseltetvén őseim emléke iránt, ezennel elhatározom: hogy mind azok, kik előttem a' harambasai pályán megbuktak 's részint felakasztattak, részint kerékbe törettek, ezentul mint szabadság hősök említettessenek, mert nem illik: hogy midőn mi dicsőségtől vétetünk körül, őseink kik e' pályát megtörték, gyalázva említettessenek. Minélfogva gondoskodtunk róla, hogy Zöld Marczy, Angyal Bandi, Hora és Kloska, Sobri, Milfai és Pintye Gregor 's több itt meg nem nevezett atyáinkiai, — Rajasics pátriárcha által canonisáltatván a' kalendariomba betéttessenek, iratván illyképen: Szent Zöld Márton, szent Angyal András, szent Hora és Kloska, szent Pintye Gergely és így tovább.

Pater Kollár,
cultus.

Báró Jelasics, iá.

Pannonia királya (P. i. H. a.)

Ezennel közhirrre tesszük: hogy ha mi egy tarokkártyát négyfelé vágunk 's arra ráírjuk: hogy egy forint, az azonnal pénz. A' ki el nem fogadja, felakasztatik.

Gaymüller,

financ.

Báró Jelasics, iá.

Pannonia királya (P. i. H. a.)

Mi — 'stb. — gróf Teleki Ádám jobbagyunkat, több rendbeli titkos és nyilvános hadi érdemeiért, egyszersmind csatázi tudományait is méltó tekintetbe véve, kinevezzük a' magas testünk őrzésére rendeltetett testőrseregbe — káplárnak.

Dreyhahn

Krixkrax.

Báró Jelasics, iá.

Pannonia királya (P. i. H. i.)

Mi — 'stb. — ezennel parancsul adjuk, minden tolvajoknak és zsiványoknak: hogy ki mit lop, annak egy harmada a' királyé, ugymint a' mienk; ki azt nem teljesíti, úgy fog tekintetni, mint közönséges tolvaj és megbüntettetik.

Nopcsa

igazság.

Báró Jelasics iá.

Pannonia királya (P. i. H. a.)

Mi — 'sb. — kivetjük az adót a' mi kedves népeinkre, irántunk hiódotatuk méltó jutalmául melly is különbkülönbféle titulusok alatt következik.

1) Beszédadó. A' ki magyarul beszél fizet egy forintot. A' ki németül beszél fizet két forintot, a' ki semmit sem beszél, fizet három forintot.

2) A' kinek földje van, fizet minden holdtól tíz forintot, a' kinek háza van, minden ablaktól tíz forintot, a' kinek lova vagy ökre van, mindeniktől tíz forintot, a' kinek sem földje, sem háza, sem marhája, fizet azért a' malitiáért, hogy semmit sem szerzett, száz forintot.

3) A' ki hivatalt kap, azon évben, mellyben megválasztatott, elengedi a' fizetését. — A' hivatalnokok minden évben újra választatnak.

4) Minthogy ezentúl a' sóbúl is fogunk pénzeket veretni, mellyeknek az a' jó tulajdonságuk lesz: hogy nedves időben elolvadnak, a' só árát oda qualificáljuk: hogy ezentúl latja lesz annyiért kapható, mennyiért addig a' fontja kelt.

5) Irni csak általunk megbélyegzett papirosra leendő szabad. Egy pecsét díja egy huszas.

6) A' templomokba ezentul csak belépti díj mellett lesz szabad járni. Azok az istentelenek, kik hetenkint legalább kétszer templomba nem mennek, toties quoties husz forintra büntettetnek.

7) A' ki valamely újságlapot kiad, fizet minden előfizetőtől egy forintot, a' ki valamely újságra előfizet, szinte egy forintot, a' sajtószabadság olly formán moghagyatik: hogy a' ki valamely magányos személyt akar meggyalázni, fizet előre 100 forintot, ha előre be nem jelenti duplán, ki előre 600 forintot letesz, beszélhet, a' mit akar magáról a' királyról, tíz ezer forintért egész esztendeig szabad szidni mindenkit a' királytól kezdve a' szentekig és a' papokig.

8) F e j a d ó. Mindenki fizet a' fejétől tíz forintot, akár veszi hasznát, akár nem. Minthogy a' táblabírának öt feje van, ugymint két keze-feje és két lába-feje, meg egy tökfefe, fizet, a' ki táblabíró 50 forint fejadót. A' kik meghalnak, azok nem fizetnek semmit, hanem vagyonaikat öröklí a' státus, úgy mint én.

9) T e m e t é s a d ó. Ha valaki elakarja magát temettetni, fizet ötven forintot. Ezt mindenki még életében tartozik lefizetni 's azon esetben sem kapja vissza, ha státusköltségén temettetnék el, például felakasztatván, vagy meg-süttetvén.

Mind azon adófizetések pedig csupán arany, ezüst és platina pénzekben fogadtatnak el, a' státus, úgy mint én, semminemű kibocsátott papirosait sem levén hajlandó visszaváltani.

Gaymüller,
financz.

Bárá Jellasics iá.
Pannonia királya (P. H.)

Pénzügyministeri rendelet.

Ő felsége, bárá Jellasics, Pannonia királya kegyes megbizásából ezenel közhirre teszem, miszerint ő felsége K. héber tőzsér úrtól s t á t u s a d ó s s á g k é p e n kétszázezer forintot méltóztatott felvenni 's ennek biztositékával az esztergomi érsekséget pro hic et nunc zálogba a' fentisztelt tőzsérnek átadni.

Szinte ő felsége rendelkezéből tudatom az országgal, mikép azon háromszáz bankó forint, melylyel ő felsége a' pozsonyi dietan X. m a r q u e u r n e k adós maradt, mint szinte ugyanott ötven forint kifizetetlen félvi házbér, nem különben a' temerini vendégfogadónál elköltött és ki nem fizetett ebédék fejében fenmaradt harminczöt forintok szinte a' s t á t u s a d ó s s á g o k közé fognak soroztatni.

Pénzügyminister Gaymüller.

Bárá Jellasics, király.

Osztályfőnöki jelentés.

Ő felsége, bárá Jellasics általam ezennel jelenti: hogy audientiákat csak délelőtt fogadhat el.

A' kik tehát ő felsége színe elé járulni akarnak', elébb tekintsenek be alul írotthoz, megtudakolandók, valljon délelőtt van-e még ő felségénél, vagy délután?

Mert megcsik: hogy néha egész nap délután van, másszor viszont egész nap nincsen délelőtt.

Osztályfőnök és Leibhuszár Józsika Sámuel.

Státustikári tudósítás.

Ministerelnök ő excellentiája harisnyakötés közben magát véletlenül megsebezvén, felgyógyultáig az értekezni kívánókat alulírt fogadandja el délelőtt a' konyhában, azontul a' mángorló mellett.

Szakácsné és státustikár, Csibéné asszony.

Utóirat. Titokban mondom, ne tessék senkinek odább adni: király ő felesége a' báró feleségül szándékozik venni — a' miniszerelnököt. Még titok, de már kifurja az oldalamat.

Csibéné, státustitkár.

Mi báró Jelasics 'stb. hadseregünknek azon egyenruháit, melyekben azt Pannoniába behoztuk, egy tömegben elfogjuk árverezni, mely árverésre minden rongyászok és papiros fabrikánsok ezennel meghívotnak.

Hahn-Hahn-Hahn, Krixnix.

Báró Jelasics, király.

Mi báró Jelasics ezennel számot vetünk azon becsületes ujságírókkal, kik magas megbízásunkból hivatalosan hazudtak és álhíreket terjesztettek a' nép között 's kiknek mi e' szolgálatbeli fáradozásaiért dics jutalmakat ígértünk.

Önök, — fentisztelt ujságírók, — hazudtak, midőn számunkra álhíreket terjesztettek.

Mi, — báró Jelasics, — hazudtunk, midőn önök számára dicsjuttalmakat ígértünk.

Defalcatis defalcandis, — quittek vagyunk.

Doctor Gay, belügy.

Báró Jelasics, király.

Mi báró Jelasics ezennel köszönetet szavazunk azon érdemes német polgároknak, kik hadseregeinket szívesen fogadták.

'S hogy őket magas kegyeinkkel ezentul is megtiszteljük, megengedjük nekik: hogy hadseregeinket továbbra is ők lássák el szállással és élelemmel, 's miután megvagyunk róla győződve, hogy ők ezt igen örömet cselekszik, nem kívánjuk: hogy bárminemű kárpótlásért hozzánk fáradjanak.

Dreyhahn, Krigsnichts.

Báró Jelasics, király.

Mi 'stb. megengedjük mind azon városoknak és falvaknak, melyeket felégetni jónak láttunk: hogy házaikat ismét felépítsék, meghagyván egyúttal: hogy házfedelekül csupán könnyen gyulható anyagokat használjanak: hogy adandó alkalmammal ne keljen annyi bombát vesztegetni egy város fölgyújtására.

Doctor Gay, belügy.

Báró Jelasics, király.

Mi 'stb. Azon malitiosus betűszedet, ki a' minap magas nevünket így szedte ki Jelasicsi, ezennel felakasztatjuk.

Nopcsa, igazságtűgy.

Báró Jelasics, király.

Mi 'stb. — Ezennel parancsul adjuk a' mi jó tátottszájú és löcsalábú illyr alattvalóinknak, hogy ezentul fajuk nemesítése végett exclusive magyar és román menyecskéket vegyenek feleségül, saját hájfejú zsenáikat pedig akasszák jóvérű magyar legények nyakába. Dixi.

Pater Kollár, cultus.

Báró Jelasics, király.

* * Ha áll az: hogy Európa még mindig kisasszony, minőnek őt a' mapákon rajzolják, akkor ennek az aggszűznek ugyancsak mindenféle bajai lehetnek.

Ha S p a n y o l o r s z á g az ő f e j e, akkor az meglehetősen k o p a s z lehet 's arczáról szépen lekophatott a' hajdani dicsőség festéke.

Ha F r a n k h o n az ő k e b l e, képzelhetni: minő gyuladás van abban? 's minő szívdobogásokat kell kiállnia P á r i z s n a k, az ő s z í v é n e k miatta.

Ha O l a s z o r s z á g Európa k a r j a, vállában nagy lehet a' rheumatismus, ott van Lombardia, 's keze fején N á p o l y lehet a' körömméreg.

Másik k e z e A n g l i a, ez ugyan jól fel van karpereczeve, hanem legyezője Irland rongyosabb a' rongyosnál.

Ha N é m e t o r s z á g az ő m á j a, ennek is meggyülhetett a' baja a' sok rosz nedv kitisztogatásával.

Ha M a g y a r o r s z á g a z ő h a s a , minő csikarásokat kell szegénynek kiállani!

Ha végre O r o s z o r s z á g a z ő s z o k n y á j a , gentlemenekhez illő dolog , nem kutatni : hogy ott mi baj vagyon ?

* * Veszni megy a' világ.

Mikor egy Teleki eláruhhatja hazáját!

Nem volt ragyogóbb név a' magyar historia évkönyveiben a' Teleki családénál , de nem követett el gyalázatosabb árulást ember emlékére a' civilisált világban senki , mint Teleki Ádám.

Nem a' hon ellenségeinek , nem a' hon zsarnokainak árulta ő el nemzete ügyét , rablóknak árulta el nemzete bizalmát , haramia csordával szövetkezett össze.

Az Istenért , ti kik a' Teleki nevet viselitek , mondjátok : nem volt ez ember régente eszelős ? nem bántotta e' titkos örülés ? mert ép ésszel ember illy bünt nem követhet el , ember , ki a' Teleki nevet viseli , ki büneiért nem kaphat ollyan díjt , mellyért nevét illy bűnnel bemocskolhassa , azt a' nevet melly nem csak az övé , hanem tiz másé , kik azt dicsőséggel tudták elhalmozni.

Ez ember örült ! Daemoniacus örvöngő !

Szegény rokonai ! Azok a' becsületes , igaz lelkű Telekiek , tán egyetlen vigasztalásuk ez lehet : hogy rokonuk tébolyodott.

Ha nem az , ugy az ítélet napja közelget.

* * Pesten azonban semmi sem látszik mutatni : hogy a' damocles kardja nyakunk felett függ.

Soha annyi világszaló , állatmutogató és kutyakomédiás még egy helyen nem tanyázott , mint ez elsüllyedendő Ninivében.

Budán mutogatnak nagy deszkabódében egy óriási hordót. Tele van üressel. Persze magyar hordó. Illyen mindene a' magyarnak. Óriási , osztán semmi sincs benne.

A' pesti parton két menageria áll , mik a' tél óta ott vannak 's hihetöleg itt is telenek.

Ugyanott van egy panorama , egy cosmorama , egy wachscabinét és egy majomszínház.

Ez utóbbi vetekedik a' német színházzal , ollyan szépen játszanak benne. Majmok és kutyák , peleleme.

A' majmok különösen ügyesek. Egész jeleneteket eljátszanak , még pedig sugó nélkül. A' primadonnák itt is makranczosak , a' miért is a' coulissák között gyakran korbácesal tanítják be nekik a' szerepet.

Végül kilencz szelindek illyr színű ruhákba öltözve ugrál be egy várba. Majd Zágrábban meg magyar színekbe fogják őket öltöztetni.

Hát a' sok külföldi szereplő , művész , képmutogató , tyukszemfaragó ! Mind ugy törekszenek Pestre , mintha a' forradalom büntörlő özönvizében ez volna a' Noe bárkája.

Miért , hogy mégis előkelő uraink ugy futnak Pestről családikkal egyetemben ?

Plane ministerek.

* * Apropos : nagy urak.

Que diable ? Hol vannak most a' nagy urak ?

Azok a' szépséges méltóságos arcok , kik egy ünnepélyes alkalmat sem mulasztának el : hol arany paszomántos , menyétprémes mentéiket bemutathassák , kik tavaly a' nádort határról határra kísérték , hol vannak most , mért nem kísérik őt most százszor dicsőségesebb útjában

Hová lesznek a' fényes csillagok a' hajnal elől ?

Hová lesznek a' pirosorrú golyák november elől ?

Hová lesznek az üldözött adósok a' hitelezők elől ?

Hová lesznek a' mókusok a' hideg tél elől?

Elvesztik e' fényöket 's azért nem látszanak? Elköltöznek a' boldogabb melegebb hazába? vagy elbujnak és nem felelnek, bár hallják a' kérdést? vagy megfagynak, lábukat nyakukba veszik 's végig alusszák a' telet? Tudniillik a' csillagok, gólyák és murmutérok.

*** Pán Jellasics 150 ezred magával jön Budának. Ezt mondják a' bécsi lapok.

Meglehet: hogy a' százötvenezer alatt azokat a' hatlábú állatokat értették, melyek ellen nem karddal, hanem fésűvel szokta az ember magát védelmezni, 's melyben a' pán szeméten szedett táborá nem szenved szükségét.

*** Jellasics táborának nagyobb részét meglepte valami járvány, t. i. a' mezitláb járvány; mivel fognak ezek majd szaladni: ha a' lábuk elfagy?

*** Batthyányi megengedte mind azon katonatiszteknek: kik nem akarnak Jellasics ellen harcolni: hogy elmehessenek pokolba — das heist haza a' camirillához.

Mit fog ezekkel csinálni ő felsége?

Lesz majd egy bataillonja, melynek czíme leend: kapitányok zászlóalja. Ez mind kapitányokból fog állani. Mind egyik válogatott vitézek, kik csupa katonai becsületből az ütközet előtt tömegestől hagyták el zászlóaljaikat.

Bizony, édes officier uraimék, a' háború nem kirkenprádé, a' kinek gyöngé a' szíve, nagyon jól teszi ha haza megy előle.

Ne búsuljunk; ha elmúlik a' háború, majd visszajönek ismét.

*** Mondják: hogy István herczeg legközelebbi Bécsben létekor annyira diszharmoniaába jött a' camarillával: hogy az éjt nem a' Burgban, hanem a' gőzhajón töltötte, melyen haza jött.

Álíg hiszem: hogy azért halt volna a' gőzhajón: hogy el ne késsék róla.

Minden megtörténhetik ott: hol a' királyi eskü lábbal tiprása minden napi tünemény. Ez a' faj saját vérét sem kiméli, ha nem olly fekete, mint a' többié.

Isten őrizze a' jó nádor életét.

Még eddig ki az ausztriai házból a' magyarhoz szitott, egynek sem volt hosszu az élete.

*** Nálunk iszonyu hidegek járnak. Budán a' mult héten a' Jánoshegyen már hó esett.

Közelgetünk Siberiához.

*** E' napokban érkezett honvédeink számára 40 ezer darab fegyver legjobb belga gyármű, mely hatszáz lépésnyiről célba talál mind.

*** Hogy állunk jelenleg fegyveres erő dolgában?

Gyakorlott és jó fegyverrel ellátott nemzetőrségünk száma: A' Dunáninnen kerületben (a' királyi városokat kivéve) 39 ezrenyi nemzetőrségből fegyverrel ellátva van 19 ezer, a' Dunántuliban 43 ezer közül 24 ezer, a' Tiszáninneniben 32 ezer közül 11 ezer, a' Tiszántuliban 53 ezer közül 21 ezer. Összesen fegyverzett nemzetőrség 75 ezer. Ideiglenes fegyverrel ellátott 92 ezer. A' királyi városokban összesen van 32 ezer főre menő nemzetőrség, melynek két-harmada fegyverzett. Tehát mintegy 22 ezer. Az erdélyi nemzetőrség meg 37 ezerre, melynek két harmadát teszik a' székely bajnokok, többnyire mind fegyverben gyakorlottak. Az itteni fegyvererő meghaladja a' 25 ezeret.

Rendes katonaságunk van 15 ezred gyalogság és 12 ezred huszár, melyből jelenleg Magyarországon 6 ezer gyalog és négy ezer huszár van.

Ezen kívül van 10 ezred önkéntes csatárunk 2 ezernyi Hunyadi csatár, ezer Szalay lovas, két ezer Zrinyi csatár.

Van tehát nemzetőrségünk 236 ezer, melyből fegyveres 117 ezer.

Rendes katonánk és önkéntes csatárunk . . . . . 25 ezer.

Velünk rokonszenvelő Zanini és Ceccopieri ezredek . . . . . 2 ezer.

Összesen 144 ezer fegy-

vertfogó férfi, kik a' fegyvertár működése után 276 ezerre szaporodnak.

'S még ez a' nemzet akar kétségbeesni!

* * De már Jellasics csakugyan historiai személylyé kezd válni.

Nagykanisáig tartott expedíciójában iszonyu hódításokat tett — a' megszállott helységek apró marháiban.

Rongyos, mezítlábos zsebrájkjai dülöngnek az éhségnek miatta, itt amott akad meg nyakukban egy-egy lopott ruha. A' hol mit érnek, lopnak, tyukot, ludat és pulykát. Nyomoru istenverte nép, valóságos Kanonenfutter. A' félelem hajtja őket a' csatába, ugyan az majd el is hajtja onnan.

Igy halad ő, az újabb kor Nagy Sándora, a' szerb Napoleon, tyuk és pulyka tollakkal hintve be diadalmas útját.

* * Ő felsége a' király, minthogy beteg, rosszalja a' magyar bankjegyek kibocsátását.

Ő felsége, mint magyar király, a' maga három millió forintnyi civillistáját épenséggel magyar bankjegyekben fogja kikapni.

'S minthogy ezeknek elfogadását Bécsben be hagyta tiltani, kénytelen lesz az egész három millió forintját Magyarországon elkölteni.

* * A' Magyarhonban lakozó francziák egy külön zászlóaljban fognak egyesülni Lafitte tengerész kapitány vezérlete alatt, Magyarhon szabadságának kivívására fegyvert fogandók.

Egyenruhájok a' párizsi nemzetőrségé leend, zászlóikon a' magyar és a' frank köztársaság nemzeti színei . . . .

És a' republicanusok igen jó katonák!

* * Komárom leégett.

A' kedves szép város ott a' két Duna közt, melyet ártatlan tréfáink annyi előszeretettel kerestek fel mindig, 's melyet most könnyező szemünk fognak megtalálni, szomorúan, lerontva, elhamvadva.

Több mint ezer ház, a' város legszebb helyei, a' főutczák, a' piacok, a' városháztere, a' fegszebb templomok, a' nagyszerű megyeház, mind, mind gyászszal behúzva, melyet a' pusztulás hagyott maga után, feketén, mintha rajtuk száradt volna az éjszaka, melly semmivé tette.

Szegény, szegény szülötte földem, millyen szomorú lehet a' te arczod! Hová ha mentem, minden ház egy édes emlék, minden arcz egy vidám mosoly volt számomra, most minden rom egy bánatos siremlék, minden arcz egy könyveiből kifogyott kép.

Hát a' földel, melly alatt születtem? Hát a' rokonok, kikkel annyi évet töltöttem együtt? 's kiket még csak siratnom sem szabad? . . . .

Szegény becsületes nép. Igy adóztál hazádhozi ragaszkodásodért.

Büntetést kap az erény, jutalmat az árulás . . . .

De él még Isten az égben, ki az ártatlanok könnyei 's vérének hullását számlálja oda fenn, 's ki előtt a' megolajozott homlok nem tesz kivételt az emberek közül, ki ítéletet mond koldus és király fölött.

Él még az Isten! 'S ti földi istenek egykor sápodtan, koronátlanul fogtok előtte állani, 's a' millyen magasan voltakot egykor az emberek fölött, olly mélyen fogtok hullani az elítéltek sorai közé.

Ti, kiknek neve vihar és pusztulás a' földön, kiknek étvágya éhhalála a' népnek, kiknek betegsége döghalál az országon, nem féltek-e: hogy az a' szellem, kinek képmásává hazudott benneteket az ezredéves sötétség, felemeli világírtó karját 's olly példát szolgáltat rajtatok a' világnak, minőt emberi szív gondolni nem bír.

Ti kik koldusok és hazátlanok üldözésében örökitétek meg neveiteket, nem féltek-e: hogy jöhet idő, mikor senki sem vár reá, melly titeket látand idegen ház küszöbén koldulni, házatlanul, senkitől nem félve, senkitől nem szeretve?

Átkozott leend, ki ha fáradtak lesztek, házába befogad, ha fáztok, tűzhelyéhez bocsát, ha meghaltok, eltemet. Átkozott leend a' sír, melly csontjaitok benyeli, átkozott a' fű, melly azon megterem: és áldott az, melly patáitok küszöbét fogja lepni.

* * Egy kis furcsa terrorismus.

Illy adresse alatt kaptam több szerkesztő társaimmal együtt illy tartalmú leveleket: Pest város lakosai. Ti kik rémitő nagy adótol terhelve a' legnagyobb veszélynék vagytok kitéve stb stb felszólítalak Pestnek minden házbért fizető lakói: hogy egy háztulajdonosnak sem szabad egy fillért is elvenni házbérbe, mert ha ezt merészlik, irtóztató bosszú' fogom éreztetni 's jaj lesz neked pesti kevély bürger, mert pusztításom siralmasabb lesz a' komárominál, ezt adja tudtadra a' pusztító társulat. — — —

Mi ugyan e' pusztító társulat létezésében nem hiszünk, inkább gondoljuk: hogy tán egy némelly jámbor templom egere akarja illy terroristicus uton elpasszírozni a' Szent-Mihály napot; hanem azért mégis ajánljuk e' levelet a' városi hatóság figyelmébe, lehet hogy az írást tán megismerheti valaki 's komolyabb eredménye lehet a' dolognak, mint minőt mi várunk belőle.

* * Teleki Ádámot nagyon iparkodnak mentegetni. Azt mondják: az egész félreértés.

Legyen lúd — ha kövér. Boldogok a' kik hisznek.

De már azt az egyet: hogy egy hadvezér átakarjon menni az ellenséghez, csakugyan nehéz dolog félreérteni.

Teleki azt mondta: hogy ha így meg úgy, meg amúgy, hát akkor ő át-megy Jellasicshoz.

Már biz itt akárhogy csikorogtatjuk is a' széket édes legátus uram, nem találunk arra kádentziát.

* * A' drámabíráló választmány két új darabot fogadott el előadás végett. Egyik Szigligetié, dráma, czíme: Rákóczy fogsága. Másik Szigetié, népszínmű. Egy táblabíró martius 15-én. Mind kettőről igen sok jót beszélnek. Ez utóbbit Szentpéteri választotta jutalomjátékánál.

Ha Jellasicsot pokolra vertük, színházunk életében nagyobb szerű epocha fog kezdődni. Addig legyünk egymás iránt türelemmel.

M a r o s - V á s á r h e l y. Septemberben. — Magyarhon is elvette Erdélyt, mellynek olly rég óta tette a' szépet. —

Azt mondják hogy a' házasság élet hajnalával az illetők sokszor keserű csalódásra ébrednek. Nem próbáltam mennyibe igaz. — Azt is mondják, hogy a' csalódás oka némelly elhibázott lépések — vagy félreértések; mit mind a' nagy lánggal lobogó szerelem okoz. — Úgy van-e?

Nem tudom mennyiben alkalmaztathatni ezen tapasztalati tételt a' Magyarhon Erdélylyeli házasságára, de minthogy Inspruckban volt az esküvő nem igen hiszem, hogy a' mézes hetek jól folynának. —

De valamint az okos házások nem ütik dobra, ha pofozodnak; úgy gondolom hogy Magyarhon is hallgat, ha Erdélyben Xantippejére talált.

Azonban mindenütt vannak vén asszonyok, és vén leányok, kik irigységből tudnak az új házasokról valamit koholni, — aligha így nincs a' két hon házasságáról is.

Nekem gyanuim vannak hogy a' férj kicsit csalódott szép menyasszonyában. Gyanuimat megsugom önnek; de az Istenért tovább ne mondja, — mert úgy mindjárt az Életképekbe kerül, 's aztán nekem vége. — — Kérem szépen becses figyelmét.

Magyarhon reménylette hogy Erdélylyel egyesülve testben szellemben erősödni fog.

Mennyiben nyílt reményének szellemi virága arról hallgatók, — — — mert az erdélyi követek is hallgattak, — 's hallgatnak most is; pedig nekik kellett volna ám kitátni a' szájukat, 's ontani a' tudományos beszédeket; hogy látta volna Magyarhon hogy az ő menyasszonya, milyen tudós szellemű, — milyen nagy publicista et cetera graeca; 's bámultában törpült volna le kedvese láng szelleme előtt. — De a' szellem ezen oldala nem virult — 's épen ezért gondolom — de nem állítom — hogy hátha a' völegény csalódott ezen szempontból. — No de se baj! majd valahol az ocean partjain elővesszük, a' felső tábla által félre tett nevelési törvényt, 's ha hazánk leszen, meggazdagítjuk szellemileg is. — Közpélda beszéd szerint: ha lovunk leszen, hámot is vesszünk neki.

Hát testben, azaz erőben nyert-e?

Felelet: Sok szép csinos hölgyet láttam, elől is hátul is, szépen felöltözve; csipők kerekedsége, — kebel emelkedése, utánozhatatlanok voltak: és ha kritikára vettük a' kedvest, úgy találtuk, hogy az egésznek fele csupádon csupa szabófiction volt; 's lehuzva az arcok mázát, szemöldökök kormát, álfogakat 'stb. 'stb. végül előttünk állott egy irtozatos csontgeregelye!

Erdély hiszen nem épen ilyen; de ha leszámítjuk a' jámbor de nem félenk szász nemzetet, a' románokat — ezeket martius előtt oláhoknak hívták — 's a' magyar és székelyek között a' pecsovicsokat, a' szép menyasszony olly karesunak marad, hogy egy gyertya öntöbe bele lehet állítani.

Hanem azért ne csalódjék a' völegény; én láttam hogy sok karesu menyasszonyból, csak hamar . . . jókora nő vált, 's még utoljára úgy meghízott, hogy tisztességes vén asszony is lett belőle. — Ne csüggedjen tehát Magyarhon menyasszonya iránt. Állítson a' ministerium szakértő egyéneket melléje, majd életre üditik azok. — Ha most az egyéneken a' ministerium csalódott — mert mi úgy hisszük csalódott — az csak annak felróható, hogy a' ministerium egyéneinket nem ismerte, 's az erdélyi népotizmus, kis camarillát játszott az ajánlatokban. — A' minister is ember, az is csalatható — hanem idővel, elmúlik minden . . . csalódás; 's a' házás élet folyama rendes medrébe tér; 's a' házás élet gyümölcsei: szabadság, egyenlőség, testvériség felfőgnak magosra nőni! — adja az ég!

Szokták néha a' menyasszonyt erkölcsi oldaláról is tekinteni.

Ezen szempontból: Erdély menyasszonysága sok fából faragott egy szent. — A' szászok tökéletes szászok. — Az új Románok tökéletes régi Oláhok. — A' magyarok készülnek halni a' honért, — a' székelyek már rég ontják nemes vérüket.

Bonezoljuk egy kissé bővebben, a' mondottakat: a' szebeni szászok azt mondják hogy ők nem adnak katonát; a' többiek az ő notáját fűtyölik. —

Szászrégen sem akar, azt mondja, hogy ők ha kell, mind mennek, de katonát nem adnak.

Itt ha én volnék Mészáros szavokon fognám; 's elvinném mind Szent-Tamás alá. — Notandum, ha csakugyan szász nemzetőrséget mozdítanak előre figyelmeztetem, hogy nehogy valahová, nagy vízhez vigyék, mert már Báthori alatt demonstrálták, hogy ők nem félénkek, — t. i. a' . . . víztől; mert a' kenyérmezőn mind a' Marosba futottak volt.

Az oláhok kitöréssel fenyegetnek, — 's tisztán kimondják hogy míg a' császár pecsétjét nem látják addig nem mozdulnak; a' magyar ministerium parancsáról mit se akarnak tudni. „Mert ők Balázsfalván megesküdtek a' császár hűségére.

Pap Zsigmond kővárvidéki képviselő ur tehát, felhagyhat azon hangos gyanúsítgatásokkal, mellyel az alsóházban az erdélyi adminisztrációt, 's főrendeket gyanúsította. — Politicai lapokban szolgálok több adattal.

A' magyarok lelkesen sietnek a' Kossuth lovagok számát szaporítani, — van olyan apa kinek 2, van olyan kinek 3, sőt olyan is van kinek négy fia jelenleg katona — 's mikor a' lelkesedés olly nagy a' magyar részről, — 's ellenben a' szász vissza lép, 's az oláh erdőkbe vonul az összeírás elől: akkor tisztelet becület újból a' Fortat Pap Zsigmondnak — de csak gondolja meg ő is a' helyezetet, 's ugy beszéljen. Azonban suum cuique.

Vannak a' magyarok között is schwarzgelbek. — Például: Vásárhelyt két ur egy fiatal embert minden módon visszatartoztatott az önkénytesek közé való beállástól. Az egyik ur neve X. a' másiké Y. — 'S valljon miért? Hát azért: X. ur feleségének van egy 39 $\frac{1}{2}$ éves leány testvére; az Y. ur nejének hasonlóan egy 25 $\frac{3}{4}$ éves hecicába járó testvére. 'S azon említett két ur minden módon a' fiatal barátunkat akarja az atyafiságországba bevonni; illy formán pedig . . . . inkább a' római sánczokba! Hanem de gustis, non dispis . . . .

Vannak továbbá olyanok kik még most is szidják Petőfit, hogy mert a' királyról verset írni.

Mások pedig, ha valaki észre veszi, hogy tán kevés tál étel van asztalukon: azzal mentik magukat, hogy: „megette Kossuth a' tálba főttet!”

Mások, főleg itt Máros-Vásárhelyt — mert megjegyzendő, — nem azért hogy itt kir. tábla, 's meg Fiscalis Directoratus van — annyi a' Pecsovies hogy egy városban sines talán több — folytonoson gyártják a' legképtelenebb híreket, — 's csupán azért hogy a' kedélyeket hűtsék. — Nyomorú zsoldosai a' reactionnak! Tökéletes Rodin jézsuitái. —

Most nem irok többet mert feketesárga emberekre érkeztem; ilyenkor pedig elkomorodom — már pedig én vidoran szeretek írni — tehát a' viszontlátásig.

GEDŐ JÁNOS.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

14. sz. October 1.

PBST.

NYOMATOTT LANLERER ÉS HECKENASTNÁL.

Psychológiai Szabadegyetem, Pest-Buda.

1891.

ELŐTÉRJÉZET

—

1891. Október 1.

—

1891.

NYOMATOTT LÁNDER ÉS HIRKEZÉSI

Megjelenés helye és időpontja

es ist also nicht möglich, es vollständig zu beseitigen.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősege.

 Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E I N A P T Á R,

gazdasági kalendárium.

A' nép használatául 1849-i közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

H e c k e n a s t G u s z t á v

pesti könyváros és kiadónál megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

SZÁZ MESE

száz képpel

Lafontaine után.

Nagy 8-rét. Pesten.

Vászonba kötve 4 frt. 30 kr. p. p. füzve 4 frt. pgő pénzben.

Garay János :

AZ ÁRPÁDOK.

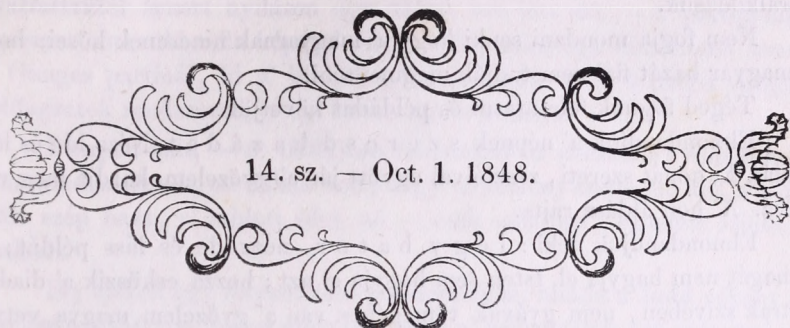
Történeti balladák-, legendák 's mon-dákban.

Második kiadás.

Nagy 8-rét. Pesten, 1848. Disz kötésben 3 ft 20 kr. p. p. füzve 2 frt. p. p.

 E lapok 4. számához csatolt NYÁRI PÁL híven talált arc-zképe kapható 1 pfton Heckenast könyvkereskedésében vaczi-utczában és a Pesti Hirlap kiadóhivatalában.

14. sz. — Oct. 1. 1848.

KISS ERNŐHÖZ,
A' PERLASZI GYÖZTESHEZ INTÉZETT SZAVAK,
azon fáklyászene alkalmával, melylyel őt a'
budapesti közönség megtisztelte.

Honfitárs!

Légy üdvözölve, ki az országos aggodalom közepett örömszajt hallasz az ország szívében.

Neved viszhangja az.

Nevedé, melly öröm és remény azoknak, kik e' hont szeretik, siralom és rémület azoknak, kik ellene törnek; — nevedé, melly egy a' győzelemmel.

Légy üdvözölve.

Ki hű valál e' hazához, midőn azt legkedvesebb fiai elárulák, midőn királya eltaszítá magától, midőn istene letette róla oltalmazó kezét. Te akkor tudtad őt szeretni.

Ki védelmére keltél nemzetednek, midőn a' pokol minden ördöge 's a' föld minden zsarnoka ellene támadt, 's fennen hirdeté: hogy eltörlendi azt a' föld színéről. Te akkor kardcsapásokkal hirdetted a' reánk támadóknak: hogy „ne bántsát a' magyart!”

Ki midőn a' megifjúdott nemzet kitört börtönéből, legelső szakítád le róla a' lánczot, mit szépszinű ármány 's öngyilkos kegyelet kezeire kötött, 's melly börtönén kívül is fogva tartá 's lángbetyűkkel irtad fel a' jövődök könyvébe: hogy még nem ütött az óra, melly a' magyar népet sírba dűlni lássa.

Élni fog az, 's jövő életének neve szabadság lesz, 's ellenségei

nem fognak diadalt ütni rajta. E' fáklyák élete hosszabb leend, mint az ő uralkodásuk.

Nem fogja mondani senki hogy a' magyarnak nincsenek hősei, hogy a' magyar hazát fiai nem tudják megmenteni.

Téged fogunk felmutatni és példátat követjük.

Elmondandjuk a' népnek s z e r e s d h a z á d a t. Nézz ide és láss példát, ki honát szereti, zászlóival együtt jár a' győzelem, kardja meg van áldva. A' hon áldása rajta.

Elmondandjuk neki: l é g y b á t o r, nézz ide és láss példát; ki önmagát nem hagyja el, Isten sem hagyja el azt; hozzá esküszik a' diadal. Bátrak szívében, nem gyávák tömegében van a' győzelem magva vetve. Ki a' haláltól nem fél, örökéletet talál.

Elmondjuk a' népnek: l é g y b e c s ü l e t e s; nézz ide és láss példát: ki igaz uton jár, bátran emelheti fel arcát honfiai előtt, azok szeretik őt, bátran nézhet ellenségei szemébe, azok félnek tőle. A' csatákban Isten ítélete szóland.

'S a' példa hatni fog. Azon lelkesülés, melly e' népet összegyűjté, midőn téged kell üdvözölnie, kit legjobban szeret, összegyűjtendi azt, ha kell, majd akkor is, midőn az elé kell mennie, kit legjobban gyűlöl 's az a' diadalzaj, melly most neked éljent kiált, hangzani fog akkor is: hogy halált kiáltson a' jogtapodó fejére 's azon kezek, mik most számodra a' diadalfényt hozzák, elhozandják az ő szemeire az örök sötétséget.

A' te nevednek pedig legyen örök élte a' nép emlékében.

'S ha minden magyar olly szívvel fog érezni hona iránt, minővel te most, akkor is olly fényesen állj közöttük, mint állottál a' vigasztalanság éjszakáiban.

Egy jutalmat adjon tetteidért az ég: hozzád méltó legméltóbb jutalmat, — e' jutalmad legyen az: h o g y h a z á d a t b o l d o g n a k l á t h a s d.

Élj sokáig és dicsően.

É l e t e d e l l e n s é g e i n k h a l á l a l e g y e n ' s h a z á n k n a k ö r ö k é l e t e.

TIRISCUM.

N é p r e g e.

(Folytatás.)

Szívrokonság.

Szép csillagos éj volt, 's a' hold olly édesen mosolygott alá, mintha ő is ünneplené Róma diadalát egy nép temetésén, mellynek országa csatatér volt, hegy és völgy, és minden merre sugárai leszívárványoltak.

Tiriscum éjszaki kőkerítésű falán mely a' vízre nézett, egy csak avattattaktól ismert nyílason egy szálas hős jött elő, — a' parton állt 's hosszant elmerülő méla képével olyan volt, mint egy ábrándozó bramin a' Ganges partinál, ki a' büszke pálmakoronák alatt képzelet világát a' csillagzatok rendszerén, 's égi testek útjain jártatja.

Diurpán volt, — a' vízfolyása felébreszté az ábrándos kémlelő szívében minden eszmét, mi abban volt; vágy és remény szeme elé állt, a' romba dült szép haza, a' rablott édes nő — csak sohajtott, és keble szinte felszakadt.

Illy éjeken egy folyam csendes szemlélete, midőn a' hold vékony sugár szalagokat von fodros szövetén, vagy a' csillagzatok égő mécsesei rengek tört csillámokban annak kékes leplezetén, a' kebel isteni sugallatokba tele, mert a' mennyezetet látja maga felett, hogy tiszta kékjével pompás hajlású szivárványt képez. Varázs tükör ez talán, hogy szemlélén a' kebel úgy hullámszik, bádgyad, — ó miért nincs légi szárnyad — gondolod akkor — hosszú utat tenni, nagyot, szellemszerűt, millyet csak néma gondolat tud, és képzelet terem.

Illy szemle érthetőn megfejtí a' tudakozódó léleknek, hogy a' görög mesék istenvilágiban a' tavak, folyók, források miért játszottak olly magos tündéri szerepeket, kik a' kínok sötét völgyét, és a' dicsőültek gyönyör-lakát aranytiszaságú folyamok közé tevék, mellynek egyik partvirányán balzsam áradott, a' másón rém cikázott és mellyek áradatába olly sok felfejtő volt. A' természet jelentkező mutatványi közt egy sem bír olly befolyó erővel a' kedélyre mint a' folyam, van valami egyszerű de magas költészet ezen vízvilág ösztönszerű rohamába, forrási támadata, a' következő nevedő nagyság, szakadás oda, hol a' végetlen víz a' földet mint úr a' nap világát átkarolja; — milly sok oldalú tündér képe az élet változásinak, vágyodalminak. Az átlátszó csöppek, mellyek tükrébe az arany csillámok, 's gyöngyházak kis pontsúgári kifénylenek és megint a' fenéktelen mélység, a' szív ábrázolata az eszmeképek, kincsek, rémek világival; hol van ennél szebb képe a' gyermekes egyszerűségnek és rejtvényes elzárkozása a' kívánságoknak. A' csendes, a' nyugodt folyam, a' zavargó áradat, a' felszakasztott hullámok égő barázdái milly nagyszerű gondolatoknak adnak világot.

Ezek képzete ébreszté minden népekben saját folyóik iránt az isteni tiszteletet, hogy szeressék hazájokat, — a' part mellynek ligete elhangzott a' gyermekkor daljától, 's később az ifju szerelmi költészetét ébreszté, 's az aggnak a' viszemlékezet.

Ó a' szív illyeket feledni nem tud, — 's hát a' történelem századiban nagyszerűlt partvidékek, hol családok, népek sírdombjai sötétlenek a' mult időből, vagy hol azok vérétől folyt annak dagadt hulláma, — ezek szent emlékek; ez a' Nilus az egyiptominak, a' Ganges Kelet-India fiainak, az Oronoko, Mississippi az indusnak, — ezek partjain sir a' nép Carthagó, Babilon, Titus és Palmira romjain.

Hol vagy te Apulum, Sarmisegethusa, — Szentimre, Kenyérmező, és te tiszta Maros? . . . .

Félek, hogy a' későbbi kor hasonló az önös thebenihez, lelkesedést, szerelmet egyediségnek ruház; — 's valljon illy hon szerelemben nem birunk-e törpébb lelkülettel mint a' Ganges szép fia, és szabad lakója az őserdőknek.

Eszméekkel telt volt Diurpán, 's mögötte lassú susogást vélt hallani, Heralxis nője volt Csillagára, ifjú szerelme. Elnémulva álltak egymás nézetén, míg a' szótlán hallgatás csókok árába tört ki. O milly szép volt e' szelid halvány nő, minden vonásiban milly kimondhatatlan varázs, 's milly kellem terült ajkai körül, onnan szent szerelmet és hő érzelmet sugárolva, 's homloka, mellyen a' szentesülés fénye világolt az ifjú felé, 's azon sápadt arczliliom, azon andalító mosoly, az üdvözlő hang, melly szenvedése kinyomásiba is szavának tiszta hangját mennyieiekké változtató.

Szoríts erősen kebledhez Diurpán — fuldoklott a' drága nő — mert félek, felkeres a' férfi ki elkéséríté élted örömeit és elvonszolna látásodtól.

— O milly szép vagy most is Csillagára, ez imára vonzó arczkép világítá sötét börtönöm, hol nem tudám szerelmed élvezni. Ó én mennyei szellemek látásán gyönyörködöm, 's rég nem ízelt kéjek gyönyörétől lepettettem meg. Isten, tündérkép vagy mi vagy te előttem édes nő, hogy tűzfolyam kering testemben; — mint ragyognak szemeid, mint ébredetkor virágok harmati; szívemhez szorittalak, hogy még egyszer és utolszor feldobogjon az. Én mitsem szenvedtem, csak képzelék fájdalmakat; engedj hát most kebleden pihenni, hogy elhidegült lelkem új életre ébredjen istennemmel társalgása által.

— Az idő, és fájdalom, Diurpán, besülyeszté arczomat, mert az nagy vala, és te halott — csak ne tégy szemrehányást, mert meghalok, és ne nézz illy száanalomarczczal reám mert elkéséredésemben lelkem veszttem, de hisz élted napjai úgy is hanyatlanak.

Csillagára hangosan zokogott.

— Jaj nekem — folytatá szenvedélyesen a' nő — neked nincsenek fogalmaid a' gépi feláldozás kinjairól. Le vagyok aláztatva, eltiporva. O bocsánat Diurpán, 's zokogva borult az ifjú sejtelemteljes keblére, elárulva szívét, annak titkát 's láttatá keble mélyét.

— Szűnj meg Csillagára, szavad nyomasztóbb mint szolgaság, én szörnyeket szenvedtem, de szívem még sem elég erős edzett bánatid hallására és gyilkos leszek. Ó hol valék én akkor, midőn méltatlan erőszak lelánczolt, hogy nem jöheték világerővel segédre. . . . de nyisd fel szemeidet ó hölgy, hogy lássam fényes világában istenek hazáját 's hogy az áhítat ne hagyjon el közös halálunk végóráján a' jobb napok után — 's e' szók után olly szorosan tartá szívén bálványát, hogy a' pillanat parányságában lelkeik egygyé olvadtak — miért reszketsz, boldogságom! ? Busúlt képedtől elborzadok!! . . . .

A' nő boldog vala keble azon szentesítő érzelmekkel telt, mellyek a' szívét szóllásra nem bírhatják, de tudják megrepszteni. Mint márvány hal-

vány lett, és sírhoz hasonlítá — a' káj és rájdalom szendergővé tevék, mert az érzelmek keblében megsulyosodtak; — a' reménytelen gyönyör-érzelem, az éj csöndje, 's kájroham elvevék eszméletét.

Diurpán a' gyep biborára tevő szerelmesét, 's ott a' hölgy szivéről egy varázsvessző eltörlé a' mult kínokat, 's engedé, hogy a' szótlán egymás keblét ölelő szerelmesek mennyei kájbe ittasuljanak. A' nő keble hullámzott, areza lángolt a' rég nem izelt szerelem-mámorba, inak görcsös rendülései lépék meg újra, a' látott tárgyak ismét elveszték színoket, 's a' homályban is világosságot látott, — a' kifejezéstelt arcz halott volt, hangtalan az ajk, csak egyes szókat tördelve, — meghaltanak tetszett az ájulásban kájhalállal küzdő hölgy, 's csak egy mennyei fénykorona kellett fehér homlokára, hogy dicsőültnek láttassék végkép az ellankadt szenvedő.

A' Maros folyásán csendes lebegéssel egy csolnak ereszkedett lefelé, egy dák ült benne, kezében dalszer, mellynek vastag hurjain a' holdsugár reszketve játszott; már távolról hallatott a' dák közeledett éneke mint bardok csatadala:

— Tiriscum népe nem látod Sarmisegethusa lángjaitól mint pirul, vereslik az ég? Ó sírj és törd szét lantodat, ha öröm rezeg hurjain, és nem sirja zokogva gyászos könyeit. Tördeld darabokra lantodat ha nincsenek könyeid.

Tiriscum népe fejed fölött villog az irtás szablyája; tégedet elhagynak házi isteneid, porrá lesznek romjaikba templomid büszke oszlopi, és hamvvá dülnek a' papok imaszékei. — Elmulsz te nyomtalan mint hallgatatlan áldozat oltáriról a' füst; — néped lelkesítő dalját füleid többé nem hallják, 's némult lesz az ajk melly neveden szólítson.

Tiriscum népe eljött Róma, 's haját véreddel fűrészi, 's midőn homlokát győzelmi repkénnyel körülfüzi lelked mutatózó isteni szótlán lesznek, mert örök végtelenre kihalt néped csudált szellemének bájoló élete. Ők elvonulnak, 's vizeid partjain csak az élő semmisedés üzi csatáját a' nyöszörgő hullámok színein.

Tiriscum népe siess a' pusztákra, honnan keletről jövének ősapáid vándorlási napjaikban, mert pusztá lesz e' hely mellyet édenné varázstaltál, 's ott hol most fénycsarnokid tündöklenek, 's kineid ragyognak az idő oda szennyes gunyhókat állít, mellyek falai közt a' nyomor fog sohajtani, és a' szenvedés könyeit sírni. Nagyságod kövei nem neheznek többé egymáson; — a' semmi, mi multod volt, lesz a' jövő, 's a' hajdanból tetteid hirdetőjéül csak a' Retyezát lesz élve, hogy pusztulatlan ifjúságával kijelölje az utódoknak mint hideg sírkereszt, hogy hol a' dákok temetője.

Tiriscum népe ó nem látod-e a' világ összellejét keletről nyugotra tekinteni, 's föléd hajlottan méri a' végtelenség ho-

mokoráját; — nézd az idők mint sűrűltenek, 's nem látod milly kimértek óráid a' sírfelé.

Tiriseum népe ó sírj, zokogj, és darabold szét lantodat.

A' dal elhalt és Diurpán délkeletre nézett, hol vérlánggal égett a' láthatár, 's mint tüztenger áradott végig a' csillagok között; toronyszerű füst gombolygott a' magas fölé, melly folytonos terjedéssel, mint egyház magas kupjai emelkedének véres hasadások, 's meggyult föllegekkint kidagadva; irtózatos látvány, a' hold tányéra elhomályosult rezes színébe, 's széles udvara égni láttatott, tűz nem holdvilág lett látható, 's félő, hogy tán eljött az idő, mellybe az ég gerendái leszakadnak a' magasból, elem lessz minden, hullám felette, tűz a' lég, a' széles űr, és semmisült az évezredek erője.

E' nagy látványtól elfordított arcját szerelmesére veté a' hős dák, 's az felnyitá szellempilláit, szép szemét, 's az ég tüze lemásoló színét annak sugárzó tükrébe. — Mellét szélesedni érzé az ifjú, 's testét óriásilag felgyenesedni a' magasra, fejéhez kapott, mint kit az örűlség rohama meglepett, csak zokogott elesüggedve, mint az első ember gyilkos fia, midőn kizárák a' boldogok honából, 's e' lelkesültébe nem vette észre miként egy harag és dühtől elkékvült férfi állt hátok mögött, kinek egy rettenetes szándok volt írva redős homlokán, — e' férfi most intett őt követő szolgálinak, 's egy percz műve volt a' fájdalomtól elkábult Diurpánt szorosra kötve tartani, míg a' bős a' természet pázsintos pamlagáról dühvel rántá fel az elalélt csillagárát.

— Én vagyok Diurpán! Heralxis; — monda ördögi gunynyal — nőmért jöttem és tenni számadást kegyencz és kéjhölgy felett.

A' szolgák Diurpánt kötözten a' parthoz vitték, 's a' vízszélére tetet a' báty lábaival a' hullámokba rugta.

A' víz egybeecsapódott felette.

Tigris és oroszlán.

A' vár keletre néző egyik tereme fénynyel volt világítva; széles volt az belől, 's fegyverzetekkel rakott, — tanácsterem volt, hol a' helyettes király Tirones osztá parancsit.

Négyszögre nyúlt a' vár vastag kőfalával, a' többfelé terjedő szobák egyike a' nevezett tágterem, melly különben üres, 's a' belépő vassarúja visszakong a' lapos talpkövekről.

Az ajtó kettős szárnyai, mint vihartól kitört tölgygyökér, szakadtak ki vas sarkaikból. — Heralxis lépett be, maga után tántorgó nőjét rángatva, kezében széles vasa villogott a' nő fölött, ki sápadt volt mint halott, pedig bünt soha nem teve.

Igen Csillagára — ordítá a' férj — te bűnhődöl és rettenettest halsz, tudod a' dák szerelme végtelen és bosszúja irtózatos. Szerettelek inkább mint az életet, a' hirt, hazámat és — megcsalál. Tudtam, hogy hűtlen len-

desz, 's azért soká nem élvezhetém véled a' meghitt házaselet üdvét, szent-ségít. — mit felelsz haláloed óráján?!....

— Semmit testvérgyilkos — mond az elszánt síró nő — te elámitál, megcsalál, erővel vivél istenid oltárához, kik előtt nem fogadhaték semmit, mert szívem másé volt. Őt szerettem én 's téged utállak szörnyeteg. Vágj — kész vagyok.

— Hah kigyó, rád ismerek így, te álnő, kinek szerelme bérbe adott édelgés vala. Térdelj le.

Csillagára letérdelt.

Hosszú szünet lett, melyben Heralxis a' térdelő mögé állt 's kezében hosszú pallosa.

— Csillagára!!! fogsz-e szeretni? kérdé erőtetett nyájassággal nőjét a' férj.

— Soha — viszonzá a' hölgy alig érthető csendes hangon.

— Ugy meghalsz — ordíta a' vad dák és kardja villogott.

— Kivánom — suttogá hölgye.

Heralxis megállt, mint ki pillanatig tusakodik a' szenvedélylyel, de ura nem levén önjének, vadon rohan; így a' dák, kinek vadsága legkevésebbé szelidült ezen tiszta szellem nyugodt, szelid képétől.

Csillagára nem szólt, csak szép nyakát, melyen sötét hajzata hullámzott hajtá előre 's gyöngye kezeit habzó mellére kulcsolá, mint ki imádkozni akar, de ahoz nincs erője szóval vagy lélekkel kérni a' segítő istent.

— Mond el imádat — dörge a' bösz.

Csillagára az égre nézett, 's elhaló ajki közt mondá: Diurpán!!! — e' pillanatban a' nő fejét az égi díszfény koszorúja sugárolta körül.

Heralxis kardjával lecsapott, 's a' nő szép feje a' padlat lapos márványkövein elgördült.

A' terembe egy ifjú rohant bé, halvány, mint sírjából felásott halotté, kinek a' rothadás kiszopá életszínét, ki látva a' terembe egy férfit képen a' lelkivád sötét vonásával, 's egy fejetlen véres testet élettelen heverni, kinek elvágott fejér nyakereiből a' piros vér, mint kút felszökelt. Nem szólhatott, nyelvét leköté a' látvány iszonya, 's mint kő nem mozdúlhatott, mert nem tudá hol kezdjen és mit végezzen.

A' gyilkos megmerevült a' némult látásán, haja égre állt; 's e' vad férfi kit előbb egy angyal tiszta arcza nem tudott vadságából kivetköztetni, most egy halottszínű árny előtt reszketett, mint gyermek, ha rémet lát — hátra tántorgott, 's lebocsátá nőölő-vasát.

Az árnykép a' szellemtől partra emelt Diurpán volt.

— Ki vagy te viaskép? — kérdé a' reszkető — játékot üztök-e velem; — vagy talán a' megholtak is feltámadtak halottaikból 's mérget akarnak inni a' férjjel egy kiszenvedett nő torában.

Diurpán hallgatott.

Heralxis a' szótlán' némaságából új erőre jött, felvéve előbbi vadságát.

— Vagy úgy, — aha te vagy Diurpán a' nőkegyencz, néktek egy

csillagatok vala, tünjön hát egyszerre le — ezzel két kezébe fogott izmos kardját olly erővel sujtá a' fegyvertelen fejére, hogy annak vas sisaka elrongyolva fordult alá, és Heralxis fegyvere másodszor szakadt kezébe szét.

Diurpán nem hallt, és nem érzett, — a' keményütés visszaadá eszméletét, 's most látá mi történt véle, és körében; a' falhoz fordult, mellynél egy köoszlophoz támasztva állt egy ölesnél jóval hosszabb vaspaisz, mellynek sötét zománczú lapjára a' világsugárok megtörődten játszottak; — megragadá azt két kezével — magasra emelte feje fölött mint egy fél-isten, ki hegyeket hord vállain, 's olly erővel csapá azt a' nőgyilkosra, hogy teste izekre szakadt a' kőveken, 's a' súlyos paisz 'a nagy széllyel fecskendezett vérfolt fölött maradt, mint hallottan a' kőkoporsó 's — kirohant.

Néphalál.

A' hold még nem sülyedett le a' vaskapui szirtos havasok oldalai közt, 's egyes csillagok aranycsillámló fényökön ragyogának az eji láthatár kékes szőnyegén, a' föld még a' koránykődének hullámozó leple alatt szendergett, midőn újra éledett élet mutatkozott Q. Maurus Tiriscumet megszálló táborában a' római legio talpon volt, a' győzelem ingere, 's az eltapodási vágy ellopá álmokat; — köz zaj volt a' kőfalak alatt, mozgott mindenki az ostromló eszközökkel, lábtók támasztattak, kőfaltörő kosok illesztődtek, 's az ágakból font védpaizsokat emelték a' vár alá; — tompán nyerítének az áfrikai ménék, 's vastalpok a' föld homokján kapált, míg a' hősök kemény mellekre csatlák vastag páncélsíjakat, 's fejekre illeszték öblös sisakukat, miután pedig mindenki magára ölté mult este tisztított fegyverzetét sietett a' vezér elé.

Azonközben keleten egy naponnan mutatkozó, de mégis új fény látatá rózsaszárnyait, a' nap volt, 's láthatárt köszöntő sugáritól vérszíube nézett ki mint szövétnek, mellynek foszlányi szakadozva széthullanak az éjsötétében; a' sugárok aranyhímzetű szárnyai az ég kékjén hosszan elnyultanak és világosság lett; — a' köd mint mozgótenger ingott a' nagy tér fölött, 's a' Maros folyamára vonulva, honnan mint széles szemfedél a' magas kékje felé vette repülő utját, — feltűntek a' hegyek kékes oldalai, völgy lapály felvilágult; fű, lomb, parti virányt, mint tűzkő ragyogott a' harmat csöppeitől, 's a' fák ezer dallosai Tiriscum falai közt esattogtaták hattyú éneköket a' végváros fölött, mintegy érezve, hogy a' jövő nap koránya már csak romok sötét borúja közt száll alá. Világos lett minden a' csonka Retyezátig, melly hasonlíthatlan királyi arakint egyenesülve nézett körül, 's mellynek fénylő nászruháját még a' maradott télhava hímező ezüstvirágokkal.

Q. Maurus egy országot csaknem borítani tudó sergével vevé körül a' kis dákvárost — döngetni kezdé kosaival annak lezárt kapuit, tudatni, hogy Róma alattok van; — benn néma csend és semmi hang, mintha egy második Pompéi volna oda temetve; — a' vezér mosolygott, mert a' meg-

szálló sereg már öblös lyukakat tört a' falakon, 's még csak egy rövid orát élhetett Tiriscum.

A' nap már magasan sugárzott, midőn a' város kapui reménytelenül megnyiltak, de bámulat fogá el a' rómaiakat, hogy akar ez alig ötvenre menő nép olly hatalmas ellenével szembe szállni, fortélyt nem gyanított, mert tudta a' kevés népet Daciába, de tanácsosabbnak látta bár e' kevés nép inkább hegyek közt kereste volna ménhelyét; nem is azért jött ide Maurus olly sokad magával, hogy tán kétkedne győzelmén, de a' római katona örömet követte vezérét a' legvadabb tartományokba is, dicsőség önzés tekintetéből, — más gondolatra most a' látott kevés tiriscumi népen nem jöhetett a' római mint önfeláldozást gondolva a' merénybe.

A' dák seregnél nem volt egyéb fegyver mint sisak és könnyű kard; elől két vezér ment tiszta hab ménen, 's fejkön lebocsátott rézsisak.

A legiók gondolatként elborítani akarák a' marok dákokat, de merészen vívtak azok, 's nem gyengült csatájokon istenerő mutatkozott; — a' nap már magasan fénylett, 's a' kis sereg bomlatlan erővel harezolt bár a' téren a' rómaiak halommal heverték. Maurust ijedelem fogá, hogy tán Róma boszús-istenei csatáznak a' világváros fiai ellen.

Apadott a' dák-sereg, rendbomlott és futni akart, de halált talált az elszakadt; — egyik vezér még helyén állt, a' szálashnak egy római dárda keblébe akadt, más lovát sebzé; — az elgyengült lovag reszketett, kardját kiejté kezéből, lova nyakára hanyatlott annak serényébe fogódzva; — a' mén, és lovag vére patakozott, dübe jött az, 's nyerítve körülfutá a' csatatért, az ellen sűrű csoportjába rakadva eszméletlen lovagját ki elbocsátva merevült ujjából a' kantárszárt most az ágaskodó lova lábaira tekerködött melly vad nyerítés közt aláhulva maga alá temeté meghalt hősét.

Q. Maurus elámulva a' halt vezér illy merész önfeláldozásán, melylyel a' csatában vívott, keble tisztelettel telt el 's a' meghalthoz térdelve lekapcsolt sisakját levevé, 's ön fejről a' halott sáppadt képére tette a' győzelmi koszorút.

Diurpán volt.

A' rómaiak nem vevék észre, hogy mint veté le könnyű testéről a' más vezér gyöngé ruháit, 's kibontakozva abból szende átszellemült nővé lett, ki most láttatva a' sokaságtól mint habok tiszta istene a' földről felemelkedve a' nap felé sietett; 's láták, hogy a' szellem köddé lesz, a' köd sötét ruhájú fölleg fejkön felett, sűrű mellynek homályán a' napvilág át nem törhetett, és éj lett a' tábor felett, mint sirok gyászos éjszakája, mellybe társ nem látott társat — a' lég fullasztó — rend bomlott, — zugás, ijedelem, mindenki egy nálloknál hatalmasabb dák sereg kiontását vélé, 's egy másra vonák éles aczélok — egy kétségbeesettek végsatájához lehete e' homály viadalt nevezni; — a' Maros felől egyszerre keményen kezdett az északi szél fújni, 's a' meggyult Tiriscum lángjait csapá a' falak kormos tetőire; a' nap is kitünteté elhomályosult arczát, hogy fényénél lássák a' rómaiak legyilkolt rokonaikat.

Q. Maurus látá, hogy honja boszús istenivel a' dákok szellemével

vivott. Az égő város utcáin sietett be roppant jeregének alig huszadával, láng, füst csapta arczul a' második Vespasiánt, a' esüggedő Maurust, a' jerusalemi népetlen sikátorok üszkei közt; e' néhányak közül is sokan megfultak oldalánál, 's midőn a' vár legnagyobb széles teremébe ért annak padlatán egy nagy foltot látott, 's számos meghalt nőt, gyermekeket és aggokat talált merevült göresös összehuzásokba — kik tán előbb felgyújtva a' várost most kezeikbe tartva szorítják a' kiürített méregkupákat, keblét lelkesedés fogta el, 's körülnézve nagyseregéből a' győző csak tized magával állt a' meggyőzöttettek, önfeláldozottak közt — hol Tirones is hevert — könnyezett Róma vezére, 's a' sasot a' meghaltak közé szúrta, nem tudva elhatározni, hogy kit illessen a' győzelmi füzér, Róma fiait, vagy Decebal bajnokit.

* * *

Napok jöttek azóta és évekké teltek, az éveket századok válták és csaknem két évezredekkel megőszült az idő, 's Tiriscumnak romja is temetve van letarolt pusztá mezőn. Hol vagy Tiriscum és hol van néped felelj az idő szellemének, ki romjaidon keserg, mint édes anya gyermeke sírkeresztjén. . . . . vagy annyi életet sem támaszthatsz halottaiból, hogy egy jósigét mondj a' népnek élő testvéridnek, kik tusa közt élnek ott, hol jeleltlen sírod van?! . . . . Jaj neked, hogy eljövénék az erősek, 's eltiprák népedet, de utódok ajkain tiszteletteljesen említődik az, mert, harcos, erős, bátor valál. Aludj temetődbe hisz véled temetődtek a' dicsők századi; most más kor van, melly körmeivel ássa sirját; érzi halálát, 's átkot hagy, nem tettek ragyogó emléket a' késő világnak, hogy nevesse ki az is a' jövő kor hazug szózatát, melly közte is volt, de nem teljesült.

BRÚZ LAJOS.

MUNKÁCSI TÉREN.

Elmerülve állok a' munkácsi téren,
'S az esthajnalcillag ragyogását nézem,
Oh e' fényes sugár éles tör lelkemen:
Itt hullott le egykor csillagod nemzetem!

Hej szegény Rákóczy! szegény magyar nemzet!
Téged talán a' föld fájdalomra nemzett,
Égő fájdalomra, világ csufságára,
Vajha kitölt volna büneidnek ára!

Hej szegény Rákóczy mire kelle jutnod,
Tulajdon hazából messze kibujdosnod!
Ármányt szőtt ellened a' pokol 's a' német,
'S testvéred, a' magyar, elárula téged.

Pedig csak te voltál hazánk szemefénye,
Sulyos bánatunknak villámterhes éje;
Pedig csak te voltál az ékes szivárvány
Hosszan folyt könnyeink tengerének árján.

Pedig csak te voltál testünkben a' lélek,
Egy szülött fia a' magyar istenének,
Ki megváltásunkra Krisztusként eljöttél,
'S oh türelmes isten! . . . itt megfeszítettéél.

Rákóczy, Rákóczy! . . . visszaemlékszem rád,
És tépő fájdalom nyilalja lelkem át;
Rákóczy, Rákóczy! mintha még látnálak
Villámai között lelked haragjának.

Mintha még látnálak sötét szilaj ménen
Ifju hadistenként mint rohansz a' téren;
Mint ütöd ki zászlód váraink ormára
Fölemelvén szablyád a' végső csatára.

„Szabadság és haza!“ ezerek kiáltják,
Zászlód alá gyűl és esküszik félország,
Melly midőn megindult, melly midőn kilépett
Gyáva félelemben reszkettette Bécset.

Mintha még hallanám völgyön és bércezen át
Megrázó nótádnak sirva dörgő hangját;
Mintha még hallanám mint sír ordít a' nép,
Nem tudván, nem birván fékezni már dühét.

Oh dicső szent látvány! . . . oh undok gyalázat
Lelkemben a' kínok égő pokla támad.
Legyen jaj, síralom, legyen végítélet:
Elárult a' magyar, meggyőzött a' német!

Széttépett zászlóval, széttépett reménnyel
 Imádott hazádat számüzve hagyád el;
 'S lón tátongó sírrá szegény Magyarország,
 Eltemetve benne jó hír és szabadság.

Messze — messze tőlünk Pontusz pusztá partján,
 Ott éltél ridegen, elfeledve, árván;
 Halavány búbánat ott emésztett lassan,
 Elszállván hős lelked árva sohajokban.

Ott lón szemfedődde az a' sötét fátyol,
 Melly kinyult hazádra Bécsváros ormáról,
 Ott lón haláloddá az égő gyalázat,
 Melly rabláncz- 's bitóra juttatá hazádat.

Nyughattál-e valjon oda lenn a' sírban?
 Nem szálltál-e hozzánk éjfélenként onnan,
 Aszott halvány arczezal kiáltva, majd sírva,
 Álmunk táblájára bős képeket írva?

Oh bizony itt voltál! . . . hiszen vádló képed
 Gyújtá márcziusban lángra ezt a' népet;
 Hiszen ő-szablyádat szoritá markába,
 'S zászlódat tüzte föl Budavár ormára.

Menj nyugodj le immár, bujdosó szent lélek,
 Feljött újra fénye a' magyar nevének;
 Menj nyugodj sírodban 's megáldván e' népet
 Álmodjál éltehez hosszú dicsőséget.

Vagy maradj közöttünk, oh maradj ne menj még!
 Dél és nyugot felől újra borul az ég.
 Oh maradj közöttünk! vár még egy nagy óra
 Véres ütközetben dördülő nagy szóra.

Vidd elől a' zászlót és kiáltsd: szabadság!
 Hogy rendüljön össze egész Magyarország,
 'S fölgylván haragod mennydörgő villáma:
 Vezérelj el minket a' végső csatára.

GYULAI PÁL.

EMLÉKSOROK.

I.

Egy festő kedveséhez.

Leány! ha ilyenek
Minő te, a' költői képek,
A' mellyek kedvesed
Művész álma- 's lelkében élnek:

Mondd néki, fesse le . . . .
'S örökzöld lombot fest fürtéhez;
Akkor te is vele
Oh lányka halhatatlan lészesz!

II.

Egy hölgyhez.

A' boldogság csak álom . . . . álom . . . .
Csendes éj az álmak hazája;
Midőn alig sohajt a' szellő,
'S leszáll a' hold fehér világa.

Szelid halvány arczád, nemes hölgy!
Merengő hold az éjszakában;
Ha ránézek, vonzó sugárin
A' boldogságról leszen álmam!

TOMPA.

S Á S V I R Á G O K.

I.

Tavaszként kezdi az élet magát,
Egy pillangó az élet kezdete . . .
Mellynek ezerszinű játékot irt
Szárnyára a' hajnal harmatkeze;
Lelejtjük az élet szép reggelét!
'S mint illatlan zománczos tulipán,
Elhullnak a' fény tiündérszírmái . . .
'S egy bús fakó kép marad fel nyomán . . .
'S a' lepkéknek selyem bogár leszen
Egy résziből; . . . másból hernyó terem.

II.

Tennen magad gyakorta megesalod;
Mert sziveddel meg nem ismerkedél, . . .
Felejtéd, mi történik oda benn
'S ajkad eszed szerint beszél . . . beszél . . .
És sokszor van, hogy vágyad fölleled,
'S kezvedbe vévén: fájón elveted . . .

III.

Első szerelmünk ritkán üdvözt.
 Virágos fa az első szerelem,
 Melly dús virágít nem táplálhatván :
 Le hullnak . . . és gyümölcsöt nem terem !
 'S ha vakesetből egy kettő akad :
 A' sereglyétől meg az sem marad.

IV.

A' pályakezdet, ha szived vagyon
 Melly igazságért fel tud buzgani :
 Egy ajándokba nyert czifra szurony,
 Mellyel kegyelőd — meg fog vérzeni . . .
 De meggyógyítja, óh meg sebedet :
 Csak érdekében — add el lelkedet.

V.

Ne tépd le a' virágot sohasem !
 Minden virág egy-egy költő szíve :
 Illat fakad fel ajkiról dalán,
 És ben keserű könny nyel van tele . . .
 'S csak a' virág is legyen tietek :
 Mi lesz, ha mindkettőt széttépitek ? —

VI.

A' temetőben sincsen nyugalom :
 Az élők nyelve oda is behat . . .
 Nem ad nyugalmat a' földkebel sem :
 Idővel felássák sírházadat . . . !
 'S szived porába, majd az emberek
 Magot vetnek, hogy — megélhessenek . . .

TÓTH ENDRE.

HALLOD-E, SZÍV, SZÍVEM!

Hallod-e, szív, szívem,
 Hallod e' beszédet?
 Gyávaság vádjával
 Kik illetnek? téged!
 Te reád merik azt
 Mondani, hogy gyáva,
 Te reád, hogy nem mersz
 Menni a' csatába.

Tudom, hogy kik vagytok,
 Ti nyomoru férgek,
 Kik a' hátam mögött
 Vakmerőn beszéltek :

Egy időben szemközt,
 Állottam veletek,
 És pillantásomtól
 Akkor reszkettetek.

De miért tölem e'
 Figyelem irántok? . . .
 Nyujtogassátok rám
 A' kigyófulánkot,
 Marjátok, marjátok,
 Ti csúszók, sarkamat,
 Hátra sem fordulok,
 Hogy eltiporjalak!

Csendesedjél, szívem,
 Minek ez indulat?
 Miért pazarolnod
 Nemes haragodat?
 Ha épen kedved van
 Lázás indulatra,
 Válasz érdemesebb
 Tárgyat haragodra.

Csendesedjél, szívem,
 Parancsolj vérednek,
 Mellyet fölzaklatott
 Viharok kergetnek,
 Mutasd meg azzal is
 A' te nagyságodat,
 Hogy békén türod,
 Czudar rágalmukat.

Czudar gaz rágalom,
 Bebizonyítom ezt,
 Csak azt restelem, ha
 Bebizonyítva lesz.
 Azok is, kik most ugy
 Ócsárolnak engem,
 Éljenezni fognak
 Győző-ünnepemben.

Illy hitvány az ember,
 Illy hitvány valóban!
 Csak miljomad része,
 A' mi közte jó van.
 Menjetek! . . . kívánom,
 Hogy boldoguljatok,
 Küzdök is érte, de
 Nem kell jutalmatok.

PETŐFI SÁNDOR.

KÜKÜLLŐ VÁR ÉS MEGYÉJE.

I.

Sövényfalva 1847. febr. — május.

Tél volt, hamvazó-szerda, 's én a' Küküllőmegyébe vezető országuton haladtam. Jól emlékszem, farkasbőr-bundám daczára is, majd megfagytam. Pedig a' táj nagyon szép vala. Mintha Norvégiában haladtam volna; jobbra, balra, elől, hátul, fehér lepellel borított nagy hegyeken tört meg szemvilágom, mellyek a' fehér éggel olly csodásan folytak össze. 'S ha még azt is hozzá teszem, hogy a' sáppadt hold is felsütött, olvasóim bizonyára azt hiendik, hogy regény küszöbén állanak; — míg én azon bosszankodtam, hogy ha a' hold csakugyan sugár tolvajságba elegyedett, mért nem lopott már legalább meleg sugárt is.

Azóta kerek negyedévet tölték el benne, 's az ekkép megismertnek leirom jelenét, 's hozzá ragasztom multját, — 's ha az összehasonlítás jelen állását nem dicsőítendi, senki ne rojja azt fel tollam hibájául.

A' Kis-Küküllő balpartján rengő kalászkok közt, hullámozó hegyek aljában egy falu terül, Majosfalva, míg az egyik hegyórmát vár disziti. Neve Küküllő vár, 's ketten képzik a' mezővárost.

„Küküllővár! honnan-e név? Apor Péter a' hasonnevű hun-vezértől, míg mások az alatta átesörgő folyamtól, ezét pedig a' „Kikelm“-től származtatják. Az 1602-ik hongyülesi articulásokban a' ma meg nem levő „Küküllő köblének“ van nyoma.

Építési modora ó-német stil. Négyszegű, falai ékesség nélküliek, kopaszok, ablakai közép nagyságuk, mindenik szögletében egy-egy bástya emelkedik az ég fölé. Födözete szokatlan nagy.

E' vár lakható állapotban van, körülte némi sánczolatnak is láthatók nyomai.

Mellette a' hegyen szép regényes kert terül el. Épen alkonyult midőn bejártam. A' sűrűn összenőtt fák lombjai közt a' tiszta Luna törekedett bekandikálni, mintha szerelmes Endymionját vigyázta volna. Egy oldalon fegyvereket láttam. Látsza hogy nem valának honjokban havasok örmain, orkánok torkában . . . máshelyt bükkesek árnyában kristály forrás esörgött alá, 's az ezüst vizet a' sáppadt hold sugárai megaranyozák.

A'ombok eltakarták, 's ekkép látatlanul igen érdekes jelenetnek tanuja levék. Egy hölgyet, hasonlót a' biblia vízhold asszonyához, csebrét megmeríteni láttam. Márvány válláról tiszta fehér ing folyt alá, mellyet a' káresu derékhoz kivarrt, rézgombokkal czifrázott mellény szoritott a' nélkül azonban hogy a' kebel párt eltakarta volna. Göthe illy kebleket nevezett éretlen almáknak, Vörösmarty gyönyör halmainak! Tarka szoknyája a' térdeplő kerek tagjait szobor idomulag adta ki, míg fekete hajából piros szalagok gyűrűztek alá. Egy népdalt énekelt, költészetteljest és sajtáságot :

Be szépen ég ez a' gyertya
Be szép barna legény tartja
El-el oltja meg-meg gyújtja
Csak a' szívem szomorítja.

Túlsó soron a' mi házunk
Fehér rózsa nyilik nálunk
Ha fehér kell abból adok
Ha piross kell — magam vagyok.

Kit ne lepne meg az őszinte tiszta érzés, mely e' népdalból tükrözik? pedig ez is, mint a' legtöbb erdélyi — ismeretlen.

Ki építette Küküllővárt? nem tudhatni. Benigni azt véli hogy százszok. Régi voltát bizonyítja az mikép Bonfinio 1352. körül Rossius Pétert említi mint várnokát *). Utóbb Mátyás király a' moldovai despotáknak adományozá, Cicioval (Csicsoval **) .

Ez adományozásnak igen furcsa következménye lett. Ugyan is 1560-ban Jakab despota János Zsigmondtól visszakövetelte, olly nyilatkozattal: hogy „kebléből is kész kiragadni azokat.“ Minthogy a' despotát krétai születésűnek tartották, János Zsigmond a' dühöngőnek e' latin közmondással válaszolt: „Cretenses sunt mendaces“ (a' Kretaiak hazugok). Történt ezenben, hogy a' Moldvaiak a' despota zsarnokoskodásait megunták, felzendültek ellene 's trónjába Tomsát ültették. A' tegnap hatalmas, ma már koldus hospodár kétségbeesetten szalad Szolovára, hová Szapolyai J. Radák Lászlót küldi sergével és e' hadvezér a' bukott despotát, hogy szerencsétlensége annál teljesebb legyen, elfogá, 's Tomsának kiadta, ki kezdetben a' szerencsétlennek tagjait vas buzogánnyal töreté össze, 's azután egy cigány által fejezteté le. ***)

Ezután a' Geréb család birtokába jutott.

1607-ig zászlós uradalom (liberbaronatus) volt, 's mint illyen ez uradalom minden kiváltságaival bírván statust képezett a' státusban †).

A' XVII-ik században Tököli Inréé volt. A' sors erőlyes lelket, 's kevés szerencsét adott neked! Micsoda hát, hogy üdvös bár néha nagyra vágyó terveid megbuktak. 1686-ban ez ember megbukván, hogy szerencsétlensége teljes legyen, nótáztatott, száműzetett. Javadalmi, várai, mellyeknek egyik gyöngye Küküllővár volt, elvették 's fejedelem Apafi Mihálynak adományoztattak, olly föltétellel, hogy ő azokat fiának adhassa ††).

II.

A' Kis-küküllő jobb partján Királyfalvával, a' balon pedig Sövényfalvával találkozunk.

Egyik sem notabilitás, egyikhez sincsenek nagyszerű történelmi események csatolva. . . . . „No hát menjünk tovább!“ — Nem nem! állapodjunk meg kevéssé itt. E' helyt én sokat mulattam, sok jó időt tölték el itt, 's most midőn reminiscenciáim nevezeteseiből az olvasó világnak bemutatom, fájna mellettök olly könnyen ellebbenni. Vegyük őket rendre.

Királyfalva fekvése gyönyörű. Házai egy kopár hegynek egyik oldalát népesítik meg, míg alatta gondatlanul csörgenek el a' kis Küküllő ezüst hullámai, — Lakosai nagy részint magyarok, kiknek nem kis büszkesége az orgonás ref. egyház. Ebben magam is valék egy párszor, hol diszöltönyben jelennek meg a' lakosok. Arczokon feltaláltam a' magyar büszkeség jellemző vonásait. Herculesi termet, sasorr, tüzes barna szem, az általános típus, míg régi szabásu báránybőr öltönyök, 's befont hajok emelik azt.

Hát hölgyei? Küküllő vár határán van egy vadaskert, mellybe néha elmennek a' falu ifjai vasárnapi mulatóba. Pista cigány trombitájával, 's két hegedűs pajtásával elhúzzák a' szomorú nemzetit, mire kiki párját előrántja. Nőknél a' párta nagy divatban van, 's hajdani jelentékenységgel bír — babérja a' szűzségnek. A' férfiaknak legdrágább kincse, ha kedvesök zsebkendőjét mellényök gomblyukába köthetik. Míg kedvese hajdon gyöngyvirágjának, azután a' ranyoknak nevezi.

*) Bonfinio De. cad. II. l. 10.

**) Istvánfi Lib. 20., ki Quiculló-nak nevezi.

***) Volf. de Bethlen Lib. V.

†) L. az 1607-ki hongyiülés végzéseit, 's az Apr. Const. P. III. l. 18 art. 1.

††) L. az 1686. oct. 19-ki 8. diaetalis articulust kéziratban Benkó special. Transylvaniájában. P. II. L. I. §. LXII.

Sövényfalván a' humanus emberbarát D. S. úr udvarában — kinek köszönhetem egyébiránt e' megyével tett megismerkedésemet — mulattam. Csinos és kellemes párkja — mert udvarháza e' névre érdemes — angol stýlban készült, 's nejének, hazánk egyik leglelkesebb legmíveltebb leányának finom ízlését tanúsítja.

Itt maig is divatozik a' b ő r h a r a n g.

— Mi az a' bőrharang?

Mint gyermek ha néha sokat fecsegetem, gyakran mondá nagy anyám „bőrharang.“ Példabeszédnek tekintém, 's utána sem jártam megtudni mi az? A' sors itt véletlenül nyomába juttatott: midőn a faluba valaki meghal, egy vén asszony, mint élő szomorú jelentés, házról házra eljár tudatni a' gyászos esetet.

Más sajátságos szokás e' faluban a' p é n z é r t s í r á s.

Sokan, leginkább szőrszálhasogató szaktudósok, nem akarják hinni, hogy az oláhok, daczára a' visszavitt legióknak, római keverék maradványok — ezek a' típusz, nyelv és szokások azon szembetűnő hasonlatára mit sem adnak. A' pénzért sírás római szokás maradvány.

Meghal valaki. A' fenmaradtak a' falu banyáit összegyűjtik, 's ezek jó pénzért derekason elsíratják a' halottat. Ebből furcsa jelenetek fejlődnek ki.

— Szomszéd asszony, mond egy oláhné a' másíknak, — menjen kee ma helyettem a' komám asszony temetésére sírni. Én malacgot öltem, 's nem érkezem.

Más fél ezer év sem tudta e' szokást a' római utódok lelkéből kitörlni.

Egy f o n ó k á b a is elmentem.

Estvénkint — természetesen télben — a' falu leányai guzsalyaikkal hol egyiknél, hol másíknál, megjelennek, mint gondolhatni a' fiak sem maradnak el. Kezdetben a' vén banyák az erdő leányáról, a' vasfogú bábáról, kakaslábon álló aranyvárról sat. mesét mondanak. Utóbb a' mulatság élénkül, kiki párjával beszélget, 's igyekszik elejtett orsóját fölkapni, melyet aztán csók nélkül ki nem ad. Vacsora után befejezésül tánczra kerekednek, 's a' vad fájdalmas hangoknál erősebben szorítja kedvesét szívéhez, 's búsan rázza fejét ellejti a' kalugert, vagy dzsitánát.

III.

Egy vasárnap reggel — május vala — a' szomszéd Dombói egyházat megtekintendő, lovamra ültem. Daczára a' szép időnek sárral bépreczkelten érkeztem meg, 's csak azon vigasztalásom maradt: hogy az isten a' küllemet nem nézi... mint a' dombói szépek. A' helybeli egységhítű lelkészszel (Nagy J.) megismerkedtem. Ez egyszerű lelkész kis falujának többit használt mint sok demagog kortes pártjának. Nincs e' faluban egy ember is ki olvasni ne tudna, a' legtöbb ír is — a' lelkész műve.

Nem látsz itt magokra hagyott uteza-gyermekeket, 's ha vagy egyet találsz is, illedelmes magaviselete meglep. E' lelkész mind addig zörgetett míg egy kisedővót alkatnia sikerült.

A' házak gondosabbak, csinosabbak, mint az oláh falvakban rendesen, mindenkinek saját kertje, 's kertjében jól rendezett gyümölcsöse van — erre is a' lelkész birta őket.

Ez nem mind. Ugyan azon lelkész egy hírlap 's egy más könyveket olvasó társaságot alakított. A' Jósika M. falusi jegyzőt vélem benne szemlélni. —

Látjátok egy lelkiismeretes hivatalnok buzgó emberbarát kis körében mennyi jót nem eszközölhet.

Véleményem szerint az erdélyi falvak világ végéig mostani nyomorult állapotjokban maradnak, ha csak mindenik falunak nem akad olly buzgó lelkésze mint Dombónak. Legelőbb, és mindenek fölött ezen kellene gyökeresen orvosolni — a' többi magától jön.

Azt mondjátok „nevelés kell a' népnek!“ Jó, de ki adja meg ha arra senkit sem akartok nevelni, ha elhagyjátok, hogy egy része a' lelkészeknek a' tudományokból monopoliumot csináljon, más részét pedig olly rozszúl fizetitek, hogy csak az, kinek más kinézése nincs, fog ez állás-ponthoz. Itt fáj, itt varkarjátok. . . .

A' Küküllő az utast Domboról Szentmártonba viszi.

Szentmárton falu, mellyben a' megye gyűléseit tartani szokta.

Legnagyobb nevezetesség benne hogy a' tek. RR. néha „különös alkalommal“ egy lépéssel átlépik mint Noé kakasa a' világot.

'S egyéb semmi.

SZILÁGYI SÁNDOR.

GRAEFENBERGI LEVELEK.

XVII.

Julius 24. 1848.

Az érseki templom, dom, szinte figyelemre méltó. Már szent Venczel megvetette egy Vitus-templom alapját 930-ban e' helyen, de az elpusztulván: a' mai 1343-ban IV-ik Károly idejében kezdett épülni, 's mind e' napig is csak fele van készen az óriási épületnek. E' templomban igen sok nevezetesség van: alig léphet az ember egyet is a' nélkül hogy fejedelmek hamvaira ne lépjen; hogy vitézek és lovagok elzsurolt czimere- és siremlékeire ne tegye lábait. Kitiünöleg nevezetes pedig azon carrarai márványból készült mausoleum, melly alatt 16 királyi hulla nyugszik. A' többek közt negyedik Károly négy feleségével; negyedik Venczel; Posthumus László; Pódebrád György; első Ferdinánd és neje; második Maximilian; második Rudolf; Mária-Amalia főhercezegasszony.

Itt van Nepomuk János 37 mázsás ezüst siremléke; mellyen hét eszendeig dolgozott a' ki csinálta; 's bár nem találni rajta semmi különös teremő lelket, vagy művészi magas felfogást, mint csak Canova Krisztina emlékéen is Bécsben: mégis a' koporsó a' rajta levő 8—10 alakkal, a' négy szárnyas angyallal, melly fenn lebegni, 's az egészet tartani látszik, továbbá a' szent kihozatását és vízbe löketését mutató basrelief-ábrázolatokkal, figyelmet érdemel. Rá nem lehetne elmondani Ovid szavait: *Materiam superat opus*, mert itt inkább az anyag mint a' munka nevezetes. Rajta egy megmetszett embernely is áll, szintugy ezüsből öntve; erről az egyházfi nagy hiteles képpel azt beszélte, hogy Nepomuk János, 300 évvel vízbelöketése és eltemettetése után felásatván: nyelve egészen épen találatott, 's megmetszetvén az orvosoktól: tiszta piros vér csordult ki belőle. Isten pedig azért tevő e' csodát nyelvél, mert hallgatni tudott a' mikor kellett. Feltűnt előttem hogy az egyházfiak talpig veresben járnak a' templomban, mint a' hóhér.

Nevezetes még:

Az ugynevezett: jeruzsálemi gyertyatartóláb; zöldes ércze-gyűlethől készült öntvény; erről azt tartják: hogy Jeruzsálemből, a' Salamon templomából került; 's Majland meghódítása után első Wlatizlávától hozatott Prágába, 's hogy legalább is kétezer éves. Én nem vagyok régiségbuvár, de hogy az öntvény igen régi: annyi bizonyos. Zsidó házak falain láttam sokszor olyan képeket, mellyeknek közepén írás, szélein festvény van; a' gyertyatartóláb ezen szelfestvények zsidós típusát viseli tökéletesen, olyan szikszakos olyan kacskaringós.

Itt őriztetik 16 levele szent Márk, állítólag saját kezével írt evangéliu-

mának, a' többi lap Velenczében van. Si fabula vera! A' templomnak sok kincse van művészi ritkaságokban, nemes ércz- és kövekben. Nevezetes egy fára festett régi Krisztusfő, bizanci mű; negyedik Károly hozta Rómából. Valamint azon két kis madonnakép is, melyet Eleonóra császárnő saját kezével varrott, apró drága kövekkel hímezve. Az oltár: a' cseh királyok koronázáskori bársony trónja; egy gyönyörű sárga czéderfa feszület; a' fő és mellékoltárok képei, köztök Correggio-, Gossart-, Malino- és Trevisianotól is több darab; a' nagy orgona; egy igen nagy keresztelő medence egy darab kigyókőből, mind mind igen jelesek.

Láttam Batori Zsigmondnak, jellemgyengesség- és ingatagságra nézve a' történetekben csaknem páratlan fejedelemnek síremlékét is, ki Prágában 1613 halt meg. Különösen hatott rám annyi idegenek közt ezen ösmerősöm, 's egész serege tódult elém a' szenvedéseknek, melyeket e' szegény ketté szakasztott haza sok nyomoru fejedelmei alatt és miatt kiállott; a' síremlék nagyon kisszerű, hanem hiszen elég az! kívált ha meggondoljuk, hogy más érdemesebbnék annyi sincs; és hogy ezt is inasa, Nemes György csináltatta Zsigmondnak.

A' svédek és poroszok iszonyú pusztitást vittek végbe e' templomban, felmásztak az oltárok tetejére; leverték a' régi szobrok és síremlékek fülét, orrát, kezét. E' rombolást két nagy fametszvény mutatja, melyet nevezetesen lehetne mondani, ha az ember a' bécsi szent István templom gyönyörű fametszvényeit nem ösmerné.

Midőn a' toronyba felmentem, tökéletesen úgy jártam mint Szemere Bertalan. Két fiú bevezetett a' földszinti ajtón, 's megmutatta a' felmenetelt, 's én jólélekkel elindultam; de vagy 10 lépcsőn felhágván észrevettem: hogy senki se jön utánam. Visszatértem, 's már akkor az alsó ajtó is rám vala csukva. Én azonban a' helyett, hogy arról elmélkedtem volna: valljon hány portió álnokság van a' fiúban, ki ezt tevő, neki dülttem a' pokoli setéségű lépcsőzetnek, 's szerencsésen feljutottam, hol aztán a' fennlakó toronyór mindent egész készséggel megmutogatott.

Innen igen szép kilátás van Prága vidékeire; látszanak a' távol óriás-hegyek, hol az én reménylett Rübezahljaim laknak. Innen mutatta meg a' toronyór a' híres f e h é r h e g y e t, mely mindjárt a' város mellett fekszik, hol 1620-ban a' szomorú következményű csata történt. Tycho de Brahe csillagász eszközei is, melyeket második Rudolf vett meg tőle, ekkor veszték el, csupán egy nagy septans van még meg belőlök Prágában. Látszik a' Žižka-hegy; a' Schwarzenbergféle majoratusház, mely az ő időben, midőn még Prága helyén rengeteg volt, vadász-vár gyanánt építtetett.

Hogy még egyszer vissza térjek: nevezetesek a' templom számos kápolnái közt: a' nagy oltár megett, hol a' Přemyslid-királyok csontjai nyugsznak; azután a' szent Venczel-kápolna, hol a' szent tetemei nyugsznak; vasinge és sisakja is itt őriztetik; a' kápolna belső falán Krisztus történetei vannak mozaik-szerűn kirakva, cseh chrysopász-, ametiszt- és carniolból. Arról is nevezetes még ezen kápolna hogy a' koronázási diszjelek is itt tartatnak, és hogy a' király koronázás után ezen kápolnában szent Venczel kardjával, egy cseh főembert Venczel lovagjává szokott ütni. A' kápolna ajtóhúzó rézkarikája épen az, melyet szent Venczel őltalmul kezében tartott, midőn meggyilkoltatt. Szép a' templom külfalán álló mozaik is. Nagy és fáradságos mű, az utolsó ítéletet ábrázolja.

Nevezetesebb paloták:

A' Nostitz-palota, gazdag kép- és könyvtárral; itt van Copernicus „De corporum coelestium revolutionibus“ czimű híres könyvének eredeti kézírata. Waldstein-palota, sok nevezetességgel, mely 20 ház és másféle épület helyére van építve. Cejnín-palota, pompás nagyszerű épület, eddig a' koldusok lazzaronik és csavargók laktak benne, kiknek piszkos czondrái figyelnek le a' tört

ablakokon, a' forradalom óta pedig katonai laktanyául szolgál egy része. Egy monda szerint, e' palota helyén nyelte el Drahomirát, lovastól szekerstől a' föld; Fürstenberg- és Lobkovitz-paloták; ezen utóbbiba menekült Martinitz és Slavata, midőn a' várablakából ledobattak; az esés jó magásról történt, mégis e' jóféle két urnak semmi baja sem lőn. Némelly ember, mint a' macska, talpra esik.

Nevezetes az ó tanácsház. E' vén épülethez sok szomorú emlékezet csatlakozik. Itt volt azon vértörvényszék is mely 1621-ben június 21-én a' protésztánsok felett tartatott; a' tanácsház egyik szögletkarzatáról mentek át egy hídön a' vérpadra. Tornyában van egy mesterséges óra, 1490-ben készítve, mely mutatja az órát, nap és hold keltét, ezen utóbbi változásait, 's az égi testek körutját. Azonban e' mestermű jelenleg el van romolva.

A' baromvásártér legnagyobb Prágában. Van ott egy ház, 502. szám alatt, mely „Faust házának“ hivatik még ma is; némellyek szerint, kik Faustot és Guttenberget egy személynek és plane csehnék tartják, itt lakott a' könyvnyomás feltalálója, mielőtt Némethonba kivándorolt.

XVIII.

Julius 25. 1848.

Én csak néhány napig mulattam Prágában, 's nevezetességeit csak futólag nézhettem meg; ki tovább időzhetik ott, lesz alkalma meggyőződni felőle, hogy Prága igen nevezetes város.

Prágától Olmütz 34 mértföld; míg ezen utat befutja a' vaspálya: nem győz az ember eléggé csodálkozni az óriási munkán, mellyel itt az építőknek küzdeni kellett. Ezt a' temérdek feltöltés, átvágás, 340 gyönyörű hid; Hohenmauth és Chotzen közt 100, Tribitznél pedig 260 öl hosszú tunnel, mely utolsónak kiboltívezésére egy millió kétszáz ezer köbláb faragott kő kellett, eléggé bizonyítja. Különös érzés fogja el az utast, midőn a' szép napvilágról egyszerre pokoli setéségbe ragadtatik a' tunnel szájánál; midőn szomszédját sem látja; 's a' millyen kellemetlen a' bemenetel, épen olyan kellemes ismét a' világgosságra jutni. E' vonal hat millió pengő forintba került.

Olmütz csinos város különben, is és nevezetes erősség; de még érdekesebbé teszi azon esemény, hogy Lafayette itt vala fogva; ösmeretes az esemény: mikép tőnek próbát Bollmann és a' lánglelkű ifju Huger a' nemes fogoly kiszabadítására, de a' mi nem sikerült.

Olműznél magyar úti társam akadt; egy papi candidatus ki külföldi utazásából tért vissza. Egy szörű emberek levén, hamar megösmérkedtünk. Fiaatal ember volt. Következőleg nem sárospataki növendék, mert innen ugyan ha megfeszül sem bocsátják 30—40 éves koránál elébb szárnyára a' „nemes ifjut.“ Nem tudom mennyi tudomány- és tapasztalással tért haza ifju úti társam, de hogy legalább nyolcz embernek való szép reményt hozott magával annyira igaz. Nem győztem devalválgatni nagy szavait és kinézéseit. Sajnáltam ábrándos kedélyt és piros arcát, mellyekre néhány év múlva hatalmas pofoncsapást ad az élet.

Megállj csak kedves barátom! pap leszel! majd megkóstolod azon kedélyes mulatságot; megérzed azon felebaráti czirógatást, melly collegáid közt vár, 's melly elég lesz arra: hogy hidegborzongatott háttal, fuss a' „szeretet embeerei“ közül.

Ha szerencsésen hivatalba jutsz: hallasz magadra annyit, hogy csak kilenczed része illjék is rád: legnagyobb kegyelem mellett gályarabságot érdemelsz!

Ha fényesebb, jövedelmesebb egyházba hivatal meg: olyan csaholást és

faldoklást kezdenek a' féltett koney körül a' „szent férfiak”: hogy ha kebledben egy mákszemnyi önértzet és büszkeség van: okvetlen hátra kell lépned!

Bárcsak ne saját tapasztalásomból írnám a' mit irok!

Azután papmarás . . . kiszavaztatás . . . hét árva . . . elnyomorodás . . . koldusbot; e' szavak mind a' papi szótár szavai.

Hanem hiszen csak vigyed reményeidet! légy boldog bennök és velök míg lehet, — vigyed e' czifra tollú madarakat, majd megverdenek azok egyszer, mint az öreg papagály.

Nekem is voltak ilyen madaraim . . . !

Hanem nagyobb az hogy ihol van már Wágrám is. E' mezőkön két nevezetes ütközet történt: Habsburgi Rudolf itt győzte le a' büszke Ottokart, 1278-ban; és Napoleon az Osztrákokat 1809-ben.

Kolinhoz közeledve Prága felől: azon győzedelmen jártak gondolataim, melyet itt 1757-ben junius 18-án Daun tábornagy nyert a' Poroszokon: midőn véletlenül kezemre tekintvén: észrevettem hogy gyűrűmet Prágában felejtettem. A' gyűrű nem sokat ért, de minthogy némi emlékezeti becse volt előttem, és megakartam kísértetni a' vasutról annyiszor hallott pontosságot, valamint a' prágai vendéglő eselődésének becsületességét is: bementem a' kolini vasut-bureaubá, 's elmondtam a' dolgot. Harmadnap mulva, azaz ma, Bécsben ismét ujjomra huztam a' gyűrűt. —

U. I. Ennyi sok beszéd után barátom! hogy annál czifrább legyen levelem: Bécsben végzem be azt; azonban ne ijedj meg, hogy tán Bécsről is annyit beszéltek mint Prágáról. Isten ments meg! csak annyit mondok, hogy itt azon boldogságban részesített a' sors, hogy Jellasics fáklás zenéjén én is jelenlehettem!

Pár nap mulva meglátlak. Isten veled!

TOMPA.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Bécs. 1848. Őszelő 24-kén. Vészfellegek tornyosulnak felettünk, 's méhéből új forradalomnak kell szülemelni, hogy a' democraticus elvek diadala mentve legyen a' schwarz-gelbek ármányaitól, 's Németország egysége az eszmék teréről valóság körébe emelkedjék. Tettre kell kelni a' népnek, mert a' reactio zsoldjában álló cabinetek lassúságán legszentebb ügyei is hajótörést szenvednek. Kardot kell vetni a' sors mérlegébe, hogy a' korszellemtől vezérelt végzet határozzon a' nép 's dynasták érdeke között. Meg kell támadni azon veszélyes hatalmat, mely a' népvakságból kölcsönzött erejét magának a' népnek elnyomására használta föl. Be kell végezni a' szabadságháborút, mit az ébredő nép erőlyesen kezdett, de a' bizalmával megtisztelt egyének európaszerte rútul kijátszottak. E' harez bevégzésére úgy látszik, hogy a' lealázott hatalom daczos föllépése által hivatnak föl. A' dynasták körül absolutisticus törekvések merülnek föl, harezra kelendők a' nép legszentebb érdekeivel. A' dolyfös kamarilla visszaakarja idézni a' multat, 's konokul hiszi, hogy a' nép vakon fogja nyakát járma alatt meghajítani. A' clérus sötétség börtönébe készül zárni a' világosságot . . . 's a' függetlenséget átkos eretnkséggé kereszteli. A' bureaucraták is erősen készülnek, hogy megszentégtelenített bureaujokat megtisztíthassák minden szabadabb eszméktől. Ezek ha győznek is — haszontalanul fáradtak, mert fájdalom, bureaujokban szabadabb eszmék azóta nem honoltak! . . . czopfos schlendrianismuson kívül nem fognak ott mást találni. Az uralkodó ház

semlegesnek látszik..... vannak azonban bizonyos arcanumai, melyekből hozzáértők azt akarják kimagyarázni, hogy e' semlegesség oly tevékenység palástja, mely a' népfenséggel ellentétet képző jogtalanság szennyes terén nyilatkozik. — Ezzel a' habsburgi politicával azonban kezd tisztába jönni a' nép, 's hatalmasan készül az ellene irányzandó csapások fölfogására. Az események rohamra nem fogja őt készületlenül találni..... mert jól tudja, hogy 20,000 katonának Bécs körül összevonása nem pusztá esetlegesség..... 's Lajos és Windisgrätz megjelenése oly játékrak előkészület, hol az udvar végkisérlete kockára teszi a' thrónt is. A' szabad-elvű egyetek rajta lesznek, hogy megnyerjék a' játékot..... nem mintha szeretnék a' thrónt, hanem mert végezni akarnak vele, 's könnyíteni akarják a' népre súlyosult átkot. A' democraták győelmét elősegítendő a' naponkint hangosabban nyilatkozó elégiületlenség, mely macskazenékben 's folytonos crawllokban adja élete jeleit. Gumpendorfon tegnap 's ma is volt illy crawl, mit egy schwarz-gelb spieszbürger idézett elő, ki jogot vett magának két kis-tanulót megtanítani az ököl-jogi systema alapfogalmaira, — 's az összegyűlt néptömeget maga ellen lázítva először mozgalom, később csak katonaság közbejötté által akadályozható rablás-terére vezette, 's bár az illy kisebbszerű 's aljasan végződő mozgalmak által, csak a' valódi forradalom értéke kisebbítettik: mégis tagadhatatlan igazság az, — hogy a' mozgalomra vágyó nép-akarát eszköz, melynek használhatására a' sértett szabadság harcra kelésekor biztosan számolhat. — Számolhat azokra is, kik a' status-banquerotte közeledése által önérdékeket kockáztatva látják. Azon politica, mit a' mostani országlárzat követ, a' státus-banquerotte elkerülhetlenségét zárja magában; — mert kiadását nem mérve jövedelméhez, az óriási státus-adósságot folyvást szaporítja, 's absolutisticus tervezetekért, a' múlt hónapban is 14,000,000-nyi összeget tett a' deficit. — Ez összeg nagysága fölriasztá a' státus-papirosok birtokosait, kiknek attól kell tartani, hogy ha a' minden hypotheca nélkül növekedő adósság levelci hitelt vesztenek, papírjaik értékét senki se fizetendi ki. — Ez fontos Magyarországra nézve is, mert a' bankjegyek hypothecáját nagy részben illy érték-veszthető státus-papirosok képezik, 's ezen bankjegyeknek nagy része honunkban forog..... sőt a' krumpli papiros egy és két pftos bankjegyeknek semmiféle hypothecája sincs. A' pénz-crisis közelségét tanúsítja az is, hogy ezüstpénzt nagyon nehezen láthatni, mit alkalmasint a' körülmények nem épen kedvező összefolyásából következő banquierok rakhattak zsebre, hogy ha hitelezéseik által vesztenek is, legalább a' bankjegyek által vesztetni ne kénytelenüljenek. A' pénzhány oly érezhetőleg növekedik, hogy még az egy pengő forintot bankjegyeket is elvagdaltják, 's 4 darabra hasítva, egy darabjával 15 pengő krajczár helyet fizetnek. Még egyszer mondom vigyázzanak a' magyarok, 's lehető gyorsan adjanak ki az osztrák bank-jegyeken, különösen az 1 's 2 pftosokon.

A' forradalom kiűthetését segitendi a' szegényebb ipariüző osztály is. A' folytonos zavargás közt megakadt üzlet által legérzékenyebben sújtatván..... a' könnyítésére kibocsátott Swobodaféle actiák bukása már őszelő 13-kán nyílt zendülésre bírta, mit csak a' részére státus által nyitott két milliónyi kölcsönből részesülhetés reménye csillapított le. E' reményt azonban rútul kijátszák,

mivel a' kezelők e' kölcsön jótékonyágát csak azokkal akarják éreztetni, kik vagy visszafizethetést biztosító hypothecát tudnak fölmutatni, vagy valami tekintélyes egyént szerencsések kezesül nyerhetni. Természetes dolog, hogy a' szegényebbeket ez intézkedés kizárja a' segélyben részt-vehetők közül, 's olyanokat segitend, kiknek rá szüksége nincs, kik a' segély-összeg-értékét fölerő hypothecából vagy pártfogójuk kegyéből különben is élélhetnének, 's az az osztály, mellynek felsegélésére történt ez az intézkedés — ismét hoppon maradván a' végszükség érzetétől zendület-teréni föllépésre kényszerítették . . . . 's jog-követelésének érvényességét szerzendő, egyik tényezőjévé lesz a' szabadság forradalmának. Anyagi szükségeinek tetőpontra hágása sietteti a' kitérést, 's kétségbeeséssel határos küzdelme nem leend jelentéktelen.

Ma zászló-szentelés volt a' Glačin, — minek érdekét kölcsönzött az, hogy zászló-anyává a' császárnő kéretett föl, 's így az egésznek némi politciai jelentősége is volt, ezen fölkérésből a' zászlót szenteltető osztálynak dynasticus érdekek iránti hódolata tűnven ki. A' négy szögleten föllállított zöld tornyodzőkon németbirodalmi 's osztrák (talán cseh? . . . . én eddig osztráknak a' vörös-fehéret, s' a' vörös-fehér-vöröst csehnek tartottam) zászló lengedezett, — míg a' körnek belváros felüli oldalzatán föllállított bódék egyikén fekete-sárga zászló hirdeté a' habsburgi uralomnak ismétli visszatérését. A' „Gott erhielt“ sok más díb-dábsággal meg „lebe-hoch„ozta a' nép.

Bécs kezdí érezni, hogy a' horvát 's rácz-bonyodalmak által akadályozott közlekedés az élelemszerek drágaságát emeli, 's aláírási ívek keringnek mindenütt, mellyben a' birodalmi gyűlés a' mozgalmaknak Magyarország függetlenségének szemmeltartása melletti kiegyenlítésére hivatik föl. Ez aláírási ív jelentősége e' szerint Bécs önérdekébenei fölszólalásában rejlik, 's épen ezért nem helyeslem, hogy sok magyarok m a g y a r u l i r t á k o d a n e v e i k e t — mert egyes magyarok föllépése ohajtott czélt nem érhet ott, hol a' nemzet in massa visszautasítva van, — de más részről ártalmas is, mert a' birodalmi gyűlés magyar nevekből ítélve, az egészet magyar-akarat kifolyásának tartván, nem fog neki olly súlyt tulajdonítani, melly különben abban — mint az érkeket sértve érző bécsi nép felszólalásában rejlett volna. Ha valahol, ugy itt kellett volna ovatosoknak lennünk, hogy ha hasznót nem tehetünk, legalább észélelles föllépésünkkel önmagunknak kárt se tegyünk.

Az „Elite Corps“ tagjai — mintegy 150-en, ma indultak vasuton Magyarország felé. Aulában gyűltek össze, hol a' szabadlelkű Fűster rájok adta az áldást . . . . 's a' szabadság-harczába vöröstollal ékesítve, lelkesülten távoztak. Áldás legyen fegyvereiken!!!

Szinte ma 30 kocsin vittek hidakat 's csónakokat a' hidászok Olaszországba, — azonban hinnem kell, hogy ezek is csupa tévedésből a' „m e i n l i e b e r B a n“nak áruló tisztekkel spékelt rabló csordájában fogják találni magukat. A' széllyel ágazó olaszthoni utnak meg van az a' tulajdonsága, hogy a' rajtautazók rendesen elszokják téveszteni hazudott céljaikat. Nem is tudom mire valóknak volnának most a' hidászok 's hidcsináláshozí készítmények a' szegény-vérbefürőztött 's lenyüggött Olaszországba? . . . vagy tán hiszi Ausztria, hogy az elnyomottság szinleges nyugalma alatt rémes kitérésre váró boszúnak parázsa rejlik? . . . . Adja isten hogy hitében ne csalatkozzék, 's az olasz függetlenség vérrel írja meg zsarnokságának a' végső úti-levelet.

Rosz nyelvek azt is beszélik, hogy az Olaszthon ellen toborzott önkényte-
sekkel mind horvátok váltattak ki, 's azok csapatonként jönnek át Jellacsich táborába . . . . míg a' mieink szent Tamásnál 's Keszthelynél lassusággal készí-
tik elő a' folyvást erősödő Jellacsicsnak győzedelmét.

Jellacsicsról az a' hír szárnyal, hogy tegnapi estve Bécsbe érkezett. István nádor is itt van. Hát a' két tábor mit csinál? . . .

Bécs. 1848. Őszelő 20-kán. A' magyar küldöttség egy része eltá-

vozt, 's az idevaló jobb érzelmű polgárok vádat emelnek a' béke végkisérletét eredménytelenné tevő szláv követek ellen. Most látják át, hogy a' birodalmi gyűlés többsége hű képe a' reactionnak, 's törvényszerűség ráájába illesztve izen hadat a' nép fenségnek, holott lételeét annak köszönheti, — most látja át, hogy ezen többség hűtlen lett az elvhez, mellynek méhében a' birodalmi gyűlés fogamozott, — 's hűtlensége leend a' sír, mellybe elárult küldöinek bosszuerzte tasztítja. — Bécs már kezd ébredni . . . . a' dynasticus érdekek védtetének áldozatul nyújtott béke, a' szomszéd nemzetnek eltasztított testvérkeze fölrázta a' polgárságot eddigi nyugalmból, 's ellentétbe hozta elvtelen képviselőivel . . . . ez ellentétbe jövés morális hatása megtermi gyümölcsét majd a' provinciákban is, 's a' nép okvetlenül harezra kelend küldöttéinek gyalázatos törekvései ellen, — mit ha elmulasztani elég gyáva lenne, méltó rá hogy örökké a' szolgaság járma alatt görnyedjen. A' mostani birodalmi gyűlés többsége viszhangja az absolutismus szolgájává esküdött kormánypolitikának. A' szláv monarchia létesítéseért áldozatul dobja a' nép jogok szentségét, — 's szabadságon vásárol szolgai nemzetiséget, — mellynek épen azért mert szolgai, korunkban többé jövője nincs . . . . mert a' szabadságnak a' jövő terén visszaszámítható korszakai nincsenek. Az olyan nemzet, melly létele bázisát nem önerejére fekteti, 's azon másnak — mellyen nyugszik — szabadságát áruba adja, melly a' körülményekkel alkuvás lehetőségét szolgáltságig lealjasítja, az ilyen nemzet, maga mondta ki magára a' halálos-ítéletet, még mielőtt született volna, mert bázisát a' korszelleme elfuvja, 's neki mint lelketlen tömegnek önsúlyától össze kell roskadni. A' nemzet nagyság most lelki erőtlől föltételeztetik, 's hiszek istenemben, hogy a' függetlenség köszirteitől körzött kis magyar oáz, fog daczolni tudni a' szláv-elem roppant homok-tengerével. E' daczolás lehetőségén nyugszik a' bécsiek függetlenségének végső remény-horgonya is, 's épen ez az oka, hogy az önérdékétől meg nem vásárolt polgárság részvéte irányunkban olly arányban növekedik, mint a' Schönbrunnal tartó birodalmi gyűlés cselszövénye fonja függetlenségünk ellen finom ármány-hálózatát.

Keleten a' magyar hivatva van a' szabadság védbástyája lenni, 's míg olly téren nem áll, hol a' céljánaki megfelelés halhatlanságát biztosítja, addig neki a' világtörténet szinpadáról lelépnie nem szabad. Szerepét be kell végeznie. Ugy látszik hogy itt az idő, mikor háromszázados pihenése után szerepét folytatnia kell. Fölebredése dicsőségét a' habsburg-ház zsarnoki rendszerének köszönheti. Ez provocálta őt, hogy törje szét azt a' véres jármot, mit büszke nyakába a' török-hadakbani elgyengültekor szolga lelkű gyermekei akasztottak. Hogy most bizton széttörhesse, a' dynastia következetlensége, szöszegése minden eszközt kezébe nyújt. Ez eszközök czélszerű használásában Magyarhon jövendő nagyságának elemei rejlenek. Mindegyik tényező a' számolhatásra. Ovatatosoknak kell lennünk, hogy feledés martalékává ne legyenek . . . . mert felejtés esetén eltévesztenők az utat, melly az életjog templomába vezet. Hogy e' templomot önállólág fölnyithassuk, erélyeseknek kell lennünk. A' csata már megkezdődött, de ez előjátéka csak azon drámának, hol a' háromszázados szolgaság daemonát pokolba üzött nemzetnek hirnévért kell küzdeni az éjszaki jeges óriással. Itt a' küzdés a' milly kétes, a' győzelem épen olly dicső leend . . . . 's e' dicsőség nagysága előtt nem fog nyom nélkül elhaladni a' világtörténet.

A' bilincsek tágulnak, mellyel a' dynastia nemzetiségünket tehetetlenség lánczához fűzte. Kezdjük érezni azon mondat igazságát, hogy a' nép szolgáltsága akaratól föltételeztetik. Fölebredt a' magyar, szabad akar lenni, — 's akarata szentsége előtt megrendül a' thrón, 's a' Bécsben három századon át kovácsolt lánczok Innsbruck 's Schönbrunn aljas cselszövényei 's fondorkodásai daczára is hullani kezdenek, — mert fölingerlik a' magyart, a' magyar pedig ha ingerülten tett terére lép, legyőzhetetlen óriássá magasodik. Pedig jelen ingerültségének jogossága előtt tisztelettel hajol meg a' szabadelvű Európa igaz-

ságérzete, 's elismeréssel üdvözli a' bécsi nép egy részé is, mit hangosan tanusítanak a' ministerium ellen lapokban és közhelyeken tetszés között emelt vádak. Az elkeseredés naponként növekedik a' birodalmi gyűlés ellenében is, 's szabadságellenes irányzata vagy föloszlását sietteti, vagy véres polgárháborút idéz elő, hol a' katonai erő thrónt emelhet ugyan az absolutismus ördögének . . . . de népgyőzelem esetén szét tört koronán fogja ujja szülni a' szabadságnak véres isten-asszonyát. Számol ez majd ellenségeivel, de a' mostani országlárzat, 's birodalmi gyűlés nehezen fogják megköszönni. Elveti ez a' béke palástját, 's a' terrorismus köpönyegjében jár addig, míg a' reactió armányaitól élete biztosítva nincs. Borzasztó az igaz . . . . de a' forradalom által teremtet szabadság ítélőszéke a' vétek fajzata előtt nem szokott kellemes lenni. — Megrázkodik az állam is, de e' rázkodás fogja megpróbálni, hogy méltó-e fönnállhatni . . . . 's méltóságában jövőendő életének garantiája rejlik.

Látom előttem a' jövőt, hol Bécsnek falai között véres harczot vívnak az absolutismus szörnyei a' szabadság istenasszonyával. A' naponként szaporodó katonaságnak barricádok ellen használható naponkénti ostromgyakorlatai, Windisgrätz megérkezése, a' ministerium fennhíjjázása, birodalmi gyűlés szolgáltsága 's jellemtelensége, a' dynastia alkotmány-ellenes irányzata, a' fejdelem erélytelenségének felhasználása, Zsófia 's Cibini asszonyi practicái, Jósikának, Lajosnak, Nádasdynak befolyása, — a' spieszbüregeknek fekete-sárgás megjeleneése . . . . az academische Legion, Democratiche 's Arbeiter-Verein, több szabadelvű egyetek hatályos föllépte, — a' radicál lapok merész ágítálása, — az ellenzék elkeseredése, — a' jobb érzetű polgárok naponként hangosabban nyilvánuló elégtelensége . . . . egy borzasztón fenséges jövő előjelei . . . . hol ágyúdörgések fogják hirül adni a' szabadság vagy szolgaság forradalmának születését. Az elsöben — ha lehet — szerepelni fogok . . . . az utósónak áldozatává lehetek.

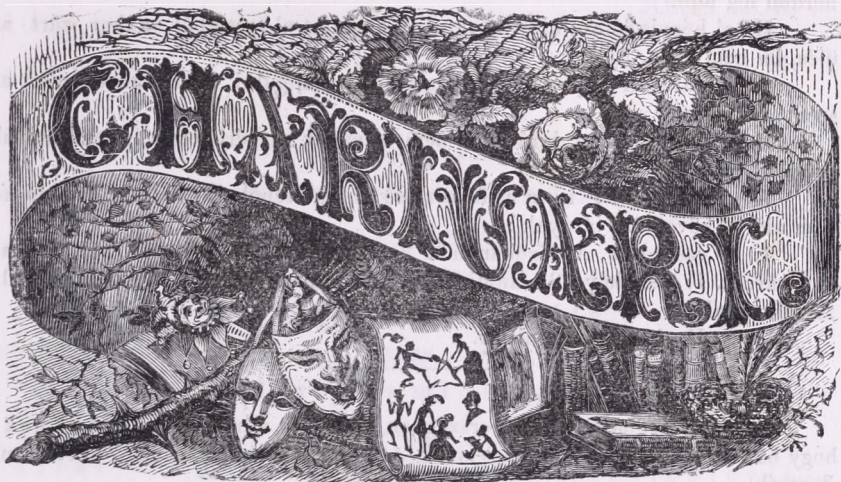
Ő s z e l ő 21-kén érkeztek meg azon gyönyörű katonatiszt urak, kiket Pestről az alkotmányra megesküvés szükségességének tudata elkergetett. Képzeltetni most már hogy áldják ezek a' magyarokat (?). — Nagyon jól néznek ki, sok magyar kenyeret 's bort elpazarolhattak. Azért félnek (?) olyan nagyon Jellasics győzedelmétől . . . . mintha tudnák előre, hogy mind tábornokokká fognak majd kinevezettni. Csak az nem megy ki fejükből, hogy nagyságuk horga a' jövőendőben feneklik, a' magyarok pedig nehezen engedik Jellasics futurumait praesensekké metamorphisáltatni, — ha szinte minden tisztí árulás a' Schönbrunniak kegyéből király iránti hűségge kereszteltetik is.

A' tanulók 's polgárok közül Magyarhon védletére toborzott „Elite Légio“ 120 tagot számlál . . . . mindegyike derék 's kiképzett fiu . . . . 's mint ilyen, democrata is. Ma délután tartott gyűlésükben jelen voltam, mit B a l o g h János országgyűlési követ, 's báró Hareczky nyitramegyei küldött megjelenése egyikévé tett a' legérdekesebbeknek. Ez utóbbi Nyitramegyétől megbízatva segítséget jött kérni a' Bécsben toborzott, fölfegyverzett, 's hihetőleg kormány-költségen munitiókkal ellátott, ágyúkkal fölszerelt rablók ellen, kik Brünnben szaporodva, Hurbán lutheránus pap vezérlete alatt Nyitrába ütöttek, 's a' csak hamar hozzájuk csatlakozott 5 helység lakosaival egyesülten pusztítanak. A' jelen voltak egyszerre mind föllállottak, de a' magyar országos küldöttség elfogadtatása ellen szláv követektől felhozott okokat megczáfolt Baloghtól egy lelkes beszédben oda utasítottak, hogy miután magokat a' magyar országlárzatnak alárendelték, annak parancsára várjanak, 's ha Nyitrába szándékoznak, futár által kérjék ki a' magyar ministerium engedelmét 's kérjenek fegyverzetet is. Szavait tapsvihar 's dörgő éljenekkel párosult helyeslés követé. Nyitra kérelmének közbe nem jötte esetén hétfőn menendettek ezen lelkes hadfiak Pest felé, német szalagokkal ékesített magyar nemzeti lobogó alatt.

A' politicumokkal oly szorosán egybefüggő vallás is változik . . . . 's a' Deutsch-catholicismus — mely egyházát megalakultnak declarálta — naponként terjed. Apostola Rongé itt van. Az Ódeonban lelkes beszédet tartott, vasárnap fogja tartani a' másodikat. Hallgatója tudom lesz, annyi hogy a' clérus tagjai szinleges föl sem vevésük daczára is fájlalni fogják . . . . . most hallom hogy a' római sánczok be vannak véve! Adja isten, hogy igaz legyen!!! . . . . .

PAP GÁBOR.

Hivatalos rovat.

Jellasics közlönye.

* * Mi báró Jellasics, Pannónia királya, minden sátoros cigányok vajdája, lumpenhausení gróf, Galgenstein örökös ura, első rendű lazzaroni grand, az aranszamárfüles rend vitéze, a' jerusalemi belzebubrend nagy keresztese, a' gambrinus királyi veres órr rend vitéze, a' kötényrend nagy keresztese 'stb. adjuk tudtára ezennel minden mi alattvalóinknak — masculini generis — miszerint mi folyó october hó 21-kén itt helyben Czarogradon tót országgyűlést fogynak tartani.

A' ház szabályai ezek.

Balfelől ülnek a' drótos tótok, középett a' kaszás tótok, jobbfelől a' gyócsos tótok.

Egyszerre harmincz száznál többnek nem szabad kiabálni.

Elnök lesz, a' ki valamennyinél jobban tud ordítani.

Valamelly kérdés eldöntésénél botokkal, vagy kaszanyelekkkel verekedni nem szabad, kalappal hajigálózni igen.

Diplomaticus nyelv a' tót, még pedig a' nyitrai, a' káromkodásoknál megtartatnak a' magyar technics terminusok.

Ülés alatt fazikakat drótozni megengedtetik, de kaszákat köszörülni nem.

Pipázni nem szabad, bagót rágni igen. Megjegyzendő: hogy az elnöknek nem szabad a' képviselők fejére köpködni.

A' ki írni és olvasni tud, képviselővé nem választathatik.

Ha valamelly képviselő részeg talál lenni, lefekhetik a' padok alá.

A' szavazatok általános hajbakapással fognak eldöntetni, mely eseteknél

a' kormökön kívül más fegyvert használni nem szabad. A' mellyik vélemény a' másikat kiveri a' tanyából, az határozattá válik.

Ülés végeztével minden követnek fél font szalonna és egy messzely borovicska osztatik ki diurnum fejében.

A' gyülekezet minden határozat után eltánczolja az ő nemzeti tánczát a' podzabuczkít.

Megjelenni csupán nemzeti öltözetben szabad, das heist, mosdatlan pófával, fésületlen hajjal, zsíros kurta üngben, pitykés szerödással, fekete szürben, bocskorban, a' kalap hegyes legyen és piszkos.

A' gyülesteremben a' képviselőknek egymástól lopni nem szabad.

Az elnök — mint az angoloknál gypjuzsákon — itt egy lipói brinzás hordón fog ülni.

Ha a' képviselőház kibirja verni a' karzatot a' teremből, akkor zárt az ülés, ha nem birja, nyílt.

A' karzatról a' képviselőkre krumplival hajigálni nem szabad, mert az szent gyümölcs.

Ha a' képviselők a' királyljal nem volnának egy értelemben, nem kapnak pálínkát.

A' nemzeti ipar fejlesztése tekintetéből kivételnek az adó és vám alól e' következő tárgyak :

1. A' vasdrót. 2. A' főzőkanalak. 3. Borovicska. 4. Brinza. 5. Ostyepka. 6. Pokrócz. 7. Zsindely. 8. Hajdina. 9. Fenyőmadarak. 10. Fűzfaalmák. 11. Aszalt vaczkor.

Hurban, iparminister.

Hadügyministeri rendelet.

Ezennel meghagyatik az országban kóborló mindenféle szeleknek, hogy hadseregeinknek békét hagyjanak 's midőn táborba szállanak, őket fel ne döntsek.

3 Hahn, Kriegszminister.

Ő felsége, Pannonia és Illyria királya, vitéz bajnokainak, kik magukat a' harcban kitüntetendik, következő jutalmakat fog kiosztogatni.

1. A' ministerelnök kötényéből egy kokarda, ugyanattól egy puszi egyenkint kiosztogatva.

2. Egy darab békasó, annak jelképeül, hogy ez az ország a' miénk.

3. Szabad lopás a' kerek birodalomban mindenkitől, kivéve a' királyt.

III Hahn, krixkrax.

Ő felsége rendeletére, a' tizparancsolatból a' nyolczadik parancsolat, melly ekképen szól „ne lopj“ ezennel ünnepélyesen kitöröltetik.

Kollár, cultus.

* * Rövid időre közönségünkől búcsut veszek.

A' csaták végeig — 's ez úgy hiszem rövid leend.

A' hazának szüksége van karom erejére, 's én nem ismerek előbb való érdeket mint hazámét.

Ha vissza nem jövendek, lapomat Ludasy Mór fogja az év végeig szerkeszteni.

De hiszem Istenem: hogy látnom kell Magyarország függetlensége kivívását.

Hiszem istenem: hogy az égbekiáltó gazság nem fog diadalt ütni az igazak elvesztén.

Hiszem istenem: hogy ama gyűlevész nép, melly még rabolni is gyáva, ha szembeszállandunk vele, a' vérig bántott nemzet egy kezütésitől földre hulland, mind az őszi légy.

'S akkor, akkor fölemelt arcczal térendek újra vissza.

Ha ott maradnék, meg ne sirassatok.

Ha elesem, 's a' haza veszt, sirassátok meg a' hazát, 's azokat kik benne élnek, ne azokat a' kik meghaltak.

Ha elesem 's a' haza győz, örüljete, 's meg ne bántsátok az istent a' fájdalom könyüivel.

Adjon isten szebb napokat.

JÓKAI MÓR.

* * Petőfi is elutazott, kötelességét, mint becsületes hazafi, teljesíteni.

J. M.

ESSENTIÁJA

a' legujabb német dramaturgiának.

A' király és népe,

vagy

a' minister és a' király,

vagy

király és minister,

vagy

király és minister; nép és policzai-spiczli,

vagy

a' jésuita és a' diplomaticai quodlibet.

Dráma.

(Folytatás.)

II-dik Felvonás.

1-ső Jelenet.

(Korcsma.)

Munkások és egyebek.

Egyik munkás. — — — akkor aztán bement a' schlafcabinetjébe.

Policzei-Spiczli. — Börtönbe veled! Majd adok én neked a' fenséges kormányt schlafcabinetnek mondani.

2. Munkás. De hisz kérem, szeretőjéről szólt, nem a' kormányról. Legyen esze az urnak.

Policzei-Spiczli. Esze!? Rebellis! alattvalónak nincs szüksége észre, azért van (leveszi süvegét) fenséges kormánya. Börtönbe te veled is, bujtogató.

(A' rendfentartók száma mindig növekedik, a' Spiczlik csakugy a' földből teremnek ki.)

3. Munkás. Hát azt sem szabad mondani, hogy: legyen esze.

Policzei-Spiczli. Hát te még azt is tudod, hogy van a' mi nem szabad, pedig szabad lehetne? veszedelmes emberek! Börtönbe veled is.

(A' munkások leülnek és hallgatnak).

Policzei-Spiczli. Mit? hallgattok? — hallgatni mertek? csendes viz partot mos! be kell őket zárni, mind, valamennyit.

(A' munkások elvitetnek.)

2. Jelenet.

(Kávéház.)

1. Vendég. Trinken Sie auch Kaffé?

2. Vendég. Nein; ich trinke lieber Thee.

Policzei-Spiczli. (Nyakon ragadja) Ön velem jön.

2. Vendég. — En? miért?

Policzei-Spiczli. Ön republicanus, a' francziákkal tart; hallottam, liberté-ről szolt ön.

2. Vendég. De csak tudja meg ön uram!

Policzei-Spiczli. — A' kaiserlich königlich österreichische Geheimpoliczei mindent tud, nincs szüksége az ön mondókájára.

(Börtönbe viszi.)

V á l t o z m á n y.

(Egyptomi sötétség. A' távol lathatáron fényes alak emelkedik, homloka koszorús, karában lant, ékítve szivárványszínű messze lengedező szalaggal, mellyen tűzbetűkkel e' szavak olvashatók: Nép szava: isten szava!... Alant szalma ágyon, hálófövegét mélyen szemére és fülére huzva, alszik a' nép, körülötte félig öltözött tánczosnők lidérczkednek, bajazzók veszekednek, a' háttérben policeispiczlik, titkos és nyilvános rendőrök őrzik csendes álmát.

A' nép ajkát mosoly üli. Alkalmasint nagyon tetszik neki az álma.

Ekkor a' fényes alak lejjebb 's lejjebb ereszkedik, lantja hangjai Aeol hárfájakint szerelmesen 's egyszersmint menydörögve is hangzanak át a' csendes légen.

A' nép ajkain elmulik a' kedves mosoly. Arcza komoly lesz és homlokán magasztos sejtelem olvasható.

A' tánczosnők büvölten megállanak.

A' bajazzók elbujnak.

Egy darabig a' titkos és nyilvános rendőrök maguk is bámulták a' dicső alakot, 's most — jutalmául — aranylánczot lógnak nyakába.

A' lant hangja gyengébb kezd lenni; már nem zajong, 's nem tombol.

A' lengedező szalagon a' „Nép szava: istenszava“ mellett még ez is olvasható: de az isten hallgat; tehát a' népek sincs mit mondania!!

A' tánczosnők ismét lidérczkednek.

A' bajazzók ismét előbujnak.

A' titkos és nyilvános rendőrök ismét — nem bámulnak.

Csak a' nép ajkára nem tér vissza a' kedves mosoly; és homlokán magasztos sejtelem olvasható.)

V á l t o z m á n y.

Nagy terem; közepén képezet, mellynek hasznát azonnal meglátjuk.

A' teremben egy úr járkal fel 's alá, ezen úr — a' mint minden ember azonnal átlátja — nem más mint ördög, csakhogy a' civilisatio kedvére farkát és lólábát levetette, még nem is sántikál. Czime ezen jó urnak császári királyi hárem-ör.

Az ajtó kinyílik, büszke és dús sörénnyel, tündöklő szemekkel és vas körmökkel lép be egy oroslán; a' császári királyi hárem-ör eliszonyodik, de csak hamar összeszedi magát, 's az oroszánt fülénél fogva vakmerően viszi oda a' gépezethez, melly prézs-forma.

Az oroslán bele áll a' prézsbe, a' cs. kir. háremör összekulcsolja kezét, 's imázik: „Ne vigy uram kísértetbe. — Ments meg a' gonosztól!“ ekkor aztán srófolja a' prézst, pár percz mulva kiereszti a' fenséges állatot; de a' büszke

oroszlánból — macska lett, mely szépen meggömbíti hátát és kezét nyaldogálja a' esász. kir. Hárem-örnek; ez barátságosan vigyorog.

(A' kárpit legördül.)

(Folytatjuk.)

L. MÓR.

* * * Útfélre állított szent kép előtt két nénémasszony térdel 's imádkozik. Az egyik földmivelő felesége 's így szól:

— Hallgasd meg uram a' barom bögését és adj esőt. — A' buzának ugyan már nem használsz vele, de még a' krumplira elkel, — no még a' kukoriczára is egy kicsinyt, még őt, hat nap alatt jókor lesz! Tehát gondold rá magadat uram 's ne büntesd meg bennünk a' mi apáink vétkeit, — inkább a' mieinket is ródd fel az unokáinknak 'stb.

A' másik asszony búcsujáró 's így szól:

— Uram adj szép időt! tadniillik se nagyon meleget, se nagyon hideget, mert én (!) útra megyek; oda leszek vagy hat napig, — addig tehát ne hagyj esni az esőket. Ha egyszer visszajöttem, nem bánom ha három nap, három éjjel szakad is a' zegernyezápor. Amen!

Boldogtalanok! A' jó Istent legalább is haragos földesuroknak képzelik, kinek szándékát ember tanácsadásai igazgatják jobbra balra 's ki előtt liquidálni kell, hogy kinek mit adjon? és mikor, mennyit és miféleképpen adjon? 's kivel alkudni lehet eső és napfény felett, mikint alkudott hajdanában ama zsidó patriarcha, kit jámborságaért azzal jutalmazott a' gondviselés, hogy feleségét kővé változtatta; — árlejtést tartván az egek urával Sodoma városa fölött, — melyért mint az írás mondja 5 igaz embert kellett volna váltságul fizetnie, mely összeg, hogy akkori időkben sem került ki, nagyon mutatja, hogy őseink sem sokkal lehettek jobbak a' diákné vásznánál.

Egy időben egy vén resignált iskolamestert ismertem, kinek a' sok között az a' jó tulajdonsága volt, hogy a' tiszta víztől formáliter le tudott részegedni, 's kit később több rendbeli érdemiért a' közönség díjmentesen nyugalmazott 's kit midőn felebarátjai azon tiszteletre méltó helyen, a' hol a' bort mérik, jól eldöngettek, nevetve mondá: hogy milly vig, mulatságos emberek ezek az ő bajtárs urai? — Tehát ennek volt ezen életelve:

— B u s u l j o n a' l ó, — e l é g n a g y h o z z á a' f e j e.

Ebben nagy philosophia fekszik.

Teljes tele van a' mi világunk nevetni valóval:

A' gémberedett kezű tél, — az izzadtorrú nyár, — a' kétszarvu hold, 's az egyszemű nap, — a' púpos hátú hegyek, — a' fejüket csóváló fák, — az egymást kergető vizek 's e' töménytelen nyüsgő forró állatsereg, — két-, négy-, hat-, száz-lábú; — egy-, két-, négy-szarvú; egyiknek a' keze van az órrán, másinak a' szarva, harmadiknak a' szeme, — egyik csupa fül, másik csupa fej; — egyiknek nyolez a' szeme, másinak egy sines, egyik cipőben jár, másik meztláb 's egyik furcsább, nevetni valóbb a' másiknál, legeslegnevetni valóbb pedig a' komoly hosszúképű ember, ki tenyészt az ő fejében tücsköket, mik nem hagyják őt alunni, és élvezni a' világ gyönyörűségeit 's nevezi nagy bohóul ezen tücsköket egy névvel bölcseségnek! — Mind ez milly kaczagásra méltó!

Az ember fél, irigykedik, haragszik, bánkodik és busul, — sir örömeiben és bujában, 's örül minden ok nélkül, hadakozik, kézzel és nyelvel, fát, vasat és tollat hegyesít, mellyel verekedjék, seregestül csődül háborút viselni, — maga sem tudja miért? 's mind ez — milly kaczagásra méltó?

Az ember megy mindenüvé, megy a' vízbe, megy a' föld alá, megy a' levegőbe; — töri a' fejét dolgokon, mik nincsenek rábizva, — világ-rendszereket alkot 's a' teremtsé titkait magyarázza, aztán megakad és se előre se hátra, ... 's mind ez — milly kaczagásra méltó!

Az ember épít, — várakat, tornyokat és városokat, — kőből, fából, vasból és olykor — levegőből is; — azután pedig jön egy másik ember, az meg ledöntögeti azokat 's mind ez, milly kaczagásra méltó.

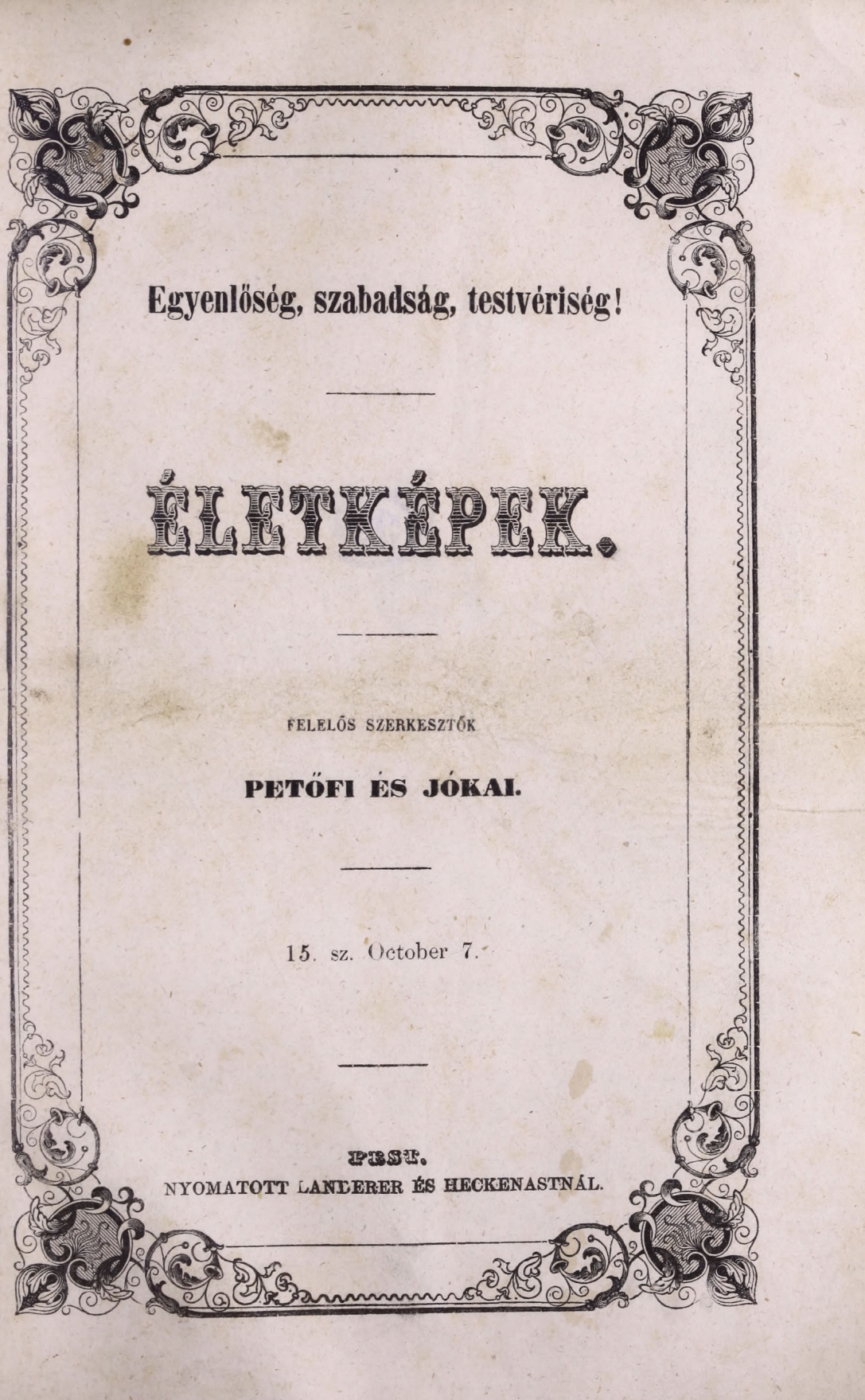
Az ember meghal. — Nem kér enni többé. — Szemeit makranczosan lehunyja és senki kérdésére nem felel, egy óra előtt az is baj volt neki, ha fenhangan beszéltek hozzá, most meg azzal sem törődik, ha a' földbe dugják. Itt hagyja minden örömét, a' miért annyi szomorúságot elviselt 's más áll helyébe — eltemetik és elfeledik, ... és mind ez milly kaczagásra méltó! ....

Bizony bizony ez a' világ egy nagy Abdera város, boldog a' ki benne Democritos tud lenni 's nevetni még akkor is midőn szomjúzik, a' mi pedig nem tréfa dolog, próbálja meg bár a' ki nem hiszi.

EGER, sept. 27-én. — Társas életünk általában pang. De ez nem nagy csoda. Azon, nevezni szeretem vilanyosság megkereste egyiránt a' palota 's gunyhó lakosait. Azt tartom, egyik a' másikat lelkesülésben saját módja szerint nem mulja felül. Az első gazdagságát, a' második életét teszi le a' haza oltárára. És csak ezen kettővel lehet megmenteni azon hazát, melynek térein a' halál angyala pusztít 's dönt romokba egykor virágzó községeket. Azonban majd eljön a' bosszú napja és akkor ... Láttam elpusztúlni várost: ezen kép iszonyú volt. Az eget nyaldosták a' tűz oszlopok; az ágyúk menydörögtek; a' föld megrezzent. A' napot nem lehetett látni. Az egész láthatárt fekete füst fogta körül: csak a' rettentő tűz világított messzire; mindenütt némaság uralkodott: csak az ágyu dörgött, és e' közé néha egyegy kétségbeesettnek halálalós ordítása. .... Illyen lesz a' boszú órája. Ekkor a' kegyelem az istennél lesz. — Készülünk mi is. Átalában városunknak jelenlegi külső tekintete zajos. Az utczákon víg zene, táncz, elevenség. A' toborzás nagyban folyik. A' falukról is hordják az ujonczokat. Csak már aztán egyszerre fel lehetne őket szerelni; ez a' mellett, hogy a' katona kész lenne, annyiban másrésről kedvet adó lenne; mert a' szép ruha az eddiginél sokkal több ifjút csábítana a' válalkozáshoz. Azt nem lehet tagadni, hogy Eger már eddig is sok katonát adott, 's ha az ujonnan reá vetett összeget kiadja, a' mit egy hét alatt minden esetre ki fog adni: akkor körülbelül Egerből a' szabadsági harcban 500—600 veend részt, mi a' népességhez képest mindenképen kielégítő. — Ezen katonai mozgalom ellenében a' benső élet tulajágosan csendes 's magában zárkozott. Nagyon meglátszik az, hogy a' bornak nincsen ára. Sehol semmi multság, még csak nagyszerű temetés sincs. De mégis lesz egy. B. Orczy István, ki folyó hó 21-én a' Sz. Tamás ostromakor esett el, holnap, ide közel családi sirbóltjába fog eltakaritatni. Innen Egerből a' temetés nagyszerűsítésére egy század nemzetőr fog kirukkolni. — A' papok azonban sehogy sem akarnak a' paradicsomba vándorolni. Ők feltették legközelebb magokban azt: hogy megházasodnak, 's úgy fognak élni, az úrbériség elvesztésének daczára, mint Marci Hevesen. Ezt megis tartanak, ha rajtok állana. — Most bezárom leveletem. Ezt azért irtam, hogy a' következőknek legyen egy kis introductiója és azért: hogy észre vegyék, mind a' városi, mind a' megyei tisztviselők, hogy nem alszik a' macska. Nem sokára elkezdem a' szappanozást a' fekete személyeken, 's végezni fogom a' fehéren; akartam mondani: a' hölgy koszorún. Addig lehet bizvást alunni. Azonban előre mondhatom: a' reggeli keserű lesz.

NINON.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

15. sz. October 7.

POST.

NYOMATOTT LANCKERER ÉS HECKENASTNÁL.

Magyarországi Színházak Társasága

Magyarországi Színházak Társasága

Magyarországi Színházak Társasága

REVISED

October 7

RECEIVED

LETTER

October 7, 1914

As shown in the enclosed letter of the 1st inst. the letter of the 1st inst. is being forwarded to the proper authorities for their consideration. The letter of the 1st inst. is being forwarded to the proper authorities for their consideration. The letter of the 1st inst. is being forwarded to the proper authorities for their consideration.

WATYUDDA

18-11-14

18-11-14

18-11-14

18-11-14

18-11-14

18-11-14

18-11-14

18-11-14

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft., postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:

REGÉK.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

Státusférfiak és szónokok
könyve

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.

Keményen kötve 5 ft. p. p.

Státusférfiak és szónokok
könyve

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

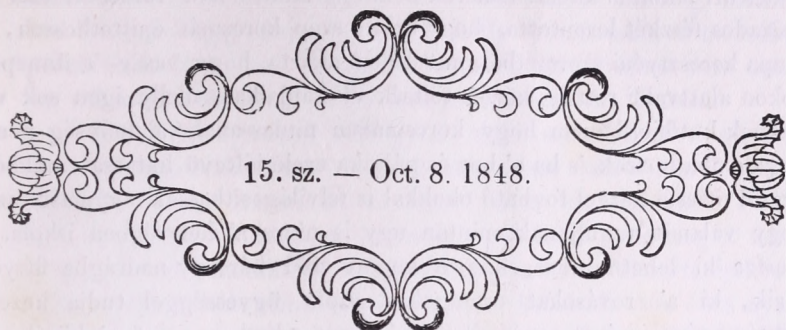
MEZEI NAPTÁR,

gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

15. sz. — Oct. 8. 1848.

A Z É L E T B Ő L.

Tisztelni tudunk olly férfit, ki nemes gondolatait boldogítani vágyó-jag közli az emberiséggel; ellenállhatlan vonattatást érezünk az iránt, ki feltett célja felé lankadni nem tudó szenvedelemmel törekszik, de bámulat érzelmével 's mély hódolattal fordulunk azokhoz, kik érett megfontolás javalotta eszményökhöz roskasztó csapások 's balvégzet sujtolásai között is, változhatlanul hivek maradnak. Erős lelkület, szilárd férfiúi jellem, küzdelmektől vissza nem rettenő bátorság 's a' legmegfeszítettebb türelem kíváncsatik ahhoz, hogy a' kitüzött pályát nemesen futhasd meg. Szünetet nem ismerő küzdelmeknek elébb-utóbb bekövetkezendő dicsőség elválhatlan sajátja; önérzet hint nyugalmat az élet végperceire, ha boldogító ter-veidhez 's gondolataidhoz élted egész folyamán keresztül hiv maradál; ha leggyőzötve süljedsz is a sir sötét üregébe, az enyészet nyomain uj életet nyerél, mert neved a' méltányosbak ajkain élni fog.

A' történet, mellyet jelen soraimban a' szives olvasóval tudatni szándékom az élet legkritkább eseményeinek egyike, melly épen mivel felette gyéren fordul elő, teljes mértékben érdemli figyelmünket, igényli tisztelte-tünket.

Tekintsünk végig Szabolch-dús rónáin, a' már csak névről ismert magyar vendégszeretet ősi menhelyén, 's szemünkbe tűnik egy, kissé terjedtebb helység terepélyes füzeivel 's itt ott magasan kiemelkedő nyárfái-val, mellyet Nyarándnak hívnak. Éjszaki 's nyugoti oldalát sugár tölgyfa-erdő védi fagyos szelek 's nyári fergetegek ellen; déli része szabadon te-kint a' lapályra, hol a' magyar folyam, a' szőke Tisza, hömpölygeti csen-des habjait. Egyébiránt maga a' helység azon szint viseli, mint hazánk legtöbb falui; itt ott roskadt fedelű viskók, néhány csinosb jobbágyházak; egy két urilak, 's cserépszindeles fehérre meszelt korcsma, melly, mivel a'

földes urnak legtöbb hasznát hajt, néha olly szépen épül fel, hogy még a földes uri lakon is kitesz. Ismerek nem egy falut, hol a földesur, ősei sok százados fészket lerontatta, hogy belőle szép koreszmát építtethessen, de esupa keresztyéni szeretetből, mivel nem akarta, hogy vásár- 's ünnepnapokon alattvalói restség között töltsék el napjaikat, melly igen sok vétkeknek kutfeje, hanem hogy koreszmában mulassanak, a' helység pénzét forgalomba hozzák, 's ha a' bor és pálinka ereje jóltevő hatással működik, egyről másról kézzel fogható okokkal is felvilágosíthassák egymást, azaz, hogy valamit tanuljanak, miután ugy is nincs a' helységben iskola. A' mester ki lehetne más, mint a' kopott zöld bársony nadrágba fittyegő Iczik, ki a' rovásokat országokra szóló ügyességgel tudja kezelni, miután azért is pénzt vesz, mit soha ki nem adott, azaz ő a' hitelbe kivírt itczék számát nem egymás mellé, hanem keresztbe szokta írni, kivált ha elázottan komám uraimék feje föld felé érez ellenállhatlan vonattatást. Ha országom volna zsidót tennék finanzezministerré, 's tudom nem lenne két ezer milliom adósságom.

Belépve a' falu nyugoti részén, hosszudad sötétes színű lak tűnik szemünkbe, fa-rácsossal kerített kis kerttel, mellynek illatozó virágai között ifju 's leány járkálnak. Az ifju Ugray Bálint, néhány száz hold földet kivéve, egész Nyaránd birtokosának fia; a' leány pedig Borbereký Mária, természetére bércz ormán zöldelő sudár fenyő, arcza szépségére tói hattyu, mellynek tollait a' leáldozó nap sugarai biborozzák, lelkét tekintve tárháza a' szelidségnek, a' szenvedőkeni szánakozásnak, szerény ismeretnek, 's minden nemesb érzelmek öszvegeének. A' bájos teremtés tréfás megjegyzéseket tőn, enyelgett, mosolygott; az ifju hallgatva merengett, 's mit ajka eddig nem mert kimondani, búsan csillogó szemei elárulák, hogy azon érzelem, melly a' világ miriád életeit által és keresztül leheli, előtte sem ismeretlen, azaz ő is szeret, még pedig az emésztő kinok legnagyobbikának tudatával, miután Borbereký irántai idegenkedését, habár nem is világosan, legalább megközelítőleg tudatá.

Kinyitva a' kertre nyíló ajtót, ősi arczképekkel körülrakott teremben találjuk magunkat; butorzata legegyszerűbb, a' készíttetés idejétől lefolyt sok évek nyomaival; festett falait a' por sötétes színnel árnyékolá be. A' szoba két ablak közti terét egy bőr pamlag foglalá el, melly előtt gömbölyded asztalka, tiszta zöld viaszkos vászonnal bevonva állott, körül bástyázva két tekintélyes kar- 's több közönséges széktől. A' pamlagon az öreg Borbereký ül. Ő már az élet estejéhez közelgetett; fejét egyes ősz hajszálak boríták, arczán fél század redői kigyódtak fel's alá 's roskadozó külseje önkéntelen tiszteletre ragadá azokat, kik láták, ismerék 's körében megfordultak. Mi ifju korában keblét dagasztá: a' hazaszeretet, hosszsú évek során át folytonosan nevedett; hol szerét teheté soha sem mulasztá el, a' szoba négy falai között, jobbágyai körében, vagy a' zöld asztal mellett, szóval, tettel honának használni, küzdve az előítéletek, haszonlesés, tudatlanság rémei, harezolva a' röghöz tapadás 's jobb létet kizáró réginiel maradás dandárai ellen. Ő a' haladás bajnoka volt változni nem tudó kitar-

tással; felvilágosító 's elhitető okait a' tapasztalás 's szíve legmélyebb re-
dőiből merité, azért is szavait bizonyos észrevehető ihletség, őszinte érze-
lem 's tiszta meggyőződés jellemzé, melly összemunkálva mocsoktalan 's
példás életével, azoknak tiszteltét is kivivá, kik elveiben nem osztozkod-
va, véleményüket övétől eltérő utakon akarák életbe léptetni.

Körötte mély csend 's hallgatás; barna szemei kezében tartott könyv
lapjaihoz tapadvák. Tiszta, szent hazaszeretetre tanít e' könyv, napról nap-
rai nemesbülésre utat mutat, az étlettel rokon szenvedelmek 's szenvedé-
lyek fáradatlan leküzdésére ösztönöz, 's példákkal győz meg a' felől, hogy
nemes tettek jutalmát, ne külső csillogásban, üres dicsértetésekben, vagy
épen nyerendő hála reményében, hanem a' kebelnek azon édes nyugalma-
ban keressük, mellyet minden jó tett elkövetésekor érzünk. Ki e' ne-
mes tant hirdette, ki elzengett szavainak mindegyikét saját életével szen-
tesíté, elhunyt 's föld alatt porlodoz már; sirba szállt a' Csekei költő az
elfeledhetlen énekes: Kölcsey.

Milly égi gyönyör az, midőn gondolattá érlelt érzeményinket egész
teljében felfogva, az író műveiben olvashatjuk! Midőn azt, mi ajkainkon
lebeg megtestesülve olvashatjuk át, 's erősödve kebleinkbe ültethetjük
vissza, mialatt a' hang felvont hürként rezgésbe jön 's szívünk alatt a'
vér lassu forrásnak indul. Mind ezt Borbereký is érezte, midőn azon tant,
mellyhez az élet vidám 's borus perceiben állhatatosan ragaszkodik, a'
könyv lapjain maradandó betűkbe öntve, lelé fel.

Szeresd a' hazát! — olvassa fenszóval — boldog leszesz, ha a' férfikor
napjaiban e' szavakat úgy fogod érthetni, úgy fogod érezhetni, mint kell.
Hazaszeretet egyike a' kebel tiszteletre legméltóbb szenvedelmeinek; de
sok kívántatik, míg annak tiszta birtokába juthatunk. Ezreket fogsz lát-
hatni, kik ajkaikon hordozzák e' szent nevet, kik magasztalva említnek min-
dent, a' mi honi föld határain belől találkozik; kik büszkén tekintenek az
idegenre 's hálát mondanak az égnek, melly őket magyaroknak születni en-
gedé: 's véled-e, hogy ezeknek szíveik szeretettel buzognak a' haza eránt?
Véled-e hogy ezen hazaszeretetz, melly a' rények koszorujában olthatatlan
fénnyel ragyog 's a' történet évkönyveiben tisztelő bámulattal említettik? —
E' végső szavak ellengtével arcán lassu pir futa át, elhallgatott, kissé vár-
tatva azonban felkelt, 's milly egyszerű szavak, szóla magával beszélgetve, 's
mégis milly hiven tükrözik előnkbe az élet mindennapi eseteit. Istenem, be
sokakat ismertem, kik ezrek hallatára büszkén vallák be elveiket, mindunta-
lan csak az édes haza nevét emlegetve, 's kissé kedvezőbb anyagi jobblét,
vagy magasb helyzetet ígérő remény, vagy néhány pusztá szó miatt, mit
felsőbb helyről kikunyoráltak: barátot, elvet megtagadtak 's mindent fele-
dének, mihez siriglani ragaszkodást ígértek, fogadtak. Kik nagyobb kihá-
gást, vagy néha épen büntettet követnek el, hogy a' szigorú büntetés su-
lyát ne érezhessék, az erősebb párttal kezdenek kacérkodni, míg nem szö-
kevényekké lesznek, hol, hogy bizalmat nyerjenek, a' haza legszentebb
törvényeit is félre magyarázzák, felforgatják, hahogy az őket oltalomba
fogadott új pártjuk nézetei 's elvei azt tartják szükségesnek az ellenfelei

győzelem kivívásához. Példát tudnék felhozni, hogy az, ki az adozó nép tartozott kézi munkabeli napszámaival, a' megye által kitűzött czél helyett, saját, magán hasznára rosszlelkűleg fordította, ki a' pénzkészítésnek legundokabb 's leggyalázatosabb nemét, a' váltóhamisítást megkísértette, vagy éppen nem, vagy csak igei gyengén büntetettek; mert az első az erősebb pártnak volt tagja, a' másik pedig, hogy a' büntetést kikerülje az erősebb párthoz szökött át. Elvet, bár a' legesekélyebb körülmény miatt is változtatni, most már a' legmindennapibb dolog; szegény magyar hazám, hogy lehetnél te illy nádszál fiaid által boldoggá.

Lassu kopogás szakasztá félbe az épületes magán beszédet, mire az ajtó megnyílt 's a' szobába két férfi lépett be. Az egyik a' negyven évet jóval túl haladta, mit őszbe borult hajfürtei is tanusítanak; a' másik néhány évvel fiatalabb, sima arccal, mellyen itt ott feltűnő veres pontok hirtelen haragra gerjedést áruznak el, 's magas sovány termettel, mellyet a' testhez simuló, csinos öltöny annál inkább tüntetett ki. Az öregebb Ugray Sámuel csaknem egész Nyaránd birtokosa, ki jó kezelt tőkéinek száz söt néha több kamataiból meggazdagodva, falusi magányba vonult 's gyalázzattal tetézett ősi Sperl nevét, a' század igényeivel egyezőleg Ugrayra változtatá 's mint dús földes ur Nyarándon telepedett le. Fiát a' legutóbbi tisztujítás alkalmával néhány ezer forint feláldozása által tiszteletbeli esküdtté választatá, hogy e' haza áldásaival ingyen ne éljen, hanem jó hazafikint annak használjon 's szolgáljon. Éltének legszebb jellemvonása a' hazaszeretet, mit a' szíves olvasó már eddig is bizonyosan kitalált, miután látá hogy 1. kikeresztelkedett zsidó létére is törzsökös magyarok közt vásárolt birtokot. 2. nevét megmagyarosítá és 3. fiát e' haza szolgálatára kényszeríté.

Az ifjabb férfi senki nem más, mint házi urunk testvéröccse Borberek Jeremiás, fontos hivatalnoki személy, a' maradiféle rendszernek buzgó és dühös követője, mit legyen elég csak avval bebizonyítanom, hogy lakása helyéről testvére látogatására jövén, nem annak szállt házához, ki liberális ember létére még cselédjeivel is magyar ruhát hordat, hanem Ugray Sámuel gondolatrokónánál vön lakást. Legujabbi időkben egy új szenvedély keríté Jeremiás urat zsarnoki hatalmába, 's ez a' kénégény belégzésének módkiüli szeretete, mellyet, mivel álomra szenderít 's így a' haladás és mozgás eszközeit, a' lábakat, is lebilincsezi 's az egyhelybeni maradás édes gyönyörét 's boldogító érzetét szüli, annyira kedvel, hogy a' belégzés számát naponként egygyel kettővel szaporítva, bátran elfogjuk róla a' jövő év beálltával mondhatni: hogy ez ismert világon a' maradi-rendszernek ő a' legnagyobb hőse, legérdemesebb vezére, halát 's mély köszönetet érdemlő tökéletesítője.

Borberek a' belépők felé néhány lépést tön 's a' hidegség nem titkolható jelével megszorítá öccse kezét, mialatt egyszerű üdvezlet után Ugrayt hely-foglalásra szólítá fel.

— Milly jól néz ki bátyám, szóla Jeremias ur hajlongás 's kézdörzölés között, areza maga az élet, szemei fénylők 's tüzesek, mintha csak

most lépne huszonegyedik évében; mindig derült, vig, csüggedést nem ismerő, mozgékony 's olly egészséges mint legszebb kerti rózsza tavasszal. Hja! hijába, ifju korában az élet gyönyöreinek kelyhét csak cseppenként üritgette, 's azért maradt mostanra is belőle valami.

— Öcsém! Öcsém! te most is csak a' régi udvarias hízegő vagy. Emlékezem mikor tanuló valál, pénzfogytán ollyan szép nyájas leveleket írogattál édes anyádnak, hogy minden leveled néhány bankjeggyel könnyebbité meg atyám pénztárczáját. Talán bizon hozzám is kéréssel járulsz, mert hízegéssel köszöntesz lakomba.

— Ha az ember igazat mond, soha sem hizeleg. Egyébiránt gyani-tásod bátyám nem egészen alaptalan, csak hogy kérésem tárgya nem engemet, de más valakit illet. Nekem nóm van, áldott jó igen, ha alszik; különben mindig dünyög, zsémbel — és takarékos nóm, mert naponként két ezüst huszsnál költségre többet nem add, erre tehát nekem szükségem nincs, de van egy hévvel szerető ifjunak; mert tudja meg én egész ünne-pélyességgel leánya kezét tisztelt barátom Ugray Samuel nagyreményű fiának számára kérem meg, ki vágyai legfőbbikének Mária birását tekinti. Bátyám ismeri közelebből nemes magaviseletét, állását, körülményeit, 's érdemesnek fogja találni őt 's általa tisztelt barátunk Ugray Sámuel ur egész családját rokoni kötelék által magához közelebb fűzni.

Szavainak dús sikerét remélve, Jeremias ur elhallgatott 's önmeg-elégedetten hol bátyjára, hol Ugrayra tekintett, mialatt arczán örömmosolyt lehete észrevenni.

Illy nem reménylett nyilatkozat által meglepetve Borbereký szemöl-döket ránczolt, merően szegezve szemeit a' kérére; de csak hamar ismét magához jött 's minden habozás nélkül nyilatkozott:

— Uraim! attól, ki leányomat nőül birandja, ha magas állást, rangot 's vagyont nem is, de mocsoktalan hirt, nevet kívánok. Gyalázatnak tartanám ha ezer szerencsétlenek keserű könnyeivel öntözött vagyonból leányom csak egy garasban is részesülne; ha ezerek tönkre tévése miatt utálattal említett nevét viselve, rokoni viszonyba jönne ollyas kivel, ki a' közönség előtt a' gyalázatos uzsorás névvel van bélyegezve. Én Ugray urat tisztetem, mioltától elég erőt érzett magában folytatott uzsorás mes-teriségéről lemondani; de hijába, husz évi mocskos életet, egy két évi jó magaviselet nem tisztithat meg annyira, hogy a' név minden mocsoktól ment lehessen.

— Azaz mondja ki bátyám — vág közbe — Jeremiás ur, hogy leányát mivel még igen fiatal, nincs szándéka tisztelt barátom gyermekéhez nőül adni.

— Ugy hiszem eléggé világosan fejeztem ki magamat, viszonzá Bor-bereký, szavaim értelme félre nem magyarázható. Egyébiránt elég e' tárgy-ról; tessék uraim rá gyujtani.

De biz a' rágyujtás csak elmaradt; mert a' két vendég igen hidegen vevé bucsúját, 's távozott. Jeremiás ur öltönye zsebébe rejté kezeit, hosz-san lépett, mialatt lábai alól porfelleg emelkedett; ildomos szavakkal vi-

gasztalá mélyen tisztelt elv-rokonát, ki szégyen 's harag miatt hol izzadó homlokát törülgeté, hol keble fájdalmait mély és hosszú szuszszal enyhíteni igyekezett.

— Ez fatalis dolog, monda a' kudarczot vallott kérő, midőn haza érkeztek, kiállhatatlan gög; talán bizony azt hiszi, hogy leányát gróf veendi nőül. Megvallom bátyám furesa elvekkal bir liberális létére; hiszen ez a' párt-töredék azt hirdeti uton utfélen, hogy az emberek születésöknél fogva egyforma jogokkal birnak, miért tagadja meg hát egy gazdag becsületes ember fiától leányának kezét? egy ifjutól, kinek édes apja megyeszerzte, sőt mondhatnám az egész országban ismert és tisztelt férfit; ki jótékony czélokra igen sokat áldozott 's áldozik jelenleg is; szóval ki tetteknek nem pedig üres szavaknak embere. Ez méltatlanság, sőt mondhatnám sértés.

E' szavaknál, hogy felborzolja, hajához, vagyis tudja az ég kinek hajához, kapott; de az állhaj régi használat miatt gyengült rugói engedtek 's Jeremiás ur haja szépen a' földre repült. Szerencséjére Ugray sokkal nagyobbban volt gondolatokba mélyedve, mint sem az egész neveltséges jelenetet észrevehette volna; 's így lehajolni 's a' nyugtalan régi helyére illeszteni Jeremiás urnak fél perczébe sem kerül, ha tudniillik isszonyu szerencsétlenség nem történt volna. Képzelve csak a' szives olvasó, a' sok évektől fogva használt 's következőleg kopott rugók egyike a' sebes rántás következtében ki nem állhatá a' dicsőséget 's ketté tört; iszonyu Jeremiás urnak helyzete, mert rugó nélkül az állhaj nem tartózkodik, kopasz fövel nem járhat, 's ki a' törött rugót összeilleszthetné, lakatos egész helységben sőt az egész környéken nem egy hamar találkozik. Fogta tehát a' sérültet, 's méregtől kékült arczezal zsebre dugá. E' végső műtétel véghezvitelénél Ugray az elcsendesedetre tekint 's szemtanuja lesz mint vándorol hűvösbe a' paróka; látja mint veti magát félájultan tisztelt vendége a' pamlagra, felkell a' székről 's az elterülthöz simulva, az egész bajnak megtudja történetét.

Rég ismert 's számtalanszor valósult példabeszéd: hol legnagyobb a' baj, ott a' segedelem igen közel. Ugray mosolyra vonult ajkakkal egy asztalfiókot huz ki, 's egy, szinte barna, ujdun új állhaját mutat fel, melyet midőn Jeremiás ur fejére illesztett volna, azt találta, hogy jobban 's szebben saját parókája sem állott. Csak hijába vigasztaló érzet az, midőn egy elvrokont találunk megyénk vagy országunk határain belül; nyugodt önérzettel töltünk vig napokat körében, jól tudva azt, hogy nem érhet olly balcsapás, mellyet elv barátunk segedelme által, ha nem is egészen, legalább félig jóvá nem tehetnének.

E' jótettért a' fizetés is nagyszerű lön; mert Jeremiás ur szinte parókás barátját kitárt karokkal ölelé át, 's olly czuppanó csókot nyomot po-fájára, hogy az udvarból ép akkor kifelé induló béres megállítá ökreit 's aggodalmas arczezal a' szekér részeit tekintgette meg, jókora törést sejtven illy nagy recsegés után. Illy előzmények után Ugray még sokkal bizalmasabb lett, 's bók-özönnel fejezé ki nem remélt nagy szerencséjét Jeremiás

urat mint vendéget tisztelhetni; természetesen Jeremiás ur bókokkal adós nem maradt, hanem százas kamattal fizette vissza, 's e' nagyszerű bókolás tudja a' jó ég meddig tartott volna, ha tudniillik azon egyszerű okból meg nem szűnik, hogy Ugray Bálint bús és levert kedélylyel a' szobába lépett. Szánalom fogá el az apa szívét, midőn a' csak nem rég viruló ifjut, halvány arczezal's becsett szemekkel maga előtt látta; hirtelen Jeremiás urhoz fordult 's vele susogó hangon huzamos ideig beszélgetett, mely érdekessé párbeszédnek tartalmát csak azért nem közlöm, mert nem hallottam. A' tárgy, melyről susogtak, mindenesetre fontos lehetett mert Ugray igen elégedetten emelkedett fel pamlagáról, jobb kezét fia vállára tevő 's így vigasztalá: Légy nyugodt fiam, megfogjuk törni e' haszontalan göget; a' büszke apa maga fogja vezetni leányát karjaid közé, 's Maria szerencséjének fogja tartani, ha lealázod magad őt kezedre méltatni. Féltre e' szomorú arczezal, meglátod minden jól fog elintéződni,—'s olly nagy lőn Ugray urnak vigsága, hogy örömeiben a' szoba közepén egy nagyot ugrott.

Ismét Borbereký házánál vagyunk; illy becsületes embertől, ha csak néhány perczre is, fáj az elválás; felette gyér a' tiszta jellemű férfi gunyból ugynevezett felvilágosodott XIX. századunkban, 's azért is ha valahol egyre találunk, gyöngéd vonattatást érezünk iránta, reá ruházzuk szeretetünket 's átöleljük gondolatainkkal, mint gyászfüz lefüggő galyaival, az alatta zöldelő nyughalmot.

A' nap vége felé hanyatlott; leáldozó sugaraí bibor színben törték meg a' fák gyümölcsessel koszorúzott lombjain, mi alatt a' bokrok sűrűjében verseny dalt zokogott a' tavaszi szellő, a' kivirult természet legművészeibb énekesével a' kis csalogánnyal. A' szem báj-ittasan legel a' ragyogó virágok szépségén, a' kék-itas képzelet messze földek virányain szárnyal, a' fájdalom háttérbe szorítva az ember egyedül a' boldog jelennel foglalatkosodik 's ha napokat nem, legalább néhány perczeket élvez háborítlanul. A' kert fákkal árnyékolt lugasában leányával 's egy ifju idegennel mulatoz Borbereký meglehetősen víg kedélylyel. Az ifju egész külseje olly csinos 's nemes, a' szavak megválasztásában olly gyöngéd, 's szerénysége után ítélve olly művelt, hogy szép olvasónőim számára, kiket a' végzet házasság bilincseibe még nem juttatott, hozzá hasonló hites társnál egyebet, szívem legmélyéből sem kívánhatok. Örhalmy Béla, egy jókora kiterjedésű szomszéd uradalom ügyésze, sokszor megfordult Borbereký házánál, 's ismeretei miatt a' házi ur, szerény magaviselet 's szép külseje miatt a' házi kisasszony kegyét megnyerte; bár mikor jött a' házhoz, szívesen látott vendég lőn, Borbereký baráti czimre érdemesíté, Mária bizalma szinte nagyobbodott, 's növekedésének azon fokán állapotodott meg, mit emberi nyelven szerelemmel szoktunk nevezni. Illy előzmények után legkevesebbet sem lehet feltűnő, hogy a' lugas árnyában ők vígan mulattak, miután jó kedvőknek mi sem szolgált akadályul. Gyöngén viszhangzó léptek tartottak a' lugas felé, mit a' benn mulatóknak lehetlen volt meg nem hallani;

Borbereky felkelt kitekintni a' jövő eleibe 's nem sokára szolgálja lép elibe, tudatva hogy Ugray ur valamit közleni kíván a' tekintetes urral, 's ennél fogva a' bejövetelekre kéreti. Ez ujság kellemetlenül lepte meg Borberektyt, annyiaval inkább, mivel a' látogatásnak okát messziről sem gyaníthatá; elhagyá a' kertet csendes léptekkel 's felkeresé vendégét.

— Alkalmatlankodásom kissé feltűnő — kezdé beszélni Ugray — de bizonyára bocsánatot nyerendek, ha idejövetelem okát elő fogom adni. Hozzám e' napokban néhány kötelezvényt, kegyed aláírásával ellátva hoztak — 's e' szavaknál öltönye zsebéből néhány papiros darabot huzott ki, — 's kértek venném meg azokat már csak szomszédi helyzetemnél fogva is, miután nem nagy fáradságomba kerülend azoknak behajtása belévén úgy is táblázva a' Nyarándi rész jószágra. Engedtem a' szíves felszólításnak 's a' 40,000 váltó forintnyi öszveget, egyik pesti barátomhoz küldött utalvány által, kifizettettem. Most magamnak is pénzre van szükségem; 's azért a' fentemlitett öszveget, megtartva a' három hónapi felmondási időt, elvárom kegyedtől annak idejében. Örömet engednék halasztást, ha tehetném, de nélkülözhetlen szükségem van ez öszvegre.

— Uram — viszonzá Borberekty — e' kötelezvények sokkal jobb kezekben voltak, mintsem azokat birtokosaik önhöz cladás végett hozhatták volna. Hogy multkori visszautasíttatása, haragra ingerlendi ellenem, jól tudtam; de hogy a' bosszu végrehajtására illy nemtelen utat választand, kötelezvényeimet összevásárolja, 's azoknak kifizetését kívánja, jól tudva hogy a' fizetésre illy körülmények közt képes nem vagyok, — ezt még sem tettem volna fel önfelől, miután illy alávaló jelleműnek még sem hittem.

— Kár az illy cifra kifejezéseket hiába vesztegetni — válaszola gúnyosan Ugray — ezek célhoz nem vezetnek. Jobb lesz arról gondoskodni, hogyan fizeti meg adósságát; mert szó nem pénz, hogy avval fizetni lehetne.

Borberekty arczát pir biborozá, néhány lépéssel felnyitá az ajtó szárnyát 's: a' házamnál meg ne lássalak többet szemtelen uzsorás — dörge bosszusan, különben eselédeimmal foglak kikorbácsoltatni. Most takarodj, kövessen megvetésem 's utálatom, — 's olly nyájasan érinté ő uzsorásságát, hogy az sebesebben mint gondolat az ajtó küszöbén túl találta magát. Fölvánszorgott kis idő mulva Ugray, 's érthetlen szavakat mormolva, kezét fenyegetőzve emelé fel 's távozott.

Borberekty a' kertbe tért vissza, 's mint ha legkisebb baj sem történt volna, nyugottan mulatott vendégeivel 's gyermekeivel, arczáról a' harag pirja eltűnt, a' vérsebes keringése lassabbodott, 's felzaklatott érzelmei csendes álmra csillapodtanak. —

Mindenki ismeri milly kevés becse van nálunk a' földnek, ismeri olly adós szerencsétlen jóvendőjét, ki földbirtoknál egyebbel nem bír; kevés

honunkban a' töke-pénzes, az árverés alá bocsátott föld alig adható el valódi becsének fele árán, 's ez oka miért szegényedett el olly sok nemes család, 's miért esnek egy szívtelen hitelező, vagy uzsorás áldozatául, nem egyes emberek, de egész családok, kik a' szó teljes értelmében valódi koldusokká lesznek.

Borbereky mindent elkövetett, hogy kis vagyonát ha csak lehetséges elárveréstől megmenthesse; de ki hinné, barátainak illy nagy száma közt nem találkozott csak egy is ki szabadulást, segítséget nyújtott volna; jegyezzük meg azt is, hogy illy nem megvetendő öszveget bár hol inkább össze lehetett volna szerezni, csak Szabolcsban nem, hol a' pénzt ugy szólván csak névről ismerik. Minden fáradtsága sikeretlen lön; 's a' bajterhes határnap óriási léptekkel közelgetett. Vélték talán hogy a' férfi levert 's csüggedtté lön? hogy átkokkal, szidalmakkal halmozá Ugrait? hogy zugolódás tört ki ajkain elhunyt atyja ellen, ki e' kis jószágot adósság terheltén hagyá fiának örököül, 's szerző okává lön balvégetének? Csalatkoztok; a' megadás csendes nyugalmaival élé napjait, ha alkalma volt, szenvedőt, sujtottat most is boldogított, foglalatosságait pontosan végzé, 's tiszta elveihez most még sokkal hiveben ragaszkodott.

Ugrai vas következetességgel folytatá boszúját; a' három hónap eltelvén Borberekty megidezteté, elmarasztaltatta, hogy hoszadalmas ne legyenek, jószágait elárvereztette. A' hatszáz hold szántóföld, mellynek holdjáért évi haszonbér fejében örömet fizettek volna hat váltót, 's így összesen három ezer hatszáz forintot (melly hatvan ezer tőkének kamatja) negyvennyolcz ezer váltó forintokért adatott el örökre, mellyből az adósság letisztázása után maradt Borberekynek ezer kétszáz váltó forintja, ide nem számítva butorait, mellyek illetlenül szinte megmaradtak. Csekély öszveg, elégtelen egy család élete fentartására 's Borberekynek mégis elégséges volt, mert birta a' kincsek legnagyobbikát: a' meglegedést.

Alig folyának el jószága eladatása után néhány napok, egy jobbágyi lakot bérelt ki, hol gyermekeivel együtt megvonhatá magát; néhány könyecsep esett keblére bús arca redőin húlva alá, midőn örökre hagyá el ősei sok százados lakhelyét, azon reá nézve szent helyet, mellyhez őt annyi ezer emlék köté, hol szerető apa és gyöngéd anya karjai közt nevelkedett fel, az ifju kor örömeit háborítlanul élvezte 's mint férfi tettek 's tiszta hon szerelem közt apává lön, szeretett nő birtokában. Most e' laktól végbucsút kelle vennie 's a' kebel felzaklatott érzelmeit a' változhatlanság megtörhetlen uralmának engednie át; Borberekty tudott magán uralkodni 's enyhülvén veszteségének fájdalma kibékült helyzetével. Nem feledi el mestere intéseit, midőn így énekelt

Erőt a' férfit lelkébe,
Ne fogja szívét a' csügedés,
'S öröm ha jön, ha szenvedés,
Egy formán lépjen ellenébe.

Látni kelle őt a' nádfedelű ház padolatlan szobáiban, szeretett gyermekei körében, milly csüggedetlen, erős lelkülettel birt legyen; azon

nemes türelmet, melyet illy hirtelen rosra fordult helyzetében mutatott; látni e' szilárd ragaszkodást, melyet elveihez illy lesújtó csapás közt is tanusított; látni kellett mind ezeket, hogy méltányolva az erény 's szilárd férfiúi jellem becsét, tisztelet, 's szeretettel adózhass ez ősz főnek, melly szegénységre jutva ugyan de meg törve nem, egy szegény gunyhó fedele alatt is tudott boldogságot találni. A' háztartás aggodalmai 's gyermeke jövője biztosításáni tervezgetés közt tüntek fel, 's enyésztek el a' napok, midőn egyik reggel rövid sétálás után haza térve, az asztalon egy hozzá címzett levelet talált. Egy karszékbe telepedve felbontá azt, 's belőle következő sorokat olvasott fel:

Kedves bátyám! alig esett szánandó sorsod tudtomra, tüstént tollat ragadtam, hogy irántadi szeretetemnek tettelegi bizonyosságát adhassam. Remém a' szerenese nagyobb kegygyel mosolygott, mint rád, miután atyámtól öröklött kis tökémet lankadatlan szorgalmam 's boldog házi viszonyaim által sikerült meg háromszoroznom; minek következtében elárverezt jóságodat vissza váltani 's élted végnapjáig kezeid közt hagyni, késznek nyilatkozom egy feltétel alatt, melly úgy hiszem legkisebb áldozatodba sem kerülend. Egy magas állomás elnyerhetésének reménye, a' világ előtti nagy becsületem 's ismeretes szilárd elveim mit sem engednek olyast véghez vinni, melly által hirem, nevem, jövőm, 's rendületlen férfiúi jellemem csonkulást szenvedne. Az üres szavakkal, zaj és lármávali boldogulás ideje már úgy is rég lejárt, a' kedélyek izgatása czélhoz nem vezet, a' gyanúsítgatások mit sem használnak; mert az ugynevezett haladó párt már csak hirből is alig ismeretes. Te már úgy is öreg vagy, hagyj fel a' közgyűlésrei járással, számodra szebb élet virul házad csendes falai között, mint a' zöld asztalok mellett; közhelyeken a' te tekintélyed már igen parányi, 's szavaidat legfeljebb szánó mosoly követi. Minek szerezni ok nélkül ellenségeket, mikor annyi hív barátokat számlálhatnál. Nem kívánom hogy véleményedet változtasd, hanem csak hallgatva viseld magad, 's ne avatkozz semmi közdolgokba. Ezen feltétel alatt visszaváltom jóságodat, 's birni fogod ingyen míg élsz, különben nem tehetem; mert föld alá kellene bujnom szégyen miatt, ha a' világ azt mondaná: Borbereký Jeremiás, erős elvű conservatív, egy dühös liberalis embert segített ki a' nyomorból. A' szabaduláshoz még egy másik ut is vezet, ha tudniillik Ugrayt megkérnéd, hogy leányod férjhez adására hajlandó vagy; így leányod is, magad is boldog lehetsz. Félre bátyám az álszeméremmel, Ugray minden bántást el fog feledni; csak bánj vele úgy, mint illy nagy urral szokás, ő kérésedre hajolni fog. Feleletedet ohajtva várom, hogy, ha szükségesek, rendeléseimet megtehessem. Maradok 'stb. 'stb.

téged szerető öcséd,

B o r b e r e k ý J e r e m i á s.

Bajosan áll hatalmamban visszatükrözni azon megvetéssel elegy tekintetet melly Borbereký arcán a' levél átolvasása után feltűnt. Elvet változtatni, Ugrayt megkérni — ez valódi szemtelenség, mit öcsese felől

mind eddig nem hitt. Sokkal nagyobb volt megvetése 's haragja, mint sem szólhatott volna. Szerencséjére e' perczen Örhalmy hajtattott az udvarba, ki velős 's mély szavakkal vigasztalást nyújtott a' levertnék, az egész levelet utálatnál egyebet nem érdemlőnek állítván. Borbereký kissé csendesedni kezdett; karon fogá Örhalmyt, 's mind ketten az udvar végén zöldelő kis kertbe sétáltak, hol hosszas beszélgetés után, Örhalmynak legforróbb kérelme megadaték 's ő a' szép Mária jegyessévé lön.

'S itt jelen elbeszélésnek vége szakad, mellynek czélja egyéb nem lehetett, mint tiszta elveink állhatatos megtartására ösztönözni, 's azokhoz balcsapás, magasabb kilátást nyújtó remény közt is hiven ragaszkodásra buzdítani; más részről felmutatni azon nevetséges balitéletet, melly különböző elvű párt tagján segíteni nem enged, csak azért, mert néhány ember megszólását vonná maga után. 'S végre mutatják jelen sorok, hogy utálat 's megvetés részese az, ki igaztalan uton gyűjt gazdaságot, 's ezek romlásán alapítja saját jóllétét. Minden társaságból ki kell zárni az illy szemtelen Ugray Sámuel féle uzsorásokat, kik mint nadály megszívják szerencsétlen áldozatjaikat, avval a' kis különbséggel, hogy a' nadály csak a' rosز vért szíja ki, 's így egészségünket szerzi vissza; de az uzsorás véredet kiszíja olly nagy mértékben, hogy belehalsz, azaz koldusbotra jutat. Azért utálat és megvetés minden uzsorásnak, legyen bár zsidó, legyen bár keresztény.

NYIREGYHÁZI MÓR.

ERDÉLYI TÁJKÉPEK.

I.

Nagy-Bánya nyárutó 26-án 1844.

Kértél, hogy írjak, kedves öcsém, midőn Pesten utolszor pihentem ifju kebleden, — ezzel forró ohajtásomat előzted meg. Megengedj azonban, hogy eddigi jegyzetimet azon hosszú téli estéknek hagyjam fel, melyeket kedves körödben kívánok tölteni. Hozzátok, pestiek, ugyis mint lap szerkesztőkhöz naponként érkeznek hazánk különféle vidékeinek tudósításai 's leírásai, mellyekből még homályos honotokat ismerni és ismerve szeretni tanuljátok. Hiszem tehát, hogy a' bájemlékü tájak is, mellyeken ide juték, ugy előtted, mint minden honfi előtt, ki az utra szükséges eszközökkel bir, ismeretesebbek lesznek a' távolabb fekvő Erdély tájainál, mellyek most egyedül fekszenek lelkemben 's szemeim előtt vonulnak, mint a' tűz oszlop a' sinai pusztában. Mielőtt azonban Erdély kies vidékeiből tudósitanálak, nehogy bakugrással vádolhass, néhány vonással Nagy-Bányával ismertetlek meg, mellynek vonzó magyar népe között most mulatok.

Miután Tokaj vidéke keleti pompája Szabolcs oázán szathmári gyönyörű ronává terült, e' megyének kincsesel tömött hegyei közé jutottam. Nagy-Bánya gazdag aranyban, ezüstben és szép hölgyekben. Tömör hegycsoport körzi éjszak és kelet felől, miknek tövükben fekszik. Különnévű hegyei közt Gutintetején, itt tengerszemnek nevezett tavával, és Rozsály gyönyörű kilátással érdemelnek említést. Az első, sorában fekszik azon hosszú hegylánczolatnak, mely Galiczia, Magyar és Erdélyhon határait képezi; míg a' másik ünnepeken sokféle jellemző vigalmaknak 's májusi kivándorlásoknak, mint nálatok a' budai hegyekbe történik, szokott tanyája lenni. Az érdekes fekvésű város helye egy kerületi bányai törvényszéknek; belsejében, mi bámulásra ragadja az idegent, egy goth mivű egyházzrom, mely 12 lábnyi széles 's 24—30 magos perspectiv ajtóival fedetlenül küszködik a' fellegek villámival. Félórányira a' hegyek között Fernezély nevű bányafaluban, hol a' bányai ügyelnök is lakik, zörögnek törő malmi 's füstölögnek olvasztó kemenczéi, miktől nem messze a' hegyek oldalában fekszenek bányái is. *) Vásár ideje levén, tarka karavánokban jövének az oláh fáták (leányok) Marmarosból 's Erdély közelebbi vidékeiből, gyalog és többire lovon, mint az Amazónok, sőt egy lovon két némbert látni lovagolni, gyakori pillanatok közé tartozott. — Székely föld valamelly tájáról színészek mulatván itt, volt szerencsém első este Szigligetynek „Szökött katonáját“, másodikon pedig, Két pistolyát“ vizontlathatni. Az „itt még soha nem adatott új népszimű“ csak hamar a' legkellemesebb hölgyesereggel tölté meg a' különben is szűk házat. Nagy-Bánya uri hölgyei honi szépek, mert arcaik kellemét egyszerű magyar vidorság disziti, és lelkes honleányok, mert ajkukon a' hazai szózat szent éneke hangozik; köznépe érdekes arczokkal kedveskedik. Engedj mellőznem az előadást: igazán itt volna ideje egy czélszerű szini könyvecskével gazdagítani e' részben szegény irodalmunkat, mely vándorszínészeinket, mi előtt színpadra léphetnének, főleg műtani, szavalás és finom társalkodás tekintetében némileg elkészitené.

Még egyet honunk határ városából. Mielőtt a' szerelmében elaludt hölgy függönyözött ablakán először pirul fel a' kelő nap első csóksugara, testvérhonunk földtanilag elválasztó határ vonalán már tul leszek: sohajfelleg látatlan szárnyain küldöm tehát végszavamat ifjú hölgy: — Pest, és vérbajnok: — Buda őslakodhoz, kik ősz anyátok a' nagy Duna legyőzésével őszvekelve lakodalmat vagytok ünneplendők: ovjon meg a' nemzet őrangyala minden rosztól 's adjon erőt honfiaioknak a' nagy célra míg igazság és jog védői! Isten veled.

II.

Deés nyárutó 27-én 1844.

A' sivatag pusztákon eléggé sütötték arczainkat a' merő napsugarak, most az ég záporkönyűi sárossá tették utunkat. Nagy-Bánya reggeli

*) E' hegyek alját dús gesztenye erdők borítják. hüsejűkben buzognak a' hirtelen gyógyerejű borkutak (savanyu víz), melyekről hagyományilag maradt fel, hogy a' kik Cholérában használták, mai napig élvezik ez élet jó 's rosz óráit.

ködéből bontakozék, midőn torony csucsairól elkaptam végpillantatomat. Szekeresünk (nálunk kocsis) jó erdélyi uttal biztata, ki tordai nemes (Bölönyi J.) levén, honilag ismeré e' vidékeket. A' határon még egy pillanatot vetettem hazámra, de bucsuzni nem tudtam; midőn testvéréhez siet az ember, úgy találja, mintha haza menne. A' Kárpátok csupasz tetején, melyekre néhány óra alatt fölkapaszkodánk, elnéztem nagy írónk regényhónán, 's eszmeim egész világa kiürült. Mi büszkén emelkednek hófedte havasai eged felé, oh mindenség! tövükben hány ezer domb, mosolygó vírányival mély völgyektől körülölelve, mellyeknek mintegy a' természetből kiosztva egyegy zuhogó vagy csörgő patak jutott játéku! Hegyeidben oh haza! mennyi báj, mennyi remek, mennyi csudálni való! Rónáidon mennyi emlékezet, mennyi komolyság tükrözik! Ama szép lánczolat amott jobbra a' nagy Szamos körül majd egész Zsibóig terjed, mondá szekeresünk, magyarázatva a' tájékok nevezetét. Zsibó? csudálkozám, mintha e' nevet már hallottam volna. Ki lakik ott? kérdém sietve. „Egy ember, kinek Erdélyben legszebb ménese van“. Ember no ez kevés, hogy őt megismerjem. Az ember folytatá, „Midőn barátai Magyarországból (!) meglátogatják, karszékben ülve elvont szobában akadnak reá, földre szegezett szemekkel, mellyeknek világuk örökre leáldozott. Kebelét nagy fájdalom emeli 's borult homlokán országok jövője dicsőül. Nagy gondolatban megszakadva kérdi a' bejöttek nevét 's ha a' kiejtett szavakban baráti hangra ismer, a' régi idők emléke villan fel elmejében 's szemeiből a' fájdalom maga ömlik. Illyenkor nincs szív, melly siralomra ne fakadna! A' kevés de gyászos jellemzésben megismerém nagy Vesselényinket, leemelém kalapomat 's lelkenben sirni tanultam.

Boldog, öcsém, ki nem remél, hanem a' jelent élvezi. Én is vártam szép magyar falukat, gazdasági épületeket, aklokat és mi mindenek fölött elsőhoni hangokat, — csalatkoztam. Kővárvidéket, valamint általában az egész magyarok földét, városokat kivéve, oláhság lakja, kinél a' gazdaság talán egész Európában kevés kivétellel a' legrosszabb lábon áll. Az oláh nép a' hajdani dák nemzet szakadéka. Meggyőzetvén a' Rómaiak által, országukból azért egészen ki nem költöztek, hanem később a' rómaiakkal egyesülvén, nyelvük azokéval keveredett össze. Egy német utazó ekkép szól róluk: „Az oláh buzgó, erősen tartja ünnepeit, egyebekben durva. Szenvedélyes a' muzsikában és tánczban, szeszélyben és viczben kiapadhatlan, de tehetségében gyakran kérkedő egész a' hazugságig. Marhatenyésztés egyedüli foglalatossága. A' művelődésbeni hátramaradását elősegíti azon közmegvetés, mellyben miden szomszédainál részesül.“ Ez utolsó, fájdalom! borzasztó igaz; és félni lehet, hogy az elkeseredett becsület feltöri régtől túrt zárait, mellyek alatt erkölcsi eszközök hijában önbecsérzése leszorítva vesztegel, 's boszut áll az ártatlan alkotmányon. — A' népet tekintve, inkább zömök mint nyulánk természetű, ép tagokkal 's eredetű szép arcvonalokkal. Párisnak az oláh nők között igen bajos választása lett volna, kinek adja az arany almát. Ezeknél már nem egyedül áll a' szépség pusztán és hatás nélkül, hanem hozzájárul a' kellem is, melly leginkább a'

nevetéskor tetszik. Különösen az éles barna szemek hosszú hatást gyakorolnak az utasban egyszeri látás után is. — Öltözetökben, mely még dák szellemü, vidékenként változnak, azonban az eredetitől egészen el nem távozva. Az oláh öltözek férfiaknál magos dácziai kucsma, térdig érő hamuszín guba a' hegyeieknél, fejér szür a' völgylakóknál. Csipőn aluli ing, melyet hosszú harisnyájuk (nadrág) fölibe magos, gyakran a' legényeknél ragyogó boglárokkal 's más ékességekkel diszes tűszűvel (derékszij) kötnek le; lábaikat török módra hegyes orru bocskor takarja. Az asszonyok itt is fényűzőbbek. Hajjipere 's öltözködésben különféle divatot követnek; a' nemzeti öltöny azonban hosszú inguj, mellynek karperecz 's válszegélyzetei különféle virágokkal kivarvák; elő és hátkötény, amaz fekete perkálból, ez vörös csikú szövetből, mely azonban csak felét teszi az egésznek, más felét rojtok képezik; *) vörös öv és gyöles turkoly (turbán). Nem hiánzik a' harisnya és férfi kalap, midőn szomszéd faluba vagy vásárra lovagolnak. A' szemérmes fáták hamis arany 's többire ólom pénzsört viselnek nyaklánczul; fejlőd kebelük bimbóit vékony bőing takarja 's hollótoll fényű hajaikba fülbevalónak virágszált, nem ritkán rozsát fűznek.

Az oláh roszt gazda; másnak pénzért, magának szükségből dolgozik. Határát törökbuzának szántja fel, mellyből egyedül él 's málé és mamaligának eszi, pálinkának issza; nője eddig ülve menve, benn és mezőn gyapjút fon, a' mikor rokkáját csipőjéhez köti. Gazdasági épületeket nélkülöz. Háza egy szobából és pítvarból áll, amannak falai szőrszövettel behúzóvák 's szent kép és cserép edénnyel rendezvék; emezéi puszták; — konyháját udvarán üti fel. Szelid erkölcs érzete nem dobog szívében nyomtatva attól, mit vakon hisz és követ. Évenként öt sátoros ünnepen megy templomba, a' midőn, még mint nálunk 's sok helyen, a' templom körül beszélgetve 's heverészve is elvégezi buzgóságát. Popájával (pap) egy rangu ruhába öltözködik, egyszerre megy kocsmába 's ha együtt vétkeztek, együtt fekszenek a' deresbe is; ki maga szegény levén magát kellőleg kiművelni, annál kevésbé képes népe kiművelésére. Szokásai különmeműek. A' férfi midőn gyászt hord, hajadon fővel jár. A' temetőkben magos vékony esővákát láthatni, tetejükben kettős kereszttel, mellyeken szalagok lengenek 's mind addig ott hagyatnak, míg a' szél szét nem hordja azokat. Ezek a' nőtelen fiatal halottak sirjaikba szuratnak.

Muzsikája, mint minden hegyei népnek, a' furulya, mulatsága főképp a' dobogós táncz, mely nem ritkán a' halálnak véres színhelye szokott lenni 's történik, hogy e' vétkes mulatságban az asszonyok is vesznek részt. Öreg kort ér, miért ó-szövetségi szakál a' férfiaknál igen gyakori. A' fiatalok kifejlése 's innen folyó párosulásuk csudálatos, 18 éves ifju nőül vesz 13 — 12 éves leánykát. Azonban a' fiatalság rózsái azért csak leányi arczon láthatók: a' mennyasszony, mint a' korán leszakasztott viola, bezárja fejlőd kehelyét, honnan kellemillatait ápolá, 's csak mint illatvesztett éri el azon kort, mellyre élete vérénél fogva számot tart. Családi, szomszédi 's

*) mellynek neve Katrineza;

társasági viszonyokban vadon semleges. Közös pásztort nem tart, hanem marháit gyermekei által őrizteti, kik a' mezőn csapatokba gyűlve, kölcsönös nyerseségre szoknak, míg iskolákban, mellyek itt rossz karban vagy éppen nincsenek, szelíd erkölcs, élettudomány és házi szükségekben okulnának. Az elmenőnek fáj szíve, midőn lát hajadont, ki kezével nem sokára oltárhoz lép, a' hegyek martjaiba csöpi gyermekekkel heverészni 's futkározni, kiknek hivatásuk még liba őrzés.

Ezen előzvények után lehetetlen, hogy egy oláh falu rajzával meg ne kísértsem türelmedet. Igen csekély tünemény bár, de széles utcájú, nagy udvaru 's rendbe épült népes magyar faluinktól igen sokban különbözik. Legelőször is zsindeytornyat pillantasz meg, olly hegyesen, hogy a' fő fokán lehetne keresztül huzni. Körötte a' hegyoldalokban 's árkokban egyes ház fedelek tűnedeznek elő, A' határt sövény keríti: falu végeken az utat kapuk zárják el, hogy a' marhák haza ne széledjenek. Szoros rend alatt van a' kapukat, ha kinyiták, bezárni. Erre azonban az utasnak ritkán van szüksége; mert alig hallik a' szekérszörgés, messziről versenyt fut a' sok gyermek, tárja a' kaput kétszeres erővel 's az elrobogó kerekeket sáska seregként lepi körül; Domnisór, de, de la miné (urfi, adja, adja nekem) szavakat kiabálva. Az idegen bámul, a' honi pedig krajczárt vet a' lesők közé, mire a' legneveltségesebb birkózás következik. Tágas kertek közt haladsz a' falu belsejébe, melly tulajdonképen nem létezik, mert a' házak szétszórva hevernek a' kertekben 's csak tört szalma fedeleik látszanak a' tengeri szárból olly teherre magasodni, hogy a' kazalnyi fedél mindenkor kétszer nagyobb a' ház falainál. — Gyümölcsösből tekint feléd a' borona (fa) templom is, görbe gerendákból összeillesztve úgy, hogy hasadékaiban a' verebek 's denevérek szabadon ki 's bejárjanak: czifrázott zsindeyzetének közelebb szélihez, mint középhez emelkedik ékbe futó tornya is, négy aprótól körül tánczolva olly szorosra, hogy harangoknak ne legyen képes helyet kölcsönözni, *) gazdagabb helyeken 's városokban kőtemplomok láthatók, mellyeknek tornyain a' domboruzatok fölött a' négy evangyélita mellképe foglal helyet. Az utakat körül sánczolt fedett ketős kereszték köszöntik, mellyekre az oláh bibliából különféle szent mondatok, reám nézve hieroglyphék, iratnak. Ezek között falut érve, ha meg-szomjuzál a' mezőségen, nézz körül a' házak ablakain: kőkorsókban csurgó víz vár reád, melly maga ugyan nem legjobb ízű, de egy tekintet a' fátára, ki kezébe nyújtá, feledtet minden izetlenséget.

Illy nép között vadon regényes völgyeken későn éjjel értünk Deésre, belső Szolnokmegye székvárosába — miről holnap. Az estét a' teli hold kormányozta, melly tiszta kékjéből 's Szamos tükréből kétszeresen világolt utunkra. Hidd el, a' pásztor suhanczok furulya dalai között, mihez a' mély partu Szamos moraja is vegyült, feledhetlenül mult el első erdélyi napom. Jó éjszakát.

*) mellyek nélkülözni szokotnak, hanem az úgy nevezett tókával (vas vagy falap, mellyen kalapálnak), hivatik össze a' falu népe.

III.

Szamos-Ujvár, nyárutó 28-kán 1844.

Deés magyar városka 6000 lakossal a' nagy és kis Szamos partján, mellyek itt ölelkeznek össze: nagyobb részint reformatusok, kiknek két templomuk 's gymnásiumuk vagyon. A' város nevezetesebb épületei egy zárda és a' megyeház. A' város keletről Rózsahalom tövében fekszik, ismeretes alkotása hegy, azt vélnéd, midőn a' két Szamos öelve mossa martjait, Gellérthegeye Budapesten. Sőt, a' mint a' rege mondja, nevét is hasonló gyászos történetről nyeré, t. i. egy Rózsa nevű leánytól, ki szeretni kényszerítetvén, tolakodó szeretőjétől e' hegyről a' folyam habjaiba taszított. Ezt bővebben még a' Regélő valamellyik számában olvastam: mit hozzá tenni akarok, az szinte a' regéhez tartozik. A' régi, igen régi vár romfalai még most is láthatók egy kápolna körül, melly köveiből rakatott. A' vár neve Deésvár vagy Óvár volt, ezt a' hét vezértől vevé, kik midőn megesküvének vérük kiöntésével, eskejükben felkiáltának: „Deus! deus!“ *) 's innen a' nyerendő hazába széledtek. Hogy őseink már akkor diákul beszéltek volna — a' rege dolga. — Orányira fekszenek ide a' gazdag dézsi sóaknák. Nem sokkal tovább esik innen Szamos-Ujvár, büne boszujától üzött Martinusi, csufnéven Fráter György (kitől a' jelenben is élő Fráter család veszi eredetét) egykori menedékhelye. A' 4000 lakosu város egyike a' jól rendezett városoknak, zsinorra mért széles utcáit egyenlő házak támasztják, mellyek a' négyszögű kövezetes piacon vesznek el. A' lakosság nagyobb részint 400 örmény családból áll, I. Apafy Mihály alatt költözködtek ide 1672. körül az elpusztult Armeniából, kik kereskedést üznek leginkább bőrrel és szarvas marhával. Czigány hangzatu nyelvüket elhagyják 's örömelebb magyarul beszélnek. (!) Nagyszerű szép templomuk a' piacon az erdélyi örménység főtemploma.

A' város éjszaki végén a' kis Szamos jobb partján van a' valódi vár. Távolabbról nem gyanittat erősséget, mintegy a' földből látszik kinőni magosra hánt sánczai közül. 16-dik század elején a' hires bálványosi vár, (melly nem messze fekszik ide) omladékiból tevő át Martinusi Szamos partjára, honnan „Szamos uj“ nevét örökölte. — A' mint a' kapun belépik a' szemlélő, melly fölött a' nem — és egyesült görög hitnek kápolnája van, balra az ugynevezett Rákóczy osztály marad el, jobbra jó a' püspöki (Martinusi) épület, mellyek az ujjabb időkben különféle más épületekkel toldattak. Martinusi, ugy látszik, igen számolt a' védelemre, mert osztályának nyugoti része, a' mint az a' csőlyukakon meglátszik, mindenütt három ölnyi széles. Az első udvarból a' püspöki osztály alatt boltozatos kapu vezet másik tágasabba, melly kapu felett talán épen azon kettes ablak párkányi merednek le, mellyekről Jósikánk regényében Rákóczy nézett le, midőn a' gyászos hölgyesereg végtiszteletet inneple harcban elhunyt férjeiknek, a' hódító boszujára. A' kapunál balra falépcsőzet vezet a' várnagy —

*) Miből később „Deés“ lett.

jelenleg galgói Rácz Péter ur lakába, ki igen emberséges magyar ember 's ha egykor hozzája talál nál botlani, halálra tart igaz magyar vendégszeretetével. Gyerünk ime a' nevezetes Fekete terembe, mellynek kettes ablakát imént a' kapu fölött szemléltük. A' várnagyi szálláson keresztül vezető ajtó be van rakva, kerüljük meg azért az épületet 's nyissunk be egy déli bástya felől. Szűk ajtón buvunk be egy négy öl hosszú 's másfél széles előterembe, hol az esedezők vagy bűnösök jelentek meg; ebből nyílik jobbra a' történet-dus Fekete terem szűk 's alacsony ajtaja. Színétől nem nyerheté nevét, mert falai meszettel fehérlenek, hanem a' gyászos dolgoktól, mellyek benne történtek. Ajtaja fölött köbe vésvé Martinusi címere látható: Kapaszkodó ló fölött repülő récze tojást tart szájában, ezeket pedig püspöki csalmája koronázza be. Ezzel szemközt egy faltól a' másízig emelkedik az egykori trón, jelenleg csirkeborítók pada, honnan a' tolyamadókat 's bűnösöket hallgaták ki az itt gyakran, kivált országgyűlések alatt lakó erdélyi fejedelmek 's zsarnokok.

A' vár egyéb épületeit tömlöczök foglalják el, mert, mit előbb kellett volna emlitenem, e' vár az erdélyi fejedelemség fenyítő háza. Ide csak olyan rabok adatnak, kik három évnél többre büntettek: jelenleg 365 rabnak ad helyet, kik az emberszerető várnagynak különös figyelmében részesülnek. Minden rabnak különös 's érdeméhez eléggé tiszta ágya van, kivéve a' külözjárt főbűnösöket; naponként hajlamukhoz mérve az e' czélra felállított mesterségi műhelyekben kényteleníttetnek dolgozni 's így a' reájok fordított költséget is némileg leróni. A' derék várnagy felügyel erkölcsi jobbulásokra is: fönt voltam a' protestans auditoriumban is, hol bizonyos órákban erkölcsi leczkében vesznek részt 's istentiszteletüket pontosan végézik. Kivánatos volna, hogy honunkban is minél több illy intézetet jegyezhetne fel a' messze földről hozzánk fáradt utazó. — Egy neme a' török rabnyügözésnek van még itt divatban. A' börtön közepéhez ugyan is hosszú láncz van levasalva, melly éjszakára bátorság okáért minden rabnak e' czélra készült békókapcsán keresztül huzatván, a' külső küszöbbe vert horogba akasztatik, hol már a' katona örökdi. Ez némelly megyékben nálunk is uralkodik.

Sötét tömlöczökön keresztül a' külözjárt főbűnösökhöz jutottunk. Egy érdekes barna arcú örményhölgy volt köztük, ki szerelemfáltésból urának kedvesét gyilkolá meg. Isten, ki fölötté állsz a' törvénynek is, oh ítélj — egész oka-e rettentő bűnének, hogy egyik szentségben tulzó örült lett! — Mire kiértünk, a' vár csengetyűje délebedre kondult meg; a' várnagy maga osztatá szét az ebédet mindenik rab tányérára, 's úgy látám, elégedve ment el mindenik hóna alatt czipójával. Az udvarnak éjszak felé eső épületének szegületén jobbra a' várkapolnától, kőből faragott Martinusi mellképe tünt szemembe, feje fölött üres kőlap volt látható. Ezen a' püspök csalmáját gyanitá egykor létezni Rácz ur, 's felásatván a' körhelyet, a' soká elveszettnek hitt csalmát szerencsésen megelé.

A' vár sáncaiban, mellyekbe hajdan Szamos bocsájtatott, izlés és művészetre vezető kert vonul, gazdag gyümölcsössel 's erdélyiesen magos

szőlőkkel, melyek közül gyönyörű dicsőkéek tűnnek ki; szobrokkal és oltárokkal, mik a' derék házi gazda mivalkotói szép tehetségére mutatnak. Mindezeket pedig neveli az elragadó tünemény, melyet éjszakra a' besztercei havasok szemlélete nyújt, némi ellentétben a' kevésbé érdekes domborozatokkal, melyek már itt szélesebbre nyujtván a' völgyek lapályát, falombozatok nélkül csupaszon vonulnak egész Kolozsvárig. — Nevezetes itt még az is, hogy néhány év előtt a' vár körül kut ásatván, hét ölnyi fenéken pálaföldben sósvíz forrásra akadtak, mely anyagból készült téglák olly erősek, hogy kövekkel vetekednek 's aczéllal érintve sűrű szikrákat hánynak.

De ime már hosszura is mentem, tűrő öcsém. Ah, szép hon ez és emlékgazdag! sokat, igen sokat kellene még beszélnem, de . . . . . Él boldogul.

IV.

Kolozsvár, őszelő 2-kán 1844.

Regényesen nézett le a' hold, midőn a' szalmás viskóju oláh külvároson keresztül a' történetdús Kolozsvár magyar vendégszeretetre zárt közép kapuján bedöcögénk. Csendes álomban merült a' hadban öszült város, aludtak minden állatok, nyugodott a' föld is, csak szívem, e' nyugtalan gyermek, merenge a' rohanó csatákon, a' lobogós vérszinű zászlókon 's más efféléken, mikről már a' jelen fia nem is álmodik. A' reggeli hajnal azonban szemembe süté balgatagságomat 's — örültem, hogy fölébredék. — Kolozsvár, Erdélynek fővárosa, melyre leginkább most kezd emelkedni, midőn nemzetiségről, nemzeti museumról 's kormányozás állandó helyéről kezd gondoskodni. Eddig Szebenbe, Maros-Vásárhelyt 's gyakran még csekélyebb jelentékű helyeken állítatott fel az ideiglenes Gubernium.

Bocsád meg, kedvesem, hogy ismét leírásnál kezdem; ismernünk kell előbb a' helyet, miről beszélünk: vajha ezt mindig tehetnők! Fekvése a' kis Szamos partján hegyek között terjed. Német nevét (Klausenburg) szoroshegyéről vagy helyesebben a' római Claudiopolistól vevé. Ó és újvárosra oszlik, mind kettő szegletes bástyáju falakkal vétetik körül. — Az újváros 15-dik századbóli falaival 's széles utczaival barátságosan int az utas felé, mit a' házak belseje annál nagyobb szeretettel viszonz. Legnépesebb az ugynevezet Közép utcza, 71 lábnyi széles, hasonnevű még ép kapunál kezdődván, 600 lábnyi után a' fényes obeliszknél végződik, mely a' főpiacon az itt mulató Ferencz 's Karolina császárnő emlékükre emeltetett. Kövezete nem vácz-utczai, járdai a' döntő falakból kivájt kőlapokkal pótoltnak. 500 lábnyi hosszú 's 360 széles piacza kitünő házakkal diszeskedik, melyek közül kitünik a' nagy erkelyű velencei stílusban épült Bánfy-ház — most kormányzói lak. Előtte áll a' régi német izlésű székegyház, mely 1414-ben Zsigmond király által sik lósbóli kiszabadulásának emlékére négyszög kövekből építettett. A' templom nagyszerű

tornya most huzatik. Még a' nyilvános könyvtáru 's nyomdájú akadémiai Lyceumról, a' kath. gymnásium és seminarium, reformatus és unitárius collegyum, országos kórház (Karolinum), a' jóltevő nőegyesületről (kórház), ó és új cassinóiról kellene szólanom: de bocsásd meg gyöngeségemnek, — lelkem a' régiségen függ, légy szíves a' történet dús ó-városba kísérni. Éjszak felé fekszik ez, 1178-ban a' régi Claudiopolis helyén német gyarmatosok által építetett, mit az alap-ásásoknál lelt római pénzek 's magok a' római művü falak is bizonyítanak. Szent e' föld, bár nem hozott Palestinából, föveget emeljen minden magyar! Nagy Mátyásunk születe itt. Hidd el, saját szülőhelyünket soha hőbb vágygyal nem kívántam látni, mint ezt; fájdalom, a' régi ház eltűnt a' föld színéről 's — nagy helyét most emlék jelöli? kérde: nem, nagy helyét most katonai kórház tölti be. Milly satyra a' hálátlan utó kortól! mintha e' király olly sok beteget hagyott volna hátra. 'S végre: bár mit beszéljenek a' tudósok születése felől, tettei és emléke hiven bizonyítják, hogy ő tetben és lélekben magyar, még pedig a' legelső magyar ember volt. — Átellenben e' házzal egy más épület létezik, hol Bocskay István született. A' bizonyítványok két kőtáblába, törve bár de megőriztettek 's most az említett ház kapufalába helyezték. A' feliratokból azon különösség világlik ki, hogy Bocskay pénteken születvén, minden balszerencséje, sőt halála is pénteken történt.

A' folyamom túl sziklatámogatta dombon terül el az ugynevezett Fellegvár, 1721-ben VI. Károly által építve a' régi római kastély helyén. Innen látni a' várost egész kiterjedésében és gyászában: mint dultnak naponként a' soha nem létezendő római művek. Ne rontsátok, békefiak, az egykor imádott falakat! a' magyarnak olly kevés ideje van magának pihenni; ne higyetek a' harczok álmának, argosi szemmel alszik a' hadisten 's nyugalma csak a' felküzdött béke ringatá el. A' vidék érdekes innen, nevezetessé teszik azon golyó alaku fővénykövek, melyek az országban házsarkokon és hidfőknél láthatók.

Ugy érzem, untatlak ez egyhangusággal, jövő levelemben szórakoztatóbb leszek. Épen most kezdődik az ide gyűlt magyar orvosok és természetvizsgálók ötödik nagy gyűlése, sietek az üdvös társulat körébe lelki tápot színi. Tudósíts kedvencz színészeimről 's más egyebekről, általában Pestről, melly kedves hazám fővárosa. Éljen békével.

(Folyt. követk.)

BÉKÁSY.

DOBZSE LÁSZLÓ.

Dobzse László, ő felsége
Magyarok királya
Nem hiába, hogy cseh volt, de
Hejh csehül is állá.

Parancsolni nem szeretett,
Nem is értett hozzá,
'S hogy ha értett vón is, szavát
Nem fogadt' az ország.

Üres volt a' feje néki,
Üresebb a' zsebje,
Egy keserves polturáért
Fenekig vajt benne.

Ruháján a' moly 's az idő
Megrágtá a' prémet,
Melly színű volt, nem lehetett
Tudni, csak úgy rémlett.

Parasztfolttal csapta pofon
Csizmáját a' varga,
Rozsdás volt a' sarkantyúja,
Ferde volt a' sarka.

Kamrájában az egerek
Semmi kárt sem tettek,
Mert biz ott a' legjobb szándék
Mellét sem tehettek.

Pinczéjében olyan bőven
Állott a' sok jó bor,
Hogy egy gyüszünyi sem telt a'
Legnagyobb hordóból.

Ha éhezni méltóztatott
 Király ő felsége,
 Egyik másik alattvaló
 Hitta meg ebédre.

De nem bánta ám meg, a' ki
 Meghívá ebédre,
 Ő felsége kegyelmesen
 Gróffá tette érte.

Szegény király, szegény király....
 De vigasztalódjál,
 Még szegényebb királyok is
 Lesznek, mint te voltál. —

Dobzse László ő felsége
 Magyarok királya
 Nem hiába, hogy cseh volt, de
 Hejh csehül is álla!

PETŐFI SÁNDOR.

AZ ÁRVA ÖNKÉNYTES DALA.

Losonc, Nyárhó 5. 1848.

Anyám, anyám a' harczi kürt rivalg már
 Kardom te kössed oldalomra fel —
 'S ha felkötötted áld meg őt és hőjét —
 Hadd vívjon a' vad ellen ezrivel. —
 De áld meg úgy ha rabláncz csörgeté meg
 Panasztalan és bátor jobbomat,
 Hogy akkor forduljon meg 's véres éle
 Oltsa ki bennem e' szót „Öntudat.“ —

Ne sírj anyám a' harcza távozonak
 Pályája szép rettenthetlen; — halál
 Vagy élet sugárz homlokára le
 Ő mindenütt örök babért talál.
 Ha a' hideg homlok kék vonásain
 Anyai könnyed 's csókod öntöd el
 E' gyógyirben megistenülve ébred
 A' bajnok, lelke szent sejtelmivel. —

Ne sohajts anyám, lesz idő reá!
 Ha sebes karral 's arczal jövök el
 A' sebekre hagyd meg sohajaid —
 Kiszíjják azok sebem mérgivel,

'S ha eljövök győzőn sebek nélkül
Lesz még idő akkor sohajts anyám
Örömkönny, csók, sohaj lesznek szent
Babérait a' véres harc után. —

Ölelj meg mostan, csókolj csak egyszer meg
Ha haza jöttem győztesen; reám
Hullasd csókjaid legédesebbikét
Tán megérdemlem akkor már anyám! —
Tedd fel fejemre csákómat; lebegjen
A' harcban téled szentelt emlékjel,
Ölő golyó söpörje le e' föről
Ha nem vívok társimmal lelkesen. —

Ezt kívánom! Álom e' vagy való
Hisz nincsen-nincsen nékem jó anyám —
Tízéve már, hogy elhagyott árvára
Süt a' napsugár fénye — én reám —
Harcban nincs ki kösse fel e' kardot
Nincs ki égő sebem bekötözze
Nincsen a' ki gyászos kórággyamon
Honért kisírt szemem megtörölje. —

Im van anyám, polgárok! harczfiak!
Édes anyám, — ki hitte — e' szép hon!
Keblem hevül fel szerelmed tüztől —
Nem alszik az ki, csak lehunyton —
Te vagy anyám érzem csókjaidat —
Csillagkönnyeid reám hullanak
A' harcban győzni, zászlókat előnkbe!
„Honért meghalni dicső öntudat!“

ÉRCZI ÖDÖN.

GRAEFENBERGBEN.

Junius 12. 1848.

Hús kutyáim csurgóinál
Ülök, merengve egyedül;
Reám sötétlő fenyvesek
Sötétlő képek árnya dül.

Magamban itt elgondolom:
Mi boldog a' kútfő, kinek
Keblét lángok nem égetik,
'S hulláma mint a' jég, hideg!

És engemet vad tűz emészt,
Melly lelken lángot vete;
'S ah, minden gyuladás után
Az égett tájék fekete!

Csak e' lángot oltsátok el
 Hideg forrás, hideg patak!
 Fagyasszátok meg keblemet . . . . .
 És koporsóig áldalak!

TOMPA.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

Bécs 1848. Öszelő 26. A' camarillát saját eredetiségében mutatom be. Szemtelenége annyira ment, hogy színlegessége foszlányait elvetve egészen meztelenül jelenik meg előttünk. Miután István nádor leköszönt, hallatlan vakmérősséggel Magyarország fölötti rendelkezhetőség-jogot arrogál magának, 's minthogy István lemondása még elfogadva nincs, Majláthot helyettes nádorrá, Lamberget fő hadi parancsnokká nevezi ki, egy isten kegyéböli király kegyelmes kéziratában, 's ez utóbbinak minden katonai erőt, a' cs. k. sereget 's nemzetőrséget rendelkezése alá adja. Legnevetségesebb azaz affixum, melly ezen rendelkezés törvényszerűségét a' polgárháboru megszüntetésével 's béke helyre állíthatásával akarja indokolni . . . . . holott épen ezen önkényes lépése által Magyarországot az eddiginél borzasztóbb ingerültség ráz-erejének teszi ki. E' ráz-erő véghatása nem fogja e' loyális uton megszabadítani a' magyart dynastiájától, ... a' jövőndő mutassa meg . . . . . 's az önfentartási ösztön, mellyet a' Schönbrunni camarilla akaratlanul bár, de csak ugyan fölbresztett. Majláth kinevezése nem egészen bizonyos, Istvánról azt beszélük, hogy elbizottságában a' dynastia nem is fogadta, de hogy Lamberg kí van nevezve, az tagadhatatlan igaz. 'S szeretném tudni, ki contrasignálta e' kinevezést? . . . szeretném tudni, hogy a' magyar nemzet alkotmányos élete ellen merhet-e contrasignálásban nyilatkozó támadással föllépni azon osztrák ministerium, mellynek császára a' magyar királylyal, ki ez alkotmányra esküt tett le, egy és ugyanazon személy-e? . . . . . 's hogy ha fölmer lépni, lehet e' olly gyáva az osztrák császár, hogy az ellene mint magyar király ellen felségsértést elkövetett országlárzatot büntetlenül hagyja? . . . . . 's ha büntetlenül hagyja, türheti-e a' magyar ezt a' potenciozott gyávaságot, mellynek szégyene az egész nemzetre háromlik? . . . . . 's megengedheti e' Hunnia büszke népe, hogy királya önállóságából Austriának bureaucratak rosz tanácsától vezetett szegény beteges császára csufot üzzön? . . . . . 's ha ezt nem türheti, nem engedheti, el van-e készülve azon léthatározó pereczre, hol a' Schönbrunnban fészkelő gazzsággal meg kell mérköznie? . . . . . hol nemcsak Józsikáknak, Jelasichnak, Dobbellhofnak; hanem a' dynastiának magának is fülébe kell dörögni az igazságot, 's az általunk kóstolt keserűséget készítőivel el kell nyeletnünk? . . . . . A' dynastia meggondolhatja, hogy a' nemzeti önértet föltüzélése sújtani fogja a' véikest . . . 's az igazság vaskarja koronát nem ismer. Lamberg kinevezése olly bűn, mit a' nemzetnek megbocsátni nem áll hatalmában, ha csak a' gyávaság szégyenbolyegét nem akarja önmagára sütni. Ezt magyar minister nem contrasignálhatta . . . . . osztrák ministeriumnak nem volt joga contrasignálni, ... 's így ellenjegyzés nélküli kézirat, mit törvényesnek a' nemzet nem ismer, mert ha elismerné, akkor önmaga írná alá alkotmányos életének halálos ítéletét. Ez törvénytelen fejedelmi kézirat, mit az osztrák császár betegségétől kicsikart a' reactió ármánya, 's mellynek lényegéről maga a' kiadó mit se tud, 's koronával játszás nélkül tudnia nem is szabad! E' kéziratnak egész politcái fontossága abban rejlik, hogy utat nyit azoknak, kik nyíltan nem léphettek reactió zászlaja alá, 's jogot ad az árulásnak fejedelemhezi hűség leple alatt szenytelenül fölléphetni. De mert e' jogadást tudjuk, kétszeresen kell vigyáznunk. Telekire

's párthiveire, hogy a' törvénytelen utra lépett fejedelem fensége mellett, pártot ne üssenek a' törvényes uton levő hazának fensége ellen.

Lamberg korlátlan hatalmu biztossá kinevezése előttem egy jelentőségű a' dictatúrával. 'S így Ferdinánd dictátorságot alapít, hogy szolgaságra alapítson békét, miután a' szabadság nyugalmát környezete tanácsára vagy megháborította, vagy a' háborítót merényében pártfogolta, vagy mind a' kettőt tette egyszersemind. Katonai dictátorsággal akarja biztosítani a' szolgaság uralmát a' porba tiprott népszabadság fölött. Ilyen békét a' nemzet becsület-érzete elfogadni tilt . . . . . 's ha cselszövők ármánya, árulók lelketlensége, keblünkön táplált kigyók marása győzni nem enged . . . . . inkább egyenkint hullunk el a' függetlenség zászlaja alatt. sem hogy szolgálásunkkal gyalázatos békét vásároljunk magunknak, 's e' békével magunk garantírozzuk a' fölibénk emelt katonai dictátor korlátlan rém-uraságát. A' nemzet-akarat vég elszántsága lételkérdése lesz a' magyarnak, de akár élet akár halál a' felelet, mind a' kettő dicsőséges leend . . . . . az első, a' nemzeterő hatályos nyilatkozata, a' második, mit hinni jobb végzetem tilt az elárult lelkesedésnek kijátszott fényes tettei örökítendik, mert e' temetkezés fölött Vörösmartyként egy nemzet vérben áll!!

Katonai dictátort nem türhet a' magyar, nem engedheti meg, hogy Ferdinánddal I-ső Leopold szerepét játszassák el, Caraffákat, Ampringeneket többé nem szenvedhet hazájában. Az országgyűlést fejedelmének illoyalitása sem bírhatta rá, hogy dictatort nevezzen a' koronás fő tettét vezető hatalom ellen. . . . 's most a' fejedelem dictátort nevez a' nemzet loyalitása ellen, 's kényszeríti azt olly térre lépni, hová az önfentartás parancs szava hívja. Valóban példa nélküli a' világtörténetben, hogy a' korona önmaga elleni küzdelemre provocálta volna a' népet. Most nálunk megtörtént. A' királyi tekintély le van alázva . . . mert az osztrák császár akaratának hódolni kénytelen. Azon történetesség, melly egy személy fején több koronát összehozott, megfősztotta a' magyar thronát azon méltóságtól, mellyet 300 év előtt tisztelt egész Európa. E' méltóságot vissza kell szereznünk. Hogy jogi téren vissza szerezhessük, csak erőyes föllépés kívántatik. Az eszközöket maga a' dynastia adja kezünkbe. Nem kell használatlanul hagyni. Meg kell mutatni, hogy érezzük három hosszú század terhét, de érezzük azt is, hogy van erőnk tőle megszabadulni, vagy vele együtt sirba bukni. Vele együtt! . . . . . ezt jól megjegyezhetik azok, kik hivatva vannak a' dynastia körül sugó szerepet játszani. Érezni kell a' magyarnak, hogy a' fejedelem gyengesége olly talapzat, mellyen a' zsarnokság hatalma van megtestesülve. Érezni kell mondom, 's meg kell tőle szabadulnia, mert fölötte ellenséges hatalom áll, 's a' Sontagsblättern Kossuthot átkáért keresztyéntelenséggel vádoló Dux Kristusa se kívánhatja, hogy a' magyar öngyilkolással hagyja meg ellenségeit. Le a' talapzattal, 's bukni fog az ármány, hogy romján a' magyar függetlenség viruljon föl. Ha a' camarilla dictátorságot állíthat, mért ne a' nép is? . . . . . kin amaz a' népjog tiprására, ez pedig védtetére használandja föl a' korlátlan hatalmat.

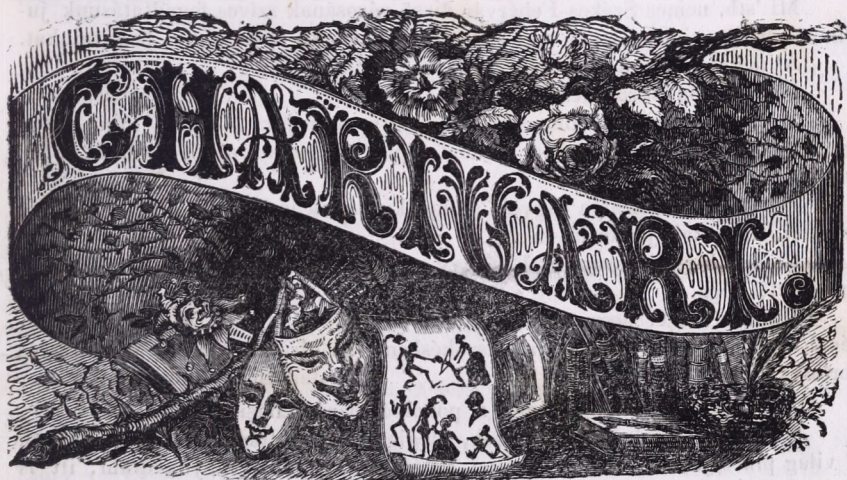
Ugyanezen kézirát Magyarországba rendeli a' Morvaországban tanyázott katonaságot, hogy a' béke annál inkább kivihető legyen. Hát Morvaországból kell katonát hozni, hogy, béke" név alatt meggyilkolják a' magyar függetlenséget? . . . . . Gyönyörű béke, mellynek palástja alatt a' király esküszegését akarják jogossá tenni! Hiu törekvés, jogtalan marad az a' világ történet ítélszéke előtt. — Béke-csinálás ürügye alatt katonasággal támadják meg Magyarország szabadságát, Hurbánt osztrák önkéntesekkel, Jelasichot pártütő gránzerekkel elküldik a' békét megháborítani, 's mikor ez megtörtént közbe lépést színlelve nyíltan soutenirozzák a' zendülőket, hogy békét szerzhessenek, 's kirabolhassák érte a' szabadság szentek szentjét! Ez ollyan politica, mit a' mai korban csak a' mindent risicóra tevő fejedelmi systémától várhatni. Katonadic-

tátort neveznek, katonákat küldenek ellenünk, 's így nyílt hadat izennek „bécecsinálás“ czím alatt!!!

'S Bécs? . . . . . maga elé bámul, 's csudálkozva kérdi: mi ez? . . . . . de tisztába jönni nem képes. Csekélyebb belátása van, hogysem magát orientálhatná, 's közös ellenünk a' reactió ellen csatasikra lépne. A' tegnap előtt estve munkások által Kudlinak 's baloldali követeknek rendezett fáklyás menetkor tartottak a' baloldal tagjai forradalmi anyagot rejtő beszédet . . . . . de a' szabadabb rész föllépni fél, mert érzi, hogy Bécs többségét a' 20000 főnyi katonaságtól félelem schackban tartja. Az aasztriai faluk lakói jól érznek irányunkban, 's alig lehet őket tartoztatni, hogy a' főlsszabadíttatásukat először indítványozott magyaroknak segédül ne menjenek. A' lengyel 's sléziai katonák nagy része is szabadelvű . . . . . 's az absolutisticus harczban rájuk számolni nem lehet. Az itt levő olaszok pedig plane republicánusok.

PAP GÁBOR.

H i v a t a l o s r o v a t .

*** Jellaacsics közlönye.

Mi báró Jellaacsics, aufunddaxon hadsereg nagyvezére, ezennel több rendbeli ünnepélyes tiltakozásokat vagyunk kénytelenek közrebocsátani.

1-ször is protestálunk a' huszárok ellen, kikről mi nekünk az mondatott: hogy majd csak a' kardlapjával fognak verekedni, 's kik szépséges kirazirjaink ellenében elég illetlenül viselték magukat, számtalanokat közülök fej nélkül eresztvén vissza.

2-szor protestálunk a' magyar tüzerek ellen, kikről az mondatott nekünk: hogy majd a' fejünk fölött fognak ellövöldözni, 's kik elég pogányok voltak az ágyúkat arra felé tartani a' merre az emberek állanak, ágyúgolyóik pediglen egyáltalában nem ismerik az illedelem semmi szabályait, melyekhez az ember magát tartani köteles, mikor idegen emberek közé megy.

3-szor protestálunk az önkénytesek ellen, kikről azt hittük: hogy majd elszaladnak, aztán ördögöt szaladtak, még nekik állt felebb, 's a' mi halhatlan lovagiatlanság a' világhistoriában; puskatussal verték agybafoé seregeinket; embereink vörös sipka helyett vörös fejekkel jöttek haza. Máskor kikerjük: hogy a' ki puskatussal akar verekedni, legalább mondja meg azt előre. Akkor nem fogunk oda menni.

4-szer tiltakozunk a' körül fekvő népek ellen: kik eleség hordó csapat-jainkat elfogják 's az eleséget megeszik, katonáinkat pedig sánczot ásni küldik. Inkább egyik meg a' katonáinkat, csak az eleséget ereszték tovább. Annyit már tudhatnának a' physicából: hogy levegőből mi sem élhetünk.

Datum a' futásközben

báró Jellasics iá.

Mi 'stb. Vitéz vasas németeinknek ezennel meghagyjuk hogy mellvasai-
kat, ha csatába mennek, ezentul a' hátukra kössék fel.

Datum egy moesár közepén

báró Jelesszaladó iá.

A' minisiterelnök jó reménységben van báró Jellasicstól — — hova ha-
marább jó hirt kaphatni.

Miután a' fenséges báró megígérte: hogy ő majd fog csinálni csá-
s z á r t, e' célra a' minisiterelnök közremunkálását ezennel felajánlja.

Aifoz herczegnő nevében Csibéné asszony státustitkár.

Mi 'stb. hívünket gr. Zichy Ödönt azon méltatlanságokért, mikkel a' ma-
gyarok által illetett, jutalomképen kinevezzük Fehérmege főispánjának.

Igy jutalmazza a' Pannónia király azokat, kik hozzá szítanak.

Kelt oct. 30-án reggeli 9 $\frac{1}{2}$ órákor

báró Jellassicccz iá.

Mi 'stb. nemes Székes-Fehérvár dicső városának szíves fogadtatásunk ju-
talmául ott hagyjuk emlékebe négy száz betegünket, és ugyanannyi halottainkat.
A' tartandó requiem költségeit fizeti az ország.

Költ tüskőnbokron keresztül

báró Jelasicz iá.

Mi 'stb. azoknak felvilágosítására, kik nem bírják felfogni, mint szök-
hettem én el fegyverszünet alatt minden népjog és hadiszerződés daczára, ekké-
pen igazolom magamat:

En Pannónia királya vagyok 's mint királynak jogom van csalni, lopni és
hazudni, ha nekem jónak látszik.

Legujabb rend szerint ezekhez egy negyedik privilegium is járul. Ez az
elszökhetés joga.

Világos tehát: hogy mint magam is király 's a' Habsburgi házzal némi-
némü sógorságban is vagyok, az elszökésben csak királyi jogaimat vettem gya-
korlatba.

Báró Jellasicz, candidatus király.

* * Gróf Zichy Ödön levele a' pokolból báró Jellasiczhoz.

Felséges uram! Fölfelé huzztak, mégis lefelé jutottam 's most itt vagyok
a' világ pinczéjében. Miután odafenn szüntelen hivatalra vágyakodtam, itt is
csakugyan megtettek kályhafütőnek. Tehát most kályhafütő vagyok.

Egy ördög utazik most innen, stáfétát visz Aifoz herczegasszonynak, attól
küldöm ezt a' levelet.

Csak arra az egyre kérem felségedet: hogy ha lejön ide, hozzon magá-
val egy tuczt kártyát, mert az ember veszettül megunja magát az örökké va-
lóságban.

Nekem itt igen jó dolgom van, mikor a' lelkem ide érkezett, ördögnek
nézték, olyan fekete volt. Felségedé alkamasint sárga lesz a' sok félelemtől,
mire ide jut, 's így épen képviselhetjük ide lenn is a' schwarzgelb pártot.

Tisztelem a' bátyámat, a' püspököt, ohajtom látni minél előbb.

Köszöntetem Somsicsot is, ki felségedet egykor megtraktálta, ide lenn
majd vissza adjuk neki a' traktát.

Teleki Ádámot is hozza el felséged magával, legalább lesz majd kin ne-
vetnünk világ végezetéig.

Tisztelem a' Győrieket és Fehérváriakat, várunk rájuk ide lenn erősen.
Ellenben a' Komáromiak közül aligha látandunk valakit, azok mind becsületes
emberek, és a' mennyországba jutnak. Kár volt őket felségednek felgyujtatni.
Azt a' tüzet mind mi alánk rakják ide lenn, a' mit folséged oda fenn csinál.

Egyébiránt mi meg itt sem vagyunk bátorságban és elrejtve. Hire van 's
maguk az ördögök is erősen félnek tőle, hogy Kossuth olly erőt szed össze,

melylyel a' poklot is széllyelkergeti. Hová leszünk mi szegény ördögök, ha innen is kivernek? Istenem, istenem, hát az ember még a' pokolban sem maradhat nyugton a' becsületes emberektől!

A' minélelőbbi viszontlátás reményében maradok Felségednek

k ö t e l e s szolgálja
gróf Zichy Ödön.

** István exnádor zsebre tette a' niedertraechtiger Lumpot 's most séta utazásokat tesz, ad normam il a' berek, nád a' kert.

Szegény jó ur, mennyi fáradságába került, míg — a' bajuszát megnövesztette!

Különbség közte és az apja közt ez:

Apjának sokszor módjában lett volna a' magyar nemzetet elárulni, de azt nem tette, neki pedig egyszer lett volna módjában a' magyar nemzetet megszabadítani, ő meg ezt nem tette.

Azt mindnyájan tudjuk: hogy az öreg nádort addig nem eresztette be szent Péter a' mennyországba, míg vezeklésül holta után a' német színházat fel nem gyújtotta.

Vajjon minő penitencia vár fiára oda fen, vagy oda len?

** Több alföldi népes helységekből, midőn a' pap imádságában a' királyi családot is előhozta, az egész népség elkezdett zugolódni 's oda akarta hagyni a' templomot.

Azt mondják: hogy „ha egyszer király, hát legyen király! ne hagyja magát órájánál fogva huzcolni.“

** Csata képek.

— Seregünk, mely Jelasicsot üzi 36000 rendes honvéd és szabad csapattól áll.

— Hét huszár neki vágat egy proviant szállítmánynak, melyet tizenhat nehéz vasas német 's száz kaszás fedez.

Öt perc múlva mind a' tizenhat vasas le van aprítva, a' kaszások térdén állva kérnek irgalmat.

Egy Foltinyi nevű huszár maga hetet vágott le 's három sebet kapott a' fejére.

— Tüzereink meglátják: hogy a' hegyekről hemzseg alá az ellenség, oda lönek vagy ötször, golyóik söprik a' hullámzó tömeget. Ekkor azt mondja Makk, a' vezérük, tiz pengő jutalom annak, ki az ellenség őrnagyát lelövi lováról.

A' másik perczben az őrnagy halva feküdt.

— Egy ló elszabadul az ellen táborából, két német lovas utána nyargal. Egy magyar golyó utánuk repül, 's mind a' két lovast derékban szakítja ketté.

— Eddigélé két ezer katonája van elfogva annak a' szemtelen gazembernek, kit a' király kedves bánjának nevez, jó lesznek sánczot ásni, szolgálják meg a' mit megessznek.

** Még élünk, 's ha Isten úgy akarja néhány nap múlva elmondhatjuk: hogy „és uralkodunk.“

És uralkodni fogsz örökké szegény magadra hagyott magyar nép.

Mert a' végveszély perceiben egy akarattal keltél fel önhazád védelmére 's megmutattad: hogy minő erő lakozik egy kiegészített hitt vulcánnak szívében!

Kossuth szavai, mint a' talizmán rázták föl a' nemzetet álmából, a' nép nemzete messiásának nevezte őt mindenütt, az isten lelke szólt beszéde lángoló, lélekteremtő hangjaiban 's most hatvanezer erőteljes férfi áll a' Duna partján, utósó csepvéréig védendő e' haza életét.

'S ti, kik már husztátok a' halál csengetyüt nézzétek meg őket és számoljátok fel hány élet kell cserébe minden csepp vérért, mely e' lelkes nép kebléből kihull.

Egy egy Kinizsi mindegyik külön, együtt az Isten öldöklő viharja, tele mennykövekkel, miknek csapását isten keze igazgatja.

Jaj azoknak, jaj azoknak, kik a' magyar ellen kardot huztak, hogy őt álmában meggyilkolják, a' nép, az isten jobb keze torkon ragadta őket, 's ha kiereszti kezéből az csak azért leend: hogy a' sirba dobja.

Győzni fogunk, a' nép mindenható, és a' nép velünk van.

Két vármegye népe áll még addig fegyverben 's e' két megye népe meg fogja tisztítani az egész országot minden ellenétől,

'S hátha mind az egész talpon fog állani? Hah, elbámuland bele a' világ és hirdetni fogja: hogy az Isten csodákat cselekszik.

Minden ötödik lélek egy hős, vált a' népfelkeléshez öt millió magyar közül egy millió! Mind bajnok, mind Isten felkent vitéze.

Reszkessetek nyomoruak.

E' coloss egy lábával eltiporja ál-hatalmatokat, elsőpör benneteket a' föld színéről, mint a' zivatar a' száraz falevelet.

Naponkint ezekkel szaporodik seregünk. Kossuth mindenütt jelen, lelke mindenütt átszáll a' népbe, melyben örökké fog élni.

Isten áldjon meg benneteket polgártársnőim, mondjátok meg: ha még férfit találtok magatok körül: hogy becületes ember most hazáját tartozik védeni, 's hol két karunkra van szükség, ott mindenki egy ember.

A' viszontlátásig. Találkozni fogunk, úgy hiszek Istenemben, győzünk és boldogok leszünk, ki elhull közülünk, boldog lesz a' föld alatt, boldog a' mennyországban, mert érezni fogja még ott is: hogy kiomlott vére után szabad lett Magyarország.

Ugy légyen amen!

* * * A' táborélet különösen mulatságos.

Az a' vidám zaj, a' futó ellenség tekintete, a' buzdító harczene, az örállások az isten szabad ege alatt, éjelenként a' meleg őrüz mellett vidám csoportozások, azon bátor öntudat, mely a' férfiaság érzetéből gerjed, 's mely erőt ad: ha a' zivatar zápora hull; bátorságot ad: ha az ellenség golyózápóra hull, a' szem szikrázik, a' kebel földobog, a' dob megperdül, a' kardok kiröpülnek hüvelyekből, a' lélek kettőnek érezi magát, az ember kéjt érez, melyet csak a' harcz istene oszthat.

Oh fölséges, fölséges!

* * * A' hires alföldi szegény-legény-vezér Rózsa Sándor száz ötven szegény legénnyel megindult: felfogadva: hogy addig meg nem nyugszik, míg az ellenség vezéreit, vagy élve, vagy halva, meg nem keríti.

A' kik tudják: hogy e' vakmerő férfi milly kalandokon ment keresztül, kik csapatját látták, mely a' félelmet semmi név alatt nem ismeri, bizonyára nem fognak hosszú időt szánni az ellen főnökeinek.

* * * K-en a' nemzetörök aláírási ívet nyitottak maguk közt: hogy ki mennyi horvát fejet tartozzék haza hozni a' csatából.

Csak egy házat akarnak belőle építeni.

* * * Hát megakar a' horvát osztózni a' földeinken?

Deiszen majd osztunk neki földet, két lépést mérve egynek-egynek; a' mit aztán senki el sem veszzen tőle, benne lakhatik az ítélet napjáig.

* * * Mikor az áruló Zichyt felakasztották, egy kun nemzetőr látta: hogy szép új kötélre akarják akasztani.

Hohó! ugymond, nagyon szép kötél volna ez ilyen embernek, jobb lesz ez az én lovamra kötőféknek, az már ugy is piszkos, cseréljük el vele.

'S arra akasztották fel.

ESSENTIÁJA

a' legujabb német dramaturgiának.

A' király és népe,

vagy

a' minister és a' király,

vagy

király és minister,

vagy

király és minister; nép és policzaispiczli,

vagy

a' jésuita és a' diplomaticai quodlibet.

Dráma.

(Folytatás.)

III-dik Felvonás.

1-ső Jelenet.

A' Premier leánya és Oppositio-Kolompos két egymás átellenben lévő ajtókon jönnek be, meglátván egymást, kiterjesztett karokkal állanak meg.)

Premier leánya. Oh!! (Kifakadó örömmel.)

Opposit. kolompos. Ah!!!)

Premier leánya. (Búsan.) De atyám?!

Oppos. kolomp. (Bőszén.) Hah!!

Premier leánya. (Sirva.) Ach!!

(Megfordulnak, 's sirva mennek a' hogy jöttek.) *)

2-dik Jelenet.

Premier, (hirtelen előterem)

(bőszén). „Hah!“ „Hah!“ azt meri mondani, hogy : „Hah“ majd torkodba fojtom azt a' „Hah“-t.

Bürgermeister. (előterem) Uram, szívem azt sugja, hogy el kell valakit fognunk.

Premier. Igen. Azt a' jó urat, ki itt imént kiment.

Bürgermeister. Parancsára. (Elmegy.)

3-dik Jelenet.

Premier leánya, (apjától eltanulván a' hallgatódzást, berohan).

Öt betömlőczőzni, iszonyú! (Az ablakhoz rohan 's lekiált.) Ne hagyjátok! Ő szabadságtokért küzd.

Premier. Micsoda? leányom?!

Premier leánya. Ne hagyjátok! Ő szabadságtokért küzd.

Rendőr. (Berohan.) A' nép megállította a' kocsit, a' fogoly azt mondá az öt felszabadítani akaró népnek, hogy a' király parancsára fogatott el, annak pedig nem szabad ellenszegülni.

Prem. leánya. Oh, nagy lélek! méltó vagy hozzám!!

*) Ezen jelenetre figyelmeztetni bátorkodok a' t. olvasót, nem azért, mert a' természetet olly hiven festő egyszerűsége páratlan, hanem mivel kútije, anyaforrása mai — — szabadságunknak. A' mint későbbben látni fogjuk.

(Most jön a' java!!)

Az ablakokon kövek röpülnek be, a' nép macskazenét indít, a' karzatnak kimondhatlan örömére. A' macskazene felségesen sikerül, oly annyira, hogy megszűnvn, a' hallgató nép, a' szerepelő népet felkéri hogy: Forra! újra!! A' német szerepelő nép, a' magyar hallgató népnek kedvére újra megindítja a' macskazenét.)

Premier. (Öklével fenyegeti a' leányát). —

Prem. leánya, (szinte a' magyar nép kedvére, énekel):

„Nem vagyok én oka semminek

Semminek

Édes apám oka mindennek

Mindennek;

Mért nem adott minket olyan, — olyan —

Ollyannak,

Kit szerettünk volna magunknak!“

(Szünni nem akaró tapsvihár közt

v á l t o z i k

a' színhely.)

4-dik Jelenet.

(Király tereme.)

Király. (Parancsol.) A' Premier jöjön el.

Premier. Parancsol, felséged?

Király. (Az ablakhoz megy és hallgatódzik).

Jesuita. (Titkon a' Premierhez.) Persze, parancsol, de minekünk engedelmesskednek.

Premier. Imádkozz, Jesuita, még pedig sokat, mert csehül vagyunk.

Jesuita. Az nem használ, uram, kormányunk csak akkor nyer, ha a' nép imádkozik sokat.

Király. (Visszajő.) Mi zajt hallok, mein lieber Fürst?

Premier. Menydörög, uram király.

Király. (Elbámul.) Menydörög? hiszen az ég oly tiszta.

Jesuita. Felséges uram! Hisz azért menydöröghet, mert a' menynek ura (összekulcsolja kezét) mindenható!!

5-dik Jelenet.

O p p o s i t i o (berohan).

Oppos. Menydörög, uram király! igen! Az ég szól; az ég szól a' nép szavában. A' nép felkelt!! 'S a' mi neked menydörgésnek tetszik, az a' nép óriás-testének ropogása, a' mint nyújtódzik sok százados álmaiból.

Király. Felkelt?! Hát mi kell még az én kedves népemnek?

Oppos. A' mi neki még kell, arról majd máskor, most csak attól szabadítsa meg felséged a' mi már meg van neki.

Király. Hát mi az, mi meg van népemnek, és a' mivel birni nem akar.

Oppos. Egyelőre csak ezen gyönyörű ministert, egész kormányrendszerével együtt nem akarja.

Király. Szívesen!! (A' ministerhez) takarodjék ön ki országomból, még pedig egész rendszerével együtt.

Jesuita. (Titkon.) Menjen ön nyugton, minister! itt maradok én. —

Oppos. (Meghallotta.) Nem, nem! Varju uram is elmegy, mert az ex-minister ur kormányrendszeréhez tartozik.

Jesuita. (Fejét vakarja.) J—jaj!!

(Jesuita 's minister elmennek).

Király. De édes kedves Oppositíóm, mit akart azzal az „egyelőre“ szóval mondani, kit akar a' nép még elugratni!

Oppositio. (Meghajtvá magát.) Arra az idő felelend.

Nép. (Kün.) Vivát! Éljen!

(A' kárpit legördül).

E p i l o g

fellép.

Miau! Miau!! Miau!!! Miau!!!!

Olvasó. Mi lelte önt? kicsoda ön?

Epilog. A' Kritika. Miau! Miau!

(A' kárpit legördülne ha már le nem gödült volna).

L. MÓR.

EGY TÁBLABIRÓ MINT NEMZETŐR *)

és politicus, megjön a' rácz háboruból.

Helyet! helyet! kiabált Bunkoczy táblabíró épen akkor érkezvén meg a' n.-becskereki határról, 's egy 12 fontos álgúgolyót nagy pathossal, hogy úgy mondjam nemesi büszkeséggel emelt le kocsijáról. A' környezők és neje az ég felé nyujtozván ijedtökben, ámulták és bámulták az ezelőtt anyámasszony — most már edzett — katonát. Elhelyezé végre a' golyót amaz kamarába, melyből imez felesége egyszer a' feje tetejére perzselt; és elzárta a' golyót, és megemlékezett mindszentek napjára, és elátkozta a' kocz és szösz lángokat morgadalmos dörgedezéseinek ropogadalmazásai között, el az Éva nemzedéket is! és szólt: Asszony! nézz szemem közé, és mond mit látsz ott?

No Zvá falische Augen sig ich.

Perse perse nem értesz a' dologhoz; de jer csak közelebb, és nézd (bal szeme alatt egy kék kis foltocskát mutatván) e' sebet, melyet az eltettem álgú golyó vájtide.

A' haza nem sokat megvesz a' pecsület, ha te crepores is csinálók vóna — szólt a' mindég fanyar kedélyű nő.

Nemond azt Vábikám, ha tud . . . . .

Theins asszony khérem — kiált be egy zsidó — hogy agya a' japju, mondja meg az utosó árát?

Nyolczvanöt forint.

Vai! Die ganze Welt is só vedórben, und isama kha Grassen mer werth; die groise Herrn thi lernen uns an Mores. Thetszik 60 forint és fihl arany?

Nem adom úgy.

Juh egissiget khifánok — mondá Éliás komoly hangnyomattal — Vai! thous werden slime Zeiten sein. — füzé tovább gondolatit a' zsidó — Csak asszont ne láthnék.

Alig távozott midőn az ajtó ismét nyílnak indult, 's egy a' lemergi académiából megugrott, 's szerencsétlen indulatinak versekbe való foglalásától másfél ölessé potenezírozott borzas minéműség tolta be fejét az ajtó teteje felett.

A' táblabíró, ki bizonyosnak hitte, hogy az ajtón nem más mint üdvözlő bruderkája az öreg Fábján (falu kovácsa) jövend, sarkon fordult, 's a' jövény nyakába csempezkedvén jóízűen körül csokolgatá a' nem legtisztábban megmosdott Scrandiákat, ki is e' jelenet nagyszerűségétől áthatva subtilisan vigyorgott azon pillanatig, melyben a' táblabíró tévedéséből kiábrándulva, úgy

*) Folytatása azon czikkecskének, mely az Életképek 1848. második fél évi folyamának 8-ik számában megjelent.

nyakon felejté jövevény polgártársát, mennyi épen elég volt arra, hogy Pilátust vacsorán érje, és hetednapra is arról cántáljon a' Purgatoriumban.

Ez is elmúlt. Most már a' valóságos Fábján brúderka lépett be.

Servus humillimus Bunkoczy barátom! Hallotad-e az újságot kikiáltották a' ....

A' Kosutot királynak úgy-e? Egyébiránt Pest kiáltotta ki, arra csak azt mondom: Ugocsa non koronat.

Nem bizart bruderkám, hanem a' Respublicát!

Na ugyan az, csak hogy más alakban. Természetesen azon éretlen fickók tevék, kik a' táblabírókat nem tudják méltányolni göröngyös pályáján. Én részemről hízélgés nélkül mondván, egy táblabíróban a' tekintélyt a' humánitást megtestetülve látom, 's ki ezt nem így látja merő vak, — tevé hozzá hősünk, nem épen naiv kifejezéssel. — Ha Jellachich győz, úgy még remélek. — Ha a' Kossutisták győznek, úgy elmegyek Oroszthonba lakni, hol jobb rendszer, 's keményebb fegyelem uralg a' jobbágyokra nézve. Végül ha mi mágnások (à la Petricsevich Horváth Lazi) vagy akarom mondani mi táblabírák, és a' mágnások győzünk, — a' mi valószínű — akkor-akkor örvendj Fábikám, mert táblabírónak assentáltatlak minden Sógoraiddal együtt.

Reményid ugyan csak vérmesek, mellyek teljesültét adja az isten, de én nem kívánom — válaszolt a' kovács;

Még ez is ellenem van, kit legjobb barátomnak véltem?! — szólt Bunkoczy a' nemzetör — kardját emelvén mondá: Megmutassam-e füleiden milly csunya dolog a' háború?

Soh' se mutogasd azt — csitítá ellenfele, 's a' déli harangszóra haza kotródott.

Ebéd után gyengéd mosolylyal közeledék táblabíró uram nejéhez, 's miután szokott kézsokját végzé, imigy szólt: De az már még is szörnyűség, hogy az ember ezentül a' jobbágyot meg se vágathatja (megemlitendő, miszerint ebben a' teins úrnak néha napján nagy passiója telt). — Hiszen szép szép a' szabadság, de csak ideában.

És még ki tudja mennyit össze nem beszélt volna a' táblabíró, ha egy gutatús nem oldozandja fel földi henyéléseinek menyei rabbilincseiből.

Nekem egy bajszos tajtpipát hagytott végrendeletében, olly feltétel mellett, hogy többi a' táblabírák nyugalmát ne háborítsam tollam hegyének 's elmém kerkeinek viczkádozásaival. Nem tudom elfogadjam-e illy feltétel alatt a' pipát? —

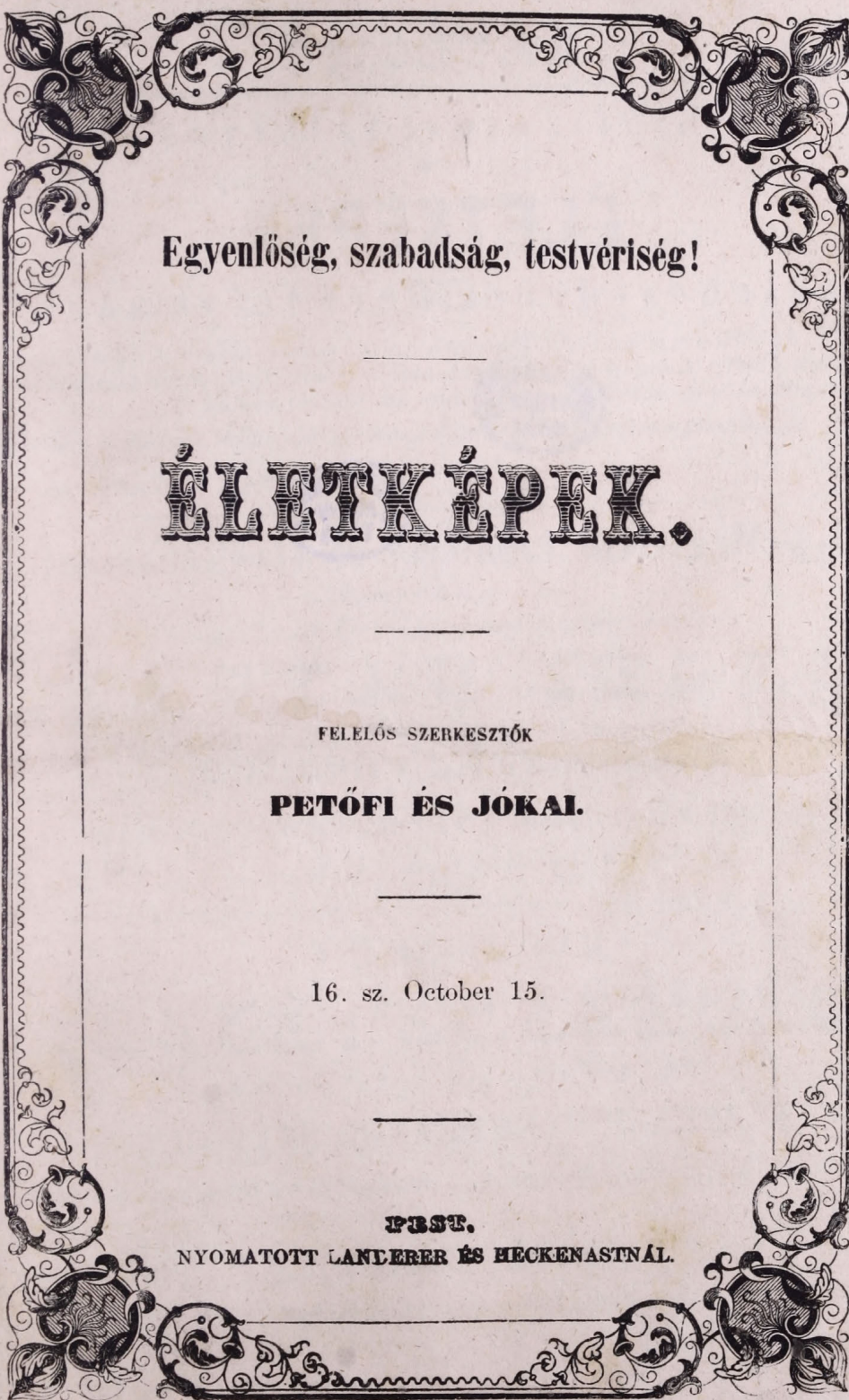
TASSI EDE.

N y i l a t k o z a t. Értésemre esvén: miszerint Pesten és helyben azon álhir terjedt el mintha én fölirtam volna: hogy Kolozsvár bevéve van 's a' reactio kezére dolgozik. Nyilvánitom: hogy én soha senkinek sem irtam többet mint mennyi hirlapilag is közölve van; azon hozzátétellel: hogy vagyunk elegen Kolozsvárt kik hazánk szabadságáért vérünket ontani nem irtozunk. Különben azon körülmény: hogy én közelebből mindig itt helyt valék azt hiszem e' hirt eléggé megezáfolja; 's e' nyilatkozatot is csak annyiban tartom szükségesnek, mennyiben radical becsületem kívánja.

Kolozsvárt, sept. 27. 1848.

SZILÁGYI SÁNDOR.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

16. sz. October 15.

PBST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Égyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLELMISZEREK.

PETŐFI ÉS JÓKAI.

18. sz. Öldvény 13.

1853.

NYOMATOTT LANTEREN ÉS HECKENASTHAL.

Előfizetési felhívás

ÉLETKÉPEK

October-decemberi folyamára.

Az előfizetés előfizetési Budapestre 3 16. postán küldve 4 forinttal pen-
gőben Poston Landerer és Heckenastal a Posti Hírlap kiadó hivatalában
(szabadzság-utca 583-11. sz. postahivatalnál)
7. július-1. szeptember-1. napjáig szívesen befizetéseket fogadunk szolgálat
Az Életpépek szerkesztőség.

Mégjelent Landerer és Heckenastal

(Poston, szabadzság-utca 583-11. sz.)

és általuk minden könyvtáros és könyvtárosoknál kapható.

MÉRTÉK

gazdasági kalendárium.

7. nap használatánál 1849-ik közönséges évre.

Az Életpépek híve 8 k. 16. p.

MAGYAR-ZEMET

BESZÉLGETÉS

mint címűt és nyelvbeli gyakorlatok

A. XSENGE GYERMEKKOR SZÁMÁRA.

Készült a kiskönyvtár iskolában, hon való nevelés mellett is használni.

ENGELER FERENC.

7. nap híve 40 k. 16. p. 16. p.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utcza 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

 Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

MEZEI NAPTÁR,

gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p- p.

MAGYAR-NÉMET

BESZÉLGETÉSEK,

mint elméleti és nyelvbeli gyakorlatok,

A' ZSENGE GYERMEKKOR SZÁMÁRA.

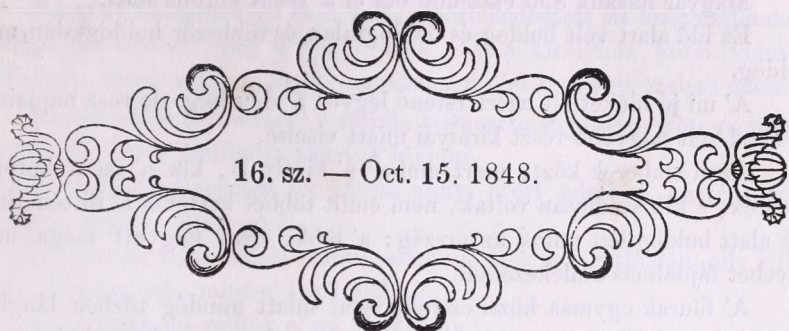
Közvetlenül a' kisdédóvó iskolában, hon való nevelés mellett is használhatók.

Irta

ENGLER FERENCZ.

Nagy 8-rét. Füzve 40 kr. pengő pénzben.

16. sz. — Oct. 15. 1848.

MI AZ A' RESPUBLIKA? MIT TESZ E' SZÓ: KÖZTÁRSASÁG?

Akadnak emberek, kik a' köztársaság nevére uton ut félen kigyót békát kiáltanak, kik azt akarják elhíttetni jámbor könnyenhívő emberekkel, hogy mikor egy ország köztársasággá válik, akkor abban mindenféle rendetlenség, pusztulás és erőszakoskodás kap lábra.

Ezek, tisztelettel legyen mondva: hazug proféták, hamis apostolok, kik szent köntös alatt az ördög evangeliumát hirdetik.

Köztársaság az: mikor egy nép saját maga által választott kormányra bizza külső és belső ügyei elintézését, olyan kormányra, melly mind arról, a' miket cselekszik, tartozik szigoruan számot adni.

Köztársaság az, mikor az emberek, ugy a' mint isten előtt a' más világon egyenlőknek fognak tekintetni, akképen itt e' földön is egyenlő jogokkal birnak, midőn nincsen különbség nemes és paraszt között, hanem egyedüli érdeme mindenkinek az Isten törvényeinek megtartása 's a' hazának szeretete, mellyet az Isten az égben 's a' haza e' földön méltán megjutalmaz, midőn nem vétetik többé kérdésbe: hogy ki milly magasan született? hanem hogy ki milly becsületesen tudott élni? A' köztársaság illyképen az Istennek országa e' földön.

A' köztársaságban az ország kormányának nem arra van gondja: hogy egy pár magasan született nagy urnak mentül nagyobb legyen a' dicsősége; -- hanem arra: hogy az egész nép mentül boldogabb legyen.

Voltak 's most is vannak országok, melyeknek nincsenek koronás királyaik, hanem a' mellyek okos értelmes férfiak által igazgattatnak 's hol van nagyobb rend, hol van nagyobb boldogság, mint ezen országokban?

Magyar hazánk 850 esztendő óta él a' szent korona alatt.

Ez idő alatt volt boldog és boldogtalan, és többször boldogtalan, mint boldog.

A' mi jó idöket élt, azért Istené legyen a' dicsőség, de roszt napjainak szenvedéseit nagyobb részt királyai miatt viselte.

Azon emberek közt, mert ember a' király is, kik a' szent koronát viselték, 's kik számosan voltak, nem említ többet kettőnél a' történetírás, kik alatt boldog lett volna az ország: a' többi nem hagyott maga után egyebet fájdalmas emlékezetnél.

A' főurak egymás közti czivakodásai miatt mindég tűzben lángban állt az ország. Tíz husz esztendeig elhuzakodtak azon: hogy kié legyen az ország, egyik a' németet, másik a' törököt hitta segítségül.

Kipusztították az országot úgy: hogy barmok helyett emberek húzták a' szekereket.

Idegen nyelvű, idegen érzésű rokonaiknak osztották ki a' mi jó és szép volt a' magyar földön. Németek, olaszok, csehek parancsoltak a' szegény magyar jobbnagynak.

A' nemzet törvényeit megrontották, a' legjobb férfiakat csufosan kivégeztették, melly tetteért egy királyt a' magyar nemzet két ízben tömlöczbe is záratta.

Vagy pedig gyávaságuk miatt veszendőbe hagyták jutni a' nemzetet, volt olly király is a' magyarnak, kinek gyámoltalansága miatt egy ép öltöző ruhája nem volt, ki ebédét a' laczi konyhájáról hozatta, mert másutt nem adtak neki kölcsön, ki mindenre, mi iránt megkérdezték azt felelte csehül: hogy dobzse 's utóbb ez a' szó rajta is száradt Dobzse Lászlónak csufolták. Ki önmagával is jól tehetetlen volt, hogy tudott volna ez egy országot igazgatni!

Ezen király alatt hozatott azon törvény, melly a' földmivelőket örökös rabszolgaságra kárhoztatta, miután közülök többet 70 ezernél legyilkoltatott.

Tizennégy király is volt a' magyarnak az ausztriai házból, mind a' tizennégy erős esküvéssel fogadta fel Isten színe előtt, midőn megkoronáztatott, hogy a' magyar nemzetet boldogítani fogja, és ez esküvését egy sem tartotta meg.

Kiszítták az ország aranyát, ezüstét, nekiünk itt hagyták a' rongyos papiros pénzt, mellyet olly áron váltották vissza, a' mint nekik tetszett. Nem rég történt, Ferencz császár volt az, ki az átkozott emlékü devalvatioval ezer meg ezer magyar családot juttatott koldusbotra, míg holta után mindegyik gyermekének száz milliom ezüst forintot hagyott örökségbe.

Kivítették a' jó magyar legényt katonának, külföldre. Ott nyomorgott tíz, tizennégy esztendeig, sok vissza se jött, a' ki pedig visszajött, előre-gedve, elnyomorodva mehetett koldulni hosszas hűsége jutalmául. Az országba pedig behozták a' sok idegen katonát, örökös nyügnek a' szegény földműves nyakára.

Szegény embernek ha baja volt, elpörlekedhetett tíz husz esztendeig a' maga igazságaért, míg a' nagy urak, kik a' királyhoz közel voltak: csalhattak, rabolhattak a' király nevében, szólni sem volt szabad ellenük.

Kereskedésünket semmivé tették, természetményeinkre iszonyu vámost vetettek, ha azt a' külföldre akartuk kivinni.

A' hazánkban termett sőt három annyi árért adták a' szegény magyarnak, mint a' töröknek!

Jó magyar nyelvünket szinte semmivé tették. Pestbudán olly ritka volt a' magyar szó, mint a' fehér holló.

Igy bántak mi velünk a' mi királyaink!

De a' magyar nép azért mégis hűséges maradt. Túrt, szenvedett és várta a' megváltás napját.

Az ország szent koronáját érdemetlen fejek viselték, de azért a' hű magyar nép tisztelte azon koronát's hagyta magát sajtolni és keserves rabigába görnyedni és bizott Istenében.

És az Isten megszánta őt annyi szenvedés után.

Elküldé ez évek tavaszán a' szabadság szent lelkét magas mennyegéből, sorra járta ez az országokat. Minden nép feltámadott és leránta nyakáról a' rabigát. A' francziák, olaszok és németek mind egy akarattal keltek föl's testvéri kezét fogtak a' népek felszabadítására.

Magyarország is megérte felszabadulása napját.

Az ország törvényhozó rendei levették a' magyar nép vállairól az uriadó terhét, melly őket eddig a' kormányföldhöz nyomta, 's adtak neki helyette édes mennyei szabadságot, melly egy év alatt Magyarországot paradicsommá fogja varázsolni.

És ötödik Ferdinánd, a' megkoronázott király szent esküvel pecsételte meg azon törvényt, melly e' szabadságot biztosítá. Királyi szavát, királyi szent nevét tette rá: hogy azt meg fogja tartani.

'S talán meg is tartotta volna, ha beteges, gyámoltalan, elméjében tökéletesen megfogyatkozott nem lett volna azon idő alatt.

O fájdalom: hogy az volt.

Gonosz emberek környékezték, kik nem elégedtek meg azzal: hogy az ő nevében annyi időig szedték igazságtalanul az ország zsírját, hanem még azon felül ezer kétszáz millió forint adósságot is csináltak a' király rovására. Ezt tették a' király atyafiai és tanácsadói.

'S midőn eljött a' fizetésnek napja, azt mondák: hogy fizesse azt a' magyar nép, a' szegény kizsarolt magyar nép, melly a' vérén kívül már mindenét odadta a' királynak's midőn a' nemzet azt felelé; nem! soha! semmit! Ellenünk lázitottak egy rabló csorda népet, nekik ígérték földünket, azon feltétellel: hogy ha minket kiirtva, azok birtokába jutnak, majd az ő adósságaikat is elvállalják.

Ellenünk lázitották a' horvátot, a' szerbet, rácot, a' morvát, az oláhot, a' szászot, 's a' hol csak rabló csordára akadtak, azt mind ellenünk küldék, császári tiszteket generalisokat küldtek nekik. Adtak nekik tö-

méntelen pénzt, ágyúkat, fegyvert, puskaport 's ígérték nekik mindent: hogy minket elpusztítsanak.

Ezt tették ők a' király nevében.

A' király neve mindenütt alá van írva gonosz határozataiknak.

A' király neve hozott minden átkot árva nemzetünkre.

De Isten megsokallá végre a' gonoszok napjait 's paizsával befedte a magyar nemzetet 's kezébe adá boszuló pallosát, hogy hirdesse vele az igazságot a' hazug prófétáknak.

Seregeink szétverték a' rabló csoportokat, a' pártütő Jellasics, kit a' király alattomban kiirtásunkra küldött, megveretett, a' felkelő nép mindenütt irtózatossal erővel fogta körül seregeit. A' katonaság átlátta igaz ügyünket 's azon fegyvert, melyet a' nemzet ellen adtak kezébe, áruló küldőire fogta. Az ellenség generalisai tizezred magukkal rakták le a' fegyvert, a' bécsi nép mellettünk támadt fel, többeket azok közül, kik ellenünk bujtogattak, elfogott, magát a' bécsi hadügyministert, legnagyobb ellenségünket a' piacz közepén egy lámpásfára felakasztotta. Bécs utcáin e' kiáltás hangzik minden felől: Magyarország szabadsága az egész világ szabadsága.

Aldott az Isten, ki a' megváltás napját reánk virrasztotta.

És a' király még most is, a' helyett: hogy Istenhez térve népei boldogításáról gondolkodnék, mit cselekszik? Parancsot ad ki, melyben a' rabló főnök Jellasicsot, ki határainkat tüzzel vassal pusztítá, 's ki ellen az egész ország, mint egy ember feltámadva, fegyvert ragadott, ezen gaz árulót kinevezi a' király személye képviselőjének.

E' tettevel az irántai szeretet utósó gyökerét is kitepte szivünkől.

Hát egy haramia vezér képviselheti a' király személyét?

Hát a' királyi név szentségét ily irtóztató égre kiáltó gonosz tettekre is lehet használni!!

Nincs hivebb nép a' magyarnál, ha szeretve bánnak vele, de nincs irtózatossabb a' maga haragjában, ha vérig ingerelve a' bosszu állásra feltámad.

Kimondja a' király azon írásában: hogy Magyarország többé nem létezik, hanem beolvasztatik többi tartományai közé, 's hogy azon törvényeket, melyeket ő esküvel megerősített, általa megtartatni nem fognak.

Mit mondjon erre a' magyar nemzet?

Mondja azt: hogy azon szent korona, mellyhez a' magyarnak legszebb emlékei vannak kötve, e' királyi hitszegés által meg van becsutalva.

Hogy többé nincsen arra érdemes ember a' földön hogy ez ország koronáját fején viselje.

Hogy e' nemzet azon holttetemet, mellynek királyság a' neve, nem akarja viselni többé.

Hogy magát ezentul nem akarja sem rossz akarat, sem gyámoltalanság által kormányoztatni, hanem akarja: hogy kik ezentul az országot kormányozni fogják, tetteikért vagyonukkal és életükkel felelősek legyenek.

Ezt mondhatja, ezt teheti az ország, a' nélkül: hogy törvénytelen-
get mondana, vagy cselekednék.

Van országunknak egy törvénye, melly azt rendeli: hogy ha a' király beteges, vagy gyámoltalan, vagy elmeháborodott, nádor pedig nincsen, akkor válasszon az ország egy kormányozót, ki ügyeinek igazgatója legyen.

Mi tehát fogunk magunknak választani országunk ősi törvényei szerint egy kormányozót, ki mind azon kötelességeket teljesítse, mellyek egy király kötelességei.

Ha a' törvények igazságosak, a' nép önkényt tisztelni fogja azokat, de a' nyílt igazságtalanságot a' királyi név sem fogja szentesíteni többé.

Isten megrontá ellenségeinket. Kezünkbe adta az alkalmat tőlük végképen megszabadulhatni; vigyázzunk: nehogy újra nyakunkra ültessük őket.

Mondjuk ki: hogy Istenen kívül senkit sem imádunk, térdünk senki előtt meg nem hajlik többé, mint az előtt, ki a' mennyekből igazgatja a' népeket, csupán ő a' király, ő a' mindenható, ő a' szent, és senki más a' ki anyától született, 's ki gyarló ember.

Igy béke lesz velünk és örök boldogság.

A' népek soha sem indítottak egymás ellen háborút. Egyik király a' másik ellen hadakozott mindég 's a' népek vére folyt mindég érettük. E' vér többé ne rutitsa a' földet. A' népek szeretni fogják egymást, ha királyaik nem lesznek, mert mindenik boldog lesz a' maga földén.

Éljen a' köztársasági kormány!

E M M A.

I.

1838. szeptemberében, a' szép vidékekkel gazdag Szilágy egyik regényes völgye földmivesekkel vala ellepve: őszi vetés ideje volt, 's egyike a' legszebb napoknak.

A' völgy feletti láthatár derült volt, mint egy gyermek gondtalan homloka 's anyjára mosolygó szeme. A' feljövő nap sugarai a' már itt ott kikelt zöld gabnalevelen csillámló harmat csöppekben törtek meg, az új barázdák hantjain derengtek el, vagy az ekék fényes vasán tündöklöttek.

Az egész völgyön andalgásba ringató zaj vonult el, melly vegyület vala lassu és bús zengésű népdalok — szántás felett röpkedő billegények — és a' barázdákat hasító ekék panaszos hangiból.

A' faluból vezető utakon eleséggel karjaikon nők és lánykák valának láthatók; paraszt ebéd következett, melly egyik legszebb jelenet a' mezei életből. Illyenkor kis időre a' munka megszűnik, a' földmivelők ökreik mellé települnek le, megtörni verejtékkel szerzett kenyerüket.

A' völgyet áthatító országúthoz közel, terebély diófa árnyában, egy körülbelül negyvenöt éves földmives pihent kised fiával. — A' fiu várólag jártatta szemeit a' falu felé, az apa veritékes homlokát a' könyökével térdére támaszkodott bal kezébe hajtá 's merengeni látszott. — Ökrei közel hozzá nyugodtak, homlokokról erő, szelid szemeikből ártatlanság vala olvasható.

Meglepő összehangzás a' földmivelő néposztály és e' segédállatok tekintete közt! A' gondviselés úgy akarta-e, hogy az erős és ártatlan munkáljon, és szenvedjen mégis legtöbbet?

Végre a' kis ostoros által várt anya eleséggel, nagyobbik fia és lánya kíséretében megérkezett.

Az egyszerű család fa árnyában ült 's a' megszegett kenyérből mindenik tag szükségéhez mérve vágott.

Ebéd után az apa tanácsot adott nagyobbik fiának: „tűrés és szorgalom a' szegény ember két fő erénye, ezt soha elne feledd fiam“ — ezek voltak ismételt szavai.

„Imre, kedves gyermekem! — zokogá a' fia nyakába borult anya — is-ten legyen vezéred vándorlásodban, segítsen meg eszed és kezéd által elérni a' nagy városokban mire törekszel 's mit itthon szegény körünkben fel nem találhatsz.“

„Isten veled jó anyám, isten veletek hű testvérek a' viszontlátásig!“

„Hajh! meglátandlak-e még valaha?! sohajt fel a' fia mellére simult anya és meleg könyűi gyermeke dobogó keblébe hulottak.

„Induljunk!“ kiált egy erőshangu férfi a' közel országról.

Még egy kézzorítás, még egy anyai ölelés és csók. Más pillanatban Imre a' kocsiban üle, melly Pest felé haladott.

Az anya könnytelt szemei utána néztek. Oh remény, oh jó kívánság van-e határatok az anyai szívben.

Az apa sohajtott, megtörlé homlokát, és szántását folytatni ismét ekéjéhez állott.

A' kis völgy újra zajtelt, a' munka mindenfelé uj erővel folyt.

Milly egyszerű 's mégis lelkesítő és fontos foglalkozás a' földmivelés! Minden mi az emberiség közt szép és fölséges, 's még szebbé és fölségesbé lehető, van, az első barázdából csirázott fel. Család, igazság, isten, honszeretet, haladás, mind meg annyi fölséges erények magvai, örökre rejtve maradnak vala, ha a' föld fel nem hasított!

„Munkálj“ ez az istentől az emberiségnek utra adott tanács, ezt közősen követve, a' földet ez ólta paradicsommá lehetett volna változtatni. De az emberek többsége az atyai intést istenség átkának nevezé el 's gyalázatnak tartá a' munkát, megveté 's lenézés, kik dolgoztak. Mély sötétség! Törvényeket hoztak, melylyel megköték a' föld termő erejét. Szolgává tették a' földmivest 's hamis tant állítanak fel, melly elvevé a' kartól erejét, az akarattól hatályosságát. Gyászos rövidlátás és kárhozatás rosز akarát.

Az eke hangja talán ezért olly panaszos!

II.

Füzéri Imre; — volt neve a' vándorlani indult legénynek — husz éves barna ifju volt, 's egyike a' legbájolóbb fiatal képeknek. Magos homlokán értelem honolt, szelid fekete szemeiben társasági erények sugári fénylettek.

Egy gondolat, egy érzemény sokszor egész élet pályánkra elhatározó befolyással van. Ez történt Imrével is.

A' lelkes fiu a' derék falusi lelkész által neveltetett, és a' kapott nevelés, gondolkozásra hajlandó szelleme előtt utat tört kiemelkedni keskeny köréből. Lelke előtt sok dolog igaztalanság színében tünt fel, és sejteni kezdette, hogy az osztály, mellyben született, jobb sorsra érdemes, de hogy ezt mi uton érheti el, nem tudta kigondolni. A' társaság szövényes szerkezete előtte sűrű homálylyal fedve volt.

Tizenöt éves korában meglátván szomszédjak csinosan öltözött műiparos fiát, mint szülei és testvéreinek ajándokokat osztogatott: vágy szállotta meg keblét szereteteivel valaha hasonlót tehetni. — Mesterség tanulásra határozta magát: más nap a' közel kis városban már asztalos inas volt.

Az inasi nyomorteljes évek alatt mestersége körül sok ügyességet fejtett ki. Nyugtalanul várta az órát, mellyben Pestre indulhasson magát tovább tökéletesitendő.

Pesten Fekete András műhelyében félévig dolgozott: a' tökéletesedési vágy kiutazásra kényszerítette. Huzamosb ideig Páris és más műiparos városokban tanult.

III.

Gyönyörű vasárnap reggel volt. A' lég szelid, az ég derült, a' nap kellemesen meleg. Ha az emberek boldogsága csak a' természettől függne, úgy még Pest legsötétebb szögének halvány lakói is boldogok lehettek volna.

Imre ismét Pesten volt, és a' Fekete András műhelyében. Födél alatti kis szobájában ép rajzolással foglalkozott, midőn mogorva mestere benyitott hozzá.

„Önt én sokra becsülöm“ — szól legényéhez miután rajzolását megtekintette — csak legyen ön ezután is szorgalmas és józan életű, úgy nem sokára czéhbe állítandom, még más terveim is vannak, de hagyjuk ezt; most jöjön utánam, nóm, lányom és ön ki fognak velem a' zöldbe kocsizni.“

Imre illedelmesen meghajtván fejét, megköszöné mestere nem is várt szíveséget, és követte le az udvarra, hol a' bérkocsi már készen állott.

A' mesterné és lánya Imrét szokatlan nyájassággal fogadák.

Az asztalosné azon nők közül vala, kik csak névben férjeiké, a' férj nevét pedig köpenyül használják alatta elkövetendő ok olyanokat, mellyek sértik a' házi tüzhely szentségét. Éva benne minden nap elárulta Ádámot. De férje boldog volt, mert neje az illy jellemű hölgyek sok alakuságával birt, és szemeit be tudta hálózni.

A' husz éves Lizi megtestesülése anyja tulajdoninak, és tanúság e' közmondás mellett: „a' példa vonz.“ — Eleven szeme, érzékekre ható szépsége 's kaczer mozdulatai, a' táncz termekben, színházakban és séta helyeken több rangja feletti udvarlót gyűjtének körüle: ez őt hiu és kevélylyé tette. — Így történt, hogy az idő haladott, de kérő még nem kognatott.

A' mester mogorva és magába zárkozó, mint a' czéh rendszer. E' nap különösen barátságos akart lenni legényéhez, de hogy mester, nem tudá elfeledni.

Hiába! egyes ember, mint nemzet, az intézményektől kölcsönzi jellemét, mellyeknek lánczai közt él, ezek hatalma alól még akkor sem tudja kivonni magát, midőn egészen másnak akar látszani.

Fontos tapasztalás, melly sok körülmények közt és több körökben figyelmet igényel!

A' leirtak körében Imre órai vigan telének. A' mester czéhbe állítás és házasságról beszélt. Lizi szives volt és mosolygó, az anya nyájas.

Estve midőn a'kocsiból kiszállottak, Lizi az Imre karjára támaszkodva lépte meg a' lépcsőket. Az anya, Lizi és Imre szobába mentek. Kaczer szem, zongorahang, csinosan butorzott szobák elbájolák a' szegény ifjut. Nagy tökélyre vitt mesterségbeli ügyessége, szép tulajdoni háttérbe vonultak, 's a' szerény műiparos előtt csak az atyai szalmásház egyszerű szegény tüzhelye lebeget, 's ezt hasonlító lelke előtt feltűnt jövőendő sorsához.

Másnap suttogák a' legények: „mesterünk lányát Párisihoz *) akarja adni.“

Bár szerencsés házasság lenne! sohajtá egy halvány képű legény.

Egy másik megjegyzé, mikép Imre a' mester finyásan nevelt lányára gondolni sem mer.

IV.

Néhány nappal a' zöldbeni időzés után a' mint az ebéd-től felállottak, Lizi Imrét egy szobájában tett levélre figyelmezteté „még egyebet is fog ön asztalán találni“ jegyzé meg a' mosolygó lány.

Az asztalon levél volt, mellynek czimiratáról Imre, kedves lánytestvére írására ismert, a' levél mellett igen csinosan kötött virágbokréta.

Míg a' három helyt is lepecsételt levelet bontá, a' virágra nézett 's adójára gondolt.

E' kedvezés egy olly hölgytől, kit mindenki szép és gazdagnak mondott, 's kinek eddig a' műiparosokra csak gunymosolya vala, hizelgett hiúságának. — Szemében meglegedés fénylett 's képzelődése előtt Lizi és nem testvére állott. —

Egy másod perc — — — a' felbontott levélbe meleg könnyű per-

*) Szokás a' mesterlegények közt, tulajdon nevek helyett azon városul nevezni el egymást, mellyben utoljára dolgoztak. Ez oka, hogy Füzéri Imrét társai Párisnak hívták.

gettek. Az egyszerű de mély fájdalommal irt rövid sorokban anyja haláláról értesítettett. —

Kikre a' sors kedvezőn mosolygott még a' legmélyebb fájdalomban is enyhülést találhatnak. Körültök mindég vannak, kik érzésből vagy legalább színelig vigasztalnak vagy szorakoztatnak.

A' szegény müiparost kötelessége mühelyéhez szölitotta, melly mellett szíve fájt, szemei könnyüvel voltak tele, dolgozott, de minden gyalutasztást fájdalmas sohajtással kísért. —

Estve az ég a' pesti láthatár felett sötéten borult volt. Nyugotra döngött, a' keleti láthatáron egyetlenegy csillag vala látható. —

A' sötétség alatt Imre csak magára a' város erdőben bolyongott. — Érzeményes hölgytöl szerettetni soha nincs nagyobb szükségünk mint mikor szenvedünk :

Bánatos állapotban Imre is Lizire gondolt, de e' gondolat után érzé, hogy Lizi iránti vonzalmának csak hiuság vala alapja.

Mulandó alap! hasonló a' fővényre barázdált gyermekjátékhoz, csak egy gyöngé szél 's már mondani sem lehet hol volt!

A' Rókus kórházi óra tizenegyet ütött, midőn a' hosszas sétájában kifáradt Imre a' Sip-utczából a' kerepesi utra akart fordulni. —

A' gyógyszerház szögletén inkább a' sűrű villámok fényénél, mint a' szeltöl lobogtatott lámpamécsek halvány világánál két csinosan öltözött férfit látott beszélgetni. —

Szemeik a' gyógyszerház ajtaján függöttek. —

„A' szelid galambot ma kézre keritjük“ mond egyik elég hangosan, hogy Imre megérthette.

„Most rossz kedve lesz“ jegyzé meg a' másik.

„Ismerse-e bánatot mit a' pénz el ne osztatna, főleg Pesten, hol még imádkozni sem lehet nélküle.“ —

„Galamb és keselyük!“ mormogá magában Imre és a' fal mellé vonult. —

„Csak képzeld“ folytatá egyik keselyű — Fekete Lizi férjhez megy egyik legényökhöz.“ —

„De azért szeretni fog minket“ — válaszol a' másik.

Imre megrázkodott. —

E' pillanatban a' gyógyszerházból egy fiatal leány lépett ki, és sebes léptekkel az ősz-utca felé tartott. —

A' két férfi utána indult. Az asztaloslegény néhány lépés távol-ságra követte őket. —

A' szegény lány után bűn és erény, rossz és jó akarat!

Ez alkalommal győzött a' jó a' rossz felett.

Imre a' hölgy ellentállása által még szenvedélyesebbé lett keselyük egyikét, miután fenyegetéseit hallá, megragadá és földhöz sújtá; a' másik gyáva czimbora megfutamodott.

„Tölem ne féljen kegyed,“ — szól Imre a' leggyöngédebb hangon

még mindig remegő védettéhez — „ha megengedi, elfogom kísérni szállásáig. —

„Oh kérem önt, oh kérem önt, legyen olly szives!“

A' lány nem szólott többet.

Mindketten szótlantul haladtak, 's míg a' szállásig érkeztek az eső is hullani kezdte.

A' megvédett lánynak Imre csak gyönyörű sugár termetét láthatá, mert arca a' fejére borított nagy kendővel el vala takarva.

Midőn a' szállás kapujához értek, a' lány kendőjét leereszté fejéről, és háláját kifejezni, védője felé fordult. Rövid köszönetében annyi melegség, szabályos arczán olly valami vonzó volt, hogy Imre ellentállhatatlanul keze után nyult 's megszókolá.

„Bocsánat ha szabadságot bátorodom kérni, kegyednél tiszteletem' tehetni.“

Szívesen fogadott vendég lesz ön, 's akkor beteg anyám által mondatok köszönetet irántam tanusított lovagiasságáért. Most isten önnel. Jó éjszakát.“

Imre szállására ment, 's úgy érzé, mintha bánatos gondolati közé egy vigasztaló is vegyült volna.

V.

Váry Emma — e' volt neve az Imre által haza kísért lánynak — egy derék, de szegény falusi protestáns lelkész egyetlen gyermeke volt. — Atyját tizenöt éves korában veszítette el. A' faluban nem volt többé miből élniök. Ekkor angyal jó anyja és ő, hátok megett hagyván olly sok szép és üdv teljes napok színhelyét, Pestre költöztek, hová évenként szép jövő reményében számosan jönnek mindkét nemből, 's itt anyagilag vagy erkölcsileg elvesznek a' nélkül, hogy feltalálhatnák, mit más mivel városokban feltalálhatni.

Midőn Pestre indultak, minden gazdaságuk néhány nélkülözéssel megkimélt forintban 's azon reményben állott, hogy szorgalmas munkájuk által bekereshetik a' szükségeseiket. Az anya és lánya kitűnő ügyességgel bírtak a' legfinomabb női munkák készítésében.

Váryné kevés pénzét, de mellynek kamatival rendkívülibb szükségsegeit fedezhette volna, egy kereskedőnek kölcsönzé. A' kötlevel még meg sem száradhatott, 's már adósa csődöt jelentett.

„Szerencsétlenség ritkán jár magába.“ A' kedves lánya jövő sorsán érzékenyen aggódó anya megbetegedett. — Ez alatt szükségök olly fokra növekedett, hogy egyetlen cselédjüket — a' kis árva lányt — el kelle bocsátniok.

Nagy városokban sokan vannak, kiknek legfőbb foglalkozásuk, női hűség megmérgezése, a' leggyöngédebb lánczok elszakítása 's ártatlanok hálába kerítése. — Ezeknek az olympiai arczú 's rózsza ajkú Emma csak hamar szemökbe tünt.

Véletlenség-e vagy számítás, de úgy történt hogy a' nevezett társa-

ság-mételyek közül kettő ép akkor ostromlá őt, midőn beteg anyjának orvososságot vitt. Mi sikerrel, már tudják olvasóink.

Imre a nyert engedelemnél fogva meglátogató Emmát 's midőn első ottléte után bucsuzni akart, a beteg anya megszorítá kezét és máskorra is szívesen meghívá.

A' derék műiparosban, Varyné lánya későbbi védőjére számított.

Imre ismétlé látogatását: az anya mindég több-több reménynyel gondolt gyermeke jövődjére.

Egy zivaros és aggodalmak közt átvirasztott éjszaka után fölségesen derült reggel következett. Emma nyugottnak látszó anyja ágya mellett ült. Könnyük és álmatlanság elbájdjaszták sötét szemeit. Varrása kezében, de bar hogy akart is dolgozni, feje alétan hanyatlott vállára.

„Kedves gyermekem“ — mond a' beteg — hajtsd le fejedet párnámra, én jobban vagyok 's veled egy párnán akarok szendergeni.“

A' jó gyermek lehajtá fejét 's elaludt. — Anyja egyik kezét kezébe szorítá, 's karjával nyakát átölelé. A' kinyitott ablakon beszállott napsugár a' két halvány fő körül mint erény korona tündöklött.

A' pap bármelly felekezethez tartozzék fontos személy a' polgárzatban, 's a' szerint mint betölti vagy félreismeri magos hivatását, teheti a' legtöbb jót, vagy legtöbb rosztat.

Az emberek közt sokan voltak mindég hajlandók jel mondatul választani: „kiki magáért.“ — Embertelen jelmondat 's szeretetlen lenne még akkor is, ha az életet megfutni mindenki egyenlő készülettel állhatna ki!!

Oh de milly roppant nagy a' különbség! Az emberiség szegény és gazdagokból áll, 's e' két mindég ellenséges tábor közt semmi nincs mi fegyvernugvást 's közelítést eszközöljön csak az oltár. Az oltár összetalálkozási pont; béke-olajág; kar, melly az egyént az emberi család keblébe öleli.

De ki szólal meg az oltár mellől? a' pap. Neki kell világító szövétneknek lenni mindkét fél előtt, erény mivelődés és szeretet kifáradhatatlan hirdetőjének. 'S a' testvéri szeretet alapján fölemelkedendő új templom első napszámosának. Fontos és nagyszerű feladat, de nem lehetetlen, mert kezében kulcsa az evangéliumnak, ezen kiapadhatatlan gazdag kincstárnak.

E' fontos személyekért mit tett az állodalom? Egy résznek mindent adott, 's azoknak kik a' nép közt élnek, semmit. Életök folytonos küzdés a' mindennapi kenyérért, halálok órája kinteljes, hátra hagyandó szeretetek jövődjé sorsa miatt.

Itt segíteni kell! az illetőkhöz két érzékeny kérelem levelet mutatunk be: Emmát és haldokló anyját!

Emma mélyen aludt, a' beteg arcát az anyai leirhatatlan öröm helyet az anyai szinte leirhatatlan fájdalom foglalá el.

Egy pillanat mulva az ajkak körül szelid mosoly vonult, de az már mennyei fény vala.

Imre a' szobába lépett, — szokásaként a' beteg állapotáról tudaklandó.

VI.

Nyári meleg nap alkonyati órájában, mikor a' hűsebb légben felfrissülni csak nem mindenki az utcák és sétahelyekre vonul — egy belvárosi nagy palotában, kisdud ablaknál, halvány barna leány ült. — Lába elibe félig megvart ruha volt lefolyva, 's gyönyörű feje: tenyerébe hajtva. Megeresztett sötét hajfürtei közül gömbölyű karja úgy látszott ki, mintha a' legfehérebb márvány volt volna. Öltözete sötét fekete, csak nyakán volt kihajtva tiszta fehér gallér.

Az egyetlen ablak párkányán — honnan az égnek csak kis része vala látható, színetlen cserépbe napsugárok nélkül nyitott rózsza és sárgás rezeda állott. — Az andalgó lány előtti dolgozó asztalon barna kenyér és tej. A' szoba fala ékesség nélküli.

Illyen volt Emma szállása — — anyja halála után. Életét virágai-ban mutatók be.

Emma igen elmélyedtnak látszott, 's csak akkor emelé fel fejét midőn szobájába egy bájos tekintetű szőke lány lépett be.

„Ismét éjszakáztál kedvesem“ — mond az érkezett szeliden feddő hangon — „te így egészségednek sokat ártandasz, már most is igen halvány vagy.“

„Oh de mit tegyek szeretett Bertám“ — válaszol a' barátját forróan ölelő árva. — „E' mennyasszonyi ruhát holnapra el kell készítenem, mert szükség van rá, de ígérted is, 's tudod hogy hitelre és pontosságra a' szegénynek van legnagyobb szüksége.“

„Én azt jól tudom, de ugyan miért nem szólítál fel segítségre?“

„Tudtam hogy neked is sok dolgod van és kevés időd.“

„Te nem szeretsz engem Emma, mert nem akarsz szolgálatommal élni. — — Az idő minden gazdaságom — azt mondják a' szegénynek nincs is egyéb, — de e' gazdaságomból néked kölcsönözni mindig, mindig szívesen teszem. Ládd én erősebb vagyok, mint te és több nyugtalanságot elbírok.“

„Hidd el kedvesem én is hozzá vagyok már szokva, anyám betegsége alatt mindennap tizenhat órát dolgoztam, hogy napi költségeinket ki-kereshessem.“

„Oh Berta milly boldogok voltunk mi falun“ — sohajtá Emma a' mint nyolcz órákor a' harangokat megkondulni hallá — „nem képzeled, milly különös hatással van rám ez az estveli harangozás, főleg kedves ezt falun hallani, hol a' közel és távol tornyok haranginak andalító hangja a' mezők és erdők felett uszik el. Nálunk ez estveli harangozást takaródónak nevezik, a' földmives, ha azt hallja leteszi izasztó szerszámát, kalapot emel,

és lelke a' veritékkel áztatott göröngyökön felül emelkedik. Ez idő tájba én is kis kertem kedves virági közé vonultam, hallgattam a' mezőről haza jövőök zaját vagy a' kertünk alatti réten legeltető pásztorok fuvoláját, melyly füzről füzre viszhangzá a' népdalok panaszos hangját. — Hidd el olly szép rendbe következtek falusi éltém órai, mint kertem legszebb rózsájának egy másra borult levelei!

„Te kedves Emmám igen elevenen emlékszel vissza mult napjaidra, ez szerintem nem jó, mert elárnyalja jövőödöt.“

„Hidd el — válaszol az árva — a' viszemlékezés rám nézve nagy jótékonyosság, ollyan ez nekem, mint kifáradtnak az árnyat adó fa, eltévedtnek a' megtalált ut.“

Gyertya-gyújtás után is, — a' kis dolgozó asztal mellett, hol egymással szembe foglaltak helyet — mult és jövőről, a' két jó barát tizenegy óráig beszélgetett: ekkor letevék bevégzett munkájukat.

Berta ágyvetéshez kezdett. Emma halvány virági közé köryökölt, szemeit szűk láthatárán jártatta, sohajtott 's ajkai rebegtek, mintha imádkozott volna.

Midőn befordult, háta megett álló barátját megölelé 's arcza derültebbnek látszott.

A' kert felett éjjel sötét felleg vonul el, a' szép virágok égre kitárt kelyhei zivar-csöppekkel telnek meg, mellyek sulya alatt a' gyöngé növény meghajlik, koraylatkor, a' feljövő napsugári előtt lanya szél szárnyal el a' légből, lágy fuvalata kirázza a' zivart, 's a' virágok ismét ég felé emelkednek: a' szenvedő szívre nézve e' lágy fuvalatu szél a' könnyörgés.

Midőn a' hajnal első sugára a' kis szoba sötétét eloszlatá a' két jó barát még édesdeden aludt. Hófehér karjaik egybe voltak kulesolva, az Emma sötét haja társnője szőke fürteivel vegyülve 's fejük összehajolva: úgy néztek ki mint hajnali szellőtől egymásra borított két fésző rózsza.

Oh Isten mi szent erő az, mi e' két bájos lányt egyesíti? Barátság, vagy más szókkal a' jó istenség egy meleg tekintete? Nevezziük bár hogy — annyi igaz, hogy ha ez az egész emberiséget áthatná, a' föld szebb és boldogabb Édenné válna, mint millyen volt első szüleinké mi előtt a' rossz kigyó alakban becsuszott közükbe.

Az Emma arczáról úgy látszott édes álmokat álmodik, homloka mint ha égi fényben uszott volna 's átlátszó fehér bőre alatt gyöngéd pirfutkosott. — Gyönyörű melle, hová Isten az élet és szeretet bájos forrását helyezé — rendes leheletétől úgy szállott és emelkedett, mint tiszta csermely fehér habja nyugott holdvilágos éjszakán.

Emma álmában alvó barátja homlokára egy forró csókot nyomott. Mindketten fölserkentek.

„Oh kedves Bertám milly bájos álmot láték. Mintha egy szép kis kerti lak ajtajában ültem volna, ép mikor a' nap áldozott. Férjem nem volt otthon. A' lak előtt, hol ültem, sűrű levelű hárs és rózsza fák árnyai lengettek, a' lég körültem a' kert virágának nevezhetetlen illatával volt eltelve, füleimet kis csermely melódiás csörgedezése 's a' fák leveleinek alkonyati

zenéje bájolta el. A' nap bucsuzó hosszú arany sugárai szép gyermekeim bölcsője felett nyultak el. A' bölcső körül, melyet lábommal ringaték, fehér galambok szemecskelének és csókólodzának.“

„Szép dalt énekeltem, de szavai nem jutnak eszembe, azokra mint szinte mólódiájára, a' szeretet angyala tanított egy szép reggelén, midőn még az emberek aludtak, és a' lég, az ég, és minden olly kifejezhetetlenül tiszta volt.“

„Férjem akkor érkezett meg. Mellém ült le. Szemében az én és gyermekünk jóllétérőli gond vala olvasható. Vállam az övére támasztám, síma homlokom' veritékes homlokára hajtám. Szemünk összesugárzott 's a' bölcsőre nézénk. Ekkor úgy hallottam, mintha felettünk angyalok énekeltek volna a' családi élet boldogságát.“

„Elvalék ragadtatva, egyik karommal férjem ölelém, másikkal téged, hű barátom, ki mellettünk ültél és nem irigyléd boldogságunkat. Férjem egy csókot kért melly feledtetné vele a' nap terheit — — — —

„Ez, kedves Emmám, szép álom, de férjed helyett engem csókólt meg.— Ugyan mond meg kedvesem ki volt a' szerencsés férfi, kit álmodban boldogítál?“

„Imre“ válaszolá a' barátja mellére simult szép álmodó.

Imre akkor Pesten sem vala, talán ott lent a' Szilágyban, az apai szegény fedél alatt, honnan a' legszükségesebb élő butor hiányzott, ő is családi életről álmodozott.

De van-e ember, legyen bár a' legönzőbb vagy legnyomorultabb, ki egy egész életen keresztül hideg maradjon e' gondolatra: „családi élet!“ Oh jól mondja egy idegen nagy költő hogy a' „családi élet szelleme második lelke az emberiségnek.“ — E' nélkül az égi szerelem csak a' gyönyörök szentségtelen tisztelete, családi életben pedig a' természet törvénye, következőleg az Isten akaratja meg van szentelve.

Emma mint elmondott álmából is kitetszik azon költői érzelmű lények közül való, kiket úgy látszik az Isten egy szebb időszak számára teremtetett. Az egész lány csupa érzelem, mintha csak szív-élete lenne. El lehet róla mondani: „Isten gyermeke.“

Bertáról a' Pesten született 's Pesten növekedett szinte szegény lányról, semmit nem mondunk, mert jól tudják olvasóink, hogy tiszta barátság csak egyenlő érzelműek közt lehet.

VII.

„Ha nőszülsz ollyannal kit nem szeretsz, 's ki téged szinte csak szemből szeret, annyi mint czivodást és elválást venni nőül; nőd lesz ugyan, de annyit érsz vele, mint mi a' meddő felleggel szárazság idején: még inkább eszünkbe jutatja, mire van szükségünk.“ — Ezek voltak az egyszerű

paraszt utraivalóul adott szavai, midőn Pestre induló Imre fiától ismét elbucsuzott.

Imre nem feledé az atyai tanácsot, ő a' szegény árva lányt lélekből szerette, 's mi elébb boldogítani akará és általa boldog lenni.

Emma sokszor mondá Bertának: „az Imre segéd karjai nélkül én el nem élhetek, ő nekem kedves, mert minden lépése körültem rényes tettekből állott.“

Valódi udvarlás, véghetetlenül többet érő, mint bár milly szép, de üres szavak!

Egy szép őszi reggelen — ép hatodik év fordulata vala azon napnak mellyen Imre anyját utolszor ölelé meg — a' pesti protestáns pap egy szerető párt áldott meg.

Imre Emmát Isten és ember előtt keblére ölelheté.

V é g s z ó.

Pest, mart. 3-án 1848.

Filep István Deáky Samunak üdvét!

Barátom! a' napokban írószekrényt akarván csináltatni, a' finom izlésű G-né, egy czéh nyelven ugynevezett kontárhoz utasított mint legjobban és csinosabban dolgozó asztaloshoz.

A' kontár Füzéri Imre, egy mivelt modoru és jelentékeny képű fiatal ember, 's neje a' nő számára mennyasszonyi ruhát készített 's általa előtünk több izben magasztalt Váry Emma.

Nődet érdeklí Emmája sorsa. Irok róla. Külvárosi kisdud udvaron laknak 's ugy látszik sok nyomorral küzdenek. A' honfi érzelmű, és kiképzett műiparos még sem polgár sem mester nem lehetett. — Kérdezém: jövedelmét szaporítandó miért nem tart legényeket? „Mert nem czéhbeli!“ És miért nem czéhbeli? „Mert hajdani mestere, kinek lányát nőül nem veheté, néhány szájas mestertársaival hatalmas ellensége, 's ezeknek sikerül őt mindég hátrább-hátrább tolni.“

Oh barátom milly sok apró zsarnokság van a' földön, mennyi érdemtelenül szerencsétlen és méltatlanul elnyomott 's üldözött szegény hazánkban!!

Hogy a' czéhrendszer a' sötét középkor színét hordja magán mindnyájan tudjuk, hogy korunk szükségeivel és irányával — ugy mint zárt testület — gunyos ellentét, hogy szükségtelen 's káros, mert sokakat akadályoztat munkájuk 's ügyességük után érdemletlen élhetni, lankasztja a' tökéletesedési vágyat, — hogy azon sok kiváltságos és kiváltságtalan huzavona, mellybe a' mesterjog megnyerése kerül az egyénre igazságtalanul és szerfelett terhelő, a' nélkül hogy az állodalomra gyümölcsöző lenne; mind ezek már forgásban lévő eszmék.

A' műipar éltető lége: szabadság! A' jelen század ez állítása ellen a' czéh penészes levelet mutat fel, de a' figyelő sokszor láthatta, hogy a' tölgy elszáradt leveleit elsodorja a' szél. Ez az elavult intézvények sorsa.

Vannak kik kiáltják : ez igazságtalanság! de az idő nem hallgat erre, mert csak néhány ezer kiáltása milliók kárával — csak az önzés igazsága.

Az emberbarát erre is azt mondja: „A' czéh egy azon intézvények közül, melyek az isteni parancsot : „szeresd embertársadat“ — ellenkező értelemben viszhangoztatják.

A' gondviselés kedvezése, hogy emberek a' rosztat soha nem vihetik szélsőségeikig. Az annyi milliókra káros czéhrendszerben is, az egyesülési szellemet, mint egy szebb jövődő lelkét gondosan kell ápolni. Ezt sértőleg illetni még, tudatlanságot árulna el.

Munkában fekszik az erő, mely az embert föld urává teszi, ebben az engesztelő áldozat, mely az emberiségre annyi rosztat árasztott „nyomort“ megengeszteli 's lefegyverzi.

Ne legyen tehát tisztelt ki nem dolgozik, az ujonnan építendő templomba ne legyen más áldozat, mint munkává átváltoztatott idő és élet!

De a' kart meg kell szabadítani, a' tért mindenki előtt felnyitni — és hogy a' gyöngye el ne tiprassék, a' jelszó „kiki magáért“ helyett „kiki az emberségért“ legyen.

Volt már időszaka a' vad erőnek, van a' ravaszságnak, már következik az igazság szaka.

Kérlek körödbe is munkálj ennek siettetésére.

Szavaimat a' czéhrendszer kinővései ellen nem tudom költői képekkel meghatóbbá tenni. Érzékeny sorok helyett gondoljon — ki másképp nem tud igazságos és okos lenni — a' szegénységgel küzdő Imre és Emma sorsára 's ezer másokéra. Ezek könyűje és sohajtása megrázóbb minden felkiáltásnál.

A' pap azt mondaná : Isten egykor a' szenvedőknek a' földön szenvedett keserűségekből égi italt ad 's örök boldogságban részesíti őket. — Az álladalomnak más életre utalni nincs joga. Az állodalom czélja és hivatása e' földön van. 'stb. 'stb.

IRMAI LÁSZLÓ.

ÉLET VAGY HALÁL!

(Septemb. 30.)

A' Kárpátoktól le az Al-Dunáig
 Egy bőszt üvöltés, egy vad zivatar!
 Szétszórt hajával, véres homlokával
 Áll a' viharban maga a' magyar.
 Ha nem születtem volna is magyarnak,
 E' néphez állanék ezennel én,
 Mert elhagyott, mert a' legelhagyottabb
 Minden népek közt a' föld kerekén.

Szegény, szegény nép, árva nemzetem te,
 Mit vétetél, hogy így elhagytanak?
 Hogy isten, ördög, minden ellened van,
 És életed fáján pusztítanak.
 'S dühös kezekkel kik tépik leginkább
 Gazúl, örülten a' zöld ágakat?
 Azok, kik eddig e' fa árnyékában
 Pihentek hosszú századok alatt.

Te ráczt, te horvát, német, tót, oláhság,
 Mit marjátok mindnyájan a' magyart?
 Török 's tatártól melly titeket védett,
 Magyar kezekben villogott a' kard.
 Megosztottuk ti véletek hiven, ha
 A' jó szerencse nekünk jót adott,
 'S felét átvettük mindig a' tehernek,
 Mit vállatokra a' balsors rakott.

'S ez most a' hála! . . . vétkes vakmerénnyel
 Reánk uszit a' hűtelen király,
 'S mohó étvágygyal megrohantok minket,
 Miként a' holló a' holttestre száll.

Hollók vagytok ti, undok éhes hollók,
De a' magyar még nem halotti test,
Nem, istenemre nem, 's hajnalt magának
Az égre a' ti véretekkel fest.

Legyen tehát úgy, mint ti akartátok,
Élethalálra ki a' sikra hát,
Ne legyen béke, míg a' magyar földön
A' napvilág egy ellenséget lát,
Ne legyen béke, míg rosز szívetekből
A' vér utósó cseppje nem csorog . . .
Ha nem kellettünk nektek mint barátok,
Most mint bírókat, akként lássatok.

Föl hát, magyar nép, e' gaz csorda ellen,
Melly birtokodra 's életedre tör,
Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,
Föl az utósó ítételre, föl!
A' századok hiába birkozáának
Velünk, és mostan egy év ölne meg?
Oroszlánokkal vívtunk hajdanában,
És most e' tetvek egyenek-e meg?

Föl, nemzetem, föl! jussanak eszedbe
Világhódító híres őseid.
Egy ezredév néz ránk ítélő szemmel
Atillától egész Rákócziig.
Hah, millyen mult! ha csak fél akkorák is
Leszünk, mint voltak e' nagy ősapák,
El fogja lepni árnyékunk a' sárba
És vérbe fúlt ellenség táborát!

PETŐFI SÁNDOR.

SZERELMI BUKÉPEK.

I.

Szállj egemre
Tündérképzeletnek
Multat visszahívó
Halavány leánya:
Szent emlékezet!
Csendes éjben

A' zenélő holdnál,
Nyájas arczczal,
Hárfa hanggal,
Csillagfényesen,
Hozd fel multjaim ködéből
Messzetűnt szerelmemet!! —

II.

Mint lánykaszemből bucsupillanat, —
A' láthatáron a' nap elhaladt.
Lombfodrozattal ékes oromon
Itt-ott lecsonkult száraz ág vagyon,
'S reá az erdők vadgalambja száll:
Enyhülni keble bus bugásinál. —
— Napom volt egykor a hő szerelem,
Letűnt . . leszállt . . sötét est életem,
Érzelmem lombjain mély csend ural,
Vegyűlt fájdalmam száraz ágival . . .
Mellyekre olykor bánatom kiül
'S ajkamra dal . . . szemembe könnyü gyül.

III.

Emlékszel-e, midőn a' kis padon
Vadgesztenyédnek lombja olly hiven takart
A' csendes estét zaklató világtól? . . .
— Midőn olly bájos, olly reményteli
Jövők felől beszélgetett szerelmünk,
Forró szerelmünk, . . . mellynek mámoránál
Átalsusogtuk a' nyár titkos éjelét.
— Midőn kijegyzéd nékem csillagom,
Az ég legkisebb, 's legszebb csillagát,
'S beszédes ajkad puha bársonyát
Első csókomba némitám el, —
Emlékszel-e . . . emlékszel-e? —
— Midőn a' hajnal szemérmes arcza
Intő mosolylyal pillantott reánk,
Egymásra néztünk, . . . lelkünk összeszállt. . .
'S ijedve riadánk fel álmainkból,
Szelid szerelmünk édes álmiból,
Melly védtelen boldogságért hevült — —
'S emlékezz csak:
Két alvajáró álomláza volt!

TÓTH ENDRE.

ÖSZSZEL.

Be szép az őszi reggel;
Palástot vett magára,
És gyémánt koronát tett
Királyi homlokára.

Be szép a költő sorsa!
A képzelet, reája
Palástot sző, s eszmékből
Van gyémánt koronája!

Be bus az őszi reggel!
Palástját a köd szőtte —
'S fagyott dér-gyöngyök állnak
Gyémántokul fölötte.

Be bus a költő sorsa!
Titkos bánat palástja.
'S a gyöngyöket, keserve
Mély bányájából ásta!

SZÁSZ KÁROLY.

HA MULTBA TÉVELYEG. . .

Ha multba tévelyeg andalgó szellemem,
A' multban képednek árnyékát fölfelelem.
Majd halvány szellemárny, majd egy lengő sohaj
Dusan és gazdagon lelked vonásival.
A' lángzó alkonyat, a' hajnalszürkület
Rózsákkal festi ki lelkemnek képedet.
És látok arczidon nyíló örök tavaszt,
Mint ifju képzelet előteremti azt.
Zarándokságimon így kísér szellemed,
'S varázsszal átszővi kifáradt éltemet.
Ha multba tévelyeg andalgó szellemed
Fölkeresed-e ott sugárzó képemet?
A' lengő esti szél melly száll a' lomb alatt,
Eszedbe hozza bus sóhajtásimat?
'S ha bánat, fájdalom zavarja lelkedet
Titkon nem vallja meg, hogy érez és szeret?

BOZZAY PÁL.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

B é c s 1848. Ö s z h ó 1-jén. Mindennap új katona-csapatok érkeznek e' büszke birodalmi város falai közé, 's a' reakció növekedő hatalma előtt háttérbe vonul a' nemzet-akarat szabad-nyilatkozata. A' szabadelvű párt önmagában is meglevén hasonolva, nem léphet föl olly erélyesen, mint központosulás esetén szám-erejétől igényelni lehetne, — 's tétlenség sziklájához lánczolva sohajt egy szebb jövő után, hol a' viszony-változatok óriás hatalma bilincséből őt is felfogja oldani. Az Aula is elveszté azon tekintélyt, mellynek nimbusától környezve a' nép jobb érzelmeire hathatott, — 's tagjai nagy részének széteszlása megfosztá az anyagi küzdelem terén föllépés lehetőségétől is. — A' munkások osztálya nem vehet többé elhatározó súlyt a' nemzet-akarat mérlegébe, — miután tette képes fiatalságát az egymást érő toborzás áldozatul vitte a' kor-

mány aljas politikájának, mely minden eszközt fölhasznál a' szabadságért küzdő elemnek gyengítésére. A' nemzetőrség nagy része — tisztelet a' kivételeknek — zsoldjában áll azon lelketlen pártnak, mely czélul tüzte ki a' régi rendszert ujolag helyreállítani . . . 's ez aljas czél eszközüvé süllyedésben legjobban kitüntették magukat a' belvárosi, Leopold-Alser 's József külvárosi nagy részben iparüző spieszburger urak. A' lakosság nagy része nem képes fölemelkedni az érettség azon fokára, hol önzéstelenül ítélhetni az elvek jósága vagy rosszasága felett. Átkozza a' szabadság független gyermekét, kit még martiusban Lebe hochokkal üdvözlött, — 's a' bonyodalmakból kifejlő iparüzlet csökkenését neki tulajdonítja, felejtve a' camarilla sötét terveit, melyeknek semmisíteni vagy legalább ellensúlyozni akarásában rejlik a' szabadságérti küzdelem szükségessége. Sok polgárnál a' dynastia iránti pietás szolgálai alázattá törpül, — 's fejet hajt a' fenség nevében működő hatalomnak ott is, hol ellent nem állni annyit tesz, mint égre kiáltó bünt követni el a' nemzet fensége ellen. Királyi álarcz alá rejtezik a' bűn, császári palástban jön elő a' vétek, hogy fölhasználhassa a' népet önmaga ellen, 's eszközüvé tegye egy olly czél kivitelének, melynek eredményét utódai fogják megsíratni. Eszköz maga a' király is, — mert sokszor tudta nélkül ugy intézkednek nevében, hogy ez intézkedés nyomán fölviharzó népboszu könnyen áldozatul ragadhatja, 's nekünk nem marad más hátra, mint hogy sajnáljuk azon királyban az embert, kiből a' végzet sujtoló karja utolérndi a' fejedelmi bünt. E' szomorú lehetőségtől meg kell menteni a' fejedelmet, 's föl kell világosítani azon környezet veszélyességéről, melynek Magyarországól is Péchy, Jósika, és többen most is humillimus servusai.

Az osztrák kormánynak minden törekvése oda van irányozva, hogy azon többséget, mit a' nemzetőrök körében sajátjává tett, átvihesse a' nép körében is, hogy így az összes lakosság többségével tetszése szerint dispoálhasson. Célja elérésére olly eszközt választott, minőt aljassága miatt csupán csak tőle várhatni. Szert tett ollyan emberekre, kiknek hivatása minden áron macskazenékkal, rablással végződő aljos crawllokat előidézni, — népgyűlésekben egyes embereket spitzliknek kikíáltani 's a' felbőszített tömeggel össze vissza veretni, — hogy így a' naponként megújuló aljas mozgalmakkal elkeserítsék a' népet, 's megutáltassák vele a' szabadságot olly tettekért, melyek a' reactió átkos működésének eredményei. Nem hiányoznak individuumok, kik az olly crawllok után rögtön szerte járnak, fölvilágosítandók a' népet a' szabadság czélszerűtlenségéről, — 's azon boldog idők visszajövetelének szükségességéről, mikor az absolutismus járma alatt nyögő emberiség békéje egy ember korlátlan rémuraságának milliók életét nyújtotta át áldozatul. E' szükségesség majd valósággá emelkedik, ha a' kormánypolitica elérkezettnek látja az időt olly crawl előidezésére, melynek lecsillapítására a' nemzetőröktől fölhívandó katonahatalom vérsírba temeti a' függetlenség lelkes bajnokait.

Most titkon teszi még mind két párt előkészületeit, szinleges nyugalmunk azonban közel vihar előjele gyanánt tekinthető. A' szabad elvűek számolnak a' katonaság egy részére, 's küzdelem esetén átpártolását bizonyosnak tartják. De hogy is ne? . . . hisz a' katonaság nagy része szegényebb osztályboliakból áll, 's kinek van érdekében a' szabadság jobban, mint a' szegényebb osztálynak, ki eddig csak akkor jött számításba, ha adózni vagy katonáskodni kellett? . . . Ki ohajthat jobban függetlenülni, mint az, ki terhet hordott fizetés nélkül, — kötelezettségeket ismert jogélvezet nélkül? . . .

A' nép figyelmét leginkább a' magyar ügyek tartják folytonos feszültségben. Minden párt saját szemüvegén nézi ezeket. Legsötétebb szinben látja a' kormánypárt, mert a' reactió ármányhálózatán keresztül saját szinében nem láthatja. Jellasics elfogott leveleit rögtön közzétette a' szabadabb elvű lapok, 's vádat emeltek Latournak horvát ügyekbeni résztvétele miatt, mit az eddig elég szemtelen volt tagadni merni . . . a' reactionáriusok ellenben nem késtek a' le-

velek hitelességét kétségbe vonni, 's koholmánynak nyilatkoztatni. Találkoztak sokan, kik Jellasicsnak leveleiből kitünő loyaltitását (?!?) dicsérve körömszakkadtig védték a' megtámadók ellen. 'S ezen védők száma légio. Borrosch a' tegnapi ülésben interpellálta Latourt, a' horvát ügyekben résztvételt 's Jellasics leveleiből kitünő segélyzést vetvén szemére . . . 's Latour kinyilatkoztatá, hogy ő munitiót, agyút 's rakétát nem küldött (hát a' Grätzen keresztül szállított 18 ágyú, 180 ló, fuhrwesenek, munitiók, 's rakáték mit vétettek?) 's nem is fog küldeni, míg Magyarország a' törvényesség teréről le nem lép . . . de a' Horvátországban levő osztrák birodalmi (?) katonaság fizetését kötelességének (?) ismeri, miután a' magyar ministerium tőle a' fizetést, bár azt illetné (?), megvonta. Furesza okoskodás, hát a' felzendült katona tömeg fizetéséről annak kell gondoskodni, ki ellen az fölzendülni vakmerő volt? . . . hát a' bünt lesújtás helyett még jutalmazni kell? . . . Valódi Latour-politica, mit a' reactionalis szláv többség megéljenezett a' kisebbségben maradt baloldali tagok folytonos püsszegetése közt.

A' camarilla első áldozata gyanánt elesett gróf Lamberg meggyilkolása nagy sensációt okozott, 's a' kormánypárt nem késett azt nemzet által elkövetett bűnné keresztelni. A' ministerium hivatalos közlönye Extra Beilagét adott ki, leírta az egész vérlázító jelenetet, 's kifakadássá fajuló siralma szeretett volna Windischgrätzeket 's Radeckykat küldeni a' vérengző magyar ellen, ki a' béke követet (?) népjogok ellen merészelte legyilkolni. Szegény Wiener Zeitung! . . . hát még hivatalos létedre sem tudtál annyit tanulni, hogy különbséget tehess egy város népességének 's egy nemzetnek tett terére lépése közt? . . . Vannak sokan olyanok is, kik mint mindenért, úgy Lamberg haláláért is Kossuthot okozzák, de az ilyenek sokkal rossz lelküebbek, hogy sem megezáfolni akarásukkal az időt hasztalanul vesztegethetnék. Ők elhitték magukkal, hogy minden rosszat Kossuth politikája idézett elő . . . 's fölvilágosíthatásuk lehetőségét politikai éretlenségük semmivé teszi.

Grätzben levő huszárajaink egy osztálya — használva a' tűz kiütése által előidézett közzavart — összeszedte mindenét, 's tisztjeit faképnél hagyva, lelkes káplárja vezetése mellett megindult vésztől 's árulástól környezett hazájának védeletére, hogy ha szükség leend, szembeszálljon a' poklok ördögével is. Geiszeldorfnál megrohanta az ott tanyázó gyalogságot, 's kivívt győzelme után az ágyútelepet magához véve, levitte azt is honunkba, gondolván hogy ott majd jobban hasznát tudják venni, 's hasztalan nem hevertetik. Különben is ki tudja, nem voltak-e Jellasicsnak szánva, 's nem leendettek-e használtatva ellenünk? . . .

Batthyány tegnap estve megérkezett. Azt hírlik mindenütt, hogy Jellasics táborán jött keresztül. A' 24 órai fegyvernynyugvás, Jellasicsesali értekezés, 's bécsi ut nincsenek e' összeköttetésben? . . .

Némellyek Windischgrätze Magyarországra felé indították. Ez azonban elötem hihetetlen. Katonaság nélkül nem mehet, 's hol venne most katonaságot, mikor Prága újra mozog, 's Olaszországra vészes fölkeléssel fenyegetődzik.

Bomlik az aljas ministerium, mit eddig is csak hallatlan vakmerőség 's páratlan szemtelenség tartott össze. Schwartzér már elébb kilépve ismét szerkesztővé lett . . . most már Dobbelhof is bucsut venni készül. Szegény ő is beteges! . . . minister létére királyosdít játszik! . . . Nagyon beteges . . . világszellem sem gyógyíthatja meg!!!

PAP GÁBOR.

B é c s. Szomorú, sötét idöket éltünk, nemzetem a' halál kapuja előtt állott; árulók, orgyilkosok szívének feszítik a' tört és nem volt kéz, mely azt elbirta volna háritni.

Még remény is csak egy ember ajkairól ömlött a' haldokló üdítésére, egy ihlett látnok szavai voltak ezek.

Háromszáz év mulva rövid fény riasztá el a' koronás hóhérokat, de a' fény elenyészett, bolygó fény volt. A' hóhérok ismét áldozatokhoz tértek . . .
Szegény hazám!

14 királyod volt a' habsburgi házból.

14 fölszentelt fő, ki földön az isten képét bitorolja, nevezte magát a' hon atyjának és árulód lön.

Krisztust egy ember adta el, Magyarországnak 14 Judása volt.

Ez a' 14 Judás háromszáz évig ásta sírját — mély lehet e' sír, meg lehet elég egy nemzetnek, de kicsi arra, hogy csak egyetlen király bűneit elfödözze.

És e' nemzet még védte hóhérait, a' koronát bémocskoló szennyfoltokat takargatta, mint lehetett, saját becsületével.

És miként hálálták meg ezen példátlan nagylelkűséget,

A' király egy leiratban eloszlottnak nyilvánítá a' törvényhozó testületet, hazaárulónak nevezte a' hon szabadítóját, 's egy rablót, ki honunkba fegyveres erővel tört be, kir. helytartónak nevezett ki.

Jellasics helytartó! kinevezve saját királyunk által!

Illy gyalázatot még nem mutathat föl a' történet legsötétebb lapjain se.

És még találkozott egy magyar ki ezen rendeletet ellen jegyzette; 's ezen áruló még él! . . . .

Sötét komor volt october 7-ike.

Ezen nap, melyen a' k. rendelet megérkezett.

Nem mintha félelem szálta volna meg a' kebleket, mély fájdalom volt, tán szégyen, hogy illy királylyal engedé magát az ország olly sokáig elnyomatni.

És a' háromszázados éj eme legsötétebb percei után, minő reggelre viradánk!

Koronás gyilkosunk remélve Jellasics győzelmét fölöttünk, eldobta álarczát és segélysergeket akart számára küldeni.

A' sergek megtagadták az engedelmességet; nem akartak szabadságért küzdő testvéreik ellen harcolni.

Ezt tevék a' derék olasz katonák.

Erre az udvar bősziően német vasas ezredet küldött ellenök, kik erővel is kényszerítsék az engedelmességre.

Hasztalan.

Az Aula 's munkások szétrombolva a' hidakat megakadályozák az átmenetelt. A' Wiedeni nemzetőrség a' szabadság hőseihez csatlakozott 's a' legnagyobb elszántsággal küzdött a' szabadságért, küzdött hazánkért. Végre győzött a' jobb. A' fegyvertárt bevették, Latour hadügyért felakasztották. A' király megszökött Bécsből egy handbilletet hagyva hátra, melyben fenyegetődzik, hogy jogait tudni fogja visszanyerni.

Számolni jogaiért?

És ha mi elkezdenénk számolni háromszázados elnyomatásunkért, háromszázados szenvedéseinkért? . . . .

Ezer élettel, ezer kintpadon sem lelne büntetést vétkeiért.

De nem, a' nép nem liheg bosszu után, a' nép vérért ontja szabadságúért és ha kivívta, feledve a' multat, édes reménynyel jövőjére visszatér csendes tűzhelyéhez.

A' bosszu lakhelye palota, nem kunyhó.

Ugyan ez időben Perczel Mór és Görgei Arthur Jellasics Róth osztrák tábornok vezérlete alatti 7000-re menő sergét lefegyverezette.

Vannak idők, néha perczek midőn egyeseknek szintugy mint nemzeteknek jövője ön kezökben van.

Magyarország jelenleg illy időket él.

Nemzetem dobd el az önjavadon vásárolt nagylelkűség és piaetas rongyait, melyekből font hálóban olly sokáig tartottak fogva, légy könyörtelen az árulók ellenében.

Hazaárulók halála: a' hon élete.

Zuzd össze azt az átkos koronát és áthomjait bocsássad szeleknek, de nem e' sokat szenvedett hont határain belől, mert megmérgeznék a' patakat, meg a' mező virágait, melyekből kedveseidnek koszorút fonsz, megzavarnák a' holtak esőndes álmait, kiknek sírját egy illy átkom nyomná. Nyomorult volna e' hon mint volt olly sokáig.

Hazám! hazám az idő eljött.

Légy szabad.

Átok a' koronára.

LÁZÁR KÁLMÁN.

ÜGYETLENSÉGBŐL LETT ÖNKÉNTES.

Éji 10 óra volt. — Ágyamban fekvém, és „Faust“-ban épen azon jelenetet olvasám, hol az ördögöt hija; midőn ajtómon koczogás történik.

Mi a' manót? — mondám — hisz Mephistopheles uram csak nem szerencsétet látogatásával?

A' koczogás ismételtetik.

Oda megyek az ajtóhoz.

Ki vagy?! — kérdém.

„Nyisd ki, lelkem, az ajtót

Magyar kopogtat, nem tót.“

Ez volt a' felelet.

No — gondolám — ha bár az ördög is, meg kell vallanom, mégis csak jovialis egy lélek!

És kinyitám neki az ajtót.

De ki írja le bamulatomat, midőn öt év óta nem látott Zsiga barátom lépett be a' szobámba!

Ficzkó! kiálték — és megezuppantottam népdalos ajkát — Ficzkó! hát tégedet micsoda forgó szél sodrott ide.

Azon forgó szél, barátom, mely koronákat sodor, elsodrott engemet is, a' nagy reményű — táblabíró-oltrányt.

Hát, — mondék ismét vissza fekvé az ágyamba — hát fiu! honnét, jösz? Hová mégy? Mikor lettél önkéntessé.

Hallod-e emberfia! — felelt Zsiga — én nem vagyok dajkád, hogy ágyad mellé üljek és mesélgessek, míg a' csodálkozó lelkecskéd behúnyja szemecskéit — és elszendereg! Kelj! az adtát! Kelj, menjünk bordába, ott majd elbeszélem cifránál cifrább történetemet — 's mint álltam, épen ellenkezve a' régi obsitossal ki a' világ szélire állt, és beleköpött a' semmibe, — mint álltam, mondom, ki én a' semmibe és beleköptem a' világba! . . .

Isten látja lelkem, fiú — mondék felkelve — nem értelek. Micsoda bordába akarsz menni, csaknem abba, melyből isten . . .

Fogd be szádat, ember — ne sértegesd nagy ügygyel-bajjal összekapartott philológiámat. — A' borda szót én csináltam olyanféle embereknek, kik se korcsmába, se kávéházba nem akarnak elmenni, ezek aztán bordába mennek, érted már most. Ezen derék szó az uszda-iroda-tanoda-kaptafára készítettett.

No ha már interpretálsz, hát folytasd, mit akarsz azzal mondani, hogy: Kiálltál a' semmibe és beleköptél a' világba.

Majd azt a' bordában; most csak : indulj!!

Az esteli megvolt, Zsiga barátom szivarra gyújtott, és felemelvén csordultig borral teli poharát így kiált: Windisgrätz, Jelaccsics, Radeckzi, Sofia, Dobblhof, Montecuculi, és a' kamarilla minden ismert és ismeretlen tagjai — éljenek!

Fiú — kiálték, megittad az eszed?! befoghatnak!!

Zsiga letevé kiirtott poharát; —

Azt mondom, hogy éljenek pajti, éljenek! ők pártunk legderekbabb, legtevékenyebb emberei, ők testtel-lélekkel működnek azon, hogy hozzánk is szálljon azon dicső tengertuli istennő, kit republikának nevezünk! Mór barátom, aszondom, hogy éljenek!! ők egyes ágait levagdadják a' népfélség egetverő tölgyének — de épen azért jobban fog kihajtani; — ők a' szabadság tűznedvű szőlőjét oda kötik az absolutismus kiaszott, tűzbevaló karójához — 's épen azért édesebb lesz az, és magasabbra felnyúló!! Mondom, papti éljenek a' kamarilla minden tagjai; ők a' legbuzgóbb republikánusok! ők ébren tartják a' népet — ők a' nép kebléből kiirtják azon vak tiszteletet, melylyel ez minden fegyveres hatalom iránt viseltetett. Ők szorították a' népet a' küzdés terére; ők edzik, gyakorolják erejét! Mór barátom azt mondon, hogy éljenek a' kamarilla minden tagjai, mert ők a' legbuzgóbb republikánusok!!

Nevetve koecczantottam össze a' víg czimborával a' kamarilla egészségére.

Node beszéld már egyszer, hogy miként lettél te önkéntessé?

Ügyetlenségből, barátom, — felelé a' szomorú emlékezet mély sohájával — csupa ügyetlenségből. Csak figyelj, barátom!

Épen a' könyvkötőtől jöttem, haza vittem pompásan bekötött 30 véres veritékkel irt, szabadság-szomjas, és korona-éhes vöröstollú dalaimat, —

Dalaidat? — vágék közbe.

Dalaimat, barátom, igen; saját dalaimat, magam költöttem;

Szegény kotlós-kakas!! —

Ah, barátom, tudod, szerény fiú vagyok, de a' költemények felségesek — és azon példátlan tiszta rím!!, az egyiknek például az a' refrainje van hogy:

Ah, hol csavarogsz valhallai szabadság
már tudod a' „valhallát“ a' „mennyei“ helyébe tettem, egészen új gondolat!

Értem — felelék.

Hát:

Ah, hol csavarogsz valhallai szabadság

Hogy nem mosolygasz ránk? —

Nos?

Nos? Felelék én — csak folytasd — hiszen rimet akartál mondani.

Az istenért! kiáltá Zsiga — hát ez nem rím — : „ság“ „ránk“ — hát találsz tisztább rimet az egész magyar literaturában.

Biz igazod lehet — mondék nevetve.

Mondom, barátom, épen ezen derék verseket vivém haza a' könyvkötőtől — midőn . . . . Jaj, csak azt a' 24-dikét olvashatnám fel neked, barátom, a' mit akkor irtam, midőn a' francia forradalomnak hire terjedt. Hejh, be megadtam abban a' költeményben az egész nemforradalmazó világnak; — mondám barátom lelkem! kiáltam a' képzelet véghetlen semmijébe — 's bele köptem a' gyalázatos világba, mely revoltálni nem akart . . . . Te, Mór, nem felséges gondolat ez is!

Felséges — mondám nagy pathosszal — kiállani a' képzelet véghetlen semmijébe, és beleköpni a' világba — mert revoltálni nem akar. — Dicső, te egy úgynevezett Kraftgenie vagy!!

Ne félj, barátom, — biztatott Zsiga — nem vész el ez a' gondolat — majd a' táborban verbe szedem. Van időnk elég!!

Jól van, jól; felelék, megnyugszom ígéretedben, de a' történetet! — mert sejtém, hogy az nem lehet csekélység, mi a' kényelmét mindennek felett szerető

Zsigát az önkéntesek sorába üzheté, és mi a' tekintetes táblabíró urat, Zsigának atyját, rábírhata, hogy ezen lépést jóváhagyja.

Ugy van — felelé Zsiga — a' történetet. Hát, mondom, a' könyvkötőtől hozám épen haza összes munkáimat, midőn a' város háza előtt tömérdek népet látok össze csoportozva. Közelebb sietek és ekkor egy fiatal ember épen fenhangan szavalja Petőfinek: Nemzeti dalát. — Barátom uram, midőn minden strofának a' végén ezt a' 3—4000 embert — már tudod nálunk kis városban az rémitő gyülekezet — mondom midőn ezt a' 3—4000 embert három újját felemelni láttam, és hallottam, mint rivalogja azt az „esküszünk“öt; sirtam, tomboltam örömömben. — Alig vártam, hogy az ifju elvégezze a' verset. Midőn azonban végtére mégis végére ért, és a' nép ezt kiáltotta volt, hogy: éljen a' szabadság! éljen Petőfi S.!! ekkor egy angyali nőt ekkép hallék szóllani társnőjéhez: oh, milly édeni, milly magasztos érzelmei lehetnek most annak a' Petőfinek! Milly dicső sorsa jutott annak az embernek!! Csak gondold, Jucezi, első ott állani küszöbén, midőn a' nép nagy szívét megnyitja a' szabadság befogadására; a' nép élén kezét fogva járni a' szabadsággal, — illy boldog még költő nem volt!! Petőfi ezen diadalnapjainak egy perczéért oda adnám egész életem! Oh csak otthon volnék most Pesten!! otthon volnék, édes kedves Juczikám!!

Ugyan hallgass — felelt a' másik épen nem olly ábrándos hölgy — itt jön a' polgármester!

Én láttam ugyan a' polgármestert, de fel sem vettem. Lelkemen villámsebességgel futott el azon gondolat: hogy hát én mért nem lehetnék ollyan boldog, ollyan dicső, mint Petőfi; hisz épen kezemben volt az élet pusztájának kösziklája, melyet csak meg kell vala vernem nyelvem' Mózes-vesszejével, és azonnal megindul a' dicsőség forrása, és új életet teremend szomjazó népemben. Barátom, mondom, a' dolog sokkal rövidebben történt mint az elbeszélése. — Alig villogott át agyomon ezen gondolat, midőn már egy előttem álló pórembernek nyakán is ültem. — A' szegény legörnyedett, mint a' nád!! — Tartson meg kend, — kiálték — a' szabadság kedvére!! — Nyögve egyenesedett fel a' szegény pára, én pedig jól megülvén nyakát, egyik kezemmel üstökébe kapaszkodtam.

A' szabadság kedvére! neveték én, mintha csak a' kamarilla egész népboldogító tervét látnám testté válva!

Szent ugye, igazod van — majd versbe szedem a' táborban!! — Hát mondom hajába kapaszkodtam egyik kezemmel; a' másikkal összes munkáimat tartám, és kiálték: van itt még több vers is, polgártársak! — elolvassuk mind, magam csináltam!!! „Halljuk!“ „polgármester!“ „le vele!“ halljuk!“ „bolond!!“ — Ez volt a' zavaros felelet, melylyel a' nép ajánlatimat fogadá. — Már most kérdelek barátom, gyaníthattad volna te, ha nekem lettél volna, hogy a' „bolond!“ 's a' „le vele!“ engem illet, a' „halljuk!“ pedig a' polgármestert? Én soha életemben sem hittem volna, hogy a' nép, midőn polgármester és költő közt kell választani, a' polgármestert választaná. — Ennélfogva én győzelmes, megsemmisítő pillanatot veték polgármester-vágytársomra, és a' nagy zajnak dacára, nagy pathosszal elkezdém azt az érintett 24-ik számú dalomat olvasni:

Faranciaország felállt.

felállt.

Az ördög a' pokolba szállt!!

ba szállt!!!

Szálljon az ur utána! kiáltott legközelebb szomszédom — 's ugyan azon perezen sátor támadt fejem felett, sátor mondom barátom, botokból, es- 's napernyőkből, kezekből 's tudja isten még miből, 's ezen sátor ugy eltakart, hogy a' villám se ér el, ha kedve lett volna rám.

Én eliszonyodtam, barátom, költeményem a' torkomban maradt.

De nem érte be ezzel az ármányos sors.

Pór emberem látván, hogy szabadság-bajnokának dicsőségét már elhegedülte sz. Dávid, meghajolt, és én rútul buktam orromra, 30 költeményes könyvem pedig pocsolyában lelte boldogtalan végét mint II. Lajos királyunk.

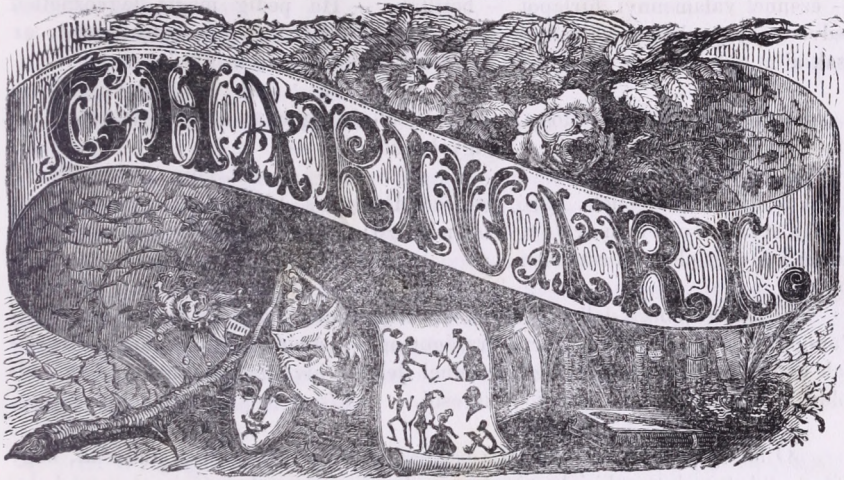
Nyíl sebesen szedtem fel magamat, és örülteként rohantam el, lelkemben kiolthatlan gyűlölet a' polgármester ellen, és Kisfaludinak azon egyetlen verse:

„Hasztalanul terjeszti karát, nincs, nincs, ki segítse;

Bajnoki elhultak; nincs ki feloldja segényt!”

(Folyt. követk.)

LUDASI MÓR.

Hivatalos rovat.

Jellasics közlönye.

Ő felségének kegyelmes meghagyásából gróf Zichy Ödönt ezennel a' szentek sorába ünnepélyesen beiktatjuk, és Magyarország védszentjévé kinevezük.

Kollár, kuldusminister. *)

Elhatározván magunkban hogy Pannonia királyságom nem leszen olly esztelen, mint a' volt Magyarország, és nem fogja saját halálos ellenségeit hízalni:

Ezennel megparancsolom minden törvényhatóságoknak, hogy azon eszeveszett ábrányoncokkal, — kiket elleneink szabadsághősöknek neveznek, mi pedig végtelen kegyelmünkél fogva tömlöczbe vettünk — hogy azon eszeveszett ábrányoncokkal — mondom — a' „Figyelmező“ nevű hirlapot olvastassák el — attól reménylem, hogy, mint becsületes emberek, meg fognak —

Báró Jellasics,
király.

Elhárítandók magunkról a' vádat, mintha mi a' népfelséget elismerni vonakodnánk, ezennel tudatom a' souverain néppel, hogy ezentul mi, az urak, fogunk dézmálni a' népnek.

Ennek rögtöni végrehajtása végett parancsolom mindenkinek akár nemes akár nem-nemes, hogy összes, de összes vagyonát az illető hatóságok rendelkezése alá bocsássa.

A' nép összes vagyonát elfoglalt törvényhatóságoknak pedig megparancsolom, hogy mindenkinek jószágának tized részét szolgáltatassák vissza.

*) Talán „cultusminister.“

Ezen példátlan nagylelkűségemért a' népnek önkényt nyilatkoztatott hála votumait elvárom. Jellasics.

Értésemre esvén, hogy azon magyar költők, kiket bárányszelidségök miatt le nem nyakasztattam, nyakrafőre sietnek dicsőségem megéneklésére, rendelem: a' szó „babér“ ne használtassék, mert rossz lelkű philologusok még azt is magyarázhatnak ki belőle: hogy nagy harczmenetem b a b o t é r, — ellenben parancsolom hogy helyette a' szót „**boros tyán**“ alkalmazzák, mert ez legalább jellemem egyik fővonását megőrzendi az utókornak.

Jellasics.

A' legközelebb lefolyt bús emlékezetű napok tanusítván, hogy az írás nem sok jót hoz az országnak, és hogy felette zavarja a' megbecsülhetlen nyugalmat — ezennel valamennyi hirlapot — betiltok. — Ha pedig mégis legyőzhetlen kedve és ohaja lenne valakinek könyvet írni, vagy hirlapot szerkeszteni, az csak a' magyar sajtó törvényekhez alkalmazza magát!

Dr. Gay, b é l ü g y é r.

Azon elvnél fogva, hogy: „Ne bánts a' szegényt, magától is eldől“ a' fentebbi parancs nem szól a' — „Figyelmezőnek.“ —

Dr. Gay, b é l ü g y é r.

Mint ő felségének, báró Jellasics Pannonia királyának kegyelmes hajlamával olly merően ellenkező: Táncsics Mihály „józan ész“ című könyvét elégetni rendelem.

Dr. Gay,

b é l ü g y m i n i s t e r.

Ő felsége, báró Jellasics Pannonia kegyelmes királya a' sem meghódított Pannoniát, sem a' koldus Horvátországot nem tartván méltónak, hogy városainak egyikét székhelyül kitűzze, ezennel jelenti hív alattvalóinak, hogy külföldre indult magának székvarost keresni.

Dr. Gay,

b é l ü g y m i n i s t e r.

Ő felsége általam felszólítja összes birodalmának minden tudósait, hogy kétszer 24 óra alatt neki jelentést tegyenek nem ismernek-e C s e r nevű helységet, mert seregeit visszatérteig ott szeretné — hagyni.

Kollár, cultusm.

Ő felsége, báró Jellasics P. k. k. elutazása előtt még egyszer magát bemutatandó hű alattvalóinak, ma délután ki fog sétálni.

Ennél fogva rendelem, hogy a' városhatóság minden bivalyt, ökröt és egyéb a' vörös színt ki nem állható állatokat, akár két akár négy lábúak legyenek azok, szoros felvigyázás alatt tartsanak — mert a' kutya is haragszik az orráért.

Herczeg Nopsa,

g a z s á g m i n i s t e r.

Báró Jellasics válasza gróf Zichi Ödönhöz a' pokolba.

Czimborá. Soha se hittem volna, hogy olly kurtán bánjanak méltóságos termeteddel, . . . azt pedig, hogy pokoli utadban plané meg is előzz: álmomban se gondolám!

Irod, hogy nagyon is meleged van, 's ugyan csak rangod szerint fűtnék alád holmi száraz rescriptumokkal az alvilág sütnökei.

Hagyjuk a' panaszt barátom! . . . örvendj és adj hálát Metternich apónak (az ösördögök ezen diplomált atyamesterének) hogy legalább helyben vagy és ingyen kankallózol; hanem én én . . .

Na de halljad csak a' cásust és bámulj, ha tudsz.

Mint régi kenyeres és conferenciái pajtásom, bölcsen tudhatod, hogy mi képen sikerült rakásra vernem azon esztlen menageriát, melylyel mint vitéz se reggel elvégre még magam magamat is bolondítám.

Hát én bizon, paraszt-pálinkától és herczegnő-csókoktól részegen olly

formán calculáltam, hogy elcsábított hitvány népségem rongyait aranyokért váltandom be a' gazdag Budapesten.

Ho hó barátom rettenetes czudarul felültem.

Igy még szerencsére-lovag, mint én meg nem semmisült, mióta a' privilegiált ingyenélőket a' monarchiai buta civilisatio megteremtette.

(Ismert jellemedhez irom e' sorokat, . . . tudva hogy módod van tüstént elégetni.)

Von Buda . . . mennyei italok, deli istennők 'stb. keine rede . . . nem az hogy esatáról mernék még csak álmodni is, hanem örökre visszaismerném a kigunyolt magyar istent, ha in persona valamikép és valahová kieblábolhatnék.

Csak egy kicsinyt késtel volna felakasztatási élvezdel, láthatod vala milly ostobán csalatkozánk.

Irod hogy unalom kergetőül küldjek egy tuczet kártyát.

Ezt nem tehetem, mert pénzbe kerül, pedig egy garasom sincs . . . magam is régóta világkontóra kártyázgatók.

Kár volt kártyát instálnod. Nehezen kerülne a' sor e' féle sovány mulatságra.

Küldöm . . . vagy is küldi a' felséges nép részedre Lamberget és Latourt, gyönyörű társalgók . . . majd megtudod tőlük, hogy : deutsche karten ma már igazán azt teszi, hogy : magyar kártya.

Nem tréfa itt a' dolog többé szép öcsém.

Lótunk futunk a' merre látunk. Aifoz hugom se tudom mikor válogat többé commode a' titkos istenekben ; . . Ferdi kománk pedig arra se ért siettében, hogy egy pirosdad rántot csirkének a' fülét bevághassa.

Most már megbocsáss . . . sietek . . . azaz szaladok, mert kergetnek, . . . érzem hogy rövid időn ölelhetlek.

czimborád b. Jellasics.

U. i. Legközelebbi leveletem alkalmasint Róth és Filippovich barátim által veended.

Nemzeti színház.

— A' színházról is írának, ha volna mit. Annyit azonban hiteles kutfőből tudunk, hogy a' derék igazgató azért adat holmi pajzán ifju és baköz féle morális darabokat, hogy ha Jellasicsnak még kedve szotyanna Pestre betörni a' repertoírral üzze ki.*) Fogadja a' tisztelt tekintetes igazgató ezen honfiu buzgalmaért szívünk mélyének legbensőbb kamarájában czirázott forró köszönetünket.

L — r.

ERDÉLYI KÉPEK.

My dear friend! Miután schwarz-gelb tendentiát Jellasics nagy mesterelem kegyes rendeleteinek pontos közlése által kimutatád, azt hiszem a leendő Romaniából is szívesen fogadsz el tudósítást.

Le petit Jellasics de Romania Urbán legujabb mozgalmait csak hallád. Egy szép reggel Wéér Farkas főispán felmegy Vay ő excljához 's térden állva segélyt kér azon 10,000 oláh ellen, kik Dézstől 4 órára tanyásznak. Vay ő nmlga kegyesen megszeppen melótztatván egy tisztcskét és 130 ujoncz önkénytest ellenök küld.

Tudja a' patvar hogy történt: Urbán öcsém ezektől megijed 's alkudni kezd Wéérrel. Az eredmény annyi lett, hogy az önkényteseket Dézsről Szamonyvárra vitték, az Urbán serge pedig hőileg retirált.

Na de my friend ez apróság! a' napokban Teleky Sándort 200 román hazafi bocsorban, megtámadja: Sándorka sem veszi tréfára a' dolgot 's egyet lő — 's mielőtt körülneze a' 200 emberből egy sem maradt.

*) Mintha bizony írtódnék a' rosztól!

Azt mondják, hogy ez a' hős román faj leendő országának czimeréül egy nagy málét tesz, kitüntetendők e' nemzeti éték iránt viseltető rokonszenvéket, mely őket annyira meghizlalá.

Na de egy pár szót az önkénytesekről is. Ezek két félek Hunyadi huszárok, kikkel rendén túl szigorun bánnak 's honvédek, kik a' fegyelem szót nem is értik. Csak látnád my friend, ezt a' harisnyás mezitlábos csapatot, mely havok óta együtt ül, a' nélkül hogy a' fegyvert megforgatni is tudná!

A' napokban egy kis kravallt csináltak. Egy önkéntest kicsapnak 's azután egy őrmester 50-ig vágatja. Egyszerre csak gyülekeznek a' mezitlábosok, lármáznak, kiabálnak „ez mocsok, mit elszenvedni nem fognak!” Tisztjeik megfordulnak köztök, kedves öcséiknek nevezik őket — mire az egész csapat eljenezni kezd, vállára kapja a' bctorztató őrmestert 's diadallal körül hordozza.

A' mi önkénytesekink pajtás — kevés kivétellel — buta tömeg.

Na de ha jól felvesziük a' dolgot, mire való köztök a' fegyelem — mért tanulnának? arra hogy feladjuk magunkat vagy retiráljunk semmi tudás sem kell. Hát öltözetet mért csináltatnánk? A' leendő román hospodár ugy is más öltözetbe buvatja, osztán ha nincs bakkancsuk nem kelletend talpalásra költeni.

A' vásárhelyi zászlóalj egész másképp néz ki. Ösém! nem rég fordultam meg köztök. Itt tömémenten sok a' mívelt ember, még több az erős 's az egész hős 's elszánt. Ezek a' fiuk, meglásd, majd dolgot adnak a' hospodárnak!

Hanem az én tetszésemet különösen két dolog nyerte meg. A' székelyek közt vannak olyanok is, kik kötelesek fegyvert viselni, de most nem. Ezek beakartak az önkéntes csapatba állani — 's csak gondold el! nem vették be. Kár és vétek is lett volna a' nemzeti erőt ezekkel is nevelni.

Osztán az is tetszett nekem, hogy mikor a' granatosok visszatértek egy pár lelkes fiatal ember mintegy 200-at felbujtat, hogy álljanak az önkénytesek közé. Át is akarnak állani — de nem vették be, sőt öt makacsabbat lánczonn vittek el.

Hanem a' Vay kir. biztossága idejéből két dolog — valami kimondhatlan kedves! A' magyarság székelység kunyorálta az ágyút (a' buták ugy látszik elfeledték hogy vannak még harangjaik) 's egy se kapott. De Szeben, az plane négyet. Osztán ennek kár is lett volna nem adni! hisz ez a' magyar kormányt nem ismeri el — az uniót tagadja.

A' másik: a fehérvári vár — Erdély egyetlen erőssége — az oláh határörök kezébe került. E' várból semmi sincs csak néhány 1000 fegyver egy pár száz ágyú, egy löporraktár 's egy pénzverő ház.

A' magyar ezeket ugy sem tudta volna használni. — Kár is lett volna oláh kézre ezt nem adni. Ugy-e a' Vay kbiztossága epochát formált? — hát még nektek millyen miníster elnökötök lesz?

Ad revidendum!

Kolozsvárt oct. 4-én 1848.

MEPHISTOFELES.

Jelentés.

Ertésemre esvén, hogy sok derék hazafiak huzzák ki magukat a' honvédi, 's nemzetörségi szolgálat alól, sérülteknek, sánta, bénáknak adván ki magukat, 's mindezeket visum repertummal bizonyítják: Tekintetbe véve ezen derék hazafiaknak méltó igényeiket, 's hazafiságukat: ezennel értesitem az olyanokat, hogy Visum repertumért folyamodjanak hozzám, én ingyen, minden honorarium nélkül fogom teljesíteni ebbeli kívánságukat, továbbá azt is jelentem, hogy a' hátsebeket is jól tudom gyógyítani, kik tehát futásközbe hatulról sebet kapnának: szívesen látom, azokat is ingyen gyógyítom.

Lombosy
barom orvos.

V á c z, october 9-én. Egy ideig e' napokban atyafiságos viszony Vácban tartott, érdekesnek látom róla néhány vonásokat tenni. —

Láttátok-e Vácztot e' kis várost? melyben jelenleg is 4 bíróság öröködik, u. m. püspök, káptalan, szolgabíró és papi bíróság — istenben boldogult crimális úrszék némelly mumiái csak úgy tétlenségbe várva várják annak feltámadását, — mi bizony Magyarhonban soha meg nem történik, azért a' városon kívül lévő trinitást, és a' börtön udvarában erős guillotin a' zsinoros huszárokkal, mint még az uradalom halhatlan jelképeivel, erősen őriztetik. — Hol ennyi az igazság kiszolgáltatás helye, azt gondolnók, hogy ott a' kaputos világ a' közügyek némű tájékozására tud valamit tenni! csatlakoztok, — Vácznak semmi társalgási helye nem lévén, indoháznál szájtátva lesi a' fővárosbani történeteket, 's buvában a' sörházban, az ő reformgyűléjekben vagy nagyot iszik, vagy hallgatódzik, míg valamelly hatalmas indítvány haza nem kergeti aludni. —

Ösmeritek-e a' Jesuitákat? ha nem, jöjtek Vácra, 's azoknak mosolygó alázatos képeiket itt színről színre láthatjátok, — épen e' napokban jött az általános felkelési felhívó parancs — papjaink búcsút hirdettek, 's a' tornyokban ágyúknak való réz kolompok erősen zúgtak mennyeknek országa felé, míg bent elmondattok, hogy az egész háború az istentől küldetett reánk roszakra — és most egyedül az imádság fegyvere az, mely tőlünk távoztathatja, 's ha talán a' kedves rebellis az imafegyveren átrontva Magyarhont előbbi rabigába sodorná keresztényi türelemel vessük magunkat alá, — meghiszem, ti római keresztényi türelemmel imádkoztok azért, hogy a' robot, dézsma, 's tized hasznai tovább is puhítsa bőröteket, — e' városban pap annyi, hogy a' napot olykor tökéletesen elborítja, míg közönsége csalóka álmából fel nem ébred. — Becsületes honpolgárnak tétlenségben jelenleg maradni nem szabad, ki karjával nem elég erős a' gyalázatos pártütöket leverni segítni, vagyonával segélje, — mit tesznek itt káptalan hü páterjai, szánakoztok e' közönségen, mely olykor fegyverben gyakorolni felhívja társait, — 's hogy múlt napokban a' 20 éves kis feketét örsereg sorába beírták, impertinentiának kereszteltették a' törvényes tényt, utánna adva, csak egyszer az ordines-eket reá rakjuk, ördög sem viszi el katonának, — az 1844-ik országgyűlés Nepomucenus a' köztetek vagyon, ki akkoron per satyram a' nagy királynak Mátyásnak három szobrot indítványozott, szeretnők most is hallani indítványait, de féltek a' nyilvánosságtól, mint ördög a' szentelt vizektől, minapi synodustokon, hol előre Szabó Richárdot szent igazságaért excommunicáltátok, erősen bezártátok a' két ajtót, 's inkább széjel szaladtatok, mintsem nyilvánosságot láttatok volna, — az idő veletek is meg fog elégedni 's hűz reátok nagy fekete keresztet, hol majd teljesíteni iparkodtok kötelességeiteket, — dicséretet érdemel itt a' tanítói rend, mely az idő szavát feltudta fogni, 's ha valami szép itt történik, a' rend abban részt vesz. —

A' búcsú után p. városbírája előadá az általános felhívást, e' városban könnyen 3. ezeren fölül foghatnak fegyvert, mi történt? az érdemes senator urak determinálták, hogy 400. menni fognak, de kik, azt nem tudják — k. bírása azonnal kijelenté, hogy ő octavallítás lévén, 40. ember majd ki állít, mert a' várost is őrizni kell, a' város unió-ját par antiquitas ereztvén hivatalából: érdemlett kihagyását, közönségét a' legnevettségesebb módon ijeszti az egyesülni kész rész ellenében, — tehát 14. ezer emberből csak 400. foghat fegyvert az elhatározó perczben? ez bűn! de ezt lemosták a' tanácsnak egyedüli fiatal tagja, ki minden szépet tudna teremteni, ha többit a' közönyösség, vagy jobban mondva tudatlansága engedé cselekedni, — határozottan elrendeltetett akkor az átolános felkelés, midőn amaz ügyvéd a' polgári kötelességről 's haza veszélyről tett előadásában azt végzésbe vitték, — kár azon fiatal derék tanácsnoknak olly féltékenynek lenni ez ügyvéd irányában, ketten többre mehetnének, — de az eredmény megbukott délután, mert a' többi kaputos urak itt szeretik a' mellékes ajtósckákat, hogy valamikép ki csuszmassanak a' kötelesség alul, meglepő volt ak-

kor hallani bírótul, mikor felszólítaték a' zászló emelésére, azt válaszolá indulatosan, már most, mivel annyira forcírozzák a' dolgot, truczra sem megyek, a' nép pedig megszokván előljáróló után indulni, egy része fájdalmasan távozott az ülésből, — 1400-ra menő őrsereg 3. egész hó, hogy fegyverben nem gyakorolja magát, őrnagy segédével pedig helyben lakik, e' hanyagságnak végett vetni őrnagy kötelessége a' hatósággal egyetemben, — de segítve van már a' dolgon, mert kezünkben vagyon a' biztosnak parancsa, mellyben 20 évről 50-ig az eset alkalmával az általános felkelés elrendeltetik, 's ezen jó urak már görcsben szenvednek, adja isten, hogy lelki bajukból kigyógyulva Vácznak minden embere fegyvert fogjon hazájáét, ti pedig becsületes mozgatók a' gyanúsítgatáson felül emelkedve, minden jót tenni meg ne szünjete, — mert nem hihetem, hogy azon nép, mellynek legfőbb javai megadattak, annak megtartásáért fegyvert ne fogna.

KARTÁCS.

Győr, octob. 7-én 1848. Barátim! kik egy forró készszorítás 's talán végső istenhozzáddal váltatok meg tőlem nem rég, mint egy hónappal ezelőtt Borsod öröklombos Mátrája alatt: vegyétek e' néhány soromat temérdek ígéretem beváltásul. Hiába! nem teljesithettem, hogy mindenről értesitselek benneteket. Mióta Micskolczot elhagyá lelkes zászlóaljunk, 3 napnál tovább egy helyben sohasem nyugodott, 's azt is örökös szolgálatban töltvén — alig, de alig jut időm e' néhány betűt firkálni, kivált ha fájdalmában elborult lelkém sötét fellege feluszik képzeletem világára!! — Gondolom, hallótátok hogy Pákozdi és Sukoó között Szentmihály napján a' Szentmihály lóván küldfünk egynehány horvátot haza . . . hogy ugy félig meddig ránk bízta a' hosszú hárczvágy után e' bitang csordát, 's hogy ezután, mivel mi vertük meg Jellachich uramat, tehát mi is adtunk ő bánságának — 3 napi fegyverszünetet!! Minden rezonirozásunk hasztalan lön. — De Jellachich hasznára fordítá ám minden óráját: mint később megtudám — még a' következő nap hajnalán szedte vette a' sátorfát 's egyenest Bécs felé nyargalt. Miért lön pedig ez nekünk csak 3-ik napján a' fegyverszünetnek tudtul adva? feleljen rá a' mindenható, én nem felelhetek, mert a' boszu, szégyen, és gyanu egyiránt pusztítják keblemet! Barátim! e' rablók ha más nap nem is, de legalább azután üzőbe vétetve — azóta régen bebántunk volna velök. Most pedig 3 szoros erővel vagy is megerőltetéssel nyomulunk utána 's én nem tudom elhinni, hogy beérjük. Mint hallom ma indul ki Mosonyból. Győrt negyed napja hogy elhagyta. Nyomán e' népnek hol elhuzódik történi minden . . . mit festgetnem időm sem enged, de borzasztó is. — Tegnap 6 mértföldet gyalogoltunk. Ma délig pihenünk, mert már a' huszár is kidül a' kápából. Mi történendik ezután velünk? setelmeimet elhallgatom. Csendes vagyok mint idő a' zivatar előtt. A' harc mit eddig társaimmal együtt vittam, csak meleg volt. Körültem füttyülő golyói a' határ öröknek csak nemes visztorlásra hevítének; de ha gyanum ha sejtelmem válósul, vad leszek ezred magammal és dühös mint a' puszták tigrise. Nekem az élet csak szabad hazában kell, 's legyen hattyudalom inkább a' kartácsok iszonyuan szép orgonája, mint sem leigázott polgári élet hervadó napjai! —

Készüljete a' csatára . . .

Isten véletek.

TOTH ENDRE.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

17. sz. October 22.

PRST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Erwählter, nachheriger Testaments

ELIENOR.

PROTECTOR DE JONAS

17. DE OCTUBRE 17

1788

OMATOT LAMBERG DE MONTMARTRE

Magyarország

(Magyarország)

(Magyarország)

MAGYARORSZÁG

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

ELEKTEK

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Magyarország

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és átalok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E I N A P T Á R,

gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

Hiador:

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

Státusférfiak és szónokok könyve

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.

Keményen kötve 5 ft. p. p.

Státusférfiak és szónokok könyve

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

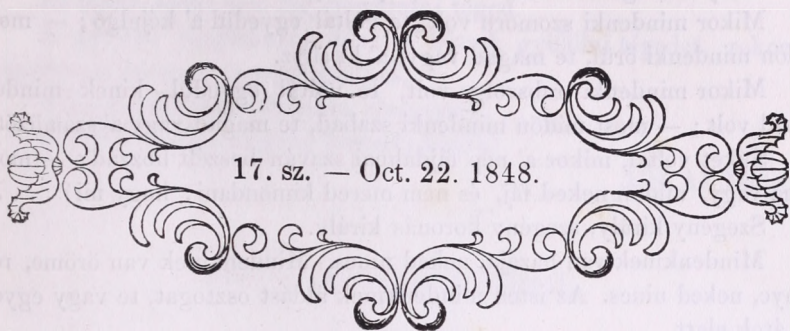
o c t o b e r - d e c e m b e r i f o l y a m á r a.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utcza 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősege.

SZEGÉNY KIRÁLY!

Midőn a' királyok a' népek, fejére ültek 's isten nevében nyomoru életet és nyomoru halált osztogattak édes fiaiknak, — midőn a' királyok kivették a' nép szájából a' kenyeret, szivéből a' vért 's adtak nekik helyette rabszolgaságot és koldusbotot, — midőn a' királyok játszottak a' nemzetek fejével, adták, vették osztották az országokat; — a' jó királyok akkor sem feledkeztek el keresztyén voltukról, 's kiket nyomorukká tevének, megsiratták és mondák: szegény nép.

A' nép éhezett, a' nép sírt, a' nép elvérezett.

Szegény nép! Azt monda a' király.

A' nép viselte lánczait, viselte koldusbotját, gályát huzott, vagy földönfutó lett.

Szegény nép, azt monda a' király . . . . .

Fordult a' koczka.

Jön az idő! Jön megállithatlanul, midőn a' bálvány imádásoknak vége szakad, a' nép nem fog aranyosfejü bornyuk előtt térdelni többé, nem csókolandja a' tigriskörmöket, miken önvérének szagát érzi, hanem ledobja nyakáról álszenteit.

Semmik vagytok!

Dicsőségték álom. Volt és nincs és nem lehet többé.

Jön az idő, melyben a' népek hajtóvadászatot tartandnak a' királyokra, üldözni fogják e' koronás vadakat egyik ország szélitől a' másikig 's nem lesz azoknak maradásuk sem e' földön, sem a' másvilágon.

Ez az idő nem messze van. Talán már benne is vagyunk.

Illő: hogy a' népnek is jusson eszébe keresztyén volta. Legyünk emberek, 's midőn e' fölkent szerencsétleneket bujdosni eresztjük, ne mulasszuk el őket megsiratni; szegény király, szegény koronás király!

Millyen magasról estél alá és milly mélyen.

Mikor mindenki szomoru volt, te voltál egyedül a' kéjelgő; — most midőn mindenki örül, te magad vagy, a' ki sírsz.

Mikor mindenki rabszolga volt, te voltál egyedül, kinek minden szabad volt; — most midőn mindenki szabad, te magad vagy a' számüzőtt.

Süket voltál, mikor a' nép fájdalmai szaván beszélt hozzád; — most néma vagy, midőn neked fáj, és nem mered kimondani: hogy mi? . . . . .

Szegény király, szegény koronás király.

Mindenkinek van hazája, neked nincs. Mindenkinek van öröme, reménye, neked nincs. Az isten mindenkinek áldást osztogat, te vagy egyedül átok alatt . . . . .

Szegény király.

Szegény megbukott félisten. Sem isten, sem ördög nem lehet belőled, mert ember vagy, 'S ember nem lehetsz többé, mert király voltál.

Midőn fejedre hagytad tenni az arany szarvakat, beirtad nevedet azon boldogtalanok sorába, kik milliók közül kiválva erőszakot tesznek a' természetnek, hogy számukra külön teremtsen minden örömet.

Kiknek ülöszeke a' népek sírja, kiknek itala vér, kiknek a' nemzetek nyögése dajka ének kiknek nyugalma a' rablánczok zörgése, játéka háboru. —

Hová fogsz menni? Étlen, szomjan, álmatlanul, örömtelenül.

Mert a' te ételed nem emberi étel, álmaid nem emberi álom, örömöd nem ember öröme.

Ez a' világ nem a' te világod. Az emberiség nem fogad fiává.

A' mennyország nem a' te a' hazád. Áldozataid képe visszaretent onnan.

A' pokolban sincs helyed. Az kikaczagja halavány arczodat.

Hová fogsz menni? Testvértelenül fogod társaiddal bejárni a' világot, mint vészt jósló üstökös csillag, 's ha találkozol magadhoz hasonlóval, vissza fogsz rettenni tőle, 's ha a' forrásból inni akarsz, vissza fogsz rettenni saját arczulatodtól . . . . .

Szegény király, szegény koronás király.

És ha meghalsz.

Ha isten megengedi, hogy olyan halálod legyen, minő embernek szokott lenni, ha a' föld beveszi csontjaidat, azon a' helyen nem fog megteremni istennek semmi virága, pusztá lesz az, megátkozott porod miatt messze téren kivész minden a' mi zöld, 's századok múlva a' késő nemzedék, hol kopár fütelen tért talál, arról fogja tudni: hogy oda egy király van temetve.

Mert átkozott lesz a' fü, melly sirodon gyökeret ver, és áldott lesz az, melly palotád köveit fogja lepni.

A' népek pedig boldogak leendnek 's örömeik zaja nem hagyand aludni mély sirod fenekén.

A' templomokban sokáig fogják nevedet az imádságban emlegetni, ott hol az árvíztől, dőghalálról 's az isten egyéb csapásairól van szó.

És senki, senki nem fog megsiratni téged.

A' gyávák megszűnnek félni, a' bátrak gyűlölni tégedet, rokonaid megszűnnek szeretni és megtagadnak.

Elfeled mindenki. Elmulsz, elenyészel . . . . .

Szegény király, szegény koronás király!

JÓKAI MÓR.

ÖT NAP ÉLETEMBŐL.

(B e s z é l y.)

Emelkedjetek föl még egyszer az emlékezet oszlopára multam álmai! — hadd szívjon lelkem tündér fényetekből gyönyört! gyönyört, melyet az alkotó csak álomnak teremtett, — hadd lássam még egyszer az eltűnt hajnalt, a' méla andalgásba hozó, lélekolvasztó hajnalt, melly oly hamar, oly kiméletlenül sietve enyészett el; — oh hadd izeljem még egyszer azon mennyei italt, mellynek mérgét most is keblemben érzem, — mert oly édes, oly megválthatlanul kedves volt az, — hogy dermesztő fájdalmat kénytelen érezni a' szív, a' szem könnyárban özönlik, a' lélek elalél bennem, — ha átgondolom igen ifju élttem — mondhatnám rügyezni kezdő életem — mostani sivárságát. — Lebbenjetek föl csak pillanatra még — mint egy szívrázó mosoly — álmaim, hadd essem vissza szerelmem kábító szenderébe, — oh de, ha átrohantok képzelgéseim csalfa tábláján, engedjétek lelkemnek a' gyönyört, Mari éjsötét szeméből leolvasnom az érzemények hevét, — és ha erre engedékenyek valátok, — adjatok erőt színt azon szemekben a' csalás kigyóját is megláthatni; mint, volt idő, midőn olvashatám belőle az elsőt, — és mint volt idő, midőn ugyan abból a' mérges fulánkot érezhetém. —

* * *

A' tavasz elteríté zöld szőnyegét, behimezé virányaival a' fák lombjait, lekérgezve a' jégpánczélt csergő szózatot ada a' vizeknek, — ifju erővel hallatják a' ligetek szárnyas lakói uj éltet kölcsönző dallamaikat, örömriadással száguldja keresztül az illatos léget az első dörgés, — a' felhőkkel nem egészen bevont ég koronája, miriád sugaraival fejleszti a' még csomagos bimbokat, — minden vidul — minden örömmel szenteli magát, — csak én ülök magányos szobám falai négyyszögében, körülfontva a' legcsalfább, de mégis legcsábítóbb teremtmény — — — a' remény által, — kitérve gondolatimat a' legmesszebb jövőben, — még van egy társam, a' tüneményes emlékezet, — vissza pillantok multam báj korába — lapozgatva egy naplóban, hol följegyezve állanak két év catastrophjai, — feltárom azokat kivonatban, talán e' foglalatosság adand örömet is, melyet hihetőleg jó áron kényszerülendek megvásárlani. —

I.

October 8-ka 1844.

Szép ősz reggele pitymallott a' távol kéklő hegy ormokon, az egész tájnak, mely szemem előtt terült, hajnal fényt tükrözve, midőn az ugynevezett, bihari hágó domb lejtőjéről először pillantám meg Nagyvárad toronydus utcza sorait. — Előérzetként furódott agyamda azon gondolat, — hogy e' hely jövőmre hatálylyal birand. Mindjárt az első pillanatra, a' hires püspöklak sötét, itt-ott fénylő falai — hova tudniillik a' nap sugáiraival, a' lak előtt magasló két tornyu székes egyház árnyékától férhetett — mutatkoztak, ezen annyi ablakkal — mennyi nap van egy évben — ellátott épület, a' bolt ives folyósóu káptalani lakok, — 's más apróbb-szerű, de elég rendes sorozatban álló házak — lelkem mélyéig hatának.

E' városban, a' királyi tanodában kelle a' magyar jogot tanulnom; — körülményeim lépteimet oda irányozák, hogy könnyítve nem legdusabb szülőim költségein, magamnak egy olly házat keressek, hol kis leány vagy fugyermeket az olvasás szabályaiba beoktatva, saját kötelességem teljesítésével, meghuzhassam magamat. — Nem sok keresés után találtam egy ilyenre. — Atyám kívánatához szabván magam, elszántam magamat a' papi állásra, és mint erre törekvő, a' házi hölgyet alig vettem szemügyre.

De láttam őt, láttam éjsötét szemét, és egy ismeretlen érzet kezdé kitörő lávakint keblemben égni. — Minél jobban igyekeztem annak elol-tásán, annál mélyebben és érezhetőbben kezdé szívembe hatolni ez új érzeménny. — Láttam őt, és tudjátok-e mit tesz a' 18 éves ifju kebel szellemének azon első pillanata — mely fejleszteni kezdi a' szív érzelmeinek bimbóját? és ha ezt ismeritek? — éreztétek-e kebletekből a' vágyak ez-reit megannyi sohajokba kitörni? éreztétek-e nemét a' megütközésnek, ha először szemléltétek a' hölgyet, kinek szemhéjaiból mennyi áradoz. — Ha ezt mind érzetek egész valótok gyönyörével, lesz fogalmatok azon vil-lanszerű hatásról, mely egyszerre megkapá lelkemet, midőn sokat mondó tekintetében először olvadhaték.

Oh de mi is a' szerelem? ha nem azon lángsugár, melyet isten vi-gaszul hagyott a' szív tengerén, mámornak a' borzasztó való ellen, — ha nem azon szikra, mellynek hevétől lehámlik az ember lelkéről a' salak, mellynek csillogmányától éled a' szellem, ébred az isteni entudat, fakad az emberi méltóság, hárul a' bűn, nyílik az erényvirág, mert szeretni annyit tesz, mint gyakorolni az emberi hatalmat a' jóban, törpíteni a' roszraha-jlást. — Igen, igen a' szerelem harezra hívja az érzékiséget, ez vesz, és az a' dicsőség legszentebb nemével vívja ki felette az olly üdvös győzel-met! — Mit mondjak többet, — legyen elég e' szó — kifejtésére azon ér-zeményeknek, miket belém lehelt az arcok legvonzóbbika: — szeretetek.

Szeretek, és — — — — szerettetem!

Ugy látszik, mintha egészen új élet varázsában állanék, mintha csak máttól kezdenék élni, — mintha Marim ajkáról e' hang — „szeretlek“

olly üdvárasztólag kimondva, lenne a' sark-kő, melyen a' hit, bizalom, lélekszabadság, kezdene akaratlanul, és mégis mintegy kényszerítve szülni; — úgy tetszik, mintha e' bűv-hang agyamról letépte volna azon bórulatot, mely még gondolatnak sem engede eddig helyet; — egyszerre gondolni kezdtem, jövőt építeni, lemondani atyám kívánatahozi ragaszkodásomról; — mindent, mindent kezdtem mi új, mi ismeretlen volt még eddig előttem, és minden gondolatom végén Seraph termetével Mari lebegett, 's szünet nélkül fülembé csengett dallamszerű hangja, azon boldogságot adó szócskával „szeretlek!“ — —

Tündéries volt ma látni őt; látni azon ihlettség-szülte pirt, melyet a' szerénység átömlesztte kerekded arcza bársonyán, bámultam az ajkakát, melyre a' mindenható hajnalt lehelt, és a' féselő hajnal közé a' legvakítóbb fehérségű gyöngysorozatot illesztett, — kábulás neme fog el mindig, ha szemével rám pillant, mert abban szenvedély ég, — árnyaltatva a' legcsöttebb, de legselymesebb ívek által. Magas homlokán fensőség ül, — hajfürtei közé éj lopodzott, és ez a' legbájolóbb tekercsekben hajlik keble márványára, — azon kis forradás, mely felső ajka felett, épen a' kis völgyecske közepén fehérlik, csak növeli szépségét. — Ő szép, mint isten angyala, elragadó mint felhőtlen holdas éj! —

És mily boldogság! ő szeret, — kimondá, ő szeret. Nincs hatalom, kincs, melyért e' nyilatkozat értelmét oda engedném. — Isten veled atyám kívánata, én pap nem leszek, hahaha! pap? nem leszek; oh mert én csak most kezdem érezni, mit tesz a' lelket megfosztani szabadsága mezejétől, mit tenne az: kitörteni, mint írásból egy betűt, a' szívet az ember többi tagjai közül; lemondani azon egyetlen élvezetről, mi az életnek ajándékozott, a' szerelem üdvéről; korlátok közé szórítani a' gondolat szabad röptét; — oh én pap nem leszek! — De atyám tapasztalt korban él, — ő ismeri a' világot, nekem javamat akarja akkor eszközölni, midőn a' papi állást tanácsolja, — talán igaza van, ott is van boldogság. Nem, nem! ott nincs Mari, és hol Mari nem létezik, a' boldogság csak szó, kiejtett eredménytelen szó. — De atyám bizonyosan szeret, ő roszamat nem ohajtja.

Mi ez?! — csatában vannak keblem érzelmei, egy gondolat szántja magát keresztül, mint óriás, a' tusázók során; e' gondolat: fiu, engedetlen vagy! — huh — e' gondolat majd, majd győzni kezd, — ah — egy angyal dicsőkörről övedzve emelkedik föl, az óriás roskad, az angyal ujjá int, ajkán mennyei mosoly játszik, az óriás eltűnik — ah! — az érzemények ismét csillapulnak, a' szív ismét nyugodtan, de hévvel dobog; — az angyal — — — Mari! —

II.

Január 30-ka 1845.

Egyszerű, de izlést áruító butorzattal volt elrendezve a' kis szoba, — egy tartós szövettel bevont pamlag, több ehez hasonlólag behuzott székek, egy álvány, és egy egészen fehér, csipkés szélű gyolccsal betakart ágy

tette az egészet, — azért bocsátkozom e' részletességekre, mert ezek mind tanui öröimnek.

Mari a' pamlagon ült, kötő tüvel foglalkozva, én mellette szótlanul, tekintetbe olvadva foglaltam helyet; végre fölszólalék a' szerelmi elragadtatás rezgő hangján.

„Vannak percek Marim, midőn félistenülten a' legmerészebb gondolatokba mélyedek, midőn feledve, hogy ember vagyok, egy tulvilág örömeiben édelgek, mintha a' porhüvely leállott volna, és csak a' lélek élne, de a' legmagasztosb és legdicsőítőbb öntudattal, — és e' percek boldogítók, sőt az emberi nyelv nincs ez égi érzélem értelmezésére teremtvé, — és ha e' percek boldogítóknak mondom, csak megközelitem e' képzeletek fönséges hatályát. — Röviden, tulemelkedem a' föld posványain, föl, föl a' szellemek honába, és ezen utamban szárnyalsz mellettem, mint őrangyal.” —

„S nemde mindig közeledbe van Marid, nem távozik tőled soha, nemde? — 's ha szárnynyal ékesíti őt képzelgésed, ő meg-meg csapdosva téged azzal, figyelmeztet arra, — hogy nem vagy magad, — 's ilyenkor szárnycsattogva kebledre vonod, és — — — —“

„És ha ez megtörtént, — vágék szavába — nemde ad engedélyt a' szomjasnak a' jó angyal, hűteni ajka ellenállhatatlan vágját azon mákonyyszerű izzel, mely neki sajátja.”

„Bizonyosan — szóla Mari a' hangok legesengőbbikével — nem lesz olly kegyetlen, mint férfiak szokása mondani, e' kedves jótéteményt megvonni tőled, — oh a' te Marid azt nem tehetné.” — Ekkor karjaim közé hanyatlott, és ajkimat a' legmélyebb önkivüliségbe fűrésztő csók-özönnel halmozá. —

E' jelenet megható volt, és akaratlanul könnyüt éreztem arczomon, melyet Marim mindig olly előzőleg tudott leszáritani csókjai hevével, — e' könyecseppek, mind megannyi elégedés harmatai voltak.

Mélyen tekinténk magunk elébe, én a' szerelem legfelsőbb merengésével, Mari, ha szabad hinne, — ez ihlettség magasztos érzetével. — Miután hosszú szünet után kezeit ujjaim közé szorítám, megtörém a' csendet, — mely alatt gondolatinkban hihetőleg egymással foglalkozánk.

„Mari! ne vedd hizely mézének szavaimat, — mert a' szerelem első lobbanása sokkal igazságszeretőbb, mintsem legkisebb hazudságnak is engedne helyet, — de kényszerülve, és mintegy visszafojthatatlanul kell kimondanom, — hogy az élet körödn kívül: halál, — — mert olly szakaszthatatlanul, ugy odafontatva érzem lelkemet kebledhez, mintha az egy lett volna mindig, — sőt ha ollykor villámként átrémlik a' gondolat: — Te meg fogsz szünni egykor engem szerelmeddel édeníteni, órákig tartó fájdalmat kell éreznem, e' nem akartan szülemlett kétélyen. — Én szeretlek. Ugy érzem mintha te, egyetlen iránya lelkemnek, én volnál, én magamat nem képzelhetem nálad nélkül, bár mint tartsák igaznak azt, hogy a' képzelet lehetetleneket is mutat.” —

„Minő boldogító az, ha a' szív gondolatit hallja elősoroltatni, 's attól

épen, kihez ez édes gondolatok sugároznak. — Így vagyok én most. Lelkem tularadoz örömében, midőn oly szavakat intézesz hozzám, mellyeknek szivemben érzem igazságát, — mert azok lelkembe szintugy honosok, — szóla imaszerű hangon. — Lásd engem nem háborít kétély soha — folytatá — én oly gondolatokra nem juthatok, hogy e' lélekszövetség rózsza lánczai valaha szétfoszoljanak, hihetlen előttem mind az, mi angyaltól irigyelhető viszonyunkra homályt hozhatna. — Én csak azon hitemen csüggök a' szerelem egész bizalmával, — te soha sem vonod meg tőlem szerelmedet, — melly nélkül temetőt inkább ohajtanék életnél; — és én ígérem legőszintébb elhatározottsággal, — hogy bár mostoha körülményeid elszakitnak körülöböl, bennem hű szívre találysz. —

,Kell-e azt mondanom, kell-e arra esküdnöm, — mondám ünnepélyes hangon — hogy hűségem fogja megőrizni szerelmemet és szerelmem hűségemet, — 's hogy e' jelen nyilatkozatod oly szilárd színezettel bír előttem, mintha a' világ mind e' nemű szertartásai felhasználtattak volna, — e' kiejtett szavaid erősítésére.' —

„Fogadd kezemet jeléül annak, hogy ezen állításodat viszonzom, és ez ünnepélyes nap megszentelése lesz a' cél, melly fölséges delejével vonz eléréséhez.“

Elfogadám a' kezek legapróbbikát, ajkaimhoz vivém forró csókjaimmal eltitkolni elfogultságom örömkönyűit, — mert ugy látszik a' szerelmes gyakran sír örömében és fájdalmában.

E' pillanatban jött meg vásárlásaiból B . . . . né, a' ház asszonya, Marim anyja L . . . . n ügyvéd kíséretében, — egy két perczig maradtam még, később diákosan felszerelt szobámba vonultam följegyezni e' napot az emlékezetnek. —

* * *

B . . . . né több gyermek anyja, már uem volt azon korban mellyben még szépnek mondhatni egy nőt, — ő felül volt a' 40-en, de voltak vonások mégis arczában, mellyek romjai ugyan egy mult kellemnek, mégis érdeket tudtak teremteni, — történhető, hogy csak reám birtak hatással, ki Mari vonásait leltem föl anyjában. — Ha e' lapok köre részletesebbekre is kiterjedhetne, sokat írhatnék e' nő lelkületéről, — mostanra legyen elég csak azt megjegyeznem, hogy e' nő homloka derűltsege és mintegy felhőtlenése egy könyelmű igen-igen könyelmű nőre ismeretett. —

L . . . . n ügyvéd, — szőke hosszas bajusza alatt egy sajátzerű mosolylyal birt, melly akaratlanul borzadást idézett az ember kedélyére; 35 éves volt, télbe nyárba fehér kalapot szeretett hordani, minden volt vonásaiban előntve, dacz, önösség, kéjvágy, — csak — — — férfiaság nem.

Még B . . . . urról kell említést tennem, kit hivatalos állása a' görög egyesült püspök udvarában tartott, — ez kővér ember volt, egyedül 's ki-

zárólag hasának szeretett élni, nem gondolva elég népes családjával mitsem. — Öt ugyan csak azért említem, mert Mari atyja.

B . . . né és L . . . n közt egy igen borzasztó viszony fűződött, melyet minthogy B . . . ur elnézett, e' két egymásnak illő teremtmények a' legkorlátlanabb szabadságot vévén magoknak, a' szó teljes értelmében férj és nőként éltek egymással. Nem kímélte a' nő leányát, nem ennek több fi- és nővéreit, — elfeledve anyai — háttérbe szorítva női kötelességeit, elég szerénytelenséggel birt az ügyvéd urnak egészen átadni a' háziur hatalmát. — Mit mondjak többet, — e' rettenetes viszony testvéreket adott a' testvéreknek, kik ha érezendik majdan homályos születésök súlyát, fogják átkozni az anyát, ki elég könnyelmű volt születésökkel fertőztetett életet rájuk átkozni. — L . . . ur a' háznál mindenestül volt, — lehet képzelni minő tanácsokkal állhatott elő, — egy ilyen elvetemedett, magátszerető, egy család nyugalma örökösön gyümölcsöző konkolyt hintető házi barát (!!). —

De legyen elég erről, — mert ha Marit e' söpredék nép között látom, mint egy megváltót a' bűnösöktől körülvéve, száz kinok hasgatják keblemet, — feljajdul lelkem a' tehetetlenség fájdalomában, — nem tudván őt e' posvány fertőjéből kiragadni. —

III.

Február 21-én 1845.

Éj van, — sötét éj — a' szél süvöltve kergeti a' házak fedeléről a' hózuhatagot, a' zuzmorával rakott élettelen fákat csikorogtatja időnkint a' csipős elem: — különben csend van körültem, csak az alvók kimért lihegése zavarja azt, — — — magam vagyok, — gondolatommal, a' mult eseményekbe mélyedve. —

Tehát van anya olyan, ki gyermekét láb alól igyekszik eltávolítani, csak azért, hogy — — — bűneit szabadabban gyakorolhassa! — és ki az illy műtétet, még erény's anyai kegyelet' finomított álarczával képes eltakarni, — hiszen a' világ a' külszínen alapít, és B . . . né tudja tettét, szivély, erény zománczával átfuttatni. L . . . n ügyvéd akadályt lát Mariba, — tervet főz, — az anyja kiegészíti, és eredményezni sűrgeti azt, — és Marit, — ki lelkem nemtője, — olly egyénhez akarják erőszakolni felügyelőnőnek, ki elég aljas czéljai miatt hideg kosárral rovatott meg Mari részéről. — Nem állhatván már a' sok szerénytelenséget, — melylyel B . . . né férje tudtával hihetőleg ügyvéd ur karjai közt pazarolja családjá boldogságát, — lélekirtó küzdésében Mari zárdába készül.

Szatmárt az odaváló püspök, erélyes pártfogása alatt, irgalmas szüzeknek létesít egy zárdát, — e' nőszerzet többi szabályainak egyike azt tartja, hogy minden hölgy, ki a' korlátoltság zárfalai közül menekülni kíván, minden három évben kiléphet, és minthogy honunkban eddigelő csak e' kolostor bír illy jótékonyssággal, — 's miután Mari irántam ezerszer is tanúsított szerelme következtében, majd annak idejében e' szabadalommal

élni kívánt, — a' szatmári zárdát választá ki leimádkozására anyja büneinek. —

Mari ma igen zokogott, — könnyei a' szirtet is részvétre ingerlék vala, keblemet annál inkább.

„Mi kemény csapása sujtott a' sorsnak, Mari, ismét, oh szólj, oszd meg fájdalmidat, — hisz részvevő keblem olly örömmel hordaná osztalékát — szólék kérvén őt fájdalmai közlésére.

„Szabadulni ohajtottam e' dögleletes levegőü anyai körtől, nem kell mondanom okát, — világosabban szól az a' beszédnél, — parázson ülök mindig akkor, ha anyám szemeivel kell találkoznom. — Felfoghatod-e, szívem egyedüli vigasza, minő érzelmek hasitnak barázdát keblemen, — midőn anyám, és iszonyatos viszonya rémlenek agyamon keresztül. — Eltökélém magam, minél előbb szabadulni, menekülni, e' lélekgyilkoló gyakori jelenetek elől, — melyek lelkemet mind annyiszor szétrepeszteni törekednek, — futni e' mótelytól, mielőtt keblemben találna táplálékot. — Előadám anyámnak szándékomat, nem említvén a' valódi okot, — mert hisz ő mégis anyám, — lihegé zokogástól alig hallható hangon — ő anyám, és én szülöttje! — Kértem rimánkodva, térden könyezve esedeztem, ő megtagadá, — nem adá meg ohajtását, nyugalma't szívemnek, — zokogá, könnyeit hófehér kendőjével szárítva le kiveresedett szeméből. — Én itt maradok, e' bűn fertőjében — folytatá kis szünet után — bár átlátom gondolatid sorát, — de hidd el, Marid tisztán, úgy mint most áll előtted, fog karjaid között boldogságában imádni tégedet, — ki olly részvéttel, olly készséggel a' vigasztalásra, a' boldogításra, ohajtasz lelkem tisztaságán örködni. — Köszönet érte! — De te Adolfom távozzál, mert anyám téged gyanit, és pedig a' legaljasabb gondolattal gyanit szándékom tanácsadójának.

Ezen elbeszélés után B . . . né leveleket hozott be, Pozsonyba, Budára, Kassára, Győrre az illető fejedelem asszonyokhoz intézettek, — anyai méltóságát összeszedvén, így töré meg a' bejöttével okozott csendet.

„Leányom! nem akarok veled hosszasan vitatkozni, itt van négy pecsételt levél, mind megannyi zárdába szól, — a' jó L . . . n ur készítette, — ezeket magam viszem postára, ezek közül egyre csak jó válasz, és akkor isten neki, tégy mit akarsz, anyai gondoskodásom alól felmentelek, miután elég engedetlen vagy azt meghiusítani. Ám lásd — mondá siró hangon, kendőjével törölve száraz szemeit — zárd el magad kolostorba,átkozni fogod tudom a' jó tanácsadót is, ki e' célra irányzá lépteidet, — de Szatmárra semmi esetre sem fogsz menni. — Mert igen jól észlelem célját oda menetelednek — ezt igen nyers hangon mondá, mi alatt gyakran vetett reám egy-egy gyanus gunynyl teljes pillanatot.“

„Téns asszony — szólék nem türhetve tovább e' kínos helyzetet, — fogadja eddigelé irántam tett szívélyességeért köszönetemet, én megyek végbucsut véve e' ház küszöbétől, hol először ismertem meg az élet üdvét és poklát; — de mielőtt elmennék, e' pár szót engedje kimondanom: sokkal mélyebben van már itt az ok Mari kisasszony szívébe erőszakolva,

melly őt, ha zárdába nem, de a' háztól elkényszeríti, mint azt a' ténsasszony, finom érzése daczára, akarja gondolni, azért mind Mari kisasszony érdekében, mind sajátom éban ki kellnyilatkoztatnom, — hogy én nem okozám egyáltalában a' kisasszony feltételét. — Egyébiránt isten önnel jó ténsasszony! —

Többet nem mertem mondani, felvén a' bekövetkezendő zivatartól, melly bizonyosan letarolandja Marim' — kit most szeretnem helyzete is kettősen igényel — éltének tavaszát.

Bucsut vettem a' háztól, Maritól, véle boldogságotól. Utolsó szavunk is bátorítás volt, és biztosítás egymás iránti kiapadhatatlan szerelmünk állandóságához; ő megígéré, — hogy holnapokint egyszer legalább fogja levelével élttem pusztaságát felfrissíteni. — Elváltunk esők és könyözön közt, fájdalommal, kebelrázkodással. — Most magam vagyok gondolatommal, mélyedve a' mult eseményekbe.

IV.

April 14-ke 1846.

Vége mindennek, lecsépelve, felemészelve kalászhai életemnek, a' szív elveszté nyugalma, — a' bánat legkinzőbb gyötremével nehezedett reá, — a' sejtés nem kétely sugallata többé, hanem mintegy előmunkálata ez iszonyatos kifejlésnek; — megcsalt, undokul megcsalt a' hölgy, kit úgy imádtam, mikint képes lettem volna szívvéremmel táplálni élttem hosszáig; — megcsalt — a' szerelmi ömlengések, a' kábító odaengedés, a' gyakran tulfeszített előzékenység, csak hazudság volt? hazudság a' sok eskü, sirás, minden — minden csak hazudság! — Oh isten! a' gondolat valamennyi rémei villámolják keresztül agyamat, mint fergeteg, mint jégzápor, pusztítják élttem nedvét. — Hazudság tehát az eskü?!? hahaha! — Megcsaltál leány, oh ez nem elég, megismertetél velem a' világot, az embereket, és főleg nemedet; — a' rózsza azért olly vonzólag szép, hogy szurhasson tövéseivel, — a' természet azért adományzá illattal a' virányokat, hogy lehetőkkel gyilkolhassanak, — azért ada a' nőnemnek szépséget, varázst, hogy a' hivékenyt elbűvölvén, — a' fájdalmak legtűrhetetlenebbikével öldökölje a' lélek nyugalma.

Milly égi neme az érzésnek a' szerelem? 's milly pokoli fajzat a' csalódás!! —

Szeretni és szerettetni boldogság, szeretve hinni magát az embernek, és egyszerre csalódnai, ollyan mint a' láng, melly ha már jólhatólag végig nyalja a' kandaló fahasábjait, egyszerre a' legfagyosabb vízzel öntetik le, — fájdalomának kinja, egy perczegő szénmaradvány hamuhodásába szürkél. — Illyen a' szerelmi csalódás, midőn szerelmem lángja legjobban melegitné keblemet, boldogítá, kitepte a' csalfa onnan, és csak a' fájdalom égető üszkét hagyta ott. —

Megcsalál leány, kit egyetlen kincseül tartogatott szívem, kitörted botját reményemnek, melylyel boldogság után vándoroltam, széttepted szí-

vemben a' szerelem mézét, hogy mérge, melyet bele leheltél, annál sajjóbban gyötörjön. Szép álmaimból a' való silányságára ébresztél. Egy tizenkilencz éves ifju tavaszát jégzáporral akartad elfagyasztani, melegítéd előbb, hogy dermedtebbé tehesd, — jusson neked érte annyi áldás, mennyi kinsuly nehezül keblemen.

„Minden hóban legalább egyszer írok, ha eltávozol, hogy válaszzal illatosithassam nélkülöd kopár magányomat!“ ezt te mondad furiája üdvömnök! Három négy hóig irtál rendesen, bizalmasan, szerelemteljesen, ihletve, boldogítva, istenítve engemet. Elküldéd arczképedet, — hajfürdődet adád, mind annyi bizonyítványát hű szivednek. Boldog voltam. Mi isten átka hát most, hogy már ötödik hónapja nem válaszolsz, — három levelemet elvetéd talán olvasatlanul, melybe irgalmadra kértelek válaszolj tettet felvilágosításaért. — Nem feleltél. —

'S im előttem fekszik a' levél Ny . . . i barátomtól (?) — ki kézbesíteni szokta leveleimet. — Levelezésünk elején boldogtalan volt, mint rém bolygott céltalan az utcán fel 's alá, éjen át, mikint kifejezé magát gyakran leveleiben, és most miután ő is három hó után válaszol szinte harmadik levelemre, — a' legboldogabb, legnyugodtabb. — Mit értek ebből? — Marinak nincs alkalma írni, szól tovább soraiban, és ő t. i. a' barátom (?) nyugodt. Borzasztó sejtelem! a' fiu, kiért lelkemet adtam volna, kit úgy szerettem, visszaélt bizalmammal. A' leány szerelmet hazudva kitörlé az álom édeit lelkemből, — egyszerre két virágnak: a' szerelem és barátságának kelyhei huzódtak össze keblemben, fonnyadtan, fonnyasztva.

Legyen e' megkövül szívem sirköve eltemetett nyugalmamnak, boldogságomnak, ritka eset ölé az el, anyja gyermekét döfé át, és a' testvér testvért. —

Ezer törzsurást éreztem a' leélt öt hónapok alatt, a' kétségbeesés hátarán szédelegtem már, de megnyugszom sorsomon, talán jobbra fordul még a' koczka, az élet. — Éhezőként sovárogtam egy darab iratért, mely vagy éltet adjon, vagy tépje foszlánnyá reményem szövegét, — mellyről már majd nem lemosodott képzelt jövőndő képe, — és nem jött, nem kaptam választ. De minek a' panasz, van fiatal testemben edzett lélek, mely a' sors csapásával szembe szál, bukik, vagy legyőzi ellenét. —

* * *

És most essék le a' függöny, mely multam elől lebbent föl, eléglem a' keserű emléket. Nem akarom többé sem gyönyörét sem poklát érezni.

V.

Szatmárt, april 30-a 1847.

Váltózekony emberi lény, hová ragad lepkeséged? megakarod-e még egyszer kóstolni a' mult fanyar gyümölcsét, hogy érzelmeidet nem igyekszel zablán tartani, — nyulj kebledbe, ott ismét zsarátnok ég, szived

ismét pengeti édes melódiáját a' szerelem dalának, vagy talán emberismeretted csalt meg, és azon elved, miszerint minden ember rossz, és csak tette teszi jóvá, igazolva van előtted, hogy már is engedsz a' szerelem csábjának? Fiu mit csinálsz? —

Ismét szeretek, mert mi a' szív szerelem nélkül, sivatag oaz nélkül, fa lombozatot nélkülözve, völgy csergő patak hiányában, hold és csillagtalan éj.

Szeretek, de nem hiszek, nem bizok, mert leány dagasztja keblem hullámait; és a' leány, ha nem szól, csak akkor mond igazat. Szeretek de óvakodva, és nem odaengedve magamat egészen e' szenvedélynek, — meddig tart ez így, — talán addig, míg nem sodor magával.

Ha csalódom, készen talál, és nem fog olly fájdalmat önteni szívemre, mint minővel már megküzdöttem, és mellynek nyoma, eltűnt víg kedélyem helyett szívembe gyökerezett komolyságomon mutatkozik. Husz éves és komoly, egy kis ellentét, de hála a' sorsnak, mert korán adott hatalmat a' szenvedélyek fékezésére.

Est van. Gyönyörű holdas est, néha a' hold a' felette elvonuló szürke fellegek megé buvik, mintegy óva sugárait a' megtöréstől. Ilyen vagyok én is, figyelmes jellemem tiszta sugárait, a' szenvedély fellegeitől nem engedem beszennyeztetni. Szeretek ismét, de óvatosan. —

KORÁNYI.

A' KIRÁLY ÉS A' HÓHÉR.

Úl a' király nagy kevélyen
A' fényes királyi széken,
Magas urak (aljas szolgák!)
Körülveszik, kezét nyalják.

De a' trónus inogni kezd;
Földindulás okozza ezt?
Földindulás: néplázadás!
Gyarapodik szemlátomást.

Mint a' folyóvíz a' gátot,
Eltépte a' nép a' lánczot,

'S békójának töredéke
Fegyver mostan a' kezébe!

Ing a' trónus egyre jobban,
Sompolyognak alattomban,
Sompolyognak el az urak,
A' királynál csak egy marad.

Tudjátok-e, ki ez az egy,
A' ki maradt, a' ki nem megy?
Orczája hó, ruhája vér,
Keze halál, neve hóhér.

Szól a' király: „mind elhagyott!
Csak másod magammal vagyok.
Te vagy tehát, te vagy nekem
Egyetlen egy hű emberem!“

„Azért, hogy én itt maradok,
Híved, király, én sem vagyok“
Szólt a' hóhér előlépve,
„Királyoknak nincsen hive.

Kik a' trónus körül járnak,
Nem egyebek ők, mint árnyak,
Tart az árnyék, míg süt a' nap,
Ha ez elmegy, vége annak.

Itt maradtam én te veled,
Mert nekem te adsz kenyeret,
Együtt lenni kell mi nekünk,
Egymás nélkül nem élhetünk.“

PETŐFI SÁNDOR.

A' RÓZSA HALÁLA.

(Virágrege.)

Tudom nem hiszitek, mikép lehettenek
Egy kicsin virágba Éj 's Nap szerelmesek;
Higyétek avagy ne, arra semmi gondom,
Én e' mesét azért végiglen elmondom.

Hát az Éj sötéte, a' Nap fényessége
Szerelmében egy kis virágszálért ége:
Rózsának hitták a' kinsinke virágot,
Szebbet mint ő az új tavasz még nem látott.

Tegnap még csak bimbó 's kék, gyönyörrel tele,
Ma már kitarula illatos kebele;
És az esti szellő, melly hozzá lopni járt,
Illattal terhelten hagyá el hajlokát.

Teljes arca, mint a' tiszta bársony, ége
De keblét elfödte szemérmessége,
Hanem néha-néha magát végig nézván:
Maga is elpirult kellemes szépségén.

És a' harmatos Éj mikor leborula,
Jött hozzá szeliden, és ekképen szóla:
Szerelmes virágom, nyisd meg szép kelyhedet
Kebled gyönyörébe fogadj be engemet.

Az égő napsugár tikkasztó volt reád:
Az én szeretetem tenéked enyhet ád;
Hűs csókokkal fogom füresztelni kebeled:
Nyisd meg szép virágom, nyisd meg szép kelyhedet."

Kérő szavának a' rózsza hitelt adott,
'S fogada kelyhébe szerelmes harmatot,
A' ki hűves fejét keblén pihentette,
Szerelmüket sötét fátyollal befedte.

Mikor már az idő hajnalfényre kele
Gyöngyökben tündökölt a' rózsza kebele.
Érzi már az Éj is, hogy távoznia kell;
Hozzá bucsuzólag azért így esdekel:

„Szerelmes virágom őrizzen tavaszod!
Tartsd emlékedben a' szerelmes harmatot,
A' ki, ha a' fénylő nap leszálland, ismét
Megjön és elhozza nem szünő szerelmét.

Őrizzed kebledben az ártatlanságot,
Hervadás ne bántsa szép fiatalságod,
Ne nyisd meg kelyhedet minden idegennek,
Kik orozni járnak, aztán elröppennek.

Őrizkedj szellőtől, a' szellő csapodár,
Hütelen, hozzád csak illatot lopni jár:
Szép vagy szerelmesem, sokan megkívánnak,
Ne higj a' szellőnek, ne a' napsugárnak!"

Felelt rá a' rózsza, levén szűz kebele
Ártatlansággal és szerénységgel tele:
„A' miként beszéltél, szerelmes harmatom,
Akként fogok tenni. Néked megfogadom.

Gyöngé vagyok; érzem; ártani képtelen;
Mindenki játszik és ingerkedik velem;
De ki hozzám ennyi jóssággal telve vagy,
Engem fölkeresni eljő, el ne maradj." —

Azonban a' nap is, mihelyt az égre kel,
Rózsát fölkeresi vizsga szemeivel;
Látá a' gyöngyöket arczán és szemében,
Gondolta: könyezik — 's szólott vigasztól:

„Szép rózsám virágom, mi baj lelt tégedet?
Hogy könyekben úszik szép arczod és szemed;
E' könyek talán a' bánat tengerárja,
'S e' tengerben úszik életed sajkája.

Gyöngé kis virágom, fakadó szerelmem!
Hagy gyönyöreidet éreznem, legelnem!
Vesd reám szemedet, ne fordulj el tőlem!
Bánat-könyvedet hogy gyöngén letöröljem.“

Felelt rá a' rózsza: „Szemeim nedvesek?
Ne bánts d e' könyeket, harmat gyöngyi ezek:
Ez az én örömem, az én ékességem,
Gyöngé szerelemből az éj adta nekem.

És a' mit ő adott, az én szerelmesem,
Azt mondta ne adjam senki, — senkinek sem.
Nem tudod mi jó volt hozzám a' csöndes éj,
Szerelme enyhe, nem forró de néma 's mély.“

Szolt ezekre a' nap égető szemekkel
„Az Éj ajándokát, kis virágom, vesd el
Kebledből vesd ki az Éjet, a' sötétet;
Világban, fényben kell tündökölni néked!

Én fejlesztém ki a' bimbóbul szépséged,
Engem kell szeretni és ölelni néked,
Jer forró keblemre, hadd öleljelek fel!“
Szolt és megigézé égető szemével.

Rózsza örömében elfelejté magát, —
A' Nap letörölte szemei harmatát,
Kedvesére gondolt, habozott, végtére
Önkényt lehajola forró kebelére.

Most a' Nap a' rózsát kéjjel ölelé fel
Forró szerelmének égető hevével,
Játszott, pajzánkodott, szemének sugára
A' rózsza keblének rejtéit bejárta.

Lankasztón a' délnek csendes fuvallatja
Rózsát az égő napsugárban ringatja
Meg van már a' Napnak ígézve fényétül
Szerelmében ittas, szerelmében szédül.

Rózsza közelében egy vén fűzfa állott,
Ki jóakarólag vetett enyhe árnyat,
Éltető árnyékkal rózsát megkínálta:
De rózsza nem figyelt jó' karó szavára.

Igy tűntek az órák, így tűntek a' percek,
Rózsának keble majd örömben repedt meg,
'S mint a' gyönyöróra illant, úgy jövének
Hervasztó szelei rövid életének.

Távozott már a' Nap 's ifju tüzes képe
Vágytól szerelemtől tüzlángokban ége;
'S midőn utóljára megállt, el nem oltott
Lángja meggyújtá a' nyugoti égboltot.

És midőn leszállott az ég tüzes fia,
Rózsa is lehajlott a' fájdalom miatt,
'S a' gyönyörök után föltámadt keserve,
Melly eddig gyanutlan lelkében szenderge.

Lankadtan a' Napnak égő csókjaitul
Leereszti fejét és keble megszorul,
Már majdnem elbukott, de pártjára állá
Még benne szendergő szép fiatalsága.

Mig rózsát kinozá a' kettős szerelem,
Siető szárnyakkal az Éj is ott terem,
Látta, hogy rózsának arca, keble halvány,
'S szólott hozzája őt fátyollal takarván:

„Szerelmes virágom rózsám, mi lelt téged?
Mért hogy hószin leplet ölte fel szépséged,
Miért szemeidnek nézése olly méla?
Mért kebeled zárva és ajakad néma?“

De rózsá nem felelt neki semmiképen,
Megérté ezt az Éj 's hallgatott sötéten,
Sirt és reá borult, leptével takarta,
Keblet megáztatá szemének harmatja.

'S a' hús harmat alatt újra éledének
Ifju erői a' rózsá életének,
Még egyszer fölbukott, még egyszer fölkele
Ifjuságának már megtört ereje.

Szomorú látomány, egy hervadó virág,
Léte köteleki immár elszakgatvák,
Kinek szerelem volt élte és halála,
Ki ne irigylene és ki ne sajnálna?

Jött a' tolvaj szellő 's elvivé levelét,
Lemezteleníté elfonnyadt kebelét,
'S a' Nap szerelmese, a' tavasznak éke
Önnömgának lett rémületessége.

Ártatlanul, némán minő élte vala,
Hervadva, megtörve buvában elhala,
Fiatalságának hamar eljött vége,
Élte addig tartott a' meddig szépsége.

*

Midőn a' Nap újra fölkele, nem látott
Már kellemes rózsát szerelmes virágot,
Virágzása helyén hervadása álla,
Életének helyén szomorú halála.

Az ég tüzes fia ezeknek láttára
Elbusult 's vett sötét felhőt homlokára,
És az eget hatszor végig kóborolta
A' nélkül, hogy arczát megmutatta volna.

Aztán elfelejté a' hervadt virágot,
Hogy érte busulna rajta meg sem látszott,
Ki tudja kit szeret mostan ő kegyelme, —
Hiába csak ilyen a' nagyok szerelme. —

Hűségesebb vagy te a' Napnál csendes Éj!
A' te szerelmed nem forró de néma 's mély
A' kit egyszer néma öledbe fogadtál —
Beszélük a' sírok — megtartod magadnál.

Mihelyest ragyogó ég fia leszállta,
Gyászba öltözött a' sötétség királya,
'S arczára leborult, én már sokszor láttam,
Derülten soha sem, mindig talpíg gyászban.

Ekképen kesereg, szemének harmatja
A' szendergő földet mindig megáztatja,
'S midőn megkapja a' borus szenvedélyt őt,
Szomorúvá teszen élet és nemélet. —

BOZZAY PÁL.

KÜLFÖLDI TÁRSASÉLET.

B é c s 1848. Ö s z h ó 6-kán. A' meggyilkolt martiusi szabadság föl-
támadásának órája ütött. Létrehívta őt a' reakció szemtelensége, 's nemzet-
többség akarától üdvözölve hagyta el az abszolutismus sir-éjtelét. Vér-palást-
ban lépett föl a' világtörténet színpadára, küzdésre kelt a' camarillával, hogy
bonyolulttá tegye azon drámát, mit Z s ó f i a 's F e r e n c z megkezdeni jónak
láttak, de bevégezni elég erősek nem voltak. Óriási sziklát gördített azon nagy-
ravágyás elé, melly törvénytelen királyi manifestekkel akart utat törni magá-
nak a' thrónhoz, — 's elszánt föllépésével megmutatta, hogy elég erőt érez
magában megküzdeni az abszolút hatalom szörnyetegeivel. Hírül adta a' világ-
nak, hogy nemzetek között nincs olly érdek különbözet, melly le nem törpülne
akkor, mikor a' megtámadott közjólét védelte egyetértést, összetartást, 's kö-
zös erőt igényel . . . 's Bécs tényleg bizonyította be, hogy a' függetlenség mind-
annyiszor szilárdul, valahányszor az önhittség által nyílt harczczal támadtatik
meg. Magyarországot tegnap a' thrónra juthatás önzése nyíltan támadta meg,
azon nyilatkozvánnyal, mellyben a' félre vezetett fejlelem hadat izent nemze-
tének azon hűségért 's loyálisáért, hogy az nyert szabadságához ragaszkodva,

nem egyezett bele azon vészes törekvésbe, mely a' letiprott törvény romjain magát a' királyt fogta volna koronájától megfosztani. — E' hadizenés 's a' törvény szentsége ellen föltámadott Jellasicsnak korlátlan hatalommal felruházása nem maradt hatás nélkül. A' jobb rész belátta, hogyha Jellasics nem volna is honáruoló — holott ő felsége — mint magyar király már június 4-kén annak declarálta — mint pártfőnököt nem lehet ítélőbíróvá, 's végrehajtó hatalommal fölrüházott kormányzóvá tenni olyan két párt között, melyek közül egyiknek vezetője önmaga volt. Ez kihallgatás nélküli elítélése a' nemzet jobb részének . . . 's olly zsarnoki hatalom-nyilatkozat, mit a' nemzetnek tűrni akkor sem szabad, ha királya önkaratából ejt sérelmet a' fejedelmi szó 's eskü szentségén. Jól tudta Bécs hogy Magyarország lealáztatása első lépés lenne azon támadásra, mit az absolut hatalom Ausztria ellen fog irányzani, 's a' vészt megelőzni ohajtó Democratiche Verein rögtön gyűlést hirdetett. Az egyet lelke Taus e-n a hosszas éljenzés közt lépett szószékre, 's az ezt követett ünnepélyes halál esendben dörgő szónoklattal szórta a' sértett szabadság haragos mennyköveit azon párt tagjai ellen, melynek fejei Schönbrunnban szövik a' népfenség ellen titkos ármány-hálójukat, — 's lelkes fölhívása következtében határozattá lőn, hogy Magyarország védeltere a' királyi manifesttel homlok-egyenest ellenkező, 's mind a' nép mind a' katonaság közt kiosztandó ellennyilatkozatokat készítenek. A' Pozsony felé utnak indított katonaság sem hagyta magát eszközzé aljassítani, 's esküvel szentesített fogadást tőn, hogy az első csatában magyarokhoz áll, 's nincs hatalom, mely őt visszatarthatná az igaz ügyérti küzdelem terére lépéstől. A' szabadelvűek nem késtek küldötteik által a' város környékén levő falubelieket megnyerni a' szabadság szent ügyének, mi annál könnyebb volt, mert a' falusiak a' magyarokat megváltójukként imádják, a' robot 's dézma eltöröltetését egyedül nekik tulajdonítván. Ezek ünnepélyesen kinyilatkoztatták, hogy a' katonák csak holt testükön mehetnek át Magyarországra, 's még a' részünkre toborzott önkényteseket sem eresztették, azon hiedelemben lévén, hogy a' magyarokali tartást ezek is — mint Hurbán önkénytesei — csak át-mehetési ürtügyül használják. Ma reggel német granátérosokat akart a' kormány leküldeni, ezeknek azonban semmi kedvük sem volt a' magyar nemzet függetlensége ellen küzdeni, 's az elmenetelre fölhívó parancstól az engedelmisséget nyíltan megtagadták. Ellenszegülésök daczára számerejükét haladó lovasság, 's fekete-sárga pártoni nemzetőrség kíséretében megindítottak a' vasut felé, hol már akkor megszabadításukra a' Táborhid tulsó részén Prátertől kezdve egész a' vasutig tanulók által vezetett 30,000-nyi fölfegyverzett falusi nép, 's a' Florensdorfiaktól fölhívás következtében visszajött 1200 főnyi Ceccopieri olasz katonaság várakozott. Fegyvertelen nép, 's kíváncsi hölgyereg itt sem hiányozhatott, 's ezek nagy részben a' hidnak innenső részét állták el. A' nagy tömeg látása által fölbátorított katonaság tovább menni nem akart, mit a' nép mihelyt észrevett, rögtön fölszaggatta a' vasut sineit, lerontá a' villámsürgönyt, szét-törte a' fő átmeneti hidat, lefoglalt egy puskaporos kocsit, 's azon ágyuk ket-tejét, melyek az átmenni vonakodó katonaság ellen voltak kiszégezve, 's a' népnek egy része martalékjával öröm-ujjongatások közt vonult a' vasut felé . . . a' munkások osztálya megrohanta a' 3-ik ágyút is, mit midőn a' lengyelországi Nassau gyalogság átadni vonakodott, eselőkékkel 's dorongokkal támadásra készült. E' merész föllépés jel volt összeütkezésre, a' Nassau ezredbeli gyalogság tüzelni kezdett, 's számos munkás halva rogyott le. A' tanulók 's olasz katonák élénken viszonzták a' tüzelést . . . a' pionirok is lövöldözni kezdtek, de elle-neik nem voltak gyávák, a' gyalogság közül több tisztet elejtettek, 's ezek za-varodása kezdetén közbenyargalt lovasság generálja gróf Brédi is halva rogyott le. Vele együtt egy Major, 's a' Nassauk közül egy fő hadnag y esett el. Most kezdtek először kartácsal löni a' népre, mit az elfoglalt ágyúkból ez is viszonzott, 's az elkeseredés mind két részről tetőpontra hágott.

A' Nassauk 's pionirok azonban aránylag többet vesztek, mit ez utóbbiak megboszulandók, fegyver nélküli nézőket gyilkoltak le, 's olly közelről, hogy kijegyzett áldozataikat puskáik végével érinthették. A' röpködő golyók zápora közt elestek testein szétfutó néptömeg látása borzasztó volt. A' haldoklók jajsikoltása tompán enyészett el a' harcz rettentő zajában, 's legjobb barátjának esdő segélykérését teljesítetlenül kellett hagyni annak, ki fegyvertelensége miatt a' boszut-állhatás édes reménye nélkül nem akart a' pionirok áldozatává lenni. Sokan vízbe hulltak, 's fehér kendőt lobogtatás daczára sem nyerhettek kegyelmet a' Nassau gyalogságtól. Illyen a' szláv, dühössége nem ismer emberiséget, 's durvasága baromi kegyetlenkedésben leli gyönyörét. Le van sülyedve azon aljas körbe, hol az érzés-hiány nem hagy rajta semmi emberit pusztá alakzaton kívül. A' baromi kegyetlenség nem riasztá vissza a' fegyveres népet... 's csüggettség helyett elszántsággal párosult boszuvágy szállta meg a' küzdők kebelét. Katonák katonákra, — nemzetőrök nemzetőrökre löttek... 's e' természet ellenes küzdelemmel megkezdődött az első polgárháború, melyben elvek szentségeért küzdtek a' szabadelvűek a' feketesárgásokkal. Sok áldozat hullott el, de a' nép győzött... 's az első diadal koszoruját délelőtti 11 óra tájban homlokára fűzte a' szabadság istenasszonya. A' Nassauk 's pionirok bomlott futásnak eredtek, 4 ágyú, 's munitiók szekerek jutalmazták a' győzőket... kiket büszkévé tett az a' tudat, hogy van bennük erő, mely előtt vissza kell vonulni az abszolutizmus szolga-lelkü bérenczeinek. Az esetek számát tudni nem lehet, körülbelöl 100-ra tehetni... 's a' nagyobb rész feketesárga....

A' holtakat 's megsebesülteket tolongó nép közt vitték be az irgalmasok kórházába, mi alatt a' lovasság folytonosan örzé azon granatérosokat, kik a' néppártjára még nem tértek által. A' győztes nemzetőrség 's academische Légiónak egy része a' Leopoldváros felüli vöröstorony kaput elfoglalta, 's az elvett ágyúkat kiszégeztette a' bástyán, hogy lehető támadás esetén salvus conductust biztosan írhasson ellenségeinek a' más világra. 12 óra felé két ágyút Brédi generál kalapjával az egyetembe vittek, 's az ágyúkat kiszégezték a' martiusi utcán rögtönzött torlaszok mellé. Egy csapat vasas katonaságot körülövedezett a' nép a' Leopoldvárosból vöröstoronykapu felé vezető hidon, 's alig hogy a' tisztszerű-vágást parancsolt, vele együtt a' nemzetőrség jól irányzott lövése alatt legényeinek ² 3-a halva rogyott le.

Schönbrunnban a' polgárháború hire nem birt emberi érzést költeni, 's a' föltett cél kivételét tervező makaesság rendeleteket osztott ki, melyek nyomán az együtsülő ministeri tanács elhatározá a' rendet (?) szigorral állítani helyre, 's a' hadi tanács-épületéből olly intézkedések tétettek, melyek nyomán a' város ostromállapotban levőnek leendett kinyilatkoztatva. A' közel helyeken levő katonaságnak parancs adatott a' városba 's Glacisrai nyomulásra, — minek hire futván:

12 és 1 óra között félrevert harangok borzasztó zúgása, 's népzajba haló lármadobolás közt összegyűl a' nemzetőrsereg, — 's eget verdeső Lebe hochok, számtalan kendő lobogtatások közt legelsőben is a' szabadelvű Wiedeniek 's Gumpendorfiak bevonulnak a' városba, szemközt nézendők a' vésszel, mit a' schönbrunni política önsirja megásására földézni jónak látott. Erős testalkatú, elszánt harczosokat lehetett csak látni soraik között... mindannyian boszuló hadistenek gyanánt néztek ki. Védjük magyar testvéreinket, 's mentsük meg a' közös szabadságot... jelszóval vonultak végig az utcákon, mikor a' német házból lövésekkel fogadtattak, de aljas támadóikat legyőzve boszut álltak úgy, mint harczias jellemüktől igényelni lehetett. Ellenségeiket más világra küldték, utat készíteni a' schwarzgelb spiesz-bürgereknek.

A' katonaság is kezdett gyűlni a' Glacison, nagy részben azonban lovasságból állt... a' gyalogság nagyon csekély volt, 's a' tüzérség csak két ágyúteleppel jelent meg. Mindössze is kevesen voltak, 's előre-hátra tekintgetve

nézték, hogy nem támadtatnak-e meg valamelyik oldalról. A' Táborhídtól Augartenen menekült nép ez alatt mindenfelé vitte az ottani események hírét, 's a' lármadob pörgése levertség helyett közlekedést idézett elő. Egy osztály lovaság bevonult a' városba, 's az Alservorstadti fekete-sárga nemzetőrség egy részét lefegyverezte. Dicsértessék az ő nagy neve érte!!! Ha valami — úgy ez a' lefegyverzés bizonyosan tévedés volt, 's a' spieszburger urak hosszú órral, szégyenülve mentek haza.

A' belváros legizgatottabb volt, mint a' leendett ostromállapot célpontja. Ott gyűltek össze a' szabadelvű nemzetőrök, kik 30,000-nyi ellenséggel mérkőzésre számítottak. A' bástyákat mindenütt hatalmukba kerítették. A' fekete-sárgások lassanként tünédeztek . . . 's Haller — a' Kappelmayeri megtestesült feketesárgaság elveszté azon stentori hangot, mellyel a' magyarok igaztalansága (?) ellen szokott kevés híveinek a' jobb oldalon agítálni, 's bűnbánólag ismerte el azon gyávaságot, melly a' sötét eszmék mellett küzdés teréről őt is visszariasztotta. Általános volt a' hiedelem, hogy a' polgárháború Magyarország melletti tényleges föllépés következménye . . . 's a' magyarországi küldöttség visszautasításakor kisebbségben maradt baloldal jós-igéje teljesült, hogy a' hongyulési kisebbségnek igazságos ügyét a' fölvilágosult nemzet többsége támogatandja.

1 és 2 óra között folytonosan gyűltek a' külvárosi nemzetőrök . . . 's közbe-közbe dorongokkal, vasrudakkal, czölömpökkal, kitört karkévekkel fegyverzett munkásokkal ékitve, hadi rendben mentek el Józsefkülváros előtt, 's Alservorstadt irányában a' Glacis-u keresztül mentek be a' belvárosba. Minden ellentállás nélkül mehettek, a' kiállított katonaságtól még csak meg sem szólítottak. A' ki nem tudta a' dolgok állását, nem is hitte volna, hogy a' katonák ellensége-sen állnak ott, olly gyáván viselték magukat. Érezték gyengeségükből folyó semmivé tétethetőségüket. Malum omenjek is volt, egy tisztet levett a' büszke mén, 's vadnyargalással rohant a' Glacis-u keresztül, mintha a' szabadság ellenes körből az is szabadulni igyekezett volna. Ismét egy új ágyútelep érkezett, 's két üteg-tüzérség folytonosan körözött, hogy a' lehető támadást kartácsesal üdvözölhesse . . . míg egy üteg szemközt a' belvárossal a' gyalogság mögött merev mozdulatlan-ságban állt.

Ben a' városban sz. István temploma csatapiaczezá változott. Az itteni piacon menő Wiedeniekre e' templom ablakából lődözni kezdtek a' Kärnth-negyedi schwarzgelb nemzetőrök. Vad haraggal rontottak be ezen megfektetült ó egyházba Wieden harczosai, hogy számot vessenek az ő rendszer embe-reivel. A' bennvolt támadók lemészároltattak, kapitányjuk az oltár előtt esett el . . . sokak állítása szerint papok is voltak köztük, s megtalálták azt, mit olly igen kerestek . . . a' gyalázatos halált. A' reactionarius negyed csak nem egészen megsemmisítettetett.

Két óra tájban pionirok nyomultak be, a' védtelenül hagyott Ferencz-kapunál. Ágyukkal ellátva mentek át a' váron, Kohlmarkton, Grabenen . . . 's szent István piacon állapodtak meg. Tisztjük fogadást tőn a' nemzetőröknek, hogy lövetni nem fog, 's ígérete ellenére tüzet parancsol. Egymást gyorsan váltó decharge-ok *) történtek, mellyeknek a' tiszt is áldozatává lett. A' pionirok visszatarthatlanul húzódtak vissza a' Graben felső végeig, 's itt a' Bognergasse szegleténél kartácsokkal fogadták az utánuk nyomult nagy részben munkás-tömeget. Sokan áldozatul estek itt is, de a' nép győzött, 's

2 és 3 óra között visszanyomta a' Hof-ig. A' Grabenen alig volt ház, mellynek ablakai épen maradtak. A' tükör-utca két szegletén, 's Kohlmarkt felőli részen a' bolt-ajtókon, kapukon, 's első emelet falain . . . sőt a' tükör-utca 's sz. István piac közötti részen 4-ik emeleten is láthatók a' kartács pusztításának nyomai.

*) Decharge az, ha egész sor egyszerre lö.

A' Hófra vonult pionirokat nyomban követte a' nép, daczára a' Bognergassét megrombolt kartácsoknak, előre nyomult, 's a' Grabenen el nem vehett ágyúkat is hatalmába kerítve, diadalérzettel hordozta mindenütt, mi alatt a' lefegyverzett pionirok megszegyenülve távoztak a' városból, 's ismét a' Glacis-n foglaltak helyet. A' Schottenthor felül is bomlott futással nyargal ki egy osztály könnyű lovasság, mi a' künn tanyázó katonaságot még inkább elbátortalanította. A' granatérosokból megmaradt osztály Alser-külváros felé volt fölállítva, nem ohajtva mást mint megtámadtatást, hogy rögtön a' nép részére állhasson.

Három óra tájban a' baloldali népképviselők hiába kérvén Strobachot gyűlés tartásra, alelnök Pillersdorf elnöklete alatt a' birod. gyűlést folytonosnak nyilvánítják. Hornbostl jelenti, hogy a' nép győzött, az Istvántérről 's Tükör-utczából egyszerre megtámadott katonaság a' városból egészen ki van űzve. Schmolka elnökké választatik. Küldöttséget neveztek ő felségéhez, megkérni Dobbelhof 's Hornbostl megtartásával új népszerű országlárzat szentesítésére, polgár 's katonai részről közbocsánat adásra, — a' Magyarországhoz intézett nyilatkozat visszavételére. A' centrum 's jobboldal jelen volt tagjai kijelenték, hogy ők a' néppel állnak és esnek, 's többi társaik is csak félreértésből maradtak el. Tehát itt is ujjalag félreértés? . . . De jó védszentje az a' félreértés az elkövetett bűnöknek!!! . . . Strobachot, Wessenberget, Bachot védlete alatt állóknak nyilvánítja a' hongyülés, 's Scherzer képviselőt nemzetőrségi parancsnokká nevezi ki.

3 és 4 óra között birodalmi gyűlésbe özőnlött a' nép, 's Borroscht, Goldmarkot vállára véve hordozta meg a' városban. A' harez ez alatt egyre folyt, 's két negyed négyre be volt véve a' polgár fegyvertár. Latourt keresték most mindenfelé, a' bevett hadi tanács épületét összekeresték, 's nem akadtak nyomára. Körülbelől

Négy óra tájban terjedt mindenfelé a' hír, hogy Latour meg van fogva, 's a' fölingerlett nép bosszuvágya rémitő ítéletet készül fölötte tartani. A' birodalmi gyűlés védelme alatt állónak nyilvánítja őt is, 's elküldi Borroscht és Fischofot, hogy — ha csak lehet — mentse meg a' nép dühétől sietve mentek ezek a' hadi tanács épületétől . . . 's a' hajdan büszke hadügyministert, ki mikor ezerek élete volt kérdésben, csak úgy megvetőleg fél vállról felelt, most életéért könyörögve, egész testében remegve, elhalványulva találák. A' büszke dacz kevély emberére többé ráismerni nem lehetett! . . . Érezte a' bűn óriás nagyságát, mi tudtával 's beleegyezésével elkövettetett . . . szeme előtt volt az inség, mit a' birodalom nagy részében udvari parancsoknak hódolása előidézett . . . ismerte a' sorsot, mely Lamberget érte . . . 's önkénytelenül visszaborzadt azon jövő rémképétől, mellyel neki okvetlenül szemközt kellett menni. Ha még egyszer annyi bünt követett volna is el, jelen helyzetének borzasztósága szálnalmat költhetett volna. De a' nép-düh szálnalmat nem ismer . . . a' végzet sújtó karja az, 's mint ollyannak vaknak, érzéketlennek kell lenni . . . hogy a' szálnalom érzete meg ne szöktethesse az elítélt bünt. Vadorditással tolongott a' tömeg fölfelé azon lépcsőkön, mellyen Latourt lefelé hozták, 's minden ordításban halálos ítéletet olvashatta. Fischof 's Borrosch kérték a' népet, ne mocskolja be magát hadügyministere vérével, de hasztalan volt minden kérelmük, az a' második ütésre tiszta lélekismeretere hivatkozva halálkinok közt lerogyott. Lábánál fogva vonszolták le a' lépcsőkön . . . 's cannibali örömrivalgások közt a' főhaditanács épülete előtt levő 4 águ lámpára fölakasztották. A' gyenge kötél elszakadt . . . 's egy épen ott levő katona vállszióját engedte által 's két negyed négyre Latour a' körülhullámzó nép tömegnek lelketlen testén véghez vitt folytonos insultálgatása közt függött. Így büntette meg Bécs hadügyministerében a' bünt, így tanította meg a' hatalmat, hogy ereje nem magában, hanem a' népben van, 's ha ezt maga ellen lázítja, halálos ítéletét írja alá, — legyen minster vagy közember . . . király vagy koldus, az mindegy.

5 órától 7-ig a' város nyugodni látszott. A' kórházakba egyre hordták a' sebesülteket 's holtakat. Katonaságot nem lehetett látni a' belvárosban, 's azok kik künn a' Glacin voltak, testvéresültek a' néppel. A' nemzetőrök ez alatt minden jelentékenyebb helyeket ágyúkkal raktak meg, 's forlaszokat kezdtek emelni a' belváros különböző részein. Csoportozatok alakultak mindenütt... 's Latour kivégeztetését, Bécs dicsőségét, Magyarország megszabadulását élénk részvétellel beszélték.

7 óra tájban a' császári fegyvertárhoz özönlött a' nép, 's mint martiusban, úgy most is a' fegyvertár megnyitását, 's fegyver-osztogatást követelt. Senki sem felelt, 's a' felbőszült tömeg kezdte szaggatni az ablak vas-rácsozatát. A' benn levő katonák erre tüzelni kezdtek, 's a' megfutott néptömeg után kinyomulva, elfoglalták a' fegyvertár előtti tért. Számerejüket haladó nemzetőrség közbejötté által azonban visszavonulásra kényszerítették, 's onnan lövéssel fogadták az előre nyomult nemzetőrséget. Rémitő ingerültséget támasztott ez a' győztes városba, 's a' nép ágyúzni kezdte az erős épületet. Belülről ezt is viszonozták, 's az élénk tüzelés koronként mind két részről félbeszakadt.

8 órakor küldöttség ment a' katonákhoz... 's fehér kendővel sietett fölhívni azokat békes elmehetés mellett a' fegyvertár átadására. Az átadásról tudni mit sem akaró katonaság által a' küldöttség tagjai is lelővettek.

9 órakor bástyára vitte ágyúit a' nép, 's onnan kezdett lődözni a' fegyvertárra... de az erős falak sértetlenül állták ki a' folytonos ágyúzást. Több követtség küldetett, de tagjai mind áldozatokká lettek, köztük Bécsnek híres színi költője Kaiser is.

Egész éjen át tartott az ágyúzás, kétszer gyult ki a' fegyvertár, de nem levén éghető anyag, a' tűz mind kétszer csak hamar kialudt. Hátsó részén a' falzat egy része beomlott, 's a' kíváncsi nép csak hamar berohant, de régi fegyvereknél egyebet most azon a' részen nem talált.

7-kei reggel 8 és 9 óra között be volt véve a' fegyvertár, miután a' benn volt katonaságnak szabad költözködés biztosított. Puskák, kardok, pisztolyok, buzogányok osztattak ki a' fegyvertelen nép között, 's az diadal örömmel hordozta azt a' városban mindenfelé. A' katonaság még éjjel elvonult a' Glacisról... a' tűzértség először a' Józsefvárosi Florián utczában levő házak előtt állt meg, 's ágyújai folyvást belváros felé voltak kiszegezve, egy nemzetőrs ki 11 óra tájban közibük lőtt, kegyetlen kínzások közt konczoltak le.

Éji 11 órakor szűk nadrágos katonaság vonult keresztül a' Glacis-n podgyáskocsik kíséretében... sokan horvátoknak hiszik, mi annyival hihetőbb, hogy ma mindenfelé terjed Jellachich seregének mosonybani megveretésének híre.

A' fejedelem megerősítette az országgyűlés végzéseit... a' Magyarországba küldött manifest visszahuzásáról azonban hallgatott. Látjuk, hogy most is környezete hatalmában van.

A' központi bizottmány Zsófiának, Ferencznek, Lajosnak, Riegernek, Récseynek, Jellachichnak 's még több camarilla tagoknak proscibálását elhatározta. E' határozat átküldetett a' Studentencomitéhoz, 's az titkos ülésben tanácskozánd felette.

Most terjed a' hír, hogy a' császár ujlag eltávozott. Szerencsés utat! Ne féljen hogy visszahozza a' nép! Tán még ha önként jön, se kell! Egy manifestet hagyott hátra, mellyben jelenti, hogy az anarchia, 's kedves Latourja megöletése távozásra kényszeríti. E' manifest népeihez szól... 's nekem eszembe jutnak Hervegh sorai:

„An mein Volk... lest nicht, es ist die alte Geschichte,
Wenn sich die Völker geregt, dann sind die Fürsten geruht!“

PAP GÁBOR.

ELMÉLKEDÉS.

Sorsunk fölött a' koczka elvettetett.

Halotti lepel van készülöben, egy kevély 's jogtapodó dynastia számára, azon százados háló szálaiból, melyet ármány és gazság az örök nép legnyüg-zésére szőtt.

És diesteljes korszak hajnallik a' fonséges nép fölött, mely rabszolgai tét-len álmából véres csatákra ébredni kész, 's a' szabadságot becsesebbnek tartja szíve vérénél.

Habsburgi Rudolf családfája, mely századokon át bámulatos termékeny-séggel rügyezte fél Europa számára a' koronás despotaföket, valahára normalis állapotra tér, valahára kifosztatik a' vétkes kegyeletök pogány nimbusából, melybe jesuita dajkák által pólyáztatott, — valahára a' közönséges természe-tes élőfák sorába száll hol isten esője érlel rajt jóra való gyümölcsöt, vagy isten napja lepörköli, a' mi férges 's nem életre való, — természeti törvények szerint.

Csodálatos historiai tünemény!

E' fa olly természetfeletti magasságban állott: és kikerülte a' villámos ég mennyköveit! Népek véreből szitt természetellenes tápnedvet, melyet jezsuiták öntöztek tövére, 's legférgesebb bogyói szentnek, fenségesnek, koronára méltók-nak kiálttattak a' nép előtt: 's e' fa nem jutott a' megátkozott függefa sorsára! Lombjai közt természetelleni kétfeji szárnyasok raktak kirablott népek verejté-kéből arany fészket, melyek fél Európából zsákmányul ragadták az emberek legjobbjait, 's meggyilkolák és fölfalák a' jog és szabadság apostolait.

És e' fát a' századok villámai nem sujták le!

Az élet és halálosztó szentséges inquisitiók pokoli tribunejai a' népek átka alatt összerogytak; a' római pápa-félistenek világverő mennykövei, Aezop béka királyakint, a' Vatican dohos kamráiban, podvás léczdarabokká változtak; az Orleansok és Bourbonok kevély trónjai porba omlottak, elhamadtak: — 's az ausztriai császári ház még most is áll, azon kevély zsarnoki ház, mely a' schweizi havasok szeplőtlen keblü gyermekeit vérig üldöze, a' kék egü Italia szabad fiait rablánczra fűzé, — a' dus Magyarország kincseit elrablá, szabadsá-gért küzdő daliáit, börtönbe, verpadra hurczolá, a' diestelenül letiport Lengyel-ország tüzelekü bajnokait, a' gaz czimboraság jég Sibiariájába számüzé, a' tisztcsenek alkotmányát semmivé tevé; azon császári ház, melynek minden oszlopa emberföböl, minden köve embervérrel épült, omló félben bár, de most is áll, 's megingatott márvány alapzatát még most is ártatlan népek vérével akarja a' gazság megszilárdítani!!

Szánandó hiuság! gyáva megfelejtkezés!

Hát nem tudjátok, hogy e' század a' nép százada, a' népé, mely sok időn át zsarnok hatalmatok nyomoru gépe volt, de a' mely most mint boszuálló isten, a' maga fenségében áll fölöttetek, nem sötétségben és nem szolgaságban többé. Guttemberg szelleme letépte a' zsarnok paloták monopolizált fáklafé-nyét, és megosztá a' kalyibák lakóival, 's lön, hogy a' nimbusok kísértetes kö-dét a' népfölség napja fölperzselé.

Mert ne bizakodjatok bünös palotátok sok százados fenállásán, melynek tán azért engedett ennyi időt a' népek istene hogy felhalmozott büneitek óriás sulya alatt, annál borzasztóbb eséssel roskadjon alá, alább a' földnél, hol a' po-kol ég, 's mint a' leszakadt hegy, mélységes sebet vágjon a' földön, mely dö-g-leletes vízzel telik meg, és leend Sodomája és Gomorája a' despotismusnak, 's eltemető holttengere a' népjogok rablóinak!

A' nép vére foly; de reszkessetek, gyáva bérgyilkosok: a' vér nem foly mint eddig csöndes patakban, hogy benne hizzatok, — a' szabadság alpesi ro-

hamárja kíséri azt, mely ledöntött trónokat, összetört koronákat 's méltóságos tetemeket fog hömpölygetni a' bosszu fekete tengere felé.

A' koczka elvettetett, a' vér megeredt; ki fogja megállítani, ki fogja a' nép ellen vétkezettek megmenteni?

Senki! senki!

Mellynek küszöbén annyi igazságtalanul kisajtolt köny hasztalan folyt, ki fog a' kevély palota romjain egy árva könyet ejteni?

Senki! senki!

A' kik életökben isteneltetve térden álló csoportoknak kegyelmet osztogattak, ki fog haláluk után elkárhozott lelkekért egy imádságot mondani?

Senki! senki!

Titeket nem fog sajnálni senki!

A' vad állatot, mely bennünket megtámadott, midőn leszurtuk, végvonagló látára önkénytelen így sohajtunk fel: „szegény állat!”

De titeket nem fog sajnálni senki!

Elég időtök volt a' megtérésre. Midőn vad ellenség üldözőbe vett, hogy letépje koronátokat, mi fegyvert fogtunk mellettetek; midőn kincseinket, véres verejtékünket kizsákmányoltátok 's elfecséreltetek, a' bukás székelykövétől utolsó filléreinkkel váltottunk meg benneteket; midőn betegségekben bujdosóvá lettetek, olly gyermeki hűséggel hittunk ápolásunk alá, minőt isten csak magyar szivben teremthet. 'S mi lett jutalma törhetlen hűségünknek? Megvetettetek, hazánkban a' polgárháboru lángját folyujtottátok, a' visszavonás ki-gyóit ránk bocsátottátok: — 's mi bódult hűségünknek martyrjai, még akkor is imádkoztunk értetek! Midőn gyilkoltatok, meggyaláztatok, esküt törtetek: mi kevély trónotok lépcsőjéhez vánczorogtunk, mint a' hü kutya: és ti — ellök-tetek!!

A' kehely csordultig telt!

Sorsotok eldőlt; a' koczka elvettetett!

Igy bünteti isten azokat, kik a' nép szavát nem tisztelik!

A' nép szava, isten szava.

KOLMÁR JÓZSEF.

MEGFOGHATLAN.

Meg ne ijedjen olvasóm az óriási czimtől, mely legióknak lehet kolomposa, elbeszélni mindent mi megfoghatlan, harczzörej sem enged, de nem is akarok, és hogy ez megfoghatlan ne legyen e' valóságos írómánia időben, két vagy három lap teltével, hogy több 's tán unalomig sok megfoghatlan ne rohanhas-son elő a' miliárdokkal tömött tárházból, oda pingálandom fegyveres hangzásu nevetem örül.

Egész életemben különösségekben gyönyörködém, mind a' mellett is, hogy sok fejfájást okoztak. Furcsa gyönyörűség! — mondja egy fiók különösség-kedvelő — mely fájdalommal jár. De ha gyönyört vadász az ember inkább ollyat vadászszon, melyre minden lépten talál például a' különösség, mint ollyat, melyet sok fáradság után is vagy kicsiben vagy sehogy sem találhatni fel. Aztán meg minden rózsza tövissel jár 's minden gyönyörnek van kelletlen oldala is, tehát nemcsak a' különösség-kedvelésnek. És a' sok gyönyör-tárgyak közt, melyeket a' kronikák említnek az enyim úgy hiszem nem legmegveten-dőbb. A' különösségeknek a' megfoghatlanságok főtényezői, azért megfoghatlan-ság jer bonczkésem, azaz tollam alá.

Megfoghatlan valami vagy ész vagy kéz, fegyver 's átalában anyag vagy idő által.

Az első táborba tartoznak főleg az ember sok miliárd fonáságai és a' vallás némelly magasabb eszméi, másodikba a' mesés világ kard golyó 'stb nem

fogható hősei, és a' harmadikba azon eszmék, mellyek soha nem valósulandának és dolog, mellyek megtörténtté soha nem leendenek. Ez utolsó némileg az első szerint megfoghatatlan. Azt mondhatnám ugyan: hol aranykulcs lógg az oldalon, ne keress ott honszerelmet, vagy mivel — hál isten — az illy szólás-mód már elavult, ne keress ott imaoltárt, hol borczégér van kitűzve, de nem teszem, a' czimmel együtt ne legyen beszédem is megfoghatatlan.

Magyarul így szoktunk beszélni. A' képviselők háza önállólág fog működni 's a' felsőházat csak utólagosan fogja eljárásáról értesíteni, követve e' részben a' régi rendszerű falusi előljárókat: „jöttünk mentünk 60 ft, ettünk ittunk 70 ft még pedig pengőben,“ szóval a' magyar felsőház, mint jogszerűtlen, rövid idő múlva meg fog bukni, vagyis nem sokára rajta és az eszméken, mellyek soha nem valósulandának, és azon dolgokon, mellyek megtörténtté soha nem leendenek az idő foga nem fog kopni, végezetre mind ezek megfoghatlanságok az idő által.

Menjünk sorba.

Mindig megfoghatatlan volt előttem, miért nézik le az emberek saját embertársaikat 's megvallom e' miatti töprenkedésem annyira ment, miszerint a' legutolsó koldustól is tartottam már, hogy le néz. Így okoskodám ugyan: mindig könnyebb le mint föl; jól fölfelé vagy víz ellenébe uszni bajos; fölfelé esni lehetlen, kivéve midőn mart. 15. előtt semmiből egyszerre Kreishauptmannokat csavarítottak oda föl; („nem mennyben“ mint az árvai vagy lipitói tót mondá). És ezt, midőn a' méltóságos ur toronynyi magas kastélya ablakából, vagy a' harangozó épen a' toronyból földszinnél is alacsonyabb földzetű gunyhóban lenéztek: midőn a' méltóságos ur pénz halmazárul vagy magas kényelmes kocsijárol le tekintett rám, kinek sem zsebemben kövérítő erszény sem alattam utazásomban magam alkalmán kívül, mellybe azonban az apostolok lovai szoktak fogva lenni, egyéb fogat nem igen volt; mind ezt megfoghatám. De midőn a' méltóságos ur kastélyából, a' harangozó harangjai alól le jöttek, 's amaz daczára, hogy egy bak araszttal alacsonyabb volt nálam, mégis folyvást lenézett, daczára hogy formátlanabb volt az isten teremtetten még medvéjénél is, mellyet vas kalitkában tartott nagy lelki gyönyörűségére, mégis méltóságosnak hivattattott; emez pedig t. i. a' harangozó bár nálam még magasabb volt még is főveg emelten néze föl rám, bár déli termetben józan becsületben tán mindkettőnket fölül mult, a' méltóságos urtól mégis marhának, kutyának czimezteték, már ezt egyáltalában meg nem foghatám. De úgy hiszem megfoghatására nem is illy mindennapi ész kívántatott volna, mint az enyém.

Szinte ennek megfelelőleg, megfoghatatlan volt előttem mindig: hogy férhet meg valakiben a' szolgálai meghunyászkodás és a' dölyfös kevélység egyenlő mértékben?

Jó izűt nevettem egykor. Bizonyos városháznál pipázgatva üdvös tréfák közt eregeté lenéző elménczsége gunyos fulánkjaait néhány úgy nevezett ur, a' nálók tán egy árva araszttal kevesebb földdel bíró gatyás birtokosok oldalába. A' gögös csipkedés uri leereszkedés formájában javában folyt, midőn egy felsőbb hivatalnok — mint léczkirály béka sereg közé — hirtelen betoppan; a' jelenet mi ekkor elő állt: leesett állu hosszú képeivel, kevélységből hirtelen alázatosságba vonuló gépeivel, még álmomban is majd halálra nevetett.

Nyomorult férgek!

Nem hallátok a' költő szavát? „az ész az isten, az ő szavára minden meghajol.“ Az isten az ész előtt hajoljatok meg, ne hivatal rang pénzjelekkel körül akgatott hus tömeg előtt. A' bünt a' poklot utáld meg, ne hozzád hasonló embertársadat.

Azt mondod: leereszkedel a' néphez. Honnan? hisz a' földnek egy háta van, mellyet tapostok, egy légköre, mellyet beszívtok mind te mind a' nép.

Megvallom e' részben úgy jártam az átalakulási korszakkal, mint midőn a' ház őrző hű komondor rég keserves szemmel nézve a' sok haszontalan mopszli pindzsi gondos tápláltatását, ezeket midőn valami csinyt tevén vagy a' táti a' mámival fáscheeba esvén, kikergettetnek, rendre fojtogatja. Eddig csak megfoghatlan volt előttem a' lenézés, de most midőn ütött végórájuk, a' méltóság, nagyság, tekintet és nemzetesség valóságra devalváltattak. e' tejfölös száju mopszlikat nem fojtogatám ugyan sorba, de fogadom, hogy inkább esnek aztán nyakig hideg vízbe mint velem találkozozanak.

Nem igaz az, mit sokan mondanak, hogy eddig is kevesen voltak kik lenézték alattvalóikat. Kevés kivétellel a' hány kaput volt annyi kétlábu tollatlan gőg lakott a' föld türelmes hátán; az uri leereszkedés, mit ti erényül rovátok fel a' mult embereinek, nem egyéb volt mosolygó verőfényben rejtezkedő fagnál, rosszabb a' nyílt lenézésnél.

Azt se mondjátok, fogjak hát Hiador és társaival kezét 's irjak világfájdalmatikus verseket a' világ romlottsága felett. Nem úgy van. Csak szolgál népek van jog-bitorló zsarnoka, csak szolgál nép fölött uralkodik az uri pöffesz-kedés. Martius 15. óta legalább is bolond a' neve és kötözni való, ki, mert másnak nem kedvezett úgy a' születés és szerencse, lenézi embertársát. —

Némelly ember, némelly testület fegyver által foghatlan. Hasztalan süvöltnek körültek a' kor hatalmasan ostromló golyói, nekik semmi sem árt, még ha arcaikra pattannak is a' helyett, hogy megvékonyulna a' bőr rajtuk, hogy a' pirulás észrevehető lenne, még inkább vastagabb lesz csizmaik talpánál.

Illyenek a' multból még fenmaradt gőg emberei, kiknek az isten adjon erőt egészséget, hogy mind egytől egyig megérhessék az időt, midőn velem találkozandván, már meglehetősen készülő körmeimmel gyönyörűséges szemeiket kikarmolandhatom.

Illyen néhány visszautasított képviselő.

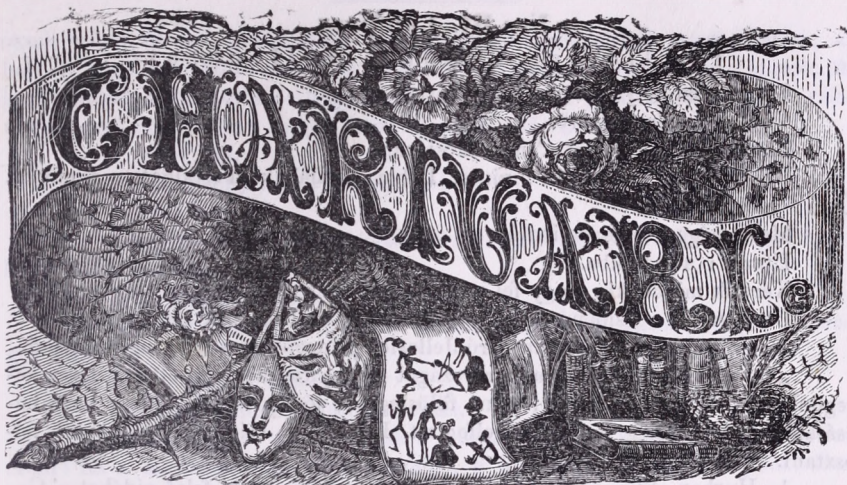
A' még mindig régi clerus.

Meg a' dohos szagu urambátyáimék 'stb. —

Következnének az idő által megfoghatlan eszmék és dolgok, de e' részben thurneisseni jóstehetséggel kellene bírnom, ha minden időtlenül felmérőló eszme és tárgy életét megakarnám jósolni születésükből. Hanem annyit mondhatok minden avatlanságom miatt is a' jós-tudományban, hogy mire töreksznek azon jó urak, kik Pozsonyban fújják a' követ, bár a' magos ministerium semmi gátot nem vet bünös törekvéseik elé, és azon jó urak, kik a' déli és keleti részeken elhintették a' viszály magvait, melyek nagy örömeire ki is keltek, szóval a' reactio embereinek gyalázatos fondorkodásai, hiszem a' magyarok istenét, megghiusulandanak.

VÁRI BALTHÁZÁR.

Hivatalos rovat.

* * * Jellasics közlönye.

Mi báró Jellasics, Pannonia árendás királya 's a' császár képmása, nem különben horvátországi Fürmender, értesülvén arról: miképen a' mi kedves barátunk és kenyeres pajtásunk Oxynand felsége, becses uri falamiájával egyetemben Angliába kívánczik, ennél fogva collegai kötelességünkhöz képest számára e' következő utileveket láttuk jónak kiszolgáltatni:

Nro I. Salvus passus, — Laufpasz

pro Oxynando ultimo.

Neve az utazónak: Oxynandus ultimus de Habsverlorenburg.

Utazik: Bécsből Angliáig.

Személyes leírása:

Feje: nagy, belül tágas. Homloka contignatiós.

Órra: hosszú, kivált egy idő óta. Bajusza; van festve tubákbul.

Szája: pittyett. Ha alszik, kinyitja, ha ébren van, becsukja.

Szemei: tengervízszintűek, rövidlátók.

Fülei: tisztességesek, kétfelé állanak.

Lábai: tudnak szaladni.

Szíve: igen kicsiny.

Mestersége: bankócsinálás. Vallása: esküszegés. Életideje: második gyermekkor. Kézirata: szarkaláb.

Utazási célja: egy piquet partie Lajos Fülöppel.

Uti bagázsaija: ezer millió státusadósság.

Az illetőknek meghagyatik: hogy ezen uti levél előmutatójának szabad menetelt engedjenek, de visszajövetelt ne.

(P. H.) A' bélyeg nem üttetik az uti levélre, minthogy azt az utazó magán viseli.

Nro II. Salvus passus

pro Stephanissimo ex gente Habsverlorenburg.

Feje: maga sem tudja hol van?

Arca: kettő, egy liberalis és egy pecsovis.

Életideje: el van vesztegetve.

Vallása: muszka. Mestersége: gyávaság.

Titulusa: niederträchtiger Lump.

Nro III. Laufpasz

für die Dame Sophie Höllenbrut.

Származási helye: Pokolfélegyháza.

Vallása: méregkeverő.

Életideje: vén, mint a' munkácsi vár.

Feje: ötszegletű. Szíve: nincs. Lábai: ludlábak. Testalkata: gömböcz.

Órra: vasból.

Mestersége: háborúcsinálás.

Utazik: a' pokolba.

Kéretik mindenki: hogy fel ne tartóztassa.

Uti kisérte: Csibéné asszony státustitkár és Bibicz ur csizmatisztító.

Kiadta báró Jellasics princeps ex stirpe fugitivi asini.

*** Mi 'stb. miután Magyarországot elannyira meghódítottuk: hogy se-regiünknek két harmadrészét, mint fölöslegest, jónak láttuk immár haza bo-csátani, következőleg fogjuk ez elfoglalt Kanahánt czimboráink között fel-osztani.

1. Hurban, Stúr és Hodzsa tisztelendő urak birják a' felső vidéket a' Ga-ran Vág és Nyitra vizei mentében. Vigyázzanak egyébiránt: hogy valahol in-stellatió helyett fel ne akasztassanak.

2. General Simonics birja a' Sajó, Hernád és Poprád környékeit. Jó lesz pedig őrizkednie a' gömöri és abauji vasvilláktul.

3. Eő excellentiája Urbán uralkodjék tul a' királyhágon. Hanem előbb desavouirozza valahogy a' székely fringiákat.

4. A' Dunától a' Marosig fekvő tartományokat ajándékozom a' zágrábi pópának, ültessen bele babot és foglalja el.

5. A' Duna és Dráva közti föld legyen Róth és Filippovics generálisoké; ha ugyan Pesten le nem nyakaztatnak.

6. A' kunságot és hajduságot Blombergre bízom. Tegyen testamentomot és menjen oda.

Mi pedig maradunk az összes Pannonia királya, báró Jellasics iá.

*** Bécsben van egy lámpásfa, vasból. Ennek a' lámpásfának van három ága, ez a' lámpásfa igen becses gyümölcsöt terme nem rég. Az egyik ágán lóg-gott gróf de Latour, a' másakra Jellasics van szánva, hát a' harmadik kire vár? Érjete meg mentül előbb ti drága gyümölcsök.

*** Báró Récey exminister elnök elfogatása igen mulatságos.

Ő excellentiája két izben kikocsikázott Jellasics táborába, mint maga mondá régi barátságból tiszteletét tenni nála. Harmadszor, midőn ismét ki akart hozzá rándulni, a' gyanakodó bérkocsis kapta magát, a' helyett hogy kivitte volna a' mezőre, behajtott vele az Aulába, ott rögtön lefűlelték benevolisáltak 's csakugyan kivallotta: hogy biz ő jó pénzért miért ne contrasignálta volna a' császár akarátát.

A' kedves ember.

Nem remélhető-e számára jutalmul a' kender nyakravaló rendje?

*** Miért hiják Bécsset oct. 7-től fogva Oxfortnak?

*** Kecskeméten azon hirre hogy az ellenség jó, még a' nők is fegyverre kaptak, 's férjeik távollétében ők őrizték a' várost.

Mondhatom pedig: hogy a' hol a' kecskeméti asszonyságok állanak őrt, ott nem könnyű dolog bevenni a' várat.

*** Egy csongrádmegyei ember hallva, hogy a' császár rosszul viseli ma-gát: mért nem mondanak fel neki, ugymond. Ha énnekem a' cselédem lop, vagy eszelősködik, kidobom a' szűrit 's nem fizetek neki kommentziót. Hisz a' császár sem egyéb, mint az országnak legelső cselédje.

*** Legközelebb: hogy Bécsbe voltunk küldve Csernátonival, a' határ-szélen összeakadtunk az ellenséges katonaság egy csapatjával. Wallmodon va-

sasok voltak és cseh granátosok. Nehogy gyanut gerjesszünk magunk ellen, a' helyett hogy menekülni akartunk volna tőlük, közibök elegyedénk 's mielőtt ök kérdezhették volna tőlünk: hogy hová megyünk, mi kezdtük őket egész vakmerőséggel exorcizálni: „adjon Isten atyafiak. hát hová igyekeznek?”

— I wász nid.

— Talán bizony háboruba mennek?

— I wász hold nix.

— Hogy ne tudná: hiszen csak észreveheti arról ha dupla lénungot kap: hogy hadilábon áll.

— Nem kapunk mi dupla lénungot.

— Ah az gyalázat, a' magyar táborban minden katona dupla lénungot huz.

— Hát a' horvát táborban?

— Ott meg mindenki duplán koplal.

— Szakkerment, és minekünk a' horvát táborba kell mennünk, Zatra-czeni! És a' mi testvéreink ellen küzdeni, a' kik dupla lénungot kapnak. Das ist unmenschlich.

Szerencsénkre ezen discursus alatt egy tiszt sem volt jelen a' bivouacon, különben most alkalmasint lábunk alatt fujdogálna a' szél. Két óra mulva Bécsben voltunk 's másnap hallottuk: hogy a' Wagramnál levő granátosokból csak kettő maradt helyben, a' többi még azon éjjel mind átszökött Bécsbe.

*** Azon ötven katonatiszt közül, kik Roth generállal együtt megadták magukat, kettő becsületszávára kieresztetvén a' városba, rögtön megszökött. Egy levelet hagytak hátra, melyben Kossuthot fenyegetik. Én csak örülni tudok azon: ha ellenségeink mentül több szennyet és piszkot halmoznak magukra. Haláluk órája annál bizonyosabb.

*** „Édes apám, kérdé egy kis kecskeméti magyar fiu, háboruba menendő apját, hoznak-e azok a' horvátok magukkal kis fiukat is?”

— Minek neked azok a' fiuk, kis szolgám?

— Hát én meg majd akkor azokkal a' horvát gyerekekkel verekedem. —

*** Nyolez nádorhuszár ismét átvágta magát hozzánk Csehországbul.

Balla Endre volt a' káplárjuk, ki egy szép reggel kivezette őket a' mezőre 's ott meg mondá nekik: hogy ő átakar jönni hazájába: a' hol hallja, hogy nagy a' veszedelem, ha tehát ő vele akarnak tartani, menjenek arra, a' merre ő indul. Minthogy azonban kényszeríteni senkit sem akar, megengedi: hogy a' mellyiknek tetszik forduljon vissza és ne kövesse 's csak annyit tegyen meg: hogy félóráig el ne árulja, ő mindenesetre elmegy 's egy óráig hátra sem fog nézni: hogy követi e' valaki vagy sem?

Ugy tett. Egy óráig nyargalt elől és nem nézett hátra. Akkor megállt és látta: hogy mind a' hét legénye utána jött. Egy sem hagyta el.

Igy jöttek a' becsületes hazafiak ezer veszedelmen keresztül. Csak imitt amott ehttek valamit. Káplárjuknak volt egy órája, azt adta el az utban, annak az árrából tartotta ki hazáig bajtársait.

Egyszer egy hidon nyargaltak keresztül, mellynek egyik végét gyalogok őrizték, a' másik végén vasas németek tanyáztak.

Mindkét akadályon keresztül vágták magukat.

Egyik vitéz azon kérdésünkre: hogy nem csatáztak e' velök a' vasas németek, egész jó szívüséggel azt felelte, hogy nem kívánták. — Elhiszem azt.

Itt a' káplárt rögtön hadnagygyá tettük, két közvitét strázsamesterekké. A' többi nem fogadott el semmi előléptetést. Nem tudunk olvasni, azt adák okul.

És mégis meg tudták érteni hazájuk segély-kiáltását. Természeti ösztön, természeti szabadságérzet vezette őket.

Istenem! Illy nemzetnek nem szabad elveszni a' földről.

* * Hát az a' biboros páholy mit tátong olly üresen a' nemzeti színházban?

Tíz évig csufoltatott nádori páholynak, 's csak kétszer ereszkedett le a' magas vendég színművészetünk megtekintésére; kár volt a' sok szép aranyozásért.

Hogy kivilágítottuk neki a' színházat! Hogy éljeneztünk neki! soha színművész olly tapsvihart nem aratott a' nemzeti színházban, mint ez a' fenséges komédiás. Még akkor jól tudta a' szerepét.

'S hogy benne sült! Hogy ki hagyta magát füttyülni!

Most páholyának nincs többé gazdája. En úgy hiszem e' páholy legmélőbb urára akadna, ha azt a' képviselőház sajátjának nyilatkoztatná. Foglalja el legelsőbb itt a' fölséges nemzet a' bitorlott fejedelmi bársony karszéket, majd azután a' többi karszékekre is rá kerül a' sor.

* * Mondja meg minekünk valaki: miért gyászol a' mi haute crémünk egy idő óta.

Azok az úri hölgyek, és gavallérok mi dolog, hogy egyszerre elkezdenek feketében járni?

Tán Latour, Zichi és Lamberg mindnyájának sógora, komája volt?

Tán az elfutott királyon busulnak?

Bizony mondom; nem jó illy időben ismertető jelt hordani az embernek magával, melly e' konkolyt a' tisztabuzától külön válogassa.

* * Azt beszélik: hogy a' király lemondott koronájáról Ferencz herczeg javára.

Szegény öreg.

Biz azt hiszi: hogy még van, a' ki hallgat a' szavára.

Okoskodhatol te már édes jó királyom, hallottuk gyalázatos hitszegő szavadat, hallottuk ágyuid dörgését, mindkettőt megszoktuk immár, 's nem szeretünk többé.

Akár lemondasz, akár nem mondasz, semmit sem mondasz vele.

Szent voltál addig, míg kétszázezer zsoldosod hirdette igéidet, szeretett a' ki félt téled, most szerencséd elhagyott, ember vagy, még annál is rosszabb, 's kaczag fölötted, a' ki nem gyűlöl.

Vagy eszed, vagy szíved hiányzik; de annyi bizonyos: hogy koronádat elkártyáztad.

* * Kilencz oldalról támadtatá meg országunkat az áldott jó király.

Egyfelől Jellasics, másfelől a' rácok, harmadik a' bihari oláhság, negyedik Urbán, ötödik Hurban, Stur és Hodzsa, hatodik Roth General, hetedik Simonics, nyolczadik Blomberg, kilenczedik az aradi parancsnok. Tizedik ő maga. Mennyi atyai szeretet.

De mi is jó fiak vagyunk.

Jellasicsot kikergettük, Hurbánt is szélllyelvertük, Simonicsot be sem eresztettük, a' bihari lázadókat felakasztottuk, Roth generált elfogtuk. A' rácokat ki fogjuk irtani, Urbánt is felakasztjuk, Blombergét 's az aradi várnagyot nem különben.

Akkor aztán te hozzád kézsókra, kedves jó királyunk.

* * Azt beszélik: hogy Farkas Károly első tenoristánkat is elfogatta Jellasics, bécsi utjában. Szegény, még etalál rekedni a' fogságban.

Beszélik: hogy csak Róth tábornokért akarja kicserélni Farkast. Nem értjük a' hasonlatot.

Már ha mégis Virányi Jankót kívánná cserébe.

. . . Az ó-verbászi pesti táborban éjjel egy polgártárs . . . magyar természetű . . . hanem tót nyelvű . . . őrt állván patröll közeledett hozzája. Ho! megállj!! ki vágy? rá kiált a' tüzelkü atyafi; — „patröll“ szólt a' kérdezett, no hát fityéj! nagy mérgesen ismét rá kiált, — mivel az azon éjjeli jelszó egy fütty volt.

... Pestmegyei *** helységben e' hó valamelyik napján egy délután a' szőlőhegyekből egyszerre valamennyi kapás, 's szőlő pásztorok lélek szakadva, az ijedségtől megrémülve futottak be, kiabálván, hogy a' ráczok ... a' ráczok ... itt vannak ... a' szőlőkben vannak, mindjárt itt lesznek. Lőn borzasztó rémülés, az asszonyok jajgattak, a' férfiak elszántságot tanusító halvány képekkel, gyülekezének össze. — Megindult a' rettenthetlen hős sereg a' szőlők felé. A' harangok zugtak mintegy előjelül a' bizonyos halálnak. — A' pap azonnal misét mondott a' majdan elveszendő vitézekért. — De vitézeink lágyithatlan puhaságú szívvvel mindezeknek ellenállván, egész elszántsággal léptettek a' bizonyos halál szenderítő nyugalmas karjaiba ... a' hősök mind inkább közelednek a' szőlők felé ... minden perczen 's minden oldalról várva a' megtámadást. Mennek, mendegélnék, mindazáltal senkit észre nem vehettek ... meg van ... ott van ... ahol van ... kiáltották egyszerre, — rajta vitézek — neki — no csak rajta — a' ki magyar, 's kinek szíve helyén van. Felhuzott puskákkal, szegzett dárda 's kaszákkal neki rohantak az ellenségnek, — minthogy az ellenség rohanni nem akart, legkevesbé sem ohajtván fekhelyéből kimozdulni, — Árpád unokái tehát kurásit kapva rá rohantak a' ráczokra. — De milly nagy lőn bámulásuk, midőn oda érven, ráczok helyett ... Szvatopluk unokáját látták, ... egynehány golyosos, üveges, 's drotos hazánkfiait, kik az utazás fáradságaitól eltikkadva, elaszott tagjaikat pihentetni, 's még inkább elaszott gyomraikat egy kis szőlővel ohajtván megrakni, a' szőlőhegyet választák stationul. Árpád unokái igen elpirulván ... Szvatopluk unokái előtt, nem is szólva miért jöttek azonnal visszafordultak, hon nem is merék elmondani mit láttak, csak hogy nincs semmi baj, 's nincs mitől félni. — Az asszonyok csak azt sajnálták hogy férjeiket hasztalanul siratták. A' pap pedig a' mise árát követeli.

CS ... GÁBOR.

OZORA, october 7. 1848. Tisztelt szerkeztő ur! Már olly régen hallgatók, hogy ön legfőlebb is felőlem azon véleményben lehet, miszerint én vagy a' csatában hazámért vérzék el, vagy — ön iránt tartozó kötelességemnek meg nem felelve — hiu ember vagyok. Irtam volna, ha tárgyam leendett, mellyet önhöz intézett soraimban lényegesen tudék közölni; de huszonhat napi táborozásunk után csupán ma jutott nekem azon szerencse, mellyben önt is részeltethetem.

Folyó hó 4-én Tácson (Fejérben) délután 3 órakor volt első összeütközésünk a' horvátokkal, kiknek számuk ezen igénytelen kis helységben, hol borzasztó dulás, rablás és pusztításokat követtek el — mintegy 3000-re ment; mi tüzérek, Jánosi hadnagy parancsnokunk vezérlete alatt minden altiszteket ide számítva 45-en 4 álgyuinkkal a' Miklós huszárok kíséretükkal, kiknek számuk nem több, mint 208, támadtuk meg elleneinket, 's félórai tüzelés után sikerült nekünk őket szaladásra kényszeríteni. Köztünk 28 álgylövészek történtek, a' huszárok részükről több. Én valék azon szerencsés, kinek golyója által első lövéssel 11 horvát elesett egy stabilis tiszttel, kinek csak fellábat vitte el a' golyóm, a' többi szörnyet halt; és ez nem nagyítás, mert az első lövést én adtam, 's a' distantia csak olly közel volt hozzánk, hogy látni lehetett; nem több 200 lépésnél; lövésem után megéljeneztetém, 's megvallom: büszke valék reá. A' helység egyik részén nyugotra olly helyen voltak ágyunk fölszerelve, hogyha azon hitvány nép félelme nem csökken, 's a' magyar nemzet geniusa fölöttünk nem örködik: semmivé lettünk. Olly szerencsésen tartott, hogy csak egy huszár vérzett el, — egy őrmester jobb karján kapott sebet, 's egy közember jobb lábán, mellyen egy horvát golyója annyira keresztül ment, hogy nyergébe akadt meg. Tüzérek közül egy szekerész derekán egy golyó a' bőrt érinté. Kevésbe mult, hogy én is azon szerencsétlen huszárral nem avandzsiroztam a' más vi-

lágira, mert fülemnél hajamat sodrá egy golyó. Mivel a' csata nem mezőn történt, 's a' lövések minden oldalról kevés sikert látszának ígérni: csak 25 horvát esett el golyóink által. A' megfutamodtak Csősz nevű helységen keresztül, mely hozzánk egy félórai járásra nyugotra esik, menekedő lépteiket egy erdőnek irányzák.

5-én reggeli 7 órakor csapatunk a' Hunyadiak 1, 2, 3, 4-dik századaival szaporodott; 's utunkat feléjük az erdőnek irányzók, — de észrevettek bennünket; 's Fejérvárnak tartottak; mi eleibök másuton kerülénk el, 's a' széles rónaságon a' szabolcsmegyei, kecskeméti és fejérvári nemzetőrökkel, kik 12,000-en valának, egyesültünk, a' Kunok 4 álgyuikkal voltak ellátva. Az erdőben magukat elrejtett horvátok — miután látták, hogy körül vannak tőlünk véve — magukat megadták, 's fegyvereiket lerakták, 's Roth „Generalis“ uramat kivéve, őket a' kaszások kísérek el. Roth ur kivallá, hogy 10,000 embereivel Csősz helységénél táborozik. Kivánatunk az volt, hogy fegyvereiket táborával tétessze le, 's Magyarországnak azon költséget, mit eddig irányukban tett, kárpótolja vissza, a' capitulatio föltételeivel egyezni nem akart Roth uram, 's azt nyilváníta, hogy engedjük őt Horvátország határszéleig menni seregével, 's ott fegyvereiket leteszik. Vele illy cselutakon egyezni nem akartunk, 's Perczel Mór ezredes, vagy parancsnok ur harczot emlegetett, 's nyilváníta, hogy „a' ki felé fordul a' koczka, az döntse el az ügyet“ Generalis ur megegyezett, 's seregét Soponya helységére vezeté Csőszhez egy félórai járásra, és mi a' most említett helységen tul a' mezőségen, keletre állítók föl táborunkat, remélve, hogy másnap reggel korán megütközendünk; de mennyire csalatkoztunk! ezen éjjel elleneink megszöktek, 's:

6-án egész nap utánuk nyomulva sem értük el őket. Iszonyu volt látni azon dulást, pusztítást, mit ez ingyenélő nép elkövetett. A' lakosok sirva panaszkodtak, hogy már őket mindenükből kiélték, szarvas marháikat, sertéseiket, birkáikat, 's apróbb szárnyas állataikat fölemésztették. Sopányán egy éjjel egy urodalmi ökrészt vertek agyon, hogy őket prédájoknak föláldozni első kérésre ellenszegült. Esti 7 órakor Dégen szálltunk meg, hol mintegy 3000 Kunokkal ismét egyesülénk, egy napi folytonos utazás után jónak látá parancsnokunk itt tölteni az éjet. Itt csakhamar futár által értesítették, hogy Roth ur az ozorai hegyes-völgyes mezőségen állítá föl táborát, hol kénytelen lón megtelepedni, mivel a' Sió vizén a' hidak fölszedése szándokában gátolá, más oldalról pedig a' tolnamegyei nemzetőrök mintegy 5000-en utját állták.

7-en reggeli 9 $\frac{1}{2}$ órakor 32,000-en leptük el az ozorai csatatért. Álgyuink olly helyen voltak fölszerelve hogy kétszeri tüzeléssel őket semmivé tesszük. Alig pillantá meg seregünket Roth ur, midőn segéde által fehér kendőt mutatott föl. Megadták magukat; fegyvereiket lerakták. Álgyuikat — számszerint tizenkettőt, löszeres kocsiikkal együtt, mellyek 32 mázsa löszert rejtettek, mi foglalók el. — Halljuk, hogy a' ministerium minden álgyu elvételért 200 ft és minden mázsa löszerekért 50 ftot pengő pénzekben ajánlott; így reményünk lehet, hogy az élethalállal szerzett jutalmakban — ha parancsnokunk Jánosi ur úgy akarja — részeltetünk. Örülök, hogy hazámnak illy vészteljes állapotában érdemet 's hirt szerzett a' magyar nemzet, mellynek közreműködő tagja valék én is. Tízezer ellenséget győztünk meg, a' nélkül, hogy egy csepp honfivér folyt volna.

Midőn e' sorokat bevégezém; a' leggyőzötteket akkor kísérek Pestre; a' tiszteket, kik 32 voltak összesen, még tegnap; mi történik velök? azt a' jó isten tudja. — Isten önnel! —

Tisztelő polgártársa

Futó János,
országos honvéd tüzér.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

18. sz. October 29

PBST.

NYOMATOTT LANGLERER ÉS HECKENASTNÁL.

RECTOR OF JONAH

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

számos...
...
...

Hiador :

HATYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.

Uj folyam 1—11 kötet.

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác :

R E G É K.

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

**Státusférliak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.

Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférliak és szónokok
könyve**

Szalai László által.

U j f o l y a m a t.

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

o c t o b e r - d e c e m b e r i f o l y a m á r a .

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer** és **Heckenastnál** a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és átalok minden könyváros és könyvkötőknél kapható :

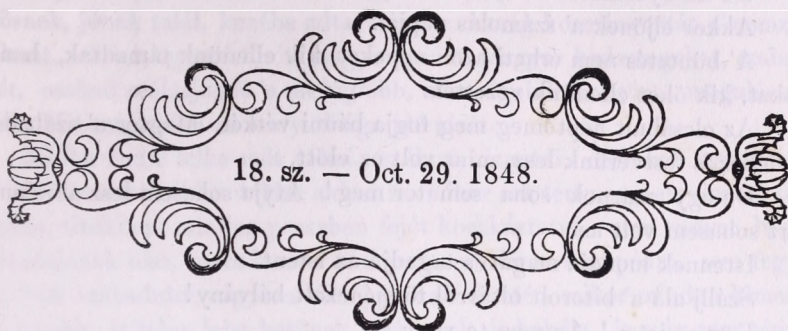
M E Z E I N A P T Á R ,

gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára boritékba füzve 8 kr. p- p.

NEM SZERETEM A' SÁPADT ARCZOKAT.

Tul vagyunk a' Rubiconon. Felszedtük magunk után a' hidat: hogy vissza ne mehessünk.

Válasz-fal van multunk és jelenünk között; — az egyik álom, a' másik ébrenlét, történeteik nincsenek egymáshoz kötve, az egyik végződött, a' másik kezdődik és nem folyik egymásból.

Tul vagyunk azon: hogy még valaha alázatos, hűséges, királyokban hívő nép legyünk.

Számunkra csak kétféle jövőendő lehet hátra.

Ha veszünk, sorsunk két szóban le van írva, e' két szó: halál és rab-szolgaság.

Akkor sem lesz királytok többé: szívtelen zsarnok fog ülni a' vérrel festett széken 's azt a' koronát, mit eddig szentelt fején viselt, zsámolyul fogja tenni jogtapodó sarkai alá 's féreg-éltet élő alattvalóival lelke meztelen szennyeit fogja imádatni, nem azon magasztos eszmét, melly mint isten képe trónolt eddig a' szívekben.

Nem az isten képét, a' hóhér képét fogjátok imádni, egy hóhért, ki megengedi: hogy éljete, mig neki tetszik, 's haljatok meg, ha nektek nem tetszik az élet.

Ki példával fog előmenni az esküszegésben, orozva gyilkolásban, Istenkáromlásban, ki védni fogja azokat, a' kik őt büneiben követik, 's fölszabadítja az ország minden ádáz bűnöseit: hogy üldözzenek mindenkit, a' ki náloknál jobb.

Ki egymásra uszítja népeit: hogy hosszú tusák után egymás vérért vesztve, erőtlenül hulljanak zsámolyához, könyörögve, mint összemart ebek: hogy adjon nekik békét és kölcsönös lánczot.

Ez sorsa azoknak, a' kik életben maradnak, ha vesztenk.

De ha nyertünk! . . . Akkor . . .

Akkor eljönnek a' számolás napjai.

A' büntetés nem érheti azon népeket, kik ellenünk támadtak, hanem azokat, kik őket ellenünk vezették.

Az elcsábult néptömeg meg fogja bánni vétjét. Megtér a' szabadság istenéhez 's testvérünk lesz, mint volt ez előtt.

De egy zsarnok soha sem tér meg! Atyja sohasem lesz a' népnek, mert sohasem volt az.

Istennek mondja magát 's tagadja az istent.

Szállj alá a' bitorolt oltárról tömjénezett bálvány!

Egy az isten! Az nem te vagy.

Ha van világpusztító szellem, mellynek képét viseled, ki romlást, vérözönt, kétségbeesést küld a' földre, az nem az égben, az a' pokolban lakik.

Térj vissza uradhoz! . . . . .

. . . . . Jaj nekünk, ha azt hisszük, hogy van még egy harmadik jövő, szép, csendes, megnyugtató eszmékkel tele, melly nekünk is boldogságot adjon, ellenségeinket is kielégitse.

Jaj nekünk: ha azt hisszük, hogy minket zsarnokaink még szeretni fognak.

Szeretni akkor, ha megalázzuk őket, holott akkor sem szerettek, midőn felmagasztalók.

Vagy szeretni akkor, ha ők törnek le minket, holott akkor sem szerettek, midőn félték tőlünk.

Jaj nektek, kik még most is bizni tudtok, elsőek lesztek, kik kétségbe fogtok esni.

Jaj nektek sápadt arcok emberei, kik azt mondjátok: még nincsen ideje . . . még tíz év kell reá . . . még várni fogunk . . .

E' tíz évet nem fogjátok megérni.

Ellenségetek nem mondja: hogy még tíz év kell reá, hogy titeket kiirtson. Holnap, vagy ma, vagy egy óra múlva, mihelyt ur lehet ismét felettetek, törve van fejetek fölött a' pálcza. Ti meg nem esaljátok őt, mint ő megcsalt titeket. Ti hijába mondjátok neki: hogy őt teljes éltetekben szerettétek, nem fogja elhinni, mint ti elhittétek neki. Olvasátok meg a' történeteket, akadni fogtok vérrel irt sorokra, mikből megtanulhatjátok: hogy midőn a' királyok legyőzték alattvalóikat, kik szabadságukért küzdöttek, azoknak még a' tejszopó gyermekeit is meggyilkolák. Vagy azt hiszitek, hogy azóta a' királyok jobb erkölcsöket tanultak? Átkozott a' ki emberben hiszen.

Napok, órák és percek vannak számotokra hátra.

Hét hónapot elpazarlott az új életből átkozott emberbenhívés. Megalkudtatok-e a' sorssal: hogy még új hét **napot** adjon a' sárbavetett időhöz.

Szabadság istene! ha egy Martinovicsnak, ha egy Szentmarjajnak

hét hónapot adott volna a' sors: hogy cselekedjék az alatt, a' mit e' honra üdvösnek, jónak talál, kezébe adta volna az ország kormányzatát, a' nemzet bizalmát, milliók egyetértését, magyar pénzt, magyar hadseregeket, szabad sajtót, szabad szólásjogot 's mi legfőbb, ellenségeink széttört, megalázott erejét. Mit tett volna ez annyi drága idő alatt.

Midőn bátor lelke volt tenni, szólani, izgatni, ezereket egyesíteni egy közös szent cél kivitelére akkor is, mikor azt tette egy elnyomott országban, titokban, minden perczen fejét kockáztatva, nem tudva: hogy kit barátjának hisz, nem lesz-e árulója? nem birva sem pénzt, sem fegyvert, csak szabadulni vágyása kétségbeesett érzetét, mikor minden kimondott szónak, minden leírt betűnek bírása volt és bakója, 's még sem sápadt el azt kimondani, azt leírni . . .

'S ti, kiket most a' szerencse tenyerére vett, még mindig féltetek, még mindig kétkedtek kimondani a' szót, mellyet megvédeni fegyver van kezeitekben, midőn a' szabad szó kimondásával nem a' gyalázatos vérpad, nem a' vérvörös bakó; hanem a' dicsőséges nyílt harczmező, 's a' sápadt ellenség áll szemben. Midőn szólani lehet az egybegyűlt néphez, ki hálál helyett életet dörg vissza szavaitokra. Midőn írni lehet 's bátran alá tenni neveiteket.

Ti hazám fiatal költői, kik mig apró csecsebeesékről kellett szólani, ezerenkint álltatok elő, 's most midőn itt volna az ideje: hogy azok, kiknek lelkébe isten ihletésének szikrája ég, menjenek azzal világot és lángokat gyújtani a' népek lelkébe, most hallgattok, mint viharban az erdei madár.

Nem szállt-e reátok az isten szent lelke?

Hajdan tizenkét egyszerű ember képes volt a' világ minden hamis isteneit leküzdeni a' kettős tüzes nyelvnek erejével. Most nem akadna-e új tizenkét apostol, ki az ujabbkor álisteneit leverje trónusaikból?

Nem jött-e el hazátok Messiása? Nem láttátok-e csodatételeit, nem láttátok-e, mint aludt ki szavaira a' bálványok oltárain az áldozat tüze, 's mint gyuladt örökké égő láng a' nép szívében a' szabadság istenének tiszteletére.

A' szabadság megváltója megkezdte újvilág teremő bucsujárását, — föl, ki magában a' tüzeleket érzi! nem eljövendő többé, jelen van az idő, melly isten országát meghozza a' földre, menjete szét és tanítsátok meg a' népeket: hogy isten minden emberek fölött van, és ember nincsen emberek fölött.

JÓKAI MÓR.

A' FÖLDÖNFUTÓ.

Beszállásoltunk a' „három rózsa“ czimű vendégfogadóba; de ez a' három rózsa név csak úgy állt összefüggésben a' ház mivoltával, mint midőn a' vén csámpás ökörnek azt mondják: bimbó ne! Vendég nélkül talál-
tuk a' hajlékot, egy fontos férfiú ült pislogó gyertya mellett az asztalnál, vagy mivel az asztalon butella-bor is volt, ő inkább a' butella mellett ült; az úgy szélén pedig fiatal menyecske tartott ölében egy nyöszörgő valóságot 's a' szoba némaságát csak ennek koronkénti csippanása zavará. — Értekezénk mulatásunk felől a' tünődő korcsmárossal, azaz kimondatott, hogy elhálhatunk a' tekeasztal alatt, vagy mellett, vagy rajta 's kaphatunk vacsorára turót, kenyeret, zsemlet. Ez nem Pesten történt, hanem hazánk felső vidékén, hol a' vendégházakban nincs „extra szoba“ 's hol előre föltétetik, hogy a' magyar gyomor a' vasat is megemésztí. Alig váltánk néhány szót piros-poszgás házi gazdánkkal, egy férfiú lépett be hoz-
zánk hebehurgya tüzességgel 's a' nélkül, hogy száját megnyitná, a' kályha mellé vágta magát. — Végig néztem az új üstökös csillagon; haja rendetlenül összekuszált, plenge rongyait mintha villával hajigálták volna reá, szakasztott Lumpaciús, kit szélvész alkalmával garbonezás diák helyett alkalmasint megugratnának falusi atyánkfiai. — Vagy két pillantásig csak ült a' mi jövevényünk, azután elkezdett szörnyű sebes vágatva had-
tikálni:

— Ugy ugy uraim! Sok babot esznek még addig az ifju urak, mig annyin átesnek, mint én!

— Hát kiféle, mi fajta ember ön? kérdők a' hivatlan beszélőt.

— Hm! kiféle? mi fajta? Voltam én egykor sokféle, jófajta ember; de most fajtátlan semmi vagyok, világ csuffja, okosok bolondja . . . . . Hahaha! azért eb a' ki szomorkodik; ha muzsikálnának, én szüntelen tánc-
colnék . . . ujuju! hopszasza! . . . Fölugrott a' kályha mellől és félre csapta pelyhes miczijét! . . .

— No! Bertók, micsoda láрма ez megint? Látod ezt a' futtatót? mindjárt a' hátadra küldöm! így szólt a' fontos korcsmáros egy két ágú korbáccsal kezében.

— Apó, apó! bizony te is bolond vagy, kutyakergetővel ijeszteni a' becsületes embert! . . . Száz szónak is egy a' vége! urak urfiak, válogatott magyar legények, vegyenek az urak nekem egy portio pálinkát! . . .

— Lám, hát önnek estvére is jól esik a' torok-rágás?

— Jól esik, szörnyüképen jól esik édes urfiak, éjfélkor is jól esik, csak vegyenek, meglássák, úgy eljátszom előttök a' peleskei notariust, vagy Ördög Robertet, vagy akármellyiket, hogy ollyat még az angyal sem látott! — Észrevettük kivel legyen dolgunk ez idő szerint, seregestől kimentünk azon szobába, melly éjeli nyughelyül vala kimutatva. — Az élet mulandóságát egy rokkadt tekeasztal siratta középen, 's mint érdemjelek nyújtóztak fakózöld posztóján a' rávetett katonafoltok. — A'

kandalló előtti karos széken az öreg nagymámi köhécselt, míg a' kályhazugban elkeseredett háboruság folyt szolgáló és pinczér között egy vászon bögre fölött azért, hogy a' szolgáló a' pinczér vacsorája körül pákoszkodni mert. —

— 'Csés jó estvét kívánok édes kedves Gross Mutterkém! így köszöntött be a' vigkedvű Bertalan ur 's nagymami egész komolysággal nyikorgotta reá hogy: isten hozta! A' kályhazugbani háborgás rögtön elcsillapult, látván, hogy itt nagyszerű történendőknek nézünk elébe. A' portio pálinka készen állott egy pár zsemlével; nem volt egyéb hátra, mint kezdeni a' játékot.

— Hanem megálljanak az urak, először gyantáznunk kell, hogy hangot adjon a' hegedű! — az üveget kiüríté.

— Tehát uraim! Egy éjszaka az ördög hidján . . . képzeljék, mint ha itt, hol állok, egy hid volna, aztán borzasztó sötétség és villámlás . . . „Magam, egyedül magam bolyongok itt e' félelmes éjszakán; végkép oda van az én boldogságom, 's haszontalan küzdeném tovább elpártolt szerencsém után e' nyomoruságos világon.“ . . . Itt a' színész elakadt, 's mivel sügó sem volt, hibezeni habozni kezdett. „Hogy is van tovább no! . . . ehe! ehe! bizony már-már el is felejttem . . . Igen! jut már eszembe . . . Vége-vége mindennek, ő is, azon angyal, ki napjainak koronája volt, megszegte esküvését. Hozzátok jöttem ezen borzasztó helyre, ti elkárhozott lelkek! szakítsátok el éltém fonalát. Érzettem, láttam mi van a' siron innen, érezni, látni akarom azt is, mi a' siron tul van.“ Ekkor pisztolt rántott elő kebeléből, fejének szögezte, elcsappantotta és holtan zuhant a' padozatra.

— Ah szegény Bertalan ur! mondá a' nagymámi.

— Ebadott részeges bolondja! mondá a' szolgáló. — Felugrott aztán a' szerencsétlen halott az ördög hidjáról 's egyenesen a' pálinkás üveg felé tartott.

— Az a' legnagyobb bajom, hogy ha szépen akarnám vinni, három rolléban is magamnak kellene szólanom.“ . . . Ezután következett valami szerelmi ömledezés:

— Ejnye no! már ide lyány is kéne; ugyan add ide a' kezéd édes kis cziczuskám! állj ide mellém, így la!“ . . . 'S a' Grossmutter unokácskája engedelmeskedett.

— Isten veled szivemnek királynéja; téged szerettelek, téged imádtalak; vedd tőlem az utolsó csókot, mellyben lelkem mind örökké nálad marad! hevesen rántotta ajakához a' leányka kezét 's elővette a' pisztolt és ismét — föbe lőtte magát.

— Uraim — monda tovább — mellyikök veszi meg tőlem ezt a' fegyvert! . . . Ez az egyetlen costüm mindenem, ezen is tul akarok adni, hogy semmim se legyen; semmi nélkül is el tud játszani a' jó theatrlista!

— Hát meddig gyakorlá ön magát ebben a' mesterségben?

— Négy esztendeig köszáltam összevissza Magyarországot, mint kó-

bor színész, ötödikben haza jöttem, és — ühü, ühü, ühü megbolondultam! . . .

— Szegény Bertuska — sajnálkozik az öreg asszony — biz' ugy számom, mint a' tulajdon gyermekemet; mert olyan jó ember, de olyan jó, higycék el az urfiak, akár a' harapás kenyér. Volt ő kelmének elég pénze; de a' lelki alól is od' adná a' barátságért annyira, hogy egy esztendő alatt 12 ezer ftot fecsérlettek tőle a' sok élődiék, kik már most rá sem néznek. Hiszen esze is olyan van Bertalan urnak, hogy egy prókátornak sincs különb . . . de hiába! így kinlódik és szomjazik imitt-amott mind öröké. Maga írta ő azt az instantiát is, mely a' familia dolgában egyenesen a' fölség eleibe ment . . . Eljár az urakhoz, grófokhoz, bárókhoz 's mindnyájan igen szeretik ő kelmét, mivel hogy im versel, játszik és mulattatja őket; mostanában is négy huszast kapott a' szélfaí gróftól. — Aztán mikor a' maga életét elbeszéli, már annál derékabb nem is lehet!

— Ugy ugy nagymami, csakhogy én igen ihatnám.

— Mondja el hát előbb élete történetét majd megkönyörülünk rajta! szólánk neki szánó mosolygással.

— Nem, az istennek magának sem fogok bele. — Vegyetek nekem pálinkát lelkeim! csak egy korty pálinkát, aztán mindent beszélek. Édes mamuskám, korcsmárosné ha istent ismersz, ha keresztyéni lélek van benned, adj nekem egy kis pálinkát, csak annyit, mennyi egyszer a' nyelvemre csöppen . . . lásd galambom, az én torkomban véghetetlen szárazság uralkodik! Megadtuk a' mit kért; széket vont a' pálinka mellé 's beszélt a' mint következik:

„Én sem voltam ám mindenkor illy ringy-rongy pálinkapusztító bolondos. — Az az egy jó van bennem, hogy megindulás nélkül tudok emlékezni mult napjaim felől. Igenis, én olly hideg vérrel mondhatom, hogy engem is hivtak egykor urfinak, mintha ezt mondanám: aludni megyek.“

— Nem, tovább nem maradhatok e' helyen — sugá fülembé Gejza barátunk, azon remegő nyugtalanság kifejezésével arczán, melyet nagy veszély közeledtekor szokott érezni az ember — vessetek inkább a' poklok mélyire, csak itt mulatom ne kényszerítsetek. — Nem tudtam hirtelenében átlátni, honnan ered ez aggodalom; hiszen Gejzánk ritka becsületességű férfit; ábrándozásnak még ez ideig színét sem mutatta; — kérdeztem okát, de okadás helyett azt felelte: menni fog, ha ez embert el nem távolítjuk. Magára hagytam, intvén nyugalomra és a' megkezdett beszéd bevéására . . . Borusan kelt föl székéről; a' beszélő pedig tovább folytatta:

„Tudják-e, hol ered az Ércse patak? Ott fekszik bükkös erdők alján egy kis falu. Egyébiránt ki tudja, olly kedves-e még, mint volt akkor, midőn én virgонец ifju sétálgattam fűzes ligetében? Bizony már 15 vagy 20 éve lehet, hogy búcsúzásban levettem süvegemet a' végső háznál, azóta közel sem jártam hozzá . . . Apám uradalmi tisztséget viselt ebben a' faluban, királya vagy zsarnoka egész közönségnek; föltételeiben hajthatlan, eljárásában szigorú, úgy hogy én még akkor is rettegtem tőle, mikor mérföldekre voltunk egymástól . . . Neveltetésemet igen is lelkén

hordozta 's mindig azt hitte, hogy én leszek azon csuda, millyet még instructori egyengetés elő nem állíthatott. Szabott órában tétettek velem mindent; alvásnak, játéknak, munkának pontos idő rendeltetett 's végeznem kellett örömet, vagy kedvetlenül. — Nem vették észre a' jámborok, hogy e' szoros korlátok csak ingerlői tüzes véremnek, hogy az aczél vagy elpattan, midőn hajtani akarják, vagy mozdulatlan merevségben marad. Kicsapongóvá lettem; szeretet helyett félelem foglalta el szívemet és soh' sem volt nagyobb örömem, mint mikor el kelle hagynom apámat, hogy egy távol városi iskolának küszöbét koptassam. Ekkor nyílt aztán föl az én világom . . . barátok vettek körül, kiket most ha portio pálinkák volnának, rögtön felhajtának, kiket most, ha pokol volnék, rögtön elnyelnék! a' városnak minden csinosabb leánykái jó ismerősimmé váltak 's gyakran megesett, hogy az iskolát csak két hétben láttam egyszer az ő büvös bájos társaságuk miatt. Volt nekem egy áldott húgom Cornélia, kivel én soha sem tudtam egyezni 's miatta igen gyakran kellett apám hangjának súlyát érzennem. Volt egy barátom, kivel akkor ismerkedtem meg, midőn a' költészeti osztályban verseket kinoztam — neve Sima Gejza, sugártermetű, szabályos arczu fiatal, göndör haja lángvörös, melly színből képére is jutott egy jó rész. Mig ezt a' fiut ki nem ismerém, soh'sem adtam hitelt ama példabeszédnek: veres kutya, veres ló, veres ember egy se jó!“

Körül tekinték a' szavakra. Gejza barátom nem volt köztünk. Talán csak kivonult egy kissé, hogy a' beszédet ne hallja — gondolám 's nem igen vitattam hollétét.

„Csak isten volna most képes olly hatalmat gyakorolni fölöttem, minőt egykor Sima Gejza gyakorlott. Én verseket irtam, ő megdicsért és biztatott 's magyar cadentiáimhoz csak Csokonay remek darabjait hasonlíthatá. Örültem az itéletnek; mert érzettem, hogy lelkemben olthatlan tűz ég a' dicsőség után 's nem vettem észre, hogy ez itélet hamis következménye azon talléroknak, mellyek az én zsebemből Gejza urfiába sétálgattak. „Igen is, igen is Berti barátom! lángelmét adott neked az isten, 's mig más homloka veritékével tántorog előbbre pályáján, te dolog nélkül is messze szárnyalsz a' köznapiság felett.“ Hittem szavának, mintha szentírás lett volna 's még kevesebbet kezdtem dolgozni, mint annak előtte. Tenyeremen vágytam hordozni az én felséges barátomat, tettem is vele mindent, mi csak tőlem kitelhetett; velem jött falura minden szünidű alkalmával 's apám előtt nem sokára egy lett a' legmegbizottabb, legszeretettebb ifjak közül, kiket nekem aztán követendő példányokul szokott kitűzőgetni . . . Sem ő, sem én nem sejtettük, hogy kigyó van a' rózsabokor tövében! Szegény Cornéliát legjobban sajnálom! . . . tiszta volt még ő akkor, mint a' ma született gyöngyvirág!

Tanulásom helyén egy szerény hajlékocskát látogattam igen sokszor. Három jó lélek lakott abban; a' három közül a' legfiatalabb kedvesebb volt az én szívemnek minden tárgynál, mit valaha láttam, ismertem, ohajtottam. Mért is nem maradtam én ama fehér falaeskák között! mért figyeltem a' sátánnak csábító szavaira! Szerettem a' szív első, tiszta lán-

golásával; egy jámbor földmives leányát szerettem olly hévvel, millyet sem az előtt, sem azóta soha sem érzék. Ki hozza vissza életünknek ama tündéróráit! vagy virágzik-e még a' rózsabimbó azon napon, mellyen leveleit elhullatta! meglátod-e még a' sírban nyugvók lelkét, midőn a' temető angyalának intó szózata éjfél után elhangzott a' tébolygó szellemek között!? Erősen hívém, hogy egyesülni fogok mennyei lelkü kedvesemmel; ha Sima Gejza és apám nincsenek, talán egyesülök is. — Oh! milly boldogság várt én reám ama kunyhóban! nem keresték nekem ott kedvet, mikép más szegény teszi, ha hozzá gazdag látogat. Gyakran mondotta az öreg házi gazda: „három embernek boldogságával játszik uram-öcsém, ha könnyelműsége vezérli önt hozzánk;“ felesége pedig sohajtva suttozta: „maga Bertike pénzes urfi, a' mi Mártánk szegény földmives leány; bár ne lenne szomorú következménye ismeretségünknek.“ Nem sejték, hogy az illy beszédek csak növelik szerelmemet 's közelebb visznek azon ponthoz, melly életem felől határozni fog. A' tanulástól minden kedvem teljesen elment; gondolatom szünetlen Mártán és jövődömön függött. Levélíráshoz fogtam. Megírtam apámnak szerelmemet, meg hogy felhagyok az iskolával 's Mártát hazaviendem; vagy ha erre engedelem nem adatnék, elbujdosom világtalan világig 'stb. Épen midőn e' sorokat írnám, toppant szobámba jó lelkü barátom, 's annyira megnyertem helyeslését, hogy örömeiben nyakamba ugrott 's megcsókolt. Tudniok kell azonban, hogy apámnál Gejza levele megelőzte az enyimet, 's leföstett álnok lelkének legfeketébb színeivel mondván, hogy végkép el vagyok sülyedve, dolognélkül kártyázva henyélem át iskolai éltemet 's egy pórkunyhóban keresem napjaimnak vétkes gyönyörűségét; szóval, mindent hirül adott mi levelemben állt, hamis pótlékokkal, melyekről én mit sem tudtam. Harmad nap mulva kezembe jutottak apámnak kiátkozó sorai: „menj a' merre két szemed lát, mint a' tékozló fiu; kerüld halálig apai tekintetemet, ha meg nem jobbulsz 's eszelős szándékodról le nem mondasz.“ Az eget véltem rám szakadni, mikor e' sorokat olvasám. Átfutotta elmém bizonytalan sorsomat 's nem tudtam hirtelenében mit tevő legyen. Mások szeszélyének laptája lettem, magamon kívül kapkodtam segítő támasz után, mivel hiányzott bennem a' szilárd önállás és komoly megfontolás. — Nem, nem fogok haza menni! állomást keresek, hol annyit szerezhetek, mennyiből egy pár ember megélhet; dolgozni fogok, mint a' barom, lehetetlen, hogy átok feküdjék veritékemen! Illy tervek forogtak elmémben, mig Sima Gejzához nem fordultom apám soraival. Megütközést színlelt az alávaló és igen sajnálta, hogy így kell látnia azt, kit legjobban szeret. „Bizony barátom, kedvetlen körülmények közé jutottál. Ne menj apádhoz, én is azt tanácslom; mert szívedből csakugyan ki nem olthatod már te azon képet, melyért ennyi szenvedést vállaltál magadra. Saját kört kell szerezned. De hol találsz illyet? Te nem fogsz dolgozni úgy, mint idegen parancsolók kívánni fogják 's így önként sulyosbitandó a' sors vesszejét. Olly állomást szeretnék neked, mellyben csekély munkával töltenél néhány évet, mig apád kiengesztelődik, vagy körülményid jobbra változan-

danak. Légy katonává. Tüzes voltod leginkább illik időközleg e' pályára; készülségeddel bizonyosan felküzdheted itt magadat 's nehány év mulva, mint sokat járt kelt, tapasztalt férfit, legszebb időben térsz vissza kö-zénk." Így tanácsolt ő engem 's addig tanácsolt, míg álnok szavait el nem fogadtam. Könnyebben boldogult, hogy engem lábálól eltehetett. — Remegő lélekkel ballagtam egy reggel Mártaék felé; mind hárman együtt ülének; Márta bibliát olvasott. Soha szebbet ennél a' léánynál. Ugy ült ott sápadt arczezal a' biblia fölött, mint egy megdicsőült szent, kinek feje körül gloriát vont az ablakon beomló napsugár. Nem tudtam szólni a' mint beléptem, annyit mondék zokogva, hogy egy időre távoznom kell, de visszatérek még 's Mártát mindörökké szeretni fogom. Kinosan váltam el a' jámbor szivektől 's pár hét mulva Gyöngyösön, a' Ferdinand huszá-rok közt ugrándozott alattam egy almás pej csikó!

Hej uraim! kinos pálya a' katonai pálya. Az istennek minden átka nyugoszik azon. Eleget tapasztaltam hat esztendő alatt; úgy hogy én in-kább kutyapeczér lennék, mint még egyszer katona. De hát mire is való mai világban a' katonaság? bizony csak arra, hogy elődjék a' szegény adózó nép nyakán 's szűk nadrágján a' káplárok néha-néha marsot verje-nek. Még csak annyi dicsősége sem jut az embernek mikor haza kerül, hogy háborúiról mesélhetne unalmas téli estvéken. — A' korhelységet pe-dig úgy bele verik, hogy egy kiszolgált katona, ha kínálnák sem lenne egyéb kromplicsósznél! Magamba vonult lettem, midőn kissé higgadtabb vérrel pillanték szélyel uj küzdhelyemen. Embereket láttam, kikben a' szívet régen kövé szorította az egyenruha 's kiknek ostoba tréfái gyakran borzasztókra keseritene, ha egy gondolat vissza nem tart, a' gondolat, hogy magamat meg kell tartani kedves Mártáért. Oh mig ez a' gondolat velem lakott, milly egészen más világban, milly más érzelmekkel küzdöt-tem én! Vezéresillagom volt ez sötét éjszakán, hűs árnyékom, ha veríték hullott arczomról, bátorítóm, megtartóm, mindenem! Nem hoztam csata-empléket katonaságomból; de azért mutathatnék az uraknak sebhelyet. Háromszáz legény közt, háromszor föl, háromszor le! Fújták a' marsot, 's nekem sétálnom kellett rajta. Ez a' világon a' legkeservesebb trombitaszó. Ki nem állhattam a' dicsőséget, összeroskadtam, de azért elverték rajtam a' mit megigérték; mert pofon vágtam az öklömmel egy részeg strázsa-mestert, ki saját szálláson azért huzott a' nyakam közé, hogy a' küszö-bön fejen jött be hozzám, nem lábon. Kitölt a' hat esztendő nagy nehezen, a' nélkül, hogy közlegénységnél főlebb tudtam volna vinni. Egyébiránt nem sokat aggódtam közlegénységemen, csak hogy megszabadulhattam; hisz — gondolám — annál kevesebb különbség lesz köztem és Márta közt, ő is szegény, én is szegény, ő is hűséges, én is az, szerelmünk által leszünk boldogok, olly boldogok, mint senki más e' világon. Remegett bennem a' szív, mikor közel valék a' városhoz, mellytől hat esztendő előtt bucsut vettem, 's mellyről azóta soha egy hangot sem beszélt előttem a' hír. Még minden úgy volt a' mint én ott hagytam; az utcák, a' házak régi ismer-ősként üdvözlették a' jövevényt, az emberek, kikkel találkoztam, m'nnya-

jan megszokott arcuak voltak; csak én, oh csak én lehettem szörnyüképen elváltozva — engem egy teremtés sem birt megismerni! Vasárnap délután volt; a népség nagy része sétálgatott vagy kívül a kapuban üldögélt. Vártam, vajon ki fog már egyszer megszólítani; hiában vártam! Pedig azt sem mondhatom, hogy katonaöltönyöm vett volna ki formámból, mert dolmányt, nadrágot, mindent eladtam utamban 's egyszerű kabátban jöttem vissza szülő földemre . . . Előre képzeltem a' gyönyört, a' meglepetést, midőn Mártaékhoz betoppanak; mint fog pirulni, vagy könyezni az a' fekete szemü leánya, mikor idvezlő csókot nyomok ajakára! mint fognak elálmélni az öreg szüléi, mint némulunk el minnyájan, szívből, lélekből beszélni törekedvén!? Sokáig bolyongottam, fel 's alá, rá nem tudtam találni a' hajlékra, mellyben egykor mindennapos voltam. Ötször hatszor elballagtam előtte a' nélkül, hogy be mertem volna lépni. Bár soha be ne létem volna! most legalább azon édes kétséggel kóborolnék e' világon, hogy egykor mégis összehozhat vele a' vak történet . . . Gyaluforgács volt rudra függesztve a' ház falán; belől szilaj muzsika harsogott. Nem akartam hinni szemeimnek, egyik gondolat a' másikat üzte elmém-ben. Ki tudja, hát ha eltévedtem? hátha másutt laknak már? vagy borkereskedésbe fogtak? vagy uram bocsá — lakodalmat laknak? Bizonyost kelle tudnom; benyitottam. Ismeretlen paraszt legények boroztak a' kedves hajlékban; egyik a' mestergerendát verte fokosával, a' másik butellát állított feje tetejére 's úgy tánczolt. „Nem itt laknak az öreg Bátor Mihályék?“ Kérdék egy külön huzódott fiataalt. „Nem!“ viszonzott a' fiu sötét komolyan. „Hát hol?“ „A' temetőben!“ Beszélj, az isten szent nevére kérlek beszélj! „Mit beszéljek? talán ismerte az ur ama jámborokat, hogy így tudakozódik utánok? Mártánál szebb és áldottabb teremtés nem volt a' környéken; de busabb sem volt, mióta kedvese katonának állott. Egész öt esztendeig várta visszajövetelét; hiában várta! Az aggodalom leverte lábáról 's tavaly télen koporsóba tettük a' derék leányzót. Az anya megelőzte leányát, az apa pedig leánya után ment. Eh! de mit fessegetjük a' multat; úgy fáj a' baloldalam valahányszor erről kell szólanom. Igyunk rája, úgy is el nyel a' sír szája . . . ne ríjon az ur!“ Igy beszélt a' legényke és én azt mondtam neki, hogy nem sírok, köszönöm a' beszédet, az isten áldja meg! Oda hagytam a' viskót, én nyugot felé tartottam, a' szerencsém pedig nap kelet felé. Mindenem oda volt e' napságtól fogva; nem láttam egy lelket, ki szerencsétlenségemben osztozott volna. Nehány hétig jártam zokogni Márta hamvaihoz; annak utána a' korcsma lett lakóhelyem 's legjobb barátom a' csaplár, ki kezembe bánatemesztő poharat nyújtott. Csak akkor éltem igazán, ha leihattam magamat. Még e' városban hallottam, hogy atyám sincs többé, hogy Cornélia hugomat Sima Gejza jégre vitte 's kénytelen kellett nőül kellett hozzá mennie. Mindezek csak féligmeddig érdeklették már az én lelkemet 's azt mondtam rájuk egy kedvüleg: jól van a' mint van. Haza sem kíváncsoztam; levélben adtam hírül testvéremnek, hogy megérkeztem, kérvén egyszersmind örökségemnek készpénzbeni kiadását. Isten a' megmondhatója, mennyit kelle

küzdenem, míg álnok sógorom körmei közül illetőségem nagy részét ki tudtam ragadni; a' többit oda engedtem az én jó Gejza barátomnak áldással együtt, mely ha fejére száll, tudom, hogy megátkozza azt a' nap-sugarat, mely bölcsőfáját fölnevelte.“

— Ismét Gejza barátunkat keresték szemeim e' szavaknál. Még mindig távol volt. Tudakozódni kezdtem hollétéről; néhány jó pillantással ez előtt befogatott és sebes vágatva ment ki a' városból. Most esett le szememről a' fátyol, most láttam át, miért fogta őt el olly remegés a' beszéd hallatán! Szemközt állt az ördög, mely angyalszint játszik az emberek között és az áldozat, melynek vére égbe kiáltott szörnyű átokért... Gejzát a' szegény és lélekfurdalat üzte el körülből 's azóta vele soha sem találkozhattam.

„Tizenkétezer forintos gavallérrá lettem — folytatá a' beszélő — Kassán vettem magamnak szállást 's egy liberiás inast csak azért tartottam, hogy meg tudta választani a' koresmát, melyből bort hordott. Sapkájára három B betűt verettem ezüsttel; magam is e' jegyet használtam, 's midőn kérdezték: mit jelentene? jó kedvemben azt feleltem, hogy Báró Bodza Bertalan; néha pedig elkeseredésemben: Boldogtalan Bodza Bertók. Nem tódulnak úgy méhek a' köpüre, mint én hozzám a' barátok, jó-akarók, tisztelkedők. Néztem is én kivel ültem le poharazni! mindegy volt nekem, csak a' boriváshoz értett legyen. Azzal dicsekhetem, hogy kártyára soha egy garast sem adtam belőle... Tizenegyezer vándorolt már el tőlem, mikor azt gondoltam, hogy istenhez kellene térni a' még meglevővel. Épen vándorszinészek mulattak az időben Kassán; igazgatójok Czábár igen jó emberem, kedves druszám volt 's nem egyszer történt, hogy kedvéért az egész társaságot megvendégeltem. Sehogy sem maradhatott meg az én ezer ftocskám. Hiába! a' levegőbe hajított kő meg nem áll, míg földre nem esik; a' mely pénz az én zsebembe kerül, oszlania kell annak, ha bagnótos katonák örzenék is! Nem volt már semmim; liberiás inasom megugrott; utolsó garasaimból egy vén koldust részigittem le; magam aztán a' csillagokra és az én színész ismerősimre fordítám szemeimet. Elhagyott a' remény, hogy valaha többé nagyur, báró Bodza Bertalan lehessenek. Jól van — gondolám — ha nappal nem telik tőlem, éjszaka játszom a' világgal; kínálkozik az alkalom, színész leszek. Az lettem. Összejártam Czábár collegámmal toronyáthoronyát 's csak én tudom mennyit koplaltunk és szomjajztunk négy esztendő elforgása alatt, míg reánk szájtátva bámult az egész jóllakott közönség. Végéhez siet a' történet, beütöm ezt a' kis pálinkát, hogy föl ne düljön. —

Ugy lett, kiüríté az üveget 's így szólott utána: A' mely kutyának kenyeret vetettél, utóljára még az is megharap. Czábár adta nekem ki az utat a' színészek közül, okul vetvén, hogy rossz mellü, részeges, szóval haszonvetetlen tag vagyok; az a' Czábár, ki egykor asztalom felett szemembe mondá, hogy csak Krisztus lehetett illy emberszerető, mint én, hogy követni fog engem halálig, mint Krisztust az ő hiv János. Utálattal fordultam el a' czigány néptől, 's most itt vagyok hátamoa házam, kebe-

lemben kenyerem. — Földönfutó kóbor vagyok 's még a' mellett bolond is; bolond vagyok, mert koldulásra vetemedtem. Vagy nem jobb lett volna-c elvándorolnom a' Márta sírjához 's füvet rágni azon, míg meg nem gebedek!? Ah uraim! adjanak pálinkát, nevéssük ki ezt az okos világot! . . . Tudja mit nagy mami? ha megengedi, itt fogom az éjszakát tölteni!“

— Jól van Bertalan ur, jól van, csak maradjon; — mondá az öreg-asszony, kinek már ekkor könyek csillogtak pilláin — így szokott aztán ő kelme a' kályhaszögbe huzódni 's ott alszik ülve az istenadta . . .

— Dejszen — föl pattan a' katonás szolgálo — én ugyan lábánál fogva huzom a' gyöpre az utálatos garázdát, csak itt aludjék! . . . A' szerencsétlen pedig türve türte szó nélkül, mintha nem is hallotta volna 's kitudja, mennyit kell még türnie, míg a' halál azt sugja fülébe: elvégeztetett!!

DAVID.

ITT BENN VAGYOK A' FÉRFIKOR NYARÁBAN...

Itt benn vagyok a' férfikor nyarában,
Az ifjúságnak eltűnt tavasza,
Magával vitte a' sok szép virágot,
A' sok szép álmot, a' mellyet hozza,
Magával vitte a' zengő pacsirtát,
Melly föl-fölkeltett piros hajnalon . . .
Millyen sötét vón a' világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Elszállt az égről a' piros sugár és
Elszállt a' földről a' dalos madár,
Üres fészkébe énekelni a' bus
Szellő vagy a' haragos vihar jár;
Ábrándaimnak száraz erdejében
Csörög, csörög már 's nem susog a' lomb . . .
Millyen sötét vón a' világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Az ég arany hajnalesillagja 's a' föld
Ezüst harmatja mind, mind elvesze,

Letörle őket kérlelhetlenül a'
 Rideg valóság szigorú keze,
 Felhők borongnak 's rekkenő meleg van,
 A' gondok fojtó levegője nyom . . .
 Millyen sötét vón a' világ, az élet,
 Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Regényes bércek kösziklái közt folyt
 Csengő morajjal egy tündér patak,
 Dicsvágy patakja! ajkaim belőle
 Sok boldogító mámort ittanak.
 Foly még ma is, de más igyék vizébül,
 Én nem iszom, többé nem szomjazom . . .
 Millyen sötét vón a' világ, az élet,
 Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Ha elfordulok én magamtul és mint
 Polgár végig tekintem a' hazát,
 Szemem megromlott sátnya ivadékok,
 Egy pusztulásnak indult, népet lát.
 Karom feszül, szívem tombol! mi haszna?
 Mást nem tehetek, csak sirathatom . . .
 Millyen sötét vón a' világ, az élet,
 Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Szeress, szeress, mint én szeretlek téged,
 Olly lángolón, olly véghetetlenül,
 Áraszd reám a' fényt 's a' melegséget,
 Melly isten arczáról szivedbe gyül;
 Az a' te szived egyetlen világom,
 Nappal napom és éjjel csillagom . . .
 Millyen sötét vón a' világ, az élet,
 Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

PETŐFI SÁNDOR.

SIRJAK-E VAGY MÉRGELŐDJEM.

Sirjak-e vagy mérgelődjem?

Kebelemben ég a' tűz,

Reszket lelkem mint vitorla,

Mit a' vész haragja űz.

Lelkem reszket, lelkem habzik,

Tépi marja a' harag,

Mint a' mikor egy árvára

Vérebet uszitanak.

Hittetek hát! egy koronás
 Árulónak hittetek!
 Apátokból hóhértok lett,
 Hozza már a' kötelet.
 A' lánczokat hozza vissza,
 Mellyeket lerugtatok —
 Lábatok viselte eddig,
 Viselje már nyakatok.

De megállj, te nép hóhéra,
 Kinek: király gúnyneved.
 A' boszunak, a' keservnek
 Még egy szava van veled.
 Tedd fejedre koronádat,
 A' szent ősi koronát,
 István keresztjét kezedbe,
 Vállaidra bársonyát.
 'S állj előnkbe hogy kaczagjunk,
 Hogy kaczagjon a' világ,
 Rajtad hűségünk gyémántja,
 Rajtad magyar gyávaság!

Esküszó volt ajkainkon,
 Esküszó tiéden is.
 A' miénk fogytíg megörzött,
 A' tiéd csalárd, hamis.
 Megváltozott a' te esküd,
 'S így hangzik „halál reátok“
 Megváltozik a' miénk is
 'S lesz belőle egy vad átok.

Jőj tehát hadd birkozzunk meg!
 Ez a' nép nem gyáva többé,
 Fényes szóval, igérettel
 Hangos ajkát nem tömöd bé.
 Vesszünk el, ha el kell veszni,
 Ne maradjon élve egy se —
 Az se legyen, testeinket
 Ki a' földbe eltemesse.
 Maradj meg te koronáddal,
 'S annak mindenik sugára
 Vessen égető világot
 Tört esküd gyalázatára.

De ha élünk, ha az égben
 Igazságos Isten él,
 Ha a' lánczok össze törnek,
 És e' nemzet lábra kél:
 Jaj neked te áruló faj!
 Egyről egyik jaj reád!
 Meg nem ment királyi esküd
 Meg nem ment szent koronád.

Egy se éljen! nem elég az,
 Hogy ha bujdosásban élnek;
 Mig egy vércsepp marad bennök,
 Megcsal az a' vércsepp félek.
 Hát ha egy vipera-kigyót
 Megtalálnak, megszeretnek, —
 'S annak átkozott méhéből
 Újra királyok születnek.

IFJ. SZÁSZ KÁROLY.

PUSZTASÁG A' VILÁG . . . .

Pusztaság a' világ, kert az én kebelem,
 Egyetlen virágja hervadó szerelem,
 Hervadó szerelem bus árnyéku fája,
 Könnyem nedvesíti, fájdalom táplálja.

Kert az én kebelem, gondatlan kertésze
 Valjon mellyik lehet: a' szív-e, az ész-e?
 Talán mind a' kettő 's még egyik ültetett
 A' másik kitépe reményt 's emléketet.

És a' kert virági régen elveszének,
 Összetiprák őket zajgó szenvedélyek,
 Mit állsz te még benne hervadó szerelmem?
 Terhes reményvesztett kinodat viselnem.

Elmult örömidnek emléke nem éltet,
 Oh hadd szakasszam ki e' kinos emléket,
 Él még bennem, noha illatját nem érzem,
 Virági elhulltak, tövisétől vérzem.

Nem, ne távozz tőlem, ágyán gyötirelemnek
 Hamarább lesz talán vége életemnek,
 És mikor lelkemet majd ki kell lehelnem:
 Akkor szállj el tőlem hervadó szerelmem!

BOZZAY PÁL.

KÜKÜLLÖVÁR ÉS MEGYÉJE.

IV.

Verbőczy Istvánt is Küküllővármegye
 Szülte Szőkefalva . . . .
 Szentpáli F.

A' nagy férfi, ki korának irányt adott, elhunyt, évek évekre telnek, de az emlékezet fenntartja a' nymbust, mi egykor homlokát köríté, 's hová tovább a' századok táv-csőve mind nagyobbban mutatja azt. Gyakran olly ember küzd fel magát, kinek bölcsőjét anyján kívül senki sem szemlélte, de a' felküzdötnnek minden hely bölcsője szeretne lenni — mint Homérosnak fél Hellász.

És valóban van is abban valami lélekemelő, ha az atya fiának elmondhatja

„lásd fiam a' hely, melly X. nagy embert szülte a' te honod is. Járj nyomdokin.“

Egy vasárnap reggel — a' falusiakat az ember csak vasárnap kapja hon — lovamra ültem, 's Szőkefalvára hajték. Kis falu ez a' kis Küküllő partján, egy pár csinos udvarházat kivéve, ronda, szürtos épületekkel, még rondább lakosokkal — egy sártenger elterülő ronája közepében. Kronikusaink nevét alig jegyezték, notabilitása szinte semmi — és mégis nevezetes hely.

Itt született Werbőczy István ¹⁾ — Szapolyai János palatinusa.

— És a' hely, kérdém vezetőmet, hol e' nagy ember először pillantá meg az Isten szép egét, mellyik az?

Egy szobát mutattak. E' szobáról a' századok nyomát letörölték. Az agg falakat uj styibe önték 's a' szegénység nyomát dús és fényes butórzattal takarták el. Emberi hiúság! mert e' háznak uj fényéért hozzá senki sem zárándokol, míg ama véletlenért falait mindenki pietással tekintí.

Ha ez ember életén végig tekintünk, jelleme igen csodás színben tünik előttünk fel. De higgadt vizsgálatok után ez agitator egészen más színben láthatjuk. Kezdetben a' gyáva király alatt honát veszendőbe látván nyiltan fölépett, 's (1525) a' rákosi gyűlésen elragadó szónoklatával rábirni igyekezett a' nemességet erővel is kicsikarni a' királytól a' szegény haza sorsán javítani. Mint heves ember mindent rögtön akart, 's két óra hosszant szónokolt magyarul a' hon sérelmeiről sürgetvén a' bűnös tanács megújítását. —

Majd Lajos szerencsétlen halála után (1526.) a' haza két pártra szakadt. Werbőczy a' Szapolyai részén volt, kinek ügye mellett buzgón agitált. Ez ember azt hívé, hogy magyart csak magyar kormányozhat. Nem akart külföldi uralkodót, ki a' hontól távol annak sérelmeit felfogni képtelen, nem szívelte, hogy olyan legyen első magyar ember, ki külföldi nyelven hallgassa ki a' haza jajjait. Osztan a' sváb királyra rá is unt. Olly embert szeretett volna a' trónon ki legalább a' karni birjon.

Én Werbőczy István szilárd jellemét, és mély tudományát bámulom ²⁾.

V.

Szőkefalvától több órai járásra éjszakfelé menve, az utas Szentpál határára ér. E' falvat is multja örökíti.

Két csata történt itten, mindkettőben a' szabadalmi kivivásáért fölkellett Székelység.

Első volt 1518-ban Szapolyay János bukott tervei után Magyarhonból Erdélybe jött, megvívni itt a' zendülő Székelyekkel. 'S valóban e' falu és Darocz közt megütközött velek 's annyi szerencsével, hogy rajtok teljes diadalt nyert. Elfogott vezéröket iszonyu kinok közt ölette meg. ¹⁾

És alig egy félszázad mulva, ugyan e' nép szabadalmi visszanyeréséért ugyan itt vett részt egy csatában, melly olly embernek volt trónt adandó, kit a' Sátán költött fel, Erdélyt aláásni akaró. Ez ember kornyáthi Békés Gáspár.

Ama krízis-teljes időkben élt, midőn Erdély testvérétől, 's az idegen kormánytól elszakadva, függetlenségét 's önállóságát megalapítani tört. 'S a' szegény, alacsony sorsban ²⁾ született ember az időt és körülményeket tudta felhasználni, lelkes szónoklatával 's kedves bánás-módjával a' körulte valókat

¹⁾ Mások Nógrádmegyéből, némellyek pedig Hontból származtatják. —

²⁾ L. Istvánffy, Kollár, Pray és Gusterman munkáit 's ezek ellenében Jankovich Miklós tudós értekezését Werbőczy Istvánról. —

¹⁾ Miles Siebenbürgens Würgengel ad an. 1518.

²⁾ Wolf. de Bethlen. II. köt. Lib. V. 222. 's köv.

lekötelezni tudta. Ha mély belátása nem is volt, de éles elméje a' körülményeken egy könnyen fenn nem akadott. Terveivel nem kacsingatott a' jövőbe, hanem untalan munkás szelleme a' jelen egész körületét befogta. Ezért nem került ő soha sem hálóba, míg párthívei rendesen buktak. Főnökeit annyira le tudta kenyerezni, hogy azok hibáit vagy nem látták, vagy látni sem akarták. Legelőbb Petrovich Péternek, azután I. (Szapolyai) Zsigmondnak volt kegyencze, utóbb trónkövetelő, de bukott tervei után István fejedelemhez ragaszkodott.

Szapolyai haldoklott. Békés Csáky Mihálylyal véghagyományt készít neki, 's a' többek közt Fogarasföldét is hatalmába keríti, mely utóbb annyi csatára adott alkalmat ³⁾. De nem sokára mint praetendens lépett fel, nem sikerülván azonban tervei, Báthori J. ellenében Miksa császár mellett agítált ⁴⁾.

De ez ügyes hadvezéren kifogni nem tudott. Fogarast, honnan megszököve maga helyett Gyulay Pált hagyá kormányzóul — hatalmából elvesztvén, ereje naponként gyengült. Notáztatván, a' trónt, elvett javadalmaival, Miksa császár segítségével megint visszaszerezni próbálta. Lássuk minő sikerrel.

Miksának ígéretet tett, Stambulba Antalfi által ajándékokat küldött, 's a' magyarhoni tar helytartókat is lekenyerezni igyekezett. Több erdélyi főurakkal pedig titkos correspondentiát folytatott ⁵⁾. Tervét azzal is mozdítá elő hogy Báthorit meggyőlötni igyekezett. Másfelől a' Székelyeknek elvett szabadságokat visszaigérte ⁶⁾.

Ekkora elővigyázattal illy szélesen kiterjeszté hálóját, hogy ábránd álmai teljesültével a' hatalom és méltóság tető-polczára juthasson. Az eszme, hogy terve kivitelében bukják meg, előtte elviselhetetlen lett volna. Épen azért mindent elkövetett, mi tervét előmozdithatta volna.

Az 1575-ik év kezdete Békésit mind csak tervelni látta. A' tél elmúlt, beköszöntött a' tavasz kellemes napjaival, 's megérteté az időt, melyben Békés learatni akarta azt a' mit télben vetett. Junius vége felé tehát az országnak vette útját, melyből kizárva volt, de a' mellynek parancsnoka lenni ohajtott ⁷⁾. Szathmárhoz ér 's onnan Déésen át Tordához vezette táborát. Épen ez nap Báthori állása is nagyon megjavult ⁸⁾. Mert ez ember, ki a' Békés szándokát komolynak nem hiheté, zajt ütni nem akart. Most tehát föllép 's hirtelen és erőlyesen mindent elrendez, mi által erejét nevelheté. Békési Székelyhon felé tart egyesítendő velök táborát. Báthori is elindul Fehérvárról mindenütt nyomában, 's az első Nyárádtőnél az utolsó Kocsárdnál letelepültek. Lecsendesítvén Báthori a' keletkezett zajt, 's ereje is nevedvén Békésit felkeresni indul. Radnothnál apró ütközetekbe bocsátkoztak átkelvén Báthori a' Maroson. Ez utolsónak tevékeny szelleme itt tünt ki. Az ágyúkat maga rendelte el, indította meg az ellenséget megtámadó apró csapatocskákat. E' napnak semmi fontos következménye nem lett.

Fölviradt vasárnap, 's Báthori Békésit Szentpálíg üzi. Azonban itt a' koczka szinte megfordult 's Békés diadalmoskodni kezd. De Gyulafy László a' viadalt megnyitja, a' csüggedőket buzdítja — és győz. Békési tábora a' Maroson hiánát kezd szaladni — de sokan vesztek a' vízbe, mások elfogattak, 's ezek közül Báthori többeket a' diadal helyén felakasztatott. Maga a' vezér megszökött. Az igazságos, de heves jellemű fejedelem a' pártütökre szigorú büntetést szabott ⁹⁾.

³⁾ Vannak kik állítják mikép e' véghagyomány Békést rendelte fejedelemnek. Ennek valótalanságát már bebizonyíthatni.

⁴⁾ Fuchs Oltárdi 'stb. kronikája, kiadta Frausch. —

⁵⁾ Wolf. de Bethlen a' fenírt helyen.

⁶⁾ E' lelkes népet a' fejedelmek és praetendensek mindég évvel kecsgettették 's nyerték részökre Wolf. de B. II. 303.

⁷⁾ Somogyi Ab. II. k. — ⁸⁾ Bethlen Farkas II. k. 303. I.

⁹⁾ Somogyi Ambrus II. k. Bethlen Farkas II. k. 305—323. Miles Sieb. Würgengel. 139. I. Fuchs kronikája I. k. 69. I. Erd. tört. tára I. kötet. —

..... Ma az ezen csatában elestek hamvai fölött rengő kalászkok mellett énekli a' földmives :

Tán a' por is e' szép mezőn
Nemes szivek hamvából jön!

VI.

Szentpálról Ugrán át az ember Csapóra ér. Csapó csinos falu az országban, melly valaha járható lehetett 's a' mért most nem az, még lehet. E' faluban két kasta van: méltás urak, és parasztok; tertium non datur.

Csapóval Radnoth határos. Vizsgáljuk meg e' helyet — fáradalmainkat nem hagyja jutalmazatlan.

Legelső mi az utasnak szembetűnik egy négy szegű vár, bástyákkal 's az idő által megrongált, bepiszkolt falakkal. Egy síkon terül el a' Maros mellett 's inkább kastélynak uevezhető. Itt semmi fényest, semmi nagyszerűt nem látánk és belseje is épen olly jelentéktelen. Egyik tornya felett látható egy réz kigyó, fején koronával, szájában almával, czimere a' „kigyós“ Bethleneknek.

Kocsisom küküllőmegyei fi következő népregét beszélte róla.

Egy uralkodó egyszer utazott. Fényes kíséretéből leginkább egy fiatal merész ficzko birta bizalmát, ki lóháton untalan a' fejedelmi kocsi mellett ment. Egy rengetegbe érnek. E' vadonban egy kigyó egy szörnyeteg vala, melly az utat csak nem járhatlanná tevő. Vele megküzdeni roppant ereje miatt lehetlen vala 's halálos marását egy utazó sem kerülheté el. Jó darabig haladnak a' nélkül, hogy a' kigyónak csak színét is látták volna, 's már hívék, hogy jobb sorok megmenti őket midőn a' sűrű lombok közül csörtetve csak előált. Villámgyorsan a' szekér mellett terem 's tátott szájjal közelg a' fejdelemhez. Az apród is fel alálja magát, kikap zsebéből egy almát 's a' kigyó tátott szájába löki. A' lökés a' milly jókor érkezett, olly szerencsés is vala.

Az apród látva a' fulladó kigyót elkiáltja magát „be étlen!“

A' fulladozó kigyó erejét vesztve, a' kíséret által feldaraboltatott; a' hálas fejedelem pedig szabadtója nevét be étlenből Bethlenre változtatá, őt magát kitünő javadalmakkal áldá meg 's adományozá neki a' fenn leirt czimert.

Igy a' rege. Lássuk most a' historia lapjait.

Jerusalemi Endrének létezik egy adomány levele, melly e' család származását kétségtelenné teszi. Saroltának, sz. István hugának, fia Bulch volt törzsök apja Bethleneknek, kiket szent László király ajándékozott meg a' kigyó czimrel ¹⁾.

E' kastélyt némellyek Erdély középpontjának vélik.

Mannert ugy hiszi, hogy a' Severus telep várossa Patavissa itt lett volna, ²⁾ míg Benkő Kolozs, Huszti pedig Hunyadmegyében keresik.

Régen a' Geréb család hazánkban nem kis szerepet játszott, birtokai szélesen kiterjedtek. Uradalmi egyik gyöngye volt Radnoth. Ezekután a' Bogáthiak birták. Az utolsó Bogáthi Bold. vala, kinek halála után a' Kornisokra maradt ³⁾. Fennebb — Szentpálnál — a' Békés és Báthori közti csatát leirtuk, Békés e' várba vonult legelőbb itt kezdődött meg a' csata ⁴⁾. Ekkor Kendi Gábor és Ferencz birták ⁵⁾. Bocskay Istvánnak 1606. dec. 17-kén kelt végrendeletéből világos, hogy akkor birtokában vala ⁶⁾.

¹⁾ Lásd Zilahi Endrének Beth. János felett mondott halotti beszédjét. Kolozsvár 1718-an.

²⁾ Res Trajani imperatoris ad Danub. Gest. Norimb. 1793.

³⁾ Mikola László Hist. Geneol. Transilv. 1731.

⁴⁾ Bethlen Farkas II. 307. l.

⁵⁾ Istvánfi lib. XXV. Bethlen Farkas az idézett helyen.

⁶⁾ E' végrendeletet adta Rumi Monument hung.

1610-en egy trágédiának első felvonása e' várban játszott el. A' fejedelmi székben Báthori Gábor családjának végsője ült. Fiatalon, szép tehetséggel nemes lélekkel lépett a' trónra, de udvaroncza fiatal jellemét megszeplősíték. Szépsége vonzó és kitűnő vala. Barna arca keleti szépség típusát hordta magán, termete sudar vala, 's nagy szemei bágyadt fénye kéjingeret tüntetett ki ⁷⁾. Ez embert a' sors sasnak szívta föl, de ő lepke szárnyakat öltött magára, 's a' helyett, hogy csatátéren körmeivel ragadott volna zsákmányt mint az, virágról virágra szállt mint ez. —

És voltak udvaroncok — gyalázat emlékökre! — kik áruba bocsáták nejeiket. Imrefi, Kamuthi találtak árt nejeik becsületeért, ezek pedig inkább szerették az erélyes szeretőt a' gyáva férjnél ⁸⁾. Ez nem mind. Gyakran várból várba ment 's leereszkedésének bére rendesen elrabolt házi üdv vala.

Tél volt. Az elhalt virágokat fehér szemfedél takarta el. Azok köz, kiket hymen lánczával összefűzött, valának Kendi István 's a' Rákóczi Sigmond mostoha leánya. Megülték a' nászt Szerencsen, ott volt a' fejedelem is. Császavai elég korán forgaták fel a' Kendi házi boldogságát ⁹⁾.

Ezenben Beszterczére gyűlést hirdet.

Utjában betér Radnóthra a' vendégszerető Kornizs Boldhoz. Illy nagyságos vendég felséges fejedelem ¹⁰⁾ mozgásba hozza az egész várat. Nő és férj vetekedve törtek megnyerni a' fejedelem kegyét: 'S a' fejedelem sem maradt érzéketlen. Ő sem mulatott el semmit mi által a' szép nő kegyét megnyerhetné 's fáradalmainak gyümölcsét aratta. —

A' szerencsétlenség legkönyvebben összehozza az embereket. Kendi J. korlátnok 's Kornizs Bold. székely tábornok 's háromszéki főkapitány bemocsokolt becsületjüket a' csábító vérével akarták lemosni ¹¹⁾. Kezdetben ketten szöveterkeztek, de nem sokára megsokasodtak. Megegyezének a' fejedelmet Kendi Istvánhoz lakomára hívni 's ott bünei közepette ölni meg. A' fejedelem azonban nem akarta erre venni útját. Új tervet forraltak tehát: Széknél akarták megtámadni, 's egy biztos által legyilkoltatni.

Bármilly megfontolt vala tervök, bármilly ügyesen rendezték el, de a' kivitelnél visszapattant ¹²⁾ Török János lovászmester ugyan is elárulá tervöket. Azonban ez Kornizsénak is tudokra esvén, elhalasztandók azt szaladásban kerestek menedéket ¹³⁾. De szerencsétlenül. Mert Kornizs György hősileg elszántan védve magát újvárnál megöletett. Bold pedig hosszas csata után elfogatott. Nem sokára azután a' fejedelem a' kolozsvári piacon fejét vettette. Deák directort is Beszterczén felakasztatá ¹⁴⁾, Kendi István, Senyei Pongrácz és Kornizs Sigmond megszöktek a' két első Magyarhonba ¹⁵⁾ az utolsó Moldovába ¹⁶⁾. Az ez évben márt. 25-én Beszterczén tartott országgyűlés az ezen zendülésben részt vettek notázta, notáztattak pedig a' fenn irtakon kívül Torma György és Basa István ¹⁷⁾.

E' kép Radnóth is a' fiscus kezébe került.

P. Bombárdi úgy hiszi, hogy a' várat Bethlen Gábor építtette volna. Ez

⁷⁾ Gebhárd Weltgeschichte 54. k. 220.

⁸⁾ Kemény J. ön életrása I. 27.

⁹⁾ Miko Ferencz historiaja kézirat.

¹⁰⁾ E' címet az előbbi évben nyerte meg.

¹¹⁾ Miko Fer. kézír. hist. ide vonatkozó szavai: „mondják, hogy a' fejedelem felgerjedvén mint ifjú ember a' szép asszonyokra, 's Kornizs Bold. ezen felettébb megbusulván 'stb.

¹²⁾ Borsos Tamás naplójában Erd. tört. T. II. 37. ez eseményt 1609-re teszi át de téved.

¹³⁾ Fuchs kronikája I. 238. Borsos naplója, f. i. és Mikó kézír.

¹⁴⁾ Mikó kézír. Deáknak valódi neve Kereszturi György vala.

¹⁵⁾ Fuchs kronikája I. 238.

¹⁶⁾ Mikó Fer. kézír.

¹⁷⁾ L. e' gyűlés végzéseit Erd. tört. T. II. 144. l.

nem áll. Bethlen Gábor mint tulajdonos csak megszipitteté. Mások ¹⁸⁾ azt írják, hogy I. Rákóczi György, Serena A. olasz művész által emelteté fel. Ez is valószínű. Serena is hihetőleg csak szépipitteté.

I. Rákóczi György 1659-n a' M.-Vásárhelyi gyűlés folyama alatt, mely őt harmadszor emelte a' fejedelmi székbe, itt mulatott, 's innen hivatott meg fényes küldöttség által a' nevezett városba ¹⁹⁾.

Kemény János fejedelem, Kálai Endre, Jánosi János, Ráfai Tamás és Fodor Jánosnak e' kastély előtt vétette fejüket, 's az Ali basa tábora is a' közte lévő tért foglalta el, Ebesfalvára követeket küldött Apafi Mihályhoz kit táborába hivatott. Apafi kezdetben szorongott, de bámulása nagyra nőtt megértvén, hogy fejedelmi méltóságra emeltetett ²⁰⁾. Apafinak kedvencz mulató helye vala, ki 1665-ben országos ülést 1673-ban pedig politico egyházi synodust tartott itten ²¹⁾.

... És ma régi dicsőségének nyoma is alig látható.

VII.

Küküllőmegye északi részében, Kimdvize partja, regényes erdős helyen két falu terül el ronda szalma kunyhóival: Gogány és Gogányvár a. Középkorban egy meglehetősen magosságu erdős hegy emelkedik az ég felé, melynek sziklatetején elpusztult sas fészekként egy vár romjai szemlélhetők összeforran vele. A' keskeny és törpe dák styl nyomait a' mohos falakból alig vehetni ki.

E' helyről akarok itt egy mondat beszélni el.

Nem él ez a' nép ajkain, nem töle tanultam el. Egy töredéke ez a' geták mythosának; 's nem glosszariumokban de érdekes, bár avult historicusainknál van nyoma.

Élt egykor egy Zamolxis nevű fiatal ember ki a' geták nemzetségéből származott ¹⁾. A' tanulni vágyó Zámulx Pithagorással Egyiptomba megy ²⁾ 's a' Szerapis bűvös polgáritól az astronomián kívül jóslani, bűvölni, csodákat tenni megtanul ³⁾. Midőn Zámulx honába visszatért népének és királyának kegyét ügyessége által megnyeré ⁴⁾ 's a' Typhon honában eltanult mesterségével fejlődme és honfiai közt nagy tiszteletet vívott ki magának. Mintegy közbenjáró volt isten és emberek közt, ezeknek kérelmét azoknak titkait egyezteté ⁵⁾. Egy bűvös barlangban lakott, hová menni a' világnak tiltva volt, sőt a' királylyal 's tanácsnokaival is csak ritkán találkozott, csak akkor, midőn a' legfelsőbb lény választ mondta el. Ennyi rejtelemről körítve a' vak nép nem sokára istenkép tisztelé, 's utódai még sokáig gyakorlák a' legfőbb papi hatalmat Byrebista föld-

¹⁸⁾ Lenk. Marienb., Windisch. Lebrecht, Benigni, Bethlen Imre.

¹⁹⁾ Szalárdi siralmas kronikája kézirat.

²⁰⁾ Cserey Mihály derék historiája kézirat.

²¹⁾ Bethlen János historiája.

¹⁾ Nehány régiebb szász historicusaink a' dákokat a' teutschokkal akarja azonosítani. De ez valószínű, mert ők getákkal voltak rokonok. L. Strábo Lib. VII. Plinius I. IV. cap. XII. Pausanias Lib. LII. Zámulx élt kr. sz. e' 1402-ben 's Jornandes e' dákok első királyának tartja. Herodotes is IV-ik könyvében emlékszik róla, 's azt mondja, hogy a' getáknak előbb király a' utóbb istene lett.

²⁾ Herodotus Lib. IV. Ellenben Strabo (I. VII.) szerint csak szolgálta Pythagorást.

³⁾ A' fen irtakon kívül L. Bonfynii rerum Ungaricorum Desdes. Dec. I. R. I. pag. 9.

⁴⁾ Ezt Strábo és Bonfyn írják. Ellenben Jornandes és Herodot a' királynak őt magát írják.

⁵⁾ Bonfyn a' (fen irt helyen) azt mondja előbb főpap azután isten lett. —

jén, ök levén azok kik bujdokló példájokkal a' halhatatlansági tant, vallások legfőbb alapját fentarták.

A' hegy és folyam, melyet Zámulx ekép szentté tett Kogeon nevet viselt.

Legtöbb historicusaink, kik ez eseményt figyelmökre méltaták, úgy hiszik, hogy e' jelenetnek színhelye Gogányvárallya volt. Bizonyságok a' név hasonlaton kívül az e' falu közelében a' várrom alatt találtató 's e' célra igen is alkalmas barlang. —

E' dolog hihető — azonban valóságát nem vitatom. Nem csoda, hogy az idő, mely e' helyen mindent rommá tett, számunkra csak egy mondat tartott, 's azt is csak sejtünk engedi. —

SZILÁGYI SÁNDOR.

ÜGYETLENSÉGBŐL LETT ÖNKÉNTES.

(Folytatás.)

Haza érvén, átöltöztem, a' szabadsággyali első megismertetésem minden jelét lepusztítván rólam. — Alig végeztem, midőn egy iskolatársam lépett be szobámba.

No barátom, kérdé, beirattad már magadat? . . . . . Hová? — felelék . . . . . Hát nemzetörnek . . . . . Micsoda az, kérdém . . . . . Fegyveres csapatokat képzünk — magyarázá barátom — mert a' kormány alkalmasint nem lesz barátja szabadságunknak, hogy aztán fegyverrel védjük meg. — A' kormányt? kérdém . . . . . Nem! a' szabadságot a' kormány ellen . . . . . Kormányellen? kiálték — Ellene, a' polgármester ellen!! mondek fenyegetözve öklömmel. — Hol iratja be magát az ember? — Majd elvezetlek! felelé barátom. —

Elmentünk. Beirattam. —

Estére 7. órakor kegyed ide jön, majd akkor megkapjuk a' parancsot, hogy hová állitanak bennünket. Kegyed 3-dik csapatba való, — szóla a' százados, ki beirt.

Oda hagyván kapitányomat, egy iskolatársommal találkoztam. — Hányadik csapatban szolgálsz — kérdém töle . . . . . Az elsőben; felelé. — Én is, mondek, és arczomat pír önté el, mert szégyenlém mondani, hogy csak a' 2-dikban szolgálok.

„Hogy hogy!“ kérdém én.

Hát azon erős hiszemben valék, hogy az első csapat magosb rangú, mint a' harmadik. — Alig mondam ki az „én is“-t, midőn egy fiatal ember ment el mellettünk, iskolatársam nagy katonásan köszöntgetett neki. — Kicsoda ez, kérdém. — Hát nem ismered? nevéte az — kapitányunk!

Az első csapat kapitánya?! kiálték; és utánna rohantam, mégállitottam, — Uram — mondek — ezen jó barátom az első csapatban szolgál, én is szeretnék kegyed vezérlete alatt vérezni a' hazáért. —

Jól van, — barátom — mosolygott az 1-ső csapat vitéz kapitánya, ámbár már kitelt a' szám, mégis befogadom önt. — Tehát első csapatba való!! monda mosolyogva: én kezemet kalapom karimájához illesztvén eltávozék. Eltávozék olly kéjteli szívvél, mintha diadalt ünnepezné a' szabadság ellensége felett.

Este 7 órakor megjött a' parancs: az első és 2-dik csapat éjjel őrzendi a' várost, holnap reggel 7 órakor a' 3. és 4-dik csapat fogja felváltani. —

Örömmel futottam az 1-ső csapat gyűlhelyére, a' kapitány épen nevemet olvasá.

Megőriztük a' várost emberül!

Másnap reggel pontban 7 órakor megérkezik a' 3. és 4. csapat.

A' 3. csapat századosa alig pillantott meg, midőn így kiáltá el magát. — Ah kegyed már itt van! — szép!! csakhogy a' gyűlhelyünkre kell önnek máskor jönie, ne ide az őrtanyára. — Hányadik osztályba való kegyed.

1-sőbe mondek.

Jól van, csak tessék fegyvert fogni. Az 1-ső és második osztály keresztül kasul járand most a' városban; — a' többi osztályok itt maradnak.

Mit csináltam volna? ismét egész napot ott töltöttem az őrtanyán, majd czirkálgatva, majd szundikálva.

Beköszönt az est; rendbe állottunk, hogy felváltóinknak átadjuk a' fegyvert.

Eljöttek a' csapatok.

Nini! szólt az 1-ső csapat kapitánya — Bicsaky Zsiga úr már itt, dicsérem önnek buzgalmát, szóla magánosan hozzám, miután a' 3. és 4. csapat elszéledt, de mégis jobb, ha ezentúl gyűlhelyünkön jelenik meg, és csoportosan megyünk az őrtanyára. — Tudja, szebb is; — osztán a' rend is!! — Hányadik osztályba való.

1-sőbe — felelek. —

Hát csak tessék sorba állani. — Rendre!

Az 1-ső csapatnak 1. és 2. osztálya czirkálatra mennek a' városba. — Fülelj!!

Figyelj! kérem, corrigálá egyik csapattársam.

Mindegy az, polgártárs! — felelé a' százados.

Indulj!! . . . . Ballra kanyarodj!!

Jobbra kanyarodj, kapitány úr! — szólt tizedesem.

Mintegy az polgártárs! — Mégis csak tudjuk mi azért, hogy hová kell mennünk!

Nevetve mentünk. — Ismét egész éjet az őrtanyán töltöttem!! —

Hogy rövideden beszéljem, Mór barátom, hát 3 napot és 4 éjt, ott töltöttem az őrtanyán.

És szülőid mit mondtak? kérdém.

Nem tudták, barátom, ők már márczius elején falusi jószágukra mentek, és én magamra valék hagyva; — az iskolák pedig be valónak zárva. Végtere már mégis csak meguntam, és miután a' 4-dik éjt is átvirasztám, be sem várva a' felváltó csapatokat, elillantam az őrtanyából.

Eljött a' 3. csapat! Bicsaky Zsiga polgártárust keresték, de az otthon feküdt és jó izűen aludt.

Bicskay Zsiga nincs itt, jelenté tizedesem.

Két ember menjen el érte, parancsolá a' százados.

Két jó pajtásom eljött, felkeltenek: Ébredj, Magyar! fel az őrtanyára! a' kapitány küld bennünket! . . . .

És ha maga a' király küld, ha nem hagytok, isten ugyse! betöröm a' fejetekeket!

Pajtásaim elmentek, én pedig megfordultam, lelkisméretesen vevén fel állam fonalát. . . . .

Nem mult egy negyedóra, és ismét felkeltettem.

Felnyitván szemeimet, 10 fegyveres ember állott ágyam előtt.

Ha ön el nem jön velünk az őrtanyára, én önt azonnal mint törvény- és esküszegőt foglyommá teszem!! mond a' tizedes nagy pathoszszal.

Mi volt egyéb teendőm, barátom, felkeltem, és elmentem az őrtanyára.

A' város végén valahol oda állítottak örnek, 's magamra hagytak; az általam felváltott nemzetőr egy pórémbert adott át, azon megjegyzéssel: hogy ezen

embert mint verekedőt adták neki át, tartsam itt, míg majd valamely czirkáló csapat erre jön, a' kinek aztán átadhatom.

Alig kanyarodott be a' két polgártárs, t. i. a' freiter, mely ide hozott, és a' felváltott nemzetőr, a' legközelebb utczába, már én elvetvén fegyveremet, azt mondtam a' foglyomnak: fusson kend; én nem maradok itt az úr istennek se.

De ki írja le iszonyomat, midőn egyszerre nyakon ragadtatva érzem magamat! Pies! Pacs! csatagott arezomon egy ölnyi szélességű kéz! A' boszuló Nemezis az én parasztfoglyom volt, kinek én szabadságot akarék ajándékozni. — Majd adok én neked! megszökni a' vártárol, — te gazember!

Erre még egyszer fejbe suhint mázsás öklével, és bele vett a' faköpönyegbe, mint valami haszontalan portékát. — Itt maradj la; monda, és felragadván elvetett fegyveremet maga állott őrt és én voltam az ő foglya.

Czirkálat menvén arra volt foglyom átadott neki mint szökni akarót; — elbeszélte hogy ő, mint kiszolgált katona, azt nem engedheté, hogy egy ilyen közlegény azt mondja a' faköpönyegnek: il a' berek nád a' kert 's hogy mint jóra való magyar ember, elfogott, és maga állt helyembe őrt.

A' czirkálat egyik tagját ott hagyá örnek, engem pedig a' paszaszttal együtt bevittek a' városházba, törvényszék elébe állítottak. És gondold barátom lelkem! ki volt az elnök? — Az az átkozott polgármester.

A' törvényszék alig hallotta, hogy mi baj van, a' parasztot megdicsérte, és szabadon eresztette, megintvén őt atyailag hogy ne zavarja többé a' város csendét, 's legyen tovább is olyan becsületes ember!

Bennem forrott a' vér.

De ez még nem volt elég!

A' polgármester azt sugta szomszédjának fülébe: Ez az a' bolond költő. — A' táblabíró rám nézett és elvigyorogta magát.

Aztán pedig hozzám fordulva kérdi a' polgármester: mért akartam megszökni a' helyről hová a' haza bizalma állított!!

Gondolhatod felbőszült kedélyemet, midőn látám, hogy undok vetélytársam bíróm!

Mert kedvem tartotta! felelek.

A' polgármester valami szigorúbb szót ejtett.

Én minden teketória nélkül kiszídtam rútul, többi közt azt mondván neki, hogy ilyen túbakos órrú spiespurgér nem bírja egy magyar nemes fiúnak.

Ők se teketóriáztak. —

Bezárattak!!

Barátom lelkem, bezárattak! kenyér és víz mellett, további rendeletig!!

Vagy a' míg megszelídül — tevé hozzá gúnynyal a' Purgermeister!

(Folytatása következik.)

LUDASY MÓR.

Ujabbkori Mythologia.

Vén gyermekek számára.

1. §. Az ujabbkori Mythologia azon tudomány, melyben a' bárdolatlan népeknek a' királyok 's azok pereputyai iránt viseltetett bálványimádásai adatnak elő. Körülményes leírása adatván egyszersmind a' martius előtti ó-világban élt királyok, hercegek, mágánások, hadvezérek 's több afféle hamisitenek és cselédgeniusok viselt dolgainak.

Egy toldalékkal, mely igen rövid levén, beszélend a' becsületes emberekről, kik mai napig is tiszteletben tartatnak.

2. §. Hronos, Rómaiaknál Saturnus, mi nálunk Ferencz császár. —

Nevezetes arról: hogy saját gyermekeit elnyeldesé, néha egész népségeket, kiket édes fiaimnak csufolt pénzestül, mindenestül a' zsebébe dugott 's egy unokáját, Napoleon fiját, megmérgezteté.

A' mythologia szerint egyik fija helyett egyszer egy tuskót nyelt el, ki később utána király lett. A' dologban aligha tévedés nincs, mert a' tuskó csakugyan él és uralkodik, e' szerint még sem azt nyelte el.

Az életben maradt tuskót azután a' Korybanthok, más néven Jezsuiták nevelték, kik szüntelen a' fülébe dobolva belőle csakugyan jókora tuskót neveltek.

Gyermekkorában a' tuskó Amalthea nevü szamarat szopott. Így szól a' traditio.

Hronosnak a' német Róma capitoliumában, ugymint a' bécsi burg udvarán fel van állítva a' bálvány oszlopa, melyet azonban már senki sem imád.

Viselt dolgai: ő találta fel a' fekete bankót.

Ő fejeztette le Martinovicsot, nyolcz társaival együtt.

Ő csinálta meg a' devalvatiót, 's végtére ő volt az, a' ki —

Megverettetett Napoleon titán által vagy hatszor.

Emlékére pénzek is nyomattak — vörös rézből, egyik felére arczképe van nyomva, a' másokra ezen szép szavak „Dreyssig Kreuzer.“ Kapható két garasért.

3. §. Zeus, Rómában Jupiter, nálunk Ferdinand császár.

Mint hogy testvérei közt legöregebb volt megkoronáztatott, a' feje bele nőtt a' koronába, 's ennél fogva királynak is hivatik.

Viselt dolgai:

Prometheust, más néven Kossuthot, ki a' napból a' tüzet lehozván, azzal az emberek lelkeit lángra gyulasztá, tömlöczbe csukatta, honnét őt a' magyar Hercules — a' münipium kiszabadítá.

A' földre vizözönt bocsáta papirospénz képében.

Szerelmi kalandjairól egyebet nem emlegetnek, mint azt: mikor egy gróf Zichyné, ki fülig adós volt, a' király környezői által fölbiztattatott: hogyha ő fölsége hidegvérű kedélyében a' szerelem szikráját megbirja gyújtani, minden adósságai kifizettetnek; tehát félórai mesterséges fáradság és courtisani csábítás után a' szép menyecske annyira vitte a' dolgot: hogy Jupiter ur szemérmesen felháborodva rákiálta: gehen Sie, Sie unverschämte Person! Semmire sem lehetett vele. Egyéb galant kalandja nem volt.

Az különben mese beszéd, mintha Jupiter fejéből ugrott volna ki Minerva, a' tudományok isten-asszonya, mert onnan ugyan semmi sem ugrott elő.

Egyébiránt hazudott és hamisan esküdött számtalanszor, 's csinált ezer millió adósságot, míg a' titánok és ezerkezűek a' bécsi nép képében ellene föltámadván az olympusból elkergették.

Festetik trónusban ülő kopasz gyermeknek, vörös nadrágban, pálczával kezében.

Ő alatta volt legnagyobb diszében a' papiros időszak.

4. §. Görögül Heres, deákul Juno, tótul Sophia.

Jupiter nagybátyjának felesége.

A' legrégibb időkben nevezetes arról: hogy férjét szerelmi koczódások következtében megszokta pofozni. Egy ilyen tetteért Ferencz császár, akarám mondani Saturnus, nádpálczával jól végig vert rajta 's elcsukatta egy kostonba.

Saturnus halálával újra kisütött a' napja, ekkor adta össze magát Marssal, a' hadak Istenével, kit idelehen J e l l a s i c s n a k is neveztek 's voltak vele sok szép pásztor-órái, miket azonban felfedezni nem lehetne a' nélkül, hogy az ember egyszerűsége az arcát el ne fedezze.

A' gyöngye fejű Jupitert sok rosra rávette. Többek között hogy a' tót Brontesekkel a' magyar Centaurusok ellen szövetezzék, ennek következtében lett Jupiter földönfutóvá 's bujdosott Hammoniában egy birka képében.

5. §. M a r s. Horvátul J e l l a s i c h.

Marsnak nevezetett azért, mert mikor kergették, ugyan csak el tudott marsolni.

Hogy miért volt ő olly kedves az Istenasszonyok előtt, arról beszélhetnének az ischli theaestélyek, mik ugyanazok az eleusi mysteriumokkal.

Juno asszonyosság gyakorta összetévesztette őt a' férjével. E' tévedések Mársnál is napi renden vannak, így például Budára igyekeztén, tévedésből úgy eltévedt: hogy egyszer csak Bécs alatt találta magát.

Festetik: — minthogy a' csatában soha sem látni belőle egyebet, mint a' hátát, igen hosszú lábakkal, a' kik közelebb érintkeztek vele, bizton állítják, hogy ujjai még hosszabbak, mint lábai.

Neki szentelt fa az akasztófa.

6. §. B a c c h u s, burkusnyelven F r i d r i k V i l m o s.

A' bor Istene. Nem is annyira azért, mintha ő találta volna föl a' bort, mint azért: hogy a' bor találta fel őtet.

Egy napon több órákig kartácsvillámokat hányt a' nép közé, mint később maga is megvallotta, csupádon csupa félreértésből.

Festetik fején szavakkal és vörös orral, az elsőbbi czimernek okát felesége tudhatja, az utóbbiét a' kocsmárosok.

7. §. Apollo, bajorul Lajos király.

A' muzsák istene.

Elsőben azért, mert verseket szokott írni, rosszakat, mint a' veszedelem, 's még azon felül azokat el is olvasta. Egyszer, mikor a' ministereit elkergette a' nép, tanácsosainak egyike azt tanácslá neki: hogy olvasson fel egy párt e' versekből a' népnek, bizonyos lehet róla: hogy ő maga marad a' csatatéren, a' többi mind elszalad.

Másodszor azért: mert egyszer egy korbácsos muzsába volt szerelmes, kinek neve volt Erato Lola Montez 's kicsinybe mult: hogy muzsájával együtt Boeotiába nem kergették. Akkor aztán ő fűtyülhetett volna amaz pedig tánczolatott volna.

Egyébiránt: a' mi halad, nem marad.

8. §. Midás király. = Teleki Ádám.

Midás király fejének, — koronáját kivéve, — minden egyéb ékességeivel büszkélkedik.

Még a' nádszál is az ő füleiről beszél.

Neki is az a' baja, hogy a' Bánhoz (Pan) szitott inkább, mint az igaz ügyhöz.

9. §. Philemon és Baucis. Battyányi-Klauzál ministerium.

Hires halandók Jupiter iránt mutatott vendégszeretetről.

Különbég közöttük az: hogy míg Philémon és Baucis Jupitert pereputy-jaival együtt szívesen látván, azért jutalmul egyetemesen faképpé változtat- tak; addig a' Batthyányi-Klauzál ministerium e' kitüntetést a' pusztá jószán- dék által elérte.

10. §. Centaurusok. Emberek, kik a' lóhoz hozzá vannak növe; nálunk huszároknak nevezik.

11. §. Cerberus. Háromfejű pokolbeli kutya. Mai neve: Hurban, Stur, Hodzsa.

12. §. Chaosz. Ollyan semmi, a' miből a' mindenség lett. Nálunk Corpus Juris a' neve 's ez ollyan mindenség, a' miből semmi lesz.

(Vége követk.)

H i v a t a l o s r o v a t.

* * Jellasics közlönye.

Mi báró Jellasich, 'stb. több rendbeli ki nem mondható okoknál fogva kényszerültnék érezzük magunkat dicsőségesen viselt koronánk letévésére.

A' fényes diadém helyett ezentul a' győzelmi babér egyszerű zöld fona- déka fogja csupán ékesíteni füleink környékét.

Országlásunk rövid volt, de dicsőség-teljes, nyomait sokáig fogják emle- getni a' dunántuli libák, 's a' sok ki nem fizetett contó.

Nevünk ott fog állani, a' hol Caezaré áll, mert mi is elmondhatjuk mit egykor Caesar mondott:

„Jöttem, láttam, és elszaladtam.“

Az irodalom is megköszönheti az aqisitiót, mit bennem tett. Avagy, melly szerelmes levelek nyomattak annyi példányban, mint az enyimek? 's ki után gazdagultak az ujságárulók annyira mint én utánam.

Azonban szerénységem tiltja mind azon érdemeimet elősorolni, mik által magamat halhatatlanná tevém.

Megfoghatatlanok azok, miként seregem utolérhetetlen volt.

Nem akarom mindazáltal szeretett népeimnek azon szándékát betiltani: hogy számomra emlékoszlopot emeljenek.

Görgei Arthur majd megcsinálja hozzá a' mintát. Zichy Ödönnek is ő csináltatta.

Mint szinte hivemnek, e' lapok szerkeztőjének sem kívánom azon fáradságát kárbavesztetté tenni, miszerint azon nagyszerű munkáját, mellyben viselt dolgaimat Homéri lanttal kezdé megénekelni, bevégezvén, kiadhassa. Irja meg

és nyerjen ezáltal az ő neve is halhatatlanságom fénykoszorujából egy csillámló sugárt.

Ti hozzátok van még egy szóm, népeim:

Illyrek, gírgácok, czinczárók, muszkák, pannonok, fekete-sárga szerecsenek!

Mi — tudniillik én és a' hatszázezer forint, mit közpénztáraitokból be-cassáltam, — töletek örökre bucsut veszünk, ti minket látni nem fogtok soha. Tartsátok meg emlékül az én papiros huszasaimat 's várjátok a' boldog feltámadást 's azt: hogy majd ezek ezüstté változnak.

Ti nem értettétek az én szavaimat.

Ama nagy tót birodalom, mellyről én ti néktek meséltem, nem e' világból való, csak egy szellemi tót ország az, hol az emberek szellemi krumplival élnek 's szellemi fazikákat drótoznak holdsugár-sodronyokkal ott majd a' ti huszasaitokat is beváltják.

Ti szamarak vagytok ehhez óh én szerette népeim.

Áldásom rajtatok! . . . .

Oh Ferdinánd! oh collega! Légy üdvözölve te is utoljára.

Ha a' te fejed és az én lábaim rövidebbek lettek volna, most más nótát fütölnénk.

Igy futva futunk. Te koronátlan fővel, én koronátlan lábakkal.

Holnap után velem vacsorálsz a' paradicsomban.

És te óh életem napjainak megédesítője, szépséges hefczegasszony Zsófi.

Nem mondom meg neked: hogy hová megyek, mert attul tartok: hogy utánam jösz.

Szerelmem zálogául átengedem neked, kik utósó perczemig sem hagytak el, leghűségesebb hitelezőimet.

Ha merész álmaink reménye teljesülésbe menne, — kereszteltesd őt apja nevére Józsefnek.

Ti pedig vitéz seregeim illő hogy a' ti királytokat rangotokhoz méltón gyászoljátok, tudniillik, meztláb.

Áldásom reátok.

Schönbrunn 1848. oct. 26.

Pan Jelasicz, pünkösdi király.

. Meglát egy vidéki atyánkfia egy huszártisztet teljes parádében. Oda megyen hozzá 's bámulja sokáig czifra öltözetét. Leginkább látszott figyelmét magára vonni a' töltéstartó szájára aplikált rézoroszlán-pofa. Végére megszólal.

„Ugyebizony kérem, ez ő fölségének a' képe?“

„Az ám“ válaszol a' huszár.

„Ugyancsak megvénült.“ —

. A' fölséges császárkirály diadalmenete; a' mint szeretett népeit látogatni körutakat teszen.

Legelől két ezred gyalog vadász, töltött fegyverekkel.

Utána nyolcz ágyu, kartácsra töltve. Tüzérek égő kanócokkal.

Két osztály vasas német, karddal, karabinnal.

Őt hintó, bőrrel bevonva. Nem tudni: hogy melyikben ül a' fölség?

Ismét két osztály dragonyos.

Ezek után ujjal nyolcz ágyu, 's végül két ezred gyalogság.

A' hol városhoz érnek, a' katonaság előbb csatarendbe állztatik, 's ha jó valaki tisztelgő szózatot mondani, előbb erősen megmotoztatik: hogy nem hozott-e a' zsebében valami pokolgépet? vagy egy pár száz republikanust? azután beszélhet valamelyik fedett kocsinak, a' császárt nem láthatja. A' nép mindenütt félretereltetik, egyébiránt különben sem igen tolakodik oda.

Igy megy a' király diadalkörútja faluról falura, nem fogadja örömjaj se-

hol, nem kíséri áldás sehova. Rettegés jár vele egy uton. Ő a' néptől, a' nép tőle retteg.

Szegény király!

* * Az a' hire: hogy Olmüczben rá is lőttek a' királyra, hanem helyette Ferencz Károlyt találták vállba.

Tehát sehol sincsen többé szeretett király!

Mentül messzebb megy szemeinktől, annál messzebb megy sziveinktől.

Loin des yeux, loin de coeur.

* * Mi ujság?

A' seregünk átment Ausztriába.

A' seregünk visszajött Ausztriából.

A' seregünk ismét átment.

Ismét visszajött.

Megint átment . . . .

Pedig még egyszer sem ment át.

* * Kossuth a' táborban.

Diadalmenet a' dunaparti városokban. Végtelen lelkesülés mindenütt.

Tizenkét ezer fegyveres vitéz kíséri őt a' harcza.

Minő ragyogó ellentét!

Amott egy szaladó király, egy trónjáról levetett monarcha utazik városról városra.

Itt egy egyszerű polgár, kit a' nép legszebb bizalmával koronáza meg.

Amaz zsoldos kíséretet hord magával, mely minden lépten fogy oldala mellől, míg nem egyedül marad.

Ezzel önként támadók légiói mennek, kísérete minden lépten nő, míg egy egész ország vele fog lenni.

Amazt hallgató ajkak, sötét városok fogadják.

Ezt ünnepi harangszó, kivilágított ablakok.

Amott a' lemenő hold, — itt a' felkelő nap.

* * A' szegedi várbörtönből kiszabadított rejtélyes statusfoglyok, (többnyire olaszok) Kossuthnak egy szép faragványt készítettek emlékül. Kossuth a' muzeumnak ajándékozá e' tiszta szív nyújtotta hálaoaltárt.

Szegény emberek, mennyit szenvedtek és mennyi idő óta!

Némellyik azt sem tudja miért fogatott el, 's miért kinoztatott éveken keresztül.

Többnyire a' legjobb családból való férfiak, kiket szabadlelkükért kilopott hazájukból a' koronás gazság.

Egy olasz porkolábjuk volt nekik, olly eb, minő a' gazdája.

Egyszer egy öreg rab azt találta mondani, midőn a' silány árpa-kenyeret kiosztá közöttük.

„Minő rossz ez a' kenyér!”

'S az a' nemember e' szavaieért megkötöztette a' nyomorultat, egy koporsószerű ládába hasra fektette 's úgy tartotta egy fülkében negyvennyolcz óráig.

Mennyi nemét találták fel számukra a' kinzásnak! A' király mulattatására.

Te koronás ember! volt-e egy nyugodt percze álmaidnak?

Lesz-e ezután? . . . .

* * Az absentisták ugyancsak küldik a' falsimoniumokat.

Persze mert ha a' kiszabott harmincz nap letel, majd igen sok szép jószág gazdátlanul talál maradni. Millyen jó lesz ezt az önkéntesek közt kiosztani.

Na de menti is magát, kitől mint telik.

Egyiknek a' lába fáj, nem jöhet, másik fülíg adós ottkin, — nem eresztik, harmadik nem találja bátorságosnak az utakat, negyedik elfelejtette: hogy merre van Magyarország? A' ki nem szól, az bizonyosan nagyot hall.

Már én azt mondanám, ha kérdezné tőlem valaki: hogy a' ki haldoklik, hozassa magát haza, haljon meg itt. Ha magyar akar lenni, csontja se nyugodjék idegen földön.

Ha meg akar gyógyulni, jöjjön haza, olyan időjárás van itt, a' mitől még a' holtak is föltámadnak. (Jellasics azt mondta: hogy a' magyarok még a' halottaikat is feltámasztották ellene.)

Ha pedig eltudja valaki felejtteni jó magyar hazáját viharos napjaiban, felejtse el azt a' derültekben is, mert itt ugyan róla meg nem emlékezik senki más, mint az akasztófa.

Én ezt mondanám nekik, talán megértenék.

* * Deák logicája megmenté Rothot és Philippovicsot a' statariumtól.

Ide 's tova jobban fogunk félni a' logicától, mint az ágyúgolyóbistól.

* * L a p m e t e m p h y c h o s i s.

A' minap X. városban jártam, a' hol kaszinó is van.

Bevetődöm az olvasó szobába, egy kerek asztalon látom sorra elhelyezve a' Martius, Népelem, Radicallap, Reform, Charivari 'stb. 'stb. kormánypapirusból készült takaró tábláit.

Természetesen legelsőbb is neki ültem a' Martiusnak 's elolvastam végig. — Jól mulattam vele, mert nem vagyok táblalíró, 's aztán ugy sem tudtam mit csinálni, míg a' lovakat etetik.

Lássuk már most: mit mond a' Népelem?

Kinyitom a' tábláját, — hát abban megint a' Martius van, ugyanez a' példány, a' mit már egyszer elolvastam.

Das heist verschwenden: két Martius egy kocsmába.

Fogom a' Radicallapot, — kinyitom — richtig; abban megint ugyanaz a' Martius van.

Ezek itt nagyon szerethetik a' Martiust. De talán csak lesz még valami más is kapható, például a' Reform.

Mondom: noch einmal lencse; abban is Martius volt.

A' Charivariban is Martius volt.

A' többit meg sem néztem, bizonyosan Martius volt valamennyiben.

Ezek az urak kilencz példányban praenumeráltak a' Martiusra. Más lapot nem is járatnak. Kézbe sem vesznek.

Vala azonban ott egy valaki, a' ki valahogy ki tudta magyarázni a' dolgot. Hát év elején csakugyan kilencz különféle lapra előfizetett a' jó köztársaság, akkor meg is csinálták mind a' kilencznek a' kemény tokját, aranyos betűkkel rá is nyomták a' nevét.

Egyszer a' Radicallap és Reform belegyűrődött a' Népelembe. Ekkor már kaptak a' jó urak három Népelemet, egy Martiust és egy Charivarit.

Később a' Charivari beleolvadt a' Martiusba. Ekkor kapott az olvasótársaság két Mártiust és három Népelemet.

Hirtelen megszűnik a' Népelem, helyettesíti a' Martiust, 's kap az olvasó társaság 6, id est öt rendbéli Mártiusokat.

Martiusnak ugyan nem volna sok, hanem Áprilisbe járatásnak épen elég.

* * O r s z á g j á r á s.

— Angliában Lind Jenny énekel 's Cerrito tánczol. Majd ha egyszer az írek elkezdenek muzsikálni John Bull is tánczolni fog.

— Poroszországban még mindig nem akasztották fel a' királyt.

— Bajorhonban Zsófia hercegasszony tesz látogatásokat, hiába, mióta Lola Montezt elkergették a' Müncheniek, az ilyen fajta hölgyek keresetének ott is vége van.

— Párisban Cavaignacot minden ember pecsovicnak nevezi. No ha épen nem is az, de mindenesetre táblalíró.

— Olaszországban a' magyar és horvát katonák összeütözköztek, ez utóbbiak irgalmatlanul megverettek. Radeckzy tépi a' haját mérgeiben. Csak negyvenezer katonát kér segítségül a' császártul. Ez meg Radeckzytül kér ugyan annyit.

— Az oláhok, miután tulajdon hazájukban elvesztették a' szabadságot, hozzánk jöttek a' mienket elvenni. Erdélyben ezerekenként rohannak a' magyarokra, ha egyet elcsíphetnek, azt hatfelé vágják, de ha már hatot együtt lelnek, az elől hatfelé szaladnak.

— A' nápolyi király még maig sincs felakasztva.

— Az orosz czár jobban félti katonáit az európai szabadságharczok eszméitől, mint ágyútól.

— Párisból 8000 lengyel emigrans közelg a' magyar szabadságharczok segítségére.

— **A' magyar hadsereg a' bécsiekkel egyesülve megverte Windischgrätzet.**

— Batthyányi Kázmér bevonult Eszékre. Verőcevármegye Magyarhon mellé állt.

— Aradot Blomberg a' várban szorult Kapuczinus barátokkal lövöldözteti. Az aradiak dicsően viselik magukat. A' vár körül van véve, nem sokára be is lesz véve.

— Temesvárt még uralkodik Rukavina. Gondolja magában: „Akasztófa szép halál.“

— Theodorovics serege Styriában fekszik — agyonverve.

— Perczel Mór ezerével fogdossa Nugent seregeit. Egyetlen egy huszár 125 horvátot megkerített 's 270 határőrt elfogott őt = 5 Hunyady csatár.

— Simonics bejött Magyarországra. Az már bizonyos. De hogy ki megye innét? Az már nagyon bizonytalan.

— A' budapesti lánczhid készen van. Készen a' fegyvergyár is. Milyen jó volna Ferdinand urnak mind a' kettőre felírni, hogy: „priváteigenthum.“ — Jobb ez nekünk. A' komáromi várat is köszönjük.

— A' budai vár homlokához a' mult hónapokban nagyszerű állásokat építettek, valami czimer — vagy koronafélét akartak oda vakarni. Most már nincsenek ott ez állások. A' dolog abba maradt.

* * A' bécsi vár egyik kapujára valami Hercules van faragva, a' mint egy nagy ökrörrel tülekedik. — Egyszer két csizmadiainas összevesz, az egyik dühében azt mondja a' másiknak.

„Te nagyobb ökör vagy, mint az oda fenn“ 's a' várra felmutat.

Meghallja ezt egy rendőr 's fülön csipi a' ficzkót: „micsoda ökröt emlegetsz te?“

„Eresszen el kigyelmed, szabadik a' fiu: hisz nem azt az ökröt gondoltam én, a' kit kigyelmed gondol.“

A z u t f e l e n .

Agg szomorfűz ernyejében

Keskeny utfelen,

Úl a' koldus rongy-mezében

Életjeltelen.

Fénykihalt tekintetéből

Szól a' fájdalom;

Homlokán sötét redőkből

Év-barázda nyom.

Ősz hajával bus-epedve
 Száll a' lenge szél, ...
 Ősz hajával ellebegve —
 Multakat beszél ...

Zöld fűszál között, előtte
 Kis fa csészeje, —
 Nincs, ha adnak, nyulni érte,
 Jobb, de bal keze ....

És ha nézed, rongyruhája
 Mintha szólana:
 Közvitéz volt ... rongyruhája —
 Harczi záloga.

És ha kérded, szíve táján
 Sárga réz felel:
 A' királynak élt csatáján
 'S ennyit érdemel!!!

TÓTH ENDRE.

A' huszár.

Száguld a' huszárnak
 Deres paripája;
 Mint a' haragos ég
 Leütő villámja ...
 Szélles vállán lebeg
 Égszínü dolmánya,
 Ki tömött ujjait
 Ide 's tova hányja.

Egy völgyben a' ráczok
 Vigan falatoznak; ...
 'S amint meglátják a'
 Huszárt, szét szaladnak —
 Ott hagyják az akkor
 Főtt eczetes babot,
 'S a' nekik olly kedves
 Tejfeles kabakot.

Hogyan van, hogy olly sok
 Egytől elszaladott?
 'S oda hagyták a' jó
 Tejfeles kabakot??
 Azt gondolták, hogy kéz
 A' dolmánynak ujja:
 És így a' huszárnak
 Hogy négy keze volna!

TÓTH KÁLMÁN.

TEMESVÁRT, oct. 14-én 1848. Azon ördögi kegyes kir. leirat, melyben Jellachichra a' gazemberre a' király nemcsak minden hatalmát ruházá, hanem Magyarország zsarnokává nevezé ki, mindenbe eleve beleegyezvén, a' mit csak ő gazsága az exbanus tenni fog, ezen átkozott leirat az itteni katonaságnál egész kiterjedésében elfogadtatott, sok példányokban a' néppel közöltetett, és annak következtében rendeltetett báró Rukavina itteni várparancsnok által:

1) A' város ostrom állapotba tétetett.

2) A' hadi törvény kihirdettetett.

3) Az ujoncz-toborzás,

hevitő politikai iratok kibocsátása, és hat egyént felülmuló összecsoportozás eltiltatott.

4) A' nemzetőrsereg a' várparancsnokság parancsa alá rendeltetett, és a' nemzetőrséghez nem tartozó lakosoktól minden fegyver elszedetett; de derék nemzetőreink kinyilatkoztaták, hogy a' várparancsnokságnak magokat alá nem rendelik, mire Rukavina a' fegyverek átadását követelte; mi neki csak az által sikerült, hogy a' városi teremben tanácskozó fegyvertelen nemzetőrségre két töltött ágyut szegeztetett és több 1500 katonát kiállítatott, hasonló erőszakoskodással igyekeztek a' megyei fegyvertárt elfoglalni. Ezen eldöntő percekben a' vár bezáratott, és a' kapuk melletti ágyuk hasonlólag megtöltve az utnak irányoztattak, hogy a' külvárosból minden segítség elzárassék.

5) A' harminczadi, és az ausztriai váltó fiók pénztárból a' pénz erőszakosan elfoglaltatott, a' kincstári pénztárnak pedig a' pénznek a' várparancsnok utalványozása nélküli kiadása, megtiltatott.

Az osztrák zsarnoki ellenség régóta keblünkben lévén, nekik kis tréfába került a' városunk egész elfoglalása. Legsajnosabb, hogy az e' vidéki népet izgatólag arra bírják, hogy katonákat többé ki ne állítson, és az állítottakat visszakövetelje.

Megilletődéssel vettük, hogy az uralkodó csász. királyi háznak vérszopó tagjait: csak két évre akarják száműzetni a' megérdemlett végképeni kiirtás helyett; valamint az is ingerültségre okot szolgáltatott, hogy a' névtelen betegségekben lévő szökő király a' bécsi követelésekre kedvezően felelt, de Jellachichnak kívánt letétele nem teljesíté. —

S z e r k e z t ő u r ! Bocsásson meg, hogy bátorkodom kérni — mikép engedje meg: hogy egy nemzetőr felsohajtása! a' népfelkelés rendezésekor — helyet foglaljon hasábjában. —

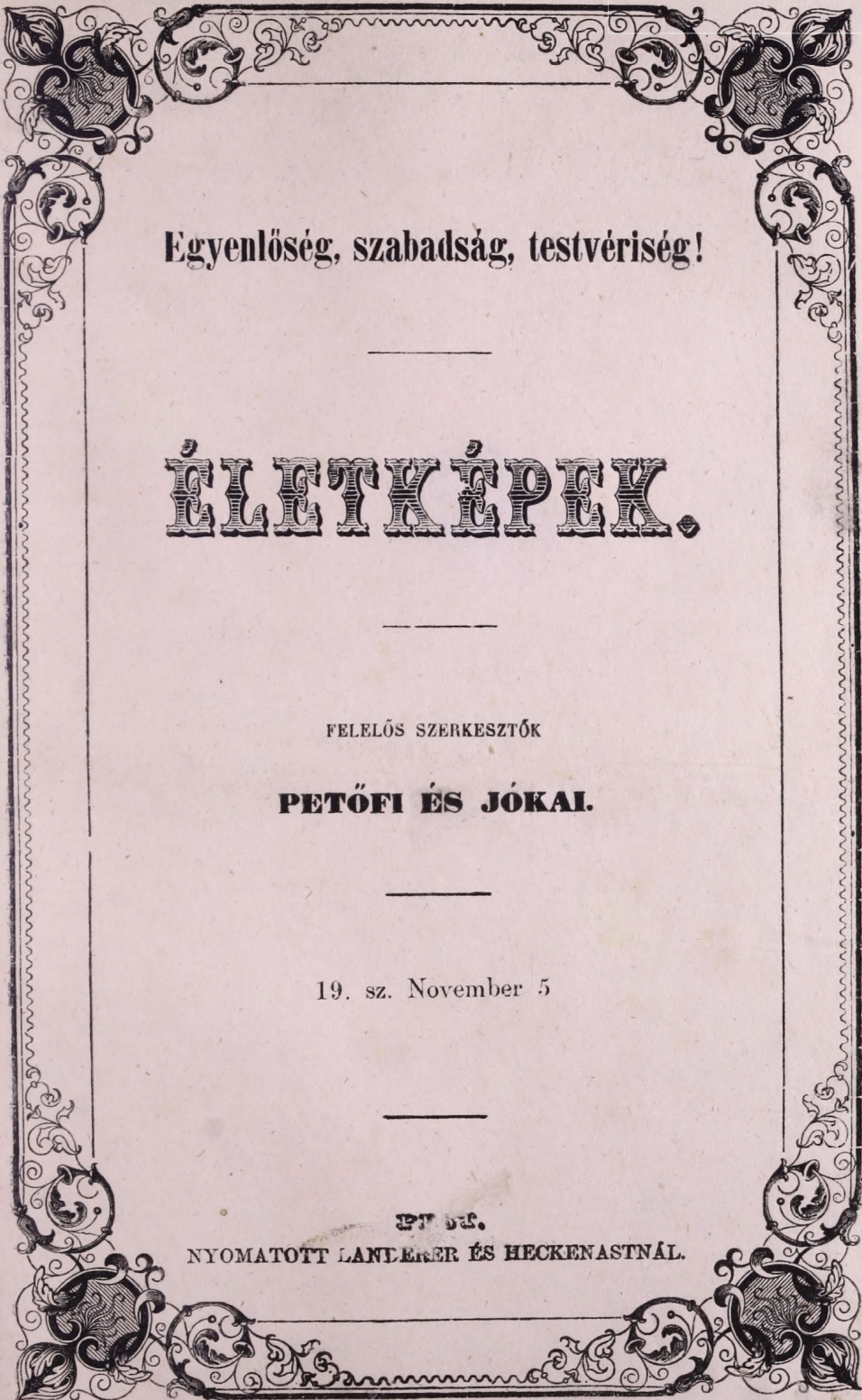
Török József B. fejérmegyei Bogméri lakos, 30 éves, nőtlen, hibátlan test alkotásu, — az utcán egy kisasszonynyal találkozáván ekép sohajtott fel: „Oh kedves kisasszony mennyivel szerencsésebb kegyed, hogy leánynak született, mert nem kell fegyvert ragadnia, — volnék inkább sánta, béna vagy vak, csak ellenség ellen ne kellene fegyvert fognom!! — Oh tekintetes isten, de megvertél!! mikor ép testet, és erőt adtál, nekem boldogtalannak!!“ —

Ezen érdemes közbirtokos megérdemlené, hogy Jellachich banderiumába káplárnak besoroztatnék, — valljon elég-e? hogy az illy vitéz hazafiak — csak gunyok türelmére szígyenítettnek? —

Ezen lelkére nézve gyenge nemzetőrnek tulajdon szájából hallott szavakat vétekné tartottam volna ki nem kürtölni.

Szőllősy Balázs,
dobos.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

19. sz. November 5

NYOMATOTT LANTLERER ÉS HECKENASTNÁL.

NYOMATOTT A HUNGÁRIA

Hiador :

HATTYÚDALOK.

18-rét. Pesten, 1846. füzve 48 kr. p. pénzben.

Jósika Miklós munkái.**Új folyam 1—11 kötet.**

8-adrét. Pesten, 1847. füzve 11 frt. p. p.

Karády Ignác:**R E G É K.**

Nagyobb gyermekek számára.

8-rét. Pesten, 1847.

Díszkötésben 2 frt. 24 kr. pgő pénzben.

**Státusférfiak és szónokok
könyve****Szalai László által.**

Teljes egy kötetben. Nagy 8-rét. Pesten 1847.

Keményen kötve 5 ft. p. p.

**Státusférfiak és szónokok
könyve****Szalai László által.****U j f o l y a m a t.**

Nagy 8-rét Pesten 1848. 4 füzet 3 ft. 12 kr p. p.

E l ő f i z e t é s i f e l h í v á s

az

ÉLETKÉPEK**o c t o b e r - d e c e m b e r i f o l y a m á r a .**

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft., postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utcza 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

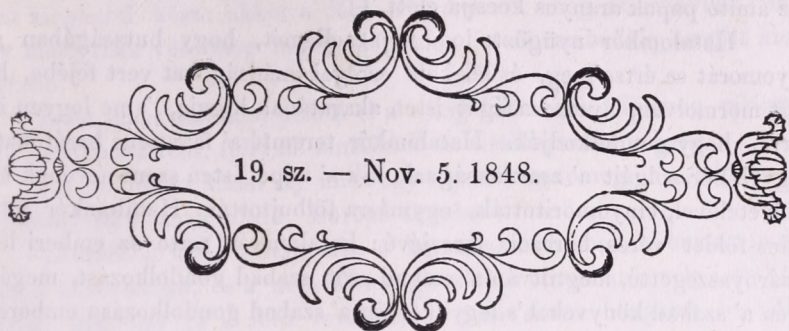
és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

M E Z S E I N A P T Á R ,**gazdasági kalendáriom.**

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

VILÁGTÖRTÉNETI ELMÉLKEDÉS.

„A' világtörténet a' világ ítélőszéke.“

A' nagy költőnek eme szent mondatát sohasem igazolá az igazságos isten olly fényesen, mint napjainkban.

Mintha sírjaikból boszura kelnének, a' szabadság csatáiban elhullott hősek milliói, hogy isten igazságos ítéletét kimondják a' sokat szenvedett föld felett, és vérmezőben feleletre vonják a' népnymorgató zsarnokokat, a' világtörténet ítélőszéke előtt.

Csodálatos az isten büntető igazsága, a' szabadság diadalmaiban ; és megfoghatlan az emberi vakmerőség, melly isteni jogokat bitorolni, 's az ég boszujával ezredek óta dacolni mer, csak azért : hogy hiúságának áldozhasson, hogy embertársánál különb, hatalmasabb lehessen !

'S innen van az örök véres harc ; innen minden földi baj és nyomor.

Mióta földön emberek közt társaság létezik, mindig voltak hatalomkóros emberek is, kik lelkök gonosz sugalatát követve, a' közjó szentegyházára önkényök bálványait helyezék, hogy azt embertársaikkal imádtassák.

A' hatalomkórnál nincs az emberi társaságnak nagyobb fenéje.

Hatalomkór építé a' császárok biboros trónjait ; hatalomkór teremté a' királyi pálczákat, a' pápai hármaskoronákat ; hatalomkór szötte a' püspöki aranyos palástokat ; hatalomkór gondolta ki a' herezegi, grófi czimeket ; hatalomkór építé azon ezredes választófalakat, mellyek miatt az ember egymásnak ellensége, gyűlölője lön.

Hatalomkór változtatta a' szent vallást vak fanatismussá, hogy a' népet, a' despotismus bálványistenei mellett, vak eszközül 's bösz csordaként felhasználhassa ; hatalomkór gondolta ki ama pogány tant : miszerint a' nép csak sötétségre és nyomorra született, és arra, hogy az oltárok

fényes márványain fetrengjen és csókolja a' hideg követ, és porba hajoljon az ámitó papok aranyos kocsija előtt.

Hatalomkór nyűgözte le a' nép szellemét, hogy butaságában saját nyomorát se értse meg, és lélekölő szolgálai imádságokat vert fejébe, hogy azt mormolván, nyomoruságát isten akaratának higgye, 's ne legyen ideje arra, hogy gondolkodjék. Hatalomkór teremte a' fanaticus barátokat, 's egyéb bérszolgáit a' zsarnokságnak, kik a' népet isten szent nevének hiába fölvételével, elnyomoritották, egymásra fölbujtották. Hatalomkór tette a' kies földet véres harczok mezejévé; hatalomkór tette az emberi lelket szárnyaszegetté, megtiltván a' szabad szót, szabad gondolkozást, megégetvén a' szabad könyveket 's legyilkolván a' szabad gondolkozásu embereket, 's mindezt „az isten nagyobb dicsőségére“ — mint ők mondák, — valóban pedig a' hatalmas zsarnokok istentelen ügyének támogatására.

Emberi dicső rendeltetésünkben rejlik ama nemes törekvés: jobb, nemesebb lenni a' másiknál, szellemben; de a' testiség ördöge, melly mindenhova becsuszik, hol isten jóakarata mutatkozik, e' szellemi versenyt anyagira travestálá, megszentésteleníté: 's így lőn a' gyarló ember ördögnek szövetségese a' zsarnok hatalom átkos céljai felé.

Innen az emberiség örök küzdelmei.

De a' gonoszság csak sulymérő a' világitélet serpenyőjében, melly az erénnyel mérlegbe vettetik, hogy kitűnjék a' jónak bece, 's megítélt-hessék az emberiség.

Isten igazsága úgy akarta, hogy a' földön, erény és bűn folytonos csatáiban szenteltessék meg az élet rendeltetése; úgy akarta, hogy az emberiség küzdelmeiben önkényt fejlődjék ki ama szellemerő, melly a' teremtés célját az erény győzelmével koszoruzza meg; szóval: az ember legyen rab, vagy szabad, a' föld pokol vagy mennyország — a' mint megérdemli.

Csodákat isten ma már csak a' népek kifejlett erkölcsi ereje által művel: megengedi, hogy a' szabadságért lángoló maroknyi nép egy vörös tengerré nőjön, mellynek bős hullámai benyeljék a' népnymorgató Faraók óriás seregeit; de megengedi azt is, hogy az erkölcsi erő nélkül való nép kitöröltessék a' föld színéről, mint a' podvás fa, hogy helyét az isten céljaira fogékonyabb nemzedék foglalja el.

Az eredményben mindig isten akaratja nyilatkozik.

Isten szava szólt egykor, hogy a' 40 évig pusztában bujdosó izrael, Kanaánban hatalmas nép legyen; 's midőn ugyanaz vad sybaritasságba sülyedett: isten szava monda, hogy a' kevély Jeruzsálem falai elpusztuljanak.

Isten szava monda: hogy a' szabadságot bálványozó kis görög nép fölvirágozzék, 's hatalma előtt a' perzsa zsarnokság óriás legioi porba hulljanak.

Isten szava monda: hogy Romulus gunyhójából, egy büszke Róma támadjon, melly fél világ fölé emelje óriás tornyait; 's ő monda viszont, hogy a' császárok bünfertőzött palotái leroskadjanak.

Isten szava monda: hogy az inquisitiók embertelen máglyái meg-

gyűjtassanak: hogy megtudja, van-e még igaz ember a' sodomává változott földön, 's hogy ha találkozik egy igaz, ki az örök igazságért vértanuként meghalni kész: akkor a' föld nem érdemli meg az özönvizet; mert egy mátyrának vére még mindig képes az isteni szabadság magját kicsiráztatni.

Isten szava sohasem némul el a' világ fölött; de felharsog világrendítő periodusokként, fölrázni álmaikból az elzsibbasztott népeket.

Megindult az ázsiai raj, mint egy alpesi hegytömeg, 's a' népvándorlásokban isten szava kérdé: Europa ébredsz-e már?

Leszállt a' háboruk angyala, a' keresztes hadakban, a' harmincz éves vallási háborukban, 's a' népszabadság számos csatáiban; vele jöttek: az éhség, döghalál és a' föld revolutioi; isten szava hangzott bennök a' földre, mondván: népek ébredjete fel!

De a' nép még mindig éretlen közszellemében, még mindig kiskoru rendeltetése irányában, nem tudott tömegben föllelkesülni, mint a' méhraj, vagy a' vándor madársereg, egy jobb szabadabb világ felé. 'S isten szava mondá: vértől melegüljön a' föld mignem megérik népem a' szabadságra!

És a' vér megeredt; holt testek boriták a' földet; a' ki a' fegyver élet kikerülte, éhen halt meg, vagy a' cholera martaléjka lön. Nemzetek élete lobbant el, mint a' kiégett Vulkán utolsó lávatüze. A' példa hatott; az emberiség fölriadt és megrázta békével hordott rablánczait, 's egy nagy eszmétől áthatva, követé isten ujját, mint kelet bölcsei a' megváltó csillagot; megindult a' nép, mint egy nagy tábor, nem irtózva többé vértől, nem rettegetve semmi akadálytól, egy érzelem lángolt szívében, egy gondolat élt lelkében: a' szabadság szent szerelme. Szabadság vagy halál! riadá a' föld; 's isten szava mondá: Amen!

De a' sátán ismét föltolá fejét. A' hatalomkórosok, jezsuitákkal szövetekezve, még ügyesebben feszíték ki hálóiakat; vásárt ütöttek a' nép között, 's „szabadság“ felirással árulák neki a' szolgaság becstelen pénzdarabjait. A' jezsuiták a' biblia szavaival szédítgeték a' hiszeékeny 's ingatag népet, hogy a' despotismus számára kizsákmányolják a' tömegek vallásos érzelmait. A' zsarnokokat canonizálták, személyeiket szenteknek, sérthetleneknek predikálták. A' nép hinni kezdett az istent emlegető ördögöknek, 's a' hit ereje nem engedé neki látni a' rabigát, melynek terhe alatt görnyedezett. Hite szavára örömet hordá verejtékes keresményét az oltárra, mely előtt imádkozott, 's a' király kincstárába, ki iránt szolgálai félelemmel viseltetett.

Tudta volna csak az a' szegény nép, hogy az oltárra rakott 's isten dicsőségére szánt fillérek mikint fecsérli bűnös utakon a' feslett papság vampyr-serege; tudta volna csak, hogy a' király, kiért imádkozik, kizsárolt filléreit a' nép-nyomorgató hóhéroknak mint osztja ki, — 's hogy a' kegyelmes felség, ki magát népek atyjának nevezi, jezsuitákkal titkon mint tanácskozik, hogy a' szegény népet végkép elnyomja, 's újabb sarcoknak kitegye — 's a' mi legborzasztóbb — még nemzeti lételet is megsemmisítse: csak azért, hogy néhány hatalomkóros vérszopóval kénye

kedve szerint uralkodhasson. Tudta volna az a' szegény nép: hogy valása a' zsoldos papok által kigunyoltatik, az esküszegő király által megszentelenítettik, hogy fent és alant bűn és gonoszság terjesztetik az isten zászlója alatt!

De a' szegény nép ezt nem tudta! A' nép szive sokkal romlatlanabb, hogy sem illy égbekiáltó gonoszságot megfoghasson. És jobb, hogy nem nyíltak föl a' nép szemei egyszerre: mert megcsalatásának keserűségében tán istentagadó leendett, 's mint a' puszták sértett oroszlánja, tömegben rohanta volna meg a' bűnös király udvarát, 's az álnok jezsuiták kolostorait, 's bősziűtségében tán istene megfertőztetett oltárainak sem kedvezett volna!

Oh a' nép dühe borzasztó; óvakodjatok azt lángra gyujtani, ti istentelen zsarnokok!

Ki mondja meg: mikor lesz az emberiség egy nagy szent tábor, melyben a' szabadság szent nevére egyszerre mozogna minden kar, egyszerre dörögne minden fegyver: hogy egy pillanatban vérökben hevernének a' népszabadság megfertőztetői?!

Az idő közelebb, mintsem gondolnók, 's akkor borzasztó leend a' világtörténet ítéletében!

Azért fel munkára, férfiak! Karoljátok föl a' népet, ti, kiket a' nép vezetésére választott el az örökkévaló isten; nemesítsétek az érzelmeket, röppentsétek föl az ész leszegett szárnyait; fejtsétek ki a' nép erkölcsi erejét, fejtsétek ki egy nagy folyammá, mely szent legyen, mint a' Jordán vize, hogy rajta a' szabadság galambja megnyugodjék, és bősziű legyen, mint az indus Ganges, melyet a' vallásos nép bűnös fiai holttestével engesztel meg!

Ti lelkészek, hagyjatok fel a' tulvilági ábrándos tanokkal, melyek csak a' zsarnok hatalmat legyezgetik 's a' püspöki infulák bűnös fényével kigunyolják a' nép nyomorúságát; hassatok a' nép életére; költsétek fel szívében a' honszerelmet, a' szabadság érzetét; szabadítsátok fel békóiból az értelmet, melyet a' jezsuitismus a' tulvilági üdv csalfa énekével olly istentelenül elaltatott; predikáljátok: hogy az isten többé nem próféták által, nem villámokban, hanem a' nép erkölcsi erejében, a' szabadságnak szent szövetségében nyilvánkozik. Hirdessétek az élet bibliáját, építsétek a' közszellem szentegyházát: hogy legyen a' nép egyenként mint a' szelid bárány és szerető testvér; de ha ellensége ellen tömegben felkel, legyen fönséges és mindenható, mint az istenség, 's csataiban legyen a' jog és szabadság győzhetlen tábora!

Igy akarja ezt az isten, ki a' történetekben a' világ felett ítélőszéket tart! —

KOLMÁR JÓZSEF.

EGY KÉP A' XIX. SZÁZADBÓL.

Emlékül az utókornak.

I.

Ha láttál tavaszi reggelen szent berek árnyában feselni rózsabimbót — sejditheted millyen volt Cornélia. — Ha volt időkor, mellyben egy ismeretlen édes érzelem gyulasztá kebledet, mit megismerve szerelemnek keresztelél, és pillanat, melly egygyé olvasztván e' szent érzelmet egy kebel hason érzelmével — elhiteté veled, hogy ég föld legboldogabb gyermeke vagy, — ha volt mondom lehet fogalmad egy szerető pár tündér világáról. —

— Az ős vértések tövében kies rónán terül el J. . . . .a. Nevezetese lakói két földbirtokos, Hadi és Békevölgyiek voltak. Kölcsönös szeretet, és barátság kötö össze a' két családot, minek eredménye megelégedés, 's így boldogság lőn.

Zoltán 17 éves ifju, élte tavaszában, a' milly vonzó külsővel, szint-olly szép bensővel birt. Bár apjának Hadinak könnyelműsége, több fekvő javainak elzálogosítása néha-néha a' bánat sötét fellegeit voná az ifju derült arczára, mindazáltal boldog, igen boldognak érzé magát, mert szívét szerelem gyulasztá, 's a' láng Corneliáért, Békevölgyi egyetlen leányáért lobogott. — Ő szeretett, mélyen, szívből, — szerelme első szerelme vala. —

Hadi, ki minden jónak, ujnak felesküdt ellensége volt, fiát Zoltánt haza kívánta Pestről, hol tanulói pályán vala, részint hogy az apai szemek előtt mint tapasztalhatni, nem fog egyik bűnből a' másikba sülyedni, részint azon okból, hogy annak, ki gazda akar lenni, minek a' tudomány? — Hadiné egy levén azon korunkban ritkák közül, kik a' gyermeknevelés nehéz mesterségébe meglehetősen beavatvák — nem esuda, ha Zoltán szülőföldére, oda, honnan egy év előtt olly nehezen, 's annyi fájdalommal vált meg, 's hol egy szív titkon epede érette, — romlatlan lélekkel, 's a' bün-maszlag virágaitól tiszta kebellet tért vissza.

Egy kellemes őszi délután nyugtalan várakozásban ült Cornélia ablakánál, szíve szokatlanul sebesen vert; előtte nyitott könyv állt, mellyben azonban csak ritkán tekinthete, mert szemei ugy látszik szivesebben mulatának az ablakon, honnan mint ön maga szokta mondani — igen szép kilátás van.

— Nehány percz még, Corneliának minden vér arczába szökik, tagjain halk remegés fut keresztül, — — kopogtatást hall, 's az ajtón — Zoltán lép be.

— Üdv önnek szép Cornélia!

— Ah Zoltán! Isten hozta, Isten hozta! — fogadá a' belépőt nem kis zavarral Cornélia. — Már csaknem azt hívők, hogy meg sem akar

bennünket látogatni, — olly rég óta honn van már, 's csak most van először szerencsénk.

— Ezt már, bocsásson meg szép Cornélia, még sem tehette fel rólam, ki mindig olly édes örömmel mulattam nagysádtok — különösen pedig ön körében; — mi hon létemet illeti, az még csak mind össze is három négy napra terjed, mellyeket higgye el szép Cornélia csak közbe jött 's elháríthatlan akadályok miatt nem használtam e' kedves látogatásra. — Oh ha tudná ön milly nehezen vártam e' pillanatot, mellyben a' viszonzítás boldog örömeit élvezhetem, 's mellyet éltem legszebbjei közé méltán számíthatok! — —

— Ön igen udvarias, szólt egészen elpirulva Cornélia.

— Nem udvarias szép Cornélia, nem, — mondja inkább — szerelmes! — —

— Ah azt is megengedem, tehát szerelmes — mond mosolygva a' kis angyal, — 's most bús mert Pestet el kelle hagynia, nemde? —

Ellenkezőleg, ellenkezőleg szép Cornélia! — oh lehetne-e az bús, ki olly hosszú ideig epedett, vágyot látni egy lényt, kiben ön magát találja fel, egy lényt, kit szeret, — imád, 's e' pillanat felmutatja azt neki, ki évekig remélt, 's reménye csak most valósult! — —

Igen? szólt remegve a' szép hölgy, 's zavarában nem tehete egyebet mint földre szegzé szép szemeit, 's hallgatott.

— Igen, igen Cornélia — töré meg hévvel a' csendet Zoltán, — évek óta szeretem önt, — szeretem a' nélkül hogy keblemet feltárhatám, hogy szent titkomat önnek elárulhatám! — —

— — Zoltán! — — rebegé Cornélia, 's egymás karjaiba omolva, egy égő csókkal hitelesíték szerelmi vallomásukat.

Ez édes ömlengés közben léptek be a' terembe Békevölgyiné és Hadiné.

— Mi ez? mi történik itt, szólt bámulva a' mámi. —

— — Semmi, semmi nagysád! csak egy jelenést mutattam a' kisasszonynak egyik újabb magyar drámánkból, válaszolt hirtelen feltalálva magát Zoltán, 's kézsokolásra sietett a' mámihoz, midőn Cornélia csókkal árasztván el, anyja nyakába borult. —

— Meg is gondolni! — milly szép jelenetek vannak a' magyar drámákban, — mond nyájas örömmel az anya.

— 'S milly kellemes mutatványokkal lépnek elő azok a' hamis pesti fiatal emberek — tévé hozzá mosolyogva Hadiné; miután csak hamar magukba hagyák a' szerelmeseket.

II.

Boldogság; — szép, lélekelelő szó, közönséges az ajkon, nem a' szívben, gyönyöreit minden ember emlegeti, kevés érezi; sokan epedünk küzdünk érte, kevesen érzük el, kevesünknek jut birtokába. — És ha bírjuk? vagy legalább birni véljük, — ha vannak pillanatok, mellyek el-

hitetik velünk hogy boldogok vagyunk: oh azok vagyunk-e valódi! nem képzelet, nem álm-e boldogságunk — ki fogja megmondani?! 's ha egy perczben elégtelnek, boldogoknak valljuk is magunkat, azok leszünk-e a' jövőben, 's nem kénytelenítettünk-e majd könyözni eltűnt boldogságunk romjain, — epedni a' multak, 's ujra vágni az elvesztettek után — ki fogja elhatározni?! — —

Zoltán apja Hadi, azon apák egyike volt, kik őrszemekkel kémlelik minden lépteit gyermekeiknek, 's legkisebb ferde tettért tul-szigorú birái azoknak, — különösen a' nőktől óvta, a' nők bolondítják meg legelsőbb is a' fiatal embert, így okoskodott. De ki parancsolhatja meg a' rózsabimbónak, hogy ki ne feseljük, ki tiltja el a' munkás méhet a' virág kelyhétől, ki hűti ki a' tüzet hogy meleget ne árasszon, ki zárja be az ifju szívét a' szerelem érzete előtt?!

Hadi, bár gyermeke viszonya Cornéliával — mert ez sem kerülheté ki figyelmét — nem volt egészen kedve szerint: nem nyilvánítá azt, 's így nyugodtan gyönyörű boldogságban folyt le egy két hó a' szerelem szép napjaiból. —

— Mint mindenütt hazánkban, úgy K—mmegyében is pártokra osztott a' nemesség, veres és fehér toll állt közibök választó falul, mely atyát gyermekétől, testvért testvérétől, barátot barátjától, rokont rokonától elkülönített. Hadi veres, Békevölgyi fehér tollat tűzött, 's e' két toll gyűlöletessé tette egymás előtt a' két családot. — Bár az ellenséges indulatot a' megye tereme falain kívül ne hozták volna! — ők ezt tették.

— A' szerelem nem ismer pártot, zászlója egy szint, rózsaszínt visel, 's minden rokonérmét alá fogad. Zoltán 's Cornélia egymásért égtek, a' legtisztább, legforróbb szerelem lángjával, — miként csak ifju szív szerethet a' szerelem első hevében. Mi volt várhatóbb, minthogy az atyák, illy körülmények közt a' legkiméletlenebbül szaggatandják szét az ifju szerelem rózsalánczeit. Ugy lőn, — Hadi szigoruan eltiltotta Békevölgyi házáatól fiát, 's Békevölgyi fenyegette leányát, ha csak gondolni is merészel Zoltánra. — De mond a' napnak, hogy ne melegítsen, a' rózsának, hogy ne illatozzék, a' csillagnak hogy ne ragyogjon, mond a' kebelnek hogy csukodjék be a' szerelem előtt.

Titkon felkeresték egymást a' szerelmesek, és vagy az éj homály leple alatt, vagy a' kert sűrű fáinak titkos lombjai közt, hol a' madár is rá talál szerető párjára, élvezték a' szerelmet, mely egyedül volt képes boldogítani ifju létüket. — Hamu alul is kicsillámlik a' szikra, a' szerelmesek titkolódzása ismét napfényre jött. — Hadi mint leghasznosb óvóeszközt gondolá ki Zoltánt vissza vinni Pestre, azon reménnyel, hogy ott majd feledkezik nyomorú szenvedélyéről; — de hasztalan a' csergő patákat más utra szívárogtatni, csörtetve lejt az vissza pázsítvetette virágos partjai közé, — Zoltán szelleme Cornéliája körül lebegett, vágyai szárnyán vissza sohajtott csendes falujába, a' Corpus Juris'únt és száraz volt a' szerelem mézéért sovárgó ifju léleknek.

Borongó idő volt, felhők boríták a' kék mennyezetet, melyeken keresztül a' nap sugarai csak olykor-olykor törhetének át. Egy sötétes teremben néma hallgatásban ült Hadi nejével.

— Kedvesem, mért vagy olly levert? töré meg egy idő mulva a' csendet a' nő, 's a' hajfürtöket gyengéden simítá félre a' bús férj homlokáról.

— — Miért?! — sohajtott fel szomorúan a' férj, — 's gondolatokba merülve, hallgatott.

Kedvesem! szólj, ne titkold nőd előtt, mond mi bajod? mi bánt? talán fiadon vagy a' jelen szük esztendőn busulsz? szólj kedvesem, szólj!

— Fájdalom! — mind kettőn, — sohajtott fel újra az apa, — 's egy levelet vont elő oldalzsebéből; — olvasd csak mit irnak ismét Zoltánról tanárai.

— Csak nem rosztat? — szólt meghökkenve az anya, 's sebesen nyult a' levél után.

— De igen? — fiad semmit sem tanul, 's mellette korhely, — válaszolt elkeseredetten a' férj.

— Szerencsétlen apa én! — — egy roszt esztendő még — 's tönkre jutottam!!! kiálta fel szünet mulva reszkedő fájdalmas hangon Hadi, 's leverten dőlt karszékebe.

Férj és nő egy ideig hallgatva tekintének egymásra. — —

— Mit tegyünk?! — szólalt meg végre ijedten az elsáppadt anya, — 's egy ideig siri csend uralkodék a' teremben.

— Kedvesem, férjem! jer, hagyd a' bút, különben is egészségtelen vagy. Jer ki egy kissé a' kertbe, szép idő van, egy kis séta nem fog ártani. — — Jó az Isten, talán csak megsegít bennünket!!! — vigasztalá végre férjét a' szegény nő.

— Megyek kedvesem megyek; hanem irnom kell először Zoltánnak.

— Te olly jó vagy! csaknem azt hívék már, hogy nem is akarsz irni annak a' roszt fiunak, ki annyi but hoz szegény fejedre — mond meglepő örömmel az anya, 's egy égő csókot nyomott férje sötét homlokára. — Csak irj hát kedvesem, irj; de ne igen keményen ám, — tudod hogy vele szép szóval legtöbbször lehet boldogulni. — Ugy-e nem irsz neki keményen? Lásd ő igen érzékeny! — — Szólj! — ugy-e nem irsz keményen?

— Nem épen, csak a' mint megérdemli, — meg irom, hogy kerülje tekintetemet, ha még egyszer roszt hírét hallandom.

— Szegém, fiam! — sohajtott fel a' jó anya, 's a' mellék terembe távozik, hol pamlagára dőlve gondolatokba merült, és — könnyezett.

III.

Szép a' hajnal, ha elleng fölüle az álom, ébred, felpillant, kel, 's kibontakozva sötét párnáibul, rózsá öltönyében vidáman, derült arcczal lép fel kék pályájára; de szebb vala Cornélia! Bájos az est, ha szét te-

rül gyenge homályával a' földön, felkelti az illatos alkonyi szellőt, — elhallgat a' zaj, elémul az ember, csend van, 's csak a' párja-vesztett csalóány édes-bús dala zavarja meg a' berek nyugalmát; de bájosabb vala ő, midőn panaszra nyíltak édes ajaki.

Láttál-e anglyalt térdelni Isten szent trónusánál? — olyan volt, ha oltáránál imádkozék, — 's mint hullámtalan oceán nyugodt, csendes, bár meg nem hallgattaték. —

Ifju vala; élt az élet viruló korszakában, és szenvedett, — örülnie kell vala, és — könnyezett; dús volt, aranyhalmazok, 's a' boldogság ezer alakban kínálkozta neki élvül, bársony bibor folyták körül tagait, és — szegénynek vallá magát. Szeretett, szerettetett; — de boldog nem vala.

Egy Istene van a' világnak, egy kincse a' nőnek: Szerelem, erős erő, melly áthat a' mindenségben, keresztül furódik az örökké-valóságon, 's hatalma miriád világokat tart együvé. A' szerelem nap, sugárai áttörnek a' keblek sötét hazáján, fényt világot árasztanak arra, 's életet, szépet, boldogítót teremtenek abba. — A' szerelem láng, égő, olthatatlan, mint az egek csillagzata; növény, hervadatlan, örökreélő, magvait minden kebel előhozza, virágai női szívben nyílnak. — Dúld fel e' virágok kertjét — nőt gyilkolál. —

— Cornélia szenvedett! — 's Zoltán? —

A' tul-feszített húrok felpattognak, a' szíve lelke vesztett ifju elszóródást keresett; — akadtak társai, kik idejüket hiven megoszták vele, — mert ő pénzt osztotta meg velök, — éji tivornyákra csalák őt, 's a' szegény ifjut felhangolák a' hízogó szavak, 's kevés idő múlva társaival együtt, rendesen vig poharak közt lepte az első napsugár. — Kedves volt előtte a' szokatlan pálya, a' bádgyadt lélek, az indulatokon uralkodni nem tudó ész megvalának törve; az italoktól felizgatott szenvedélyek, 's idősb büntársai oda csalák őt, hol annyi ifju élet rózsái hervadtan hullottak alá; oda, hol a' szülők reményeinek elátkozott kezek ásnak elnyelő sírt, — és az ifju kábultan, mint légy nyalta az édes mérget, mellyet a' bűn tölt fel étkül a' feslettség asztalára.

IV.

Fukarok! kincs rejtő ládáitokról vertek fel benneteket, mellybe aranyaitokkal együtt nyugalmatokat is elástatok. — Pazarlók! hagyjátok el fényes salonaitokat, jertek! megmutatandom a' helyet, hova ti is könnyen eljuthattok; a' helyet, hol az istenben nem hívó dúsgazdag egyszerre térdre hull, 's háláját imába foglalva rebegi fel a' mindenhatóhoz, — 's meg tér; a' helyet, hol a' büszke meghunyászkodik, 's a' részvét könnyüi gördülnek arczaira. Henyék! pulyák! keljete fel ruganyos pamlagaitokról, vagy bibor paplanaitok alul, 's jertek oda, hol pusztá kemény föld, vagy legfőlebb durva pakrócz kínálkozik nyughelyül; oda, hol az álarcot kiméletlenül letépik; a' hazugot igazzá, az alattomost nyíltszívűvé

teszik; oda a' sötétre vezettek mindnyájukat, hova a' gonoszt az igazság lámpavilága vezeti, hol a' bűn fia, megborzádvá összerázkodik, 's eszméletlenül rogy össze az igazság pallosa alatt. —

— Földalatti penészes börtön falak közt vagyunk, olvasóm; a' sötét lyuk egyik szögletében rongyosan, mint váz, sáppadt arczezal, mint kit sirba tesznek — hever egy ember alak.

— — Lassan! — — hang hallatszik, — léptek közelegnek. — — Oh nézd milly kétségbe esetten rohan be ott egy nő a' börtönajtón! — —

— Fiam! — —

— Anyám! — 's itt elhalt a' szó az ajakakon.

Nem ment anyja ölelésére a' gyermek, — őt a' szégyen földhöz süté. —

Ha a' szél elkapja egyszer partról a' könnyen ingó csónakot, mindig beljebb-beljebb sodorja az örvény mélyébe, míg nem fenékgig sülyesztí azt. — Az életerő vesztett, buja kéjek mézétől megmérgezett test később undorodva tolta el magától a' kéjpoharat, mit a' csáb ördögi mosolylyal nyujta; de uj gyönyör merült fel előtte a' folyamon, melly zajgó hullámain hányta őt, — kártya-asztalhoz vitték czimborái, hol néhány pillanat alatt kizsebelték a' bűn fiai. — Mindenéből kiürülten, kopáron, mint szüretelt szőlő, állt élet-tavasában az elesábitott ifju; nem vala ki csak egy vigasztaló szót nyujtott volna neki, egészen levertnek; mert a' varázshatalmu érzek elpendültek a' kártya, 's kéj-asztalokon.

— Levelet irt atyjának, bocsánatért esdett, bűnét megvallotta, jobbulását ígerte; de ő, a' kemény, pénzt nem küldött, sőt a' levélírástól is eltiltotta, 's bizonyossá tette, hogy addig sem nem irand, sem levelét el nem fogadandja, míg büneiből egészen kitisztulva a' tudomány oltárához nem tér vissza. — Adósaitól zaklattatva, nem talált menedéket, nem éji nyugalmat, — ruháit adogatta el egyenként, 's miután rongyossá lett, mint utca-koldus czimboráival együtt nappal padokon nyujtozva szunyadt; éjjel pedig rabolni jártak, 's a' szerelem gyermeke poroszlók kezébe került. — —

Nem a' nevelés elhanyagolása; mert hisz apja szigorú is volt hozzá, de rossz társaság mennyire vala képes őt sülyeszteni! —

— Különben is beteges atyját e' rettenetes hír megtöré, 's első felhevülése 's fellobbanása tüzeiben, magán kívül rogyott össze, — ágyba fekvő beteg lón, 's harmadnapra megszűnt élni. — —

V.

Néhány nappal a' történetek után szülőföldén találjuk Zoltánt. — Anyjának szivreható esdeklései, 's egy kamarás közbenjárására — ki atyjának barátja volt, sikerült megszabadulnia az ifjunak. —

Az ősznapok egyikén dult arczezal, rohanó léptekkel sietett Zoltán lakába.

— Szent isten! fiam, mi lelt, mi bajod? — szólítá meg a' hazatérőt, anyja.

— Semmi édes anyám — semmi! válaszolt a' fiu tompa nyugodtsággal, de olly hangon, melly a' néma sirok érzéketlen nyugalmát is felzavarta volna. — Hát egy anya kebele nyugton maradott? — — Nem, nem. — Rémülten ujitá meg kérdését az anya szeretett gyermekéhez, ki fájdalomának sulya alatt leroskadva egy székre hanyatlott. — De választ nem kapott. — —

Elnyugszik hegy-párnái közé az estfelé lankadó nap, hogy újra kelve hőbben hinthesse sugárait, — elhallgat az éjszaki szél, hogy annál nagyobb dulongással orditson elő; meg fagyalja fagyos szelével a' tél az őszülő természetet, hogy a' halott hamvaiból annál kiesb tavasz viruljon fel. —

— Sokkal hőbben, mint valaha, lángolának fel Zoltán érzeményei a' viszonzlás édes perczeiben. — Cornéliára való gondoltában elmerültek multja kinos emlékei, 's egy szebb jövő reménye sugárzott fel. — A' szerelem nem ismer hibát, nem keres tökélyt; Cornélia változatlan szerelemmel karolta Zoltánt, mint hite bálványát. — Oh de hányszor alkotunk aranyhegyeket! hányszor építünk fellegekbe fénypalotákat! hányszor a' csillámló tűz, melly a' tévedt vándor sötétlő pályáján feltűnik — haramiák barlangjába vezeti őt! — — Békevölgyi leányánál lepte Zoltánt, — kores, kártyás, iszákos czimmekkel illetve házából kipiszkolta, 's keményen fenyegeté, hogy béresekkal veretendi ki, ha többé küszöbét áthágni merész leend. — —

E' pillanatról Zoltánnak nem derengye öröm arczain, egész lénye fel volt fordulva, szemei mint örülté merően égre tapadtak, 's szavai, miket ollykor-ollykor fogai közt mormolt, érthetlenek valának.

Cornéliát atyja, nővéréhez vitte Pestre.

VI.

Mint tövén megrágott fiatal fa, hervadólag sáppadtan feküdt egy ifju fehérvánkosai közt Pesten a' kórházban, — feldult arczizamain halálos hervadás vonaglott, szemei alig pilácsoltak kékes oduikból, mint gyéren világító mécs sötét kripták belsejéből. Nem jött atya meg látogatni őt, nem részvevők könnyüt ejteni fájdalmai felett, csak egy anya ült néma hallgatásban kórágya mellett, fájdalmas pillantásokat vetve néha-néha a' betegre.

— „Olly szép ő — szemében az üdvözültek mennyje van, arca tejfehérében a' tavaszi hó még fehérebbé moshatná magát, homlokán a' béke ütötte fel sátorát, ajka mint rózsakehely, mellyből üdv csöppjei hullanak, és az éjfél hajak, mellyek hullám tekercsekben gyürüdzenek le a' vállak patyolatára, puhábbak a' rózsalevél harmatánál. — Én szerettem őt! igen én szerettem őt mint hitem bálványát, szerelmem karjaival öleltem át, mint reménycsillagom létem egén, maga után vonta lépteimet, neki köszönhe-

tem, hogy a' bűn ösvényéről vissza tudtam lépni, neki hogy mélyebben nem süllyedtem az örvénybe, mely körüllem csábgyűrűket körítve mindig közelebb-közelebb szívott magához, neki köszönhetem, hogy anyámnak újra lőn gyermeke, kit szerethetett, a' világnak polgára, kiben egy becsületes fiát láthata felsarjadzani; — de őt átkozhatom, hogy örült vagyok. — Én örült? balga hit, hát örült a' ki szeret? kit az érzelmek legszebbike gyulaszt? Cornélia keblén mint mennyországban magam valék a' legüdvözültebb, örült én? ha menyből alá taszított angyalkint a' vesztett boldogságba vissza sovárgom. — Mondk akkor örültnek a' földet, ha megreped a' szárazság miatt, 's tikkadt barázdái ég áldása után nyögnek, mondok örültnek a' virágot, mely ellankad a' nyár hevében, ha engem örültnek nevezel, oh ember hitvány teremtese az ur istennek! — Ég angyala isten trónusa előtt nem álmodik szebbet, mint én: Cornélia puha vállain szenderült, — 's örült én, ha az elröppent rózsá-álmakat visszavarázsolni vágyódom? — nem, én örült nem vagyok, — a' szerelem felmagasztal, a' butát bölcsesé, a' feslettet becsületessé, a' fondoskodót nyíltszívüvé teszi a' szerelem, és csak engem tenne örültté, kinél csak égi lények szerethetnek tisztábban!!!“

'S itt egész erejéből gunyosan kaczagott fel a' beteg, 's meg akarván fordulni kezeim 's lábain szivrázólag visitottak fel az azokat bilincselő lánczok.

„Csitt zörgések ne háborítsátok a' lélek nyugalmát, a' léleknek, mely oly csendes, mint az éjféli; silány ércdarabok! titeket pusztá kezekkel képes volnék darabokra szaggatni; de mit ér az? a' rózsá láncz, mely e' szívet Cornélia szívéhez oly erősen olvasztja — kötve marad. Oldjanak fel titeket, a' test szabad lesz, de a' lélek békóba zárt, azt, azt szabadítsátok lánczaiból, és én szabad leszek, én meggyógyulok, én nem leszek örült. — Igen-igen, mert én örült vagyok, Cornélia szerelmet hazudott és megszegte adott szavát, mint gyermek bábájával játszott szerelmemmel, és eljátszotta boldogságomat, el üdvömet, el minden mi a' halandót feldicsőíti. — Én örült vagyok, azért lánczoltak meg a' kegyetlenek, hogy Cornéliához ne fussak, és ki ne vájjam szemeit, az ígézóket, a' csábítókat; pedig balgák, kik bilincsbe vertek, hiszen el lehet-e lopni égről az esthajnal-csilagot, meg lehet-e fosztani fényétől a' napot, és sárral hajigálni meg az eget? — Lássátok én szép voltam, arczomon az élet rózsái nyíltak, szememben éber tűz lobogott, és most elaszott vagyok mint őszikóré, sárga mint levél, mit az őszi szellő játszadozva kerget, szemeim élet nélkül egy helyre tapadnak, mint mámoros emberé, igen, látom én magamat a' tükörben, az nem hazudik, becsületesebb, mint Cornélia szíve. — Szép hajamat, melyet oly módosan tudtam füleim mellé göndöríteni, a' bolondok töből vágták le, 's olyan vagyok, mint örült. Adjátok fürteimet mind Cornéliának, hadd tudja meg, hogy az mind csak érte, — és ha a' jégszív fel nem olvad, minden szála hajamnak szívet mardosó kigyóvá alakuljon, vázalakom riassza fel éji nyugalmából, ne legyen álma soha boldogító és csendes. — De miért átkozom én őt, kit annyira szeretek, hiszen nem vagyok

én örült, hogy üdvöm angyalát elátkozzam, hiszen nem hallgatja meg isten ugy sem az örült szavait.“

Hosszas hallgatás után mély álom zárta a' beteg pilláit. —

„Olly szép mint a' felifjudó tavasz, és mégis csalékony. mégis a' szív mélyében álnokságot lappangtat“, szóla rövid álom után a' beteg. „Isten! miért hogy a' rózsának illatot és báj? miért hogy a' csillagnak varázsfényt, a' nap sugáriba táp-erőt, a' kristálynak gyöngyszemeket, a' csalógánynak ezüst hangot adál, és a' nőknek hűséget miért nem?! — Nem, — hazudtam, — e' bünt az elkeseredés meritette fel ajkamra, szívem örvényéből — a' nők angyalai a' földnek, a' virágok közt nőnek rózsák, nefelejtsek, nőnek tövises és bógácskórók, 's megátkozom-e a' rózsát, mert tövis is nő a' föld színén? Cornélia! csak te vagy talán hűtlen a' nők között, te tettél örültté. — Huj! 's itt könyük gördültek a' beteg pilláiról, — „elvetted öntudatát a' léleknek, életét az ifjunak, vaslánczba veretted a' kezeket és lábokat, te ki arany bilincsben tartottad fogva a' szívet és lelket; megzavartad a' test rendszerét, a' lélek munka-fonalát, te ki minden érzelmimet a' szerelem gyupontjába gyűjtötted össze. — Én csak sirni tudok; mert Cornélia hűtlen, 's én örült vagyok“ — 's fal felé fordulva keservesen jajgatott.

— „Pokolban nincs dühösebb láng, mint e' szívben ég, fájdalomnak lesz-e már enyhülése oh ég! hahaha költő vagyok, örült — örült költő vagyok, de ne gondoljátok az örültség, a' szerelem csalta nyelvemre e' szavakat“, szóla a' beteg felülve ágyában, szemeit merően anyjára szegezve. Cornélia! te szeretsz, oh jer hadd öleljelek, hadd szorítsalak magamhoz, mondd a' gorombáknak, kik lánczba vertenek, bocsássanak szabadon, én költő vagyok, a' költő bérczet, völgyet, szabad tért szeret, ligetet, hol kis patak lejt gyöngy habjaival kövecses feneken, hol madárka csicserreg zöld lombok hintáin csókolodza szerelmes pártjával, hol az esti szellő andalító danát susog a' cserjék közt. — Oh ha szabadon bocsátanának, megénekelném a' tavaszt minden virágaival, ezer csillagival a' kék eget, dallanék a' majusi hajnal gyöngy-harmatáról, és a' kelő napot dalt zengve üdvözölném, megénekelnék Cornélia téged! hiszen homlokod maga derült ég, és két szemed csillagpár. És ha Cornélia hűtlen te, vissza adnád mit tőlem elraboltál, vissza szívem, és nyugalma, vissza lelkem öntudatát; értem égnél hő szerelemmel, énekelnék tiszta szerelmet, mint angyaloké égben, lángolót mint nap sugára, és öröklőt mint az ég magas tetője. Ah de hasztalan merengek. Cornélia hűtlen, 's én örült vagyok. — Bágyadtan süllyedt Zoltán feje mellére, 's vánkósára dőlt alétlan.

— „Örök isten ki ott fen a' dörgő felhők felett fénypalotádban élsz és uralkodol“, — rivalga fel egy idő mulva újra a beteg — ki: „legyen“—nel keresztül dörgéd a' végtelen ürt, 's hatalmas szózatodra semmiből azonnal miriád világok álltak elő: jer hallgass meg! 's tégy csudát, mint szent fiad tett vala hajdan. Nem kérek sokat, csak apámat és Cornéliámat add vissza, 's akkor mindent, mindent megadál, mi egy ifjut boldogítani képes. Igen, te engem meg fogsz hallgatni, meg kell hallgatnod,

mert hisz te teremtetted, te tettél nyomorulttá, nem átkozom a' sorsot, mit rám mértél, mert megérdemlem, igen, de úgy még sem igazság, hogy Cornélia büntetlen maradjon, hiszen ő nem jó hozzám, ő hűtlen, és én azért vagyok örült! — Ki ölte meg apámat? mondjátok meg nekem és én bosszút állok érte, bosszút kérek az égtől is. Igen az égtől; mert az meghallgat engem. Nézzétek az eget milly derült, látjátok-e a' rajta tündöklő fény-királyt, oda megyek én, ott lakni olly dicső. Csak ott az élet, hol örök béke van, nincs ott csalárdság, kitiltatnak a' hamisak, ott nem lesz senki hűtlen, és én nem leszek örült!!!

Elhallgatott itt a' beteg, a' fájdalom elfojtá szavait. Nem sirt mellette a' szegény anya; mert könnyüi nem voltak, nem sohajtott, mert keble kőszirtté vált, csak egy forró csókot nyomott gyermeke ajakára.

— „Illy édes csak az égi üdv lehet és Cornélia csókja volt, rebegett a' beteg, 's szemeit anyjára függeszté.“ „Anyám! te vagy, te úgy-e szeretsz, az isten áldjon meg.“ —

„Hol van ő? Hadi Zoltán, mellyik teremben van, — vezessetek hozzá, nekem látnom kell őt“ — női gyöngye szózat hangozta végig a' csarnokot.

— „Ő az, ő az“ — emelkedék fel ágyán a' beteg, 's arczán egy új élet virult fel. —

Egy ifju hölgy rohant a' terembe, dult arczczal, még dultabb kebelrel, 's Zoltán ágyánál térdre hullott — „igen hát, mit a' hír hozott füleimbe, Zoltán te így, te örült, és értem“ — zokogott és hévvel szorítá keblére Zoltán kiaszott kezeit.

„Én örült, oh hű Cornéliám! megát—ko—zá — — bocsáss meg — áldásom! — — — a—nyám“!!! — —

VII.

Csendes a' város, mintha minden élet kiholt volna belőle, csak egy-két kóbor egyenetlen kopogása, vagy csapszék hősök rikácsoló ujongása zavarja meg a' halotti némaságot.

— Tekintsünk be, olvasóm, kissé Cornélia hálóteremébe. — Ott ül karjára sülyesztett fővel asztala mellett, arcza halványak mint az első tavaszi rózsa, szemei bágyadtak mint a' kellő nap sugáraitól elhaló hajnalcsillag, — hajfonatéki, mellyek az éj koromsetétét megszegyenitenék — szétbomolva ömlenek le habvállaira, és az emelkedő kebel-halmokon könnyen, mint játszó szellő a' virágok illattengerén — ingadoznak, ott ül, — csendesen mint szomorú fű, melly busan ereszti le ágait a' csergő patlak lassu habjaira. Ő szenved, — olvasható szemeiből a' bánatot, melly lelkét a' történetek kinos emlékeivel foglalkodtatja.

— Cornélia! még sem alszol? — szóllítá őt meg egy nyájas hang, — éjfél elmúlt, 's te mégis virasztasz! menj nyugodni gyermekem!

— „Igen néni tüstént“ — és ment Cornélia, és lenyugodott. —

Elnémul a' berki csalogány, ha nyughelyében megháborították, —

néma zárt lön a' hölgy ajaka, mert a' kebel rommá dulaték. — Leönti záporát a' felhő, ha önmagát már nem bír el, megereszti könnyűt a' szem, ha csordultig megtelt vala; de mint a' felhő elvonul, midőn fenéig ürité önmagát, — elhunyt a' szem ha könnyüinek végcseppjeit is elhullatá. —

-- Korán eljő az est, és utána az éj, ha sötét fellegek boríták a' mennyezetet, — eljő korán az élet hosszú csendes éje, ha a' búnak oszlatlan fellegei vonultak át napjainkon. —

— Cornéliának eljőve éjszakája. —

Miként leszáll a' világ korona-gyémántja: a' királyi nap égi biborában rövid pályájáról az oczeán csendes fenekére, — vagy lehajlik égő sugarak terhe alatt nyárhevében a' gyenge virág — úgy hanyatlék Cornélia fájdalmanak mérhetlen sulya alatt a' mulandóság fekete párnáira.

— Kifordul gyökeréből a' százados tölgy, ha éjszak dülő viharaitól megrohantaték, — reménylhetéd-e hogy a' virág ellentálland hatalmanak. —

Ott fekvék ő nyoszolyája fehér hullámain, mint dalát lezengte hattyú a' viz sima tükörén, élettelenül mint gyémánt zavartalan rejtekében. — Olly szép vala! hervadt ajakin a' fájdalom mosolya játszadozott, szépen bájosan mint gyöngye gyermek édes anyja koporsója körül; szemhéjai, mint szelid éj a' napra, borulvák a' kialudt csillagpárra, arczrózsái lesorvadva sárgálának a' kinvájta redőkben, és hajfürtei mint sötét felhők a' tiszta egen folytak körül vankosain; — a' halál pedig hólepelben diadallal ünnepelt a' még illetetlen szűz kebel mozdulatlan halmain. —

— Szép vala ő szép, igen, — szebbet tán az örök Istenség mindenhatósága sem teremthete, és jobbat az egek hazája még nem nyerehte!!!

Bús füzek árnyában egy magános sír emelkedik a' p—sti temetőben, gyönyörű virágain mint harmat-gyöngyök ragyognak a' szenvedő szerelmesek könnyűi. Ollykor-ollykor két bús anya térdel a' sír előtt, mellynek koszoruzott keresztjén sötét betükbe vésvé olvasható: „Z o l t á n és C o r n é l i a.“

VECSEY SÁNDOR.

B U C S Ű.

Alig viradt, már újra alkonyul,
 Alig jövék, 's megint elmegyek, el,
 Még csak alig, hogy üdvezeltetek,
 És már bucsuzni, már elválni kell.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Kardot fogék kezembe lant helyett,
 Költő valék és katona vagyok;
 Arany csillag vezérelt eddig, 's most
 Utamra piros éjszakkfény ragyog.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a' dicsvágy von engem tőled el . . .
 Fejemre nem is férne a' babér
 A' boldogság teljes rózsáitól,
 És én le nem hajítom ezt azér.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a' dicsvágy von engem tőled el,
 Tudod: belőlem az régen kihalt;
 Hazámért ontom véremet, ha kell,
 Hazámért vivok véres viadalt.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Ha senki nem védné is a' hazát,
 Magamnak ötet védni kellene;
 'S mostan, midőn mindenki sikra száll,
 Magamban én itthon maradjak-e?
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem mondom én: gondolj férjedre, míg
 Ő a' honért 's érted harczolni fog;
 Ismerlek én, nagyon tudom, hogy egy
 Gondolatod van, és az én vagyok.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Tán megcsonkitva térek vissza majd,
 De akkor is szeretsz te engemet,
 Mert, istenemre, a' mint elviszem,
 Épen hozom meg hű szerelmemet.
 Isten veled, szép ifju hitvesem,
 Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

PETŐFI SÁNDOR.

ERDÉLYI BORDAL.

Mi dolog, hogy boraidról,
 Erdély földje, szép hazám!
 Hallgat a' dal, mind e' napig,
 Költőidnek ajakán?

Vagy a' bor is nálunk, mint a'
 Jó magyar vér, megveszett,
 Hogy ne gyujtson szerelemre,
 Honfilángra sziveket!?

Czelna hajdan híres hegy volt:
 Rákócziak, Bethlenek,
 Magyar szívet, magyar lelket,
 Lángborától vettenek.

Ebből ivott Kinizsi is
 Végezvén a' bajvivást,
 Kenyérmezőn vitézivel,
 Diadalmas áldomást.

Rég volt ez haj! tudja isten,
 Nem is lesz tán egy hamar,
 Hogy hasonlót valahára
 Láthasson még a' magyar!

Töltsétek óh, még egyszer meg,
 Azt a' kupát, hadd iszom,
 Mert különben megöl még ma,
 Olly nehéz a' bánatom.

Keserű az élet, hogy hát
 Legyen az is keserű,
 A' mit iszunk, folyjon bele,
 Szemeinkből vérkönyű.

Dicsőségünk ezen szép fa,
Ide-tova elvirul,
Elvirulván, koronája,
Levelenként porba hull.

Jön az év 's a' bünhődésnek
Pohara is megtelik:
Unokáink eljövendnek,
Ágait letördelik.

Száraz ága, a' gyászfának,
Koldusbotnak jó leszen:
Aluvásod bündíjjául,
Ez jövendőd, nemzetem!

LÖRINCZ ANDRÁS.

HALLGASS EL...

Hogy mi fekszik szivemen
Többé el nem mondom:
Hallgass el most énekem,
Hallgass el most lantom.

Sóvár lelkemnek kevés
Vágynak, élelmenyek
A' borostyán ága és
A' megtapsolt ének.

Elmondotta énekem
A' mit érzett szivem,
Önmagához hűtelen
A' hazához hiven

Ittam bort, szerettem lányt
— Ez az élet kedve —
Ámde téged oh hazám
Mindennek felette.

Lelkem hordja gondjaid,
Szentelj fel hőseddé
És lantomnak hurjait
Karddal vágom ketté.

És mikor majd szertehull
Elhalván zengése,
Fölriad rá zordonul
Kardom zörrenése.

A' dicsőség életem
Napvilága, fénye
És a' tündér szerelem
Holdvilágos éje.

'S mindaz a' miért sovárg
Egy még ifju élet,
Szép öröm! hervadt virág
Mostan isten véled!

Szivem tégedet szeret
Életben, halálban,
Ott leszek hazám, veled
A' vész órájában.

A' tiéd lesz életem,
Mig karom birandom;
Hallgass el hát énekem
Hallgass el most lantom!

BOZZAI PÁL.

THE MINSTRELBOY IN THE WAR IS GONE.

(Moore után.)

Csatába ment a' minstrel-ifju
A' halál vérsorai közé.
Apjának kardját felövezte
A' szilaj hárfát is vivé.
„Dalok hona! — a' harczi bard szólt —
Bár egész föld áruljon el,
Egy kard, bár végső védni fog, 's egy
Hű hárfá rólad énekel.“

Rab lett a' bard. De hősi lelke
Meg nem törött a' láncz alatt.
A' kedves lant ne zengjen többé:
Letépte ról' a' hurokat!
'S szólott: „E' láncz ne szennyezzen be
Harcz 's szerelem hárfája, te!
Szabad lelkeknek mondottál dalt,
Rabul ne zengj, nem, soha se!“

SZÁSZ KÁROLY.

ÜGYETLENSÉGBŐL LETT ÖNKÉNTES.

(Folytatás.)

1-órákor délután megnyílt börtönöm ajtaja.

A' polgármester elejébe bocsáttatám.

Ez, midőn megpillantott, hahotára fakadt, melly lelkem legmélyebb mélyeibe hatott, miként a' halál pillanatja.

Uram — mondá a' tubákos orrú — kegyed szabad! — Ha a' törvény-szék előtt illedelmes módor mellett felfedezte volna ön a' dolog hogy — és mi-voltát, a' kellemetlen börtönt elkerülhette volna. Megvallom, sajnálom a' történeteket. — Bocsássa meg ön nevetésemet; — a' bíró is csak ember, és nem mindig ura saját énjének . . . .

Válasszon ön a két csapat közül egyet, melyben ön hazafiúi kötelességének meg akar felelni. — Ott van, uram! pisztolya, melyet ma reggel elvett öntől. — Isten önnel!!

Dejszen, mentem is ám! barátom!

A' kik ismertek meg akartak szólni, kérdeni: mi baj történt, ámbár nagyon jól tudták egész balesetemet; . . . az egész kis város nem beszélt egyébről, mint az én fátális örségemről.

Szégyenletemben tehát eltökélem magamban, hogy nem megyek többé szállásomra, hanem utnak indultam falusi jószágunkra, hol akkor már szüléim laktanak.

De a' polgármester miként tudta meg kutforrását a' sok balsorsodnak? — kérdém én.

Miként? — Hallo, barátom, szeretném, ha annyi drámai tehetség volna bennem, mennyi lyrikai van, csupán csak azért, hogy azon jelenetet, mely által balsorsom kutforrására akadtak, a' közönség elébe állíthatnám.

Azonban megkísérlem, elbeszélem. — A' mit hiányosan találnék festeni: egészítse ki képzelmed. De, pajtás, kérlek feszítsd meg éber lelkednek minden vitorláit, különben kétkem, hogy utoléred a' valóságot.

Ugyan az nap, midőn elítéltetém, a' fekete sasban, mely tudod nálunk a' legelőkelőbb fogadó, az ebédnél ülő vendégek egyike így szóla éttársaihoz: Ápropo! hallottak önök már arról az újonsült katonáról, ki ma megszökött őrhelyéről, hahaha!

Kérem azt én jobban tudom — szólamlá meg egyszerre két úr;

'S ezek az 1-ő és 3-dik század kapitányai valának.

A' két jó lélek egymásra nézett; — egyiksem tudá, hogy' értse átellenségnek szavát.

Hát beszéljék uraim — szólíták őket a' vendégek.

Ez felébreszté őket bámultokból.

A' fiú az én századomba való! — szóla mint a' két kapitány egyszerre.

A' ön századába, uram? kiálta a' két úr kimondhatlan bámulattal szinte egyszerre.

Igenis!

Szolgálatjára!

Ma alattam strázsált.

Mult éjjel az én századomban örködött.

Tegnap nálam volt.

Hétfőn éjjel nálam!

Vasárnap én vittem a' löportoronyhoz.

Szombaton éjjel én a' kaszárnyába!!

Most értem! . . . .

Most tudom! . . . .

Hahaha! Hihhi! Hahaha! . . . Majd megpukkadtak neveltökbe . . . felugortak, ellökék székeiket, és hahotázva lóttak ide 's tova az étteremben, mintha megbolondultak volna.

A' vendégek is elhagyák helyeiket, kérdezték, kunyoráltak: hogy mi történt, mit nevetnek? végtére ellankasztva a' nevetéstől, kimondák a' kapitányok hogy a' szegény fiú, — már mint én — két századba van besorozva, 4 éj és három napig volt strázsán, és egyebet, mit ők még következtettek maguknak, és a' mit te már tudsz.

A' jelenlevő nők, megsajnálván a' „szegény párát“ — a' mint engem elkeresztelni méltóztattak, rábírák a' kapitány-párt, hogy felsiettek a' város-házba, ott jelentendők a' mit tudtak.

A' birák még együtt voltak; — történetem hallásánál, a' bíróság elfelejté méltóságát; a' jelentők tiszteletüket iránta . . . és ha ezen előadásnál jelen lettél volna, tudom, azt gondolod, hogy szinpad előtt állasz, a' hol vigjátékokat játszanak.

A' szomorú vigjátéknak vége az lett, hogy a' hahotázó birák, kik csupán azért oszlatak el a' gyűlést, hogy ezen hallatlan történetkét minél előbb elbeszélhessék nejeiknek, szomszédjaiknak, fünek-fának — a' hahotázó birák, mondom, a' purgermeisteret bizák meg szabadon bocsátatással.

Mondám, eltökélém magamban, hogy nem megyek többé szállásomra, hanem utnak indultam falusi jószágunkra, szülőimhez.

Utnak indulék, lelkemben a' szégyen, 's boszú-vágy fájdalma.

Mi volt természeteb mint az, hogy addig, míg lelkemet a' vizsátorlás tüznedűjével dúsan tarthatandom, sebeire a' képzelgés balzsamát csepegtessem?

Láttam imádott hazámat megtámadva elleneitől, láttam keletről a' fél millió oroszt, délről 200000 tatárt, éjszokról a' tótokat, és a' bősziúságokban nemzetök legjobbjait legyilkoló lengyeleket, és láttam nyugatról a' megbukott kormányt százezernyi vérebeivel, láttam őket mint jövének dugába dönteni e' szép hazát, 's kiirtani a' szabadságot; — láttam nemzetem legjobbjait könyező szemekkel, láttam férjfiaink sápadt arczeit, és a' kislelkűek kétségbeesését, és láttam a' félénkeket, mint átkozák a' szabadság dicső istenét. Láttam nemzetemet, mint készül sirba szállani, mert sem szabadságát, sem létét nem tudá megvédeni ennyi népszarnok ellen, és ekkor a' csüggedők és kétségbeesők közébe lépett egy ifju, homlokán a' népszabadító istensugárzatával . . . az ifju én valék . . . Ne irtózzatok, ne remegjeteek szólék, még áll Buda! még él Bieskay Zsiga . . . és elmenék, és félóra alatt elpusztítám minden ellenét e' hazának . . . 's miután megszabadítám e' hont, haza menék szerény szobámba . . . épen pipámra gyújték, 's mintha nem is én volnék az, ki annyi milliót tevék boldoggá, leültem szülőimnek levelet írni, midőn az ajtóm kinyílik és szobámba belép az országgyűlés.

Midőn lelkemet kármentesítendő a' valóság mostohaságáért ezen esztelen ábránnyal kecsgettetém őt, épen a' városunk keleti részén fekvő erdőcske közepén állék.

Azonban, hogy azokat értsed, mik később történtek velem, ábrándozásomnak folytatása szükséges.

Mondám, hogy szobámba belépett az országgyűlés. Szabadítója hazának! ifjak legdicsőbbike! szóla hozzám az országgyűlés szószólója — mond, mit kívánsz, hogy megmutassa neked hazád, mint szeret téged! . . . Mit kívánsz . . . felelek . . . egyet, fonséges férfiak, egyet, azt a' burgermeister, ki engem kigunyolni és bezáratni mert . . . És kiadák nekem a' burgermeister, előttem állt a' nyomorult, megsemmisítve bősziú-tüzelte pillanatától . . . Enyim-e az élete . . . kiálték én vérszomjjal . . . Tiéd . . . mond az országgyűlés . . . Hát vessz meg, tubákos . . . rivalgék és rá sütém golyóval töltött pisztolyomat . . .

Elmerültömben a' pisztolyt valóban el is sütém, és durranását szivrepesztő sikoltás követte.

Előntve borzadályllyal ébredék fel ábrányomból . . . és ekkor revém észre, hogy pisztolyomat egy bokornak szegzém vala . . .

A' bokor ritkuló végén női öltönyt pillanték meg és mellette valami irtózatosan vereslett felém . . . láttam a' bokor megül egy báránykát mekekvé szökni, és a' lombozaton töltésemet füstölögni.

Gyilkos! gyilkos! riadott fel bennem a' lélek . . . hajaim felborzadtak!

Megállj, gazkölyök! . . . ordítá mögöttem . . . megfordultam és egy férfit láték felém iramlani, az iszonynak minden kifejezésével arczaín.

E' szavakra a' merevség vashálója, mely egész valómat e' pár perczben körülfogta volt, mintegy lehullott rólam; — futásnak eredtem, nyilsebességgel.

Gyilkos! gyilkos! üvölté fülembé a' tavaszi szellő . . . Gyilkos! gyilkos! mormogá a' patak, mellynek partjait futtomban alig érinték lábaim . . . A' fák rám mutattak száraz ágaikkal, és azt sugdosák: gyilkos! . . . A' füvek és serdülő virágszálak gyenge fejeiket csóválták, és mintha hallottam volna, mint mondták egymáshoz: olly fiatal és gyilkos! . . . Pillanatomban a' távol hegylánczra esett, és, iszonyúság! úgy rémlett előttem, mintha látnám, miként állanak a' hátsó hegyek láb-uj-hegyre, hogy elnézhessenek az előlsők felett, és rám mereszthessék szemeiket, rám a' gyilkosra!!

Hoho! barátom Zsiga — szakasztám félbe költői ömlengését — idegen Pegazusra találtál ülni.

Lelkem ugye! Mórocskám, nem reminiszcencia a' mit itt mondtál; . . . saját lelkemnek tulajdon költői kifakadása!

Nem tesz semmit — válaszolék — öcsém, eleget fordultál meg csikósok közt, nem csoda, ha eltanultad tőlük más lován teremni, hogy magad sem tudod, mikép . . . De csak folytasd.

Azt mondom: az egész természet azt kiáltá felém: gyilkos!

Tán két óráig futottam így lélekszakadva, a' legirtózatossá lelkifurdalásokkal. Már tovább nem birhatám.

Még egyszer pillantottam vissza, valljon üldöznek-e?

Nem láttam senkit, és lerogytam a' tavaszló rétre.

Az álmatlan éjek, az iszonyatos lelkiháboru, a' szokatlan erőmegfeszítés, az éhség porba tarolák ifju erőmet: elvesztém eszméletemet.

Nem tudom meddig fekühettem így, midőn egyszerre azt érzém, hogy keltegetnek.

Öntudatom ismét visszatért lelkembe, de én elfojtám a' kellemetlen vendéget; — irtóztam az öntudattól és még inkább behunytam szemeimet, mint mikor az embert gonosz álmok képek bántják, 's jobban behunyja szemét, hogy meggyőződjék, miként csakugyan álmodik.

A' keltegetés azonban nem akart szünni. — Zsiga urfi! Zsiga urfi! . . . keljen fel; — az istenért! Zsiga urfi . . . nógata keltegetöm.

Engedtem tehát. 'S meggyőzve lévén arról, hogy üldözőim kezébe kerültem, letérdeltem: és össze kulcsolt kezekkel, könyörgék: kegyelmet! az ég nevébe kegyelmet.

Szemeimet azonban nem merém felütni, tartván attól, hogy a' holttetem tátongó véres sebbel fekiüvend előttem.

De Zsiga urfi, mi lelte! hiszen csak nyissa ki a' szemét, hát nem ismeri többé az öreg Istókot?!

E' szóra újra feléledt bennem a' lélek. Felütém szemeimet, és sirva borultam a' jó öreg juhásznak hű keblére.

De csak beszéljen, édes kedves urfiacskám! Mi baja? — szóla az öreg szüre ujjával letörölvén könnyeit.

Csak ne kérdezz, mondték remegve nézván körül — ne kérdezz, hanem rejsz el. — Rejsz el öreg, az ég heted izziglen fog megáldani érte.

Az öreg elvezetett és kunyhójába elrejtett.

Most látám, hogy szülőim falusi lakásától valami félórányi távolságban vagyok.

Biztos helyen érezvén magamat, ismét felbátorodtam.

Egy kis sajttal és borral felélesztvén lankadt testemet, aludni mentem; 's csak másnap későn ébredék fel. — (Vége következik.)

LUDASY MÓR.

EGY ÉJEM JAJSÁN.

Ritka buza konkoly nélkül, vagy magosabban szólva és egyszersmind inkább fejen találva a' szeget, szenvedések közt is csillan meg enyhet adó öröm; azért, kis lélek az, melly minden bajocska alatt görnyedez.'

Czudar idő volt, minőt legkisebb ellenségem útjára sem ki-annék, (t. i. tölem távoztával) annyival inkább a' legnagyobbnak (hogy ez képzelet princípálom vala-e' tájban vagy a' censura? meg nem mondhatom) midőn egy mult télen másod magamból álló legationális karavánunk az alföld hóval födött homok buczkáián Kecskemét felé törtetett. A' szél üvöltött mintha száz Aeol ellenünk esküdött volna 's irgalmatlanul csapdosá arcunkhoz a' pápistavarnyufejn yi (mert kálomistavarnyufejn yiek — tudva ki létünket — nem distráhalák vala olly szörnyüségesképen árva fejünket) hótollakat — akkora pelyheket életemben sem látván. — Csaknem minden huszadik lépésre árokba bukfenchezetett buzgón imázó (!) szánosunk. Végre találtunk egy — gyaníthatólag szán — utat 's kezdénk az aláfördulгатás kényelme híján tovább — nyomorogni.

Mért kelletik így nyomorogni . . . . ?

. . . . hej biz ez ucsse fonáka dolog!

Sok didergés és üdvös eszmék rajlása közben fekete pont tűnt fel nem messze előttünk „mint távolban felnyult szövétnék az éj rémes kódében bolygónak.“ Oh szerencsés pont, melly hidegülni kezdő kedélyünket Columbénál is csucsosabb öröme hevithetéd! Hej! hogy a' „lenyugtán dicsérd a' napot“ követésre méltó elvet meg nem tanulhatók az iskola böles falai között! A' fekete pont cselédekét szállító szánok voltak, mellyek elközeledvén, belőlök a' kitérés veszedelmes szavai hangzottak örömiükben tomboló füleinkbe. Hja, de az árok kétfelől! most ismerem el igaz voltát nagyapám egykori meséjének: mikor nincs két embernek egy esze? Hát akkor, felele ő, mikor két ember összetalálkozván mindenik kitér egymásnak 's a' járt ut közben marad el Mi is a' bagásiás szán is kiakarván térni, emez mint erősebb úgy szorított bennünket az árokba hogy szinte ropogtak oldalbordáink 's ugrándoztak ki helyükből lábaink, melly dolgoknak gyönyörűségeken kellemes voltárol meggyőződéstől a' mindenható szentséges szent ur Isten óvja meg minden Istenfélő keresztény embertársamat (hova a' házamat feldult horvátok természetesen nem tarthatnak). Hanem hogy mégis felvászorogtunk: tanúk e' sorok.

Sokára midőn már lelkünk is kezde mosolyogni, (lábunk már elunván ezen — privilegiumnál fogva is őt illető — tisztes foglalkozást 's solenniter kezdé fel sem venni a' hálátlan világot) fagyni akaró — de nem kívánó — hall — 's lát-idegeink kuvasz-ugatást 's emberi fészkeket kapának működési tárgyakul. Jajsára értünk 's pegasusaink kormányzója bötüzni kezdé: „ven-dég-fog-adó.“

— Már ha ördögfogadó is — mondám — csak hajtsan kend be hamar! — 's benn termettünk. Nem ördögfogadó volt ugyan, de csak hamar a' közönséges vendégszobában találtuk magunkat. Találtuk mondom mert arra hogy saját lábaim működtek volna épenségeken nem emlékezem. A' szoba büzhödt melegsége csak hamar lábra állított bennünket, kenyerezés borozás közben ismét megjött erőnk 's mi ismét a' gondtalan ifjak valánk. — A' szerencsésen átszenvedett bajok után édes a' nyugalom, kellemes a' visszaemlékezés.

Kezdénk körültekinteni.

A' mienkkel átellenes asztal mellett pityizálgatott egy világphilosoph, vagy mint későbbben megtudók Jajsa érdemdus kapitánya, ki dicsekvő nagy arczczal parancsolt a' zugolyban működő czigányoknak különféle keserves nótákat 's beszélt hol németül hol meg — németül a' szinte pityizáló német katonákkal; majd hozzánk közeledve mázsás minákkal kérdezé: ha tudunk-e vala-

mi nyelvet a' magyaron kívül? mire mi igen természetesen számlálánk elő néhány általunk beszélt — de szem nem látott, fül nem hallott — nyelveket. 'S ez megtette hatását, t. i. tüstént vagy másfél araszttal magasabbaknak látszánk előtte 's másik kérdést vont maga után: kik vagyunk mi? — Igazán szólva ez lett volna ugyan a' felelet az egyszeri diákként: „Olly semmik, mikből minden lehet“ de ez egyszer más csuszott ki ajkainkon:

— Bácsmegyei népjegyzők, Pestre sietünk censurára.

Uramfia! még most tudám mi nagy tisztség az a' népjegyzőség; tisztelettel emelinté meg fővegét emberünk 's megkínált borából.

— Huzd rá cigány! — hangzék az öblös torok — csapjunk egy jó estvét e' bácsi uraknak. —

És lön multság, hét országra szóló. Űrültek a' poharak (persze jajsai polgár szüretelte nedvtől), folyt ajkainkról a' dal valamintégeseképen gyönyörűséges királyaink agyából a' népet nyomorgató gaznál gazabb tervek, vagy mint ujabban a' bosszu sohaj gőgös aristocrataink mellük fenekéről, vagy végre mint Darius kincse diák zsebből. De mert dalainknak nem vala olly sok forrása, mennyi van Amerikában az Amazon folyónak, melyet köztudomás szerint én — soha sem láttam de az sem látott engem, vagy mennyi van az ezerágu reactio duzzadt folyamának: utójára elhallgatánk kapitány ur azon bölcse megjegyzésével, hogy ha tőlünk nem hallá elébb kilétünket, bizonyosan diákoknak tartanda bennünket!

Borura derü: a' kiállott szenvedések után Jajsa vitézlő kapitányával poharazhatánk; azért ha e' nagy szerencsénk tetőpontján félt tán a' nyájias vagy akár nyájtalan olvasó bennünket, megnyugtatól annyi mondhatok, hogy reggelig jegyzők maradunk és birtokában kapitány ur felette becses barátságának. Aztán — Gott wird bewahren. —

Említők vitéz kapitány urnak, jó volna az éjt kissé zajosb vagy még inkább nőikkel elegyes társaságban tölteni el. Helybenhagyó bólintás koszoruzá korszerű indítványunkat, mely kedvezést a' furfangos jajsai bornak köszönheténk leginkább, mely a' vitézlő ur felső emeletébe vevén magát, azt igen-re nógatá. A' helybenhagyást helybennemhagyás követé, az az felkerekedtünk, elhatározván, hogy Jajsa világhírű cassinójába menendünk. Azonban hogy bizonyosra mehessünk, kapitány ur előre ment összegyűjtendő a' zajos társaság kellekeit.

Távoztával, azon esetre hogy ha még ez éjjel lányos házba jutnánk, tervet főztem, mely collegámmal is közölve — tehát authenticálva — ez vala: minthogy köztem (kinél, zár jelben legyen mondva hogy a' nők is meg ne hallják, szeretetre méltóbb ficzkók is találkozhatnak ez árnyék világban) 's collegám közt (ki az irigység daczára is derék szál legény) roppantottul nagy a' distantia, ha olly házhoz mennénk, hol két vagy több lány leendne (tehát két vagy több vár beveendő) hogy mindeniknek meghódítási dícsősége collegámnak ne tüzzön babért homlokára, vagy más szóval: hogy én kudarcot ne valljak, — mi más-ként olly bizonyosan megtörténendett, mint igaz, hogy engem még ezen jajsai időig egy hölgy sem szeretett (pedig én viszont hejh beh sokat! *) e' széles hátú világon, — egymást úgy mutassuk be ostrompontjainknak mint nőtelent, magunkat pedig nők élet járma alatt nyögőt (magában értetik, hogy négy szem közt). Collegám ép akkor egyezett tervembe midőn vitézlő ur belépett a' hirrel hogy: a' cassinó tömve.

— Higyék el, monda, édes — kedves barátim ha szabad így neveznem (compliment, de nagy!) ki nem mondhatom mint örülök, hogy cassinónknak illy jeles vendégekhez lesz, még pedig általam bemutatva, szerencséje. — Kö-

*) A' parenthesis kérem el ne felejtse itt föltenni, betűszedő ur, mert különben könnyen meghallhatják, kiknek pedig az ilyest nem szükséges tudni. — V. B.

vetkezett erre hatalmas oratio pro domo sua 's ugy feldicséré cassinójukat ab inuisis hogy — no.

És menénk a' dicső rárítás bámulására.

Megkisértém lerajzolni.

Kívül: közönséges szalmaviskó, sövénykerítés, pár komondor a' kapuban, hatalmas tökedöngetés a' szobából (a' gondnok ur lábművész).

Belül: négy öl hosszú, három öl széles, másfél öl magas szoba; fa-kilincses ajtó; balra vegytár — magyarul: kredenz —; jobbra méltóságos banya-ke-mence; a' falak mellett körül nyújtózó falóca; négy asztal természeti — hol a' bortol nem vörös — színükben, mindenik négy fiókkal, és mindenik fiók pénztartó fa-tállal, körülök néhány szek; a' falak barnára mázolván végre mit elébb kelle említnem, az ajtóval szemközti falon tariffa áll kártyák árával, különösen új vagy régi kártyával, ferbli vagy makaó, egy vagy két gyertyával. Punctum, az az hogy Comma, mert tisztelet becsület de igazság is: a' vegytárnak keresztelt alkotmányba is be kell tekintenünk. Felső részében hevernek a' tisztas Jelenkor Társalkodójával 's a' hajdani Honművész agg számai; másik zugában üveg-poharak 's palaczkok, harmadik 's negyedikben kártyaözön; alsó részében patkányok és még néhány — nem patkányok lakoznak. A' rajz tökéletes még a' vak is rá ösmerne — Jajsán.

Hangos vivat tört ki beleptünkör és lett zajos multság, de mekkora! Kártyáztunk, ittunk, daloltunk, nyertünk, vesztettünk 's a' jó ég tudja mit nem tettünk, míg végre ebbe is bele untunk 's vitézlő kapitány urat, ki már ekkor meglehetősen el volt ázva, lányos társaságba vezetésre unszoltuk.

Éjjel?!

Tesz is az valamit, mikor az emberfeje hajszállal sem különb a' pesti nagy redoutnál, ha ez a' karzatokon és lenn egyformán tömve van, és mikor a' bor szesze egész világ birtokába juttatja az embert!

Mondtuk 's mentünk.

Még zajongtak füleinkben a' „jó successust a' censurához!“ „szerencsés utat kívánok!“ féle kiáltások a' kártya asztalok mellől, midőn vitéz vezetőnk benyitá tulajdon háza kapuját 's nője szobája ablakán zörgetett zajos kutya-zsivio kíséretében. Az álombul ébredőknek ablakon át ajánla bennünket, mi nem a' legegényesebb módja ugyan az ajánlásnak, de czélszerű 's nem jár ugy az ember mint én egykor, midőn a' vendégszerető házi ur először is lábaimat vevé vizsgálat alá az ajánlás alkalmával, ugy főlebb 's utójára tekintett becsületes szemembe.

Míg kapitány ur családja talpra kelt, addig mi az urambátyámék fellármázására mentünk a' harmadik szomszédba. Visszatértünkör már glédában állt az egész kapitány alja, azonban csak az arczböreinket meglehetősen vastaggyá tett jajsai bornak köszönhetők, hogy a' házi asszony savanyu arczától megijedve az operenciás tenger tulpartjára nem futamodánk. De csak hamar orvoslá a' bajt házi gazdánk kissé hangos suttogása, melylyel tudára adá oldalbordájának miként aligha házasulandók nem vagyunk! mi türeltően felcseperedett két lányának érdekében elég győző ok volt a' megváltozásra. Most már egyik inni, másik ennivaló után látva, a' benmaradt hölgyek ellenében elkezdők működésünket világhírű tervünk szerint. Collegám nekem hagyá a' szebbiket az ő számára megnyerés végett. Isten neki fakerseszt! gondolám a' másakra nézván 's jó lelkiismerettel nagyot fohászkodva az egek urának segítségért, hozzá kezdék a' nagy munkához.

Azonban bájló védenczemet igen érdekesnek (nem mint az angol királynőről szokják csaknem minden évben mondani) találtam 's már kísértetben valék őt magam részére nyerni meg collegámat rászedendő, midőn a' felvert urambátyámék is megérkeztek 's velők egy szépnél is szebb

„Tizenhat esztendő barna kis lány!“

Kapja magát az én collegám és kaszát eldobva sietett hódolni a' szépségnek, min — tervünk következtében — csak én örülheték leginkább, azért most már egész lelkiismerettel végzém szerepemet hölgyemnél, gondolva, hogy majd collegám is ezt teendi.

De oh fatumok fátuma: nem tevé!

Ugy tett mint a' macskakirály mikor egeret látott.

Pálczát, koronát elvetve semmit sem akart tudni tervünkről: első kedvencénél nem nyilatkozott, másodiknál pedig épen megfordítva engem nőnek, magát pedig nőtlennek állítván 's ez által tervünket iszonyuan felforgatá.

És lön roppant antipathia ragyás arczom, piros kecskeszakállam, macska szemem, kacsza orrom, vátott fejem 's tevehátam ellenében. Társalgás közben a' lángpillantások, a' vágyteljes sohajok mind de mind nem felém röpülének. A' „haragszomrád“-ban senkisésem haragudott rám. A' „kutba estem“-kor minden kar collegám felé nyult segélyért. A' „serfőzés“-ben ki sem akart párom lenni. A' „koszorufűzés“-ben urambátyám multszázadi nejét kapám viragomul 's több efféle malheurökben kelle részesülnöm. De meg is átkozám ravasz collegámat úgy, de úgy hogy a' barna kis lány halálíg szerelmes lett bele 's tüstént — in specie loci — gyűrüt is váltának, a' kézfogót Pestről szerencsésen haza térve ülendők meg.

Végre — bizony már reggel felé — eloszlánk a' mulatságból, melyben hogy én különben mulattam volna mint kutya a' kutban, abból ugyan semmi sincs. Egyuttal jajsai éjemnek is vége szakadt mert mámorosan bár de jegyző fővel számunkra telepedtünk 's nem hangzott többé füleinkbe olly sajátságosan a' „notárus“ „jegyző“ nevezet.

VÁRI BALTHÁZAR.

TUDOM, ÉS MÉGSE...

Tudom és mégse tudom hinni:
Hogy lelkemtől elszakadál —
'S mellynek virága voltál egykor
A' kert most pusztaságban áll.

Tudom és mégse tudom hinni:
Hogy csonka, száraz ág levék,
Mellynek virágát, ifju lombját
A' zugó szelek elvivék.

Tudom és mégse tudom hinni,
Mert úgy megszoktam hinni már:
Hogy éltem éjéig velem lésszsz,
Mint a' napallal a' sugár.

Tudom és mégse tudom hinni:
Hogy nem én hagylak téged el;
Pedig megtanulhattam volna,
Hogy minden ősznek jöttivel:

Nem a' fa hűtlen a' virághoz,
Nem a' lombhoz a' száraz ág:
De a' lomb hagyja el az ágot,
És a' szegény fát a' virág.

"SZÁSZ KÁROLY.

* * Hála istennek, ezen is átestünk.

Tudniillik azon: hogy egy kicsinyt megvertek bennünket.

Perse ez olyan megveretés volt, a' millyet az embernek az ellensége sem kíván, közülünk elesett vagy ötven, megsebesült vagy háromszáz, míg ellenségeink közül három annyi hagyta a' fogát a' csatatéren, vissza is nyomta ifju seregünk a' kétannyi erejü veterán hadsereget 's két helyzetet elfoglalt tőle 's jobbszárnyát criminaliter megpaskolta, azonban a' bécsiek nem akartak, vagy nem jöhettek segélyünkre 's így hadseregünk kénytelen volt helyzetét feladni, 's a' határookra visszavonulni. A' kaszások egy kicsinyt hamarabb is oda értek, mint kellett volna.

Ugy látszik azonban: hogy ez a' hir senkit sem ver le.

Mindenki helybenhagyja: hogy seregünk a' magyar határra jött.

Mint Anteus óriás, ki ha a' küzdésben a' földre tehetle le lábát, anyjától a' földtől mindig új erőt kapott, akként képzeljük mi: hogy ha lelkes hadseregünk magyar anyaföldön vetheti meg lábát, mindenütt új erő, új segély gyúl sorai közé a' biztos szülőföldből.

Mig azon eszme: hogy egyetlen hadseregünk idegen földre megy csatázni, bizonytalan kimenetelü harcza, kétes érzelmü népek közé, télre váló évszakban, még a' győzelem koronájával sem talált nálunk rokonszenvre.

Jobban van ez így. Elvesztettünk vagy száz embert, de nyertünk helyette olly biztos meggyőződési alapokat, mikre hazánk jövődjét bátran építhetjük.

Bizonyos e' percztől fogva az:

hogy többé köztünk 's a' dynastia közt a' kérdést semmiféle manifestum, ultimatum, mandatum, rescriptum, memorandum, et quod desinit in „um“ el nem dönti. A' császár és Magyarország: = két ellenséges tábor. Köztük minden irott viszony tetteleg megszüntetett.

Másodszor az, hogy a' magyar ifju hadsereg a' leghevesebb csatatüzet is bátran ki tudja állani. Nemzetőreink, önkényteseink, általában a' kinél csak puska volt, úgy vittak, mint a' rómaiak triariusai.

Hogy a' kaszások egy kicsinyt előre elsiettek az ütközetből, biz isten nem csuda, őket kétszáz lépésről lövöldözik, 's ők ott gereblyenyéllel várják az isten áldását. Adjunk nekik puskát, majd megmutatják: ki teremtette a' magyart.

Harmadszor és utoljára megtudtuk azt: hogy ha mi szabadságunkat ki akarjuk vinni, ne támaszkodjunk senki segítségére, se németre se francziára: hanem bizzunk a' magunk istenében 's a' magunk fegyverében 's úgy csináljuk a' számítást, mintha egyedül állanánk az egész világ ellen él-tünket és szabadságunkat megvédeni.

Ha Stauduar uramnak, az Agramer szerkeztőjének lelkiismeretét ez uttal kölcsönkérhettük volna, nem nagy fáradságunkba kerülendett ez egész expedi-tiót úgy írni le, mint a' legfényesebb győzedelmet.

* * H a d i j e l e n e t e k.

— Az uhlánusok megtámadják seregünk balszárnyát, — Mack tüzérör-nagy neki áll tizenkét fontos ágyuival, golyói iszonyu rombolással törnek az ellenfél csapatjaiba egy-egy golyó egész sorokat söpör le lováról, mint kaszává-gás a' gabonarendet. A' második lövésnél tönkre van téve a' dzsidás ezred. Ek-kor nehéz vasasokat hoznak elő, ezek három lövést kiállanak, a' negyedik bat-teria szónál nem veszik tréfára a' dolgot, megfordulnak 's fut, ki merre lát a' szemével, vasas és dzsidás összevissza.

— Répási ezredes így commandiroz: Fiaim! Amott jön öt regement vasas német. Jöjjön utánam öt escadron huszár; azokat aztán majd meg kell verni fiaim!

A' huszárok engedelmes flai levén az ő apjuknak, az ezredesnek, — szót fogadtak és megverték az öt regement vasas németet, a' mint illik.

— Elfognak két huszárt, később valahogy kiszabadulnak 's mennek be-jelenteni magukat Répásinál:

Hát ti hol jártatok fiaim?

El voltunk fogva, megkövetem alássan.

Ejnye majd mit mondok, hát hogy mertétek azt tenni, huszár létetekre?

Sokan jöttek ránk megkövetem.

Mennyi az a' sok?

Száz vasas német.

Micsoda az? száz német! Hisz az épen egy huszárnak való 's ketten vol-tatok hozzá, ez többet meg ne történjék rajtatok.

Igen is, nem fogjuk cselekedni többet.

— A' komáromi hadság olly jól viselte magát: hogy egyetlen egy sem esett el belőlök. Mások ellenkezőleg azt állítják: hogy elhullott közülök több mint négyezer — kasza.

Mellyiket higgye már most az ember?

* * O r s z á g j á r á s.

— Radeczky halálos beteg. Könnyebbitse meg az ég az ő ágyának szal-máját!

— Seregeink Guyon vezérlete alatt Simunich ellen mentek. Circumdede-runt te! Ha el nem tudsz szökni.

— Az alvidéki ráczok alkudozni kezdenek. Vagy fáznak vagy melegük van. —

— Az oláhok, a' hol csak megtámadtatnak, mindenütt úgy elfutnak: hogy lóval sem lehet őket utolérni. Mért nem eresztik rájuk a' komárommegyei kaszásokat? Fogadom: hogy azok utolérnék.

— 300 debreczeni fiu Aradnál szétvert 1200 dzsidást. 92-t meg is ölt. A' békésiek is nagyon jól szaladtak. Szégyen a' futás, de hasznos.

— Görgei tábornagy a' lajthaparti sereg vezéréül van kinevezve. Görgei fiatal, mintegy 27 éves férfi, magos, dalias tekintetű; lelkében a' legtisztább ér-zésű hazafi 's roppant hadászati tehetségei mellett él hal a' szabadságért. Mindig a' szabad ég alatt hál, mindenütt van, gondja mindenre kiterjed. Fegyverei szerencséjéről eddigis sokat beszélnek napi emlékirataink.

PAN JELASICZ

hősköltemény 4 énekben.

A J Á N L A T,

mellyben szerző jelen halhatatlan művét
ő császári királyi apostoli jeruzsálemi fenségének

SOFIA, FRIDERIKA DOROTTYA FÖHERCZEGASSZONYNAK,

a' keresztes pók rend nagymesternéjének,

uj Illyria védszentjének,

ő császári, királyi, apostoli, jeruzsálemi felsége,

I. és V. és O Ferdinand száraz dajkájának,

a' nagynak, a' dicsőnek,

a' messze elfutottnak,

a' hős szalma-özvegyének,

hódolata és bámulata zálogául,

ajánlja

a' szerző.

Oh fölséges herczegasszony,

Ha meg nem bántanálak,

Fölséges lábaid elé

Tenném e' mátkatálát;

Virágokból van ez fonva,

A' minőket még a' ponyva —

Irodalom nem termett.

Le van írva hő szerelme,

Melylyel irántad ége.

Hős serege, diadala,

Vezéri dicsősége.

'S mellyet számára emeltek

A' budapesti felkeltek:

A' horgas emlékoszlop

Tekints bele, megtalálod

Legszebb emlékid ebben.

Hősöd képét egy képiró

Sem találná hivebben.

Mindent hiven ide raktam,

'S hol egymást elhallgattam,

Azt majd te gondold hozzá.

Bár ide tehettem volna

Az ischli pásztorórát,

Mellyben magas kegyeidet

A' merész hősré szórád.

De bizonyos oknál fogva

Ezt az egyet még titokba

Kell az egyszer tartanom.

Le van írva a' nagy hősnek

Járása és kelése,

Ruházatja, fegyverzete,

Nagy puskája, nagy kése:

Mikkel részint szived táján,

Részint pákozdi csatáján

Szörnyű sebeket vágott.

Fogadd tehát kegyelmesen

E' rövidke ecclogát,

Tiszteletem, hűségemnek

E' beszélő zálogát.

Tudom kedvesebben vennéd

Hogyha fiatalabb lennék

A' beszélő zálogot.

Felhívás a' muzsához.

Mellyben a' költő igen szépen kéri a' muzsát: hogy énekének
dudakisérettel accompanirozzon.

Pillants reám égi múzsa

Szépséges tyukszemmeddel,

Gyengén szóló czitarrádat

Ez alkalomra tedd el:

Mert a' kiről most beszélünk

Ollyan hőst, mióta élünk

Még álmunkba' se' láttunk.

Koszorú helyett fejedre
 Vörös bagósípkát tűzz;
 Piros sandaláid helyett
 Láбайдra bocskort fűzz
 Lopj magadnak valahonnan
 Egy vörös szűrt 's egy izromban
 Egy réz-pitykés szeredást

Ekképen kistafirozva
 Kiáltás hármass zsvíót,
 Vess keresztet 's hidd segédül
 Ama szent Piripiót *)
 Akkor aztán fogd a' dudát
 'S énekelj el a' nagy csudát
 A' hős illir királyról.

Első ének.

Mellyben megiratik, miképen a' szép herczegasszony a' felséges császár fejében keresvén, a' szerelmes hösszel párbeszédet tart; — miképen a' boldog párok együtt herbatét isznak, 's attól felmelegesznek, hogy mi történik azután? az nem iratik meg. Ezen fejezet kiváltképen ajánltatik a' gyöngéd szerelmeseknek, mint a' melly tömve van érzékeny és szívlagyító történetekkel, epekedő szerelmi vallomásokkal, szívbeli keserőségekkel, 's több efféle elragadtató tüneményekkel.

Beteg volt, még pedig régen
 A' császár ő felsége,
 Azért is lett olyan sovány
 Nagyságos felesége.
 Mert az úri familia
 Nagyön ügyelt rá: hogy fia
 Valahogy ne születnék.

Áthurczolta az életet
 Boldogabb évein túl,
 Lelke még nem is született
 'S teste már halni indul,
 Termete nem volt királyi,
 Csak feje és adóssági
 Nőttek iszonyu nagyra.

Mi baja volt? Isten tudja.
 Egyik mondta: aranyér. —
 A' sok elloptott aranytól
 E' biz Isten reá fér.
 Nekünk ugyan megmutatta,
 Mint csinál az alchymista
 Az aranyból papirost.

Más azt mondá: száraz kórság
 Gyötri a' nagy felséget.
 Hol vette ezt, ki élteben
 Nem ismere szükségét?
 Ha csak talán csufondárul
 Valamellyik országárul
 Nem ragadt rá ez a' baj.

Általános nyavalya az
 A' habsburgi családban,
 Hogy víz terem a' fejükben,
 Hol másnál agyvelő van.

Bizony Isten: ő felsége
 Dicső császári fejébe'
 Elfér egy kis halastó.

De legrögzöttebb baja volt
 Feketesárgasága.
 Nagy érvágás lehetne csak
 Ennek az orvossága.
 Mert ez gonosz egy nyavalya!
 Ha az ember nem gyógyítja
 Könnyen halálos lehet.

Ehhez járult még egy kis baj,
 Egy kis indigestio.
 Meg nem emésztett adósság
 Mintegy ezer millió.
 Ez feküdt a' gyomrán szörnyen,
 Ettől nem tudott egy könnyen,
 Bár akart, szabadulni.

Gyógyították mindenképen
 Sok kuruzsló szerekkel.
 Mondák: hogy neki gyógyszerül
 Millióknak vére kell.
 Majd ez talán fizetetlen
 Adósságait egyhirtelen
 Kipurgálja belőle.

Igy esett meg: hogy ámbátor
 A' király volt a' beteg,
 A' doctorok vizikátort
 A' nép hátára tettek.
 Ő volt beteg 's Magyarország
 Itta volna az orvosságot
 Keserves decoctumát.

*) Illyria védszentje.

Engemucsese már az furcsa
 Kis homoeopathia:
 Ha a' király feje beteg
 A' másét levágna.
 'S ha ő elrontotta gyomrát,
 Nyakrafőre egész ország
 Tart helyette diatét.

A' sok kuruzsolás után
 Látván a' camarilla,
 Hogy itt nem segít a' china
 Sem a' sassaparilla.
 Tanácslá mindenekelőtt
 Váltóztassa a' levegőt
 A' tekintetes császár.

Mert a' szabad levegőben
 Igen el van terjedve
 A' szabadság-cholérának
 Királypusztító nedve.
 E' cholera széke Páris,
 Mit ha megkap, a' császár is
 Republicanussá lesz.

Azért tehát menjen gyorsan
 Valamellyik ferdőre,
 Ott fürödjék szorgalmasan,
 Mig megtisztul a' bőre. —
 Tekintvén a' sok százados
 Rajta száradt gyalázatot
 Lesz ott mit lefürödni.

Ekkép jutott a' nagy császár
 Ischl fürdővizéhez,
 Ott beszállott valamellyik
 Méltóságos izéhez.
 Kapott is ott macskazenét,
 Mert Tyrolba azt izenék,
 Hogy azt nagyon szereti.

Magával vitte udvarát
 Egy pár vén komornyikot,
 Két papagályt, három papot
 (Mert mondják: nagyon bigot)
 Ministert, secretariust,
 Szakácsot, cancellariust,
 És egy csizmatisztitót.

Hogy asszonyok is legyenek,
 Mint illik udvarában,
 Felültetett egy feldmarsalt
 A' bakra diszruhában.
 Belül két udvaridámát,
 A' velük volt mopszlik számát,
 Ide nem is sorozván.

Legsúlyosb bagázsia volt,
 Mit magával czipеле,
 Tantja, ez az újabbkori
 Furibunda Cybele.
 Ki mellöle nem tágitott,
 Bár a' császár néha itt-ott
 Eszére akart térni.

(Folyt. köv.)

SZÉKES-FEHÉRVÁR, october 23. 1848. Tisztelt szerkeztőség! Becses lapját régóta figyelemmel kísérve, fájdalmasan tapasztalám, hogy ott bizony kamesatkáról is majdnem előbb lehet valamit olvasni, mint Székes-Fehérmegyéről. Ez szörnyű dehonestatio gondolám magamban, 's elhatároztam: levelemmel, ha vissza nem utasítanak, az Életképekbe ugratni. Minthogy pedig megyénk olly rég nem szerepelt már e' lapokban, épen nem tartom feleslegesnek, azt újra bemutatni a' t. olvasó közönségnek.

Fehérmegyéről azt állítja Rónai Jácint, hogy szép hölgyek teremnek benne; a' geographusok azt írják róla, hogy fekvése a' juhtenyésztésre igen kedvező; én pedig azt mondom, hogy e' megye egy régiség — gyűjtemény lévén benne, a' tizenkilenczedik század buvárkodó szellemének közepette, egy jó darab az egyiptomi sötétségből, és nagy sokasága a' pecsovicsoknak. — Van nekünk egy főbirónk, ki olly erélyesen és olly gyorsan bocsátja közre a' rendeleteket, hogy akkorra, mire mi azokat hivatalosan megtudjuk, mások már azokat, ha nem is hivatalosan, de elfelejtették. De halljuk, mi történt: f. h. 18-án Bodajkra egy currens érkezett, melyben tudatja a' főbíró ur az országos bizottmány october 2-ről kelt azon rendeletét, miszerint az, ki Jellasicstól löport tud elvenni, 200 pft kap. Urak! hisz ez valóságos nevetség; Jellasics 30-ik szeptemberben szökött már el, és a' bodajki embereket csak most informálják, mikép ártanak neki; aztán plane bodajkiakat illy későn tudósítani, a' kik a' nél-

kül is fontolva haladásukért olly nagyon hátra vannak, hogy maga a' helység esze egy augusztusi népgyűlést ezen szavakkal nyitott meg: „Polgártársak! a' haza veszélyben forog, mert Jellasics már Z á g r á b b a n van.“ O tempora! o mores! de egyébiránt is nagyon jó lelkek ám ezek a' bodajkiak, pártolják a' védegyületet, 's így merő patriotismusból sem mennének Bécs alá puskaporért. — No már az igaz, hogy sok, igen sok pecsovics ember van a' papok között. Itt a' városban azt beszélik egy főpapról, miszerint örült azon, hogy Jellasics eljő rendet csinálni. — Jellasics eljött, de valamint mindenütt, ugy a' főpapnál is rendtelenséget csinált; mert a' haramiavezér assistensei a' főpap borát jól megszopogatták, edényeit pedig összetördelték. Én az illy embert sajnálni nem tudom ugyan; de vigasztalásul mégis azt mondom a' nagy hazafinak, hogy más-kor ne örüljön előre azon, ha a' camarilla sáskákat küld az országba. — Csurgó helységben egypár jobbagy megtámadta a' bírót, hogy miért rendelte őket forspontba a' horvátokhoz. A' bíró azzal mentegette magát, hogy az alispán parancsolta. De a' felhevült polgártársak mitsem tágitottak, hanem össze hunczutolták az alispánt, a' bírót pedig meg akarták verni. Ez másnap panaszra ment a' megyéhez, de ott azt felelték neki, hogy ne gondoljon vele, máshol is történik most illyesmi. Már e' részben szerkeztő urtól kérek felvilágosítást; ön több felül kap leveleket, ugyan kérem legyen olly szives, írja meg, valljon a' bírót szokás-e most másutt is megverni, vagy az alispánokat össze hunczutolni?

IRMAI BÉLA.

CSÁKTORNYA, october 29. 1848. Már négy csatát vívtam le több bajtársaimmal; számtalanszor néztem a' halál szemébe, várva azon pillanatot, midőn egy darabka ércztömeg vet véget e' nyomoru életnek, 's mégsem tudott a' boldogtalan fiu meghalni, pedig olly közel mellette bajtársai vérzének el, kiket szülő, rokon, 's jó barát siratott meg. Csataink e' következő helyeken valának: 1) Tácz, 2) Fehérvár, 3) Ozora, 4) Letenye; a' szó teljes értelmében mindenik kemény tüzelésünket igénylő, 's ennyi küzdés után a' legközelebb kivívt csata volt reánk nézve azon roszkimenetűek közül egyik, mellyben közülünk három tüzér esett el, mi annak eredménye volt, hogy elleneink sánczok közül tüzeltek reánk, míg mi a' pusztá sikon, honnan egyről egyig láthattak bennünket, kerestük a' bizonyos halált. Ez történt f. hó 17-én délelőtti 11 $\frac{1}{2}$ órától délutáni 2-ig. Elleneink hátrálván, a' Mura folyamom (elkészítvén az ellen által szétrombolt hidat) óra mulva átkeltünk, ezalatt elleneink vezére: Nugent álgyuit lovascsapatjával elvitetvén, Varasdra megszökött; 800 egyénből álló embereit tisztjeikkel lefegyverezvén, tovább küldtük. Csáktornyára tevők téliszállásainkat. A' hős Zrinyi dicső emlékezetű vára védőfalaival már egy hete, hogy foglalkozunk; minden jól menne. Legközelebbi csatánk után közülünk 5-en érdemdíjt egy aranyat, 3-an előléptetést kaptak parancsnokunk Jánossy urtól. Én — még a' Tácznál kitüntetett magamviseleteért — ezredesemtől főtüzérré neveztetém ki.

Tegnapelőtt délutáni 6 órakor 2 ütegből álló Radeczky-huszárok csatlakoztak hozzánk, odahagyván Olaszhont, a' kapufélfától vevén bucsut; mieinktől örömrivalgásokkal fogadtattak. — Másnap a' harmadik szomszéd helységben lappangó 150 egyénből álló horvátcsapat előőrei a' mieinkkel összeütköztek, egy tizedest, és két közembert elfogván, mit az ügyes Miklós-huszárok észrevén, őket futásra kényszeríték; visszazabadítván a' három hozzánk tartozó egyént. Az ellen előőreiből egy lovaszt levágtak. Már ma délelőtt 11 $\frac{1}{2}$ órakor ezredesünk azon hirt vevé, miszerint a' 150-ből álló horvátot a' falubeli nemzetőrök elfogták, lefegyverezvén őket.

FUTÓ JÁNOS,
országos honvéd tüzér.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

20. sz. November 12.

PEST.

NYOMATOTT LANIERER ÉS HECKENASTNÁL.

1864

ALBERT

ALBERT

STATISTISCHES

Handbuch der Statistik

ELTEKEPER

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Handbuch der Statistik

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előzetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

 Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E I N A P T Á R,

gazdasági kalendárium.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p- p.

E napokban jelent meg és

Edelmann Károly (előbb Heckenast Gusztáv)

könyvkereskedésben Pesten vácz-utca 15. sz. a. és minden hazai hiteles könyvárusnál kapható illy című röpirat:

Üdvös és czélszerű-e

A KÁPTALANOKAT ELTÖRÖLNI,

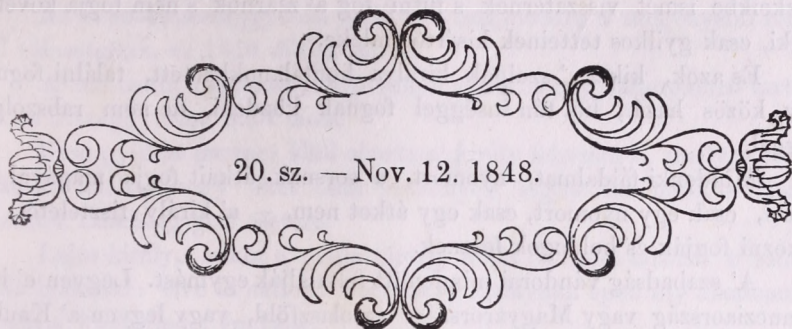
és ezek helyett egyházmegyénkint

Presbyteriumi tanácsot alakítani?

Irta **Prámer Alajos.**

Kassán. Ára 15 kr. pp.

20. sz. — Nov. 12. 1848.

KESERÜ HANGOK.

A' császár kirugta maga alul a' trónust.

A' császár halomra lövette birodalmi fővárosát.

A' császár aláírta végpusztulása ítéletét.

Véres hajdankor, mellynek rémeseményei a' mesevilággal határosak, mutass fel egy példát, melly e' királyi örültséghez hasonlatos legyen!

Hidd elő néróidat, a' pogány hóditókat, kik emberáldozatot vittek hadisteneik véres oltárára, Timurt, Dsingiszkánt, Caligulát, Heliogabalust.

Mellyik tett örültségében ahoz hasonló borzalmakat, minőket e' gyöngye fejű ember cselekszik?

Mire tartogatja még őt a' sors? Lelke már félig halva van, mire kell neki tovább lézengeni trón és ravatal közt?

Annyira elszaporodott-e már a' földön az emberi faj, hogy e' koronás döghalált kellett reá bocsátani?

Vagy új időket kezdünk-e élni: hol világharcz támad a' kerek földön jók és gonoszok közt, hogy eldüljön végre: Istené-e, vagy ördögé a' világ? —

A' mellyik meggyőzetik, meghal, és számára nincs föltámadás többé.

Annyi ember lesz földönfutóvá!

Annyi becsületes férfi, ki honát és a' szabadságot imádta, veszté el hazáját, de nem a' szabadságot.

Kizavarta őket anyai fészükéből a' koronázott bűn, a' hű polgárok vándor madarakká lettek. De jön még tavasz, mellyben a' vándor madarak

fészkeikbe ismét visszatérnek 's futni fog a' zsarnok 's nem fogja követni senki, csak gyilkos tetteinek kísértő emléke.

És azok, kiket a' szolgák királya hontalanokká tett, találni fognak egy közös hazát, hol tán inséggel fognak küzdeni, de nem rabszolgasággal.

Mindenki fájdalmat, nyomort, a' sorsnak átkait fogja magával ide hozni, csak egy nyomort, csak egy átkot nem, — a' király tiszteletét. Öt átkozni fogják és boldogok lesznek.

A' szabadság vándorai mindenütt feltalálják egymást. Legyen e' hon Franciaország vagy Magyarország, az olaszföld, vagy legyen a' Kaukaszus, ott találkozni fognak azoknak arcza, kiknek lelkei együtt jártak a' szabadsággeszmék szellemországában, 's azon föld, melly őket be fogadja, szent lesz az emberek és az isten előtt, határait sem zsarnok, sem rabszolga át nem fogja lépni. Ott lesz a' szabadság Jéruzsáleme, mellyhez a' tiszta lelkűek messze földről vándorolni fognak, ott fogják őrizni a' legyilkolt népszerűtet örök frigyládáját, onnét fognak szétmenni hirdetni a' népeknek: hogy a' szabadság Jézusa nem holt meg, hanem feltámadott!

Talán a' te földed lesz az, hazám! melly hivatva van arra: hogy vérrel kereszteltessék meg 's jövődő neve minden szabad népek hona legyen.

Forr, gyülöng határaidon belül a' népség, minden ajku nemzet, mellynek szabadsága össze van tiporva, siet szent földedre, kezében fegyvert hoz 's szívében lázas keserű érzeményt, a' boszu reményét.

Országod szívében, fővárosod utcáin naponta harci zene mellett idegen férfiak fegyveres csoportri vonulnak, fiaid táborába sietve.

Lengyelek, olaszok, tyrolok, francziák, németek, esküsznek szent zászlóid háromszínei alá.

Kiket kiűzött minden országból a' koronás önkény, itt jönnek össze, ide vonja őket szabadságuk közös veszedelme, a' közös elkeseredés.

Tehát itt jönnek össze a' vándor madarak . . .

Tehát itt lesz a' véres oltár, mellyen vagy a' szabadság hősei, vagy annak zsarnokai fognak megáldoztatni. . . .

. . . Oh kedves szép hazám! Kedves — édes — hazám. . . . .

A' FORRADALMAK METEMPSYCHOSISA.

A' francia forradalom okai voltak: az aristocratia romlott erkölcsi-sége, az udvar zsarnoksága 's több mint egy miliárd status adósság. — Nem így van-e most. Ugyanazon okok, ugyanazon következmények.

Mi volt akkor XVI. Lajos? Egy festett király, — király, mert korona alá született, különben gyöngfejú, ingatag ember, satyrája minden felségi eszmének, környezetének bábja, gyermek, kinek kezébe kést adtak, — ugyan az a' mi ötödik Ferdinand. — Ugyanazon koronás személyek.

Az 1789-ki országgyűlési küldöttek nagyobbára a' szegényebb rendből választattak, az 1848-dikiak színte.

A' harmadik néposztály képviselői akkor is egy bálteremben tartották az országgyűlést, mint most.

Ezen gyűlést parancs által akarta a' király feloszlatni, melyre Mira-beau azt felelte: hogy őket csak szuronyok fogják elűzhetni. — Emlékezzetek Lamberg gróf esetére.

Lajos király, mikor a' nemzetőrség felett szemlét tartott, e' szókat hallá kiáltatni: vive la nation! Ferdinand királynak éppen illy alkalommal a' nép a' Fuchsliedet énekelte.

Amott Foulont, itt Latourt akasztotta fel a' nép a' forradalom előtt, mindkettőt lámpásfára, mindkettőt a' városház előtt.

XVI. Lajos Versaillesban, V. Ferdinánd Innsbruckban zárta el magát népeitől, mindkettőt kényszeríteni kellett: hogy fővárosába visszatérjen.

October hatodika volt 1789-ben, midőn a' párizsi nép reggeli 5 órától déli 12-ig XVI. Lajos testőrségét felkonczolta. October hatodika volt 1848-ban, midőn a' bécsi nép reggeli 5 órától déli 12-ig ugyan azt cselekvé V. Ferdinand zsoldosaival.

Akkor Orleans herczeg, most István herczeg volt, kit a' forradalom trónussal kínál, mindkettőt megfosztá e' kilátástól a' király futása.

XVI. Lajos ugy futott, mint V. Ferdinánd. Hátuk mögött a' népek átka.

E' percztől fogva respublica volt mind a' két ország.

Ötszázhetvenhét nap múlva XVI. Lajos a' guillotin alatt elvézett . . . . .

Királyok! Koronás emberek! Miért nem olvassátok a' történeteket, miért nem olvassátok azon rémséges sorokat, mik egy koronás király vérével vannak írva?

Hajh e' sorok után még hány vörös lap van még! A' vörös sorokban mennyi polgári vér, a' fehér sorokban mennyi keserű könny.

JÓKAI MÓR.

H O N E S Z T.

Boerne után.

Oszkár, svéd ifju, Párisban élt, magát a' festészetben tökélyesítő. Oszkár mindig vidor, mert mindig jó vala. Enyelge ugyan a' bűn veszélyével, de szívét soha meg nem fertőzé; 's olykor lőn, hogy az elvetemültek keblébe, rövid órára, ismét a' bánalom gyönyörét és fájdalmát oltá, 's az alkonyodó arcokon még egyszer fellángola az erény szomorú esthajnala. —

Gyakran rombola be Oszkár barátjaihoz, és kiálta: Fel! barátim! igyunk egyet! 's elsietének vele a' mindig kész dorbézok a' csapszékbe:

illatozó étek 's felséges borok hordatának fel; de Oszkár mértékkel evék a' tából, 's csak szörpöle a' billikombol, — éltenek pohara, szinig tölve volt lángoló pezsgó vérral, és minden csepp, melly még belé öntetett, áradásra kénálté azt. —

Egy nap Oszkár olasz operába sietett, Mozártnak Don Giovanni címü dalmüvét hallgatni. — A' ház még zárva, és a' váró tömeg nagy volt. —

Oszkár a' tolongók közé vegyült, és egy tallért vön ki zsebéből, hogy készen várhassa a' pénztár megnyitását. —

Valaki beléje ütközik, a' pénz kiesik kezéből, és az utca közepére gördül.

Hiába keresi szemével.

Ekkor egy vén koldus sántit feléje mankóján, és átadja neki az elvesztett pénzdarabot. —

Tartsd meg, becsületes öreg — mond Oszkár — fáradságodért. —

Fáradságom csekély vala — válaszolt a' koldus — ez pedig nagyon is sok. —

Nem nekem, — felelt Oszkár. — Pedig ő nem vala gazdag, és sietve sietett el, hogy valaki a' körülállok közt őt rajt ne érje szívének eselén. —

Oszkár a' város egy távol fekvő részében lakott, és hamar léptekkel laka felé indult. —

Midőn oda ért, az öreg koldust látta ajtaja előtt állni: Kegyed igen gyors, ifjur! kiálta ez elébe. —

'S ön még gyorsabb! felelt Oszkár. — A' mi engem illet, szóla netve az öreg, én nem gyalog, hanem kocsin jötem, — Oszkár csodálkozva néze rá . . . . No de — mondá — egészségére váljék, öreg, a' kényelem!

Lakába akart lépni.

Az öreg mankóját tartá elejébe. —

Kegyednek nem kell olly hamar eltávoznia tőlem, 's azon balvéleménnyel sem szabad lennie felőlem, mintha én jótétével visszaéltem volna. Kisértse meg csak egyszer. Adni nehéz, elfogadni még nehezebb, de legnehezebb ám kérni. — Gyakran ha egy gazdag kéjencznek, kinek üres koponyáját volna kedvem mankómmal betörni, hizelegnem kell: akkor érzem mi sanyaru fáradság a' koldulás! Tegnap alkonyban egy embert láttam, mélyen köpönyegébe burkolva, egy becsületes polgárnak házából kijöni, kinek leányát elesábitotta. Noublez-pas le garçon! susogék, 's feléje nyújtám tenyeremet. A' gaz kaczagott és egy aranyat adott. Ah, a' koldulás sanyaru! . . . . Be gyakran tevém már fel magamban, hogy öreg napjaimat kényelmesben élni, dolgozni 's nem koldulni akarok; de a' szokás csábító urnő; a' börtön kinját is elkényező gyönyörré bírja tenni.

Oszkár keresztbe vetett karokkal állt a' koldus előtt. — Ön igen okosan beszél, öreg! derekasan gyakorolta magát. No de, jó éjszakát! —

Ne ugy, fiatal ember, ne menjen el. Kegyed időtöltést kívánt magának szerezni, 's mulatságát nekem áldozá. Az est hosszú; jöjön kegyed

velem; szép történetkéket akarok kegyednek elbeszélni. — Látja kegyed ott a' házat, „a u g a g n e p e t i t“ czimmerrel? ott én lakom. —

Azon czimert látom — mond Oszkár — de hogy meghívásod milly szándék czimere, azt még nem látom! —

Hogy-hogy, ifjur! hisz csak nem fél tőlem! hát nem látja mi agg és erőtlen vagyok? —

Épen azért félek, mert ön agg és erőtlen; hisz erőmet nem szabadna ön ellen használnom. — Az öreg kezénél ragadá az ifjut, és maga után vonta házáig, melynek ajtaja egy könnyű érintésre megnyilt . . . . . Hágcsókon lépének fel, az öreg gyertyát gyújtott, és Oszkár csodálkozva nézett körül a' barátságos szobában, mely minden, tehetősékeknek szükséges szerekkel el vala látva. —

Jó dolga van, szegény ur! mondá Oszkár. —

Ugy-ugy! viszonyzá a' koldus. De nem loptam semmit, mindent böcsülettel koldultam össze, — és mellékesen — tevé halkan és mosolygva hozzá — varázslók is egyet. —

Valóban? kérdé Oszkár nevetve. Ej, hát hadd lássak egyet bűvös mesterségeid közül. —

Komoly szándoka ez, ifjur? bizonylatokat kíván? hisz kegyed érzékeinek? —

Nem! kiáltá hévvel az ifju. Nem hiszek érzékeimnek; megcsalnak, mert megcsaltnak; keressen máskit szemfényvesztéseinek. —

No, no, csak ne mindjárt olly marczonán, fiatal ember. De egy pohárkát kell velem üritnie. —

Az öreg kiment és nem sokára három palaczk borral visszatért. —

Jól éli napjait, öreg! mond Oszkár. —

Nem számomra tartom; — én soha sem iszom bort. Ezt mind kegyednek szántam, és talán be sem éri vele; de van még. —

Az öreg poharat töltött. Oszkár szemei megigéztetve csügtek a' poharon. — Olvasztott aranyként fénylett a' bor, és minden cseppben egy szép lányszem gyöngyelett, csillámlott, és édesgetett. Oszkár kiüríté a' poharat, a' koldus ismét megtölté . . . Mindig gyorsabban ivék Oszkár, mindig gyorsabban töltögete az öreg . . . . . Bőszén lüktetett a' vér az ifju erein át; szíve hangosban dobogott, 's ajkai remegtek. — „Ősz te! a' borod jó!“ . . . Nemde, faescám? Ezt az Indus partjain főzték, de még jobb is van . . . Ide vele, vig nyomorék! . . . Még egy kis türelmet, elébb csak szép holmimet akarom megmutatni. —

Zajjal hömpölyg fel egy kárpit, és a' tántorgó Oszkár felett kristályterem boltozódék, mely ezer láthatlan gyertyák viszfényében tündöklött. A' mi kincseket a' föld sötét méhe rejt, a' mi dicsőt az ember mūdus keze alkot, mind azt bőségben és pompában egyesíté a' terem. Arany, ezüst, drágakő borítá a' padolatot; ezer drágaság és edény szerteszét álla; mindennemű csillogó fegyverek függének a' falakon; és száz madár csicsirge, dalola, 's ugrádoza arany pálczákon ide 's tova.

Oszkár kéjzömbbe merült; majd egy uj fény voná magára szomjas

pillanatit, majd pedig ittasan és lankadtan a' földön csüggének: Ekkor egy rekedt hang hallatszott: vigy el, vigy el!

Oszkár arra nézett, és egy seregélyt vön észre, mellynek nyakáról selyem szalagon arany háromszög csüggött. Egy gyémánt, zafir, és egy rubin ékiték a' háromszög hegyeit. — Ellentállhatlan hatalommal voná ez Oszkárnak pillanatát magára. — Vigy el! vigy el! kiálta a' seregély.

Öreg! szóla Oszkár, ezt a' háromszögöt ide kell adnod. —

Nem volna bolondság, uram; ezzel három királyságot fizethetek ki.

Jó öreg! engedje át ezen háromszögöt, hisz anyija van. —

Nem, uram! válasszon bár mit, csak ezt ne. —

Vigy el! vigy el! kiálta mindig rekedtebben a' seregély. —

Oszkár kinyújtá kezét a' háromszög után; az öreg visszatártá őt . . . Oszkár ellőké; . . . az öreg fenyegetőleg emelé fel mankóját. . . . Az ifju földre veté az öregot, ki utolsó erejével vonakodott. . . . Vigy el! vigy el! rikácsola a' seregély. Ekkor egy csillogó törnek sugara villámlik Oszkárnak szemébe. És leragadja a' tört a' falról, kirántja, és szívébe döfi az öregnek, ki szótlan, és alétan földre rogy. Vigy el! vigy el! kiálta sebesen és mindig sebesebben a' seregély. Oszkár leoldá a' háromszögöt a' szalagról, és a' kimenetet keresé. 'S ime! most valamennyi madár elkezdé kiáltani: Vigy engem is! vigy engem is!

Oszkár visszatekint, és tekintete az őznek megtört szemeivel találkozik. És borzalom futja át az ifju minden tagjait; halálszin borítja őt; lábai inogtak; 's összeroskadtak alatta.

Gyilkos! gyilkos! üvöltének ezer hangok a' bortoatról alá.

Kétségbe'sés ragadja meg Oszkárt, kirántja a' holt kebléből a' tört, 's saját szívébe akarja mártani. —

Tartóztatva érzé karát; az ősz álla előtte, de mankó nélkül. Hófehér öltöny hullámza alá vállairól, és mellét hosszú szakál fődé. —

Oszkár; mond ő mosolyogva, érzékidnek nem akarál hinni, de szívedben bízál, nemde? Nemes ifju, te megrészegültél, raboltál, és gyilkoltál — hiszed-e most, hogy büvölni tudok? —

Oszkár, lenyomatva szégyen- és mély tiszteletétől az öreg térdeihez borult. —

Bocsásd meg, atyám! —

Kelj fel, fiam! te nem vétettél, csak álmodban valál gonosztevő. —

Oh atyám! varázsold el ezen fényt szemeim elől, melly szíveimnek borzalmas örvényeit leleplezi előttem. . . . Az öreg intett, a' terem eltűnt, 's Oszkár ismét a' barátságos szobában látta magát. De a' háromszög, melly őt elesábitá, ott feküdt szemei előtt az asztalon.

Varázsold el ezt is! — esdekle Oszkár.

Az öreg megérinté, és a' háromszög virágfüzérré vált. — A' gyémánt liliommá, a' zafir ibolyá, 's a' rubin tulipánná lett. . . . Fogadd el ezen virágokat, Oszkár, szóla az öreg. Ártatlanság a' liliom, alázat az iboly, és egészség a' tulipán. Ápold csak a' tulipánt; míg ő virágzik, virágzik a' többi is. Minden erénynek kelyhe az egészség, ha ez hibázik, azt

meg nem nyerheted. Most tudd meg, fiam, ki vagyok. Szellemeik kik értenek, Honeszt bűvésznak neveznek; közönséges embereknek, én is közönséges ember vagyok. Már 2000 év óta bejárom a' földet, és keresem az erényt. Gyakran megtaláltam, de a' szerencse távol vala tőle. És az fájt lelkemnek legmélyén, és bosszantott a' rosszabbak gunya, kik az erényt koldusnőnek nevezék. Ekkor egy szép csillagzat alatt te születél, és én öröködém napjaid és utaid fölött. Oszkár, te jó vagy, vidám és boldog. — Varázserőm egyébbel meg nem áldhat; de felruházni akarom erényedet, és boldogságodnak megadni a' külfényt is, hogy serkentessenek a' jók, a' gunyolók pedig aláztassanak meg. Vedd ezen pergameneket, Oszkár. Bölcsesség van az egyiken írva, gazdagság a' másikon, a' harmadiknak tartalma hatalom. Egyet választhatsz; a' többit vedd el magadtól. . . .

Oszkár kéj-remegő kezébe fogá a' pergameneket, és szívét dagasztá az érzemény: a' javak bőségén kénye szerint uralghatni. . . . Először is a' bölcseséget vevé elő, és már-már elakará vetni a' többi pergameneket, de jó szelleme tartóztatá őt, 's elmélkedék. — Valjon bölcseséget kívánni, nem birvágy-e, mellynek halála: kielégítés; és melly éhben sinlődik? teend-e boldogabbá? Már azon kevés sugarak is, mik mások fölötti előnyeim, tátongó mélységeket fedének fel előttem ott, hol mások virágkereteket láttak? Megszűkítem-e még inkább barátim kis körét? Szeretteim számát továbbá is fogyasszam? tanuljam-e megvetni azokat, kiket becsülék? nem vagyok-e még eléggé rideg? Nem! Bölcsesség haragos istenek álnok ajándoka . . . tova tőlem! . . . Oszkár elveté magától a' bölcseséget.

Honeszt, mélyen illetődve, szorítá kebléhez az ifjut, 's szóla hozzá: A' legkeményebb tusában győzelmeskedél, fiam; 's nem rettegek többé választásodtól. —

Most Oszkár a' gazdagságot vevé elő, mosolyga, és nyugodtan ejté le lábaihoz. . . . Csak a' hatalom maradt meg neki. . . . Egy világon uralkodni! Emberek millióit boldogítani! Millió sziveket megnyerni! A' jókat megjutalmazni, és a' gonoszakat fenyíteni! Oh igen, szép a' hatalom, szép mint a' rózsza. Ámde tövisai! És a' rózsza alatt a' hízogás kigyója leskelődik? ki vezeté még a' királpálczát? e z a' kezét vezeti. Másoknál jobb lenni nem bírok, csak egyet bírok, mit mások nem bírnak — egy koronát megvetni. . . .

És Oszkár elveté a' koronát. —

Köszönöm atyám, elégtelt vagyok, nincs semmi vágyom. —

'S szigoruan és komolyan szóla az ősz az ifjuhoz: hogyan Oszkár? te boldognak érzed magadat, mert tenmagad az vagy? elégtelt vagy, mert tenmagadnak nincsenek vágyaid? hát Oszkár egyedül él a' világon? —

Pir ömlött el az ifju arczain, 's szive szerettei eljővének mind, mind. Elül atyja és anyja, aztán fivére és nővére, utánok a' barátnő, meg aztán a' barátja; ezekhez egy másik csatlakozott, és még egy. . . .

És számok nőtön nőtt, mindig magasabbra dagadt az ifju szive, — és mindig tágabb lön keble, míg az egész emberiséget magába ölelé.

'S mások kedvére mit választasz? kérdé Honeszt. —

Oh atyám én nem tudok választai, tégy t e boldoggá minden embert!

Honeszt mosolyga.

A' mit kívánsz, Oszkár, nincs hatalmam teljesíteni, csak az erény boldogit. —

Oszkár az ősz térdeihez veté magát, és könyörögve emelé kezeit: Oh hát tedd őket erényessékké, hogy boldogok lehessenek! teremtsd jókká, teremtsd boldogokká mindnyájukat!

Honeszt elsápadt, és halkán 's remegve szóla: Ne követeld ezt, fiam! megtagadnom nem szabad, de ne követeld! a' bűn rothadás, és rothadás az élet forrása.

De Oszkár emberszeretete mámorában, nem hallá az ősznek szavait . . . .

Átkarolá térdét, és forró könyeket ejtve esdeklett: Oh hatalmas atyám, oltsd szívökbe az erényt; boldogítsd őket. —

Követeljed háromszor Oszkár.

'S az ifju háromszor ismétlé kérelmét. —

Ám legyen! Nem sokára kongand az éjféli órája; az időnek e' hasadéka kell nyulnom, hogy a' természetet elszakíthassam kíséretétől, 's hogy urává lehessenek. Végy erőt, Oszkár.

Éjfélt ütött. . . . .

Honeszt varázsvesszejét kinyújtá keletre és nyugatra, éjszakra és délre, 's rejtélyteljes szavakat ejte. Az égről bájos hárfahangok suttozva lengének alá, és a' földtől fölfelé iszonyu kacaj harsoga. Oszkár, elragadtatás és iszony közé sajtoltatva, kérdezé: honnan kél e' borzasztó hahota? —

Hallgass fiam! felelé az ősz csöndes hanggal, ez a' káröröm szelleme; ne ingereld. E' fölött nincs hatalmam. Jer szabadba, szemléljük műveinket. —

Kilépének.

Csendes és ünnepélyes éj vala, és Oszkár ihleteli tekintetét égre emelé. Elérzékenyülten szóla az ősz: szívj enyhét e' tündér éjből, ez legvégső éj a' földön. Éj a' bűn, és a' nap le nem áldozand többé soha. —

Homályos utczába értek, és egy házhoz lábtót láttak támasztva, melyen ember lépett fel, ki félénkdeden néze körül. Te ezt nem gátlod? kérde Oszkár, tán gondtalan alvókat gyilkoland . . .

Légy nyugton fiam. A' lopás már megtörtént volt, az éjféli a' gonosztevőnek ismét vissza adá az erényt, 's ő vissza viszi a' lopott jószágot. —

Honeszt tovább halada a' vidám ifjuval; mindenhová behatva, mindent látva, 's ők magok láthatlanok. — Mi siró hangok azok ott ama nagy épületlen? — Azok rablók, és gyilkosok a' börtönben; ők imádkoznak.

Egy szobába léptek, melyet éjjeli mécs világított. Egy szép nő, felbomlott hajakkal, gyermekének böcsője előtt térdele, 's csokolá az alvó kisedet, 's arcát könyeivel áztatá . . . . . Az ajtóban férfi állt, ki pirulva nyujtá ki kezét a' hölgy felé, és az anya elfedé szemét. — Kik ezek, Honeszt? — Azon férfi a' csábitó, ki megjelent ezen órára, melyre őt barátjának neje meghívá. Varázsvesszőm gyors vala; a' bánalom megelőzé a' bünt, az anya gyermekétől bocsánatot esd büneért, melyet atyja ellen elkövetett; — és a' csábitó sirva válik el a' szép büntől. —

Egy nagy térre érének, melyet sok fa ékitett, És köröskörül minden házból ezer meg ezer ember rohana ki, katonák, gyalogok és lovagok sietve jövének ide, zászlók lebegtek, dobok peregtek, ágyúrobogás, fegyverzörrenés, láрма és zavar mindenütt. — Mi történt? kérdé Oszkár. — A' kik amott a' házokból jövének játékosok, zsebelők korhelek és kémek, kiket az erény varázsa kiüze rejtkeikből. És a' hatalom, meg nem szokván az erényt, remeg tőle, és elküldé sergeit az „á b r á n y d o z ó k” fékezésére.

A' hajnal hasadott, de az éjjeli csend megmaradt. — Kocsi nem robogott, paraszt nem kiabált az utcán, pörölyütés nem hallatszott, és a' piarcz üres maradt. — Mi okozza e' csendet, Honest? — Az emberek már mentek hamis vágyaiktól, ők elégültek és nyugszanak . . . . .

Egy sütőnek háza előtt siránkozó emberek állának, kik hasztalan kértek pénzüért kenyeret. A' kenyér mind már ingyen el volt osztva szükségét szenvedők közt. —

Száz holt test feküvék az utcán. — Kik ezen szerencsétlenek, Honeszt? — Ezek kémek, kik inkább éhen vesztenek, mintsem tovább is gyalázattal hizlalják magokat. —

Elértek a' király palotájához, ez őrtelen állt. A' király nem rettegett senkitől, mióta tőle nem rettegett senki.

Beléptek az előterembe, hol az udvaronezok gyültek össze, és nedves szemekre találtak. Egy ősz siránkozva veté magát egy ifju lábaihoz, és szólt: Bocsáss meg, rágalmaztalak! —

Beléptek a' királyi terembe. — A' király trónján ült, és egy nő jajveszékelve tört a' sokaságon keresztül, és térdre hulva, kiálta: Tartsd vissza pallosodat, ő ártatlan! — És a' király meghitte elsápadt és szóla: Oh uram, én is megcsaltalak.

És a' király szokogva lépett le trónjáról. — — — —

Honeszt és a' meghatott Oszkár elsietének a' palotától. A' folyamhoz értek és egy fiatal lányka holttestére akadtak.

Oszkár elfordítá sápadt arcát.

A' szerencsétlen! monda Honeszt. — A' mult éj elrablá ártatlan-

ságát, és kétségbe esvén legbecsesb vagyona elvesztésén, a' hullámokban keresé halálát. —

— — — — —

Elmentek a' hidra. Ott egy magas halvány ifju állott, és pillanatait majd égre, majd a' hullámokra szegzé. És arca olly kintelmes volt! De szemei szárazak valának. Oszkár szívét az ifju iránt hatalmas rokonszenv tölté el. — Kicsoda ezen ifju, atyám? — El innen, el innen! kiálta Honeszt az iszonynak hangjával, és sírj Oszkár, hogy ember lettél! — Oh maradj atyám, mond, ki ezen szenvedő ifju? — Lépj közelebb, Oszkár! nézd ez arcot, mi halvány! Egykor biborszínü volt 's csak akkor sápadt, ha elnyomatásról volt szó. Nézd e' karokat, mi szárazak, és petyhüdtek! Egykor erőteljesek és edzettek voltak szabadságért és jogért küzdeni. Iszonyodj ezen kialudt szemekbe! Egykor lángoltak, magától az égtől meggyújtvak, egy kegyes leányka szívét áthevitendők. Ah, ő olly szilárd és jó volt; de ki lehet eléggé szilárd és jó a' csábítók ellenében. — A' hatalom álnok kerítői áskálódtak utána, hogy megronthassák. Mi ártatlan játékban ellenséges, mi a' borban kábitó, és a' szerelemben méregző van, mind azt ép lelkébe vegyíték. És ő oda adá magát silány arany- és silány becsület-csillámért. Tréfától könnyelműségre vitték őt, könnyelműségről: ravaszságra, és ravaszságról bűnre. Ezen fül, melly egyébkor csak az erény szavának volt nyitva, most tolvajmód leskelődött, hogy egy gondatlan szót felkaphasson. E' szem, melly egyébkor csak szerelmi pillanatokot cserélt, a' bizalom sötétes utait keresé, és orozva gyilkolá a' gondtalanokat. E' nyelv, melly egyébkor csak szerelmet és barátságot zengett, kigyóvá lett, és szurt. És elárulá hű barátját, ki tegnap a' vérpadon veszté életét. Az elámitottnak utósó csókját az áruló vevé, és „állj boszut!” susogá fülébe az elítélt. Guny kaczagva néze utána az ördög, ő pedig estve bűne díján tobzódék. Ekkor megszállá őt a' félelmes éjfé, azon éjfé, mellyet kérelmednek ajándékozá. Iszonyu látványok riasztották fel őt álmából; „megboszullak!” így kiálta kétségbesetten, és a' hidhoz iramlott. Éjfé, őta keresi a' kínostorzott, a' habokban halálát, majd viszsza borzad tőle, majd ismét keresi. —

A' halvány ifju most meredtebben nézett le a' hullámokra. —

Tartóztasd, Honeszt! kiálta borzadva Oszkár, oh felette iszonyu illy bűnnel terheltén lépni a' bíró elébe. — Oszkár! szóla a' bűvös, itt hatalmamnak vége szakad. A' bűn eltávozott tőle, a' bánalom szívébe szált, bűneért vezekelni akar.

Oszkár sírva borult le a' bűvös előtt. Hát add vissza neki bűnét, 's vedd el tőle a' bánalmat! add ismét vissza az embereknek minden vágyait! add vissza nekik gonosztetteiket! add minden embernek ismét minden bűneit!

És felébredt.....

És lön az, a' mit ohajta.

Magyaritá
LUDASY MÓR.

A U S Z T R I A.

(Junius 1848.)

Miként elpusztult Jeruzsálem,
 El fogsz pusztulni, Ausztria,
 'S mint Jeruzsálemnek lakói,
 Földönfutók lesznek császárajaid,
 Földönfutók és üldözöttek!
 Készüljetek,
 Ti fölfuvalkodott félistenek,
 Az óra kondul 's futnotok kell,
 Hogy el ne zúzzanak
 Az omló trónus romjai...
 Ott veszni nem szabad ti nektek,
 Ti nektek élni, hosszan élni kell a'
 Bukás után
 Nyomorban, végetlen nyomorban!

Hiába mossátok kezeiteket,
 Ti Pontius-Pilatusok,
 Ámíthatjátok a' világot,
 De lát az isten 's ismer bennetek,
 'S nincs számotokra többé kegyelem,
 Vagy érdemelték-e
 Csak annyit is az ég kegyéből,
 A' mennyitől egy hajszál meghajol?
 Nem! -- Birodalmatok
 A' szabadság Kalváriája,
 Uralkodás volt minden vágyatok,
 Ezért emeltetek Munkácsokat,
 Hogy a' szellem világát, melegét,
 A' rabbilincsek e' fölölvasztóját
 Elrejtsetek mélységes föld alá,
 'S fölötte a' sötétségben buján
 Tenyészhessék a' zsarnokok virága,
 A' test- 's lélekzsibbasztó butaság...

Elrablottátok a' népek jogát,
 És elloptátok kincseit,
 Ti biboros haramják,
 Ti koronázott tolvajok!

De a' lopott vagyont
 El nem vizitek magatokkal;
 Félmeztelen
 Fognak kiverni titeket
 A' fölemelkedett alattvalók,
 Mint a' tűzkardos angyal
 Ádámot-Évát a' paradicsomból.
 Kolduljatok, miként
 Koldultak milliók miattatok!
 Koldulni fogtok és
 Nem nyertek alamizsnát,
 Mert a' kihez tordultok, az mind
 Gázságítoknak áldozatja volt,
 Rátok köp, elrug bennetek,
 És undorodva fordul el!
 'S ha ekép éhen vesztetek,
 Dögtestetekre hollók szállanak,
 Mert nem lesz és ne légyen ember az
 Utálat miatt, a' ki eltemessen;
 A' hollók gyomra lesz majd sírotok,
 És szemfedőtök a' népeknek átka!

PETŐFI SÁNDOR.

HARANGSZÓKOR.

Megint kondul az a' harang;
 Jaj, beh búsan kondul meg!
 Azt gondolom, mikor hallom,
 Hogy a' szívem hasad meg.

Vidd el szellő, vidd el messze,
 Hogy ne halljam, a' hangját,
 Vidd el vele, hogy ne fájjon,
 Az én szívem bánatát.

Temetőben az akácza
 Virágja olly halovány:
 Lombjai közt ejfelenként,
 Árván zeng a' csalogány.

Panaszát ő, el-kisírja,
 'S hajnalra még vig leszen:
 A' hajnalnak szép arczája,
 Nem mosolyog már nekem.

És én mondom; ne jőjj hajnal;
 A' bus hold az én napom,
 Világánál, violámat,
 Violámat síratom.

LÖRINCZ ANDRÁS.

HOLDAS ÉJEK.

Mi szép a' holdsugár.

Mi szép a' holdsugár
 Midőn a' lányka ablakára süt,
 Az én szerelmem mint rideg madár
 Kiséri, víjja éji álmait.
 Szép lesz a' holdsugár midőn
 A' lányka sirhalmára sütni fog,
 Harmatba fürdik, melly a' dombtetőn
 Gyémánt vakító fényében ragyog,
 A' hol rideg vándorképen
 Sanyarún a' földön és az égen
 Az én szerelmem bolyg magában
 Gyötrelmében, fájdalomában.

A' holdat én . . . .

A' holdat én csak azért szeretem;
 Éjben viraszt, midőn a' szerelem
 És megmutatja éjhomályon át
 Alvó szerelmesemnek ablakát. —
 A' holdat én csak azért szeretem
 Hozzám hasonlít pályamentiben
 Egyedül jár, kél ő fent az égen
 Mint én a' világnak végetlenében. —
 A' holdat én csak azért szeretem
 Mert halvány
 Mint a' tátrai paplány
 A' holdat én csak azért szeretem!

Lépte mint a' . . . .

Lépte mint a' szellők szárnya,
 Hangja szárnyak suhogása,
 Szemsugára bágyadott
 Tűzzel ír egy homlokot.
 Arcza halvány
 Mint a' hold

Ez nem a' lány
 Képe volt.
 A' leány ki éjem álma
 'S álmainnak édene,
 Átölelne, megtalálna,
 Rám nem így tekintene.
 Szemeid hidegek mint a' fagy,
 Értlek: jövődöm képe vagy.
 Igen, jövődöm bűvös képe te,
 Mellyet, jövőn az éj fele
 Zavart agyamnak lázas képze
 Halvány színekben feste le.
 Halványan mint a' holdsugár
 A' melly szobámnak ablakára jár.

Hollófűrtid . . . .

Hollófűrtid árnyékában
 Tündérhalvány arcz alatt
 Lelkemnek e' nagy világon
 Több reménye nem marad.

Szép a' dicsőségnek napja,
 A' hír szárnyán lengeti,
 Hogyha arczát ragyogtatja
 És sugárát fölveti.

A' remények hajnalában
 Egy vágy sarkal szüntelen:
 Hollófűrtid árnyékában
 Édesen szendergenem.

Tikkasztó a' nap sugára,
 Enyhemet csak ott lelem,
 Hol keblem sivatagjára
 Árnyékol a' szerelem.

Hol a' rózsza illatot kelt
 'S kéjt lehelnek a' szelek,
 Mellynek méhében gyönyörtelt
 Érzettel pihentenek.

Hol az élet zord patakja
 Halkan ömlő lágy zene,
 'S a' jövődö bús alakja
 Egy mosolygás istene!

Hollófűrtid árnyékában
 Tündér halvány arcz alatt
 Boldogságnak mámorában
 Leljem bár halálomat. —

Majd ha elbucsuzunk . . . .

Majd ha elbucsuzunk kedvesem, emlékül
Szakaszk ki egy rózsát szived érzelmébül.
Éltető sugára forró érzeményem,
Enyhítő harmatja szemem könnye lészen.

Karjai közt.

Kezemben van a' kezed,
Szívemben szerelmed
Álmadozz egy keveset
A' szeretőd mellett.

Orczáidon csókjaim
Rózsákat teremnek,
Kertét gazdagítani
Boldog szerelemnek. —

Kebeledre hajlok
'S elhalok melletted,
Hallgatván miként dobog,
Mint hullámszik kebled.

Hogyha ez a' szerelem
Dagadó hulláma,
Légyek én a' tengeren
Hányt vetett sajkája.

Rám borulnak a' habok
Átcsapnak felettem
És én akkor elhalok,
Elhalok öledben!

Álltam ablakod alatt.

Álltam ablakod alatt
Holdvilágos éjjel
Lanyha szellő suttogott
A' fák levelével.

És a' csend lön végtelen,
Senki sincsen ébren,
Földön csak a' szerelem,
Csak a' hold az égen.

A' madár elhallgatott
'S szállt a' fatetőre
Csak szerelmem és a' hold
Álmaidnak öre. —

A' mit lelkem álmodik,
A' mit gondol, érez,
Holdsugárok megvizsik
Álmod szelleméhez.

'S mellynek kínját érezem,
— Szabadulni tőle —
Légyen az a' szerelem
Álmaidba szöve.

Csendes, holdvilágos éj
Adj nekem illy álmat
Egyik része égi kéj
Másik része bánat.

És az éj után a' reg
Melly álamból fölkélt
A' leánynak hozza meg
Szívét és szerelmét! —

Álmadozz még édesen,
Senki sincsen ébren:
Földön csak a' szerelem,
Csak a' hold az égen. —

HAMVAS PÁL.

ÜGYETLENSÉGBŐL LETT ÖNKÉNTES.

(Vége.)

Felébredvén az öreg Istók állott előttem.

Jó regget öreg! — szólítám meg őt, kezét nyújtva neki.

Adjon isten, édes urfieskám. Hát hogy aludt az én kunyhómban, és ezen a' bundán. Ugy-e így még nem aludt az urfi? Hát mit álmodott? édes kedves urfieskám?

A' borod olyan mély álomba ejtett, hogy nem is volt álмам. Pedig félttem tőle — tevém hozzá halkkal.

Félt az álomtól — mondá komolyan az öreg juhász, és zavartában elsi-mogatott egyet hosszú haján — urfi! azt csak olyan ember szokta, kinek rossz a' lelkiismerete.

Szívem elsápadt, mert feltűnt előtte a' percznyire elfelejtett tegnap.

Ne félj, jó öreg, — biztatám a' jámbort erőltetett mosollyal — ne félj, nem vétettem én se isten se törvény ellen, csak a' polgármesterrel volt egy kis esetepatém.

E' gyűlölt név kiejtésén megrázkódott egész valóm, és hátamat jéghideg futá el, mert ő volt oka egész boldogtalanságomnak, ő miatta lettem gyilkossá, ő miatta földönfutóvá.

Gondolatim átkozták emlékét.

Polgármester . . . . Polgármester . . . . .gondolkozék az öreg juhász . . .
Polgármester . . . . ismételteté fejesóválva.

Mi bajod öreg, — kérdém tőle — mit csóválod fejedet a' polgármesteren?

Hát azért, urficskám — mondá — mert nem hallottam ezt a' szót soha. Miféle mesterember az olyan polgármester? Mit csinál az olyan?

Mi csinál öreg? Igazságot kéne neki csinálni, — de kontár! — mondék boszúsan nevetve; dejszen befűt neki a' forradalom!!

Forradalom! hát az kicsoda? folytatá az öreg kérdését.

Kicsoda az, öreg? — válaszolék elragadtatással bokros inségemet felejtve — le a' kalappal öreg, a' forradalom nagyobb úr a' királynál!!

A' királynál?! kiálta az öreg, hirtelenül lekapván kalapját. — Hát az honnét jött?

'S te még nem halottad híret? kérdém.

Nem biz én, édes urficskám, kérem ássan beszélje el egy kicsit.

Majd aztán, öreg. Mondd csak, nem kerestek engem?

Nem keresték urfiacsikám! De egészen el is felejtettem. Hát itt hoztam az urfinak szűrt és egyebet, öltözködjék csak urfi, aztán ha keresik, azt fogjuk mondani hogy kigyelmed juhász! szűr alatt és ezen ruhába' az úristen se keresi az úrfiat.

Nyakába borultam az öregnek örömben.

Tettem a' mit tanácsolt, és hallod-e magam sem ismertem volna magamra!!

A' szabad ég alatt, a' bájoló természet anyamosolyától körülsugározva felzaklatott lelkiismeretem lecsilapulni kezdett.

Eszem felbátorítá szívemet, 's meggyőzé arról, hogy a' véletlen istentelen játéka miatt rám nem hárulhat a' felelősség, rám, ki öntudat nélküli, és minden rossz akarattól ment eszköze voltam a' vakesetnek.

Isten előtt lelkem tiszta volt, és ment minden bűntől.

Az egyoldalulág ítélő emberi törvény elől pedig biztosságban érezvén magamat, vigan éltem juhász életemet, és tárczámat telided tele irtam idillekkel. Oh csak látnád, barátom, milly érzetmélység — és tisztaság, és szerelem pontosul össze bennök!!

Három hónapig juhászkoztam. Mondhatom, boldog voltam!! Csak egynek voltam hiájával, és az kimondhatlanul fájt a' szívemnek.

Nem hallottam szent ügyünkről semmi hírt!

Ugyan — mondék egy szép reggel Istókomhoz — eredj jó öreg a' városba, hozz nekem egy pár hirlapot, hadd lássuk meg, hogy már mit csinálnak Pesten? —

Biz isten, igaza van az úrfinak; magam is szeretném tudni.

Közelebb utasítást adtam neki; aztán vállára vetvén szűrét utnak indult.

Délután viszajött szűrös nemtóm, hóna alatt papirnyaláb.

Ujjongatva siettem elébe, kiragadtam kezéből a' hirlapokat, 's mohón estem nekik.

Elovestam az elsőt, és úgy érzem magamat mint szabadság-hős, kit az önkény lánczra vert, és tömlöczbe vetett, de kit a' nép, a' szabadságát kivívott nép kéjrivalylyal szabadít ki.

Hozzá fogtam a' második laphoz.

Olvastam, meg olvastam, és mindinkább úgy tetszett, mintha már olvastam volna valahol.

De mint irjam le boszuságomat, midőn egyszerre azt vettem észre hogy a' második lap ugyan azt tartalmazza, mit az első.

Fogtam a' harmadik, 4-dik, 5-dik lapot 's mind, mind egyféle volt. Egy számból öt példányt hozott az én Istókom.

Mit csináltál öregem? kérdém nevetve — mit hoztál itten?

Hát oda mentem — viszonyzá — hová az úrfi küldött, és azt mondtam. adjon kigyelmed egy ezüst forintára újságot; de a' legjavából. Aztán ezt adta, e! én pedig elhoztam!!

Unatkozva heveréztem a' magas fűben, gondolatim hajójának vitorláit neki feszítettem a' hirdalpoknak szabadságnak vágyának tengernek sodorának...

Mit, mit beszélsz, vágék közbe?

Semmit barátom, felelt Zsiga, zavartában kiürítvén poharát — csütörtököt mondott a' képlet, azt akartam mondani, hogy gondolatim az olvasott hirdalpokkal foglalkozának.

Ebbe is beleunván, egyéb olvasmány hiányában a' hirdetéseket akartam átfutni. Degondold megszeppenésemet, midőn első pillanatomat egy nagy betűből álló sor voná magára, elől és hától két jól meghízott felkiáltó-jellel felfegyverezve és a' nagy betűs sorból kislábizálám, hogy: **Bicskai Zsiga!**

Ezen felírás alatt minden törvényhatóság hivatalosan felszólított, hogy ilyen meg ilyen kinézésű ifjút, ha megcsiphetik valahol, K—m városába költöztessék. Az uti költségek megtérítettnek. A' ki elhossa 1000 pengő forinttal jutalmaztatik.

E' felszólítás mellett egy jegyzésben még az is megmondott: hogy az említett ifjút nem a' törvény büntető keze, hanem gyermeköket szerető és sirató szülők kerestetik.

Már felvillant bennem a' gondolat, hogy haza futok és imádott szülőim karjaiba vetem magamat, midőn az ezen felszólítás alá irt név ereimben megfagyasztá a' vért.

Az aláírt név ez volt: Vuknyik Antal, polgármester. — Az az átkozott polgármester, ki oka volt önkéntes számkiüzetésemnek, az a' polgármester, kit olly kimondhatlanul gyűlöltem!!

Megvalék győzve, hogy az egész nem egyéb, mint cselfogás; hogy a' gazember csak lépre akar keríteni, 's ennek létesítésére, nem irtózik a' legszentebb érzelmeket, a' szülői szeretetet, eszközül használni!!

Felbőszültségem határt nem ismert; átkoztam istent és embert, és mindent a' mi van, mi volt és lesz, és a' mi nincs, és lehet! káromkodtam, hogy a' vén juhásznak minden hajaszála felállt, és a' szegény legdühösebb szentencziáimat azzal kíséré, hogy keresztet vetett magán, és „isten bocsáj“t rebesgete.

Ezen esztetikátlan kifakadásimat az öreg Istók szakasztá félbe.

Pszt! Pszt! — integetett, — úgy tetszik mintha lódobogást hallanék. Nini! ott már a' por is emelkedik!

Egy kicsit megszepezttem; de az hamar elmúlt. Már megbarátkoztam volt a' félelemmel; 's tudtam gyakorlatból, hogy helyzetemben legjobb szer a' szemtelenség. Probatum est.

A' porfellegből lovas huszárok fejlődtek ki, kik felénk tartottak.

Alig közeledtek annyira, hogy szavam elhathatott hozzájuk, már köszöntöttem nekik.

Áldjon meg az isten, viszonzák a' huszárok.

Hová, merre, atyafiak? kérdém.

Pestre, öcsém, veszélyben a' haza. — felelének — ha böcsületes ficzkó vagy eljössz velünk; —

Csinos, derék fiu vagy, — egészíté a' vezetőjök — kapsz fényes kardot, szép paripát, gömbölyüt mint az alma; és sebeset mint a' villám! —

Csapj fel, a' ki lelke van! —

Az ajánlat tetszett nekem. Mit is veszthetnék? gondolám. — éltemet? annak a' törvény is végét veti, ha szert tehát rám. — Megsebesülök? elcsónkúlok? . . . Éljen a' haza és a' szabadság! kiálték, — felcsaptam, nem katonának, hanem önkéntesnek, mindaddig a' míg szüksége lesz rám a' hazának.

Pestre értünk. — A' huszárok közé nem fogadtak el önkénteseket, hanem a' többi önkénytes csapatokba besoroztatám, és Ó-Becsére küldetém.

Hála istennek, öltem ráczot. — Ki is tettem magamért, 's volt is benne köszönet.

Hadnagygyá tettek!

Micsoda — kiálték én — te hadnagy?

Itt van a' kineveztetésem, — viszonzá Zsiga és egy papirt adott kezembe.

Bele pillanték.

Mi a' manót — mondek — tréfálsz?! hiszen itt Juhász György van kinevezve hadnagynak. Megint eltévedted barátom, hahaha!

Ne ne vess — inte Zsiga — az az én álnevem volt, mert féltem magamat valódi nevemen neveztetni. Azonban most már ismét Bicskay Zsiga vagyok.

A' dolog így történt.

Hadnagygyá kineveztetésemkor vig estvélyt csaptunk. Az új tisztek fraternisáltak a' régiebbekkel. Kineveztetésünkre a' borpohár nyomá a' pecsétet.

A' sok új bajtársok közt volt egy kapitány, kinek arczát, úgy rémlett előttem, mintha már valahol láttam volna.

Szemlét tartottam minden arczon és alakon, mellyekkel valaha érintkeztem, habár csak perczig is.

Ez arcz nem került elő sehol!

'S mégis élt bennem a' meggyőződés: hogy ez arczot láttam valahol.

Vig történetek és kalandok elbeszélése fűszerezé a' kis mulatságot, és én már el is kezdém felejteni gondolatimat, mellyekkel az említett arczot keresém multam napjaiban:

Midőn a' kapitány, kivel gondolatim foglalkoztanak, így szóla hozzánk:

Hallgassatok! A' ti kalandjaitok régiek, kopottak. Ilyenek száz meg százszor fordultak már elő életben és irodalomban, de a' mit én beszélek most, olyast még nem hallott közületek senki.

Most körülbelől négy hónapja lehet, hogy húgommal K—mba mentem egy nagynénénk látogatására. A' leánya, tudjátok, régényes. Neki megtetszett a' városon kívül fekvő erdőcske, — melly már szélitiben kezde tavaszlan. Engedve a' leánya kérésének kimentem vele egy szép marcziusi napon.

Hugom egy kis költői ömlengés után, melly a' tavaszt magasztalá, könyvével és báránkjával leterült egy bokor mögé és olvasgata.

Én, háborgatlanul akarván őt hagyni, félre sétálgattam.

De ki írja le ijedtségemet midőn egyszerre pisztolydurránást hallok.

Vissza sietek hugomhoz; és ekkor egy ifjut látok, ki hugomnak szegzi pisztolyát.

Böszülten boszuvágyomban a' gyilkos felé rohanok a' szavakkal „megállj gazkölyök!” — de ő e' szózatra visszafordult, megpillant, és elrohant mintha testének minden tagja szárnynyá vált volna.

Hugomhoz siettem, de hála Istennek annak semmi baja sem lett, a' golyó — gondolják uraim! golyó — feje fölött füttyölgött el, a' töltés pedig a' bokor lombozatán füstölgött.

Kérdeztem hugomat, hogy látta-e valahol azt az embert. Ő nem-mel fe-

lelt. Mert én azon hiszemben valék, hogy a' fiu, mellynek arczáról látható volt, hogy nem közönséges zsvány, tán kigunyolt, vagy megcsalt szerelmeért akara boszut állni.

Örömben kedves hugomnak épségén, a' megszököttet nem üldözém.

Hát a' törvényhatóságnál nem tett ön jelentést — kérdé egyik tisztársam.

Nem; mert fel sem tehettem, hogy az ifjunak gonosz szándoka lett volna.

Egy-két hét mulva azonban az ujságokban egy hirdetményt olvastam, mellyben szülők fiukat keresik.

A' leírásból azonnal azon ifjura ismertem, ki hugomra lőtt vala.

Értésemre esvén, hogy a' szülők nem messze laknak kis városunktól, kikocsiztam hozzájuk, mert magam is szerettem volna okát kifürkészni, hogy mért tört azon ifju hugom élete ellen.

A' szülőkben a' legbecsületesb emberekre találtam. 'S miután én velők mind azt tudatán, mit fiukról tudék, ők az ifju eddigi életét elbeszélvén, meggyőztek arról, a' mit már régen sejték, hogy a' fiu nem akart gyilkolni, és hogy a' dologban isten tudja mi álnok játéka van a' véletlennek.

E' sejtelmem igen valószínű volt, és mi: „B. Zsigáh o z“ felirat alatt ismét egy tudósítást küldöttünk szét a' világba, mellyben őt a' hazajövetelre felszólítottuk azon hozzáadással: hogy a' K—m városa melletti erdőcske reá semmi vést nem hozand; hogy azon nő, melly akkor bokor mögött feküdt ép, és egészséges, 's nem is volt baja; sőt azt is megirtuk, hogy a' báránykát is megtaláltuk.

A' fiunak azonban máig sem hullottuk hírét. A' boldogtalan szülék ma is siratják. . . . .

Nos hát, hogy tetszik a' történetkém, bajtársak? folytatá a' kapitány, kis szünet után.

Jól, csak az kár hogy töredék, 's sem eleje sem vége; kritizálá egy tisztársunk.

Majd kiegészitem én; mondám, én többet tudok arról a' Bicskay Zsigáról. 'S egybe vetve adatainkat kapitány ur, talán visszavezethetjük a' boldogtalan fiut szeretett szüleihez.

Erre elbeszéltem mind azt, a' mit itten neked. Elbeszéltem: azon Bicskay Zsiga mint tartá magát gyilkosnak, milly lelki kinokkal kelle küzdenie, 's gondolatim visszapillantának a' sötét, lelkifurdalások által elkeserített órákra, gondolatim visszapillantának reájok örömittasan, mint a' hajótörést szenvedett, de a' halál elől megmenekült, visszanez a' zajgó tengerre, vissza az örvénybe honnét a' halál ezer váz-karát nyújtá feléje; — 's beszédemet majd sajnálattal majd nevetéssel kísérek hallgatóim.

De midőn oda jutottam elbeszélésemben, hogy a' huszárokkal miként ment vala az a' Bicskay Zsiga Pestre, és hogy ottan nem fogadtak önkényteseket a' huszárok közé, a' kapitány felugrott székeréről és kiálta: Megálljon ön! . . . a' többit én beszélem el. Huszár önkényteseket nem fogadtak, hát a' gyalog önkénytesekhez állott be — és most hadnagy, és neve — — pillantatja olly szigoruan nyugodt rajtam, mintha szememen keresztül egész szívemig akart volna furódni.

Neve, — Juhász Gyuri; felelém én, magamat meghajtva. A' kapitány hévvel ölelt keblére.

Csak hajnalkor mentünk szét, mert kineveztetésünk ünnepén kívül még második születésem napját vagy inkább éjét, is megültük.

Másnap ezredekem engedelmevel szülőim látogatására siettem.

'S vissz-utamban most, beköszöntöttem hozzád édes kedves barátocskám! . . . .

* * *

Kedves Mór barátom!

Az „Életképek“-ben örömmel olvastam kalandomat. Néked köszönöm fáradságodat, és viszontiszteletül, szentül fogadám, hogy holtad után én irandom biografiádat.

Szerkesztő uradnak pedig hálám jeléül küldök egy pár költeményt, és kiadásukat szívesen engedem meg neki.

Tudasd vele hő tiszteletemet iránta.

Barátod

Bicskay Zsiga.

Zsiga lelkem!

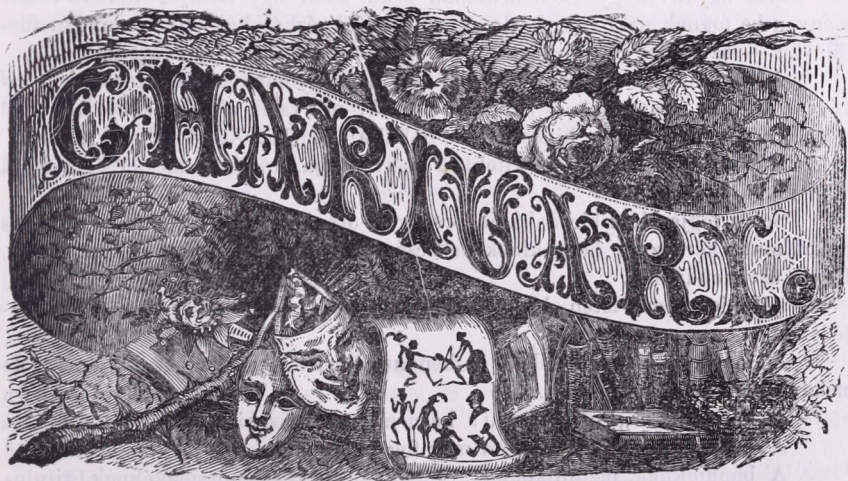
Szerkesztő uram egészen le volt veretve hálád rententő jelétől.

Ha e' költeményeket adom, ugymond szerkesztőm — lapom el lesz homályosítva, — (érted, barátom, homályosítva!!) mert ugy mint Bicskay Zsiga, még nem irt ember!!

Azonban én addig ostromlám őt kéréseimmel, mig megígérte, hogy: ha fogadod, hogy többé nem irsz neki, (érted? hogy el ne homályosítsd!) költeményeidet szívesen adja — — vissza.

Barátod

LUDASI MÓR.

* * * Kolozsvárott három lázító oláh zsványt felakasztottak. A' császári család tetőtől talpig gyászt öltött. A' tatár hitte volna: hogy a' fenséges atyafiság olly messze kiterjedő legyen. Na de Mária Theresia derék asszonyság volt 's járt Erdélyben is 's a' férfiakra nem haragudott.

* * * Olmüczben Latourért requiemet tartott a' fenséges familia. Ha a' fenséges familia külön minden hazaárulónak, a' kit felakasztanak, ünnepet akar szentelni, akkor a' jövő esztendei kalendáriumot jó lesz egypár száz nappal megszaporítani. Oh te fölséges császár! Te Deum laudamus, mikor tízezer jobba

gyod 's ugyan annyi katonád elesik, requiem aeternam, mikor egy néprabló biztosítottat az eleséstől. Circumdederunt te.

* * Kétszer láttam Bécset. Először pompás császári város volt. Czfira nép járt kelt ragyogó utcáin gondtalan, vágytalan alvajáró tömeg, minden szegleten kém, minden ablakban virág, az utcák gondosan simára seprve, a' sétányokban kedélyes vigalom zaja. Megvetésre méltó nyugalom mindenütt. Áldást énekelt a' nép zsarnoka fejére.

Másodszor, mint a' forradalom tüzhelye állt Bécs előtt. Fegyverben járt a' népnek ifja és véne, minden ajk véres szabadságról beszélt, minden szegleten a' harcok zászlója lobogott, az utcák torlaszokkal voltak elzárva, a' bástyákon az ágyuk viszhangja dörgött. Dicső kétségbeesés. Irigylésre méltó forradalom. A' nép halált ordított zsarnoka fejére.

Talán ha harmadszor foglak újra látni . . . ne adja isten : hogy kezeim igazán rajzolja jövődet . . . Urtalan köhalom — minden heverő kő csatában elhulltak sírköve, — néma, üres piacok, — az ablakokban vad virág, az utcákon zöld fű. — Néma hangtalan rom, minő Palmyra lett, millyen Ninive, a' millyen Athena, miket az idő eltemet, mint egy embert, a' ki meghal 's utódokat nem hagy maga után 's a' hangtalan utcák nem mondják annak nevét ki őket össze dulta.

Talán nem foglak így látni, mert nem leendsz ilyen. Talán ilyen leendsz 's én nem foglak látni.

* * A' császár fölgyújtatta saját palotáját.

Hol fog most szegény kitelelni?

Az idő ide 's tova télre válik 's ő földél nélkül maradt, talán tüzkármentesítve sem volt a' háza, 's a' nagy sietségben meglehet : hogy még téli kaputot sem vitt magával. Még meg találja magát hűteni.

Igaz ugyan : hogy Lombardiában 's ha isten úgy akarja, nálunk is keményen be fognak neki fűteni, de mikor azok a' rézkályhák olly iszonyuan füstölnek ; — az ember inkább fázik, minthogy az ilyen tüznél melegedjék.

Aztán télen az a' szokása a' fáknak : hogy gyümölcsöt nem teremnek, kivéve ezuttal az akasztófákat. Szegény császár, mit eszik a' télen ? hol alszik a' télen ? házat fölgyújtatta, kincseit bele dobálta a' sárba. Zsoldosoknak fizette.

Hát azután : ha egyszer kitelik a' conventiója, micsoda mesterségre fogja adni magát ?

Sorra fogja járni birodalmait, országról országra, ide is bekukkant, oda is bekukkant, kérdezve : hogy kinek kell császár ? mindenütt el fogják utasítani. Egyik azt mondandja.

„Menjen kend isten hírével, szűk idő van, nem tarthatunk annyi cselelét.”

A' másik : „híttuk kendet, de kendnek nem tetszett, most tetszének, de nekünk nem tetszik.”

A' harmadik : „Poslovenszki ? ha nem poslovenszki, ottkin tágasabb.”

A' császár-mesterség nagyon meg fog csökkenni.

A' bandioknak, metallikoknak, érdemkereszteknek, sorsjegyeknek, titulusoknak, nemességeknek 's több efféle császári iparczikkeknak nem akad vevője. A' sok összevásárlott lelkiismeret mind a' nyakán marad, a' koronára a' zsidók nem contóznak többé, és a' zsidóanyok nem lopnak többé a' császár számára, hanem kiki magának, a' mint illik.

Fölséges uram, az ebugattát, valami mesterség után kell látni, mert felkopik az állunk.

Vegyük elő : mit tanultunk ? mit tudunk ? mihez értünk ?

Kovácmesterség ? Bilincseket csinálni ? Ez a' galanteriaczikk kiment a' divatból.

Szabómesterség? Jó magyar katonáknak fecskefrakkot szabni? nem mód ruha. Nem ér semmit.

Mészárosmesterség? Békességes népeknek háborút csinálni? Ah — az emberek nem állatok többé 's a' hentesseregek szét vannak üzetve.

Alchymistamesterség? Papirosból pénzt csinálni? Minden nép maga készít azt magának, a' mennyi elég a' napi szükségére.

Mindennek kijövünk a' gyakorlatából fölséges uram.

A' könyvnyomtatás elvette a' szépirók kenyerét, a' gőzhajó a' fuvarosokét, a' reformatió a' pápákét, a' szabadság elveendi a' királyokét.

Elavultunk, kijöttünk a' divatból 's koronáink és királyi pálczáink ide 's tova ott fognak állani a' muzeumokban, hol a' régi paizsok és kézijjakk állanak, miket a' puskaapor hasztalanokká tett.

Amen.

* * * Indiában a' barmok részesülnek isteni tiszteletben.

Csuda: hogy egynemély elcsapott király nem szökik Indiába, még ott valahogy avancirozhatna.

* * * Azt mondják: hogy herczeg Windischgraetz már szerződött is egy amerikai rabszolga kereskedővel, ki a' Bosporusnál három linia hajóval készen áll: 150 ezer eladandó rabszolgára nézve.

A' jó herczeg még maga sem tudja: honnét fogja ez összeget előkeríteni. Szándéka azon esetben, ha a' magyarokat legyőzi, hadifoglyait adni át a' Kapernek, ha pedig ötet győzik le, resignálja neki az oláhokat in brutto.

* * * A' táborban több katonatisztek kártyáztak együtt.

Egy közülök rettentő sok bakot lőtt játék közben. Végre maga is megharagudott magára, lecsapta a' kártyát, azt mondva:

„Én valóságos T . . . i Ádám vagyok a' kártyában!”

„Ön valóságos bolond!” kiált rá T . . . i Ádám, ki történetesen éppen a' háta mögött állt.

„Igen is, éppen azt akartam vele mondani ‘ válaszolt a' megriasztott.

* * * Az állatkinzási egyletnek egy tagja egy csatatéren keresztül mentében, lát egy árokba dülve egy vasas németet lovastól. A' lónak a' ballába, a' németnek meg a' jobb keze volt kitérve.

Az állatsamaritanus nem késelt a' megsérült lovat kiemelni az árokból, hanem a' katonát ott hagyta.

Igaza volt. A' német katona ellensége a' mi katonáknak, de a' német ló mindenestre cosmopolita.

* * * A' legelső magyar proclamatiókat a' katonasághoz **Hajdú János** huszár osztotta ki Lembergben.

Ő egy lengyel utastól kapta azokat olly utasítással: hogy csak magyar katonáknak adjon belőle.

A' jó huszárok aztán elvitték egy ősz, öreg strázsamesterükhöz a' kapott nyomtatványt 's kérték, hogy olvassa fel nekik. Két nap alatt megtanulta mindegyik, a' mi benne volt, könyv nélkül; 's harmad nap megszökött Lemberg-ből valamennyi.

Hanem szegény Hajdu Jánost elcsípték, hadi törvényszék elé állították 's elítélték tíz esztendei fogságra.

Történt azonban: hogy egy transport katonaságnak olasz tisztje, meglátta a' kezébe adott foglyot 's őt maga elé rendelvén, kérdezé: hogy hova maradt a' regementjétől?

Ő felelé: hogy ezrede Magyarországra ment.

„Hát kend ilyen amollyan, adta vette, káromkodék a' tiszt, mért nem ment vele? mit eszi kend itt hijjába a' lengyel kenyeret? takarodik mingyárt haza! erre amarra terringette.”

Hajdú János uram alig akart hinni a' füleinek 's azt felelte: hogy köszöni.

„Hát a' lova hol van kendnek ?“

„Hát megkövetem, lovon mehetek haza ?“

„Ejnye, hát kend még azt sem tudja felérni ököllet: hogy a' ki huszár, az lovon jár ?“

Szegény Hajdú János alig tudta magát tartóztatni: hogy kezét ne csókoljon az áldott tisztnek, az pedig még egyszer hatalmasan összeteremtettézte katonái előtt, adott neki egypár forintot 's fegyveres erővel kísértette a' határszélig, megparancsolva: hogy vissza ne merjen jönni!

Nem is állt meg a' jó ember, míg az ezredéhez nem ért.

Hanem azt az olasz tisztet a' hányszor említi, mindannyiszor megemeli a' süvegét.

* * Mult vasárnap szentelték fel a' muzeum udvarán a' tyrol szabad csapat zászlóját.

Ez ünnepélyre csak belépti jegyekkel lehet megjelenni miket a' keresztanya Csekoniczné osztott ki.

Nur nobel! mint a' francia mondja.

Ezeknek az aristokratáknak tán még a' mennyországról is az az ideájok van, hogy ott Szentpéter az ajtóban külön-különféle belépti jegyeket osztogat ki. A' grófoknak és grófnéknak Spersitze ersten Ranges, a' Lateinereknek a' parterre, az épíciereknek a' második emelet, a' canaillenak a' karzat, az angyaloknak az orchestrum levén kijelölve.

* * A' dráma-bíráló-választmány egy új eredeti színművet fogadott el Dobsa Lajostul. Czime „Martius XV-dike.“

A' színmű sok ügyességgel van szerkeztve, némelly helyen sok találó satyrával ostromozva a' nemzetet ennyi végveszélybe hozott táblabírói bizalom-szavazási jeleneteket.

Ugy hiszem a' visszatükrözés egyikünket sem fog sérteni.

Én is biztam, te is bíztál, ő is bizott, mi is biztunk, ti is biztatok, ők is biztak.

Én is csalatkoztam, te is csalatkoztál, ő is csalatkozott, mi is csalatkoztunk, ti is csalatkoztatok, ők is csalatkoztak.

Nincs okunk a' miért eltagadjuk, 's vagy szépítsük a' dolgot, vagy magunkat mentegessük.

De jaj volna nekünk, ha még most is azt hinnők: hogy nem hibáztunk...

E' színmű is szaporítani fogja téli estéink élvezeteit. Télen úgy sem háboruszkodhatunk.

* * M é r g e k é s e l l e n m é r g e k.

Az ember megesi az állatokat és a' férgek megesszik az embert.

A' királyok csinálnak rossz papiros pénzt, és az alattvalók csinálnak hamis bankókat...

A' zsidó rászedi a' magyart, a' rác a' zsidót, a' magyar a' németet, a' német a' rácot.

A' király csinál adósságot, a' népek pedig nem fizetik ki.

A' királyoknak vannak ágyaik, a' népeknek barricadjaik.

Windischgraetznek van nagy szándéka Pestre jöni, nekünk azonban vannak feneketlen sáros utaink, melyek azt lehetetlenné teszik.

* * O r s z á g j á r á s.

— Az orosz császár ajánlja hivatalbeli szolgálatát a' pápának a' régi jó rend helyreállítására.

— Más felől 30 ezer lengyel ajánlkozik a' magyar szabadság-harcban részt venni.

— Bécsben Windischgraetz akasztatja az újságírókat. Következik: hogy Pesten az újságírók akasszák fel ötet.

— Bécsben minden bolt ki van rabolva. Az utcákon butorokból rakatik

tiüz. A' leggazdagabb emberek koldusbotra jutottak. A' házak le vannak rombolva. Látszik: hogy nemcsak a' császár szereti az ő kedves népeit, hanem még a' katonaság is.

* * Egy doctor jelenetei.

Doctor egy szegény asszonyhoz: „mégis fekszik az urad?

Nő: „fekszik uram, jön el, nézze meg.”

„Ejh mit nézek rajta, csekélység a' baja.

„Jöjjön el uram, nézze meg: eltemethetjük-e már férjemet, mert meghalt.”

Doctor vállvonítva: „Hja! Halál ellen nincs orvosság.”

Egy mérszáros: „Uram, doctor uram, nem tudok alunni, aztán azt mondták: hogy jöjek ide a' doctor ur majd ad róla.”

„Talán sokat eszik kend 's azért nem alhatik.”

„Bizony eszem én eleget, de azért csak tudnék aludni.”

„Vagy tán sokat iszik?”

„Iszom hát, mikor csak eszembe jut, de az se tesz semmit.”

„Hát mi baja kendnek.”

„Hát a' szomszédomban kovácsműhely van, a' hol reggeli három órától éjjeli tizenegyig mindig kalapálnak, attól nem alhatom.”

Egy asszonyság, ki híres pörlekedő: „A' nyelvem fáj doctor uram.”

„Pihentetni kell asszonyom.”

„Ezt vegyem be doctor ur? de hátha meghalok tőle?”

„Akkor nevezzen engem szemtől szembe gazembernek.

* * A' bécsi Charivari szerkeztője Englender Samu helyett Englender Armin kereskedőt találtak el fogni 's egy kicsinyt meg is tapogatták.

Hogy fognak ezek majd boszankodni, gondolhatta magában a' kereskedő, ha meg tudják: hogy nem az igazít verték meg.

* * Nemzeti színházunknak ismét ünnepe volt. Szigligeti legújabb drámája adatott

II. Rákóczy Ferencz fogsága.

Négy nap alatt háromszor került e' mű színpadra, a' színház mindannyiszor csordultig tele.

A' közönség újra él e' darabban.

Minden helyzete, minden szava e' műnek hű a' multhoz és igaz a' jelenben.

Rákóczy Ferencz, mint gyermek, jézsuiták által jézsuitának nevelteték, körül volt véve a' bécsi udvarban fürkésző kémekkel, kik minden szavát, minden pillantását ellesték a' rettegett oroszán-fajzatnak.

És a' nyíltszívű magyar megtanulta nevelőitől a' tettétést, megcsalta azokat, kik őt megakarták csalni, 's midőn anyja Zrinyi Ilona, buzdítani jö rég nem látott fiát: hogy ragadjon fegyvert a' hazát megmenteni; — Rákóczy tudva: hogy a' falaknak fülei vannak azt feleli rá:

„Én? a' jó császár ellen fegyvert fogjak?”

Hallottátok volna azt a' kacaját, azt a' convulsiv vidámságot, melyre e' szavak után a' közönség rendesen kitör. Minő nevetséges eszme! minő groteszk gondolat! Egy férfi, ki a' jó császár ellen fegyvert fogni nem akar! Az ember

nem bír az arcának elég tettetést parancsolni, hogy mégis mindenki meg ne lássa rajta: hogy biz ez a' fiu most tréfál. Még ha kipisszegték volna ezt a' mondást, akkor csak volna reménység, de kikacagták, dörgő hahotával kikacagták!

És hallottátok volna azt a' felzajgó lelkesedést, mit Zrinyi Ilona buzdító szavai idéznek elő, mint mikor a' szél lecsap a' tengerre 's millió hullám veti föl magát egy szavára, letörülve arczáról a' magára hazudott ég tükörképét.

Nem a' légből vett ideál, nem kicsikart fantómok, — hanem a' nép lelkeből támadó igazság van itt a' költészet élő alakjával felruházva.

'S végre, mikor a' távolban a' lelkesítő Rákóczi induló megszólal, a' tömeg fölördít, mintha mindegyik szívének legérzékenyebb húrján volna találva, egy kitartó névtelen kiáltás emeli a' levegőt, minden arcz ragyog, minden szem sir, minden kéz tapsol vagy oldalához kap és fegyverét keresi.

Szent hivatása az a' költőnek — a' nép szívében olly szenvedélyeket felkölteni, mik ha fölébrednek, nem hálnak el soha, hanem átszállanak apáról fiúra 's későn, vagy korán lángra gyújtják az életet.

* * Egy nap érkezett két örömhír.

Egyik éjszakáról, a' másik keletről.

Nagyszombatnál Simonich generalt, Erdélyben Urbán generalt verték meg vitéz testvéreink. Két ellenséggel ismét kevesebb. Két segítséggel ismét több.

October elején tizenkét oldalról támadt meg bennünket tizenkét ellenség. Jellasics, Röth, Filippovics, Nugent, Simonich, Hurban, Urban, Berger, Rukavina, Biga, Windischgrätz és Ferdinánd császár.

A' hét elsővel már elbántunk, még hátra van öt. Tehát fele utjára eljöttünk.

Ellenségünk napról napra gyöngül, mi óráról órára erősödünk.

Ujczaink e' hó végeig 160 ezerig lesznek kiállítva.

Fegyvergyárunk működik erősen. Egy másik Selmeczen nem sokára kész lesz.

Ágyunk három ezeren felül van. Egész ausztriai birodalomban nincsen félannyi.

Huszáraink egy néhány escadronon kívül mind köröszkül vágják magukat 's haza jöttek.

Legnagyobb nyereség pedig: hogy félreérthetlenül tisztában vagyunk ellenfeleinkkel.

* * Olaszországból is tömegestül indulnak hazafelé a' magyar seregek.

Ottani orvosok mondják: hogy huszáraink hon vág y miatt hálnak.

Ugy vágnak, úgy epednek hazájuk után: hogy szívük meghasad bele.

Ezek az egyszerű természet-fiai, kik hazájuknak nyelvén kívül semmijével sem bírnak.

És nagyuraink az első ágyúördülésre, melly a' nemzetet bizalma álmából felzavarta, szétfutottak a' hazából.

Nemzetem, ne ismerd e' szót: „irgalom“ irántuk.

* * Bóhm generálra tegnapelőtt egy az itt levő lengyel legionariusok közül rá lőtt. Nem találta. Az ifju elfogatott, barátai azonban csodálatos dolgokat kezdtek beszélni Bóhmről, miket azonban mi addig míg egészen napfényre nem jönnek, szinte nem merünk leírni. A' vádak mikkél a' generált elhalmozzák olly borzasztóak: hogy az ember nem meri hinni, míg meg nincs győződve rólok.

Annyi igaz: hogy Bóhm a' legutolsó napokban nem ütötte meg a' tizenhárom próbát.

Mikor Bécsben ő állt a' mozgalmak élére, egyszer csak hire futamodik:

kogy a' város legszorultabb állapotában a' kezére bizott sereg vezérletét ott hagyva Pozsonyba futott.

„Szerencsésen megmenekült“ mondák az együgyűek.

„Gyalázatosan megszökött!“ ez az igazi neve eljövetelének. Egy rábizott sereg vezérletét az ellenség ágyúinak torkában, a' veszély utósó perezeiben, elhagyni, ennek legszelidebb büntetése — golyó.

A' legyelek azt mondják: hogy ez előtt, 18 évvel épen így árulá el őket, épen így akart elárulni bennünket is, ezért ők sorsot huztak — meggyilkolására.

A' vád irtózatos. Az árulás legmagasabb, legátkozott neme, még a' király árulásánál is lázasztóbb. Azért nem akarunk a' vádlott fölött addig pálczát törni, míg azt a' törvényszék nem tevé.

Annyi igaz: hogy Bécsset rútul cserben hagyta, 's az is igaz: hogy ezért nálunk nem kapott törvényes büntetést.

* * Valami új módi iparlovagnak eszébe jutott különös nemét követni el a' halott-rablásnak.

Szerencsétlen barátunk Czakónak maradt egy színműve: János lovag, mely halála után a' nemzeti színpadon elő is adatott hozzá méltó tetszéssel.

E' mű a' korán elhunyt lelkének árnyéka, a' szívéből szakított fájdalom, eddigi műveinek félreismerhetlen testvére, a' költő hat hónapi betegsége alatt készült, 's minden phasisain keresztül legbensőbb barátai báró Kemény, Csengeri és Szigeti által figyelemmel kísértetett, kik vele egyes helyzetek, jelenetek felett számtalanszor vitalkoztak, kiknek minden sort felolvasott készülő művéből, kiknek tanácsára azt egyszer egészen újra átdolgozta.

'S most egy ismeretlen uri ember előáll 's hoz elő tanukat, kiknél fogva bebizonyítja: hogy ezt a' darabot ő írta 's Czakónak készen adta át: hogy tekintse keresztül, így találtatott az a' megholt iratai közé keveredve: kéri tehát törvényszéki'leg: hogy a' darab jövedelmei neki kiadassanak.

Ezen tanuk ilyenformákat bizonyítanak:

Az egyik állítja: hogy a' vádló sokat járt az egyetemi könyvtárba, Czakó pedig soha sem, és így bizonyosan nem ez írta a' darabot, hanem amaz.

A' másik azt mondja: hogy ő látta, miszerint a' vádló írt egy munkát, melyet onnan gyanít: hogy versekben volt írva, mert minden sor nagy betűvel volt kezdve, 'stb.

Czakó nem él. Ő e' piszkos vádra nem felelhet, a' jó urak gondolják magukban, a' megholt becsületének 's írói nevének rovására nem ártana néhány száz pengő forintot megosztzni.

Az ismeretlen urakat nem érdekli sem az írói név, sem annak dicsősége csak a' bevett jövedelmek, mint nem érdekli a' hollót annak a' czífra ruhája, kinek holttestét megesi.

Az ügy igen jó kezekben van. A' szellemi sirbolt-töröknek üstöke aligha bennök nem marad.

Hanem az mégis kebel-lázító: hogy ilyen időkben, mint a' mostani, ilyen dolgok juthatnak eszébe valakinek.

Cirque national et olympique.

Az ujonan épült Cirque national et olympique-ben King et Comp. urak híres műlovag- kötél- tánczoló- bűvészek- birkószok- 's szemfényvesztő- társasága legközelebbkor egynehány elszegényült tagtársak javára nagyszerű előadással kecsegtetendi a' közönséget.

Az ez alkalommal előadandó, nagy részt még soha sem látott részletek következnek:

1) *La Revolution*, nagy hadgyakorlat, a' társaság leghírneves btagjaitól előadva körülbelül 40 nyeregtelen státuslovakon, 's vezettetve King Ferdinánd urtól, s szürke Amornak öltözetében.

2) *A' megszökés*, nagy galoppáda-jelenet, mely salto mortale-vel kezdődik és egy a' sorompón túl tett ugrással végződik.

3) *La Barricade*, pompás látvány, melyben birkószaink kitüntetendik magokat, előadva hozzá illő tűzjátékkal.

4) *The Prince of Wales*. Angol iskola-pony, lovagolja Queen Victoria asszonyság.

5) *Az eltűnés*. Nagy bűvészet, a' melyben maga a' híres bűvész Bosko-Maitrenich láthatlanná tétetik.

6) *La Espagnola*. Bajor-spanyol nemzeti táncz, két megfeszített szerelmi-sohaj pályván előadva King Louis ur- és Maria y Parros-Montez-Fitz-James-Dujarrier-Liszt et Comp.-Lola kisasszonytól.

7) *Polonaise*. Nemzeti haditáncz, hozzáillő ágyúdörgés közt, 's Shrapnel-szomorzene kíséretével előadva. Taube, Pfuel és más uraktól. (Ezen darab legközelebbkor ismételtetni fog.)

8) *A' félelem*. Furcsa Intermezzo, melyben a' társaság Clown-jei, Ferdinánd és Banquier Bourgeois 'stb. kitünendnek.

9) *Il imperatore*. (A' császár.) Frankfurti német televérlő. — Meglovagolva Siebenzehn és Mehr uraktól.

10) *Die Republik*. Lapdajáték 35 koronával. Ezt Struve-Hecker német bűvész vállalta magára.

11) *La Anarchia*. Szilaj mén, megülve ábrándozók által.

12) *A' visszatérés*. Nagy spectaculum, fekete-vörös-arany színű bengál-lánggal diszitve, és 11,000 fehérre öltözött szüzek és a' King et Comp. társaság több tagjai segélyével, vezéreltetve King Ferdinándtól és Sofia Princess of Habsbourg.

A' helyek ára. Rangbeliek, mint mindig, tetszésök szerint fizetnek.

Kezdete: határozott. Vége: még nem az.

PAN JELASICZ

(folytatás).

Ebéd után volt az idő,
Négyet ütött az óra,
Bibor piros színt ragyogott
Donna Zsófia órra
Ki is egy-egy ebéd alatt,
A' nagy státus gondok miatt
Öt hat pintig meg sem áll.

A' fűlséges császár-asszony
Szobájába vonula,
Vele udvari dámája
Egy vén donna Ursula,
Ők ott estig imádkoznak,
Térden állva fohászkodnak,
Isten tudja: mi jókért?

Az ebédlő szobában csak
A' jó császár egyedül
Játszadózik unatkozva
Egy rossz szalma hegedün,
Őt újjával tudniillik,
A' homlokán tilinkózik,
A' mi régi szokása.

A' mint ekkép unja magát,
Jelenti egy leibhuszár,
Hogy oda kinn két magyar ur
Audientiát vár.
Egyik kicsiny, másik magos,
Egyik se' nagyon haragos,
Vajjon be eressze-e?

Megörül erre a' császár,
 „Van-e cifra ruhájok?
 Jöjjenek be, mulatságul
 Hadd nézzek kicsinyt rájuk.
 Hanem megintsd az urakat,
 Hogy ottkinn előbb a' eszmájokat
 Jól letöröljék.“

Sok csoszogás és kopogás
 Után nyilik az ajtó,
 Belép egy ur, — a' szakálla
 Maga egy felleghajtó,
 A' homloka három araszt,
 Kiről hogy ur és nem paraszt
 Már messziről kilátszik.

A' másik ur szinte ur volt
 Zsebbeli kiadásban,
 Ő benne is minden megvan,
 Mi szokott lenni másban.
 Csakhogy mind kisebb mértékben,
 Egyébként úgy néz ki épen,
 Mint az igazi ember.

Hogy megmondták a' nevüket
 A' császár rájuk ismert,
 „Üljenek le!“ De a' két ur
 Mégis leülni nem mert.
 „Köszönjük, nem fáradtunk el,
 'S felségedért: hogy ha úgy kell,
 Még tovább is elállunk.“

A' folségnek nagyon tetszett,
 Az egyik ur szakálla,
 Össze vissza czirógatta,
 Csakhogy meg nem cibálta.
 Szerette volna kitudni,
 Hogyan és miképen jutni,
 Illyen gyilkos-szakállhoz?

„Ha jól emlékszem kegyednek
 Nem volt illy ször erdeje,
 Hogy főispánnak nem tettem,
 Egynehány esztendeje.
 Én is, ha mindent elvesztek,
 Majd illyen szakállt eresztek,
 És leszek liberalis.“

Erre aztán a' discursus
 Szórul szóra megeredt,
 Csinálták a' complimentet,
 Egy tele társzekeret.

A' folséges császár feje,
 Szemlátomást hizott bele,
 Szinte elbizta magát.

„Hát mi ujság a' világban?
 Mert én régen nem kapok,
 A' mióta fürdön vagyok
 Semmiféle hirlapot,
 Miket nekem, mint császárnak,
 Ujra irtak és nyomának,
 Kivéve a' Jelenkort.“

Mondtak hát ők sok ujságot;
 „Hogy Muszkaországban még
 A' mult héten is hó esett,“ —
 Szörnyüködött a' folség.
 „Hogy az angol Victoria
 Királynénak megint fia
 Méltóztatott születni.“

„Hogy az atlanti tengerben,
 Nagy vizi kigyót láttak,
 Hogy már Otahajtiban is,
 Respublicát csináltak.
 De hála a' magas égnek,
 És a' szörnyü messzeségnek,
 Ide egyik se' jöhet.

Hogy a' francziák királya
 Még mindig fürdeni jár,
 Ő is azon bajban sýnylik,
 Miben Ferdinánd király.
 'S hogy Olaszthonban az idén,
 Ha a' dolgok sora így mén,
 Nem lesz jó narancsszüret.

Legvégre azt is elmondák:
 Hogy ők Budáról jöttek,
 Aranygombos átitallában,
 Mint nemzeti küldöttek.
 'S azon kérdésre: was ist er?
 Felelék: magyar minister,
 Felelős és független.

Ezt hallva, a' két követet
 Majd hogy meg nem siratta
 A' jó felség, (nagyon gyöngö
 Szívü az istenadta.)
 Mert azt hívé ministernek,
 Kit utóbb is agyonvernek,
 A' mint ő nála szokták.

Na de nem nagy fáradságba
 Került capacitálni:
 Hogy a' magyar nemzet ekkép
 Nem szokott perscquálni.
 Sőt hogy, mint a' keresztes had,
 Olly sűrű tömegben halad,
 A' bizalom szavazás.

Biztatták aztán a' császárt,
 Jöjjön lakni hozzájuk,
 Termett nekik sok mindenük,
 Sok boruk, sok buzájuk.
 Kitartják őt mindenestül,
 Családostul, cselédestül,
 Még fizetnek is neki.

A' jó császár csak csovált,
 E' szavakra a' fejét,
 Nem tudva hogy miként vegye
 E' csábitás elejét.
 Végtere is térd-remegve,
 Azt kérdezte: „van-e medve,
 Még sok Magyarország?”

Laknak-e ott Cannibálok?
 Kik emberhússal élnek,
 A' sok crocodilusoktól
 Valjon ottan nem félnek?
 Esik-e még ott tüzeső?
 Foly-e eleven kényeső?
 Mint ezt neki beszélték.

Igaz-e hogy a' magyarok,
 Most is föld alatt laknak?
 Vannak-e ott kálvinisták,
 'S más ilyen pogány hadak?
 Hát a' hétfejú sárkányok,
 'S szentgellérti boszorkányok,
 Ki pusztultak-e onnan?“

Vigasztalták, engesztelték
 Sok szép, ékes beszéddel,
 „Jól van. Jól van“ helybehagyta,
 De csak még sem hívé el.
 Végtere is azt felelte:
 „Majd gondolkozom felette,
 'S beszélek az ángyommal.“
 „Még egy mondani valónk van
 Urunk dicső királyunk,
 Kérünk szépen ne haragudj'
 Hogy ennyi bajt csinálunk.

Ámde szívünkre van kötve,
 Hogy ezt terjesszük elődbe
 Legkiváltképenséggel.

Valami zsványczéhmaster
 (A' horvátországi bán)
 Velünk ártatlan juhokkal
 Igen szemtelenül bán.
 Mig az ország törvényt csinál
 Addig ő a' horvátoknál
 Zöld Marczit producálja.

Lop és rabol és gyujtogat
 Marháinkat behajtja,
 A' kit elől utol talál
 Akasztatja, nyuzatja.
 Tótul beszél 's káromkodik
 Szakkerment minden harmadik
 Szava és zatraczeni.

Sőt: hogy utoljára térjünk
 A' legnagyobb kudarczra.
 Saját arezképeinket is
 Kivitte a' piacra;
 'S ott in effigie minket,
 Nem nézve szent személyinket,
 Máglyán porrá égetett.

Felséges uram, ez már sok
 Ennyit el nem szívélünk.
 Nemes emberek vagyunk; — így
 Bánni nem szabad velünk.
 Hogy lop, rabol, elhallgattuk,
 De képeinket illy fattyuk
 Nekünk meg ne égessék.

A' hon atyjái oda fenn,
 Ugyan teremtetéznek,
 'S még más egyebet is tesznek,
 Ha egyet mást nem néznek.
 'S ha meg nem fenytet őtet,
 Nyiltan kimondjuk előtted:
 . . . Még majd káromkodnak is.

Megijedt erre a' király
 Látva, hogy nem tréfálnak.
 Alig tudá: mit szóljon a'
 Rettenetes szakállnak.
 Szerencséjére féltében
 Ez alkalomra rajt épen
 Elég bő bugyogó volt.

„Szeretett hű jobbágyaim,
Hiszen jól ismerem én
Azt az embert, itt nálam is,
Nem tom mért: sokat jön mén
Nojszen jöjjön csak elébem,
Megtanitom ügyesgéljen
Őt keztyűbe dudálni.“

Ti pedig menjetek vissza
Atyai áldással,
Decretumot, mandatumot
Vigyetek egy halommal.
Biztassátok a' rendeket,
Kérvén szépen kigyelmeket,
Hogy ne káromkodjanak.

Hogy ezek eltakarodtak,
Belép egy oldalajtón,
Mint egy Deus ex masina,
Sófia herczegasszony,
Ki a' benyilóban amott
A' kulcslyukon hallgatózott
Hogy ittben mit beszélnek.

„Illyen atta teremtette!“
Ezen kezdé a' szép szót,
'S bevágta nagy furiával
Maga után az ajtót;
'S olyat csapott az öklével
Az asztalra: hogy mind széllyel
Ugrált rajta a' pohár.

„Na kend ugyan derék király!“
Szólt, kezét esipejére
Téve, — „ugyan a' korona
Felillik a' fejére.
Hogy nem szóltak hozzá szépen,
Be bújt volna ijedtében
Még a' furólyukba is.

Majd a' föld alá süllyedtem,
Ezt hallva szégyenemben.
Kend illy vén kamasz létére
Igy szégyenit meg engem?
Kedvem volna elájulni,
Avagy mérgemben megfulni
'S összetépni magamat.

Nem most szidják megelőször
A' királyt a' magyarok,
Hadd szidják, csak azért tele
Legyen pénzzel a' markok,

Sok rendbeli kéréstekre
Majd megadom a' választ.
Hű komornyikom Józsika,
Könnýű szerrel csinál azt.
A' mellyet én élő szóval
Felolvasok nagy hű-hóval
'S aláírom a' nevem.

Ezzel az urak meghajták
Magukat 's complimentet
— Lábukkal hátra kaparván, —
Csináltak és elmentek.
Otthon aztán kihirdették:
Hogy a' hazát megmentették,
'S káromkodni nem szabad.

Ők otthon protestáljanak,
Kedvükre allegáljanak,
Mi azért csak regnálunk.

Megmondtam már kendnek százszor,
Hogy ha én nem vagyok itt,
Magához semmi szín alatt
Ne bocsásson be senkit.
Ha pedig valaki bejön
Hadd lármázzon, hadd pöröljön
Kend ne ügyeljen reá.

Most is mit cselekedett kend?
Az én kedves kis bánom
Ellen mandatumot irat.
Én itt hagyom, — nem bánom.
Arany hálósüvegével,
Trónus forma karszékével.
Itt maradhat magának!“ —

„Na csak ne sírj fiam Zsófi,
De hát látod: üresen
Ezeket a' jó urakat
El csaknem ereszthettem.
Valamivel a' szájukat
Bekellett tömni: hogy sokat
Ne szedtevettezzének.

De ha nehezede esik:
Hogy nekik írást adtam;
Adhatunk azt a' bánoknak is
Akár hatot miattam.
Amott a' bánt lépíszkoljuk
Itten majd felmagasztaljuk
'S egynek sem lesz panasza.

Mondd meg a' komornyikomnak :

Irjon **két handbiletet**

Egyikben rakja meg a' bánt

'S ezt majd Pestre küldjétek.

Másikat írja a' bánnak

'S a' mint szemének szájának

Tetszik, magasztalja fel."

Zsófia herczegasszonynak

Elállt a' szeme szája,

Mintha uj kapu lett volna,

Ugy bámult a' királyra.

Hisz ennek az egész clubban,

Leghatalmasabb esze van,

'S tán csak tettei magát ?

Illyképen megvigasztalva

Sietett a' konyhába,

Behozta a' herbatéját

Egy nagy arany findzsába ?

(Folyt. köv.)

Mellyet ökör farkkóróból

'S egyéb számár — ezerjóból

Itatnak a' császárral.

Az megitta 's töle rögtön

Letapadt a' pillája.

„Alhatnám!“ szolt és vagy hármat

Nagyot ásitott rája.

„Te fiam Zsófi gyerejde

Keress addig a' fejembe'

'S hajtsd rólam a' legyeket."

Zsófia a' feje alá

Az öregnek vánkost tett,

Letakarta keszkenővel,

'S fejében nem keresett.

Ott mit is keresett volna,

Mikor régen meg van mondvá :

„A' hol nincs, ott ne keres."

POZSONY, november 4-én 1848. Barátom Mór! Kossuth Lajos kisérői közt magam is elküldetém, mint közkatona a' bécsiek segítségére. Utközben édes altatásban ringatott azon gondolat, hogy Bécs falai közül, biztosnak hitt győzelmünk babérből, neked is, küldhetedek, néhány életvidám levelet levelemben. A' sors azonban úgy akarta, hogy fondorság diadalmaskodjék az igazságon, és ármány tomboljon a' lelkesedés által összesített erőn. De azért e' nemzet miglen az igazság küzd terén álland, veszni nem fog, miglen lelkesedés öszszesitendi erejét, e' nemzetnek nyomtalanul sirba szállnia nem lehet. Mi ha megtörténnék, a' mindenhatóság satyrává váland, és a' halandók keblében a' hit praedestinatio poklává fejlődend. Én szentül hiszem, minél lassabb lépésekben közelit szabadság hóhéraink felé a' kérlelhetlen nemesis, késedelmének dühe annál irtóztatóbb leend. Latourt, Lambergeret és Doblhofft már is karjai közt ringatja. A' camarilla felbomlott; a' fejedelem tova szált; a' ministerium széteszlott; Bach a' camarilla antikrisztusa megszökött; Hornbostel leköszönt.

Fejleményeink, nagyszerűségben évszázadokat élnek tul.

Állásunk bonyolultabb, mint millyen volt az ezelőtti állapot.

Kritikus idők.

Azonban, elméleti meggyőződéseim fonalának, messzibre nyújtása helyett tényekről tudósítalak.

Pestről a' hogy kiindulánk, utközben több osztályu részint nemzetörség részint sorkatonaság csatlakozik 22 ágyuink fedezése végett, hozzánk.

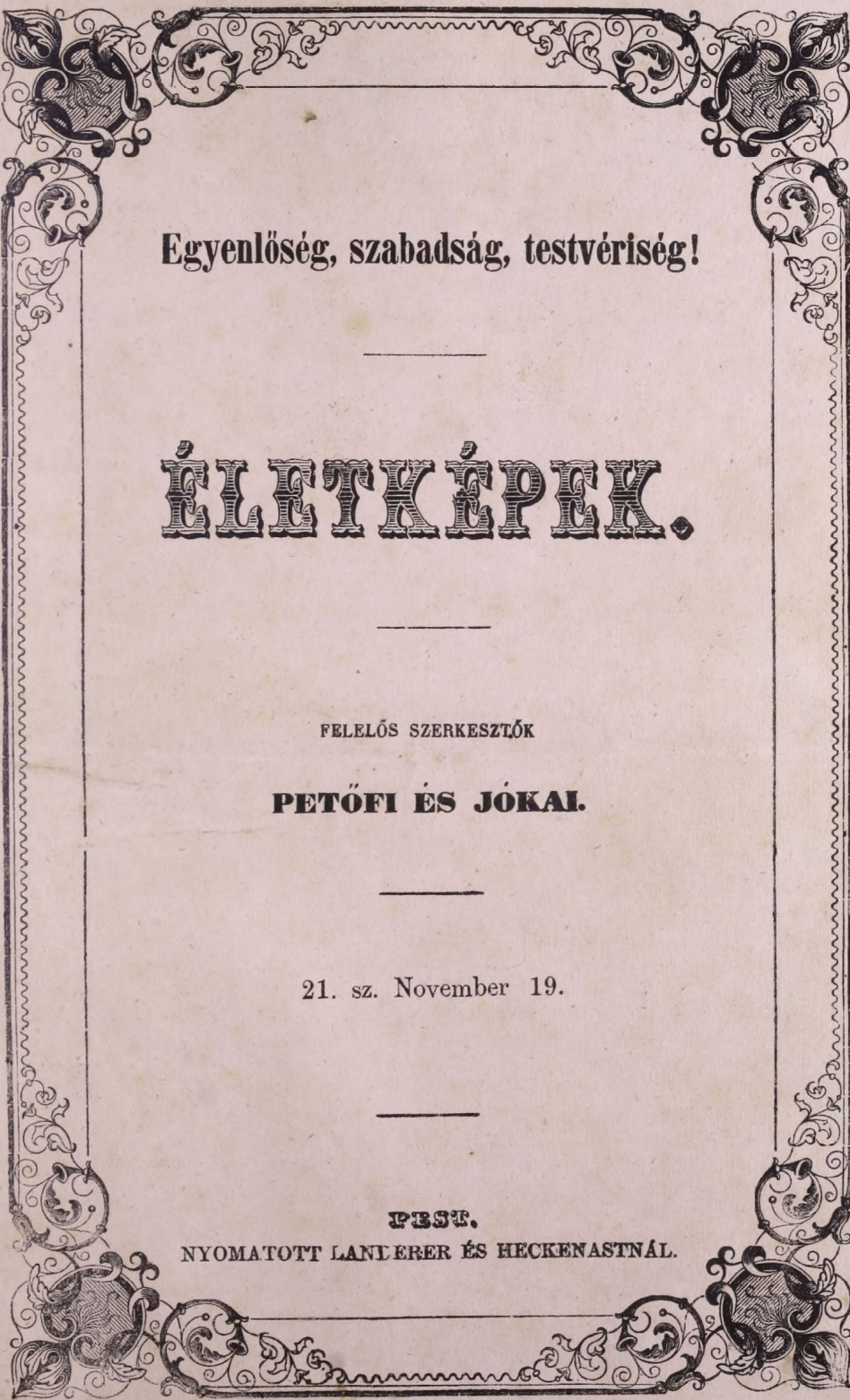
Utunkat pihenés nélkül szakadatlanul folytatók egész Parndorfig, hol három kinos éjet tölténk.

Ha ezen idő alatt, annnyi lelkesedéssel, annyi elszántsággal Bécs alá vonulunk, diadalunk ki volna viva!

Veszteségünk, vagy inkább eszélyes visszavonulásunk azon idői pazarlásban, és volt tábornagyunk erélytelenségében feneklik.

KORÁNYI VICTOR.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

21. sz. November 19.

PEST.

NYOMATOTT LANIERER ÉS HECKENASTNÁL.

Legation, Szeged, 1871. évi. 11. 11. napján.

ELTEKÉK.

ELTEKÉK.

ELTEKÉK.

ELTEKÉK.

ELTEKÉK.

ELTEKÉK.

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' július-septemberi folyamból teljes számú példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

 Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és átalok minden könyváros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E T N A P T Á R,

gazdasági kalendárium.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba fűzve 8 kr. p- p.

E napokban jelent meg és

Edelmann Károly (előbb Heckenast Gusztáv)

könyvkereskedésében Pesten váczí-utca 15. sz. a. és minden hazai hiteles könyvárusnál kapható illy czímű röpirat:

Üdvös és czélszerű-e

A KÁPTALANOKAT ELTÖRÖLNI,

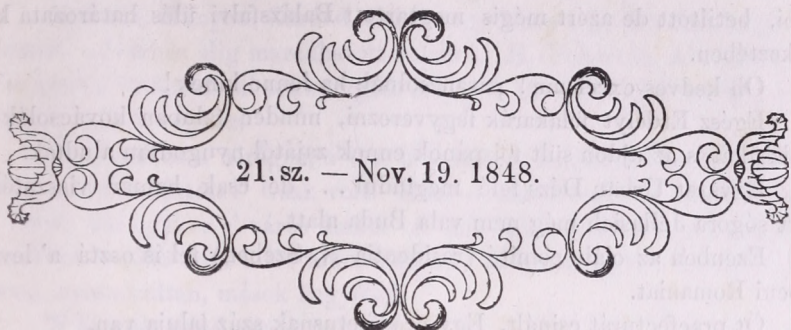
és ezek helyett egyházmegyénkint

Presbyteriumi tanácsot alakítani?

Irta **Prámer Alajos.**

Kassán. Ára 15 kr. pp.

21. sz. — Nov. 19. 1848.

AZ UTOLSÓ OLÁH FORRADALOM.

Tudva van, hogy az épen olly ármányos, mint gyáva habsburg-lotharingiai ház kormányra rendesen az erszényileg 's erkölcsileg bukott aristocratia söpredékét emelte, melly aztán vak eszköze volt.

Illyen vala az erdélyi főkormány. Szép adat a' boldogemlékü Batthyányi féle ministerium politikájához, hogy e' főkormányt, ez intézetet, mellynek 1834. óta demoralizált kis keresztes pecsovicok (az országnak nagy keresztjei) vagy a' bécsi hóhér ispijonjai lehettek tagjaivá, — a' maga épségében és hatalmában az unio után is meghagyta.

Innen van az, hogy az összes erdélyi reatio az excelsum guberniumot ma is ismeri és vallja.

De kezdjük a' dolgot elől.

Kimondatott az unio 's megkezdett a' százsz operatio. E' kettő egy datumról kelt.

De a' százszok prudenter ac circumspecte agaltak. Rosenfeld lejjön Salmennével öszveszüri a' levét; 's hogy a' reactiót felkölthessék nálunk, a' bárbár, a' civilizálatlan oláhval szövethetnek.

Az oláhok közt is találának egypár pedans embert kik surlodának az iskola falához.

Kapacitálván ezeket, hogy ideje már Romaniát helyre állítani, emissariusokként előzőnlík az összes erdélyi oláhságot.

Ez a' gyámoltalan bolond nép csakugyan elhívé, hogy ha a' reactio győz első gondja lesz Romaniát felállítani.

De ők mindenesetre csalatkoztak volna.

Magyar sirokon román biralom nem tenyészend: ne feledjék Mihály hospodárt, Horát és Kloskát.

Ha mi bukunk, esésünk sirba temeti őket is.

Féléve mult, hogy ez emissariusok háborítlanul működnek, a' közelebbi, betiltott de azért mégis megtartott Balázsfalvi ülés határozata következtében.

Oh kedves excelsum! parancsolnál, ha lenne kinek!

Egész Erdélyt felakarák fegyverezni, minden faluban kovácsolák a' lándzsákat 's az újdön sült főispánok ennek zajától nyugodtan aludtak.

Egyszer Urban Dézs felé megindul . . . de csak hamar visszatért, mert sógora Jellasichek még nem vala Buda alatt.

Ezenben az oláh comité (residentia N.-Szeben) fel is osztá a' levegőbeni Romaniat.

Öt praefecturát csinált. Egy praefectusnak száz faluja van.

A' praefecturák tribunatusokra osztattak. Egy tribunus keze alatt 10 falu álla. (Lám-lám nem Rienzi volt az utolsó tribun.)

Minden oláh hivatalnok pedig a' szebeni comitétól függ, mellynek elnöke Lauriani.

Ez a' comité kész hivatal: consiliarusai, secretariusai, cancellistái vannak (jó kilátás a' kolozsvári guberniumnak) a' szebeni elrabolt pénztárból huz fizetést. Csak anteactum nincs 's felebezés az — akasztófa.

Az oláh comité 6 tagot számlál. Elnöke Lauriani egy oláhországi szökevény. Többi tagjai chezett procatorok, részeges papok vagy kicsapott clericusok — minyájan országszerzte hires gazemberek.

Mennyiben tudjuk az 5 praefectus külön-külön működend Erdély megtámadásával. Janké a' Bányászvidék Feketetőig, Riebele Hunyad megye 's környéke, Urbán Beszterczevidék 's e' tájnak M.-Vásárhelyig parancsnoka, Dimbu kövárvidéki praefectus.

És e' bélyegzett tolvajokkal, ez eddigelé is minden becsületes emberek társaságából kizárt latrokkal, ez emberiség söpredékeivel karöltve jár, sőt felsőbbbségét is elismerni nem kétkedik a' general-commando, rangos katonatisztek 's az aranygyapjas gazember méltányolt szabadító lovagjai!

Gyönyörű időket élünk! mellyben a' titkos tolvaj a' nyílt haramiakkal szövetezik. Harambasai szövetség! . . .

'S miket követnek el e' szövetséges rablók a' jó császár nevében!

Kirabolják a' falvakat, a' magyar nemesek udvarházait, elfogdossák őket 's kötve Urbánhoz vagy Balázsfalvára viszik.

Már százakat meghalad az illy elfogottak száma.

Vagy megtámadják a' mit sem sejtő nemeset békés lakában, 's előbb gyermekeit, azután nőjét végre önmagát gyilkolják le. De mikép? eleve-nen megnyuzzák, vagy kiszurják szemét 's bőréből korbácsot vágnak, vagy két fa közt tépik szét, vagy elfürészelik nyakát. Van példa rá, hogy az apa előtt meggyalázták a' fiatal virágzó szüzet 's az apának kiszurták szemét, más helyt a' nőt becsuteleníték meg. Egy helyt egy fél örült apával megeteték gyermeke sült husát. Máshelyt lekötének egy 80 éves nőt levágva szempilláit 's 90 éves férje által őrizteték.

Az ekép meggyilkoltak 's meggyaláztak száma ezereken felyül van.

A' gyujtogatás napi renden levő tárgy.

Küküllő, Hunyad, Zaránd, Fehérmegyékben több falvakat leégettek. Nemesi udvarház alig maradhatott valahol. K.-Fehérvár, Abrudbánya 's Vizaknával kitüzeték a' schwarzgelb lobogót. Az első helyt rablást, gyujtogatást vittek véghez.

És Zalathna a' virágzó, a' dus bányaváros kohóival, bányászi pénztárával mi sorsra jutott? Csak volt. Rom — hamu és füstös falak láthatók a' helyt, hol egykor e' város diszle. A' kohók nincsenek, a' pénztár rabló kezekben 's több mint 2000 lakosaiból 140 = száznegyven él csak — kol-dusul, nyomorultan, mások kegyéből.

'S kicsoda mind ennek az oka?

A' gyáva, az aljas kormánysszék, teremtményei a' gallicziai hóhér 's a' legaljasb oláh (vankuj) Jósika Samunak, melly örökös fészke volt a' reactionnak, melly akkor midőn az oláhok már megkezdék gyilkolásaikat be akará tiltani a' Berzenczei által hirdetett Székely népgyűlést, mig Szeben ármányait, a' comité aljasságát, az oláhok gyűlésezéseit elnzte.

A' jóra képtelen aristocratia, melly öszvedugott kezekkel nézi az égő falvakat elősegíté a' reactiót 's ma en művétől borzadoz. Wesselényi, a' Zeykek, a' Bethlenek, Vér, Béli 'stb. marczius előtt imádot liberalisták táblabírói hitvány eljárásokkal a' leghivebb támaszai a' reactionnak.

A' gyáva nemesség 's még gyávább polgárság — melly tömegbe egyesülve csodákat mivelhetett volna.

'S legfőként b. Vay Miklós k. biztos.

A' magyarok istene verje meg őt! A' szászoknak ütegenként osztogatta az ágyut 's a' magyaroknak egyet sem adott. A' Balázsfalvi ülésen, a' comité választásán az engedelmesség megtagadásán jelen vala 's mit sem tett — még eloszlast sem parancsolt. A' gyula-fehérvári várba oláh katonákat rakott. A' honvédsereget havakon át felszereletlen hagyá 'stb. A' magyarok istene verje meg őt?

Már késő. A' mód melly két hó előtt czélhoz juttatott volna, ma mit sem ér. Intézkedik ugyan Vay kezét fogva a' kolozsvári oltalmi bizottmánnyal — de intézvényei elkéstek. Tán két hét előtt nem lett volna késő a nemességet egy tömegbe egy szabad esapatba gyűjteni — ma már ez is késő.

Vay kegyelméből a' szászoknak, 64 ágyujok van. Fegyver majd mindenik faluban bőven. A' sorkatonaság meg a' magyarok nagy része is mellettök küzd.

Ügyeljen Magyarhon Erdélyre, mert ha itt a' reactio győzni talál, nehezebb viadala leend mint a' csajkásokkal Sz.-Tamásnál. Intézkedjék, hogy Erdély kormánya amolyan Perczel forma ember kezébe jusson.

Akarat van nálunk — de ember ki magát a' dolgok élére tenné, senki. Vay = 0. Az oltalmi bizottmány = táblabírák, melly jegyzőjével procator Hegedüs urammal gyengén czinczogat. A' hadi tanács = Mikes János. Par nobile fratrum.

Például a' kéthét előtt hirdetett népfelkelés ma is csak papíron áll.

Ismételve kérem az országos honvéd bizottmányt, helyettes elnökét Nyárit, a' mag, arok istenére kérem szánják meg Erdélyt a' már is vérfürdőben uszó Erdélyt, mentsék fel Vayt hivatalától, oszlassák el a' kormány-széket 's küldjenek embert, ki tudjon a' dolgok élére állni. Hála a' Székelyeknek: még nem késő — de két hét múlva az leend.

Hála a' Székelyeknek: Erdélyben még nincs minden magyar leölve, még nincs minden magyar helység leégetve. Mintegy két hete lehet, hogy kiindultak a' Székelyek az Agyagfalvi rétről 's már is néhány diadalról hallánk.

Bosszuló istenként léptek fel, irtva gyilkolva minden felé az oláho-kat. Merre járnak nyomukban halál és pusztulás.

De a' szerencsés kezdet ne bizzon el. E' népnek ágyuja nincs, löfegy-vere kevés. Ezt küldjön Magyarhon minél hamarább.

Ha ezt kap e' nép — csodákat mivelend.

Kegyelem nála nincs 's ne is legyen.

E' szolgaságban felnőtt oláh százsz faj nem való a' szabadságra. Ember kell nekik, ki mint Mózes az egyiptomból kihoztatkat, Toussaint a' domingói lázadókat, 's a' jacobins-ok a' frank aristocratiat legyilkolja őket — mert az ő halálok a' mi életünk. Szebenből Balázsfalvából kő köven ne maradjon. Addig duljátok őket míg Szeben védszentje Báthori Gábor azt nem mondandja: elég.

Kolozsvár, nov. 6-án.

MEPHISTOPHELES.

U. i. E' perczen hallom, hogy Gedeon, ez az ujkor pharosi Sándora, M.-Vásárhelyt megrohaná, bombáztatá. Minő ember ez a' kedves Vay az is mutatja, hogy Gedeon e' lépéséről addig senki sem tudott semmit míg Vásárhely alatt nem állt — segély küldés — plane eszébe sem jutott. Az égre kérem önt, b. Vay! adja más alkalmasb ember kezébe hivatalát!

M.

EGY ESTÉLY A' ..... POKOLBAN (!).

Földalji kép.

Paullo maiore cauamus.
Virgil.

Ha ama kis pontocskáról, mit a' számtanárok atyuskája: Archimedes úr, föllelni — szándékozott, jóféle opernguckerrel fölfegyverezve körülpillan-tana egy sasszemű arslán: azon roppant ürességű semmiségben (mit ép ezért „világmindenségnek“ keresztelt a' por gyermeke) egy jókora billi-

árdgolyót pillantana meg, szerény szürkekomoly öltönyben, ügyetlenül összevissza botorkázót, mikint Ahrimán kósza szeszélyei jobbra balra döfölgetik. Valódi kávéházi jelenet; en gros persze. Illatos dohány- és szivarfüst, 's kályha- és embergőznek tüdógyógy melangea helyett, a' vajdó világszellem köd-éje fellegzik, miben, megannyi torzképekül, a' jövő világainak alaktalan embryoi mozognak, millyeket (különös kegyelemből) az ihletés óráiban sejt vagy színről színre lát Appoll vagy Bachus urak kegyenczeinek napba-uszó vagy — igenis földönecsuszó képzeménye; azon szabály szerint: les extremes se touchent. A' clair-obscur alkonyt, mint izzó üszög, a' nap vilára illuminálja, eltévedezve a' hemzsegő, botorkázó, fontolva-haladó 's szárnyaló bohóctömeg fölött, mig elunva a' komédiát álmosan csücsül le, vagy boszusan sohajt föl. De e' sohaj aztán — miniature nyelven „fergetegnek“ mondanók — olly friss magyarra bokázza össze őket, hogy látogatott bálként, a' „három táncz“ néhány csillagarszlánnak illatos üstökébe, ingbodraiba, zsarnokló tyukszemeinek hős letipratásába, sőt nem ritkán azon kényes tagába is kerül, melly hiteles hírek szerint, a' szépnem életének bölcseje volt.

Azon billiard-tekében, mit e' „vegyes“ társaságban látunk, a' képzeményes olvasó régen a' mi kedves nénikénkre, a' földre ismert. A' rágalom, a' civilisatio e' hienája, arszlán-agyhoz hasonlítja őt; kívül, a' hullámos fürtök lombozatából, mint áldás füstje kavarg föl az illatár . . . nincs miért; hiszen belül, piros pünkösdi napján sem mutatkozik egy szerény galamb: a' gondolat. Milliárd évek alatt a' narancs képviselve lön; mi utónemzedék héj-hulladékain rágodunk, a' lazzaroniként. Istenem: „Com-bien de calamnie! et combien de bassesse!“ (Victor Hugo.)

Igen, uraim, rágalom, pusztá merő rágalom! 's mi ez ép olly légből kapott mint aljas koholmány ellen lovagiasan tiltakozni annál inkább fölhívatta érezzük magunkat: miután alvilági rendes levelezőnknek „rendkívüli uton“ érkezett tudósításaiból biztos hírekkel szolgálhatunk nagy érdemű (!) olvasóinknak.

— — — Corpo di Bacco! Ez aztán már arszlán — kalitka vagy s' il vous plait „salon!“ Hiteles mérések 999,999 mér földnyinek lelék magasságát; terjelmében elfárad a' legmerészebb álom. Hja! a' föld gyomrában vannak az igazi „majoratusok“; mig oda fön Malthus Jó ur keserveit jajveszékli a' perje-szapora emberfaj. E' terem az, hol sátán ő sötétsége megtérő ambassadeurjeinek rapportjait vagy televér udvarnokainak üdvözléteit elfogadni méltóztatik; melly különös kegyelem azonban, hébe hóba, a' kárhozatnak kiváló érdemű vagy fölséges ujonez vendégeire is kiterjesztetik, mi alatt a' canaille szájtató serege a' menyzetig betölti a' tere-met; bámész boldogan, hogy loyalis érzelmei, tüdője árán bár, de nyilatkozhatának. — Képzeltetitek, hogy a' legszeszélyesb álom vágya itt már „bevégzett tényül“ föllelhető; Kain testvérgyilkos dorongjától fogva, a' rococo-izlés minden fokozatán keresztül le a' szathmári ólmosbotig, melly nyavalygó Hunniát cserébe a' házi-adóért uraival megajándékozá . . . . .

miknek bővebb ismertetését azonban a' műértők ügyesb tollára bízni szerényen serénykedünk.

Kik a' francia-iskola erkölcs-mételyző lázképein kívül, más épületesb könyvekre, péld. a' szent-atyák böles 's hitillatos műveire fordíták figyelmöket, tudni fogják, hogy az ördögök nappal alusznak, éjjel virrasztanak; dühös ellenzéki szellemből az atyáskodó végzet böles rendeletei ellen. E' perczben tehát oda lenn virradni kezd, mert a' fakó hold, arany szarvaival egy pár utában álló bámész csillagot feltürkölve, melyl' önfelédve folytatá a' méla conversatiot szép földi collegáival, kik epedve vágyva csüggnének magas pályáján. Tehát: oda lenn virradt.

... (A' nyájas olvasónak nem szabad e késő virradáson megütközni. A' Mezei Naptár koránsem olly biztos kalauz a' csillagászat körében, kivált nekünk, kik tudjuk, hogy a' magyarok istenének kegyéből, az éjszaki szélesség 44—9 foka közt — minek e' terem épen antipodja — néha huza-mosb időig is várhatja magát a' homéri „rózsauju Eos.“) . . . . .

A' hálószoza ajtója csikorgó busmagyart keserge sarkain; 's az alvilág fejedelme elébe lelkesült vivat-ot rikolta a' hüvek serege. De mivel ezek koránsem aczéltüdejű „kortések“, hanem egyszerű árnyak: kiáltások is, mint sovány árnya egy magyaros istenadta vivátnak, csak árnyfülekkel hallható.

A' fejedelem gardarobeja 's szelleme egyiránt reggeli toilettet mutatott. Lángpiros hálóöltönye azoknak szabására készítettett, millyenekben egykor, ah! ama „jó régi idöben“ oda fölül választottjait pirittatá; valódi rococo tehát; pedig regis ad exemplum . . . . . sárga papucsában egy falka „jó férj“ szükség idején elég kéjelemmel megbuvhatna élte angyalának körmölő kacsói elől; mert meg vagy on irva: „Termetes agybábjának erdője fölött izzó érez korona szisztergett, minek tövisi közt fulánkös ki-gyók nyelveltek, kanyarogtak.

Fontolva haladó méltósággal 's tacticával, mint nagy „vezérlő“ személyességhez illik, csoszogott Sátán görbedező sorok közt a' terem közepén lólábakon nyugvó trónja felé. A' szék eredeti deszka prosaiságát aszalt denevérbőrök zománczozák be költőileg 's — eszélyesen; menyzetén egy ritka, kétfejű példány terpeszté szerte füstös szárnyait. Körüle uj vivatokkal, a' kárhozat aristocratái fogának helyt; születésbeli érdemeik fokozata szerint, 's a' mint oda fenn jutalom vagy hálátlan elismerés juta sor-sokul.

Sátán elpillanta udvarának zsufolt sorai fölött, 's az elégület és önyugalom ásitása menydörgött ki gégéje torkolatán. A' finom tapintatu Lucullus, ki miután gourmandise megpukkasztá, főasztalnoki tisztségre emeltetett sötétlő kegyelem által, azonnal — ó hű szolgálai divinatio! — megérté a' kegyur embryo-akaratát.

A' vivátozás szüntével szerény hódolattal lépett elő, 's a' másod rangu udvarnokok kezéből átvevé az estélyi teritéket, min egy pipa-salon könnyen megférhetvén, épen elegendő helyt ada egy sátáni gyomorra számított soirée nélkülözhetlen alkárszeinek, millyenek, például, théé és

tejüstök, czukorszelencze, vajas kenyérszeletek 'stb. Ez üstökben egykor a' hit és polgárbűnök megtestesült személynökeinek ihletét forrozgták le; a' czukorszelencze a' Mátyás-szobornak „eredeti“ talapzata, 's az izes vajszeletek ama világhírű nagyszombathi 1000 akós hordó ükének gyomrából sohajtoztak „emancipatio“ után.

Sátán ő fölsége kegyes mosolylyal fogadá asztalnoka éber figyelmét, 's sans gène izes estélyéhez fogott; szájtató hüvei koszorujától az „éhkortyok“ nyeldeklését meg nem vonni kegyelmesen atyáskodván. Fekete talpával tehát elsőben is egy timsó hegyet markola föl — a' czukortól, különösen a' répaczukortól iszonyodván — 's az „eredeti“ thee forrázatba dobá, tejföl helyett illatos czetolajjal 's nyulánk szekérkenőcsessel vegyítve föl 's a' mélyből izes vajszeleteket buvárolván.

E' vajszeletek azonban koránsem hasonlítottak azon felföldi (respective földföli) collegáikhoz, mikkel a' psycharioni X. grófnő salonjainak annyi lovagszívét föllágyítá . . . épen nem! Az alvilág fejedelme, mint koronás gastronom figyelmét ki nem kerülheté Guttenberg ur jeles fölfelezése; a' mint hogy azóta estélyeiben vajszeletekül a' sajtó szerencsétlen magzatait használja föl prosa- és vers-, nagy és kis rétekben. Ezelőtt a' festői kiadások, encyclopoediai vázlatok, semmit nem talált fölfödözések, régi kiadásokkal föl nem érő új nyomtatványok, philanthropiai ábrándok 'stb. gyűjteményei kitűnő czikkjét tevék gastronomiai élveznek. Észrevevén azonban, hogy a' keletlen sütemények e' fajtája gyomra organicus működését csökönös mozdulatlanságra „korbácsolja“: kemény körrendeletet intéze az illető testületekhez, hogy estélyeiben ezen túl, kizárólag a' classica 's romantica iskolá mesterművei, különösen: az elmélő, lyra; 's elbeszélő költemények, 6, 7, 8 és 9 rajzos drámák táltassanak föl; mint habkönnyű tápszer, a' tiszta lapok, à la romantique rajzu vignettek 's több más ok miatt, miknek elsorlása az orvosi lapok czéhszabadalmával egybeütközvén, itt szerényen mellőztetik.

Sátán mintegy négy darab pompás kötésű ergo: finom csemegéül kínákozó halmazt vont ki a' hordóból 's a' théebe mártva, szájába tevé. De a' Tatárokat Magyarországon ropogtatni kezdvén, iszonyu fintor közt dobá ki megint, 's könyvtárnokát, Von-Ausgabe udvarnokot, szólítá.

A' belépő, tulajdonkép „bekacsázó“, valódi tudós vala. Boldog emlékezetű élete folytatában az iralom arany századainak commentatora az * * i egyetemben, most, mint a' Máriusok szoktak, hatalma romdőlédekén olly pulyán alázatos, mint egykor, a' mogyoró pej fénykorában, rettegve tisztelt hősi. Az aszuszilvaszerűleg összetöpörödött alakot becses osteologiai (csonttan) példánynak tartanók; vagy valamelyik classica epitomájának, ha bő köpenyül nem koczogna fölötté ős eredeti öltönye: a' bőr, miben hullatag-törékenyen mozgott, tévedezett a' tudós töltelék. Homloka tar mezején gyér sovány szálak inogtak, mikben békes tanyát ütöttek sajtolt gyámnokainak csiriz-molyai; 's mintha ezek örölték volna ki a' két lyukat, min a' fénydus kaponya halvány csillága kipillogott. És e' szemekben olly méla fájdalom kesergett; az átvirrasztott éjek „megbol-

dogult“ emléke talán; mintha boszut sirna a' falrahányt borsó miatt, az egressavanyu mosoly accompagnementja mellett, melly a' jókora, sugárdélczegen lógázó, selyemprémes fülpárig hintázó száj körül olly phrynei kaczer bájjal enyelgett. A' ci-devant domboru mell talán a' hát fölébe nőtt, mert ez, 's a' ezinkeszerü, lógázó lábak egy megfordított à la romantique S-nek hü másolatát adák. 'S ha ehhez azon fakósárgává illuminált füst-és por-penészt képzeljük, mit annyi év válhatlan sympathiája, a' tisztelt ur szelleme héjával egygyé forraszta — némi álképét birandjuk az alvilági főkönyvtárnok becses uri személyének.

— Gazember! — bögé a' fejdelem sans façon; mire a' szerény tudós majdnem orra bukott ijedtében — micsoda vajszeleteket küldél? . . . .
taplókemények . . . .

— Izesbeket föl nem kutathattam sötét fölséged számára — válaszolá a' szegény tudós, rezegve mint sápadt nyárlevél vagy, mint egykor mo-gyorópeje előtt, tanítványai. — Ezek, igaz, régi művek, de egyszersmind fénykiadások . . . .

— Ezerszer mondám, hogy Hollós Mátyás collegámmal, a' melegítéket nem szenvedhetem . . . . aztán parancsolám, hogy könnyed, kelle-mes csemeget találj föl, 's te soványt, izetlen habarékot adsz . . . .

— Bátorodom fölségedet biztosítani, hogy Kisfaludy Károly mű-veit a' századnak korszakot teremtő, tehát örök életű mesterműveihez so-rolja az egyetemes magyar critica, sőt közvélemény, a' minthogy pár év alatt a' negyedik kiadást nyereszkeedésül kísérte meg kelet népe közt!!! a' finom kalmári számítás.

— Ugy bolond a' közvélemény 's a' század, a' szájába rágott lecz-két utángágogó — mondá mellestkedve az alvilági fölség; érezvén, hogy ő, mint ilyen, messze fölötte ('s respective „alatta“) áll a' közvéle-ménynek.

— Nem az én hibám; én könyvtárnok vagyok, 's jegyzéken kívül mit sem irok. Fölséged e' szeleteket izetleneknek méltóztatik találni; én azonban — fájdalom! — biztosíthatom, hogy izesbeket aligha lelend az egész szelenczében, mit a' mult év összes iralmával, (sajátlag: sajtó-ter-mékeivel) megtönni el nem mulasztám. Hogy frisebb sütetű cse-megékkal, például egy pár új jósikai regénynyel, nem szolgálhatok, iszá-kos lomha révészét, Charon urat, méltóztassék feleletre vonni, ki az utol-só évnegyed termékeivel addig-addig evezgete a' Styx fölött, miglen az egész szállitmány, minek czukorporszerűségétől annyi élvet reméltem föl-séged számára — vizzé olvadt menthetlenül.

Mondá loyalis őszinteséggel; de térdei hangosan összekocczanának a' nem-sejthető bíró ítéletet várva. — Sátán ő fölsége, mi szigorral köve-telje bár legfőbb udvarnokaitól is a' felelettehert, szelidülni látszott a' reszkedő könyvtárnok vallomására; keblében mint távolodó fergeteg, bömbölt fel néha a' felzaklatott düh. — — — És új szelet után nyújtá talpát. A' könyv lapján a' folyó évszámot látva : — Ez nem melegíték —

mondá 's élvvágygyal nyelé el. — De mákonynyal iratott — folytatá, szikrázó szemekkel nyilalva át udvari tudósát.

— Annál gyorsabban szunnyadand el fölséged kegyelmes ozsonája után — jegyzé meg a' savanyun mosolygó arczezal elménczkedni bátor-kodó könytárnok.

— Ah! te rászedsz, 's még humorisálni merészkedel! — bögé a' sötétség fejedelme. — Jer közelébb . . . 's fülön kapá a' szerencsétlen humoristát, 's daczára mélységes tudománya nehéz emésztetlen kincseinek, pehelyként sodrá föl; majd egy hatröfös folióba tömé (az „isteni“ Pluto munkájába a' — köztársaságról — ó guny!) a' könyvet becsapá 's — milly guny! — reá ült. Az orias tagok sulya alatt, a' zsirtalan Von-Ausgabe egy másodperc alatt bankjegyszerüvé lapittatott. . . Hiába! aczél komoly tudósnak a' „Witz“ nem való! . . .

— Keress számomra egy okost e' tudós bolond helyett — mondá a' fejdelem, nagyvezére és kegyenceze, Belzebubhoz fordulva.

A' vezér hangtalan, mély üdvökkel csókolá meg hódolata jeleül ura farkának hegyét. Szolga mindig 's mindenre találkozik. A' szegény hű Von-Ausgabe feledve volt.

A' sötét fejdelem ujra a' hordóba nyult, izesb csemegét kutató. Miket választá ki a' mult évnek örök életre szülemlett sajtótermékei közül — szabadjon egyelőre elhallgatnunk. És pedig, először: mert az alvilági fejdelem hihetlen gyorsaságu gyakorlottsággal sans facon sodorta egybe, a' thee szelenczébe mártá 's egy korty szekerkenőcesel nyelte le, hogy alapos szemlére alig maradt idő; különösen pedig másodsor: mert ismerve a' költők ingerlékeny fáját (Horat.) „a' feleletteherrel nem tartozó alvilági fejdelem helyett kérdőre vonatni — mint békes — fontolva haladó polgárok — legkisebb hajlamot sem érünk; — legkülönösebben pedig, nehogy szerény nevünket nagy szívfájdalommal meglátni kénytes-sünk. Elég az ahhoz: a' mint Sátán egy szeletet lenyelt, hirneve letünt a' földszinéről, „volt“-jának halvány emlékezeteig. Itt rejlik az ok, hogy annyi név, melly olly zajt ütött kezdetben, olly nyomtalanul pendül el megint.

Az alvilág fejdelme így theázta föl évszámra irlalmunkat; különösen ma, ördögi étvágya volt. Pedig a' critical üdvöleték 1843-ban sem hiányzottak . . . .

Az estélynek vége volt. Gyors lábu (á la Homer) udvarnokok egy szálfá erdőt vonszolának elő, millyenekkel „egykor“ Vörösmarty magyar hősei vittak, 's millyeket most szájtató csoport előtt ékel a' Duna medrébe az angol gép. A' fogpiszkálás ünnepélyes perceze elkövetkezett . . . Sátán ur valódi englisman!

És e' fontos munka közben neme a' „malaise“-nak, vagy s' il vous plaít europaúnt világfájdalomnak, háborgott el sötétlő lényén; mintha szemeit valami sértené. A' hüvek rettegő hűséggel fürkészik a' baj okát. . . A' fejdelem mélységes belátása előtt rejtény nem soká maradhatott: egy szerényke repedék a' terem menyzetén, min a' külvilág egy sovány sugár-

kája halvány kíváncsian bepillogott. — Hol az udvari építész? — riada — hívjátok elő a' gazembert! . . .

Egy hosszú sovány fakó kárhozott tört át a' tömegben 's állt meg a' dűhszikrázó ur előtt. Testét bokáig érő fekete zubbony fűdé; életében a' salamancai székegyház újraépítésével bízott meg, 's a' fölügyelő juntát reábeszélte, hogy a' kellő szerek egy részét a' tartós esőzés — elolvasztá. E' genialitas a' földalji udvar főépítészeül nevezteté . . . pokolban csak az érdem kap koszorút.

— Gazember! — ordita Sátán atticailag sós 's a' laconicailag precis styljén — naponta hosszú költségjegyzéket nyújtasz be palotámi ujdonszerű rendezetéről, 's mégis valamerre tekintek, repedékek, lyukak bántják szememet.

— Az épület kisé ócska. 'S azon fölül az a' repedék, a' mi sötét fölséged szemeit sérti, az utolsó földrengés műve. Már több ízben volt szerencsém legalázatosb javaslatomat fölséged elébe terjeszteni az egésznek újraépítése iránt.

— Nem akarom . . . meglopnál . . . Csak a' menyzetet igazítsd meg.

— Palliativ, valódi alkotmányszerű mód, fölség. Azonban, im a' terv és rajz; méltóztassék megpillantani.

— Micsoda! annyi építés és változás egy repedék miatt! . . . Spanyol egyházfőnökeid filkó egyikeül merészkedel-e engem tartani? Halod-e, szűnj meg csalni, vagy agyaggal gyuratlak össze, 's testedből téglát hányatok Gyeheenna kemenczéihez . . . Azonban, kíváncsi vagyok tudni, mennyibe kerülne számvetésed szerint.

— Csekélységbe, fölség; néhány billio körmőczibe.

Sátán tüskeszerűleg borzoló föl szemöldeit, mint szoká, ha segéltni nem tudott magán. — Saját tárczám nem . . . „közre“ való — mondá fejkavarva — 's az országos pénztár üres, — kemény idők . . . váltótörvények . . . uzsora . . . zsidók . . . Majd a' hordóba nyult, 's egy halmaz nyomtatványt vón elő: a' magyar nemzeti „critica“-s philosophiáét, 's építésének löké, azon parancssal: ragassza a' menyzet repedékére a' világ felfogása végett.

Most az iralmi osztálylyal megbízott ördög esenge bebocsáttatást, academicusaival. Furfang bünösök, kik éltökben önmagokat tömjénezgeték könyv és hirlapokban.

A' dandárnok nem hasonlít a' többi ördöghöz. Magas, sovány, igen fekete 's igen sápadt, gyomor- és májkórban sinlő; arcát sűrű barkó rá-mázza be: fényes glacé kéztyűt 's fekete nyakkendőt hord. Daczára a' souverain jelenlétének, egy áriát dudolt Hunyady Lászlóból 's farkával vere hozzá tactot . . . valódi arszlán, de „tudós“ arszlán.

— Beteg vagy folytonosan? — kérdő kegyuri részvétellel az alvilág fejedelme.

— Ah, fölség! szenvedek, iszonyun, mondhatlanul. Lelkem falzátába éj komor nedv hatott; sirok könyüjeként agyamban furta be magát, álságosan mint sötét árulás; 's képzeményem, osiani szellemül, fellebben

lebegve, csak halvány, eltűnelő fényben ragyog, hasonlóban a' védtelen martalékat megragadó végzet iszonyu mosolyához; hasonlóban elhaló pillogásához olajtalan mécsnek, mit a' gyalázat és iszonynak, körmagyart bokázó halottakkal 's vérfagyaláglag kaczagó vázakkal, bevirágoztatott barlangaiba fergeteges éjben gyújt a' hontalan vándor; hasonlóban . . .

— Mit jelent e' badar beszéd?

— Azt hogy náthás vagyok.

— Ne törd kerékbe fülemet; beszélj fontolva haladó józansággal.

— Józansággal! — sikoltá az iralmi arszlán elkövülten. — De fölség, ez lehetlen . . .

— Akarom 's ez annyit tesz: hogy lehet; érted-e? Minek e' hajtóvadászat a' genialitas fehér hollója után, ezen à la Titus szófodrászat? Keztyüt akartok-e dobni, 's ti éhes könyvmolyok — ha! ha! ha! — a' végzetnek, 's balga önhittent fölidézni a' multat?

— Azon atyáskodó kegyelem, melly nem elnémitni, hanem kihallgatni akarja a' hű alattvalók szerény ohajtásait, 's melly fölséged kormányának olly kiváló, magasztos jelleme — bátorit szerény észrevételeim elmondására. Ha fölséged azt véli, hogy embereknek ép olly pokoli képzeményök van, mint kegyednek: esalatkozik; saját magasságához mérne pygmeusokat. Az emberfaj csak követni, majmolni tud. Egykor a' régieket utánozá 's fölséged fájdalommal, boszuval érzé estélyeinek csökkenő élveiben, hogyan. Most a' góthok 's a' párduczoz Árpád sallangos emlékeit dobám elébek. Örültekül estek az uj csemegének, átlátják, milly nevetségesek valának, de nem hogy, más alakban bár, most is azok. Tapsolnak a' bölesek kövének, 's járvák a' tánczot, miként én és academiám füttyöljük. 'S milly nyereséget remél fölséges sötétséged, ha az emberek comme il faut irnának?

— Micsoda nyereséget? . . . he! . . . nem rettegnék többé ásitni 's izlelhetlen kontárlatokkal tulterhelni gyomromat.

— De hatalma a' földön eltűnendnék: az ördögökről nem leendne szó többé.

— Lehetséges-e?

— Kétségen kívül. Fölséged, mint a' prések minden fajának természetes kegy és védura, kormányozza az emberi agy minden kifolyását: a' tudományokat. A' kegyed szellemét lehelik hát ezek, 's minden író az ördög nevében csatázik. Az olymp alapostól leromboltatott, 's kegyed az, fölség, és Hadur, ki Zeusz üres trónját öröklé.

— Valóban?

— Becsületszavamra! . . . Tudósaím az életet másolják a' mint van; kontár tanítvány a' mesterek művein próbálkozik. Az ihlet helyére örülés, Vénuséra boszorkányok, a' nymphakéra vampyrek léptek. A' könyharmat fölszikkadt 's vér és geny hullámoz helyette; Daphne megfuruglyázott övszalagát kintpad és halál, bakók és rémek válták föl. Az iralom hiéna lön; fölnyitogató a' rohadó sirokat, hol a' kárhozat, szeny és gyalázat porlott; a' szegény olvasót magával ragadja a' bűn és dögvész ta-

nyáira, haramják és gyujtogatók oldalára ülteti, 's meghallgattatja a' kétségbesés vagy láz galád dalaiban a' veszendő vagy elveszett emberiség fajkiáltását; nem riad vissza a' szeny öltönyétől, fölszedi a' reszketeg tagokat, miket kinpadon egyenként szeldelt le a' bakó, föllép vele a' verpadra, hogy az özönlő vérbe mártott tollával a' civilisatio év könyveibe följegyezhesse, mint pokoli gunyakazajt:

„Szeresd felebarátodat mint tenmagadat.“ 'S nem a' tárgy föltételezi-e a' füstéket, mivel azt a' művész visszaadni akarja? Azon egy modorban ad-e a' művész egy szerelem-lágy, hallgatag holdas éjt, mint egy haramjatanýt, minek üszkei körül vad arcok hahotázzák a' gyilok hőstetteit? Tehát: lehet-e a' szóvali festészet színete, a' styl, egyéb mint vad, egyenetlen, új fordulatokban gazdag 's tehát mind azoknak, kiket a' gondolkozás quand même fáraszt, fárasztó, fulasztó? — A' balga filkók! arasznyi közelből bírálgtják az olajfesteményt, 's darabos, elkuszált vonalaitól undorodva fordulnak el; mert hiszen a' nagymama arczképében, pedig elefantcsonton! és en miniature! — egy különváló ecsetvonást sem képesek kiszemelni... az egész olly lágy, olly ködszerű, mint a' fu-vallat...

— Tüzbe jöttél — vága, sajátlag ásitá, közbe Sátán, 's megfeledkezél, hogy bőséges leczkéidre itt sem hely sem hallgató..... A' többiben: tégy tetszésed szerént. Ismerem én a' felvilágot. Ők elolvassák rémképeidet, egyet ásitnak vagy nevetnek fölöttök, 's azzal vége mindennek. A' törzs rohadt ki, nagy bölcseségű tudósom; hiába oltogatod... A' propos! mit tartasz kezeden?

— Egy nemzet komédia házának hirdetéseit.

— Nos?

— Elégült lehetek világnézeteimmel. — Ezelőtt rimesen és rimtelesen jajveszéklő, bánatos és bohóc ördögök halvány mázolásaival: vig szomorujátékokkal mulattaták a' nagyérdemű hazafi nézőket; most ugyan-e minták vállaira párduczos Árpád medvekaczagányát kanyarítják 's lólabákat pengő harcсаруval sarkantyuzzák föl; eltorzítgatják, óh bámulatos pietas! — a' nemzeti jellem minden elemét, 's nyaktekergve 's orrfintorgva szökdécseltetik azok előtt, kiknek testéből való e' test, kiknek csontjából való e' csont...

— Derék — mond Sátán — igen derék. De ha a' közönségben önértet találna ébredezni?

— Ettől tartok — mondá az iralom ördöge. — De addig is szégyenköre állítvák a' házistenek oltárképei, 's a' közönség, melly eddig is csak türe, ősi lomúl, kiábrándulva dobantja ki, idegeneknek helyt csinálendő. A' melly nemzet, egyes tévedések, bűnök helyett önmagát kezdi nevetni: minden kaczejában kevélységének egy-egy érzeménye haldoklik, 's annyi koszorut tűz az én halantékaimra.

— Talpraesett fiu! — mondá Sátán — igyál egy akó friss ólom olvadékot egészszégemért. 'S ez eredeti darabokat vidd könyvtáramba, ma estve elolvasom, holnap felozsonnázom, 's mindennek vége leend.

— Pipámat! — rikkantá Sátán. A' földalatti udvarban a' jancsárok és töröknadrágok szívtelen gyilkosa a' meghalt Zultán végzi a' Chibouchi-Bachi tisztét. A' fejedelmi pipa Debreczenben óriási czéh-remekül készült, 's közönségesen egy talyiga rohadt kapadohánynyal tömetik meg. A' hű alattvalók, ismervé fejedelmök különczizletét, éjszaka lopdossák ezt a' gyáruk raktáraiból, megelőzve a' metamorphosist, e' rohadékot drágalátos burnottá vagy első osztályzatú „finom“ dohánynyá alakítandót . . . hja! az átalakulás korát éljük . . . Innen tehát az olly gyakori raktári hiány.

A' Chibouchi-Bachi tisztelettel teljes hódolattal nyújtá át a' kész pipát. Az alvilág fejedelme egyik kezével átvevé azt, másikkal egy szegény udvaronc üstökét ragadá meg. Ez egykor híres nevezetes tudós historiograph volt, ki később azon veszté el fejét, mert biztosan ki nem süthetné, valljon a' magyarok híres poedagog elődeinél, Európába jöttök előtt ismeretes volt-e a' nevelés egyik legfényesebb módja a' — lófuttatás. Sátán az ugy sem zsiros szegény ördögöt, mint — alföldön az örömtaplót, összemorzsolá kezei közt, orrához vitte és tüsszentett; orrlukaiból szikratengeter ömlött elő. Az aszu historiograph tüzet kapott 's Sátán, mint phosphortalan Romerféle gyufát, illatos fidibusnak használta föl.

— Méltóztatik-e fölséged a' nász ügyek kormányzóját kikallgatni? — kérdé farkesóválva a' nagyvezér.

— Szivesen. Az irlalom bolondja annyira elkábitá agyamat, hogy egyptár mulatságos történetke csak jótékonyan hathatand „tulhajtott“ idegzetemre.

A' kormányzó megjelent. Külsejét levázolni fölösleg volna, mert mindkét nemü olvasóink háromnegyede színről színre ismeri. Elég, hogy ép olly ravasz mint rosz, 's olly nyugodt 's alázatos, mint szíves és szeretetreméltó. — Egy roppant iven a' nászélet eseményeit mutatta be az utolsó félév alatt az egész földtekén. Sátán figyelemmel foga vizsgálatához, 's minden cikknél föl-fölsikoltott örömében 's zamatos dohányfellegeteket örvényze ki ajkain.

— Valóban annyi rosz gazdálkodást csináltál — kérdé — illy rövid idő alatt? 777,777,777,777! . . . szép szám!

— Egygyel sem kevesebbet fölség. 'S ha szerénységgel nélkül lehetne, annál inkább leszámíthatónak vélném, miután néhány vér és elvromomnak némi idő előtt eszébe jutott, régi baráti viszonyaink daczára, minden lehető akadályt, például: a' szökék és barnák összeházasodásának szigor tilalmát, czélaim ellen fordítani.

— Teszünk róla . . .

— A' reánk következő saison azonban, az ugy nevezett farsang, a' netaláni hiányt kamatosan kipótlani igéri; mint néhány titkos kézszorítás, rejtett mosoly, 's az apák és férjek redőző arcza egyelőre sejteti.

Meg kell vallanom, hogy kormányom minden ága fölébe a' reád biztat emeli a' legtökélyesb rend 's leggyakorlatibb siker . . . az ügyek égnek kezeid alatt, 's örömmel látom, hogy minden év utolján jó formán semmi végezendőt nem hagysz. Hüveim egyikének sem köszönök anny

ujonezot, mint neked. Hány nagy férfiú, böles philosoph, szent személy, mit egy más ördög sem tudta jégre vinni; 's alig fogál te belé, 's kezeimben volt. Tehetségeidet méltányolni képes urad, 's meg akarja jutalmazni. Császári helyesletem jeleül, parancsolom, hogy szarvaid megaranyoztasanak.

A' testőr ördögök azonnal megkapák a' nászügyek kormányzóját, 's a' gyehennához vivék; fejét a' katlanba meriték 's szarvait a' megfelelő fokozattal diszesítve, a' drága olvadékkal megaranyozák.

És az estélynek mára vége lön. 'S a' historiographnak nem marad egyéb hátra, mint a' kíváнат: bárha nyájas olvasói közül egynek sem olvasta volna nevét a' benyújtott iven az alvilági fejdelem.

Oroszból.

TOLLRAGHY JÓNÁS,
táblabíró.

A' VÉN ZÁSZLÓTARTÓ.

Fut Bécs felé Jellasics, a' gyáva,
Seregének seregünk nyomába,
Megrémülve fut a' magyar hadtól;
Magyar hadban egy vén zászlótartó.

Ki az a' vén zászlótartó ottan
Olyan tüzes lelki állapotban?
Szemem rajta kevélyen mereng el:
Az én apám az az öreg ember!

Az én apám a' vén zászlótartó.
„Vészben a' hon!“ elhatott a' nagy szó,
Elhatott kórágához, fülébe,
'S mankó helyett zászlót vett kezébe.

Vállait egy kinos élet gondja,
Betegség és ötvennyolcz év nyomja,
'S ő feledve minden baját, buját
Ifjak közé hadi bajtársul állt.

'S kit eddig az asztaltól az ágyba
 Alig-alig birt elvinni lába,
 Ellenséget űz mostan serényen
 Ifjusága régi erejében.

Mi vitte őt háború zajába?
 Hiszen neki nincsen gazdagsága,
 Mit féltene, mit védnie kéne,
 Hogy ne jusson ellenség kezére.

Annyi földet sem mondhat övének,
 Mellyben egykor koporsója fér meg,
 'S mégis, mégis viszi lobogóját
 Azok előtt, kik a' hazát óják.

Ép azért ment, mert semmivel sem bir;
 Küzd a' gazdag, de nem a' hazáért,
 Védi az a' maga gazdaságát . . . .
 Csak a' szegény szereti hazáját.

Édes apám, én voltam tenéked
 Ekkoráig a' te büszkeséged;
 Fordult a' sor, megfordult végképen,
 Te vagy mostan az én büszkeségem.

Érdemes vagy a' cser-koszorura!
 Alig várom, hogy lássalak ujra,
 'S megcsókoljam örömtül reszketve
 Kezedet, melly a' szent zászlót vitte.

És ha többé nem látnálak téged?
 Látni fogom fényes dicsőséged;
 Könnyem leszen sirodnak harmatja,
 'S hired a' nap, melly azt fölszárítja!

PETŐFI SÁNDOR.

S Z É K E L Y E K.

Székely nép . . . székely nép . . . bérczek oroszlánya!
 Boszus haragodban ébredsz valahára,
 Zug a' fenyves és zug Agyagfalva tére,
 'S őrtüzek gyulnak föl ormok tetejére.

Bérczek zugó hangja, fenyvesek fáklyája,
 Világits el lelkem bujdosó útjára;
 'S villogó fegyverek ragyogó fényárján
 Gyulj föl a' távolban dicsőséges látvány!

Hol hajdanában hős Attila tanyázott,
 'S ítéletszót mondtak tisztos Robonbánok:
 Budvár és Odvar közt riadoz a' kürtszó,
 'S leng a' véres karddal széthordozott zászló.

Mint midőn tavasszal megindul a' patak,
 'S hullámi haragos morajjal omlanak:
 Ugy mozdul és omlik székelyföld népsége
 'S már mindegyik falú egy-egy tábor képe.

Itt Gyergyé és Csikszék fenyves bércein át
 Hadnagyság vezérlik gyalogok csapatját;
 Ott a' völgyben lófő székelyek robognak,
 Mindegyik meg annyi villáma a' hadnak.

'S mint villámok után sötét felhő vonul,
 Utánok a' lándsás és kaszás nép tódul;
 Vezérük egy-egy pap, egy-egy hős Kapisztrán
 Szent kereszt kezében és kard az oldalán.

Háromszék völgyéből porfölséget hányván
 Léptet a' huszárság délczeg paripáján,
 'S kiket régi nevők dicsősége éget,
 Fölfegyverzett dullók vezetik a' népet.

Patakként folyóba összegyülekezvén
 Forr a' nép Marosnak 's Küküllőnek mentén,
 „Szabadság vagy halál“ esküjét kiáltva
 Vörös szalagot tűz sötét kalapjára.

Zug a' fenyves és zug Agyagfalva tére,
 'S őrtüzek gyulnak föl ormok tetejére,
 'S mint vészben villámok mennydörgő zugása
 Riadoz a' zajban Rákóczy nótája.

Menj vitéz székely nép, ébredő oroszlány!
 Harcos őseidnek dicsőséges útján;
 Ottan áll romokban Székelytámad vára,
 'S vele a' nemzetnek tiprott szabadsága.

Ottan áll a' multban annyi szenvedésed,
Egy-egy szentsirhantot tapod minden lépted;
Ottan áll még épen Székelybánja vára
Szabadság harczaid régi csufságára.

Menj vitéz székely nép, ébredő oroszlány!
Építsd föl uj várad bérczeinknek ormán,
Hogy ragyogjon róla hied régi fénye:
Él a' szabad székely, Attila hős népe.

GYULAI PÁL.

AZ ELESETTEK ÁLMAIT VIRASZTOM . . .

Az elesettek álmait virasztom
A' harcz mezőn, véres füvek felett —
Ha nem a' költő, ki gyujthatna nekik
Halotti fáklyát, gyászszövétneket?
Meggyujtom az emlékezet világát
Az elvérzettek sirjára ülök —
'S míg a' szent árnyak lengenek körüllem
Csapongó lelkeim beszélget velők.

Vérfelhők közt kel a' szabadság napja,
Biborrá véretek festette meg,
De ha feljött a' nap a' láthatárra,
A' felhők aranyszínben fénylenek.
Igy lesz! ha kisüt rég borus egünkre
A' szabadságnak napja fényesen —
— A' dicsőségnek ékes aranyától
Véres nevetek ragyogó leszen!

Ha elközelg az ünnep szent órája
És zsi bongó templommá lesz a' hon:
Buzgó imádságban lesz emlegetve
A' ti nevetek minden ajkakon,
A' várak homlokára fel lesz írva
Kik küzdtek és vérben kik estek el?
Buzgó hálával tekint minden ember,
Ez egyszerü, de szép emlékre fel.

De ó! mi haszna, hogy az egész ország
Hálás örömtől ég ez ünnepen,
Ha ti, kik a' szabadságért vívátok
Szép ünnepen nem lehettek jelen.
A' requiem felhangzik, hymnusoktól,
Magasztos hanggal megrezzen a' lég —
Ti lenn a' sirnak setétén alusztok,
Hol nem zeng dal, hol napvilág nem ég

De hogy ha vesztünk, jó hogy elbukátok
 Mert sirotokba szép remény kísért:
 — Hogy véretek nem omlott el hiába
 Szegény hazátok szabadságaért.
 Ez a' remény volt halotti fáklyátok,
 Ez viditá fel végórátokat —
 Mig mi e' fáklyát hamvba dűlni látjuk
 'S nekünk csak füstje fátyola marad.

Nem, nem lehet! Vagy nincs örök igazság
 'S vitézséged csak rege ó magyar!
 Vagy élned kell, mig egy szív ver e' honban
 Mig lesz egy csepp vér, lesz egy férfi-kar!
 Mit az elesttek vérrel jelölének:
 A' szabadságot ki kell vivni már —
 Ha nem egyébért, é r t t ö k; hogy e' napból
 Dicső nevékre legyen fénysugár.

SZÁSZ KÁROLY.

RÁ CZOK A' KURUCZVILÁGBAN.

Böngészet második Rákóczi Ferencz fejedelem szabadságharcza idejéből, különös tekintettel Kecskemét város történetére. 1703—1711.

I.

1690-ik évben Csernojevics Arzén ipeki patriarchaérsek vezérlete alatt mintegy negyven ezer rác család jött magyar ország délkeleti határába, első Leopold királytól kegyesen fogadtatva; ők félték a' töröktől, hogy a' közelebbi háború alkalmával a' német hadakkal folytatott czimborálásért kérdőre vonatnak a' bécsi kormány pedig részint a' másfél százados török iga alatt lakosaiból kipusztúlt magyar alföldet benépesíteni óhajtván, részint e' nép természeti hajlamában a' török határbéli becsapások gátlására, vagy mit a' következők inkább mutatott, a' magyar nemzeti elem féken tartására erős védfalat reménylven, őket bácsban, bánságban, és szerémben letelepítette 's kiváltságokkal megajándékoztatta, melyeken maig is fenhéjázva lovagolnak.

E' rác nép a' magyar nemzetnek esküdt ellensége: forgassuk figyelemmel történetünk lapjait 's erről meggyőződünk kevésbe kerül; azon másfélszáz év pedig, mióta ez átkos népfajt a' bécsi ármány, vagy hazánk rosz nemtője honunk déli kanabánjába telepítette, annak valóságát kiáltó véres nyomokkal igazolja. De e' fajt mi magyarok irányunkban különösen jellemzi, 's általa a' bécsi udvar részéről ellenünkben rég koholt bűnös politicát sajátságos alakban mutatja fel az 1790-ik évi rác nemzeti gyűlés, — a' ki még nem esmeri, ajánlom, olvassa meg; ¹⁾ — ha akkor a' magyar nemesség minden erélyessége mellett is nem enged, megéri azt, mit most mi szenvedünk. Kár volt az illetőknek korábban ellenszerről nem gondoskodniok; de előzményül ennyi legyen elég.

Második Rákóczi Ferencz fejedelem nyolcz évi szabadságháborújának, minden borzasztólag nagy erőlködése daczára, sajnálatosan kevés eredménye

¹⁾ Lásd: Magyarok története, írta Horváth Mihály, negyedik szakasz, 250. 's köv. lap.

lett ugyan; de annyi igaz, hogy a' nélkül Magyarország 1. Leopold beolvasztási rendszerének bizonyosan áldozatául esik 's hazánk osztrák tartománynyá törpül: mi hogy a' szó teljes értelmében nem történt, bár némi vigaszt nyújt is; hanem a' rodostói bujdosók emléke a' romlatlan hazafi kebelben mindig, és örökre fájdalmas érzést fakaszt.

E' kor története némileg hasonlít korunkhoz: mást mondott akkor is a' bécsi kormány nyilvánosan, 's mást kéz alatt vezéreink; máskép beszéltek ezek 's ismét máskép cselekedtek az ország erányában — éppen mint most; — különbség talán csak az: hogy akkor a' magyar nemzet vissza szerezni kívánta, mit tőle hatalmasan elvettek, 's most megtartani akarjuk azt, mit örök jogunknál fogva önként meg, — vagy inkább csak vissza adtak. A' Kuruczvilág történetét tanulni, nem vesz kárba, annyival inkább, mivel itt annak részletes leírása nem adathatik: e' csak böngészet, fölületes átnézete a' dühöngő rácz nép akkori dúlásainak, mennyiben azokról némely történetíróink emlékeznek, vagy Kecskemét város levéltárában azokra vonatkozó történeti adatok találhatnak: más irhat erről is többet; nekem több adatom nincsen.

II.

Rákoczy Ferencz lengyel országi bujdosásából, hová bécsújhelyi fogságából menekült, haza térván, munkácsi uradalmában helyezett táborából 1703-ik évi június 7-kén szétküldi a' felkelés czélját tartalmazó manifestumot, június 14-én ennek emlékére pénzt is veretett.²⁾

Elkezdődvén tehát a' fölkelés hozzátvetőleg 1703-ik évi június hónap elején, mintegy három hónap alatt, nevezetesen azon évi augustusban, Rákóczynak már jelentékeny hadserege volt, az átalános elégtelenséggel küzdő országnak több részeiben, különösen Tiszán túl 's Dunatisza közén több és különféle nevű 's erejű csapatai kalandoztak.

A' ráczok felültetésének nyoma van azonnal, a' mint a' felkelés jelentékeny alakot nyert. Midőn ugyan is Rákóczi tábora szemlátomást növelkednék, annak eltiprására Löffelholtz aradi várkapitány néhány ezer ráczot fölfegyverzett 's azokat egynehány száz német katonával Somlyóhoz állította; de itt addig időzött, míg Rákóczinak Diószegnél tizenegy ezer embere gyűlt össze 's azok erejének többé ellent nem állhatott. Még az a' szerencsétlenség is járult a' németek bajához, hogy nemesak a' magyar helyek a' felkelőkhez állottak, hanem sok erősségekben a' külföldi őrhad saját parancsnokát előlte, vagy megkötözte 's a' Kuruczoknak nevezett felkelő magyaroknak a' várost feladván, a' német katonák Rákóczi zsoldjába állottak: éppen a' somlyói táborban állomásozó Löffelholtz kémei fogtak el két levelet, mellyek szerint a' váradi, és kolosvári őrség Rákóczinak írja, hogy ők kapitányaikat leöldendvén, a' várat feladják, csak néhány ezer emberrel szálljon oda. A' veszély legnagyobb volt Váradra nézve, melly éppen a' kuruczok torkában állott, a' parancsnok báró Fels pedig ekkor otthon sem volt, bizonyos ügyben Jenőre menvén 's már a' kurucz hadak szerte szaguldozása miatt utja is el volt Váradtól zárva, hanem Löffelholtz két ezer ráczot adott mellé, ezek kísérték haza: midőn: ezen két ezer rácz vissza utazna, a' fekete Körös vizénél öt ezer kuruczra bukkant 's azokkal csatára kelt: a' kuruczok vezére Tököli nevű magyar volt, ki a' hozzá csatlakozott német zsoldosokat középre állította 's hadát jó rendbe vévén a' ráczokkal megütközött, ezek Stoltz nevű német Kapitány vezérsege alatt állottak, ki a' ráczok szokását 's nyelvét értvén, őket mindenkép biztatta, 's győzött volna is — már markában volt a' diadal — de a' ráczok egy része még csata közben az elestek kirablásához fogott 's ez okozta, hogy őket a' kuruczok tökéletesen szétverték.

²⁾ Hist. Crit. Reg. Hung. Steph. Katona. Tom. XXXVI. pag. 282. et sequ.

Ugyanez idő tájban a' ráczoknak egy másik kapitánya Csongrád mellől Pestre utazó három ezer kuruczot Halas mellett beérvén, a' vigyázatlanul bor és álom közt veszteglőket éjjel megtámadja, bennök iszonyú öldöklést visz véghez, hét százat levág, a' többit szétveri. ³⁾ E' történetről más helyen az adatik elő, hogy Kiba nevű cseh kapitány volt a' ráczok vezére, ki e' csatán maga is elesett, 's már itt a' levágott kuruczok száma csak három százra tétetik; ⁴⁾ hanem egyik előadás sem egészen igaz: mert Kiba ez évben ugyan, de nem e' csatában esett el, az elhullott kuruczok számát pedig Halasváros jegyzőkönyve, mint leghitelesb kútfő, csak 234-re teszi, kik ott mind egy halom alá temetettek a' város keleti részén, mely maig is Kuruczhalomnak neveztetik. ⁵⁾

E' csata után a' Halasról Szegedre vissza térő ráczok utjokban tűzzel-vasal pusztítottak 's raboltak, úgy hogy a' merre mentek, mintha tatártábor volt volna ott keresztül, mindenütt végromlás nyomait hagyták, mire okot részint azon való feldühödésük adott, mert a' minap fekete Körös mellett kudarcot valottak keményen megfenyítették, részint pedig az, hogy e' nép természeténél fogva féktelen, és vad, mely örömeőbb ingyen táboroz, mint rendet tartson, miért maga Löffelkoltz generál nem átalotta megvallani: miszerént a' halálra ítélt ember eléggé megbüntetve volna, ha e' rácz nép parancsnokává tétetnék.

Ez évi őszön Deák Ferencz kurucz kapitány hada mellé vevén a' már szinte Rákóczi mellett fegyverre kelt hajdúvárosi csapatokat, a' még akkor nevezetes erősségű szolnoki várat megrohanta, az ottani német őrség segítségére Kiba kapitány vezérlete alatt ment három ezer ráczot szétverte, mely csatában maga Kiba is elesett 's e' győzelem a' ráczok rabló kalandjaiktól Dunatisza közét egy időre megmentette. ⁶⁾

Rákóczy Ferencz fejedelem saját életírásában, melyet önkénytes számkivetésében francia nyelven írt 's Párisban kiadott, azt mondja, hogy ezek bácskasági ráczok voltak 's fő hadi fészük Szeged vára volt; Váradon is tanyáztak 's miután ugyancsak 1703-ik évben gróf Bercesényi Miklós őket Váradolasziból kiperzselt, akkor szabadult meg azon vidék rablásaiktól.

Cserei Mihály egykorú erdélyi főember ezen évi kurucz-háborúról fenmaradt kéziratában említi, hogy Kolozsvárott is voltak rácz zsoldosok a' várőrség között mintegy két százan, kiket Orosz Bál nevű kurucz vezér a' német őrhaddal együtt Kolozsvár mellett csaknem egy lábíg leapított.

Báró később gróf Károlyi Sándor 1703-ik évi October 13-án a' felkelőkhöz állván, mivel a' tiszai vidéken nagy tekintélyű ember volt, a' fejedelem őt generállá nevezte 's a' kecskeméti térségre küldötte, hogy e' vidéket a' kóbor rácz rabló csapatoktól védje, 's a' Jászok és kunok, valamint Dunatisza közén lévő fegyveres nép parancsnokává tette. Károlyi Tokajból Gencsi Sigmond kapitánnyal Szolnokba ment, hol egy hadcsapatot maga mellé vevén, azzal másnap Kecskemétre megindult, itt a' sereget nagy zavarban lelte, melyet mielőbb rendbe hozni 's a' szegedi ráczok ellen szerencsét próbálni készült. ⁷⁾

³⁾ Vagner Katonánál idézett könyvb. 303. 's köv. lap. 324. 's köv. lap.

⁴⁾ Kollinovies Katonánál. id. k. 375. lap.

⁵⁾ Horváth Péter de initiis ac majoribus Jazygum et Cumanorum. 237. lap.

⁶⁾ Már többször említett ezen rácz vezér 1703. Sept. 29. szegedi táborából a' kecskemétiakhez 's környékbeli magyarokhoz intézett latin szerkezetű körlevelében így írja magát: Császár és király ő felségének ezredese, Bród vára, és a' Száva melléki véghegyek kormányzója, szgursfeldi báró Kyba János Ferencz. — Kecskeméti levéltár: 1703 — 1708. jegyzőkönyv. 170. lap. szórul szóra beirt körlevél másolata.

⁷⁾ Katona. Hiszt. Crit. Reg. Hung. Tom. cit. pag. 332. 343. 349. 363. 365.

III.

Tekintsünk szét már most Kecskeméten.

Ez eredeti ősmagyar város, mind polgári műveltségére, mind vagyonságára nézve, akkoriban, az alföldi ronaságon, mostaninál hasonlíthatlanul kitünőbb szerepet játszott, — szorgalmas polgáraink nagy népessége, romlatlan tiszta erkölcsével 's fáradtságot jutalmazó példás munkásságával, saját terjedelmes határán kívül Dunatisza közén harminczkét pusztán uralgott, ⁸⁾ különösen marhatenyésszéssel, mellyből nevezetes kereskedést űzött, és földműveléssel foglalkozván. Legrégibb oklevelek szerint is e' város egyenes földes úri hatalom 's jobbágyi szolgálat alatt soha sem volt, több földes urai közül saját birtokát egyik sem esmerete, hanem osztatlanul, minden szolgálat 's teher fejében évenként bizonyos kész pénzbeni censust fizetett. A' török iga alatt ámbár sokat szenvedett, 's gyakran iszonyú áldozatába került fennmaradhatása, nemcsak virágzó állapotát megtartotta, sőt részint a' bécsi kormány, részint a' budai vezérség útján nevezetes szabadalmakat nyert; azonban a' másfél százados török uralom alatt aligha tűrt annyit, mint Buda visszavétele után 25. évig a' német zsoldosok, telhetetlen osztrák katonatisztek, rakonczatlankodó kurucok, és pusztító ráczok miatt kiállani kénytelenített. — Vérhatalmat maga a' város helyhatósága gyakorlott, míg abból a' hatalmas gróf Kohári István országbíró mint egyik földes ura által kibillentetett, de azután is a' városi tanács mind fenytő, mind polgári ügyekben az úri törvényszéken együtt bíraskodott, — jelen történet korábbi tekintélyének kiáltó bizonyosságul szolgál, hogy Rákóczi fejedelem, kitől a' levéltár ötven darabnál több eredeti levelet bír, 's annak minden vezérei, a' budai német kormány, a' német hadvezérek, úgy szinte Pest megye a' városi előjárósággal közvetlen érintkezésben állott.

E' volt hozzávetőleg Kecskemét állapota, midőn II. Rákóczi Ferencz fejedelem 1703-ban a' nemzeti szabadság és függetlenség harcát megkezdte.

A' mint Rákóczi szerencséje nevedekett 's mozgalmainak híre a' Jászok és Kunokhoz elért, kik különben is boszankodtak azért, hogy őket Leopold király a' német rend vitézeinek négyszázezer forintért elzalogosította, azok tüstént fölkeltek mellette, 's így Dunatisza közére átérván a' mozgalom, mivel a' német katonaság nagy része a' spanyol örökségi francia háborúra az országból kivitetett, a' felkelt magyarok ellen Bécsből az alföldi ráczság izgatott fel, a' budai német kormány (subdelegata commissio) pedig komolyan és karóba vonatás büntetése alatt meghagyja a' kecskeméti birónak, hogy a' tiszavidéki mozgalmakról folytonosan bizonyos tudomást szerezzen 's ötvenhetenként legalább kétszer azokról írásban hitelesen tudósítsa. ⁹⁾

A' ráczok azonnal talpon voltak 's Dunatisza között fölfelé nyomulván, a' kiskúnsági 's pestmegyei helyeket fosztották, égették, rabolták. Még híre is alig volt a' ráczok felkelésének, midőn egy napon reggeli nyolcz órakor a' község csikósa benyargal a' városházához Kecskemétre azon hírrel, hogy a' várostól alig három mérföldnyi távol eső alpári pusztáról hajnalban két farka ménest a' rácz elhajtott; — tíz óra tájban befuttat a' gulyás, hírül hozván, hogy a' harmadik farka ménes is elraboltatott; — még egy hírnök érkezik azon szomorú tudósítással, hogy éjfél tájban egy farka marhát is elhajtott a' rácz, — negyedik felől a' czeglédi bíró sebes futár által tudósít, merre szándékozik nem

⁸⁾ Jelenleg van 8. örök birtokú 's 5. haszonbéres pusztája: a' most említett 32. között volt 15. kúnsági, mellyek közül azóta Félegyháza és Majsza népes mezővárosokká lettek.

⁹⁾ Kecskemét jegyzőkönyvébe 156. lap. egykorú másolata beírva a' parancsnak.

tudni, de az bizonyos, hogy rabolni jöttek.¹⁰⁾ Ily szorongató körülmények között a' fegyveres erő nélkül magára hagyott városi község azonnal szövetkezik a' szomszéd magyar helyekkel, 's Rákócziút, kinek más majd egész tisztántúli vidék hatalmában volt, mint különben is egy igen kis részben földes urától, segedelmet kér, — melly intézkedésnek azon fogadata lett, hogy a' Duna felől pusztító rácok egy seregével embereink a' szomszéd baracsi pusztán megütözköztek 's azt vissza verték,¹¹⁾ a' fejedelem pedig, mint már érdeklöttük, Károlyi Sándor vezérlete alatt e' vidék védelmére ótalomhadat küldött.

Bercsényi Miklós 1703. novemb. 5-én Egervárát bevette, hol dolgát alig végzé, midőn Ocskai László kurucz vezér tudósítja, hogy az ő serege Léva mellett a' labanczok (németek) által megveretett, 's ha segítségére nem jő, a' bányavárosokat az ellenség vissza foglalja: ezért Bercsényi mint fővezér Károlynak Kecskemétre parancsot küld, hogy seregeit azonnal összevonván, magát vele egyesítse 's a' bányavárosok megmentésére siessen,¹²⁾ — és Kecskemét vidéke ismét fedezetlenül maradt.

Ugy látszik, hogy Deák Ferencz vezérlete alatti hadosztály Kiba rác seregével ezen november hónap elején a' Kecskeméttel csaknem határos Ágasegyházi pusztán ütközött meg: a' magyar sereg egy része Talfájában tanyázott, más rész Andrási István alvezérrel a' városban szállásolt, a' tiszteket az előjáróság két akó borral tisztelte meg, utra is adott egy hordóval, ezen kívül kilencz hordó bort fogyasztottak el a' városéból — ingyen¹³⁾. A' győztes magyar seregnek Szolnokba vissza vonulása után a' rácok ismét ellepték vidékünket: november 14-én ugyanis Magó Mihály kecskeméti főbíró Szegedre utazván a' parancsnokhoz, félegyházi pusztán egy rác csapat által kirabolatott, kocsi, lovak, 's minden holmik, és a' nála talált pénzösszevtől megfosztatott.¹⁴⁾

Szolnok eleste után Budavár erősítettett a' Kuruczok ellen: 1703. nov. 8-án kelt körlevelében Huszár János pestmegyei szolgabíró gyalog munkásokat 14 napi eleséggel ellátva rendel oda küldetni, ezen kívül Kecskemét köteleztetett Budára kiszolgáltatni 230 köböl abrakot, 200 szekér szénát, 45 darab vágó marhát, és 70 akó bort, melyeket, ha mielőbb ki nem adja, Pfeffershoven budai generál azzal fenyegeti, hogy néhány ezer ráczot rá küldvén, irgalom nélkül felrabolhatja.¹⁵⁾

A' magára hagyott 's ennyi zaklatásnak kitett város mindenfelé segedelmet kereset: még a' török alatt árokkal levén körül véve, a' város árkait kifizetítatja, megásatja, a' kapukra számos őrséget állít, éjjel nappal talpon van, pusztáira lovas őroket 's puskás embereket küld;¹⁶⁾ végre azt határozza, hogy Bécsben, a' rác rablások kohójánál kér menedéket, 's a' szomszéd Nagy-Körössel egyet értve, Kovács István kecskeméti, Hegedűs János nagykorösi jegyzőket oda küldöttekül meg is indítja, — a' mennyiben nevezett Kovács Istvánnak 1703. dec. 5. Bécsből a' kecskeméti tanáchoz intézett levele mutatja, a' küldöttség eljárása mai viszonyaink erányában érdekesnek látszik, hogy a' levél saját savaival közöltessék — melly így hangzik: „Beöcsülletes Birák, és Eskütti Uraimnak kglmeteknek. Alázatos szolgálatom ajánlása után Istentől szerencsés sok jókat kívánok. Istenem jó gondviseléséből, az kgltek tetszése szerént Bécsben szerencsésen fel érkeztem, noha veszedelmes állapotban forogván minden dolgok, és nagy félelem által kelletett mindenütt járnunk; mindazonáltal az hazai szolgálat, és kötelesség mindenekben hiven megh mutattya sze-

¹⁰⁾ A' fejedelemhez intézett folyamodás eredeti töredéke a' levéltárban. 1703: XII: 19. sz.

¹¹⁾ Jegyzőkönyv 232. lap.

¹²⁾ Smith és Kollinovics Katonánál, id. könyv. 374. 's köv. lap.

¹³⁾ Számviteli könyv. 1703. 28. lap.

¹⁴⁾ Ugyanott 117. lap.

¹⁵⁾ Jegyzőkönyv 192. lap.

¹⁶⁾ Ugyanott.

retetét. Első instántiánk lévén Méltóságos Eugenius Herczegh Urunknál, az ki jóllehet prima fronte nem kicsin examenre adtrahalt bennünket, állítván eő Herczegséghe azt, miért ugymond eddigh megh nem tudtuk keresni? amplificalván továbbis velünk beszédit; hogy pedig hathatóképpen való keserves panasznakat megh értvén, az RácZ Nemzettül mellyeket szenvednénk, eő Herczeghséghe magunkat vetett okul, miért engedgyük meg, és miért nem defendállyuk jószáginkot, holott azon hatalmasságh az RácZoknak semmiképpen megh nem engedtetett, és immár eő Fölséghe erős parancsolatokatis küldött volna ki, hogy afféle kóborló, prédáló, és marha haitó RácZ Nemzetett szabadon persequálhassa akarmelly helységhe, erre nem kevéssé excusáltuk mi magunkat, hogy erőtlének, és elégtelenek lévén, magunkat semmiképpen nem oponálhattuk 's nem is akarjuk, hanem az Fölséges Hadakozó Tanács talállyon módot, és remediumot eltávoztatására; kihez képest eő Herczegséghe aiánlotta mindenekben javunkra 's megh maradásunkra való kglmes jó akarattját, és bennünket kedvessen látott. Innen másod napon Méltóságos Nitray Püspök Magyar Országhy Cancellarius Urunk eő Ngának referálván állapotunkat, igen megh beöcsült eő Nga bennünket, és telles informatiót vén relationkból, az Fölséghes Udvarnál fogja detegálni: Jóllehet ez előtt is ad requisita kemény parancsolatokat extrahált eő Nga mind az RácZ Patriarchára, 's mind peniglen Generál Monastellire, mindazonáltal bővebben is fogh adlaborálni dolgunkban, csak az Úr Isten feljövetelink napjaigh oltalmazta volna megh kglmeteket és jószáginkot, ezután jó reménségünk lévén, az Ráczságtól nem kell félni, sem jószáginkot féltetni, mert minden Úrak szánakodván raitunk, jó pátrónusaink, reméllem rövid idő alatt való alá menetelünket, és az Fölséghes Magyar Cancellaria is pártunkat fogván, rendessen folytattya jnstantiáit az Bellicumra irántunk, Isten bennünket alá vívén, többet is szólhatok kgttekkel, itten oda alá való minden dolgoknak folyási nyilván vadnak. Ezek után is Isten szerencsésen éltesse 's tarcsa kglteket, kívánom. Kglteknek köteles szolgálja Kovács István mk. Raptim Viennae Die 5. X-bris 1703.¹⁷⁾ — Savoyeni Eugen herceg a' nagy hadvezér, ekkor a' bécsi haditanács elnöke, 's a' magyaroknak jólelkü pártfogója, ugy szinte a' becsületes Mattyasovszki László nyitrai püspök cancellár szavukat tartották 's ugyan e' napról a' rácZ vezérhez, kinek neve ki nem tétetik ugyan, de hihető, hogy az említett Monasterli volt, a' magyar cancellaria latin nyelven következő rendeletet bocsájtott: „Tisztelt vitézlő ur! Ismételve, és szüntelenül nehéz panaszkok érkeznek Pest, Pilis, Solt és Bácsmegyék 's a' szomszéd helyek lakositul császár és király ő felsége legkegyelmesebb urunkhoz, az uraságod kormánya és vezérlete alatt levő rácZ nép, és katonaság ellen; miszerént akár meghagyásából, akár engedelmeiből, majd számosabban, majd kevesebben azok a' városokra és falvakra rohanni, iszonyu zsákmánylást, gyilkolást, barmok falkástól elhajtasát 's tetszés szerint az erőszak minden nemét szabadon elkövetni merészlik és szokják, 's már az ő felsége eránti hűségben eddig is megmaradt szegény néptől nyolcz ezer darab marhánál többet, legközelebb pedig magából Kecskemét városból mintegy négy ezer (!) darabot elraboltak légyen — siralmasan panaszkodtak; és mivel az említett rácZ katonaság nem a' haza veszedelmére, elpusztítására 's a' császári királyi hű alattvalók kirablása végett bizatott uraságod vezérletére; a' főlebbvalókat és tiszteteket pedig, kiknek kötelességükben áll minden kihágást és erőszakot meggátolni, a' kik ön kormánya alatt állanak, megzaboláznia, az illy rossz tettektől elriasztani, és elvonni kellenék; de hasonló esetekben az elnézők, vagy alattvalóik eránt engedékenyek, könnyen megegyezéssel, ha nem nyilvános meghagyással vádoltathatnak, 's következőleg amazokért felelettel tartoznak. Ugyanazért vitézlő

¹⁷⁾ Kecskeméti levéltár. XII. 1703: 1. sz. a. az eredeti levélről.

uraságot ezennel hivatalosan, és komolyan intjük és serkentjük,¹⁸⁾ hogy a' reá bízott katonaságot az ollyatén embertelen kihágásoktól szigorúan eltiltani 's jövőre féken tartani, a' károsoknak elégtételt szolgáltatni, azoktól igazságtalanul 's erőszakkal elvett javakat vissza adadni, a' bűnösöket pedig példásan megfenyíttetni el ne mulassza, így ön magáról és övéiről gondoskodni fog, hogy jövőre azok helyett feleletre ne vonattassék. Egyébiránt 'stb. Költ Bécsben 5. Dec. 1703. uraságotnak kész kötelességűi N. N. cancellár 's a' magyar királyi udvari cancellaria több tanácsosai.¹⁸⁾

Közelebbről is bátorságban lenni ohajtván, a' könnyen vásárolható német parancsnokoktól a' város ótalomleveleket szerzett, kiknek különben is ha pénzre volt szükségük, úgy látszik, csak a' kecskeméti polgárookra ijjesztettek, 's egy fél ív papírra pecsétük alatt fogalmazott, néhány sorbul álló védlevélért, a' zaklatott adózókat jól megfizettették; e' telhetetlen nádályoknak e' volt egyik jövedelmi forrásuk; a' város levéltárában találtató számos Salagvárdák (salva guardia) — köznyelven így iratott akkor — mutatják, hogy ezek mind egy kaptára útve, eleve fogalmazva, 's letisztázva készen voltak, csak a' város vagy helység nevét 's kiadás költét kellett reá jegyezni, — ekkor báró Pfeffershoven budai, gróf Huyn duna- és drávamelléki, báró Globitz szegedi parancsnokoktól vásárolt a' város illyeket, mellyek azonban, mint a' következés mutatja, csak száraz papíron néma betűk maradtak.

Monasterli János, a' rácz hadak vezére, nem sokat hajtott a' bécsi magyar cancellariától föntebbiek szerint hozzá küldött rendeletre, 's talán az elene intézett panaszokrul kéz alatt értesülvén, ugyanazon napról, mellyen a' bécsi rendelet költ, némelly pest- és bácsmegyei 's kiskúnsági helyekhez egy körlevelet bocsájtott, de abban alkalmasint készakarva mellőzi a' fegyveresen rabló seregeket, hanem csak egyes tolvajokat emleget, 's felszólítja a' levél külsején megnevezett helységek lakosát, hogy néhány marhát illetén tolvajoktól vissza vévén, letartóztatott, a' kinek kára van jelentse magát 's ha tulajdoni jogát igazolandja, sajátját vissza nyeri.¹⁹⁾

Miután Rákóczi fejedelem a' már érdeklett körülményeknél fogva hadait Dunatisza közéről elvonni kénytelenítettett, Kecskemét és a' kiskunsági magyar helyek ótalmáról akképen gondoskodott, hogy ezek lakosai mind Kecskemétre költözvén, itt magukat besánczolják 's a' ráczok rablása ellen közös erővel védelmezzék, melly fejedelmi rendeletet Illóssai Imre, a' jász-kunsági, hatvani és szolnoki hadak vezére, a' jászknok Sőreg melletti táborában 1703. dec. 13-án költ körlevele mellett az illetőknek megküldvén, ezeknek keményen parancsolja, hogy míg idejük van azonnal Kecskemétre költözzenek és magukat erősen sánczolják be; mert különben őket fölégetteti.²⁰⁾

Ez időben a' rémült földnépe helyenként egymással gyakori levelezésben állott, a' hirekről tudósítást küldözgettek, egymást segítségre szőlítgatták, igen sokszor pedig alaptalan koholmányokkal még nagyobb rémülést okoztak: így a' csongrádi bírák 1703. dec. 8-án költ levelükben²¹⁾, kéri a' kecskemétieket, adják tudtokra ha valamelly seregek fölülről közelgenek, a' generalis uraknak örömet udvarlani fognak, viszont igéri, hogy ha a' rácz hadaknak ártalmas célját megérthetik, azt hírül adandják; Károlyi Sándor pedig a' zólyomi táborból küldött levelében²²⁾, mellyet a' kiskun helyeken is meghordoztatni parancsol, dorgálja a' kecskemétieket, hogy eljövetele óta semmi hírekről sem tudósították, jövőre szoros kötelességeikül teszi, hogy ha itt magát valamelly ellenség mutatná, vagy a' ráczok ellenségeskednének, éjjel nappal tu-

¹⁸⁾ Egykóru másolat a' kecskeméti levéltárban. 1703. XII. 9. sz.

¹⁹⁾ Eredetije a' levéltárban. 1703: XII: 11. sz.

²⁰⁾ Jegyzőkönyv. 198. lap. Illósvai Imre levele szórúl szóra beírva.

²¹⁾ Eredetije a' levéltárban 1703: XII. 2. sz.

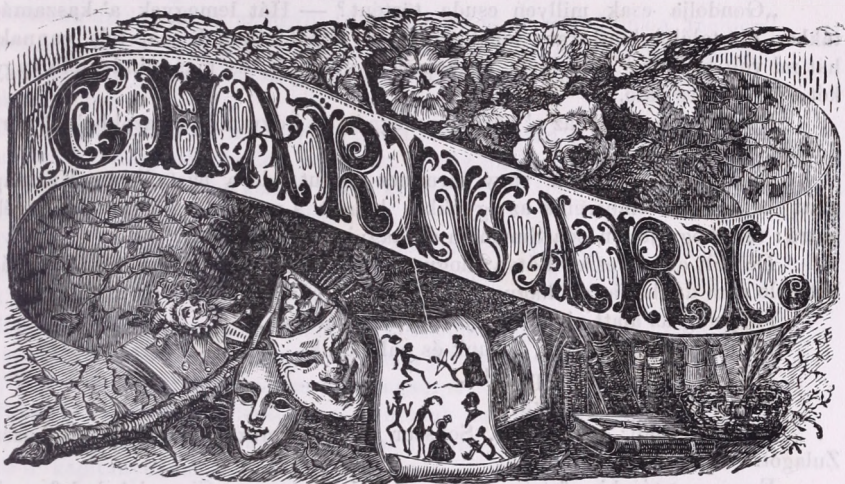
²²⁾ Eredetije a' levéltárban 1703: XII: 21. sz.

dósítsák, ha fent dolgukat végzik, Beresényivel az egész hadsereget a' ráczok ellen fordítandják, egyszersmind tudósítja a' várost, hogy a' felvidéken szerencsésen hadakoztak, Schlik generált megszalasztották.

Igy mult el az 1703-ik év.

(Folyt. köv.)

* * * Expeditio simonichiana.

Mottó:

Elmentünk mind, leváguk mind, haza hoztuk mind.
Tudniillik a' sok semmit. — —

Mentünk, mentünk, mendegéltünk, — — az az: hogy dehogy mentünk, felültettek bennünket Posonynál három száz szekérre, mert azt mondták, hogy a' pesti nemzetőrök nem tudnak gyalogolni.

Később azonban kisült, hogy azért ültettek bennünket szekérre: hogy hamarabb ott legyünk. — A' szekerek elé ökrök voltak fogva, néhol változtatás kedvéért bivalyok is.

Igy aztán nincs rajta mit csudálni: hogy fél nap alatt majd egy egész mérföldet utaztunk, még pedig tót mérföldet, következésépen hosszút.

Hogy vigan voltunk, aztán mondanom se kell, magyar ember rendesen víg, mikor háboruba megy, bárha egy kicsinyt német is.

Ha eső esett, káromkodtunk, ha a' nap sütött, danoltunk, ha sem nap nem sütött sem kenyérünk nem volt, lefekhettünk és aludtunk, ki milyen hosszú volt, olyan hosszan az édes haza földén, a' csillagos szent ég alatt.

Végtére valahára bebotlottunk fényes Leopoldvárára. Nem azért mintha verset akarnék mondani, de ez a' vár csakugyan erős vár. Olyan bástyái vannak, mint egy kálomista asztal, aztán czikczak, erre is amarra is, még ha az ember benne van is, eltéved, hátha még kívül van rajta.

De ugyan fel is volt ám szerelve az a' rettentő erősség!

Bezzeg ki volt fektetve a' sánczra négy — olvasd 4 egész sugár ágyu, három-három fontos mindenik, csak úgy, a' mint az isten megteremtette, felszerel s. munitio, strázsa és minden egyéb nélkül a' világon.

Tán ha ledobta volna az ember a' sánczról, agyon is lehetett volna vele ütni vagy két embert, a' ki oda állt volna alá.

Vezér biztosunk Thanhoffer (nem kell megijedni a' nevétől, egy szót se

tud se németül, se tótul) előhivatja a' várnagyot és kérdi: hogy hol a' muníció? —

A' várnagy azt feleli; van minden ágyuhoz három golyóbis, ha belefér, két ágyutisztító mind a' négyhez, meg egy kananér.

Thanhoffer azt felelte erre a' feleletre: ha Simonics ezt a' várat beveszi: nyugodjék meg abban a' várnagy ur: hogy legelőször is ő fog felakasztatni.

A' várnagy igen megörült ennek a' szép ígéretnek's egy óra múlva vissza jó csodálkozó képpel Thanhofferhez:

„Gondolja csak milyen csuda történt? — Hát lemegyek a' kaszamátákba, ott talállok hordókat: megkoczogatom a' pálczámmal, hát tele vannak, hát mi volt bennök? Hát ágyu, puska és golyóbis, és más mindenféle vagy két ezer lövésre való.“

Ejnye be jó: hogy az a' várnagy megnézte: hogy mi van azokba' a' hordókba'.

Rögtön felrántottunk vagy harmincz ágyut oda a' bástyákra. Két nap alatt betanulták embereink az ágyukkal bánást's már most nem volt egyéb hátra: minthogy jöjjön oda Simonich és hagyjon magába löni.

De volt annak esze. Látva: hogy az ember egy csizmába mind a' két lábát bele nem dughatja, ott hagyott bennünket's odább ment a' tágas világba.

Mi pedig az alatt vigadtunk jó Leopold várában.

Első nap volt: serünk, borunk és pálinkánk.

Második nap: bor és pálinka.

Harmadik nap: pálinka.

Negyedik nap: igen jó víz. Sokszor a' mennyországból is kaptunk hozzá Zulagot.

Egyszer aztán hire futamodik: hogy mai szent napon Simonichal fogunk ebédelni, Jablonicznál.

Utczu, erre lóra kaptunk, — na de először elmondom: hogy mint kaptunk lóra?

Hát lovunk perse nem volt, de ez se baj, ott volt gróf Erdődy né asszony-ság ő méltósága.

Tehát elment hozzá egy hadnagy, meg egy tizedes, meg tíz jó legény a' csapatból, lovat kérni.

A' tisztelt grófnő igen magas tónushoz levén szokva, mi még akkor ragadt rá, mikor Bécsben pogácsát és más egyebet is árult, tehát a' hadnagy igen megbecsülte's kért tőle lovakat jó pénzért.

Van a' grófnénál egy sárgaképi, feketefogu, sárgafekete obester, mit csinál ott és mit nem csinál, az nem ide tartozik, hanem úgy látszott: hogy ez uttal ő volt a' tolmács.

„Bizony nincs lovunk uraim, a' ménesen van valamennyi, és mind igen szilaj, nem lehet megfogni.“

„Köszönjük azt, a' mit nem lehet megfogni, de majd megnézem én elébb az istállót“ mond a' hadnagy.

„Soha se fárasza magát, nincs ott két strupirt paragaulnál egyéb.“

De biz a' hadnagy lefárasztotta magát, utána fáradt a' Herr Oberster is's hát az istállóban száz darab szebbnél szebb lóra akadtak.

A' hadnagy válogatni kezdett. Az oberster az elsőre azt mondta: ezt nem lehet, a' másodikra: ezt sem lehet.

„Nem lehet? kiált a' hadnagy: tizedes! meg vannak e' töltve a' fegyverek?“

„Meg!“ kiáltá tizenegy torok.

Ekkor aztán mingyárt lehetett.

Ötven lovat kiválogattunk. Utalványoztuk négyszáz pengővel darabját's ott hagytuk a' többi ötvenet, meg a' vén oberstert. Lovagolhat rajtuk még a' grófné eleget.

Reggeli tíz órákor kiállítottak bennünket, 's délután háromkor indítottak el. Ez alatt vezérőrnagyunk Galgócra jár, 's ez alatt Simonich kiszökött az orrunk elől.

Mi aztán egész nap üttünk a' nyomát, egész nap masiroztunk, mindig látunk magunk előtt félig fehér, félig fekete alakokat: — az ott Simonich, azok a' svalizserek! 's mire közel értünk, asszonyok voltak, kik a' felső viganójukat a' fejükre terítve portyáztak a' falun kívül.

Hallottuk is: hogy az oldalunk mellett a' hegyen tul szörnyen ágyuztak. Sejtettük, hogy ott aligha nem lövöldöznek.

Siettünk aztán, toltuk az ágyukat mi is, hogy el ne maradjunk a' requiemről 's két órai dühös gyaloglás után kibukkanunk a' sikra: hát egy falu előtt ott áll a' nagy sereg, megakadva egy lerontott hid előtt, melyen az ágyuit nem tudta átszállítani.

Neki rugtatunk tehát a' nagy seregnek mi is, bátran és elszántan, kivált mi után láttuk: hogy az tulajdon seregünk, mely hátulról támadta meg Simonichot, míg mi nekünk elébe kellett volna kerülnünk.

Az már akkor túl volt az operentzián.

Na de igazán mondom, mikor rábukkantunk a' táborra, azt gondoltuk: hogy ez az ellenség 's azzal a' jó szándékkal mentünk rá: hogy közébe puszkázzunk.

Egészen ellenkezően járt velünk vagy tizenhat polyák katona, az meg tulajdon seregének nézett bennünket 's közibénk jött 's alig hitte: hogy nem abba a' compániába tartozik, míg nyakon nem ragadtuk.

Ezeket az eleven tropheusokat el is hoztuk magunkkal. Jól jártak szegények. A' magyaroknál a' hadi foglyoknak jobban van dolguk, mint Simonich uramnál a' kapitányoknak.

Igy végződött a' kétes kimeneteli leopoldvári expeditio. Mi nyugodt lélekkel térhetünk haza, senkit sem öltünk meg, minket sem ölt meg senki. *)

Mikor Pesten kiszálltunk a' partra, azt undók: sokat kiállottunk, sok bajjal volt küzködésünk: de ha holnap menni kellene: — megint elmennénk.

* * Annyi hírünk van: jó, rossz, összevissza: hogy akár conversations-lexicont lehetne belőle csinálni.

Azért is közöljük azokat betürend szerint.

A. Aradot bevették. Minthogy alul nem mehettek bele, felülről másztak bele kétezer lajtorján.

B. Bécsből kibotozták a' polgárok 's a' német katonák a' horvát katonákat.

Berlinben nagy democrata congress gyült össze.

C. Csáktornyan 37 önkénytest elfogtak a' horvátok, mikor azok az előőrson leítették magukat; — ha igaz, sem kell hinni. — Két járvány betegség jár most országról országra, egyik a' Cholera morbus, másik a' Corona morbus.

D. Debreczenből ismét kétezer önkénytes ment át a' Királyhágón a' dumnye rómaiaknak a' fejére kopogatni.

E. Eszékről Batthyányi Kázmér felküldött egy megrakott gőzhajót, melyet a' parton 12 fogoly Hardegg vasas és egy huszár escortírozott. A' fogoly vasasok, kiknél összesen öt kard volt, utközben 40 fegyveres ráczra bukkantak, kik közül elfogtak 27-et 's bevitték Eszékre.

F. Ferencz szobrát ledöntötték a' bécsiek, mások szerint csak a' fejét fűrészelték le.

G. Győr körül van véve vízzel és megerősítve ágyukkal, nem úgy mint mikor Jellasics azon járt.

*) Hanem Schwechatnál szegény fiatal Chemiczky Gábor barátunkat keresztül lőtték, épen midőn barátait a' harcra tüzelte, áldás ifjú életére, kora halálára.

H. Hodzsát saját alattvalói elfogták 's becsukták egy pinczébe.

I. István herczeg elment Londonba, mért nem vitte el T. Ádámot is, millyen capitalis beafsteak válnék kettőjükből.

Itt helyben, ugymint Pesten több r. catholicus papok nyilvános helyeken prédikációkat tartottak a' császár ellen. Nincs más kilátása ő fölségének, mint-hogy kikeresztelkedjek — rácznak.

K. Komárom úgy tele van buzával és más eleséggel: hogyha ötvenezer ember beleveszi magát, ötven esztendeig ki nem koplaltatják belőle.

L. Londonban iszonyu drága kezd lenni a' házbér, a' bekövetkező király-vándorlások miatt.

M. Marosvásárhelyről rosz hírek szállongnak. Átkozott a' nyelv, melly először kimondja: hogy mik? Nem szabad igazaknak lenniök.

Milánóban melege van Radeckynek, daczára a' novemberi hideg napoknak.

N. Nugentről (valahogy francziául nem kell olvasni ezt a' muszka nevet tót vót az öreg apja is) semmit sem hallani, 's ez legjobb hír, a' mit róla mondani lehet.

O. Olmüczben a' város elsánczolta magát a' királyi vendégektől. Okultak a' régi residentia példáján. Ezeknek Corona morbussok van, ez ellen huztak cordont.

P. Perczel barátunk, kinek a' magyarok Istene Attila kardját adta kezébe, ugyan csak üti veri az ellenséget oda alá vitéz szyttyáival. Egyebet sem hallani róla: minthogy most itt püfölt meg egy generalist majd meg amott kergetett el egy tábornokot; — nem kérdi először: hogy szabad-e őt ütnöm? hanem először megveri 's azután nyugodt lélekkel jelentést tesz róla. Illyen vezérek kellenek nekünk forradalomban.

Q. Ferdinánd ur — az a' lotharingohabsburgi — még mindig azt hiszi: hogy ő király.

R. Rózsa Sándor a' verbászi táborban van. Rómában a' pápa excommunicálta Ferdinándot. Ugy kell neki, ha mindjárt nem igaz is.

S. Székely katonáink és huszáraink hazamentek Erdély védelmére, oláhok halálára.

T. Temesváron még mindig basa Rukavina. Jön idő, jön a' selyemzsinor — de kenderbül.

U. Urbánt felakasztották, — ha még fel nem akasztották ezután fogják felakasztani.

X. Ferdinand ur, még mindig ir atyai placatumokat az ő szerette népeihez.

Y. Ferdinand ur már most tót császár is szívesen lenne. Szegények, még majd tótul kell dietiózni, az igaz: hogy elég csehül van arra: hogy a' csehek között uralkodják.

Z. Zsófia herezegasszony szemlátomást hizik. Szegénynek, mi baja lehet? Tán csak nem evett státusadósságokat, hogy azok nőnének meg annyira a' gyomrában?

J. Jellasics aranyos mentében ült be a' Burgba. Az a' mente Budának volt szánva. Még meglehet, hogy itt fogjuk kiporolni. Mondják: hogy seregeivel utnak indult, Olaszhonból haza jövő seregeink feltartóztatására. Ne féltsük szegényt, jól tud szaladni.

V. Varasdon nagy zsurlódások vannak a' nép és katonaság között. Ez utóbbiak már mindenükből kiették szegény nyomorgatott hazafiaikat. Utoljára is vasat fognak enni, magyar vasat.

W. Windischgraetzről beszélük: hogy már jön Pozsony felé. Nyugton lehetünk, ott van Görgel.

Mindezekről pedig az a' tanúság: hogy akármi baleset érjen is bennünket,

nem kell elcsüggedünk miatta. Hol minket ütnek, hol mi ütünk mást, ez a' háboru sora. Ha valaki megüt bennünket egyszer, üssük vissza kétszer. Higgyük a' legjobbat 's legyünk készen a' legrosszabbra.

* * Bem tábornok okadatolva menti magát az ellene támadt gyanu nyilatkozványai alól. Mi csak örülni fogunk rajta: ha őt tisztának látandjuk. Napjainkban az árulók tömege legio, nem csuda: ha a' fölébredt gyanusítás szelme néha az ártatlanokat is sujtja.

* * Huszár kalandok.

I. Simonich üldözésekor, a' mint az ellenség csapatjai egy faluban megállnak, három huszár utoléri őket, egy közülök benyargal a' faluba. Egy hid előtt áll három katonatiszt, köztük Simonich maga. A' huszár odavágtat, levág egyet a' három közül 's azzal megfordul és vissza nyargal. — Simonich szemet száját meresztve bámul utána és senkinek sem jut eszébe: hogy elfogják.

II. Kemény éjjeli zivatarban elfáradt huszár érkezik a' tábori tanyához, bezörget a' kapun, mondják neki: hogy teli van tisztekkal. Bánja is ő. Ő meg huszár, ki akar nála különb ember lenni; beeresztik, kérdi: merre az istálló? Az is tele van, a' tiszta urak lovai vannak benne. Hát csak ki azzal az uri lóval, mert ennek a' komisz lónak kell hely. Ez fáradt egész nap, holnap megint fáradni fog, helyet neki. Denique kivitette onnan az uri lovat 's bekötötte helyette a' magáét. De szereti is ám gazdáját a' huszár paripája. Mert a' huszár lovában lélek van, különb, mint a' vasas németben magában.

III. Egy huszárt meglőnek a' rácz csatában, de nem halálosan. Félholtan el is temetik. Éjjel fölébred ez a' hüvös föld alatt, kiturja magát a' föld alól, mint a' vakand, felül ellensége lovára, 's benyargal pajtásai táborába, magával vive az ellenség lovát és golyóját.

* * Windischgraetz három helyen akart betörni, de Görgeit ébren találta 's nagy ebszégynnel, a' merre jött, szépen vissza is ment. Csak nem nyughatik addig, míg föl nem akasztják.

* * Beszélük: hogy a' felséges udvar hajlandó volna Magyarországgal kibékülni.

Szívesen, miért ne?

Akár mingyárt tegyük fel a' békekötés pontjait.

1) A' felséges lotharingi családból soha senki sem lábát, sem semmiféle igényét e' jó Magyarországra be ne hozza.

2) Vigyen ki innen mindenféle külföldi katonát 's küldje haza a' magyarokat.

3) Akasztassa fel Jellasicht, — Puchnert nyuzassa meg, a' többi pajtások nyakára kössön malomkövet 's eressze a' Balatonba.

4) Katonaságát eressze szét, ágyúit öntesse meg harangoknak, az elszedett fegyvereket küldje el Kossuthnak és Nyárinak.

5) Fizesse ki a' státusadósságokat, váltson be minden papiros pénzt aranyra, ezüstre.

6) Építse fel a' városokat, miket leágyúztatott, engesztelje ki a' népeket, a' kiket legyilkoltatott.

7) Vallja be ország, világ előtt, hányszor szegte meg esküjét? 's válaszson: örültségből, vagy gonoszságból tette-e azt?

8-szor és végtére: pusztuljon ki Európából minden pereputyjával egyetemben 's soha még csak képpel se forduljon. — Ha ezek a' pontok tetszenek, akkor írjuk alá.

PAN JELASICZ

hősköltemény

(folytatás).

Behunyt szemmel, tátott szájjal,
 Aluszik a' podesta,
 Fülét, farkát eleresztve; —
 Hát ez alatt a' vesta-
 Szűznek hálószobájából,
 Annak is az ágya alól,
 Kibujik egy katona.

Hát a' mint hogy őt meglátta
 A' szerelmes vestaszűz,
 Elsikoltja magát szörnyen,
 És olyan lett, mint a' tűz.
 A' mint előtte megállt ott,
 Majd hogy tüzet nem kiáltott,
 Halálos ijedtében.

„Ne tartsd erre!“ kiált reá,
 A' mint megállt előtte;
 Azt képzelvén, a' mint szemét
 Félig reá vetette:
 Hogy az ember valójában
 Valahol a' ruhájában
 Fegyvert visel elrejtve.

Nem volt ékes ábrázatja
 Ennek a' katonának,
 Vörös órra, sárga haja,
 'S nagy fogai valának,
 Kicsi szeme, nagy a' szája,
 Himlőhelyes az arczája,
 'S hosszú, széles fülei.

Ollyanforma fizimiska:
 Mikor néha valaki
 Képit csufságból széthuzza,
 És a' nyelvét tolja ki,
 'S mellyre a' rendes felelet:
 'Tegyen Isten csudát veled,
 És egyszer felejtse'n úgy. —

Ezen ugyan rajta hagyta
 Mind a' két keze szennyét,
 Ha az utcán úgy találánád:
 A' földről fel nem vennéd.
 Talán az anyja valaha,
 Mikor őt viselé vala,
 Borjúfókát csodált meg.

Vörös szurka a' nyakában,
 Vörös nadrág a' szárán,
 Vörös volt minden öltözet,
 Talpig a' szegény párán,
 Vörös volt maga az órra,
 Mint egy nagy érett uborka,
 Alig látta a' végét.

„Mit kajabálsz szívem Sófi?
 Kincsem, galambom, czuczám,
 Nemzeti öltözetemben
 Talán nem is ismersz rám?
 Én vagyok az szívem Sófi,
 Szeretőd **Jelasicz Józsi**,
 Ismerj rám az örömről.“ —

„Vigye kendet el az ördög,
 Ezzel az öltözetrel!
 Ugy megijeszteni vele!
 Majd a' lelkem veszten el.
 Bizony Isten ijedtemben
 Nem maradtott a' zsebemben,
 Egy árva vargatallér.

Hát az is micsoda manér,
 Az ágy alatt bujkálni!
 Ez is zágrábi divat? ott
 Igy szoktak kurizálni?
 Ha kend még egyszer így teszen,
 Én ezt tréfára nem veszem,
 'S ráhúszitom a' kutyát.“

„Csitt, lassabban lelkemadta!
 Fogd be kicsinyt a' szádat,
 Ha illy szörnyen orditasz, még
 Felköltöd a' bátyádat.
 'S akkor bezzeg: mit lesz tennem?
 Az ablakon kell kimennem;
 Hogy itt ne találjanak.“ —

„Ne féljen kend, nem ébred ez,
 Ha már egyszer elaludt:
 Ámbár hogyha ébren van is,
 Csak olyan bölcs, mint a' lud.
 Akár ébren, akár alszik,
 Ő semmiért nem haragszik,
 És senkit sem zseniroz.

Azért tehát üljön kend le,
 És beszélje el nekem,
 Miket mivel parancsomra
 Ott a' határszéleken?
 Csinált e' sok ribilliót?
 Kapott-e érte zsviót?

Kedves rebellisecském! "

Ha aztán mindent elmondott,
 Én is szívesen látom
 Kendet édes rebellisem,
 Régi ócska barátom,
 Most egy csésze herbatéra,
 'S holnap reggel rorátéra
 Egy kis gabelfrűstükre.

„Köszönöm azt a' herbatét, —
 Igyák meg az ördögök!
 Nincs nekem számárhurutom,
 Még csak nem is köhögök.
 Igya ez a' vén murmutér
 Az istenatta herbatét;
 Ettől nem lesz okosabb.

De már én csak jobb szeretnék
 Egy kis jó papramorgót,
 Azt bátran tehetsz előmbé
 Akár egy egész hordót.
 'S hogyha eképen megitatsz,
 'S hozzá egy hangos pusztit adsz,
 Meginditom a' nyelvem.“

Dictum, factum; — értsd a' többit:
 A' pálinka és a' csók
 Megtette a' jó hatását, —
 'S kiürítve a' kanczót,
 Leült egy számolýra a' hős,
 'S ha eddig órra volt vörös,
 Most a' szeme is az lett.

Széllyelnyujtva a' lábait,
 És kifújva az órrát,
 Ekként kezdé a' réportot,
 Nagy stentorral a' horvát.
 Nagy ékesen szólásával,
 Pálinkával 's foghagymával,
 Tele töltve a' szobát.

„Ismeri az én nevemet
 Már egész Európa,
 Személyesen ismer engem,
 Majd mindenik rácz pópa.

Zsidók, örmények és ráczok,
 Czinczárok és bunyevácok,
 'S más szerencsétlen népek.

Hirem nevem betöltötte
 Egész Magyarországot,
 Mellynek hátán fenséged is
 Egykoron dohányt vágott.
 'S hol most a' legnagyobb ur is,
 Sőt maga a' Corpus Juris
 Csupán velem vesződik.

Tudják jól a' közpénztárok,
 Hogy engem kinek hínak,
 A' püspökök erszéneyei
 Tudják: ki után rinak.
 Hát még a' sok menkü mágnás?
 Tudom: hogy egyik se' bánná,
 Ha soha sem ismerne.

Meg is raktam a' zsebemet,
 Sok arannyal ezüsttel,
 Hü népemet jól tartottam,
 Egy kis szabadság-füsttel
 Hűségemre feleskettem; —
 Azok meg nem csálnak engem,
 Ha csak én meg nem csalom.

Legnehezebb volt rászednem
 A' zágrábi püspököt,
 Nem adott volna pénzt máskép,
 Ha szemébe nem pökök.
 Most: hogy pénzét visszakapja,
 Még ő van legjobban rajta,
 Hogy királylyá tegyenek.“

Csit! Ki jön? Az ajtó nyílik,
 Ah — a' kis trónörökös,
 Lovagol be nádparipán,
 Lová kissé csüskönös.
 Majd leesett róla, a' mint
 A' nagy mladipánra kacsint,
 Ugy megijedett tőle.

„Hallgatsz Ferkó! “ Riaszt reá,
 A' felségetes mama,
 Eredj oda a' kuczkóba,
 'S fogd be a' szádat hama'
 Ha magad szépen viseled,
 Ez a' bácsi majd teneked,
 Hoz szép mézes kalácsot.

A' királyi poronty erre,
Félig meddig szepegve,
Leült a' földre, zsebéből,
Játékféléket szedve.
Kis aranyos koronákat,
És papiros katonákat,
'S játszott velök háborút.

A' katonák fejeiket
Ollóval lenyirbálta
„Ugy-e mama“ azt kérdezé
E' jövendő királyka,
„Majd ha nagy leszek, igazi
Embert fogok így nyakazni?
Mint mostan a' nagy bácsi.“

Elröhögte erre magát
Szörnyen a' szerelmes pár,
Ez a' fiu tudni látszik,
Hogy reá korona vár,
Ne félj fiam, majd játszhatol
Egész népekkel is akkor
'S igazi koronákkal.

„Vigye patvar ezt a' purdét,
Nem beszélhetünk tőle,
Mindent meghall és kifesege
Titkolnunk kell előle.
Az apjának mindent megmond
'S az pedig, a' milyen bolond,
Még megvereti magát.“

Hanem iszen hajnal előtt,
Még mi előtt pitymallik
Bejöhet kend az ablakon
Ha semmi nesz nem hallik.
Mikor a' reggeli mise
Alatt a' háznál senki se
Szokott itthon maradni.

Akkor aztán megvitassuk
A' félbeszakadt dolgot,
Reggel tisztább is az eszem,
Mindent jobban megoldok,

Addig is magam ajánlom,
Sajnálom: hogy el kell válnom
De nem tehetek róla.“

„Dobre vécseru wincsujem“
Szólt a' bán 's elsietett.
Feje rudját megfordítva,
Vissza csókokat vetett;
És iszonyu mimicával
Iparkodott Zsófikával
Egyetmást megértetni.

Princz Ferkó utána kiált:
„Katona bácsi osztán,
Hogy ha még egyszer visszajössz,
Mézes kalácsot hozz ám.
Én meg majd te neked adom,
Mind, mind az egész escadron
Papiros katonámat.“

Vidd őket a' háborúba,
Ezek derék vitézek,
Közibéjük épen oda,
Illennél te vezérnek.
Ezek csufodra nem válnak,
Ezek sosem retirálnak,
Nem úgy mint más katona.“

„Vak apád!“ Azt felelte rá,
A' mladipán 's kimászott,
Az ablakon; — Sófi asszony
Utána elmélázott,
'S mig csak látta a' távolban
Vörösleni, alattomban
Csókot hintett utána.

Ezenközben a' császár is
Felébredt nagy szuszogva,
'S meggyőződve: hogy nem alszik
Azt rebegé susogva.
„Rosz álom volt; — azt álmodtam:
Hogy igazi császár voltam:
Ugyan jó: hogy csak álom.“

(Az első ének vége.)

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

22. sz. November 26.

PIEST.

NYOMATOTT LANCKERER ÉS HECKENASTNÁL.

LETTER

Előfizetési felhívás

az

ÉLETKÉPEK

october-decemberi folyamára.

Az előfizetés elfogadhatik Budapesten 3 ft, postán küldve 4 frtjával pengőben. Pesten **Landerer és Heckenastnál** a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában, (szabadsajtó-utca 583-ik szám) és minden kir. postahivatalnál.

A' julius-septemberi folyamból teljes számu példányokkal folyvást szolgálhat

Az Életképek szerkesztősége.

 Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyvtáros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E I N A P T Á R,

gazdasági kalendárium.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

E napokban jelent meg és

Edelmann Károly (előbb Heckenast Gusztáv)

könyvkereskedésében Pesten vácz-utca 15. sz. a. és minden hazai hiteles könyvtárusnál kapható illy czimü röpirat:

Üdvös és czélszerű-e

A KÁPTALANOKAT ELTÖRÖLNI,

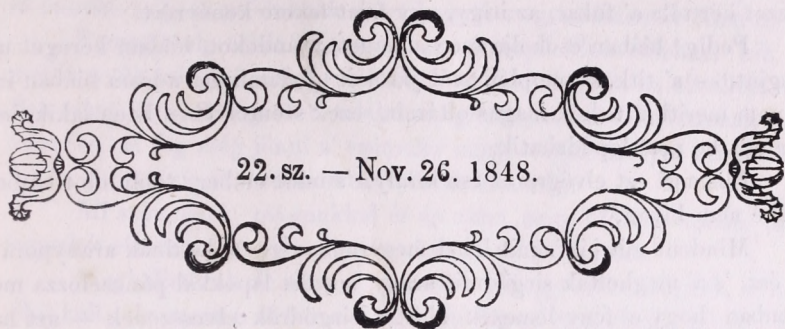
és ezek helyett egyházmegyénkint

Presbyteriumi tanácsot alakítani?

Irta **Prámer Alajos.**

Kassán. Ára 15 kr. pp.

22. sz. — Nov. 26. 1848.

T Á B O R I   G O N D O L A T O K.

Kain megölé Abelt, az ártatlant, az irigység vas gyomra bevévé, megemészté a' testvéri vért, elfeledteté vele az anyának kinait, elvévé tőle elégtételét: fiábani élet-örömét.

Nem gondolt Kain Abellel, mint testvérrel, nem mint szeretett fiúval sem, az irigység és nagyravágyas miatt, testvéreben ellenséget nézett magának, — az örömből kinokat teremtett szerető szülőinek.

Borzasztó a' gondolat! megfagy a' sziv, illy hideg képzeletnél, a' vér megáll 's többé nem kereng, — az ész, hogy isten vagy ördög kormányzá-e a' földet és eget: azon mereng.

Merengésében meg-megakad, elvesziti a' rosszóság e' titkos örvényében basisát a' lélek, el egyetlen kincsünk a' szabad akarat.

* * *

Ég felé emeli szemeit az ész király, esze varázs-fényével megvakítja a' napot, a' földre néz, 's legott sirkertek, és bűzhödt föld-rétegek között teremt egy-egy fénylő napot.

Tűzben fényben ragyog ég és a' föld, nem vitatják többé nap kerül-e meg a' földet vagy föld a' napot? eljegyezte az ég a' földet, 's a' szent menyegzőt az ész ünnepelte meg.

Mégis! ó mégis!!! az ész-király mint koldus a' titkok templomának vas ajtajánál, egy törött téglá darabon ül, 's kéreget, a' be- 's kijáróktól néhány filléreket!

Megcsókolja a' kapott fillért, miért? azt kérde? tán azért, hogy rajta a' császár képe van 's hideg betűi a' szent érzelmeknek, mellyeket a' pénzverő házakban vas kalapácsok teremtenek? — —

Megesókolja oh! de nem ezért, hanem, hogy lesz mivel fizetnie, ha érczet kér tőle a' fukar, az irigy, egy falat fekete kenéyrért.

Pedig! hiában esókolja meg a' kapott ajándokot, hiában kéreget újra megint, — a' titkok templománál járókat uj alamizsna adásra hiában inti, ki nem meríti a' titkok magas oltárait, ezek szentélyében isten lakik, ember oda be nem lopódzhatik.

Elismeri ezt elvégre az ész király, 's mint ember, több mint emberit többé nem kíván.

Mindent mit bir 's mit lehet megaranyoz gondolatainak aranyporával az ész, 's a' megholtak sirgödreit arany 's ezüst lapokkal páncélozza meg, azonban hogy e' fény-lemezek alatt a' sirgödörök elveszenek — azt még sem teheti meg.

Megakad az ész újra megakad, 's a' titok, az epedés és a' fájdalom országból megnem szabadulhat.

Át kell neki utazni e' kietlen országot, — át kell benne szenvednie a' hideg telet, mert nem övé a' nyár, nem a' tavasz, 's hogy felváltsák a' telet, ezzel nem rendelkezhetik.

Epedni csodálkozní és szomorkodni kell ott, hol mint ember 's nem — egy magasb regioi szellem vállal szerepet; álmélkodva kell megállnia az erény fája alatt, 's epedve nyulni egy magasabb galy után, mellyen ha majd hajlékot, fészket talál, égi mosolylyal tekintend le az utánna törekvők szorgalmas során.

Csodálkoznia kell, ha látni elég szerencsétlen leend, az erény terebélyes fájának gyökerét a' bűn szúja miként morzsolta meg.

Szomoru gondolat! e' gondolatban az ész megszakad, elvesz itt vitorlája az észnek, 's nőni fog ereje az érzelmek fekete tengerének; — az ész, melly hatalmas és lángerejű, nem leend itt többé király, 's mig az előtt bátorságot vőn magának a' titkok méhébe nézni, mint vak fog itt a' nyilvános téren szét tekinteni, nem lesz hatalma, nem leend ereje, hogy a' poklok e' fekete kapuját fehérre fesse be.

De messzire nyujtám már ölü gondolatim fekete fonalát, pedig csak annyit akarék mondani, hogy a' teremő ész, sem szépítheti, oh! nem szépitni, de csak elfelejtetni sem képes Kain irigységének undok szörnyűségét.

Mennyi évek multak el, és mégis ujdonan uj Abel gyász sirhelye, — mindig magasab ba' büntető, hol az irigy Kain lakék; — hol az ártatlan vér elfolyt ott az átkok bozotos tüske mindinkább jobban nő, — 's az ember 's az ész nem tudhatá meg a' titkok királyától valljon mit kelljen tennie, hogy nagyságát vagy ölü emlékét e' szörnyü bűnnek képzetiből kitörülje?

Hiában erőlködöl ész, hiában sajongsz kebel, isten jegyezte meg rémpéldául a' sirhelyet, busongva kell tünödnöd az undok irigység véres sirgödre felett, ha bár a' megbocsátás arany lemezéből készited is a' szerencsétlen áldozatra az emlék-követ, — Ábelért az igazság vére kiált, őt sem elfeledned sem megbocsátnod nem lehet.

Igen nem lehet, hisz! a' biblia is azért, hogy átkot mennydörögjön rá minden száj, az utódoknak azért hagyta meg az átkozott Kain nevet.

Remegjetez tehát ti irigyek, ti vérszopó Metternichék, kik miatt nem egy de százak 's ezrek vére foly, utánatok kiált az elhullott harezfiak szent vére, rá fogtok ti találni az igazak jutalmazó, a' rosszak büntető istenére, el fog még jönni a' számolás nagy napja, melyet véres betűkkel irt be a' nemesis a' fizetést mutató kalendáriomba.

Mi számolánk magunkkal és ép azért nem féljük a' halált, mi mint egyedek elveszhetünk, de mint honfiak és emberek soha.

Meghalhatunk de nem a' honnak 's a' nagy emberiségnek, a' honnak élni kell, de vesszen el bár a' hon, élni fog az emberiség, mi élni fogunk benne, mert életünk az övé, 's az ő élte mienk.

Ránk minden tekintetben élet vár, ti reátok örök — örök halál!

Ti, kik, hogy egy magas személynek, irigység- és nagyravágyástoknak tessetek, martalékul vizstek százakat és ezreket, rettegjetez!!! Isten áll felettünk, ő borzasztó bűneiteket látja, 's egygyel többet ró fel mind annyiszor büntetéstek rovására.

'S ha majd a' rovás megtelik, 's az istenség büntető karja súlyosbodik, fejetezre dobja majd rovását, hogy érezzétez igazságát.

Igaz az isten; őt királyok kaczer kacsintása nem változtatja és nyeri meg, nem kötelezi őt le egy földi király sem; — egy se teheti őt jutalmul miniszternek, vigyázatok tehát, kik bűnösök vagytok, mert van isten, ki itélni fog királyok 's a' népek felett.

ANTUNOVICS MÁTYÁS,

Ferdinánd-huszár ezredbeli hadfi.

Á B R Á N D.

Nem alszom, ébren álmodom.

Petőfi.

Ifjuságom öröme számított napjai sötét boruban folytak le. A' kor, melly másoknak életük legvirágdusabb szaka, fölöttem a' nélkül röpült el, hogy azt valaha visszaohajtanám. Örömtelen az és kopár, mint szírtető, mellyen isfen áldása nem virul, kopárabb Sahara homok területénél, mert ott tűnik fel néhol egy-egy oaz a' fáradt karavánnak, de én huszonkét éves életemből csak egyetlen kedves emléket sem mutathatok fel, gyszost igen.

Csoda-e ha, nem élvezve az élet örömeit, csak keserüségeit, nem látva fényes csak sötét oldalát, azonban minden lépten tapasztalva hogy az emberi tettek rugója csaknem mindig az önérdék, a' gyalázatos önzés, csoda-e ha társaság kerülővé 's némileg embergyűlölővé lettem?

De tán csak azért volt ifju korom olly örömtelen, hogy többi napjaim annál több kedves élvezetben részesithessenek! Még eddig igent mondhatok.

A' kelleetlen társalgásu , a' még senkinek rokonszenvével , annyival inkább szeretetével nem bíró igénytelen ifjut , egy angyal , egy bájos külseü szép lelkü hölgy ajándékozá meg forró szerelmével. Legyetek elfeledve átélt keserü órák 's napok , egy percz szerelmem életéből képes háttérbe szorítani benneteket.

Üdvözlégymindenható szerelem , sötét lelkem ujra teremője , épen jókor jövé : a' világ-fájdalom poharát csaknem fenékig üritém már 's jötőd nélkül életlángom az őserővel most vegyülve van.

Hajh de hátha szerelmem korányát az alkony nyomban követendi? e' gondolat maga véretem fagyasztja meg. A' szerelem éleszté fel uj erőben keblem érzeményit , voná be szemeim előtt fénynyel az élet felszinét 's ha a' lány megcsalna? szerelme tettetés lett volna? ugy , élet halál , szerelem gyűlölség , öröm bánat minden-minden egy érdekke olvadna keblemben , mint volt az előtt midőn a' szerelem teremő szava még nem zengett kebelvilágom sötét chaoszába.

Az idő és tér megpróbálandja szerelmedet oh leány!

* * *

Utam L. B — be vitt. E' táj a' lapályos alföld embere előtt , ki már akkor is szorong ha láthatarát egypár meglehetősen emelkedésü homokbukka megszorítja , kedves nem lehet : de én gyermekségem óta csak bérczek közt bérczek tetején érezve magam jól , e' hegyes völgyes vidékben gyönyörömet lelem. Minthogy azonban körülményeim gátlanak , csak képzelettel járam meg bérczeit , agg regék mesés tárgyait 's társaimmal a' város hajdani urának most közbirtokosának csinos angol kertét látogatók meg. Nem valami feltűnően szép ugyan az , de eléggé csinosan rendezve arra , hogy az ollyannal sem bíró keblében communismusi vágyak keletkezhessenek 's hosszú arcczal így sohajtson fel ; és ez mind nem enyém! — kis patak csörgedezi keresztül , három helyen hatalmaskodó vizesést és egy helyen tóvá válva viruló szigeteket képezve. A' tó egyik partján regényesen tűnik fel egy halászgunyhó.

Társaim szerte bolygának a' fák között , én betértem a' gunyhó csendes rejtekébe.

Egyedül érezve magam és sokak társaságában egyforma eredménynyel szokott lelkem működni. A' képzelet szárnyán kiszál hüvelyéből 's messze ismeretlen régiokba tévedez ; járatlan rengeteg sötét ölébe , hol a' századok viharaitól ledöntött fák uj földréteget alkotnak , tulvilági üdvházába , hol a' szerelem hite él és a' szerelem reménye leomolhatlan gátok felé nem terjedez ; mennyországba Clementine kebelén. Minél szűkebb a' kör , melly átkaról , annál inkább lekötetik figyelmem , és minél tágasabb annál messzebb , annál magasabban röpül el lelkem.

A' gunyhó körül víg madarak csevegtek. Távobbb a' zuhatag egy hangu moraja zajgott. Társaim , hihetőleg elhagyták a' kertet , de az én porhüvelyem hasztalan várá lelkem visszajöttét.

Alkonyodott.

A' madarak bizalmas csevegését a' falevelek titkos suttogása váltá fel. A' hold teljes fényben ragyogott.

Boldogabb ekkor csak Clementine keblén tudék lenni.

Sokáig merengtem így, midőn közeledő lépteket 's egyes női hango-
kat hallék. Három nő jött a' kastélyból, köztök egyik, mint közel jöve be-
szédeikből kivehetém, a' kert urnője.

— Ön Clementine boldog — mondá egyik nő — szerető férj karjain,
kényelem közepette vigan álmodozhatik a' mult emlékeiről. Oh az ön hely-
zete nem is hasonlítható az enyimhez.

— Hibázik kedves Julie — hangzék a' másik ajkáról — ha gondolja
hogy egy nyájas férj, terjedelmes birtok, illyszerű kényelemre számított
emberi találmányok bár mely esetben képesek boldogságot varázsolni elő.
Ha nyugodt tudok valaha lenni, nyugalمامat nem ezek eszközöndik,
hanem az idő, mely tán lassanként lecsillapítja keblem zajgását.

Istenem! teljesedett hát az, mitől rettegtem? ő nő? szerető férj
karjain? Nem! az nem az én Clementinem!

Eleinte fületem a' gunyhóhátulján levő kerekded ablakhoz tartám
honnan a' hölgyek közelgének. A' hangok olly ösmerősek . . . A' Clemen-
tine név . . .

Majd az első ablakokat tárám fel. A' hold nappalisan világított.
Szemem nem csalhatott. Clementine állt előttem, az imádott lány. A'
hallottak után és az ő meglátása miatt iszonyuan meglepetve valék.

Kiléptem 's a' lehető nyugalommal üdvözlém őket. A' bűnös lány
keble gyors emelkedése mutatá, hogy e' találkozára nem számított.

— Miattam nyugodt lehet asszonyom — mondám a' zavaros üdvöz-
let után — a' hallottakból 's nyugtalanságából következtetve, melybe meg-
látásom ejté, most már bizonyos vagyok benne, hogy ön megszegte hitét.
Legyen nyugodt asszonyom! szemrehányást tenni nem fogok. Midőn olly
bizton kimondá, hogy hű leend nem ösmerve saját nemét, nem az idő és
távolság hatalmát, tudhatja, én ezt előre megmondtam, készületlenül te-
hát nem talált. Miért is várakozott volna ön asszonyom bizonytalan idő-
kig? miért szalasztott volna el bizonytalanért bizonyost? Legyen nyugodt!
nem kárhoztatással, de magammal sem fog találkozni többé innen a'
síron! Azonban ne gondolja asszonyom! hogy én is olly könnyen meg-
szegném adott szavamat, bár erre ön hűtlensége által feljogosítva érzem
is magam, én, tudhatja kimondám: mennyasszonyom ön vagy a' sír leend;
hogy mit fogok tenni e' pillanatban még nem tudom, de biztosíthatom önt
hogy szavamnak ura leendek.

Ezeket mondám 's több illyeket. Végre forró csókot nyomva bársony
kezére ki tántorogtam a' kertből. —

Letört az ág mihez fogodzkodám. Ő tartá fel bennem az életet 's
most ismét ott valék hol voltam, midőn megösmertem őt. Miért is részesi-
tett volna a' sors engem hű szerelem élveiben? Tudva a' sors jól hogy bá-
nat közt felnőtt kebelnek csak fájdalom nyujthat teljes élményt: azért

ajándékozott meg egy bájos hölgy lángszerelmével, hogy a' hűtlenség által annál nagyobb adagban nyujthassa a' fájdalomat. Életem viruló szigetét, melyet olly biztosnak hívék, elmosta a' hűtlenség árja 's ennek a' kétségbe eséssel határos hullámira dölve, a' viruló szigetből nem tarthaték meg egyebet a' hitnél: állhatatosságot ne keress ott, hova téve nincs — a' nőknél és: szerelmem Clementine iránt hűtlensége daczára is örökre élni fog keblemben. És vizsgálatot tartva kebelvilágom fölött, úgy találám ekkor, hogy volt két érzeményem, melyek, mint az ur lelke a' teremtéskor a' vizsinén, uralkodva lebegtek a' többi elmosódott érzemények fölött: az olthatlan szerelem imádoztam — 's a' gyűlölség más emberek iránt.

A' következő nyár már Fiumében talált. Nehány hónapig tanultam a' tengerészséget, aztán nem várva tisztségei kiképeztetésemet közmatrózként hajóra léptem. —

Kit sors átka üld, menjen tengerre. A' száraz partok lassanként elmaradoznak, velük a' fulánkok is, melyek vérig kinzának. Új élet nyílik a' hullámok tetején hova a' szárazföldi érdekek ritkán vagy soha nem hathatnak; hol a' vérszopó nadály tul nem mer lépni a' természeti jogokon; hol a' puja megtanul emberi méltóságot ölteni magára, a' gyáva nyílt arezczal szembe szállni a' viharral, az istentagadó áhitattal imádni teremtőjét; hol az undok emberi gőg nem emel sár-embert isteni polezra. Dicső élet! Olly vonzó, hogy a' legronesoltabb keblü is, ha megizlelte, élni ohajt. — Vész 's vihar kísért utazásimban, néha zordonan üvöltve fel, mintha a' mindenség teremtés előtti helyzetébe akart volna visszatérni: de engem ekkor is nem félelem foglalkoztatott, mert azt a' tengeren soha nem ismertem, hanem Clementine. Midőn a' hullám bőszyűlten sodort le hajónk fedezetéről, segítség helyett Clementinét kiálték. És tán ennek köszönhetem, hogy élek. — Voltam az élet 's halál határ pontján sohasem ragaszkodva gyáván az elsőhöz és sohasem rettegve az utóbbtól, de mindig hideg bizalommal nyujtva mindenikfelé karom. — Élményt találtam a' tengeri életben. Sohasem jutott eszembe sorsoméit Clementinet vadolni. Igaz az ő keblén végetlenül boldog leheték és ennek elgondolása gyakran idézé őt előmbé 's fakasztta fel keblem mélyéből egy-egy fohászt, de egy hullám csapás corvettünk oldalára és ismét a' nyugodt tengerész valék. — Hazámról csak néha hallék tudósítást, de a' vágy, melylyel az után sovárgék meggyőze, hogy hazám szerelmét nem volt képes kioltani keblemből a' hűtlenség és az emberi önérdek.

Mult martius vége felé épen Kelet-Indiáról tértünk meg, midőn meghallám a' pesti mozgalmakat. Hallásukkor forrott ereimben a' vér 's szemeimből örömkönyek hullottak az emberi jogok győzedelmén. Rohanni akartam a' szabadság bajnokai közé: de én matroz valék 's szolgálatomból még egy ut hátra vala. Szorongtam véreimért, a' nép érdekeért, de bizva az ügy szentségében, vidáman indultam utolsó tengeri utamra. — Hónapok multak el míg vissza jöttem, midőn már a' népszabadság ügyét ugyan várakozásom szerint eldöntve, de az alvidékeken undok pártoskodást találtam 's a' kormányban átkos hanyagságot.

Lángolva a' haza szent érdekeért, bár egy talpalatnyi földet abban magaménak nem mondhaték, harczra hívám fel a' nép hon maradt erősbjeit. 'S kik eddig gyáván megfélemlettek, harczvágytól égve gyülekeztek zászlóm alá.

A' kiállott nemzetőrsereg még bontatlan renddel várta az árulók eszeveszett csoportját, midőn közibök értünk.

Nem sokára ütközetre került a' dolog.

'S az első áldozat kis önkéntes seregem közül én valék. Egy lövés eszméletlenül terített harczosaim elé. Mi történt velem aztán, nem tudom.

Mire újra eszmélni kezdtem, szegényesen butorozott szűk szobában egyszerű ágyon találám magam. Az első kit megpillanték halványan bus, szelid női alak volt; úgy látszik bágyadt szeméit hosszasan nyugtatá arczomon, mert felpillantásomkor ő is mintegy ébredni látszék merengéséből; arczára alig észrevehető vékony örömpír vonult és segítségemre jött.

Clementine volt sötét fénytelen ruhában.

Sebemre enyhítő irt rakgatott.

Szólni akartam, de a' mellembe furódott golyó megakadályoztatott, kedves meglepetésemet fájdalmam daczára arczomon eléggé olvashatá. Majd szakgató kinaimat némileg enyhülni érezvén kérdezni akarám mintlétéről, de ajkam nem mozdult, hangot adni nem volt hatalmamban. Ő mintha megértett volna, megfogá kezeim 's beszélni kezdett.

— Midőn ön utószor távozott, csaknem élettelen rogytam le, mert ösmerve lelkét tudtam, hogy örökre vesztettem el önt. A' hűtlenségi vád, melyet akkori találkozásunkkor említett, legédesebb álmaimban is üldözött 's nyugalmat soha többé nem engedett. Igaz lett mit egykor irt ön nekem, miként hűtlenségem esetére hajfűrtjének minden szála, melyet emlékül adott, kigyóként fogja marni keblemet. Midőn megtudám ismerőseitől, hogy tengerre kelt ön, reggel azzal ébredék, este azzal hunyám be szemeim, hogy ön életeért buzgón imádkoztam és ilyenkor némi enyhület szált keblem sajgó fájdalmai közé. Nappal gondolatimnak, éjjel álmaimnak egyedüli tárgya ön volt, de szüntelen vész között; néha ronsolt hajó gerendáu függve látám küzdeni a' hullámokkal, majd életnélkül kivetve messze tengerparton, idegen égöv alatt. 'S ilyenkor milly kin marczangolt sem elbeszélni nem tudom sem újra át nem élhetném. Könnyekre viradtam 's könnyek közt aludtam el. Oh, hogy szívem egyszerre nem tudott megszakadni! — Férjem néhány hónap mulva meghalt 's végrendeletében minden birtokát nekem hagyá, de mit értek ezek nekem szívem nyugalma nélkül? A' helyre, hol utószor látám önt, gazdag lombozatu árva fűz alá sötét érez öntvényt emelék emlékül, melyhez napjában többször elzarándokoltam. — Így folytak napjaim; élőhalottként bolyongva a' falak között, nyugtomat sehol nem lelém. — „A' hon veszélyben van“ hangzék mindenfelé. Megrázkodtam ennek hallására, 's midőn a' segély hangok füleimig jövének, eladám minden ékszereimet 's a' nélkülözhető ingóságokat és a' pénzt mit érték 's néhány évre elzalogosított birtokomért adtak a' hon oltárára vivém. Ezzel női kötelességemet teljesítém, de

én egy erődus kartol fosztám meg hazámat — mert önről semmi hirt nem vevék — tehát ön helyét is kelle pótolnom. Karom gyenge levén, a' sebesülteknek jövék segítségül. Így lön, hogy a' több sebesültek közt önre akadtam 's ide e' legközelebbi faluba hozattam. —

Mintha uj erő szált volna vérvesztett tagaimba a' szép lelkü hölgy beszédére, felakartam ülni, de nem lehetett 's erőtlenül visszaestem. Majd kezét akarám ajkaimhoz vinni, de nem engedte 's a' helyett szenvedélyesen megcsókolt. Sebemről tudakozódott.

Nem sokára a' még el nem folyt vér hidegülni kezdett tagjaimban. Megszoritám az isteni hölgy kezét . . . szemeimre mindig sűrűbb homály vonult . . . Lélekzetem elakadt . . . és . . .

* * *

Az agg sas a' szomszéd ligetben — hihető megháborítva érezvén vasalitkája csendét — iszonyuan ordított 's fel ébredék éberálmombul. És jókor, mert bizony majd meg haltam, a' mi tréfaság nem lett volna. —

VÁRI BALTHAZÁR.

A Z É J J E L.

R e g é l y k e.

Vasárnap este volt.

A' falu véne és ifja összegyült azon házban, mellyet az uraság atyai gondoskodása — a' la Ferdinánd az egyetlen — szebbre építtetett, mint az Isten házát; t. i. a' korcsmában.

Délután a' mezőn, zöld fák árnyában tánczoltak, de a' felkerekedő zivatar a' leányokat haza ijesztette, az ifjak pedig a' korcsmába vetődtek, hogy meg ne ázzanak; pedig sokan itt is „megáztak.“

A' szokott vendégek közt három ifjat vesziünk észre, kik úgy látszik idegenek, mert vén és ifju bámulva áll köröttök; még a' falu birája is helyeselve biczczenget fejével! . . . a' mi pedig nem kis csoda.

A' 3 ifjak vándorlegények voltak.

Ők ma délkor értek e' faluba; délután már elakartak menni, de utjok arra vezeté őket, hol a' falu fiatalsága táncz, bor, és csók által rázta fel lelkében az örömet, mellyet Andris cigány bús-zengzetű hegedűje az imént elaltatott vala.

Áldja Isten kedveteket, — kiált a' mulatók felé Pista, a' vándorlegények egyike.

Ne ugy! a' ki lelketek van! — felele neki egy huszár, ki, ámbár fél lábát elvitte „az ördögnek nagyanyja“ — a' mint mondani szokta, mégis valahányszor magyar nótát hall, mindannyiszor meg-megveregélte bokáját. — Ne ugy! — kiálta — a' hol magyar bort iszik, ott nem megy el

mellette magyar a' nélkül, hogy megöntözte volna gégejét. Ide veletek! Itt a' pohár!

Ide veletek! ide! — kiabált utána azonnal az egész gyülekezet.

A' vándorlegények nem várták, hogy harmadszor is híják, hanem vitézül álltak neki és az üdvözlő poharakban még egy csöpnek nyoma sem maradt.

Csak Pista tartotta kezében a' poharat, a' nélkül, hogy ajkaihoz vitte volna.

Hát téged, mi lelt, hogy nem iszol, csak nem vagy talán német vagy tatár!! kiálta rá a' féllábu huszár.

Mit ér nekem a' borotok?!

Mit ér nekem a' borotok?!

Édes a' bor de csak úgy ám,

Ha szép leány mosolyog rám.

Mit ér nekem a' borotok

Ha leányt nem csókolhatok.

Ezen szavakat éneklé Pista feleletül — éneklé azon édes-bús melodiák egyikére, melyek a' szív legtitkosb rejtekibe hatnak, mint a' holdsugár a' virágkehelybe.

Pistának telj-szengésű férfias hangját bámulattal hallgatá az egész vig gyülekezet, és az általa okozott kellemes benyomást a' meglepés még nevelé.

Midőn elvégezte bájos kifogását, és talpra esett népies panaszát, általános „éljen“ jutalmazá őt.

J—jaj! te gonosz ficzko! — felelé a' huszár — ha egyéb okod nincs, van itt hál! Isten, elég szép leány — és átkarolván a' falu legszebb leányát, elhozta őt Pistához — e' szavakkal — ugy-e édes kedves hugocskám megczuppantod ezeket az énekes ajkakát — csupán csak azért, hogy bort igyanak.

Meg kell csókolnod Zsuzsi! Meg kell csókolnod őtet! — kiálta a' társaság.

Zsuzsi megcsókolta szépen, melegen; Pista pedig kiüritette a' poharat . . . .

'S midőn visszaadta a' poharát a' huszárnak, Zsuzsira nézett, és szólt: — tettem fát a' tűzre, pedig nem roszat.

Ugyan mond meg nekem, földi, nem voltál te valaha huszár, olyan Isten áldotta virgonez ficzko vagy, hogy no! . . . .

Huszár nem voltam, felelt Pista, hanem fegyvergyártó legény vagyok!

I! tudtam én azt mingyárt, mond büszkén a' huszár, egészen más ember az, a' ki karddal szokott barátságban élni! . . . Hanem, Isten látja lelkem, fiu, kár éretted! be derék huszár válnék belőled!

Na, vigasztalódjál, vitéz, a' mi nincs, az lehet.

Igazod van öcsém — monda örömmel a' huszár — a' mi nincs az lehet! Ejnye ugyan, hogy az Isten áldjon meg, eredj el Pestre, keresd fel

az én vitéz kapitányomat, mondd meg neki, hogy Bácsy Gábor küldd el hozzá, és hogy te helyettem akarsz küzdeni a' hazáért, mondd meg pajtasaimnak, hogy egy pohárból ittál bort velem, hogy szeressenek úgy mint engem 's meglátd minő jó dolgod lesz köztük 's hogy' fognak szeretni.

A' huszár ezt könyező szemekkel mondá.

Pista mélyen illetődve kezet nyujtott neki.

Na! öcsém, én már megmondtam neked az én nevemet, mondd meg te most nekem a' tiedet.

Engem Pistának neveznek.

Pista, Pista! ismételteté a' huszár, 's napsütötte arczain fájdalom és boszu sötétlett — gyűlölöm azt a' nevet . . . . Pista! Pista! magyar koronát akartunk adni, hogy vesd le a' bugyogót! nem vetetted le . . . . viseld egész nyomoruságos haláladig! — No de — folytatá elűzve magától a' keserű gondolatokat — hiszen ha a' palatinus Pista hazaáruló is, azért te böcsületes ember lehetsz! . . . .

Isten látja lelkem! az vagyok, felelt Pista, és hévvel szoritá meg a' derék vitéznek jobbját.

A' vándorlegények jötte által félbenszakadt táncz ismét megeredt Pista vitézül forgatta Zsuzsikáját, és mikor a' már félig-meddig városiasan öltözött leánykának hullámozó kebléről a' „Három a' táncz“ közben leröpült nagy-virágos kendőjének egyik vége, Pista jóízűen czuppantott egyet a' dagadozó hó-halmakra, melyeket a' nők épen azon okból tartanak fátyol alatt, a' mellyből az Olimpiaik az örök igazságot fődik a' hozzáférhetlenség fátyolával, t. i. azért, hogy jobb kedvvel fáradozzunk utánok.

A' szép Zsuzsika persze arczon csapta a' vakmerőt; de van egy neme az arczcsapásoknak, melly majdnem olly kedves, és annyit jelentő, mint a' csók; mivel csak váriatiója ennek.

Olvasóim vigasztalására legyen mondva: hogy ezen arczcsapás, mellyet Pista kapott Zsuzsikától, szinte illyen csókféle jószágocska volt.

Beszédünk elején mondtuk, hogy a' víg gyülekezet, a' keletkező zivatar elől menekülvén, eloszlott. — Pista ugyan örömet követte volna a' szép Zsuzsikát, de a' legények a' víg czimborát nem bocsátották el, és korcsmába kelle velők ballagnia.

Mialatt mi itt a' történeteket elbeszéltük, azóta ők már mindenfélét beszélgettek össze vissza. Az már reánk nézve elveszett!! . . . Hallgassuk tehát a' mit most beszélgetnek.

Biz ugy van! nem csekély dolog az! — A' mint kigyelmetek itt látják ezt a' legényt — szóla egy vándorlegény Pistára mutatva — hát 6

iskolát végzett ő kigyelme. Aztán pedig már azért, hogy beleunt a' sok tanulásba, meg aztán azért is, mert látta, hogy több tudomány nem fér az agyába, hát atyja mesterségéhez fogott, és most fegyvert csinál és verseket. Higgyék el kigyelmetek, hogy mind a' kettő nagyon szép, az embernek csak úgy eláll rajtuk a' szeme szája.

Igaz — szóla a' falusi legények egyike — igaz, egyet hallottunk, az nagyon szép volt!

Ej mit! Hiszen az csak csekélység volt . . . . . Azt csak olyan hamarjába oda rugta, ... hanem hallanák kigyelmetek az ő többi verseit . . . . .

Ugyan te Pista, énekeld el csak azt a' Mátyás királyt, a' mit a' mult héten csináltál.

Énekeld el Pista — kérék őt a' többiek.

Tudják kigyelmetek — monda Pista — hogy Mátyás királyunkat Corvinusnak hiták, az magyarul annyit tesz, mint „Hollós“ — aztán tudják kigyelmetek, hogy Mátyás királyunknak volt egy fekete serege, melly olly dicső és vitéz volt mint most a' — huszárok — mondá hangnyomattal és kezet nyújtott féllábu szomszédjának, mit ez emberül meg is szorított.

Hát most vigyázzanak kigyelmetek a' nótámra :

Hollós Mátyás, dicső magyar király,
 Ki a' császárt Bécsből is kiverte,
 Kelj sírodból! Kelj fel! üsd a' császárt,
 Mert népedet ő paczkázni merte!
 A' császárnak nem kell világosság:
 Küldd hollódat! hadd vájja ki szemét.
 Küldd hollódat reá, dicső Mátyás
 Hadd falja fel a' koronás dögét!
 Kelj sírodból! 'S a' fekete sereg,
 Jöjön veled! jöjön mind egy szálíg!
 Mert, hogy lesz, vagy vesz-e magyar nemzet
 Hunyady-vér! az mostan elválík!

Pistának ezen énekét szünni nem akaró tetszés követé. Vén és ifju oda nyújtá neki boros poharát, és Pistának mindegyikből kellett innia. —

Pista épen harmadszor énekelte volt el „M á t y á s k i r á l y“-át, midőn a' szél úgy neki csapott a' koresma egyik ablakának, hogy az öregek keresztet vetettek magukon.

Jaj! be komisz egy éjszaka ez! — szóla Gyuri, a' kis birónak fia — ilyenkor esik ám csak jól az embernek, ha szépen elülhet a' bor mellett.

Meghiszem — felelt a' huszár — ilyen éjszakát nem is áll ki ember, ha csak nem huszár!

Ej! honfi, be büszke vagy a' huszárságodra! — viszonzá Pista — hát azt hiszed, hogy én ezen gonosz éjszakának daczára nem mernék a' legközelebb faluba menni.

E' hiszem, — mond a' huszár — de ha megmondom, hogy 200 lépésnyire az uttól még temető is van, tudom, hogy abba hagyod.

No most már csak azért se' hagyom abba — felele Pista felkelve helyétől, és szemében a' bor, merészség és sértett büszkeség tüze lángolt, — megmutatom, hogy a' huszárokon kívül még van bátor fia a' magyar hazának. Isten áldjon benneteket!

Hiába integettek, hiába kérték és mondák: „elhisszük, hogy elmersz menni, csak maradj nálunk.“ Pistán nem fogott semmi; — ő mind-egyiknek kezet nyújtott, és „jó'jszakát“ és sok szerencsét kívánva nekik, elhagyá a' korcsmát.

Az éj sötét volt, mint a' sír. Ez azonban csak edzé Pistának akaratát, mert általa nagyobbult vállalatának merészsége.

A' szélvész néha-néha felsivitott, mintha valaki által kinoztatnék.

Süvölts — mondá Pista magában — engemet meg nem ijesztesz...

A' korcsmából utána hangzott „Mátyás királyának“ melodiája.

Pistának jól esett azon öntudat, hogy barátjai távollétében is vele mulatnak.

A' szél vad üvöltéssel rohant neki, mintha csak vissza akarná őt sodrani. — Pista mélyebben burkolta magát köpönyegébe, és hátat fordított az arczát csapdosó szélnek.

Megfordulván szemei a' falura irányzódtak... A' falút éj boritá; csak egyetlen egy fényes pont sugárzott feléje, a' komor sötétségen keresztül, és olly barátságosan, mintha azt mondaná: ej! te rossz ember! minek mentél el tőlem? jer vissza, jer!

A' fényes pontban Pista azonnal a' falu végén fekvő korcsma ablakára ismert. — — Mosolygott... Zsuzsika jutott eszébe!...

Felmerültek előtte a' vig délutánnak boldog órái, és minden szót, mellyet Zsuzsika mondott háromszor, négyszer ismételtetett magának; minden édes pillantatot, mellyet Zsuzsika szemérmesen vetett reá, emlékezete újra felvarázsolt szíve előtt; — és ő minden szóra, ugyan azt felelte, mit délután, betűről betűre!... és minden édes pillantatot tisztelesen viszonzott.

Akaratlanul visszapillantott a' falu felé.

A' barátságosan fénylő pont már eltűnt volt;... előtte, és mögötte véghetlen tengere a' sötétnek! és siri magány!...

Pista szívét egy kellemetlen érzés szálta meg. Az utat és zordon-ságát megveté büszke szíve; de az átkozott magánylét, az esett olly kellemetlenül barátságos szívének.

I! — mondá — mit busúlok én!? hiszen van én nekem egy meghitt, melegkeblű barátom!

Ezen szavakkal pipáját vevé elő.

Ez ismert, és kedvelt tárgynak érintésére Pista szívéből tűnni kezdett azon szorultság, melly lelkét elfogni készült — és midőn a' szópókát szájába vevé, az olly kellemesen hatott reá, mintha szerelmesét csókolta volna meg.

Minthogy vándorlásain gyakran a' szél miatt gyufát nem használhattott, Pista taplóval, tűzkövel és aczéllal volt ellátva, hogy a' szél daczára is rágyujthasson pipájára.

Ezen szerekkkel most is tüzet csaholt Pista — és a' repülő szikrák a' szurok-fekete éjben borzasztólag-szépen tüntek fel.

Derült arcczal kezdte szivogatni, de óh szegényke, csakhamar elkomorodott!

Történt-e már rajtad, édes olvasóm, hogy szerelmesed, kit megakaráll csókolni, megszökött csókod elől? Vagy ha még nem valál illy boldogtalan, képzelheted-e magadnak, ezen a' gunyoló légbe elcsattant csóknak véghetlen izetlenségét?!

Igy érzett most Pista is. A' dohányzás, azon kedves, kedves multság, izetlen volt — mert füstjét nem látá pipájának!! — Hijába szivta és szivta mindig erősebben meg erősebben — az éj elrablá füstjét, a' szél pedig szagát.

Mit tegyen? Ezen remélt vigasznak hiusulása után, a' magány még ridegebbnek tettett neki; mint villám után sötétebbnek látszik az éj.

A' dohányzás nem mulatá őt, tehát szikrákat hánytatott pipája által. Egy-két perczig az jól esett neki, mert valami élő lénynek működését tanusítá ellentétben a' siri csendnek; de már a' harmadik perczben ezen láthatlan tűzokádó valami, olyan kimondhatlan rémesnek tetszett neki! — Feltüntek emlékezetében apjának tél-estei regényei, melyekben tánczoló lángocskák csalogatják az embert járatlan utakra, és tüzes golyók, bornyak, és emberek ijesztgetik a' magányos vándort.

Pista körütekintett . . . Előtte, 's mögötte, jobbra és balra véghetlen sötétség, és borzasztó magányság!

A' legény bátor szívét akaratlanul ollyas valami neme a' meghökkenésnek rezgő át, mit a' félelem első fokozatának neveznék.

Pista is észrevevé, hogy bizony már nem olly örömet teszi az utat, mint eleintén: és felkaczagott. Büszkén rázogató hátra hosszú haját, mintha az elcsüggesztő gondolatokat akarta volna fejéből kiűzni.

A' gyermekek, ha maguk vannak szobában, félelmök eloszlatására énekelni kezdenek: így tett Pista is, ő ugyan nem vallotta meg magának, hogy azért énekel, mert félni kezd, hanem hogy mulasson.

„Hollós Mátyás! dicső magyar király.

Ki a' császárt Bécsből is kiverte!”

tovább nem énekelte dalát; — miért? maga sem tudta! Nem tettett neki a' viszhangtalan énekszó! — Azután a' szél is beléje ordított dalába, mintha haragudnék, hogy valaki pusztai nyugalmit háborítani meri, vagy hogy valaki szólni mer, mikor ő akar füttyürezni.

De midőn elhallgatott ugy tetszett neki, mintha háta mögött valaki az ő „Mátyás király“-át folytatná: és tompa hangon énekelné:

„Kelj sirodból! kelj sirodból.”

Pista megállt, — — visszatekintett . . . és összeszorítá szempilláit,

hogy szeme sugára megélesedjék, és hasson az éjen keresztül! . . . Hasztalan! az éj áthatlan volt!

Tovább haladt! . . .

Mintha csak zsákba volna bevarva az ember — boszankodék — de még gyertyafény sincs ez egész környéken!! . . . Ej! ej! Pista — folytatá — hiszen csak nem félsz?! . . . hahahaha! . . . Ki van itt!! — kiálta hirtelen visszafordulva, mert esküdött volna rá, hogy valaki háta mögött szinte kaczagott.

Kérdésére nem felelt senki! . . .

Ugyan csak ne veszekedjél, Pista — dorgálá önmagát — hiszen ki volna még itten!! Nincs egész Magyarországon kívül még olyan bolond, hogy ott hagyja a' koresmát és — — — — —

Ismét kaczagott! Szegény Pista, kaczagásodon hallatszík, hogy jobb szeretnél ott ülni a' koresma barátságos falai közt! Szegény Pista! Ugyan mondd meg: tudja-e szived, hogy kacagasz!?

Dejszen — folytatá — csak jöjenek holnap! Majd megveszem rajtok ezen utamnak kellemetlenségeit! . . . Ollyanokat beszélék majd nekik, csontig kiszáradt, három röfnyi, aztán megint csak egy arasznyi magasságu, fejtér lepedős banyákról, hogy minden hajok szála felborzad . . .

Kaczagni akart; de a' kaczagás megakadt torkában, mert a' magányos éj hirtelenül megnépesedni látszott borzalmas rémvázokkal, miknek egyik része három röfnyi, a' többiek pedig csak arasznyi magasságuak voltak, zörögő csontjaikat csak roszul fedék a' hosszú fehér lepedők! . . .

Pista megrázkódott! Öklével el-elveregélte magától a' borzasztó alakokat, miket rémes gondolatjai idéztek elő . . . A' rémalakok eltűntek.

Gyorsan lépett most és keményen, hogy legalább lépteit hallhassa . . . De ez sem mulatá őt soká, mert úgy tetszett neki, mintha azon léptek, melyeket hall, nem az övéi volnának, hanem más valakiéi, ki mellette lépdegel.

Az isten szerelmébe! Pista! — nógatá ismét magát . . . hiszen nem vagy vén asszony, hogy kísértetektől félj! Vigan, Pista, énekeljünk egyet! . . . „Mátyás király“-át kezdé ismét énekelni, mert az, mint legifjabb szellem-szülttje, legkedvesebb volt előtte . . . Persze, a' szavak: „Kelj sirodból, kelj fel“ — nem igen akartak kimenni torkából, de ő mégis kierőltette őket! . . .

Folytatá dalát:

„A' császárnak nem kell világosság:

Küldd hollódat! hadd vájja ki szemét.“

Itt megállt . . . körültekintett és hallgatódzott, mert úgy rémlett előtte, mintha szárnyshugást hallott volna. De minthogy csend volt mindenütt, (nagyon is nagy csend) tehát ismét folytatá éneklését, habár egy kicsinyt már halkabban:

Küldd hollódat reá, dicső Mátyás

Hadd falja fel a' koronás dögét!

Kelj sírodból! 's a' fekete sereg
Jöjön veled, jöjön mind . . . . !

Itt félbeszakadt dala! . . . Körülötte megnyílt a' föld és belőle óriás fekete alakok száltak fel, de olly feketék, hogy a' sötét éj daczára is meglehetett őket látni, és az óriás „fekete sereg“ közé borzalmas ellentéttel vegyültek azon fehér lepedős három röfnyi csontvázak, kik most, ugy látszott utólérték őt! . . . suttogást, hemzsegést hallott mindenütt . . . Lábolt ugyan a' szegény Pista, hogy horvát fővezérnek is beillett volna, — de hiába volt erőködése, a' rémképek nyomában voltak: Mit akarsz? — suttogák — hittál!! . . . Mit akarsz?! — — Pista homlokán jégveríték kezdte szivárgni . . . Mi az?! . . . Valaki duronggal ütötte meg fejét, és kalapját lesuhintá fejről . . . Pista fejéhez kapott mind a' két kezével . . . szive hangosan dobogott . . . lábai inogtak . . . Menekülj! menekülj! kiálta benne a' lelke . . . 's Pista futni kezdett . . .

De a' szaladással sem mehetett ám sokra . . . Az ut nagyon egyenetlen lett . . . halmon fel . . . halmon alá . . . ugy ment a' szegény Pista, mindenütt más-más tárgyba ütközött 's mindig csak: halmon fel — halmon alá! . . .

Lába megbotlik . . . 's Pista elterül a' földön, 's midőn fel akar kelni, keze egy kis halmat érinté . . . Hol vagyok az istenért! . . . kiálta félelemtől rekedt hangon, 's egész testét jéghideg veríték boritá . . . Felugrik . . . tapogatva megy előre és keze valami hidegbe ütközik . . . megtapogatja, és a' sikoltással: sírkő! — összerogy . . .

Pista a' temetőben, a' hová, az utat eltévesztvén, jutott; elájult volt, de később ez ájulás — a' bor is megtevén a' magáét, a' fáradság is, — kellemes álommá változott . . . . .

Más nap Pista vándortársai elmenvén a' temető kapuja előtt pár lépésnyire a' fától, melly ezen kapu előtt állott, egy kalapot találtak.

Nini, mond az egyik vándorlegény a' másikhoz felemelve a' kalapot . . . Nini, valaki itt elvesztette a' fejét!

Az istenért — kiáltá társa — hiszen ez Pistának a' kalapja . . .

Igazod van — felelt a' másik — Pistáé. — Annak valami baja történt . . .

Körülnéztek, és a' sirdombok közt valami feketét vettek észre . . . Pista volt az, ki jó kedvűen aludt ott, egy kis keresztet karolva át, mellyet álma Zsuzsika gyanánt éleltetett meg vele.

Keltegették a' vig czimborát, de az nem mert felkelni, azt hitte a' kísértetek jönnek bosszút állni rajta.

De pajtásainak szavára ismervén, mégis csak felkelt . . .

Pista megtartotta szavát: rémitóket beszélt pajtásainak ezen éjjeli utjáról, csak azon kis különbséggel, hogy nem nekik állt fel minden hajok szála, hanem ő neki, a' szegény regélőnek, míg a' vig czimborák — ki-nevették! —

—
LUDASI MÓR.

TISZTELJÉTEK A' KÖZKATONÁKAT!

Tiszt vagyok . . . ha lát a' közlegénység,
Tisztelkedve megyen el mellettem,
Én pirulok, gondolván magamban:
Nincs igazság, nincs igazság ebben.
Nekünk kéne köszönteni őket,
Mert mi nálunk sokkal többet érnek. —
Tiszteljétek a' közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a' hadvezérek.

Velök állunk a' csaták tüzeiben,
De mi tudjuk, hogy miért csatázunk,
Mert van, a' mi győzelemre buzdít,
Vagyon elvünk, van tán gazdaságunk,
'S von előre csábító varázsa
A' dicsőség ragyogó szemének. —
Tiszteljétek a' közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a' hadvezérek.

Ők az elvet hirtől sem ismerik,
És a' haza? kemény mostohájok,
Izzadásuk díjában nekik csak
Kenyeret vet 's rongyokat dob rájuk,
'S zászlájához hogyha oda állnak,
Nyomorért csak új nyomort cserélnek. —
Tiszteljétek a' közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a' hadvezérek.

'S mit tudják ők, mi az a' dicsőség?
 'S ha tudnák is, mi hasznuk van benne?
 Nincsen lap a' történet könyvében,
 A' hol nevök följegyezve lenne.
 Ki is győzné mind fölírni, a' kik
 Tömegestül el-elvérezének? —
 Tiszteljétek a' közkatonákat,
 Nagyobbak ők, mint a' hadvezérek.

Ha megtérnek csonkán a' csatákból,
 Koldusbotot ad a' haza nékik,
 'S ha elesnek, a' felejtés árja
 Foly sírjukon 's neveiken végig,
 És ők mégis neki mennek bátran
 Az ellenség kardjának, tüzének . . .
 Tiszteljétek a' közkatonákat,
 Nagyobbak ők, mint a' hadvezérek!

PETŐFI SÁNDOR.

IMA A' HARCZMEZŐN.

Őszhó 30. 1848.

Isten! kihez gyakran felsohajték
 Szelid anyámnak meleg — lágy ölén
 'S kit megszólítani annyi kin között
 Később hiába! elfeledtem én!
 Itt, — hol jogosan öl a' gyilkoló
 Kard, — süvöltve szál ezen érczgolyó,
 Hol porba hul száz meg száz büszke fő, —
 Lelkemre a' buzgóságnak
 Feléd röpülő szárnya nő!

Először is föltárom életem
 Könyvét előtted boszus istenem,
 Az emberiség szent jogaiért
 Tudod mint kellett sirnom, vérzenem,
 Becsület levén lelkem ostora,
 Ezzel csapott meg sok bűnczimborá,
 Gunyoltak ők: miért nem jártam én
 A' csillogó bűn 's álnokság
 Rózsákat termő mezején. —

Gondolám ekkor: te világteremtő!
 Mért nem tökélyes műved itt alatt,
 Már az éden erényvirági közt
 Miért teremtel kigyót számtalant? —
 Bűnkehelyben forr itt a' kéjnek méze
 Ki azt issza, az soha rád se néze,

Mégis dicsőség koszoruzza őt; —
 És az erénynek emberre
 Véresen hajt keresztre főt. —

Oh biz isten! nem olyan a' világ,
 Hogy élhetne itt az én emberem,
 Itt a' nemes bizalom földében
 A' csalódásnak tüskéje terem,
 Itt a' reménynek kettős magva van,
 A' hit elhervad — a' bűn megfogán,
 A' gyilkosnak van éles fegyvere,
 És fegyver nélkül, védtelen
 Áll az igazság embere. —

De mit beszélek? . . . hideg szuronyom
 Ajkam csókjától könnypárát terem,
 Im itt a' fegyver reszkető kezemben,
 Élet lángcsókkal fölszentelem. —
 Száljon szent lelked szuronyom hegyére,
 Legyen tengerré itt a' zsarnok vére
 'S hullámain — ha szólít a' halál —
 Az én elcsigázott lelkem
 Örök gyönyör közt menybe szál. —

A' tüzgolyó pattogva szál az égre,
 Ropog a' fegyver, az ágyu dörög,
 A' kilobbant löpornak füstje közt
 Haldokolva sok nemes szív hörög;
 Haldokló arcok kinvonásiban
 Megszentelt átkok bibliája van. —
 Oh érted-e te azt, . . . nem érted . . . ugy-e nem? . . .
 A' hangyák élete reád
 Mikint is tartoznék, hatalmas istenem! —

De a' világszellem, — egy Róma, egy Páris
 Tán csak karodtól kormányoztatik?
 És itt e város romja füst-ködében
 Ha alszik, — tán öledben alhatik? —
 Csitt! . . . hallgass el te ágyuk vad danája, —
 Felébresztet a' népet, — melly reája
 Herkuleskint a' kigyót tépi szét, —
 Miglen szívébe mártaná
 Mérges nyelvének nyílhegyét. —

Oh mélyen alszik, mélyen alszik e' nép,
 István tornya fölötté sirkereszt,
 A' zsarnok-szablya — testvércsókot adni —
 Ez alvó néphez minket nem ereszt. —
 Ködös az ég, — behunyta láng szemét, —
 Hiába hívom népünk istenét, —
 A' haldoklók testén rohanva fut
 E' nép, — melly megérdemli, ha
 Boldog jövőbe sohse jut. —

É R Z E L M E I M.

Az én kedvem eddig kis majom volt,
Melly érzelmem forró öve alatt,
Ifju élet illatos lombjain,
Vigan szökelve ugrosott, tánczolt. —

Vágyaim, mint a' hab vízgalléra,
Százszor változott alakban jártak
Delejtü nélkül ködregiókban,
Felfedetlen világ partjaira.

És hijába jártak, mint vándorszél,
Üresen tértek meg, mitsem hoztak,
És ah mégis mint szerettem őket!
Mint a' gyermek, ha dajkája mesél. —

Képzeletem villám hátára ült,
Zabolát, sarkantyut elhajítva,
Időn, téren 's tengeren át sokszor
Mennyországból a' poklokra repült.

Aztán kifáradva, a' képzelet
Egemről eltűnt, elveszté magát:
Néma merengésbe estem ekkor,
Mint holdsugár alvó tenger felett. —

Lelkem elszállt, nem gondolt, nem érzett,
Álmot szőtt vont vásznára az égnek,
Néha úszóerdőt, majd fényes lányt,
Ki rám édes mosolyával nézett.

Boldog voltam, mint egy hősnek apja:
Nem! Mint a' kerekded földön senki:
Nem is kelettől nyugotnak tartott,
Feljárt, mint pacsirta, éltem napja. — —

És, és mivé lettem, — változtam el
Igy, hogy nem is ismerem magamra.
Keblem egy mély, sötét ólombánya,
Hol bánat dül éles vésűjével. —

Meri a' vizet a' harag vedrével,
Szemem csatornáin öntözi ki; —
A' köny ömlik, ágyat fűr magának
Arczomon, ránczot készít medrével.

Eh! Szégyen most a' köny, ha nem hullám,
Melly elhordná hazám ellenségét; —
Szégyen még a' redő is, ha nem seb,
Minőt földrengés közt kap a' vulkán. —

Nyíló virágiban él a' tavasz,
Bátor fiakban boldogul a' hon,
Vérből kél a' százszor szép szabadság;
Fegyver legyen a' mellé szúrt támasz.

Fel hát megbántott népe Árpádnak!
Fel-fel százezeren élők, fel holtak!
Másszatok ti is várfalainkra,
Jó lesztek rémnek vagy barrikádnak.

Előre! míg el nem sodor a' vér,
Rohanjunk, ha minden bokr vár is!
Elesett Bécs — inog a' mennyország.
Küzdjünk. Itéletnap ez Istenért.

SIKRA FERENCZ.

RÁCZOK A' KURUCZVILÁGBAN.

Böngészet második Rákóczi Ferencz fejedelem szabadságharcza idejéből, különös tekintettel Kecske-mét város történetére. 1703—1711.

(Folytatás.)

IV.

I. Leopold király által, a' kuruczokkal tartandó békealkudozásra kinevezett teljes hatalmú biztos Szécsényi Pál kalocsai érsek, 1704. Majus 19. Paks-ról Bécsbe küldött levelében beszéli, miképen a' kuruczok panaszozzák a' sok rablást és kegyetlenséget, mellyeket Rabatin generál Erdélyben, Heiszter pedig, és a' rácok Magyarországon elkövetnek. ²³⁾ Ez esetről előbb, még Január havában történt, midőn Károlyi Sándor csallóközi táborából a' Duna jegének gyakori öntöztetése által a' dunántúli részekre alkalmas átjárást készítetvén, egész tartományt Stíriáig, és az austriai szélekig Rákóczy hatalmába kerítette, azután Pápra beszállott, hogy közel légyen Lében-Szentmiklóshoz, hova mint kijelölt helyre a' békekövetek mindkét részről egymást meghívták. Károlyi Sándor innen a' rácokhoz egy felszólító írást küldött, minek következtében a' Bácskában, Szerémben, és Dráva mellékén lakó rácok hozzá követeket küldöttek, megajánlván, hogy ők a' kuruczok ellen emelt fegyvert leteszik, nyugtan maradnak, hajlandók Rákóczi hűségére megesküdni, sőt kötelezik magukat, hogy a' magyar táborba öt ezer fegyverest küldenek segítségre, csak otthon békében maradhassanak: melly ajánlatuk elfogadtatván, kegyelemben vétettek, részükre Károlyi védlevelet adott, a' táborban pedig kihirdettette. hogy a' rác népet halálbüntetés terhe alatt háborgatni senki ne merészelje; ide azonban nem értettek azon rácok, kik a' végvárakban, 's azok környékén, úgy szinte a' török határ széleken német parancsnokok hatósága alatt éltek. Ekkoriban tehát darab ideig meg is nyugodtak, ámbár kevesse utóbb a' budai rácok némelly szomszéd magyar falvakat megrohantak, a' horvát országi rácok pedig a' németekkel beütést tenni szándéklottak, kik ellen Károlyi Sándor Gencsi Sigmondot küldötte ezer lovas katonával. ²⁴⁾

²³⁾ Katona István idézett könyv. 367. lap.

²⁴⁾ Katona ugyanott 486. 's köv. l.

De a' német hadi tiszték mindent elkövettek arra, hogy a' rácz nép a' magyarokkal ki ne békülhessen: ugyanis Kreutz és Monasterli generálok a' német zsoldban álló ráczhaddal feljöttek a' Duna mellett Dunavesséig 's ott megállapodva tábornoktettek, a' környékbeli magyarnépet kegyetlenül pusztítván; a' fejedelem, ki még ekkor is Tokajt ostromlotta, ezt megértvén, Deák Ferencz és Illosvai Imre alvezéreit ezen ráczok ellen Dunaföldvárra küldötte, kik öt ezernyi sereggel a' rácz tábornokot megtámadván, tönkre verték, Kreutz generált el is fogták, és a' fejedelemhez Miskolczra küldötték. Deák Ferencz semmit sem tudván arról, hogy Károlyi Sándor a' rácz földnépnek Pápán védlevelet adott, a' Dunán átkelt, a' rácz népet kor, és nemkülönbség nélkül (?) ölette, pusztította, 's tizennégy ezernél több barmot elrabolt tőlük. E' szerencsétlenség is egyik oka volt később annak, hogy a' ráczok a' részükre adott védlevél ellenére rajtok elkövetett öldöklés után a' magyaroknak nem hittek, 's Károlyi egész fájdalommal írja, hogy azután a' mikor és hol lehetett, a' magyarok ellen minden nemű kegyetlen pusztításokat elkövettek, ²⁵⁾ a' német vezérek pedig tovább is tudtak a' zavarban halászni, semmi áron sem tűrvén, hogy a' magyarok és a' rácz nép közt béke maradjon.

Ezen siralmas 1704-ik évben a' kurucz vezérek azon városokat, melyek pártjukra nem állottak, irgalom nélküli fölégetéssel fenyegették, így Pécsre éppen gyertyaszentelő napján Sándor László, és Zana György kapitányok rá útvén, hatszáz embert levágtak, és a' Várost megsarczolták. ²⁶⁾ Ezután Siklós alá vonultak, de már itt kevésre mehettek, mert Herberstein a' rácz haddal utánuk indulván, Baranyából őket kikergette; hanem a' föld népének nem nagy hasznára: mert a' ráczok a' mint Siklós alúl a' kuruczokat elverték, vezérük szavára mitsem hajtva, ótalomhadból pusztító ellenséggé lettek, Siklós falait megmászván, a' polgárokat ölték, vágták, rablották, bizonyos Czvetkovics nevű barátunk előbb kezeit és füleit elvagdalták, azután agyon lödözték. Itt végezvén baromi dühvel folytatott rablásaikat, vissza térésük alkalmával Pécsre rohantak meg, 's iszonyu öldöklést követvén el, az egész várost kizsákmányolták, azután tüzet vetettek nekik. Többek közt Siklóson megölték három barátot, a' szomszéd helységekben levágtak három plébánost, Pécsen agyon vertek három barátot, négy jezsuitát, két papot, és Horváth nevű kanonokat, a' klastromokat, templomokat feltörték, felégették, az egyházi öltönyeket 's edényeket szét ragadozták. ²⁷⁾

Ugyanez év tavaszán május havában a' veszprémiek szintolly kegyetlenül raboltattak ki a' német és rácz katonák által, mint a' pécsiek és siklósiak: kitetszik ez Szécsényi Pál kalocsai érsek leveléből, melyet junius 2-án a' császárnak Bécsbe küldött, — miszerint a' kegyetlenségeiről különben is híres Heister generál nem tekintve azt, hogy a' káptalanak szóval ótalmat ígért, a' polgároknak pedig írásban védlevelet adott, német és rácz zsoldosainak Veszprémet zsákmányra bocsátván, ezek nemcsak a' polgárok házait, hanem a' templomokat is kirabolták 's minden egyházi öltönyöket és edényeket szét ragadoztak, a' kanonokokat még testükön viselt ruhájuktól is megfosztották 's a' városból ló mellett a' táborba kihajtották, ott őket minden gúnynak és boszantásnak tárgyává tették, a' káptalan nagy prépostja öt nehéz seb alatt rogyott össze, a' kis prépost egy tiszteletes ősz a' templomban veretett agyon, a' szent ostyja a' templom kövezetére szórattott, szüzek és asszonyok megbecstelenítették, a' város és templomok tűz martalékivá lettek. ²⁸⁾

²⁵⁾ Ugyanott 495. és 513. lap.

²⁶⁾ Tört. tud. pályamunkák, kiadja a' m. t. társ. I. Hetényi János: Honi városaink befolyásáról Nemzetiünk kifejlődésére és csinosulására. Okleveles toldalak XXXI lap. S betű alatt.

²⁷⁾ Lásd Glavinus Sebestény levelét Katonánál Tom. XXXVI. pag. 498. és Hetényi idézett munk. 158. lap.

²⁸⁾ Katona Tom. XXXVI pag. 539. et sequ.

Minthogy a' német zsoldban lévő rác katonákon kívül a' rác földnép dunatisza közét folyvást háborgatta, mihelyt megszagoltta hogy a' magyar had-erő másfelé vónult, még e' nyáron maga Rákóczi fejedelem Dömsödnél a' Dunán átjött, mert dunántúli vezérei megverettek, nehogy itt a' rácok által ő maga folytonosan háborítva, a' nép pedig tovább is sanyargatva legyen, eltökélte, hogy dunatisza közéről a' rácokat mind kikergeti, ugyanazért elkezdvén ott mindjárt hadmenetét, sergei egy részével, mely jobbra dunatisza köz-i magyar földnépből állott, Duna mentén egész Tittelig vónult, onnan vissza fordúlt a' Tisza partján felfelé Szegedig, ellenséget sehol sem látott, a' rácok előle szét futottak, — Szegedet mint akkor a' rácok egyik fészket szándékozott ostrom alá venni, de itt halálos betegségbe esett, melyből csak nehezen gyógyúlhatott ki. ²⁹⁾

V.

1704-ik év a' Kecskemétiekre nézve is egy volt a' legnyomasztóbbak közül: alig tértek meg Bécsből a' nevezett követek, Rákóczi fejedelem tudomást szerezvén arról, hogy Kecskemét és Nagykörös a' németeknél pártfogást keresett, mire őket önfentartási végszükségük 's kétségbe esésig zaklatott háborgatásuk kényszerítette, azért a' fejedelem Kovács István Kecskeméti és Hegedűs János nagykörösi jegyzőket mint Bécsben volt követeket magához vitetvén, Gyöngyösön vasra verette, — csak nagy fizetség, és sok könyörgés után bocsájtattak ki. ³⁰⁾ Ez év nyarán részint Szolnokhoz, részint Dömsöd és Duna-Ordasnál készített sánczban állomásozó kurucz hadhoz erő feletti munkát 's iszonyú mennyiségben kellett Kecskemétnek élelmet szolgáltatnia, a' városon többször egész hadosztály vónult át, mely a' lakosságon élődött 's a' község kocsmáit mindannyiszor kiűritette, a' rácoktól félelem mind e' mellett folyvást tartott, mert azok e' vidéken, a' német hadaktól gyámolítva, pusztítólag kalandozni meg nem szűntek; ³¹⁾ a' magyar vezérek pedig a' várost részint csupa biztatással éltették, részint védelmi készületre nogatták: azon kívül, hogy Kecskemét, Körös, Czegléd a' magyar táborra ezer lovas katonát adni, és el-
látni, ezer gyalogot pedig itthon a' vidék védelmére tartani köteleztetett, a' három városnak minden fegyverfogható népe újvárosi Szücs János kapitány felügyelése alatt folytonosan fegyverben állott.

Azonban a' rácok hatalmas erőt fejtettek ki: Körösi Sámuel kapitány Febr. 26. költ levelében segédhadat kér a' kecskemétiektől, mert a' rác össze-
verődött Péterváradnál 's a' badi sánczban tovább fen nem tarthatja magát, ha segítségére nem sietnek, ámbár a' magyar tábor Duna-Ordasnál állomásozott, Szentmihályi János kiskunsági alkapitány egy hadosztállyal Orgoványon állott, a' fejedelem a' kecskemétieket majus 21. az ordasi táborban költ levelében inti, hogy vigyázzanak 's Körös és Czegléddel össze fogva készen legyenek, — még-
is a' rácok egy része báró Pfeffershoven budai parancsnok védelme alatt a' pesti gyepen össze verődvén, Úri helységet kirablotta, más rész alúlról báró Globitz szegedi parancsnok által gyámolítva a' kis kún helyeket fosztogatta, 's Rákóczi-
nak egy nagyobbára lengyel és német katonákból álló csapatát maj. 22-én Kecskemét és Izsák közt lévő Ágasegyházi pusztán levágta, részint elfogta; hanem egy más rabló had augustusban a' félegyházi pusztán a' magyarok által meg-
semmisítettett. ³²⁾

²⁹⁾ Ugyanott 545. 's köv. lap.

³⁰⁾ Számviteli könyv 1703—4. 115. lap. — Levéltár 1704. XII: 21. sz.

³¹⁾ Számviteli könyv 1703—4. évekről.

³²⁾ Jegyzőkönyv 289. lap. — levéltár 1704. XII: 5. 15. 67. sz. — Számviteli könyv. 1704. 11. lap.

A' bécsi udvar sürgetésére Selmeczen tartott békealkudozás alatt fegyverszünet kötöttvén, Berthóti István szolnoki kapitány Sept. 25-én költ levele által figyelmezteti a' kecskemétiakat, hogy vigyázzanak, mert bizonyos hírei érkeztek, melyek szerint a' fegyverszünet elteltével a' ráczok azonnal kicsapást tenni készülnék. ³³⁾ — És tagadja valaki e' körülmények közt, hogy a' ráczok nem német tánczot jártak, midőn olly lelkisméretesen megtartották a' fegyverszünetet? — Azonban a' keresztúri és seregélyiek panaszára Heister generál ugyanazon napon lovasberényi táborából kiadott nyílt rendeletében az egész ráczságnak keményen parancsolja, hogy miután őket az ellenség betörései ellen állította fel az aldunai vidéken, állomásaikon maradjanak a' békes falvakat 's városokat kirabolni ne merészeljék, mert a' tettes kárt térít 's halál fia leend: ³⁴⁾ erre úgy látszik, hallgattak 's kis időre nincs nyoma, hogy környékünkön dúltak volna; hanem már octoberben Szűcs János kapitányhoz intézett levelében a' fejedelem parancsolja, hogy mivel hallomás szerint Szeged táján a' ráczok gyülekezvén, rablásra kicsapni szándékoznak, magát Hellebront János kapitánnyal kapcsolatba téve, a' kecskeméti, körösi, czeplédi hadakat szedjék fel 's e' vidéket a' ráczoktól tisztítsák ki. ³⁵⁾

1704. oct. 7. báró Globitz szegedi 's ahoz tartozó véghelyek parancsnoka kecskemétiakhez intézett levelében tudatja: hogy miután minden rácz helyeknek kötél, kerék, és karóba vonatás büntetése alatt megtiltotta a' kicsapást, biztosít minden járókelőket, jöhetnek, mehetnek, kereskedhetnek teljes bátorsággal; ³⁶⁾ alkalmasint a' derék parancsnok nem akart elesni a' szegedi vásár jövődelmétől.

1704. oct. 15. Bottyán János ³⁷⁾ a' dunaföldvári táborból kibocsájtott nyíltlevelében felszólítja a' Dunán innen és túl lévő ráczokat, hogy a' fejedelem kegyelmét fogadják el, 's a' kik fegyverrel szolgálni kívánnak, hópénzt kapnak, kik pedig házi dolgaikhoz haza-takarodni kívánnak, háborítlan békében maradhatnak, tiltván a' magyar hadaknak, hogy őket háborítani ne merészeljék.

Ez évi karácson másnapján Nagyszombat mellett Heister Rákóczi hadát megverte, mivel éppen az ütközet alatt néhány ezer német zsoldos a' magyar táborból a' németekhez átpártolt: december 28-án Nagykérből irt levelében tudósítja Szűcs János kecskeméti ezredesét a' fejedelem, hogy az ellenséget a' magyarhad előbb annyira megnyomta, hogy annak csaknem egész gyalogsága eltöröltetett, 's a' magyar sereg nyolcz zászlót elnyert, hanem a' harez idején négy zászlóalj német gyalogság tőle elpártolt, azért visszavonulnia kellett, de már ismét összevonta hadát. Ugyanazért a' netalán veszedelmet kürtölő hamis híreknek hitelt ne adjon, hanem az alföldi hadakat lelkesitse; ³⁸⁾ a' magyarok megvertetésének hírére Buda-várban a' németek olly iszonyu ágyuzást vittek véghez, hogy attól a' kecskemétiak megrémülvén, okát a' némedi bíráktól tudakozták, ezek a' győzelmi örömlődözésről a' várost értesítvén, egyszersmind tudósítják, miszerint Pesten még talán soha sem volt annyi fegyveres nép, mint éppen akkor, kifelé van szándékuk. de nem tudni hová, tehát készen legyenek 's levelüket Körösre is átküldvén, lohalálában a' vidéken meghordoztassák ³⁹⁾. E' levél az év utolsó napján költ 's a' kecskemétiakat nem igen örvendetes új évre virasztotta.

³³⁾ Jegyzőkönyv 306. lap.

³⁴⁾ Ugyanott 308. lap.

³⁵⁾ Ugyanott 311. lap.

³⁶⁾ Ugyanott 313. lap.

³⁷⁾ Ez a' kurucz vezér nem a' gróf Batthiany család ivadéka, hanem esztergomi nemnemes házból származott edzett katona volt, hibás szeméről vak, vagy kan-csal Bottyánnak neveztetett, saját vitézsége által már előbb fő hadi tisztségre emelkedett, egy volt Rákóczi legerélyesbb alvezérei közül. Szirmai. Not. hist. Commit. Zemplén. 292. lap.

³⁸⁾ Jegyzőkönyv 354. lap. a' fejedelem levele szórúl szóra bejegyezve.

³⁹⁾ Ugyanott.

VI.

1705. jan. 13. a' veregyházi bírák Süly, Kóka, Szecső helységek, és Czegléd város bíráihoz körlevelet bocsátanak, melyben tudatják, hogy egy esküdt társuk a' budai várban fogva lévén, előbbi napon haza jöve hírért hozta, miszerint a' rác és német had a' megirt helyeket fenyegeti 's mihelyt lovaik kipihennek, azonnal kicsapnak azok kirablására, kéri, hogy a' levelet hordoztassák meg, mert a' rácok e' héten bizonyosan megrontandják őket. Jan. 14-én a' czeplédiek átküldik fegyvereseiket Kőrösre, 's kéri ezeket, hogy vigyázzanak, mert Budából kijött némely szentmiklósiak által Monorról azon bizonyos hírt vették, hogy a' rácság taraczkokkal felkészülve ki fog rontani, csak isten tudja ugyan hová, de mindenesetre nagy vigyázat kíváncsít, ugyanazért Szűcs János kecskeméti kapitányt is segítségül kéri, megküldvén annak a' veregyházi körlevelet; valamint ők jöttek mindig — így írják levelükben — ha kívántatott, úgy igénylik most a' segedelmet, különben vádlólag lépdenek a' fejdelem elibe, menjen tehát hadaival hozzájuk, mivel most arról fenyegettetik mind a' három város, vagy forduljanak egyet a' vidéken, mert különben helyben támadtatnak meg. Midőn e' levél már készen volt, lóhalálában érkezik Czeglédre Dobos Pál pándi hadnagy, hírért hozván, hogy a' rác már Harasztiban van 's még az nap indul lejjebb ⁴⁰⁾. Ezek dunántúli rácok voltak, a' budai parancsnok szárnyai alatt Pesten gyülekezvén össze, de a' tiszamellékiek sem nyugodtak; febr. 3-án ugyanis a' halasi bírák tudósítják a' kecskemétiakat, hogy egy becsületes Franciscanus Móra Balázs és társa Szegedről jöven fölfelé, fáradt lovaikkal nálók maradni kénytelenítették, 's azt a' rosz hírt hozták, hogy az aradi rácok „isten szegyenítse meg őket“ — a' levél szavai — ma vagy holnap Kecskemétre, vagy Szolnokra ütni készülnek, tehát jó vigyázásban legyenek ⁴¹⁾. Febr. 15. Szemere László a' solti sánczból írja, hogy a' tabányi (budai) és pesti rácok a' szigetséghen lévő magyar táborni megtámadni szándékoznak ⁴²⁾. — 1705. máj. 25. reggel négy órakor irt rövid levelében Berthóti István szolnoki kapitány tudatja a' kecskemétiakkal, hogy bizonyos magyar hadak Szentmiklósnál a' rácot megszorították, sánczolja magát, ha lennének hadaik, jó volna segíteni. — „valaki igaz magyarnak tartja magát, siessen Szolnokhoz, most az ideje, most ronthatni itten az pogány rácot.“ — Másnap a' fentebb érintett Dobos Pál értesíti Pándról a' kecskemétiakat, miszerint csak imént érkezett hozzájuk azon szívet rettető hír, miszerint a' ráckevek egy esküdt embert küldöttek Gombára olly értesítéssel, hogy a' rácság, ha ma ki nem jött is, holnap minden bizonynyal kijő; ezen ember alig állott meg Gombán, oda a' ráckeveiktől lóhalálában egy katona érkezett, ki egész bizonyossággal ugyanazon szomorú hírt hozta, azért az isten szerelmére kéri a' három várost, hogy katonáikat össze gyűjtvén, vigyázásban legyenek 's ha lehet segedelmet adjanak. — Aug. 29-én Nagy Péter lovas kapitány Dömsödről írja, hogy az aradi és szegedi rácok tizenkét zászlóval átkelvén a' tulsó partra, kiütni szándékoznak. — Nov. 28-án Szabó Máté szolnoki alkapitány, idősb gróf Barkóczy Ferencz general parancsából tudatja a' három várossal, hogy a' német sereg Maros vize mellett ketté szakadván, egyik része lement a' rácok felültetése végett, ugyanazért keményen parancsolja az éber vigyázatot és őrködést ⁴³⁾. E' néhány adatnak történeti lánczolat nélküli pusztá elsorolása, e' kort azonos emléküvé teszi fekete-sárga bujtotatóink jelenkori működésével, 's a' rác és oláh rabló csoportok mostani dühögésével.

⁴⁰⁾ Jegyzőkönyv 363. 364. 365. lap.

⁴¹⁾ Ugyanott 369. lap.

⁴²⁾ Ugyanott. 408. lap.

⁴³⁾ Jegyzőkönyv 409. 410. 439. 463. lap.

Mi következése lett vidékünkön ez évi rácz kalandozásnak — bizonyos nyoma nem található: de ha véres jelenetek nélkül, csak álhirekké törpültek volna is a' főntebbiek, mi nem valószínű, — illy szünet nélküli rettegtes közt élni, borzasztóvá teszi szánalomra méltó őseink akkori helyzetét; azonban Kecskemétet más felől is nagy szerencsétlenség érte: a' kegyetlen természetű Heister generál, ki ellen számos panasz emeltetett, a' magyarok elleni vezérségtől elmozdítván, helyette gróf Herbeville állíttatott a' német had élére, ez 1705. évi aug. 11-én Pudmeritznél Rákóczi hadát megverte 's indult utána Erdélybe, hogy e' tartományt a' császár hűségére vissza térítse, a' minthogy Zsibónál nov. 11-én a' magyar hadat szinte megvervén, oda be is nyomult, — az alig két évi hadviselés alatt a' dunatiszakközi tartomány annyira el volt pusztítva, hogy midőn ekkor itt seregét Herbeville átvette, az egy Kecskeméten kívül alig találtatott valamire való népes hely, honnan a' hadat élelmezni lehetett, 's hogy e' néptelen pusztaságon az ellenség átvonulása annál inkább nehezítették, a' kurucz vezérek meghagyták a' kecskemétieknek, hogy mindenestül kiköltözvén, a' várost pusztán hagyják, 's minthogy a' lakosság ezt tenni vonakodott, fegyveres erőt küldtek ellene, melly a' várost felégeti vala, de a' helybeliek szinte fegyvert ragadván, közüle néhányat le öltek, a' többi megsebzett, ⁴⁴⁾ 's Herbevillétől Kőrös és Kecskemét között megtelepedett táborában a' város védlevelet is váltott; de bezzeg meglakolt az engedetlenségért: mert visszatérvén a' kurucz had, az utólagos fölégettetésétől csak nehezen menekülhetett, 's büntetésül Bottyán János egész lovas ezredét felruházni köteleztetett ⁴⁵⁾.

Mig a' magyar had az Erdélybe nyomult németek ellen esztázott, ez évi őszön a' ráczok ismét becsaptak a' védtelen Kiskunságba 's a' szabadszállási, és fülöpszállási lakosok juhait tökéstől elhajtották, azon két hely lakosi utánuk indultak, de mivel a' ráczok öt vagy hat százan voltak, közülök mintegy négyszáz gyalog lesbe állt, 's mig a' lovasok a' juhokat hajtották, a' kárvallottak pedig utánuk iramodván a' lesbe vonultakat meghaladták, amazok vissza fordultak, ezek pedig hátul kerülve, a' bekerített népből negyvennyolczat leváltak ⁴⁶⁾.

VII.

1706-ik évben nem igen van nyoma, hogy a' ráczok e' vidéken kalandoztak volna, csupán hire jött a' makói, vásárhelyi és mindszei bíráktól, hogy a' ráczság az alföldön erősen gyülekezik, 's a' melly 800 német Erdélyből Szegedre érkezett, vissza küldték Aradra, hogy a' ráczsággal magukat kapcsolatba tén, Szolnok, vagy Kecskemét alá kicsapjanak; ⁴⁷⁾ azonban lett-e valamely veszélyes következése ezen híresztelésnek? említve, annyival kevesbé részletesen előadva nincs. Ez évben nem is annyira ráczok, mint a' német had miatt, vagy inkább a' magyar vezérek által a' német tábor előnyomulásának gátolására tett intézkedések végett szenvedett Kecskemét és vidéke. Augusztus hónapban ugyanis idős gróf Barkóczi Ferencz generál, az országtanács tagja 's dunatiszakközi kormányzó vezér személyesen Kecskemétre jöven, az egész város fegyverfogható népét fölfegyverezte 's Szűcs Farkas kapitány parancsnoksága alá helyezvén, a' várost hadi lábra állította, árkait megerősítette, bejárásait három kívül mind elsánczoltatta, a' három kapura 20—20 fegyveres őrt állíttatott, a' vidékre kémeket küldött, a' ki 's bejárást szorosan szabályozta, 's neve-

⁴⁴⁾ Vagner hist. Jos. I. pag. 61. Katonánál Tom. XXXVII. pag. 68. 69. — E' hadjárat alkalmával Debreczenből a' népet Károlyi Sándor csakugyan erővel kihajtott a' németek elöl u. o. 70. lap.

⁴⁵⁾ Kecskeméti adókönyv. 1705. 175. lap.

⁴⁶⁾ Kecskeméti levéltár. 1706: XII: 8. sz. az iszáki bírák levele a' kecskemétiékhöz 1705. Dec. 5-ről.

⁴⁷⁾ Szabó Máté kapitány levele Szolnokból 1706. jan. 25. — Jegyzk. 472. lap.

zett kapitánynak tizenegy pontból álló irott utasítást adott; ⁴⁸⁾ de a' következés úgy mutatja, hogy a' városnak tetemesb haderő elleni sikeres védhetése nem reméltetvén, midőn a' német had közeledett, a' kecskeméti lakosság tömegestől kimozdított, hogy az ellenség átvonulása 's élclmeztetése nehezítettessék; már ekkor ellenszegülni nem merészlettek: így aug. 24-én kimozdittatván a' város népe, nagyobb rész a' Mátra alá Gyöngyös mellékre, más kisebb rész a' tiszántuli vidékre költözött 's oct. 8-ig bujdosott; — nov. 8-án ismét kiharancsoltatván, őszi hideg esőkben ugyan azon hónap 24-ig távol volt; harmadszor 1707. jan. 14. midőn a' német tábor Szolnoknál a' tiszán átköltözött, megint az egész város népe kibontakozni kényszerítettett, 's a' baracsi pusztára nyomulván, egy hétig hideg déren 's fagyos fürgetegben szekérláton nyomorgott, ugyan azon hónap 20-án térhetvén vissza elhagyott hajlékaikba ⁴⁹⁾.

(Vége köv.)

LEGKESERVESB NAPOM.

November 6-ka vala. Hűvös őszi szél fuvott; 's gyöngéden ingatá a' fák sárguló lombozatát, mintegy meghirdetni akarván, hogy nem sokára közelg elválási órájuk. —

Egész nap sugár nem mulatkozék az égbolton.

Az idő bus vala, mint az elhagyott' lelke. —

Egyike volt az azon napoknak, melyben minden szív önkénytelenül elszomorodik. Az ifjúé, mert önkénytelenül tüzi magát elébe a' gondolat, mikép az ő tavasza sem zöldelend tán örökké. — A' férfiué, mert látja milly közel az egyik évszak a' másikhöz . . .

Az aggé, mert benne egész valóját hiven látja jelképezve. —

És kiváltkép nagyon hű őszhangzásban volt az idő akkor minden ember kedélyével. Bús vala minden, lehangolt kedélyü. Az egész emberiség lelkén mely seb ejtetett. —

A' szabadság egyik legerősb vára romba dőlt — a' gonoszság, a' gyalázat győzött — a' megváltók keresztre feszítettek — Bécs, Ausztria disze ostromlatott, elfoglaltatott.

Oh istenem! meddig fog ez még így tartani? Meddig fogod még nézni, te minden jóság kutfeje, hogy a' gonosz bűnös koronáztassék, míg a' jó 's szeretetet lehelő mellőztetik, igen, rabbilincsre veretik? Kérlek oh istenem! adjál most gondolatot, melyre támaszkodhassam, adj vigaszt, mely lelkem táplálja, hallgass meg csak most, kérlek, mert egy percz és én a' lélek legdrágább kincsét, az élet legnagyobb boldogságát elvesztem — a' hitet!!!

Illy gondolatokba merülve, L. utca felé irányzám lépteimet, észre sem vetém barátom élembe jövetelét. Csak akkor ébredék föl sötét álmaimból, midőn barátom megszólít. „Menj haza, leveled van otthon.“ Jótékonyan hatott rám a' megszólítás; agyamból a' sötét abrándok távoznak; kedélyem fődlerült; vig voltam. Illyen az emberi szív! sir midőn örülni, nevet midőn forrón könyöznie kellene. —

Igen én vig voltam; mert nem sejditém milly kint, milly fájdalmat készít nekem e' levél: nem sejditém, hogy csak néhány percz mulva, a' szenvedéske hely legkeserűbb cseppjét kell meginnom.

Kettőztetém léptimet, 's néhány percz multával lakomban valék. Házi asszonyon két levelet nyujta át, mind a' kettő hazámból. Erdélyből, Déés városából. —

⁴⁸⁾ Jegyzk. 567. lap.

⁴⁹⁾ Kecskeméti rom. cath. egyház anyakönyve 1706. oct. 18. és nov. hónap. — Számviteli könyv 1706. 75. 80. 82. 84. 89 lap.

Fölbontom az egyiket; nagybátyám írása; olvastam, 's lelkem mindinkább elsötétedett, mert látám benne mikép két átkos hatalmas ellen, pusztítják szép hazámat — a' cholera, és a' camarilla-ármány. Meg volt benne irva, melyly vad dühvel pusztítának a' fölizgatott románok mindenütt a' hová csak juthatnak; gyujtogatnak, rabolnak, gyilkolnak, beestelenitik a' magyar hölgyeket.

Lelkem elsötétedett fájdalom, részvét, boszuvágy, mindezek kinosan szorították keblemet. Szerettem volna sirni, de nem sirhattam; szívem mintha sejtette volna, hogy a' könnyüket későbbre kell feltartanom.

Fölbontám a' másikat, kezdtem olvasni, szemeim kápráztak, nem láttam semmit — egy percz után, ismét olvasám, nem értettem! megint olvasám, 's ismét nem akarám érteni, de lelkem már értette: reszkettem, tagjaim elmerevedtek, lábaim inogni kezdtek, eszméletlenül rogytom le földre.

Meddig tarthatott e' helyzet, nem tudom.

Midőn föleszmeltem, a' levél még kezemben volt; belenéztem és nagy betűkkel állott szemeim előtt, hogy — édes szeretett anyám — nincs többé.

Nov. h. 26-kán cholera-ban halt meg.

Oh végzetteli pillanat!!

Miért kell csak ilyen pillanatokat tulélnünk, avagy miért nem sülyednek azok mindjárt a' Lethe vizébe, hogy tépő fájdalommal ne nyilalják mindig lelkünket át!!! —

Fölmerültek agyamban multom minden árnyképei; látám édes anyámat, mint állt előttem 4 évvel ezelőtt, midőn tőle elváltam, 's ő kikísért a' városvégeig, mint sirt, zokogott — távozott, és ismét vissza jött, megállítá megint kosimat, 's forró csókkal, 's égő könnyel, borítá el enkönyyemborította arczomat, és szemeink olly fájdalmasan néztek egymásra mintha tudták volna, hogy többé egymást nem látandják.

Mindez fölmerült agyomban, és szívem' kettős elválás fájdalma nyomá.

Oh sors! ez szörnyű csapás volt. Soha el nem vérző sebet ejte ez bus lelkemen.

Nem az fáj olly nagyon, hogy nincs többé anyám — mert hisz árvának lenni, arra születünk — hanem az, hogy édes anyám — nincs többé — ez nyilalja lelkemet égő fájdalommal át. —

Szenteljetez egy könyt, oh emberek!

Lejárt azon kor, melylyben a' gazdagnak, fényes ranguaknak hódoltunk, és sirjok fölött márvány oszlopokat állítánk, mig a' szegény, csak kis fakeresztet alig hogy kapott.

Anyám nem volt ugyan gazdag, sem nem fényes rangu, de lelke fényes volt: keble tiszta szive egy istenterem, melylyben a' magas érzelmek, mint az ég ezer csillagai fényesen ragyogának . . .

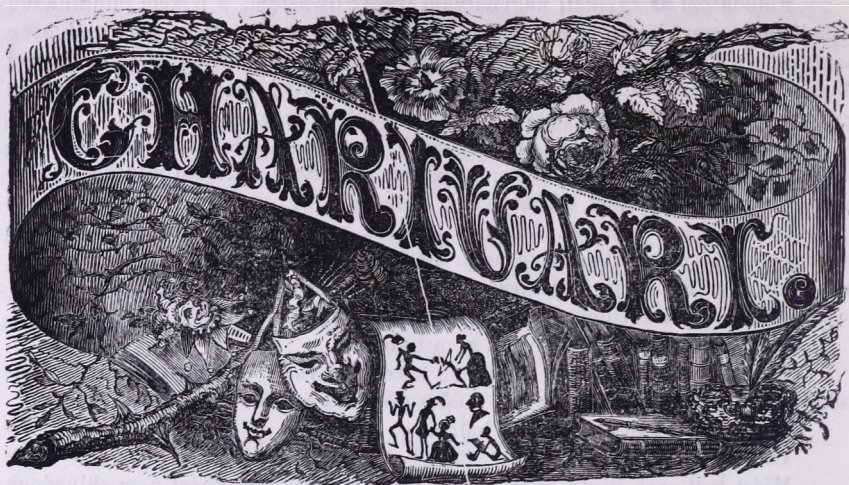
Szenteljetez tehát, oh emberek egy könyt. Szenteljetez könyt anyám szent szellemének, ki csak 40 évig — egy hű anyának alig 40 percz — lebegett az élők között.

Szenteljetez egy könyt az elhagyott árváknak, 's gondoljátok meg mennyi véghetetlen kint, fájdalmat okoz egyetlen egy ember halála, és kiméljétek az emberi vért. — Kiméljétek, mert minden emberrel száz élet temetettik el. —

És te oh anyám szent szelleme, ki gyermekidet mindig szeretetre tanítád, buzdítád — a' te imád közelebb az ős-szellemhez, mint fiadé, imádkozzál a' hon-szeretőkért; imádkozzál érettök, hogy óthalmazhassák e' drága hazát.

HELLER N.

** Jósika Miklós cultusminister lesz.

Eötvös is cultusminister volt.

Majd elvállik hát most: hogy melyik jobb regényíró? —

Barátom Pálfi Albert, ha jól jut eszembe, mi is irtunk valaha regényeket, meg is buktattunk velök vagy három könyvárust . . .

. . . Az ördög nem alszik, valjon nem következik-e ránk a' cultus?

Mint Medicis Katalint Saint Germain neve, nem ijesztget-e bennünket e' név: cultus?

Az mégis iszonyu neme volna a' halálnak.

Én még várok, azt jól tudva: hogy ön előttem van, mert pápista és egy unokaöcsese van, a' ki püspök, és egy fia, a' ki kanonok; — de a' melly perczben meghallom: hogy ön is beleesett a' cultustárczába, már akkor én utban vagyok Ázsia felé.

** Metternich, mint lapszerkesztő Londonban, megbukott. Elhagyták az előfizetői.

Mit van mit tennie? Kénytelen megint ministerségre adni magát.

A' legutolsó Timesben már olvasható is illy tartalmu annoncea.

„Egy jó készütségű fiatal ember, ki több évekig egy előkelő királyi családnál, mint minisiterelnök uralkodott, 's ez idő alatt magát a' lopásban és csalásban a' legjobban kiképezte, tótul és németül meglehetősen, oroszul pedig kitünőleg tud hazudni, egyébiránt a' pénzkezeléshez is ért 's mindezekről a' legjobb bizonyítványokkal van ellátva, kívánna valamelly tisztességes királyi családnál Európában vagy Ázsiában, mint minisiterelnök, vagy Reisseffendi alkalmaztatni. Bővebb tudósítást nyerhetni az ajánkozó személy felől: Lonbonban a' Times szerkesztőhivatalában, Pesten pedig a' Figyelmező szerkesztőségénél.“

** Az angol királynő mégis csak gondoskodik az ő népeiről.

Írlandban nagy az éhség, az emberek hullanak mint a' légy őszkor, a' krumplihány miatt.

Victoria asszony meghallja azt: hogy az ő népei nagy fogyatkozást látnak a' krumpliban 's rögtön parancsot ad ki szakácsainak: hogy többé krumplit ne merjenek főzni a' királyi asztalra. Igen helyesen, — mentül kevesebb krumplit eszik meg a' királyné asszony, annyival több marad a' szegény embereknek.

Nézzetek ide népek millió! Illyen királynéitok legyenek. Ő megtagadja saját felséges fogaitól a' krumplit: hogy népei szükségét ne lássanak abban; ő

ezentul fáczánhúson és pástétomon lesz kénytelen tengődni: hogy szeretett népeinek a' krumpli megmaradjon. A' kedves jó királyné.

* * * Vannak boldog kedélyű emberek, kik azt hiszik és vallják: hogy már utban vagyunk a' lotharingi házzal kibéküléshez.

De vesziük észre. Legalább a' körülmények mind arra mutatnak.

Lássuk csak millyenek az áspiktusok a' kibéküléshez.

A' császáriak az aradi várból lövöldöznek ránk, mi pedig az aradi várba lövöldözünk rájuk. Entente cordiale.

A' szent-tamási sánczokból császári ágyuk ásitnak kifelé, a' mi sánczainkból nemzeti színű ágyuk ő reájuk. Annyi igaz: hogy mind a' két fél unja magát és ásit.

Percelt huszezer ember támadja meg a' Muraközben 's kényteleníti a' tulsó partra vonulni. Oh ezek is mind kibékülni jöttek ide. Értekezés kedvéért épen most küldtünk reájok 34 ágyut.

Odafenn Simonics minden perczen átjönne a' határon, ha eresztenék, Pozsonynál Windischgrätz és Jelasics seregei naponként pofozódnak a' mi csapatjainkkal, Windischgrätz Schönbrunnál sánczolja be magát, mi Pozsonynál, Győrnél és Pestnél, a' császár az orosz sarkalja segítségért, mi pedig kiálltunk 200 ezer katonát, puskát, kardokat készítünk, fegyvergyárt emelünk négy helyen is, várainkat megrakjuk ágyukkal, a' népet fölfegyverezzük. Csupa kibékülési előkészületek.

Hát még Erdélyben? ott van ám csak az igazi belle alliance! Megesik: hogy mire kibékítjük egymást, nem marad, a' kit kibékítsünk.

De édes Figyelmező ur; hijjába bolondit ön bennünket azzal: hogy kibékülünk, rakjuk le a' fegyvert, nem imádkozni, harezolni kell nekünk a' békeért. A' mozgalmak nincsenek többé azok kezeiben, kik megindították.

Az nem jó hazafi, ki jelenleg mást akar elhitétni velünk, mint a' győzelmet.

Blasphemia azt mondani: hogy vesztünk, blasphemia azt mondani: hogy alkusznak.

Győzni fogunk, a' millyen igaz: hogy Isten van az égben.

* * * Sófia herczegasszony e' folyó november hó 4-én méltóztatott ezüst menyegzőjét ünnepelni.

Akkor lépett tudniillik papiros lakodalmának 25-ik évnapijába.

A' vőfély báró Jelasics József volt, 's mint az udvari cronica tudósít: az ezüst menyasszony a' szertartás alkalmával: hogy, hogy nem? összetalálta confundálni a' vőfélyt a' vőlegénynyel.

Szemtanuk oda módosítják ezt a' hirt: hogy e' confusió nem a' szertartás alatt, hanem sokkal későbbben történt.

Ez ünnepély alatt azon botrány is előfordult: hogy ő folsége a' királyné a' ceremonia mesternétől mal a' propos azt találta kérdezni: hogy hát ő folségéből mikor lesz már férfi? Melly kérdés miatt két napig nem volt szabad szobájából kilépnie.

* * * Egy zsák hír.

A' császár Josephstadtba ment. — Lippát visszafoglaltuk. — A' ráczok alkusznak. — Bécsben egy huszas egy zsemlye. — Troppaut bombázták. — Fiumét a' szard hajok felszabadíták. — Dalmatiában magyar érdekű mozgalmak vannak. — Diakovárt elfoglalta Batthyányi. — A' másik Batthyányi Pesten van. — Pedig a' többi mágánások ugyancsak emigrálnak. — Kolozsvárt felprédálták az oláhok. — Katona Miklós kitisztította Kővár vidékét. — Uj-Aradot visszafoglaltuk. — Seregeink fel vannak a' télre ruházva. — Most készítenek nagy mennyiségű gubákat téli háborura. — A' császárt megütötte a' guta. — Ha azt tette, nagyon jól tette. — Bár a' többit is mellé ütötte volna. — Prága fellázadt 's a' katonaságot lefegyverezte. — Frankfurtban elfogták a

lotharingi Fajankót. — Auersperg kihitta párbajra Windischgraetzet. — Windischgraetz három sebet kapott. — Horvátországban 16 pft egy kila rozs. — Zemlénben pedig 2 ft 48 kr. egy kila buza. — Bécs felől nagy ágyuzást hallani. — Az orosz czár hetven milliónyi kölesönt akart csinálni, de nem kapott. — Párisban Bonapart Lajos lesz a köztársasági elnök. — Nagy számár. — Erdélyi seregeink Feketetónál vannak. — Pestre érkezett egy terhes hajó Fiuméből, megrakva czukorral. — Valljon merre került ki a' száraz földet? — Berlinben lázadás ütött ki. — A' Figyelmező menti magát: hogy ő nem reactionarius. — A' pesti sánczok már nagy részben készen vannak. — Constantinápoly leégett. — Chinában kikiáltották a' respublicát. — Győr el van sánczolva. — Komáromban gőzmalom készül. — Pesten megszűnt a' cholera. — A' nápolyi királyt még sem akasztották fel. — — —

Van ezen hírek között olyan is, a' mellyik igaz.

MEGLEPETÉSEK.

Hét nap előtt Enyed, fenyegettetvén Janku varjai (oláhái) által, Kolozsvártól segélyt kér.

A' superklug oltalmi bizottmány felszólítja a' nemzetőri századokat, hogy a' kinek kedve van jelentse magát.

A' belső századokból senkinek sem volt kedve. A' külsőkből meglehetősen ajánlkozánk.

Fine finali elmentünk 's két meghodoló falut porrá égetve Enyeden vagy négy napot eltekergénk a' kollegyom csapszékén.

Egyszer épen a' nevezett koresma ajtaját nyitom ki.

Vendég senki, de annál hatalmasb sirás rivás. Mindenfelé leirhatlan rendetlenség.

— Mi dolog ez? kérdém.

— Jaj, jaj, jaj! volt a' válasz, végünk van.

— Hogy hogy?

— A' főispán placatot adott ki, hogy a' nők e' városból távozzanak, mert a' Janku tábora még ma itt leend.

Épen mondani akarám, hogy a' Janku táborát egy félóra előtt láttam, hogy az itteni erőnek fele elég őt teljesen semmivé tenni, 's megtámadástól holnap holnaputánig mit sem tarthatunk — midőn megperdül a' bob, melly mindnyájunkat összehivott.

Megmértem kardomat, mert azt hívém csatára megyünk.

Összegyülve megértém hogy vissza indulunk.

Lelkem szakad ha az ezt követő jelenetre gondolok.

Egész Enyed lakossága, kivéve a' szászokat 's oláhokat, megindult. Siró nők, jajveszékő gyermekek, kétségbeesett apák átkot kiáltának a' császár nevére, melly őket mindenekből kifosztá.

Hány vagyonos családot tett e' percz koldussá, hány ember veszté el mindenét! Egy középszázadi népvándorlást véltem látni. Urhölgyek paplanba bonyált gyermeköket hátokon hurezolák, 's egy Kossuth-lovag nyergében négy őt kisdéd ült.

Anyám fádom, anyám ehetném, anyám miért megyünk? illy kérdéseket hallék minden perczben 's a' válasz egy anya fuldoklása volt! . . .

Enyed és Felvincz lakosai voltak ott egy csomagba . . . egy rakás megremült emberrel.

Ereimben a' vér forrt, főispán Kemény Pista gyávasága két akkora erővel ellátott várost adott fel anélkül hogy egyetlen lövés történt volna, olly ellennek mellyet semmivé morzsolhatott volna.

Az isten színe előtt elmerem mondani: Enyed elvesztését mi, egy pár ezer család pedig koldusbotra jutását főispán Kemény Istvánnak köszöni.

Fázva kétségbe esetten Tordára érünk. A' remény, hogy e' várost vissza foglalandjuk nem halt ki lelkünkben.

Midőn itt a' számomra rendelt szállásra akartam menni, egy Kossuth-lovag barátommal találkozom.

— Honnan jössz?

— Radnothról.

— No's mi ujság?

— A' radnothi székely dandár elveszett.

— Hogyan?

— A' kaszás székelyek legelőbb százanként szöktek meg. Mi sem tudtuk meggátolni, mert vezérok hitvány vala 's eleségök semmi. Egész napokon át éhezének. Rendnek pedig a' táborban nyoma sem volt. Isten látja lelkemet e' nép mindent megtett. Elhagyta családját vagyonát — táborba szált, 's esoda hogy éhen rongyosan nem ellen által az utból kidőlni nem akart? Pünkösdi pedig a' radnothi dandárt az ellenséggel tett egyezés szerint, feladta 's az ennek daczára ellentállni akaró székelyeket szablyával vagdalta.

— Hát te hogy menekültél meg?

— Mi Kossuth-lovagok 's a' puskás székelyek M.-Vásárhelyre akartunk menni. A' szomszéd faluban azonban hallók, hogy M.-Vásárhelyt, a' székelyek fővárosát Gedeon bevette. Bevette árulás által, Lázár Misi árulása által.

Nyári Pál polgártárs higgyen ön szavaimnak: Dorsehner, Dobai, Sombori, egész éltökben a' camarilla béresei kapott tábornoki rangjuk által nem engedék magokat elkábíttatni. Ők most is reactionariusok. Ha van még idő: nevezzen helyökre más vezért.

Tordáról Kolozsvárra jöttünk.

Hihetlen a' mit itt hallék 's mégis igaz.

Urban Deest, Szamosujvárt bevette.

Néhány nap előtt nagy placatok hirdetik hogy Urban tábora semmivé van téve 's ime Urbán diadalmasan előnyomul, foglal.

Ugye szépen folynak dolgaink? . . .

Három napi gondolkodás után Vaynak eszibe jut hogy Déést vissza kellene foglalni.

Elindít tehát körül belől 3000 embert, köztük 7 század nemzetőrséget, Urbán ellen.

Áldom istenemet nem valék ez emberek közt.

Miért? mingyárt elmondom.

Ma (nov. 14.) reggel összedobolnak, Itt megértjük hogy e' 3000 embert Urbán 1500 emberrel szétkergette. Legelőbb nemzetőreink kezdték meg a' futást — az első ágyu lövésre visszafordultak. Szaladtak gyalázatosan . . . szégyen rájuk!

E' pimasz hitvány népet fegyverétől kellene megfosztani. Guzsaj kezökbe, nem puská, mámi katona legyen nevök, nem nemzetör.

Minket elejbök indítanak.

Kolozsvártól alig egy órányira találtuk. Visszamenetelről szó sem lehetett. Tehát mi is betértünk.

Kolozsvárt meghallók, hogy Torda is feladta magát.

E' perczben tehát Erdély Kolozsvárból áll 's hihetőleg egy hét eltelté előtt ez is el leend veszve.

B. Vay! számolj Erdélyért a' nemzetnek!

MEPHISTOFELES.

P é c s e t t, novemb. 19-én 1848. Polgár szerkesztő! Tyúk Misi barátom rég nem irt már önnek. Láttam szegény, hogy minden buzgóságával hasztalan kotkodákol, kedvére úgy sem költöhet ki semmit: bujában neki adta magát a' prósának, befogatta magát a' notariatusba, és most egyik legmunkásabb tagja a' megyének. — Azóta nem ír senki az Életképekbe. —

Van ugyan egypár lackirt topányos frater; kik a' Martiusi napokban minduntalan czifrább cocárdát tűzettek a' bársony kacsókkal üres mellőkre; és kik naphosszant ellézengnek kívül és belül a' virágos ablakokon; ezek talán irhatnának valamit a' pécsi nők honleányiságáról, mint írnak más helyekről. Hja de ezek úgy irtóznak a' tolltól, mint a' puskától.

Irok hát én; noha igazán megvallva nem igen értek hozzá. De hát csak úgy; a' mint tudok.

Pécs hölgyei csak akkor tudják, hogy baj van; ha a' harangokat félre verik, és a' Kúhrmacherek nagyot ijednek; különben a' mamák leülnek Whistezni egy-két mindég ráérő festett haju, vagy plane parókás százszor banquerottirozott udvarlóval; — kiknek átásitozott élete egy egész pókhálós szerelmi bibliotheca, és azért igen érdekes emberek; a' kisasszonyok pedig az ablaknál német románt tartanak kezükben, vagy ha megérkezett a' fatermörderes ő, kinek semmi dolga itthon, fegyvert pedig azért nem fogott, mert az kegyetlen dolog, neki pedig igen lágy szíve van, — akkor németül conversálnak. Az egészben még legérdekesb a' papák fejkavarása, midőn a' visíttek számára kávé pörkölnék.

Nem hiszitek talán a' mit mondok?

Nézzétek meg az újságlapokat, melyeken hazánk leányai magasztos hon-szerelmének naponta újabb, és szebb áldozatai ragyognak; mint ragyog a' harmat, melly leszáll az égből, hogy tikkadástól megóvja a' föld termő erejét; — és keressétek meg ez angyalok közt a' pécsi hölgyet, kinek tépése csak egy nemes seben fogta volna fel a' hazáért serkedő honfivért!

Ne keressetek, mert nem találtok. —

És ha láttátok a' pécsi hölgyeket, hihetitek-e, hogy Isten, ki örök fényű csillagokkal áldotta meg az eget; a' földi csillagokat — az annyi szép szemet a' nélkül teremthette volna: hogy ne teremtsen egyszersmind szíveket, mellyeknek magasztos érzelmei ne engedjék kialudni a' mindenható szem-sugárt?! —

Nem, az nem lehet; hisz a' pécsi nők szemei hogy lennének olly hódítók, ha erejüket nem a' szív gazdag érzelmeitől kölcsönöznék.

Kegyeteknek hát drága szépek kell tudni szerezni a' hazát! és ezt meg is mutatnák: csak a' német vigjátékok helyett a' szenvedő hazának kegyetekhez szóló számtalan illy fohászait olvasnák:

„Én adtam e' szájnak az édeni mézet,

Melly akkor is édes, ha töreit érzed;

Én adtam e' tündér lángú szemet,

Melly a' szerelemnek csillaga lett;

Melly egy sugarával szüll enyhe tavaszt,

Egy más sugarával elégeti azt,

Jertek, óh jertek hát ölembe gyermekeim!“ —

Látják, a' magyar lapokban sokszor így sohajt kegyetek felé a' szegény haza, hogy virágai fájó kebléhez simulva, örök tavasszal virítsák be lágy ölet.

Olvassák hát az istenért ezeket; és aztán siessenek ülelni a' legjobb anyát — a' Hazát! mert mindörökké tudva lesz ám: kik voltak a' szenvedő hazának ápoló leányai! —

FUJTATÓ JANCSI.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

23. sz. December 3.

PBSZ.

NYOMATOTT LANTIERER ÉS HECKENASTNÁL.

17. elokuuta 1922. (1922. elokuuta 17.)

HYÖTYJÄ JA JOKA.

28. elokuuta 1922.

HYÖTYJÄ JA JOKA.

H i r d e t m é n y.

Van szerencsénk tisztelt közönségünket czennel értesíteni : miszerint Csengery Antal és Kemény Zsigmond a P. Hirlaptól visszaléprén, lapunk jövő évi szerkesztését Nyári Pál közremunkálása mellett Jókai Mór fogja általvenni.

A szerkesztőség politicaí irányzatának programját ezennel közöljük, mely által úgy hisszük, előlegesen is okot adtunk annak hívére : hogy a szerkesztőség legjobb kezekbe jutott : s részünkről is mindent készek vagyunk elkövetni, mi által a lap mind szellemi, mind anyagi kiállítása tekintetében tisztelt közönségünk igényeinek megfelelően remélünk.

Landerer és Heckenast, a „Pesti Hirlap“ kiadói.

A „Pesti Hirlap“ leendő szerkesztőségének nyilatkozata.

Itt az ideje : hogy hazánk ügyeinek vezérletét emancipáljuk a véletlen és vakessetek befolyása alól.

Eddigelé a körülmények jó vagy rossz fordulatai tanítottak bennünket elhatározottaknak, vagy ovatosaknak lenni. Minden új nap új arcot adott politicaí mozgalmainknak, s legnevesebb organumaink egyedül a napi politica változékony jellemét iparkodtak visszaadni.

Ez másként mindekkorig nem is lehetett. Saját jövőnk tervezetéről olly kevésé tudtunk valamit, mint ellenfeleinkéről.

Most, miután ellenfeleink végczélja előttünk ismeretes, nagy ideje : hogy magunkat sorunk urává tegyük s törekvéseink központját kijelölve, mindent, mi a körülmények szerint mellettünk, vagy ellenünk történik, a végeredménynek alárendelve, terveinkben az által sem siettetve, sem gátolva ne legyünk.

A mit ezentul teendünk, úgy kell tennünk, hogy annak necsak a pillanatra, de örök-mindenkorra hatása legyen.

Rendeznünk kell ügyeinket előre, nyugodtan, hogy mindenki láthassa : mikép nem egy kalandos epizodot, hanem egy új életre hívó epochát akarunk előkészíteni nemzetünk számára.

A szabadság és nemzetiség neveit vettük zászlóinkra; számukra bizonyossá kell tennünk a győzelmet, nehogy valaha megátkozzák e két szent nevet azok, a kik bennök hittek.

Terveink alapokra vannak építve, miket az események, bárminők legyenek is, csak szilárdítani fognak.

Ellenfeleink megtanítottak bennünket, mint lehet felhasználni a nép lelkiületét, fogékonyságát, a saját erejét, a katonaság szellemét, hely- és nemzeti-ségi érdekét, külesemények szövetségét; — mi eltanuljuk tőlük e fegyverekkel bánást s azokkal fogjuk őket leküzdeni; mi ismerni fogjuk azon mérgek antidotumait, miket halálunkra főztek.

El vagyunk készülve minden balesetre : vesztett csatákra, — elleneink ravasz-ságára, — saját jószívü ügyetlenségeinkre, megbizottaink hitszegésére, mindenre, a mi leverő, de soha sem fogjuk a pillanat veszteségét évek kárával pótolni vissza, soha alkudni, soha feladni elkezdett harczunkat, soha az elcsüggedésnek egy hangját le nem írni.

Ellenségünk megverhet, de zavarba nem hozhat soha. —

El vagyunk készülve más felől mindenre, mit az Istenség keze számunkra kedvezőt fog hozni; a nélkül : hogy tulbizakodottság mámorában olly lépésre hagynók magunkat csábíttatni, mely a győzelem eredményét ránk nézve paralyználá.

Ezért előre határozottan kimondjuk : hogy bárminő áldozattal küzdendjük is le a terroristicus absolutista pártot, új terrorismust nem fogunk tanácsolni soha, mely később, vagy korább megboszulja önmagát. —

Ellenfeleink a felizgatott nemzetiségek természetelleni harcából szívják kölcsönzött erejüket. Nekünk azon kell lennünk : hogy e kutforrás mentől hamarabb kiapadjon.

Békét, rendet szerezni saját földünkön, áldozattal, s ha úgy nem lehet, fegyveres erélyel, de békét és nem terrorismust, miut amazok ott Bécsben s Lembergben és mindenütt : hol lábaiknak véres nyoma látszik.

Olly hatalom, melly anarchián alapul, sokáig nem tarthat. Igen jól látják ezt elleneink magok is, mert már is olly elemeket támasztottak fel védelmükre, mellyek nem sokára tulajdon urokat fogják eltemetni: a népek szabadságérzetét. Ez lesz a kétélű fegyver, melly nem sokára annak fejére fog visszacsapni, ki azt kiköszörülte. De ők csak percnyi életre számítottak. — ők a kétségbeesés jelenjét élék.

Látszik: hogy semmit sem akarnak unokáinknak hátrahagyni, mint a népek átkát s a trónok romjait.

Jövője csak a mi ügyünknek van, azért úgy kell intéznünk jelenünk minden mozgását, mint ki örök életet készít magának s a halált lehetetlennek tartja.

S ez, mit a nemzet előtt ki kell mutatnunk: hogy ügyünk győzelme nem kétséges kiemeneteli ábránd, melly alatt mindenki saját önérdekeit hiszi rejteni, hanem egy határozott elengedhetlen eszme: Magyarhon független **egysége**.

Ezt nekünk tudnunk kellett, mielőtt a szabadság-harcot megkezdők, s ki kell mondanunk, mielőtt az be lenne végezve.

Lehetnek szomorú catastrophok e harc alatt, de végeredmény nemzetiségünk győzelme leend.

Ügyünk igazságát látja az isten, de arra: hogy azt Európa népei is meglássák, győzelem kell, azt csak győzelmünk bizonyítandja be.

S ez — hisszük isteniünk — nem soká fog késni.

Eszméink nyilvánítására e lapok fognak organumul szolgálni. A sajtó a leghatályosabb szövetség, melly kapcsolatban tartja a rokonelviiek szétszórót seregét, s mellynek nyilatkozatai, mint villanyvész, egy perczen hatják keresztül az egész nemzetet; s míg irányának becsületessége s üdvös volta belátható, míg nem ámit és nem szenvedélyeskedik, a sajtó az őskori próféták és apostolok személyét képviseli.

Ha isten úgy akarja: hogy e nagy és szent törekvést egykor teljesülve lássuk, övé legyen és hazánké a dicsőség. Ellenkező esetet soha hinni nem fogunk, megérni nem akarunk.

A mit mi el nem érünk, el fogják érni utódaink, a mit mi nem élvezünk, élvezni fogják ők, nekünk úgy kell vetnünk örök nyugalmaink ágát: hogy onnan unokák átka fel ne zavarjon.

Sokat kell tennünk, minek nem a mostani nemzedék fogja hasznát yenni, mellynek megszósos hivatása bűnhődni a multakért és fáradni a jövőért és nem élvezni a jelent.

Adja ég: hogy e szent hivatását betöltse. —

Lapunk részletes szerkezetéről még új év előtt bővebben fogjuk értesíteni elv- és hon-társainkat.

Pest, nov. 30-án 1848.

Jókai Mór,

a „Pesti Hírlap“ leendő szerkesztője.

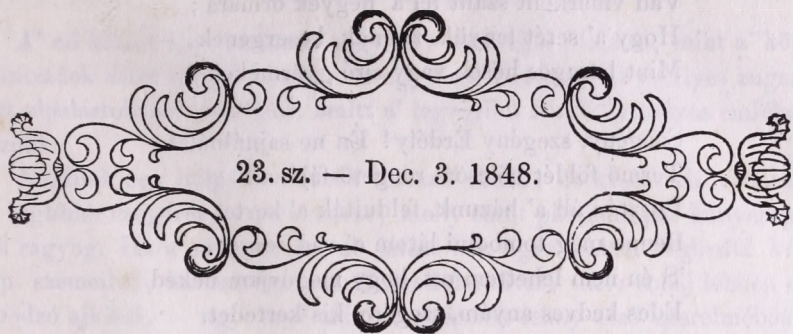
Figyelmeztetés az első magyar Tisza-gőzhajózási társaság ügyében.

A társaság „**Debreczen**“ nevű gőzhajója Marc és társa londoni gyárosoknak — t. cz. részvényes urakkal adandó alkalommal tudatandó — törvénytelen követelése miatt elhárított nehézségek után, legközelebb mult october hónapban Galaczra szerencsésen megérkezvén, és a társasági megbízottnak rendeltetése helyére leendő szállítás végett átadatván, már Orsova alá hozatott, ezen utban az átvevő megbízott által 80 ló erejű angol jó gépezetű gőzhajóval, kitűnő gyorsaságának, és általában véve kielégítőnek találtatott. Nehogy a társaság ezen helyzetében, midőn a hajónak átvételével célját csaknem elérte, a már befolyt részvény-részek be nem fizetése miatt, a társaság magára vállalt kötelesség haladék nélküli teljesítésében akadályoztassék, a t. cz. részvényes urak felszólíttatnak: miként a már rég kiírt 4 részvény-részeket, vagyis: minden 100 for. tevő részvénytől 70 ezüst forintot, a mennyiben hátramaradásban vannak, reánk jövő 1849-ik évi január 15-ik napjáig Pesten: Vodianer és fia irodájában délutáni 4 órától 6 óráig; Debreczenben: Rickl J. Anselmnnél; Miskolczon: Fazekas Lászlónál és Lichtenstein Józsefnél; Szegeden: Vodianer és fia irodájában; Szatmárnémetiben: Veiss Jánosnál; — hol az alapszabályokat is átvehetik — mulhatlanul befizessék; ellenkező esetben az alapszabályok 7-k §. értelmében, a késedelmes fizetőknek ideiglenes részvény-jegyei, hírlapok útján hirdetés által megsemmisítettnek, a befizetett részvény-részek pedig a társaság vagyonához fognak csatoltatni.

Kelt Pesten november 16-án 1848.

A választmány által.

SZEGÉNY, SZEGÉNY ERDÉLY!

Szegény, szegény Erdély! Hogyne sajnálnálak,
Termő földjét bölcsőm rengető fájának;
Téged, ifjúságom szép tündér-országa,
Hajh, oly veszendőt, mint lelkem ifjúsága!
Mikor elhagytalak szép tündérváros voltál
Könnyes szemmel álltam véghatáraidnál.
Vissza néztem feléd, szemeim sugára
Mint bucsuzó fecske, még egyszer bejára.
Láttam a' hegyeket a' havas tetővel,
Lengő zászlaikkal: a' zugó fenyővel.
Láttam a' völgyeket, hol mint ezüst szalag
A' bérczi Szamos és Maros végig szalad.
Láttam minden helyet, a' mi lelkemhez szólt
'S multamról megannyi beirt emléklap volt.
A' kis kert, mit egykor édes anyám kapált,
A' ház hol születtem, — minden előtttem állt.
'S a' fényes képek közt láttam egy setétet,
Minőt a' természet nem szül, csak az élet.
Láttam hogy hervadt el örömim virága,
Láttam hogy dőlt romba lelkem ifjúsága.

Szegény, szegény Erdély! Most mire jutottál!
Égő falvak között vér folyókat láttál.
Haragos habjai a' zugó Marosnak
Arany főveny helyett polgári vért mostak.

A' völgyek öléből a' nép sohaj-árja
 Vad viharként szállt fel a' hegyek ormára ;
 Hogy a' setét fenyűk, zugnak, kesergenek , —
 Mint haragos hősek vagy siró gyermekek.

Szegény, szegény Erdély! Én ne sajnálnálak
 Termő földét bölesöm rengető-fájának!
 Pusztán áll a' házunk, feldúlták a' kertet
 Benne még tombolni látom a' vad serget,
 'S én nem lehettem ott, hogy megóvjam neked
 Édes kedves anyám, szegény kis kertedet.
 Hogy szülő-földemnek oltalmazására
 Omlott volna vérem, forró vérem árja!

Ha már úgy akarta mind ember mind isten,
 Hogy ég 's föld hatalma rajtad ne segítsen,
 Legalább ne gyáván estél volna sirba
 Mint egy hitvány gyermek reszketve és sirva.
 Mért nem lehettem ott! Talán, hogyha karom
 Gyenge, 's nem jár vele öldöklő hatalom, —
 Lett volna elbusult hangom: tárogató,
 Lelkesedést szülő, harczra hívogató!
 — Késő! Elestél már szép, mosolygó Erdély,
 Saját jövődönnek gyászos sirja lettél.

Messzehozott a' sors. Hanem még valaha
 Visszatérek Erdély ismert tájaira,
 Itt egy falu helyén pusztát fogok lelni,
 Ott idegen népet látok jární kelni.
 'S bár keblemben minden szent emlék fellázad
 Felfogom keresni — az elhagyott házat.
 Kik lakoznak benne? Senkit se ismerek,
 Engem se ismernek ezek az emberek.
 Hát a' kicsiny kertet ki miveli mostan?
 — Egykor anyám kapált, ültetett volt ottan.
 Hát a' szőke gyermek, a' ki ifjuságom
 Álom-országából legragyogóbb álom; —
 A' kit itt szerettem, birtam 's elvesztettem
 — Meg fog-e jelenni még egyszer előttem?
 Hát a' tündér-képek: üdv, remény, szerelem
 Fognak-e még egyszer enyelegni velem?
 Vagy elveszett minden — 's én csak azért jöttem
 Hogy ismert föld legyen a' sirhant fölöttem!

SZÁSZ KÁROLY.

A' BUCSU-POHÁR.

A' nő kebele egy arkánus, egy olly titokteljes valami, mint a' közép századok sötét eszméi között, az egyiptusi Catacombák retélyes zugai, amott elpalástolt szenvedélyek, emitt a' legrégebb korok homályos emlékei lakoznak.

Nézzünk egy hölgyet, nézzük Czeczil szelid, de keservteli vonásainak leghűbb czégérét, a' szenvedést, melly sötét pilláinak pár könnyecsejéről ragyog. Ha a' nap sugaraival játszó kék égre tekint, legördül két csepp szemeiből, ha szívébe merül gondolatjaival, mély sohaj lebben el bimbózdó ajkiról, — úgy érez mint a' gyermek-leány első szerelmében, pedig e' nő asszony, férjjel bir, hatalmas férjjel, ki zsarnoki uralma árnyát sem engedi elveszteni semmi körülmények között. — E' férjhez adott nő ha szívében szenvedély dulong, úgy szenved mint egy kis leány, amannak ártatlan szemérme, emennek azon eszme: hogy férjén kívül másnak kell élnie e' világon, kihez sorsa forró rokonszenvvvel csatolja őt, — az indok szilárdul örködni titkán, és e' két vihar olly rokon egymáshoz — — csakhogy egyiknek alapja a' tiszta szemérem, míg a' másiknak a' női szeméremmel vegyített félelem.

És Czeczil valóban szeretett, de a' világ nem tudta ezt, mert a' világ szemein sötét hájog vonul el, midőn egy nő kebel titkaiból lesni ohajt.

Czeczil asztalkájánál állva, egy vele szemben lévő sötét lepellet befüggönyözött ablakra mered könyvelt szemeivel, — a' nő csak néma magányban szenved így, lépj elébe, könyűit szelid mosoly, borongós redőit lengő halványaság váltandja föl — „ma meghal“ — rebegé halkkal, mialatt szemeivel a' rideg falak, 's élettelen butorzatra tekint, mintegy félve leskelődő fülektől, mellyek által netalán elárultathatnék egyetlen kincse: kínzó szerelme.

Az átelleni ablakon változás történt, mire mint mogorva felleg tüzes villámai, berz szikrák reszkettek pillái alatt, — az asszonyi arcz menygyei lángban diszlett, míg az átelleni ablaknál egy halvány, kóros férfiü arcza emelkedett föl görnyedt derékkal, asszott kezeivel kebelén keresve nyughelyet, mint sirján emlékeinek, hajdani örömeinek, 's jelen fájdalmi temető helyének. E' férfiü arcz is hevült . . . hanem csak mintegy föltűnő phantomok jelentkeztek egymásnak, mert csak hamar sötét köd szált kárpitként köztök — a' férfiü erőtlenségében egy karszékre hanyatlék, mire a' nő is borzasztó sejtelemmel, gyöngéd sikoltást hallatva rogyott egy pamlagra — a' viszontlátás keserü pillanata nyommasztó hatást gyakorolt!

Pár percz mulva a' sötét lepellet bevont ablakon fehér függönyt lebegtetett a' nyári andalító szellő, gyermekded játszással ragadva azt szárnyain, mintegy zászlaját az örök békességnek „ő meghal“ rebege még egyszer szakadozva Czeczil, 's pamlagának vánkosit áztatá forró könnyeivel.

Czeczil szobájába egy agg férfiú lépett be ekkor, hunyászkodva hielgős mosolylyal, kezét szárazon mosva, oly agg férfiak medorára kikgyára féltékenységeket nem vad lármával, hanem csipős gunynyal szokták éreztetni ifju, élv után szomjázó nejeikkel. A' vak nem ohajtja: vakulna meg az egész világ, a' legirigyebb nyomorban sinlő nem kívánja, legyen koldus az ur, és az ifju nővel megáldott agg mégis azt imázza éj 's napalokon át: görnyedne meg hozzá hasonlólag az egész világ, válnék szörnyeteggé, némulna el mindörökre, bénulna, 's vakulna meg az ifju nemzedék, melly csak egy hajszálnyival is különb nálánál. Czeczil férje illy gondolatokkal tépelődék, és e' sikeretlen ohajtások sulyát kiérezé inkább, mint ő? — Szegény asszony tantalus kinokat kelle szenvednie, körülte a' csillogó gyöngy, füleiben a' sirenék dala, érzékei körül a' világ minden élvei — de mindezek fölött mered árgus szemekkel egy agg, bölcs szavaival intve az érzelő világot: „másét ne kívánd“, és tovább mosolyog, tovább sétál, hisz övé a' kincs, mellyért egy argonautai háboru gyermek játék lenne.

Czeczil könyeit hirtelen letörölvén, közönyös pillanattal méré e' férfit, kit urának kéntelenítettett nevezni.

„Ön ma igen szép,“ — kezdé az udvarias férj, salonias bókkal tisztelve meg a' reszkető nőt — ah de kérem, mért nyitja föl ez ablakot, ha ön mellette ül véletlenségből beléptemkor, az erős léghuzam miatt életét veszélyeztetheté, míg nékem örökös köszvényt — 's Isten tudja mit nem idézhetett volna elő, de ön jól tudja kedveském, hogy czélszerű biz a' ha az aggak inai is ruganyosak 's ép erősek“ — végszavainál már az ablak előtt állott, mire Czeczil halványságát vérszin váltá föl — „pompás, Istenemre mondom pompás, jöjön csak Czeczil kérem, nézze csak ama szurtos fejű, vékony czombu, hosszú nyaku szomorú szomszéd, a' fekete függönyök helyett fehéréhet aggatott föl ablakára, bizon mondom kedves nóm ha önnek volnék, kinek nincsenek házi gondjai — gyermekei — folyvást e' szegény féleszü beteget nézném, 's kaczagnám, hahaha! — és oly hangosan kaczagott, hogy az átelleni szomszéd tagjain lázas borzadály futott végig, mire tagjai egy percze visszanyerték erejüket, fölállott ültéből és Czeczil ablakára mereszté mély üregeiből sötét bágyadt szemeit, de ez ablak is hasonlóul övéhez gyász függönnyel bevonva feketék már szemei előtt.

Az eddig vázolt történetek után, szükség lesz megismerni az agg férfit, kihez jó nemtője egy angyalt átkozott el, örködendő avult lelke fölött, — e' férfit Amarenak hívták a' felsőbb körökben, cselédjei rendesen nagyságos czimmal pótolák azt, bár arra termetin kívül egyébbel semmivel sem tarthatott igényt. Tehát nagyságos Amare urnak egykor eszébe jutott ifju nőt venni, nem épen azért hogy házasnak mondassék, vagy hogy házgondjait, nyerendő élvekkal megoszthassa, hanem mert Czeczil ifju, szép, de szerencsétlen czimduhös szülék gyermeke lévén, és így könnyen juthatván a' prédához, szerencsétlenné tehessen egy még alig fejlődő zsenge növényt, kinek kebelében még ekkor nem is fo-

gamzék a' mélyebb érzélem, melly egy ifju életet vala később örvénye alá sodrandó, — szegény Czecczil olly szülék gyermeke volt, kiknek szava Isten szavaként parancsolólag hangzék mindenkor kedélyére, és így lön ő neje e' 62 éves megöszült aggnak.

A' férj és nő közt beállott csendet egy formaruhás szolgálta belépte zavará meg, ki miután egy levelet adott át Amarénak, azonnal távozott Czecczil egész lényén egy keserédes érzélem rohant át, mellyet önmagának sem volt képes tolmácsolni. E' szolgálta Gyuláé volt, és ő nem is sejtethé e' levél tartalmát, míg a' férj kalmári számító modorral tárva föl a' levelet, Czecczil előtt kezdé sorait olvasni:

T. ur!

Vég órámat melly már-már kong elém, higgadt kedélylyel, 's férfias elszántsággal várom, áldva Istenemet, hogy még hosszabbra nem nyújtá kitézött idejét — de emberek majd résztvevő barátok nélkül kimulni mégis nyomasztó egy érző kebelre, ha volna csak egy, fölkeresném — de szerencsétlentől sorsa ezt is megtagadta; miután ön egy nőt bir, ki iránt a' legforróbb rokonszenv él már régóta keblemben, végkérréssel könyörgöm önhöz, tekintse a' szenvedő haldoklót, szívére téve kezét, gondolja át egy rideg magányban sinlő beteg fohászait, hallgassa meg az el-elhaló végimáját, ha Istent hisz, ha még egy perczet kíván életéből reményeihez mérve élni, jöjön Czecczillel haldokló ágyamhoz végrendeletemet hadd hallják meg önök, — várva végküzdései között marad szenvedő tisztelője. Gyula. —

„Szegény — igazán Czecczil, sajnálom e' jó fiut, de ön is részt vesz fájdalmaiban nemde?“ Kezdé torzított komolysággal Amare, Czecczil halványnyá vált, remegett, majd hevült egész lényében, Gyula nagy szemei lebegtek lelke előtt — tán ép e' perczen csukódnak be végre pillái — e' szenvedés rá nézve annál sulyosabb volt, mennél jobban ohajtá titkolni érzelmeit.

„Czecczil, mért nem felel ön? Angyal szemeiben könnyüket, míg szíüz keblében részvétet reméltem idézni elő ha szomorú sorait olvasom, elmegyünk nemde hozzá? hisz önt olly forrón szereté! — —

„Ön kívánja, és én szót fogadok“ — lön a' rövid válasz.

Ez alatt Gyula pamlagára heveredve orvosa, 's egyszersmind barátja szavairól lesett vigaszt.

„Te nem válaszolsz Gusztáv — orvos, és bölcsész kívánsz lenni, pedig milly merően ellenkező e' két pálya — mit gondolsz láthatom e' még Czecczilt?“

„Igen Gyula, én remélem.“ —

„Jól van Gusztáv, e' pár szavad volt leghatósabb gyógyszered, — adtál volna mérget annyi keverékeid helyett, ha e' sejtelmeid legédesbikével nem lepsz meg, — saját átkom alatt nyög e' nyomorult élet, oh hidd el e' véglehelő kebelnek, ha még fél napig zárod el lelkemet e' sorvadt testbe, ez átok elmosódik, — öröm, 's megelégedés száland e' korhadt kebelre — — — nemde Vilmos a' természet növeszt olly csoda erejű

növényeket, melyek varázsával a' haldokló életét is pár perczeszabbitni lehetséges? Nemde a' pézsma rendítő hatást gyakorol a' már megdermedt testre is, oh „biztass“ — rebegé halkkal, mialatt szava mindinkább gyöngült, míg bágyadt tagjaival előbbi szomorú helyzetébe nem süllyedt vissza.

„Czeczil nem jó — oh Istenem mért átkozod el a' szenvedőt! — hebegé szakgatva, mialatt pillái ón-súlylyal nyomultak golyóira.

A' fölnyílt ajtón épen ekkor lépett be Amare nejével, — az orvos csendet, 's türelmet kért.

Czeczil helyzete sem volt a' legirigylendőbb, ő egy ifjú hajléka alá lépett, kit szenvedélyesen szeretett, kinek haldokló ajkiról sejté hallani a' végbucsut — kinek leheletét megszűnni, élete elalvását kellend ön szemeivel tapasztalnia — elhunyni látni örökre egy olly lényt, kihez mély rokonszenv csatol, nem egy szenvedő nő lelkierejéhez mért föladat, — és Czeczil mégis hive: ő boldogabb így, mint másképp, tán áldottabb a' lég körében. —

„Még egy negyed órai türelem“ — szakítá meg a' csendet Gusztáv — és betegünk ébren leend.“

A' negyed óra még nem mult el, midőn Gyula szemeit körül lévő vendégein jártatá — álomnak is sok lett volna, ő még nem is hivé hogy minden komoly való, mi körülte történik.

„Nem, nem, ne a' méregből tölts, az élv poharát ürítem“ — fuldoklá gyöngé hangnyomattal izzasztó hevegében — „életem végleheletét az Isten áldandja meg, Czeczil meghallgatta a' síró szavát, — volt még jó szív az ember-kebelben“ — és habozó szemeivel egy pontot keresett, de azok folyvást Czeczil angyal vonásain akadtak föl, „az élet vissza szált ereimbe — nézzék önök, pár percz előtt haldokolva nyögtem barátomnak panaszaimat, és ime pár percz alatt elszált a' fürgeteg, 's a' viharzó elemek helyét bájos napsugár váltá föl — oh ég!“ — és kezeivel könnyűt törle le arczairól, melyek öröm-gyöngyekként csillogtak pillái alatt.

Mind hárman feszült figyelemmel lesék a' beteg szavait, míg Czeczil felé fordulva reszketeg ajakkal, fölhevült arczczal folytatá beszédét.

„A' legszentebb érzélemmel, a' legmagasztosb lelkesültséggel szerettem önt Czeczil — de önnek nem volt szabad megértenie a' titkon epedőt — nem volt szabad viszont éreznie, — egy szóval, egy lehelettel nem untatám önt, hittem, csak úgy szerethetem sovár keblem egész hevével, ha tisztán és szeplőtlenül ragyog fölém a' női erény. — Ezerszer átkozám el a' perczet, melyben e' földre kárhoztatott istenem, annyszer hallatám zugolódásimat e' nyomorult életért, — de mind haszontalan, a' sors csábfényt árasztott káprázó szemeim elé, és én a' pokol lángját is félre ösmerém: sugárzó hajnalt, reményt hozó pitymallatot hívék tiündökleni lelkem előtt, és rohantam vakon vesztetre, az örvény tág volt előttem, mely elnyelendő vala hideg ágyába“ — lankadt kebeléből egy mély sohaj fakadt föl — akkor Czeczil karja után nyúlt, 's egy forró csókkal illeté annak bársonyát — „bocsánat a' beteg merészségeért, kábaságaim közepette volt percz, midőn

egy illy kézcsókban hívém rejleni üdvömet; egy ruha darabjában, ha azt szivemre tapaszthatám, enyhítő irt; és én mindig közelebb léptem tulvilági lénye felé, megfeledkezém, hogy a' berz erő halált hirdet, tompult valék nem érezni a' lángot, melly a' közel tárgyat fölemésztí, míg a' távolabbat legfelebb is fényével ékiti. Igy szerettem önt Czezil — szabad legyen így nevezni önt, egy már alig élőnek, — de már most hadd bucsuzzam el: legyen ön boldog megelégedett olly arányban, a' minőben ez nékem hiányzék, tekintse ön ez életet egy édennek, melly az élvező előtt szebb lehet minden tulvilágróli képzeteknél, és ha majdan tul boldog leend férje karjai között, e' nékem olly sivár földön, — megemlékezzék Gyuláról, hogy élt ő is remény és vigasz nélkül, és kinek utolsó perczein kívül, minden pillanatja átkozott volt... iszonyuan átkozott“ — végszavainál fölingerült lélek-állapota miatt teste kimerülve tökéletesen, vánkosaira hanyatlék.

„A' halál órája közelg“ — mondá az orvos, — mialatt Czezil el nem fojthatván fájdalmát, egy könnyecseppet törle ki szemeiből — ma meghal — gondolá utána, 's komoly fürgeteges mélnak tömkelegébe merült.

Midőn az orvos fáradózásai után, egy rövid óra mulva ismét magához jött, már Amare nejével bus magányban hon üzék unalmas perczeiket. — Illyen az agg férj, és ifju nő élete.

„Orvos, orvos, ha istent hiszesz szólj igazat: Czezil szeret, nemde?“

„Szeret szenvedélyesen“ — lőn a' műértői laconicus válasz.

„Ugy nem szabad meghalnom nem, nem, istenemre mondom nem, adj még egy napot, add még ez egyetlen éjt tulélnem, és én istenitlek, végáldásaimmal 's köszönetemmel halmozandlak érte, — öszpontosítsd perczemet ez egyetlen éjbe, azután hadd haljak meg, örökre áldva lelke-det hatalmadért.“ —

Deltájban Gyula már az orvos kívánsága szerint, mély álomba szenderülve nyújtózik ágyán. — Két óraker ismét megjelent orvosa, 's nesztelenül forgolódva betege körül végzé kötelességét — homlokát, 's halántékát, erős illatu szeszes nedvvel kenegeté, majd nyelvére cseppetgetett kis üvegecskéből valami sajátszerű nedvet, mellynek bódító illata egy másod percz alatt fullasztóvá tevé a' szoba megállapodott legét.

Egy negyed óra mulva Gyula tökéletesen magánál volt, de nem szólt, hallgatnia kelle, ha bár gondolatai lángként égeték is ajkait.

Egy félóra mulva lágy meleg fűszeres fürdőbe lépett, — hallgatag és néma volt ez egész műtét alatt, és midőn ágyába ismét vissza fekvék nagy izzadság-cseppekkel homlokán, aluvék el ismét.

Ha az orvosi tudományokban is avatott volna e' sorok írója bizonyosan hü rajzát adná ezen egész gyógyítási rendszernek, de miután csak elregélt dolgokról szól, elégnék találja csak pusztán a' történeteket vázolni.

Öt óra tájban Gyula fölébredvén lankasztó álmából orvosa rendeletére czukorra cseppetgetett nedvet kelle nyelegetnie, mialatt tagjait erősbülni érezvén szolgálja segítségével öltözéshez fogott. E' több órái csendet végre is az orvos szakítá meg:

„Perczeidet öszpontosítottam, adtam rövid, nagyon rövid életet, de elég ép erőt tagjaidba — mit teendesz megszámozt perczeiddel?“

„Használni fogom azt, egekbe szállok velek — de ne kerdj — hallgasd szavaimat, egy tervet készítek agyamban — az éjfél még elélhetem nemde?“

„Talán“ — lön a' rövid válasz.

„Igy is jó — ma vendégem leszesz, a' korona vendéglő nagytermében lakomát rendezek, királyi lakomát, melyre az angyalok is kaczagnak majd örömben.“ —

Az orvos meglepetve hallgatá.

„Éber lelkemet orditozók, majd harsogó trombiták 's kürtök zajával kívánom eltompítani, feledni keservét végperceimben e' nyomorult életnek — — de majd meglátod orvos, az élet mit vissza adott, nem fog ismét hatástalanul enyészéthez sietni — nyolcz órakor estve magamhoz várlak el addig ez estélyről intézkedem“ — és becsengetve szolgálját meghívó jegyekkel, több rend és rangbeliekhez, küldé, meghagyván neki, egyszersmind, hogy mindenek előtt a' korona vendégfogadóst, 's a' zenészeket küldje föl hozzá, a' megteendő alkura.

Az alku megtörtént, mindkettőnek 20, 's 20 pfnyi előpénz nyújtott át.

Alkonyatkor a' korona vendéglő tereme nagyszerű banketté alakitva csillárok 's tükrök fényétől ragyogott, míg a' közepén elvonuló bevont asztal étkek és italok terhe alatt nyögött.

Philemon Jupitert fogadá vendégeül egykor így, — és Gyula ez élettől bucsuzott, hogy a' halálnak új vendége legyen.

Lassanként gyülekeztek a' terembe, mindegyik arcán különös tudni vágy ült: hol van Gyula? 's mit jelentsen mindez?

A' roncsolt kapu alatti kövezeten ablakot rezgető kocszi zöreje hallék, — ez ő gondolák többen — és nem tévedtek, orvosa karjain lépdelt föl mosolygó vidám arcczal a' szép ifju, majd jobbra, majd balra üdvözölve csodálkozó barátit.

A' folyosó lámpái alatt tárt karokkal fogadá őt egy agg, kinek meredt szemeiből egyszerre két indulat jelentkezék: meglepetés, és gyáva féltékenység — e' jó öreg Amare volt.

„Oh uram, mondja kérem mit jelentsen ez isten csodája? ön él és illy állapotban!“

„Igen jó öreg ez életet önnek köszönöm — önnek ki meghallgatá főhásznát, 's legyőzé a' gyáva féltékenységet keblében, mely még egyszer engedé Czeczilt látnom ez életben.

Az öreg homlokán sötét redők vonultak át. —

A' teremből zajos éljenzések rivaltak feléje, 's a' zene hatalmas utóhanggal zárta be e' királyi üdvözlést, — minek kérdeni: valljon mind bizalmas barátai voltak a' jelenlévők Gyulának? harsogtasd meg a' kürtöket, hozass bort, itasd le a' czimduhós 's ócsárlók seregét és te istenitve

leendesz köztök, mintha szívet szívhöz, kezet kézhez olvasztott volna már a' sors.

Illy állapotban volt Gyula is — ő azok közé tartozott, kik kevesebb szeretetet mint közönyösséget, kevesb rokonszenvet — mint mellőzést nyerne szelid magok viseleteért.

Midőn a' kedélyek valamennyire lecsillapultak, 's a' hangászok is rivallásaikkal elhallgattak, Gyulát látjuk teli serleggel az asztal egyik szélénél székére fölállani — mire nesztelen csend lőn a' társaság tagjai közt — Gyula beszédét kezdé:

„A' hold kétszer tévé meg utját földünk körül, mióta illy társas körbe nem üdvözölhettelek benneteket — a' sir széléről vissza rántott jó nemtőm, hogy még egyszer üríthessem teli poharamat értetek — de tudjátok e' mi lappang e' nedv gyöngyeiben, melly pár perez mulva hevítő lángként világítand lelkünk tükréről? tudjátok e' mit rejt e' billikom hig tartalma, melly évek előtt néhány szőlőtőke gerezdjeiből bugyogott ki? — e' nedv leend indító oka a' történendőknek, mellyek életemet halálomtól választják el, — e' nedv hát tudjátok meg barátim azon választó fal, melly e' föld élveit az örökké valóságtól szakítandja el — ez leend utolsó életemben; — halljátok hát mind ezek után kívánságomat: legyen egy láncz köztetek, melly hatalmas erővel forrassza egybe viszonyaitokat, — legyen egy emlék köztetek, mellyhez mint hű erekléhez egy szívvvel 's lélekkel hordandjátok áldozataitokat, 's tartson e' kívánságom mind addig, mig e' poharam kívül egy ujat tölthetnék ez életben“ — és legugorva barátai karjai közé székéről ajkaikon emelé izlelésül poharát.

A' zene ismét rivalt, a' zaj folyvást elevenült, mig a' palaczkok tartalma is a' jó kedv áradtához mérve kevesbült.

„A' tolnai lakadalmat Gyuri! harsogott a' zenészek felé egy hang — 's a' friss csárdásra emelkedett a' jó kedv, mig Gyula Amare vállára téve jobbát, baljával poharát töltögeté. —

Egy óra lefolyta alatt Gyulán 's az orvoson kívül minnyájan érezék a' bor szeszét.

„A' bort változtasd“ — sugá Gyula füleibe az orvos, „célodat hamarább elérheted.“ —

És Gyula ugy cselekvék, az erős asszu helyett pezsgő poharát tölté meg Amarénak. Az agg olly eleven, 's jó kedvű lőn ez ifju sereg közt, hogy tökéletesen megfeledkezék Czecczről, szép nejéről, — 's az ifjak elleni gyűlölségről — de hát csoda-e — ha amaszt csendes álomba szenderülve, ezeket pedig egytől egyig maga körül rózsakedvben szemlélé zadjongni.

A' vendéglő udvarából rohanó kocsi zöreje robogása vegyült az utcák nesztelen éjébe — de csak az utcák csendjében, a' terem falai közül vad lárma 's zeneharsogás kizárt mindent, mi kivüle történt.

„Csend, csend, halljuk!“ — kiáltozás rendité meg rövid idő mulva a' terem falait, — hosszas és veszélyes betegségéből folyógyulása után a' meghívó gazdának és barátnak egészségére hallatott ezuttal egy rövid, de

velős fölköszöntés. Gyula bár nem hallá is a' szóló szavait, de azért volt e' terem falai között egyén, ki azokat egész nyíltsággal visszautasíthatá, — az orvos volt e' mindentudó, ki egyedül ösmeré Gyula jelen helyzetét, és azért remegett is azon pusztá sejtelemtől, ha véletlenségből észrevétnék távolléte, — de a' sors arra nézve, kit egész életen át üldözött, végperceiben kedvezőnek látszék lenni.

Amare tökéletesen ittas volt, csak nagy megerőltetéssel emelheté még föl szürke pilláit, hogy azokat ismét lenyugtathassa.

Egy óra mulva végre is föltűnt távolléte, és épen kérdések tétettek hollétéről, midőn a' fölnyílt ajtón halásápadtan, roskadozó idegzettel jelent meg Gyula, egyet keresve szemeivel csak a' sokaságban, kivel véleménye szerint még számadása lenne — e' férfiú Amare volt, — miután azonban közelébe ülve tapasztalá mámorát, vállára téve ismét jobb kezét kérdé: „Szereti-e még Czezil?”

„Uram én? ön tán részegnek tart? válaszolá hevében az agg, miattal fölállani igyekezett, de csak ismét visszarogyott székére. Az egész társaság figyelme e' két beszélőre vala függesztve jelenben.

„Igen öreg barátom, én kértem azt öntől, lelkiismerettel tev-e ön Czezil nevére? hitte-e valaha ez angyal viszonszeretét? remélt-e boldogságot e' házasságból? Oh öreg, ön a' legbűnösebb tettet követte el istene ellen, midőn Czezil, kedvesem szabadságát zsarnok lánczaival váltá föl — Czezil önt soha sem szereté — menjen és kérje tőle, — ha él, még maradt szívének epéi közt egy átok, mit önnek hágy ajándokul — menjen siessen öreg, már tán késő leend“ — de az ő szavai is elálltak, megszűnt szólni — orvosa kezét szoríthatá még csak meg, és egy tulboldog mosolyal ajkain, nyugodtan, csendesén, 's meglegedett lélekkel mult ki ez életből.

Amare még ez éjjel Czezil saját törétől átdöfve, vértől ázottan ágyában fetrengve lelé, egy levelet hagyván végrendeletül férjének, mellynek igénytelenségei közt legtanuságosabbak tehetlen, beteges, 's agg férfiakra-nézve e' végső sorok: „öreg, ne keress ifjú nőt — bolond eszköze vagy csak te, egy bár milly erényes, de életre való nőnek.“ —

Gyula temetésén mondják csak alig tiz ember volt jelen, — a' palackos és étkes asztal tehát sokkal figyelemre méltóbb, mint a' végtisztelet egy barát sirjánál. —

LÁM VILMOS.

A' R E G É N Y.

Boerne után.

I.

„Egy csepet sem kedvelem önt“ — suttoga Karolina barátjához, és egy selyem szálacskát lengete ujjai közt; — „még ennyire sem kedvelem önt!“ — 'S felkelvén himző-rámájától, azon székre ült, mely legtávolabb állott a' szobában, és duzzongott. —

Mi csintalan vagy megint — szóla hozzá az anyja, — ni csak mi rossz hangulatba ejtetted az ezredest. Valóban ti dicső arcokat mutattok egymásnak; — ezek már aztán pompás menyekzői előkészületek!! — —

Menyekző? . . . vizonzá Karolina csendesen rázogatóván szőke fejcskáját: erről majd csak még gondolkozom is egy piczit; — a' csipkéket, miket a' bátyám küldött, bármely bálra is használhatom.

A' grófné nevetett. — Ej te kedves kis bohó, hol tanultad ezt? hisz te úgy beszélsz, mint egy Marmontel-irta erkölcsi rege . . . Legyen eszed; jer ide, 's tudasd velem haragocskádat. — —

Önnél is mindig én vagyok a' vesztes, édes anyám. Hát ilyen-e az imádó? Ezt nevezik mátkának? Más arák úgy elárasztatnak költeményekkel, hogy alig győzik olvasással és én még egy árva versecskét sem kaptam! Pedig Napoleonra irt ő ódát . . . Hisz tudja ön anyám, Károly nekem regényt ígért, melyben le akar festeni, és én, hogy' örültem ennek!! Most már hat hete mult, és valahányszor eszébe juttatom ígérte, mindig azt mondja, hogy: holnap, és olly rémesen néz, mintha torzomborz bajszosi felett szemlét tartana . . . Holnap uram! ön nekem épen nem tetszik többé. —

Az ezredes ajkait mély keserv özönlé körül, de némák maradának.

Karolina erre kezét nyujta neki. „Legyünk ismét jó barátok, ne haragudj, édes Károlyom!“ . . . És haját elsimogatá homlokáról . . . „Hol is ejtették e' sebet rajtad? Azt a' nevet ugyan csak nem birom eszemben tartani. — — — A' szmolenszki csatában. — — Azok a' gonosz kozákok!! Ugy-e nagyon fáj szegénykém?! — — Ez nem volt legfájósb sebem! — — Hisz te ma nagyon is udvarias vagy, barátocskám! Megállj! majd egy piczit megtapintom szived üterét. — Ezzel kezét mellére illeszté; és az ezredes forrón ölelte át a' kedves leánykát. Oh szívem szerette te! . . . Sokat tanul nélkülözni és veszteni a' katona, oh, de ha téged vesztenélek el, szívem nem birna a' fájdalommal. — — Jó Károlyom! mi mindig, mi örökké fogjuk egymást szeretni. — — Minden valódi szerelem hallhatlan! Sem hűtlenség, sem árulás, sem halál nem ölheti azt el. — A' valódi szerelem csak szendereg, valamint a' koporsóban, úgy a' meghült szívben is, téli lepel alatt, hogy a' tavasszal annál szebben és virítóbban feltámadjon. — Az óra csak teteme az öröklétnek, — örökké szerelem fűzi össze azon sziveket, melyek habár csak egy óráig is szerették egymást. —

Mit mondasz, Károly! — Az ezredes egy füzetet vön ki zsebéből, és mosolygva nyújtá át arájának. — Ime, Károlina, az ígért regény.

Károlina a' legbájosabb édelgéssel jutalmazá a' régohajtott ajádkot. — No de, várj csak! mondá ujjával fenyegetődzvén, most már látom, hogy tudod magadat tettetni. Pedig azt hittem, hogy rettentően haragszol rám, midőn ígéretedre emlékeztettelek, és — ugy-e bár, csak azért öltötél oly komoly arcot, hogy meglephess. De hát hogy híják regényedet, én itt nem látok czimet. — A' hogy tetszik, édesem! — Es minő a' történet vége, vig-e vagy szomoru? — A' hogy esik, Károlina! — No most üljetek le, Károly majd felolvassa regényét. Te pedig, Feri! szóla kapitány bátyjához, ki nehéz lépéseivel rendíté meg a' szobát, te ne háborgass sarkantyúddal; terülj el abban a' székből ott, de meg ne mocزعzanj. Hallod!

A' kis család asztal köré ült. Az ezredes maga elébe terjeszté a' füzetet, és fejét kezére támasztá . . . Béke te a' háborunak, oh édes nyugalma a' harcznak! szóla halkán magához. — Fentebb szóval kell beszélned, suttoga Károlina, különben édes anyánk meg nem érthet . . .

„A' téli tanfélélvnek vége volt, a' tüzek eloltattak, az ablakok kinyitattak, vidor napsugarak deríték a' komordad szobaléget, felszólamlott a' tavasz, és ezer játékokra édesgetett. — — — ,Ne tovább — kiálta a' kapitány, — felugorván székéről, és az ezredes karát megragadva. — Ne tovább, sógor uram; már az egész dolgot tudom. Most az ég következik, meg egy folyó, meg egy erdő, meg egy elkülönzött fa, és árnyában ül Rináldó, és sohajtozik, vagy káromkodik. . . . Károlina a' csevegőnek szájjára tévé kezét. Hallga csak, Feri! a' lovad már másodszor nyerített, le kell futnod és megnézned, mi lelte barátodat. — Nem — felele a' kapitány, leülvén — békén akarom hallgatni, de meg fogtok győződni, hogy igazom van. — Rináldó fa alatt ül és sohajtozik vagy káromkodik . . .

Az ezredes folytatá: „Fiuk és madarak zajongtak örömben; boldog szerelem mosolyga és hallgata, és a' boldogtalan forróbban könyezett, de csendesebben. — Egy illy szép nap Klára és Auguszt fellépdeltek a' halomra, mellyről a' folyamot, a' várost, az ősi várt, és alatt a' ligetben a' vig vendégeket láthatták, kik meghivattak Auguszt nevenapjának ünnepelésére. Az ifju, ellenséges honban, idegen házban, mellybe mint hadi vendég érkezett, megbetegedett, 's midőn lázszenderéből üdülten felébredt, az ujra meglelt élet, 's a' szerelem tavasza mosolyga elébe. Klára, barátságos vendéglőinek szép leánya, a' gyógyital utolsó poharát remegő kezekkel, és lesütött szemekkel nyújtá vala neki. A' leányka szívébe, melly a' szánsalomnak, 's az ifjúba, melly a' háladatnak nyílt meg, a' szerelem lopodéz be. Nem sokára megértették egymást; Klárának szülői szívesen látták-e viszonszenvet sarjadoszni. Auguszt, egy frank hercege 's udvarnagy titkára, talált volt alkalmat, a' császár figyelmét magára vonni. Ő a' szerencse pályáján mindig gyorsabban haladott előre. Klárának keze megígértett neki.

A' szerelmesek, édes beszélgetésbe merülve, ülének fent a' mohpadon. Auguszt lázálmait regélte, — miként jelent meg neki egy kék öltö-

nyü angyal, ki üdülését ígérte; Klára aggálya- 's sirva átvirasztott éjjeiről beszélt. Így egy éden-óra lengett el fölöttük. A' nap leáldozó félben vala már, a' levegő hűvösebb lön, 's Klára eszébe juttatá barátjának, hogy még kimélnie kell magát. Lesietének a' dombról. Enyelgő vendégektől fogadtatva, Klára anyja keblén rejté el pirulását. Auguszt pedig kisietett, mert inasa egy idegen nőt jelente be neki, ki kocsjában a' kertajtó előtt tart, 's vele szólni kíván. Egy öreg anyóka, gazdagon, de csodálatosan öltöztetve és ékitve, botra támaszkodva — támolyga elébe. Auguszt karjai közé dült . . . Anyám! . . . Fiam! . . . No istennek hála! édes fiam, hogy élve és egészségben talállok. Most örömet halok meg. — Melly meglépés! — Mindjárt leveled után, mellyet orvosod által irattál, utra indultam, hogy betegségedben ápolhassalak. Utközben magam is elgyöngyültem, és 8 napig feküdnöm kellett . . . Édes anyám! . . . Te vagy-e valóban, édes fiam. Már nem is ismerek rád! Be megváltoztál! És előkelő urrá lettél, boldogult atyád mindig mondta: ebből a' fiuból még valami jóra való válik. Ah, hisz még rendjeled is van! De édes fiam, azt nem szabad viselned! . . . Édes anyám, viszonzza mosolygva Auguszt, ez nem kereszt, ez csillag . . . Igen, igazod van. Ni csak, mi drágalátos jószág ez! De mi könnyen veszthetnéd el; jobban kell rávaratnod, fiam!

Az alatt a' vendégek, kik messziről szemlélték e' csodálatos jelenetet, közelebb jövének. Klára zsebkendőjével pajkosan fedé el szemeit, és zokogva szóla: Te hűtelen, te gonosz, megcsaltad leánykádát, mást szeretsz. — Klárának szülői nevetve fenyegetődztek ujjáikkal: Szép madár ön, uram! Gyönyörű virágszál ön, uram! ez még jókor esik tudtunkra. — Ah! Rahel asszony — hallatá most egy fiatal tiszt — nemde itt ezen báró urnak kapczáján az asszony tágitott ezelőtt? Van-e az asszonynál még záloga vagy váltocskája? Bánják vele keresztény mód . . . Auguszt a' gunyolóhoz fordult, és lángoló arczezal, és vésztijszó tekintettel szóla: **Ő anyám! . . .**

Fájdalmas sikoltás, mellyre a' grófnő fakadt, félbe szakasztá a' felolvasást. Károlina és bátyja ijedten ugortak fel . . . Istenem! édes anyám, mi lelte, hiszen elsápad? . . . Semmi, gyermekim, semmi; csak szokott szívdobogásom. Adjátok ide gyógyszeremet. — A' grófnő, miután ismét magához tért, kéré az ezredest, hogy majd csak holnap folytassa, mert feje fáj. — Hát Klárának szülei nem tudták, hogy Auguszt zsidó? kérdé Károlina az ezredestől. — Azt majd megtudjuk holnap, felele ez. — Az fenedolog! jegyzé meg a' kapitány. A' házasságból most nem lehet semmi, és az én Rináldóm, ki a' fa alatt sohajt, — hebraus! Mégis meg kell holnap kérdenem házi zsidónkat, engedi-e Mozes törvénye, hogy a' hebraus valakit megszeressen. — Valóban bosszantó dolog! szakasztá őt félbe az ezredes. Mi tévő lenne ön, kegyelmes anyám! ha leányát illy balsors érné. A' grófnő lehajolt elejtett zsebkendője után. — És ön, sógor uram? — Ördög és pokol — válaszola lábával toppantva a' kapitány, — ha egy olly átkozom zsidó rajtam illy csinyt ejtene, harmadik emeletről vetném le a' ficzkót, hogy Ábrahám atyus háromszoros jajt kiáltson, ha

olly nyomos egy tuskó ölébe zuhan . . . És te . . . és ön kisasszony? . . . Kérdé az ezredes Károlinát . . . Ez mély bókot csinált . . . Alássan köszönöm szívességét, ezredes uram! Valóban ön igen udvarias ur. Hogy férhet csak eszedágába, Károly, hogy én egy olyan fekete ármányos zsidóba valaha beleszerethetnék. — Vannak szökek is, és becsületesek, felele az ezredes . . . Igaz bizony bajos, igen szomorú, elválni egymástól, miután szerették és csokolták egymást. De mi tevő legyen az ember? — Ugy hát te eltaszítanád magadtól szerelmesedet, Károlina? — Hogy is ne? Hisz kinevetnék a' szegény Klárát, és zsidó férjének még kászinóba sem szabadna mennie. De okosan kell a' dologhoz fognia, ha elutasítja. — Kedves Schmul uram, mondanám én mátkámhoz — ugy-e anyám, minden zsidónak Schmul a' keresztnéve. — Édes kincsem uram, igaz, szerettem önt; isten tudja, hogy esik, de én mindig bolondos egy leány voltam, — de édes Schmul uram, legyen esze, én nem mehetek önhöz. Ne vegye rossz néven, édes Schmul uram: látja ön, én oda ajándékozom önnek minden gyémántimat, és finom csipkéimet, szép pénzt érnek, és ön jó „Gschäftet“ csinálhat velök a' braunschweigi vásáron, de adja vissza szavamat . . .

Vissza adom! szóla az ezredes remegő hangon és örültként rohant el.

II.

Ti elorzátok tőlem gyermekségem játékait, ti gonosz teremtések! Sőt vetétek ifjuságom édes kelyhébe. Az álnok rágalmat, 's az esztelen gúnyt oda állítottátok a' férfi pályájára, — tartóztatni nem birtatok, de lankadtan, úntan, és kedvetlenül értem el a' czélt. Érzelseimet egyről egyre ölétek el, és temetőt teremtétek ezen életdús kebelből. Hogy a' boszu sem maradt meg, hogy nincs erőm, nekik megbocsátani, és nem vagyok eléggé tehetlen, hogy megfenyítsem őket! Nem érhetem el őket róka-vermőkben, nem tudok meggörbedni, nem csúsz-mászni; és igaza lesz, mint mindig, a' ravasz baromnak . . . Ah, ez áldott szép nap, mi hamar mult el! Itt vannak megint, a' régi denevérek, mik olly soká suhongtak homlokom és füleim körül; itt vagy ismét, gúnyoló rém! melly anyám öléből bölcsömbe, bölcsömből iskolába, 's iskolából az életbe kaczagva kísértél! Egy szó — nem, kevesebb egy szónál — egy régi hangnak elbeszélése — iszonyu varázs! . . . Elveszve, elárulva, megcsalva! . . .

A' megzavart elmének, és mélyen sebzett szívnek ez indulatos kifakadásiban akara Károly keservétől megmenekedni. Corre, hű barátja és bajtársa, rég óta állott már mellette. Derék! kiálta ez tapsolva — derék, Charles! dicsően, páratlanul, úgy mint Talma, egészen úgy mint Talma! Próbát tartottál? holnap játszátk-e a' komédiát téns mamádnál? — A' komédiának vége van, viszonzza Károly. — Már megvolt? Be kár, szerettem volna ott lenni. Arattál-e tetszet? Megdicsért-e a' téns rokonság? Mosolygott-e rád a' magas istengyűlet? Oh te boldog! — Elveszve, oda van mind, egyedül te maradtál még meg. — Károly könyező szemekkel dült barátja mellére. — Mi ez, Charles! mit jelent ez? Ez nem játék!

szólj, mi történt? — Károly kibeszélte és kisírta magát. — 'S ez az egész? Mivel te zsidó vagy? kérde Corre harag és nevetés közt. Én még kevesebb vagyok, mint te, én megkeresztelve sem vagyok? Nevem Brutus, és hála Isten! nevem nem áll a' szentek naptárában! Egyike sem azon jámbor bárányoknak, melyek türelmesen mészároltatták, süttették, és felfalták magokat, viseli férfias nevemet; inkább azon merész vadászokhoz tartozom, kik leölték a' farkasokat, mellyek a' bárányokat szétszakgatták. — Mind, sobajta Károly, mind el van veszve? — Mind? kérde Corre elérzékenyült hangon, és ezen sebhely neked semmi, és az emlékezést, kiért hordod azt, semmibe sem veszed? — Ezer szívvel szerettem a' leányt, és így visszataszítva lenni boldogságom köszöbéről!! — Légy férfi, Charles, te egy leányt vesztettél, és megnyerted tenmagadat. És minthogy így esett a' dolog, nyíltan szólhatok hozzád. Nem ismertem a' szerelmet soha, én a' tábornak vagyok neveltje, de az nem lehet méltatlan, mi Charlesemet le birta győzni. De csak választottál volna mást. És ha a' kanesal Alison, markotányosnőnk kellemes leánya volt volna; holdvilágos éjszakákat virasztottam, és sohajtoztam volna át veled, még pedig minden mosoly nélkül. De azt a' hiú pávafajzatot lelkem legmélyén gyűlölöm. Te nem ismered őket, Charles, én jobban ismerem. A' kutyát sem vetik meg anynyira, mint bennünket megvetnek. A' gőgös megromlottak, ha ismerem-e őket? Ők törtek utat minden győzelmeinknek. A' királyt, hont és népet elárulták. Polgáraitokat meggyőztük fegyvereinkkel, de nem mindig, és azok isteneket győztek meg arannyal és haszontalanságokkal, még pedig mindig. Légy vidám, Charles! Bort ide, ürítsünk egy poharat! Éljen a' szabadság! — Éljen a' szabadság! kiálta lelkesedten Károly, és halált és veszedelmet minden erőszaknak!...

Az ajtó most indulatosan taszított fel, és a' kapitány, Károlina fivére, dühösen rohant a' szobába. A' már beköszöntött alkony csak hangján engede ráismerni. Megtalállak végtére, lator zsidó! kezembe került a' gazembere!? És boltjával Károlyra tört. Ez kardját keresé, és minthogy nem találta, Correhoz szorult, hogy kardját kihuzzassa hüvelyéből. Corre vissza taszítá őt. — Ne merd! mondá ő, ezen kard az enyim, azt én forgatom. — Csak rajta — kiálta a' kapitány gúny kacajjal — zsidó és frank, frank és zsidó, egy huron pendülnek, egyik felér a' másikkal! — Ki a' vasoddal! rivalga Corre, óvd a' rózsavéred', apród! — Összeütének, a' második menet után a' kapitány összerogyott, és vérében fetrengett. Siess! hid az orvost! kiálta szíve-szorultan Corre. — Küldj a' paphoz, szóla Károly nyugottan és hidegen, híd a' papot, hadd rakja a' többihez.

III.

P. Károlina: barátnőjéhez.

Ha önnek igaza volna, édes Sophiám, ha az ifjuság' korában a' sebek és fájdalmak olly hamar hagednének, és felejtetnének — nem volnék-e akkor még nyomorultabb? Bol'ogságomból csak szenvedem maradt fen, és

az könnyebben elviselhető, mint az üres szív. Tegnap mult egy eszten-deje, hogy édes anyám meghalálozott, egész nap sírtam. Bátyám erőszak-kal keltegeté keblében a' szendergő haragot, estve vért köpött, és nagyon beteg volt. Ah, borzasztóak azok a' férfiak! A' szegény Feri! Nincs any-nyi ereje, hogy vezetés nélkül végig járhatna a' szobán, és mégis van még ereje gyűlölni. Számára nincs remény, azt az orvos árulá el nekem, ki előbb nyújtott vigaszt, mintsem kerestem. Azon szűrtseb, mely mellén ejtetett, gyógyíthatlanul sérté meg őt. Minden ismerőseink, kik az ezre-desseli viszonyomat gáncsolták, és miatta anyámra nehezteltek, elhagytak bennünket. Miután balsors ért bennünket, kárörömmel néztek ránk, és most csak közönyös tekintetekkel találkozom. Oh, mi ridegen áll a' sze-rencsétlen! Az ön férje és gyermekei, édes barátnóm, mindig szorosabb, és mindig kedvesebb kört képzendnek ön körül, és ön is csak azért em-lékezik rám, hogy békének forróbban örülhessen.

Az ezredesről mitsem hallottam. Minap azt mondák, hogy az angolok fogságába esett legyen. Talán nem volt valódi szerelem, melylyel iránta viseltetém, de vonzalmom legmagasb foka volt, melyre emeltetni képes valék. Egész valóm meg van zavarva. Anyám, 's bátyám szenvedései tévutra vezettek, 's szívem régi utját elvesztém. Ő nemeslelkű em-ber, 's szerelme olly kimondhatlan nyájas vala. Valljon jutok-e még észé-be? — Ő férfi.

Ha bátyámat elvesztem, növeldébe szándékozom. C. asszonyosság há-zát ajánlotta; de nem láthatok gyermekeket anyjuk örködése alatt; ide-gen gyermekekhez kell csatlakoznom, és hinnem, hogy ők is ügyefogyott árvák, és én vagyok öregebb nővérök.

Isten önnel, édes Sophia, és fogadja el legszívesb köszönetemet kedves leveleért.

W. ezredes : Correhoz.

Cadixban, télhó 16-kán 1819.

Ismerem szívedet, Corre, és hiszek benne, ha bár fel nem fogha-tom is. De bárki másnak megmondanám: Te szereted a' szabadságot, és nem tudsz szolgálni a' zsarnokságnak? Nem szereted mindenek felett. Brutus kábát színelt, — én nálánál többet tettem. 4 év óta mosolygok, mint egy gazember; zsebelem a' pénzt mint a' semmirekellő, és minden csuk-lyával szoros barátságra lépek. Estve gyakran roskadok ugyan össze napi fáradalmimtól, de akkor kihajózom a' tengerre, elmondom titkaimat a' hullámoknak, és uj erővel térek haza. Azt kérdeed miért kerülöm hazámat. Nekem nincs hazám, még nem láttam az idegen földet. A' hol börtönök vannak, ott szülőföldemre ismerek; a' hol üldözésre akadok, ott gyermek-ségem légét szívom. A' hold olly kevésbé érdekel, mint hazám. Csak egy-szer, egy őrizetlen órában, nyitottam meg vértkezett szívemet, és ekkor sebesen és jól találtak el. Ez nem történik többé.

Mindent elrend eztem. A' szelek kedvezők, pár nap mulva szebb ég boltózádik felettem. Nincs időm, többet beszélni, de tudd meg, azon nap, mellyen e' levelet kapod, legboldogabb vala barátod életében.

Magyritá
LUDASI MÓR.

HOGY VOLNA KEDVEM?

Hogy volna kedvem, örömem nekem?
Midőn távol vagy, édes kedvesem!
Hiszen sötét van, ha a' nap lemén.
De emléked velem jött és marad,
Az vet reám bús halvány sugarat;
Emléked a' hold sorsom éjjelén.

Nyilik körülem itt-ott egy virág,
Nézek busulva, szívszakadva rá,
Mert harmat reszket mindenik felett.
Nézek busulva, szívszakadva rá,
Azt gondolván: a' harmatos virág
Felémtekintő könnyező szemed.

Tudom, tudom, hogy sokszor megsiratsz,
Könnyektül ázik ama kedves arcz,
A' mellyet annyiszor csókoltam én.
Most viz van ott, hol egykor tűz vala!
Igy áll a' záporfelhők fátyola
Az elenyészett csillagok helyén.

Sirass, sirass; egy kis vigasztalás
A' bús sziveknek a' könnyhullatás,
Sírj, 's könnyeid megkönnyebbitsenek.
Miért ne sírnál? férfi vagyok én,
'S véres csatáknak állok küszöbén,
És mégis néha én is könnyezek.

Miért szégyelném én megvallani,
Hogy folynak olykor könnyem árjai,
Ha bennem elválásunk kinja dul?
Azért, hiszem, megállok a' csatán!
Az oroszlán legrettentőbb talán,
Midőn elvesztett párjáért busul.

PETŐFI SÁNDOR.

A' SZEREZSÁN.

I.

A' horvát táborba vagy husz duda morog,
 Az egész zsvány faj szenvedélylyel mozog.
 Talán csatát nyertek, 's diadal-tort ülnek
 Hogy mint a' lovak olly nagyokat nyeritnek??
 Oh nem! ma a' vajda név ünnepe vagyón
 Azért mulatnak itt ollyan szörnyű nagyon.
 Bográcsokba krumplik, 's zsiros kásák fölnek
 Vége hossza nincs e' nemzeti étkeknek . . . .
 Mellyek felett mint ör áll egy-egy Granicsár
 Lábok ollyan mint a' krajczáros pipaszár.
 Mig az étkek fölnek; nagyokat ugrálnak
 'S hogy mit dudáljanak, arra votizálnak! . . .
 Most dudálják épen a' közkívánatot
 Nyert dalt az „isten“ „kedves“ májkomárót . . .
 Mint eszeveszettek annyira tánczolnak
 'S közbe-közbe roppant „zsiviót“ harsognak.
 Ugyan ki érdemli e' roppant zsiviót?
 Hó! hó! itt vegyük le előbb a' kalapot!
 Már most haj'don fővel tudhatjuk kicsoda,
 Ez a' dicsőséges, fenséges Vajvoda!!!
 Most még egynehányszor zsvio hallatszik
 'S csend van . . . Csak a' kása sustorgása zajlik.
 Most ekkép nyilnak meg a' vajdai hangjai:
 „Kralevis Márkónak dicső utódai!!!
 Örül lelkem hogy itt látlak benneteket,
 Kivált hogy látom e' nemzeti ünnepet!
 (Ekkor a' Vajvoda a' gyomrára gondolt
 A' melly alkalmasint soprán hangon korgott)
 Tudom és köszönöm a' mi jót kívántok
 De én is töletek ma egyet kívánok,
 Fennhordozzák fejük a' magyar huszárok,
 Azt gondolják hogy nincs jobb katona nálok.
 Azért ezen mai dicső 's nagy ünnepen
 Boszúm kitölteni kedvem lenne egyen,
 Azért tehát lépjen ki az, a' ki vitéz,
 Ki egy magyar lovast ide elhozni kész.“
 A' ronda nép erre szájtátva hallgatott
 Minden bátorságuk az inukba szállott . . .
 Csak egy horvát lovast bánt a' nagyravágyás
 Horvát lovas! ez a' Szerezsán! és nem más.
 Nyírott kopasz fején vörös sapka vagyón
 Mellyből nagy fülei kilátszának nagyon.
 A' nadrágja vörös, a' derék-öve kék
 Pofája is vörös melly a' dicsvágytól ég.
 'S miként más lovasnak, nincsen sarkantyuja,
 Horvát táborba nincs divatba a' czizma!
 Döfi hát lovának csontteljes derekát
 Hogy miként „Elmenő“ bemutassa magát.

Hét forintos lova lassan kidöcögött,
 Hogy szaladt volna??? hisz', nem rég lisztet örlött!!!
 Roppant zsviók közt elhagyja a' tanyát
 Mert egy ötlet furta a' kujonnak agyát,
 Ugyan is jól tudta: hogy a' Dráva partján
 Kis kunyhóba lakik egy magyar halászlány
 Továbbá, hogy szép e' magyar halász leány
 'S huszár a' kedvese; tudta a' szerezsán!
 „Hátba ez a' magyar huszár most ott vagyon,
 A' leánynál: akkor könnyen elfoghatom!”
 A' kujon szerezsán ekép gondolkodott
 'S lova tüstént a' kis lak felé ballagott.

II.

Lement a' nap. Feljött az esteli csillag
 Melly körül többen is halványan kibujnak . . .
 Be szépen ragyognak az égi csillagok
 De szebb csillag, melly ott a' kis lakban ragyog!
 Ez a' csillag a' kis magyar halász leány,
 Épen most korsó lóg gömbölyű kis karján . . .
 Zerge gyorsaságu lépésekkel siet
 A' mezei kutból meríteni vizet.
 Szép estve van . . . a' hold a' mezőre tekint
 Talán bámulni jött e' kis leány szépségét? . . .
 A' gémes kut vize ragyog . . . de hogy mitül
 Nem tudni, a' holdtul, vagy-e leány szemétül . . .
 Behajul a' kutba . . . megtölti a' vödört . . .
 Fel akarja huzni . . . de mi az mi esörgött? . . .
 Vissza néz az ijedt el haloványult leány . . .
 'S melly csoda! előtte állott a' szerezsán.
 A' jó szemü horvát, mint erre lovagolt
 Meglátta a' láncát, 's rá vérszemet kapott . . .
 De a' leány se vette tréfának a' dolgott
 A' kut széle körül ennek szembe állott.
 Kergette őt soká a' tüzes szerezsán,
 De sokkal gyorsabb volt a' kis halász leány . . .
 A' kut körül vagy egy fertályig czikáztak . . .
 Kergedtődtek . . . 's ismét egy kicsint megáltak.
 Féltvén a' szerezsán, hogy elszalad lova
 Ha soká czikázik; . . . felült tehát rája . . .
 Kérte . . . fenyegette a' kis halász leányt,
 De ez kinevette a' mérges szerezsánt.
 Így szólt „királyné lesz, jersze a' táborba!”
 Annyi volt ez mintha nem is szólott volna.
 „Van én nekem, így szólt a' leány, egy huszárom
 Abban találom fel királyom 's országom,
 Most is ott van nálunk a' halász kunyhóba
 Neki viszek vizet e' kicsiny korsóba.”
 „Tehát most is ott van, a' halász kunyhóba
 Így a' szól a' szerezsán“ ő jön a' táborba!
 „Mert ha nem jön, meghal, . . . levágja őt kardom
 Meg emlegeti tom vitéz horvát karom!”

De ezt az ur isten másképen akarta
 Mert a' virgoncz kis leány magát feltalálta
 Ugyan'is a' horvát igazgatván lovát,
 Ép a' vödör tartó fenyő fa alatt állt;
 Ekkor a' leány gyorsan a' vödört felrántá
 'S így a' fenyőt gyors le-esésre indítá . . .
 A' kövel megterhelt fenyőfának vége
 Rá rohant a' horvát lenyírott fejére
 És e' sulyos jószág úgy fejére esett
 Hogy bögőnek nézte a' csillagos eget
 Lova is érezvén a' fenyő fa sulyát
 Futni kényszerite so'se szaladt lábát
 Vitte véres terhét vitte ide, 's tova
 Mig valahogy bele botlott a' táborba.
 Ez alatt a' lánya sietve haza ment
 Kedves huszárjának elbeszéle mindent . . . .
 Mire a' huszár a' korsót elhajítá
 'S égő szomját a' lány csókjaival oltá.

III.

A' horvát táborba csak egyre dudálnak
 Vége hossza nincsen a' szerb kóló táncznak.
 Düledeznek többen pikósan jobb 's balra
 De úgy egy sincs oda mint a' kedves vajda.
 Mert biz' szereti a' borocskát szegényke
 Érzé e' szokását több drávai pince.
 Türelmetlen várják az érkező huszárt
 'S mit látnak helyette??? a' vérző Szerezsánt!
 Megjött tehát végre, vagy is lova hozta
 'S miután kalandját százszor elátkozta;
 Hebegve mondá el a' mi vele történt
 Hebegve bizon, mert elharapta nyelvét . . . .
 'S miután már mindent pontosan elmondott;
 Vajdájához mint egy végzőleg így szólott:
 „Dejsze ne bánts u ram soha ott a' huszárt,
 Hol egy lány megkerget egy vitéz Szerezsánt!”

TÓTH KÁLMÁN.

RÁCZOK A' KURUCZVILÁGBAN.

Böngészet második Rákóczi Ferencz fejedelem szabadság-
 harcza idejéből, különös tekintettel Kecskemét város tör-
 ténetére. 1703—1711.

(V é g e .)

VIII.

A' ráczpusztítás ürömpohara még ezután következett. 1707-ik évi télen
 a' fejedelem hadai nagy részét Erdélybe vona, hol mart. 28-án Marosvásár-
 helyt a' fejedelmi székbe ünnepélyesen beigtattatott. Így Kecskemét vidéke had-

erő nélkül maradván, ápril 3-ra viradt la et are-va s árná p reggelén, midőn a' nép mindenik vallásu felekezete saját egyházába gyülekezett, két ezer lovas és egy ezer gyalog fegyveres rácz a' várost megrohanja. A' borzasztó veszedelemnek, melly ekkor városunkat érte, jegyzőkönyveinkben alig találhatik valamely nyoma, odavetett hitvány említés, vagy mellékes hivatkozás az egész; hanem Székudvari János akkori ref. iskolatanító a' siralmas eseményt versekbe foglalta, melly kéziratban most is több házaknál 's a' város levéltárában is meg van, hihető hogy akkor kinyomtatott, de illy példányra, akadnom nem sikerült. E' pusztítás emléke maig is a' nép nyelvén forog 's részleteiről emlegetik: miszerént a' rácz előbbi napon kémet küldvén, hosszú éji úttal közeledett a' városhoz, éjfél után egy tanyájára menő lakost a' határban elfogott 's magát az által kalauzoltatta; midőn a' hajnali harangszót halották, gondolkozóba estek, valljon nem árultattak-e el, 's nem lármaharang kongattatik-e? de a' fenyegetve vallatott kalauz által félelmök eloszlatatván, bizton haladtak tovább; beszélük azt is, hogy ekkor a' szomszéd Nagykőrös megrohantatása gyaníttatván, a' kecskeméti fegyveresek oda gyűltek. Székudvari János versezete szerint, a' város alá érvén, mivel ez védelemre számított árokkal volt övezve 's már említett fő bejárásain keményfa rácsozatú kapukkal ellátva, a' halasi országot 's főutca fején lévő kaput fejszékkal bevágják, egy rész a' kapukat elállja, más a' város közepét elfoglalja 's a' falazattal körített templomokat körül veszi, többi szétoszolván, kor és nemkülönbség nélkül gyilkol, pusztít, és rabol; ez alatt Csaba Mátyás előkelő polgár a' riadásra mintegy kétszázad magával a' város nyugoti oldalán össze verődvén, a' ráczhad egy csapatát megtámadja, de az ellenrohanást ki nem állhatván, hátrálni kénytelen, 's a' városból kiszoríttatik, ott egy árokba vonulván, több órai keseredett véres harcz után az egész elszánt sergecske vezérestül felkonczoltatik 's nem lévén többé ellentállás, a' ráczhad kénye szerint rabol és gyilkol. Bőde János a' város főbírája saját házában megrohantatván, midőn védtelenül a' kemenczébe rejtőzik, onnan kivonatván, buzgányok és dorongokkal baromi kegyetlenséggel agyon verettetik; ⁵⁰⁾ — Szívós János tanácsbeli templomba menő útjában megfogattatván, gyilokkal a' falhoz szegeztetik 's halálos dőfések közt rogy össze, össze atyja védelmére siető fia egy rácz által agyon lövetik; — Gulácsi Tamás Pest megye főjegyzője, szinte kecskeméti előkelő lakos, hallván a' zenebonát, kiszalad a' sáncz kapuja védletére, de ott elfogattatván, két kalugyer (pópa) őrizetére bizattatik, később a' táborban torka metszésével leöletetik; — Sáfár Péter tiszteletes ősz polgárt lekötvén, lóporral behintve agyon gyújtják; — Szőke Gergely fejárt iszonyú fúróval a' földbe szegezvén, kínos halállal kivégzik; — Sárközi Jstván üstökét dorongra kötik 's nyakát küszöbre vonva, fejszecsapásokkal fejét veszik; ezeken kívül számos előkelőket, különösen öregeket, részint kegyetlenül legyilkoltak, részint asszonyokkal, hajadon leányokkal, ifjakkal 's gyermekekkel együtt rabokul elhurczolták; — a' városban akkor áruikkal jelen volt török kalmárok értvén a' veszedelmet, málháikat sietve össze rakják 's elfutnak, de a' ráczhad által észre vétetvén, néhány száz lovas utánuk iramodik 's a' városban kívül beérvén, közzülők ötvenötöt levágnak, portékáikat 's pénzüket elszedik, alig néhány futhatván el belőlük; végre a' dühös nép több helyütt a' várost felgyújtja 's a' már zsákmányal megrakott számos városi szekerekkel szélszárnynon elrobo; ⁵¹⁾ de nem egészen

⁵⁰⁾ Rom. Cath. egyház anyakönyve. 1678 — 1712 egykorú jegyzet a' 2 lapon.

⁵¹⁾ Székudvari János versezete: „Sűrű sirhalmokkal rakott J a j h a l o m, a' mellyre az Author a' néhai nagy emlékezetű Kecskemét Városának Lakossinak Személyekben és Jóságokban az kegyetlen Rácz ellenség által lett megsirathatatlan romlásokat, sok megszorodott jóakaróinak, és sérelmes özvegyeknek kérésekre (akarván lenni Historicus) egészen a' mint lett, leírja, és a' következő igaz vért kikereshető Maradékoknál emlékezetben hadgya. (Neve a' szerzőnek a'

büntetlenül, mert a' nép ajkán forgó szájhagyomány szerint sebes futár érkezvén Nagykörösrre, mint főlebb említettett, az oda vónult fegyveres népet, onnan maga mellé vett segédhaddal Szücs István hadnagy délben vissza vezeti 's a' még rablásban ért rácszágot megtámadván, bennük iszonyú pusztítást tesz, — e' nélkül valószínűleg az egész várost elpusztítják 's a' gyámoltalan népet egy lábíg leölik.

Székudvari János versezete szerint ezen pusztítás eredménye lett a' városiak részéről az 55 török kalmáron kívül 396 halott: úgymint 266 gazda, 6 asszony, 14 fiú, 12 leány. 48 zsellér, 26 rideg, 24 jövevény, — rabokul elhurczoltak 62 gazdát, 12 asszonyt, 28 fiút, 16 leányt, 12 zsellért, 15 rideget, 10 jövevényt, összesen 155 személyt, — özvegy lett 202, árva 544, sebesült 128; elhajtottak 899 ökröt, 562 lovat, 300 darab, szarvas marhát, 88 kocsit, 126 szekeret; — leégett 90 ház, 's 7 malom, a' megégett és elrablott házi jószágok kétszázezer talléra becsültettek.

Blahó Vincze ferenczi szerzetes 1772-ik évi nov. 28-án a' kecskeméti egyházban elmondott 's 1775-ben kinyomtatott egyházi beszédében e' veszedelem megemlítettén, honnan azt Katona István (Historia Crit. Reg. Hung. Tom. XXXVII. pag. 523) átvette, alkalmasint a' helybeli zárda történetkönyve szerint, az eredményt némi különbséggel adja elő a' 17-ik lapon: szerinte ugyanis megöletett 350, fogva elvitetett 105, özvegy maradt 187, árva 444, sebesült 120, elhajtott szarvas marha 1060 darab, 89 ház megégett, a' házi javakban vallott kár 230,812 tallérra becsültetett, sokan mindenüktől megfosztatván, elbujdosni kénytelenítették.

E' vasárnap után a' holtak eltemetése következett: a' városiak az illető egyházok köfalain belől a' templomok mellé takarítottak, az elhullott ráczok pedig a' város keleti részén kívül ásattak el, 's ennek egyedüli gyázos emléke az ominosus R á c z t e m e t ő, a' szállóskertek vonalán egy külön kised négyszög, árokkal körülvétve, átkos nevezetét maig, 's talán örökre megtartandó. Az életben maradt előljárók azonnal erélyes lépéseket tettek a' rablásra hurczolt véreik kiváltására: e' végett a' szegedi parancsnokot közben járólul felkérték, a'gy török kereskedővel alkura léptek, 's a' lakosság vagyonosb része a' kiváltás ra segélypénzt gyűjtött. ⁵²⁾

Az ekkor szenvedett veszedelem nagysága 's pusztulás nevezetessége számos egykorú írónál említették: megemlíti azt Spángár András magyar krónikájában, érzékenyen érinti Ember Pál a' magyarhoni, és erdélyi reform. egyház történetében, ⁵³⁾ 's a' mult században felséges királyi engedelem 's censurái bilincsek közt "régí löcsei formára, nyomott minden győri kalendáriumokban, magyar ország kezdete óta történt nevezetes események közt ezen 1707-ik évi kecskeméti veszedelem is évenként folytonosan érdekeltetik, sőt a' török és osztrák udvar között is nevezetes kérdéssé kerekedett: — akkoriban ugyanis alsó magyarország legnépeseb 's legnevezetesb vásárai lévén a' kecskemétiak, ide számos török és lengyel kereskedők jártak, üzleteik tetemes haszna végett, 1707-ik évi tavasz felé egy sereg török kalmár folyamodott Virmonthoz a' szegedi várkapitányhoz, hogy ide jöttek bátorságosítása tekintetéből számukra ótalomlevelet adjon; elibök terjesztette ugyan a' nevezett parancsnok, hogy Kecskemét a' kurucok kezében lévén, itt őket az ő ótalomlevele eléggé nem védheti, 's figyelmeztette őket az előttök is tudva lévő rablásokra, miket e' vidéken a' ráczok gyakorlani szoktak, de a' nyereségre áhító törökök azt felelték, hogy csak adjon levelet, övék leend a' veszély, ha történni fog; kaptak tehát olyan

végző versekbe van beszöve) Nyomtatott 1707-ik esztendőben". — kézirat a' levéltárban.

⁵²⁾ Székudvari János versezete. — Jegyzőkönyv 651. 660. lap. — Adókönyv 61. 's köv. lap.

⁵³⁾ Hist. eccl. ref. in. hung. et trans. ed. Lampe a. 1728. 647. lap.

védíratot, millyent kértek, 's bár ekkor is Virmont figyelmeztette őket, hogy e' gonosz vidéken a' vásárnál tovább ne késsenek, azok mindazáltal hat egész hétig kalmárkodtak Kecskeméten, mint üzletökre hasznát árasztó népes helyen. A' bácskai ráczok megszorgolván a' számos kalmár compániának Kecskeméten létét, bevárták míg portékájukat pénzzé teszik, 's ekkor véletlenül megrohanván a' várost, mint említve volt, rettenetesen kifosztották, a' riadás alatt holmiöket felszedve, utra kelt török kalmárokat is nagy részben legyilkolva, minden pénzüket és portékájukat elszedték. Ez értésére jutván a' belgrádi Pasának, nagy lármát ütött, az 1699 januar 26-án Karloviczon kötött 25 éves béke megsértését hánytorgatta, majd készen nyilatkozott az ostrák alattvalók elleni vissza torlásra, de csaknem egy évi versengés után, a' török kalmároknak Kecskeméten szenvedett veszteségük diplomatiái kiegyenlítés útján akkép térítettett 1708-ban vissza, hogy minden magyar végvidéki 's bácskai rácz család fizessen egy forintot, kik pedig a' rablást elkövették, kétkét forintot fizetni köteleztettek.⁵⁴⁾

Magában a' városban 's vidéken természetes következése lön e' haramia kalandnak a' rácz rablástóli folytonos rettegés, 's ennek kifolyása jövőre az éber óvatosság, úgy szinte a' rácznép elleni kiolthatatlan gyűlölet: mi alig egy pár év mulva véres kicsapással bizonyíttatott be, sőt a' jelenkori rácz lázadásig is be oltva maradt Kecskemét lakosiba: a' vitézül elvérzett hős Csaba Mátyás, és a' ráczok ostroma Szücs Istók neve, maig is a' városi nép nyelvén forog, mondják, hogy akkor a' rácz asszony síró gyermekét "Szücs Istók, nevével csitította, 's emlegetik, hogy a' Kecskemétről elrablott marháknak ivadékai évek mulva is Kecskemét felé fordulva bögtek vissza.

Ez évben a' ráczok pusztításáról emlékeink többé nem szólnak: ennek oka lehetett mind az, hogy e' nagyszerű rablás és öldöklés a' magyar helyeket talpra serkentette, mind pedig a' belgrádi felszóllálás, melly a' német parancsnokokat a' birodalom érdekében kényszerítette hogy a' ráczok féktelenkedését korlátozzák; mind e' mellett a' kecskeméti 1707 oct. 4. a' szegedi várkapitánytól ismét ótalomlevelet vásárlottak.⁵⁵⁾

IX.

1708-ik évi tavaszon a' ráczok kiütése szándékának hire ismét megfélemlíté Kecskemét vidékét: april 4-én Sötér Tamás ezredes a' városban személyesen megjelenvén, tanácsot tart a' polgárokkal, tiz nap mulva pedig parancsot küld, hogy készüljenek 's egész Pest megye minden helysége gyűjtse fegyvereit, mert a' ráczság mozog, 's hire jött, hogy ha ünnepei elmúlnak, azonnal kiüt a' magyarok ellen; ⁵⁶⁾ azonban e' fenyegető hírek rosz következésének a' levéltárban nyoma nincs: alkalmasint az ez évi febr. 19-re I. József által a' Nemzet sérelmei megszüntetése végett össze hívott országgyűlés tekintetéből a' német vezérek a' kicsapást megtiltották, miután pedig a' magyar hadsereg közeledése miatt a' gyűlés eloszlott 's aug. 23-án Rákóczi Trencsénnél ismét megverett, a' német had e' vidéket újlag megközelítvén, a' Kecskeméti sorsát fenmaradhatásuk végett német ótalom után láttak 's septemb. 17-ikén gr. Heister Albert szegedi ideiglenes várkapitánytól, a' már sokszor említett Heister Siegfried fővezér fiától, — ugyan e' hónap 26-án b. Pfeffershoven budai parancsnoktól, — oct. 18-án gróf Herberstein Ernest szegedi 's vidéke örökös kormányzójától, — oct. 26-án ismét a' nevezett budai generáltól védleveleket vásárlottak: de még így sem látták magukat állandó biztosságban, hanem december hónapban Czeg-

⁵⁴⁾ Katona Hist. Crit. R. Hung. Tom. XXXVII. pag. 522. 523. 524.

⁵⁵⁾ Levéltár 1707: XII: 8. sz.

⁵⁶⁾ Jegyzőkönyv 799. 809. lap.

léddel 's Nagykörössel szövetkezve, mind Bécsbe a' császárhoz, mind a' német fővezérhez ótalomért küldöttségeket indítottak. ⁵⁷⁾)

X.

1709. évről a' nép ajkán maig életben levő szohagyomány két csatát emleget mellyeket az ismét dúlásra vetemült rácz csoport ellen, népünk harczolt: először becsaptak azok Kecskemét határába 's számos embert és barmot hurezoltak el, midőn Szücs Istók a' rablókat üldöztvén, Solt környékén egy nádas rétnék szoritja 's nemcsak a' zsákmányt vissza nyeri: hanem közülök igen sokat levág, többit a' nádasba fulasztja; — másik rácz csoportot Ágasegyházán érte el a' boszúszomjas Kecskemétiék fegyvere, midőn hirmondó is alig maradt a' gyalázatos nép közül, 's e' kegyetlenül véres csatahely, az ágasegyházi hármashatár melléke most is valóságos néven „Nyakvágó“-nak neveztetik, esmeri azt az egész vidék 's e' név említésénél a' Kecskeméti magyar azonnal a' vitéz Szücs Istókról és a' felkonczolt ráczokról beszél.

Ez év tavaszán Szücs Istók Kecskeméti hadnagy a' ráczokkal csakugyan egy kis számadást végzett: ezeknek ugyanis annyi idegen ótalom drága ároni bevársálása daczára folytonos rakonczátlankodásuk mutatkozván, nem látta többé tanácsosnak őket ide bevárni, hanem némelly önként vállalkozó körösi és ceglédi fegyvereseiket saját csapataához vonván, azokkal bácskába becsapott, két helységet megrohanván, kirabolt, lakosai nagy részét levágta, néhányat foglyokul hozott 's a' környék minden találtató lovait és marháit elhajtván, a' zsákmányt Keckeméten elkótyavetyélteti, nagy részét a' két év előtt kárt vallott helybeliek, többit fegyvertársai között elosztja; — e' kaland bácskában nagy rémulést okozott, 's Szücs Istók nevét a' ráczoknál sok időre félelmessé; tette; Herberstein szegedi parancsnok majus 17-én költ boszús leveleiben kártérítést követelt 's egész vidéknek az egri határig leendő pusztításával fenyegetődzött; ⁵⁸⁾ de a' Kecskemétiék a' közelebbi mult évek eseményeire hivatkozván, nemcsak kártérítéssel maradtak el, sőt a' már esmert utakon Herbersteint annyira megnyerték, hogy ez évi oct. 29-kén tőle a' rabló bandák 's rácz kalandorok ellen ismét védlevelet kaptak, következett 1710-ik évi tavaszon pedig az ő közbenjárására a' rácz tisztek karlovitzgyűlésétől saját lakosaik részekre a' kártérítés eránt kedvező biztatást eszközöltettek. ⁵⁹⁾

XI.

Ezen 1710-ik évben Rákóczit a' német hadak dunatisza közéről egészen leszorítván, e' vidéken a' ráczjárás megszűnt, mi nyilván igazolja: hogy a' rácz nép rabló kalandjai valamint most, úgy akkor is egyenesen a' németek intézkedése folytán gyakoroltattak a' magyar lakosok ellen, 's a' mint a' kurucz had kiszorításával vidékünkön ismét úr lett a' német, rácz pusztításnak többé csak a' mult évekről keserves emléke maradt.

1710-ik év végén a' hadviselés lejárt, a' csatázás megszűnt.

Mennyi vérbe került Kecskemétnek a' szabadság háború, és ráczjárás, mutatja ezt a' levéltárban egy eredeti okirat. mellynél fogva báró Ebergényi László vezérhadnagy 's királyi biztos a' mozgalom megszüntetése után a' kecskeméti hadat lefegyverezvén, a' király hűségére feleskette, 's a' több ezernyi rendes hadviselők közül, kik Rákóczi seregében szolgáltak, 1710-ik évi

⁵⁷⁾ Levéltár. 1708: XII: 8. 9. 10. 16. 22. 23. sz. a.

⁵⁸⁾ Jegyzőkönyv 1708 — 1712. 127. lap.

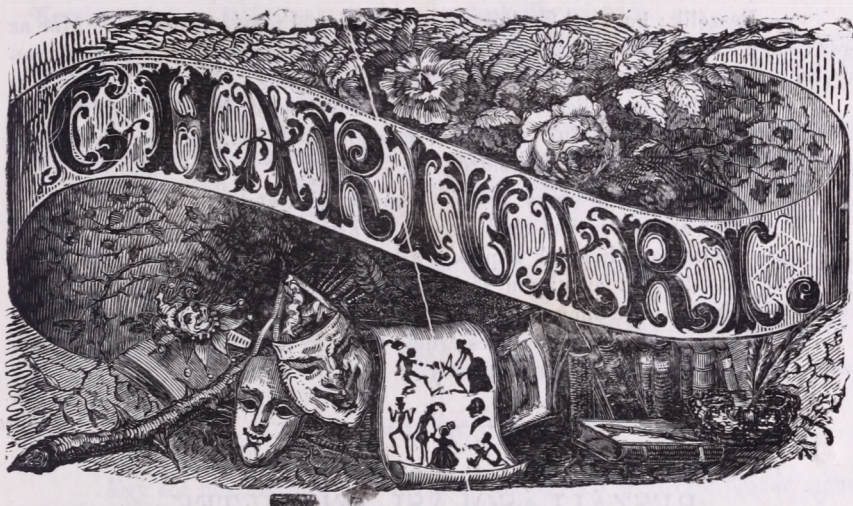
⁵⁹⁾ Levéltár 1710: XII: 16. 31. sz.

December 24-én már csak 102 (egyszázkét) egyén volt életben, ezek közt 3 hadnagy, 5 alhadnagy, 4 zászlótartó, 1 őrmester: 13 tizedes, ⁶⁰⁾ — többbit Rákóczi szerencsétlen csatái 's a' ráczfegyver elemészttette.

1711-ben majus 1 napján a' szatmári béke megkötötetett.

HORNYIK JÁNOS.

** Mit beszélnek uton utfélen?

Mottó: Mindeneket meghallgassatok, a' mi jó, azt elhiggyétek.

— Beszélük: hogy Haimburgnál Windischgraetz családjából 11 egyéniséget csiptek el; — ha igaz, se sokat ér, van neki vagy 99 unokája; az ilyen faj szapora, mint a' krumpli, és mint a' császári család.

— Beszélük: hogy Blomberget agyonlőtték 's a' temesvári katonaság nagy része ájtott hozzánk.

— Beszélük: hogy Kolozsvár elesett 's a' mi seregeink átfutottak a' Királyhágón.

— Beszélük: hogy Baldaccit felakasztották Nagy-Váradon. Szegény ember! mindig mondtuk: hogy mért nem hiják haza, nem jó neki ott lennie, ott nagy a' veszedelem, 's itt van la, megesett a' szerencsétlenség. Szegény tiszteltre méltó férfiú. Be kár volt: hogy hamarabb nem — — — jött el onnan.

— Beszélük: de már ezt ugyan beszélük ám: hogy a' Broodi regiment megtagadta Suplikácznak az engedelmességet 's ájtott mi hozzánk.

— Beszélük: hogy Jellasics megőrült, — tán szerelmében? nem. Tán szégyenletében? nem szokása. Tán a' statusgondok miatt? Épen nem. Vagy a' pálinkaivástól? Attól sem, hanem láttára Windischgraetz kegyetlenségeinek, elveszté, a' mi kevés volt is neki.

— Azt is beszélük: hogy Puchner is megőrült; én nem tudom, mai időkben annyi emberről hallani: hogy elvesztette az eszét 's egyről sem, hogy megtalálta volna.

— Beszélük: hogy Fiume fel van szabadítva. Vivat, kapunk narancsot.

⁶⁰⁾ Levéltár. 1710: XII: 20. sz.

— Beszélük: hogy a' német bankókat 10 pc. vesztességgel is váltják be magyarrá, ezüstre pedig 30 pc. agioval.

— Beszélük: hogy a' mi seregeink Győrre vonultak vissza. Miért nem Belgrádra?

— Beszélük (beszélhetik is, mert igaz): hogy Perczel kiverte a' horvátokat a' Muraközből.

— Beszélük 's azt ugyan elég rosszul teszik: hogy kibeszélük, hogy Pestet nem fogják többé sánczolni, csupán négy redoutot fognak felépíteni. Furcsa is lett volna: ha mind a' harminczhatot felépítik: ekkor csupán a' sánczok védelmére kellett volna 36,000 ember. Ennyi erővel a' sikra is kiszállunk. 'S ha a' sánczokat megvédni nem bírjuk, akkor az ellenség foglalja el. — Sereget Pest védelmére, nem sánczokat.

— Beszélük: hogy a' Csallóközt egészen körül fogják sánczolni. Már az igaz: hogy ha oda bevinné magát vagy harmincezer kezes lábas ember, onnan ugyan husz esztendeig ki nem venné semmi hatalmasság.

— Beszélük: hogy héber vállalkozók ezerével csempészik be külföldről a' kész bakkancsokat katonáink számára. Eszem a' lelküket, mi egy árva újságlapot nem tudunk belopni a' külföldről.

* * Sónia herczegasszony két új vitézi rendet alapított.

Egyik az arany szarvas rend, másik az arany papucs rendje.

Az utóbbit azon hölgyek kapják: kik férjeik mellett kedves rebelliseket tartanak, az elsőbbit az olyan férjek, kik megengedik feleségeiknek: hogy kedves rebelliseket tartsanak.

Az arany papucsrend nagymesternéje maga az alapító marad. Az arany szarvé — természetesen Ferencz Károly.

BESZÁLLÁSOLÁSI JELENETEK

1848. év november 21-kén.

Vácson.

ELSŐ JELENET.

Főutca, szöglet ház, regényes kilátással, t. i. átellenben balra egy ronda mézsárszék, jobbra a' sz.-ferenci egyház piszkos tere, szemközt pedig betegekkel telt kórház. A' ház előtt egy jó formán szennyes nő áll, mintegy 40 éves. Szemei dühösen szikráznak. Szája olly csendesen jár, mint a' szélmalom. A' nő előtt egy csapat honvéd, vegyest tisztekkel, és egy városi őrnök. A' távolban gyülevész nép tömeg.

Nő: Már megmondtam, mi nem tartozunk szállást adni, mi nem adunk, nekünk nem parancsol senki, mi özvegy asszonyok vagyunk — az anyám beteg is. —

Honvédek és őrnök egyszerre: Most mindenki tartozik szállást adni. Hiszen elég nagy a' házok — van benne 10 szoba.

Nő: Ha száz van is, még sem adunk — menjenek máshova; elég nagy a' város.

Őrnök: Legalább a' tiszte uraknak adjon helyet.

Nő: Majd adunk mi helyet — ott van az istálló, ha tetszik, oda mehetnek. —

(Zugás-morgás, kiabálás — az egész utca fel van allarmirozva — a' városi őrnök kalapját földhöz csapdossa — de mind ez nem használ.)

Ezzel a' függöny begördül, azaz a' kapun a' nő eltűnik, és az egész nép őrökkel, tisztékkel, honvédekkel, néppel, suszter gyermekcékkel együtt kint hagyatik a' faképnél. Szállás nem adatott. Vitézeink egy házzal tovább mentek.

MÁSODIK JELENET.

Egy nyugalmazott schwarzgelb tiszt háza előtt vagyunk. A' szomszédok mind kint állanak. Számos honvédek, őrök és a' tiszt — ki folytonosan pislog, és tobákol.

Tiszt: Uraim én előregedett kiszolgált katona vagyok (pedig oly erős mint a' bika, 's oly egészséges, hogy ha komáromi lenne, elfuthatna Vácraól Kecskeméti) — talán csak megkímélendnek illy teheről.

Honvédek: Épen, mivel ön katona volt, tudnia kellene megbecsülni katona társait, kik azonfelül a' hazáért is harcolnak, nem mint ön egy idegen fejedelemért és piszkos érdekeiért.

Tiszt: De nekem fiatal nők van, kevés a' szobánk — (pedig egész házban csak ketten laknak nőjével) — neki nem tehetek alkalmatlanságot.

Szomszédok: Nekünk is van nők, leányunk is, mégis adtunk. M u s z a j önnek is adni, ön gazdag is, hasa is megnőt, jobban tehet valamit a' közügyért.

És ezzel a' nép, ámbár a' tiszt ur még mindig pislogott, mint a' runócsi nyúl, és mindig tobákol, mint a' bécsi sváb bogár — nem gondolt a' kifogásokkal, neki rontott a' kapunak, azt belökte, a' házi urat előre kergette, és néhány honvédet beszállósztatott. Éljen a' nép igazság szolgáltatása!

HARMADIK JELENET

Egy sor ház, számos honvédekkel, kik aggódó arcokkal jönnek mennek, mert attól tartanak, hogy az ég alatt kell háltniok. —

Első házban. Házi ur: Én nem adhatok szobát, magamnak is kevés, családom igen számos, kis gyermekeim vannak.

(Őrök: No jó, úgy áldja az isten, menjünk tovább.)

Második házban. Házigazda, pohos, veres, ősz ember: Bocsnátot én városi tisztviselő vagyok, nem kell adnom szállást.

(Honvédek: Isten neki, próbáljunk másutt szerencsét.)

Harmadik házban. Felügyelő: Mi még soh sem adtunk, itt nemes ember, és megyei tisztviselő lakik, nekünk pedig csak egy szobánk van. —

(Őrök: No ez már sok, de mit tegyünk, tovább.)

Negyedik házban. Házi ur, egy mesterember: Én bizon nem adok, adjanak azok a' gazdagok, azok az urak is, akkor én is adok — ad-dig pedig azért sem.

Ötödik házban. Egy valaki: Ide nem lehet beszállósztatni, mert ezen házban senki sem lakik — a' tulajdonos már régóta Bécsben tartózkodik — még meg is találna haragudni, ha magyar honvédeket tennének házába. —

És a' honvédek, őrök, tiszték ismét tovább mentek, 's így jártak házról házra, míg az 5-ik vagy 6-ikban kaptak helyet. Rimánkodni, ostromolni kellett a' házakat. Így, illy barátsággal fogadják a' váciak, ezen szép mákvirágok a' honvédeket. Isten éltesse önöket — csak lekasabolná mielőbb önöket Win-dischgraetz. —

Ugyan az.

C A N T A T E.

Pest, nov. 28-án.

Mit megjoslék — teljesült.

Kolozsvár a' Vay haszonvetetlensége 's gyávasága, az aristocratia áru-lása 's a' hivatalnokok aljassága miatt bevétetett.

Generalis retiradát tartánk. Reggeltől délig özönlött ki a' nép. Kinek csak egy garasára becsületezése volt, ha tehetségében állt szaladott.

Magyarhon Erdély igáját széttöré. 'S ez mintegy Vandée nem akart há-látlan lenni. Szép tőle.

Szintugy képzelem millyen jól áll a' városház felett a' schwarzgelb lobogó.

Mint hajlonganak a' mélsás consiliarius urak a' tek. (ervényes) tanács a' regiment fia Urbán előtt.

Mint kacsingatnak a' szemérmes szüzek a' tátott száju tisztek szemébe.

Itt Pesten kígyót békát kiáltanak a' Kolozsváriakra.

Pedig kár. Csak a' kiszökött aristocratia't kellene megtizedelni vagy má-sodolni. Nekik Urbánnál a' helyök.

A' kolozsvári polgárság ugy került az árulási hirbe mint Pilatus a' credoba.

Az aristocratia összeröfönt. Mikes, Zeyk, Vér, Bethlen, Kemény, meg-annyi vérmes száju liberalista, hiuság és önzésből, részint elnézés részint tit-kos szövötkezés által az oláhok fölkelését a' szászok támadásait elősegíték.

A' középrend Erdélyben minden városnál megnyerte a' csatát, az aristo-cratia minden várost feladott.

A' hol árulásra nem volt kinézés, elhozták az erőt.

M.-Vásárhelytt Gedeont, Kolozsvártt Urbánt visszaverték. A' diadal után zavart csinált az aristocratia 's az ebben halászó tanács feladta a' várost.

Enyed és Dézsről akkora erőt parancsoltak be, hogy két akkora ellennek is megbirtak volna felelni. Mert itt árulási lehetőség, tanácsai aljasságra nem volt kinézés.

De térjünk Kolozsvárra.

Csütörtök nov. 16-ika vala. Szép reggel volt.

Mindenféle jó hirt beszéltek. Egyik aristocrata Gedeont akasztá fel, má-sik Jankut verte meg. A' harmadik plane azt is tudta, hogy egy duplapuskával Dézsnél agyonlőtték Urbánt.

Malum omen gondolám, Mikes et comp. roszbá járnak.

'S csakugyan 11 óra felé publicálják hogy Urbán Apahidjáig nyomult 's Kolozsvárt parancsolt vacsorát a' maga és rablótársai számára.

Baldaccinak is elmondák. Jó mondá. Két század menjen erre, más két század arra, a' harmadik csapat a' Felekre. De Apahida felé senki se menjen. Baumgarten is elmehet a' városból — mert becsületes ember. — Tábor még délután 4 órakor sem vala.

Biró Laji pedig a' magyarhoni nemzetöröket itatta. Ha már halni megy az ember ürítsen bátorságot.

Estve 7 óra felé fegyverre! kiabálják, Urbán itt van.

Kimegyünk. Vezért mustrának sem lehet látni. Tiszt alig vala vagy kettő. Tán rokolyák alá bujtak nem akarván Mikes parancsnokjoknál, ad nor-mam a' Deákné vásznánál, jobbak lenni.

A' szabolesiak előörsök voltak. Vezéri parancs következtében tüzet raktak.

Urbán Szamosfalvánál felgyújt egypár kunyhót 's hatalmasul nyomul elő-re. Csatázási modora egész uj divatu volt. Dobolva jött az országun.

Ben a' városban ezenben furcsa dolgok történtek.

Groisz a' Mikes J. Brodkamaradja összedoboltatja a' polgárokat 's elmondja hogy Urbán beizente: ha a' város az nap 6 óráig kapitulál elfogadható feltételek mellett kegyeskedend nem bombáztatni. Különben nincs pardon. Ergo a' tanács kapitulálni szeretne — a' Vay engedelmeiből. Ekkor már 8 volt az óra:

Zugás, morgás „nem capitulálunk.“ Rá is löttek, fájdalom nem tálták. —

E' közben egy csapat nemzetőr Baldaccit hozza. Elmondják hogy a' sétatérén fogták el. Egy Gombos nevezetű szekerst megfogadott hogy kerülő utakon Bácsba 's onnan tovább vigye.

Egy más csapat meg Vayt hozta le. Ha eladtál most jer küzdj velünk — kiabáltak kardot nyomva kezébe.

Vay egy darabig izzadott. De a' conservativek találékonyak. Hatalmasul kezd rendelkezni. Kivitetvén a' táborba, kiserőit különböző helyekre felállítja, 's maga vissza szökik a' városba. Őt is megezelozta egy nemzetőr, de fájdalom ez is rozsul lött.

Ezenben kün ütközetre került a' dolog. A' magyarhoniakon kívül 2 század honvéd, ugyan annyi nemzetőr és Kossuth lovag volt felállítva.

Mi mindnyájan elvalánk tökélye utolsó perczig védni a' földet, hol fölálltattánk.

A' csata folyama alatt Mikes Kelemen kijön, tele torokkal kiabálja hogy Baldaccit a' vargák elfogták, menjenek be szabadítsák ki.

Makrai kapitány kiált: előre fiuk! ha győztünk eligazítjuk! Erre hallgatnak nem az elsőre.

'S csakugyan győzött. Jutalmul pedig Mikes K. elvette kardját. Szentgyörgyi hadnagytól hasonlóképen hason okból.

Urban visszavonult. Az égő kunyhók és gyepek fényénél láttuk sergeit hátrálni. A' 3-ik faluig meg sem állt.

A' diadal megszeppenté az aristokratákat. Erre nem számítanak.

Kimennek tehát a' táborba 's mindenféle álhíreket terjesztenek. Midőn ez sem használt tele torokkal kiabáltak: csak nem fogtok egy várost kimondott akarata ellen védni!

Ez használt. Előbb a' kaszások hordták el a' sátorfát.

Azután a' tüzérek — a' Czeck parancsából. Megparancsolta azoknak, hogy a' csata folyama alatt fövesztés büntetés terhe alatt löni ne merjenek.

Végre a' honvédek és polgárok.

Probálta ugyan a' polgárság a' kivonulást meggátolni, mi közben egy ellentálló le is lövetett, de a' felbőszült néppel semmire sem mehetett.

'S evvel az aristocratia kívánata teljesült. Kolozsvár az Urbán kezére játszatott. A' hazának és nemzetnek átka fogja meg őt Vayval 's Baldaccival a' reactio e' két aljas eszközével.

Elmondok egy mellék körülményt.

A' Károly F. sorkatonák a' Rédei ház alatt voltak felállítva, az utasítással hogy ha Urbán a' városba nyomul hátulról támadják meg a' polgárságot.

Pocsa székelőrnagy, az excelsus gubernium, a' tek. tanács ben maradtak. Egyetlen tagok sem jött ki.

Másnap behozták Urbánt. A' Bánffy J. 4. lovával ment Mikó gr. kormányelnök Groisz főbíró és Schilling elejébe. Kezdetben nem hitt — még Mikónak sem.

De egy pár Istenugysére csakugyan elhitte.

Muzsika szó mellett bement 's beült a' Jósika házba.

Föltételei voltak.

a) A' város rögtön fizessen 12,000 pftot. Megkapta.

- b) Katonáinak adjanak kvártélyt. Megkapták.
 c) 3 embert 's az újságírókat adják ki. De már ezek egyikét sem kapták elé. Megszökénk jó előre.
 Ennyiből áll Kolozsvár feladásának siralmas kronikája.
 Most már a' cantate következnek.
 Szomorú cantatenak elég maga a' dolog is.
 'S most Magyarhon ügyeljen nehogy Vay Baldaccival Erdélyből egy újabb Vendéet alakítson.

MEPHISTOFELES.

U. i. Mint bizonyost irhatom hogy Urbán sánczoltatja Kolozsvárt. Erre mi számtalanszor hiában kértük Baldaccit.

Urbán a' kolozsvári polgárokat ugyancsak fogdossa — katonáknak. Ugy kell. Ki a' házat nem akarta védni, védje most a' másét.

Mondják hogy Urbán ki akar Kolozsvárból ütni. Egér nem fér lyukába 's aztán addig jár a' korsó a' vizre mig nyaka szakad.

A' roszt világ azt is mondja, hogy Vay fia, mintegy 15-ik századi aventurier, Kolozsvárra visszament gr. Th. Eszler általa faragott mell szobrát kihozandó.

Pest, nov. 30-án.

Erdély, Magyarhonra nézve, legalább darab időre — elveszett.

Legújabb tudósítások szerint a' Kolozsvárból kivonult sergek Elesden vannak. A' királyhágó két ágyúval erősített meg.

Katona Miklós Dézstől Nagybányára vonult.

Kolozsvár feladásakor tudtam hogy ez másképp nem leend.

A' dolgok élén mind a' régiek állanak — emberek kik Erdélyből Vendéet akarnak csinálni.

Az aristocratia, melly hamisjátékát N.-Váradon 's Pesten is folytatni akarja.

Baldacci, ki még szükségesnek sem tartja árulásait titokban folytatni.

B. Vay, ki merőben az előbbieket hatalmában van, 's ha volna is jóakaratú azok által félrevezettetnék.

Tán már a' szerepek is kiosztvák.

Delaroche, Jaquelin, Baldacci, ő vezetendi az ügyeket.

Cathelineau, Urbán, Bonchamps, Gedeon, Mikes Kelemen, Vér, Zeykek, Kemény Pista a' Charette forma alsóbb rangú szerepeket folytatandják.

Hogy Berzenczei 's a' székelység mit teendnek — még titok.

Én Berzenczeiben nem bizok. Sem elég esze, sem elég jó akarata nincs hogy a' közügyeket vezetni tudná. A' pillanat embere, kinél a' hiúság predominál.

Hát a' többi kormánybiztosok? hosszú Bethlen János, Keller 'stb. kik meglehetősen gyávasággal a' csata elől szaladtak meg?

Valóban az erdélyi ügyek szomorúan állanak!

A' becsületes gondolkodású középrend egy része legyilkoltatott, más része testvéreitől elszakasztva néhány főispán 's egy kir. biztos árulása miatt a' legabsolutisticusabb kormány alatt nyög, a' harmadik része házatlan koldus.

Hogy most mi a' teendő — elmondta a' Marciusus.

Erélyes föllépés több felőli megtámadás képes leend a' kis erejű 's csak ármány által diadalmas ellent semmivé tenni.

MEPHISTOFELES.

PAN JELASICZ

hösköltemény

(folytatás).

Második ének.

Mellnec folitán meghiratic: mikíppen rontott által a' nagi hadwezér az ü rímschíghes hadaival az zűp Magyarországban, minű irtózatoss hóditásocnac ment wala ittend wígre; hogi wonult be zörnő triumphusschal az ió Budapeschtre, a' holott is tartott wala toóth orzaaghiölést és az zeend Ischtwán coronáiával ió magát megkoronáztatá wala minden toóth nemzetsíghes chárázáriává, és ilt wala schoc zámosss és dichösíghess eztendőced.

Utczu bizony! Lóra kapott
Rögtön három vármegye,
Akasztófa volt ígérve
Annak, a' ki nem megyen
Annak pedig, a' ki elmegy,
Adatott fejenként egy-egy
Huszas egy esztendőre.

Illy szép kecsegtetésekkel:
Nagy sereg összeröfönt
Kiket Waffenbrüdereknél
Nevezének odafent;
Rongyos szűrök, piszkos gubák.
Merő szemem szedett csudák
'S botesínálta vitézek.

Legelől a' seressának
Vörös köpönyegeknél.
Övig érő csimbókokkal
Illy iszonyu melegben.
Öveikben a' handzsárok
Pisztolyok és pipaszárok
'S más efféle bestek.

Utánuk a' határórség
Rongyos-szinű kabáttal
Kiknek fején alig látszik:
Szemközt van-e, vagy háttal?
Hátul le van beretvállal
Elöl be növe szakállal
'S befödve serpenyővel.

Eztán jöttek a' rekruták.
Uniforme ruházva: —
Együl egyig mind mezitláb,
'S kifordított szurkába'. —

Ezek a' szegény rekruták
A' puskát is alig tudták
Hogy kell nyakon ragadni.

A' tábornak egyik szárnyát
Tevék a' svalizserek.
Improvisált insurgensek
Lovon ülő zsellérek.
Kik ha szaladni akartak,
Lovaikról leugortak:
Hogy hamarább menjenek.

Másik szárnyán a' tábornak
Állottak a' vasasok.
Elöl hátul megpléhezve
'S kivatázva vala sok.
Ezek legvigabban voltak,
Kivéve, mikor koplaltak
És mikor szomjazának.

Legesleghátul — mint illik —
Ottan állott a' vezér,
Örzésére volt rendelve
Három század kirazér.
Mellette a' banderium
Melly sumtibus nobilium
Lovat lopott 's felült rá.

A' vezérnek a' fejében!
(Mivel hogy generális)
Pofoncsapott kalap vala.
(Még pedig ostobális)
A' többi nemzeti maradt,
Minőt a' szerbek hordanak
'S mind a' két lábán bocskor.

Szürke volt a' paripája,
 A' melly alatta tánczolt.
 Ámbár a' két csipő — csontja
 Mind két felől kilátszott.
 De hogy ezt el ne feledjük : —
 E' ló gazdájával együtt
 Nevezetes marha volt.

Ez a' ló nagy hirre kapott
 Otthon, mint nagy proféta.
 Egy postásnál sok ideig
 Szolgálván, mint staféta.
 Szerzett tapasztalásokat,
 Mert a' rá bízott titkokat
 Mind, mind könyv nélkül tudta.

E' lónak legtöbb esze volt
 Az egész armadában.
 Tisztelte is minden lélek
 Ki szürben, ki gubában.
 Mert e' ló, miként a' monda
 Szájhagyomás után mondja
 Szvatopluktól származott.

Ámbár mind a' két szemére
 Volt szegény világtalan.
 Soha se' ment az ároknak
 'S haza talált untalan.
 Sőt ha a' szóbeszéd való
 Indítványt is teve a' ló —
 Emancipatióru.

Az az : hogy nem Szvatopluktól,
 Hanem csak a' lovától,
 A' mellyet az országaért
 Kapott a' magyaroktól.
 'S mellyért mostan az uri bán,
 A' paripát visszaadván,
 Juris processust indit.

Hogy ezután ne a' lovat
 Fogják be a' kocsiba,
 Hanem a' kocsit a' lóba.
 Mert ez országos hiba.
 De a' teins comitátus
 Előtt megbukott a' tátos. —
 Csak ló marad, a' ki ló.

(Folyt. köv.)

Czáfolat.

Az Életképek 18-dik számának a' végén, nevem alatt, egy cikkely jelent meg ; melly az irigység szülte rágalom és hazugság fegyverével, egy polgár és nemzetör társamnak — ki becsület nélkül élni sem kíván — fejét veszi. — Te, a' más becsületének álarczos hóhéra ! Te nevezel mást gyávának, te, ki más neve alá bujsz, hogy a' várható bosszuállás fegyvere ne tégedet sujtson, hanem azon igaz és ártatlan polgárt, kinek neve alá bujtál. — Harczolj nyilt sisakkal, ha istened és lelked van ! Gyáva hazug ! tudja a' méltatlanul meggyalázott polgár, kicsoda vagy ! És ez, bizonyosan elég büntetés tenéked.

Az egész cikkely, merő irigységszülte hazugság. Török József a' meggyalázott nemzetör, nem 30 de 38 éves, nem nőtelen, hanem nő, a' mi több 4 élő gyermeknek atyja. Mind e' mellett kész — ha kell — fegyvert ragadni és vért ontani imádott hazájáért.

Ennek nyilvánításával tartoztam Török Józsefnek mint nemzetör társamnak ; tartoztam önmagamnak, ki a' más igaz becsületének hóhéra soha sem voltam, nem is leszek.

SZÖLÖSI BALÁZS,
 nemzetör *).

*) Ehez csatoljuk mi is legérzékenyebb sajnálkozásunkat illy nem is gyaníthatott jellemtelen megbántás felett.

Szerk.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

24. sz. December 10.

PBST.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

ELŐSZÓ.

PETŐFI MI JÓKAI.

24. az. December 10.

1852.

NYOMATOTT LANTHIER ÉS HÖRNERNÁL.

Előfizetési fölszólítás

az

É L E T K É P E K

1849. évi folyamára.

Jövő 1849. év kezdetétől az „ÉLETKEPEK“ felelős szerkesztőségét én vállaltam el.

Földatomban, mostani körülményink közt, igen sulyos ugyan; de azért mégis megkísértem csekély erőmet, hogy annak lehetőségig megfelelhessenek. Határozatomban megerősítettek a honvédelmi bizottmány elnökének egyik legközelebbi rendeletének elmondott íme szavai: „A tudományt harcok között sem szabad felednünk, sőt azt ápolni mindenkor kötelességünk.“ E szavak, különösbbebb hölgyeink igényei- és szükségéhez alkalmazva, lesznek a szerkesztésben irányadóm.

A legjobb politicus is gyalgón működhetik a szépirodalom terén, és viszont, s bizonyára itt is áll az, hogy: „Ne cseréljük föl és ne zavarjuk össze a szerepeket.“ Minden törekvésem oda özpontosuland tehát, hogy

„Magyar hölgyeinknek kellemes és lehetőségig hasznos olvasmányt nyujtsak, mely mindenkor egyszersmind nemzeti irányu leendő, mert én nemzetiség nélkül még a szabadságot sem tartom nyereségnek, s nemzetiségünk még soha nem volt olly nagy veszélyben, mint épen most, midőn a haza véres küzdelmei miatt olly elemekhez is szorosabban simulni kényszerülünk, mellyek saját nemzetiségünk fejlődésének örvendeni soha nem fognak.“

Ennyit kívántam csak röviden megjegyezni az olvasó közönség szükséges tájékozásaul, hozzáadván még azt, hogy én nem tartozom azok közé, kik szomoruan konyitják le fejüket, és már nevetni sem mernek, s azért lapjaim tartalmának nagy része oda lesz irányozva, hogy olvasói e szomorui idők daczára se feledjék el a jó-zú nevetést. Hiszen az ellenség is inkább fél a nevető, mint a jajgató megtámadótól.

Ujdonságaink olly számmal lesznek, hogy felénk teljesülése is mindenkit ki fog elégiteni, mert e részben sem akarok mások mögött elmaradni.

Hogy a kitűzött célzt megközelithessem, tisztelt **íróársaim** szives együttműködésére van szükségem; teljes bizalommal szolítom föl tehát itt mind azokat, kiket jelen zavaros viszonyink miatt magánlevél által nem kereshettem meg, hogy lapjaim kitűzött céljának megfelelő szépirodalmi munkáikat és társaséleti mozgalmakról szóló tudósításait, föltételeik pontos és világos meghatározása mellett, hozzám mielőbb és folytonosan utasítani méltóztassanak illy czim alatt: „Az „Életképek“ szerkesztőségének, Budán, a várban.“

A leveleket **bérmentesíteni** kérem, a hirdetések, előfizetések, postai akadályok sat. miatti iratok pedig egyenesen a kiadó-hivatalba utasítandók Pestre, szabadsajtó-utczai Horváth-házba. — Budapest, december 3-án 1848.

Nagy Ignác,

az „ÉLETKEPEK“ leendő szerkesztője.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK

változtatlanul az eddigiek maradnak, ugymint Budapestén házhozhozardással 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Megjelelennék e lapok az eddigi alakban és papiron hetenként egyszer: vasárnap, egy és fél íven szines borítékkal együtt. A divatképek helyett — minthogy azok a jelen háborus időkben nem igen kedvesek — néhány jeles arc- vagy korszerű képeket adandunk.

Az előfizetések elfogadtatnak Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtó-udvarban (a Pesti Hirlap kiadó-hivatalában) és minden posta-hivatalnál.

Landerer és Heckenast, az Életképek kiadói.

PESTI DIVATLAP ÉS NEMZETŐR

jövő 1849-iki első félévi folyamára.

Miután alólírt szerkesztő, lapja érdekességének emelése tekintetéből 10 darab arany pályajutalmat tűzött ki egy korszerű beszélyre, 5 db aranyat egy komoly, vagy humoristicus előadású társadalmi cikkre, s ugyanannyit egy hazafiui vagy harcziás szabadságdalra; — ezen versenyzés által élvezetes olvasmányokat remél nyújtandni közönségének. — E mellett Nemzeti képtárát egy ujsággal, a jelen szabadságharc mezején kitünő „**Magyar hősek arcképei**”-vel szaporítandja. Divatképei leginkább pesti és magyar divatot fognak feltüntetni. — Az új évi első számhoz műmellékletül a Hunyadi-gyalogcsapat, a honvédtüzérek, a Lehel- és Bocskai-lovaság tisztikarának egyenruháit ábrázoló színezett kép fog megjelenni.

E lap jövő félévi folyamára az előfizetés, mint eddig, postán 6 pft, helyben 5 pengő ft. Pesten előfizethetni a kiadó-hivatalban (szabadsajtó-utca 466-ik sz. a.) és Emich Gusztáv könyvtáránál.

VAHOT IMRE.

Megjelent Landerer és Heckenastnál

(Pesten, szabadsajtó-utczában)

és általok minden könyvtáros és könyvkötőknél kapható:

M E Z E I N A P T Á R, gazdasági kalendáriom.

A' nép használatául 1849-ik közönséges évre.

Ára borítékba füzve 8 kr. p. p.

E napokban jelent meg és

Edelmann Károly (előbb Heckenast Gusztáv)

könyvkereskedésében Pesten váci-utca 15. sz. a. és minden hazai hiteles könyvtáránál kapható illy czimű röpirat:

Üdvös és czélszerű-e

A KÁPTALANOKAT ELTÖRÖLNI,

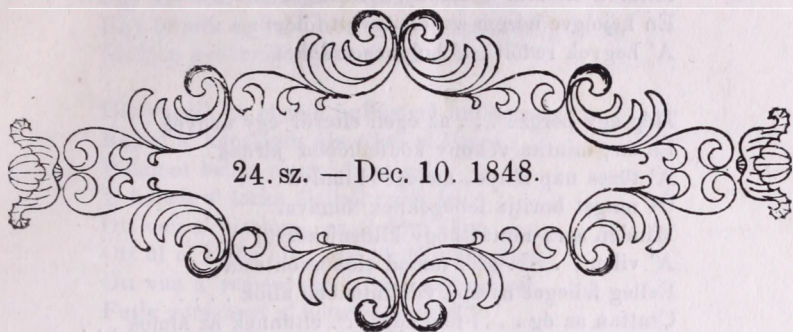
és ezek helyett egyházmegyénkint

Presbyteriumi tanácsot alakítani?

Irta **Prámer Alajos.**

Kassán. Ára 15 kr. pp.

24. sz. — Dec. 10. 1848.

Á L O M . . . . . V A L Ó .

Fekszem kinos ágyon; minden tagom össze-
Zsibbadoz fektemben, mintegy lekötözve.
Csak tompán sajog a' fájdalom, nem éget;
Homlokomon érzek hideg verítéket.
Minden pehelyszál nyom, mint egy-egy ködarab,
Akadoz eremben a' vér 's el-elmarad, —
'S míg legyez szárnyával borongó pillámon,
Körmével szoritja keblemet az álom.

Fekszem álmadozva. Ködös, hideg éjjel
Nehézkedik rajtam sirhalom terhével;
Mesze fönna' szél zug, hallok azt, félébren,
Mintha fenteregnék mély folyó medrében.
Néha úgy is rémlik, hogy talán imetten
Látom a' hömpölygő hullámot felettem,
Mint úszó fatörzshez, a' hullámhoz kapok,
'S ölelő karombul eltűnnek a' habok.

Most lelkem fölébred . . . egy álomból másba:
Fövenyből, iszaból tagjaim kiásva
Jutok zöld mezőre, melly fölött a' kék ég
Verőfényes napja fölemelte székét.
Illatoz a' pázsit, madárének hallik,
Könnyű lépteimtől a' fű meg sem hajlik:
Lepke módra szállok virágról virágra;
Kimagyarázhatlan keblem boldogsága!

Testem étherre lesz. Repülni akarok,
Lebbenő szárnyaim e' két könnyű karok,
'S mint futtyós pacsirta vigan, örömegeve
Fúrom fel magamat a' kékellő égbe.

Arczomat a' tiszta szellő mosogatja,
 Kitárva előttem a' menny boltozatja,
 Én kéjelve nézem az elhagyott földet:
 A' hegyek redőit, a' bolyhos erdőket

Még egy percz! . . . az égen elterül egy árnyék
 És én, mintha vékony ködfelhőben járnék.
 A' tüzes nap fénye, melege kihalva!
 Őt magát borítja fellegeknek hamva.
 Minden arra mutat hogy kitörni készül
 A' vihar, . . . szél támad előköszöntésül,
 Felleg felleget nyom, villámtűzben állok . . .
 Csattan az ég . . .! főm zúg . . . eltűnnek az álmok . . .

Én megsemmisülve fekszem. Nagy-sokára
 Sivárló pusztában, mellynek nincs határa,
 Mellyen nincs egy szál fű, vagy egy élő féreg,
 Egyedül, éjszaka eszméletre térek.
 Soká nyugszom ottan; jól esik pihennem,
 Eltűnt álmaimat gondolóra vennem:
 Mert csak álom volt az mind, istennek hála,
 A' vihar, a' villám, melly engem találá.

Hallgatok, hallgatok édes-andalogva,
 Hallom, mintha lenn a' föld szive dobogna,
 Egy, kettő . . . számlálom valahányat dobban,
 Mindig sürübben, mind közelebb 's jobban.
 Paripák nyihognak, hadsereg közelget
 Én kelnék előle, de a' föld nem enged,
 Fejér lepedőmnek visszaránt a' terhe,
 Át megy a' nép rajtam, én fekszem leverve.

Mire föltekintek, a' teljes hold képe
 Nyájasan mosolgy le ágyamnak elébe, lyg
 Vánkosom, mint tajték, szép fehéren dagad,
 Hallok női gyenge suttogó szavakat.
 Kinyujtom karomat . . . 's egy pikkelyes hideg
 Kigyó tekerül rá, melly füllemben sziszeg, L
 Iszonyodva tépem a' szörnyet lefelé,
 Küszködöm, kiáltok — 's fölébredek belé.

*

Istenem, istenem, milly jól esik ennyi
 Gyötrő álom után végre fölserkenni! —

*

Hosszu az éj, hosszú; messze még a' holnap
 A' sötétbe néző szegény virrasztónak!
 Összedult párnámon kinosan forgódom:
 Nincs alunni vágyam, holott volna módom.

Csend van, és a' csendben, tölem jó-távoldad,
 Egy kis óra élénk pit-palozást folytat:
 Ugy tetszik egy szű az, — 's mintha félig-asszu
 Életfám gyökerin rágódnék az a' szu!

Hánykodik az elmém hullámról hullámra.
 Rajzol a' képzelgés álmatlan pillámra:
 Pillámot beírja mozgó képeivel,
 'S képeit a' tarka életből szedi fel.
 Ott van a' bizalom, ez a' dőre álom,
 Ott ül a' kaján hit, egy törött nádszálon,
 Ott van a' reménység 's örök rettegéssel
 Futja versenyét a' kétségbeeséssel!

Látom a' reménynek vékony szálán tartott,
 Villám tündöklésű damokleszi kardot,
 Mellynek átkos éle nyugatról 's keletről
 Egy egész országon húzódik keresztül,
 'S egy egész nemzetnek áldozati nyája,
 Egy néptörzsök esik a' bárdnak alája:
 Elfordúlok, és a' fülserkenést várom,
 Mig meggyőződöm, hogy e' rémkép — — nem álom!

Vérpatakat látok, mindenfelé sokat,
 Indulok keresni fel a' forrásokat,
 Keresem, keresem rebegő szememmel
 És ah! megnyílt honfi szívekben lelem fel!
 Fölkaczagok búmban, és dühemben sírok
 Értetek, zsengeül elesett mártírok!
 Szívem fáj. Erősen megtörlöm szememet:
 Ébresztem magam, de nem lehet, nem lehet!

Oh zsenge mártírok, hazám vérvirága,
 Korán sirba hulló nemes ifjusága,
 Kikben egy-egy böles vesz el 's megannyi bajnok,
 Kikben a' jövődöt üldöklő a' zsarnok:
 Lesz-e, vajon, ennyi áldozatnak bére
 És derít-e hajnalt e' nemzet egére
 — Melly sebeikből kiözönlik — a' vér...?
 Vagy apákat isten most a' fiakban vér?!

Lessz e nemzet, melly a' győzedelmi helyen
 Csontaitok felett oszlopot emeljen,
 A' hol majd az anyák, kik még jól ismertek,
 Könnyel növegszenek egy virágos kertet;
 A' hol a' késő kor, e' hálás tanítvány,
 — Emlékezetöket ünneppel ujtván —
 Össze-összegyűljön, férfi, nő, ... 's a' gyermek
 Olvasni az oszlop betűin kezdjen meg.

Lesz-e költő, ki az édes anyanyelven
 Rólatok korának csudát énekeljen...?
 Vagy elszórnak majd az éjszaki vad szelek
 'S idegen nép tombol hamvaitok felett?

Vagy nem lesz, a' ki egy könnyet ejtsen rátok:
 Ősi hajlékában ég meg ősz apátok
 'S kis testvéreitek, a' mint térdepelnek,
 Martalékul esnek a' játszó fegyvernek?! —

Mert — jaj, a' mit látok! — széles e' hazában
 Dul az irtó fegyver széltiben, hosszában;
 Minden bűn az élet, a' szívnak verése:
 'S százszoros halál egy élet büntetése!
 Ott az égő falvak, romba dőlt lakások,
 A' meztelen inség, a' jajkiáltások,
 A' mezőkön elszórt temetetlen testek,
 Mikre éh keselyűk, hollók gyülekeznek!

Ott a' megszegett hit, ott a' gögös ármány,
 Ámitnak, hazudnak, házról házra járván;
 Ott a' bűn, ki rég eldobta az álarczot
 'S az igazság ellen nyiltan visel harczt!
 Ott nem szent a' tüzhely, sérthető a' vendég,
 Ott a' férfi öl nőt és az erős gyengét . . .
 Ah, szemem elképzi és lelkem legörnyed:
 Nem bírja meg a' szem, a' lélek e' szörnyet!

*

Istenem, istenem milly jó volna ennyi
 Gyötrelmes valóból szebb életre kelni!

*

De, midőn a' remény olly igen tűnékeny,
 A' kétségbeesés az én reménységem:
 E' kettészakitott orosz lány kebele
 Szebb remények édes mézével van tele!
 Ama szent haragban, melly soha nem számít,
 Midőn szórja méltó dühének villámit,
 H a r a g o d b a n b i z o m , és hiszek, oh nemzet,
 Hogy elleni sirja a' te sirod nem lesz!

Én hiszem, távol még az idő tenéked
 Készíteni szigetvárt és Thermopylaeket;
 Én hiszek — gyalázat volna kételkednem —
 Kelő nagyságodban és dicsőségemben.
 Kosszorukat ide — vesztglő cserágot!
 Hősök nemzedéke emelkedik ott: —
 Hol illy tűz az ifju, és illy ifju a' vén:
 Nem lehet a' nemzet, nem lehet halott!

ARANY JÁNOS

SZERELEM ÉS SZENVEDÉLY.

I.

Két emeletre magosult Don Conáró laka Toledoban közel a' Tájohoz. Az első emelet déli oldalán diófa ajtók tárultak szét, 's a' szoba beljét csilárokban szagos gyertyák nappalitották. Minden oldalról a' spanyol büszkeséggel megegyező élénk hanga rivalt 's tüzes táncz után, mit álarczásan, mint kalandokat kedvelő nép — lejtének, a' fiatalok közül néhányan egy szűkebb mellék szobában nőkkel whist-asztal mellé ültek; szemben egy ajtó melletti kereveten három hölgy hintett selyem kendőikkel gyöngeszelletet a' havas nyakra; őket álarcz nem fődé, 's szemek a' körben rendezett keleti bájú virágokon szabadon legelt, 's ajkaik az illatot, mint pompás kolibrik, édesen szívák be.

„Arabella! — szolt a' leggazdagabban öltözött — mondj le kedvünkért pályádról, mint időtöltömet kényelem ölében ringatlak, 's életed körömben örökre biztos leend.

„Excellenza! — mond Arabella — egy 17 éves életet kíván-e megölni? Excellenza tudja, hogy mint árva léptem a' világba, 's pályámra egy édes-kinos szellem vezetett. Ott én királyné, koldusnő, családos anya — 's még — — ah! keblem elakad. — Ezt engedje elhallgatnom, mert a' képpel, mi untalan üldöz itt, lelkemben sem kívánok találkozni. Itt e' fényárban, e' pazar illat-özönben lelkem legyen szétszór. Én illyesekhez még szokatlan vagyok; a' mi világunk csak utánzása a' gazdagságnak, nálunk az arany csak csillároló papir, e' virág-cserepek csak kézmű, — ott mégis ezerszer boldogabb lennék, ha bizonyos egyén az élők közt nem létezne...

„Elég, kedves Arabellám: téged pályádon szenvedély vezérel, nem kívánok kebled vonzalmának gyilkosa lenni. De lásd, kedvesem, a' te világodban olly sok a' rény-nélküli, mint akarmelley halálhoz közelgő köztársaság keblében, sőt még több: nálatok a' rényt a' legelvetemedettebb majmolja, 's nincs hölgy kinek imahelye a' vizsga szemektől legalább kandiság miatt ne fertőztetnék meg. Engedd magadat ez aljasodás öléből általam kiragadtatni. —

„Bocsánat excellenza! Igen kemény a' varázs-kötél.“

„Maradj csak édes Arabellám az erény útján, hogy e' kör szeretetét mindig méltányold. Itt művészetedért látd sokan becsülnek, mások szeretnek, mert szép vagy, 's némellyek a' kettőért tisztelnek. Így kivittad azt, mit egy színésznő sem a' spanyol földön, a' kék vérűek tánczterme nyílt előtted.“

„Ezért excellenzának ajánlóm, 's bevezetőmnnek örök hálával maradok adósa.“

Az éltesebb nő Donna Krisztierna Don Miguel özvegye, mintegy 30 éves nő Arabellát, 's társnéját sétára hívá. Donna Krisztierna mint istennő lépdelt a' fényes padlaton, növése magos, arcza a' szőke, 's barna közti szint sajátította, fekete szemek kiülők valának, öltözete gazdagságát

mutatta. — Azon szobában, melynek ajtajánál a' három nő beszélt, valami szényegfélén egy szerecsen maszk nyujtozott; de nyugtalan helyzetben minden percze változtatta ülését — hol jobb, hol bal karára támaszkodva. Szemérmesen hozzá egy ifju közelget, kinek magos alakján nemes tartás ömlött el; dominoja prémes nyaka hát-közepére lógott, valahin gesztenye hajzat terült szét, szőke arcát szakál még nem diszíté, és e' szőke arczon a' kék szempár alatt férfias pir sugárolt. Szerényen kérde a' szerecsentől.

„Uram! itt ön úgy látom ösmerős, én Kadizból jövök, itt nékem minden idegen, ha kérdése egy spanyolnak nem tolakodás: nevezze meg ön ama hölgyet Don Miguelnő balján.“

„Az, uram, színésznő, Arabella. Jól játszik, szép külseü, a' mint látja!“

„Színésznő! hajh enyim ő! ha művészet istene a' művészek keblébe rokon-szeretetet öntött. Köszönöm uram. Kezem nyujtanám, ha elfogadja.“

„Örökre.“

„Itt jobbom.“

„Fiatal ur! egy szolgálatom nem veti-e meg?“

„Lekötelez ön!“

„Vegye ez álarczot“ — itt a' szerecsen azt legombolta, alatta férfias száraz arcán némi vadság ömlött el a' barna képen; bajszát borotva tisztítá le, álla sima volt a' 35—40 éves ösmeretlennek. Miután az ifjunak adá álarczát, mondá „kösse ön arczára, 's tapasztalni fogja mennyire bátrodik meg alatta.“

Az ifju rögtön tevé, 's keblén az inget összebb vonta.

„Barátságára számítva felkeresem önt.“ Ezzel végkép eltűnt. A' Kadizinak keble felmagosult — álarcz alatt mintegy vakmerőbbnek képzelve magát. Ez alatt Arabella az excellenzától, 's rokonától elvált, 's a' magánost az álarczos ifju reszketve, lélekzet-fojtottan közelítette meg, 's hosszasan és imádvá bámult rá, mint istenre. Végre lassu hangon felördelé.

„Arabella!“

„Egekre! Gonzáló te itt is föltaláltál?!“

„Arabella! mást nem szólhatott.“

„E' nem Gonzáló szava. — — Uram! bocsánat tévedésemért.“

„Különben istenem se bocsásson meg. Arabella! ki azon meny birto-kosa, kinek neve ajkad hajnalából virradt fel? Ki azon Gonzáló?“

„Egy férfi, kinek tudatomra tilos e' kör, 's rettegem, ha szenvedélye ide hajtja.“

„Nem én vagyok hát a' került?“

„Maszk! tilos vallomásid' hallgatnom.“

„S én a' világ szeme előtt hullok térdre előttem: nem rettegem bal-itéleteit, gunyát, 's az ezer élű nyelvek törét. Kikiáltom, hogy a' Pirének határán belől egy hölgy é, kinek Zechinó keblét kitárta, 's örökre átadja egyetlen osztatlan szívét.“

„Zechinó — a' dráma-író!“

„Most maga játsza a' legszebb szerepet. Arabella én nem irtódzom vissza pályádtól. Tudom, hogy színésznő vagy, mit nemzetem büszkesége nem tud méltányolni, 's azért megvet.“

„Távozz körömből, különben honod nagyjai előtt megbélyegzed magad!“

„Nem én — de mit is bánom, midőn álmaim, 's ébredésem eszméit megvalósítva imádkhatom? Bella kívánhatja távozásomat!? Itt e' szellő lábok nyomdokát csókolom el, 's Zechinó mégis nemes spanyol marad. Düljön az ősidő rommá, 's legyen chaos, mint teremtés hajnalán még volt vala, engem állítson a' kifejtő erő első hölgyet, vagy angyalokat teremteni. Bella lenne mindeniknek ős-anyja. Vagy szívem táblájáról lelkemmel szakitom föl az arcz rózsáját, az ében szemek tüztét. — — — Oh Bella bocsánat! — — Kellemeid' nem tudja nyelvem fősteni. Isten! adj szavakat, vagy mesd lelkembe e' képet, hogy zsámolyod előtt lefőstendőt egedbe vihessem fel. — — Arabella! én — — oh iszonyodom a' kimondástól — — 's mégis — — —“

„Hallgasson el, hátha vesztére siet?“

„Nem, nem. — Nézd arczomon keblem szentségét tükröződni.“ Ekkor álarczát leszakgatta. Arabella Zechinó szép alakjától összereszkedett, a' 22 évű fiatal, kinek remek műveit gyakran lelkesedéssel játszotta — a' kit eddig egy komoly közép korúnak hitt, most olly kellemmel, millyet kevesek sajátíthatnak — állt vagy térdelt előtte. Arabella összereszkedett, 's ajkán egy név sohajtott ki: Zechinóé. Gyakran remekelt szerelmes szerepekben, 's taps-özön üdvözlé mindannyiszor, de keblében mindig hézag maradt, mit sem éljenzés, sem koszoruk halmaza nem tölthete be. — Mit érzett Zechinó, midőn látta Arabella összerázkódását, 's ajkain nevét hallá kisikamlani? Bármilly gyöngé volt is e' jel — rokon keble felfogta, hogy a' leány szívére képe benyomást tett. Egy eszmék világában élő, 's finom érzésű egyénnek, midőn még keble tiszta, mint kelő nap, mit lehet éreznie, ha ábrándja csakugyan valósultan előtte áll — mélyedjen önjébe, ki fogalmat vágy róla szerezni; különben minden toll erőtlen máz marad. Zechinó az üdv-adón szemét legeltethette, 's lelke annak szemeiben kiült lelkén nyugoda; 's Arabella színésznő! olly pályán kitünő hölgy, mellynek útjára már is fiatal éveikhez mérve sok rózsát hintett az elismerés — neki műveltnék kell lenni. Pályája mást nem enged — nem engedhet.

„Arabella! mondd ki — esdett Zechinó térdelve, — szeretlek. Zechinó boldog, nemde?“

„Távozzon, tilos önt hallgatnom.“

„Ki mér korlátokat az érzelmeknek? ki akadályozza a' gondolatok utait? — — Isten ugy-e?! ő téged nekem teremtett, 's ki tilthat el? Zechinó felállt, körül jártatá nagy kék szemeit.“

„Ön spanyol nemes — kérem hagyjon-el.“

„Mikor látlak még, hogy a' falat, melly köztünk emelkedik le-
rontsam?“

„Holnap este színházban.“

„Ott, ott? hol százak bámulnak? ott nem, Bella, ott nem kívánlak látni, te szobádban, hol csak én, 's istenünk van melletted? — Ez alatt egy szerecsen maszk az előbbihez hasonló — észrevétlen a' közelebbi szegletbe vonult, szemei a' fiatalokra villámlottak.“

„Jól van — tehát ön színházba nem jó. Holnap d. u. három órakor legyen“ — a' maszk kissé elé hajtotta fejét — „legyen ön Sz.-Márk oszlopnál.“

„Ott leendek.“ — Arabella távozott. Zechinó keble magosan vert. Ekkor a' szerecsen vállára veregetett, 's monda:

„Ön boldog, fiatal ember“ — Zechinó e' szókról a' távozót annak ösmerte, ki álarczát kölcsönzé neki; de e' jelenetet nem tudá magának hirtelen megfejtani. —

II.

Zechinó más nap d. u. három órakor Sz.-Márk-oszlopnál állt, 's mint ujonez szét-bámultában viszemlékedett az őskorra, midőn fővárosának a' saraczénok valának urai, 's elővárásolta képze a' küzdő harcosokat, és csatákat, midőn a' kor vad, de sok regényessel tömött vala. Ekkor egy fátyolos nő levelet adott át neki — 's ő ajkihoz vitte, keblére szoritotta, nevetett, elszomorult, 's mindazt — mit egy ábrándos szerelmes — érzett: kis pecsétjét: egy öröm-világ zárját, mohon szakítá föl. De a' levél őt még is csak színházba, 's onnan találkozásra hívta.

„Ö követeli — mond — jól van, megteszem: noha mindenem od' adnám, csak kivülem százaktól ne bámultatnék. De mit tehetek róla, ha őt is szenvedélylyel áldotta, vagy sujtotta meg az ég! Elmegyek, Bellám, hogy lássam imádóid arcukon az öröm-vonásokat. — — Istenem! ugy-e isten engem szeret Arabella! — Miután Zechinó gondolatokkal agyában a' szomszéd szögleten eltűnt, egy szobaleányt mutató hölgy jött a' Márk-oszlophoz, 's darabig nyugtalanul tekintett körül — végre egy órái várakozás után visszasietett. —

* * *

Este zsufolt színház: igéző spanyol hölgyek, deli fiatalok, tisztcs duennák, kiknek nagy részét Arabella neve csalta be — hőségtől tikkadtan várták a' játék kezdetét. Ablakok, párkányok czitrom, narancsfákkal körül rakvák; még is hőség, 's unalom, mit a' spanyol gög, 's hidegfesz még kinzóbbá tett. Végre tárogató harsant meg, rá néma csend, mint vész előtt a' levegő. Spanyol dalok zendültek meg, közben a' kárpit csendesen emelkedett — nagy diadal menet vonult át a' szinpadon öröm riadótól követve. Minden arczon elégyűtség mutatkozott. Erre ujra csend — előálltak a' játszóok. A' darab azon korból, midőn Ferdinánd alatt a' mórók kiűzetek egy jelenetet mutatott. A' játék főszemélyei Murád (Gonzáló),

Aline (Arabella) igen kitűntek. Főleg ez utolsónak sorsa könyüket sajtolt ki. Őt ugyanis Murád, erővel magáénak teendő, elrabolta, 's az Alhambra körjetekebe zárta be, aztán titkon az ellen-sereghez csatlakozott, 's árulója lón nemzetének. De miután a' spanyolok Granadába berohantak, az árulót is megbüntették. Így Aline a' világtól elzártan éhen vesz, ha előbb törrel nem szurja át keblét. A' mű nem állja ki a' szoros bírálatot; hanem a' spanyol büszkeségnek kielégítő, 's főleg Aliné derék személyesítője igen magasztalttá tévők. Don Miguel özvegye szemeiről könyüket törült, 's a' tetszhalott felé sohajt röpitett. A' hölgyek ékszereiket hányták oda. Zechinó — ki csakugyan jelen volt — szívét szakította volna ki, 's felhevültében, mintegy járatlan a' nagy világban, kész vala gyenge jobbjaól a' tört kiűtni, a' tetszhaláltól megóvándó. Ezerszer inkább szerette volna, ha szerelmének lépcsőzeti volnának. — Más felől remegés, 's egy iszonyu sejtémény furiakint gyötörte: Murádot Gonzáló személyesíté; neki mult este álarczot Gonzáló kölcsönzött, 's most e' Gonzáló olly vonzón simult Bellához, olly édesen szólt hozzá, 's midőn fenyegette, hogy Alfonzot — kiért amaz égett — legyilkolja, szemei szikráztak. Zechinó észrevette, hogy valakit e' hiuzi szemek a' gyülekezetben felfődezendők. Lelkét gyanu szállta meg, ha Gonzáló valóban szereti Arabellát, 's ez a' játék végéig óriássá növekedett.

Zechinó, a' levélhez hű, Arabella szobájáig tolakodott, halk koppanás — 's a' megrendült Arabella előtt ált. Egy perc — már hab kezét remegő jobbja szorította.

„Bellám! láttalak szerelem-hevűlten — mint ohajtottalak, láttalak éltedet nemesen feláldozni, mint szerelmem remélte. Most áldom makacsságom megtörését.“

„Kegyed nem olvasta leveletem — abban e' látegatás meg vala tiltva.“ —

„Olvastam — itt keblemen — nézd.“

„Hah! ösmerem e' vonásokat: kérem távozzon, fussan, siessen — oh.“

„Meg nem foghatom Bella?“

„Felettem vész borong, 's hihető ön felett is. — Távozz Zechinó.“

„Most már remélek.“ —

„Szerelmemre kérlek siess, különben egy perc mindkettőnket megöl.“

„Gonzáló?“

„E' név? Honnan ösmered?“

„Te Gonzálóé vagy“ — fuldakolta a' távozó. Alig lépett néhányat, 's egy magos alak „jó éjt“ kívánása rezzentette fel az álmadozót. E' Gonzáló volt, ki nagy setéten, mint vészt jósló felleg állott meg összetett karokkal Arabella előtt, 's merev pillanati kísérek annak arczvonásit.

III.

Zechinó, midőn a' holdas utra jött, visszatekintett az üdvét rejtő szoba falára. Sokszor közel vagyunk boldogságunkhoz — előttünk az, kinek ol-tárt emel keblünk, 's kezünkkel az ottan élő istenség szentségét illetjük. Csak egy röfnyi táv közte 's az epedő közt. — — — Mégis oh emberi alkat! gyakran a' remény elhal azt valaha sajátunknak mondhatni.

„Ki mondja? — felkiált Zechinó merev állásában — ki mondja, hogy embertől a' boldogság messze lakik? Nem öleli-e Gonzáló menyemet — azont, mellyért én ezer életet is áldoznék? Arabella övé! Arabella most karába zárva tartja Gonzálót, 's annak fanyar csókjára világít e' dicső hold! Ábrándja a' féltékenység magvait felvirágoztatá, 's gyümölcsese érelé. Ő baráti kart ígért Gonzálónak könnyenhivőleg, midőn először találkozott, 's most a' nagy természet nyílt tiszta éjjelén ellenének esküdt. Zechinó ingerlékeny is vala, szerelemben, mint minden tényeiben tulságos: vagy nem szeretett, vagy imádásig magosult ez érzet keblében. Nem tudta magának Arabella rettegését megfejtetni. — „Gonzáló tán férje!?” — — — Legyen bár ki, Bella övé, gondolá, ha világ bomlik is. Szenvedélyes ábrándja kalandjára drámai köntöst öltött, 's égett azon pillanatért, mellyben a' hölgy ön magát személyesíti. Szállásán nyugalom helyett tollat ragadt.

Gonzáló hosszas esend után a' hallgatag Arabellát fölverte.

„Bella! — kezdé lassu mély hangon, mi utóbb dörgött — te viszonyukat évek oltá ösmered. Tudod a' nászt nem sürgettem, mert láttam enyim vagy, 's kirekesztőleg enyim is maradsz. Ösmered jellememet? szigorú az, mint bünöket ítélő isteni akarat: midőn téged veszendőnek csak képzellek is — nem rendül meg, bár világot borító könyözön foljon előtte. Murád a' szinpadon Alinét rabolt — én Arabellát növeltem, 's Arabella Gonzalóé marad. Erre esküszöm.”

A' szép gyám ledült. Zechinót csak most hivé szeretné, 's zsarnoka iránti gyűlölete növekedett.

„Hallgatsz leány? — — Jól teszed: sem lármád, sem némaságod nem győz meg ártatlanságod felől. — Vagy a' színészt utálod bennem, 's uri rangra vágysz? Hát magad mi vagy? Ösmered szenvedélyed: ezren kértek, e' pályát hagynád-el, nemet mondottál, nemde? Hát midőn anyád koporsóját rongy mezben tova kísérted, nem a' színész vett ápolása alá?”

„Szünj meg Gonzáló.”

„Madrid vétke tornyosulna most gyenge éveid felett, 's én költségesen növeltettelek.”

„Igaz; növeltetél; de olly világban, hol csak szenvedélyeket, 's szerelmet tanultam. Nem tudod minő vétket követél, midőn felettem teremő hatalmat vívtál? Te cselszövő — te mély szenvedélyt ültetél keblemben. Hah!” — — Elhallgatott a' fellelkesült árva.

„Tovább, tovább.”

„Tovább? megkedveltetéd az utált életet, holott most istenem égé-

ben lennék. Gyakran mondád: Jób azért tűrte békén a' csapásokat, mert azok anyagi érdeküké valának — szenvedélyét egy sem támadta meg. Te mondád: veszze a' színésznő rokonit, rang birtokát, csak mély keservvel zenghesse el a' költők lelkes dalait — feled minden multat. Lásd keblemben tanításod megfoganzott. Mért — oh mért adál hajlamimnak tulsulyt? Mért nem küldél kolostorba, most buzgón imádkoznám éretted. De csak nevensz; — tudod nincs lelki erőm szenvedélyem leölteni, 's hatalmod alól menekülni.“

„Kibeszélted magadat?“

„Oh Gonzáló ne tarts hálódban: a' hála visszatart, oh színészet!!“ —

„Hahaha! Fanyar gyümölcs terem a' hála fáján, 's te, látom, már adsz is róla. — — Nem ugy leány! Ha kívánod, hogy én téged más karában tudjalak boszulatlan — kérd a' barna földet repedjen meg, 's engem elevenen nyeljen el. Azért vontam meg magamtól mindent, mi az életet kényelmesbbé teszi, hogy midőn könyörgöm: eltaszits? Azért virrasztottam olykor kórággyad felett, hogy most vétkesnek szídj?“

„Oh, te igen vad vagy.“

„Hát kívánod, hogy szelid legyek? Millyen, mint a' szőke Zechinó?“

„Hah! ösmered?“

„Te szereted őt Arabella.“

„Nem.“

„Igazat, igazat! — kiálta, 's szeméit vadul forgatva pisztolyhoz nyult — igazat akarok bár poklokra sujtson — igazat várok. Szólj Arabella: szereted-e őt?“ Arabella reszketett a' löfegyver torka előtt; de inkább Gonzáló vad tekintetétől. Térdre hult előtte — igen — mert irtodzott még a' haláltól. Hisz ő csak most kezd élni, 's még olly sokszor állhat színpadra — mégis illy korán halál fenyegeti. Képzetében a' mult elborult, Zechinó mint tündöklő isten a' homályból lebegett felette, 's biztatólag intett — — ő igen szerette Zechinót.

„Álj fel leány — dördült rá Gonzáló — istened előtt térdelj: vagy mondj nem-et kérdésemre — akkor én csókolom onnan a' port. Szereted-e Zechinót?“

„Istenem! — — igen.“ —

„Hah kigyó! kit keblem vérén tápláltam. Így hiusítád meg álmaimat?“

Arabellát lelki harc — ártatlan vállomás — löfegyvertől iszonyodás ájultan teríték a' színész lábai elébe. Az ében szemek lezárodtak, hajának dus tekeresi a' szőnyegen csiga-fürtökben kigyóztak szét halványan is szép arcza körül, balja fővankosul, 's jobbja mellén renyhén hullott alá. Gonzáló pistolyát felemelte, de jobb szelleme-e, vagy illy gyáva bosszu megvevése lefegyverteleníté őt. — — A' zajra szobaleány sietett elő.

* * *

Donna Krisztiernát uri lakában valami nyugtalanítá. Vissza varázsolta szép multját — az ifju boldog éveket 's a' jelennel akará összekötni.

Ha kiirthatnók a' balitéleteket ő boldog lenné. Látók őt a' színházban könnyüket hullatni; de ki képes a' női titkok forrását felkutatni? Darabig tartó kábult némaság után a' tánczvizgalomban társaságában látott hölgyet szólítja:

„Charlotte, mit érzett kebled a' szinteremben?”

„Arabella előadása fellelkesített, de esete elkomorita.”

„Mit gondolsz szégyenemre van, hogy őt társaságunkra méltattam? a' spanyol hiúság megengedé, hogy a' színésznőt több termeibe vezessem?”

„Mindenesetre: neki minden körben számosak hodolói, 's téged né-ném a' fiatalok magasztalnak, mert olly hölgyet vezetés közük, kihez hasonlót a' spanyol föld még eddig nem mutatott.”

„Épen ez fáj szívemnek, hogy Arabellát olly mezőn látom virágozni, mellyben a' növény igen pajzánul szokott virulni. Ő egy olly nemzet szemérmét öltö gunyjának kitétetett, melly a' szellemi műveltség alsó fokáig ön kevélysége miatt alig juthatott. Neked kedves Charlottom fogalmad sem lehet az életükről. De látni egy istenített hölgyet, kihez a' fiatal kebel, midőn az egy lelkes hölgy érzelmeit szerepeli alig mer felemelkedni, a' kicsapongó fajtalan férfiak sovár tekintetének kitétetni, mig öltönyt változtatja. — Oh Charlotte! egyetlen rokonom! ha mi a' szép Arabellát, mint rokont ölelhetnők!”

„Igen néném, de ő nem mond le a' színészetéről — ő mondja, hogy nem képes szenvedélyén uralkodni.” —

„Fájdalom! ugy van. Több kísérleteim hasztalanok valának.” Itt le-törlni szeméből egy pár könnyűt félrefordult. — Csend lőn. — E' néma jelenetet csak egy sohaj zavará, mi rokonilag egyszerre tört elő mindkettő-nek kebléből. Krisztierna talán imádkozott, mert ajkai rezegtek. „Istene-m! — sohajta megfedekezve társnéjáról — egy falat kenyér, egy ital viz, ha inyemre esik — őt juttatja eszembe, 's vágynám vele osztani — ő még sem siet karjaimba. — Oh gyermekek! gyermekek! boldogok a' tudatlanságban!”

„Mi az édes néném?”

„Semmi — — egy édes — — egy boldog álom. Charlotte hivasd el az agg Elehelnét — kérlek most mingyárt, bevárom őt — nem akarok addig lefekünni — siess édesem: küldj szekeret érette.” Charlotte távo-zott. Mintegy hat fertály mulva Elehelné — arcán ezer ránczokkal meg-jelent; homlokára főkötője alól néhány fehér szálok foszlottak, görbült hátáról köpeny lógott le, 's kezében nők szokása ellen lépteit gyámolító iz-mos uti bot; fejét kissé jobbra hajtva megszólításra várt.

„Elehelné! — felkiált Miguel özvegye, ön itt? ön eljött éjjen is hi-vásomra jó asszony.”

„Parancsát várom excellenza.”

„Kedves Elehelném: nem emlékszik-e szomszédnéját a' vak Arnold özvegyét mikor temették el?”

„De igen: már 10 éve — oh szegény szomszédnőm beh jó vala!”

„Leányáról mit tud?”

„Hát édes excellenza: azt egy ur vette magához; 's most már isten tudja, hol van a' jámbor gyermek.“

„Mit hallott felöle az elhunytól?“

„Sok jót — mindig csak jót.“

„De valami különöst — valami titkot nem hallott-e? Hogy tudniillik — no csak.“

„Hiszen látom excellenza is tudja, mit eddig csak a' megboldogult, meg én tudtuuk, hát csak megmondom: a' leányt nem ő hordta szíve alatt, annak éltet egy más — igen gazdag nő adott, ki évenként érte du-san fizetett. Látszék is hogy nem kunyhonkban született, mert igen szép vala. Holta után elakartam venni; de kik anyját eltemették, mondták, hogy sírjától valami ur vitte el — azóta egész utcánk hírét nem hallotta. Nem tudom bírja e' még azon kis feszületet ezüstműből, mit szünetlen nyakában viselt, vagy azzal együtt eltemettetett.“ Ha ugy — isten nyugtassa meg. —

„Ő él! és ő olly szép! — Köszönöm tudósítását. Charlotte gondoskodj Elehelnéről.“

„Oh excellenza — csókolom kezeit — parancsoljon, 's én még annyit mondok a' kedves gyermekről.“

„Köszönöm, köszönöm — eleget hallottam! Az urnő háló — 's az agg Charlottével étterembe távoztak.“ —

IV.

Több napok után Arabella, a' bájdús Arabella a' hódító szempárral ében, 's cézeder butorzatú teremben atlasz kereveten ringatodzott, piczin lábai a' szoba gazdag szőnyegén hintáltak. Pompás tükrök, velencei gyárok remekei — mahágoni rámaikban jeltáblák, 's nagyszerű képek pompáztak — ott függött Schakespeare, Kean, 's más angol, francz nagyírók, színészek 's színésznők koszorujában; Mazeppa lovag, 's mint hetman is. A' párkányokat spanyol lovagok szobrai foglalták el. Balra más szoba nyílt — bársony takarók alatt ágy benne, 's puszpánt asztalon több könyv hevert kéziratokkal vegyesen. Az ágy felett piros szalaggal könyűden egy kis mellkép, abban mindenki Zechinóra ösmerne. — Arabella a' mondott helyzetben növény illatár közt andalgott, midőn szobaleánya Zechinót jelentette.

„Bocsásd — mond ezüst hangon, 's mielőtt tévedező gondolatát összedné, hókezét forró csók olvasztotta.“

„Arabella, mindig egyedül?“

„Képed szivemben él — 's ezzel egy társaság mulattatása nem ér fel — aztán nézd“ — mint egy két ivnyi papír füzetet mutatott, szerephez hasonlót.

„Arabella! — mondd egyszer tiéd vagyok — esdekelt a' szép ifju — mondd, kész vagy oltár elébe velem lépni — Gonzálót többé ne retteg.“

„Hah!“ — megborzadt a' hölgy e' névtől.

„Te most is remegsz azon ördögtől?”

„Remegek-e? Én hálával tartozom, 's iszonyodom a' borzasztótul. Tudod-e Zechinó bennem ő kit szeretett? Ő nem a' színésznőt — nem lelkemet szereté, ő mondá, hogy kellemim izgatták fel hült velőit. Anyámat 7 éves koromban kísértem sírjába, a' város nyugoti részén egyszerű fakereszt jeleli — nem rég tetettem. Egyedül én hullattam könnyűt a' halomra, honnan sem sírás sem ima többé létre nem hozhatja. Akkor előttem a' világ kitárult, 's Toledó utcái sehol menhelylyel nem kecsegtetének.”

„Ne fess tovább! mintha szívem vérébe mártanád az ecetet — a' kidrol nem hallgathatom sorsod éjjelén barongoló fellegeket. Feledj karjaimban minden multat.

Nem ámitlak Zechinó — mért csalnád meg önkebledet? Én próbára tettem szívem érzetem, 's szenvedélyem felett nem tudott ur lenni: az ész adtam segítségül, — megtompult az is előtte: idegenek tanácsit feszítettem pajzsul, 's összeomlottak azok is: — végre szerelmemmel, 's Gonzálotoli iszonyommal fegyverzém a' kifáradt harcosokat — visszavertek. Én mint nem színésznő tied nem lehetek.”

„Oh ég! — — — mit vétettem?! — — Arabella engem szeret, 's még sem lehet enyém!! — — Hallgass meg angyalom, istennöm: mondj le pályádról, jer Kadizba: játszdottass, éldelj rajta, tedd kívánatid, csak légy enyim. Ott családom körében boldog lész.”

„A' kevély spanyol engem csak szinpadon lát-halhat. — Oh ösmerem én őket.”

„Nem színésznő — Zechinó neje fogsz lenni.”

„Nem — nem, soha sem. Nem tud lelkem téged megcsalni. Látd az az orosz lány — bármint legyen állapota kalitkában — szabadra vágj Légy boldog, 's hagyj engem mellképed élvezésében bujálkodnom — — 's miután elvirágoztam temettessem magammal. — Nekünk csak jelenünk van.”

„Egek!! — — halálról hallok! Bella ezt igen hidegen mondád — én is hideg vagyok, 's mondom, vagy te lész enyim, vagy én is a' halálé.”

„Férfi — Zechinó azt nem teszi — — — 's ha tennéd — — — itt szívére kapott. — Egyetlen barátom — mond mintegy új eszmétől megkapatva — ne írj több drámát.”

„Arabella mondhatja ezt? ő ki isteniti műveimet? nem, nem: ezt nem kívánhatod 's nem is teszem, csupán éltemmel.”

„Mégis tölem követeled a' lemondást. Lám, lám! ti férfiak igen jogosok vagytok.”

„De mit a' természet oltott vérembe! mitől e' koromban még egy öröklétért se mondanék le. Kivánj Bellám lehetetleneket — megkísértem — oh de ezt ne erőltess. — — Szenvédélyemtől! — — — — azon néhány sor, melybe keservemet elzenghetem! oh! ez isteni élv.”

„Zechinó! mi nem csálhatjuk meg egymást.”

„Isten veled — isten veled angyalom.”

„Mindig tárt e' terem a' színésznő egyetlen barátjának.”

„Köszönet — köszönet e' fájó szívtől — nem leszek idegen,“ — 's távozott.

Zechinó leveretten kinainak iszonyu tengerén nyugpontot keresett, hova sajkáját köthesse, 's mindenütt Arabella képe; mindenütt ő intett béke zászlót a' küzdőnek — mégis tőle kelle visszalépnie. Ő mindenben, mi szenvedélylyé fajult, tulságos volt, 's ábrándozó. Hiuságának hízelt a' gondolat, ha Arabellát — legyőzve minden balitéleteket — magáénak mondhatja; más felől ha érte hal — emléke az utókornál örökre élni fog. Illy eszmék esiráztak a' költő agyában, 's nyugodni nem engedék.

Arabella tompán merengett élte sok oldaluságán — ő látott nyomort is; de fényre emelkedett öléből; hallott fiataloktól szerelmi vallomásokat, látta leveleikből a' csüggedést felsírni — 's érzéketlen maradt. Tanuja vala féltékenységnak, dühnek — ő nem szeretett. De Zechinó rokon keble a' természetet előtte kimezteleníté, 's ő csak hölgy maradt — már szerelmes, de szenvedélyes hölgy, ki feláldozza azt emennek. Szenvedélye már óriássá nőtt, 's nem engedé e' colosz mellett alig serdülő csirának isteni termékeit élvezni. Ha hosszab idő óta nő — tán erőt vesz e' repkény, 's behálozza a' coloszt. — Visszaidézte emlékében Gonzálot: látá a' dühöst, midőn pisztolyt emelt rá — igen az utolsó vesztés után távozonak visszafenyegető képét, 's elborzadt.

V.

Zechinót szállásán atyjától levél várta:

„Fiu! — így hangzott — Engedékeny atyád jó szívével így vissza éltél? Megengedém, hogy a' kék vérűek rovására irogass, 's most átkozott ábrándod gyümölcsét akarod izlelni, 's velem is kostoltatni! Mit gondoltál? színésznek udvarolgatsz? — — Fiu! ne kéntessem nyomodba utazni. Lemondj szándokodról, 's célod helyére Madridba siess. Levelem vételével tüstént indulj, különben harmad napok alatt szavaim dördülnek ostobaságod felett.

U. i. Tollat soha ne merészelj kezeidbe venni; de siess Madridba. Anyád akarata is ez.

Mint menykő sujtott — állá Zechinó — ő anyját imádtá. Keblén ingét tépte szét, 's szíve dobbanási hallhatok lettek — — kezéből a' levél kihult. — — Képzeltésem teremtményét soh' sem látni! Ez lélekölő gondolat volt. Inkább az atyai átok — felkiált — szálljon fejemre, mint Arabella másé! — — Nem — nem! Anya! lehetetlent ne kívánj fiadtól! Tollat ragadott, és irt

„Arabella!

Sorsomnak minden villámi átkos egem alatt czikáznak; 's már-már lesujtandók. Isten akkor bűnös lelkemnek bocsásson meg, ha még most is nem-et mondsz könyörimre? oh ha ott fenn is illy irgalmatlan atya honol. Szülőim levele tilt tőled, 's én merész vagyok éretted azoknak átkaival szembe szállni. Látom a' poklot — szánd meg, Arabella, imádodat. —

Csinos cseléd sietett e' levéllel, 's a' komor fiu nagy papir hasábot helyezett asztalra, mellé, tollat — tintát — irt.

Arabella az említett papir ivről magában olvasott, néha hosszas szüneteket tartva. — Már soká tette, midőn Don Miguelnő belépett.

„Jó estvét Bella! hogy tetszik uj szállásod? Gondoskodtam eléggé?”

„Köszönet e' magos kegyért excellenza. Igen is kényelemben vagyok.”

„Most mit olvassz?”

„Holnapi szerepemet.”

„És utolsót.” Arabella keserűen nevetett, „Kétkem.”

„Most is ellenszegülsz? Még egy módot tudok: azt is kitárom.”

„Mondja csak excellenza, szinte ohajtanék illy módot, mert eluntam a' sok kísérleteket. De hogy elvonjon pályámtól alig merem hinni.”

„Amaz értéktelen ezüst feszületecskét miért tartod ágyod felett? — — Nem felelsz?”

„Hajh az emlék! előtte egy anyáért imádkoztam, 's könyüim azon anyáért számtalanszor öntözik. Szülőmtől azon egyet birom.”

„Hol született?”

„Péter temploma mellett egy alacson kunyhóban — tova a' külvárosban: e' feszület hagyományzója egy szegény asztalosné.”

„Előérzet soh' sem nyugtalanított, hogy valaha még szülődet meglátod?”

„Oh excellenza! ne gunyolja az árvát. Könyeim zápora közt kísérem az áldott anyát örök nyugalomra.” —

Elehelné hivatott be, ki állásának e' fényteremben nem tudva helyes irányt adni — kissé habozott — Arabella merőn nézte. Végre felkiált:

„Elehelné! ön itt? — régi jó szomszéd” a' ránczos öreg görbe derekát megölelte.

„Kis Bella! te vagy-e? oh hogy szemeim homályosok!” orrára szemüveget helyezett „igen — te vagy, most ösmerlek. 10 éve mióta nem látott az öreg” — D. Krisztierna szemein könnyüket tört szét.

„Öreg mondd el Arabellának: mit tudsz születéséről?”

„Hát én csak annyit tudok, hogy édes leányom nem Arnoldnének vagy leánya. Téged születésedkor egy igen gazdag nő adott át neki 's évenként dusan fizette.” D. Krisztierna a' pamlag karára bórult szép szemének harmat gyöngyeit fehér kendőbe hullatni. Arabellá lélekzete fennakadt, 's nem tudta higyen e' füleinek. „Egy kis ezüst feszületet adott anyád, midőn Arnoldné átvett” folytatá az öreg — „most bírod-e?”

„Igen! fölkiált az özvegy — azon feszületet, mít olly igen becsülsz. — — — Én — — én valék a' könyelmű anyja. — Megbocsátasz-e Bella?”

„Anyám! — itt karjai közé omlott. — — Anyám! — — — nem — nem, oh nem lehet — — — egy színésznőnek anyja excellenza! oh! nem. Ne kívánjatok megcsalni.”

„Leányom! ne tagadd meg bűnbánó anyádat.“

„Anyám! — — oh mért e' szörnyű szenvedély!? — oh Zechinó!“

„Zechinóé lessz leányom.“ —

„Még most nem.“

„D. Miguelnő lánya nem színésznő többé.“

„Még nem anyám — még most nem. Isten tudja a' jövődöt.“

Most látjuk a' Donnának színésznő iránti kedvezését: ő benne leányát akará kitüntetni ki ifjabb éveiben könnyelműségének gyümölcse vala; de Miguel a' megboldogult férj nem tudta, csupán ő — nevelője, 's El-ehelné előtt nem volt titok. Nevelője halála után udvarába szándékozott vitetni Gonzáló megelözte; így három év múlva dusan jutalmazott kémek által jutott nyomára, hanem a' társaság akkor Navarrában mulatott, hova tilos vala e' korban belviszályok miatt közeledni. Forró ömlengés után az anya távozott, 's egyedül új helyzetében Bella maradt. Ekkor vette Zechinó levelét, melyre válaszolt:

„Zechinóm!

A' sors úgy akarta, hogy szenvedélyem hajója szirtre ütközzön. Jól van: én hihető lemondok pályámról, csak tüstént még nem. Akkor aztán, ha keblem nem reped szét tiéd leszek — tiéd innen, 's tul a' siron. Oh! hisz nekem anyám is van. Én többé nem vagyok árva. — — — De színésznő is alig! Isten veled.“ — A. Csendítésre csinos aprod jelent meg, száraz arca barna, termete magos.

„Gonzáló! hah!“

„Remegsz gerle?“

„Mint jövéi ide?“

„A' hol te vagy Gonzáló is ott örökös. Azt gondoltad úgy-e távol vagyok, 's feledve téged itt Zechinóé lessz? Igaz eltávoztam volt, — de csak Kadizba, 's onnan Zechinónak atyjától levelet hozék.“

„Zechinónak? Te hozád?“

„Igen neki én, kevély szülőitől, kik téged utálnak, gyűlölnék, 's megvetnek.“ —

„Hah, — — Én nem vagyok színésznő — oh — oh.“

„De vagy egy elvetett poronty.“

„Istenem!“

„Te most is szereted Zechinót? — mond: szereted e' őt úgy, mint én tégedet? mond kívülem kit szeretsz.“

„Zechinót!“

„Hah ördögök! ujjogjatok zsákmánytoknak! Te urhölgy — ki vett gyámsága alá, midőn sirtál? Zechinó? — Ki fedezett az idő sanyarjai ellen? Anyád a' kevély excellenza. ki engem minden körből kitiltott, hova téged bevezetett? Mindent tudok — mindent jól hallottam. Hah — ha — ha! csalatkozol leány, ha én téged elvesztenélek: az ördög zsákmányától nem könnyen engedi magát megfosztatni. Magamnak növeltelek, meglátom ki rabol el?“

„Távozz Gonzáló: nevelőm valál, nem becstelenítlek meg, különben cselédeket kiáltanék.“

„Azok engemet ösmernek. Kérem azon levelet.“

„Nem adom.“

„Becsületemre! Zechinó holnap távozik — távoznia kel. Add a' levelet.“

„Ígéred, hogy semmi bántódása nem leend.“

„Esküszöm! Engemet ő nem is fog látni.“

„Vidd hát, 's kerüld e' helyt.“

„Ha a' halálé lettem.“ Gonzáló a' válasszal távozott.

Zechinót asztalánál munkában találta a' késő est, ott Arabella válasza, de tartalmát Gonzáló átkozattal elferdíté, 's esküje daczára más önzéssel irt választ játszott kezébe, mi végkép lesujtá őt. Zechinó egy felvonás az elkezdett drámából már irt, 's most a' levél olvasás más irányt adott művének, noha a' dráma szabályinak nem felelt is meg; de mint költő hattyudala becsülendő. Lefőstette szerelmét — le Arabellát, 's a' kemény Gonzálót. Egész éjjel irt, 's más nap is. Utjára semmi készületet nem tétetett. Más nap estve 12 órakor végződött a' mű — ekkor ajtot — ablakot keményen becsukot, szobáját néhányszor körül sétálta, fűrtjeit ujjával fel-fel borzolta — a' szobában bodító hőség vesztegette meg a' levegőt. Ismét sétált — végre megáll 's asztalán irománya mellé kis üveget tesz, 12 öblös csészébe illatos szeszt tölt, 's viasz gyertyával azokat rendre fellobbantja. — Ennek kék sárga lángja, kisérteties vala, 's az ámbra vanília illatár a' rekedt szobában még bodítóbb. Most felső öltönyét hányla le, 's ujra körül sétált. Végre leült, a' még néhány rend hiányt irományában kiegészíté, melly is egy levelen végződött. Miután ez is megvala még külön papírra néhány sort habart — akkor koppantott — a' levelet átfutotta, 's az ezüst tartók közül imént oda tett üvegesének tartalmát kiszívá. — — — Perczek mulva koszoruzó művére hajtva fűrtös fejét elszenderült, melly álomból tulvilágon ébredt. Rokona másnap — e' hosszas magányán megütközve — betört: egy-egy csészében alig lángolt már a' szesz, viasz gyertyáit hamvuk leolvasztotta. A' rokon Zechinó válára ütött, — mozdulatlan. — Fővankosán — a' csinos fehér fogaton ezen felírás „Hattyudalom ez, ma dec. 12-én adassék elő. Cselédek közt Gonzáló is megjelent, 's átfutva a' művet sietett vele a' színigazgatósághoz. Az üvege se egy szobalány kezébe jutott a' tolongásban, kit sz. Márk oszlopnál is láttunk — kezében most is egy illatos levél.

* * *

Színház körül e' nap nagy készületek tétettek: butorok változtattak, szorgos tanulás, gyakori próbák. Estve „Szerelem és szenvedély“ adatott. Gonzáló 's Arabella szerepeit önmagok személyesíték — Zechinóét egy fiatal. Hasonlón zsufolt termet Toledó még nem látott. Az utolsó jelenet azon szobát ábrázolta, zseszes csészéivel — átköltöztetett butoraival,

mellyben a' darab iratott. Néma volt e' nagy tömeg, 's várta a' kibonyo-
ladást. Most az ifju — ki Zechinót személyesíti azon levél tartalmát sza-
valá el, mellynek bevégezését a' költő kétszer kísértette meg: „Szavaim —
igy hangzott a' levél — silányok érzésemet kifejezni. Tollam is csak azt
irhatja „szeretlek“ — ezt sugja a' Zefir „szeretlek“ — ezt dörgi le a'
meny üre „szeretlek“ — ezt hallod a' dühöngő orkán zugásiból, 's ezt az
oltárról széthangzó dalban „szeretlek“ 's ezt dallják a' madarak ezer fajai.
— — Lelkedben valami rejlett, mi kétes homályt vett tudvágyomra. —
— Ha te Gonzálót is szeretnéd! — — Különben szenvedélyed értem, —
ha úgy szeretsz, — mint százszor mondtat — megtagadhatád. Ábrándom
nekem szép halált teremtett, 's nem kívánok élve boldogtalan lenni. Isten
áldja Bella. Szülőim átka dörög a' színésznő felett, 's a' fiu mint elátko-
zott hal meg. Még egyszer, és örökre isten hozzád. Oh Bella! milly bajos
az élettől megszakadni. — — — Él — — — élj boldogul.“ — — — —
E' levelet Arabellának Zechinó személyesítője egy kis üveggel nyújtá át:
a' hölgy baljával vette el, 's az üveget üritendő jobbát emelte kékülő aj-
kihoz. Gonzáló kárörvendő mosollyal legeltette szemeit Zechinón, Arabel-
lát neki szerepe szerint a' ledüléstől védni kellett, 's a' mint karjára ölelte
két üveg gördült ki a' halvány hölgy kezéből — egyik, mellyet Zechinó
félig üritett.

„Itt a' legnagyobb dráma eljátszatott — kiált a' megrázott Gonzáló
— Arabella! ébredj! bocsáss meg! — — De Arabella nem hallotta már,
— isten áldjon meg szenvedélyed áldozata! szegény hölgy! Én is nyerek
halált Afrika földén valahol. —

A' kárpit szörnyü zajjal omlott le.

* * *

A' nézők sorából egy sikoltás hallatott, 's Don Miguel özvegye ájul-
tan vitetett haza, mellette Charlotte örködött. — EDE.

A' NÁDORI PALOTÁBAN.

Vége a' nagy ámitásnak!
Nem nyer itt szívet magának
Többé a' pokol.
Megszökött a' színes gyáva

'S most hazátlan, meggyalázva
Szerte bujdokol.
Hol a' fényes arczu
Hitszegő lakott,
Töltött fegyveremmel
Én sétálgatok.

Fuss áruló ördögfajzat
Mig leked gyötrelme zaklat
Földön, tengeren,
'S ha nézzs a' tenger vizébe,
Képed vissza tükrözése
Hóhérod legyen.
Hol a' fényes arczu
Hitszegő lakott,
Töltött fegyveremmel
Én sétálgatok.

Ős Budát ne emlegessed,
Hol bajuszod megnevelted
'S többet nem tevé . . .
Fuss, fuss e' kies vidéktől,
Mellyen a' magyar kenyérből
Árulást evél . . .
Hol a' fényes arczu
Hitszegő lakott,
Töltött fegyveremmel
Én sétálgatok.

LÉVAI PÁL.

FEHÉR RÓZSÁK VÉRES ARCZCZAL . . .

Miskolcz, dcc. 2-án 1848.

I.

Fehér rózsák véres arczczal,
Hol teremnek? A' csatában . . .
A' csatáknak irtó képe
Merre villog? A' hazában!

Fehér rózsák véres arczczal
Mit jelentenek kezemben? —
Hogy e' lélek és e' szív csak
A' honért ver életemben. —

II.

Tavaszi volt a' földön, lágy szellő az égen,
Midőn kiviritál szép gyönyörűségem;

Szép gyönyörűségem: szabadság virága!
 Lelkem istensége, szívem imádsága. —
 Rövid a' tavasznak illatos élete —
 Virágít egy futó év tele tépi le . . !
 De a' te életed népek tavaszában
 Ezredévekig tart virágzásában . . .
 Te vagy az í g é r e t szelid mennyországa,
 Téged se tél se ősz nem dönt hervadásba;
 Nem a' sötétségnek vipera-serege,
 Undok kezeivel, melly ellened kele . . . .
 — Hiszen a' fergeteg me g t ö r i k dühében
 'S a' v i r á g megmarad fényes épségében. —

III.

Minő véres arcz . . .
 Szellőbe hulló szétkuszált hajak . . .
 Hókeblére vércseppek csorganak . . .
 Kezében lángpallos, körötte harc! —
 Szelid vonásin égő boszu ül,
 A' síkon áll, merőn, egyes-egyedül! —
 Ki vagy te harczok istenasszonya,
 Kit isten, ember magára hagyta? . .
 . . . Te vagy, szerelmes édes jó anyám,
 Orellenségid között — s z é p h a z á m . . .
 Élethalálra küzdő Amazon!!
 Fel . . . ! egy félvilág bámul szemedbe . . .
 Hisz és remél nagy ítéletedbe,
 Hol a' szent munka fényes végivel —
 Legördül a' h o l o f e r n e s i fej.

IV.

Sötét éjjélben gyakran fölkelek,
 Mint az éjjélben járó szellemek.
 Lopva nézem meg véres sebedet
 Mit rajtad tőnek áruló kezek . . .
 'S titkon borúlok melléd . . . csendesen . . .
 — Fegyveremet lábaidhoz teszem —
 'S dalom — e' tépett szív foszlányait —
 'S szemem keserűséges árjait
 Balzsamul, sebeidre kötözöm — —
 'S odább megyek a' harcmezőn.

V.

Sas vagy, a' pusztáknak büszke arany sasa,
 Pillantásaidtól ég éjszak havasa . . .
 Megvérzett szárnyadnak rengő csapásitól
 Koronák hullanak a' bűn-ült homlokról;
 Mikint Prometheus, föl szállsz a' napokig,
 És lecsapsz ítélni a' sötét poklokig.

Sas vagy, a' Kaukasus vadregényes sasa,
Te lól a' bűnökre Istennek ostora . . .
Előre bátoran, faj- és rokotalan:
Nézd, vetélytársadnak undok két feje van.

VI

Talán a' pokol ármányos keze,
Mi a' csillagot égről veri le? . .
Hogy hull . . hogy fut az egész éjelen
A' csillagsereg tiszta szép egen !!
— Hogy hull e' nép a' csata mezején
Az ármánynak fondorkodó kezén!
Gondolnád, benne e' nemzet egész
A' levégső erejéig kivész. —
. . . Midőn a' csillag égről leesik,
A' temetőkön árnya fölemelkedik:
Kiket csatában elhord a' halál —
A' népek lelke még kísértetni jár . . .

TÓTH ENDRE.

E G Y H O N V É D H E Z.

Vác, novemb. 28-án 1848.

Miért nem mondhatnám meg azt
Hogy szived, 's éltemet,
Egygyé teremtetted az ég
Mint rokon, 's hiveket?

'S most a' hadak vad istene
Elrablá szivedet.
'S bár fogyni érzem éltemet
Kint még sem szenvedek.

Isten veled kedves hazám,
Legyen sorsod szebb, 's jobb,
'S az ellenre örök átok,
Mig elveszni nem fog.

De kedvesem honfi vére
És szívem élete,
Legyen most az utolsó már
Melly érted véreze.

S. ETELKA.

CASSINO IS, NEM IS.

Túl a' Dunán.

Az 'Életképek' testi gyarapodására, olvasóinak pedig
lelki épülésére

írta

KLEOPHAS.

Előszó gyanánt egy levél az 'Életképek' szerkesztőjéhez.

Különösen tisztelt tekintetes szerkesztő ur!

A' szerénységnek igen, de az álszerénységnek soha barátja nem lévén oda irtam munkám czime után, miszerint az az 'Életképek' testi gyarapodására írtott. Félre ne értsen ön. Én, legalább ez alkalommal, az 'Életképeket' mint divatlapot, 's tisztelt uraságod pénztárczáját egy és ugyanazon dolognak valamint magam nem tekintem, úgy — olvasóim tájékozása végett mondván, — mások által sem kívánom annak tekintetni; 's azért midőn gyarapításról szölok, szemeim előtt az 'Életképek' valamelly leendő számának, vagy ha a' körülmények úgy hoznák magokkal, számainak hófehér, 's így még be nem nyomott szeplőtlen lapjai lebegnek lelki szemeim előtt, és ezeket kívánom én nem beszéltetni, miként a' csak most irt egyik melléknévből következtethetné a' rossz akarat, de, Cassino is, nem is' czimű nagy reményű értekezéssel t. cz. uraságod költségén benyomatni, tehát gyarapítani.

Mennyiben pedig művem tisztelt uraságodnak különös szívbéli vigasztalására még a' pénztárczát illetőleg is jól ütne ki: úgy nem volna egyéb hátra, mint hogy ahhoz sok szerencsét kívánjak, mit ezennel meg is teszek a' bejövendő (!) haszonból semmit magamnak ki nem kötvén.

Még néhány szót akarok mondani. Én a' fejér bort jobb szeretem a' vörösnél, láziaszt a' vörnyeges két garasosnál, meszelt falat a' vakolatlan téglájúnál. Ebből azt akarom kihozni, miszerint önnek becses, 's reám nézve szerfelett kívánatos kegyeibe ajánlott elmeszüleményemet inkább fejér, mint rózsaszín papíron kívánnám kinyomatni. — A' színekre nézve vakbuzgó ugyan nem vagyok, de miután a' szigorú, sok szegény írónak árva lelkét annyira megkeserítő, mondanivalónk' közönségesen az 'Életképek' rózsaszín köpenyére szokott reá ragadni, — szakállom rőt száaira mondom — a' piros papirtól szörnyen félek.

Mivel pedig emberi garló természetemnél fogva a' jövőt előre tudnom nem lehet: ha művem az azon szerencsétlenség érné, hogy a' halálként senkinek nem kedvező mondanivalónk' nyelve alá kellend kerülnie, úgy azon egyre kérem tisztelt uraságodat, hogy fölébe e' sirírást használja: „Kleophasztól bérmentesen beküldött, cassino is, nem is czimű hét országra szóló czikk bizonyos okok miatt fájdal munkra nem közölhető, az érdemes kéziratot azonban becsületes czélra használadjuk, rajta kalácsot süttetvén. — A' czikk átolvasása bennünk üdves eszméket keltett az idő jól használásáról.“

Igy azután méltó lesz az epitaphium a' magasztos üdvü — n. b. e' két szónak illy módoni használatát a' Nemzeti Ujságból tanultam — halotthoz.

Ki egyébként vagyok.

Túl a' Dunán télelő 22-én 1845.

Tekintetes szerkesztő urnak

tisztelője

Kleophas.

BEVEZETÉS.

Bizonyos új polgártársunk a' nagyszerű eseményeket hiven feljegyző kronikák tanúsága szerint, lováról egykor így nyilatkozott: ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes. Illyen formán vagyok én cassinonkkal, melly casino is, nem is.

Ugyanis, casino, mert czélját, az egymáshoz közelítést iparkodik elérni, sőt el is éri annyiban, mennyiben mi tagjai a' szoba szűk falai közt egymástól nem épen távol állunk, hldegebb időben pedig a' fűtött kályha körül majdnem tökéletesen egyesülünk.

És még sem casino; mert bár véleményeinkre nézve köztünk akkora a' távolság, mint az északi földsarok és déli collegája között: bennünk még csak akaratot sem ébreszt az egymáshoz simulásra. — Az illyen casino azután: casino is, nem is.

Casino, mert olvasunk, pipázunk, legfőképen pedig kártyázunk benne;

Nem casino, mert neki bizonyos szállása, könyvtára, tekeasztala — mi pedig casinóban nélkülözhetlen — pénzalapja, szabályai, de még csak három napos biztos jövője sincs.

Végre pedig casino, mert . . . . .

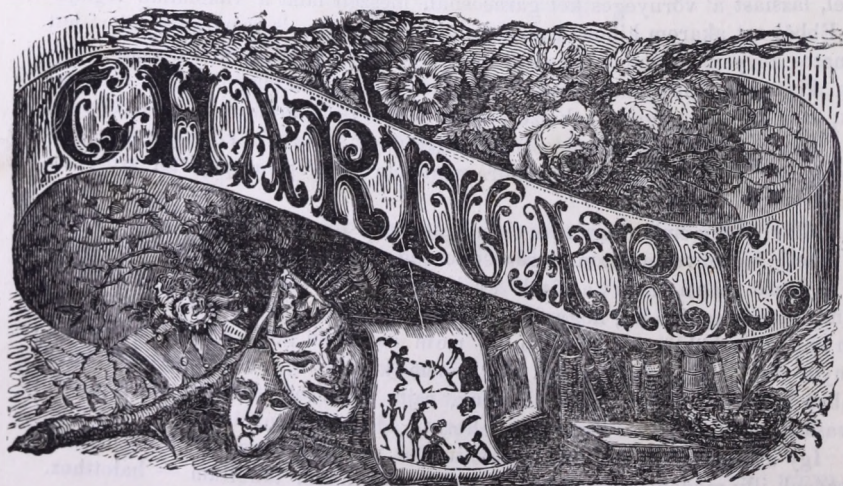
És nem casino, mert . . . . .

Se egyért, se másért, hanem hogy hát csak — no.

Ezekből tehát a' józan logica észszerű szabályait alkalmazván önkényt foly az előbb tisztelt lókupecznek ianus — arczu állításával azon igen homogen tétel, miszerint egyletünk: casino is, nem is.

Mi tán azonban, ha egyszer megszületett a' gyermek, nevének csak ugyan kell lennie, nevezzük egyletünket casinónak.

(Folyt. köv.)

* * A' király leköszönt.

A' koronaörökös is leköszönt.

Nolunt acerbam sumere.

A' koronákat és a' státusadósságokat örökölte Ferencz József.

Jozefus sine terra.

A' kedves kis fiu.

Még alig tudja a' nyakravalóját megkötni 's kapja magát: császár lesz.

Haj fiatal barátom, míg az ember a' császárságot megtanulja, sok szép viz lefolyik addig a' Dunán.

Nagyot kell még magának addig nőni, míg azt mind megeszi, a' mit urabátyja megevett.

Tudja-e maga mi az a' diplomatika? Tud-e maga csalni, lopni, hazudni, 's mind ezekhez szent képeket vágni?

Tudja-e maga mi az az entente cordiale? Tudja-e maga, hogy mikor az egyik császár tolvaj, akkor a' másik császárnak orgazdának kell lenni?

Tudja-e maga mi az a' népszerűtet. Tudja-e maga mire valók a' hóhérok, a' katonák, az akasztófák, ágyuk és a' börtönök?

Tudja-e maga mi az a' politica?

Tud-e maga mindent ígérni mikor meg van szorulva azzal a' szent szándékkal: hogy semmit sem fog megadni?

Tudja-e maga: mi az a' heraldica? Tud-e maga hamisan esküdni koronájára, czimerére, evangéliumára, 's azt mondani: hogy mikor esküdött nem volt esze?

Tudja-e maga, mi az a' jus gentium. Össze tudja-e ön veszteni a' népeket, tud-e ön polgárháborut csinálni, falvakat égetni, népfajokat irtani?

Tudja-e maga: mi az a' tactica? Egy néptől mindenét ajándékba elvenni 's aztán háládatosságból meggyilkolni?

Tudja-e maga, mi az a' sanctio pragmatica? Törvényeket csinálni 's azokat meg nem tartani?

Tudja-e maga mi az a' státus oeconomia? Tud-e maga adósságokat csinálni 's azokat soha ki nem fizetni.

Tudja-e maga mi az az alchymia? Tud-e maga papirosból aranyat és ezüstöt csinálni?

Tudja-e maga: mik azok a' Flankenbewegungok? Tud-e ön ildomosan szökni, futni, retirálni, és dispercalni, mikor a' státus érdeke úgy kívánja.

Míg maga fiatal barátom mind ezen tudományokból az exament le nem teszi, addig ne neveztesse ki magát császárnak.

* * De csakugyan látszik: hogy ért hozzá a' kis császár.

Azt mondja: hogy ő felült a' trónra.

— Az Isten növelje magosra. —

Azt mondja: hogy ő legelőször is azon kezdi kegyosztogatásait: hogy benünket tövestül, gyökerestül kipusztít a' földszínéről.

Azt mondja: hogy ő Magyarországtól elrabolja a' Bánátust, Erdélyt, a' bányákat 's az ausztriaszéli vármegyéket. —

A' példabeszéd azt tartja felséges császárkám: hogy a' ki gyermek korában ilyen okos, nem fog hosszú életet élni. —

* * Nyilvános penitencia.

Mi előtt e' lap szerkesztéséről leköszönnék, nyilvánosan eklézsiát követtek azért: hogy honunk legnagyobb árulójának 's leggyávabb katonájának, a' nagybajszu Stéphán herczeg ci devant nádornak arczképét kiadtam.

Deus sit mihi misericors et omnes sancti, qui habitant in coelis.

Mennyi reményünk volt kötve ez emberhez! mint függött rajta mindnyájunk szeme fénye! A' mi akart volna lenni, az lehetett volna köztünk. Királyunk, szentünk, megváltónk.

'S inkább akart lenni szolgák szolgálja, kiesapott hazaáruló, gyáván megszökött vezér, kit átok kísér és megvetés fogad, kinek neve után számfűleket fog festeni a' történetírás.

És mi ennek az embernek az utósó perczig hittünk.

Hittünk, mikor martiusban azzal a' koronázott uritokkal tanácskozott,

hittünk, mikor Zágrábban az arczképét megégették, hittünk, mikor Jellasics niederträchtiger Lumpnak nevezte.

Hittünk — magyarok voltunk.

A' magyar becsületes, a' magyarnak fogalma sem volt arról: hogy egy nép szeretetért illy czudar hálátlansággal lehessen fizetni.

Ő tanácsolta: hogy Magyarországot vérrel kell ujra keresztelni, hogy ne legyen a' neve többé Magyarország!

Szálljon a' fejére!

Te pedig Magyarok Istene, bocsáss meg mind azoknak: kik ez emberben hittek, mert az ő vétkeik terhe igen nagy. Az ő hiedelmük sok halálba került.

Feladat Sakkozók számára.

A' partie így áll.

A' feketesárga részen van egy király, meg egy királyné.

Van egy futó, — ez Jellasics.

Van egy bástya, — ez Windischgraetz.

Van egy ló, — ez Récsei Ádám.

Van két pion, — ezek a' ráczok és oláhok.

A' háromszinü részen — sem király, sem királyné.

Van egy futó, — ez Baldacci.

Van két bástya, — ez Perczel és Görgei.

Van egy ló, — ez Teleki Ádám.

Van hat pion, — ezek a' magyarok, székelyek, olaszok, bécsiek, lengyelek és tirolók.

Kérdés: hogy lehet a' feketesárga királynak és királynénak hat huzással mattot adni?

Telegraph. A' királynak megjött az esze. — Felfogadta: hogy nem lesz többet király. — Mező Dániel urat Hajdu Böszörményen bizodalmasan felszólítjuk, szíveskedjék nekünk azon korszerű versét megküldeni, melyben minden stropha ezen végződik: „van, óh van kegyes, jó, szeretett királyunk!” — Kiadjuk. — Urbán nem foglalta el Nagybányát. — Ezt ugyan Puchnernek köszönhetjük. — Asztalos vezér Hunyadmegyében szét verte az oláh táborn. — Hir szerint Erdélyben az oláhok és szászok között véres polgárháboru ütött ki. — Aradot kezdik már a' mieink venni befelé. — Hir szerint Katona Miklós megakarja a' nevét változtatni Kengyelfutó Miklósrá. — Ő tudja miért? — Hurbán megint beütött az országba, — nem confundálandó Urbánnal. — Amazt mindenünnen kiverik, mégis bejön, emezt mindenüve hi-ják, mégis kimegy. — Magyarországból gabonát nem szabad vinni Morvába, Morvából posztót Magyarországba. — Jól járnak a' morvák, posztót fognak enni a' télen. — A' magyar kormány számtalan ezüst pénzt veret Körmöcön. — Bécsben már rézpénzt sem találni, nincs is szükség reá, a' télen alkalmasint a' ki egy zsemlyét akar venni, nem lesz kénytelen az egy forintos bankóját felváltani, — oda adhatja érte mind.

BILLET-DOUX

a z

erdélyi aristocratiához.

Méltóságos és nagyságos uram! grófaim, báróim, primoraim, és főnemeseim! exfőispánaim, főtiszteim, telj-hatalmu korm. biztosaim! szólok az uraknak!

Atyafiságos köszöntésemet fogadják barátságosan!

Önök ördögök, még pedig szegény ördögök. Én szánom önöket. Magam is szegény vagyok különben adnék önöknek egyen, egyen 7 v.krt — kötélre.

Önök a' marceziusi napokban nagy hűhóval fogadták az uniót. Akkor unialodtak önök is a' pokollal.

Nagyvezérök a' vén Bethlen János a' pecsovicsokat unialta egy szép napon a' liberalistakkal: persze szokása szerint a' színfalak mögött.

Ez drága egy unio volt. Mert azok is, kik eddig liberalistak valának, pecsovics köpenyt vettek.

Persze hogy Puchner bátyjoknak annyival hasznosabb szolgálatot tegyenek, elfogadták a' főispáni meg őrnagyi hivatalokat. A' magyar bankjegyeket is elfogadták — hanem ezt rögtön németre váltották.

Önök talpig derék emberek. Hogy a' magyar kormány alól kivegyék magokat egy sehonnai jött menttel czimboráztak. Hogy Kossuthtól meneküljenek Urban a' regement fia (lehet hogy egy regement apja van) karjai közé vetették magokat.

Ez mindenesetre szép volt önöktől.

Mert majd Urban et comp. a' virágzó grófnőknek és grófi lányoknak egy regement fiat hagyand meg hódítási emlékül.

Ezek aztán regement-unokák lesznek.

Előre gyönyörködöm ebben a' kedves fajban, melly schwarzgelb ported'epével ugrand a' világba ki.

Mint mondtam, önök talpig derék emberek.

Néhányat magok közül, Abraham e' belpoklos kebliből, spionkodni kiküldtek.

Ennek is meg van a' maga haszna. Ha egyéb nem, ez által megtanulandják, hogy Erdély visszafoglalásával a' benmaradtak illő felmagasztaltatásra számíthatnak. Na kedves barátaim unter uns gesagt amollyan Zichiforma felmagasztaltatás.

Képzelem az urbanismus mennyire elterjedt Kolozvártt. Sok ur bánhatja hogy ben hagyta nejét vagy leányát etc.

Önök a' mellett kedves emberek.

Tíz tizenkét éven át liberalis köpenyt viseltek.

Addig érdekök úgy hozta magával. Milly szép vala a' világtól hallani ez's ez gróf vagy főur daczolva a' kormány hatalmával, megvetve az ajánlott főhivatalokat, küzd a' szegény, az elhagyott nemzet mellett.

Szó, szó, szó — mondaná Shakespeare.

Hü fény, pusztá dicsvágy, elburkolt szavak. Hamis kártyákkal játsztak uraim. Szív mélyökbe egyéb volt írva.

Probálta volna csak meg valaki, akarta volna, mit önök olly szépen elmondának életbe léptetni, állott volna önök mellé a' kormány a' legnemesben küzdő lett volna a' legmégesebb ellentálló.

Önök tudták, hogy a' kormány mindent akar, csak a' haza érdekét előmozdítani nem. Tisztán áll önök előtt, hogy jövedelmökből egy fillért sem vesztenek. Átlátták, hogy a' nagy szavaknak más következménye nem lesz, csak

hogy a' kormány a' hont mennyiben az aristocrata érdekével összefér mindenből kiforgatni nem tudandja.

Haszonlesés — semmi más.

Könnyű szerep volt ez uraim. Koczán semmi sem állt. Mert önök tudták, hogy az ön számokra Erdélyen kívül a' nagy világon más haza nincs. Ennek buktával az aristocratai nymbus is széteszland. És önök elébb valának főaristocraták azután honfiak.

Mint önök akkori magány élete is mutatá.

Önök jobbágyaiknak zsarnokaik voltak. Pedig mi szép szavakba foglalák a' rajtoki segítés szükségességét?

'S ki hitte volna, hogy az ember, ki fájdalom könnyüvel irta le a' nép zord igáját, ki hű tükörét mutatá fel ezernyi szenvedéseinek 's harsogó éljenek közt isten nevében segílyt kért számokra, mondom, ki hitte volna, hogy ez ember a' kinzásban kifogyhatlan. Elmondjam mint botozta és botoztatta Wesselényi a' zsibaiakat, 's mint kinozá Vér Farkas jobbágyait? . . .

Mint önök köpenyfordítása mutatja.

A' legnagyobb szájuak vállalák el a' legfőbb hivatalokat. Liberalisták, ki-
ket imádtunk. 'S épen ezek vagy gyalázatos far niente vagy nyilvános árulás által előmozdíták az Urbán 's a' reactio érdekét.

Vayból önök csináltak árulót.

Tanácsaikkal félre vezeté, elárulák a' nyomorultat. Mint spanyol Filepet a' jézsuiták körülhálózák. Önök mindegyike egy-egy Monk volt. Csak hogy ennek volt esze végig játszni szerepét. Önök pedig sokkal nyomorultabbak hogysen ezt tenni tudnak.

Önök kedves emberek, — mint mondám.

Nero Romát gyújtatá fel, önök Erdélyt. Csak hogy ennek üszkei teen-
dik önöket semmivé. Önök Nabobnak akartak áldozni 's e' sphynx fogja önöket fölemészteni. Önök mint Machbeth a' glamis-i thanságot nem eléglék meg. Önöket is, mint ezt, épen az teendi semmivé, miután olly epedve törtek.

De tulajdonkép mire is számítanak önök? A' szent-hegyre kivonult romaiak tudtak okulni a' gyomor és testről szóló mesén 's önök olly néppel akarnak szövetkezni mellynek középosztálya 's ekkép jövője sincs.

De jól van így is. Kit isten büntetni akar annak esztét veszi el. Hagyan! leend köztünk is Archimedes, ki az önök aljas terveiket semmivé tenni tudandja. Önök is, mint a' domingoi negerfaj vala, bünös gyalázatos emberek, a' szolgaság által képtelenek lettek a' szabadságra. Ne busuljanak! eljövend önök közé is a' Toussaint ki a' bünfajzatot utolsóig kiirtandja!

Végül legyenek önök áldva! áldva addig is mig alkalmam nem leend Zichi collegajoknak egyen-egyen bemutathatni.

A revoire.

Pest, dec. 4-én.

MEPHISTOFELES.

Pest, dec. 6-án.

Baldacci hadi törvényszék elibe állittatott.

Ez saját kívánatára történt. Különben is megtörtént volna — írja a' Kosuth Hirlapja.

'S helyesen. Mert Erdély elvesztét nagy részint ez embernek köszönjük.

Áruló ő vagy gyáva, ügyetlen — ez az eredményen mit sem változtat.

E'n mindkettővel vádolom őt. Vádatam napnál világosabb tényekkel támogatom.

Pestről megszökése után Kolozsvárra jön, 's a' Vay megegyezéséből át-

veszi az erdélyi sergek kormányzatát. Mellékesen megjegyzem, hogy szökését gondosan titkolák — mi azt hívők, hogy ő a' honvéd bizottmány küldnöke.

Bünei itt következnek.

1) Zászlóalját nem állítá magyar lábra. Pedig ezt tehette volna.

2) A' magyar ellenes tiszteket nem mozdítá el, sőt eltűrte, hogy azok lakmaikban Jellasihot 's at éljenezék.

3) Katonáinak honvédekhez átállását határozottan tiltá. Ennek meggátlására mindent elkövetett. Például többeket a' fellegvárba záratott, másokat fenyegetett 'sat. 's midőn látta, hogy ez sem használ díjakat ő is 8 kr-ra emelte.

4) A' somlyai vénapért a' bűnös tiszteket nem vonta kérdőre.

5) Midőn a' tordaiak épen e' tisztek századait, azon nyilatkozatokra, hogy mellettünk soha sem harcolandnak, lefegyverezték, e' katonák kezébe ujjalag fegyvert adott.

6) A' percekben, midőn Kolozsvárt vész fenyegeté az itteni és idegyült roppant erőt nem organizálta.

7) Egyik főbüne a' szamosujvári táborozás. Kiéhezteté kifárasztá a' nemzetőröket 's akkor intézett általok megtámadást. Az ágyukkal megérkeztek előtt fél órával 3 parade lövést tétetett. Többszöri lövést szigoruan eltiltott.

8) E' táborozásban a' székely huszárok közt vaktöltés osztatott ki.

9) Százados Makrai két ágyut 's kis erőt kért, hogy kerüljön az Urbán háta mögé, mely esetben a' diadal miénk lett volna. Megtagadta.

10) Midőn mult hó 16-án Urbán d. e. 11 órákor Apahidja alatt áll 's Kolozsvárt még az napra megtámadást remélt, leakart a' vezérségről mondani. Kénytetve azonban elvállalá, de tábort még d. u. 4 óráig sem állita. Az erő nagy részét szerte küldözé, velek a' legjelesb embereket mint Baumgarten 'stb.

11) Midőn este Urbán megtámadta Kolozsvárt, Baldacci megakart szökni. Egy Gombos nevű szekerest megis fogadott. El is indult Bácsfelé azonban le-tartóztatott.

12) Zászlóalját, mely olly czállal volt a' Rédei-ház előtt fölállitva, hogy ha Urbán benyomul, ránk lőjön, nem hozta ki, pedig ez egyetlen szavába került volna.

Ezek Baldaccinak bünei, 's ennyi elég, hogy a' közvélemény őt elítélje, mint elítélendi a' törvény és igazság.

MEPHISTOFELES.

Ugy látszik az Urbán hódításai végefelé járnak.

Ide mutat, hogy N.-Bánya földvén magát érte követséget küldött, de ez semmikép sem tudta feltalálni.

Kisült, hogy az ország beljébe vissza kelle térnie: vagy a' szorongatott Gedeont segíteni, vagy a' támadt belzavarokat lecsendesíteni.

Meglepett más felől, hogy a' székelyek Puchnernek meghódoltak.

Hát Berzenczei fiam ubi es Lisznyai és Urházi Brodkamarádjaiddal? hol van az agyagfalvi gyűlés híres határzata? . . .

MEPHISTOFELES.

EGER, nov. 20-én 1848. — Hogy csak távolról sem legyen hihető azon országosan lábra kapott hír: miszerint mi tétlenül élünk és az álmos könyveket

olvasgatva képzelt dicsőségünkben lenézünk mindenkit, a' helyett: hogy harcra készülénk 's elhagynók tömegestől gunyhóinkat azokért, kiket a' sors 's ellenségeink vad dübe földönfutókká tett; mondom, hogy ezen igaztalan híreket illően, rangomhoz képest elegendő hosszan megczáfollhassam: tollat ragadtam irván a' következendőket. Mindenek előtt szükség ünnepélyesen kinyilatkoztatnom: hogy a' fentebb érintett hírek hallása, illetőleg keletkezése engemet különösen megbotránkoztatott, nem tudván egyhamarjában elhatározni azt: valljon ezeknek alaptalanságát vagy épen szenttelenségét kellene-e legelőször megtámadnom? Később azonban átláttam: hogy az említettek bármellyikének megtámadása a' mellett, hogy fáradságos, egyszersmind nehéz is lenne; e' szerint azt gondoltam legesélyesebben cselekszek úgy, ha tele torokkal hirdetem: hogy mi a' hazáért mindent megtettünk; mit ha elhinni nem akarnak, az nem tartozik hozzám. Ezen szükséges előzmények után tehát átmegyek a' dolog vezéjére. Hogy kétségtelen legyen az: hogy mi a' hazáért sokat tettünk, álljanak itt elő a' tények. Ugyanis 1) voltunk a' nyáron az alvidéki táborba: ott . . . . . sok pénzt elköltöttünk, 's régi nevünkhöz illően dicső retirádában részesültünk. És mióta innen az isten 's gyors lábaink kegyelméből haza vergődtünk: nincs nálunk az országnak vitézebb fia: vagy is tulajdonképen mi ezt állítjuk, és a' ki ezt el nem akarja hinni: azt jól megverjük, 's leszáda hazánk ellenségének deklaráljuk. 2) A' horvát foglyokat rettenthetlen bátran őrizzük. Ez azonban ránk nézve nagy áldozat, miután egészségünkben ez által kárt teszünk; mert a' borhoz az őrtanyákon hozzá szokván, hon is a' magunk hazánál úgy garázdálkodunk, hogy feleségeinken 's azon asszony személyeken, kiknek nevők vagy kisasszony, vagy leányasszony: nagyon meglátszik; és ez mindenesetre detrimentum. 3) Mióta a' 26-ik h. zászlóalj tisztjei közénk megérkeztek: több ingyen ebédek rendeztünk, nem azért: hogy régen szép leánykánk egy kis ártatlan mulatsághoz jussanak, dehogy ezért; hanem az egész nem másért történt, mint: hogy a' haza oltárára áldozatot hozhassunk, miután a' tiszteket ügyünknek megnyerni egyik legfőbb törekvésünk. Ezen áldozatokhoz privatiere még egy különben nagy házban lakó család úgy járulni szíveskedett: hogy ebéd utánonként szokott módon a' vendégeket megtánczoltatja. Ez mindenesetre olly tett, melyet nevezetessége miatt elhallgatni egyáltalában nem lehet, nem adván hitelt azon egyébkint utczai mendemondának: hogy az egész tánczoltatás indító oka nem más, mint az, miszerint az édes-kedves testvér káplárságából mielőbb főtisztnak avanzsirozzon; mert azt csakugyan feltenni nem lehet egy részről, hogy a' zászlóalj tisztsége mulattatásáért ollyat ajánlana, ki által a' derék altiszti személyzet mellőztetve, ugy más részről sokkal számitóbb, — igazságosabbnak tartatik az említett család, semhogy illy hamis fogás által kívánná a' szerencsét megfogni. És így eléggé világos az, hogy csak a' hazának akar 's kíván szolgálatot tenni. Köszönet ezért nekie. 4) No . . . most arra legyen ennyi elég; folytatása az egyébkint érdekes dolgoknak nem sokára következni fog. Addig tessenek türelemmel lenni, annyival inkább, mert a' 4-ik tény, olly szép, érdekes 's e' mellett némileg borzasztó is: hogy a' várakozást mindenesetre megérdemli. Tehát csak türelem.

AUTONIE.

KIS-VÁRDA, 1848-ban. Nem egyedül vagyok ugyan — a' monda szerint — Legény Kis-Várdában, de mivel más, a' ki nálammal szebbben tudna szóval festeni, halgat; lehetetlen elnéznom: hogy midőn minden vidék jelenti életét, csak Kis-Várda, egy majd husz helység követ választó helye halgasson amúgy szüzcselesen. Ugy is ez év olly kitérő a' századók folyamában, hogy töle a' magyar történet időszakot képezend; hadd tudja meg a' késő ivadék, ha

majd még valaha egykori fénykorára jut, hogy minő volt életképe e' csuda év alkonyán.

Szelleme e' kis városnak elég magyar és korszerű. Harczfiai köztök több uri család ivadék, 's a' helybeli Hat Káplány, — népességéhez képest más községek felett állottak ki; különös harczvágyal főképp az oláhok ellen, kiket már atyáik többször, 's főképp Zápolya idejében a' vár alól dicsően megriasztottak. És még is — kémélve legyen mondvá — gyalázat, hogy e' városka, melybe már Áprilisban rendes nemzetőrségi század alakult, egyfőbb tisztnak megjelenésével megnem tiszteltetett; 's e' miatt a' kitanultak harczsíkra szálván, a' hon maradtak pedig felsőbb buzdítás hiányában meghülvén, altisztjei leköszöntek, és nemzetőrsége feloszlott. Mit mondok? midőn a' helybeli közbirtokosság csupa hazája iránti ragaszkodásból a' nemzetőrség felszerelésére egy pár száz forintot ajánlana, minden felsőbb irány és részvét hiányában puskaport semmi áron és uton nem szerezhetvén, legszebb tervét megsemmisültnek látni kénytelenítettet. — Azonban az életképnek legbiztosabb ösmérjelei az egykori császár szerint: a' városháza — toronyóra, és iskola. Szerinte ezek jó karban levén, mindenek jól vannak. Ellenben: gonoszul. Nó így ugyan várdának megessene. Városháza olyan mint a' Moises csipkebokra, mindég épül, de meg nem épül. Toronyórája a' világért sincs. Holott erre évektől óta gyűjtenek. 'S itt tisztelettel említem meg: mikép a' helybeli földes uraság a' vár évenkénti 50 vft jövedelmét e' célra már rég felajánlotta. De ez a' várdai nép olyan mint a' magyar, hogy együtt soha sem tart, különben már mindene legjobb karban lehetne. — De hogy el ne felejtük — a' kis várdai vár, melyben a' monda szerint hajdan sz. László is mulatott, 's mellynek tisztos romjai még megkéméltettek, jelenleg somogyi gyógyszerész haszonbéri birtokában levén, a' tiszteltnek ügyessége által, egy pár szép szobával, csinos és hasznos nadálytávaival, gyümölcsösével és szőlőskéjével, a' szent hajdanban gyönyörködőknek nem csekély élvezetet nyújt. Kath. és ref. iskolája egy általában aljas, 's minden fensőbb vagy helybeli pártfogástól elhagyatottan teng, a' majdnem csupa uri és kézműves rendű népességhez képest sokaknál alábvaló. — De nézzünk még széjjelebb mint a' mondott egykori császár. Itt-ott egy rongyos kereszt látható bús emlékéül a' hajdan dús és buzgó katolikus népnek. Templomai jó alkotásuak, de különösen a' katolikusoké belőlről olly szintelen, mintha szent László király egykori építője utoljára meszeltette volna be. Utezái az elmerülésig sárosak, holott keleti oldalán csupa homok hegyekkel van bástyázva, 's e' miatt kereskedése, melly díszet emelhetné, csak gyéren haladhat. Nyíri végén egy félig épült fürdő látható, szomorú emlékéül a' rosz kiszámításu szegény átszállalkozónak. Vári oldalán iszonyu náderdőkkel környeztetik, mellyekbe Szaboles nagy részének mocsárjai lecsapoltattak; de innét a' Tiszáig utat nyitni a' láptengernek, senkinek sem jutott eszébe, az ez évben befejezett tágasítás alkalmával sem; pedig bizony a' Zsombék rengeteget szelid mezővé átalakítani az amugy is kevés termőföld szaporítására nem lenne utolsó nyeresmény. Különösen feltűnő, hogy e' városkának posta állomása nincs, holott Ungvár felé Szűrtén által a' legrövidebb postaérintkezés lenne Lengyelhonnal, a' mi csak képzelhető. Casinója 80 tagból áll, díszére, művelt társalgására és könyvtására bár hova beillő. De, de réssvényesei per nélkül fizetni nem szeretnek. E' némi vázlata e' kisded, mintegy 3000-re menő városkának. Mellyhez még hozzá nem adni lehetetlen: hogy itt legutóbb biró választás tartatott, 's főbírája, ki e' zavaros időszakba a' közszendet megőrizni tudta, megérdemelte, hogy megválasztassék. De a' választási modor új korszakot képezend, azért megérdemli hogy feljegyeztessék. Ugyan is a' majd ezerre menő zsidóság itt először szavazott, különös hogy ugyan ezen elnöklet alatt a' tőmszéd helységekben nem bocsátottak a' zsidók a' választásra. Ha akarom vemhes, — 's compact erejével megmutatta — bár egypár keresztényt megverni nem sikerült — hogy ezután a'

hatalmas Dávid serege az itt-ott leáldomásozandó keresztény polgártársok között, ha akar és amugy Israel módjára összetart, mindég eldöntő erővel birand. — Több figyelmet tehát e' kis városra! és megtudja Szabolcs: hogy ki a' leány Kis-Várdában. y—y—y.

Polgárszerkesztő!

Midőn a' folyó évi Márczius (de nem a' Pálfi által szerkesztett hirlap) felnyitá a' vakok szemeit, 's a' profétálek boldogot boldogtalant megszállott: ugyan akkor csekély magam is megkisértém jóslói tehetségeimet 's irok vala egy könyvet.

A' számkivetett titkos látásai.

A' könyv nem nagy kelendőségnek ugyan, de annál több dieséretnek örvendett, a' mennyiben ön is, polgártárs, magasztalva emlité azt, mint gyönyörű politikai apocalypysist, mit könyvem, diesekvés nélkül legyen mondva, meg is érdemlett.

Azonban iszonyú boszuságomra, támadtak némelly élődi lapszerkesztők, kik eredeti munkából egész szakaszokat utánnyomatnak lapjaikban, mégpedig, a' mi legborszasztóbb, 's még a' magyar irodalomban is hallatlan vakmerőség, a' forrás megnevezése nélkül; sőt, hogy a' gaz plagiumot még jobban elpalástolják 's az olvasó közönséget tévutra vezessék idegen író, valami de Lamennais nevű francziát hazudnak eszméim eredeti szerzőjeül.

Ki az a' de Lamennais és mi az ő Paroles d'un Croyant című munkája? Ki olvasta amazt, ki látta ezt valaha? Istenemre! Ha tudnám hogy valóban illy nevű franczia létezik, és az követett el sértést írói tulajdonomon, megperelném őt a' párizsi esküdszék előtt, miután hazánkban nincs törvény az írói tulajdon biztosítására.

De nem hiszem, hogy nemes szívű franczia illy undok lopásra vetemedett volna. Tette azt Vahot Imre, tette Vas Gereben, tette Bangó Pető, mert csak magyar írótól telnek iszonyúságok.

Felszólítom tehát önöket, édes de Lamennais uraim, hasonlítsák össze az elcsempészett cikketeket fenemlitett eredeti művemmel, és ha a' nem mondom hasonlatosságot, de tökéletes ugyazonságot, nem csak az eszmékben, hanem a' kifejezésekben, nemcsak a' kifejezésekben, hanem az egyes szavakban is feltalálták, üssék meg melleiket publicanus ökleikkel és kiáltsák fel egész haza hallatára a' mea maxima culpát.

Őn pedig, polgártárs, álljon ki nyíltan igazságos ügyem védelmére, 's irjon egy védíratot, támasszon plagium-pert, mert ha valami, ez bizonyosan megérdemli.

Ki maradtam önnek

lekötelezettje

ISTVÁN PÁL m. s. k.,

a' számkivetett titkos látásai
című politikai apocalypsisnek
eredeti szerzője.

U. i. Kéretnek minden magyar és német lapok e' nyilatkozatom átvételére.
I. P.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

ÉLETKÉPEK.

FELELŐS SZERKESZTŐK

PETŐFI ÉS JÓKAI.

---

25. sz. December 17.

POST.

NYOMATOTT LANTERER ÉS HECKENASTNÁL

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

ALBERT E. R. K.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

Előfizetési fölszólítás

az

É L E T K É P E K

1849. évi folyamára.

Jövő 1849. év kezdetétől az „ÉLETKEPEK“ felelős szerkesztőségét én vállaltam el.

Föladatom, mostani körülményink közt, igen súlyos ugyan; de azért mégis megkísértem csekély erőmet, hogy annak lehetőségig megfelelhessenek. Határozatomban megerősítettek a honvédelmi bizottmány elnökének egyik legközelebbi rendeletének elmondott íme szavai: „A tudományt harcok között sem szabad felednünk, sőt azt ápolni mindenkor kötelességünk.“ E szavak, különösbbebb holgyeink igényei- és szükség-eihez alkalmazva, lesznek a szerkesztésben irányadóim.

A legjobb politicus is gyalrón működhetik a szépirodalom terén, és viszont, s bizonyára itt is áll az, hogy: „Ne cseréljük föl és ne zavarjuk össze a szerepeket.“ Minden törekvésem oda öszpontosuland tehát, hogy

„Magyar holgyeinknek kellemes és lehetőségig hasznos olvasmányt nyujtsak, mely mindenkor egyszersmind nemzeti irányu leend, mert én nemzetiség nélkül még a szabadságot sem tartom nyereségnek, s nemzetiségünk még soha nem volt olly nagy veszélyben, mint épen most, midőn a haza véres küzdelmei miatt olly elemekhez is szorosabban simulni kényszerülünk, mellyek saját nemzetiségünk fejlődésének örvendeni soha nem fognak.“

Ennyit kívántam csak röviden megjegyezni az olvasó közönség szükséges tájékozásául, hozzáadván még azt, hogy én nem tartozom azok közé, kik szomoruan konyitják le fejöket, és már nevetni sem mernek, s azért lapjaim tartalmának nagy része oda lesz irányozva, hogy olvasói e szomorú idők daczára se feledjék el a jó-izü nevetést. Hiszen az ellenség is inkább fél a nevető, mint a jajgató megtámadótól.

Ujdonságaink olly számmal lesznek, hogy felének teljesülése is mindenkit ki fog elégténi, mert e részben sem akarok mások mögött elmaradni.

Hogy a kitüzött czélt megközelithessem, tisztelt **író társaim** szives együttműködésére van szükségem; teljes bizalommal szölitom föl tehát itt mind azokat, kiket jelen zavaros viszonyink miatt magánlevél által nem kereshettem meg, hogy lapjaim kitüzött czéljának megfelelő szépirodalmi munkáikat és társaséleti mozgalmakról szölo tudósításaitak, föltételeik pontos és világos meghatározása mellett, hozzám mielőbb és folytonosan utasítani méltóztassanak illy czim alatt: „Az Életképek“ szerkesztőségének, Budán, a várban.“

A leveleket **bérmentesíteni** kérem, a hirdetések, előfizetések, postai akadályok sat. miatti iratok pedig egyenesen a kiadó-hivatalba utasítandók Pestre, szabadsajtó-utczai Horváth-házba. — Budapest, december 3-án 1848.

Nagy Ignác,

az „ÉLETKEPEK“ leendő szerkesztője.

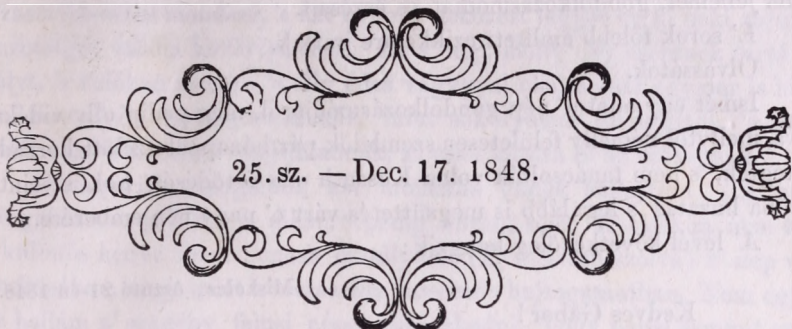
ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK

változatlanul az eddigiek maradnak, ugymint Budapesten házhozordással 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Megjelelennék e lapok az eddigi alakban és papiron hetenként egyszer: vasárnap, egy és fél íven színes boritékkal együtt. A divatképek helyett — minthogy azok a jelen háborus időkben nem igen kedvesek — néhány jeles arc- vagy korszerű képeket adandunk.

Az előfizetések elfogadtatnak Pesten szabadsajtó-utczai 583-ik számú szabadsajtó-udvarban (a Pesti Hírlap kiadó-hivatalában) és minden posta-hivatalnál.

Landerer és Heckenast, az Életképe kiadó

25. sz. — Dec. 17. 1848.

HALLJUNK EGY HONLEÁNYT!

November 28-kán 1848.

„Martius tizenötödike“ 208. számában. „A' honvédelmi bizottmányhoz“ czim alatt egy cikket közlék, melyben kérésem az illetőket, mondanák ki a' Habsburg-háztóli függetlenségünket, hogy népünk tájékozhasssa magát 's tudja, mit miért tesz és kell tennie: vagy legalább tennének le az utólagos királyi jóváhagyás reményéről, 's népünk jóváhagyására alapitnák hadsergünkhezi tisztiknevezéseiket.

Lett is foganatja kérelmemnek; mert néhány nappal későbbben Mézsaáros Lázár már — „ő cs. kir. apostoli felsége V. Ferdinánd“ utólagos kegyére alapitá előléptetéseit.

Nem tudom, milly nagyszerű statustitok lappang e' nagyreményű coquettirozásban; de annyi bizonyos előttem, hogy vargát fogunk vele.

Könnyen megeshetik, hogy a' nép, melly már hangosan követeli meghallgattatását 's ismerni is akarja a' czélt, melly felé nógattatik: bizalmát veszti bennünk, 's elfásul, elkedvetlenedik, látván, hogy természetes ellensége, vagyona, sőt élete ellen fondorkodó hienája folytonosan czirógattatik azoktól, kik őt ennek véres körmei ellen fölfegyverzék.

A' nép nem tud politizálni. 'S így ama czirógatást csak látszatra itéli meg 's játéknak tekinti.

Ő csak nyílt szó és tett után szokott itélni, 's balgatagul teszüük, ha még tovább is kétségben akarjuk őt szándékunk felől tartani.

Népünk ohajtása egy a' mienkkel. Sokszor mondtam ezt 's mondák számtalanok; de ti, ugy látszik, még mindig nem akarjátok elhinni, különben nem vinnétek őt a' kísértetbe, de megszabaditnátok őt a' gonosztól most és mind örökre.

Ime egy levél egy olly egyéntől, ki (mint rokon is nyíltan kimondhatom) a' sorstóli hányattatása 's feláldozó honleányi fáradozásai követ-

keztében sok törvényhozónál ott a' képviselő teremben jobban ismeri népünk jellemét, gondolkozásmódját és érzéseit.

E' sorok főlebb említett cikkemre irattak.

Olvassátok.

Ismét egy adat a' nép gondolkozásmódjáról, még pedig olly vidékről adva, melytől némelly felületesen szemlélők pár hónappal ezelőtt borzadva rettegtek, 's nem tanácsolták volna Kossuth oda vetődését, hol, szerintök karóba huzatás 's legalább is megsüttetés várt e' nagy nép emberére.

A' levél következőleg hangzik:

Miskolcz, őszutó 21-én 1848.

Kedves Gábor!

Olvastam a' Marciusba irt cikkedet, az „utólagos jóváhagyás reményét“ illetőt. Mind nagy igazság, mit benne irsz. Valahányszor ezen bohó utólagos jóváhagyásokat kell olvasnom, mindannyiszor tördöfést érzek keblemben, mert borzadva gondolok arra, hogy még valaha Ferdinánd valami nemzetsége alá tartozzék gyalázatos bilincseiből szabadulni kezdő hazánk. Elég volt mind nekik, mind nekünk ezen 300 éves szövetség; ők pénzben, mi tapasztalásban gazdagulva válhatunk egymástól. Ők nyugalmazzák magukat — ha tudnak nyugodni 's éljenek az ebül gyűjtöttből; mi pedig szabaduljunk meg a' milliók legyilkolása által nyakunkba tolt járomtól. Ha a' magyar most elszántan harczol függetlenségeért, néhány száz vagy ezer életén egy nemzet-életet vásárolhat; ha pedig utólagos jóváhagyásokat táplálva, az ausztriai házzal újabb szövetségről csak álmodni is tud, milliók életét 's szabadságát tette egy kegyelmet nem ismerő zsarnok család lába alá, hogy az lassu halállal végezze ki e' jobb sorsra érdemes nemzetet.

De már az isten világosan is mutatja, hogy kitelt hazánkban az osztrák ház ideje. Itt egy-egy család mintegy 300 évig szok uralkodni; Ferdinándnak sem fia, sem leánya, tehát Leopoldnak 's Károlynak adott fogadás alól, (mellyet olly csalással csikart ki a' nemzettől ezen család) föloldva e' hon.

Hitem szerint nagy vétek most a' magyar kormánynak habozni, 's tetteit kétszínűleg mutatni föl; mert hiszen az bizonyos, hogy épen azon seregek, hova utólagos jóváhagyás reményében neveztetnek ki tisztek, azon csapatok ellen harcolandók, melyeket Ferdinánd küld ellenünk. Az itteni népről ítélve, 's a' hevesiről (kikkel ugy találkoztam, hogy itt több nemzetörök Erdélybe utazván, udvaromban is 10 szállásolt, 's naponként érettebben nyilatkozott), azt mondhatom, hogy a' magyar nép nem hogy megütköznék, ha ki lenne mondva, hogy többé nem Ferdinánd, hanem egy kormányzó gondja alatt van sorsuk, sőt nagy édes lélekzetet véve, kezdene minden jót reményleni, 's kettőzött erővel küzdeni a' már magyar kormányzó alatt virulandó honért. Az csak hosszú levélben leirható, mennyi áldás özőnik Kossuth fejére itt, még a' legnyomorultabb szegény ajkáról is, 's mennyi ima száll életeért ég felé. Ő itt nem mint király, hanem mint megváltó imádtatik, 's Ferdinándra nem egyszer hallám a' leg-

borzasztóbb átkot mondani, 's azt is, hogy átkozott legyen az, ki neki valami nemzettségét valaha királylyá teszi. Ez a' nép, melly olly szentnek tartá a' királyt, 's valóban szereté, 's olly édes vágygyal ohajtá csak egyszer is láthatni személyét, most borzad tőle, mint sok nyomor szerzőjétől, 's csak halálát vagy elüzetését ohajtja annak, ki csak kárára él az országnak.

A' kamarilla, meglehet, azt mondaná ennek hallattára: „A' nép bujtogatva van jó királya ellen;“ pedig koránt sem. E' tájékon nem telik különös kedve az értelmesb osztálynak (kivételesen szólva) a' nép világosításában, vagy mint a' camarilla nevezné: bujtogatásában. Nem egyszer hallám a' szegény falusi népet panaszkodni, hogy papja semmit sem szól a' mostani dolgokról nekik. A' napokban éppen szóserint ezt panaszlá egy falusi nő, hogy tisztelendő uruk a' hozzájuk szóló püspöki körlevelet a' katedrából csak elnyifogá, 's mitsem hallának belőle, 's boszuságukra nem adja ki kezéből. A' miskolczy kálvinista papok pedig éppen úgy viselik magukat — egyet kivén — mintha gályarabságtól féltenék fogukat, 's egyik ős tudóssal tartva, inkább okosan hallgatnak, mint erőyesen felépve, a' pünkösdi szentleket terjesztenék hiveiknek. És ezen langy előljárók mellett is, az élettelmes nép lát és hall mindent, mert a' népet nem czifra buzditások, hanem egyszerű tények riasztják önvédelmére. Azt pedig tudják, hogy Ferdinánd katonái pusztítják az alvidéket, honnan ide élő szóval hordják a' szegediek a' tényeket, 's hol fiaik harccolnak, tudják, hogy Jellasics Ferdinánd embere, hiszen e' tájon utaztak keresztül az élő tanuk, a' horvát foglyok; tudják, hogy Aradot, Temesvárt Ferdinánd löveti, honnan már ide sebzett menekülők is jöttek; tudják Erdély és Bács sorsát, — az elsőbbe innen ment több ágyu és katonaság. A' nép — mondom és állítom — egyet sem sohajtana ő felsége után, 's hitem szerint, mindent megtenne önállóságaért, különösen ha egy kicsit több gond fordíttatnék fölvilágítására; de így is látja már ez azt tisztán, hogy Ferdinánd kezében nem virul számára aranyos élet.

A' diós-győriek, kiknek én küldözöm ki a' Munkások Ujságát és a' Népbarátját, szorgalommal és mohón olvassák, úgy hogy még éjjel 11—12 órakor is sokszor ujság mellett ülnek, 's a' benne olvastat szorgalmasan terjesztik a' vásárokon, hova fuvarozni szoktak. A' nőknek pedig egy igen nyomorult, de jól olvasni tudó idős leány olvassa; magam is megleptem már őket egyszer, midőn egy pompás réten vagy 20 nőtől környezve a' d. győri vár alatt olvasá e' jó leány a' Népbarátját. Dicső e' jó lelkes nép nyilatkozatait hallgatni, ki nem győzi elég boldognak érezni magát új helyzetében; ki most a' robottól ment, vagy, mint önajkukról hallám, a' robotnál rosszabb urasági hajdutól, — 's a' lelket annyira tápláló sajtó nemesb gyümölcseit is izlelheti, kiknek most, mint maguk mondják, egyedül a' rossz király okoz but bánatot; mert — mint ismét saját szájukból hallám — pogánynál pogányabbnak kell annak lenni, ki tulajdon szülő helyét, Bácsot, nem sajnálja ágyuztatni, — hát mi velünk még mit tesz, kiket soha nem is látott, tehát nem is szerethet! Így okoskodik, igen helyesen, a' nép.

De legyen elég állításod támogatására 's annak megállítására, hogy nincs szeretett király, — mit a' nép szájából kivett adatokkal lehetne, ha időm volna, végetlenségig támogatnom 'stb. 'stb.

Szeressétek mindnyájan

KARACS TERÉZT.

U. i. Ha érdemesnek látod, közöld leveletem másokkal is annak igazolására, hogy a' nép itt is készülve van a' köztársaság fogadására.

Közli

NAGY GÁBOR.

B O R B Á L A N A P J Á N.

1848.

Olly sötét lelkem mint a' gondolat, melly éjfélkor a' temetőbe vezet.
Jun. 9-kén már sirba tetted tégedet! . . .

Hogyan tudjalak én hát neved napján felköszönteni?!? — —

Tudod-e? . . . . . vagy már te nem tudod! — — hogy a' mult év neved napja reggelén egy kis madár üdvözölt először, ablakodba szállt, ott dalolt — — te örültél a' kedves vendégnek — — — nekem dicsekedtél . . .

Hova lettek mosolygó arczaid?

A' két kar, melylyel engem megöleltél? —

A' lilomarcz, mellyre rácsókoltam boldogságomat? —

A' csillagszemek lehunytak! — —

Azok a' durva kapások földbe temették az én boldogságomat.

Hát az isten? . . . Mit akar velem! — nem tudom! —

Ma neved napja van! —

Miért van neved napja? . . . Az isten neve nincsen a' kalendariumban! . . .

* * *

Sokan irigykedtek rád életedben! — miért sokan irigykedtek, én azt rajtad gyaláztatnak láttam, — a' testet, melly rólad lerodhatd már!

Te egészen léleknek illlettél volna be! —

Sorba szőtták lefesteni az angyalokat! — majd téged is lefestenek a' művészek! —

Én meglátlak téged a' szentek között . . . és megviszem a' köszöntőt!

De meg ne utálj ám engemet, angyalom!

Hogy is köszöntselek? . . . az élőknek azt mondják: „soká élj!” —
— — — de te nem alhatsz soká a' koporsóban!

Oh istenem! . . . mikor is lesz a' feltámadás?

Elmentem sírodhoz, hogy meglássam, valósággal meghaltál-e? —

Láttam nevedet — Cs . . B . . . . . — felírva a' fejfán, mely oly fekete volt, mint a' halál éjszakája, mely befogta szemeid! —

Leültem sirodra is, felmarkoltam egy marok földet belőle, hogy az én sirom porával keverjék össze, ha én is meghalok! —

Az én névnapom is nem sokára elkövetkezik!

Egy kedves vendéget várok . . . . .

. . . . . a' halált!

* * *

Nem csak én siratlak tégedet!

Édes anyád fájdalmát egy egész temető sirhantjai sem tudnák eltemetni! —

Hoz ajándékot névnapodra . . .

Fájó szive könnyüinek igaz gyöngyei azok!

Hol fekszel? . . . . . hisz udvariasan felöltözve kellene várni a' vendégeket! —

A' férgek a' te vendégeid! . . . . .

* * *

December 4-ike! — — Borbála nap! — — Ha tavasz volna koszorukat kötnék, — — de most nincs virág . . . lehullottak a' virágok — az én életem legszebb virága is elhervadt.

Hát a' száraz kórók? . . .

Legyen hát szívem, a' fonnyadt koszoru közepében nefelejts, a' fájdalom legyen mellette a' kék liliom, ez ugyanis a' szenvedés képe, — ezután sorba jöhetnek a' mult idők emlékéből az öröm virágai szálanként; a' keserűsége egy csomóban, a' vidámsága válogatva; a' bánatát össze halmozva; legyen itt-ott egy zöld levél közbedugva: a' remény hazug színe, 's hogy szét ne bomoljék, az egész koszorut kössük össze . . . a' kétségbeesés fonálával . . . . .

* * *

Mint a' lelked tompa nyögései az éjféli órában, oly mély zugással hajtogatja a' fák száraz tetejét egymásra a' szél a' temetőben! . . .

A' kőrösi temetőben fekszik az én angyalom! —

Meghajolnak a' fák az én hivem sirhalma előtt!

Mert . . . . . neve napja van az én galambomnak, köszöntőt kellene készíteni! . . .

Véremmel kellene kifesteni . . .

Nem vért! — ném életet kíván ő!

Szerelmet kíván!

A' szerelem az életből, a' szívfájdalom és szenvedésből áll.

FODOR PÁL.

EGY NŐ GYÖTRELMEI.

Váltsd be már egyszer adott szavadat, kedves Márikám; kíváncsiságot legfelsőbb fokra ingerléd naponkénti ígéreteiddel, 's mégis vonakodol azt kielégíteni, habár egy órai beszédnél több fáradságodban úgy sem kerülend. Az est oly csendes, hogy a' lassu szellő susogását is tisztán hallhatni, 's gyenge hangodat legkevésbé sem kellend erőltetned, miután leghalkabb szavaidat is megfogjuk érteni. Tudod milly ohajtva vágyom tudni élted lefolyt napjainak történetét; engedj barátnéd kérésének, 's ha szóra nyílnak meg ajkaid, legforróbb köszönetemre számot tarthatsz?

E' szavakat Miskolczy Amalia, Csobar helység tiszteletésének neje intézé, egy élet delébe lépett nőhez, kit Máriának hallotunk nevezni, ki sajátképen nem vala más, mint Csobar birtokosának, Ligety Sándornak hitvese. Gyep-pamlagra könyökölve látjuk ülni Miskolczy Pál urat, a' helység szeretett tiszteletését, kinek magas homloka nem hazudtolá meg a' gyanítást, melly az illy kiváló homlokuakat szép tehetségekkel ruházza fel; az ő ismeretei alaposak, velősek, bár nem sokoldalúak valának, melyeket hívei jobbá 's nemesbbé tételére ernyedetlen buzgalommal használt fel. Szinte a' gyep-pamlagon ül Ligety Sándor is, egyikével azon örökké csak mosolygó arcoknak, mellyek közelében a' mulatás, embernek oly jól esik, mellyek a' bánatos kebellet szenvedéseit mintegy feledtetik, 's ha nevetésre nem is birhatnak, legalább vidámabb színbe öltöztetik külsönket, hogy szívesen látott vendégek legyünk ott, hol vidám órákat élvezve mulató társaság, 's hol a' csüggedt szomorú arc csak idegenkedést szül, 's birtokosának feltűnőleg hideg fogadtatást eszközöl. Gyöngéden, mint bugógerlicze párjához, simult a' kedves nő Ligetyhez, hattyu karjait nyaka körül keríté 's összeolvadásnak ajkaik, mint két, szikla oromról lezuhogó csermely, midőn a' hegyoldalhoz simuló völgyben lassu folyammá egyesül. Kérdőleg függeszté szemeit férjére, mintha tudni akarná, nem leend-e kedve ellenére, ha barátnője felszólításának 's kérésének engedend. Látjátok! ilyen az igazi női szeretet; egy szót nem ejt, ha csak legkisebb fájdalmat is okozhatna férjének, összevonul saját érzéseiben, 's minden kebléből feltolakodó gondolat, tisztán a' szeretett férj boldogítását tárgyalja. Ligety helyben hagyólag mosolygott 's boldogság-érzetet csillogó szemeit nejeire emelé fel 's szólt: angyali Máriám, téged az isten boldogságomért teremtett, társamul adva az élet kétes ösvényein illy hű vezetőt, minden emberekkel közös bajokban 's szenvedésekben illy vigasztalót, 's a' boldogság napjaiban illy résztvevő rokon kebelt. Nincs olyan kérelmed, mellyet teljesíteni nem tudnék, hahogy gyönyörhez juttatna; beszéld el mire barátnőnk kér, úgy is csak lelked tisztaságát fogod feltüntetni, bármellyikét mutatandod fel élted lefolyt szakainak. Mit nóm kíván, vagy akar, mert ismerem nemes gondolatait, ellenezni soha nem szoktam, azért jer, ülj ide e' pamlag köré, 's csendüljön meg a' hang mézes ajkaidon, 's ha feltűn szavaid nyomán a' lefolyt napok bús emléke, ölembé zár-

lak édesem, 's az örömteli jelen messze riasztja szánandó multad kinos emlékeit.

A' lak, melynek nyugoti oldalán e' kis társaság enyelgve mulatott, egy kis dombon fészkel, nem messze a' szőke Tisza partjaitól. Csendes nyári este volt, egyike a' falusi élet leggyönyörűbb élvezeteinek; a' hold tisztán világított a' felhőktől elhagyott kék egen, 's a' gyümölcs füzértől lefüggő fák galyain töré meg sugarait, halvány-zöld színben ragyogtak a' dús hajtású füvek szállai, virág illattól ittasan szállongott a' levegő, 's a' természet legbájlóbb hangu énekese, a' csalogány, bokor árnyában zengte a' szív legmélyebb redőibe beható dalát. Ünnepeyes csend terül a' föld felett, csak a' lassan folydogáló Tisza habjainak bús-komoly zaja susog a' nyár-esti szellővel a' természet kitanulhatlan 's titokteljes nyelvén; kis halacsák eviczkélnek a' víz felületén, közbe-közbe egy harsa czuppanása vegyül, mely nyilsebességgel veti ki magát, 's merül ismét lágy nyughelyére, mialatt ezer felszálló gyöngybuborékok jelelik helyét az el-tűntnek.

Ligety Mária sokkal inkább szerette férjét, mint sem tovább hallgathatott volna, néhány redő simult homlokára, mert a' tárgy, melyet elbeszélni szándékozott, komolyságot kívánt; helyet foglalt a' pamlagon Sándor és Pál ur közt, 's így kezdé szavait ejteni:

Ha igaz, hogy jó anya a' gyarló emberi élet legbecsesb gyöngye, miután oktatás 's példa-adás által jövőndő boldogságunk alapját veti meg: úgy én nem panaszkodhatom, hogy számomra e' földön legbecsesb gyöngy nem jutott. Atyám és anyám kölcsönös szerelemmel karolták át kis gyermekori napjaimat, a' leggyöngédebb ápolásban részeltettek, 's nem volt olly öröm, melyet, ha éveimhez illett, számomra meg nem szereztek volna. A' legforróbb hála érzetével függtem karjaikon, soha legkisebb mormogás vagy durezáskodás nem szennyezé be ajkaimat, hogy is tehettem volna azt, hiszen arczomról olvasták le kívánságaimat, 's szavaimból vágyaimat lesegették.

Eddig osztatlanul birtam szüleim szerelmét. De fiu-testvérem születék 's atyám oknélküli hidegsége irántam olly mértékben nőtt, a' mint testvérem évei szaporodtak; atyám szerelme egész erejét testvéremre ruházá át. Jó anyám mindkettőnket egyiránt árasztott el csókjaival, egyiránt simogató fürteinket; mellőztetéseményi fájdalomát kebele mélyébe rejté, mint hulló esőcseppeket a' folyam partjai, szót nem ejtett, nem panaszkodott, de arcza hervadásnak indult; bájai kifejezni látszottak a' bánatot, mely életerejét emészti. Ő atyámat igen szerette, 's épen azért a' megadás csendes nyugalmaival leplezé el szenvedéseit; egy hallhatatlanságerő nem vetette volna szemére testvérem iránti kiváló szerelmét, hiszen e' gyermeket is szíve alatt hordá, miért lett volna féltékeny a' szeretetre, melyet atyja iránta mutatott.

László öcsém iskolákra küldeték, én hon neveltetém; atyám irántai vonzalma sok oldalu kiadásainak kiapadhatlan forrásává lőn, atyám kegyét teljes mértékben élvezte, míg szegény anyám megtakargatott gara-

sai csak szűken fedezheték nevelési költségeimet. Jó anyám nem zúgolódott, tűrte mind ezeket, 's még illy mostoha körülmények közt is atyámat szeretni tanítá. Figyeltem szavaira, meleg kebelbe ültetém át intéseit 's oktatásait, 's hajnal ha feltűnt, vagy éjre szállt a' nap, lábaihoz simulva hallgatám ajkáról lereppenő szavait, mert őt végtelenül szeretém, őt, a' legjobb anyát. A' csecsemő, ki öntudatlan szendereg anyja karjain; a' gyermek, ki a' földi bajok névtelen sorát nem ismeri; az ifju, ki csak örömeket vadász mosolygó élettavasza virágai között; a' férjfi, ki gondolattá érlelt érzeményeit 's gyűjtött tudományos tapasztalásait hazája boldogítására szentelé: anyjokban találnak táplálót, nevelőt, vezérlőt, legjobb tanácsadót 's érdektelen jóakarót; jó vagy bal szerencsénk a' szerint virul fel, a' mint annak magvait anyánk kebleinkbe elveté. Magasztos érzélem fekszik e' szóban: anya, egyetlen egy tárgy, mit embernek e' földön imádni lehet; mert kiapadhatlan az anyai szeretet forrása, lankadni nem tudó boldogításunkérti fáradozása, megtörhetlen béketűrése, 's kész az élet minden örömeiről lemondani: csakhogy gyermeke szerencsáját láthassa; keserűvé teszi magának az életet, mert megsugorgatja a' gyönyör-vásárlásra szükséges filléreket, csakhogy gyermekének valamit örökölni hagyasson.

Anyám védszárnyai alatt nőttem a' viharok elibe, melly később minden szebb jövő reményétől megfosztott. Mindenre, mit nőnek tudnia kell, hogy belőle boldogító nő válhassék, anyám fáradatlan buzgalma megtanított, tudniillik honomat szeretni, tünni, munkálkodni 's takarékosná lenni; az úgy nevezett fentebb nevelés kinövéseit csak névről ismertem, hazám nevére szívem gyorsabban dobogott, mert magyar leány valék, habár többen kétségbe vonák is azt, miután sem németül dadogni, sem francia szavakat tördelni, közhelyeken nem akartam. Napjaimat munka 's foglalkozással töltém be, 's nem pipere asztal, zongora vagy német regények olvasása mellett; de azért kedves hazám minden jelentékenyebb irójának műveit ismertem.

Illy körülmények között viradt reám a' tizenhatodik élettavas, egyike az életemlékben maradó szakainak, melly halomra dönté szerény reményeim füzérét, mint midőn korom-felhőkben rejtező villám keresztbe rakott kalászkok serege közé üt be, 's szétmorzsolva a' tarlón szórja szét azokat. Atyám erántami hidegsége egy időtől óta nevedezni látszott; kegyencz fia kicsapongó életéről vett tudósítás boszankodásra ingerlé, 's csalatkozásáni haragja egész sulyát én valék kénytelen érezni. — A' módkívüli elkényesztetés 's majom-szeretet jutalma mindig az szokott lenni, hogy mivelt, szelid 's háladatos fiu helyett, mit sem tudó, szilaj 's durezás gyermeket nevel magának a' szülő; így szegény atyám is, . . . Érdemetlenre pazarolt szeretetét fajtálni kezdé, 's elismerve visszas nevelési rendszerét, a' megtörténten javítani szeretett volna, de az idő már lejárt, 's javítani késő volt. Atyámat, a' fia kicsapongó magaviseletéről vett tudósítás, sötét csüggedésbe ejté, de szemrehányásokkal senkit sem illethete, maga ápolá a' csemetét, melly a' várvavárt gyümölcs helyett, pusztá levelek-

nél egyebet nem termett. A' ki mint vett úgy arat, mond a' példabeszéd.

A' természet ezer bájjal ragyogott, mert virágvasárnap volt; a' kert egyik lugosa alatt sétálgattam anyámmal, midőn kissé derültebb arczezal atyám lépett hozzánk; arczáról olvasám le, hogy valami közleni valója van velem 's sejtésem meg is valósult. Hosszu évek során át először szorítá meg kezemet, 's félig parancsoló félig kérő hangokon e' szavakat intézé hozzám: akarom, hogy engedelmes leányom nyájasan fogadja kérőjét, ki mai napon házamhoz érkezend; gyermekem boldogsága sokkal inkább fekszik szivemen, mintsem illy jó házasságtól megfosztani kívánnám, de épen mivel szerencséjét ohajtom, ovakodjék hirtelenkedés által atyai haragomat felébreszteni, különben könnyelműsége az atyai szeretet utját örökre találná tőle elzárni. Czibaky Kálmán ősi nemzetség sarjadéka, vagyonos, szép és utazott férfi, 's mondhatom hozzád illőbb férj egész magyar hazában sem volna található. Emlékezz reá: választásomat helybenhagyandod, mihelyt vele közelebbről fogsz megismerkedni. Én szótlán csókolám meg kezét, — 's ő távozott. Tehát kezem felett az alku előre megkötötték, a' nélkül hogy helyeslésem kéretett volna ki; nyomorult áruczikké aljasittatám le, mellyet atyám, mint kereskedő kelméit, hidegen ajánlott fel. Életem véges napjai felett a' páleza ketté töreték, mert a' velőt megfagylaló ítélet sem fejezheti ki azt, mit e' szó 'akarom', foglalt magában. Miért fesse az érzelmet, melly atyám távozta után keblemet megszállotta; a' valódi fájdalom néma 's a' legrokonabb kebel is csak félig érzi.

Az esteli csillag már tisztán fénylett az éj boltozatán, midőn udvarunkba egy kocsi zörgött be 's a' várva-várt vendége atyámnak megérkezett. A' nekem szánt vőlegény termetére nyulánk volt; arczán dülő szenvedélyek nyomai látszottak, 's szemei bágyadt fénynyel néztek ki vereses szempillái alól. Hol szerét teheté bókokkal tetézt, 's én, reám parancsolt mosolylyal jutalmazám fáradságát, de szerelmi vallomásaitól megkimélt, minek is tette volna azt, hiszen birta atyám ígéretét. Hogy hosszas ne legyek: eljegyeztetésem megtörtént, 's menyasszonyi gyűrű ragyogott kezemen.

Szelid megadással viselém balvégzetem keresztét, egy fájt csupán szívnemnek, anyámtóli leendő bucsuvételem; de ő vigasztalt, szerencsét jósolt számomra, sőt néha mosolyra is voná ajkait, hogy bátorításomra vidámságot mutasson. Szegény anyám örömet akart színlelni előttem, de nem tudott; ajkain fagytak meg a' vigasz szavak, ha jövőmre gondolt; áldozatul tekintte, melly egy felnyiló boldogtalan élet romjai közt vonaglik. Vagy talán mosolygása nem volt ok nélküli, tudta mit várhatok atyámtól, ha akaratjának ellenszegülök; távoznom kellett a' háztól, mert anyámnáli maradásomat, csak igen nagy áron — atyám végképeni elhidegülésével, vásárolhattam volna meg.

Türelem megkönyyiti, mit változtatni nem lehet; megszokám a' gondolatot, hogy csupán kényszerítésből leendek nővé; boldogtalanságom-

róli igen eleven színek lassan-lassan halványodni kezdének, úgy annyira, hogy nász ünnepélyemen egész hidegvérűséggel mulattam a' vendégekkel, enyelgtem férjemmel, sőt egyszer még atyám nyakába is borultam, mint-ha köszönni akartam volna, hogy illy boldoggá tön.

Férjem lakhelyül Pestet választá, nem kényelem miatt, hanem inkább azért, hogy szórakozást találhasson; szántam szegényt, mert őt is csak apja erőlteté házasságra, nem vehettem tőle rosz neven azt, hogy nem szeretett. Ha önkéntesen nem jó, szerelmet senkire sem lehet erőltetni. Ő jó szívvel birt, 's bizonyára boldogságot adhatott és vehetett volna olly nőtől, kit szerelemből veendett el hitese társul; de élete enyémmel volt váhatlanul összefüszve, ő engem 's én őt nem tehetém boldoggá, mert egymást soha nem szeretttük. Szórakozást kelle keresnie, 's ő azt talált is; sokká nem tudhatám merre vezetheti őt ösztöne, mi helyen töltheti napjait, — végre megsugák, hogy férjem nem a' legjobb társaságokban vesz részt, elkárhozott lelkek karjai közt dobzódik, bor-kehelyt szilajkodva forgat kezei között, 's a' kártyaasztalok legnagyobb hőségé képezi magát. A' szegény szántóvető, kinek dús növésű arany kalászeit aratás előtti napon jégeső zuzza össze; a' kalmár, kinek hajója, melly minden vagyonát ölébe zárva tartja, szeme láttára merül a' hullámok alá; az atya, ki szép tehetségű gyermeke értelmét, ezen isteni szikrát, örüléssel hallja felváltatni; a' hű lengyel, midőn eltiport hazáját szívhasgató fohászokkal kéri vissza menyek urától: bizonyosan kinos fájdalmat éreznek, de olyant nem, millyen e' hírnek hallatára, kebelembe fészkelé magát. Azt hívém férjem hosszasb együttlét által ki fog ismerni, 's ha szerelmével nem is, legalább bizalmával megajándékozand; mért kellett e' végső reményemnek is semmivé lennie? mért kellett elrepülnie? hogy soha többé vissza ne térjen.

Már utálattal kezdék férjem nevét emlegetni, 's én semmit sem tehettem érette; néha hetekig nem láthatám, mert napjait lakán kívül, az ég tudja hol? tölté. Megkísértém a' kiszabadítás egyedüli eszközét, kérésem által vezetni a' jó utra vissza az eltévedtet, de szitkokat dörge reám a' kiaszott ajk, 's megtiltá a' dolgaiba való avatkozást, miután tanácsadásaimra szüksége nincs. Atyámhoz folyamodni nem mertem; boldogtalanságomat festő szavaimnak hogy adott volna hitelt az, ki szántszándékkal boldogtalanná tön.

Kicsapongásai folytatására férjemnek pénzre volt szüksége. Apjától nyert jószágai úgy meg valának terhelve adósságokkal, hogy bennök többé jövedelem-forrást nem találhatott, 's hitelezni biztosíték nélkül senki sem akart; gyalázatos tervet koholt tehát, 's azt távollétemben végre is hajtá. Egyik rokonomnál töltöttem néhány napot a' falun, felvidulást keresve emésztő bánatom közepette, melly vas következetességgel üldöze lépteimen. Férjem tudta, hogy az árva-pénztárnál ötven ezer forint sajátom van letéve, mit jó anyám elválásunk alkalmával ajándékozott. Feltevé, hogy ez öszveget, bár mibe kerülend is, kezei közé keríti; egy uzsorást hivatott magához — ki melesleg megjegyezve nem volt izraelita, hanem a' vallás

parancsaitól áthatott, felebarátján segítő keresztény, ha tudniillik pénzét százaz kamatra kiadhatá — 's tőle tiz ezer pengő kölcsönt kívánt, biztosítékul ajánlva az árva pénztárban létező öszveget, melyhez — ugymond — csak azért nem akar nőm nyulni, mert egyik nem rég elhalt rokonától öröklött pénzzel, a' kölcsönvett öszveget, úgy is köszönettel fizetendi vissza nem sokára. Másnap a' kívánt öszveggel megjelent az uzsorás, 's egy, 15,000 pengő forintokról szóló, egy év után fizetendő váltót, nyert a' leszámolt tiz ezer pengő helyébe. Ugy de a' váltót, hogy érvényes legyen, nekem is alá kellett írnom; férjem e' bajon is segített, mert szoba-leányomat selyem ruhámba öltöztetve, vele nevemet a' váltóra iratá, még pedig az uzsorás szemei előtt, ki, mivel engem nem ismert, cselt nem sejtítve épen távozni készült, a' mint férjem karon fogá, 's egy mellék szobába vezeté.

„Hej Péter hozz reggelit, remélem ön is velem fog tartani; kedves Wiesenthal ur, ön még is nagy kópé, milly nagy hasznát tudja venni eze-reinek, mellyeket három emeletes háza jövedelmez. Hogy ne lenne aztán gazdag, mikor már ma is a' nekem adott tiz ezer pengő forintért, öt eze-ret iratott egy évi kamatul. De igaz is nagy nehezen írta alá nőm e' váltót, mintha fájt volna szívének, illy nagy kamatot fizetni.“

„Talán megbánta nagyságos uram az alkut, tessék, visszaadom a' váltót, viszonza a' gazember nyugalommal, mialatt lelkében örvendett, hogy felebarátját illyen keresztényiesen megkopaszthatta.“

No: no . . . már hová gondol ön; hálát adok az égnek, hogy önnel, kedves Wiesenthal ur — 's e' szavaknál átöleli — megismerkedtem. Ma tavaszutó nyolezadika van, a' váltót ma irtam alá 's becsületemre fogadom, hogy mikorra lejár, az az mához egy évre, ön engem legpontosabb fizetői egyikének fog vallani. Önnel fontos beszélni valóm van, jöjjön ül-jünk le a' pamlagra.

Mind ezeket fél évvel később tudám meg egy valakitől, kinek nevét még most elhallgatom, ki a' további beszéd folyamát ki nem veheté, mert az susogássá csendesült.

Férjem napról napra jobban ért a' kárhozatra, mint forró nyári napon a' vetések kalászhai. A' fentebb előadattokról ekkorig még mit sem tudék, de hogy pénzének kell lenni onnan gyanítám, mert hosszú és sok napok folyama alatt nem láttatá magát hon. Ő barátai közt dobzódott, kik nála pénzt látva, úgy dongták körül, mint templom ablakát a' legyen novemberi napon. Ő a' szó teljes értelmében romlott volt; elfojtá keblében az erkölcsiség gyöngéd szózatát, aljasságokra vetemült, megmérgezve az élet gyökereit teste elsorvadt, arcza kékes-halvány színt váltott 's ajkai körül megvető gunymosoly fészkelé meg magát. Atya intéseit fel sem véve hanyathomlok rohant kikerülhetlen vesztének, mint hegyről legördülő kődarab a' tátongó mélység felé, melly azt öblével örökre elnyelé. Ki festheti le szánandó balvégzetemet, melly közt napjaim egymás után folyának; atyámat többször tudósítám férjem kiesapongásairól, látogatásra kértem fel, de sem választ nem nyerek, sem Pestre jövetelre nem bírha-

tám. Anyám kétségbeeséssel határos szavakban panaszkodott szenvedéséről, mellyekkel hanyatló napjait férje szakadatlan tetézi; átkot szórtam volna fejére oly embernek, ha apám nem lett volna, ki szeszélyeit két teremtés boldogtalanná tételével elégitheti ki.

Egyik reggel férjem szétzilált hajjal, feldult arcvonásokkal 's hoszsú viselés nyomait mutató öltönyben lépett hozzám, pamlagra veté magát 's a' lábszőnyeg rojtjaival játszadozva így szólított meg:

„Asszony! nekem pénzre van szükségem, adj ezer pengőt kölcsön, mert ma némelly adósságaimat kell kifizetnem.“

„Mit gondolsz férjem — válaszolék — honnan takargathattam volna illy nagy összeget össze, fillérem sincs, mellyre szükségem nem volna.“

„Ha nincs pénzed, add ide ékszereidet, elzálogosítom valahol, majd nem sokára ki fogom váltani; de pénz kell nekem akár honnan kerítsd is.“

„Ékszereim — viszonzám — saját tulajdonom, férjemnek azokhoz semmi joga. Elpazarlád mindenemet 's én zugolódás nélkül türtem, de ékszereimet birni, bizonyossá teszek, soha nem fogod.“

Férjem nyugodtan emelkedett fel a' pamlagról, 's szemöldökeit összeránczolva csak ez egyetlen szót ejté „meglátjuk“ — 's eltávozott. Sokkal gyávább vagy, gondolám megvetéssel, mintsem félelemben tudhatnál hozni 's az ablakon tekinték ki, 's láttam a' mint sebes léptekkel ablakom alatt haladott el. A' szomszéd ház kapujából egy barna, szép külsejű ifju lépett ki, felnézett reám, 's újával férjemre mutatva nyomon követé. Mit akaratott néma beszédével, nem tudám elképzelni, néha-néha hátra tekintett, 's férjemet némi távolságban követé. A' város felé fekvő külváros egyik földszinti házához érve férjem megállapodott, de kissé vártatva a' kapun belépett, 's nem telt bele negyed óra, harmad magával visszaindult azon az uton, mellyen jött, czinkosaival beszélgetve. Az ifju rosszat sejtett, a' beszédbe eredtetek megelőzé, a' hatvani kapun betérve az uri-utcza egyik kávéházába sompolygott, 's jelen volt két barátját a' vele menésre szólítá fel, miután sejtelmeit röviden előadá.

„Siessünk — mond az ifju barátjaihoz bátorítólag — mert különben meg találunk előzni, pedig emlékezzetek reá, segédünkre e' szegény nőnek szüksége leend. Czibaky aljas, elvetemedett ember, kitől minden kitelik. Mint mondtam, e' gaz, angyali jószág nejével a' szomszéd házban lakik; szobám keleti fala, melly egymástól elválaszt, oly vékony, hogy a' halkabb hangokat is érthetőleg kivehetem. Barátim! hányszor hallám e' nőt keservesen zokogni annyira, hogy a' megindulás jeleit magam sem titkolhattam, e' nőnek igen szerencsétlennek kell lennie, vagy minden emberismeretem csal, mit nem hihetek. Midőn a' kívánt ékszereket ma reggel megtagadá tőle, tompán kiejtett ez egyetlen szó hangzott fülemb: meglátjuk; én nyomán követém őt, 's két gyanus arczu ezinkosaival láttam visszatérni. Aljas életre pazarlá el szép vagyonát, 's most nejét is a' nyomorba akarja sülyeszteni. Siessünk barátim, siessünk!“

És ők siettek 's megelőzők néhány percczel férjemet. Ez utóbbi gunyakacaj közt vezeté be társait, becsuká az ajtót, 's a' kulcsot zsebébe

dugá; vadul forgatá szemeit, midőn hozzám lépett, akarom — ugy-
mond, mialatt karomon ragadott — igen . . . akarom tudni 's fogom is,
hová rejtéd el ékszeridet, . . . engedj paranesomnak különben agyon foj-
talak . . . De én tapodtnyira sem moczczantam, hanem kiszabadítám ka-
romat kezei közül. Ekkor dühösen nekem ugrott, 's torkomat akará meg-
szorítani; kétségbeesés erejével ütém mellbe a' hóhért úgy, hogy az asz-
tal alá tántorgott 's ablakhoz szökve segítségért kezdék kiáltozni, de azon
perczen az ajtó szárnyai nagy ropogással ketté váltak, 's az említett ifju
két barátával termett mellettem, megragadák a' szekrények tartalmát ku-
tatni kezdő gazembereket, megkötözik 's a' zajra ott termett rendőr ke-
zeibe adák át. Czibaky mint kőszobor állt némán, kék ajkait összeharapá
's nyomorultak — így sipegett ajkain a' méreg — hogy mertek lakomba
törni? utonállók vagy rablók vagytok-e, hogy szobáim ajtaját feltöritek?
Rakásra öllek mind, ha ki nem takarodtok, nyomorult kalandorok.

„Némuljon el bűnös ajkad — viszonzá az ifju nyugodtan — külön-
ben kissé sötétebb szobába foglak záratni, alávaló rabló te magad. Nagy-
sád kérem — szóla felém fordulva, kegyednek itt maradni nem lehet, itt a'
legnagyobb veszélynek van kitéve; lesz talán valami rokona vagy barát-
nője, melly befogadja; szedje kérem össze legszükségesebb holmiját, tüs-
tént bérkocsit hozatok, 's el fogom vitétni hova parancsolja.“

„Nőm nem távozand — dörge Czibaky magán kívül — e' háznál én
vagyok az ur, én parancsolok itt, nem pedig te, szemtelen tolakodó! de mi-
nek is vesztegetek szót hijába, takarodjatok ki — 's egy széket ragadva
felakará azt emelni, hogy az ifjura zuhítsa, mielőtt azonban ezt teheté vala,
megmentőm kicsikarta kezei közül 's egész hidegvérűséggel mondá Czi-
bakynak „tessék e' pamlagra ülni 's ne vesztegetesse kevés erejét hijába,
célját ugysis nehezen érné el kiaszott tagjaival.“

Czibaky látva a' férfias jellemű bátorságot, meghunyászkodott 's szót
nem viszonzozva a' tárt ajtón kiindult 's elhagyott örökre, mert ez életben
többé nem láttam. Én egyik rokonomhoz költözködém, hol szíves fogad-
tatást reméltem 's találtam is.

Czibaky nem eléggé ért meg még a' kárhozatra, mert midőn a' fen-
tebbi esemény után távozott, gaz tetteit újabb büntetssel tetézte. Rosz ön-
tudatát bormámmal akará elnémitani szabadulást remélve a' furdalatok
elől, mellyek minden lépten üldözik. Mámmos fővel tért be a' fent em-
litett rákos külváros földszinti házba, 's az udvar hátulján fekvő szoba aj-
taján kopogtatott 's azt be is nyitá. A' szoba igen kicsi volt, 's minden
butorzata egy ó divatu bőrpamlagból, egy fenyő ágyból 's néhány faszék-
ből állott. A' pamlagon gondolatokba mélyedve ifju leány ült; szőke fejét
mellére hajtva, 's szemei a' padozathoz tapadtak, mintha szégyenlene a' be-
lépőre tekinteni. Üdvözlötve Czibaky által, felkelt 's viszönűdvezletül
kezét nyújtá. Czibaky tagjai remegni kezének, szemeit vadul kezdé for-
gatni 's a' szép leányt karjai közé szorítá? Leány, többé hitetgetni nem
fogsz mézes szavaiddal; vagy viszonzod lángoló szerelmemet, vagy örök
némaságra csukom le ajkaid.

„Örült-e ön uram, vagy fenyegetései által ijesztgetni akar? első esetben szánom, másiban biztosítom, hogy fenyegetéseit megvetéssel torolom meg.“

„Ha megvetsz — szól Czibaky haragra gerjedten — hát vessz el, 's tört merített a' szegény leány oldalába. Gyilkos, fuldoklott a' leány öszverogyva, mialatt vérző sebet kezével fedé be. Segítség, segítség! 's álétan a' padozaton terült végig. Az udvaron viszhangzó léptek tevék Czibakyt figyelmessé, öntudatlan hajolt a' földön heverő tör után, 's minden tétovázás nélkül tövig meríté istentelen szívébe, 's kiszállt lelke elrohadt odujából, hogy a' pokol fajzatok honába vándorolhasson. A' segítségkiáltásra oda futott szomszédok még elevenen találák a' véreben fetrengő leányt, életre hozák ájulásából 's ágyra fektetve orvos után küldének. Az orvos megjelen, nézi a' sebet 's arcza aggályt fejezett ki; a' dőfés bár a' szívet nem találta, minden reményt kizárt; néhány órai élet 's ő nem leend többé a' földieké. Midőn az orvos a' sebet kötözgetni kezdé, eszméletre tért a' szerencsétlen, 's szemeit az ágya körül állókon végig jártatva, így ejté szavait: mielőtt meghalok tudatnom kell önökkel, hogy gyilkosom szelid és anygali nejének az árva pénztárnál nagy öszveg pénze van letéve; e' pénz biztosítékul van lekötve egy gaz uzsorás tizenöt ezer pengő forintos váltójára, mellyért csak tizezeret adott . . . 's mellyett gyilkosom neje helyett, én irtam alá, reábeszéltetve . . . e' váltót én . . . irtam alá nem . . . pedig a' szegény nő . . . . . Esküszöm az élő istenre, hogy igazat szólottam . . . jaj, milly égetők kínaim . . . a' . . . váltót . . . én . . . irtam . . . a . . . tovább nem szólhatott, mert élni megszűnt.

E' szerencsétlen áldozat mult évi szobaleányom volt.

Engedjete kis szünidőt, mert a' visszaemlékezés e' percei kinosan hatnak reám. — Csak nem térden állva esdett atyám bocsánatért, midőn e' rettentő hir vétele után Pesten meglátogatott; zokogva borult nyakamba, mintha kinos multam napjait könnyeivel akarta volna lemosni 's letörleszteni emlékezetemből. Apák, apák! kemény szívé apák! boldogtalanná tenni tudjátok leányaitokat, de életüdvét a' leélt kinos napokra árasztani nem tudtok. Jusszon eszetekbe szánandó sorsom, midőn erőltetett házasság által kívántok leányaitoktól menekülni; a' szózat, melly ekkor kebletekben emelkedni fog, tetteiteket roszaló öntudat sugalata. Gyorsan tűnik el az élet, gyorsan folynak le az életnapok, 's az elszalasztott üdvperczekeket emberi véges erő vissza teremteni nem képes.

Engedtem atyám kéréseinek 's Pestet elhagyni szándékozáim; visszavágytam jó anyám karjai közzé, kit olly hosszú idő óta nem láthattam. Volt mégis egy teremtés, ki miatt a' Pesttől való bucsut fájjalám, 's ez a' valaki, megmentőm, barátom: az ifju volt. A' végzet máskép akarta. Már készülénk atyámmal Pestet elhagyni, midőn egyik reggel magát nálam az ifju bejelenteté, mivel fontos velem közleni valói vannak. Atyám és én elibe mentünk, 's bár látásomkor kissé zavart lön, nyugodtan foglalt helyt a' pamlagon 's így kezdé beszédét:

„Csak ritkán 's rövid időre szokásom szobámat elhagyni, mert nap-

jaimat tanulatással 's olvasással töltöm. Keleti szomszédságomban egy boldogtalan nő lakott, boldogtalanak kelle lennie, mert igen sokszor halálám zokogni a' vékony falon keresztül. E' nő nagysád volt, kit én szívem mélyéből szántam, miután tudakozódásaim által balsorsát kitudám. Mult év tavaszutó 7-én kegyed elutazott egyik falun lakó rokona látogatására 's a' lak elcsendesült, de másnap, azaz 8-án a' falon által hangzó férjhangok tevének figyelmeisé, 's egyik barátommal, ki éppen nálam mulatott a' falhoz illesztve füleinket, hallgatództunk, 's az egész párbeszédet kihallgattuk, mellynek tartalma körülbelül ez volt: Czibaky egy Wiesenthal nevű uzsorástól tizezeret kölcsönzött, 's ezért tizenötezer forintokról szóló váltót adott által, mellyet nagysád is alá irt, mivel nagysád árva pénztári öszvegét ajánlá fel biztosításul. A' váltó folyó év tavaszutó 8-án jár le; e' váltót nagysád helyett, szobaleánya irta alá, reá biratva Czibaky fenyegetései 's ígéretei által.

„Ez szörnyüség — szólék az elhallgatott ifjuhoz, mialatt a' vér arczomba szökkent — illyesmire volt csak szükségem, hogy szerencsétlenségem tetőpontját érje el.“

„Ne féljen nagysád — szóla az ifju bátorítólag — megfogjuk semmisíteni e' gaz ármányt, vagyonából egy fillért sem veszítend el; a' férje által meggyilkolt leány kivallotta halála óráján a' jelen volt szomszédok előtt, hogy a' váltó hamis, mert azt ő irta alá; sok fáradságomba került mig ezt kitudám, 's azért hallgaték mind ekkoráig. Esketlő parancs mellett kihallgattatám a' szomszédokat, 's kedvező tanuvallomásaik kezeim között vannak. Én és Vékey Zsiga barátom az uzsorás ellen fellépünk, mig am azok az aláírás hamisságát fogják bebizonyítani, 's a' per meg lesz nyerve.“

„Ifju barátom — szólék kezét megragadva — mit ön iránt keblemben érzek, ki nem mondhatom; de vegye legforróbb hálámat nemes barátságáért, melylyel engem ismeretlent megajándékozott. Mindent önnek belátására bízok, cselekedjék úgy 's azt, mit jónak fog látni.“

Az ifju egy meleg csókkal illeté kezemet, reám tekintett 's szemében érthetőleg tükröze magát erántami szerelme; én legalább megértém 's kiolvasám szeméből azt, mit nyilvánítani nem merészelt.

Minden úgy történt mint ifju barátom jósolá; a' vérszopó uzsorás tizezereinek hattyudalát elzengete a' királyi ügyész, 's még illő jutalma sem maradt el, mert egy évi fogságra lón ítélve, hogy a' börtön pusztá négy falai között megtanulhassa: hogy szokott járni az — fájdalom felette ritkán — ki ötvenes kamatot rabol felebarátja szekrényéből. Én minden alól felmentetém, 's nemes lelkű védőmnnek talán megfelelő fáradsági díjt osztottam, midőn felkért kezemet neki nyujtám.

Ez ifju barátom — rekeszté be szavait Ligetyné — Csohari Ligety Sándor volt, kit van szerencsém a' tisztelt társaságnak bemutatni — mondá enyelegve — mint egyikét a' legjobb 's legboldogítóbb férjeknek, kihez hasonlót szép olvasónőimnek teljes szívből kívánok, ha tudniillik a' kegyes ég még meg nem áldotta volna.

MILLYEN LÁRMA . . .

Millyen lárma, millyen vigadalom !
 Mi légyen ez? talán lakodalom?
 Nem a' biz a'; fiatal vitézek
 Látogatták meg ezt a' csapszéket.

„Kocsmárosné maga nem jót forral,
 Minek késik olly soká a' borral?
 Tudja, hogy nincs pénzem? . . . majd lesz nekem
 A' harez után, akkor megfizetem.“

„Kocsmárosné szép leánya, rózsám,
 Jöjön ide, jöjön ide hozzám!
 Csókoljon meg, kérem igen szépen,
 A' harez után feleségül vészem.“

'S iddoggálnak, csókolóznak nagyba,
 Minden, a' mi gond, oda van hagyva,
 Mintha nem is várnának csatára,
 Mintha még vagy száz év volna hátra.

„El azért a' nagyobbik kancsóért!“
 Ma piros bor, holnap majd piros vér . . .
 „Eszem azt a' szádat, beh csókra áll!“
 Ma meleg csók, holnap hideg halál . . .

PETŐFI SÁNDOR.

EGY ÉJSZAKÁM.

(V . . . . . n maj. 29-én 1848.)

I.

Mért verted föl éjem szelid nyugalmát?
 Öntudatlanul olly boldog valék
 Nem álmodám, 's most éber-álmodással
 Miért büntetsz meg, irgalmatlan ég!
 Nem volt elég, három nap szenvedése?
 Három örök-lét kinját érzém,
 'S azt mcst ez éjnek rémes magányában
 Egy perczen újra át érezzem én?

Adj álmod inkább fáradt szemeimre,
Nyugtalan, kínos álmod adj nekem!
Csak ne a' kinnak e' procrustes-ágyát,
Az éber álmod, ezt ne istenem!
Mert bár mikép gyötört a' lázas álom,
Végére jár a' kinok éjjele,
De a' valóból semmi ébredés nincs,
Az éber kinnak nincsen reggele.

Oh adj a' multból, a' kék messziségből
Egy elhagyott tájképet álmodul.
Fesd le a' boldog szerelem tanyáját
A' mint rá árnyul nyugalom borul.
'S a' legszebb színszivárványt kikeresvén
Az emlékezet' színei között,
Fesd le a' leánynak rózsás mosolygását
A' mint először karjaimba jött.

Vagy ha nem adsz lány álmod szemeimre,
Adj hát egy könnyet, édes istenem,
Miért tiltod meg, egy nehéz könnyüvel
E' nehéz szívet meg könnyítenem?
'S ha nem is adna enyhet bánatomnak,
Könnyel boritnom halvány arczomat,
Hadd sirassam meg legalább még egyszer,
Elvesztett, boldog ifjúságomat.

II.

Mondád leány, de nem hittem szavadnak,
Hogy nem szeretsz, hogy szíved elfeledt.
De hogy hazudtál, mondta az a' könnyecsepp,
Szemednek selyem pillái felett.
Volt oly idő, midőn ha azt mondottad
Hogy hűn szeretsz, azt hinni nem tudám.
Most elhinném, hogy hívem vagy leányka,
Ha átkokat is mondanál reám!

Ha nem szeretsz, hát mért engeded azt meg,
Hogy kebleden sirjam le bánatom?
Ha nem szeretsz, hát tagadó szavadban
Mért reszketett egy titkos fájdalom?
Azt akarád: hogy szenvedésed mellett
Törtt szíved romján boldog legyek én,
'S örömeimnek kialudt fáklyáját
Új lángra gyujtsam lelkednek tűzén?

Mert lángban áll lelked tündéri háza,
Mindig csapong 's tovább harap a' láng.
Hiszen, hogy is ne? Vad vihar képében,
Éleszti azt a' haragvó világ.

'S nekem nincs könyvem, hogy ki oltanám azt.
De hogy nem sirhatok még jobb talán,
Mert forró helyről, szivemből fakadván,
Velök a' lángot csak gyulasztanám.

III.

Eljött a' reggel. Ujra szép a' tájék,
Megint mosolyg a' fényes napsugár.
Bágyadt szememre, halavány arczomra
Talán a' nap is gunyolódni jár.
Vagy kerget engem és tudtomra adja,
Hogy elkell mennem, mind örökre el!
Az utolsó nap szépen jött az égre
— Tán tudja, hogy nekem bucsuzni kell.

Isten veled hát! Légy boldog leánya,
Bár jól tudom, hogy cifra szó csak ez.
Mert mondj akármit, válásunk órája
Neked utolsó boldog óra lesz.
Bár hova mégy, egy felleg fog kísérni
Melly miatt nem fogsz megnyughatni te.
E' terhes felleg: első és utolsó
Szerelmed gyötrő emlékezete!

SZÁSZ KÁROLY.

TÖRTHANGOK EGY HALOTT FÖLÖTT.

I.

Kik állanak amott egy sír felett,
Keservök mély, tán árva gyermekek, —
'S a' föld alatt a' sirba lenn
Talán egy jó anya pihen? —
Igen; — 's kik ott azok az árva gyermekek?
— Isten és embertől elhagyott lengyelek.

II.

Fenn éjszakon egy sírkereszt emelkedék
A' pásztorok el össze vissza tördelék,
Sirjába tán meg is mozdult a' nagy halott,
Midőn keresztje három részre osztatott; —
Ki nyugszik ott? — a' sirásó nem irta rá —
Mert egy nép egy nemzet feszítettet reá! —

III.

Egy két betű található
A' keresztben 's olvasható;
Értsétek e' sír betűit:
Jog 's szabadság vérzett el itt.

IV.

Sötét az élet elborult hazában
 A' hol a' nap korán lenyugovék,
 'S beállt az éj a' sírok csöndes éje
 Hova egy szent halott ereszteték.
 — Sötét az élet ott hova egy nemzetet,
 Egy világrész könnyelműsége temetett.

V.

Mért fekszenek a' föld alatt a' sírba lenn,
 A' halottak olyan soká, olyan mélyen,
 'S mért olly messze az elhalás
 Perczétől a' feltámadás?
 Talán hogy a' mit itt szenvedtenek
 Kinyughassák azt ott a' lengyelek. — —

VI.

Ott nyugszik ő a' sors mostoha gyermeke,
 Éjszak viharja zug tombolva felette,
 Letépte arczáról fehér szemfedelét
 És a' szél rongyokban vitte el szerte szét;
 A' szemfedő rongyok chartává változtak
 És reá a' népek szabadságot irtak.

VII.

— Eljött a' nap a' végítélet napja már
 Mire a' világ olly sok ezred óta vár,
 Az angyalok trombitájukba fuvtanak
 'S az élő és halott elő állottanak;
 A' bünösök sáppadt serege reszketeg,
 Nem ember, most isten ítél a' bün felett; —
 — Kelne amott fen is sírjából egy halott,
 De gyenge, és nincsen, nincsen melette bot.

VECSEI SÁNDOR.

A' TÁVOZÓNAK EMLÉKÜL.

Vác, aug. 15-kén 1848.

Szeretlek mint rokont, mint barátot
 Mint szívem csak szeretni tud,
 'S ha itt megszünök lenni barátod,
 Szívem, zálogul, hozzád jut.

Hogy lásd, mennyi 's milly hő érzelmeket
 Bir el a' gyöngé nő kebel.
 'S hogy tanulj illy hön, 's forrón szeretni,
 'S gyülni, mit gyülnöd kell.

Szeretni: hazádat végtelenül,
Értte el is vérzeni dicsőül,
'S gyűlölni: mi ellen, mi álbarát,
'S kiűrtani, ki e' szép hazának árt.

S. ETELKA.

CASSINO IS, NEM IS.

Túl a' Dunán.

(Folytatás.)

I. FEJEZET,

melly, mivel több nincs, egyszersmind II-ik és utolsó is.

Cassinonk hat szobából — teremnek csak nem mondhatom őket? — áll, vagy inkább felváltva mi cassinoskodunk hat szobában. Meg kelle azonban már csak a' méltányosság tekintetéből is jegyezmem, miszerint e' hat szoba nem valami nagyszerűen pompás háznak tartalma, hanem szegezetlen lécz, rozszant pá-lánk, rézsgazdag sövény, 's betiprott sánczok közé szűz vállú apák által épített három, zsupp fedelű curiaba beszárt — hat szoba. A' fölöttébb össze vissza-foltozott köntösű történeti igazság eleget vátatja ugyan abbeli jogát, hogy e' szobák egyenként kiterjedések és bútortatokkal együtt leírassanak, de én csupa figyelemből tisztelt olvasóim iránt, ő kegyelmének követelésére mit sem adok; hisz se első, se utolsó nem vagyok azok közül, kik szép szóért, 's még egyért másért — hátot fordítanak az igazságnak. — De minek is írnam le egyenként mindannyit? — hisz cikkemet nem a' salonok derült honának, — hol magunk szőrű szegény ember laka csupán gyengéd illemből sem ismeretes — hanem az 'Életképek' — nek szántam.

E' hat szoba annyiban hasonlít egymáshoz, hogy mindannyit négy, 's most épen, minthogy Karácson előtt a' holdnak utósó fogyta van, fejrre meszelt fal veszi körül; és hasonlít annyiban, mennyiben rozszant almárium, rongyos bevonású szék, öveges szekrény igen gyánús világosságú ablakokkal, törött lábú, de jó puha párnájú ágy, pergő rokka, és — magyar vendég szeretetünk becsületére legyen mondva — nem magas asztal, mindegyikben talál-tik, különbség köztök csak az, hogy urambátyám a' compossessor egyik szobájában kuszált lábú zongora is áll, melly füleink mondhatlan örömeire tejes fazék-tartóul használtatik.

Mivel pedig minden cassinonak van egy főtereme; 's azután jönnek a' mellékszobák: nekünk is van egy főszobánk, melly per exellentiam cassinonak neveztetik.

És hogy tudhassák tisztelt olvasóim miként néz ki cassinonk, tessék egy kissé benézni az ablakon, mi most annyival kényelmesben történhetik meg, mivel az aszkóros salú nincs bekapcsolva azon valóban igen természetes oknál fogva, melly szerint a' kapcsot pótló kőczmadzag elszakadt, — én a' benlevő ingó és ingatlanokról illő magyarázatot, 's alkalmilag szükséges felvilágosítást adni írói szoros kötelelességemnek tartván.

Tessék figyelni. A' ház uram öcsém az esküdt uré.

Ad vocem: esküdt! Kérem tisztelt olvasóimat, e' szóval jelenleg ne kös-sék össze azon fogalmat, mit a' népdal így fejez ki:

„Kertemben egy verébfejszek,

Nem is esküdt, ha nem részeg?”

mert ez csak kupaktanácsbeli esküdtekre nézve állhat, megyei esküdeink között e' hibában sinlődő alig? találtathatván? —

A' ház, mondom, uram öcsém az eskütt uré. Hogy fedelén néhány zsúpp egészen ellenkező végével kiált az égre, mint kellene; — hogy az előtt terülő, elszáradt maszlagkóróval kedélyesen szegélyezett parkon — ezt itthon csak udvarnak szoktuk mondani — egy pár testes állat, mellynek szórét nagy részint hazai iparüzők, nevezet szerint a' tisztos kefekötők dolgozzák fel, turkál a' nélkül, hogy a' pázsiton ide 's tova járó pulykák, réczék, tyukok, meg a' folyosó előtt biztos öntudattal nyugvó Tisza, és Gyöngyös kutyának csak esze ágába is jutna azon világrendítő merényre gondolni, mit Nagy Ignác a' 'vadaskerti es-tély' — ben megirtt; — hogy a' park délkeleti szegletében mondhatlan szerénységi, alázatos térd és fejhajtó kocsiszín áll szerfölött világos tetővel: — hogy a' ház utca felőli része előtt két négyszögölnyi kiterjedésű angol kert áll, fa- virág- és gyepteleu, egy, ducokra nyújtóztatott deres alakú fennýű k a n a p é 's néhány szál seprő-kóró birtokában, arról, mint czélunkhoz kevéssé, vagy épen nem tartozóról hallgatunk.

Most benézhetünk a' cassinoba, de mondom tessék figyelni. Azt ki se vegye rosz néven, hogy az ágy ott a' szegletben még vetetlen, bár az óra már délelőtti tizenegyre jár. Ugyan is uram öcsém az eskütt azon elvet hiszi és vallja, miszerint a' későnkelés a' birói tekintély nagyobbitására rendkívül hasznos azért, mert egészséges korában későn kelni csak ur szokott, ur tól pedig fél a' szegény ember; 's azért ha a' panaszos felek néhány órai várakozás után a' tekintetes bíróság elé juthatnak, annak ítéletében csak azért is megnyugosznak, mert az ítéletet ur hozta. — És így uram öcsém az eskütt ur nem holmi vérlendő lustaságból, de valóságos élet philosophiai elvből kell későn.

És azután, ha ezen egy ágy vetetlen is, ott a' másik kettő lám meg van vetve. Itt az éjszaki oldalon ez, mint önök is láthatják, almárium, nem mostani mű, 's hogy három lába levén, a' mostani sántikáló divatot látszik szülőjének vallani, annak oka az, hogy ép most nyolczadfél esztendeje meszeléskor Miska béres a' negyediket elesipte; jó kemény fa, gondolá, jó lesz ekémhez éknek. E' negyedik láb tisztében most tégladarab jár el, egyszerűen, de kézzel-foghatólag tanúsítván azon szent igazságot, melly így szól: nem csak születünk, de neveltetünk is. — Az almáriumon Kovács Pál beszélyeinek egy példánya, 's az, 'Életképek' néhány porlepte száma, meg egy gondosan leporolt pipatartó nyugszik.

A' cassino közepét, mint illik, asztal foglalja el, négy lábon nyújtózáván éjszaktól délnek. Rajt szétszórt öltöny darabok hevernek, különös kecscesl függ pedig le róla egy nadrágnak térdig sáros két szára. Tegnap K — n országos vásáron volt uram öcsém az esküdt, 's talán nem hibáznánk, ha azt állitanók, mi szerint új fekete nadrágját csak valami nagyobb szerű czél — minő például az uram bátyámék szakácsnéja számára teendő pántlika-vásárlat. (K — n a' szalagáruló zsidók igen sáros helyre szorítvák) tehát mondom, csak valami nagyobbszerű czél elérésére kockáztathatá a' fekete disznadrágot, — de ne gyanúsítsunk senkit; — úgy is elég gyanú alatt van a' szegény nemes ember, nevezetesen: hogy neki minden hiábavalóságra van pénze, csak a' mulaszthatlan hazai közszükségekre nincs. Már hisz legyen kinek-kinek az ő hire szerint, de én most is csak a'mondó vagyok, hogy ne gyanúsítsunk senkit, tehát uram öcsémet az esküdtet se; hisz másutt is járhatott sárban, miután köztudomásu dolog, hogy K — n országos sár van, az az olly sár, minő magyar hon legtöbb városaiban feltalálható, csak hogy illy kocsinyelő minőségben még sem mindenütt.

Amott a' nyugoti részen lankadozva szétterülő életunt kereveten igen hilettőleg nem csak a' 19-ik században édelgett, vagy legalább édeleghetett valamely szerelmes pár.

A' butorzat többi tagjai közül még csak az üvegtelen üveg szekrényvel 's ősi megviselt karszékkal nem annyira barátságos, mint szokásos, meghitt, szom-

szédságban elő kupás kályhát említem meg. Erről valami bolond ember, olyan t. i. kinek agyában a' sárral egymásra és mellé raggatott kályhaszemek töredékny cserepéről illő fogalom nem fészkelte meg magát, — még azt gondolhatná, hogy, ha nem is Krisztus urunk születése- de minden esetre a' nemzetek vándorlása előtt állíttatott fel, 's ennek folytán talán még indítványba is hozná, hogy emlékek dolgában szűkölködő édes hazánk számára országos költségen megvásároltatván, a' nemzeti muzeumba tétessék által. Én azonban minden efféle gondolatnak ezennel egyszer mindenkorra ünnepélyesen és határozottan ellentmondok, azon okból, minthogy a' kályha régiségére mutató jelek, u. m. ferde állás, a' világ különféle részei felé nyúló több rendbeli hasadások, a' sárnak minden képzelhető fajai-vari tapaszok, eredeti megismerhetlen színe, szeszélyes alkata 's. a'. t. mind csak jelek, hiteles adataink levén a' felől, hogy uram öcsém az eskütt urnak boldog emlékü édes atyja accurate három évvel rakatta utóbb, mint Győrnél a' francziafutás történt. — A' mi pedig a' megvásárlást illeti, megvalloim ugyan, hogy pénzügyeit illetőleg uram öcsém az eskütt néha jó egy-egy kis zavarba — ez közös nyomorúságunk — de még is oda ajándékozna az érintettem kályhát hazafiúságból ingyen, ha reá a' régiség, értem a' nemzetek vándorlása előtti csináltatást, bebizonyodnék; mert ha most kitelel is, jövő évben minden esetre fűthetlen lesz.

A' kályha beteges állapotja, ha az igazat meg kell vallani, úgy magyarázandó, hogy Kati szolgáló a' hasábfá iránt, kivált ha asszony néném azt bizonyos konyhai és nem konyhai kihágások miatt hátán kedélyesen megtánczoltatja, mondom, kivált az illy szívképző műtétel után a' hasábfá iránt Kati szörnyű ellenszenvet érez, 's innen van az, hogy a' fát illy téli időben boszuját töltendő olly erősen dobálja be az ártatlan kályhába, hogy e' tisztes aggastyán megrázatik, mint viharban a' kőrisfa. Ez az egész bonyolódott historia.

Szeretném azon tisztelt olvasóim kedvéért, kik a' szűk aklakon velünk a' szobába be nem nézhetnek, az itt megírottakat le is rajzoltatni, de mióta környékünk terjedt hírű festésze, a' helybeli asztalos, olly valamit festett szent Florian képeül szomszédom házára, hogy a' helység ifjú reménysége, az iskolai növendékek azt, még pedig nem vallástalanságból, egyenesen bagolynak nézték: azóta arezképfestő művészetébe vetett minden hitem teljességgel tönkresilányult.

Most menjünk át az ingóságokra, értem a' cassinoban jelenleg létező tagokat.

És itt bájos olvasónémra hivatkozom, van e' gömbölyű föld hátán, oldalain, 's hasán ingatagabb lény a' férfiúnál? — nincs, nincs, sőt többet mondom, nem volt, 's nem is lesz. Mivel tehát a' cassinoban három férfi találtatik, őket, szinte a' cassinoban levő más tárgyakkal össze hasonlítva, méltán nevezem ingóknak a' három 's részint harmadfél lábú bútorok alkalmi ildomos bízegéseit tekintetbe sem vévén.

Uram öcsém az eskütt ur, mint látók, nem rég hagyá el ágyát, következőleg a' történeti igazság rovására kabát nélkül mutatom be őt tisztelt olvasóimnak. Haja 's szakállá a' fésű és kefe fáradszón működése által rendbe van hozva, mi azonban épen nem boszorkányság, mert e' nagy fontosságú műtételre uram öcsém az eskütt ur rendesen annyi időt, 's minden esetre több gondot fordít, mint egy előtte és bíró társa előtt folyó sportula nélküli szóbeli perre. És e' lelkiismeretes eljárás a' haj és szakáll-fésülésben bizonyosan nem hiúság, de azon minden okos ember által méltánylandó okból történik, miszerint a' szent atyák bizonyágtétele folytán a' külső tisztaság belső tisztaságra is szokott mutatni. És én kérdek mindenkit, van e' bíróságra nézve kedvezőbb helyzet, mint az, mellyben belső tisztasága minden kétségen fölül áll?

Lelkén pedig uram öcsém az eskütt urnak nem kis gond van. Kétszer járta már körül a' cassino közepén terpeszkedő sáros nadrágot, 's harmadszor ismét

megkezdé szótlan vándorlását, de a' helyett, hogy, mint előbb az egész kört megjárna, a' pipatartóban büszkélkedő almarium előtt eláll haladása, 's a' kebel terhén egy szívélyes ásitással könnyit.

Nézzük most a' két másik tagot.

A' fentebb kegyelettel megemlített karszék hosszú életre mutató, fakó vánkosan ül uram bátyám a' compossessor. — Mint önök tisztelt olvasóim észreveheték, közlő e' két taggal, sőt mint utóbb az atyafiságos megszólítások nyomán értendik, a' cassinonak minden tagjával rokoni viszonyban él, 's ennél fogva szavai a' közlőnek többféle hazai gyakorlatok nyomán, hitelesek.

Uram bátyám a' compossessor egyszerű paraszt gazda. Szánt, és vet, sőt ha rosz időjárás, jég, kártékony etetők, vetett gobonája iránt illő respectussal viseltetvén abban fölöttébb sok kárt nem tesznek, kimondhatlan önelégüléssel még arat is, azaz jobban mondva szántat, vettet, és arattat; mert valamint szüz vállát teherviselésre, úgy kiváltságos kezét dologra nem teremte az, ki ingyen deriti naponkint fejünk fölé jöltévő napját.

Uram bátyám a' compossessor sokban hasonlít Magyarhonnak e' néven nevezett legtöbb egyéneihez. Ő is rosz gazda: nagy hazafi, míg tenni nem kell; rendesen többet költ, mint bevesz; közbirtokos társaival összekocczanik, szakadatlanul pipál; az adta-teremtettét végtelen, czifránál czifrább változatokban tudja és szokja elmondani; zwicken kívül még preference-ot is játszik; nyerni jobb szeret, mint veszteni; a' jó asztalnak módnélküli kedvelője; bort iszik; az újabb urbér neki sincs egészen szája izére; adósságot csinál, de nem fizet; gabonáját ősszel olcsón eladja, tavasszal drágán megveszi; a' falúsi életen kívül tagad minden világi boldogságot; magánál jobb gazdát nem hisz, udvara szemetes, erszénye pedig rendesen tiszta — a' pénztől; az emancipatiót idő előtti-nek tartja: a' helybeli árendás zsidónak örökös adossa, accurate mint a' legtöbb compossessor.

De abban különbözik tőlök, hogy birkáinak gyapját anticipative még soha sem adta el; mi azonban, ha az igazat meg kell vallani, azért történik, mert neki birkái mindaddig nem is voltak.

'S e' tisztos egyén, uram bátyám a' compossessor az, ki a' kályha melleti karszéken ül szörtyögő pipával szájában gondolataiba mélyedve. Öltözete birkaszemes honi kék nyakkendő, zsiros nyakú mellény, pehelyben gazdag bő téli kabát, 's egy rosz karban levő nadrág, mellynek két szára korommal feketére subiezkolt piros bagariában vesz el. Fején a' kétes színű nyári süveg ily December közepén kézzel fogható jele a' fontolva haladásnak.

És ki hinné?! uram bátyám a' compossessor daczára az elmondottaknak, daczára a' télen viselt nyári süvegnek, nem — conservatív. Hiában csak igaz marad az, hogy a' szélsőségek érintkeznek, ő a' szabad elvűségnek rendithetlen híve; bár előbb csaknem esküdt ellensége volt. — Szorgalmasan, 's egy kis után gondolással olvasta a' mostani szerkesztésü. „Nemzeti ujságot”; 's minek őt hitében meg kell vala erősíteni, az tette eretnekké. Így történt az ur színe változása. —

Ő tehát politicára is kipányvázza hébe korba intelligentiáját; leginkább azonban még is azon gazdasági methodus feltalálását hiszi valamint hír nevének fényességére: úgy erszényének kedélyes felpuffasztására jótékonynak, melly szerint gond, fáradság és pénz nélkül, az eddiginél legalább háromszorta jövedelmezőbb gazdaságot lehetne folytatni.

A' cassinoban találtató egyének harmadika: uram öcsém a' patvarista, vadász csizmak, koczkás nyári nadrág, 's a' boldog emlékü juristai korból „mementó”-ként fentmaradt, nyakig gombolt, kissé szüköcske fejér kabát, — borítékban kelendő könyv, avult kiadásban. Tőle több jót tanult princípálisának vizslája, mint ő princípálisától, mi minden esetre nagy ritkaság önző ko-

runkban, melyben a' hála, nem igen illő arányban szokott állani a' vett jótéménnyel.

Uram öcsém a' patvarista a' ,négy Hajmonfi' quadrillet szájával elhárítván — ime, a' mi cassinónkban is van hangverseny! — az oldal zsebéből elővont szivarra gyújt, 's a' fölött látszik elmélkedni: vajjon akkor cselekedett-e okosabban, midőn tegnap a' K-i országos vásáron szivarokat vett? vagy akkor, midőn a' vettekből mára csak egyet hagyott? — 's mig szellemileg ezt vitatgatná, anyagilag az engedelmesség és alárendeltetés eszméjét tévé át az életbe, midőn egyszersmind egész az evidentiáig bebizonyítá műtételével azon tagadhatlan igazságot is, miként a' közös terheket ha előbb nem, utóbb bizonyosan egyiránt kell viselnünk, bebizonyítá pedig akképen, hogy jobb lábával a' balt megnyergelé, és viszont.

Látók föntebb, mikép az eskütt ur a' lelkét terhelő nagy gondnak egy részén egy minden tekintetben művészinek nevezhető ásitással segített, a' másik részén pedig úgy adott tul, hogy kedvencz tajtpipájára reá gyujtván azt gondolá magában, mit tulajdonképen már meg is irt a' költő:

Játszi bodor füstöddel,
Bumat vigan üzöd el.

A' nagy gond egyébként a' miatt rágódék keblében, hogy hirtelen eszébe nem jutott: tegnap este melyik pipájából dohányzott utolján, tehát ma melyiket kell elsőben kiszinnia? — Éljen a' dolgok lelke: a' jó rend.

Uram öcsém a' patvarista égő szivarát balkezébe vevén, jobbával pedig a' szomszéd ágyra támaszkodván, miután lábait az állásra szükségképen megkivántató rendbe hozta volna, felállott, és szóla, mondván:

Azaz, hogy hát mielőtt szavait leírnók, meg kell említenünk, mikép mint egy óranegyeddel ezelőtt uram öcsém, az eskütt és patvarista urak részéről mély avatottságot és bő tárgyismeretet bizonyító párbeszédet folytatának a' megye székhelyén ez évben tartott Katalin-bálról.

És most szóla uram öcsém a' patvarista, mondván.

„Az már mégis sok!”

„Mi?”

„80 pengő egy bála.” —

„Hm, kinek férjhez menő leánya van, sok pénzt kell kiadnia.”

„80 pengő nem is pénz, kinek százezer a' jövedelme” — jegyzé meg a' compossessor.

„Ugy ám, de X-éknek egy huszadrésze ha van.”

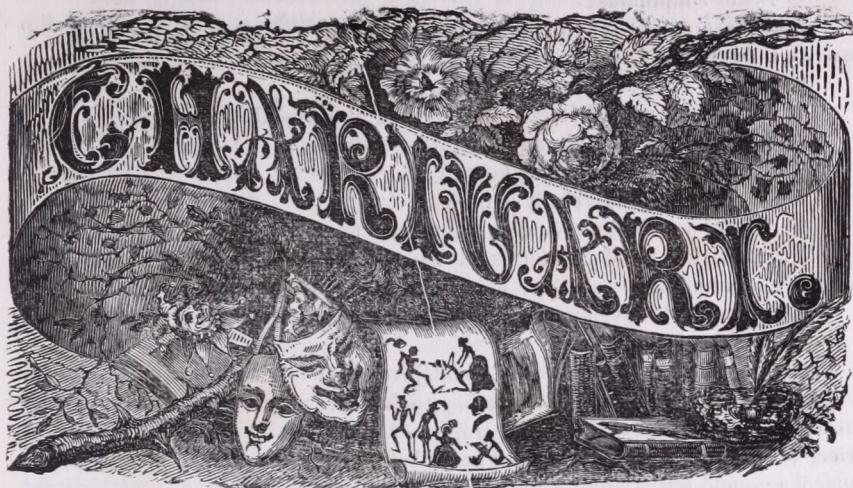
„De bizony több.”

„Próbáljuk meg.”

'S a' cassinó egész komolysággal neki fogott a' calculusnak, a' szükséges számjegyeket uram öcsém az eskütt ur először egy, eredeti nemes, és a' körunkban annyira sürgetett népnevelésre jótékony befolyásu rendeltetéséből fidibussá degredalt caro-négyesre, majd ennek elégtelensége után egy csupa felebaráti szeretetből, 's hazai élő törvényeink iránti mondhatlan tiszteletből exhibeálatlan maradt actió-ra rajzolgtván.

(Vége követk.)

Fest, dec. 12-én.

Kiáltsd el, oh Pest, oh Magyarország Göthevel :

Juche juche,
Jucheisa heisa hei!

Mert itt van ő, itt van ő, itt van ő.

Oh ő!

Ő a' fiatal Kossuth, a' nagy Berenczei! ő a' telj-hatalmu kormánybiztos Erdélyben! ő, kinek egyetlen szavába kerül Erdélyben a' reactiót semmivé tenni! ő, a' teljhatalmu toborzó ki 350,000 fttal kiállta 600 Kossuth-lovagot! ő, ki az agyagfalvi gyűléssel Erdélyt Magyarhont 's Jeruzsalemét megakartá hódítani!

Oh ő?

És te Pest népessége mért késel a' nagy férfinak fáklyás zenét csinálni?

És ti ujság írók és ujdondászok mért nem trombitálgattok tele torokkal itt létét?

És ti placat szerkesztők mért nem nyomattok placatokat, nagyokat és telvéket az ő dicséretével?

És te Cserei Berei Farkas András, mért nem irod le 12 énekben két fa metszvénynyel.

Miképen akarta az általa fellármázott székely nép, miután látta mennyire csalódott, mennyire kijátszatott, megölni őtet?

'S mint szabadult meg felültetvén fakó lovára Lisznyai Kálmust, kit aztán üldözni is kezének?

Miképen hallá az erdő szélében: de hiszen csak kapnók meg Berenczeit, ki ekkép elbolondíta, majd megtanítónók?

Mikép vágta le szép fekete szakállát?

Mikép menekült Bukovinán és Moldván keresztül Máramarosmegyébe?...

..... Mondják hogy Berenczei elmondandja történeteit az országgyűlésen.

Tehát: nous nous reverrons!

Pest, dec. 13-án.

A' Marcius azt mondja, hogy ő azt hívé, mikép Berenczei Vasa Gusztávként agítál a' székelyek közt.

O Beata simplicitas!
Berzenczei ennél sokkal becsületesebb ember — ő eljött Pestre hogy a' nemzet és képviselők előtt bevádolja magát.

Nichts als billig. A' dolog így történt:

A' mai ülésben feláll Berzenczei. Persze a' szószerkebe.

— Oh szegény be elhitványodott!

— Ne a' szakálla mint megkurtult!

— Szegény mintha rekedt lenne!

— Bizonyosan a' bukovinaiak lelkesítése miatt rekedt el!

E' reflexiokat mind nők tették. A' szónok pedig sohajt egyet, égfelé emeli szemeit 's ... meghal — dehogyan hal ... kiabálni kezd.

A' legnagyobb figyelemmel hallgattam beszédét. 'S ez épen úgy is ütött ki mint előre megjósám.

Berzenczei sem magával, sem teendőjével, sem tetteivel, sem az Erdélyben történekekkel nincs tisztába, annyira hogy jelentése még a' hirlapokban megjelenteknél is hiányosabb. Egy táblabíró, kinek bibliája a' corpus juris egy aventurier, ki könyveket akar előidézni beszélhet ekkép, de nem egy elkergetett és tetteiről számoló teljhatalmu kormánybiztos.

Azt hívök, hogy Antal, a' szerencsétlen flautas kalandjait halljuk. Tör, gyilok, erdön bujkálás, óriásokkal harcz — minden, minden! csak arról nem volt szó, hogy ennek vagy annak meggátlására ekkép intézkedik.

Aztán Vaynak Monk-féle ármányait, a' vezérek árulását, az ellene formált catilinaei szövetséget mért nem jelenté korábban, 's csak akkor midőn késő?

De nézzük jelentését:

A' többi közt azt mondá: Erdélyben a' román nemzet nem elégitettett ki. Hát a' többiek kielégítették? Ez nem áll. Mert a' románok igen is ki voltak elégitve, hanem egyszersmid el is ámitva, hogy a' mit kaptak a' császártól kaptak.

Továbbá Berzenczei maig is szentül hiszi, hogy minket a' románok győztek le 's ezek kezében a' szászok eszközök voltak. Ő azt hiszi hogy Puchner Erdélyt már meg is keresztelte Dacoromanianak, 's ő új évre mint egy második Tuhutum vissza foglalandja.

Az is furcsa hogy 150,009 pftal 600 embert állita ki. Hanem ennél furcsább, hogy nyíltan megvallá mikép számolni nem tud 's mégis kész számolni. Hiszi a' macska!

Neki ugyan is adott be az ezredes 's az őrnagy számolatot hanem ő vissza vetette. Számoljanak tehát azok! De ő mégis kész számolni!

Még őok mindenfélét beszélt az agyagfalvi gyűlésről, az ellene tett machiavelismusokról, hogy ő megbízatása határán tullepni nem akart 's mégis tullepett, Szászregennek a' szászok általi felgyújtásáról 'stb. 'stb.

Azt is elmondá, hogy vádolja őket, de a' publicumra bizta hogy találja ki kiket.

Még azt sem feledé el: hogy ha néhány embert felakasztat, ma Erdély birtokunkban lenne. Tehát önmaga megismeri hogy nem volt erélyes.

Továbbá kéri a' házat hogy ítéljen felette.

Végre akkora zavarba jött, hogy strategiai tervet kezdett ajánlani, mikép lehet új évre Erdélyt vissza foglalni. Ad normam: mint azon angol, ki az adósági börtönben Anglia státusadósságának lefizetésén készít tervet.

Illyszerű beszédből okuljon ki a' ki tud.

Berzenczei senkit sem vádolt, senkiről sem mondá el: ez áruló!

Ezredesének (Mikes K.) 's őrnagyának (Bethlen G.) nevét elhallgatá.

Az eseményeket rapsodistice írta le. Dodecachiajok korát épen rozszul festé,

Csak egyben volt hü: hogy ő gyáva, erélytelen ember, ki öntudatán kívül Erdély elestében eszköz vala. M.

Pest, dec. 15-én.

Kolozsvárról az Urbán grátiájából több levelek érkeztek.

Nehánynak csak szele ütötte meg fületem, egyet magam is láttam.

Ezen két pecsét vala, egy a' saxoroman few-hadivezérsége, másik a' mi táborunké.

Tehát két censura. Auch gut.

Tartalma: kedves fiam én jól vagyok, mellyhez hasonlót kívánok neked is.

Kolozsvár dec. 2 án. Apád 'stb.

Egy mást egy képviselőnek a' barátja ír.

E' szerint Urbán b. Weldnerrel bevonult Kolozsvárra a' tudva lévő módok és czeremoniák közt. 4000 fikájokat a' polgárok közt kioszták. 6—20-ig juta egynek. Ezek illetén képen viselték magokat: este vacsorához ülnek. A' katonáknak puliczkat készítenek. Nem akarták megenni, hanem csupa szeretetből elvették a' házi ur libahusát. Azután a' puliczkat is megették. Végre midőn a' házi ur délből maradt paszulyhoz ült azt is elvették. Másnap reggel kávéval kelle traktálni 'stb, különben teljesen otthon érzik magokat. Kelt decemb. 19-kén.

Egy más szerint: gr. Kemény Samu ki néhány áruló lelövésére fegyvereket osztá ki, Nagy Péter ki gyutacsokat készített, Tilsch ki az Ellenőrt kiadta, Hein ki a' Tánicsics munkáit árulá, Herepei ki egy proclamatiót irt, Mozsa és Macskási elfogattak egy csillagos éjjel 's Szeben tiszta levegőjébe szállítottak — pour s'amuser 's Urbán fejére bakalaureust készíteni.

M.-Vásárhelyt iszonyu gyilkolás vitetett véghez. Kemény Pál, Teleki Elek, Gyárfás Domokos Szebenben dicsérik az urat és Puchnert!

Kolozsvár bevétele után a' katonák bevették a' pálínkás bodékat. Látván a' kofák, hogy a' hivatlan vendégeket ki nem disputálhatják Urbánhoz mentek panaszsra.

Ez Waffenbrüdereit jól elbotoztatá.

Ennyit tudnk Magyarország királyhágontuli részében a' hős saxoromániában folyt dolgokról. M.

BESZÁLLÁSOLÁSI JELENETEK

Vácson.

NEGYESEDIK JELENET.

Szük kis uteza a' püspöki lak mellett. Szöglet-ház. Előtte hosszasan kiterjedő pintér műhely áll. Bent a' házban balra egy konyha, mellyből jobbra, balra szobák nyílnak be. Az utcára nyíló két szobában gabona van lerakva.

Huszár tisz: Hát hol van a' számomra rendelt szállás?

Legénye: Uram, ezen két szobát ajánlotta a' háztulajdonos.

Tisz: Hiszen ezek tele vannak gabonával.

Legénye: Igen, mert a' város által ide parancsolt emberek, vagy bakterok, vagy mik voltak, lerészegedtek, és ki nem tisztították a' szobákat.

Tisz: Ez már kiállhatlan. Ez szörnyűség. E' város megérdemlené, hogy kitisztíttatnék. A' szemet, 's gyom, ugy látszik felette sok benne. De ki hallott ilyet? Egy hete már, hogy e' pogány helyen vagyok, és még sincs szállásom. Egy hétig nem tudtak szerezni, és rendelni egyet.

Legénye: Isten úgy segítjen inkább is kellenék e' várost **Rácznak**, és nem **Vácznak** nevezni.

ÖTÖDIK JELENET.

Vácznak egy külvárosa. Neveztetik pedig cigány városnak. Mert az új magyarok, vagyis morék nagy serege lepte volt meg. Azaz itt csupa becsületes cigányok és nem fehér cigányok, mint más városrészekben, — mind szép fekete gyermekek laknak. Csak hogy becsületesb feketék, mint a' többi nyárspolgár schwarz-gelbek. Ezen szízes családokból származott a' kedves Radics Miska az itteni zenészek királya — vagyis bocsanatot kérek a' király guny és csúf neveért — majd elfelejtém, hogy nincs királyunk, 's ha az isten is úgy akarja, nem is lesz. — Tehát a' csárdások hőse, vitéze. — A' vidék igen regényes. Csörgedező patak hasítja ketté a' külvárost. Házai fehérek. Lombos fák tartanak árnyt az arcz fehérség megóvására. — Az utcák, udvarok 's az egész városrész allarmirozva van. A' purdék, rajkók, him és nöstény csemeték képezik a' chorust, mellynek visító hangjai a' Naszál hegy ormai által viszhangoztatnak. Az élemedett morék bassust ordítanak. A' madzag fonó, és meszelőt áruló barnácska dámák, mind keresztes, függős és csillagos dámák, tenort süvitenek. A' szeg-gyártó nők, uracsok és arszlánok solot dudolnak. Az egész pompás hangverseny. Csak Morelly hiányzik. Különben a' bécsi népkertben illő helyet foglalhatna — ha oda illy becsületes emberek valók lennének.

Az egész hangverseny csak egy nótát fúj — és ennek egyedüli refrainje: A' honvédek, honvédek, honvédek!!!

Honvéd csapatok látszatnak a' távolban. Egy városi irnok — úgy mutatja legalább méltóságos tekintete és méltóságtalan arcza — osztja őket. — A' cigány falamiák csapatonkint futosnak.

Egy csapat barna urfi: Apuri, apuri kérjünk nekünk morékat.

Nők, 's kisasszonyaik egy más csapatban: Irnok ur, nemzetes ur, nekünk csak a' mi fajtánkból adjon honvédeket.

A' nagy chorus: Valamennyi morékat adják hozzánk. Mindnyájan a' mi hajlékainkba szállitassanak. Lesz számukra: pecsenye, rétes, czipó, ludhús, tyukhús, disznóhús.

És a' barna honvédek megérkeznek a' tárt karok közé. Öröm rivalgások. Kurjongatások. Ujongatások. Bukfenczezések egészítik ki a' házi gazdák örömeit. Megharsan a' zene, sip, dob, trombita. Egekig emelkednek a' gyönyörök hangjai. Ha Jerikó itt lenne, falai leomlottak volna, mint az írósvaj.

Igy fogadták a' barna fiuk rokon honvédeiket. Mig a' fehér spiesbürge-rek, a' finom, müvelt, drága illatos urak, urfiak fehér rokonaikat kizárták házaikból. Már most kik a' nyárs polgárok — és kik a' nyársra valók?

Ugyan az.

A' SOMOGYI DRÁVAI ÖRVONALRÓL.

Dr. Sz. Márton november 28.

Hazánk jelen átalakulási nagy korszaka, — melly a' sötét időkből ránk sulyosodott, mohos intézmények romjain készül fölemelni egy az összes nemzet alapján szilárdul nyugovó oszlopot, hasonlót az egyiptomi gulához, melly nemcsak az idő romboló viharaival daczoland, de képes is ellentállani, 's ha szükség megsemmisíteni azon gaz ármányszülte erőt, melly a' nemzet körül olly vészterhesen szövődik, — csak úgy felelhet meg magas hivatásának, ha a' kor lelke a'

szabadság lelkesíti, 's vezérli az összes népet; a' szent czél a' függetlenség csak úgy érethetik el, ha minden rang, születés, 's mit tudom én még miféle korból kibontakozva a' néperdek egygyé olvad, 's összevetett vállal szegül ellen azon hatalomnak, mely népnymorgató rendszerénél fogva egyebet a' rabszolgaságnál nem ismer; népünk rokonszenvét, és bizalmát kell tehát birnunk, hogy meg legyen győződve: mikint ügyünk mindnyájunkkal közös, a' bukás végromlása a' nemzetnek, a' győzelem, megmentése a' szabadságnak és függetlenségnek, 's ha erről meggyőződik nincs többé hatalom, nincs ármány 's gonoszság, mely ezt megdöntse, 's hála hazánk nemtőjének, a' nép már gondolkodott, a' nép föleszmélt, 's a' roszul értelmezett szabadság zavarából kitisztulva valódi állását megérti; így levék meggyőződve, midőn egy este az őrvonalra kísértélvén vitézeimet hallám bus melodiával elzengeni egy éneket, melyet egyike közölök — naponként egypár verssel megtoldva — készített; ime itt közlöm a' maga eredetében minden legkisebb változtatás nélkül, hogy lássa a' nemzet, milly magasztos ömledezések fakadoznak ki egyszerű polgárai kebléből, kik műveletlenek bár, és minden tudományos képzettség nélküliek, de szívök van, mely egy szerelmest ismer — a' hazát! ezen költő neve Kovács Józsi nádorszái $\frac{1}{2}$ helyes polgártárs, különben pedig századombeli dobos, a' tárgy alkalmazását azon felolvasásokból merítette, melyeket vitézeimnek a' Kossuth Hirlapjából tartani szoktam; a' dal így hangzik:

Kijött már a' szép vető virág
Szegény Magyarország mi talált
Körül fogta a' sok háboru
Azért a' nép benne szomorú.

Lesz még idő talán valaha
Elmulik a' magyarok buja
Lesz még idő talán valaha
Földéről a' magyarok napja

A' Jellasics bán azt akarja
Magyar koronát ő kivívja
De a' Kossuth Lajos azt mondja
Soha bán azt, de meg nem kapja.

Éljen, éljen a' Kossuth Lajos,
A' szabadság tőle adatott,
Adózó nép azért nekie,
Áldásokat mondhat fejére.

Talpra magyar most hí a' haza,
A' hazáért kell harcolnia,
Hogy a' szerbek, és a' vadráczok,
Erőt ne vehessenek rajtunk.

Harcoljunk azért most magyarok,
Mert ha nyerünk leszünk boldogok,
Kossuth Lajos szép szabadsága,
Elterjedt már Magyarországra.

Dicső lesz ez a' magyar nemzet,
A' szabadsággal dicsekedhet,
Hogy ha szerb, és a' vadráczsereg,
Le nem győzi a' magyar népet.

Harcra magyar a' szabadságért,
Mert azért kell ám ontani vért:
Ha az ég is megengedendje,
Lesz magyarnak nemzeti címje.

Most verik nekünk a' Fikátort,
Magyar őrsereg kell indulnod,
Ha az isten még veled lészen,
Megtérsz hazád földére épen.

Elindultunk Budavár felé,
Országunk fővárosa felé,
Kossuth Lajos tiszteletére,
A' rácz sereg legyőzésére.

Nem juttunk el Buda várába,
Csak Fehérvárnak tájékába,
Ott szembeszáltunk a' ráczokkal,
Szerencsésen vívtunk azokkal.

Itt bán csak fegyvernagyvást kére,
De megszökött rút szégyenére,
Elmene fel Németországba,
Ausztriának határába.

Itt a' Cseh't, 's Tótot hódítá,
Bécs városát meg is ostromlá,
Igyekszik még Magyarországra,
Pest-Budavár ostromlására.

Kérjük mi jó istenünket,
Hogy ne segítse erre őket,
Kossuth Lajosnak is kérése,
Meghallgattatik az egekbe.

Segítsd meg uram a' Kossuthot,
Mert szereti Magyarországot,
Szereti ő magyar nemzetét,
Mint édes anya kisedjeit.

Közli HEGYESI KÁLMAN,
n. ő százados és h. őrnagy.

NYILT LEVÉL LOSONCZI LÁSZLÓHOZ.

II.

Ó-Kér, december 2-án 1848.

Öldöklő esatából jöttem, tisztelt barátom, mellynek kezdetével nem hittem, hogy róla leírást közöljek. Még ma is fáradt vagyok, alig állok lábaimon, mert a' rövid két órai utat — mért, mért nem? nem tudom, 3 hosszú óra alatt tevők meg.

A' szőregi sánczokat támadtuk meg. November 30-án indultunk ki innen, regg. mintegy 7 órakor Kászonyi — Ferdinand huszároktólí alezredes — vezérlete alatt. Az egész erő részünkről volt: 3 század honvéd a' 8-ik zászlóaljtól, egy osztály a' „preusz“ gyalogságtól 's bizonyosan nem merem állítani — 3 század a' 34-ik h. v. zászlóaljtól, 4 ágyu kíséretében, miket egy század Ferdinánd-husár fedezett. — 11 óra felé értünk a' szőregi sánczok alá, a' rosz ut és hosszú gyalogolás miatt, fáradtan; a' sűrű köd 30 lépésnél tovább nem engedett látnom, 's bár elég ok volna ezen hosszú utazást valaki rosz lelkű művének tartani, de nem akarom, akarom a' sűrű ködnek tulajdonítani. A' „preuss“-ok képezték az előcsapatot, nyomban utánok a' mi 8-ik zászlóaljunk, 's az utócsapat a' 34-ik zászlóalj vala.

Utközben hallók már Sz.-Tamás alatt dörgni az ágyukat — de alig egy negyedórai tüzelés után elhallgattak. — Csapatunk tömegben ment egész uton, 's egyszer oszolván a' köd, előttünk hosszú csatárlánczot alakítának a' preussok; . . . még egy negyed . . . 's menydörgős csatártűz hatalmas „éljen“-re lelkesíté zászlóaljunk derék ifjait. — Az éljent irtózatosságyudörgés szakasztá félben 's csapatunkra borzasztó süvöltéssel hullottak a' kartácsgolyók. Nekünk volt a' roham parancsolva, a' preussok jobbra balra vonultak, az ágyu jobbra mintegy 30 lépésnyi távolban tőlünk, a' 34-ik zászlóalj távol, ágyu lövésnyire állottak. — Minket Kürthi százados vezénylett 's úgy tömegben kelle rohanunk. Zápóra hullott ránk a' nagy és kis golyóknak — első áldozat Tassi Béla hadnagyunk volt, ki a' tömeg élén lelkesedve haladt. — Jobb oldalát erősen horzsolta egy 6 fontos, 's jobb kezének hüvelykuját elsodrá. — Félre vivék őt, de nyomban hullottak utánna embereink — az ágyu golyó a' tömegbe becsapva, sorokat tépett össze — 's így lőn, hogy negyed órai roham után mintegy 25—30 embernyi veszteség láttára honvédeink — a' roppant magasságu sánczokhoz már közel visszavonulni kezének, segítséget sehol támogatásunkra közeledni nem látva. — Jelesül viselék magukat: Ujfalusi Imre főhadnagy, Sztrilics Sándor helyettes zászlós, a' 8-ik zászlóalj 3-ik század egyik őrmestere, kiket, bár az egész csapat visszavonult, még folyvást ott láttunk a' csatatéren, buzdítva embereinket.

Ha most már higgadtan tekintjük az egész csata rendezését — nem lehet azt nem hinnünk, hogy bizonyos „schwarzgelb“ commandó nem vivé az egészet; mert kinek fogalma van rohamról — 's azt hallja, hogy tömegben futnak sturmot — a' pálczát illy rendezés fölött lehetlen el nem törnie. A' tüzéreket vezénylett Ticz kapitány kitünően viselék magát. Hidegen vezénylék tüzéreinek ágyugolyók zápora közt a' folytonos tüzelést, mit azonban, fájdalom! nem olly jó lélekkel 's nem úgy teljesítének, mint a' milly lélekkel parancsolva volt. Tízszerezen sűrűbben szolt az ellenség ágyuja, mint a' mienk.

A' 34-ik z. a. látva a' vészt miben a' 8-ik z. a. volt, a' legénység erővel akart segedelmére sietni — 's mint tisztjeik megvallják felsőbb parancs következtében csak fenyegetéssel lelete őket visszatartani. — A' ráczok pedig, jó eleve tudták már — nem fürkészem, milly uton? — hogy támadunk 's készen fogadtak. —

A' legénység általánosan jól, a' huszárok pedig Zámori főhadnagy vezetése alatt kitünően viselék magukat. — Nagy László 8-ik z. a. segédtiszt és Polányi József hadnagy ugyan itt, példaképül szolgálhattak hideg elszántságukkal. —

Azt mondják, hogy Kászonyi szerint az egésznek csak demonstratióknak kellett volna lenni. — Köszönjük az ollyan demonstratiót, mikor haszontalan-ságért ennyi embert áldozunk fel — mert ugyan ő szerinte a' sánczok bevétele esze ágában sem volt. —

Elfogtak két tizedest, egy örvezetót 's egy markotányosnyét, kik kenyeret hoztak 's eltévedtek. Két holt, köztök Dobrovszki tizedes a' csatamezőn halva maradtak.

GYÖNKI PETŐ.

VÁCZ, dec. 14. Városunk ugyancsak megváltoztatta néhány hét alatt külalakját. A' pusztá, kiürült utcákat vidor, életre való honvédek töltik be. A' nyárs-polgáros csendet, és fontolva, sőt mázsálva haladó aluszékonytságot friss zaj, derült kedvömlengések váltották fel. És mind ez csak azért, mert egypár ezer honvéd nálunk is szállásol. És ez ugy látom némileg kibékíti a' zord idők viszállyaival kedves hölgyeinket is. Ők zord magányban töltének heteket. Kedvöket elvitte a' gölya. Soknak haja is kiment, ha le nem vágatta. Szóval siri csend és bu lepte meg házainkat, tűzhelyeinket. Az okot igen röviden kifejezhetem. A' bölcsészek nem jöttek vissza. Ők nagy részt a' szent haza harcát mentek vivni — hogy egykor babérkoszoruzottan jöjenek vissza kedves hölgyeiktől is megkérni jutalmaikat. Ők elröpültek mint a' sasok, vivni, küzdeni a' szabadság ügyében. Iskoláik pedig prófont raktárrá változtak. És a' kedves emlékü helyeknek tanulmányok helyett most a' tizedes olvassa fel néha-néha a' számba vett kenyereket. — Hölgyeink keserve annál nagyobb, mert remény sincs itt helyben a' felsőbb iskolák ezentuli kinyitásához. Nincs költség a' tanítóknak. Már édes hölgyeim, ha a' régi élvezetek emléke kedves, és felejthetlen, vagy önök vállallják el a' tanítók fizetését — vagy ha nincs pénzük, legyenek önök tanítók, és tartsanak bölcsészeinknek felolvasásokat. Illy kedves ajkáról, a' szép szemek bajos sugárzata mellett, a' hirdetendő tanok isteni gondolatokat szülnének. Mindannyi fiu, mindannyi bölcs, Socrates, Plato, Cicero leendne.

De mondom hölgyeink szép kedves arczaí ismét felvidultak. A' csinos honvédek meglehetősen kipótólják a' megürült szív czellákat. Hiszen ezek ugyan azok, kik bölcsészek voltak — és most a' hon mentői lettek: Mennyi ok, hogy szeressétek őket. Sőt vannak, kik még vig farsangot is várnak. A' kormány kéri, hogy ez idő tájra minél nagyobb számu honvédséget szállásoltassok Vácra. Ha majd az öreg főterek és bruderek kitaszígjálják őket, és kizárján házaikból, vagy csak szokás szerint nagy veszekedés után eresztik be őket — a' szép szemek, és kedves mosolyok kibékítendik hőseinket — 's a' menydörgésre tiszta eget deritendnek fölök. —

Hölgyeink komolyan iparkodnak a' távol levő honvédek ruha szükségének fedezésére is. Az merő rágalom, mit Marczius tizenötödike egy se nem pécsi, se nem vácsi hölgy által iratott magának. A' vácsi hölgyek soh' sem feletkezének meg a' közügyről. Szerelmök a' hon iránt épen olly lángoló, mint bárkié. Nemcsak hogy nem előzte meg D. M.-nek a' Kossuth Hirlapban tett nyilatkozatát semmi felhívás, sőt D. M.-nek fellépése előtt is tétettek számos lépések fehérruhák készítésére. — D. M. igen rosszul bánt, és jogtalanul bántotta hölgyeinket. Épen semmi oka sem volt azt tenni. Annál kevesbbé volt ok az érintett Marczius tizenötödiki levelet írni. — Hölgyeink, igaz még nem léphetek fel adományaikkal, de ennek legyőzhetlen okai voltak. Hanem ma, holnap ők is megjelenendnek a' szép, diszes adakozó hölgykoszoróban. Nőket, hölgyeket megtámadni, kik fájdalom nem függetlenek, mindig illetlen és lovagiatlan tény. És ez annál inkább a' jelen esetben, mert számos házakban fáradoznak már a' szép kezecskék honvédeink öltönyein.

Ugyan az.

